Suttantapiṭake Dīghanikāye

Mahāvaggapāḷiyā

Saṁvaṇṇanābhūtā

Bhadantamahābuddhaghosattherena katā

MAHĀVAGGAṬṬHAKATHĀ

———

Buddhavasse 2552 Marammavasse 1370 AD. 2008

သုတ္တန္တပိဋကေ ဒီဃနိကာယေ

မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ

မရမ္မရဋ္ဌ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယာ
ဗုဒ္ဓဏာယတ္တာလယေ မုဒ္ဒိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၀၆ မရမ္မဝဿေ ၁၃၂၄ ၁၉၆၂

Romanized from Myanmar version published in 1957

© Buddhasāsana Society

Aṭṭhakathā Series 08

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

၄၃၂၈

သုတ္တန္တပိဋကေ ဒီဃနိကာယေ

မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ

ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိယံ ထေရာ၊ သင်္ဂီတိကာရကာ ယထာ။
သင်္ဂါယိံသု တထေဝါယံ၊ ဒုတိယမ္ပိ သမုဒ္ဒိတာ။

မရမ္မရဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယာ
မုဒ္ဒာယန္တာလယေ မုဒ္ဒါပိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၀၆ မရမ္မဝဿေ ၁၃၂၄ ၁၉၆၂

Mahāvaggaṭṭhakathā

Mātikā | Piṭṭhaṅka

1. Mahāpadānasutta

Mātikā			Piṭṭhaṅka
Pubbenivāsapaṭisaṁyuttakathā	....	....	1
Āyuparicchedavaṇṇanā	....	....	6
Bodhiparicchedavaṇṇanā	....	....	9
Sāvakayugaparicchedavaṇṇanā	....	....	10
Sāvakasannipātaparicchedavaṇṇanā	....	....	11
Upaṭṭhākaparicchedavaṇṇanā	....	....	12
Sambahulavāra	....	....	15
Sambahulaparicchedavaṇṇanā	....	....	15
Bodhisattadhammatāvaṇṇanā	....	....	20
Dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇavaṇṇanā	....	....	34
Vipassīsamaññāvaṇṇanā	....	....	43
Jiṇṇapurisavaṇṇanā	....	....	46
Byādhipurisavaṇṇanā	....	....	47
Kālaṅkatapurisavaṇṇanā	....	....	47
Pabbajitavaṇṇanā	....	....	48
Bodhisattapabbajjāvaṇṇanā	....	....	48
Mahājanakāya-anupabbajjāvaṇṇanā	....	....	48
Bodhisatta-abhinivesavaṇṇanā	....	....	50
Brahmayācanakathāvaṇṇanā	....	....	55
Aggasāvakayugavaṇṇanā	....	....	62
Mahājanakāyapabbajjāvaṇṇanā	....	....	65
Cārikā-anujānanavaṇṇanā	....	....	65
Devatārocanavaṇṇanā	....	....	70

မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ

မာတိကာ | ပိဋ္ဌင်္က

၁-မဟာပဒါနသုတ္တ

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
ပုဗ္ဗေနိဝါသပဋိသံယုတ္တကထာ	....	....	၁
အာယုပရိစ္ဆေဒဝဏ္ဏနာ	....	....	၆
ဗောဓိပရိစ္ဆေဒဝဏ္ဏနာ	....	....	၉
သာဝကယုဂပရိစ္ဆေဒဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၀
သာဝကသန္နိပါတပရိစ္ဆေဒဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၁
ဥပဋ္ဌာကပရိစ္ဆေဒဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၂
သမ္ဗဟုလဝါရ	....	....	၁၅
သမ္ဗဟုလပရိစ္ဆေဒဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅
ဗောဓိသတ္တဓမ္မတာဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၀
ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၄
ဝိပဿီသမညာဝဏ္ဏနာ	....	....	၄၃
ဇိဏ္ဏပုရိသဝဏ္ဏနာ	....	....	၄၆
ဗျာဓိပုရိသဝဏ္ဏနာ	....	....	၄၇
ကာလင်္ကတပုရိသဝဏ္ဏနာ	....	....	၄၇
ပဗ္ဗဇိတဝဏ္ဏနာ	....	....	၄၈
ဗောဓိသတ္တပဗ္ဗဇ္ဇာဝဏ္ဏနာ	....	....	၄၈
မဟာဇနကာယအနုပဗ္ဗဇ္ဇာဝဏ္ဏနာ	....	....	၄၈
ဗောဓိသတ္တအဘိနိဝေသဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၀
ဗြဟ္မယာစနကထာဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၅
အဂ္ဂသာဝကယုဂဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၂
မဟာဇနကာယပဗ္ဗဇ္ဇာဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၅
စာရိကာအနုဇာနနဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၅
ဒေဝတာရောစနဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၀

Mātikā			Piṭṭhaṅka
2. Mahānidānasutta			
Nidānavaṇṇanā	....	....	72
Ussādanāvaṇṇanā	....	....	77
Pubbūpanissayasampattikathā	....	....	78
Titthavāsādivaṇṇanā	....	....	83
Paṭiccasamuppādagambhīratā	....	....	83
Apasādanāvaṇṇanā	....	....	84
Paṭiccasamuppādavaṇṇanā	....	....	87
Attapaññattivaṇṇanā	....	....	94
Na-attapaññattivaṇṇanā	....	....	95
Attasamanupassanāvaṇṇanā	....	....	96
Sattaviññāṇaṭṭhitivaṇṇanā	....	....	99
Aṭṭhavimokkhavaṇṇanā	....	....	103
3. Mahāparinibbānasutta			
Rāja-aparihāniyadhammavaṇṇanā	....	....	107
Bhikkhu-aparihāniyadhammavaṇṇanā	....	....	113
Dussīla-ādīnavavaṇṇanā	....	....	128
Pāṭaliputtanagaramāpanavaṇṇanā	....	....	130
Ariyasaccakathāvaṇṇanā	....	....	132
Anāvattidhammasambodhiparāyaṇavaṇṇanā	....	....	133
Dhammādāsadhammapariyāyavaṇṇanā	....	....	134
Ambapālīgaṇikāvatthuvaṇṇanā	....	....	135
Veḷuvagāmavassūpagamanavaṇṇanā	....	....	136
Nimittobhāsakathāvaṇṇanā	....	....	139
Mārayācanakathāvaṇṇanā	....	....	145
Āyusaṅkhāra-ossajjanavaṇṇanā	....	....	146
Mahābhūmicālavaṇṇanā	....	....	148

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
၂-မဟာနိဒါနသုတ္တ			
နိဒါနဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၂
ဥဿာဒနာဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၇
ပုဗ္ဗူပနိဿယသမ္ပတ္တိကထာ	....	....	၇၈
တိတ္ထဝါသာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၈၃
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဂမ္ဘီရတာ	....	....	၈၃
အပသာဒနာဝဏ္ဏနာ	....	....	၈၄
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဝဏ္ဏနာ	....	....	၈၇
အတ္တပညတ္တိဝဏ္ဏနာ	....	....	၉၄
နအတ္တပညတ္တိဝဏ္ဏနာ	....	....	၉၅
အတ္တသမနုပဿနာဝဏ္ဏနာ	....	....	၉၆
သတ္တဝိညာဏဋ္ဌိတိဝဏ္ဏနာ	....	....	၉၉
အဋ္ဌဝိမောက္ခဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၀၃
၃-မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ္တ			
ရာဇအပရိဟာနိယဓမ္မဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၀၇
ဘိက္ခုအပရိဟာနိယဓမ္မဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၁၃
ဒုဿီလအာဒီနဝဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၂၈
ပါဋလိပုတ္တနဂရမာပနဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၃၀
အရိယသစ္စကထာဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၃၂
အနာဝတ္တိဓမ္မသမ္ဗောဓိပရာယဏဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၃၃
ဓမ္မာဒါသဓမ္မပရိယာယဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၃၄
အမ္ဗပါလီဂဏိကာဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၃၅
ဝေဠုဝဂါမဝဿူပဂမနဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၃၆
နိမိတ္တောဘာသကထာဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၃၉
မာရယာစနကထာဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၅
အာယုသင်္ခါရဩဿဇ္ဇနဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၆
မဟာဘူမိစာလဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၈

Mātikā			Piṭṭhaṅka
Aṭṭhaparisavaṇṇanā	....	....	150
Aṭṭha-abhibhāyatanavaṇṇanā	....	....	151
Aṭṭhavimokkhavaṇṇanā	....	....	153
Ānandayācanakathā	....	....	153
Nāgāpalokitavaṇṇanā	....	....	154
Catumahāpadesavaṇṇanā	....	....	155
Kammāraputtacundavatthuvaṇṇanā	....	....	158
Pānīyāharaṇavaṇṇanā	....	....	159
Pukkusamallaputtavatthuvaṇṇanā	....	....	159
Yamakasālāvaṇṇanā	....	....	163
Upavāṇattheravaṇṇanā	....	....	170
Catusaṁvejanīyaṭhānavaṇṇanā	....	....	172
Ānandapucchākathāvaṇṇanā	....	....	174
Thūpārahapuggalavaṇṇanā	....	....	175
Ānanda-acchariyadhammavaṇṇanā	....	....	175
Mahāsudassanasuttadesanāvaṇṇanā	....	....	178
Mallānaṁvandanāvaṇṇanā	....	....	179
Subhaddaparibbājakavatthuvaṇṇanā	....	....	179
Tathāgatapacchimavācāvaṇṇanā	....	....	182
Parinibbutakathāvaṇṇanā	....	....	185
Buddhasarīrapūjāvaṇṇanā	....	....	188
Mahākassapattheravatthuvaṇṇanā	....	....	189
Sarīradhātuvibhajanavaṇṇanā	....	....	198
Dhātuthūpapūjāvaṇṇanā	....	....	202

4. Mahāsudassanasutta

Kusāvatīrājadhānīvaṇṇanā	....	....	208
Cakkaratanavaṇṇanā	....	....	209

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
အဋ္ဌပရိသဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၀
အဋ္ဌအဘိဘာယတနဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၁
အဋ္ဌဝိမောက္ခဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၃
အာနန္ဒယာစနကထာ	....	....	၁၅၃
နာဂါပလောကိတဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၄
စတုမဟာပဒေသဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၅
ကမ္မာရပုတ္တစုန္ဒဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၈
ပါနီယာဟရဏဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၉
ပုက္ကုသမလ္လပုတ္တဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၉
ယမကသာလာဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၃
ဥပဝါဏတ္ထေရဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၀
စတုသံဝေဇနီယဋ္ဌာနဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၂
အာနန္ဒပုစ္ဆာကထာဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၄
ထူပါရဟပုဂ္ဂလဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၅
အာနန္ဒအစ္ဆရိယဓမ္မဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၅
မဟာသုဒဿနသုတ္တဒေသနာဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၈
မလ္လာနံဝန္ဒနာဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၉
သုဘဒ္ဒပရိဗ္ဗာဇကဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၉
တထာဂတပစ္ဆိမဝါစာဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၈၂
ပရိနိဗ္ဗုတကထာဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၈၅
ဗုဒ္ဓသရီရပူဇာဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၈၈
မဟာကဿပတ္ထေရဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၈၉
သရီရဓာတုဝိဘဇနဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၉၈
ဓာတုထူပပူဇာဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၀၂

၄-မဟာသုဒဿနသုတ္တ

ကုသာဝတီရာဇဓာနီဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၀၈
စက္ကရတနဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၀၉

Mātikā Piṭṭhaṅka

Hatthiratanavaṇṇanā 216
Assaratanavaṇṇanā 217
Maṇiratanavaṇṇanā 218
Itthiratanavaṇṇanā 218
Gahapatiratanavaṇṇanā 220
Pariṇāyakaratanavaṇṇanā 220
Catu-iddhisamannāgatavaṇṇanā 220
Dhammapāsādapokkharaṇivaṇṇanā 221
Jhānasampattivaṇṇanā 223
Bodhisattapubbayogavaṇṇanā 223
Caturāsītinagarasahassādivaṇṇanā 225
Subhaddādevi-upasaṅkamanavaṇṇanā 226
Brahmalokūpagamavaṇṇanā 227

5. Janavasabhasutta

Nātikiyādibyākaraṇavaṇṇanā 230
Ānandaparikathāvaṇṇanā 230
Janavasabhayakkhavaṇṇanā 231
Devasabhāvaṇṇanā 232
Sanaṅkumārakathāvaṇṇanā 233
Bhāvita-iddhipādavaṇṇanā 234
Tividha-okāsādhigamavaṇṇanā 236
Catusatipaṭṭhānavaṇṇanā 238
Sattasamādhiparikkhāravaṇṇanā 238

6. Mahāgovindasutta

Devasabhāvaṇṇanā 240
Aṭṭhayathābhuccavaṇṇanā 244

မာတိကာ ပိဋ္ဌင်္က

ဟတ္ထိရတနဝဏ္ဏနာ ၂၁၆
အဿရတနဝဏ္ဏနာ ၂၁၇
မဏိရတနဝဏ္ဏနာ ၂၁၈
ဣတ္ထိရတနဝဏ္ဏနာ ၂၁၈
ဂဟပတိရတနဝဏ္ဏနာ ၂၂၀
ပရိဏာယကရတနဝဏ္ဏနာ ၂၂၀
စတုဣဒ္ဓိသမန္နာဂတဝဏ္ဏနာ ၂၂၀
ဓမ္မပါသာဒပေါက္ခရဏိဝဏ္ဏနာ ၂၂၁
ဈာနသမ္ပတ္တိဝဏ္ဏနာ ၂၂၃
ဗောဓိသတ္တပုဗ္ဗယောဂဝဏ္ဏနာ ၂၂၃
စတုရာသီတိနဂရသဟဿာဒိဝဏ္ဏနာ ၂၂၅
သုဘဒ္ဒါဒေဝိဥပသင်္ကမနဝဏ္ဏနာ ၂၂၆
ဗြဟ္မလောကူပဂမဝဏ္ဏနာ ၂၂၇

၅-ဇနဝသဘသုတ္တ

ဉာတိကိယာဒိဗျာကရဏဝဏ္ဏနာ ၂၃၀
အာနန္ဒပရိကထာဝဏ္ဏနာ ၂၃၀
ဇနဝသဘယက္ခဝဏ္ဏနာ ၂၃၁
ဒေဝသဘာဝဏ္ဏနာ ၂၃၂
သနင်္ကုမာရကထာဝဏ္ဏနာ ၂၃၃
ဘာဝိတဣဒ္ဓိပါဒဝဏ္ဏနာ ၂၃၄
တိဝိဓဩကာသာဓိဂမဝဏ္ဏနာ ၂၃၆
စတုသတိပဋ္ဌာနဝဏ္ဏနာ ၂၃၈
သတ္တသမာဓိပရိက္ခာရဝဏ္ဏနာ ၂၃၈

၆-မဟာဂောဝိန္ဒသုတ္တ

ဒေဝသဘာဝဏ္ဏနာ ၂၄၀
အဋ္ဌယထာဘုစ္စဝဏ္ဏနာ ၂၄၄

Mātikā Piṭṭhaṅka

Sanaṅkumārakathāvaṇṇanā 252
Govindabrāhmaṇavatthuvaṇṇanā 252
Rajjasaṁvibhajanavaṇṇanā 254
Kittisadda-abbhuggamanavaṇṇanā 256
Brahmunāsākacchāvaṇṇanā 257
Reṇurāja-āmantanāvaṇṇanā 260
Chakhattiya-āmantanāvaṇṇanā 262
Brāhmaṇamahāsālādīnaṁ āmantanāvaṇṇanā 263
Bhariyānaṁ āmantanāvaṇṇanā 263
Mahāgovindapabbajjāvaṇṇanā 263

7. Mahāsamayasutta

Nidānavaṇṇanā 266
Devatāsannipātavaṇṇanā 274

8. Sakkapañhasutta

Nidānavaṇṇanā 290
Pañcasikhagītagāthāvaṇṇanā 293
Sakkūpasaṅkamavaṇṇanā 297
Gopakavatthuvaṇṇanā 298
Maghamāṇavavatthu 302
Pañhaveyyākaraṇavaṇṇanā 310
Vedanākammaṭṭhānavaṇṇanā 313
Mahāsīvattheravatthu 319
Pātimokkhasaṁvaravaṇṇanā 325
Indriyasaṁvaravaṇṇanā 327
Somanassapaṭilābhakathāvaṇṇanā 331

မာတိကာ ပိဋ္ဌင်္က

သနင်္ကုမာရကထာဝဏ္ဏနာ ၂၅၂
ဂေါဝိန္ဒဗြာဟ္မဏဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ ၂၅၂
ရဇ္ဇသံဝိဘဇနဝဏ္ဏနာ ၂၅၄
ကိတ္တိသဒ္ဒအဗ္ဘုဂ္ဂမနဝဏ္ဏနာ ၂၅၆
ဗြဟ္မုနာသာကစ္ဆာဝဏ္ဏနာ ၂၅၇
ရေဏုရာဇအာမန္တနာဝဏ္ဏနာ ၂၆၀
ဆခတ္တိယအာမန္တနာဝဏ္ဏနာ ၂၆၂
ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာဒီနံ အာမန္တနာဝဏ္ဏနာ ၂၆၃
ဘရိယာနံ အာမန္တနာဝဏ္ဏနာ ၂၆၃
မဟာဂေါဝိန္ဒပဗ္ဗဇ္ဇာဝဏ္ဏနာ ၂၆၃

၇-မဟာသမယသုတ္တ

နိဒါနဝဏ္ဏနာ ၂၆၆
ဒေဝတာသန္နိပါတဝဏ္ဏနာ ၂၇၄

၈-သက္ကပဉ္ဟသုတ္တ

နိဒါနဝဏ္ဏနာ ၂၉၀
ပဉ္စသိခဂီတဂါထာဝဏ္ဏနာ ၂၉၃
သက္ကူပသင်္ကမဝဏ္ဏနာ ၂၉၇
ဂေါပကဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ ၂၉၈
မဃမာဏဝဝတ္ထု ၃၀၂
ပဉ္ဟဝေယျာကရဏဝဏ္ဏနာ ၃၁၀
ဝေဒနာကမ္မဋ္ဌာနဝဏ္ဏနာ ၃၁၃
မဟာသီဝတ္ထေရဝတ္ထု ၃၁၉
ပါတိမောက္ခသံဝရဝဏ္ဏနာ ၃၂၅
ဣန္ဒြိယသံဝရဝဏ္ဏနာ ၃၂၇
သောမနဿပဋိလာဘကထာဝဏ္ဏနာ ၃၃၁

Mātikā Piṭṭhaṅka

9. Mahāsatipaṭṭhānasutta

Uddesavārakathāvaṇṇanā 334
Kāyānupassanā ānāpānapabbavaṇṇanā 352
Iriyāpathapabbavaṇṇanā 357
Catusampajaññapabbavaṇṇanā 359
Paṭikūlamanasikārapabbavaṇṇanā 359
Dhātumanasikārapabbavaṇṇanā 360
Navasivathikapabbavaṇṇanā 361
Vedanānupassanāvaṇṇanā 363
Cittānupassanāvaṇṇanā 366
Dhammānupassanā nīvaraṇapabbavaṇṇanā 367
Khandhapabbavaṇṇanā 373
Āyatanapabbavaṇṇanā 374
Bojjhaṅgapabbavaṇṇanā 375
Catusaccapabbavaṇṇanā 386
Dukkhasaccaniddesavaṇṇanā 386
Samudayasaccaniddesavaṇṇanā 389
Nirodhasaccaniddesavaṇṇanā 390
Maggasaccaniddesavaṇṇanā 391

10. Pāyāsirājaññasutta

Candimasūriya-upamāvaṇṇanā 397
Corādi-upamāvaṇṇanā 398
Gūthabhārikādi-upamāvaṇṇanā 401

Mahāvaggaṭṭhakathāya mātikā niṭṭhitā.

.မာတိကာ ပိဋ္ဌင်္က

၉-မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တ

ဥဒ္ဒေသဝါရကထာဝဏ္ဏနာ ၃၃၄
ကာယာနုပဿနာ အာနာပါနပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ ၃၅၂
ဣရိယာပထပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ ၃၅၇
စတုသမ္ပဇညပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ ၃၅၉
ပဋိကူလမနသိကာရပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ ၃၅၉
ဓာတုမနသိကာရပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ ၃၆၀
နဝသိဝထိကပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ ၃၆၁
ဝေဒနာနုပဿနာဝဏ္ဏနာ ၃၆၃
စိတ္တာနုပဿနာဝဏ္ဏနာ ၃၆၆
ဓမ္မာနုပဿနာ နီဝရဏပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ ၃၆၇
ခန္ဓပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ ၃၇၃
အာယတနပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ ၃၇၄
ဗောဇ္ဈင်္ဂပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ ၃၇၅
စတုသစ္စပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ ၃၈၆
ဒုက္ခသစ္စနိဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာ ၃၈၆
သမုဒယသစ္စနိဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာ ၃၈၉
. နိရောဓသစ္စနိဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာ ၃၉၀
. မဂ္ဂသစ္စနိဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာ ၃၉၁

၁၀-ပါယာသိရာဇညသုတ္တ

စန္ဒိမသူရိယဥပမာဝဏ္ဏနာ ၃၉၇
စောရာဒိဥပမာဝဏ္ဏနာ ၃၉၈
ဂူထဘာရိကာဒိဥပမာဝဏ္ဏနာ ၄၀၁

မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ မာတိကာ နိဋ္ဌိတာ။

Dīghanikāya

Mahāvaggaṭṭhakathā

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

1. Mahāpadānasutta

Pubbenivāsapaṭisaṁyuttakathā

1. **Evaṁ me sutaṁ -pa- Karerikuṭikāyan**ti Mahāpadānasuttaṁ. Tatrāyaṁ apubbapadavaṇṇanā—**karerikuṭikāyan**ti karerīti varuṇarukkhassa nāmaṁ, karerimaṇḍapo tassā kuṭikāya dvāre ṭhito, tasmā "Karerikuṭikā"ti vuccati, yathā kosambarukkhassa dvāre ṭhitattā "Kosambakuṭikā"ti. Antojetavane kira Karerikuṭi Kosambakuṭi Gandhakuṭi Salaḷāgāranti[1] cattāri mahāgehāni, ekekaṁ satasahassapariccāgena nipphannaṁ. Tesu Salaḷāgāraṁ raññā Pasenadinā kāritaṁ, sesāni Anāthapiṇḍikena kāritāni. Iti Bhagavā Anāthapiṇḍikena gahapatinā thambhānaṁ upari kāritāya devavimānakappāya Karerikuṭikāyaṁ viharati. **Pacchābhattan**ti ekāsanikakhalupacchābhattikānaṁ pātova bhuttānaṁ antomajjhanhikepi[2] pacchābhattameva, idha pana pakatibhattassa pacchato "pacchābhattan"ti adhippetaṁ. **Piṇḍapātapaṭikkantānan**ti piṇḍapātato paṭikkantānaṁ, bhattakiccaṁ niṭṭhapetvā uṭṭhitānanti attho.

Karerimaṇḍalamāḷeti tasseva karerimaṇḍapassa avidūre katāya nisīdanasālāya. So kira karerimaṇḍapo Gandhakuṭikāya ca sālāya

1. Saḷalagharanti (Syā) 2. Antomajjhantikepi (Syā)

ဒီဃနိကာယ

မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

၁-မဟာပဒါနသုတ္တ

ပုဗ္ဗေနိဝါသပဋိသံယုတ္တကထာ

၁။ **ဧဝံ မေ သုတံ။ပ။ ကရေရိကုဋိကာယန္တိ** မဟာပဒါနသုတ္တံ။ တတြာယံ အပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ—**ကရေရိကုဋိကာယန္တိ** ကရေရီတိ ဝရုဏရုက္ခဿ နာမံ၊ ကရေရိမဏ္ဍပေါ တဿာ ကုဋိကာယ ဒွါရေ ဌိတော၊ တသ္မာ "ကရေရိကုဋိကာ"တိ ဝုစ္စတိ၊ ယထာ ကောသမ္ဗရုက္ခဿ ဒွါရေ ဌိတတ္တာ "ကောသမ္ဗကုဋိကာ"တိ။ အန္တောဇေတဝနေ ကိရ ကရေရိကုဋိ ကောသမ္ဗကုဋိ ဂန္ဓကုဋိ သလဠာဂါရန္တိ[၁] စတ္တာရိ မဟာဂေဟာနိ၊ ဧကေကံ သတသဟဿပရိစ္စာဂေန နိပ္ဖန္နံ။ တေသု သလဠာဂါရံ ရညာ ပသေနဒိနာ ကာရိတံ၊ သေသာနိ အနာထပိဏ္ဍိကေန ကာရိတာနိ။ ဣတိ ဘဂဝါ အနာထပိဏ္ဍိကေန ဂဟပတိနာ ထမ္ဘာနံ ဥပရိ ကာရိတာယ ဒေဝဝိမာနကပ္ပါယ ကရေရိကုဋိကာယံ ဝိဟရတိ။ **ပစ္ဆာဘတ္တန္တိ** ဧကာသနိကခလုပစ္ဆာဘတ္တိကာနံ ပါတောဝ ဘုတ္တာနံ အန္တောမဇ္ဈန္ဟိကေပိ[၂] ပစ္ဆာဘတ္တမေဝ၊ ဣဓ ပန ပကတိဘတ္တဿ ပစ္ဆတော "ပစ္ဆာဘတ္တ"န္တိ အဓိပ္ပေတံ။ **ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တာနန္တိ** ပိဏ္ဍပါတတော ပဋိက္ကန္တာနံ၊ ဘတ္တကိစ္စံ နိဋ္ဌပေတွာ ဥဋ္ဌိတာနန္တိ အတ္ထော။

ကရေရိမဏ္ဍလမာဠေတိ တဿေဝ ကရေရိမဏ္ဍပဿ အဝိဒူရေ ကတာယ နိသီဒနသာလာယ။ သော ကိရ ကရေရိမဏ္ဍပေါ ဂန္ဓကုဋိကာယ စ သာလာယ

၁-သဠလဃရန္တိ (သျာ) ၂-အန္တောမဇ္ဈန္တိကေပိ (သျာ)

ca antare hoti, tasmā Gandhakuṭīpi Karerikuṭikāpi sālāpi “Karerimaṇḍalamāḷo”ti vuccati. **Pubbenivāsapaṭisaṁyuttā**ti “ekampi jātiṁ dvepi jātiyo”ti evaṁ vibhattena pubbenivutthakkhandhasantānasaṅkhātena pubbenivāsena saddhiṁ yojetvā pavattitā. **Dhammī**ti dhammasaṁyuttā.

Udapādīti aho acchariyaṁ Dasabalassa pubbenivāsañāṇaṁ, **pubbenivāsaṁ** nāma ke anussaranti, ke nānussarantīti. Titthiyā anussaranti, sāvakā ca Paccekabuddhā ca Buddhā ca anussaranti. Kataratitthiyā anussaranti. Ye aggappattakammavādino, tepi cattālīsaṁyeva kappe anussaranti, na tato paraṁ. Sāvakā kappasatasahassaṁ anussaranti. Dve aggasāvakā asaṅkhyeyyañceva kappasatasahassañca. Paccekabuddhā dve asaṅkhyeyyāni kappasatasahassañca. Buddhānaṁ pana ettakanti paricchedo natthi, yāvatakaṁ ākaṅkhanti, tāvatakaṁ anussaranti.

Titthiyā khandhapaṭipāṭiyā anussaranti, paṭipāṭiṁ muñcitvā na sakkonti. Paṭipāṭiyā anussarantāpi asaññabhavaṁ patvā khandhappavattiṁ na passanti, jāle patitā kuṇṭhā[1] viya, kūpe patitā paṅguḷā viya ca honti. Te tattha ṭhatvā “ettakameva, ito paraṁ natthī”ti diṭṭhiṁ gaṇhanti. Iti titthiyānaṁ pubbenivāsānussaraṇaṁ andhānaṁ yaṭṭhikoṭigamanaṁ viya hoti. Yathā hi andhā yaṭṭhikoṭiggāhake satiyeva gacchanti, asati tattheva nisīdanti, evameva titthiyā khandhapaṭipāṭiyāva anussarituṁ sakkonti, paṭipāṭiṁ vissajjetvā na sakkonti.

Sāvakāpi khandhapaṭipāṭiyāva anussaranti, asaññabhavaṁ patvā khandhappavattiṁ na passanti. Evaṁ santepi te vaṭṭe saṁsaraṇakasattānaṁ khandhānaṁ abhāvakālo nāma natthi, asaññabhave pana pañcakappasatāni pavattantīti tattakaṁ kālaṁ atikkamitvā Buddhehi dinnanaye ṭhatvā parato anussaranti, seyyathāpi āyasmā Sobhito. Dve aggasāvakā pana Paccekabuddhā ca cutipaṭisandhiṁ oloketvā anussaranti. Buddhānaṁ cutipaṭisandhikiccaṁ natthi, yaṁ yaṁ ṭhānaṁ passitukāmā honti, taṁ tadeva passanti.

1. Sakuṇā (Syā) Kuṇḍā (Ka)

စ အန္တရေ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဂန္ဓကုဋိပိ ကရေရိကုဋိကာပိ သာလာပိ “ကရေရိမဏ္ဍလမာဠော”တိ ဝုစ္စတိ။ **ပုဗ္ဗေနိဝါသပဋိသံယုတ္တာ**တိ “ဧကမ္ပိ ဇာတိံ ဒွေပိ ဇာတိယော”တိ ဧဝံ ဝိဘတ္တေန ပုဗ္ဗေနိဝုတ္ထက္ခန္ဓသန္တာနသင်္ခါတေန ပုဗ္ဗေနိဝါသေန သဒ္ဓိံ ယောဇေတွာ ပဝတ္တိတာ။ **ဓမ္မီ**တိ ဓမ္မသံယုတ္တာ။

ဥဒပါဒီတိ အဟော အစ္ဆရိယံ ဒသဗလဿ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏံ၊ **ပုဗ္ဗေနိဝါသံ** နာမ ကေ အနုဿရန္တိ၊ ကေ နာနုဿရန္တီတိ။ တိတ္ထိယာ အနုဿရန္တိ၊ သာဝကာ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ ဗုဒ္ဓါ စ အနုဿရန္တိ။ ကတရတိတ္ထိယာ အနုဿရန္တိ။ ယေ အဂ္ဂပ္ပတ္တကမ္မဝါဒိနော၊ တေပိ စတ္တာလီသံယေဝ ကပ္ပေ အနုဿရန္တိ, န တတော ပရံ။ သာဝကာ ကပ္ပသတသဟဿံ အနုဿရန္တိ။ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ အသင်္ချေယျဉ္စေဝ ကပ္ပသတသဟဿဉ္စ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဒွေ အသင်္ချေယျာနိ ကပ္ပသတသဟဿဉ္စ။ ဗုဒ္ဓါနံ ပန ဧတ္တကန္တိ ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ၊ ယာဝတကံ အာကင်္ခန္တိ၊ တာဝတကံ အနုဿရန္တိ။

တိတ္ထိယာ ခန္ဓပဋိပါဋိယာ အနုဿရန္တိ၊ ပဋိပါဋိံ မုဉ္စိတွာ န သက္ကောန္တိ။ ပဋိပါဋိယာ အနုဿရန္တာပိ အသညဘဝံ ပတွာ ခန္ဓပ္ပဝတ္တိံ န ပဿန္တိ၊ ဇာလေ ပတိတာ ကုဏ္ဌာ[၁] ဝိယ, ကူပေ ပတိတာ ပင်္ဂုဠာ ဝိယ စ ဟောန္တိ။ တေ တတ္ထ ဌတွာ “ဧတ္တကမေဝ, ဣတော ပရံ နတ္ထီ”တိ ဒိဋ္ဌိံ ဂဏှန္တိ။ ဣတိ တိတ္ထိယာနံ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿရဏံ အန္ဓာနံ ယဋ္ဌိကောဋိဂမနံ ဝိယ ဟောတိ။ ယထာ ဟိ အန္ဓာ ယဋ္ဌိကောဋိဂ္ဂါဟကေ သတိယေဝ ဂစ္ဆန္တိ၊ အသတိ တတ္ထေဝ နိသီဒန္တိ၊ ဧဝမေဝ တိတ္ထိယာ ခန္ဓပဋိပါဋိယာဝ အနုဿရိတုံ သက္ကောန္တိ၊ ပဋိပါဋိံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ န သက္ကောန္တိ။

သာဝကာပိ ခန္ဓပဋိပါဋိယာဝ အနုဿရန္တိ၊ အသညဘဝံ ပတွာ ခန္ဓပ္ပဝတ္တိံ န ပဿန္တိ။ ဧဝံ သန္တေပိ တေ ဝဋ္ဋေ သံသရဏကသတ္တာနံ ခန္ဓာနံ အဘာဝကာလော နာမ နတ္ထိ၊ အသညဘဝေ ပန ပဉ္စကပ္ပသတာနိ ပဝတ္တန္တီတိ တတ္တကံ ကာလံ အတိက္ကမိတွာ ဗုဒ္ဓေဟိ ဒိန္နနယေ ဌတွာ ပရတော အနုဿရန္တိ၊ သေယျထာပိ အာယသ္မာ သောဘိတော။ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ပန ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ စုတိပဋိသန္ဓိံ ဩလောကေတွာ အနုဿရန္တိ။ ဗုဒ္ဓါနံ စုတိပဋိသန္ဓိကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ယံ ယံ ဌာနံ ပဿိတုကာမာ ဟောန္တိ၊ တံ တဒေဝ ပဿန္တိ။

၁-သကုဏာ (သျာ) ကုဏ္ဍာ (က)

Titthiyā ca pubbenivāsaṁ anussaramānā attanā diṭṭhakatasutameva anussaranti. Tathā sāvakā ca Paccekabuddhā ca. Buddhā pana attanā vā parehi vā diṭṭhakatasutaṁ sabbameva anussaranti.

Titthiyānaṁ pubbenivāsañāṇaṁ khajjopanaka-obhāsasadisaṁ[1], sāvakānaṁ padīpobhāsasadisaṁ, aggasāvakānaṁ osadhitārakobhāsasadisaṁ, Paccekabuddhānaṁ candobhāsasadisaṁ, Buddhānaṁ sarada[2] sūriyamaṇḍalobhāsasadisaṁ. Tassa ettakāni jātisatāni jātisahassāni jātisatasahassānīti vā ettakāni kappasatāni kappasahassāni kappasatasahassānīti vā natthi, yaṁkiñci anussarantassa neva khalitaṁ, na paṭighātaṁ hoti, āvajjanapaṭibaddhameva ākaṅkhamanasikāracittuppādapaṭibaddhameva hoti. Dubbalapattapuṭe vegakkhittanārāco viya Sinerukūṭe vissaṭṭha-indavajiraṁ viya ca asajjamānameva gacchati. “Aho mahantaṁ Bhagavato pubbenivāsañāṇan”ti evaṁ Bhagavantaṁyeva ārabbha kathā uppannā, jātā pavattāti attho. Taṁ sabbampi saṅkhepato dassetuṁ “itipi pubbenivāso, itipi pubbenivāso”ti ettakameva Pāḷiyaṁ vuttaṁ. Tattha **itipī**ti evampi.

2-3. **Assosi kho -pa- atha Bhagavā anuppatto**ti ettha yaṁ vattabbaṁ, taṁ **Brahmajālasuttavaṇṇanāyaṁ**[3] vuttameva. Ayameva hi viseso—tattha sabbaññutaññāṇena assosi, idha dibbasotena. Tattha ca vaṇṇāvaṇṇakathā vippakatā, idha pubbenivāsakathā. Tasmā Bhagavā “ime bhikkhū mama pubbenivāsañāṇaṁ ārabbha guṇaṁ thomenti, pubbenivāsañāṇassa pana me nipphattiṁ na jānanti, handa nesaṁ tassa nipphattiṁ kathetvā dassāmī”ti āgantvā pakatiyāpi Buddhānaṁ nisīditvā dhammadesanatthameva ṭhapite taṅkhaṇe bhikkhūhi papphoṭetvā dinne varabuddhāsane nisīditvā “kāya nuttha bhikkhave”ti pucchāya ca “idha bhante”ti-ādipaṭivacanassa ca pariyosāne tesaṁ pubbenivāsapaṭisaṁyuttaṁ dhammiṁ kathaṁ[4] kathetukāmo **iccheyyātha no**ti-ādimāha. Tattha **iccheyyātha no**ti iccheyyātha nu. Atha naṁ pahaṭṭhamānasā bhikkhū yācamānā **etassa Bhagavā**ti-ādimāhaṁsu. Tattha **etassā**ti etassa dhammikathākaraṇassa.

1. Khajjopanakakimi-obhāsasadisaṁ (Ka)
2. Sahassa (Syā, Ka)
3. Dī-Ṭṭha 1. 45 piṭṭhe.
4. Dhammakathaṁ (Syā)

တိတ္ထိယာ စ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရမာနာ အတ္တနာ ဒိဋ္ဌကတသုတမေဝ အနုဿရန္တိ။ တထာ သာဝကာ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ။ ဗုဒ္ဓါ ပန အတ္တနာ ဝါ ပရေဟိ ဝါ ဒိဋ္ဌကတသုတံ သဗ္ဗမေဝ အနုဿရန္တိ။

တိတ္ထိယာနံ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏံ ခဇ္ဇောပနကဩဘာသသဒိသံ[၁]၊ သာဝကာနံ ပဒီပေါဘာသသဒိသံ၊ အဂ္ဂသာဝကာနံ ဩသဓိတာရကောဘာသသဒိသံ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ စန္ဒောဘာသသဒိသံ၊ ဗုဒ္ဓါနံ သရဒ[၂]သူရိယမဏ္ဍလောဘာသသဒိသံ။ တဿ ဧတ္တကာနိ ဇာတိသတာနိ ဇာတိသဟဿာနိ ဇာတိသတသဟဿာနီတိ ဝါ ဧတ္တကာနိ ကပ္ပသတာနိ ကပ္ပသဟဿာနိ ကပ္ပသတသဟဿာနီတိ ဝါ နတ္ထိ၊ ယံကိဉ္စိ အနုဿရန္တဿ နေဝ ခလိတံ, န ပဋိဃာတံ ဟောတိ၊ အာဝဇ္ဇနပဋိဗဒ္ဓမေဝ အာကင်္ခမနသိကာရစိတ္တုပ္ပါဒပဋိဗဒ္ဓမေဝ ဟောတိ။ ဒုဗ္ဗလပတ္တပုဋေ ဝေဂက္ခိတ္တနာရာစော ဝိယ သိနေရုကူဋေ ဝိဿဋ္ဌ-ဣန္ဒဝဇိရံ ဝိယ စ အသဇ္ဇမာနမေဝ ဂစ္ဆတိ။ “အဟော မဟန္တံ ဘဂဝတော ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ”န္တိ ဧဝံ ဘဂဝန္တံယေဝ အာရဗ္ဘ ကထာ ဥပ္ပန္နာ၊ ဇာတာ ပဝတ္တာတိ အတ္ထော။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ သင်္ခေပတော ဒဿေတုံ “ဣတိပိ ပုဗ္ဗေနိဝါသော၊ ဣတိပိ ပုဗ္ဗေနိဝါသော”တိ ဧတ္တကမေဝ ပါဠိယံ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ဣတိပီ**တိ ဧဝမ္ပိ။

၂-၃။ **အဿောသိ ခေါ။ပ။ အထ ဘဂဝါ အနုပ္ပတ္တော**တိ ဧတ္ထ ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ **ဗြဟ္မဇာလသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ**[၃] ဝုတ္တမေဝ။ အယမေဝ ဟိ ဝိသေသော—တတ္ထ သဗ္ဗညုတညာဏေန အဿောသိ၊ ဣဓ ဒိဗ္ဗသောတေန။ တတ္ထ စ ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏကထာ ဝိပ္ပကတာ၊ ဣဓ ပုဗ္ဗေနိဝါသကထာ။ တသ္မာ ဘဂဝါ “ဣမေ ဘိက္ခူ မမ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏံ အာရဗ္ဘ ဂုဏံ ထောမေန္တိ၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏဿ ပန မေ နိပ္ဖတ္တိံ န ဇာနန္တိ၊ ဟန္ဒ နေသံ တဿ နိပ္ဖတ္တိံ ကထေတွာ ဒဿာမီ”တိ အာဂန္တွာ ပကတိယာပိ ဗုဒ္ဓါနံ နိသီဒိတွာ ဓမ္မဒေသနတ္ထမေဝ ဌပိတေ တင်္ခဏေ ဘိက္ခူဟိ ပပ္ဖောဋေတွာ ဒိန္နေ ဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသီဒိတွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ”တိ ပုစ္ဆာယ စ “ဣဓ ဘန္တေ”တိအာဒိပဋိဝစနဿ စ ပရိယောသာနေ တေသံ ပုဗ္ဗေနိဝါသပဋိသံယုတ္တံ ဓမ္မိံ ကထံ[၄] ကထေတုကာမော **ဣစ္ဆေယျာထ နော**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဣစ္ဆေယျာထ နော**တိ ဣစ္ဆေယျာထ နု။ အထ နံ ပဟဋ္ဌမာနသာ ဘိက္ခူ ယာစမာနာ **ဧတဿ ဘဂဝါ**တိအာဒိမာဟံသု။ တတ္ထ **ဧတဿာ**တိ ဧတဿ ဓမ္မိကထာကရဏဿ။

၁-ခဇ္ဇောပနကကိမိဩဘာသသဒိသံ (က)
၂-သဟဿ (သျာ၊ က)
၃-ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၄၅-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဓမ္မကထံ (သျာ)

4. Atha Bhagavā tesaṁ yācanaṁ gahetvā kathetukāmo “tena hi bhikkhave suṇāthā”ti te sotāvadhāraṇasādhukamanasikāresu niyojetvā aññesaṁ asādhāraṇaṁ chinnavaṭumakānussaraṇaṁ pakāsetukāmo **ito so bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **yaṁ Vipassī**ti yasmiṁ kappe Vipassī. Ayañhi ‘yan’ti saddo “yaṁ me bhante devānaṁ Tāvatiṁsānaṁ sammukhā sutaṁ sammukhā paṭiggahitaṁ, ārocemi taṁ Bhagavato”ti-ādīsu[1] paccattavacane dissati. “Yaṁ taṁ apucchimha akittayīno, aññaṁ taṁ pucchāma tadiṅgha brūhī”ti-ādīsu[2] upayogavacane. “Aṭṭhānametaṁ bhikkhave anavakāso, yaṁ ekissā lokadhātuyā”ti-ādīsu[3] karaṇavacane. Idha pana bhummattheti daṭṭhabbo. Tena vuttaṁ “yasmiṁ kappe”ti. **Udapādī**ti dasasahassilokadhātuṁ unnādento uppajji.

Bhaddakappeti pañcabuddhuppādapaṭimaṇḍitattā sundarakappe sārakappeti Bhagavā imaṁ kappaṁ thomento evamāha. Yato paṭṭhāya kira amhākaṁ Bhagavatā abhinīhāro kato, etasmiṁ antare ekakappepi pañca Buddhā nibbattā nāma natthi. Amhākaṁ Bhagavato abhinīhārassa purato pana Taṇhaṅkaro Medhaṅkaro Saraṇaṅkaro Dīpaṅkaroti cattāro Buddhā ekasmiṁ kappe nibbattiṁsu. Tesaṁ orabhāge ekaṁ asaṅkhyeyyaṁ Buddhasuññameva ahosi.

Asaṅkhyeyyakappapariyosāne pana Koṇḍañño nāma Buddho ekova ekasmiṁ kappe uppanno. Tatopi asaṅkhyeyyaṁ Buddhasuññameva ahosi. Asaṅkhyeyyakappapariyosāne Maṅgalo Sumano Revato Sobhitoti cattāro Buddhā ekasmiṁ kappe uppannā. Tatopi asaṅkhyeyyaṁ Buddhasuññameva ahosi. Asaṅkhyeyyakappapariyosāne pana ito kappasatasahassādhikassa asaṅkhyeyyassa upari Anomadassī Padumo Nāradoti tayo Buddhā ekasmiṁ kappe uppannā. Tatopi asaṅkhyeyyaṁ Buddhasuññameva ahosi. Asaṅkhyeyyakappapariyosāne pana ito kappasatasahassānaṁ upari Padumuttaro Bhagavā ekova ekasmiṁ kappe uppanno. Tassa orabhāge ito tiṁsakappasahassānaṁ upari Sumedho Sujātoti dve Buddhā ekasmiṁ kappe uppannā. Tato orabhāge ito aṭṭhārasannaṁ kappasahassānaṁ upari Piyadassī Atthadassī Dhammadassīti tayo

1. Dī 2. 178 piṭṭhe. 2. Khu 1. 415, 437 piṭṭhesu. 3. Aṁ 1. 29 piṭṭhe.

၄။ အထ ဘဂဝါ တေသံ ယာစနံ ဂဟေတွာ ကထေတုကာမော “တေန ဟိ ဘိက္ခဝေ သုဏာထာ”တိ တေ သောတာဝဓာရဏသာဓုကမနသိကာရေသု နိယောဇေတွာ အညေသံ အသာဓာရဏံ ဆိန္နဝဋုမကာနုဿရဏံ ပကာသေတုကာမော **ဣတော သော ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ယံ ဝိပဿီ**တိ ယသ္မိံ ကပ္ပေ ဝိပဿီ။ အယဉှိ ‘ယ’န္တိ သဒ္ဒေါ “ယံ မေ ဘန္တေ ဒေဝါနံ တာဝတိံသာနံ သမ္မုခါ သုတံ သမ္မုခါ ပဋိဂ္ဂဟိတံ၊ အာရောစေမိ တံ ဘဂဝတော”တိအာဒီသု[၁] ပစ္စတ္တဝစနေ ဒိဿတိ။ “ယံ တံ အပုစ္ဆိမှ အကိတ္တယီနော၊ အညံ တံ ပုစ္ဆာမ တဒိင်္ဃ ဗြူဟီ”တိအာဒီသု[၂] ဥပယောဂဝစနေ။ “အဋ္ဌာနမေတံ ဘိက္ခဝေ အနဝကာသော၊ ယံ ဧကိဿာ လောကဓာတုယာ”တိအာဒီသု[၃] ကရဏဝစနေ။ ဣဓ ပန ဘုမ္မတ္ထေတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တေန ဝုတ္တံ “ယသ္မိံ ကပ္ပေ”တိ။ **ဥဒပါဒီ**တိ ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ဥန္နာဒေန္တော ဥပ္ပဇ္ဇိ။

ဘဒ္ဒကပ္ပေတိ ပဉ္စဗုဒ္ဓုပ္ပါဒပဋိမဏ္ဍိတတ္တာ သုန္ဒရကပ္ပေ သာရကပ္ပေတိ ဘဂဝါ ဣမံ ကပ္ပံ ထောမေန္တော ဧဝမာဟ။ ယတော ပဋ္ဌာယ ကိရ အမှာကံ ဘဂဝတာ အဘိနီဟာရော ကတော၊ ဧတသ္မိံ အန္တရေ ဧကကပ္ပေပိ ပဉ္စ ဗုဒ္ဓါ နိဗ္ဗတ္တာ နာမ နတ္ထိ။ အမှာကံ ဘဂဝတော အဘိနီဟာရဿ ပုရတော ပန တဏှင်္ကရော မေဓင်္ကရော သရဏင်္ကရော ဒီပင်္ကရောတိ စတ္တာရော ဗုဒ္ဓါ ဧကသ္မိံ ကပ္ပေ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ တေသံ ဩရဘာဂေ ဧကံ အသင်္ချေယျံ ဗုဒ္ဓသုညမေဝ အဟောသိ။

အသင်္ချေယျကပ္ပပရိယောသာနေ ပန ကောဏ္ဍညော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဧကောဝ ဧကသ္မိံ ကပ္ပေ ဥပ္ပန္နော။ တတောပိ အသင်္ချေယျံ ဗုဒ္ဓသုညမေဝ အဟောသိ။ အသင်္ချေယျကပ္ပပရိယောသာနေ မင်္ဂလော သုမနော ရေဝတော သောဘိတောတိ စတ္တာရော ဗုဒ္ဓါ ဧကသ္မိံ ကပ္ပေ ဥပ္ပန္နာ။ တတောပိ အသင်္ချေယျံ ဗုဒ္ဓသုညမေဝ အဟောသိ။ အသင်္ချေယျကပ္ပပရိယောသာနေ ပန ဣတော ကပ္ပသတသဟဿာဓိကဿ အသင်္ချေယျဿ ဥပရိ အနောမဒဿီ ပဒုမော နာရဒေါတိ တယော ဗုဒ္ဓါ ဧကသ္မိံ ကပ္ပေ ဥပ္ပန္နာ။ တတောပိ အသင်္ချေယျံ ဗုဒ္ဓသုညမေဝ အဟောသိ။ အသင်္ချေယျကပ္ပပရိယောသာနေ ပန ဣတော ကပ္ပသတသဟဿာနံ ဥပရိ ပဒုမုတ္တရော ဘဂဝါ ဧကောဝ ဧကသ္မိံ ကပ္ပေ ဥပ္ပန္နော။ တဿ ဩရဘာဂေ ဣတော တိံသကပ္ပသဟဿာနံ ဥပရိ သုမေဓော သုဇာတောတိ ဒွေ ဗုဒ္ဓါ ဧကသ္မိံ ကပ္ပေ ဥပ္ပန္နာ။ တတော ဩရဘာဂေ ဣတော အဋ္ဌာရသန္နံ ကပ္ပသဟဿာနံ ဥပရိ ပိယဒဿီ အတ္ထဒဿီ ဓမ္မဒဿီတိ တယော

၁-ဒီ ၂-၁၇၈-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၁-၄၁၅-၄၃၇-ပိဋ္ဌေသု။ ၃-အံ ၁-၂၉-ပိဋ္ဌေ။

Buddhā ekasmiṁ kappe uppannā. Atha ito catunavutikappe Siddhattho nāma Buddho ekova ekasmiṁ kappe uppanno. Ito dvenavutikappe Tisso Phussoti dve Buddhā ekasmiṁ kappe uppannā. Ito ekanavutikappe Vipassī Bhagavā uppanno. Ito ekatiṁse kappe Sikhī Vessabhūti dve Buddhā uppannā. Imasmiṁ bhaddakappe Kakusandho Koṇāgamano Kassapo Gotamo amhākaṁ Sammāsambuddhoti cattāro Buddhā uppannā, Metteyyo uppajjissati. Evamayaṁ kappo pañcabuddhuppādapaṭimaṇḍitattā sundarakappo sārakappoti Bhagavā imaṁ kappaṁ thomento evamāha.

Kiṁ panetaṁ Buddhānaṁyeva pākaṭaṁ hoti "imasmiṁ kappe ettakā Buddhā uppannā vā uppajjissantīti vā"ti, udāhu aññesampi pākaṭaṁ hotīti. Aññesampi pākaṭaṁ hoti. Kesaṁ? Suddhāvāsabrahmānaṁ. Kappasaṇṭhānakālasmiñhi ekamasaṅkhyeyyaṁ ekaṅgaṇaṁ hutvā ṭhite lokasannivāse lokassa saṇṭhānatthāya devo vassituṁ ārabhati. Āditova antaraṭṭhake himapāto viya hoti. Tato tilamattā kaṇamattā taṇḍulamattā muggamāsabadara-āmalaka-eḷālukakumbhaṇḍa-alābumattā udakadhārā hutvā anukkamena usabhadve-usabha-aḍḍhagāvutagāvutadvegāvuta-aḍḍhayojanayojanadviyojana -pa- yojanasatayojanasahassayojanasatasahassamattā hutvā koṭisatasahassacakkavāḷabbhantare yāva avinaṭṭhabrahmalokā[1] pūretvā tiṭṭhanti. Atha taṁ udakaṁ anupubbena bhassati, bhassante udake pakatidevalokaṭṭhānesu devalokā saṇṭhahanti[2], tesaṁ saṇṭhahanavidhānaṁ **Visuddhimagge** pubbenivāsakathāyaṁ vuttameva.

Manussalokasaṇṭhahanaṭṭhānaṁ[3] pana patte udake dhamakaraṇamukhe pihite viya vātavasena taṁ udakaṁ santiṭṭhati, udakapiṭṭhe uppalinipaṇṇaṁ viya pathavī saṇṭhahati. Mahābodhipallaṅko vinassamāne loke pacchā vinassati, saṇṭhahamāne paṭhamaṁ saṇṭhahati. Tattha pubbanimittaṁ hutvā eko paduminigaccho uppajjati, tassa sace tasmiṁ kappe Buddho nibbattissati, pupphaṁ uppajjati. No ce, nuppajjati. Uppajjamānañca sace eko Buddho nibbattissati, ekaṁ uppajjati. Sace dve, tayo, cattāro, pañca Buddhā nibbattissanti, pañca uppajjanti. Tāni ca kho ekasmiṁ yeva nāḷe kaṇṇikābaddhāni hutvā. Suddhāvāsabrahmāno

1. Akaniṭṭhabrahmalokā (Ka) 2. Patiṭṭhahanti (Syā) 3. Manussalokaṭṭhānaṁ (Syā)

ဗုဒ္ဓါ ဧကသ္မိံ ကပ္ပေ ဥပ္ပန္နာ။ အထ ဣတော စတုနဝုတိကပ္ပေ သိဒ္ဓတ္ထော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဧကောဝ ဧကသ္မိံ ကပ္ပေ ဥပ္ပန္နော။ ဣတော ဒွေနဝုတိကပ္ပေ တိဿော ဖုဿောတိ ဒွေ ဗုဒ္ဓါ ဧကသ္မိံ ကပ္ပေ ဥပ္ပန္နာ။ ဣတော ဧကနဝုတိကပ္ပေ ဝိပဿီ ဘဂဝါ ဥပ္ပန္နော။ ဣတော ဧကတိံသေ ကပ္ပေ သိခီ ဝေဿဘူတိ ဒွေ ဗုဒ္ဓါ ဥပ္ပန္နာ။ ဣမသ္မိံ ဘဒ္ဒကပ္ပေ ကကုသန္ဓော ကောဏာဂမနော ကဿပေါ ဂေါတမော အမှာကံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ စတ္တာရော ဗုဒ္ဓါ ဥပ္ပန္နာ၊ မေတ္တေယျော ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ။ ဧဝမယံ ကပ္ပေါ ပဉ္စဗုဒ္ဓုပ္ပါဒပဋိမဏ္ဍိတတ္တာ သုန္ဒရကပ္ပေါ သာရကပ္ပေါတိ ဘဂဝါ ဣမံ ကပ္ပံ ထောမေန္တော ဧဝမာဟ။

ကိံ ပနေတံ ဗုဒ္ဓါနံယေဝ ပါကဋံ ဟောတိ "ဣမသ္မိံ ကပ္ပေ ဧတ္တကာ ဗုဒ္ဓါ ဥပ္ပန္နာ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တီတိ ဝါ"တိ၊ ဥဒါဟု အညေသမ္ပိ ပါကဋံ ဟောတီတိ။ အညေသမ္ပိ ပါကဋံ ဟောတိ။ ကေသံ? သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာနံ။ ကပ္ပသဏ္ဌာန-ကာလသ္မိဉှိ ဧကမသင်္ချေယျံ ဧကင်္ဂဏံ ဟုတွာ ဌိတေ လောကသန္နိဝါသေ လောကဿ သဏ္ဌာနတ္ထာယ ဒေဝေါ ဝဿိတုံ အာရဘတိ။ အာဒိတောဝ အန္တရဋ္ဌကေ ဟိမပါတော ဝိယ ဟောတိ။ တတော တိလမတ္တာ ကဏမတ္တာ တဏ္ဍုလမတ္တာ မုဂ္ဂ မာသ ဗဒရ အာမလက ဧဠာလုက ကုမ္ဘဏ္ဍ အလာဗုမတ္တာ ဥဒကဓာရာ ဟုတွာ အနုက္ကမေန ဥသဘ ဒွေဥသဘ အဍ္ဎဂါဝုတ ဂါဝုတ ဒွေ-ဂါဝုတအဍ္ဎယောဇနယောဇနဒွိယောဇန။ ပ။ ယောဇနသတယောဇနသဟဿ-ယောဇနသတသဟဿမတ္တာ ဟုတွာ ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠဗ္ဘန္တရေ ယာဝ အဝိနဋ္ဌဗြဟ္မလောကာ[1] ပူရေတွာ တိဋ္ဌန္တိ။ အထ တံ ဥဒကံ အနုပုဗ္ဗေန ဘဿတိ၊ ဘဿန္တေ ဥဒကေ ပကတိဒေဝလောကဋ္ဌာနေသု ဒေဝလောကာ သဏ္ဌဟန္တိ[2]၊ တေသံ သဏ္ဌဟနဝိဓာနံ **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ** ပုဗ္ဗေနိဝါသကထာယံ ဝုတ္တမေဝ။

မနုဿလောကသဏ္ဌဟနဋ္ဌာနံ[3] ပန ပတ္တေ ဥဒကေ ဓမကရဏမုခေ ပိဟိတေ ဝိယ ဝါတဝသေန တံ ဥဒကံ သန္တိဋ္ဌတိ၊ ဥဒကပိဋ္ဌေ ဥပ္ပလိနိပဏ္ဏံ ဝိယ ပထဝီ သဏ္ဌဟတိ။ မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကော ဝိနဿမာနေ လောကေ ပစ္ဆာ ဝိနဿတိ၊ သဏ္ဌဟမာနေ ပဌမံ သဏ္ဌဟတိ။ တတ္ထ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ ဟုတွာ ဧကော ပဒုမိနိဂစ္ဆော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဿ သစေ တသ္မိံ ကပ္ပေ ဗုဒ္ဓေါ နိဗ္ဗတ္တိဿတိ၊ ပုပ္ဖံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ နော စေ, နုပ္ပဇ္ဇတိ။ ဥပ္ပဇ္ဇမာနဉ္စ သစေ ဧကော ဗုဒ္ဓေါ နိဗ္ဗတ္တိဿတိ၊ ဧကံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သစေ ဒွေ၊ တယော၊ စတ္တာရော၊ ပဉ္စ ဗုဒ္ဓါ နိဗ္ဗတ္တိဿန္တိ၊ ပဉ္စ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ တာနိ စ ခေါ ဧကသ္မိံယေဝ နာဠေ ကဏ္ဏိကာဗဒ္ဓါနိ ဟုတွာ။ သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာနော

၁-အကနိဋ္ဌဗြဟ္မလောကာ (က) ၂-ပတိဋ္ဌဟန္တိ (သျာ) ၃-မနုဿလောကဋ္ဌာနံ (သျာ)

“āyāma mayaṁ mārisā pubbanimittaṁ passissāmā”ti Mahābodhipallaṅkaṭṭhānaṁ āgacchanti, Buddhānaṁ anibbattanakappe pupphaṁ na hoti. Te pana apupphitagacchaṁ disvā “andhakāro vata bho loko bhavissati, matā matā[1] sattā apāye pūressanti, cha devalokā nava brahmalokā suññā bhavissantī”ti anattamanā honti. Pupphitakāle pana pupphaṁ disvā “sabbaññubodhisattesu mātukucchiṁ okkamantesu nikkhamantesu sambujjhantesu dhammacakkaṁ pavattentesu yamakapāṭihāriyaṁ karontesu devorohanaṁ karontesu āyusaṅkhāraṁ ossajjantesu parinibbāyantesu dasasahassacakkavāḷakampanādīni pāṭihāriyāni dakkhissāmā”ti ca, “cattāro apāyā parihāyissanti, cha devalokā nava brahmalokā paripūressantī”ti ca attamanā udānaṁ udānentā attano attano brahmalokaṁ gacchanti. Imasmiṁ bhaddakappe pañca padumāni uppajjiṁsu. Tesaṁ nimittānaṁ ānubhāvena cattāro Buddhā uppannā, pañcamo uppajjissati. Suddhāvāsabrahmānopi tāni padumāni disvā imamatthaṁ jāniṁsu. Tena vuttaṁ “aññesampi pākaṭaṁ hotī”ti.

Āyuparicchedavaṇṇanā

5. Iti Bhagavā “ito so bhikkhave”ti-ādinā nayena kappaparicchedavasena pubbenivāsaṁ dassetvā idāni tesaṁ Buddhānaṁ jātiparicchedādivasena dassetuṁ **Vipassī bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha āyuparicchede **parittaṁ lahukan**ti ubhayametaṁ appakasseva vevacanaṁ. Yañhi appakaṁ, taṁ parittañceva lahukañca hoti.

Appaṁ vā bhiyyoti vassasatato vā upari appaṁ, aññaṁ vassasataṁ apatvā vīsaṁ vā tiṁsaṁ vā cattālīsaṁ vā paṇṇāsaṁ vā saṭṭhi vā vassāni jīvati, evaṁ dīghāyuko pana atidullabho, asuko kira evaṁ ciraṁ jīvatīti tattha tattha gantvā daṭṭhabbo hoti. Tattha Visākhā upāsikā vīsavassasataṁ jīvati, tathā Pokkharasāti brāhmaṇo Brahmāyu brāhmaṇo Selo brāhmaṇo Bāvariyabrāhmaṇo Ānandatthero Mahākassapattheroti. Anuruddhatthero pana vassasatañceva paṇṇāsañca vassāni, Bākulatthero[2] vassasatañceva saṭṭhi ca vassāni. Ayaṁ sabbadīghāyuko. Sopi dve vassasatāni na jīvati.

1. Tamābhibhūtā (Syā) 2. Bakkulatthero (Sī)

“အာယာမ မယံ မာရိသာ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ ပဿိဿာမာ”တိ မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆန္တိ၊ ဗုဒ္ဓါနံ အနိဗ္ဗတ္တနကပ္ပေ ပုပ္ဖံ န ဟောတိ။ တေ ပန အပုပ္ဖိတဂစ္ဆံ ဒိသွာ “အန္ဓကာရော ဝတ ဘော လောကော ဘဝိဿတိ၊ မတာ မတာ[1] သတ္တာ အပါယေ ပူရေဿန္တိ၊ ဆ ဒေဝလောကာ နဝ ဗြဟ္မလောကာ သုညာ ဘဝိဿန္တီ”တိ အနတ္တမနာ ဟောန္တိ။ ပုပ္ဖိတကာလေ ပန ပုပ္ဖံ ဒိသွာ “သဗ္ဗညု-ဗောဓိသတ္တေသု မာတုကုစ္ဆိံ ဩက္ကမန္တေသု နိက္ခမန္တေသု သမ္ဗုဇ္ဈန္တေသု ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေန္တေသု ယမကပါဋိဟာရိယံ ကရောန္တေသု ဒေဝေါရောဟနံ ကရောန္တေသု အာယုသင်္ခါရံ ဩဿဇ္ဇန္တေသု ပရိနိဗ္ဗာယန္တေသု ဒသသဟဿစက္ကဝါဠကမ္ပနာဒီနိ ပါဋိဟာရိယာနိ ဒက္ခိဿာမာ”တိ စ, ‘‘စတ္တာရော အပါယာ ပရိဟာယိဿန္တိ၊ ဆ ဒေဝလောကာ နဝ ဗြဟ္မလောကာ ပရိပူရေဿန္တီ’’တိ စ အတ္တမနာ ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တာ အတ္တနော အတ္တနော ဗြဟ္မလောကံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဣမသ္မိံ ဘဒ္ဒကပ္ပေ ပဉ္စ ပဒုမာနိ ဥပ္ပဇ္ဇိံသု။ တေသံ နိမိတ္တာနံ အာနုဘာဝေန စတ္တာရော ဗုဒ္ဓါ ဥပ္ပန္နာ၊ ပဉ္စမော ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ။ သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာနောပိ တာနိ ပဒုမာနိ ဒိသွာ ဣမမတ္ထံ ဇာနိံသု။ တေန ဝုတ္တံ “အညေသမ္ပိ ပါကဋံ ဟောတီ”တိ။

အာယုပရိစ္ဆေဒဝဏ္ဏနာ

၅။ ဣတိ ဘဂဝါ “ဣတော သော ဘိက္ခဝေ”တိအာဒိနာ နယေန ကပ္ပပရိစ္ဆေဒဝသေန ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ တေသံ ဗုဒ္ဓါနံ ဇာတိပရိစ္ဆေဒါဒိဝသေန ဒဿေတုံ **ဝိပဿီ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ အာယုပရိစ္ဆေဒေ **ပရိတ္တံ လဟုက**န္တိ ဥဘယမေတံ အပ္ပကဿေဝ ဝေဝစနံ။ ယဉှိ အပ္ပကံ၊ တံ ပရိတ္တဉ္စေဝ လဟုကဉ္စ ဟောတိ။

အပ္ပံ ဝါ ဘိယျောတိ ဝဿသတတော ဝါ ဥပရိ အပ္ပံ၊ အညံ ဝဿသတံ အပတွာ ဝီသံ ဝါ တိံသံ ဝါ စတ္တာလီသံ ဝါ ပဏ္ဏာသံ ဝါ သဋ္ဌိ ဝါ ဝဿာနိ ဇီဝတိ၊ ဧဝံ ဒီဃာယုကော ပန အတိဒုလ္လဘော၊ အသုကော ကိရ ဧဝံ စိရံ ဇီဝတီတိ တတ္ထ တတ္ထ ဂန္တွာ ဒဋ္ဌဗ္ဗော ဟောတိ။ တတ္ထ ဝိသာခါ ဥပါသိကာ ဝီသဝဿသတံ ဇီဝတိ၊ တထာ ပေါက္ခရသာတိ ဗြာဟ္မဏော ဗြဟ္မာယု ဗြာဟ္မဏော သေလော ဗြာဟ္မဏော ဗာဝရိယဗြာဟ္မဏော အာနန္ဒတ္ထေရော မဟာကဿပတ္ထေရောတိ။ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရော ပန ဝဿသတဉ္စေဝ ပဏ္ဏာသဉ္စ ဝဿာနိ၊ ဗာကုလတ္ထေရော[2] ဝဿသတဉ္စေဝ သဋ္ဌိ စ ဝဿာနိ။ အယံ သဗ္ဗဒီဃာယုကော။ သောပိ ဒွေ ဝဿသတာနိ န ဇီဝတိ။

၁-တမာဘိဘူတာ (သျာ) ၂-ဗက္ကုလတ္ထေရော (သီ)

Vipassī-ādayo pana sabbepi bodhisattā mettāpubbabhāgena somanassasahagatañāṇasampayutta-asaṅkhārikacittena mātukucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhiṁsu, tena cittena gahitāya paṭisandhiyā asaṅkhyeyyaṁ āyu, iti sabbe Buddhā asaṅkhyeyyāyukā. Te kasmā asaṅkhyeyyaṁ na aṭṭhaṁsu? Utubhojanavipattiyā. Utubhojanavasena hi āyu hāyatipi vaḍḍhatipi.

Tattha yadā rājāno adhammikā honti, tadā uparājāno senāpati seṭṭhi sakalanagaraṁ sakalaraṭṭhaṁ adhammikameva hoti, atha tesaṁ ārakkhadevatā, tāsaṁ devatānaṁ mittā bhūmaṭṭhadevatā[1], tāsaṁ devatānaṁ[2] mittā ākāsaṭṭhakadevatā, ākāsaṭṭhakadevatānaṁ mittā uṇhavalāhakā devatā, tāsaṁ mittā abbhavalāhakā devatā, tāsaṁ mittā sītavalāhakā devatā, tāsaṁ mittā vassavalāhakā devatā, tāsaṁ mittā Cātumahārājikā devatā, tāsaṁ mittā Tāvatiṁsā devatā, tāsaṁ mittā Yāmā devatāti evamādi. Evaṁ yāva Bhavaggā ṭhapetvā ariyasāvake sabbā deva[3] brahmaparisāpi adhammikāva honti. Tāsaṁ adhammikatāya visamaṁ candimasūriyā pariharanti, vāto yathāmaggena na vāyati, ayathāmaggena vāyanto ākāsaṭṭhakavimānāni khobheti, vimānesu khobhitesu devatānaṁ kīḷanatthāya cittāni na namanti, devatānaṁ kīḷanatthāya cittesu anamantesu sītuṇhabhedo utu yathākālena na sampajjati, tasmiṁ asampajjante na sammā devo vassati, kadāci vassati, kadāci na vassati, katthaci vassati, katthaci na vassati, vassantopi vappakāle aṅkurakāle nāḷakāle pupphakāle khīraggahaṇādikālesu yathā yathā sassānaṁ upakāro na hoti, tathā tathā vassati ca vigacchati ca, tena sassāni visamapākāni honti vigatagandhavaṇṇarasādisampannāni[4]. Ekabhājane pakkhittataṇḍulesupi ekasmiṁ padese bhattaṁ uttaṇḍulaṁ hoti ekasmiṁ atikilinnaṁ ekasmiṁ samapākaṁ, taṁ paribhuttaṁ kucchiyampi tīhākārehi paccati. Tena sattā bahvābādhā ceva honti appāyukā ca. Evaṁ tāva utubhojanavasena āyu hāyati[5].

---

1. Bhummā devatā (Syā)
2. Bhummadevānaṁ (Syā)
3. Sabbe devā (Syā)
4. ...rasādisampavattīni (Syā)
5. Aṁ 1. 386 piṭṭhe passitabbaṁ.

ဝိပဿီအာဒယော ပန သဗ္ဗေပိ ဗောဓိသတ္တာ မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂေန သောမနဿသဟဂတဉာဏသမ္ပယုတ္တအသင်္ခါရိကစိတ္တေန မာတုကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိံသု၊ တေန စိတ္တေန ဂဟိတာယ ပဋိသန္ဓိယာ အသင်္ချေယျံ အာယု၊ ဣတိ သဗ္ဗေ ဗုဒ္ဓါ အသင်္ချေယျာယုကာ။ တေ ကသ္မာ အသင်္ချေယျံ န အဋ္ဌံသု? ဥတုဘောဇနဝိပတ္တိယာ။ ဥတုဘောဇနဝသေန ဟိ အာယု ဟာယတိပိ ဝဍ္ဎတိပိ။

တတ္ထ ယဒါ ရာဇာနော အဓမ္မိကာ ဟောန္တိ၊ တဒါ ဥပရာဇာနော သေနာပတိ သေဋ္ဌိ သကလနဂရံ သကလရဋ္ဌံ အဓမ္မိကမေဝ ဟောတိ၊ အထ တေသံ အာရက္ခဒေဝတာ, တာသံ ဒေဝတာနံ မိတ္တာ ဘူမဋ္ဌဒေဝတာ[၁], တာသံ ဒေဝတာနံ[၂] မိတ္တာ အာကာသဋ္ဌကဒေဝတာ, အာကာသဋ္ဌကဒေဝတာနံ မိတ္တာ ဥဏှဝလာဟကာ ဒေဝတာ, တာသံ မိတ္တာ အဗ္ဘဝလာဟကာ ဒေဝတာ, တာသံ မိတ္တာ သီတဝလာဟကာ ဒေဝတာ, တာသံ မိတ္တာ ဝဿဝလာဟကာ ဒေဝတာ, တာသံ မိတ္တာ စာတုမဟာရာဇိကာ ဒေဝတာ, တာသံ မိတ္တာ တာဝတိံသာ ဒေဝတာ, တာသံ မိတ္တာ ယာမာ ဒေဝတာတိ ဧဝမာဒိ။ ဧဝံ ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ ဌပေတွာ အရိယသာဝကေ သဗ္ဗာ ဒေဝ[၃] ဗြဟ္မပရိသာပိ အဓမ္မိကာဝ ဟောန္တိ။ တာသံ အဓမ္မိကတာယ ဝိသမံ စန္ဒိမသူရိယာ ပရိဟရန္တိ၊ ဝါတော ယထာမဂ္ဂေန န ဝါယတိ၊ အယထာမဂ္ဂေန ဝါယန္တော အာကာသဋ္ဌကဝိမာနာနိ ခေါဘေတိ၊ ဝိမာနေသု ခေါဘိတေသု ဒေဝတာနံ ကီဠနတ္ထာယ စိတ္တာနိ န နမန္တိ၊ ဒေဝတာနံ ကီဠနတ္ထာယ စိတ္တေသု အနမန္တေသု သီတုဏှဘေဒေါ ဥတု ယထာကာလေန န သမ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မိံ အသမ္ပဇ္ဇန္တေ န သမ္မာ ဒေဝေါ ဝဿတိ၊ ကဒါစိ ဝဿတိ၊ ကဒါစိ န ဝဿတိ၊ ကတ္ထစိ ဝဿတိ၊ ကတ္ထစိ န ဝဿတိ၊ ဝဿန္တောပိ ဝပ္ပကာလေ အင်္ကုရကာလေ နာဠကာလေ ပုပ္ဖကာလေ ခီရဂ္ဂဟဏာဒိကာလေသု ယထာ ယထာ သဿာနံ ဥပကာရော န ဟောတိ၊ တထာ တထာ ဝဿတိ စ ဝိဂစ္ဆတိ စ၊ တေန သဿာနိ ဝိသမပါကာနိ ဟောန္တိ ဝိဂတဂန္ဓဝဏ္ဏရသာဒိသမ္ပန္နာနိ[၄]။ ဧကဘာဇနေ ပက္ခိတ္တတဏ္ဍုလေသုပိ ဧကသ္မိံ ပဒေသေ ဘတ္တံ ဥတ္တဏ္ဍုလံ ဟောတိ ဧကသ္မိံ အတိကိလိန္နံ ဧကသ္မိံ သမပါကံ၊ တံ ပရိဘုတ္တံ ကုစ္ဆိယမ္ပိ တီဟာကာရေဟိ ပစ္စတိ။ တေန သတ္တာ ဗဟွာဗာဓာ စေဝ ဟောန္တိ အပ္ပါယုကာ စ။ ဧဝံ တာဝ ဥတုဘောဇနဝသေန အာယု ဟာယတိ[၅]။

၁-ဘုမ္မာ ဒေဝတာ (သျာ)
၂-ဘုမ္မဒေဝါနံ (သျာ)
၃-သဗ္ဗေ ဒေဝါ (သျာ)
၄-....ရသာဒိသမ္ပဝတ္တီနိ (သျာ)
၅-အံ ၁-၃၈၆-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။

Yadā pana rājāno dhammikā honti, tadā uparājānopi dhammikā hontīti purimanayeneva yāva brahmalokā sabbepi dhammikā honti, tesaṁ dhammikattā samaṁ candimasūriyā pariharanti, yathāmaggena vāto vāyati, yathāmaggena vāyanto ākāsaṭṭhakavimānāni na khobheti, tesaṁ akhobhā devatānaṁ kīḷanatthāya cittāni namanti. Evaṁ kālena utu sampajjati, devo sammā vassati, vappakālato paṭṭhāya sassānaṁ upakāraṁ karonto kāle vassati, kāle vigacchati, tena sassāni samapākāni sugandhāni suvaṇṇāni surasāni ojavantāni honti, tehi sampāditaṁ bhojanaṁ paribhuttampi sammā paripākaṁ gacchati, tena sattā arogā dīghāyukā honti. Evaṁ utubhojanavasena āyu vaḍḍhati.

Tattha Vipassī Bhagavā asītivassasahassāyukakāle nibbatto, Sikhī sattativassasahassāyukakāleti idaṁ anupubbena parihīnasadisaṁ kataṁ, na pana evaṁ parihīnaṁ, vaḍḍhitvā vaḍḍhitvā parihīnanti veditabbaṁ. Kathaṁ? Imasmiṁ tāva kappe Kakusandho Bhagavā cattālīsavassasahassāyukakāle nibbatto, āyuppamāṇaṁ pañca koṭṭhāse katvā cattāri ṭhatvā pañcame vijjamāneyeva parinibbuto. Taṁ āyu parihāyamānaṁ dasavassakālaṁ patvā puna vaḍḍhamānaṁ asaṅkhyeyyaṁ hutvā tato parihāyamānaṁ tiṁsavassasahassakāle ṭhitaṁ, tadā Koṇāgamano Bhagavā nibbatto. Tasmimpi tatheva parinibbute taṁ āyu dasavassakālaṁ patvā puna vaḍḍhamānaṁ asaṅkhyeyyaṁ hutvā parihāyitvā vīsativassasahassakāle ṭhitaṁ, tadā Kassapo Bhagavā nibbatto. Tasmimpi tatheva parinibbute taṁ āyu dasavassakālaṁ patvā puna vaḍḍhamānaṁ asaṅkhyeyyaṁ hutvā parihāyitvā vassasatakālaṁ pattaṁ, atha amhākaṁ Sammāsambuddho nibbatto. Evaṁ anupubbena parihāyitvā parihāyitvā vaḍḍhitvā vaḍḍhitvā parihīnanti veditabbaṁ. Tattha yaṁyaṁāyuparimāṇesu[1] manussesu Buddhā nibbattanti, tesampi taṁ tadeva āyuparimāṇaṁ hotīti veditabbaṁ.

Āyuparicchedavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Yaṁyaṁāyuvuddhippamāṇesu (Syā)

ယဒါ ပန ရာဇာနော ဓမ္မိကာ ဟောန္တိ၊ တဒါ ဥပရာဇာနောပိ ဓမ္မိကာ ဟောန္တီတိ ပုရိမနယေနေဝ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ သဗ္ဗေပိ ဓမ္မိကာ ဟောန္တိ၊ တေသံ ဓမ္မိကတ္တာ သမံ စန္ဒိမသူရိယာ ပရိဟရန္တိ၊ ယထာမဂ္ဂေန ဝါတော ဝါယတိ၊ ယထာမဂ္ဂေန ဝါယန္တော အာကာသဋ္ဌကဝိမာနာနိ န ခေါဘေတိ၊ တေသံ အခေါဘာ ဒေဝတာနံ ကီဠနတ္ထာယ စိတ္တာနိ နမန္တိ။ ဧဝံ ကာလေန ဥတု သမ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒေဝေါ သမ္မာ ဝဿတိ၊ ဝပ္ပကာလတော ပဋ္ဌာယ သဿာနံ ဥပကာရံ ကရောန္တော ကာလေ ဝဿတိ၊ ကာလေ ဝိဂစ္ဆတိ၊ တေန သဿာနိ သမပါကာနိ သုဂန္ဓာနိ သုဝဏ္ဏာနိ သုရသာနိ ဩဇဝန္တာနိ ဟောန္တိ၊ တေဟိ သမ္ပာဒိတံ ဘောဇနံ ပရိဘုတ္တမ္ပိ သမ္မာ ပရိပါကံ ဂစ္ဆတိ၊ တေန သတ္တာ အရောဂါ ဒီဃာယုကာ ဟောန္တိ။ ဧဝံ ဥတုဘောဇနဝသေန အာယု ဝဍ္ဎတိ။

တတ္ထ ဝိပဿီ ဘဂဝါ အသီတိဝဿသဟဿာယုကကာလေ နိဗ္ဗတ္တော၊ သိခီ သတ္တတိဝဿသဟဿာယုကကာလေတိ ဣဒံ အနုပုဗ္ဗေန ပရိဟီနသဒိသံ ကတံ၊ န ပန ဧဝံ ပရိဟီနံ၊ ဝဍ္ဎိတွာ ဝဍ္ဎိတွာ ပရိဟီနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ကထံ? ဣမသ္မိံ တာဝ ကပ္ပေ ကကုသန္ဓော ဘဂဝါ စတ္တာလီသဝဿသဟဿာယုကကာလေ နိဗ္ဗတ္တော၊ အာယုပ္ပမာဏံ ပဉ္စ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ စတ္တာရိ ဌတွာ ပဉ္စမေ ဝိဇ္ဇမာနေယေဝ ပရိနိဗ္ဗုတော။ တံ အာယု ပရိဟာယမာနံ ဒသဝဿကာလံ ပတွာ ပုန ဝဍ္ဎမာနံ အသင်္ချေယျံ ဟုတွာ တတော ပရိဟာယမာနံ တိံသဝဿသဟဿကာလေ ဌိတံ၊ တဒါ ကောဏာဂမနော ဘဂဝါ နိဗ္ဗတ္တော။ တသ္မိမ္ပိ တထေဝ ပရိနိဗ္ဗုတေ တံ အာယု ဒသဝဿကာလံ ပတွာ ပုန ဝဍ္ဎမာနံ အသင်္ချေယျံ ဟုတွာ ပရိဟာယိတွာ ဝီသတိဝဿသဟဿကာလေ ဌိတံ၊ တဒါ ကဿပေါ ဘဂဝါ နိဗ္ဗတ္တော။ တသ္မိမ္ပိ တထေဝ ပရိနိဗ္ဗုတေ တံ အာယု ဒသဝဿကာလံ ပတွာ ပုန ဝဍ္ဎမာနံ အသင်္ချေယျံ ဟုတွာ ပရိဟာယိတွာ ဝဿသတကာလံ ပတ္တံ၊ အထ အမှာကံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ နိဗ္ဗတ္တော။ ဧဝံ အနုပုဗ္ဗေန ပရိဟာယိတွာ ပရိဟာယိတွာ ဝဍ္ဎိတွာ ဝဍ္ဎိတွာ ပရိဟီနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တတ္ထ ယံယံအာယုပရိမာဏေသု[၁] မနုဿေသု ဗုဒ္ဓါ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ တေသမ္ပိ တံ တဒေဝ အာယုပရိမာဏံ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အာယုပရိစ္ဆေဒဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ယံယံအာယုဝုဍ္ဎိပ္ပမာဏေသု (သျာ)

Bodhiparicchedavaṇṇanā

8. Bodhiparicchede pana **pāṭaliyā mūle**ti pāṭalirukkhassa heṭṭhā. Tassā pana pāṭaliyā khandho taṁdivasaṁ paṇṇāsaratano hutvā abbhuggato, sākhā paṇṇāsaratanāti ubbedhena ratanasataṁ ahosi. Taṁdivasañca sā pāṭali kaṇṇikābaddhehi viya pupphehi mūlato paṭṭhāya ekasañchannā ahosi, dibbagandhaṁ vāyati. Na kevalañca tadā ayameva pupphitā, dasasahassacakkavāḷe sabbapāṭaliyo pupphitā. Na kevalañca pāṭaliyo, dasasahassacakkavāḷe sabbarukkhānaṁ khandhesu khandhapadumāni, sākhāsu sākhāpadumāni, latāsu latāpadumāni, ākāse[1] ākāsapadumāni pupphitāni, pathavitalaṁ bhinditvāpi mahāpadumāni uṭṭhitāni. Mahāsamuddopi pañcavaṇṇehi padumehi nīluppalarattuppalehi ca sañchanno ahosi. Sakaladasasahassacakkavāḷaṁ dhajamālākulaṁ tattha tattha nibaddhapupphadāmavissaṭṭhamālāguḷavippakiṇṇaṁ[2] nānāvaṇṇakusumasamujjalaṁ nandanavanacittalatāvanamissakavanaphārusakavanasadisaṁ ahosi. Puratthimacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ ussitaddhajā pacchimacakkavāḷamukhavaṭṭiṁ abhihananti. Pacchimadakkhiṇa-uttaracakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ ussitaddhajā dakkhiṇacakkavāḷamukhavaṭṭiṁ abhihananti. Evaṁ aññamaññasirīsampattāni cakkavāḷāni ahesuṁ. **Abhisambuddho**ti sakalaṁ Buddhaguṇavibhavasiriṁ paṭivijjhamāno cattāri saccāni abhisambuddho.

“Sikhī bhikkhave Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho puṇḍarīkassa mūle abhisambuddho”ti-ādīsupi imināva nayena padavaṇṇanā veditabbā. Ettha pana **puṇḍarīko**ti setambarukkho. Tassāpi tadeva parimāṇaṁ. Taṁdivasañca sopi dibbagandhehi pupphehi susañchanno ahosi. Na kevalañca pupphehi, phalehipi sañchanno ahosi. Tassa ekato taruṇāni phalāni, ekato majjhimāni phalāni, ekato nātipakkāni phalāni, ekato supakkāni pakkhittadibbojāni viya surasāni olambanti. Yathā so, evaṁ sakaladasasahassacakkavāḷesu pupphūpagarukkhā pupphehi, phalūpagarukkhā phalehi paṭimaṇḍitā ahesuṁ.

Sāloti sālarukkho. Tassāpi tadeva parimāṇaṁ, tatheva pupphasirīvibhavo veditabbo. Sirīsarukkhepi eseva nayo. Udumbararukkhe

1. Ākāsesu (Syā) 2. ...mālāguṇavippakiṇṇaṁ (Syā)

ဗောဓိပရိစ္ဆေဒဝဏ္ဏနာ

၈။ ဗောဓိပရိစ္ဆေဒေ ပန **ပါဋလိယာ မူလေ**တိ ပါဋလိရုက္ခဿ ဟေဋ္ဌာ။ တဿာ ပန ပါဋလိယာ ခန္ဓော တံဒိဝသံ ပဏ္ဏာသရတနော ဟုတွာ အဗ္ဘုဂ္ဂတော, သာခါ ပဏ္ဏာသရတနာတိ ဥဗ္ဗေဓေန ရတနသတံ အဟောသိ။ တံဒိဝသဉ္စ သာ ပါဋလိ ကဏ္ဏိကာဗဒ္ဓေဟိ ဝိယ ပုပ္ဖေဟိ မူလတော ပဋ္ဌာယ ဧကသဉ္ဆန္နာ အဟောသိ၊ ဒိဗ္ဗဂန္ဓံ ဝါယတိ။ န ကေဝလဉ္စ တဒါ အယမေဝ ပုပ္ဖိတာ၊ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ သဗ္ဗပါဋလိယော ပုပ္ဖိတာ။ န ကေဝလဉ္စ ပါဋလိယော၊ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ သဗ္ဗရုက္ခာနံ ခန္ဓေသု ခန္ဓပဒုမာနိ, သာခါသု သာခါပဒုမာနိ, လတာသု လတာပဒုမာနိ, အာကာသေ[1] အာကာသပဒုမာနိ ပုပ္ဖိတာနိ၊ ပထဝိတလံ ဘိန္ဒိတွာပိ မဟာပဒုမာနိ ဥဋ္ဌိတာနိ။ မဟာသမုဒ္ဒေါပိ ပဉ္စဝဏ္ဏေဟိ ပဒုမေဟိ နီလုပ္ပလရတ္တုပ္ပလေဟိ စ သဉ္ဆန္နော အဟောသိ။ သကလဒသသဟဿစက္ကဝါဠံ ဓဇမာလာကုလံ တတ္ထ တတ္ထ နိဗဒ္ဓပုပ္ဖဒါမဝိဿဋ္ဌမာလာဂုဠဝိပ္ပကိဏ္ဏံ[2] နာနာဝဏ္ဏကုသုမသမုဇ္ဇလံ နန္ဒနဝနစိတ္တလတာဝနမိဿကဝနဖာရုသကဝနသဒိသံ အဟောသိ။ ပုရတ္ထိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဥဿိတဒ္ဓဇာ ပစ္ဆိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိံ အဘိဟနန္တိ။ ပစ္ဆိမဒက္ခိဏဥတ္တရစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဥဿိတဒ္ဓဇာ ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိံ အဘိဟနန္တိ။ ဧဝံ အညမညသိရီသမ္ပတ္တာနိ စက္ကဝါဠာနိ အဟေသုံ။ **အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ**တိ သကလံ ဗုဒ္ဓဂုဏဝိဘဝသိရိံ ပဋိဝိဇ္ဈမာနော စတ္တာရိ သစ္စာနိ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ။

“သိခီ ဘိက္ခဝေ ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ပုဏ္ဍရီကဿ မူလေ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ”တိအာဒီသုပိ ဣမိနာဝ နယေန ပဒဝဏ္ဏနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဧတ္ထ ပန **ပုဏ္ဍရီကော**တိ သေတမ္ဗရုက္ခော။ တဿာပိ တဒေဝ ပရိမာဏံ။ တံဒိဝသဉ္စ သောပိ ဒိဗ္ဗဂန္ဓေဟိ ပုပ္ဖေဟိ သုသဉ္ဆန္နော အဟောသိ။ န ကေဝလဉ္စ ပုပ္ဖေဟိ၊ ဖလေဟိပိ သဉ္ဆန္နော အဟောသိ။ တဿ ဧကတော တရုဏာနိ ဖလာနိ, ဧကတော မဇ္ဈိမာနိ ဖလာနိ၊ ဧကတော နာတိပက္ကာနိ ဖလာနိ, ဧကတော သုပက္ကာနိ ပက္ခိတ္တဒိဗ္ဗောဇာနိ ဝိယ သုရသာနိ ဩလမ္ဗန္တိ။ ယထာ သော၊ ဧဝံ သကလဒသသဟဿစက္ကဝါဠေသု ပုပ္ဖူပဂရုက္ခာ ပုပ္ဖေဟိ, ဖလူပဂရုက္ခာ ဖလေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတာ အဟေသုံ။

သာလောတိ သာလရုက္ခော။ တဿာပိ တဒေဝ ပရိမာဏံ၊ တထေဝ ပုပ္ဖသိရီဝိဘဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သိရီသရုက္ခေပိ ဧသေဝ နယော။ ဥဒုမ္ဗရရုက္ခေ

၁-အာကာသေသု (သျာ) ၂-...မာလာဂုဏဝိပ္ပကိဏ္ဏံ (သျာ)

pupphāni nāhesuṁ, phalavibhūti panettha ambe vuttanayāva. Tathā nigrodhe. Tathā assatthe. Iti sabbabuddhānaṁ ekova pallaṅko, rukkhā pana aññepi honti. Tesu yassa yassa rukkhassa mūle catumaggañāṇasaṅkhātabodhiṁ Buddhā paṭivijjhanti, so so **bodhī**ti vuccati. Ayaṁ bodhiparicchedo nāma.

Sāvakayugaparicchedavaṇṇanā

9. Sāvakayugaparicchede pana **Khaṇḍatissan**ti Khaṇḍo ca Tisso ca. Tesu Khaṇḍo ekapitiko kaniṭṭhabhātā, Tisso purohitaputto. Khaṇḍo paññāpāramiyā matthakaṁ patto, Tisso samādhipāramiyā matthakaṁ patto. **Aggan**ti ṭhapetvā Vipassiṁ Bhagavantaṁ avasesehi saddhiṁ asadisaguṇatāya uttamaṁ. **Bhaddayugan**ti aggattāyeva bhaddayugaṁ. **Abhibhūsambhavan**ti Abhibhū ca Sambhavo ca. Tesu Abhibhū paññāpāramiyā matthakaṁ patto Sikhinā Bhagavatā saddhiṁ Aruṇavatito brahmalokaṁ gantvā brahmaparisāya vividhāni pāṭihāriyāni dassento dhammaṁ desetvā dasasahassilokadhātuṁ andhakārena pharitvā "kiṁ idan"ti sañjātasaṁvegānaṁ obhāsaṁ pharitvā "sabbe me rūpañca passantu saddañca suṇantū"ti adhiṭṭhahitvā "ārambhathā"ti gāthādvayaṁ[1] bhaṇanto saddaṁ bhāvesi. Sambhavo samādhipāramiyā matthakaṁ patto ahosi.

Soṇuttaranti Soṇo ca Uttaro ca. Tesupi Soṇo paññāpāramiṁ patto, Uttaro samādhipāramiṁ patto ahosi. **Vidhurasañjīvan**ti Vidhuro ca Saṅjīvo ca. Tesu Vidhuro paññāpāramiṁ patto ahosi, Sañjīvo samādhipāramiṁ patto samāpajjanabahulo rattiṭṭhānadivāṭṭhānakuṭileṇamaṇḍapādīsu samāpattibalena jhāyanto[2] ekadivasaṁ araññe nirodhaṁ samāpajji, atha naṁ vanakammikādayo "mato"ti sallakkhetvā jhāpesuṁ. So yathāparicchedena samāpattito vuṭṭhāya cīvarāni papphoṭetvā gāmaṁ piṇḍāya pāvisi. Tadupādāyeva ca naṁ "Sañjīvo"ti sañjāniṁsu. **Bhiyyosuttaran**ti Bhiyyoso ca Uttaro ca. Tesu Bhiyyoso paññāya uttaro, Uttaro samādhinā aggo ahosi. **Tissabhāradvājan**ti Tisso ca Bhāradvājo ca. Tesu Tisso paññāpāramiṁ patto, Bhāradvājo samādhipāramiṁ patto

1. Saṁ 1. 158 piṭṭhe.
2. Vāyamanto (Syā)

ပုပ္ဖါနိ နာဟေသုံ၊ ဖလဝိဘူတိ ပနေတ္ထ အမ္ဗေ ဝုတ္တနယာဝ။ တထာ နိဂြောဓေ။ တထာ အဿတ္ထေ။ ဣတိ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ ဧကောဝ ပလ္လင်္ကော၊ ရုက္ခာ ပန အညေပိ ဟောန္တိ။ တေသု ယဿ ယဿ ရုက္ခဿ မူလေ စတုမဂ္ဂဉာဏသင်္ခါတဗောဓိံ ဗုဒ္ဓါ ပဋိဝိဇ္ဈန္တိ၊ သော သော **ဗောဓီ**တိ ဝုစ္စတိ။ အယံ ဗောဓိပရိစ္ဆေဒေါ နာမ။

သာဝကယုဂပရိစ္ဆေဒဝဏ္ဏနာ

၉။ သာဝကယုဂပရိစ္ဆေဒေ ပန **ခဏ္ဍတိဿ**န္တိ ခဏ္ဍော စ တိဿော စ။ တေသု ခဏ္ဍော ဧကပိတိကော ကနိဋ္ဌဘာတာ၊ တိဿော ပုရောဟိတပုတ္တော။ ခဏ္ဍော ပညာပါရမိယာ မတ္ထကံ ပတ္တော၊ တိဿော သမာဓိပါရမိယာ မတ္ထကံ ပတ္တော။ **အဂ္ဂ**န္တိ ဌပေတွာ ဝိပဿိံ ဘဂဝန္တံ အဝသေသေဟိ သဒ္ဓိံ အသဒိသဂုဏတာယ ဥတ္တမံ။ **ဘဒ္ဒယုဂ**န္တိ အဂ္ဂတ္တာယေဝ ဘဒ္ဒယုဂံ။ **အဘိဘူသမ္ဘဝ**န္တိ အဘိဘူ စ သမ္ဘဝေါ စ။ တေသု အဘိဘူ ပညာပါရမိယာ မတ္ထကံ ပတ္တော သိခိနာ ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ အရုဏဝတိတော ဗြဟ္မလောကံ ဂန္တွာ ဗြဟ္မပရိသာယ ဝိဝိဓာနိ ပါဋိဟာရိယာနိ ဒဿေန္တော ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ အန္ဓကာရေန ဖရိတွာ "ကိံ ဣဒ"န္တိ သဉ္ဇာတသံဝေဂါနံ ဩဘာသံ ဖရိတွာ "သဗ္ဗေ မေ ရူပဉ္စ ပဿန္တု၊ သဒ္ဒဉ္စ သုဏန္တူ"တိ အဓိဋ္ဌဟိတွာ "အာရမ္ဘထာ"တိ ဂါထာဒွယံ[၁] ဘဏန္တော သဒ္ဒံ သာဝေသိ။ သမ္ဘဝေါ သမာဓိပါရမိယာ မတ္ထကံ ပတ္တော အဟောသိ။

သောဏုတ္တရန္တိ သောဏော စ ဥတ္တရော စ။ တေသုပိ သောဏော ပညာပါရမိံ ပတ္တော၊ ဥတ္တရော သမာဓိပါရမိံ ပတ္တော အဟောသိ။ **ဝိဓုရသဉ္ဇီဝ**န္တိ ဝိဓုရော စ သဉ္ဇီဝေါ စ။ တေသု ဝိဓုရော ပညာပါရမိံ ပတ္တော အဟောသိ၊ သဉ္ဇီဝေါ သမာဓိပါရမိံ ပတ္တော သမာပဇ္ဇနဗဟုလော ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနကုဋိလေဏမဏ္ဍပါဒီသု သမာပတ္တိဗလေန ဈာယန္တော[၂] ဧကဒိဝသံ အရညေ နိရောဓံ သမာပဇ္ဇိ၊ အထ နံ ဝနကမ္မိကာဒယော "မတော"တိ သလ္လက္ခေတွာ ဈာပေသုံ။ သော ယထာပရိစ္ဆေဒေန သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ စီဝရာနိ ပပ္ဖောဋေတွာ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ တဒုပါဒါယေဝ စ နံ "သဉ္ဇီဝေါ"တိ သဉ္ဇာနိံသု။ **ဘိယျောသုတ္တရ**န္တိ ဘိယျောသော စ ဥတ္တရော စ။ တေသု ဘိယျောသော ပညာယ ဥတ္တရော၊ ဥတ္တရော သမာဓိနာ အဂ္ဂေါ အဟောသိ။ **တိဿဘာရဒွါဇ**န္တိ တိဿော စ ဘာရဒွါဇော စ။ တေသု တိဿော ပညာပါရမိံ ပတ္တော၊ ဘာရဒွါဇော သမာဓိပါရမိံ ပတ္တော

၁-သံ ၁-၁၅၈-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဝါယမန္တော (သျာ)

ahosi. **Sāriputtamoggallānanti** Sāriputto ca Moggallāno[1] ca. Tesu Sāriputto paññāvisaye, Moggallāno samādhivisaye aggo ahosi. Ayaṁ sāvakayugaparicchedo nāma.

Sāvakasannipātaparicchedavaṇṇanā

10. Sāvakasannipātaparicchede Vipassissa Bhagavato paṭhamasannipāto caturaṅgiko ahosi, sabbe ehibhikkhū, sabbe iddhiyā nibbattapattacīvarā, sabbe anāmantitāva āgatā, iti te ca kho pannarase uposathadivase. Atha Satthā bījaniṁ[2] gahetvā nisinno uposathaṁ osāresi. Dutiyatatiyesupi eseva nayo. Tathā sesabuddhānaṁ sabbasannipātesu. Yasmā pana amhākaṁ Bhagavato paṭhamabodhiyāva sannipāto ahosi, idañca suttaṁ aparabhāge vuttaṁ, tasmā “mayhaṁ bhikkhave etarahi eko sāvakānaṁ sannipāto”ti aniṭṭhapetvā “ahosī”ti vuttaṁ.

Tattha **aḍḍhateḷasāni bhikkhusatānīti** purāṇajaṭilānaṁ sahassaṁ, dvinnaṁ aggasāvakānaṁ parivārāni aḍḍhateyyasatānīti aḍḍhateḷasāni bhikkhusatāni. Tattha dvinnaṁ aggasāvakānaṁ abhinīhārato paṭṭhāya vatthuṁ kathetvā pabbajjā dīpetabbā. Pabbajitānaṁ pana tesaṁ Mahāmoggallāno sattame divase arahattaṁ patto. Dhammasenāpati pannarasame divase Gijjhakūṭapabbatamajjhe Sūkarakhataleṇapabbhāre bhāgineyyassa Dīghanakhaparibbājakassa sajjite dhammayāge vedanāpariggahasuttante[3] desiyamāne desanaṁ anubujjhamānaṁ ñāṇaṁ[4] pesetvā sāvakapāramiñāṇaṁ patto. Bhagavā therassa arahattappattiṁ ñatvā vehāsaṁ abbhuggantvā Veḷuvaneyeva paccuṭṭhāsi. Thero “kuhiṁ nu kho Bhagavā gato”ti āvajjanto Veḷuvane patiṭṭhitabhāvaṁ ñatvā sayampi vehāsaṁ abbhuggantvā Veḷuvaneyeva paccuṭṭhāsi. Atha Bhagavā pātimokkhaṁ osāresi. Taṁ sannipātaṁ sandhāya Bhagavā “aḍḍhateḷasāni bhikkhusatānī”ti āha. Ayaṁ sāvakasannipātaparicchedo nāma.

1. Moggalāno (Ka)
2. Vījaniṁ (Sī, Syā)
3. Ma 2. 165 piṭṭhe.
4. Desanānusārena anu bujjhamānañāṇaṁ (Syā)

အဟောသိ။ **သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနန္တိ** သာရိပုတ္တော စ မောဂ္ဂလ္လာနော[1] စ။ တေသု သာရိပုတ္တော ပညာဝိသယေ, မောဂ္ဂလ္လာနော သမာဓိဝိသယေ အဂ္ဂေါ အဟောသိ။ အယံ သာဝကယုဂပရိစ္ဆေဒေါ နာမ။

သာဝကသန္နိပါတပရိစ္ဆေဒဝဏ္ဏနာ

၁၀။ သာဝကသန္နိပါတပရိစ္ဆေဒေ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော ပဌမသန္နိပါတော စတုရင်္ဂိကော အဟောသိ၊ သဗ္ဗေ ဧဟိဘိက္ခူ၊ သဗ္ဗေ ဣဒ္ဓိယာ နိဗ္ဗတ္တပတ္တစီဝရာ၊ သဗ္ဗေ အနာမန္တိတာဝ အာဂတာ၊ ဣတိ တေ စ ခေါ ပန္နရသေ ဥပေါသထဒိဝသေ။ အထ သတ္ထာ ဗီဇနိံ[2] ဂဟေတွာ နိသိန္နော ဥပေါသထံ ဩသာရေသိ။ ဒုတိယတတိယေသုပိ ဧသေဝ နယော။ တထာ သေသဗုဒ္ဓါနံ သဗ္ဗသန္နိပါတေသု။ ယသ္မာ ပန အမှာကံ ဘဂဝတော ပဌမဗောဓိယာဝ သန္နိပါတော အဟောသိ၊ ဣဒဉ္စ သုတ္တံ အပရဘာဂေ ဝုတ္တံ၊ တသ္မာ “မယှံ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ဧကော သာဝကာနံ သန္နိပါတော”တိ အနိဋ္ဌပေတွာ “အဟောသီ”တိ ဝုတ္တံ။

တတ္ထ **အဍ္ဎတေဠသာနိ ဘိက္ခုသတာနီ**တိ ပုရာဏဇဋိလာနံ သဟဿံ, ဒွိန္နံ အဂ္ဂသာဝကာနံ ပရိဝါရာနိ အဍ္ဎတေယျသတာနီတိ အဍ္ဎတေဠသာနိ ဘိက္ခုသတာနိ။ တတ္ထ ဒွိန္နံ အဂ္ဂသာဝကာနံ အဘိနီဟာရတော ပဋ္ဌာယ ဝတ္ထုံ ကထေတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဒီပေတဗ္ဗာ။ ပဗ္ဗဇိတာနံ ပန တေသံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော သတ္တမေ ဒိဝသေ အရဟတ္တံ ပတ္တော။ ဓမ္မသေနာပတိ ပန္နရသမေ ဒိဝသေ ဂိဇ္ဈကူဋပဗ္ဗတမဇ္ဈေ သူကရခတလေဏပဗ္ဘာရေ ဘာဂိနေယျဿ ဒီဃနခပရိဗ္ဗာဇကဿ သဇ္ဇိတေ ဓမ္မယာဂေ ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟသုတ္တန္တေ[3] ဒေသိယမာနေ ဒေသနံ အနုဗုဇ္ဈမာနံ ဉာဏံ[4] ပေသေတွာ သာဝကပါရမိဉာဏံ ပတ္တော။ ဘဂဝါ ထေရဿ အရဟတ္တပ္ပတ္တိံ ဉတွာ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ဝေဠုဝနေယေဝ ပစ္စုဋ္ဌာသိ။ ထေရော “ကုဟိံ နု ခေါ ဘဂဝါ ဂတော”တိ အာဝဇ္ဇန္တော ဝေဠုဝနေ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ ဉတွာ သယမ္ပိ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ဝေဠုဝနေယေဝ ပစ္စုဋ္ဌာသိ။ အထ ဘဂဝါ ပါတိမောက္ခံ ဩသာရေသိ။ တံ သန္နိပါတံ သန္ဓာယ ဘဂဝါ “အဍ္ဎတေဠသာနိ ဘိက္ခုသတာနီ”တိ အာဟ။ အယံ သာဝကသန္နိပါတပရိစ္ဆေဒေါ နာမ။

၁-မောဂ္ဂလာနော (က)
၂-ဝီဇနိံ (သီ၊ သျာ)
၃-မ ၂-၁၆၅-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဒေသနာနုသာရေန အနု ဗုဇ္ဈမာနဉာဏံ (သျာ)

Upaṭṭhākaparicchedavaṇṇanā

11. Upaṭṭhākaparicchede pana **Ānando**ti nibaddhupaṭṭhākabhāvaṁ sandhāya vuttaṁ. Bhagavato hi paṭhamabodhiyaṁ anibaddhā upaṭṭhākā ahesuṁ. Ekadā Nāgasamālo pattacīvaraṁ gahetvā vicari ekadā Nāgito, ekadā Upavāno, ekadā Sunakkhatto, ekadā Cundo samaṇuddeso, ekadā Sāgato, ekadā Meghiyo. Tattha ekadā Bhagavā Nāgasamālattherena saddhiṁ addhānamaggapaṭipanno dvedhāpathaṁ patto. Thero maggā okkamma "Bhagavā ahaṁ iminā maggena gacchāmī"ti āha. Atha naṁ Bhagavā "ehi bhikkhu iminā maggena gacchāmā"ti āha. So "handa Bhagavā tumhākaṁ pattacīvaraṁ gaṇhatha, ahaṁ iminā maggena gacchāmī"ti vatvā pattacīvaraṁ chamāyaṁ[1] ṭhapetuṁ āraddho. Atha naṁ Bhagavā "āhara bhikkhū"ti vatvā pattacīvaraṁ gahetvā gato. Tassapi bhikkhuno itarena maggena gacchato corā pattacīvarañceva hariṁsu, sīsañca bhindiṁsu. So "Bhagavā idāni me paṭisaraṇaṁ, na añño"ti cintetvā lohitena gaḷitena Bhagavato santikaṁ agamāsi. "Kimidaṁ bhikkhū"ti ca vutte taṁ pavattiṁ ārocesi. Atha naṁ Bhagavā "mā cintayi bhikkhu, etaṁyeva te kāraṇaṁ sallakkhetvā nivārayimhā"ti vatvā naṁ samassāsesi.

Ekadā pana Bhagavā Meghiyattherena saddhiṁ Pācīnavaṁsamigadāye Jantugāmaṁ agamāsi. Tatrāpi Meghiyo jantugāme piṇḍāya caritvā nadītīre pāsādikaṁ ambavanaṁ disvā "Bhagavā tumhākaṁ pattacīvaraṁ gaṇhatha, ahaṁ tasmiṁ ambavane samaṇadhammaṁ karomī"ti vatvā Bhagavatā tikkhattuṁ nivāriyamānopi gantvā akusalavitakkehi upadduto[2] anvāsatto[3] paccāgantvā taṁ pavattiṁ ārocesi. Tampi Bhagavā "idameva te kāraṇaṁ sallakkhetvā nivārayimhā"ti vatvā anupubbena Sāvatthiṁ agamāsi. Tattha Gandhakuṭipariveṇe paññattavarabuddhāsane nisinno bhikkhusaṁghaparivuto bhikkhū āmantesi "bhikkhave idānimhi mahallako, 'ekacce bhikkhū iminā maggena gacchāmā'ti vutte aññena gacchanti, ekacce mayhaṁ pattacīvaraṁ nikkhipanti, mayhaṁ nibaddhupaṭṭhākaṁ ekaṁ bhikkhuṁ jānāthā"ti. Bhikkhūnaṁ dhammasaṁvego udapādi. Athāyasmā Sāriputto uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ vanditvā

1. Bhūmiyaṁ (Syā) 2. Ajjhāpanno (Syā)
3. Anvāyanto (Ka) Aṁ 3. 167; Khu 1. 117 piṭṭhesu passitabbaṁ.

ဥပဋ္ဌာကပရိစ္ဆေဒဝဏ္ဏနာ

၁၁။ ဥပဋ္ဌာကပရိစ္ဆေဒေ ပန **အာနန္ဒော**တိ နိဗဒ္ဓုပဋ္ဌာကဘာဝံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဘဂဝတော ဟိ ပဌမဗောဓိယံ အနိဗဒ္ဓါ ဥပဋ္ဌာကာ အဟေသုံ။ ဧကဒါ နာဂသမာလော ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ဝိစရိ ဧကဒါ နာဂိတော, ဧကဒါ ဥပဝါနော, ဧကဒါ သုနက္ခတ္တော, ဧကဒါ စုန္ဒော သမဏုဒ္ဒေသော, ဧကဒါ သာဂတော, ဧကဒါ မေဃိယော။ တတ္ထ ဧကဒါ ဘဂဝါ နာဂသမာလတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နော ဒွေဓာပထံ ပတ္တော။ ထေရော မဂ္ဂါ ဩက္ကမ္မ "ဘဂဝါ အဟံ ဣမိနာ မဂ္ဂေန ဂစ္ဆာမီ"တိ အာဟ။ အထ နံ ဘဂဝါ "ဧဟိ ဘိက္ခု ဣမိနာ မဂ္ဂေန ဂစ္ဆာမာ"တိ အာဟ။ သော "ဟန္ဒ ဘဂဝါ တုမှာကံ ပတ္တစီဝရံ ဂဏှထ၊ အဟံ ဣမိနာ မဂ္ဂေန ဂစ္ဆာမီ"တိ ဝတွာ ပတ္တစီဝရံ ဆမာယံ[၁] ဌပေတုံ အာရဒ္ဓေါ။ အထ နံ ဘဂဝါ "အာဟရ ဘိက္ခူ"တိ ဝတွာ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ဂတော။ တဿပိ ဘိက္ခုနော ဣတရေန မဂ္ဂေန ဂစ္ဆတော စောရာ ပတ္တစီဝရဉ္စေဝ ဟရိံသု၊ သီသဉ္စ ဘိန္ဒိံသု။ သော "ဘဂဝါ ဣဒါနိ မေ ပဋိသရဏံ၊ န အညော"တိ စိန္တေတွာ လောဟိတေန ဂဠိတေန ဘဂဝတော သန္တိကံ အဂမာသိ။ "ကိမိဒံ ဘိက္ခူ"တိ စ ဝုတ္တေ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ အထ နံ ဘဂဝါ "မာ စိန္တယိ ဘိက္ခု၊ ဧတံယေဝ တေ ကာရဏံ သလ္လက္ခေတွာ နိဝါရယိမှာ"တိ ဝတွာ နံ သမဿာသေသိ။

ဧကဒါ ပန ဘဂဝါ မေဃိယတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ ပါစီနဝံသမိဂဒါယေ ဇန္တုဂါမံ အဂမာသိ။ တတြာပိ မေဃိယော ဇန္တုဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ နဒီတီရေ ပါသာဒိကံ အမ္ဗဝနံ ဒိသွာ "ဘဂဝါ တုမှာကံ ပတ္တစီဝရံ ဂဏှထ၊ အဟံ တသ္မိံ အမ္ဗဝနေ သမဏဓမ္မံ ကရောမီ"တိ ဝတွာ ဘဂဝတာ တိက္ခတ္တုံ နိဝါရိယမာနောပိ ဂန္တွာ အကုသလဝိတက္ကေဟိ ဥပဒ္ဒုတော[၂] အနွာသတ္တော[၃] ပစ္စာဂန္တွာ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ တမ္ပိ ဘဂဝါ "ဣဒမေဝ တေ ကာရဏံ သလ္လက္ခေတွာ နိဝါရယိမှာ"တိ ဝတွာ အနုပုဗ္ဗေန သာဝတ္ထိံ အဂမာသိ။ တတ္ထ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နော ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ "ဘိက္ခဝေ ဣဒါနိမှိ မဟလ္လကော၊ 'ဧကစ္စေ ဘိက္ခူ ဣမိနာ မဂ္ဂေန ဂစ္ဆာမာ'တိ ဝုတ္တေ အညေန ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧကစ္စေ မယှံ ပတ္တစီဝရံ နိက္ခိပန္တိ၊ မယှံ နိဗဒ္ဓုပဋ္ဌာကံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဇာနာထာ"တိ။ ဘိက္ခူနံ ဓမ္မသံဝေဂေါ ဥဒပါဒိ။ အထာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ဥဋ္ဌာယာသနာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ

၁-ဘူမိယံ (သျာ) ၂-အဇ္ဈာပန္နော (သျာ)
၃-အနွာယန္တော (က) အံ ၃-၁၆၇၊ ခု ၁-၁၁၇-ပိဋ္ဌေသု ပဿိတဗ္ဗံ။

“ahaṁ bhante tumheyeva patthayamāno satasahassakappādhikaṁ asaṅkhyeyyaṁ[1] pāramiyo pūrayiṁ, nanu mādiso mahāpañño upaṭṭhāko nāma vaṭṭati, ahaṁ upaṭṭhahissāmī”ti āha. Taṁ Bhagavā “alaṁ Sāriputta, yassaṁ disāyaṁ tvaṁ viharasi, asuññāyeva me sā disā, tava ovādo Buddhānaṁ ovādasadiso, na me tayā upaṭṭhākakiccaṁ atthī”ti paṭikkhipi. Etenevupāyena Mahāmoggallānaṁ ādiṁ katvā asītimahāsāvakā uṭṭhahiṁsu. Te sabbepi Bhagavā paṭikkhipi.

Ānandatthero pana tuṇhīyeva nisīdi. Atha naṁ bhikkhū evamāhaṁsu “āvuso Ānanda bhikkhusaṁgho upaṭṭhākaṭṭhānaṁ yācati, tvampi yācāhī”ti. So āha “yācitvā laddhupaṭṭhānaṁ nāma āvuso kīdisaṁ hoti, kiṁ maṁ Satthā na passati, sace rocissati, Ānando maṁ upaṭṭhātūti vakkhatī”ti. Atha Bhagavā “na bhikkhave Ānando aññena ussāhetabbo, sayameva jānitvā maṁ upaṭṭhahissatī”ti āha. Tato bhikkhū “uṭṭhehi āvuso Ānanda, uṭṭhehi āvuso Ānanda, Dasabalaṁ upaṭṭhākaṭṭhānaṁ yācāhī”ti āhaṁsu. Thero uṭṭhahitvā cattāro paṭikkhepe, catasso ca āyācanāti aṭṭha vare yāci.

Cattāro paṭikkhepā nāma—“sace me bhante Bhagavā attanā laddhaṁ paṇītaṁ cīvaraṁ na dassati, piṇḍapātaṁ na dassati, ekagandhakuṭiyaṁ vasituṁ na dassati, nimantanaṁ gahetvā na gamissati, evāhaṁ Bhagavantaṁ upaṭṭhahissāmī”ti vatvā “kaṁ panettha Ānanda ādīnavaṁ passasī”ti vutte “sacāhaṁ bhante imāni vatthūni labhissāmi, bhavissanti vattāro ‘Ānando Dasabalena laddhaṁ paṇītaṁ cīvaraṁ paribhuñjati, piṇḍapātaṁ paribhuñjati, ekagandhakuṭiyaṁ vasati, ekato nimantanaṁ gacchati, etaṁ lābhaṁ labhanto Tathāgataṁ upaṭṭhāti, ko evaṁ upaṭṭhahato bhāro’ti” ime cattāro paṭikkhepe yāci.

Catasso āyācanā nāma—“sace bhante Bhagavā mayā gahitanimantanaṁ gamissati, sacāhaṁ tiroraṭṭhā tirojanapadā Bhagavantaṁ daṭṭhuṁ āgataṁ parisaṁ[2] āgatakkhaṇe eva Bhagavantaṁ dassetuṁ lacchāmi, yadā me kaṅkhā uppajjati, tasmiṁyeva khaṇe Bhagavantaṁ upasaṅkamituṁ lacchāmi, yaṁ Bhagavā mayhaṁ parammukhā dhammaṁ deseti, taṁ āgantvā mayhaṁ kathessati, evāhaṁ

1. Asaṅkheyyaṁ (Sī, Syā)
2. Āgataparisāya (Syā)

“အဟံ ဘန္တေ တုမှေယေဝ ပတ္ထယမာနော သတသဟဿကပ္ပါဓိကံ အသင်္ချေယျံ[၁] ပါရမိယော ပူရယိံ၊ နနု မာဒိသော မဟာပညော ဥပဋ္ဌာကော နာမ ဝဋ္ဋတိ၊ အဟံ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ အာဟ။ တံ ဘဂဝါ “အလံ သာရိပုတ္တ၊ ယဿံ ဒိသာယံ တွံ ဝိဟရသိ၊ အသုညာယေဝ မေ သာ ဒိသာ၊ တဝ ဩဝါဒေါ ဗုဒ္ဓါနံ ဩဝါဒသဒိသော၊ န မေ တယာ ဥပဋ္ဌာကကိစ္စံ အတ္ထီ”တိ ပဋိက္ခိပိ။ ဧတေနေဝုပါယေန မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ အာဒိံ ကတွာ အသီတိမဟာသာဝကာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ တေ သဗ္ဗေပိ ဘဂဝါ ပဋိက္ခိပိ။

အာနန္ဒတ္ထေရော ပန တုဏှီယေဝ နိသီဒိ။ အထ နံ ဘိက္ခူ ဧဝမာဟံသု “အာဝုသော အာနန္ဒ ဘိက္ခုသံဃော ဥပဋ္ဌာကဋ္ဌာနံ ယာစတိ၊ တွမ္ပိ ယာစာဟီ”တိ။ သော အာဟ “ယာစိတွာ လဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ နာမ အာဝုသော ကီဒိသံ ဟောတိ၊ ကိံ မံ သတ္ထာ န ပဿတိ၊ သစေ ရောစိဿတိ၊ အာနန္ဒော မံ ဥပဋ္ဌာတူတိ ဝက္ခတီ”တိ။ အထ ဘဂဝါ “န ဘိက္ခဝေ အာနန္ဒော အညေန ဥဿာဟေတဗ္ဗော၊ သယမေဝ ဇာနိတွာ မံ ဥပဋ္ဌဟိဿတီ”တိ အာဟ။ တတော ဘိက္ခူ “ဥဋ္ဌေဟိ အာဝုသော အာနန္ဒ၊ ဥဋ္ဌေဟိ အာဝုသော အာနန္ဒ၊ ဒသဗလံ ဥပဋ္ဌာကဋ္ဌာနံ ယာစာဟီ”တိ အာဟံသု။ ထေရော ဥဋ္ဌဟိတွာ စတ္တာရော ပဋိက္ခေပေ, စတဿော စ အာယာစနာတိ အဋ္ဌ ဝရေ ယာစိ။

စတ္တာရော ပဋိက္ခေပါ နာမ—“သစေ မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ အတ္တနာ လဒ္ဓံ ပဏီတံ စီဝရံ န ဒဿတိ၊ ပိဏ္ဍပါတံ န ဒဿတိ၊ ဧကဂန္ဓကုဋိယံ ဝသိတုံ န ဒဿတိ၊ နိမန္တနံ ဂဟေတွာ န ဂမိဿတိ၊ ဧဝါဟံ ဘဂဝန္တံ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ ဝတွာ “ကံ ပနေတ္ထ အာနန္ဒ အာဒီနဝံ ပဿသီ”တိ ဝုတ္တေ “သစာဟံ ဘန္တေ ဣမာနိ ဝတ္ထူနိ လဘိဿာမိ၊ ဘဝိဿန္တိ ဝတ္တာရော ‘အာနန္ဒော ဒသဗလေန လဒ္ဓံ ပဏီတံ စီဝရံ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ ဧကဂန္ဓကုဋိယံ ဝသတိ၊ ဧကတော နိမန္တနံ ဂစ္ဆတိ၊ ဧတံ လာဘံ လဘန္တော တထာဂတံ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ကော ဧဝံ ဥပဋ္ဌဟတော ဘာရော’တိ” ဣမေ စတ္တာရော ပဋိက္ခေပေ ယာစိ။

စတဿော အာယာစနာ နာမ—“သစေ ဘန္တေ ဘဂဝါ မယာ ဂဟိတနိမန္တနံ ဂမိဿတိ၊ သစာဟံ တိရောရဋ္ဌာ တိရောဇနပဒါ ဘဂဝန္တံ ဒဋ္ဌုံ အာဂတံ ပရိသံ[၂] အာဂတက္ခဏေ ဧဝ ဘဂဝန္တံ ဒဿေတုံ လစ္ဆာမိ၊ ယဒါ မေ ကင်္ခါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မိံယေဝ ခဏေ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတုံ လစ္ဆာမိ၊ ယံ ဘဂဝါ မယှံ ပရမ္မုခါ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ တံ အာဂန္တွာ မယှံ ကထေဿတိ၊ ဧဝါဟံ

၁-အသင်္ခေယျံ (သီ၊ သျာ)
၂-အာဂတပရိသာယ (သျာ)

Bhagavantaṁ upaṭṭhahissāmī"ti vatvā "kaṁ panettha Ānanda ānisaṁsaṁ passasī"ti vutte "idha bhante saddhā kulaputtā Bhagavato okāsaṁ alabhantā maṁ evaṁ vadanti 'sve bhante Ānanda Bhagavatā saddhiṁ amhākaṁ ghare bhikkhaṁ gaṇheyyāthā'ti, sace bhante Bhagavā tattha na gamissati, icchitakkhaṇeyeva parisaṁ dassetuṁ, kaṅkhañca vinodetuṁ okāsaṁ na lacchāmi, bhavissanti vattāro 'kiṁ Ānando Dasabalaṁ upaṭṭhāti, ettakampissa anuggahaṁ Bhagavā na karotī'ti. Bhagavato ca parammukhā maṁ pucchissanti 'ayaṁ āvuso Ānanda gāthā idaṁ suttaṁ idaṁ jātakaṁ kattha desitan'ti. Sacāhaṁ taṁ na sampādayissāmi, bhavissanti vattāro 'ettakampi āvuso na jānāsi, kasmā tvaṁ chāyā viya Bhagavantaṁ avijahanto dīgharattaṁ vicarasī'ti. Tenāhaṁ parammukhā desitassapi dhammassa puna kathanaṁ icchāmī"ti imā catasso āyācanā yāci. Bhagavāpissa adāsi.

Evaṁ ime aṭṭha vare gahetvā nibaddhupaṭṭhāko ahosi. Tasseva ṭhānantarassatthāya kappasatasahassaṁ pūritānaṁ pāramīnaṁ phalaṁ pāpuṇīti imassa nibaddhupaṭṭhākabhāvaṁ sandhāya "mayhaṁ bhikkhave etarahi Ānando bhikkhu upaṭṭhāko aggupaṭṭhāko"ti āha. Ayaṁ upaṭṭhākaparicchedo nāma.

12. Pitiparicchedo uttānatthoyeva.

Vihāraṁ pāvisīti kasmā vihāraṁ pāvisi. Bhagavā kira ettakaṁ kathetvā cintesi "na tāva mayā sattannaṁ Buddhānaṁ vaṁso nirantaraṁ matthakaṁ pāpetvā kathito, ajja mayi pana vihāraṁ paviṭṭhe ime bhikkhū bhiyyoso mattāya pubbenivāsañāṇaṁ ārabbha vaṇṇaṁ kathayissanti. Athāhaṁ āgantvā[1] nirantaraṁ Buddhavaṁsaṁ kathetvā matthakaṁ pāpetvā dassāmī"ti bhikkhūnaṁ kathāvārassa okāsaṁ datvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ pāvisi.

Yañcetaṁ Bhagavā tantiṁ kathesi, tattha kappaparicchedo jātiparicchedo gottaparicchedo āyuparicchedo bodhiparicchedo sāvakayugaparicchedo sāvakasannipātaparicchedo upaṭṭhākaparicchedo pitiparicchedoti navime vārā āgatā, sambahulavāro anāgato, ānetvā pana dīpetabbo.

---

1. Ānetvā (Ka)

ဘဂဝန္တံ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ ဝတွာ “ကံ ပနေတ္ထ အာနန္ဒ အာနိသံသံ ပဿသီ”တိ ဝုတ္တေ “ဣဓ ဘန္တေ သဒ္ဓါ ကုလပုတ္တာ ဘဂဝတော ဩကာသံ အလဘန္တာ မံ ဧဝံ ဝဒန္တိ ‘သွေ ဘန္တေ အာနန္ဒ ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ အမှာကံ ဃရေ ဘိက္ခံ ဂဏှေယျာထာ’တိ၊ သစေ ဘန္တေ ဘဂဝါ တတ္ထ န ဂမိဿတိ၊ ဣစ္ဆိတက္ခဏေယေဝ ပရိသံ ဒဿေတုံ, ကင်္ခဉ္စ ဝိနောဒေတုံ ဩကာသံ န လစ္ဆာမိ၊ ဘဝိဿန္တိ ဝတ္တာရော ‘ကိံ အာနန္ဒော ဒသဗလံ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ဧတ္တကမ္ပိဿ အနုဂ္ဂဟံ ဘဂဝါ န ကရောတီ’တိ။ ဘဂဝတော စ ပရမ္မုခါ မံ ပုစ္ဆိဿန္တိ ‘အယံ အာဝုသော အာနန္ဒ ဂါထာ ဣဒံ သုတ္တံ ဣဒံ ဇာတကံ ကတ္ထ ဒေသိတ’န္တိ။ သစာဟံ တံ န သမ္ပာဒယိဿာမိ၊ ဘဝိဿန္တိ ဝတ္တာရော ‘ဧတ္တကမ္ပိ အာဝုသော န ဇာနာသိ၊ ကသ္မာ တွံ ဆာယာ ဝိယ ဘဂဝန္တံ အဝိဇဟန္တော ဒီဃရတ္တံ ဝိစရသီ’တိ။ တေနာဟံ ပရမ္မုခါ ဒေသိတဿပိ ဓမ္မဿ ပုန ကထနံ ဣစ္ဆာမီ”တိ ဣမာ စတဿော အာယာစနာ ယာစိ။ ဘဂဝါပိဿ အဒါသိ။

ဧဝံ ဣမေ အဋ္ဌ ဝရေ ဂဟေတွာ နိဗဒ္ဓုပဋ္ဌာကော အဟောသိ။ တဿေဝ ဌာနန္တရဿတ္ထာယ ကပ္ပသတသဟဿံ ပူရိတာနံ ပါရမီနံ ဖလံ ပါပုဏီတိ ဣမဿ နိဗဒ္ဓုပဋ္ဌာကဘာဝံ သန္ဓာယ “မယှံ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ အာနန္ဒော ဘိက္ခု ဥပဋ္ဌာကော အဂ္ဂုပဋ္ဌာကော”တိ အာဟ။ အယံ ဥပဋ္ဌာကပရိစ္ဆေဒော နာမ။

၁၂။ ပိတိပရိစ္ဆေဒော ဥတ္တာနတ္ထောယေဝ။

ဝိဟာရံ ပါဝိသီတိ ကသ္မာ ဝိဟာရံ ပါဝိသိ။ ဘဂဝါ ကိရ ဧတ္တကံ ကထေတွာ စိန္တေသိ “န တာဝ မယာ သတ္တန္နံ ဗုဒ္ဓါနံ ဝံသော နိရန္တရံ မတ္ထကံ ပါပေတွာ ကထိတော၊ အဇ္ဇ မယိ ပန ဝိဟာရံ ပဝိဋ္ဌေ ဣမေ ဘိက္ခူ ဘိယျောသော မတ္တာယ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏံ အာရဗ္ဘ ဝဏ္ဏံ ကထယိဿန္တိ။ အထာဟံ အာဂန္တွာ[၁] နိရန္တရံ ဗုဒ္ဓဝံသံ ကထေတွာ မတ္ထကံ ပါပေတွာ ဒဿာမီ”တိ ဘိက္ခူနံ ကထာဝါရဿ ဩကာသံ ဒတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဝိဟာရံ ပါဝိသိ။

ယဉ္စေတံ ဘဂဝါ တန္တိံ ကထေသိ၊ တတ္ထ ကပ္ပပရိစ္ဆေဒေါ ဇာတိပရိစ္ဆေဒေါ ဂေါတ္တပရိစ္ဆေဒေါ အာယုပရိစ္ဆေဒေါ ဗောဓိပရိစ္ဆေဒေါ သာဝကယုဂပရိစ္ဆေဒေါ သာဝကသန္နိပါတပရိစ္ဆေဒေါ ဥပဋ္ဌာကပရိစ္ဆေဒေါ ပိတိပရိစ္ဆေဒေါတိ နဝိမေ ဝါရာ အာဂတာ၊ သမ္ဗဟုလဝါရော အနာဂတော၊ အာနေတွာ ပန ဒီပေတဗ္ဗော။

၁-အာနေတွာ (က)

Sambahulavāra

Sabbabodhisattānañhi ekasmiṁ kulavaṁsānurūpe putte jāte nikkhamitvā pabbajitabbanti ayameva vaṁso ayaṁ paveṇī. Kasmā? Sabbaññubodhisattānañhi mātukucchiṁ okkamanato paṭṭhāya pubbe vuttappakārāni anekāni pāṭihāriyāni honti, tatra nesaṁ yadi neva jātanagaraṁ na pitā na mātā na bhariyā na putto paññāyeyya, "imassa neva jātanagaraṁ na pitā na bhariyā na putto paññāyati, devo vā sakko vā māro vā brahmā vā esa maññe, devānañca īdisaṁ pāṭihāriyaṁ anacchariyan"ti maññamāno jano neva sotabbaṁ na saddhātabbaṁ maññeyya, tato abhisamayo na bhaveyya, abhisamaye asati niratthakova Buddhuppādo, aniyyānikaṁ sāsanaṁ hoti. Tasmā sabbabodhisattānaṁ "ekasmiṁ kulavaṁsānurūpe putte jāte nikkhamitvā pabbajitabban"ti ayameva vaṁso ayaṁ paveṇī. Tasmā puttādīnaṁ vasena sambahulavāro ānetvā dīpetabbo.

Sambahulaparicchedavaṇṇanā

Tattha—

Samavattakkhandho Atulo, Suppabuddho ca Uttaro.
Satthavāho Vijitaseno, Rāhulo bhavati sattamoti—

Ete tāva sattannampi bodhisattānaṁ anukkameneva satta puttā veditabbā.

Tattha Rāhulabhadde tāva jāte paṇṇaṁ āharitvā mahāpurisassa hatthe ṭhapayiṁsu. Athassa tāvadeva sakalasarīraṁ khobhetvā puttasineho aṭṭhāsi. So cintesi "ekasmiṁ tāva jāte evarūpo puttasineho, parosahassaṁ kira me puttā bhavissanti, tesu ekekasmiṁ jāte idaṁ sinehabandhanaṁ evaṁ vaḍḍhantaṁ dubbhejjaṁ bhavissati, Rāhu jāto, bandhanaṁ jātan"ti āha. Taṁdivasameva ca rajjaṁ pahāya nikkhanto. Esa nayo sabbesaṁ puttuppattiyanti. Ayaṁ puttaparicchedo.

သမ္ဗဟုလဝါရ

သဗ္ဗဗောဓိသတ္တာနဉ္ဟိ ဧကသ္မိံ ကုလဝံသာနုရူပေ ပုတ္တေ ဇာတေ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတဗ္ဗန္တိ အယမေဝ ဝံသော အယံ ပဝေဏီ။ ကသ္မာ? သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တာနဉ္ဟိ မာတုကုစ္ဆိံ ဩက္ကမနတော ပဋ္ဌာယ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တပ္ပကာရာနိ အနေကာနိ ပါဋိဟာရိယာနိ ဟောန္တိ၊ တတြ နေသံ ယဒိ နေဝ ဇာတနဂရံ န ပိတာ န မာတာ န ဘရိယာ န ပုတ္တော ပညာယေယျ၊ "ဣမဿ နေဝ ဇာတနဂရံ န ပိတာ န ဘရိယာ န ပုတ္တော ပညာယတိ၊ ဒေဝေါ ဝါ သက္ကော ဝါ မာရော ဝါ ဗြဟ္မာ ဝါ ဧသ မညေ၊ ဒေဝါနဉ္စ ဤဒိသံ ပါဋိဟာရိယံ အနစ္ဆရိယ"န္တိ မညမာနော ဇနော နေဝ သောတဗ္ဗံ န သဒ္ဓါတဗ္ဗံ မညေယျ၊ တတော အဘိသမယော န ဘဝေယျ၊ အဘိသမယေ အသတိ နိရတ္ထကောဝ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေါ၊ အနိယျာနိကံ သာသနံ ဟောတိ။ တသ္မာ သဗ္ဗဗောဓိသတ္တာနံ "ဧကသ္မိံ ကုလဝံသာနုရူပေ ပုတ္တေ ဇာတေ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတဗ္ဗ"န္တိ အယမေဝ ဝံသော အယံ ပဝေဏီ။ တသ္မာ ပုတ္တာဒီနံ ဝသေန သမ္ဗဟုလဝါရော အာနေတွာ ဒီပေတဗ္ဗော။

သမ္ဗဟုလပရိစ္ဆေဒဝဏ္ဏနာ

တတ္ထ—

သမဝတ္တက္ခန္ဓော အတုလော၊ သုပ္ပဗုဒ္ဓေါ စ ဥတ္တရော။
သတ္ထဝါဟော ဝိဇိတသေနော၊ ရာဟုလော ဘဝတိ သတ္တမောတိ—

ဧတေ တာဝ သတ္တန္နမ္ပိ ဗောဓိသတ္တာနံ အနုက္ကမေနေဝ သတ္တ ပုတ္တာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

တတ္ထ ရာဟုလဘဒ္ဒေ တာဝ ဇာတေ ပဏ္ဏံ အာဟရိတွာ မဟာပုရိသဿ ဟတ္ထေ ဌပယိံသု။ အထဿ တာဝဒေဝ သကလသရီရံ ခေါဘေတွာ ပုတ္တသိနေဟော အဋ္ဌာသိ။ သော စိန္တေသိ "ဧကသ္မိံ တာဝ ဇာတေ ဧဝရူပေါ ပုတ္တသိနေဟော၊ ပရောသဟဿံ ကိရ မေ ပုတ္တာ ဘဝိဿန္တိ၊ တေသု ဧကေကသ္မိံ ဇာတေ ဣဒံ သိနေဟဗန္ဓနံ ဧဝံ ဝဍ္ဎန္တံ ဒုဗ္ဘေဇ္ဇံ ဘဝိဿတိ၊ ရာဟု ဇာတော, ဗန္ဓနံ ဇာတ"န္တိ အာဟ။ တံဒိဝသမေဝ စ ရဇ္ဇံ ပဟာယ နိက္ခန္တော။ ဧသ နယော သဗ္ဗေသံ ပုတ္တုပ္ပတ္တိယန္တိ။ အယံ ပုတ္တပရိစ္ဆေဒေါ။

Sutanā Sabbakāmā ca, Sucittā atha rocinī[1].
Rucaggatī[2] Sunandā ca, Bimbā bhavati sattamāti—

Etā tesaṁ sattannampi puttānaṁ mātaro ahesuṁ. Bimbādevī pana Rāhulakumāre jāte Rāhulamātāti paññāyittha. Ayaṁ bhariyaparicchedo.

Vipassī Kakusandhoti ime pana dve bodhisattā payutta-ājañña[3]rathamāruyha mahābhinikkhamanaṁ nikkhamiṁsu. Sikhī Koṇāgamanoti ime dve hatthikkhandhavaragatā hutvā nikkhamiṁsu. Vessabhū suvaṇṇasivikāya nisīditvā nikkhami. Kassapo uparipāsāde mahātale nisinnova ānāpānacatutthajjhānaṁ nibbattetvā jhānā vuṭṭhāya taṁ jhānaṁ pādakaṁ katvā "pāsādo uggantvā Bodhimaṇḍe otaratū"ti adhiṭṭhāsi. Pāsādo ākāsena gantvā Bodhimaṇḍe otari. Mahāpurisopi tato otaritvā bhūmiyaṁ ṭhatvā "pāsādo yathāṭhāneyeva patiṭṭhātū"ti cintesi. So yathāṭhāne patiṭṭhāsi. Mahāpurisopi satta divasāni padhānamanuyuñjitvā Bodhipallaṅke nisīditvā sabbaññutaṁ[4] paṭivijjhi. Amhākaṁ pana bodhisatto Kaṇṭakaṁ[5] assavaramāruyha nikkhantoti. Ayaṁ yānaparicchedo.

Vipassissa pana Bhagavato yojanappamāṇe padese vihāro patiṭṭhāsi, Sikhissa tigāvute, Vessabhussa aḍḍhayojane, Kakusandhassa gāvute, Koṇāgamanassa aḍḍhagāvute, Kassapassa vīsati-usabhe. Amhākaṁ Bhagavato pakatimānena soḷasakarīse rājamānena aṭṭhakarīse padese vihāro patiṭṭhitoti. Ayaṁ vihāraparicchedo.

Vipassissa pana Bhagavato ekaratanāyāmā vidatthivitthārā aṭṭhaṅgulubbedhā suvaṇṇiṭṭhakā kāretvā cūḷaṁsena chādetvā vihāraṭṭhānaṁ kiṇiṁsu. Sikhissa suvaṇṇayaṭṭhiphālehi chādetvā kiṇiṁsu. Vessabhussa suvaṇṇahatthipādāni kāretvā tesaṁ cūḷaṁsena chādetvā kiṇiṁsu. Kakusandhassa vuttanayeneva suvaṇṇiṭṭhakāhi chādetvā kiṇiṁsu. Koṇāgamanassa vuttanayeneva suvaṇṇakacchapehi chādetvā kiṇiṁsu.

---

1. Rocanī (Syā) 2. Ruccatinī (Syā) 3. Chayutta-ājañña (Ka)
4. Sabbaññutaññāṇaṁ (Syā)
5. Kaṇṭhakaṁ (Sī, Syā), Kaṇḍakaṁ (Khu 2 Vimānavatthusmiṁ 110 piṭṭhe)

သုတနာ သဗ္ဗကာမာ စ၊ သုစိတ္တာ အထ ရောစိနီ[၁]။
ရုစဂ္ဂတီ[၂] သုနန္ဒာ စ၊ ဗိမ္ဗာ ဘဝတိ သတ္တမာတိ—

ဧတာ တေသံ သတ္တန္နမ္ပိ ပုတ္တာနံ မာတရော အဟေသုံ။ ဗိမ္ဗာဒေဝီ ပန ရာဟုလကုမာရေ ဇာတေ ရာဟုလမာတာတိ ပညာယိတ္ထ။ အယံ ဘရိယပရိစ္ဆေဒေါ။

ဝိပဿီ ကကုသန္ဓောတိ ဣမေ ပန ဒွေ ဗောဓိသတ္တာ ပယုတ္တအာဇည[၃]ရထမာရုယှ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိံသု။ သိခီ ကောဏာဂမနောတိ ဣမေ ဒွေ ဟတ္ထိက္ခန္ဓဝရဂတာ ဟုတွာ နိက္ခမိံသု။ ဝေဿဘူ သုဝဏ္ဏသိဝိကာယ နိသီဒိတွာ နိက္ခမိ။ ကဿပေါ ဥပရိပါသာဒေ မဟာတလေ နိသိန္နောဝ အာနာပါနစတုတ္ထဇ္ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဈာနာ ဝုဋ္ဌာယ တံ ဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ "ပါသာဒေါ ဥဂ္ဂန္တွာ ဗောဓိမဏ္ဍေ ဩတရတူ"တိ အဓိဋ္ဌာသိ။ ပါသာဒေါ အာကာသေန ဂန္တွာ ဗောဓိမဏ္ဍေ ဩတရိ။ မဟာပုရိသောပိ တတော ဩတရိတွာ ဘူမိယံ ဌတွာ "ပါသာဒေါ ယထာဋ္ဌာနေယေဝ ပတိဋ္ဌာတူ"တိ စိန္တေသိ။ သော ယထာဋ္ဌာနေ ပတိဋ္ဌာသိ။ မဟာပုရိသောပိ သတ္တ ဒိဝသာနိ ပဓာနမနုယုဉ္ဇိတွာ ဗောဓိပလ္လင်္ကေ နိသီဒိတွာ သဗ္ဗညုတံ[၄] ပဋိဝိဇ္ဈိ။ အမှာကံ ပန ဗောဓိသတ္တော ကဏ္ဋကံ[၅] အဿဝရမာရုယှ နိက္ခန္တောတိ။ အယံ ယာနပရိစ္ဆေဒေါ။

ဝိပဿိဿ ပန ဘဂဝတော ယောဇနပ္ပမာဏေ ပဒေသေ ဝိဟာရော ပတိဋ္ဌာသိ၊ သိခိဿ တိဂါဝုတေ၊ ဝေဿဘုဿ အဍ္ဎယောဇနေ၊ ကကုသန္ဓဿ ဂါဝုတေ၊ ကောဏာဂမနဿ အဍ္ဎဂါဝုတေ၊ ကဿပဿ ဝီသတိဥသဘေ။ အမှာကံ ဘဂဝတော ပကတိမာနေန သောဠသကရီသေ ရာဇမာနေန အဋ္ဌကရီသေ ပဒေသေ ဝိဟာရော ပတိဋ္ဌိတောတိ။ အယံ ဝိဟာရပရိစ္ဆေဒေါ။

ဝိပဿိဿ ပန ဘဂဝတော ဧကရတနာယာမာ ဝိဒတ္ထိဝိတ္ထာရာ အဋ္ဌင်္ဂုလုဗ္ဗေဓာ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကာ ကာရေတွာ စူဠံသေန ဆာဒေတွာ ဝိဟာရဋ္ဌာနံ ကိဏိံသု။ သိခိဿ သုဝဏ္ဏယဋ္ဌိဖာလေဟိ ဆာဒေတွာ ကိဏိံသု။ ဝေဿဘုဿ သုဝဏ္ဏဟတ္ထိပါဒါနိ ကာရေတွာ တေသံ စူဠံသေန ဆာဒေတွာ ကိဏိံသု။ ကကုသန္ဓဿ ဝုတ္တနယေနေဝ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကာဟိ ဆာဒေတွာ ကိဏိံသု။ ကောဏာဂမနဿ ဝုတ္တနယေနေဝ သုဝဏ္ဏကစ္ဆပေဟိ ဆာဒေတွာ ကိဏိံသု။

၁-ရောစနီ (သျာ) ၂-ရုစ္စတိနီ (သျာ) ၃-ဆယုတ္တအာဇည (က)
၄-သဗ္ဗညုတညာဏံ (သျာ) ၅-ကဏ္ဌကံ (သီ၊ သျာ)၊ ကဏ္ဍကံ (ခု ၂-ဝိမာနဝတ္ထုသ္မိံ ၁၁၀-ပိဋ္ဌေ)

Kassapassa suvaṇṇakaṭṭīhiyeva[1] chādetvā kiṇiṁsu. Amhākaṁ Bhagavato salakkhaṇānaṁ kahāpaṇānaṁ cūḷaṁsena chādetvā kiṇiṁsu. Ayaṁ vihārabhūmiggahaṇadhanaparicchedo.

Tattha Vipassissa Bhagavato tathā bhūmiṁ kiṇitvā vihāraṁ katvā dinnupaṭṭhāko **Punabbasumitto** nāma ahosi, Sikhissa **Sirivaḍḍhano** nāma, Vessabhussa **Sotthiyo** nāma, Kakusandhassa **Accuto** nāma, Koṇāgamanassa **Uggo** nāma, Kassapassa **Sumano** nāma, amhākaṁ Bhagavato **Sudatto** nāma. Sabbe cete gahapatimahāsālā seṭṭhino ahesunti. Ayaṁ upaṭṭhākaparicchedo nāma.

Aparāni cattāri avijahitaṭṭhānāni nāma honti. Sabbabuddhānañhi Bodhipallaṅko avijahito, ekasmiṁyeva ṭhāne hoti. Dhammacakkappavattanaṁ Isipatane Migadāye avijahitameva hoti. Devorohanakāle Saṅkassanagaradvāre paṭhamapadagaṇṭhikā[2] avijahitāva hoti. Jetavane Gandhakuṭiyā cattāri mañcapādaṭṭhānāni avijahitāneva honti, vihāro pana khuddakopi mahantopi hoti, vihāropi na vijahitoyeva. Nagaraṁ pana vijahati. Yadā nagaraṁ pācīnato hoti, tadā vihāro pacchimato. Yadā nagaraṁ dakkhiṇato, tadā vihāro uttarato. Yadā nagaraṁ pacchimato tadā vihāro pācīnato, yadā nagaraṁ uttarato tadā vihāro dakkhiṇato. Idāni pana nagaraṁ uttarato, vihāro dakkhiṇato.

Sabbabuddhānañca āyuvemattaṁ pamāṇavemattaṁ kulavemattaṁ padhānavemattaṁ rasmivemattanti pañca vemattāni honti. **Āyuvemattaṁ** nāma keci dīghāyukā honti, keci appāyukā. Tathā hi Dīpaṅkarassa vassasatasahassaṁ āyuppamāṇaṁ ahosi, amhākaṁ Bhagavato vassasataṁ āyuppamāṇaṁ.

Pamāṇavemattaṁ nāma keci dīghā honti, keci rassā. Tathā hi Dīpaṅkaro asītihattho ahosi, Sumano navutihattho, amhākaṁ Bhagavā aṭṭhārasahattho.

---

1. Suvaṇṇakaḷīhiyeva (Syā)
2. Paṭhamapādagaṇḍikā (Syā)

ကဿပဿ သုဝဏ္ဏကဋ္ဋီဟိယေဝ[1] ဆာဒေတွာ ကိဏိံသု။ အမှာကံ ဘဂဝတော သလက္ခဏာနံ ကဟာပဏာနံ စူဠံသေန ဆာဒေတွာ ကိဏိံသု။ အယံ ဝိဟာရဘူမိဂ္ဂဟဏဓနပရိစ္ဆေဒေါ။

တတ္ထ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော တထာ ဘူမိံ ကိဏိတွာ ဝိဟာရံ ကတွာ ဒိန္နုပဋ္ဌာကော **ပုနဗ္ဗသုမိတ္တော** နာမ အဟောသိ၊ သိခိဿ **သိရိဝဍ္ဎနော** နာမ၊ ဝေဿဘုဿ **သောတ္ထိယော** နာမ၊ ကကုသန္ဓဿ **အစ္စုတော** နာမ၊ ကောဏာဂမနဿ **ဥဂ္ဂေါ** နာမ၊ ကဿပဿ **သုမနော** နာမ၊ အမှာကံ ဘဂဝတော **သုဒတ္တော** နာမ။ သဗ္ဗေ စေတေ ဂဟပတိမဟာသာလာ သေဋ္ဌိနော အဟေသုန္တိ။ အယံ ဥပဋ္ဌာကပရိစ္ဆေဒေါ နာမ။

အပရာနိ စတ္တာရိ အဝိဇဟိတဋ္ဌာနာနိ နာမ ဟောန္တိ။ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနဉှိ ဗောဓိပလ္လင်္ကော အဝိဇဟိတော၊ ဧကသ္မိံယေဝ ဌာနေ ဟောတိ။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနံ ဣသိပတနေ မိဂဒါယေ အဝိဇဟိတမေဝ ဟောတိ။ ဒေဝေါရောဟနကာလေ သင်္ကဿနဂရဒွါရေ ပဌမပဒဂဏ္ဌိကာ[2] အဝိဇဟိတာဝ ဟောတိ။ ဇေတဝနေ ဂန္ဓကုဋိယာ စတ္တာရိ မဉ္စပါဒဋ္ဌာနာနိ အဝိဇဟိတာနေဝ ဟောန္တိ၊ ဝိဟာရော ပန ခုဒ္ဒကောပိ မဟန္တောပိ ဟောတိ၊ ဝိဟာရောပိ န ဝိဇဟိတောယေဝ။ နဂရံ ပန ဝိဇဟတိ။ ယဒါ နဂရံ ပါစီနတော ဟောတိ၊ တဒါ ဝိဟာရော ပစ္ဆိမတော။ ယဒါ နဂရံ ဒက္ခိဏတော၊ တဒါ ဝိဟာရော ဥတ္တရတော။ ယဒါ နဂရံ ပစ္ဆိမတော တဒါ ဝိဟာရော ပါစီနတော၊ ယဒါ နဂရံ ဥတ္တရတော တဒါ ဝိဟာရော ဒက္ခိဏတော။ ဣဒါနိ ပန နဂရံ ဥတ္တရတော, ဝိဟာရော ဒက္ခိဏတော။

သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနဉ္စ အာယုဝေမတ္တံ ပမာဏဝေမတ္တံ ကုလဝေမတ္တံ ပဓာနဝေမတ္တံ ရသ္မိဝေမတ္တန္တိ ပဉ္စ ဝေမတ္တာနိ ဟောန္တိ။ **အာယုဝေမတ္တံ** နာမ ကေစိ ဒီဃာယုကာ ဟောန္တိ၊ ကေစိ အပ္ပါယုကာ။ တထာ ဟိ ဒီပင်္ကရဿ ဝဿသတသဟဿံ အာယုပ္ပမာဏံ အဟောသိ၊ အမှာကံ ဘဂဝတော ဝဿသတံ အာယုပ္ပမာဏံ။

ပမာဏဝေမတ္တံ နာမ ကေစိ ဒီဃာ ဟောန္တိ၊ ကေစိ ရဿာ။ တထာ ဟိ ဒီပင်္ကရော အသီတိဟတ္ထော အဟောသိ၊ သုမနော နဝုတိဟတ္ထော၊ အမှာကံ ဘဂဝါ အဋ္ဌာရသဟတ္ထော။

၁-သုဝဏ္ဏကဠီဟိယေဝ (သျာ)
၂-ပဌမပါဒဂဏ္ဍိကာ (သျာ)

Kulavemattaṁ nāma keci khattiyakule nibbattanti, keci brāhmaṇakule. **Padhānavemattaṁ** nāma kesañci padhānaṁ ittarakālameva hoti, yathā Kassapassa Bhagavato. Kesañci addhaniyaṁ, yathā amhākaṁ Bhagavato.

Rasmivemattaṁ nāma Maṅgalassa Bhagavato sarīrarasmi dasasahassilokadhātuppamāṇā ahosi. Amhākaṁ Bhagavato samantā byāmamattā. Tatra rasmivemattaṁ ajjhāsayappaṭibaddhaṁ, yo yattakaṁ icchati, tassa tattakaṁ sarīrappabhā pharati. Maṅgalassa pana niccampi dasasahassilokadhātuṁ pharatūti ajjhāsayo ahosi. Paṭividdhaguṇesu pana kassaci vemattaṁ nāma natthi.

Aparaṁ amhākaṁyeva Bhagavato sahajātaparicchedañca nakkhattaparicchedañca dīpesuṁ. Sabbaññubodhisattena kira saddhiṁ Rāhulamātā Ānandatthero Channo Kaṇṭako nidhikumbho mahābodhi Kāḷudāyīti imāni satta sahajātāni. Mahāpuriso ca uttarāsāḷhanakkhatteneva mātukucchiṁ[1] okkami, mahābhinikkhamanaṁ nikkhami, dhammacakkaṁ pavattesi, yamakapāṭihāriyaṁ akāsi. Visākhānakkhattena jāto ca abhisambuddho ca parinibbuto ca, māghanakkhattenassa sāvakasannipāto ca ahosi āyusaṅkhārossajjanañca, assayujanakkhattena devorohananti ettakaṁ āharitvā dīpetabbaṁ. Ayaṁ sambahulaparicchedo nāma.

13. Idāni **atha kho tesaṁ bhikkhūnan**ti-ādīsu te bhikkhū "āvuso pubbenivāsassa nāma ayaṁ gati, yadidaṁ cutito paṭṭhāya paṭisandhi-ārohanaṁ. Yaṁ pana idaṁ paṭisandhito paṭṭhāya pacchāmukhaṁ ñāṇaṁ pesetvā cuti gantabbaṁ, idaṁ atigarukaṁ. Ākāse padaṁ dassento viya Bhagavā kathesī"ti ativimhayajātā hutvā "acchariyaṁ āvuso"ti-ādīni vatvā puna aparampi kāraṇaṁ dassento "yatra hi nāma Tathāgato"ti-ādimāhaṁsu. Tattha **yatra hi nāmā**ti acchariyatthe nipāto, yo nāma Tathāgatoti attho. **Chinnapapañce**ti ettha papañcā nāma taṇhā māno diṭṭhīti ime tayo kilesā. **Chinnavaṭume**ti ettha **vaṭuman**ti kusalākusalakammavaṭṭaṁ vuccati. **Pariyādinnavaṭṭe**ti tasseva vevacanaṁ, pariyādinnasabbakammavaṭṭeti attho. **Sabbadukkhavītivatte**ti sabbaṁ vipākavaṭṭasaṅkhātaṁ dukkhaṁ

1. Mātukucchiyaṁ (Syā)

ကုလဝေမတ္တံ နာမ ကေစိ ခတ္တိယကုလေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ကေစိ ဗြာဟ္မဏကုလေ။ **ပဓာနဝေမတ္တံ** နာမ ကေသဉ္စိ ပဓာနံ ဣတ္တရကာလမေဝ ဟောတိ၊ ယထာ ကဿပဿ ဘဂဝတော။ ကေသဉ္စိ အဒ္ဓနိယံ၊ ယထာ အမှာကံ ဘဂဝတော။

ရသ္မိဝေမတ္တံ နာမ မင်္ဂလဿ ဘဂဝတော သရီရရသ္မိ ဒသသဟဿိလောကဓာတုပ္ပမာဏာ အဟောသိ။ အမှာကံ ဘဂဝတော သမန္တာ ဗျာမမတ္တာ။ တတြ ရသ္မိဝေမတ္တံ အဇ္ဈာသယပ္ပဋိဗဒ္ဓံ၊ ယော ယတ္တကံ ဣစ္ဆတိ၊ တဿ တတ္တကံ သရီရပ္ပဘာ ဖရတိ။ မင်္ဂလဿ ပန နိစ္စမ္ပိ ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ဖရတူတိ အဇ္ဈာသယော အဟောသိ။ ပဋိဝိဒ္ဓဂုဏေသု ပန ကဿစိ ဝေမတ္တံ နာမ နတ္ထိ။

အပရံ အမှာကံယေဝ ဘဂဝတော သဟဇာတပရိစ္ဆေဒဉ္စ နက္ခတ္တပရိစ္ဆေဒဉ္စ ဒီပေသုံ။ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တေန ကိရ သဒ္ဓိံ ရာဟုလမာတာ အာနန္ဒတ္ထေရော ဆန္နော ကဏ္ဍကော နိဓိကုမ္ဘော မဟာဗောဓိ ကာဠုဒါယီတိ ဣမာနိ သတ္တ သဟဇာတာနိ။ မဟာပုရိသော စ ဥတ္တရာသာဠ္ဟနက္ခတ္တေနေဝ မာတုကုစ္ဆိံ[၁] ဩက္ကမိ၊ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိ၊ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေသိ၊ ယမကပါဋိဟာရိယံ အကာသိ။ ဝိသာခါနက္ခတ္တေန ဇာတော စ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ စ ပရိနိဗ္ဗုတော စ, မာဃနက္ခတ္တေနဿ သာဝကသန္နိပါတော စ အဟောသိ အာယုသင်္ခါရောဿဇ္ဇနဉ္စ, အဿယုဇနက္ခတ္တေန ဒေဝေါရောဟနန္တိ ဧတ္တကံ အာဟရိတွာ ဒီပေတဗ္ဗံ။ အယံ သမ္ဗဟုလပရိစ္ဆေဒေါ နာမ။

၁၃။ ဣဒါနိ **အထ ခေါ တေသံ ဘိက္ခူန**န္တိအာဒီသု တေ ဘိက္ခူ "အာဝုသော ပုဗ္ဗေနိဝါသဿ နာမ အယံ ဂတိ၊ ယဒိဒံ စုတိတော ပဋ္ဌာယ ပဋိသန္ဓိအာရောဟနံ။ ယံ ပန ဣဒံ ပဋိသန္ဓိတော ပဋ္ဌာယ ပစ္ဆာမုခံ ဉာဏံ ပေသေတွာ စုတိ ဂန္တဗ္ဗံ၊ ဣဒံ အတိဂရုကံ။ အာကာသေ ပဒံ ဒဿေန္တော ဝိယ ဘဂဝါ ကထေသီ"တိ အတိဝိမှယဇာတာ ဟုတွာ "အစ္ဆရိယံ အာဝုသော"တိအာဒီနိ ဝတွာ ပုန အပရမ္ပိ ကာရဏံ ဒဿေန္တော "ယတြ ဟိ နာမ တထာဂတော"တိအာဒိမာဟံသု။ တတ္ထ **ယတြ ဟိ နာမာ**တိ အစ္ဆရိယတ္ထေ နိပါတော၊ ယော နာမ တထာဂတောတိ အတ္ထော။ **ဆိန္နပပဉ္စေ**တိ ဧတ္ထ ပပဉ္စာ နာမ တဏှာ မာနော ဒိဋ္ဌီတိ ဣမေ တယော ကိလေသာ။ **ဆိန္နဝဋုမေ**တိ ဧတ္ထ **ဝဋုမ**န္တိ ကုသလာကုသလကမ္မဝဋ္ဋံ ဝုစ္စတိ။ **ပရိယာဒိန္နဝဋ္ဋေ**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ၊ ပရိယာဒိန္နသဗ္ဗကမ္မဝဋ္ဋေတိ အတ္ထော။ **သဗ္ဗဒုက္ခဝီတိဝတ္တေ**တိ သဗ္ဗံ ဝိပါကဝဋ္ဋသင်္ခါတံ ဒုက္ခံ

၁-မာတုကုစ္ဆိယံ (သျာ)

vītivatte. **Anussarissatī**ti idaṁ **yatrā**ti nipātavasena anāgatavacanaṁ, attho panettha atītavasena veditabbo. Bhagavā hi te Buddhe anussari, na idāni anussarissati. **Evaṁsīlā**ti maggasīlena phalasīlena lokiyalokuttarasīlena evaṁsīlā. **Evaṁdhammā**ti ettha samādhipakkhā dhammā adhippetā, maggasamādhinā phalasamādhinā lokiyalokuttarasamādhinā evaṁsamādhayoti attho. **Evaṁpaññā**ti maggapaññādivaseneva evaṁpaññā. **Evaṁvihārī**ti ettha pana heṭṭhā samādhipakkhānaṁ dhammānaṁ gahitattā vihāro gahitova, puna kasmā gahitameva gaṇhātīti ce. Na idaṁ gahitameva, idañhi nirodhasamāpattidīpanatthaṁ vuttaṁ. Tasmā evaṁ nirodhasamāpattivihārī te Bhagavanto ahesunti evamettha attho daṭṭhabbo.

Evaṁvimuttāti ettha vikkhambhanavimutti tadaṅgavimutti samucchedavimutti paṭippassaddhivimutti nissaraṇavimuttīti pañcavidhā vimutti. Tattha aṭṭha samāpattiyo sayaṁ vikkhambhitehi nīvaraṇādīhi vimuttattā **vikkhambhanavimuttī**ti saṅkhyaṁ[1] gacchanti. Aniccānupassanādikā sattānupassanā sayaṁ tassa tassa paccanīkaṅgavasena pariccattāhi[2] niccasaññādīhi vimuttattā tadaṅgavimuttīti saṅkhyaṁ gacchanti. Cattāro ariyamaggā sayaṁ samucchinnehi kilesehi vimuttattā **samucchedavimuttī**ti saṅkhyaṁ gacchanti. Cattāri sāmaññaphalāni maggānubhāvena kilesānaṁ paṭippassaddhante uppannattā **paṭippassaddhivimuttī**ti saṅkhyaṁ gacchanti. Nibbānaṁ sabbakilesehi nissaṭattā apagatattā dūre ṭhitattā **nissaraṇavimuttī**ti saṅkhyaṁ gacchati. Iti imāsaṁ pañcannaṁ vimuttīnaṁ vasena "evaṁvimuttā"ti ettha attho daṭṭhabbo.

14. **Paṭisallānā vuṭṭhito**ti ekībhāvā vuṭṭhito.

16. "**Ito so bhikkhave**"ti ko[3] anusandhi? Idañhi suttaṁ "Tathāgatassevesā bhikkhave dhammadhātu suppaṭividdhā"ti ca "devatāpi Tathāgatassa etamatthaṁ ārocesun"ti ca imehi dvīhi padehi ābaddhaṁ[4]. Tattha devatārocanapadaṁ suttantapariyosāne devacārikakolāhalaṁ[5] dassento vicāressati. dhammadhātupadānusandhivasena pana ayaṁ

1. Saṅkhaṁ (Sī)
2. Paricchinnattā tehi (Syā, Ka) Ma-Ṭṭha 3. Acchariya-abbhutasuttavaṇṇanāyaṁ passitabbaṁ.
3. Kā (Syā, Ka) 4. Ābandhaṁ (Ka) 5. Devacārikāya kolāhalaṁ (Syā)

ဝီတိဝတ္တေ။ **အနုဿရိဿတီ**တိ ဣဒံ **ယတြာ**တိ နိပါတဝသေန အနာဂတဝစနံ၊ အတ္ထော ပနေတ္ထ အတီတဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဘဂဝါ ဟိ တေ ဗုဒ္ဓေ အနုဿရိ၊ န ဣဒါနိ အနုဿရိဿတိ။ **ဧဝံသီလာ**တိ မဂ္ဂသီလေန ဖလသီလေန လောကိယလောကုတ္တရသီလေန ဧဝံသီလာ။ **ဧဝံဓမ္မာ**တိ ဧတ္ထ သမာဓိပက္ခာ ဓမ္မာ အဓိပ္ပေတာ၊ မဂ္ဂသမာဓိနာ ဖလသမာဓိနာ လောကိယလောကုတ္တရသမာဓိနာ ဧဝံသမာဓယောတိ အတ္ထော။ **ဧဝံပညာ**တိ မဂ္ဂပညာဒိဝသေနေဝ ဧဝံပညာ။ **ဧဝံဝိဟာရီ**တိ ဧတ္ထ ပန ဟေဋ္ဌာ သမာဓိပက္ခာနံ ဓမ္မာနံ ဂဟိတတ္တာ ဝိဟာရော ဂဟိတောဝ၊ ပုန ကသ္မာ ဂဟိတမေဝ ဂဏှာတီတိ စေ။ န ဣဒံ ဂဟိတမေဝ၊ ဣဒဉှိ နိရောဓသမာပတ္တိဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ တသ္မာ ဧဝံ နိရောဓသမာပတ္တိဝိဟာရီ တေ ဘဂဝန္တော အဟေသုန္တိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ဧဝံဝိမုတ္တာတိ ဧတ္ထ ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိ တဒင်္ဂဝိမုတ္တိ သမုစ္ဆေဒဝိမုတ္တိ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝိမုတ္တိ နိဿရဏဝိမုတ္တီတိ ပဉ္စဝိဓာ ဝိမုတ္တိ။ တတ္ထ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော သယံ ဝိက္ခမ္ဘိတေဟိ နီဝရဏာဒီဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ **ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တီ**တိ သင်္ချံ[၁] ဂစ္ဆန္တိ။ အနိစ္စာနုပဿနာဒိကာ သတ္တာနုပဿနာ သယံ တဿ တဿ ပစ္စနီကင်္ဂဝသေန ပရိစ္စတ္တာဟိ[၂] နိစ္စသညာဒီဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ တဒင်္ဂဝိမုတ္တီတိ သင်္ချံ ဂစ္ဆန္တိ။ စတ္တာရော အရိယမဂ္ဂါ သယံ သမုစ္ဆိန္နေဟိ ကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ **သမုစ္ဆေဒဝိမုတ္တီ**တိ သင်္ချံ ဂစ္ဆန္တိ။ စတ္တာရိ သာမညဖလာနိ မဂ္ဂါနုဘာဝေန ကိလေသာနံ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓန္တေ ဥပ္ပန္နတ္တာ **ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝိမုတ္တီ**တိ သင်္ချံ ဂစ္ဆန္တိ။ နိဗ္ဗာနံ သဗ္ဗကိလေသေဟိ နိဿဋတ္တာ အပဂတတ္တာ ဒူရေ ဌိတတ္တာ **နိဿရဏဝိမုတ္တီ**တိ သင်္ချံ ဂစ္ဆတိ။ ဣတိ ဣမာသံ ပဉ္စန္နံ ဝိမုတ္တီနံ ဝသေန "ဧဝံဝိမုတ္တာ"တိ ဧတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

၁၄။ **ပဋိသလ္လာနာ ဝုဋ္ဌိတော**တိ ဧကီဘာဝါ ဝုဋ္ဌိတော။

၁၆။ "**ဣတော သော ဘိက္ခဝေ**"တိ ကော[၃] အနုသန္ဓိ? ဣဒဉှိ သုတ္တံ "တထာဂတဿေဝေသာ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မဓာတု သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ"တိ စ "ဒေဝတာပိ တထာဂတဿ ဧတမတ္ထံ အာရောစေသု"န္တိ စ ဣမေဟိ ဒွီဟိ ပဒေဟိ အာဗဒ္ဓံ[၄]။ တတ္ထ ဒေဝတာရောစနပဒံ သုတ္တန္တပရိယောသာနေ ဒေဝစာရိကကောလာဟလံ[၅] ဒဿေန္တော ဝိစာရေဿတိ။ ဓမ္မဓာတုပဒါနုသန္ဓိဝသေန ပန အယံ

၁-သင်္ခံ (သီ)
၂-ပရိစ္ဆိန္နတ္တာ တေဟိ (သျာ၊ က)မ-ဋ္ဌ ၃-အစ္ဆရိယအဗ္ဘုတသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ ပဿိတဗ္ဗံ။
၃-ကာ (သျာ၊ က) ၄-အာဗန္ဓံ (က) ၅-ဒေဝစာရိကာယ ကောလာဟလံ (သျာ)

desanā āraddhā. Tattha **khattiyo jātiyā**ti-ādīni ekādasapadāni nidānakaṇḍe vuttanayeneva veditabbāni.

Bodhisattadhammatāvaṇṇanā

17. **Atha kho bhikkhave Vipassī bodhisatto**ti-ādīsu pana **Vipassī**ti tassa nāmaṁ, tañca kho vividhe atthe passanakusalatāya laddhaṁ. **Bodhisatto**ti paṇḍitasatto bujjhanakasatto. Bodhisaṅkhātesu vā catūsu maggesu satto āsatto laggamānasoti bodhisatto. **Sato sampajāno**ti ettha **sato**ti satiyeva. **Sampajāno**ti ñāṇaṁ. Satiṁ sūpaṭṭhitaṁ katvā ñāṇena paricchinditvā mātukucchiṁ okkamīti attho. **Okkamī**ti iminā cassa okkantabhāvo Pāḷiyaṁ dassito, na okkamanakkamo. So pana yasmā Aṭṭhakathaṁ āruḷho, tasmā evaṁ veditabbo—

Sabbabodhisattā hi samatiṁsa pāramiyo pūretvā pañca mahāpariccāge pariccajitvā ñātatthacariya lokatthacariya Buddhacariyānaṁ koṭiṁ patvā Vessantarasadise tatiye attabhāve ṭhatvā satta mahādānāni datvā sattakkhattuṁ pathaviṁ kampetvā kālaṁ katvā dutiyacittavāre Tusitabhavane nibbattanti. Vipassī bodhisattopi tatheva katvā Tusitapure nibbattitvā saṭṭhisatasahassādhikā sattapaññāsa vassakoṭiyo tattha aṭṭhāsi. Aññadā pana dīghāyukadevaloke nibbattā bodhisattā na yāvatāyukaṁ tiṭṭhanti. Kasmā? Tattha pāramīnaṁ duppūraṇīyattā. Te adhimuttikālakiriyaṁ[1] katvā manussapatheyeva nibbattanti. Pāramīnaṁ pūrento pana[2] yathā idāni ekena attabhāvena sabbaññutaṁ upanetuṁ sakkonti, evaṁ sabbaso pūritattā tadā Vipassī bodhisatto tattha yāvatāyukaṁ aṭṭhāsi.

Devatānaṁ pana "manussānaṁ gaṇanāvasena idāni sattahi divasehi cuti bhavissatī"ti **pañca pubbanimittāni** uppajjanti—mālā milāyanti, vatthāni kilissanti, kacchehi sedā muccanti, kāye dubbaṇṇiyaṁ okkamati, devo devāsane na saṇṭhāti[3]. Tattha **mālā**ti paṭisandhiggahaṇadivase

1. Adhimuttakālakiriyaṁ (Syā) 2. Pāramiyo panassa (Syā), pāramīnaṁ pana (?)
3. Nābhiramati (Khu 1. 247 piṭṭhe)

ဒေသနာ အာရဒ္ဓါ။ တတ္ထ **ခတ္တိယော ဇာတိယာ**တိအာဒီနိ ဧကာဒသပဒါနိ နိဒါနကဏ္ဍေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

ဗောဓိသတ္တဓမ္မတာဝဏ္ဏနာ

၁၇။ **အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဝိပဿီ ဗောဓိသတ္တော**တိအာဒီသု ပန **ဝိပဿီ**တိ တဿ နာမံ၊ တဉ္စ ခေါ ဝိဝိဓေ အတ္ထေ ပဿနကုသလတာယ လဒ္ဓံ။ **ဗောဓိသတ္တော**တိ ပဏ္ဍိတသတ္တော ဗုဇ္ဈနကသတ္တော။ ဗောဓိသင်္ခါတေသု ဝါ စတူသု မဂ္ဂေသု သတ္တော အာသတ္တော လဂ္ဂမာနသောတိ ဗောဓိသတ္တော။ **သတော သမ္ပဇာနော**တိ ဧတ္ထ **သတော**တိ သတိယေဝ။ **သမ္ပဇာနော**တိ ဉာဏံ။ သတိံ သူပဋ္ဌိတံ ကတွာ ဉာဏေန ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ မာတုကုစ္ဆိံ ဩက္ကမီတိ အတ္ထော။ **ဩက္ကမီ**တိ ဣမိနာ စဿ ဩက္ကန္တဘာဝေါ ပါဠိယံ ဒဿိတော၊ န ဩက္ကမနက္ကမော။ သော ပန ယသ္မာ အဋ္ဌကထံ အာရုဠှော၊ တသ္မာ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော—

သဗ္ဗဗောဓိသတ္တာ ဟိ သမတိံသ ပါရမိယော ပူရေတွာ ပဉ္စ မဟာပရိစ္စာဂေ ပရိစ္စဇိတွာ ဉာတတ္ထစရိယလောကတ္ထစရိယဗုဒ္ဓစရိယာနံ ကောဋိံ ပတွာ ဝေဿန္တရသဒိသေ တတိယေ အတ္တဘာဝေ ဌတွာ သတ္တ မဟာဒါနာနိ ဒတွာ သတ္တက္ခတ္တုံ ပထဝိံ ကမ္ပေတွာ ကာလံ ကတွာ ဒုတိယစိတ္တဝါရေ တုသိတဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ဝိပဿီ ဗောဓိသတ္တောပိ တထေဝ ကတွာ တုသိတပုရေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သဋ္ဌိသတသဟဿာဓိကာ သတ္တပညာသ ဝဿကောဋိယော တတ္ထ အဋ္ဌာသိ။ အညဒါ ပန ဒီဃာယုကဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တာ ဗောဓိသတ္တာ န ယာဝတာယုကံ တိဋ္ဌန္တိ။ ကသ္မာ? တတ္ထ ပါရမီနံ ဒုပ္ပူရဏီယတ္တာ။ တေ အဓိမုတ္တိကာလကိရိယံ[၁] ကတွာ မနုဿပထေယေဝ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ပါရမီနံ ပူရေန္တော ပန[၂] ယထာ ဣဒါနိ ဧကေန အတ္တဘာဝေန သဗ္ဗညုတံ ဥပနေတုံ သက္ကောန္တိ၊ ဧဝံ သဗ္ဗသော ပူရိတတ္တာ တဒါ ဝိပဿီ ဗောဓိသတ္တော တတ္ထ ယာဝတာယုကံ အဋ္ဌာသိ။

ဒေဝတာနံ ပန "မနုဿာနံ ဂဏနာဝသေန ဣဒါနိ သတ္တဟိ ဒိဝသေဟိ စုတိ ဘဝိဿတီ"တိ **ပဉ္စ ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ** ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ—မာလာ မိလာယန္တိ၊ ဝတ္ထာနိ ကိလိဿန္တိ၊ ကစ္ဆေဟိ သေဒါ မုစ္စန္တိ၊ ကာယေ ဒုဗ္ဗဏ္ဏိယံ ဩက္ကမတိ၊ ဒေဝေါ ဒေဝါသနေ န သဏ္ဌာတိ[၃]။ တတ္ထ **မာလာ**တိ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏဒိဝသေ

၁-အဓိမုတ္တကာလကိရိယံ (သျာ) ၂-ပါရမိယော ပနဿ (သျာ)၊ ပါရမီနံ ပန (?)
၃-နာဘိရမတိ (ခု ၁-၂၄၇-ပိဋ္ဌေ)

piḷandhanamālā, tā kira saṭṭhisatasahassādhikā sattapaṇṇāsa vassakoṭiyo amilāyitvā tadā milāyanti. Vatthesupi eseva nayo. Ettakaṁ pana kālaṁ devānaṁ neva sītaṁ na uṇhaṁ hoti, tasmiṁ kāle sarīrā bindubinduvasena sedā muccanti. Ettakañca kālaṁ tesaṁ sarīre khaṇḍiccapāliccādivasena vivaṇṇatā na paññāyati, devadhītā soḷasavassuddesikā viya khāyanti, devaputtā vīsativassuddesikā viya khāyanti, maraṇakāle pana tesaṁ kilantarūpo attabhāvo hoti. Ettakañca tesaṁ kālaṁ devaloke ukkaṇṭhitā nāma natthi, maraṇakāle pana nissasanti[1] vijambhanti, sake āsane nābhiramanti.

Imāni pana pubbanimittāni[2] yathā loke mahāpuññānaṁ rājarājamahāmattādīnaṁyeva ukkāpātabhūmicālacandaggāhādīni nimittāni paññāyanti, na sabbesaṁ, evaṁ mahesakkhadevatānaṁyeva paññāyanti, na sabbesaṁ. Yathā ca manussesu pubbanimittāni nakkhattapāṭhakādayova jānanti, na sabbe, evaṁ tānipi na sabbadevatā jānanti, paṇḍitā eva pana jānanti. Tattha ye mandena kusalakammena nibbattā devaputtā, te tesu uppannesu "idāni ko jānāti 'kuhiṁ nibbattessāmā'ti" bhāyanti. Ye mahāpuññā, te "amhehi dinnaṁ dānaṁ, rakkhitaṁ sīlaṁ, bhāvitaṁ bhāvanaṁ āgamma upari devalokesu sampattiṁ anubhavissāmā"ti na bhāyanti. Vipassī bodhisattopi tāni pubbanimittāni disvā "idāni anantare attabhāve Buddho bhavissāmī"ti na bhāyati. Athassa tesu nimittesu pātubhūtesu dasasahassacakkavāḷadevatā sannipatitvā "mārisa tumhehi dasa pāramiyo pūrentehi na Sakkasampattiṁ na mārasampattiṁ na brahmasampattiṁ na cakkavattisampattiṁ patthentehi pūritā, lokanittharaṇatthāya pana Buddhattaṁ patthayamānehi pūritā. So vo idāni kālo mārisa Buddhattāya, samayo mārisa Buddhattāyā"ti yācanti.

Atha mahāsatto tāsaṁ devatānaṁ paṭiññaṁ adatvāva kāladīpadesakulajanetti-āyuparicchedavasena pañcamahāvilokanaṁ nāma vilokesi. Tattha "kālo nu kho, na kālo"ti paṭhamaṁ kālaṁ vilokesi. Tattha vassasatasahassato uddhaṁ vaḍḍhita-āyukālo kālo nāma na hoti. Kasmā? Tadā hi sattānaṁ jātijarāmaraṇāni

1. Nissamanti (Ka) 2. Pañca pubbanimittāni (Syā)

ပိဠန္ဓနမာလာ၊ တာ ကိရ သဋ္ဌိသတသဟဿာဓိကာ သတ္တပဏ္ဏာသ ဝဿကောဋိယော အမိလာယိတွာ တဒါ မိလာယန္တိ။ ဝတ္ထေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဧတ္တကံ ပန ကာလံ ဒေဝါနံ နေဝ သီတံ န ဥဏှံ ဟောတိ၊ တသ္မိံ ကာလေ သရီရာ ဗိန္ဒုဗိန္ဒုဝသေန သေဒါ မုစ္စန္တိ။ ဧတ္တကဉ္စ ကာလံ တေသံ သရီရေ ခဏ္ဍိစ္စပါလိစ္စာဒိဝသေန ဝိဝဏ္ဏတာ န ပညာယတိ၊ ဒေဝဓီတာ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကာ ဝိယ ခါယန္တိ၊ ဒေဝပုတ္တာ ဝီသတိဝဿုဒ္ဒေသိကာ ဝိယ ခါယန္တိ၊ မရဏကာလေ ပန တေသံ ကိလန္တရူပေါ အတ္တဘာဝေါ ဟောတိ။ ဧတ္တကဉ္စ တေသံ ကာလံ ဒေဝလောကေ ဥက္ကဏ္ဌိတာ နာမ နတ္ထိ၊ မရဏကာလေ ပန နိဿသန္တိ[၁] ဝိဇမ္ဘန္တိ၊ သကေ အာသနေ နာဘိရမန္တိ။

ဣမာနိ ပန ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ[၂] ယထာ လောကေ မဟာပုညာနံ ရာဇရာဇမဟာမတ္တာဒီနံယေဝ ဥက္ကာပါတဘူမိစာလစန္ဒဂ္ဂါဟာဒီနိ နိမိတ္တာနိ ပညာယန္တိ, န သဗ္ဗေသံ၊ ဧဝံ မဟေသက္ခဒေဝတာနံယေဝ ပညာယန္တိ, န သဗ္ဗေသံ။ ယထာ စ မနုဿေသု ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ နက္ခတ္တပါဌကာဒယောဝ ဇာနန္တိ, န သဗ္ဗေ၊ ဧဝံ တာနိပိ န သဗ္ဗဒေဝတာ ဇာနန္တိ၊ ပဏ္ဍိတာ ဧဝ ပန ဇာနန္တိ။ တတ္ထ ယေ မန္ဒေန ကုသလကမ္မေန နိဗ္ဗတ္တာ ဒေဝပုတ္တာ၊ တေ တေသု ဥပ္ပန္နေသု "ဣဒါနိ ကော ဇာနာတိ 'ကုဟိံ နိဗ္ဗတ္တိဿာမာ'တိ" ဘာယန္တိ။ ယေ မဟာပုညာ၊ တေ "အမှေဟိ ဒိန္နံ ဒါနံ, ရက္ခိတံ သီလံ, ဘာဝိတံ ဘာဝနံ အာဂမ္မ ဥပရိ ဒေဝလောကေသု သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိဿာမာ"တိ န ဘာယန္တိ။ ဝိပဿီ ဗောဓိသတ္တောပိ တာနိ ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ဒိသွာ "ဣဒါနိ အနန္တရေ အတ္တဘာဝေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿာမီ"တိ န ဘာယတိ။ အထဿ တေသု နိမိတ္တေသု ပါတုဘူတေသု ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာ သန္နိပတိတွာ "မာရိသ တုမှေဟိ ဒသ ပါရမိယော ပူရေန္တေဟိ န သက္ကသမ္ပတ္တိံ န မာရသမ္ပတ္တိံ န ဗြဟ္မသမ္ပတ္တိံ န စက္ကဝတ္တိသမ္ပတ္တိံ ပတ္ထေန္တေဟိ ပူရိတာ၊ လောကနိတ္ထရဏတ္ထာယ ပန ဗုဒ္ဓတ္တံ ပတ္ထယမာနေဟိ ပူရိတာ။ သော ဝေါ ဣဒါနိ ကာလော မာရိသ ဗုဒ္ဓတ္တာယ၊ သမယော မာရိသ ဗုဒ္ဓတ္တာယာ"တိ ယာစန္တိ။

အထ မဟာသတ္တော တာသံ ဒေဝတာနံ ပဋိညံ အဒတွာဝ ကာလဒီပဒေသကုလဇနေတ္တိအာယုပရိစ္ဆေဒဝသေန ပဉ္စမဟာဝိလောကနံ နာမ ဝိလောကေသိ။ တတ္ထ "ကာလော နု ခေါ, န ကာလော"တိ ပဌမံ ကာလံ ဝိလောကေသိ။ တတ္ထ ဝဿသတသဟဿတော ဥဒ္ဓံ ဝဍ္ဎိတအာယုကာလော ကာလော နာမ န ဟောတိ။ ကသ္မာ? တဒါ ဟိ သတ္တာနံ ဇာတိဇရာမရဏာနိ

၁-နိဿမန္တိ (က) ၂-ပဉ္စ ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ (သျာ)

na paññāyanti, Buddhānañca dhammadesanā nāma tilakkhaṇamuttā[1] natthi, te tesaṁ “aniccaṁ dukkhamanattā”ti kathentānaṁ “kiṁ nāmetaṁ kathentī”ti neva sotuṁ, na saddahituṁ maññanti, tato abhisamayo na hoti, tasmiṁ asati aniyyānikaṁ sāsanaṁ hoti. Tasmā so akālo. Vassasatato ūna-āyukālopi kālo na hoti. Kasmā? Tadā hi sattā ussannakilesā honti, ussannakilesānañca dinno ovādo ovādaṭṭhāne na tiṭṭhati, udake daṇḍarāji viya khippaṁ vigacchati. Tasmā sopi akālova. Vassasatasahassato paṭṭhāya heṭṭhā, vassasatato paṭṭhāya uddhaṁ āyukālo kālo nāma, tadā ca asītivassasahassāyukā manussā. Atha mahāsatto “nibbattitabbakālo”ti kālaṁ passi.

Tato dīpaṁ vilokento saparivāre cattāro dīpe oloketvā “tīsu dīpesu Buddhā na nibbattanti, Jambudīpeyeva nibbattantī”ti dīpaṁ passi.

Tato “Jambudīpo nāma mahā, dasayojanasahassaparimāṇo, katarasmiṁ nu kho padese Buddhā nibbattantī”ti desaṁ vilokento Majjhimadesaṁ passi. Majjhimadeso nāma “puratthimāya disāya Gajaṅgalaṁ nāma nigamo”ti-ādinā nayena vinaye[2] vuttova. So āyāmato tīṇi yojanasatāni, vitthārato aḍḍhateyyāni parikkhepato navayojanasatānīti. Etasmiñhi padese Buddhā Paccekabuddhā aggasāvakā asītimahāsāvakā cakkavattirājāno aññe ca mahesakkhā khattiyabrāhmaṇagahapatimahāsālā uppajjanti. Idañcettha Bandhumatī nāma nagaraṁ, tattha mayā nibbattitabbanti niṭṭhaṁ agamāsi.

Tato kulaṁ vilokento “Buddhā nāma lokasammate kule nibbattanti, idāni ca khattiyakulaṁ lokasammataṁ, tattha nibbattissāmi, Bandhumā nāma me rājā pitā bhavissatī”ti kulaṁ passi.

Tato mātaraṁ vilokento “Buddhamātā nāma lolā surādhuttā na hoti, kappasatasahassaṁ pūritapāramī jātito paṭṭhāya akhaṇḍapañcasīlā hoti, ayañca Bandhumatī nāma devī īdisā, aymaṁ me mātā

---

1. Tilakkhaṇavinimuttā (Syā) 2. Vi 3. 287 piṭṭhe.

န ပညာယန္တိ၊ ဗုဒ္ဓါနဉ္စ ဓမ္မဒေသနာ နာမ တိလက္ခဏမုတ္တာ[၁] နတ္ထိ၊ တေ တေသံ “အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာ”တိ ကထေန္တာနံ “ကိံ နာမေတံ ကထေန္တီ”တိ နေဝ သောတုံ, န သဒ္ဒဟိတုံ မညန္တိ၊ တတော အဘိသမယော န ဟောတိ၊ တသ္မိံ အသတိ အနိယျာနိကံ သာသနံ ဟောတိ။ တသ္မာ သော အကာလော။ ဝဿသတတော ဦနအာယုကာလောပိ ကာလော န ဟောတိ။ ကသ္မာ? တဒါ ဟိ သတ္တာ ဥဿန္နကိလေသာ ဟောန္တိ၊ ဥဿန္နကိလေသာနဉ္စ ဒိန္နော ဩဝါဒေါ ဩဝါဒဋ္ဌာနေ န တိဋ္ဌတိ၊ ဥဒကေ ဒဏ္ဍရာဇိ ဝိယ ခိပ္ပံ ဝိဂစ္ဆတိ။ တသ္မာ သောပိ အကာလောဝ။ ဝဿသတသဟဿတော ပဋ္ဌာယ ဟေဋ္ဌာ, ဝဿသတတော ပဋ္ဌာယ ဥဒ္ဓံ အာယုကာလော ကာလော နာမ၊ တဒါ စ အသီတိဝဿသဟဿာယုကာ မနုဿာ။ အထ မဟာသတ္တော “နိဗ္ဗတ္တိတဗ္ဗကာလော”တိ ကာလံ ပဿိ။

တတော ဒီပံ ဝိလောကေန္တော သပရိဝါရေ စတ္တာရော ဒီပေ ဩလောကေတွာ “တီသု ဒီပေသု ဗုဒ္ဓါ န နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ဇမ္ဗုဒီပေယေဝ နိဗ္ဗတ္တန္တီ”တိ ဒီပံ ပဿိ။

တတော “ဇမ္ဗုဒီပေါ နာမ မဟာ၊ ဒသယောဇနသဟဿပရိမာဏော၊ ကတရသ္မိံ နု ခေါ ပဒေသေ ဗုဒ္ဓါ နိဗ္ဗတ္တန္တီ”တိ ဒေသံ ဝိလောကေန္တော မဇ္ဈိမဒေသံ ပဿိ။ မဇ္ဈိမဒေသော နာမ “ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ ဂဇင်္ဂလံ နာမ နိဂမော”တိအာဒိနာ နယေန ဝိနယေ[၂] ဝုတ္တောဝ။ သော အာယာမတော တီဏိ ယောဇနသတာနိ၊ ဝိတ္ထာရတော အဍ္ဎတေယျာနိ ပရိက္ခေပတော နဝယောဇနသတာနီတိ။ ဧတသ္မိဉှိ ပဒေသေ ဗုဒ္ဓါ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အဂ္ဂသာဝကာ အသီတိမဟာသာဝကာ စက္ကဝတ္တိရာဇာနော အညေ စ မဟေသက္ခာ ခတ္တိယဗြာဟ္မဏဂဟပတိမဟာသာလာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဣဒဉ္စေတ္ထ ဗန္ဓုမတီ နာမ နဂရံ၊ တတ္ထ မယာ နိဗ္ဗတ္တိတဗ္ဗန္တိ နိဋ္ဌံ အဂမာသိ။

တတော ကုလံ ဝိလောကေန္တော “ဗုဒ္ဓါ နာမ လောကသမ္မတေ ကုလေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ဣဒါနိ စ ခတ္တိယကုလံ လောကသမ္မတံ၊ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တိဿာမိ၊ ဗန္ဓုမာ နာမ မေ ရာဇာ ပိတာ ဘဝိဿတီ”တိ ကုလံ ပဿိ။

တတော မာတရံ ဝိလောကေန္တော “ဗုဒ္ဓမာတာ နာမ လောလာ သုရာဓုတ္တာ န ဟောတိ၊ ကပ္ပသတသဟဿံ ပူရိတပါရမီ ဇာတိတော ပဋ္ဌာယ အခဏ္ဍပဉ္စသီလာ ဟောတိ၊ အယဉ္စ ဗန္ဓုမတီ နာမ ဒေဝီ ဤဒိသာ၊ အယံ မေ မာတာ

၁-တိလက္ခဏဝိနိမုတ္တာ (သျာ) ၂-ဝိ ၃-၂၈၇-ပိဋ္ဌေ။

bhavissati, kittakaṁ panassā āyū”ti āvajjanto “dasannaṁ māsānaṁ upari satta divasānī”ti passi.

Iti imaṁ pañcamahāvilokanaṁ[1] viloketvā “kālo me mārisā Buddhabhāvāyā”ti devatānaṁ saṅgahaṁ karonto paṭiññaṁ datvā “gacchatha tumhe”ti tā devatā uyyojetvā Tusitadevatāhi parivuto Tusitapure Nandanavanaṁ pāvisi. Sabbadevalokesu hi Nandanavanaṁ atthiyeva. Tatra naṁ devatā ito cuto sugatiṁ gacchāti pubbekatakusalakammokāsaṁ sārayamānā vicaranti. So evaṁ devatāhi kusalaṁ sārayamānāhi parivuto tattha vicarantoyeva cavi.

Evaṁ cuto ca cavāmīti jānāti, cuticittaṁ na jānāti. Paṭisandhiṁ gahetvāpi jānāti, paṭisandhicittameva na jānāti. Imasmiṁ me ṭhāne paṭisandhi gahitāti evaṁ pana jānāti. Keci pana therā “āvajjanapariyāyo nāma laddhuṁ vaṭṭati, dutiyatatiyacittavāre eva jānissatī”ti vadanti. Tipiṭakamahāsīvatthero panāha “mahāsattānaṁ paṭisandhi na aññesaṁ paṭisandhisadisā, koṭippattaṁ pana tesaṁ satisampajaññaṁ. Yasmā pana teneva cittena taṁ cittaṁ ñātuṁ na sakkā, tasmā cuticittaṁ na jānāti. Cutikkhaṇepi cavāmīti jānāti. Paṭisandhicittaṁ na jānāti. Asukasmiṁ me ṭhāne paṭisandhi gahitāti jānāti, tasmiṁ kāle dasasahassilokadhātu[2] kampatī”ti. Evaṁ sato sampajāno mātukucchiṁ okkamanto pana ekūnavīsatiyā paṭisandhicittesu mettāpubbabhāgassa somanassasahagatañāṇasampayutta-asaṅkhārikakusalacittassa sadisamahāvipākacittena paṭisandhiṁ gaṇhi. Mahāsīvatthero pana upekkhāsahagatenāti āha. Yathā ca amhākaṁ Bhagavā, evaṁ sopi āsāḷhīpuṇṇamāyaṁ uttarāsāḷhanakkhatteneva paṭisandhiṁ aggahesi.

Tadā kira pure puṇṇamāya sattamadivasato paṭṭhāya vigatasurāpānaṁ mālāgandhādivibhūtisampannaṁ nakkhattakīḷaṁ anubhavamānā bodhisattamātā sattame divase pāto vuṭṭhāya gandhodakena nahāyitvā sabbālaṅkāravibhūsitā varabhojanaṁ bhuñjitvā uposathaṅgāni adhiṭṭhāya sirigabbhaṁ pavisitvā sirisayane nipannā niddaṁ okkamamānā idaṁ supinaṁ addasa—cattāro

1. Ime pañca mahāvilokane (Ka)
2. Dasasahassī lokadhātu (Syā)

ဘဝိဿတိ၊ ကိတ္တကံ ပနဿာ အာယူ”တိ အာဝဇ္ဇန္တော “ဒသန္နံ မာသာနံ ဥပရိ သတ္တ ဒိဝသာနီ”တိ ပဿိ။

ဣတိ ဣမံ ပဉ္စမဟာဝိလောကနံ[၁] ဝိလောကေတွာ “ကာလော မေ မာရိသာ ဗုဒ္ဓဘာဝါယာ”တိ ဒေဝတာနံ သင်္ဂဟံ ကရောန္တော ပဋိညံ ဒတွာ “ဂစ္ဆထ တုမှေ”တိ တာ ဒေဝတာ ဥယျောဇေတွာ တုသိတဒေဝတာဟိ ပရိဝုတော တုသိတပုရေ နန္ဒနဝနံ ပါဝိသိ။ သဗ္ဗဒေဝလောကေသု ဟိ နန္ဒနဝနံ အတ္ထိယေဝ။ တတြ နံ ဒေဝတာ ဣတော စုတော သုဂတိံ ဂစ္ဆာတိ ပုဗ္ဗေကတကုသလကမ္မောကာသံ သာရယမာနာ ဝိစရန္တိ။ သော ဧဝံ ဒေဝတာဟိ ကုသလံ သာရယမာနာဟိ ပရိဝုတော တတ္ထ ဝိစရန္တောယေဝ စဝိ။

ဧဝံ စုတော စ စဝါမီတိ ဇာနာတိ၊ စုတိစိတ္တံ န ဇာနာတိ။ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာပိ ဇာနာတိ၊ ပဋိသန္ဓိစိတ္တမေဝ န ဇာနာတိ။ ဣမသ္မိံ မေ ဌာနေ ပဋိသန္ဓိ ဂဟိတာတိ ဧဝံ ပန ဇာနာတိ။ ကေစိ ပန ထေရာ “အာဝဇ္ဇနပရိယာယော နာမ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဒုတိယတတိယစိတ္တဝါရေ ဧဝ ဇာနိဿတီ”တိ ဝဒန္တိ။ တိပိဋကမဟာသီဝတ္ထေရော ပနာဟ “မဟာသတ္တာနံ ပဋိသန္ဓိ န အညေသံ ပဋိသန္ဓိသဒိသာ၊ ကောဋိပ္ပတ္တံ ပန တေသံ သတိသမ္ပဇညံ။ ယသ္မာ ပန တေနေဝ စိတ္တေန တံ စိတ္တံ ဉာတုံ န သက္ကာ၊ တသ္မာ စုတိစိတ္တံ န ဇာနာတိ။ စုတိက္ခဏေပိ စဝါမီတိ ဇာနာတိ။ ပဋိသန္ဓိစိတ္တံ န ဇာနာတိ။ အသုကသ္မိံ မေ ဌာနေ ပဋိသန္ဓိ ဂဟိတာတိ ဇာနာတိ၊ တသ္မိံ ကာလေ ဒသသဟဿိလောကဓာတု[၂] ကမ္ပတီ”တိ။ ဧဝံ သတော သမ္ပဇာနော မာတုကုစ္ဆိံ ဩက္ကမန္တော ပန ဧကူနဝီသတိယာ ပဋိသန္ဓိစိတ္တေသု မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂဿ သောမနဿသဟဂတဉာဏသမ္ပယုတ္တအသင်္ခါရိကကုသလစိတ္တဿ သဒိသမဟာဝိပါကစိတ္တေန ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ မဟာသီဝတ္ထေရော ပန ဥပေက္ခာသဟဂတေနာတိ အာဟ။ ယထာ စ အမှာကံ ဘဂဝါ၊ ဧဝံ သောပိ အာသာဠှီပုဏ္ဏမာယံ ဥတ္တရာသာဠှနက္ခတ္တေနေဝ ပဋိသန္ဓိံ အဂ္ဂဟေသိ။

တဒါ ကိရ ပုရေ ပုဏ္ဏမာယ သတ္တမဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဝိဂတသုရာပါနံ မာလာဂန္ဓာဒိဝိဘူတိသမ္ပန္နံ နက္ခတ္တကီဠံ အနုဘဝမာနာ ဗောဓိသတ္တမာတာ သတ္တမေ ဒိဝသေ ပါတော ဝုဋ္ဌာယ ဂန္ဓောဒကေန နဟာယိတွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရဝိဘူသိတာ ဝရဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဥပေါသထင်္ဂါနိ အဓိဋ္ဌာယ သိရိဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ သိရိသယနေ နိပန္နာ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမမာနာ ဣဒံ သုပိနံ အဒ္ဒသ—စတ္တာရော

၁-ဣမေ ပဉ္စ မဟာဝိလောကနေ (က)
၂-ဒသသဟဿီ လောကဓာတု (သျာ)

kira naṁ mahārājāno sayaneneva saddhiṁ ukkhipitvā Anotattadahaṁ netvā nahāpetvā dibbavatthaṁ[1] nivāsetvā dibbagandhehi vilimpetvā dibbapupphāni piḷandhitvā tato avidūre rajatapabbato tassa anto kanakavimānaṁ atthi, tasmiṁ pācīnato sīsaṁ katvā nipajjāpesuṁ. Atha bodhisatto setavaravāraṇo hutvā tato avidūre eko suvaṇṇapabbato, tattha caritvā tato oruyha rajatapabbataṁ abhiruhitvā kanakavimānaṁ pavisitvā mātaraṁ padakkhiṇaṁ katvā dakkhiṇapassaṁ phāletvā[2] kucchiṁ paviṭṭhasadiso ahosi.

Atha pabuddhā devī taṁ supinaṁ rañño ārocesi. Rājā vibhātāya rattiyā catusaṭṭhimatte brāhmaṇapāmokkhe pakkosāpetvā haritūpalittāya lājādīhi katamaṅgalasakkārāya bhūmiyā mahārahāni āsanāni paññapetvā tattha nisinnānaṁ brāhmaṇānaṁ sappimadhusakkarābhisaṅkhatassa varapāyāsassa suvaṇṇarajatapātiyo pūretvā suvaṇṇarajatapātīheva paṭikujjitvā adāsi, aññehi ca ahatavatthakapilagāvīdānādīhi nesaṁ santappesi. Atha nesaṁ sabbakāmasantappitānaṁ taṁ supinaṁ ārocetvā “kiṁ bhavissatī”ti pucchi. Brāhmaṇā āhaṁsu “mā cintayi mahārāja, deviyā te kucchimhi gabbho patiṭṭhito, so ca kho purisagabbho, na itthigabbho, putto te bhavissati. So sace agāraṁ ajjhāvasissati, rājā bhavissati cakkavattī. Sace agārā nikkhamma pabbajissati, Buddho bhavissati loke vivaṭṭacchado”ti. Ayaṁ tāva “mātukucchiṁ okkamī”ti ettha vaṇṇanākkamo.

Ayamettha dhammatāti ayaṁ ettha mātukucchi-okkamane dhammatā, ayaṁ sabhāvo ayaṁ niyāmoti vuttaṁ hoti. **Niyāmo** ca nāmesa kammaniyāmo utuniyāmo bījaniyāmo cittaniyāmo dhammaniyāmoti pañcavidho[3].

Tattha kusalassa iṭṭhavipākadānaṁ, akusalassa aniṭṭhavipākadānanti ayaṁ **kammaniyāmo.** Tassa dīpanatthaṁ “na antalikkhe”ti gāthāya[4] vatthūni vattabbāni. Apica ekā kira itthī sāmikena saddhiṁ bhaṇḍitvā ubbandhitvā

1. Dibbavatthehi (Syā)
2. Phālento (Ka)
3. Abhi-Ṭṭha 1. 312 piṭṭhepi.
4. Khu 1. 32 Dhammapade.

ကိရ နံ မဟာရာဇာနော သယနေနေဝ သဒ္ဓိံ ဥက္ခိပိတွာ အနောတတ္တဒဟံ နေတွာ နှာပေတွာ ဒိဗ္ဗဝတ္ထံ[၁] နိဝါသေတွာ ဒိဗ္ဗဂန္ဓေဟိ ဝိလိမ္ပေတွာ ဒိဗ္ဗပုပ္ဖာနိ ပိဠန္ဓိတွာ တတော အဝိဒူရေ ရဇတပဗ္ဗတော တဿ အန္တော ကနကဝိမာနံ အတ္ထိ၊ တသ္မိံ ပါစီနတော သီသံ ကတွာ နိပဇ္ဇာပေသုံ။ အထ ဗောဓိသတ္တော သေတဝရဝါရဏော ဟုတွာ တတော အဝိဒူရေ ဧကော သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတော၊ တတ္ထ စရိတွာ တတော ဩရုယှ ရဇတပဗ္ဗတံ အဘိရုဟိတွာ ကနကဝိမာနံ ပဝိသိတွာ မာတရံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဒက္ခိဏပဿံ ဖာလေတွာ[၂] ကုစ္ဆိံ ပဝိဋ္ဌ-သဒိသော အဟောသိ။

အထ ပဗုဒ္ဓါ ဒေဝီ တံ သုပိနံ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ စတုသဋ္ဌိမတ္တေ ဗြာဟ္မဏပါမောက္ခေ ပက္ကောသာပေတွာ ဟရိတူ-ပလိတ္တာယ လာဇာဒီဟိ ကတမင်္ဂလသက္ကာရာယ ဘူမိယာ မဟာရဟာနိ အာသနာနိ ပညပေတွာ တတ္ထ နိသိန္နာနံ ဗြာဟ္မဏာနံ သပ္ပိမဓုသက္ကရာဘိ-သင်္ခတဿ ဝရပါယာသဿ သုဝဏ္ဏရဇတပါတိယော ပူရေတွာ သုဝဏ္ဏ-ရဇတပါတီဟေဝ ပဋိကုဇ္ဇိတွာ အဒါသိ၊ အညေဟိ စ အဟတဝတ္ထကပိလ-ဂါဝီဒါနာဒီဟိ နေသံ သန္တပ္ပေသိ။ အထ နေသံ သဗ္ဗကာမသန္တပ္ပိတာနံ တံ သုပိနံ အာရောစေတွာ “ကိံ ဘဝိဿတီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဗြာဟ္မဏာ အာဟံသု “မာ စိန္တယိ မဟာရာဇ, ဒေဝိယာ တေ ကုစ္ဆိမှိ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌိတော၊ သော စ ခေါ ပုရိသဂဗ္ဘော၊ န ဣတ္ထိဂဗ္ဘော၊ ပုတ္တော တေ ဘဝိဿတိ။ သော သစေ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသိဿတိ၊ ရာဇာ ဘဝိဿတိ စက္ကဝတ္တီ။ သစေ အဂါရာ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိဿတိ၊ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ လောကေ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ”တိ။ အယံ တာဝ ‘‘မာတုကုစ္ဆိံ ဩက္ကမီ’’တိ ဧတ္ထ ဝဏ္ဏနာက္ကမော။

အယမေတ္ထ ဓမ္မတာတိ အယံ ဧတ္ထ မာတုကုစ္ဆိဩက္ကမနေ ဓမ္မတာ၊ အယံ သဘာဝေါ အယံ နိယာမောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **နိယာမော** စ နာမေသ ကမ္မ-နိယာမော ဥတုနိယာမော ဗီဇနိယာမော စိတ္တနိယာမော ဓမ္မနိယာမောတိ ပဉ္စဝိဓော[၃]။

တတ္ထ ကုသလဿ ဣဋ္ဌဝိပါကဒါနံ, အကုသလဿ အနိဋ္ဌဝိပါကဒါနန္တိ အယံ **ကမ္မနိယာမော**။ တဿ ဒီပနတ္ထံ “န အန္တလိက္ခေ”တိ ဂါထာယ[၄] ဝတ္ထူနိ ဝတ္တဗ္ဗာနိ။ အပိစ ဧကာ ကိရ ဣတ္ထီ သာမိကေန သဒ္ဓိံ ဘဏ္ဍိတွာ ဥဗ္ဗန္ဓိတွာ

၁-ဒိဗ္ဗဝတ္ထေဟိ (သျာ)
၂-ဖာလေန္တော (က)
၃-အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၃၁၂-ပိဋ္ဌေပိ။
၄-ခု ၁-၃၂-ဓမ္မပဒေ။

maritukāmā rajjupāse gīvaṁ pavesesi. Aññataro puriso vāsiṁ nisento taṁ itthikammaṁ disvā rajjuṁ chinditukāmo “mā bhāyi mā bhāyī”ti taṁ samassāsento upadhāvi. Rajju āsīviso hutvā aṭṭhāsi. So bhīto palāyi. Itarā tattheva mari. Evamādīni cettha vatthūni dassetabbāni.

Tesu tesu janapadesu tasmiṁ tasmiṁ kāle ekappahāreneva rukkhānaṁ pupphaphalagahaṇādīni, vātassa vāyanaṁ avāyanaṁ, ātapassa tikkhatā mandatā, devassa vassanaṁ avassanaṁ, padumānaṁ divā vikasanaṁ rattiṁ milāyananti evamādi **utuniyāmo.**

Yaṁ panetaṁ sālibījato sāliphalameva, madhurato madhurasaṁyeva, tittato tittarasaṁyeva phalaṁ hoti, ayaṁ **bījaniyāmo.**

Purimā purimā cittacetasikā dhammā pacchimānaṁ pacchimānaṁ cittacetasikānaṁ dhammānaṁ upanissayapaccayena paccayoti evaṁ yadetaṁ cakkhuviññāṇādīnaṁ anantarā sampaṭicchanādīnaṁ nibbattanaṁ, ayaṁ **cittaniyāmo.**

Yā panesā bodhisattānaṁ mātukucchi-okkamanādīsu dasasahassilokadhātukampanādīnaṁ pavatti, ayaṁ **dhammaniyāmo** nāma. Tesu idha dhammaniyāmo adhippeto. Tasmā tamevatthaṁ dassento **dhammatā esā bhikkhave**ti-ādimāha.

18. Tattha **kucchiṁ okkamatī**ti ettha kucchiṁ okkanto hotīti ayamevattho. Okkante hi tasmiṁ evaṁ hoti, na okkamamāne. **Appamāṇo**ti vuḍḍhippamāṇo, vipuloti attho. **Uḷāro**ti tasseva vevacanaṁ. Uḷārāni uḷārāni khādanīyāni khādantīti-ādīsu[1] hi madhuraṁ uḷāranti vuttaṁ. Uḷārāya khalu bhavaṁ vacchāyano samaṇaṁ Gotamaṁ pasaṁsāya pasaṁsatīti-ādīsu[2] seṭṭhaṁ uḷāranti vuttaṁ. Idha pana vipulaṁ adhippetaṁ. **Devānaṁ devānubhāvan**ti ettha devānaṁ ayamānubhāvo nivatthavatthassa pabhā dvādasayojanāni pharati, tathā sarīrassa, tathā alaṅkārassa, tathā vimānassa, taṁ atikkamitvāti attho.

1. Ma 1. 301 piṭṭhe. 2. Ma 1. 233 piṭṭhe.

မရိတုကာမာ ရဇ္ဇုပါသေ ဂီဝံ ပဝေသေသိ။ အညတရော ပုရိသော ဝါသိံ နိသေန္တော တံ ဣတ္ထိကမ္မံ ဒိသွာ ရဇ္ဇုံ ဆိန္ဒိတုကာမော “မာ ဘာယိ မာ ဘာယီ”တိ တံ သမဿာသေန္တော ဥပဓာဝိ။ ရဇ္ဇု အာသီဝိသော ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ သော ဘီတော ပလာယိ။ ဣတရာ တတ္ထေဝ မရိ။ ဧဝမာဒီနိ စေတ္ထ ဝတ္ထူနိ ဒဿေတဗ္ဗာနိ။

တေသု တေသု ဇနပဒေသု တသ္မိံ တသ္မိံ ကာလေ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ရုက္ခာနံ ပုပ္ဖဖလဂဟဏာဒီနိ, ဝါတဿ ဝါယနံ အဝါယနံ, အာတပဿ တိက္ခတာ မန္ဒတာ, ဒေဝဿ ဝဿနံ အဝဿနံ, ပဒုမာနံ ဒိဝါ ဝိကသနံ ရတ္တိံ မိလာယနန္တိ ဧဝမာဒိ **ဥတုနိယာမော**။

ယံ ပနေတံ သာလိဗီဇတော သာလိဖလမေဝ, မဓုရတော မဓုရသံယေဝ, တိတ္တတော တိတ္တရသံယေဝ ဖလံ ဟောတိ၊ အယံ **ဗီဇနိယာမော**။

ပုရိမာ ပုရိမာ စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာ ပစ္ဆိမာနံ ပစ္ဆိမာနံ စိတ္တစေတသိကာနံ ဓမ္မာနံ ဥပနိဿယပစ္စယေန ပစ္စယောတိ ဧဝံ ယဒေတံ စက္ခုဝိညာဏာဒီနံ အနန္တရာ သမ္ပဋိစ္ဆနာဒီနံ နိဗ္ဗတ္တနံ၊ အယံ **စိတ္တနိယာမော**။

ယာ ပနေသာ ဗောဓိသတ္တာနံ မာတုကုစ္ဆိဩက္ကမနာဒီသု ဒသသဟဿီ-လောကဓာတုကမ္ပနာဒီနံ ပဝတ္တိ၊ အယံ **ဓမ္မနိယာမော** နာမ။ တေသု ဣဓ ဓမ္မနိယာမော အဓိပ္ပေတော။ တသ္မာ တမေဝတ္ထံ ဒဿေန္တော **ဓမ္မတာ ဧသာ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။

၁၈။ တတ္ထ **ကုစ္ဆိံ ဩက္ကမတီ**တိ ဧတ္ထ ကုစ္ဆိံ ဩက္ကန္တော ဟောတီတိ အယမေဝတ္ထော။ ဩက္ကန္တေ ဟိ တသ္မိံ ဧဝံ ဟောတိ၊ န ဩက္ကမမာနေ။ **အပ္ပမာဏော**တိ ဝုဍ္ဎိပ္ပမာဏော၊ ဝိပုလောတိ အတ္ထော။ **ဥဠာရော**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ ဥဠာရာနိ ဥဠာရာနိ ခါဒနီယာနိ ခါဒန္တီတိအာဒီသု[1] ဟိ မဓုရံ ဥဠာရန္တိ ဝုတ္တံ။ ဥဠာရာယ ခလု ဘဝံ ဝစ္ဆာယနော သမဏံ ဂေါတမံ ပသံသာယ ပသံသတီတိအာဒီသု[2] သေဋ္ဌံ ဥဠာရန္တိ ဝုတ္တံ။ ဣဓ ပန ဝိပုလံ အဓိပ္ပေတံ။ **ဒေဝါနံ ဒေဝါနုဘာဝ**န္တိ ဧတ္ထ ဒေဝါနံ အယမာနုဘာဝေါ နိဝတ္ထဝတ္ထဿ ပဘာ ဒွါဒသယောဇနာနိ ဖရတိ၊ တထာ သရီရဿ၊ တထာ အလင်္ကာရဿ၊ တထာ ဝိမာနဿ၊ တံ အတိက္ကမိတွာတိ အတ္ထော။

၁-မ ၁-၃၀၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-မ ၁-၂၃၃-ပိဋ္ဌေ။

Lokantarikāti tiṇṇaṁ tiṇṇaṁ cakkavāḷānaṁ antarā ekeko lokantariko[1] hoti tiṇṇaṁ sakaṭacakkānaṁ vā tiṇṇaṁ pattānaṁ vā aññamaññaṁ āhacca ṭhapitānaṁ majjhe okāso viya. So pana Lokantarikanirayo parimāṇato aṭṭhayojanasahasso hoti. **Aghā**ti niccavivaṭā. **Asaṁvutā**ti heṭṭhāpi appatiṭṭhā. **Andhakārā**ti tamabhūtā. **Andhakāratimisā**ti cakkhuviññāṇuppattinivāraṇato andhabhāvakaraṇatimisena samannāgatā. Tattha kira cakkhuviññāṇaṁ na jāyati. **Evaṁmahiddhikā**ti candimasūriyā kira ekappahāreneva tīsu dīpesu paññāyanti, evaṁ mahiddhikā. Ekekāya disāya nava nava yojanasatasahassāni andhakāraṁ vidhamitvā ālokaṁ dassenti, **evaṁmahānubhāvā**. **Ābhāya nānubhontī**ti attano pabhāya nappahonti. Te kira Cakkavāḷapabbatassa vemajjhena vicaranti, Cakkavāḷapabbatañca atikkamma Lokantarikanirayā. Tasmā te tattha ābhāya nappahonti.

Yepi tattha sattāti yepi tasmiṁ Lokantarikamahāniraye sattā uppannā. Kiṁ pana kammaṁ katvā tattha uppajjantīti. Bhāriyaṁ dāruṇaṁ mātāpitūnaṁ dhammikasamaṇabrāhmaṇānañca upari aparādhaṁ aññañca divase divase pāṇavadhādisāhasikakammaṁ katvā uppajjanti Tambapaṇṇidīpe Abhayacoranāgacorādayo viya. Tesaṁ attabhāvo tigāvutiko hoti, vaggulīnaṁ viya dīghanakhā honti. Te rukkhe vagguliyo viya nakhehi Cakkavāḷapabbate lagganti. Yadā saṁsappantā aññamaññassa hatthapāsaṁ gatā honti, atha "bhakkho no laddho"ti maññamānā tattha vāvaṭā viparivattitvā lokasandhāraka-udake patanti, vāte paharantepi madhukaphalāni viya chijjitvā udake patanti, patitamattāva accantakhāre udake piṭṭhapiṇḍi viya[2] vilīyanti.

Aññepi kira bho santi sattāti bho yathā mayaṁ mahādukkhaṁ anubhavāma, evaṁ aññe kira sattāpi imaṁ dukkhamanubhavanatthāya idhūpapannāti taṁ divasaṁ passanti. Ayaṁ pana obhāso ekayāgupānamattampi na tiṭṭhati, accharāsaṅghāṭamattameva vijjobhāso viya niccharitvā "kiṁ idan"ti bhaṇantānaṁyeva antaradhāyati. **Saṅkampatī**ti samantato kampati. Itaradvayaṁ purimapadasseva vevacanaṁ. Puna **appamāṇo cā**ti-ādi nigamanatthaṁ vuttaṁ.

1. Ekekā lokantarikā (Syā, Ka) 2. Piṭṭhapiṇḍaṁ viya (Syā)

လောကန္တရိကာတိ တိဏ္ဏံ တိဏ္ဏံ စက္ကဝါဠာနံ အန္တရာ ဧကေကော လောကန္တရိကော[၁] ဟောတိ တိဏ္ဏံ သကဋစက္ကာနံ ဝါ တိဏ္ဏံ ပတ္တာနံ ဝါ အညမညံ အာဟစ္စ ဌပိတာနံ မဇ္ဈေ ဩကာသော ဝိယ။ သော ပန လောကန္တရိကနိရယော ပရိမာဏတော အဋ္ဌယောဇနသဟဿော ဟောတိ။ **အဃာ**တိ နိစ္စဝိဝဋာ။ **အသံဝုတာ**တိ ဟေဋ္ဌာပိ အပ္ပတိဋ္ဌာ။ **အန္ဓကာရာ**တိ တမဘူတာ။ **အန္ဓကာရတိမိသာ**တိ စက္ခုဝိညာဏုပ္ပတ္တိနိဝါရဏတော အန္ဓဘာဝကရဏတိမိသေန သမန္နာဂတာ။ တတ္ထ ကိရ စက္ခုဝိညာဏံ န ဇာယတိ။ **ဧဝံမဟိဒ္ဓိကာ**တိ စန္ဒိမသူရိယာ ကိရ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ တီသု ဒီပေသု ပညာယန္တိ၊ ဧဝံ မဟိဒ္ဓိကာ။ ဧကေကာယ ဒိသာယ နဝ နဝ ယောဇနသတသဟဿာနိ အန္ဓကာရံ ဝိဓမိတွာ အာလောကံ ဒဿေန္တိ၊ **ဧဝံမဟာနုဘာဝါ**။ **အာဘာယ နာနုဘောန္တီ**တိ အတ္တနော ပဘာယ နပ္ပဟောန္တိ။ တေ ကိရ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတဿ ဝေမဇ္ဈေန ဝိစရန္တိ၊ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတဉ္စ အတိက္ကမ္မ လောကန္တရိကနိရယာ။ တသ္မာ တေ တတ္ထ အာဘာယ နပ္ပဟောန္တိ။

ယေပိ တတ္ထ သတ္တာတိ ယေပိ တသ္မိံ လောကန္တရိကမဟာနိရယေ သတ္တာ ဥပ္ပန္နာ။ ကိံ ပန ကမ္မံ ကတွာ တတ္ထ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ။ ဘာရိယံ ဒါရုဏံ မာတာပိတူနံ ဓမ္မိကသမဏဗြာဟ္မဏာနဉ္စ ဥပရိ အပရာဓံ အညဉ္စ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ပါဏဝဓာဒိသာဟသိကကမ္မံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပေ အဘယစောရနာဂစောရာဒယော ဝိယ။ တေသံ အတ္တဘာဝေါ တိဂါဝုတိကော ဟောတိ၊ ဝဂ္ဂုလီနံ ဝိယ ဒီဃနခါ ဟောန္တိ။ တေ ရုက္ခေ ဝဂ္ဂုလိယော ဝိယ နခေဟိ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတေ လဂ္ဂန္တိ။ ယဒါ သံသပ္ပန္တာ အညမညဿ ဟတ္ထပါသံ ဂတာ ဟောန္တိ၊ အထ "ဘက္ခော နော လဒ္ဓေါ"တိ မညမာနာ တတ္ထ ဝါဝဋာ ဝိပရိဝတ္တိတွာ လောကသန္ဓာရကဥဒကေ ပတန္တိ၊ ဝါတေ ပဟရန္တေပိ မဓုကဖလာနိ ဝိယ ဆိဇ္ဇိတွာ ဥဒကေ ပတန္တိ၊ ပတိတမတ္တာဝ အစ္စန္တခါရေ ဥဒကေ ပိဋ္ဌပိဏ္ဍိ ဝိယ[၂] ဝိလီယန္တိ။

အညေပိ ကိရ ဘော သန္တိ သတ္တာတိ ဘော ယထာ မယံ မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝါမ၊ ဧဝံ အညေ ကိရ သတ္တာပိ ဣမံ ဒုက္ခမနုဘဝနတ္ထာယ ဣဓူပပန္နာတိ တံ ဒိဝသံ ပဿန္တိ။ အယံ ပန ဩဘာသော ဧကယာဂုပါနမတ္တမ္ပိ န တိဋ္ဌတိ၊ အစ္ဆရာသင်္ဃာတမတ္တမေဝ ဝိဇ္ဇောဘာသော ဝိယ နိစ္ဆရိတွာ "ကိံ ဣဒ"န္တိ ဘဏန္တာနံယေဝ အန္တရဓာယတိ။ **သင်္ကမ္ပတီ**တိ သမန္တတော ကမ္ပတိ။ ဣတရဒွယံ ပုရိမပဒဿေဝ ဝေဝစနံ။ ပုန **အပ္ပမာဏော စာ**တိအာဒိ နိဂမနတ္ထံ ဝုတ္တံ။

၁-ဧကေကာ လောကန္တရိကာ (သျာ၊ က) ၂-ပိဋ္ဌပိဏ္ဍံ ဝိယ (သျာ)

19. **Cattāro naṁ devaputtā cātuddisaṁ rakkhāya upagacchantī**ti ettha **cattāro**ti catunnaṁ mahārājānaṁ vasena vuttaṁ, dasasahassacakkavāḷesu pana cattāro cattāro katvā cattalīsasahassāni honti. Tattha imasmiṁ cakkavāḷe mahārājāno khaggahatthā bodhisattassa ārakkhatthāya upagantvā sirigabbhaṁ paviṭṭhā, itare gabbhadvārato paṭṭhāya avaruddhake paṁsupisācakādiyakkhagaṇe paṭikkamāpetvā yāva cakkavāḷā ārakkhaṁ gaṇhiṁsu.

Kimatthāya panāyaṁ rakkhā, nanu paṭisandhikkhaṇe kalalakālato paṭṭhāya sacepi koṭisatasahassamārā koṭisatasahassasineruṁ ukkhipitvā bodhisattassa vā bodhisattamātuyā vā antarāyakaraṇatthaṁ āgaccheyyuṁ, sabbe antarāva antaradhāyeyyuṁ. Vuttampi cetaṁ Bhagavatā ruhiruppādavatthusmiṁ—“aṭṭhānametaṁ bhikkhave anavakāso, yaṁ parūpakkamena Tathāgataṁ jīvitā voropeyya. Anupakkamena bhikkhave Tathāgatā parinibbāyanti. Gacchatha tumhe bhikkhave yathāvihāraṁ, arakkhiyā bhikkhave Tathāgatā”ti[1]. Evameva, tena parūpakkamena na tesaṁ jīvitantarāyo atthi, santi kho pana amanussā virūpā duddasikā bheravarūpā migapakkhino, yesaṁ rūpaṁ vā disvā saddaṁ vā sutvā bodhisattamātu bhayaṁ vā santāso vā uppajjeyya, tesaṁ nivāraṇatthāya rakkhaṁ aggahesuṁ. Apica bodhisattassa puññatejena sañjātagāravā attano gāravacoditāpi te evamakaṁsu.

Kiṁ pana te antogabbhaṁ pavisitvā ṭhitā cattāro mahārājāno bodhisattassa mātuyā attānaṁ dassenti, na dassentīti. Nahānamaṇḍanabhojanādisarīrakiccakāle na dassenti, sirigabbhaṁ pavisitvā varasayane nipannakāle pana dassenti. Tattha kiñcāpi amanussadassanaṁ nāma manussānaṁ sappaṭibhayaṁ hoti, bodhisattassa mātā pana attano ceva puttassa ca puññānubhāvena te disvā na bhāyati, pakati-antepurapālakesu viya assā etesu cittaṁ uppajjati.

20. **Pakatiyā sīlavatī**ti sabhāveneva sīlasampannā. Anuppanne kira Buddhe manussā tāpasaparibbājakānaṁ santike vanditvā ukkuṭikaṁ nisīditvā sīlaṁ gaṇhanti. Bodhisattamātāpi Kāladevilassa isino

1. Vi 4. 355 piṭṭhe.

၁၉။ **စတ္တာရော နံ ဒေဝပုတ္တာ စာတုဒ္ဒိသံ ရက္ခာယ ဥပဂစ္ဆန္တီ**တိ ဧတ္ထ **စတ္တာရော**တိ စတုန္နံ မဟာရာဇာနံ ဝသေန ဝုတ္တံ၊ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေသု ပန စတ္တာရော စတ္တာရော ကတွာ စတ္တာလီသသဟဿာနိ ဟောန္တိ။ တတ္ထ ဣမသ္မိံ စက္ကဝါဠေ မဟာရာဇာနော ခဂ္ဂဟတ္ထာ ဗောဓိသတ္တဿ အာရက္ခတ္ထာယ ဥပဂန္တွာ သိရိဂဗ္ဘံ ပဝိဋ္ဌာ၊ ဣတရေ ဂဗ္ဘဒွါရတော ပဋ္ဌာယ အဝရုဒ္ဓကေ ပံသုပိသာစကာဒိယက္ခဂဏေ ပဋိက္ကမာပေတွာ ယာဝ စက္ကဝါဠာ အာရက္ခံ ဂဏှိံသု။

ကိမတ္ထာယ ပနာယံ ရက္ခာ၊ နနု ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ ကလလကာလတော ပဋ္ဌာယ သစေပိ ကောဋိသတသဟဿမာရာ ကောဋိသတသဟဿသိနေရုံ ဥက္ခိပိတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ဝါ ဗောဓိသတ္တမာတုယာ ဝါ အန္တရာယကရဏတ္ထံ အာဂစ္ဆေယျုံ၊ သဗ္ဗေ အန္တရာဝ အန္တရဓာယေယျုံ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ ဘဂဝတာ ရုဟိရုပ္ပါဒဝတ္ထုသ္မိံ—“အဋ္ဌာနမေတံ ဘိက္ခဝေ အနဝကာသော၊ ယံ ပရူပက္ကမေန တထာဂတံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေယျ။ အနုပက္ကမေန ဘိက္ခဝေ တထာဂတာ ပရိနိဗ္ဗာယန္တိ။ ဂစ္ဆထ တုမှေ ဘိက္ခဝေ ယထာဝိဟာရံ၊ အရက္ခိယာ ဘိက္ခဝေ တထာဂတာ”တိ[၁]။ ဧဝမေဝ, တေန ပရူပက္ကမေန န တေသံ ဇီဝိတန္တရာယော အတ္ထိ၊ သန္တိ ခေါ ပန အမနုဿာ ဝိရူပါ ဒုဒ္ဒသိကာ ဘေရဝရူပါ မိဂပက္ခိနော၊ ယေသံ ရူပံ ဝါ ဒိသွာ သဒ္ဒံ ဝါ သုတွာ ဗောဓိသတ္တမာတု ဘယံ ဝါ သန္တာသော ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ တေသံ နိဝါရဏတ္ထာယ ရက္ခံ အဂ္ဂဟေသုံ။ အပိစ ဗောဓိသတ္တဿ ပုညတေဇေန သဉ္ဇာတဂါရဝါ အတ္တနော ဂါရဝစောဒိတာပိ တေ ဧဝမကံသု။

ကိံ ပန တေ အန္တောဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ ဌိတာ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော ဗောဓိသတ္တဿ မာတုယာ အတ္တာနံ ဒဿေန္တိ၊ န ဒဿေန္တီတိ။ နဟာနမဏ္ဍနဘောဇနာဒိသရီရကိစ္စကာလေ န ဒဿေန္တိ၊ သိရိဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ ဝရသယနေ နိပန္နကာလေ ပန ဒဿေန္တိ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ အမနုဿဒဿနံ နာမ မနုဿာနံ သပ္ပဋိဘယံ ဟောတိ၊ ဗောဓိသတ္တဿ မာတာ ပန အတ္တနော စေဝ ပုတ္တဿ စ ပုညာနုဘာဝေန တေ ဒိသွာ န ဘာယတိ၊ ပကတိအန္တေပုရပါလကေသု ဝိယ အဿာ ဧတေသု စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

၂၀။ **ပကတိယာ သီလဝတီ**တိ သဘာဝေနေဝ သီလသမ္ပန္နာ။ အနုပ္ပန္နေ ကိရ ဗုဒ္ဓေ မနုဿာ တာပသပရိဗ္ဗာဇကာနံ သန္တိကေ ဝန္ဒိတွာ ဥက္ကုဋိကံ နိသီဒိတွာ သီလံ ဂဏှန္တိ။ ဗောဓိသတ္တမာတာပိ ကာလဒေဝိလဿ ဣသိနော

၁-ဝိ ၄-၃၅၅-ပိဋ္ဌေ။

santike sīlaṁ gaṇhāti. Bodhisatte pana kucchigate aññassa pādamūle nisīdituṁ nāma na sakkā, samānāsane nisīditvā gahitasīlampi āvajjanakaraṇamattaṁ[1] hoti. Tasmā sayameva sīlaṁ aggahesīti vuttaṁ hoti.

21. **Purisesū**ti bodhisattassa pitaraṁ ādiṁ katvā kesuci manussesu purisādhippāyacittaṁ nuppajjati. Bodhisattamāturūpaṁ pana kusalā sippikā potthakammādīsupi kātuṁ na sakkonti. Taṁ disvā purisassa rāgo nupajjatīti na sakkā vatthuṁ, sace pana taṁ rattacitto upasaṅkamitukāmo hoti, pādā na vahanti dibbasaṅkhalikā viya bajjhanti. Tasmā "anatikkamanīyā"ti-ādi vuttaṁ.

22. **Pañcannaṁ kāmaguṇānan**ti pubbe kāmaguṇūpasañhitanti iminā purisādhippāyavasena vatthupaṭikkhepo kato, idha ārammaṇappaṭilābho dassito. Tadā kira deviyā evarūpo putto kucchiṁ upapannoti[2] sutvā samantato rājāno mahaggha-ābharaṇatūriyādivasena pañcadvārārammaṇavatthubhūtaṁ paṇṇākāraṁ pesenti. Bodhisattassa cab ca katakammassa ussannattā lābhasakkārassa pamāṇaparicchedo natthi.

23. **Akilantakāyā**ti yathā aññā itthiyo gabbhabhārena kilamanti, hatthapādā uddhumātatādīni pāpuṇanti, evaṁ tassā koci kilamatho nāhosi. **Tirokucchigatan**ti antokucchigataṁ. **Passatī**ti kalalādikālaṁ atikkamitvā sañjāta-aṅgapaccaṅga-ahīnindriyabhāvaṁ upagataṁyeva passati. Kimatthaṁ passati. Sukhavāsatthaṁyeva. Yatheva hi mātā puttena saddhiṁ nipannā vā nisinnā vā "hatthaṁ vāssa pādaṁ vā olambantaṁ ukkhipitvā saṇṭhapessāmī"ti sukhavāsatthaṁ puttaṁ oloketi, evaṁ bodhisattamātāpi yaṁ taṁ mātu uṭṭhānagamanaparivattananisajjādīsu uṇha sīta loṇikatittakakaṭukāhāra-ajjhoharaṇakālesu ca gabbhassa dukkhaṁ uppajjati. "Atthi nu kho me taṁ puttassā"ti sukhavāsatthaṁ olokayamānā pallaṅkaṁ ābhujitvā nisinnaṁ bodhisattaṁ passati. Yathā hi aññe antokucchigatā pakkāsayaṁ avattharitvā āmāsayaṁ ukkhipitvā udarapaṭalaṁ piṭṭhito katvā piṭṭhikaṇṭakaṁ nissāya ukkuṭikaṁ dvīsu muṭṭhīsu hanukaṁ ṭhapetvā

1. Avaññākaraṇamattaṁ (Sī) Avamaññākaraṇamattaṁ (Syā)
2. Kucchimhi uppannoti (Syā)

သန္တိကေ သီလံ ဂဏှာတိ။ ဗောဓိသတ္တေ ပန ကုစ္ဆိဂတေ အညဿ ပါဒမူလေ နိသီဒိတုံ နာမ န သက္ကာ၊ သမာနာသနေ နိသီဒိတွာ ဂဟိတသီလမ္ပိ အာဝဇ္ဇန-ကရဏမတ္တံ[၁] ဟောတိ။ တသ္မာ သယမေဝ သီလံ အဂ္ဂဟေသီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၂၁။ **ပုရိသေသူ**တိ ဗောဓိသတ္တဿ ပိတရံ အာဒိံ ကတွာ ကေသုစိ မနုဿေသု ပုရိသာဓိပ္ပါယစိတ္တံ နုပ္ပဇ္ဇတိ။ ဗောဓိသတ္တမာတုရူပံ ပန ကုသလာ သိပ္ပိကာ ပေါတ္ထကမ္မာဒီသုပိ ကာတုံ န သက္ကောန္တိ။ တံ ဒိသွာ ပုရိသဿ ရာဂေါ နုပ္ပဇ္ဇတီတိ န သက္ကာ ဝတ္တုံ၊ သစေ ပန တံ ရတ္တစိတ္တော ဥပသင်္ကမိ-တုကာမော ဟောတိ၊ ပါဒါ န ဝဟန္တိ ဒိဗ္ဗသင်္ခလိကာ ဝိယ ဗဇ္ဈန္တိ။ တသ္မာ "အနတိက္ကမနီယာ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

၂၂။ **ပဉ္စန္နံ ကာမဂုဏာန**န္တိ ပုဗ္ဗေ ကာမဂုဏူပသဉ္ဟိတန္တိ ဣမိနာ ပုရိသာ-ဓိပ္ပါယဝသေန ဝတ္ထုပဋိက္ခေပေါ ကတော၊ ဣဓ အာရမ္မဏပ္ပဋိလာဘော ဒဿိတော။ တဒါ ကိရ ဒေဝိယာ ဧဝရူပေါ ပုတ္တော ကုစ္ဆိံ ဥပပန္နောတိ[၂] သုတွာ သမန္တတော ရာဇာနော မဟဂ္ဃအာဘရဏတူရိယာဒိဝသေန ပဉ္စဒွါရာ-ရမ္မဏဝတ္ထုဘူတံ ပဏ္ဏာကာရံ ပေသေန္တိ။ ဗောဓိသတ္တဿ စ ဗောဓိသတ္တမာတု စ ကတကမ္မဿ ဥဿန္နတ္တာ လာဘသက္ကာရဿ ပမာဏပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ။

၂၃။ **အကိလန္တကာယာ**တိ ယထာ အညာ ဣတ္ထိယော ဂဗ္ဘဘာရေန ကိလမန္တိ၊ ဟတ္ထပါဒါ ဥဒ္ဓုမာတတာဒီနိ ပါပုဏန္တိ၊ ဧဝံ တဿာ ကောစိ ကိလမထော နာဟောသိ။ **တိရောကုစ္ဆိဂတ**န္တိ အန္တောကုစ္ဆိဂတံ။ **ပဿတီ**တိ ကလလာဒိကာလံ အတိက္ကမိတွာ သဉ္ဇာတအင်္ဂပစ္စင်္ဂအဟီနိန္ဒြိယဘာဝံ ဥပဂတံ-ယေဝ ပဿတိ။ ကိမတ္ထံ ပဿတိ။ သုခဝါသတ္ထံယေဝ။ ယထေဝ ဟိ မာတာ ပုတ္တေန သဒ္ဓိံ နိပန္နာ ဝါ နိသိန္နာ ဝါ "ဟတ္ထံ ဝါဿ ပါဒံ ဝါ ဩလမ္ဗန္တံ ဥက္ခိပိတွာ သဏ္ဌပေဿာမီ"တိ သုခဝါသတ္ထံ ပုတ္တံ ဩလောကေတိ၊ ဧဝံ ဗောဓိသတ္တ-မာတာပိ ယံ တံ မာတု ဥဋ္ဌာနဂမနပရိဝတ္တနနိသဇ္ဇာဒီသု ဥဏှသီတလောဏိက-တိတ္တကကဋုကာဟာရအဇ္ဈောဟရဏကာလေသု စ ဂဗ္ဘဿ ဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ "အတ္ထိ နု ခေါ မေ တံ ပုတ္တဿာ"တိ သုခဝါသတ္ထံ ဩလောကယမာနာ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသိန္နံ ဗောဓိသတ္တံ ပဿတိ။ ယထာ ဟိ အညေ အန္တောကုစ္ဆိ-ဂတာ ပက္ကာသယံ အဝတ္ထရိတွာ အာမာသယံ ဥက္ခိပိတွာ ဥဒရပဋလံ ပိဋ္ဌိတော ကတွာ ပိဋ္ဌိကဏ္ဍကံ နိဿာယ ဥက္ကုဋိကံ ဒွီသု မုဋ္ဌီသု ဟနုကံ ဌပေတွာ

၁-အဝညာကရဏမတ္တံ (သီ) အဝမညာကရဏမတ္တံ (သျာ) ၂-ကုစ္ဆိမှိ ဥပ္ပန္နောတိ (သျာ)

deve vassante rukkhasusire makkaṭā viya nisīdanti, na evaṁ bodhisatto, bodhisatto pana piṭṭhikaṇṭakaṁ piṭṭhito katvā dhammāsane dhammakathiko viya pallaṅkaṁ ābhujitvā puratthābhimukho nisīdati. Pubbe katakammaṁ panassā vatthuṁ sodheti, suddhe vatthumhi sukhumacchavilakkhaṇaṁ nibbattati. Atha naṁ kucchitaco paṭicchādetuṁ na sakkoti, olokentiyā bahi ṭhito viya paññāyati. Tamatthaṁ upamāya vibhāvento Bhagavā **seyyathāpī**ti-ādimāha. Bodhisatto pana antokucchigato mātaraṁ na passati. Na hi antokucchiyaṁ cakkhuviññāṇaṁ uppajjati.

24. **Kālaṁ karotī**ti na vijātabhāvapaccayā, āyuparikkhayeneva. Bodhisattena vasitaṭṭhānañhi cetiyakuṭisadisaṁ hoti aññesaṁ aparibhogārahaṁ, na ca sakkā bodhisattamātaraṁ apanetvā aññaṁ aggamahesiṭṭhāne ṭhapetunti tattakaṁyeva bodhisattamātu āyuppamāṇaṁ hoti, tasmā tadā kālaṁ karoti. Katarasmiṁ pana vaye kālaṁ karotīti. Majjhimavaye. Paṭhamavayasmiñhi sattānaṁ attabhāve chandarāgo balavā hoti, tena tadā sañjātagabbhā itthī gabbhaṁ anurakkhituṁ na sakkoti, gabbho bahvābādho hoti. Majjhimavayassa pana dve koṭṭhāse atikkamma tatiye koṭṭhāse vatthu visadaṁ hoti, visade vatthumhi nibbattadārakā arogā honti, tasmā bodhisattamātāpi paṭhamavaye sampattiṁ anubhavitvā majjhimavayassa tatiye koṭṭhāse vijāyitvā kālaṁ karotīti ayamettha dhammatā.

25. **Nava vā dasa vā**ti ettha vāsaddassa vikappanavasena satta vā aṭṭha vā ekādasa vā dvādasa vāti evamādīnaṁ saṅgaho veditabbo. Tattha sattamāsajāto jīvati, sītuṇhakkhamo pana na hoti. Aṭṭhamāsajāto na jīvati, avasesā jīvanti.

27. **Devā paṭhamaṁ paṭiggaṇhantī**ti khīṇāsavā Suddhāvāsabrahmāno paṭiggaṇhanti. Kathaṁ paṭiggaṇhanti? “Sūtivesaṁ gaṇhitvā”ti eke. Taṁ pana paṭikkhipitvā idaṁ vuttaṁ—tadā bodhisattamātā suvaṇṇakhacitaṁ vatthaṁ nivāsetvā macchakkhisadisaṁ dukūlapaṭaṁ yāva pādantā pārupitvā aṭṭhāsi. Athassā sallahukagabbhavuṭṭhānaṁ ahosi dhamakaraṇato udakanikkhamanasadisaṁ. Atha te pakatibrahmaveseneva upasaṅkamitvā paṭhamaṁ

ဒေဝေ ဝဿန္တေ ရုက္ခသုသိရေ မက္ကဋာ ဝိယ နိသီဒန္တိ၊ န ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော၊ ဗောဓိသတ္တော ပန ပိဋ္ဌိကဏ္ဋကံ ပိဋ္ဌိတော ကတွာ ဓမ္မာသနေ ဓမ္မကထိကော ဝိယ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ ပုရတ္ထာဘိမုခေါ နိသီဒတိ။ ပုဗ္ဗေ ကတကမ္မံ ပနဿာ ဝတ္ထုံ သောဓေတိ၊ သုဒ္ဓေ ဝတ္ထုမှိ သုခုမစ္ဆဝိလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တတိ။ အထ နံ ကုစ္ဆိတစော ပဋိစ္ဆာဒေတုံ န သက္ကောတိ၊ ဩလောကေန္တိယာ ဗဟိ ဌိတော ဝိယ ပညာယတိ။ တမတ္ထံ ဥပမာယ ဝိဘာဝေန္တော ဘဂဝါ **သေယျထာပီ**တိအာဒိမာဟ။ ဗောဓိသတ္တော ပန အန္တောကုစ္ဆိဂတော မာတရံ န ပဿတိ။ န ဟိ အန္တောကုစ္ဆိယံ စက္ခုဝိညာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

၂၄။ **ကာလံ ကရောတီ**တိ န ဝိဇာတဘာဝပစ္စယာ, အာယုပရိက္ခယေနေဝ။ ဗောဓိသတ္တေန ဝသိတဋ္ဌာနဉှိ စေတိယကုဋိသဒိသံ ဟောတိ အညေသံ အပရိဘောဂါရဟံ၊ န စ သက္ကာ ဗောဓိသတ္တမာတရံ အပနေတွာ အညံ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌပေတုန္တိ တတ္တကံယေဝ ဗောဓိသတ္တမာတု အာယုပ္ပမာဏံ ဟောတိ၊ တသ္မာ တဒါ ကာလံ ကရောတိ။ ကတရသ္မိံ ပန ဝယေ ကာလံ ကရောတီတိ။ မဇ္ဈိမဝယေ။ ပဌမဝယသ္မိဉှိ သတ္တာနံ အတ္တဘာဝေ ဆန္ဒရာဂေါ ဗလဝါ ဟောတိ၊ တေန တဒါ သဉ္ဇာတဂဗ္ဘာ ဣတ္ထီ ဂဗ္ဘံ အနုရက္ခိတုံ န သက္ကောတိ၊ ဂဗ္ဘော ဗဟွာဗာဓော ဟောတိ။ မဇ္ဈိမဝယဿ ပန ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ အတိက္ကမ္မ တတိယေ ကောဋ္ဌာသေ ဝတ္ထု ဝိသဒံ ဟောတိ၊ ဝိသဒေ ဝတ္ထုမှိ နိဗ္ဗတ္တဒါရကာ အရောဂါ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ ဗောဓိသတ္တမာတာပိ ပဌမဝယေ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ မဇ္ဈိမဝယဿ တတိယေ ကောဋ္ဌာသေ ဝိဇာယိတွာ ကာလံ ကရောတီတိ အယမေတ္ထ ဓမ္မတာ။

၂၅။ **နဝ ဝါ ဒသ ဝါ**တိ ဧတ္ထ ဝါသဒ္ဒဿ ဝိကပ္ပနဝသေန သတ္တ ဝါ အဋ္ဌ ဝါ ဧကာဒသ ဝါ ဒွါဒသ ဝါတိ ဧဝမာဒီနံ သင်္ဂဟော ဝေဒိတဗ္ဗော။ တတ္ထ သတ္တမာသဇာတော ဇီဝတိ၊ သီတုဏှက္ခမော ပန န ဟောတိ။ အဋ္ဌမာသဇာတော န ဇီဝတိ၊ အဝသေသာ ဇီဝန္တိ။

၂၇။ **ဒေဝါ ပဌမံ ပဋိဂ္ဂဏှန္တီ**တိ ခီဏာသဝါ သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာနော ပဋိဂ္ဂဏှန္တိ။ ကထံ ပဋိဂ္ဂဏှန္တိ? “သူတိဝေသံ ဂဏှိတွာ”တိ ဧကေ။ တံ ပန ပဋိက္ခိပိတွာ ဣဒံ ဝုတ္တံ—တဒါ ဗောဓိသတ္တမာတာ သုဝဏ္ဏခစိတံ ဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ မစ္ဆက္ခိသဒိသံ ဒုကူလပဋံ ယာဝ ပါဒန္တာ ပါရုပိတွာ အဋ္ဌာသိ။ အထဿာ သလ္လဟုကဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ အဟောသိ ဓမကရဏတော ဥဒကနိက္ခမနသဒိသံ။ အထ တေ ပကတိဗြဟ္မဝေသေနေဝ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဌမံ

suvaṇṇajālena paṭiggahesuṁ. Tesaṁ hatthato cattāro mahārājāno ajinappaveṇiyā paṭiggahesuṁ. Tato manussā dukūlacumbaṭakena paṭiggahesuṁ. Tena vuttaṁ “devā paṭhamaṁ paṭiggaṇhanti, pacchā manussā”ti.

28. **Cattāro naṁ devaputtā**ti cattāro mahārājāno. **Paṭiggahetvā**ti ajinappaveṇiyā paṭiggahetvā. **Mahesakkho**ti mahātejo mahāyaso lakkhaṇasampanno.

29. **Visadova nikkhamatī**ti yathā aññe sattā yonimagge laggantā bhaggavibhaggā nikkhamanti, na evaṁ nikkhamati, alaggo hutvā nikkhamatīti attho. **Udenā**ti udakena. **Kenaci asucinā**ti yathā aññe sattā kammajavātehi uddhaṁpādā adhosirā yonimagge pakkhittā sataporisaṁ narakapapātaṁ patantā viya, tāḷacchiddena nikkaḍḍhiyamānā hatthī viya mahādukkhaṁ anubhavantā nānā-asucimakkhitāva nikkhamanti, na evaṁ bodhisatto. Bodhisattañhi kammajavātā uddhaṁpādaṁ adhosiraṁ kātuṁ na sakkonti. So dhammāsanato otaranto dhammakathiko viya, nisseṇito otaranto puriso viya ca dve hatthe ca dve pāde ca pasāretvā ṭhitakova mātukucchisambhavena kenaci asucinā amakkhitova nikkhamati.

Udakassa dhārāti[1] udakavaṭṭiyo. Tāsu sītā suvaṇṇakaṭāhe patati, uṇhā rajatakaṭāhe. Idañca pathavitale kenaci asucinā asammissaṁ tesaṁ[2] pānīyaparibhojanīya-udakañceva aññehi asādhāraṇaṁ kīḷā-udakañca dassetuṁ vuttaṁ, aññassa pana suvaṇṇarajataghaṭehi āhariyamāna-udakassa ceva haṁsavattakādipokkharaṇīgatassa ca udakassa paricchedo natthi.

31. **Sampatijāto**ti muhuttajāto. Pāḷiyaṁ pana mātukucchito nikkhantamatto viya dassito, na evaṁ daṭṭhabbaṁ. Nikkhantamattañhi naṁ paṭhamaṁ brahmāno suvaṇṇajālena paṭiggaṇhiṁsu, tesaṁ hatthato cattāro mahārājāno ajinappaveṇiyā, tesaṁ hatthato manussā dukūlacumbaṭakena. Manussānaṁ hatthato muccitvā pathaviyaṁ patiṭṭhito. **Setamhi chatte anudhāriyamāne**ti dibbasetacchatte anudhāriyamānamhi. Ettha ca chattassa parivārāni

1. Udakadhārāti (Syā, Ka) 2. Tāsaṁ (Ka)

သုဝဏ္ဏဇာလေန ပဋိဂ္ဂဟေသုံ။ တေသံ ဟတ္ထတော စတ္တာရော မဟာရာဇာနော အဇိနပ္ပဝေဏိယာ ပဋိဂ္ဂဟေသုံ။ တတော မနုဿာ ဒုကူလစုမ္ဗဋကေန ပဋိဂ္ဂဟေသုံ။ တေန ဝုတ္တံ “ဒေဝါ ပဌမံ ပဋိဂ္ဂဏှန္တိ၊ ပစ္ဆာ မနုဿာ”တိ။

၂၈။ **စတ္တာရော နံ ဒေဝပုတ္တာ**တိ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော။ **ပဋိဂ္ဂဟေတွာ**တိ အဇိနပ္ပဝေဏိယာ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ။ **မဟေသက္ခော**တိ မဟာတေဇော မဟာယသော လက္ခဏသမ္ပန္နော။

၂၉။ **ဝိသဒေါဝ နိက္ခမတီ**တိ ယထာ အညေ သတ္တာ ယောနိမဂ္ဂေ လဂ္ဂန္တာ ဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂါ နိက္ခမန္တိ၊ န ဧဝံ နိက္ခမတိ၊ အလဂ္ဂေါ ဟုတွာ နိက္ခမတီတိ အတ္ထော။ **ဥဒေနာ**တိ ဥဒကေန။ **ကေနစိ အသုစိနာ**တိ ယထာ အညေ သတ္တာ ကမ္မဇဝါတေဟိ ဥဒ္ဓံပါဒါ အဓောသိရာ ယောနိမဂ္ဂေ ပက္ခိတ္တာ သတပေါရိသံ နရကပပါတံ ပတန္တာ ဝိယ, တာဠစ္ဆိဒ္ဒေန နိက္ကဍ္ဎိယမာနာ ဟတ္ထီ ဝိယ မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝန္တာ နာနာအသုစိမက္ခိတာဝ နိက္ခမန္တိ၊ န ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော။ ဗောဓိသတ္တဉှိ ကမ္မဇဝါတာ ဥဒ္ဓံပါဒံ အဓောသိရံ ကာတုံ န သက္ကောန္တိ။ သော ဓမ္မာသနတော ဩတရန္တော ဓမ္မကထိကော ဝိယ, နိဿေဏိတော ဩတရန္တော ပုရိသော ဝိယ စ ဒွေ ဟတ္ထေ စ ဒွေ ပါဒေ စ ပသာရေတွာ ဌိတကောဝ မာတုကုစ္ဆိသမ္ဘဝေန ကေနစိ အသုစိနာ အမက္ခိတောဝ နိက္ခမတိ။

ဥဒကဿ ဓာရာတိ[၁] ဥဒကဝဋ္ဋိယော။ တာသု သီတာ သုဝဏ္ဏကဋာဟေ ပတတိ၊ ဥဏှာ ရဇတကဋာဟေ။ ဣဒဉ္စ ပထဝိတလေ ကေနစိ အသုစိနာ အသမ္မိဿံ တေသံ[၂] ပါနီယပရိဘောဇနီယဥဒကဉ္စေဝ အညေဟိ အသာဓာရဏံ ကီဠာဥဒကဉ္စ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ၊ အညဿ ပန သုဝဏ္ဏရဇတဃဋေဟိ အာဟရိယမာနဥဒကဿ စေဝ ဟံသဝဋ္ဋကာဒိပေါက္ခရဏီဂတဿ စ ဥဒကဿ ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ။

၃၁။ **သမ္ပတိဇာတော**တိ မုဟုတ္တဇာတော။ ပါဠိယံ ပန မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တမတ္တော ဝိယ ဒဿိတော၊ န ဧဝံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ နိက္ခန္တမတ္တဉှိ နံ ပဌမံ ဗြဟ္မာနော သုဝဏ္ဏဇာလေန ပဋိဂ္ဂဏှိံသု၊ တေသံ ဟတ္ထတော စတ္တာရော မဟာရာဇာနော အဇိနပ္ပဝေဏိယာ၊ တေသံ ဟတ္ထတော မနုဿာ ဒုကူလစုမ္ဗဋကေန။ မနုဿာနံ ဟတ္ထတော မုစ္စိတွာ ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌိတော။ **သေတမှိ ဆတ္တေ အနုဓာရိယမာနေ**တိ ဒိဗ္ဗသေတစ္ဆတ္တေ အနုဓာရိယမာနမှိ။ ဧတ္ထ စ ဆတ္တဿ ပရိဝါရာနိ

၁-ဥဒကဓာရာတိ (သျာ၊ က) ၂-တာသံ (က)

khaggādīni pañca rājakakudhabhaṇḍānipi āgatāneva. Pāḷiyaṁ pana rājagamane rājā viya chattameva vuttaṁ. Tesu chattameva paññāyati, na chattaggāhako. Tathā khaggatālavaṇṭamorahatthakavāḷabījanī-uṇhīsamattāyeva[1] paññāyanti na tesaṁ gāhakā. Sabbāni kira tāni adissamānarūpā devatā gaṇhiṁsu. Vuttañcetaṁ—

Anekasākhañca sahassamaṇḍalaṁ,
Chattaṁ marū dhārayumantalikkhe.
Suvaṇṇadaṇḍā vipatanti[2] cāmarā,
Na dissare cāmarachattagāhakāti[3].

Sabbā ca disāti idaṁ sattapadavītihārūpari ṭhitassa viya sabbadisānuvilokanaṁ vuttaṁ, na kho panevaṁ daṭṭhabbaṁ. Mahāsatto hi manussānaṁ hatthato muccitvā pathaviyaṁ patiṭṭhito puratthimaṁ disaṁ olokesi. Anekāni cakkavāḷasahassāni ekaṅgaṇāni ahesuṁ. Tattha devamanussā gandhamālādīhi pūjayamānā “mahāpurisa idha tumhehi sadisopi natthi, kuto uttaritaro”ti āhaṁsu. Evaṁ catasso disā, catasso anudisā, heṭṭhā, uparīti dasa disā anuviloketvā attanā sadisaṁ adisvā “ayaṁ uttarā disā”ti uttarābhimukho sattapadavītihārena agamāsīti evamettha attho veditabbo. **Āsabhin**ti uttamaṁ. **Aggo**ti guṇehi sabbapaṭhamo. Itarāni dve padāni etasseva vevacanāni. **Ayamantimā jāti, natthi dāni punabbhavo**ti padadvayena imasmiṁ attabhāve pattabbaṁ arahattaṁ byākāsi.

Ettha ca samehi pādehi pathaviyā patiṭṭhānaṁ caturiddhipādapaṭilābhassa pubbanimittaṁ, uttarābhimukhabhāvo mahājanaṁ ajjhottharitvā abhibhavitvā gamanassa pubbanimittaṁ, sattapadagamanaṁ sattabojjhaṅgaratanapaṭilābhassa pubbanimittaṁ, dibbasetacchattadhāraṇaṁ vimuttivarachattapaṭilābhassa pubbanimittaṁ, pañcarājakakudhabhaṇḍānaṁ paṭilābho pañcahi vimuttīhi vimuccanassa pubbanimittaṁ, sabbadisānuvilokanaṁ anāvaraṇañāṇapaṭilābhassa pubbanimittaṁ, āsabhivācābhāsanaṁ appaṭivattiyadhammacakkappavattanassa pubbanimittaṁ, “ayamantimā jātī”ti sīhanādo anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbānassa pubbanimittanti

1. ...uṇhīsapaṭṭāyeva (Syā) 2. Vivattanti (Syā) 3. Khu 1. 386 piṭṭhe.

ခဂ္ဂါဒီနိ ပဉ္စ ရာဇကကုဓဘဏ္ဍာနိပိ အာဂတာနေဝ။ ပါဠိယံ ပန ရာဇဂမနေ ရာဇာ ဝိယ ဆတ္တမေဝ ဝုတ္တံ။ တေသု ဆတ္တမေဝ ပညာယတိ၊ န ဆတ္တဂ္ဂါဟကော။ တထာ ခဂ္ဂတာလဝဏ္ဋမောရဟတ္ထကဝါဠဗီဇနီဥဏှီသမတ္တာယေဝ[၁] ပညာယန္တိ န တေသံ ဂါဟကာ။ သဗ္ဗာနိ ကိရ တာနိ အဒိဿမာနရူပါ ဒေဝတာ ဂဏှိံသု။ ဝုတ္တဉ္စေတံ—

အနေကသာခဉ္စ သဟဿမဏ္ဍလံ၊
ဆတ္တံ မရူ ဓာရယုမန္တလိက္ခေ။
သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍာ ဝိပတန္တိ[၂] စာမရာ၊
န ဒိဿရေ စာမရဆတ္တဂါဟကာတိ[၃]။

သဗ္ဗာ စ ဒိသာတိ ဣဒံ သတ္တပဒဝီတိဟာရူပရိ ဌိတဿ ဝိယ သဗ္ဗဒိသာနုဝိလောကနံ ဝုတ္တံ၊ န ခေါ ပနေဝံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မဟာသတ္တော ဟိ မနုဿာနံ ဟတ္ထတော မုစ္စိတွာ ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌိတော ပုရတ္ထိမံ ဒိသံ ဩလောကေသိ။ အနေကာနိ စက္ကဝါဠသဟဿာနိ ဧကင်္ဂဏာနိ အဟေသုံ။ တတ္ထ ဒေဝမနုဿာ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇယမာနာ “မဟာပုရိသ ဣဓ တုမှေဟိ သဒိသောပိ နတ္ထိ၊ ကုတော ဥတ္တရိတရော”တိ အာဟံသု။ ဧဝံ စတဿော ဒိသာ, စတဿော အနုဒိသာ, ဟေဋ္ဌာ, ဥပရီတိ ဒသ ဒိသာ အနုဝိလောကေတွာ အတ္တနာ သဒိသံ အဒိသွာ “အယံ ဥတ္တရာ ဒိသာ”တိ ဥတ္တရာဘိမုခေါ သတ္တပဒဝီတိဟာရေန အဂမာသီတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အာသဘိ**န္တိ ဥတ္တမံ။ **အဂ္ဂေါ**တိ ဂုဏေဟိ သဗ္ဗပဌမော။ ဣတရာနိ ဒွေ ပဒါနိ ဧတဿေဝ ဝေဝစနာနိ။ **အယမန္တိမာ ဇာတိ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဘဝေါ**တိ ပဒဒွယေန ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ပတ္တဗ္ဗံ အရဟတ္တံ ဗျာကာသိ။

ဧတ္ထ စ သမေဟိ ပါဒေဟိ ပထဝိယာ ပတိဋ္ဌာနံ စတုရိဒ္ဓိပါဒပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ၊ ဥတ္တရာဘိမုခဘာဝေါ မဟာဇနံ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ အဘိဘဝိတွာ ဂမနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ၊ သတ္တပဒဂမနံ သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂရတနပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ၊ ဒိဗ္ဗသေတစ္ဆတ္တဓာရဏံ ဝိမုတ္တိဝရဆတ္တပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ၊ ပဉ္စရာဇကကုဓဘဏ္ဍာနံ ပဋိလာဘော ပဉ္စဟိ ဝိမုတ္တီဟိ ဝိမုစ္စနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ၊ သဗ္ဗဒိသာနုဝိလောကနံ အနာဝရဏဉာဏပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ၊ အာသဘိဝါစာဘာသနံ အပ္ပဋိဝတ္တိယဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ၊ “အယမန္တိမာ ဇာတီ”တိ သီဟနာဒေါ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တန္တိ

၁-...ဥဏှီသပဋ္ဋာယေဝ (သျာ) ၂-ဝိဝတ္တန္တိ (သျာ) ၃-ခု ၁-၃၈၆-ပိဋ္ဌေ။

veditabbaṁ. Ime vārā Pāḷiyaṁ āgatā, sambahulavāro pana nāgato, āharitvā dīpetabbo.

Mahāpurisassa hi jātadivase dasasahassilokadhātu kampi. Dasasahassilokadhātumhi devatā ekacakkavāḷe sannipatiṁsu. Paṭhamaṁ devā paṭiggaṇhiṁsu, pacchā manussā. Tantibaddhā vīṇā cammabaddhā bheriyo ca kenaci avāditā sayameva vajjiṁsu. Manussānaṁ andubandhanādīni[1] khaṇḍākhaṇḍaṁ chijjiṁsu. Sabbarogā vūpasamiṁsu, ambilena dhotatambamalaṁ viya vigacchiṁsu. Jaccandhā rūpāni passiṁsu. Jaccabadhirā saddaṁ suṇiṁsu. Pīṭhasappī javasampannā ahesuṁ. Jātijaḷānampi eḷamūgānaṁ sati patiṭṭhāsi. Videsapakkhandā nāvā supaṭṭanaṁ pāpuṇiṁsu. Ākāsaṭṭhakabhūmaṭṭhakaratanāni sakatejobhāsitāni ahesuṁ. Verino mettacittaṁ paṭilabhiṁsu. Avīcimhi aggi nibbāyi. Lokantaresu āloko udapādi. Nadīsu jalaṁ nappavattati. Mahāsamudde madhurasaṁ udakaṁ ahosi. Vāto na vāyi. Ākāsapabbatarukkhagatā[2] sakuṇā bhassitvā pathavigatā ahesuṁ. Cando ativiroci. Sūriyo na uṇho, na sītalo, nimmalo utusampanno ahosi. Devatā attano attano vimānadvāre ṭhatvā apphoṭanaseḷanacelukkhepādīhi mahākīḷakaṁ kīḷiṁsu. Cātuddīpikamahāmegho vassi. Mahājanaṁ neva khudā na pipāsā pīḷesi. Dvārakavāṭāni sayameva vivariṁsu. Pupphūpagaphalūpagā rukkhā pupphaphalāni gaṇhiṁsu. Dasasahassilokadhātu ekaddhajamālā ahosi.

Tatrāpi dasasahassilokadhātukampo sabbaññutaññāṇapaṭilābhassa pubbanimittaṁ. Devatānaṁ ekacakkavāḷe sannipāto dhammacakkappavattanakāle ekappahāreneva sannipatitvā dhammaṁ paṭiggaṇhanassa pubbanimittaṁ. Paṭhamaṁ devatānaṁ paṭiggahaṇaṁ catunnaṁ rūpāvacarajjhānānaṁ paṭilābhassa pubbanimittaṁ. Pacchā manussānaṁ paṭiggahaṇaṁ catunnaṁ arūpāvacarajjhānānaṁ paṭilābhassa pubbanimittaṁ. Tantibaddhavīṇānaṁ sayaṁ vajjanaṁ anupubbavihārapaṭilābhassa pubbanimittaṁ. Cammabaddhabherīnaṁ vajjanaṁ mahatiyā dhammabheriyā anussāvanassa pubbanimittaṁ. Andubandhanādīnaṁ chedo asmimānasamucchedassa pubbanimittaṁ. Mahājanassa rogavigamo catusaccapaṭilābhassa pubbanimittaṁ. Jaccandhānaṁ rūpadassanaṁ dibbacakkhupaṭilābhassa

1. Aṭṭabandhanādīni (Syā) 2. Ākāsagatā pabbatarukkhagatā (Syā)

ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣမေ ဝါရာ ပါဠိယံ အာဂတာ၊ သမ္ဗဟုလဝါရော ပန နာဂတော၊ အာဟရိတွာ ဒီပေတဗ္ဗော။

မဟာပုရိသဿ ဟိ ဇာတဒိဝသေ ဒသသဟဿိလောကဓာတု ကမ္ပိ။ ဒသသဟဿိလောကဓာတုမှိ ဒေဝတာ ဧကစက္ကဝါဠေ သန္နိပတိံသု။ ပဌမံ ဒေဝါ ပဋိဂ္ဂဏှိံသု၊ ပစ္ဆာ မနုဿာ။ တန္တိဗဒ္ဓါ ဝီဏာ စမ္မဗဒ္ဓါ ဘေရိယော စ ကေနစိ အဝါဒိတာ သယမေဝ ဝဇ္ဇိံသု။ မနုဿာနံ အန္ဒုဗန္ဓနာဒီနိ[၁] ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ဆိဇ္ဇိံသု။ သဗ္ဗရောဂါ ဝူပသမိံသု၊ အမ္ဗိလေန ဓောတတမ္ဗမလံ ဝိယ ဝိဂစ္ဆိံသု။ ဇစ္စန္ဓာ ရူပါနိ ပဿိံသု။ ဇစ္စဗဓိရာ သဒ္ဒံ သုဏိံသု။ ပီဌသပ္ပီ ဇဝသမ္ပန္နာ အဟေသုံ။ ဇာတိဇဠာနမ္ပိ ဧဠမူဂါနံ သတိ ပတိဋ္ဌာသိ။ ဝိဒေသပက္ခန္ဒာ နာဝါ သုပဋ္ဋနံ ပါပုဏိံသု။ အာကာသဋ္ဌကဘူမဋ္ဌကရတနာနိ သကတေဇောဘာသိတာနိ အဟေသုံ။ ဝေရိနော မေတ္တစိတ္တံ ပဋိလဘိံသု။ အဝီစိမှိ အဂ္ဂိ နိဗ္ဗာယိ။ လောကန္တရေသု အာလောကော ဥဒပါဒိ။ နဒီသု ဇလံ နပ္ပဝတ္တတိ။ မဟာသမုဒ္ဒေ မဓုရသံ ဥဒကံ အဟောသိ။ ဝါတော န ဝါယိ။ အာကာသပဗ္ဗတရုက္ခဂတာ[၂] သကုဏာ ဘဿိတွာ ပထဝိဂတာ အဟေသုံ။ စန္ဒော အတိဝိရောစိ။ သူရိယော န ဥဏှော၊ န သီတလော၊ နိမ္မလော ဥတုသမ္ပန္နော အဟောသိ။ ဒေဝတာ အတ္တနော အတ္တနော ဝိမာနဒွါရေ ဌတွာ အပ္ဖောဋနသေဠနစေလုက္ခေပါဒီဟိ မဟာကီဠကံ ကီဠိံသု။ စာတုဒ္ဒီပိကမဟာမေဃော ဝဿိ။ မဟာဇနံ နေဝ ခုဒါ န ပိပါသာ ပီဠေသိ။ ဒွါရကဝါဋာနိ သယမေဝ ဝိဝရိံသု။ ပုပ္ဖူပဂဖလူပဂါ ရုက္ခာ ပုပ္ဖဖလာနိ ဂဏှိံသု။ ဒသသဟဿိလောကဓာတု ဧကဒ္ဓဇမာလာ အဟောသိ။

တတြာပိ ဒသသဟဿိလောကဓာတုကမ္ပော သဗ္ဗညုတညာဏပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒေဝတာနံ ဧကစက္ကဝါဠေ သန္နိပါတော ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနကာလေ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ သန္နိပတိတွာ ဓမ္မံ ပဋိဂ္ဂဏှနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ပဌမံ ဒေဝတာနံ ပဋိဂ္ဂဟဏံ စတုန္နံ ရူပါဝစရဇ္ဈာနာနံ ပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ပစ္ဆာ မနုဿာနံ ပဋိဂ္ဂဟဏံ စတုန္နံ အရူပါဝစရဇ္ဈာနာနံ ပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ တန္တိဗဒ္ဓဝီဏာနံ သယံ ဝဇ္ဇနံ အနုပုဗ္ဗဝိဟာရပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ စမ္မဗဒ္ဓဘေရီနံ ဝဇ္ဇနံ မဟတိယာ ဓမ္မဘေရိယာ အနုဿာဝနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ အန္ဒုဗန္ဓနာဒီနံ ဆေဒေါ အသ္မိမာနသမုစ္ဆေဒဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ မဟာဇနဿ ရောဂဝိဂမော စတုသစ္စပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဇစ္စန္ဓာနံ ရူပဒဿနံ ဒိဗ္ဗစက္ခုပဋိလာဘဿ

၁-အဋ္ဋဗန္ဓနာဒီနိ (သျာ) ၂-အာကာသဂတာ ပဗ္ဗတရုက္ခဂတာ (သျာ)

pubbanimittaṁ. Badhirānaṁ saddassavanaṁ dibbasotadhātupaṭilābhassa pubbanimittaṁ. Pīṭhasappīnaṁ javasampadā caturiddhipādapaṭilābhassa pubbanimittaṁ. Jaḷānaṁ[1] satipatiṭṭhānaṁ catusatipaṭṭhānapaṭilābhassa pubbanimittaṁ. Videsapakkhandanāvānaṁ supaṭṭanasampāpuṇanaṁ catupaṭisambhidādhigamassa pubbanimittaṁ. Ratanānaṁ sakatejobhāsitattaṁ yaṁ lokassa dhammobhāsaṁ dassessati, tassa pubbanimittaṁ.

Verīnaṁ mettacittapaṭilābho catubrahmavihārapaṭilābhassa pubbanimittaṁ. Avīcimhi agginibbāyanaṁ[2] ekādasa-agginibbāyanassa pubbanimittaṁ. Lokantarikāloko avijjandhakāraṁ vidhamitvā ñāṇālokadassanassa pubbanimittaṁ. ( )[3] Mahāsamuddassa madhuratā[4] nibbānarasena ekarasabhāvassa pubbanimittaṁ. Vātassa avāyanaṁ dvāsaṭṭhidiṭṭhigatabhindanassa pubbanimittaṁ. Sakuṇānaṁ pathavigamanaṁ mahājanassa ovādaṁ sutvā pāṇehi saraṇagamanassa pubbanimittaṁ. Candassa ativirocanaṁ bahujanakantatāya pubbanimittaṁ. Sūriyassa uṇhasītavivajjana-utusukhatā kāyikacetasikasukhappattiyā pubbanimittaṁ. Devatānaṁ vimānadvāresu ṭhatvā apphoṭanādīhi kīḷanaṁ Buddhabhāvaṁ patvā udānaṁ udānassa pubbanimittaṁ. Cātuddīpikamahāmeghavassanaṁ mahato dhammameghavassanassa[5] pubbanimittaṁ. Khudāpīḷanassa abhāvo kāyagatāsati-amatapaṭilābhassa pubbanimittaṁ. Pipāsāpīḷanassa abhāvo vimuttisukhena sukhitabhāvassa pubbanimittaṁ. Dvārakavāṭānaṁ sayameva vivaraṇaṁ aṭṭhaṅgikamaggadvāravivaraṇassa pubbanimittaṁ. Rukkhānaṁ pupphaphalaggahaṇaṁ vimuttipupphehi pupphitassa[6] ca sāmaññaphalabhārabharitabhāvassa ca pubbanimittaṁ. Dasasahassilokadhātuyā ekaddhajamālitā ariyaddhajamālamālitāya pubbanimittanti veditabbaṁ. Ayaṁ sambahulavāro nāma.

Ettha pañhaṁ pucchanti "yadā mahāpuriso pathaviyaṁ patiṭṭhahitvā uttarābhimukho padasā gantvā āsatiṁ vācaṁ abhāsi, tadā kiṁ pathaviyā gato, udāhu ākāsena, dissamāno gato, udāhu adissamāno, acelako gato, udāhu alaṅkatapaṭiyatto, daharo hutvā

1. Jātijaḷānaṁ (Syā) 2. Agginibbāpanaṁ (Ka)
3. (Nadīsu toyassa appavattanaṁ catuvesārajjapaṭilābhassa pubbanimittaṁ) (Syā)
4. Madhurasatā (Ka) 5. Dhammavegavassanassa (Ka) 6. Pupphanassa (?)

ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဗဓိရာနံ သဒ္ဒဿဝနံ ဒိဗ္ဗသောတဓာတုပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ပီဌသပ္ပီနံ ဇဝသမ္ပဒါ စတုရိဒ္ဓိပါဒပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဇဠာနံ[၁] သတိပတိဋ္ဌာနံ စတုသတိပဋ္ဌာနပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဝိဒေသပက္ခန္ဒနာဝါနံ သုပဋ္ဋနသမ္ပာပုဏနံ စတုပဋိသမ္ဘိဒါဓိဂမဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ရတနာနံ သကတေဇောဘာသိတတ္တံ ယံ လောကဿ ဓမ္မောဘာသံ ဒဿေဿတိ၊ တဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။

ဝေရီနံ မေတ္တစိတ္တပဋိလာဘော စတုဗြဟ္မဝိဟာရပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ အဝီစိမှိ အဂ္ဂိနိဗ္ဗာယနံ[၂] ဧကာဒသအဂ္ဂိနိဗ္ဗာယနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ လောကန္တရိကာလောကော အဝိဇ္ဇန္ဓကာရံ ဝိဓမိတွာ ဉာဏာလောကဒဿနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ( )[၃] မဟာသမုဒ္ဒဿ မဓုရတာ[၄] နိဗ္ဗာနရသေန ဧကရသဘာဝဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဝါတဿ အဝါယနံ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတဘိန္ဒနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ သကုဏာနံ ပထဝိဂမနံ မဟာဇနဿ ဩဝါဒံ သုတွာ ပါဏေဟိ သရဏဂမနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ စန္ဒဿ အတိဝိရောစနံ ဗဟုဇနကန္တတာယ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ သူရိယဿ ဥဏှသီတဝိဝဇ္ဇနဥတုသုခတာ ကာယိကစေတသိကသုခုပ္ပတ္တိယာ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒေဝတာနံ ဝိမာနဒွါရေသု ဌတွာ အပ္ဖောဋနာဒီဟိ ကီဠနံ ဗုဒ္ဓဘာဝံ ပတွာ ဥဒါနံ ဥဒါနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ စာတုဒ္ဒီပိကမဟာမေဃဝဿနံ မဟတော ဓမ္မမေဃဝဿနဿ[၅] ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ခုဒါပီဠနဿ အဘာဝေါ ကာယဂတာသတိအမတပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ပိပါသာပီဠနဿ အဘာဝေါ ဝိမုတ္တိသုခေန သုခိတဘာဝဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒွါရကဝါဋာနံ သယမေဝ ဝိဝရဏံ အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ္ဂဒွါရဝိဝရဏဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ရုက္ခာနံ ပုပ္ဖဖလဂ္ဂဟဏံ ဝိမုတ္တိပုပ္ဖေဟိ ပုပ္ဖိတဿ[၆] စ သာမညဖလဘာရဘရိတဘာဝဿ စ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒသသဟဿိလောကဓာတုယာ ဧကဒ္ဓဇမာလိတာ အရိယဒ္ဓဇမာလမာလိတာယ ပုဗ္ဗနိမိတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အယံ သမ္ဗဟုလဝါရော နာမ။

ဧတ္ထ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တိ “ယဒါ မဟာပုရိသော ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌဟိတွာ ဥတ္တရာဘိမုခေါ ပဒသာ ဂန္တွာ အာသဘိံ ဝါစံ အဘာသိ၊ တဒါ ကိံ ပထဝိယာ ဂတော, ဥဒါဟု အာကာသေန၊ ဒိဿမာနော ဂတော, ဥဒါဟု အဒိဿမာနော၊ အစေလကော ဂတော, ဥဒါဟု အလင်္ကတပဋိယတ္တော၊ ဒဟရော ဟုတွာ

၁-ဇာတိဇဠာနံ (သျာ) ၂-အဂ္ဂိနိဗ္ဗာပနံ (က)
၃-(နဒီသု တောယဿ အပ္ပဝတ္တနံ စတုဝေသာရဇ္ဇပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ) (သျာ)
၄-မဓုရသတာ (က) ၅-ဓမ္မဝေဂဝဿနဿ (က) ၆-ပုပ္ဖနဿ (?)

gato, udāhu mahallako, pacchāpi kiṁ tādisova ahosi, udāhu puna bāladārako”ti. Ayaṁ pana pañho heṭṭhālohapāsāde samuṭṭhito Tipiṭakacūḷābhayattherena vissajjitova. Thero kira ettha niyatipubbekatakamma-issaranimmānavādavasena taṁ taṁ bahuṁ vatvā avasāne evaṁ byākari “mahāpuriso pathaviyā gato, mahājanassa pana ākāsena gacchanto viya ahosi. Dissamāno gato, mahājanassa pana adissamāno viya ahosi. Acelako gato, mahājanassa pana alaṅkatapaṭiyatto viya upaṭṭhāsi. Daharova gato, mahājanassa pana soḷasavassuddesiko viya ahosi. Pacchā pana bāladārakova ahosi, na tādiso”ti. Parisā cassa “Buddhena viya hutvā bho[1] therena pañho kathito”ti attamanā ahosi. Lokantarikavāro vuttanayo eva.

Imā ca pana ādito paṭṭhāya kathitā sabbadhammatā sabbabodhisattānaṁ hontīti veditabbā.

Dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇavaṇṇanā

33. **Addasa kho**ti dukūlacumbaṭake nipajjāpetvā ānītaṁ addasa. **Mahāpurisassā**ti jātigottakulapadesādivasena mahantassa purisassa. **Dve gatiyo**ti dve niṭṭhā dve nipphattiyo. Ayañhi gatisaddo “pañca kho imā Sāriputta gatiyo”ti[2] ettha nirayādibhedāya sattehi gantabbagatiyā vattati. “Imesaṁ kho ahaṁ bhikkhūnaṁ sīlavantānaṁ kalyāṇadhammānaṁ neva jānāmi āgatiṁ vā gatiṁ vā”ti[3] ettha ajjhāsaye. “Nibbānaṁ arahato gatī”ti[4] ettha paṭissaraṇe. “Apica tyāhaṁ brahme gatiñca pajānāmi, jutiñca pajānāmi evaṁmahiddhiko bako brahmā”ti[5] ettha nipphattiyaṁ vattati. Svāyamidhāpi nipphattiyaṁ vattatīti veditabbo. **Anaññā**ti aññā gati nipphatti nāma natthi.

Dhammikoti dasakusaladhammasamannāgato agatigamanavirahito. **Dhammarājā**ti idaṁ purimapadasseva vevacanaṁ. Dhammena vā laddharajjattā dhammarājā.

1. Sundaro (Syā)
2. Ma 1. 106 piṭṭhe.
3. Ma 1. 409 piṭṭhe.
4. Vi 5. 263 piṭṭhe.
5. Ma 1. 403 piṭṭhe.

ဂတော, ဥဒါဟု မဟလ္လကော၊ ပစ္ဆာပိ ကိံ တာဒိသောဝ အဟောသိ, ဥဒါဟု ပုန ဗာလဒါရကော”တိ။ အယံ ပန ပဉှော ဟေဋ္ဌာလောဟပါသာဒေ သမုဋ္ဌိတော တိပိဋကစူဠာဘယတ္ထေရေန ဝိဿဇ္ဇိတောဝ။ ထေရော ကိရ ဧတ္ထ နိယတိပုဗ္ဗေကတကမ္မဣဿရနိမ္မာနဝါဒဝသေန တံ တံ ဗဟုံ ဝတွာ အဝသာနေ ဧဝံ ဗျာကရိ “မဟာပုရိသော ပထဝိယာ ဂတော၊ မဟာဇနဿ ပန အာကာသေန ဂစ္ဆန္တော ဝိယ အဟောသိ။ ဒိဿမာနော ဂတော၊ မဟာဇနဿ ပန အဒိဿမာနော ဝိယ အဟောသိ။ အစေလကော ဂတော၊ မဟာဇနဿ ပန အလင်္ကတပဋိယတ္တော ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။ ဒဟရောဝ ဂတော၊ မဟာဇနဿ ပန သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကော ဝိယ အဟောသိ။ ပစ္ဆာ ပန ဗာလဒါရကောဝ အဟောသိ၊ န တာဒိသော”တိ။ ပရိသာ စဿ “ဗုဒ္ဓေန ဝိယ ဟုတွာ ဘော[1] ထေရေန ပဉှော ကထိတော”တိ အတ္တမနာ အဟောသိ။ လောကန္တရိကဝါရော ဝုတ္တနယော ဧဝ။

ဣမာ စ ပန အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ကထိတာ သဗ္ဗဓမ္မတာ သဗ္ဗဗောဓိသတ္တာနံ ဟောန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏဝဏ္ဏနာ

၃၃။ **အဒ္ဒသ ခေါ**တိ ဒုကူလစုမ္ဗဋကေ နိပဇ္ဇာပေတွာ အာနီတံ အဒ္ဒသ။ **မဟာပုရိသဿာ**တိ ဇာတိဂေါတ္တကုလပဒေသာဒိဝသေန မဟန္တဿ ပုရိသဿ။ **ဒွေ ဂတိယော**တိ ဒွေ နိဋ္ဌာ ဒွေ နိပ္ဖတ္တိယော။ အယဉှိ ဂတိသဒ္ဒေါ “ပဉ္စ ခေါ ဣမာ သာရိပုတ္တ ဂတိယော”တိ[2] ဧတ္ထ နိရယာဒိဘေဒါယ သတ္တေဟိ ဂန္တဗ္ဗဂတိယာ ဝတ္တတိ။ “ဣမေသံ ခေါ အဟံ ဘိက္ခူနံ သီလဝန္တာနံ ကလျာဏဓမ္မာနံ နေဝ ဇာနာမိ အာဂတိံ ဝါ ဂတိံ ဝါ”တိ[3] ဧတ္ထ အဇ္ဈာသယေ။ “နိဗ္ဗာနံ အရဟတော ဂတီ”တိ[4] ဧတ္ထ ပဋိဿရဏေ။ “အပိစ တျာဟံ ဗြဟ္မေ ဂတိဉ္စ ပဇာနာမိ၊ ဇုတိဉ္စ ပဇာနာမိ ဧဝံမဟိဒ္ဓိကော ဗကော ဗြဟ္မာ”တိ[5] ဧတ္ထ နိပ္ဖတ္တိယံ ဝတ္တတိ။ သွာယမိဓာပိ နိပ္ဖတ္တိယံ ဝတ္တတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အနညာ**တိ အညာ ဂတိ နိပ္ဖတ္တိ နာမ နတ္ထိ။

ဓမ္မိကောတိ ဒသကုသလဓမ္မသမန္နာဂတော အဂတိဂမနဝိရဟိတော။ **ဓမ္မရာဇာ**တိ ဣဒံ ပုရိမပဒဿေဝ ဝေဝစနံ။ ဓမ္မေန ဝါ လဒ္ဓရဇ္ဇတ္တာ ဓမ္မရာဇာ။

၁-သုန္ဒရော (သျာ)
၂-မ ၁-၁၀၆-ပိဋ္ဌေ။
၃-မ ၁-၄၀၉-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဝိ ၅-၂၆၃-ပိဋ္ဌေ။
၅-မ ၁-၄၀၃-ပိဋ္ဌေ။

Cāturantoti puratthimasamuddādīnaṁ catunnaṁ samuddānaṁ vasena caturantāya pathaviyā issaro. **Vijitāvī**ti vijitasaṅgāmo. Janapado asmiṁ[1] thāvariyaṁ thirabhāvaṁ pattoti **janapadatthāvariyappatto.** Caṇḍassa hi rañño balidaṇḍādīhi lokaṁ pīḷayato manussā majjhimajanapadaṁ chaḍḍetvā pabbatasamuddatīrādīni nissāya paccante vāsaṁ kappenti. Atimudukassa rañño corehi sāhasikadhanavilopapīḷitā[2] manussā paccantaṁ pahāya janapadamajjhe vāsaṁ kappenti, iti evarūpe rājini janapado thirabhāvaṁ na pāpuṇāti, imasmiṁ pana kumāre rajjaṁ kārayamāne etassa janapado pāsāṇapiṭṭhiyaṁ ṭhapetvā ayopaṭṭena parikkhitto viya thiro bhavissatīti dassento "janapadatthāvariyappatto"ti āhaṁsu.

Sattaratanasamannāgatoti ettha ratijananaṭṭhena **ratanaṁ.** Apica—

Cittīkataṁ mahagghañca, atulaṁ dullabhadassanaṁ.
Anomasattaparibhogaṁ, ratanaṁ tena vuccati.

Cakkaratanassa ca nibbattakālato paṭṭhāya aññaṁ devaṭṭhānaṁ nāma na hoti, sabbe gandhapupphādīhi tasseva pūjañca abhivādanādīni ca karontīti cittīkataṭṭhena ratanaṁ. Cakkaratanassa ca ettakaṁ nāma dhanaṁ agghatīti aggho natthi, iti mahagghaṭṭhenāpi ratanaṁ. Cakkaratanañca aññehi loke vijjamānaratanehi asadisanti atulaṭṭhenāpi ratanaṁ. Yasmā ca pana yasmiṁ kappe Buddhā uppajjanti, tasmiṁyeva cakkavattino uppajjanti, Buddhā ca kadāci karahaci uppajjanti, tasmā dullabhadassanaṭṭhenāpi ratanaṁ. Tadetaṁ jātirūpakula-issariyādīhi anomassa uḷārasattasseva uppajjati na aññassāti anomasattaparibhogaṭṭhenāpi ratanaṁ. Yathā cakkaratanaṁ, evaṁ sesānipīti imehi sattahi ratanehi parivārabhāvena ceva sabbabhogūpakaraṇabhāvena ca samannāgatoti sattaratanasamannāgato.

Idāni tesaṁ sarūpato dassanatthaṁ **tassimānī**ti-ādi vuttaṁ. Tattha **cakkaratanan**ti-ādīsu ayaṁ saṅkhepādhippāyo, dvisahassadīpaparivārānaṁ catunnaṁ mahādīpānaṁ sirivibhavaṁ gahetvā dātuṁ samatthaṁ cakkaratanaṁ pātubhavati. Tathā purebhattameva sāgarapariyantaṁ pathaviṁ anusaṁyāyanasamatthaṁ[3] vehāsaṅgamaṁ **hatthiratanaṁ,** tādisameva **assaratanaṁ,** caturaṅgasamannāgate

1. Assa (Syā) 2. Sāhasikajanavilopapīḷitā (Syā) 3. Anupariyāyanasamatthaṁ (Syā)

စာတုရန္တောတိ ပုရတ္ထိမသမုဒ္ဒါဒီနံ စတုန္နံ သမုဒ္ဒါနံ ဝသေန စတုရန္တာယ ပထဝိယာ ဣဿရော။ **ဝိဇိတာဝီ**တိ ဝိဇိတသင်္ဂါမော။ ဇနပဒေါ အသ္မိံ[၁] ထာဝရိယံ ထိရဘာဝံ ပတ္တောတိ **ဇနပဒတ္ထာဝရိယပ္ပတ္တော။** စဏ္ဍဿ ဟိ ရညော ဗလိဒဏ္ဍာဒီဟိ လောကံ ပီဠယတော မနုဿာ မဇ္ဈိမဇနပဒံ ဆဍ္ဍေတွာ ပဗ္ဗတသမုဒ္ဒတီရာဒီနိ နိဿာယ ပစ္စန္တေ ဝါသံ ကပ္ပေန္တိ။ အတိမုဒုကဿ ရညော စောရေဟိ သာဟသိကဓနဝိလောပပီဠိတာ[၂] မနုဿာ ပစ္စန္တံ ပဟာယ ဇနပဒမဇ္ဈေ ဝါသံ ကပ္ပေန္တိ၊ ဣတိ ဧဝရူပေ ရာဇိနိ ဇနပဒေါ ထိရဘာဝံ န ပါပုဏာတိ၊ ဣမသ္မိံ ပန ကုမာရေ ရဇ္ဇံ ကာရယမာနေ ဧတဿ ဇနပဒေါ ပါသာဏပိဋ္ဌိယံ ဌပေတွာ အယောပဋ္ဋေန ပရိက္ခိတ္တော ဝိယ ထိရော ဘဝိဿတီတိ ဒဿေန္တော “ဇနပဒတ္ထာဝရိယပ္ပတ္တော”တိ အာဟံသု။

သတ္တရတနသမန္နာဂတောတိ ဧတ္ထ ရတိဇနနဋ္ဌေန **ရတနံ။** အပိစ—

စိတ္တီကတံ မဟဂ္ဃဉ္စ၊ အတုလံ ဒုလ္လဘဒဿနံ။
အနောမသတ္တပရိဘောဂံ၊ ရတနံ တေန ဝုစ္စတိ။

စက္ကရတနဿ စ နိဗ္ဗတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ အညံ ဒေဝဋ္ဌာနံ နာမ န ဟောတိ၊ သဗ္ဗေ ဂန္ဓပုပ္ဖာဒီဟိ တဿေဝ ပူဇဉ္စ အဘိဝါဒနာဒီနိ စ ကရောန္တီတိ စိတ္တီကတဋ္ဌေန ရတနံ။ စက္ကရတနဿ စ ဧတ္တကံ နာမ ဓနံ အဂ္ဃတီတိ အဂ္ဃော နတ္ထိ၊ ဣတိ မဟဂ္ဃဋ္ဌေနာပိ ရတနံ။ စက္ကရတနဉ္စ အညေဟိ လောကေ ဝိဇ္ဇမာနရတနေဟိ အသဒိသန္တိ အတုလဋ္ဌေနာပိ ရတနံ။ ယသ္မာ စ ပန ယသ္မိံ ကပ္ပေ ဗုဒ္ဓါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တသ္မိံယေဝ စက္ကဝတ္တိနော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဗုဒ္ဓါ စ ကဒါစိ ကရဟစိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တသ္မာ ဒုလ္လဘဒဿနဋ္ဌေနာပိ ရတနံ။ တဒေတံ ဇာတိရူပကုလဣဿရိယာဒီဟိ အနောမဿ ဥဠာရသတ္တဿေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ န အညဿာတိ အနောမသတ္တပရိဘောဂဋ္ဌေနာပိ ရတနံ။ ယထာ စက္ကရတနံ၊ ဧဝံ သေသာနိပီတိ ဣမေဟိ သတ္တဟိ ရတနေဟိ ပရိဝါရဘာဝေန စေဝ သဗ္ဗဘောဂူပကရဏဘာဝေန စ သမန္နာဂတောတိ သတ္တရတနသမန္နာဂတော။

ဣဒါနိ တေသံ သရူပတော ဒဿနတ္ထံ **တဿိမာနီ**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **စက္ကရတန**န္တိအာဒီသု အယံ သင်္ခေပါဓိပ္ပါယော၊ ဒွိသဟဿဒီပပရိဝါရာနံ စတုန္နံ မဟာဒီပါနံ သိရိဝိဘဝံ ဂဟေတွာ ဒါတုံ သမတ္ထံ စက္ကရတနံ ပါတုဘဝတိ။ တထာ ပုရေဘတ္တမေဝ သာဂရပရိယန္တံ ပထဝိံ အနုသံယာယနသမတ္ထံ[၃] ဝေဟာသင်္ဂမံ **ဟတ္ထိရတနံ,** တာဒိသမေဝ **အဿရတနံ,** စတုရင်္ဂသမန္နာဂတေ

၁-အဿ (သျာ) ၂-သာဟသိကဇနဝိလောပပီဠိတာ (သျာ) ၃-အနုပရိယာယနသမတ္ထံ (သျာ)

andhakāre yojanappamāṇaṁ andhakāraṁ vidhamitvā ālokadassanasamatthaṁ **maṇiratanaṁ,** chabbidhadosavivajjitaṁ manāpacāri **itthiratanaṁ,** yojanappamāṇe antopathavigataṁ nidhiṁ dassanasamatthaṁ **gahapatiratanaṁ,** aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā sakalarajjamanusāsanasamatthaṁ jeṭṭhaputtasaṅkhātaṁ **pariṇāyakaratanaṁ** pātubhavati.

Parosahassanti atirekasahassaṁ. **Sūrā**ti abhīrukā. **Vīraṅgarūpā**ti vīrānaṁ aṅgaṁ vīraṅgaṁ, vīriyassetaṁ nāmaṁ, vīraṅgaṁ rūpametesanti vīraṅgarūpā, vīriyajātikā vīriyasabhāvā vīriyamayā[1] akilāsuno ahesuṁ, divasampi yujjhantā na kilamantīti vuttaṁ hoti. **Sāgarapariyantan**ti Cakkavāḷapabbataṁ sīmaṁ katvā ṭhitasamuddapariyantaṁ. **Adaṇḍenā**ti ye katāparādhe satte satampi sahassampi gaṇhanti, te dhanadaṇḍena rajjaṁ kārenti. Ye chejjabhejjaṁ anusāsanti, te satthadaṇḍena. Ayaṁ pana duvidhampi daṇḍaṁ pahāya adaṇḍena ajjhāvasati. **Asatthenā**ti ye ekatodhārādinā satthena paraṁ vihesanti, te satthena rajjaṁ kārenti nāma. Ayaṁ pana satthena khuddamakkhikāyapi pivanamattaṁ lohitaṁ kassaci anuppādetvā dhammeneva “ehi kho mahārājā”ti evaṁ paṭirājūhi sampaṭicchitāgamano vuttappakāraṁ pathaviṁ abhivijinitvā ajjhāvasati, abhibhavitvā sāmī hutvā vasatīti attho.

Evaṁ ekaṁ nipphattiṁ kathetvā dutiyaṁ kathetuṁ **sace kho panā**ti-ādi vuttaṁ. Tattha rāgadosamohamānadiṭṭhikilesataṇhāsaṅkhātaṁ chadanaṁ āvaraṇaṁ vivaṭaṁ viddhaṁsitaṁ vivaṭakaṁ[2] etenāti **vivaṭacchado.** “Vivaṭṭacchadā”tipi pāṭho, ayameva attho.

35. Evaṁ dutiyaṁ nipphattiṁ kathetvā tāsaṁ nimittabhūtāni lakkhaṇāni dassetuṁ **ayañhi deva kumāro**ti-ādi vuttaṁ. Tattha **suppatiṭṭhitapādo**ti yathā aññesaṁ bhūmiyaṁ pādaṁ ṭhapentānaṁ aggapādatalaṁ vā paṇhi vā passaṁ vā paṭhamaṁ phusati vemajjhe vā pana chiddaṁ hoti, ukkhipantānaṁ aggatalādīsu ekakoṭṭhāsova paṭhamaṁ uṭṭhahati, na evamassa. Assa pana suvaṇṇapādukatalamiva ekappahāreneva sakalaṁ pādatalaṁ bhūmiṁ phusati, ekappahāreneva bhūmito uṭṭhahati. Tasmā ayaṁ suppatiṭṭhitapādo.

1. Vīriyamayā viya (?) 2. Vivaṭitaṁ (Syā)

အန္ဓကာရေ ယောဇနပ္ပမာဏံ အန္ဓကာရံ ဝိဓမိတွာ အာလောကဒဿနသမတ္ထံ **မဏိရတနံ,** ဆဗ္ဗိဓဒောသဝိဝဇ္ဇိတံ မနာပစာရိ **ဣတ္ထိရတနံ,** ယောဇနပ္ပမာဏေ အန္တောပထဝိဂတံ နိဓိံ ဒဿနသမတ္ထံ **ဂဟပတိရတနံ,** အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သကလရဇ္ဇမနုသာသနသမတ္ထံ ဇေဋ္ဌပုတ္တသင်္ခါတံ **ပရိဏာယကရတနံ** ပါတုဘဝတိ။

ပရောသဟဿန္တိ အတိရေကသဟဿံ။ **သူရာတိ** အဘီရုကာ။ **ဝီရင်္ဂရူပါတိ** ဝီရာနံ အင်္ဂံ ဝီရင်္ဂံ၊ ဝီရိယဿေတံ နာမံ၊ ဝီရင်္ဂံ ရူပမေတေသန္တိ ဝီရင်္ဂရူပါ၊ ဝီရိယဇာတိကာ ဝီရိယသဘာဝါ ဝီရိယမယာ[၁] အကိလာသုနော အဟေသုံ၊ ဒိဝသမ္ပိ ယုဇ္ဈန္တာ န ကိလမန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သာဂရပရိယန္တန္တိ** စက္ကဝါဠပဗ္ဗတံ သီမံ ကတွာ ဌိတသမုဒ္ဒပရိယန္တံ။ **အဒဏ္ဍေနာတိ** ယေ ကတာပရာဓေ သတ္တေ သတမ္ပိ သဟဿမ္ပိ ဂဏှန္တိ၊ တေ ဓနဒဏ္ဍေန ရဇ္ဇံ ကာရေန္တိ။ ယေ ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇံ အနုသာသန္တိ၊ တေ သတ္ထဒဏ္ဍေန။ အယံ ပန ဒုဝိဓမ္ပိ ဒဏ္ဍံ ပဟာယ အဒဏ္ဍေန အဇ္ဈာဝသတိ။ **အသတ္ထေနာတိ** ယေ ဧကတောဓာရာဒိနာ သတ္ထေန ပရံ ဝိဟေသန္တိ၊ တေ သတ္ထေန ရဇ္ဇံ ကာရေန္တိ နာမ။ အယံ ပန သတ္ထေန ခုဒ္ဒမက္ခိကာယပိ ပိဝနမတ္တံ လောဟိတံ ကဿစိ အနုပ္ပါဒေတွာ ဓမ္မေနေဝ “ဧဟိ ခေါ မဟာရာဇာ”တိ ဧဝံ ပဋိရာဇူဟိ သမ္ပဋိစ္ဆိတာဂမနော ဝုတ္တပ္ပကာရံ ပထဝိံ အဘိဝိဇိနိတွာ အဇ္ဈာဝသတိ၊ အဘိဘဝိတွာ သာမီ ဟုတွာ ဝသတီတိ အတ္ထော။

ဧဝံ ဧကံ နိပ္ဖတ္တိံ ကထေတွာ ဒုတိယံ ကထေတုံ **သစေ ခေါ ပနာ**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ ရာဂဒောသမောဟမာနဒိဋ္ဌိကိလေသတဏှာသင်္ခါတံ ဆဒနံ အာဝရဏံ ဝိဝဋံ ဝိဒ္ဓံသိတံ ဝိဝဋကံ[၂] ဧတေနာတိ **ဝိဝဋစ္ဆဒေါ။** “ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒါ”တိပိ ပါဌော၊ အယမေဝ အတ္ထော။

၃၅။ ဧဝံ ဒုတိယံ နိပ္ဖတ္တိံ ကထေတွာ တာသံ နိမိတ္တဘူတာနိ လက္ခဏာနိ ဒဿေတုံ **အယဉ္ဟိ ဒေဝ ကုမာရော**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **သုပ္ပတိဋ္ဌိတပါဒေါ**တိ ယထာ အညေသံ ဘူမိယံ ပါဒံ ဌပေန္တာနံ အဂ္ဂပါဒတလံ ဝါ ပဏှိ ဝါ ပဿံ ဝါ ပဌမံ ဖုသတိ၊ ဝေမဇ္ဈေ ဝါ ပန ဆိဒ္ဒံ ဟောတိ၊ ဥက္ခိပန္တာနံ အဂ္ဂတလာဒီသု ဧကကောဋ္ဌာသောဝ ပဌမံ ဥဋ္ဌဟတိ၊ န ဧဝမဿ။ အဿ ပန သုဝဏ္ဏပါဒုကတလမိဝ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ သကလံ ပါဒတလံ ဘူမိံ ဖုသတိ၊ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဘူမိတော ဥဋ္ဌဟတိ။ တသ္မာ အယံ သုပ္ပတိဋ္ဌိတပါဒေါ။

၁-ဝီရိယမယာ ဝိယ (?) ၂-ဝိဝဋိတံ (သျာ)

Cakkānīti dvīsu pādatalesu dve cakkāni, tesaṁ arā ca nemi ca nābhi ca Pāḷiyaṁ vuttāva. **Sabbākāraparipūrānī**ti iminā pana ayaṁ viseso veditabbo, tesaṁ kira cakkānaṁ pādatalassa majjhe nābhi dissati, nābhiparicchinnā vaṭṭalekhā dissati, nābhimukhaparikkhepapaṭṭo dissati, panāḷimukhaṁ dissati, arā dissanti, aresu vaṭṭilekhā dissanti, nemimaṇikā dissanti. Idaṁ tāva Pāḷiyaṁ āgatameva. Sambahulavāro pana anāgato, so evaṁ daṭṭhabbo—satti sirīvaccho nandi sovattiko vaṭaṁsako vaḍḍhamānakaṁ macchayugaḷaṁ bhaddapīṭhaṁ aṅkusako pāsādo toraṇaṁ setacchattaṁ khaggo tālavaṇṭaṁ morahatthako vāḷabījanī uṇhīsaṁ maṇi patto sumanadāmaṁ nīluppalaṁ rattuppalaṁ setuppalaṁ padumaṁ puṇḍarīkaṁ puṇṇaghaṭo puṇṇapāti samuddo cakkavāḷo Himavā Sineru candimasūriyā nakkhattāni cattāro mahādīpā dviparittadīpasahassāni, antamaso cakkavattirañño parisaṁ upādāya sabbo cakkalakkhaṇasseva parivāro.

Āyatapaṇhīti dīghapaṇhi, paripuṇṇapaṇhīti attho. Yathā hi aññesaṁ aggapādo dīgho hoti, paṇhimatthake jaṅghā patiṭṭhāti, paṇhiṁ tacchetvā ṭhapitā viya hoti, na evaṁ mahāpurisassa. Mahāpurisassa pana catūsu koṭṭhāsesu dve koṭṭhāsā aggapādo hoti, tatiye koṭṭhāse jaṅghā patiṭṭhāti, catutthakoṭṭhāse āraggena vaṭṭetvā ṭhapitvā viya rattakambalageṇḍukasadisā paṇhi hoti.

Dīghaṅgulīti yathā aññesaṁ kāci aṅguliyo dīghā honti, kāci rassā, na evaṁ mahāpurisassa. Mahāpurisassa pana makkaṭasseva dīghā hatthapādaṅguliyo mūle thūlā, anupubbena gantvā agge tanukā, niyyāsatelena madditvā vaṭṭitaharitālavaṭṭisadisā honti. Tena vuttaṁ “dīghaṅgulī”ti.

Mudutalunahatthapādoti sappimaṇḍe osāretvā ṭhapitaṁ satavāravihatakappāsapaṭalaṁ viya mudu. Yathā ca idāni jātamattassa, evaṁ vuḍḍhakālepi mudutalunāyeva bhavissanti, mudutalunā hatthapādā etassāti mudutalunahatthapādo.

Jālahatthapādoti na cammena paṭibaddha-aṅgulantaro. Ediso hi phaṇahatthako parisadosena[1] upahato pabbajjaṁ na paṭilabhati. Mahāpurisassa

1. Purisadosena (Syā, Ka)

စက္ကာနီတိ ဒွီသု ပါဒတလေသု ဒွေ စက္ကာနိ၊ တေသံ အရာ စ နေမိ စ နာဘိ စ ပါဠိယံ ဝုတ္တာဝ။ **သဗ္ဗာကာရပရိပူရာနီ**တိ ဣမိနာ ပန အယံ ဝိသေသော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ တေသံ ကိရ စက္ကာနံ ပါဒတလဿ မဇ္ဈေ နာဘိ ဒိဿတိ၊ နာဘိပရိစ္ဆိန္နာ ဝဋ္ဋလေခါ ဒိဿတိ၊ နာဘိမုခပရိက္ခေပပဋ္ဋော ဒိဿတိ၊ ပနာဠိမုခံ ဒိဿတိ၊ အရာ ဒိဿန္တိ၊ အရေသု ဝဋ္ဋိလေခါ ဒိဿန္တိ၊ နေမိမဏိကာ ဒိဿန္တိ။ ဣဒံ တာဝ ပါဠိယံ အာဂတမေဝ။ သမ္ဗဟုလဝါရော ပန အနာဂတော၊ သော ဧဝံ ဒဋ္ဌဗ္ဗော—သတ္တိ သိရိဝစ္ဆော နန္ဒိ သောဝတ္ထိကော ဝဋံသကော ဝဍ္ဎမာနကံ မစ္ဆယုဂဠံ ဘဒ္ဒပီဌံ အင်္ကုသကော ပါသာဒေါ တောရဏံ သေတစ္ဆတ္တံ ခဂ္ဂေါ တာလဝဏ္ဋံ မောရဟတ္ထကော ဝါဠဗီဇနီ ဥဏှီသံ မဏိ ပတ္တော သုမနဒါမံ နီလုပ္ပလံ ရတ္တုပ္ပလံ သေတုပ္ပလံ ပဒုမံ ပုဏ္ဍရီကံ ပုဏ္ဏဃဋော ပုဏ္ဏပါတိ သမုဒ္ဒေါ စက္ကဝါဠော ဟိမဝါ သိနေရု စန္ဒိမသူရိယာ နက္ခတ္တာနိ စတ္တာရော မဟာဒီပါ ဒွိပရိတ္တဒီပသဟဿာနိ, အန္တမသော စက္ကဝတ္တိရညော ပရိသံ ဥပါဒါယ သဗ္ဗော စက္ကလက္ခဏဿေဝ ပရိဝါရော။

အာယတပဏှီတိ ဒီဃပဏှိ၊ ပရိပုဏ္ဏပဏှီတိ အတ္ထော။ ယထာ ဟိ အညေသံ အဂ္ဂပါဒေါ ဒီဃော ဟောတိ၊ ပဏှိမတ္ထကေ ဇင်္ဃာ ပတိဋ္ဌာတိ၊ ပဏှိံ တစ္ဆေတွာ ဌပိတာ ဝိယ ဟောတိ၊ န ဧဝံ မဟာပုရိသဿ။ မဟာပုရိသဿ ပန စတူသု ကောဋ္ဌာသေသု ဒွေ ကောဋ္ဌာသာ အဂ္ဂပါဒေါ ဟောတိ၊ တတိယေ ကောဋ္ဌာသေ ဇင်္ဃာ ပတိဋ္ဌာတိ၊ စတုတ္ထကောဋ္ဌာသေ အာရဂ္ဂေန ဝဋ္ဋေတွာ ဌပိတာ ဝိယ ရတ္တကမ္ဗလဂေဏ္ဍုကသဒိသာ ပဏှိ ဟောတိ။

ဒီဃင်္ဂုလီတိ ယထာ အညေသံ ကာစိ အင်္ဂုလိယော ဒီဃာ ဟောန္တိ၊ ကာစိ ရဿာ၊ န ဧဝံ မဟာပုရိသဿ။ မဟာပုရိသဿ ပန မက္ကဋဿေဝ ဒီဃာ ဟတ္ထပါဒင်္ဂုလိယော မူလေ ထူလာ၊ အနုပုဗ္ဗေန ဂန္တွာ အဂ္ဂေ တနုကာ၊ နိယျာသတေလေန မဒ္ဒိတွာ ဝဋ္ဋိတဟရိတာလဝဋ္ဋိသဒိသာ ဟောန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဒီဃင်္ဂုလီ”တိ။

မုဒုတလုနဟတ္ထပါဒေါတိ သပ္ပိမဏ္ဍေ ဩသာရေတွာ ဌပိတံ သတဝါရဝိဟတကပ္ပါသပဋလံ ဝိယ မုဒု။ ယထာ စ ဣဒါနိ ဇာတမတ္တဿ၊ ဧဝံ ဝုဍ္ဎကာလေပိ မုဒုတလုနာယေဝ ဘဝိဿန္တိ၊ မုဒုတလုနာ ဟတ္ထပါဒါ ဧတဿာတိ မုဒုတလုနဟတ္ထပါဒေါ။

ဇာလဟတ္ထပါဒေါတိ န စမ္မေန ပဋိဗဒ္ဓအင်္ဂုလန္တရော။ ဧဒိသော ဟိ ဖဏဟတ္ထကော ပရိသဒေါသေန[1] ဥပဟတော ပဗ္ဗဇ္ဇံ န ပဋိလဘတိ။ မဟာပုရိသဿ

၁-ပုရိသဒေါသေန (သျာ၊ က)

pana catasso hatthaṅguliyo pañcapi pādaṅguliyo ekappamāṇā honti, tāsaṁ ekappamāṇatāya yavalakkhaṇaṁ[1] aññamaññaṁ paṭivijjhitvā tiṭṭhati. Athassa hatthapādā kusalena vaḍḍhakinā yojitajālavātapānasadisā honti. Tena vuttaṁ "jālahatthapādo"ti.

Uddhaṁ patiṭṭhitagopphakattā ussaṅkhā pādā assāti **ussaṅkhapādo.** Aññesañhi piṭṭhipāde gopphakā honti, tena tesaṁ pādā āṇibaddhā viya baddhā honti, na yathāsukhaṁ parivattanti, gacchantānaṁ pādatalānipi na dissanti. Mahāpurisassa pana āruhitvā upari gopphakā patiṭṭhahanti, tenassa nābhito paṭṭhāya uparimakāyo nāvāya ṭhapitasuvaṇṇapaṭimā viya niccalo hoti, adhokāyova iñjati, sukhena pādā parivattanti, puratopi pacchatopi ubhayapassesupi ṭhatvā passantānaṁ pādatalāni paññāyanti, na hatthīnaṁ viya pacchatoyeva.

Eṇijaṅghoti eṇimigasadisajaṅgho maṁsussadena paripuṇṇajaṅgho, na ekato baddha piṇḍikamaṁso, samantato samasaṇṭhitena maṁsena parikkhittāhi suvaṭṭitāhi sāligabbhayavagabbhasadisāhi jaṅghāhi samannāgatoti attho.

Anonamantoti anamanto, etenassa akhujja-avāmanabhāvo dīpito. Avasesajanā hi khujjā vā honti vāmanā vā. Khujjānaṁ uparimakāyo aparipuṇṇo hoti, vāmanānaṁ heṭṭhimakāyo. Te aparipuṇṇakāyattā na sakkonti anonamantā jaṇṇukāni parimajjituṁ. Mahāpuriso pana paripuṇṇa-ubhayakāyattā sakkoti.

Kosohitavatthaguyhoti usabhavāraṇādīnaṁ viya suvaṇṇapadumakaṇṇikasadisehi kosehi ohitaṁ paṭicchannaṁ vatthaguyhaṁ assāti kosohitavatthaguyho. **Vatthaguyhan**ti vatthena guhitabbaṁ aṅgajātaṁ vuccati.

Suvaṇṇavaṇṇoti jātihiṅgulakena majjitvā dīpidāṭhāya ghaṁsitvā[2] gerukaparikammaṁ katvā ṭhapitaghanasuvaṇṇarūpasadisoti attho. Etenassa ghanasiniddhasaṇhasarīrataṁ dassetvā chavivaṇṇadassanatthaṁ **kañcanasannibhattaco**ti vuttaṁ. Purimassa vā vevacanametaṁ.

1. Jālalakkhaṇaṁ (Ka)
2. Nisadāyaṁ ghaṁsitvā (Ka)

ပန စတဿော ဟတ္ထင်္ဂုလိယော ပဉ္စပိ ပါဒင်္ဂုလိယော ဧကပ္ပမာဏာ ဟောန္တိ၊ တာသံ ဧကပ္ပမာဏတာယ ယဝလက္ခဏံ[၁] အညမညံ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ တိဋ္ဌတိ။ အထဿ ဟတ္ထပါဒါ ကုသလေန ဝဍ္ဎကိနာ ယောဇိတဇာလဝါတပါနသဒိသာ ဟောန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဇာလဟတ္ထပါဒေါ"တိ။

ဥဒ္ဓံ ပတိဋ္ဌိတဂေါပ္ဖကတ္တာ ဥဿင်္ခါ ပါဒါ အဿာတိ **ဥဿင်္ခပါဒေါ**။ အညေသညှိ ပိဋ္ဌိပါဒေ ဂေါပ္ဖကာ ဟောန္တိ၊ တေန တေသံ ပါဒါ အာဏိဗဒ္ဓါ ဝိယ ဗဒ္ဓါ ဟောန္တိ၊ န ယထာသုခံ ပရိဝတ္တန္တိ၊ ဂစ္ဆန္တာနံ ပါဒတလာနိပိ န ဒိဿန္တိ။ မဟာပုရိသဿ ပန အာရုဟိတွာ ဥပရိ ဂေါပ္ဖကာ ပတိဋ္ဌဟန္တိ၊ တေနဿ နာဘိတော ပဋ္ဌာယ ဥပရိမကာယော နာဝါယ ဌပိတသုဝဏ္ဏပဋိမာ ဝိယ နိစ္စလော ဟောတိ၊ အဓောကာယောဝ ဣဉ္ဇတိ၊ သုခေန ပါဒါ ပရိဝတ္တန္တိ၊ ပုရတောပိ ပစ္ဆတောပိ ဥဘယပဿေသုပိ ဌတွာ ပဿန္တာနံ ပါဒတလာနိ ပညာယန္တိ၊ န ဟတ္ထီနံ ဝိယ ပစ္ဆတောယေဝ။

ဧဏိဇင်္ဃောတိ ဧဏိမိဂသဒိသဇင်္ဃော မံသုဿဒေန ပရိပုဏ္ဏဇင်္ဃော၊ န ဧကတော ဗဒ္ဓပိဏ္ဍိကမံသော၊ သမန္တတော သမသဏ္ဌိတေန မံသေန ပရိက္ခိတ္တာဟိ သုဝဋ္ဋိတာဟိ သာလိဂဗ္ဘယဝဂဗ္ဘသဒိသာဟိ ဇင်္ဃာဟိ သမန္နာဂတောတိ အတ္ထော။

အနောနမန္တောတိ အနမန္တော၊ ဧတေနဿ အခုဇ္ဇအဝါမနဘာဝေါ ဒီပိတော။ အဝသေသဇနာ ဟိ ခုဇ္ဇာ ဝါ ဟောန္တိ ဝါမနာ ဝါ။ ခုဇ္ဇာနံ ဥပရိမကာယော အပရိပုဏ္ဏော ဟောတိ၊ ဝါမနာနံ ဟေဋ္ဌိမကာယော။ တေ အပရိပုဏ္ဏကာယတ္တာ န သက္ကောန္တိ အနောနမန္တာ ဇဏ္ဏုကာနိ ပရိမဇ္ဇိတုံ။ မဟာပုရိသော ပန ပရိပုဏ္ဏဥဘယကာယတ္တာ သက္ကောတိ။

ကောသောဟိတဝတ္ထဂုယှောတိ ဥသဘဝါရဏာဒီနံ ဝိယ သုဝဏ္ဏပဒုမကဏ္ဏိကသဒိသေဟိ ကောသေဟိ ဩဟိတံ ပဋိစ္ဆန္နံ ဝတ္ထဂုယှံ အဿာတိ ကောသောဟိတဝတ္ထဂုယှော။ **ဝတ္ထဂုယှ**န္တိ ဝတ္ထေန ဂုဟိတဗ္ဗံ အင်္ဂဇာတံ ဝုစ္စတိ။

သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏောတိ ဇာတိဟိင်္ဂုလကေန မဇ္ဇိတွာ ဒီပိဒါဌာယ ဃံသိတွာ[၂] ဂေရုကပရိကမ္မံ ကတွာ ဌပိတဃနသုဝဏ္ဏရူပသဒိသောတိ အတ္ထော။ ဧတေနဿ ဃနသိနိဒ္ဓသဏှသရီရတံ ဒဿေတွာ ဆဝိဝဏ္ဏဒဿနတ္ထံ **ကဉ္စနသန္နိဘတ္တစော**တိ ဝုတ္တံ။ ပုရိမဿ ဝါ ဝေဝစနမေတံ။

၁-ဇာလလက္ခဏံ (က)
၂-နိသဒါယံ ဃံသိတွာ (က)

Rajojallanti rajo vā malaṁ vā. **Na upalimpatī**ti na laggati padumapalāsato udakabindu viya vivaṭṭati. Hatthadhovanādīni pana utuggahaṇatthāya ceva dāyakānaṁ puññaphalatthāya ca Buddhā karonti, vattasīsenāpi ca karontiyeva. Senāsanaṁ pavisantena hi bhikkhunā pāde dhovitvā pavisitabbanti vuttametaṁ.

Uddhaggalomoti āvaṭṭapariyosāne uddhaggāni hutvā mukhasobhaṁ ullokayamānāni viya ṭhitāni lomāni assāti uddhaggalomo.

Brahmujugattoti brahmā viya ujugatto, ujumeva uggatadīghasarīro bhavissati. Yebhuyyena hi sattā khandhe kaṭiyaṁ jāṇūsūti tīsu ṭhānesu namanti, te kaṭiyaṁ namantā pacchato namanti, itaresu dvīsu ṭhānesu purato. Dīghasarīrā pana eke passavaṅkā honti, eke mukhaṁ unnametvā nakkhattāni gaṇayantā viya caranti, eke appamaṁsalohitā sūlasadisā honti, eke purato pabbhārā honti, pavedhamānā gacchanti. Ayaṁ pana ujumeva uggantvā dīghappamāṇo devanagare ussitasuvaṇṇatoraṇaṁ viya bhavissatīti dīpenti. Yathā cetaṁ, evaṁ yaṁ yaṁ jātamattassa sabbaso aparipuṇṇaṁ mahāpurisalakkhaṇaṁ hoti, taṁ taṁ āyatiṁ tathābhāvitaṁ sandhāya vuttanti veditabbaṁ.

Satthussadoti dve hatthapiṭṭhiyo dve pādapiṭṭhiyo dve aṁsakūṭāni khandhoti imesu sattasu ṭhānesu paripuṇṇo maṁsussado assāti sattussado. Aññesaṁ pana hatthapādapiṭṭhādīsu sirājālaṁ paññāyati, aṁsakūṭakkhandhesu aṭṭhikoṭiyo. Te manussā petā viya khāyanti. Na tathā mahāpuriso, mahāpuriso pana sattasu ṭhānesu paripuṇṇamaṁsussadattā nigūḷhasirājālehi hatthapiṭṭhādīhi vaṭṭetvā suṭṭhapitasuvaṇṇāḷiṅgasadisena khandhena silārūpakaṁ viya khāyati, cittakammarūpakaṁ viya ca khāyati.

Sīhassa pubbaddhaṁ viya kāyo assāti **sīhapubbaddhakāyo.** Sīhassa hi puratthimakāyova paripuṇṇo hoti, pacchimakāyo aparipuṇṇo. Mahāpurisassa pana sīhassa pubbaddhakāyo viya sabbo kāyo paripuṇṇo. Sopi sīhasseva tattha tattha vinatunnatādivasena

ရဇောဇလ္လန္တိ ရဇော ဝါ မလံ ဝါ။ **န ဥပလိမ္ပတီ**တိ န လဂ္ဂတိ ပဒုမပလာသတော ဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ ဝိဝဋ္ဋတိ။ ဟတ္ထဓောဝနာဒီနိ ပန ဥတုဂ္ဂဟဏတ္ထာယ စေဝ ဒါယကာနံ ပုညဖလတ္ထာယ စ ဗုဒ္ဓါ ကရောန္တိ၊ ဝတ္တသီသေနာပိ စ ကရောန္တိယေဝ။ သေနာသနံ ပဝိသန္တေန ဟိ ဘိက္ခုနာ ပါဒေ ဓောဝိတွာ ပဝိသိတဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တမေတံ။

ဥဒ္ဓဂ္ဂလောမောတိ အာဝဋ္ဋပရိယောသာနေ ဥဒ္ဓဂ္ဂါနိ ဟုတွာ မုခသောဘံ ဥလ္လောကယမာနာနိ ဝိယ ဌိတာနိ လောမာနိ အဿာတိ ဥဒ္ဓဂ္ဂလောမော။

ဗြဟ္မုဇုဂတ္တောတိ ဗြဟ္မာ ဝိယ ဥဇုဂတ္တော၊ ဥဇုမေဝ ဥဂ္ဂတဒီဃသရီရော ဘဝိဿတိ။ ယေဘုယျေန ဟိ သတ္တာ ခန္ဓေ ကဋိယံ ဇာဏူသူတိ တီသု ဌာနေသု နမန္တိ၊ တေ ကဋိယံ နမန္တာ ပစ္ဆတော နမန္တိ၊ ဣတရေသု ဒွီသု ဌာနေသု ပုရတော။ ဒီဃသရီရာ ပန ဧကေ ပဿဝင်္ကာ ဟောန္တိ၊ ဧကေ မုခံ ဥန္နမေတွာ နက္ခတ္တာနိ ဂဏယန္တာ ဝိယ စရန္တိ၊ ဧကေ အပ္ပမံသလောဟိတာ သူလသဒိသာ ဟောန္တိ၊ ဧကေ ပုရတော ပဗ္ဘာရာ ဟောန္တိ၊ ပဝေဓမာနာ ဂစ္ဆန္တိ။ အယံ ပန ဥဇုမေဝ ဥဂ္ဂန္တွာ ဒီဃပ္ပမာဏော ဒေဝနဂရေ ဥဿိတသုဝဏ္ဏတောရဏံ ဝိယ ဘဝိဿတီတိ ဒီပေန္တိ။ ယထာ စေတံ၊ ဧဝံ ယံ ယံ ဇာတမတ္တဿ သဗ္ဗသော အပရိပုဏ္ဏံ မဟာပုရိသလက္ခဏံ ဟောတိ၊ တံ တံ အာယတိံ တထာဘာဝိတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

သတ္တုဿဒေါတိ ဒွေ ဟတ္ထပိဋ္ဌိယော ဒွေ ပါဒပိဋ္ဌိယော ဒွေ အံသကူဋာနိ ခန္ဓောတိ ဣမေသု သတ္တသု ဌာနေသု ပရိပုဏ္ဏော မံသုဿဒေါ အဿာတိ သတ္တုဿဒေါ။ အညေသံ ပန ဟတ္ထပါဒပိဋ္ဌာဒီသု သိရာဇာလံ ပညာယတိ၊ အံသကူဋက္ခန္ဓေသု အဋ္ဌိကောဋိယော။ တေ မနုဿာ ပေတာ ဝိယ ခါယန္တိ။ န တထာ မဟာပုရိသော၊ မဟာပုရိသော ပန သတ္တသု ဌာနေသု ပရိပုဏ္ဏမံသုဿဒတ္တာ နိဂူဠှသိရာဇာလေဟိ ဟတ္ထပိဋ္ဌာဒီဟိ ဝဋ္ဋေတွာ သုဋ္ဌပိတသုဝဏ္ဏာလိင်္ဂသဒိသေန ခန္ဓေန သိလာရူပကံ ဝိယ ခါယတိ၊ စိတ္တကမ္မရူပကံ ဝိယ စ ခါယတိ။

သီဟဿ ပုဗ္ဗဒ္ဓံ ဝိယ ကာယော အဿာတိ **သီဟပုဗ္ဗဒ္ဓကာယော။** သီဟဿ ဟိ ပုရတ္ထိမကာယောဝ ပရိပုဏ္ဏော ဟောတိ၊ ပစ္ဆိမကာယော အပရိပုဏ္ဏော။ မဟာပုရိသဿ ပန သီဟဿ ပုဗ္ဗဒ္ဓကာယော ဝိယ သဗ္ဗော ကာယော ပရိပုဏ္ဏော။ သောပိ သီဟဿေဝ တတ္ထ တတ္ထ ဝိနတုန္နတာဒိဝသေန

dussaṇṭhitavisaṇṭhito na hoti, dīghayuttaṭṭhāne pana dīgho, rassathūlakisaputhula-anuvaṭṭitayuttaṭṭhānesu tathāvidhova hoti. Vuttañhetaṁ Bhagavatā—

> Manāpiyeva kho bhikkhave kammavipāke paccupaṭṭhite yehi aṅgehi dīghehi sobhati, tāni aṅgāni dīghāni saṇṭhanti. Yehi aṅgehi rassehi sobhati, tāni aṅgāni rassāni saṇṭhanti. Yehi aṅgehi thūlehi sobhati, tāni aṅgāni thūlāni saṇṭhanti. Yehi aṅgehi kisehi sobhati, tāni aṅgāni kisāni saṇṭhanti. Yehi aṅgehi puthulehi sobhati, tāni aṅgāni puthulāni saṇṭhanti. Yehi aṅgehi vaṭṭehi sobhati, tāni aṅgāni vaṭṭāni saṇṭhantīti.

Iti nānācittena puññacittena[1] cittito dasahi pāramīhi sajjito mahāpurisassa attabhāvo, loke sabbasippino vā sabba-iddhimanto vā patirūpakampi kātuṁ na sakkonti.

Citantaraṁsoti[2] antaraṁsaṁ vuccati dvinnaṁ koṭṭānaṁ antaraṁ, taṁ citaṁ[3] paripuṇṇaṁ antaraṁsaṁ assāti citantaraṁso. Aññesañhi taṁ ṭhānaṁ ninnaṁ hoti, dve piṭṭhikoṭṭā pāṭiyekkā paññāyanti. Mahāpurisassa pana kaṭito paṭṭhāya maṁsapaṭalaṁ yāva khandhā uggamma samussitasuvaṇṇaphalakaṁ viya piṭṭhiṁ chādetvā patiṭṭhitaṁ.

Nigrodhaparimaṇḍaloti nigrodho viya parimaṇḍalo. Yathā paññāsahatthatāya vā satahatthatāya vā samakkhandhasākho nigrodho dīghatopi vitthāratopi ekappamāṇova hoti, evaṁ kāyatopi byāmatopi ekappamāṇo. Yathā aññesaṁ kāyo vā dīgho hoti byāmo vā, na evaṁ visamappamāṇoti attho. Teneva **yāvatakvassa kāyo**ti-ādi vuttaṁ. Tattha yāvatako assāti **yāvatakvassa.**

Samavaṭṭakkhandhoti samavaṭṭitakkhandho. Yathā eke koñcā viya ca bakā viya ca varāhā viya ca dīghagalā vaṅkagalā puthugalā ca

---

1. Dānacittena puññacittena (Syā), dānapuññacittena (Ka) 2. Pītantaraṁsoti (Syā)
3. Pītaṁ (Syā)

ဒုဿဏ္ဌိတဝိသဏ္ဌိတော န ဟောတိ၊ ဒီဃယုတ္တဋ္ဌာနေ ပန ဒီဃော၊ ရဿ-ထူလကိသပုထုလအနုဝဋ္ဋိတယုတ္တဋ္ဌာနေသု တထာဝိဓောဝ ဟောတိ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ ဘဂဝတာ—

> မနာပိယေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ကမ္မဝိပါကေ ပစ္စုပဋ္ဌိတေ ယေဟိ အင်္ဂေဟိ ဒီဃေဟိ သောဘတိ၊ တာနိ အင်္ဂါနိ ဒီဃာနိ သဏ္ဌဟန္တိ။ ယေဟိ အင်္ဂေဟိ ရဿေဟိ သောဘတိ၊ တာနိ အင်္ဂါနိ ရဿာနိ သဏ္ဌဟန္တိ။ ယေဟိ အင်္ဂေဟိ ထူလေဟိ သောဘတိ၊ တာနိ အင်္ဂါနိ ထူလာနိ သဏ္ဌဟန္တိ။ ယေဟိ အင်္ဂေဟိ ကိသေဟိ သောဘတိ၊ တာနိ အင်္ဂါနိ ကိသာနိ သဏ္ဌဟန္တိ။ ယေဟိ အင်္ဂေဟိ ပုထုလေဟိ သောဘတိ၊ တာနိ အင်္ဂါနိ ပုထုလာနိ သဏ္ဌဟန္တိ။ ယေဟိ အင်္ဂေဟိ ဝဋ္ဋေဟိ သောဘတိ၊ တာနိ အင်္ဂါနိ ဝဋ္ဋာနိ သဏ္ဌဟန္တီတိ။

ဣတိ နာနာစိတ္တေန ပုညစိတ္တေန[၁] စိတ္တိတော ဒသဟိ ပါရမီဟိ သဇ္ဇိတော မဟာပုရိသဿ အတ္တဘာဝေါ၊ လောကေ သဗ္ဗသိပ္ပိနော ဝါ သဗ္ဗဣဒ္ဓိမန္တော ဝါ ပတိရူပကမ္ပိ ကာတုံ န သက္ကောန္တိ။

စိတန္တရံသောတိ[၂] အန္တရံသံ ဝုစ္စတိ ဒွိန္နံ ကောဋ္ဋာနံ အန္တရံ၊ တံ စိတံ[၃] ပရိပုဏ္ဏံ အန္တရံသံ အဿာတိ စိတန္တရံသော။ အညေသဉှိ တံ ဌာနံ နိန္နံ ဟောတိ၊ ဒွေ ပိဋ္ဌိကောဋ္ဋာ ပါဋိယေက္ကာ ပညာယန္တိ။ မဟာပုရိသဿ ပန ကဋိတော ပဋ္ဌာယ မံသပဋလံ ယာဝ ခန္ဓာ ဥဂ္ဂမ္မ သမုဿိတသုဝဏ္ဏဖလကံ ဝိယ ပိဋ္ဌိံ ဆာဒေတွာ ပတိဋ္ဌိတံ။

နိဂြောဓပရိမဏ္ဍလောတိ နိဂြောဓော ဝိယ ပရိမဏ္ဍလော။ ယထာ ပညာသဟတ္ထတာယ ဝါ သတဟတ္ထတာယ ဝါ သမက္ခန္ဓသာခေါ နိဂြောဓော ဒီဃတောပိ ဝိတ္ထာရတောပိ ဧကပ္ပမာဏောဝ ဟောတိ၊ ဧဝံ ကာယတောပိ ဗျာမတောပိ ဧကပ္ပမာဏော။ ယထာ အညေသံ ကာယော ဝါ ဒီဃော ဟောတိ ဗျာမော ဝါ၊ န ဧဝံ ဝိသမပ္ပမာဏောတိ အတ္ထော။ တေနေဝ **ယာဝတက္ဝဿ ကာယော**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ ယာဝတကော အဿာတိ **ယာဝတက္ဝဿ**။

သမဝဋ္ဋက္ခန္ဓောတိ သမဝဋ္ဋိတက္ခန္ဓော။ ယထာ ဧကေ ကောဉ္စာ ဝိယ စ ဗကာ ဝိယ စ ဝရာဟာ ဝိယ စ ဒီဃဂလာ ဝင်္ကဂလာ ပုထုလဂလာ စ

၁-ဒါနစိတ္တေန ပုညစိတ္တေန (သျာ)၊ ဒါနပုညစိတ္တေန (က) ၂-ပီတန္တရံသောတိ (သျာ)
၃-ပီတံ (သျာ)

honti, kathanakāle sirājālaṁ paññāyati, mando saro nikkhamati, na evaṁ mahāpurisassa. Mahāpurisassa pana suvaṭṭitasuvaṇṇāḷiṅgasadiso khandho hoti, kathanakāle sirājālaṁ na paññāyati, meghassa viya gajjito saro mahā hoti.

Rasaggasaggīti ettha rasaṁ gasanti harantīti rasaggasā, rasaharaṇīnametaṁ adhivacanaṁ, tā aggā assāti rasaggasaggī. Mahāpurisassa kira sattarasaharaṇīsahassāni uddhaggāni hutvā gīvāyameva paṭimukkāni. Tilaphalamattopi āhāro jivhagge ṭhapito sabbakāyaṁ anupharati. Teneva mahāpadhānaṁ padahantassa ekataṇḍulādīhipi kaḷāyayūsapasatamattenāpi kāyassa yāpanaṁ ahosi. Aññesaṁ pana tathā abhāvā na sakalaṁ kāyaṁ ojā pharati. Tena te bahvābādhā honti.

Sīhasseva hanu assāti **sīhahanu**. Tattha sīhassa heṭṭhimahanumeva paripuṇṇaṁ hoti, na uparimaṁ. Mahāpurisassa pana sīhassa heṭṭhimaṁ viya dvepi paripuṇṇāni dvādasiyā pakkhassa candasadisāni honti. Atha nemittakā hanukapariyantaṁ olokentāva imesu hanukesu heṭṭhime vīsati uparime vīsatīti cattālīsadantā samā aviraḷā patiṭṭhahissantīti sallakkhetvā **ayañhi deva kumāro cattālīsadanto hotī**ti-ādimāhaṁsu. Tatrāyamattho, aññesañhi paripuṇṇadantānampi dvattiṁsa dantā honti. Imassa pana cattālīsaṁ bhavissanti. Aññesañca keci dantā uccā keci nīcāti visamā honti, imassa pana ayapaṭṭakena chinnasaṅkhapaṭalaṁ viya samā bhavissanti. Aññesaṁ kumbhilānaṁ viya dantā viraḷā honti, macchamaṁsāni khādantānaṁ dantantaraṁ pūrenti. Imassa pana kanakaphalakāyaṁ samussitavajirapanti viya aviraḷā tūlikāya dassitaparicchedā viya dantā bhavissanti. Aññesañca pūtidantā uṭṭhahanti. Tena kāci dāṭhā kāḷāpi vivaṇṇāpi honti. Ayaṁ pana suṭṭhu sukkadāṭho osadhitārakampi atikkamma virocamānāya pabhāya samannāgatadāṭho bhavissati.

Pahūtajivhoti puthulajivho. Aññesaṁ jivhā thūlāpi honti kisāpi rassāpi thaddhāpi visamāpi, mahāpurisassa pana jivhā mudu dīghā puthulā vaṇṇasampannā hoti. So hi etaṁ lakkhaṇaṁ pariyesituṁ āgatānaṁ kaṅkhāvinodanatthaṁ mudukattā taṁ jivhaṁ kathinasūciṁ viya vaṭṭetvā ubho nāsikasotāni parāmasati, dīghattā ubho kaṇṇasotāni

ဟောန္တိ၊ ကထနကာလေ သိရာဇာလံ ပညာယတိ၊ မန္ဒော သရော နိက္ခမတိ၊ န ဧဝံ မဟာပုရိသဿ။ မဟာပုရိသဿ ပန သုဝဋ္ဋိတသုဝဏ္ဏာဠိင်္ဂသဒိသော ခန္ဓော ဟောတိ၊ ကထနကာလေ သိရာဇာလံ န ပညာယတိ၊ မေဃဿ ဝိယ ဂဇ္ဇိတော သရော မဟာ ဟောတိ။

ရသဂ္ဂသဂ္ဂီတိ ဧတ္ထ ရသံ ဂသန္တိ ဟရန္တီတိ ရသဂ္ဂသာ၊ ရသဟရဏီနမေတံ အဓိဝစနံ၊ တာ အဂ္ဂါ အဿာတိ ရသဂ္ဂသဂ္ဂီ။ မဟာပုရိသဿ ကိရ သတ္တရသဟရဏီသဟဿာနိ ဥဒ္ဓဂ္ဂါနိ ဟုတွာ ဂီဝါယမေဝ ပဋိမုက္ကာနိ။ တိလဖလမတ္တောပိ အာဟာရော ဇိဝှဂ္ဂေ ဌပိတော သဗ္ဗကာယံ အနုဖရတိ။ တေနေဝ မဟာပဓာနံ ပဒဟန္တဿ ဧကတဏ္ဍုလာဒီဟိပိ ကဠာယယူသပသတမတ္တေနာပိ ကာယဿ ယာပနံ အဟောသိ။ အညေသံ ပန တထာ အဘာဝါ န သကလံ ကာယံ ဩဇာ ဖရတိ။ တေန တေ ဗဟွာဗာဓာ ဟောန္တိ။

သီဟဿေဝ ဟနု အဿာတိ **သီဟဟနု**။ တတ္ထ သီဟဿ ဟေဋ္ဌိမဟနုမေဝ ပရိပုဏ္ဏံ ဟောတိ၊ န ဥပရိမံ။ မဟာပုရိသဿ ပန သီဟဿ ဟေဋ္ဌိမံ ဝိယ ဒွေပိ ပရိပုဏ္ဏာနိ ဒွါဒသိယာ ပက္ခဿ စန္ဒသဒိသာနိ ဟောန္တိ။ အထ နေမိတ္တကာ ဟနုကပရိယန္တံ ဩလောကေန္တာဝ ဣမေသု ဟနုကေသု ဟေဋ္ဌိမေ ဝီသတိ ဥပရိမေ ဝီသတီတိ စတ္တာလီသဒန္တာ သမာ အဝိရဠာ ပတိဋ္ဌဟိဿန္တီတိ သလ္လက္ခေတွာ **အယဉှိ ဒေဝ ကုမာရော စတ္တာလီသဒန္တော ဟောတီ**တိ-အာဒိမာဟံသု။ တတြာယမတ္ထော၊ အညေသဉှိ ပရိပုဏ္ဏဒန္တာနမ္ပိ ဒွတ္တိံသ ဒန္တာ ဟောန္တိ။ ဣမဿ ပန စတ္တာလီသံ ဘဝိဿန္တိ။ အညေသဉ္စ ကေစိ ဒန္တာ ဥစ္စာ ကေစိ နီစာတိ ဝိသမာ ဟောန္တိ၊ ဣမဿ ပန အယပဋ္ဋကေန ဆိန္နသင်္ခပဋလံ ဝိယ သမာ ဘဝိဿန္တိ။ အညေသံ ကုမ္ဘိလာနံ ဝိယ ဒန္တာ ဝိရဠာ ဟောန္တိ၊ မစ္ဆမံသာနိ ခါဒန္တာနံ ဒန္တန္တရံ ပူရေန္တိ။ ဣမဿ ပန ကနကဖလကာယံ သမုဿိတဝဇိရပန္တိ ဝိယ အဝိရဠာ တူလိကာယ ဒဿိတပရိစ္ဆေဒါ ဝိယ ဒန္တာ ဘဝိဿန္တိ။ အညေသဉ္စ ပူတိဒန္တာ ဥဋ္ဌဟန္တိ။ တေန ကာစိ ဒါဌာ ကာဠာပိ ဝိဝဏ္ဏာပိ ဟောန္တိ။ အယံ ပန သုဋ္ဌု သုက္ကဒါဌော ဩသဓိတာရကမ္ပိ အတိက္ကမ္မ ဝိရောစမာနာယ ပဘာယ သမန္နာဂတဒါဌော ဘဝိဿတိ။

ပဟူတဇိဝှောတိ ပုထုလဇိဝှော။ အညေသံ ဇိဝှါ ထူလာပိ ဟောန္တိ ကိသာပိ ရဿာပိ ထဒ္ဓါပိ ဝိသမာပိ၊ မဟာပုရိသဿ ပန ဇိဝှါ မုဒု ဒီဃာ ပုထုလာ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နာ ဟောတိ။ သော ဟိ ဧတံ လက္ခဏံ ပရိယေသိတုံ အာဂတာနံ ကင်္ခါဝိနောဒနတ္ထံ မုဒုကတ္တာ တံ ဇိဝှံ ကထိနသူစိံ ဝိယ ဝဋ္ဋေတွာ ဥဘော နာသိကသောတာနိ ပရာမသတိ၊ ဒီဃတ္တာ ဥဘော ကဏ္ဏသောတာနိ

parāmasati, puthulattā kesantapariyosānaṁ kevalampi nalāṭaṁ paṭicchādeti. Evamassa mududīghaputhulabhāvaṁ pakāsento tesaṁ kaṅkhaṁ vinodeti. Evaṁ tilakkhaṇasampannaṁ jivhaṁ sandhāya “pahūtajivho”ti vuttaṁ.

Brahmassaroti aññe chinnassarāpi bhinnassarāpi kākassarāpi honti, ayaṁ pana mahābrahmuno sarasadisena sarena samannāgato bhavissati, mahābrahmuno hi pittasemhehi apalibuddhattā saro visado hoti. Mahāpurisenāpi katakammaṁ tassa vatthuṁ sodheti. Vatthuno suddhattā nābhito paṭṭhāya samuṭṭhahanto saro visado aṭṭhaṅgasamannāgatova samuṭṭhāti. Karavīko viya bhaṇatīti **karavīkabhāṇī,** mattakaravīkarutamañjughosoti attho.

Abhinīlanettoti na sakalanīlanetto, nīlayuttaṭṭhāne panassa umāpupphasadisena[1] ativisuddhena nīlavaṇṇena samannāgatāni nettāni honti, pītayuttaṭṭhāne kaṇikārapupphasadisena pītavaṇṇena, lohitayuttaṭṭhāne bandhujīvakapupphasadisena lohitavaṇṇena, setayuttaṭṭhāne osadhitārakasadisena setavaṇṇena, kāḷayuttaṭṭhāne addāriṭṭhakasadisena kāḷavaṇṇena samannāgatāni. Suvaṇṇavimāne ugghāṭitamaṇisīhapañjarasadisāni khāyanti.

Gopakhumoti ettha pakhumanti sakalacakkhubhaṇḍaṁ[2] adhippetaṁ, taṁ kāḷavacchakassa bahaladhātukaṁ hoti, rattavacchakassa vippasannaṁ, taṁmuhuttajātataruṇarattavacchakasadisacakkhubhaṇḍoti attho. Aññesañhi cakkhubhaṇḍā[3] aparipuṇṇā honti, hatthimūsikādīnaṁ akkhisadisehi viniggatehipi gambhīrehipi akkhīhi samannāgatā honti. Mahāpurisassa pana dhovitvā majjitvā ṭhapitamaṇiguḷikā viya mudusiniddhanīlasukhumapakhumācitāni akkhīni.

Uṇṇāti uṇṇalomaṁ. **Bhamukantare**ti dvinnaṁ bhamukānaṁ vemajjhe nāsikamatthakeyeva jātā, uggantvā pana nalāṭavemajjhe jātā. **Odātā**ti parisuddhā osadhitārakasamānavaṇṇā. **Mudū**ti sappimaṇḍe osāretvā ṭhapitasatavāravihatakappāsapaṭalasadisā. **Tūlasannibhā**ti simbalitūlalatātūlasamānā ayamassa odātatāya upamā. Sā panesā koṭiyaṁ gahetvā ākaḍḍhiyamānā upaḍḍhabāhuppamāṇā hoti,

1. Ummāpupphasadisena (Sī, Syā, Ka)
2. Sakalacakkhugeṇḍaṁ (Syā)
3. Cakkhugeṇḍā (Syā)

ပရာမသတိ၊ ပုထုလတ္တာ ကေသန္တပရိယောသာနံ ကေဝလမ္ပိ နလာဋံ ပဋိစ္ဆာဒေတိ။ ဧဝမဿ မုဒုဒီဃပုထုလဘာဝံ ပကာသေန္တော တေသံ ကင်္ခံ ဝိနောဒေတိ။ ဧဝံ တိလက္ခဏသမ္ပန္နံ ဇိဝှံ သန္ဓာယ “ပဟူတဇိဝှော”တိ ဝုတ္တံ။

ဗြဟ္မဿရောတိ အညေ ဆိန္နဿရာပိ ဘိန္နဿရာပိ ကာကဿရာပိ ဟောန္တိ၊ အယံ ပန မဟာဗြဟ္မုနော သရသဒိသေန သရေန သမန္နာဂတော ဘဝိဿတိ၊ မဟာဗြဟ္မုနော ဟိ ပိတ္တသေမှေဟိ အပလိဗုဒ္ဓတ္တာ သရော ဝိသဒေါ ဟောတိ။ မဟာပုရိသေနာပိ ကတကမ္မံ တဿ ဝတ္ထုံ သောဓေတိ။ ဝတ္ထုနော သုဒ္ဓတ္တာ နာဘိတော ပဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌဟန္တော သရော ဝိသဒေါ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတောဝ သမုဋ္ဌာတိ။ ကရဝီကော ဝိယ ဘဏတီတိ **ကရဝီကဘာဏီ၊** မတ္တကရဝီကရုတမဉ္ဇုဃောသောတိ အတ္ထော။

အဘိနီလနေတ္တောတိ န သကလနီလနေတ္တော၊ နီလယုတ္တဋ္ဌာနေ ပနဿ ဥမာပုပ္ဖသဒိသေန[၁] အတိဝိသုဒ္ဓေန နီလဝဏ္ဏေန သမန္နာဂတာနိ နေတ္တာနိ ဟောန္တိ၊ ပီတယုတ္တဋ္ဌာနေ ကဏိကာရပုပ္ဖသဒိသေန ပီတဝဏ္ဏေန, လောဟိတယုတ္တဋ္ဌာနေ ဗန္ဓုဇီဝကပုပ္ဖသဒိသေန လောဟိတဝဏ္ဏေန, သေတယုတ္တဋ္ဌာနေ ဩသဓိတာရကသဒိသေန သေတဝဏ္ဏေန, ကာဠယုတ္တဋ္ဌာနေ အဒ္ဒါရိဋ္ဌကသဒိသေန ကာဠဝဏ္ဏေန သမန္နာဂတာနိ။ သုဝဏ္ဏဝိမာနေ ဥဂ္ဃာဋိတမဏိသီဟပဉ္ဇရသဒိသာနိ ခါယန္တိ။

ဂေါပခုမောတိ ဧတ္ထ ပခုမန္တိ သကလစက္ခုဘဏ္ဍံ[၂] အဓိပ္ပေတံ၊ တံ ကာဠဝစ္ဆကဿ ဗဟလဓာတုကံ ဟောတိ၊ ရတ္တဝစ္ဆကဿ ဝိပ္ပသန္နံ၊ တံမုဟုတ္တဇာတတရုဏရတ္တဝစ္ဆကသဒိသစက္ခုဘဏ္ဍောတိ အတ္ထော။ အညေသဉှိ စက္ခုဘဏ္ဍာ[၃] အပရိပုဏ္ဏာ ဟောန္တိ၊ ဟတ္ထိမူသိကာဒီနံ အက္ခိသဒိသေဟိ ဝိနိဂ္ဂတေဟိပိ ဂမ္ဘီရေဟိပိ အက္ခီဟိ သမန္နာဂတာ ဟောန္တိ။ မဟာပုရိသဿ ပန ဓောဝိတွာ မဇ္ဇိတွာ ဌပိတမဏိဂုဠိကာ ဝိယ မုဒုသိနိဒ္ဓနီလသုခုမပခုမာစိတာနိ အက္ခီနိ။

ဥဏ္ဏာတိ ဥဏ္ဏလောမံ။ **ဘမုကန္တရေ**တိ ဒွိန္နံ ဘမုကာနံ ဝေမဇ္ဈေ နာသိကမတ္ထကေယေဝ ဇာတာ၊ ဥဂ္ဂန္တွာ ပန နလာဋဝေမဇ္ဈေ ဇာတာ။ **ဩဒါတာ**တိ ပရိသုဒ္ဓါ ဩသဓိတာရကသမာနဝဏ္ဏာ။ **မုဒူ**တိ သပ္ပိမဏ္ဍေ ဩသာရေတွာ ဌပိတသတဝါရဝိဟတကပ္ပါသပဋလသဒိသာ။ **တူလသန္နိဘာ**တိ သိမ္ဗလိတူလလတာတူလသမာနာ အယမဿ ဩဒါတတာယ ဥပမာ။ သာ ပနေသာ ကောဋိယံ ဂဟေတွာ အာကဍ္ဎိယမာနာ ဥပဍ္ဎဗာဟုပ္ပမာဏာ ဟောတိ၊

၁-ဥမ္မာပုပ္ဖသဒိသေန (သီ၊ သျာ၊ က) ၂-သကလစက္ခုဂေဏ္ဍံ (သျာ) ၃-စက္ခုဂေဏ္ဍာ (သျာ)

vissaṭṭhā dakkhiṇāvaṭṭavasena āvaṭṭitvā uddhaggā hutvā santiṭṭhati. Suvaṇṇaphalakamajjhe ṭhapitarajatapubbuḷakaṁ viya, suvaṇṇaghaṭato nikkhamamānā khīradhārā viya, aruṇappabhārañjite gaganappadese osadhitārakā viya ca atimanoharāya siriyā virocati.

Uṇhīsasīsoti idaṁ paripuṇṇanalāṭatañca paripuṇṇasīsatañcāti dve atthavase paṭicca vuttaṁ. Mahāpurisassa hi dakkhiṇakaṇṇacūḷikato paṭṭhāya maṁsapaṭalaṁ uṭṭhahitvā sakalanalāṭaṁ chādayamānaṁ pūrayamānaṁ gantvā vāmakaṇṇacūḷikāyaṁ patiṭṭhitaṁ, taṁ rañño bandha-uṇhīsapaṭṭo viya virocati. Mahāpurisassa kira imaṁ lakkhaṇaṁ disvā rājūnaṁ uṇhīsapaṭṭaṁ akaṁsu. Ayaṁ tāva eko attho. Aññe pana janā aparipuṇṇasīsā honti, keci kapisīsā, keci phalasīsā, keci aṭṭhisīsā, keci hatthisīsā, keci tumbasīsā, keci pabbhārasīsā. Mahāpurisassa pana āraggena vaṭṭetvā ṭhapitaṁ viya suparipuṇṇaṁ udakapubbuḷasadisaṁ sīsaṁ hoti. Tattha purimanaye uṇhīsaveṭhitasīso viyāti uṇhīsasīso. Dutiyanaye uṇhīsaṁ viya sabbattha parimaṇḍalasīsoti uṇhīsasīso.

Vipassīsamaññāvaṇṇanā

37. **Sabbakāmehī**ti idaṁ lakkhaṇāni pariggaṇhāpetvā pacchā kataṁ viya vuttaṁ, na panevaṁ daṭṭhabbaṁ. Paṭhamañhi te nemittake santappetvā pacchā lakkhaṇapariggaṇhanaṁ katanti veditabbaṁ. Tassa vitthāro gabbhokkantiyaṁ vuttoyeva. **Pāyentī**ti thaññaṁ pāyenti. Tassa kira niddosena madhurena khīrena samannāgatā saṭṭhi dhātiyo upaṭṭhāpesi, tathā sesāpi tesu tesu kammesu kusalā saṭṭhisaṭṭhiyeva. Tāsaṁ pesanakārake saṭṭhi purise, tassa tassa katākatabhāvaṁ sallakkhaṇe saṭṭhi amacce upaṭṭhāpesi. Evaṁ cattāri saṭṭhiyo itthīnaṁ, dve saṭṭhiyo purisānanti cha saṭṭhiyo upaṭṭhakānaṁyeva ahesuṁ. **Setacchattanti** dibbasetacchattaṁ. Kuladattiyaṁ pana sirigabbheyeva tiṭṭhati. **Mā naṁ sītaṁ vā**ti-ādīsu mā abhibhavīti attho veditabbo. **Svāssudan**ti so assudaṁ. **Aṅkeneva aṅkanti**[1] aññassa[2] bāhunāva aññassa[2] bāhuṁ. Aññassa ca

1. Aṅgeneva aṅganti (Ka)   2. Aññissā (?)

ဝိဿဋ္ဌာ ဒက္ခိဏာဝဋ္ဋဝသေန အာဝဋ္ဋိတွာ ဥဒ္ဓဂ္ဂါ ဟုတွာ သန္တိဋ္ဌတိ။ သုဝဏ္ဏဖလကမဇ္ဈေ ဌပိတရဇတပုဗ္ဗုဠကံ ဝိယ, သုဝဏ္ဏဃဋတော နိက္ခမမာနာ ခီရဓာရာ ဝိယ, အရုဏပ္ပဘာရဉ္ဇိတေ ဂဂနပ္ပဒေသေ ဩသဓိတာရကာ ဝိယ စ အတိမနောဟရာယ သိရိယာ ဝိရောစတိ။

ဥဏှီသသီသောတိ ဣဒံ ပရိပုဏ္ဏနလာဋတဉ္စ ပရိပုဏ္ဏသီသတဉ္စာတိ ဒွေ အတ္ထဝသေ ပဋိစ္စ ဝုတ္တံ။ မဟာပုရိသဿ ဟိ ဒက္ခိဏကဏ္ဏစူဠိကတော ပဋ္ဌာယ မံသပဋလံ ဥဋ္ဌဟိတွာ သကလနလာဋံ ဆာဒယမာနံ ပူရယမာနံ ဂန္တွာ ဝါမကဏ္ဏစူဠိကာယံ ပတိဋ္ဌိတံ၊ တံ ရညော ဗန္ဓဥဏှီသပဋ္ဋော ဝိယ ဝိရောစတိ။ မဟာပုရိသဿ ကိရ ဣမံ လက္ခဏံ ဒိသွာ ရာဇူနံ ဥဏှီသပဋ္ဋံ အကံသု။ အယံ တာဝ ဧကော အတ္ထော။ အညေ ပန ဇနာ အပရိပုဏ္ဏသီသာ ဟောန္တိ၊ ကေစိ ကပိသီသာ၊ ကေစိ ဖလသီသာ၊ ကေစိ အဋ္ဌိသီသာ၊ ကေစိ ဟတ္ထိသီသာ၊ ကေစိ တုမ္ဗသီသာ၊ ကေစိ ပဗ္ဘာရသီသာ။ မဟာပုရိသဿ ပန အာရဂ္ဂေန ဝဋ္ဋေတွာ ဌပိတံ ဝိယ သုပရိပုဏ္ဏံ ဥဒကပုဗ္ဗုဠသဒိသံ သီသံ ဟောတိ။ တတ္ထ ပုရိမနယေ ဥဏှီသဝေဌိတသီသော ဝိယာတိ ဥဏှီသသီသော။ ဒုတိယနယေ ဥဏှီသံ ဝိယ သဗ္ဗတ္ထ ပရိမဏ္ဍလသီသောတိ ဥဏှီသသီသော။

ဝိပဿီသမညာဝဏ္ဏနာ

၃၇။ **သဗ္ဗကာမေဟီ**တိ ဣဒံ လက္ခဏာနိ ပရိဂ္ဂဏှာပေတွာ ပစ္ဆာ ကတံ ဝိယ ဝုတ္တံ၊ န ပနေဝံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ပဌမဉှိ တေ နေမိတ္တကေ သန္တပ္ပေတွာ ပစ္ဆာ လက္ခဏပရိဂ္ဂဏှနံ ကတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တဿ ဝိတ္ထာရော ဂဗ္ဘောက္ကန္တိယံ ဝုတ္တောယေဝ။ **ပါယေန္တီ**တိ ထညံ ပါယေန္တိ။ တဿ ကိရ နိဒ္ဒေါသေန မဓုရေန ခီရေန သမန္နာဂတာ သဋ္ဌိ ဓာတိယော ဥပဋ္ဌာပေသိ၊ တထာ သေသာပိ တေသု တေသု ကမ္မေသု ကုသလာ သဋ္ဌိသဋ္ဌိယေဝ။ တာသံ ပေသနကာရကေ သဋ္ဌိ ပုရိသေ, တဿ တဿ ကတာကတဘာဝံ သလ္လက္ခဏေ သဋ္ဌိ အမစ္စေ ဥပဋ္ဌာပေသိ။ ဧဝံ စတ္တာရိ သဋ္ဌိယော ဣတ္ထီနံ, ဒွေ သဋ္ဌိယော ပုရိသာနန္တိ ဆ သဋ္ဌိယော ဥပဋ္ဌကာနံယေဝ အဟေသုံ။ **သေတစ္ဆတ္တန္တိ** ဒိဗ္ဗသေတစ္ဆတ္တံ။ ကုလဒတ္တိယံ ပန သိရိဂဗ္ဘေယေဝ တိဋ္ဌတိ။ **မာ နံ သီတံ ဝါ**တိအာဒီသု မာ အဘိဘဝီတိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **သွာဿုဒန္တိ** သော အဿုဒံ။ **အင်္ကေနေဝ အင်္ကန္တိ**[1] အညဿ[2] ဗာဟုနာဝ အညဿ[2] ဗာဟုံ။ အညဿ စ

၁-အင်္ဂေနေဝ အင်္ဂန္တိ (က)   ၂-အညိဿာ (?)

aṁsakūṭeneva aññassa aṁsakūṭaṁ. **Parihariyatī**ti nīyati, sampāpiyatīti attho.

38. **Mañjussaro**ti akharassaro. **Vaggussaro**ti chekanipuṇassaro. **Madhurassaro**ti sātassaro. **Pemaniyassaro**ti pemajanakassaro. Tatridaṁ karavīkānaṁ madhurassaratāya—karavīkasakuṇe kira madhurarasaṁ ambapakkaṁ mukhatuṇḍakena paharitvā paggharitarasaṁ pivitvā pakkhena tālaṁ datvā vikūjamāne catuppadā mattā viya laḷituṁ ārabhanti. Gocarapasutāpi catuppadā mukhagatāni tiṇāni chaṭṭetvā taṁ saddaṁ suṇanti. Vāḷamigā khuddakamige anubandhamānā ukkhittaṁ pādaṁ anikkhipitvāva tiṭṭhanti. Anubaddhamigā ca maraṇabhayaṁ jahitvā tiṭṭhanti. Ākāse pakkhandā pakkhinopi pakkhe pasāretvā taṁ saddaṁ suṇamānāva tiṭṭhanti. Udake macchāpi kaṇṇapaṭalaṁ papphoṭetvā taṁ saddaṁ suṇamānāva tiṭṭhanti. Evaṁ madhurassarā karavīkā.

Asandhimittāpi Dhammāsokassa devī "atthi nu kho bhante Buddhassarena sadiso kassaci saro"ti saṁghaṁ pucchi. Atthi karavīkasakuṇassāti. Kuhiṁ bhante te sakuṇāti. Himavanteti. Sā rājānaṁ āha "deva ahaṁ karavīkasakuṇaṁ passitukāmāmhī"ti. Rājā "imasmiṁ pañjare nisīditvā karavīko āgacchatū"ti suvaṇṇapañjaraṁ vissajjesi. Pañjaro gantvā ekassa karavīkassa purato aṭṭhāsi. So "rājāṇāya āgato pañjaro, na sakkā na gantun"ti tattha nisīdi. Pañjaro āgantvā rañño purato aṭṭhāsi. Na karavīkasaddaṁ kārāpetuṁ sakkonti. Atha rājā "kathaṁ bhaṇe ime saddaṁ na karontī"ti āha. Ñātake adisvā devāti. Atha naṁ rājā ādāsehi parikkhipāpesi. So attano chāyaṁ disvā "ñātakā me āgatā"ti maññamāno pakkhena tālaṁ datvā madhurassarena maṇivaṁsaṁ dhamamāno viya viravi. Sakalanagare manussā mattā viya laḷiṁsu. Asandhimittā cintesi "imassa tāva tiracchānagatassa evaṁ madhuro saddo, kīdiso nu kho sabbaññutaññāṇasiripattassa Bhagavato saddo[1] ahosī"ti pītiṁ uppādetvā taṁ pītiṁ avijahitvā sattahi jaṅghasatehi saddhiṁ sotāpattiphale patiṭṭhāsi. Evaṁ madhuro

---

1. Saro (Syā)

အံသကူဋေနေဝ အညဿ အံသကူဋံ။ **ပရိဟရိယတီ**တိ နီယတိ၊ သမ္ပာပိယတီတိ အတ္ထော။

၃၈။ **မဉ္ဇုဿရော**တိ အခရဿရော။ **ဝဂ္ဂုဿရော**တိ ဆေကနိပုဏဿရော။ **မဓုရဿရော**တိ သာတဿရော။ **ပေမနိယဿရော**တိ ပေမဇနကဿရော။ တတြိဒံ ကရဝီကာနံ မဓုရဿရတာယ—ကရဝီကသကုဏေ ကိရ မဓုရ-ရသံ အမ္ဗပက္ကံ မုခတုဏ္ဍကေန ပဟရိတွာ ပဂ္ဃရိတရသံ ပိဝိတွာ ပက္ခေန တာလံ ဒတွာ ဝိကူဇမာနေ စတုပ္ပဒါ မတ္တာ ဝိယ လဠိတုံ အာရဘန္တိ။ ဂေါစရပသုတာပိ စတုပ္ပဒါ မုခဂတာနိ တိဏာနိ ဆဋ္ဋေတွာ တံ သဒ္ဒံ သုဏန္တိ။ ဝါဠမိဂါ ခုဒ္ဒကမိဂေ အနုဗန္ဓမာနာ ဥက္ခိတ္တံ ပါဒံ အနိက္ခိပိတွာဝ တိဋ္ဌန္တိ။ အနုဗဒ္ဓမိဂါ စ မရဏဘယံ ဇဟိတွာ တိဋ္ဌန္တိ။ အာကာသေ ပက္ခန္ဒာ ပက္ခိနောပိ ပက္ခေ ပသာရေတွာ တံ သဒ္ဒံ သုဏမာနာဝ တိဋ္ဌန္တိ။ ဥဒကေ မစ္ဆာပိ ကဏ္ဏပဋလံ ပပ္ဖောဋေတွာ တံ သဒ္ဒံ သုဏမာနာဝ တိဋ္ဌန္တိ။ ဧဝံ မဓုရဿရာ ကရဝီကာ။

အသန္ဓိမိတ္တာပိ ဓမ္မာသောကဿ ဒေဝီ “အတ္ထိ နု ခေါ ဘန္တေ ဗုဒ္ဓဿရေန သဒိသော ကဿစိ သရော”တိ သံဃံ ပုစ္ဆိ။ အတ္ထိ ကရဝီကသကုဏဿာတိ။ ကုဟိံ ဘန္တေ တေ သကုဏာတိ။ ဟိမဝန္တေတိ။ သာ ရာဇာနံ အာဟ “ဒေဝ အဟံ ကရဝီကသကုဏံ ပဿိတုကာမာမှီ”တိ။ ရာဇာ “ဣမသ္မိံ ပဉ္ဇရေ နိသီဒိတွာ ကရဝီကော အာဂစ္ဆတူ”တိ သုဝဏ္ဏပဉ္ဇရံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ပဉ္ဇရော ဂန္တွာ ဧကဿ ကရဝီကဿ ပုရတော အဋ္ဌာသိ။ သော “ရာဇာဏာယ အာဂတော ပဉ္ဇရော၊ န သက္ကာ န ဂန္တု”န္တိ တတ္ထ နိသီဒိ။ ပဉ္ဇရော အာဂန္တွာ ရညော ပုရတော အဋ္ဌာသိ။ န ကရဝီကသဒ္ဒံ ကာရာပေတုံ သက္ကောန္တိ။ အထ ရာဇာ “ကထံ ဘဏေ ဣမေ သဒ္ဒံ န ကရောန္တီ”တိ အာဟ။ ဉာတကေ အဒိသွာ ဒေဝါတိ။ အထ နံ ရာဇာ အာဒါသေဟိ ပရိက္ခိပါပေသိ။ သော အတ္တနော ဆာယံ ဒိသွာ “ဉာတကာ မေ အာဂတာ”တိ မညမာနော ပက္ခေန တာလံ ဒတွာ မဓုရဿရေန မဏိဝံသံ ဓမမာနော ဝိယ ဝိရဝိ။ သကလနဂရေ မနုဿာ မတ္တာ ဝိယ လဠိံသု။ အသန္ဓိမိတ္တာ စိန္တေသိ “ဣမဿ တာဝ တိရစ္ဆာနဂတဿ ဧဝံ မဓုရော သဒ္ဒေါ၊ ကီဒိသော နု ခေါ သဗ္ဗညုတညာဏသိရိပတ္တဿ ဘဂဝတော သဒ္ဒေါ[1] အဟောသီ”တိ ပီတိံ ဥပ္ပါဒေတွာ တံ ပီတိံ အဝိဇဟိတွာ သတ္တဟိ ဇင်္ဃသတေဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ ဧဝံ မဓုရော

၁-သရော (သျာ)

kira karavīkasaddoti. Tato pana satabhāgena sahassabhāgena ca madhurataro Vipassissa kumārassa saddo ahosīti veditabbo.

39. **Kammavipākajan**ti na bhāvanāmayaṁ, kammavipākavasena pana devatānaṁ cakkhu sadisameva maṁsacakkhu ahosi, yena nimittaṁ katvā tilavāhe pakkhittaṁ ekatilampi ayaṁ soti uddharitvā dātuṁ sakkoti.

40. **Vipassī**ti ettha ayaṁ vacanattho, antarantarā nimīlajanitandhakāravirahena[1] visuddhaṁ passati, vivaṭehi ca akkhīhi passatīti Vipassī, dutiyavāre viceyya viceyya passatīti Vipassī, vicinitvā vicinitvā passatīti attho.

Atthe panāyatīti atthe jānāti passati, nayati[2] vā pavattetīti attho. Ekadivasaṁ kira vinicchayaṭṭhāne nisīditvā atthe[3] anusāsantassa rañño alaṅkatapaṭiyattaṁ mahāpurisaṁ ānetvā hatthe ṭhapayiṁsu. Tassa taṁ aṅke katvā upalāḷayamānasseva amaccā sāmikaṁ assāmikaṁ akaṁsu. Bodhisatto anattamanasaddaṁ nicchāresi. Rājā “kimetaṁ, upadhārethā”ti āha. Upadhāriyamānā aññaṁ adisvā “aḍḍassa dubbinicchitattā evaṁ kataṁ bhavissatī”ti puna sāmikaṁyeva sāmikaṁ katvā “ñatvā nu kho kumāro evaṁ karotī”ti vīmaṁsantā puna sāmikaṁ assāmikaṁ akaṁsu. Punapi bodhisatto tatheva saddaṁ nicchāresi. Atha rājā “jānāti mahāpuriso”ti tato paṭṭhāya appamatto ahosi. Idaṁ sandhāya vuttaṁ “viceyya viceyya kumāro atthe panāyatī”ti.

42. **Vassikan**ti-ādīsu yattha sukhaṁ hoti vassakāle vasituṁ, ayaṁ vassiko. Itaresupi eseva nayo. Ayaṁ panettha vacanattho, vassāvāso vassaṁ, vassaṁ arahatīti vassiko. Itaresupi eseva nayo.

Tattha vassiko pāsādo nāti-ucco hoti nātinīco, dvāravātapānānipissa nātibahūni nātitanūni, bhūmattharaṇapaccattharaṇakhajjabhojjānipettha missakāneva vaṭṭanti. **Hemantike** thambhāpi bhittiyopi nīcā honti, dvāravātapānāni tanukāni sukhumacchiddāni, uṇhappavesanatthāya bhittiniyūhāni nīhariyanti, bhūmattharaṇapaccattharaṇanivāsanapārupanāni panettha

1. Nimmisasañjanitandhakāravirahena (Syā) 2. Nāyati (Ka) 3. Aṭṭaṁ (Syā)

ကိရ ကရဝီကသဒ္ဒေါတိ။ တတော ပန သတဘာဂေန သဟဿဘာဂေန စ မဓုရတရော ဝိပဿိဿ ကုမာရဿ သဒ္ဒေါ အဟောသီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၃၉။ **ကမ္မဝိပါကဇန္တိ** န ဘာဝနာမယံ၊ ကမ္မဝိပါကဝသေန ပန ဒေဝတာနံ စက္ခုသဒိသမေဝ မံသစက္ခု အဟောသိ၊ ယေန နိမိတ္တံ ကတွာ တိလဝါဟေ ပက္ခိတ္တံ ဧကတိလမ္ပိ အယံ သောတိ ဥဒ္ဓရိတွာ ဒါတုံ သက္ကောတိ။

၄၀။ **ဝိပဿီ**တိ ဧတ္ထ အယံ ဝစနတ္ထော၊ အန္တရန္တရာ နိမီလဇနိတန္ဓကာရဝိရဟေန[၁] ဝိသုဒ္ဓံ ပဿတိ, ဝိဝဋေဟိ စ အက္ခီဟိ ပဿတီတိ ဝိပဿီ၊ ဒုတိယဝါရေ ဝိစေယျ ဝိစေယျ ပဿတီတိ ဝိပဿီ၊ ဝိစိနိတွာ ဝိစိနိတွာ ပဿတီတိ အတ္ထော။

အတ္ထေ ပနာယတီတိ အတ္ထေ ဇာနာတိ ပဿတိ၊ နယတိ[၂] ဝါ ပဝတ္တေတီတိ အတ္ထော။ ဧကဒိဝသံ ကိရ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ အတ္ထေ[၃] အနုသာသန္တဿ ရညော အလင်္ကတပဋိယတ္တံ မဟာပုရိသံ အာနေတွာ ဟတ္ထေ ဌပယိံသု။ တဿ တံ အင်္ကေ ကတွာ ဥပလာဠယမာနဿေဝ အမစ္စာ သာမိကံ အဿာမိကံ အကံသု။ ဗောဓိသတ္တော အနတ္တမနသဒ္ဒံ နိစ္ဆာရေသိ။ ရာဇာ “ကိမေတံ, ဥပဓာရေထာ”တိ အာဟ။ ဥပဓာရိယမာနာ အညံ အဒိသွာ “အဍ္ဍဿ ဒုဗ္ဗိနိစ္ဆိတတ္တာ ဧဝံ ကတံ ဘဝိဿတီ”တိ ပုန သာမိကံယေဝ သာမိကံ ကတွာ “ဉတွာ နု ခေါ ကုမာရော ဧဝံ ကရောတီ”တိ ဝီမံသန္တာ ပုန သာမိကံ အဿာမိကံ အကံသု။ ပုနပိ ဗောဓိသတ္တော တထေဝ သဒ္ဒံ နိစ္ဆာရေသိ။ အထ ရာဇာ “ဇာနာတိ မဟာပုရိသော”တိ တတော ပဋ္ဌာယ အပ္ပမတ္တော အဟောသိ။ ဣဒံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ဝိစေယျ ဝိစေယျ ကုမာရော အတ္ထေ ပနာယတီ”တိ။

၄၂။ **ဝဿိကန္တိ**အာဒီသု ယတ္ထ သုခံ ဟောတိ ဝဿကာလေ ဝသိတုံ၊ အယံ ဝဿိကော။ ဣတရေသုပိ ဧသေဝ နယော။ အယံ ပနေတ္ထ ဝစနတ္ထော၊ ဝဿာဝါသော ဝဿံ၊ ဝဿံ အရဟတီတိ ဝဿိကော။ ဣတရေသုပိ ဧသေဝ နယော။

တတ္ထ ဝဿိကော ပါသာဒေါ နာတိဥစ္စော ဟောတိ နာတိနီစော၊ ဒွါရဝါတပါနာနိပိဿ နာတိဗဟူနိ နာတိတနူနိ၊ ဘူမတ္ထရဏပစ္စတ္ထရဏခဇ္ဇဘောဇ္ဇာနိပေတ္ထ မိဿကာနေဝ ဝဋ္ဋန္တိ။ **ဟေမန္တိကေ** ထမ္ဘာပိ ဘိတ္တိယောပိ နီစာ ဟောန္တိ၊ ဒွါရဝါတပါနာနိ တနုကာနိ သုခုမစ္ဆိဒ္ဒါနိ၊ ဥဏှပ္ပဝေသနတ္ထာယ ဘိတ္တိနိယူဟာနိ နီဟရိယန္တိ၊ ဘူမတ္ထရဏပစ္စတ္ထရဏနိဝါသနပါရုပနာနိ ပနေတ္ထ

၁-နိမ္မိသသဉ္ဇနိတန္ဓကာရဝိရဟေန (သျာ) ၂-နာယတိ (က) ၃-အဋ္ဋံ (သျာ)

uṇhaviriyāni[1] kambalādīni vaṭṭanti. Khajjabhojjaṁ siniddhaṁ kaṭukasannissitaṁ nirudakasannissitañca. **Gimhike** thambhāpi bhittiyopi uccā honti, dvāravātapānāni panettha bahūni vipulajātāni honti, bhūmattharaṇādīni dukūlamayāni vaṭṭanti. Khajjabhojjāni madhurasasannissitabharitāni. Vātapānasamīpesu cettha nava cāṭiyo ṭhapetvā udakassa pūretvā nīluppalādīhi sañchādenti. Tesu tesu padesesu udakayantāni karonti, yehi deve vassante viya udakadhārā nikkhamanti.

Nippurisehīti purisavirahitehi. Na kevalañcettha tūriyāneva nippurisāni, sabbaṭṭhānānipi nippurisāneva, dovārikāpi itthiyova, nahāpanādiparikammakarāpi itthiyova. Rājā kira “tathārūpaṁ issariyasukhasampattiṁ anubhavamānassa purisaṁ disvā purisāsaṅkā[2] uppajjati, sā me puttassa mā ahosī”ti sabbakiccesu itthiyova ṭhapesīti.

Paṭhamabhāṇavāravaṇṇanā niṭṭhitā.

Jiṇṇapurisavaṇṇanā

43-4. Dutiyabhāṇavāre **gopānasivaṅkan**ti gopānasī viya vaṅkaṁ. **Bhoggan**ti khandhe, kaṭiyaṁ, jāṇūsūti tīsu ṭhānesu bhoggavaṅkaṁ[3]. **Daṇḍaparāyanan**ti daṇḍagatikaṁ daṇḍapaṭisaraṇaṁ. **Āturan**ti jarāturaṁ. **Gatayobbanan**ti atikkantayobbanaṁ pacchimavaye ṭhitaṁ. **Disvā**ti aḍḍhayojanappamāṇena balakāyena parivuto susaṁvihitārakkhopi gacchanto yadā ratho purato hoti, pacchā balakāyo, tādise okāse Suddhāvāsakhīṇāsavabrahmehi attano ānubhāvena rathassa puratova dassitaṁ, taṁ purisaṁ passitvā. Suddhāvāsā kira “mahāpuriso paṅke gajo viya pañcasu kāmaguṇesu laggo, satimassa uggādessāmā”ti taṁ dassesuṁ. Evaṁ dassitañca taṁ bodhisatto ceva passati sārathi ca. Brahmāno hi bodhisattassa appamādatthaṁ sārathissa ca kathāsallāpatthaṁ taṁ dassesuṁ. **Kiṁ paneso**ti eso jiṇṇoti kiṁ vuttaṁ hoti, nāhaṁ bho ito pubbe evarūpaṁ addasanti pucchi.

1. Uṇhabharitāni (Ka) 2. Parisaṅkā (?) 3. Bhaggavaṅkaṁ (Syā)

ဥဏှဝိရိယာနိ[၁] ကမ္ဗလာဒီနိ ဝဋ္ဋန္တိ။ ခဇ္ဇဘောဇ္ဇံ သိနိဒ္ဓံ ကဋုကသန္နိဿိတံ နိရုဒကသန္နိဿိတဉ္စ။ **ဂိမှိကေ** ထမ္ဘာပိ ဘိတ္တိယောပိ ဥစ္စာ ဟောန္တိ၊ ဒွါရဝါတပါနာနိ ပနေတ္ထ ဗဟူနိ ဝိပုလဇာတာနိ ဟောန္တိ၊ ဘူမတ္ထရဏာဒီနိ ဒုကူလမယာနိ ဝဋ္ဋန္တိ။ ခဇ္ဇဘောဇ္ဇာနိ မဓုရသသန္နိဿိတဘရိတာနိ။ ဝါတပါနသမီပေသု စေတ္ထ နဝ စာဋိယော ဌပေတွာ ဥဒကဿ ပူရေတွာ နီလုပ္ပလာဒီဟိ သဉ္ဆာဒေန္တိ။ တေသု တေသု ပဒေသေသု ဥဒကယန္တာနိ ကရောန္တိ၊ ယေဟိ ဒေဝေ ဝဿန္တေ ဝိယ ဥဒကဓာရာ နိက္ခမန္တိ။

နိပ္ပုရိသေဟီတိ ပုရိသဝိရဟိတေဟိ။ န ကေဝလဉ္စေတ္ထ တူရိယာနေဝ နိပ္ပုရိသာနိ၊ သဗ္ဗဋ္ဌာနာနိပိ နိပ္ပုရိသာနေဝ၊ ဒေါဝါရိကာပိ ဣတ္ထိယောဝ၊ နဟာပနာဒိပရိကမ္မကရာပိ ဣတ္ထိယောဝ။ ရာဇာ ကိရ “တထာရူပံ ဣဿရိယသုခသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝမာနဿ ပုရိသံ ဒိသွာ ပုရိသာသင်္ကာ[၂] ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သာ မေ ပုတ္တဿ မာ အဟောသီ”တိ သဗ္ဗကိစ္စေသု ဣတ္ထိယောဝ ဌပေသီတိ။

ပဌမဘာဏဝါရဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဇိဏ္ဏပုရိသဝဏ္ဏနာ

၄၃-၄။ ဒုတိယဘာဏဝါရေ **ဂေါပါနသိဝင်္က**န္တိ ဂေါပါနသီ ဝိယ ဝင်္ကံ။ **ဘောဂ္ဂ**န္တိ ခန္ဓေ, ကဋိယံ, ဇာဏူသူတိ တီသု ဌာနေသု ဘောဂ္ဂဝင်္ကံ[၃]။ **ဒဏ္ဍပရာယန**န္တိ ဒဏ္ဍဂတိကံ ဒဏ္ဍပဋိသရဏံ။ **အာတုရ**န္တိ ဇရာတုရံ။ **ဂတယောဗ္ဗန**န္တိ အတိက္ကန္တယောဗ္ဗနံ ပစ္ဆိမဝယေ ဌိတံ။ **ဒိသွာ**တိ အဍ္ဎယောဇနပ္ပမာဏေန ဗလကာယေန ပရိဝုတော သုသံဝိဟိတာရက္ခောပိ ဂစ္ဆန္တော ယဒါ ရထော ပုရတော ဟောတိ, ပစ္ဆာ ဗလကာယော၊ တာဒိသေ ဩကာသေ သုဒ္ဓါဝါသခီဏာသဝဗြဟ္မေဟိ အတ္တနော အာနုဘာဝေန ရထဿ ပုရတောဝ ဒဿိတံ၊ တံ ပုရိသံ ပဿိတွာ။ သုဒ္ဓါဝါသာ ကိရ “မဟာပုရိသော ပင်္ကေ ဂဇော ဝိယ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု လဂ္ဂေါ၊ သတိမဿ ဥပ္ပါဒေဿာမာ”တိ တံ ဒဿေသုံ။ ဧဝံ ဒဿိတဉ္စ တံ ဗောဓိသတ္တော စေဝ ပဿတိ သာရထိ စ။ ဗြဟ္မာနော ဟိ ဗောဓိသတ္တဿ အပ္ပမာဒတ္ထံ သာရထိဿ စ ကထာသလ္လာပတ္ထံ တံ ဒဿေသုံ။ **ကိံ ပနေသော**တိ ဧသော ဇိဏ္ဏောတိ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ နာဟံ ဘော ဣတော ပုဗ္ဗေ ဧဝရူပံ အဒ္ဒသန္တိ ပုစ္ဆိ။

၁-ဥဏှာဘရိတာနိ (က) ၂-ပရိသင်္ကာ (?) ၃-ဘဂ္ဂဝင်္ကံ (သျာ)

Tena hīti yadi mayhampi evarūpehi kesehi evarūpena ca kāyena bhavitabbaṁ, tena hi samma sārathi. **Alaṁ dānajja uyyānabhūmiyā**ti “ajja uyyānabhūmiṁ passissāmā”ti gacchāma, alaṁ tāya uyyānabhūmiyāti saṁviggahadayo saṁvegānurūpamāha. **Antepuraṁ gato**ti itthijanaṁ vissajjetvā sirigabbhe ekakova nisinno. **Yatra hi nāmā**ti yāya jātiyā sati jarā paññāyati, sā jāti **dhiratthu** dhikkatā atthu, jigucchāmetaṁ jātinti[1] jātiyā mūlaṁ khaṇanto nisīdi paṭhamena sallena hadaye viddho viya.

45. **Sārathiṁ āmantāpetvā**ti rājā kira nemittakehi kathitakālato paṭṭhāya ohitasoto vicarati, so “kumāro uyyānaṁ gacchanto antarāmagge nivatto”ti sutvā sārathiṁ āmantāpesi. **Māheva kho**ti-ādīsu rajjaṁ kāretu, mā pabbajatu, brāhmaṇānaṁ vacanaṁ mā saccaṁ hotūti evaṁ cintesīti attho.

Byādhipurisavaṇṇanā

47. **Addasa kho**ti pubbe vuttanayeneva suddhāvāsehi dassitaṁ addasa. **Ābādhikan**ti iriyāpathabhañjanakena visabhāgābādhena ābādhikaṁ. **Dukkhitan**ti rogadukkhena dukkhitaṁ. **Bāḷhagilānan**ti adhimattagilānaṁ. **Palipannan**ti nimuggaṁ. **Jarā paññāyissati byādhi paññāyissatī**ti idhāpi yāya jātiyā sati idaṁ dvayaṁ paññāyati, dhikkatā[2] sā jāti, ajātaṁ khemanti jātiyā mūlaṁ khaṇanto nisīdi dutiyena sallena viddho viya.

Kālaṅkatapurisavaṇṇanā

50. **Vilātan**ti sivikaṁ. **Petan**ti ito paṭigataṁ. **Kālaṅkatan**ti[3] katakālaṁ, yattakaṁ tena kālaṁ jīvitabbaṁ, taṁ sabbaṁ katvā niṭṭhapetvā matanti attho. Imampissa purimanayeneva brahmāno dassesuṁ. **Yatra hi nāmā**ti idhāpi yāya jātiyā sati idaṁ tayaṁ paññāyati, dhikkatā[2] sā jāti, ajātaṁ khemanti jātiyā mūlaṁ khaṇanto nisīdi tatiyena sallena viddho viya.

1. Jigucchā nāmesā jātīti (Syā)
2. Dhiratthu (Syā) dhikkataṁ (Ka)
3. Kālakatanti (Sī, Syā)

တေန ဟီတိ ယဒိ မယှမ္ပိ ဧဝရူပေဟိ ကေသေဟိ ဧဝရူပေန စ ကာယေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ တေန ဟိ သမ္မ သာရထိ။ **အလံ ဒါနဇ္ဇ ဥယျာနဘူမိယာ**တိ “အဇ္ဇ ဥယျာနဘူမိံ ပဿိဿာမာ”တိ ဂစ္ဆာမ၊ အလံ တာယ ဥယျာနဘူမိယာတိ သံဝိဂ္ဂဟဒယော သံဝေဂါနုရူပမာဟ။ **အန္တေပုရံ ဂတော**တိ ဣတ္ထိဇနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ သိရိဂဗ္ဘေ ဧကကောဝ နိသိန္နော။ **ယတြ ဟိ နာမာ**တိ ယာယ ဇာတိယာ သတိ ဇရာ ပညာယတိ၊ သာ ဇာတိ **ဓိရတ္ထု** ဓိက္ကတာ အတ္ထု၊ ဇိဂုစ္ဆာမေတံ ဇာတိန္တိ[1] ဇာတိယာ မူလံ ခဏန္တော နိသီဒိ ပဌမေန သလ္လေန ဟဒယေ ဝိဒ္ဓေါ ဝိယ။

၄၅။ **သာရထိံ အာမန္တာပေတွာ**တိ ရာဇာ ကိရ နေမိတ္တကေဟိ ကထိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဩဟိတသောတော ဝိစရတိ၊ သော “ကုမာရော ဥယျာနံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ နိဝတ္တော”တိ သုတွာ သာရထိံ အာမန္တာပေသိ။ **မာဟေဝ ခေါ**တိအာဒီသု ရဇ္ဇံ ကာရေတု, မာ ပဗ္ဗဇတု၊ ဗြာဟ္မဏာနံ ဝစနံ မာ သစ္စံ ဟောတူတိ ဧဝံ စိန္တေသီတိ အတ္ထော။

ဗျာဓိပုရိသဝဏ္ဏနာ

၄၇။ **အဒ္ဒသ ခေါ**တိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနေဝ သုဒ္ဓါဝါသေဟိ ဒဿိတံ အဒ္ဒသ။ **အာဗာဓိက**န္တိ ဣရိယာပထဘဉ္ဇနကေန ဝိသဘာဂါဗာဓေန အာဗာဓိကံ။ **ဒုက္ခိတ**န္တိ ရောဂဒုက္ခေန ဒုက္ခိတံ။ **ဗာဠှဂိလာန**န္တိ အဓိမတ္တဂိလာနံ။ **ပလိပန္န**န္တိ နိမုဂ္ဂံ။ **ဇရာ ပညာယိဿတိ ဗျာဓိ ပညာယိဿတီ**တိ ဣဓာပိ ယာယ ဇာတိယာ သတိ ဣဒံ ဒွယံ ပညာယတိ၊ ဓိက္ကတာ[2] သာ ဇာတိ၊ အဇာတံ ခေမန္တိ ဇာတိယာ မူလံ ခဏန္တော နိသီဒိ ဒုတိယေန သလ္လေန ဝိဒ္ဓေါ ဝိယ။

ကာလင်္ကတပုရိသဝဏ္ဏနာ

၅၀။ **ဝိလာတ**န္တိ သိဝိကံ။ **ပေတ**န္တိ ဣတော ပဋိဂတံ။ **ကာလင်္ကတ**န္တိ[3] ကတကာလံ၊ ယတ္တကံ တေန ကာလံ ဇီဝိတဗ္ဗံ၊ တံ သဗ္ဗံ ကတွာ နိဋ္ဌာပေတွာ မတန္တိ အတ္ထော။ ဣမမ္ပိဿ ပုရိမနယေနေဝ ဗြဟ္မာနော ဒဿေသုံ။ **ယတြ ဟိ နာမာ**တိ ဣဓာပိ ယာယ ဇာတိယာ သတိ ဣဒံ တယံ ပညာယတိ၊ ဓိက္ကတာ[2] သာ ဇာတိ၊ အဇာတံ ခေမန္တိ ဇာတိယာ မူလံ ခဏန္တော နိသီဒိ တတိယေန သလ္လေန ဝိဒ္ဓေါ ဝိယ။

၁-ဇိဂုစ္ဆာ နာမေသာ ဇာတီတိ (သျာ)
၂-ဓိရတ္ထု (သျာ) ဓိက္ကတံ (က)
၃-ကာလကတန္တိ (သီ၊ သျာ)

Pabbajitavaṇṇanā

52. **Bhaṇḍun**ti muṇḍaṁ. Imampissa purimanayeneva brahmāno dassesuṁ. **Sādhu dhammacariyā**ti-ādīsu ayaṁ deva dhammacaraṇabhāvo sādhūti cintetvā pabbajitoti evaṁ ekamekassa padassa yojanā veditabbā. Sabbāni cetāni dasakusalakammapathavevacanāneva. Avasāne pana **avihiṁsā**ti karuṇāya pubbabhāgo. **Anukampā**ti mettāya pubbabhāgo. **Tenahī**ti uyyojanatthe nipāto. Pabbajitañhissa disvā cittaṁ pabbajjāya ninnaṁ jātaṁ, atha tena saddhiṁ kathetukāmo hutvā sārathiṁ uyyojento **tena hī**ti-ādimāha.

Bodhisattapabbajjāvaṇṇanā

54. **Atha kho bhikkhave**ti “pabbajitassa sādhu dhammacariyā”ti-ādīni ca aññañca bahuṁ mahājanakāyena rakkhiyamānassa puttadārasambādhe ghare vasato ādīnavapaṭisaṁyuttañceva migabhūtena cetasā yathāsukhaṁ vane vasato pabbajitassa vivekānisaṁsapaṭisaṁyuttañca dhammiṁ kathaṁ sutvā pabbajitukāmo hutvā atha kho bhikkhave Vipassī kumāro sārathiṁ āmantesi.

Imāni cattāri disvā pabbajitaṁ nāma sabbabodhisattānaṁ vaṁsova tantiyeva paveṇīyeva. Aññepi ca bodhisattā yathā ayaṁ Vipassī kumāro, evaṁ cirassaṁ cirassaṁ passanti. Amhākaṁ pana bodhisatto cattāripi ekadivasaññeva disvā mahābhinikkhamanaṁ nikkhamitvā Anomanadītīre pabbajito. Teneva Rājagahaṁ patvā tattha raññā Bimbisārena “kimatthaṁ paṇḍita pabbajitosī”ti puṭṭho āha—

Jiṇṇañca disvā dukhitañca byādhitaṁ,
Matañca disvā gatamāyusaṅkhayaṁ.
Kāsāyavatthaṁ pabbajitañca disvā,
Tasmā ahaṁ pabbajitomhi rājāti.

Mahājanakāya-anupabbajjāvaṇṇanā

55. **Sutvāna tesan**ti tesaṁ caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ sutvā etadahosi. **Orako**ti ūnako lāmako. **Anupabbajiṁsū**ti

ပဗ္ဗဇိတဝဏ္ဏနာ

၅၂။ **ဘဏ္ဍုန္တိ** မုဏ္ဍံ။ ဣမမ္ပိဿ ပုရိမနယေနေဝ ဗြဟ္မာနော ဒဿေသုံ။ **သာဓု ဓမ္မစရိယာ**တိအာဒီသု အယံ ဒေဝ ဓမ္မစရဏဘာဝေါ သာဓူတိ စိန္တေတွာ ပဗ္ဗဇိတောတိ ဧဝံ ဧကမေကဿ ပဒဿ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သဗ္ဗာနိ စေတာနိ ဒသကုသလကမ္မပထဝေဝစနာနေဝ။ အဝသာနေ ပန **အဝိဟိံသာ**တိ ကရုဏာယ ပုဗ္ဗဘာဂေါ။ **အနုကမ္ပာ**တိ မေတ္တာယ ပုဗ္ဗဘာဂေါ။ **တေနဟီ**တိ ဥယျောဇနတ္ထေ နိပါတော။ ပဗ္ဗဇိတဉ္ဟိဿ ဒိသွာ စိတ္တံ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ နိန္နံ ဇာတံ၊ အထ တေန သဒ္ဓိံ ကထေတုကာမော ဟုတွာ သာရထိံ ဥယျောဇေန္တော **တေန ဟီ**တိအာဒိမာဟ။

ဗောဓိသတ္တပဗ္ဗဇ္ဇာဝဏ္ဏနာ

၅၄။ **အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ**တိ “ပဗ္ဗဇိတဿ သာဓု ဓမ္မစရိယာ”တိအာဒီနိ စ အညဉ္စ ဗဟုံ မဟာဇနကာယေန ရက္ခိယမာနဿ ပုတ္တဒါရသမ္ဗာဓေ ဃရေ ဝသတော အာဒီနဝပဋိသံယုတ္တဉ္စေဝ မိဂဘူတေန စေတသာ ယထာသုခံ ဝနေ ဝသတော ပဗ္ဗဇိတဿ ဝိဝေကာနိသံသပဋိသံယုတ္တဉ္စ ဓမ္မိံ ကထံ သုတွာ ပဗ္ဗဇိတုကာမော ဟုတွာ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဝိပဿီ ကုမာရော သာရထိံ အာမန္တေသိ။

ဣမာနိ စတ္တာရိ ဒိသွာ ပဗ္ဗဇိတံ နာမ သဗ္ဗဗောဓိသတ္တာနံ ဝံသောဝ တန္တိယေဝ ပဝေဏိယေဝ။ အညေပိ စ ဗောဓိသတ္တာ ယထာ အယံ ဝိပဿီ ကုမာရော၊ ဧဝံ စိရဿံ စိရဿံ ပဿန္တိ။ အမှာကံ ပန ဗောဓိသတ္တော စတ္တာရိပိ ဧကဒိဝသညေဝ ဒိသွာ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတွာ အနောမနဒီတီရေ ပဗ္ဗဇိတော။ တေနေဝ ရာဇဂဟံ ပတွာ တတ္ထ ရညာ ဗိမ္ဗိသာရေန ‘‘ကိမတ္ထံ ပဏ္ဍိတ ပဗ္ဗဇိတောသီ’’တိ ပုဋ္ဌော အာဟ——

ဇိဏ္ဏဉ္စ ဒိသွာ ဒုခိတဉ္စ ဗျာဓိတံ၊
မတဉ္စ ဒိသွာ ဂတမာယုသင်္ခယံ။
ကာသာယဝတ္ထံ ပဗ္ဗဇိတဉ္စ ဒိသွာ၊
တသ္မာ အဟံ ပဗ္ဗဇိတောမှိ ရာဇာတိ။

မဟာဇနကာယအနုပဗ္ဗဇ္ဇာဝဏ္ဏနာ

၅၅။ **သုတွာန တေသန္တိ** တေသံ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ သုတွာ ဧတဒဟောသိ။ **ဩရကော**တိ ဦနကော လာမကော။ **အနုပဗ္ဗဇိံသူ**တိ

anupabbajitāni. Kasmā panettha yathā parato khaṇḍatissānaṁ anupabbajjāya “Bandhumatiyā rājadhāniyā nikkhamitvā”ti vuttaṁ, evaṁ na vuttanti. Nikkhamitvā sutattā. Ete kira sabbepi Vipassissa kumārassa upaṭṭhākapurisāva, te pātova upaṭṭhānaṁ āgantvā kumāraṁ adisvā pātarāsatthāya gantvā bhuttapātarāsā āgamma “kuhiṁ kumāro”ti pucchitvā “uyyānabhūmiṁ gato”ti sutvā “tattheva naṁ dakkhissāmā”ti nikkhamantā nivattamānaṁ sārathiṁ disvā “kumāro pabbajito”ti cassa vacanaṁ sutvā sutaṭṭhāneyeva sabbābharaṇāni omuñcitvā antarāpaṇato kāsāvapītāni vatthāni āharāpetvā kesamassuṁ ohāretvā pabbajiṁsu. Iti nagarato nikkhamitvā bahinagare sutattā ettha “Bandhumatiyā rājadhāniyā nikkhamitvā”ti na vuttaṁ.

Cārikaṁ caratīti gatagataṭṭhāne mahāmaṇḍapaṁ katvā dānaṁ sajjetvā āgamma svātanāya nimantito janassa[1] āyācitabhikkhameva paṭiggaṇhanto cattāro māse cārikaṁ cari.

Ākiṇṇoti iminā gaṇena parivuto. Ayaṁ pana vitakko bodhisattassa kadā uppannoti. Sve visākhapuṇṇamā bhavissatīti cātuddasīdivase. Tadā kira so “yatheva maṁ ime pubbe gihibhūtaṁ parivāretvā caranti, idānipi tatheva, kiṁ iminā gaṇenā”ti gaṇasaṅgaṇikāya ukkaṇṭhitvā “ajjeva gacchāmī”ti cintetvā puna “ajja avelā, sace idāni gamissāmi, sabbeva ime jānissanti, sveva gamissāmī”ti cintesi. Taṁdivasañca Uruvelagāmasadise gāme gāmavāsino svātanāya nimantayiṁsu, te caturāsītisahassānampi tesaṁ pabbajitānaṁ mahāpurisassa ca pāyāsameva paṭiyādayiṁsu. Atha mahāpuriso punadivase tasmiṁ yeva gāme tehi pabbajitehi saddhiṁ bhattakiccaṁ katvā vasanaṭṭhānameva agamāsi. Tattha te pabbajitā mahāpurisassa vattaṁ dassetvā attano attano rattiṭṭhānadivāṭṭhānāni paviṭṭhā. Bodhisattopi paṇṇasālaṁ pavisitvā nisinno.

Ṭhite majjhanhike kāle, sannisīvesu pakkhisu.
Saṇateva brahāraññaṁ, taṁ bhayaṁ paṭibhāti manti[2]—

1. Mahājanassa (Syā) 2. Saṁ 1. 7 piṭṭhe.

အနုပဗ္ဗဇိတာနိ။ ကသ္မာ ပနေတ္ထ ယထာ ပရတော ခဏ္ဍတိဿာနံ အနုပဗ္ဗဇ္ဇာယ “ဗန္ဓုမတိယာ ရာဇဓာနိယာ နိက္ခမိတွာ”တိ ဝုတ္တံ၊ ဧဝံ န ဝုတ္တန္တိ။ နိက္ခမိတွာ သုတတ္တာ။ ဧတေ ကိရ သဗ္ဗေပိ ဝိပဿိဿ ကုမာရဿ ဥပဋ္ဌာကပုရိသာဝ၊ တေ ပါတောဝ ဥပဋ္ဌာနံ အာဂန္တွာ ကုမာရံ အဒိသွာ ပါတရာသတ္ထာယ ဂန္တွာ ဘုတ္တပါတရာသာ အာဂမ္မ “ကုဟိံ ကုမာရော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဥယျာနဘူမိံ ဂတော”တိ သုတွာ “တတ္ထေဝ နံ ဒက္ခိဿာမာ”တိ နိက္ခမန္တာ နိဝတ္တမာနံ သာရထိံ ဒိသွာ “ကုမာရော ပဗ္ဗဇိတော”တိ စဿ ဝစနံ သုတွာ သုတဋ္ဌာနေယေဝ သဗ္ဗာဘရဏာနိ ဩမုဉ္စိတွာ အန္တရာပဏတော ကာသာဝပီတာနိ ဝတ္ထာနိ အာဟရာပေတွာ ကေသမဿုံ ဩဟာရေတွာ ပဗ္ဗဇိံသု။ ဣတိ နဂရတော နိက္ခမိတွာ ဗဟိနဂရေ သုတတ္တာ ဧတ္ထ “ဗန္ဓုမတိယာ ရာဇဓာနိယာ နိက္ခမိတွာ”တိ န ဝုတ္တံ။

စာရိကံ စရတီတိ ဂတဂတဋ္ဌာနေ မဟာမဏ္ဍပံ ကတွာ ဒါနံ သဇ္ဇေတွာ အာဂမ္မ သွာတနာယ နိမန္တိတော ဇနဿ[၁] အာယာစိတဘိက္ခမေဝ ပဋိဂ္ဂဏှန္တော စတ္တာရော မာသေ စာရိကံ စရိ။

အာကိဏ္ဏောတိ ဣမိနာ ဂဏေန ပရိဝုတော။ အယံ ပန ဝိတက္ကော ဗောဓိသတ္တဿ ကဒါ ဥပ္ပန္နောတိ။ သွေ ဝိသာခပုဏ္ဏမာ ဘဝိဿတီတိ စာတုဒ္ဒသီဒိဝသေ။ တဒါ ကိရ သော “ယထေဝ မံ ဣမေ ပုဗ္ဗေ ဂိဟိဘူတံ ပရိဝါရေတွာ စရန္တိ၊ ဣဒါနိပိ တထေဝ၊ ကိံ ဣမိနာ ဂဏေနာ”တိ ဂဏသင်္ဂဏိကာယ ဥက္ကဏ္ဌိတွာ “အဇ္ဇေဝ ဂစ္ဆာမီ”တိ စိန္တေတွာ ပုန “အဇ္ဇ အဝေလာ၊ သစေ ဣဒါနိ ဂမိဿာမိ၊ သဗ္ဗေဝ ဣမေ ဇာနိဿန္တိ၊ သွေဝ ဂမိဿာမီ”တိ စိန္တေသိ။ တံဒိဝသဉ္စ ဥရုဝေလဂါမသဒိသေ ဂါမေ ဂါမဝါသိနော သွာတနာယ နိမန္တယိံသု၊ တေ စတုရာသီတိသဟဿာနမ္ပိ တေသံ ပဗ္ဗဇိတာနံ မဟာပုရိသဿ စ ပါယာသမေဝ ပဋိယာဒယိံသု။ အထ မဟာပုရိသော ပုနဒိဝသေ တသ္မိံယေဝ ဂါမေ တေဟိ ပဗ္ဗဇိတေဟိ သဒ္ဓိံ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဝသနဋ္ဌာနမေဝ အဂမာသိ။ တတ္ထ တေ ပဗ္ဗဇိတာ မဟာပုရိသဿ ဝတ္တံ ဒဿေတွာ အတ္တနော အတ္တနော ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနာနိ ပဝိဋ္ဌာ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ပဏ္ဏသာလံ ပဝိသိတွာ နိသိန္နော။

ဌိတေ မဇ္ဈန္ဟိကေ ကာလေ၊ သန္နိသီဝေသု ပက္ခိသု။
သဏတေဝ ဗြဟာရညံ၊ တံ ဘယံ ပဋိဘာတိ မန္တိ[၂]—

၁-မဟာဇနဿ (သျာ) ၂-သံ ၁-၇-ပိဋ္ဌေ။

Evarūpe avivekārāmānaṁ bhayakāle sabbasattānaṁ sadarathakāleyeva “ayaṁ kālo”ti nikkhamitvā paṇṇasālāya dvāraṁ pidahitvā Bodhimaṇḍābhimukho pāyāsi. Aññadāpi ca tasmiṁ ṭhāne vicaranto Bodhimaṇḍaṁ passati, nisīdituṁ panassa cittaṁ na namitapubbaṁ[1]. Taṁdivasaṁ panassa ñāṇaṁ paripākagataṁ, tasmā alaṅkataṁ Bodhimaṇḍe disvā ārohanatthāya cittaṁ uppannaṁ. So dakkhiṇadisābhāgena upagamma padakkhiṇaṁ katvā puratthimadisābhāge cuddasahatthaṁ pallaṅkaṁ paññapetvā caturaṅgavīriyaṁ adhiṭṭhahitvā “yāva Buddho na homi, na tāva ito vuṭṭhahāmī”ti[2] paṭiññaṁ katvā nisīdi. Idamassa vūpakāsaṁ sandhāya “ekova gaṇamhā vūpakaṭṭho vihāsī”ti vuttaṁ.

Aññeneva tānīti te kira sāyaṁ bodhisattassa upaṭṭhānaṁ āgantvā paṇṇasālaṁ parivāretvā nisinnā “ativikālo jāto, upadhārethā”ti vatvā paṇṇasālaṁ vivaritvā taṁ apassantāpi “kuhiṁ gato”ti nānubandhiṁsu, “gaṇavāse nibbinno eko viharitukāmo maññe mahāpuriso, Buddhabhūtaṁyeva naṁ passissāmā”ti vatvā antojambudīpābhimukhā cārikaṁ pakkantā.

Bodhisatta-abhinivesavaṇṇanā

57. **Vāsūpagatassā**ti Bodhimaṇḍe ekarattivāsaṁ upagatassa. **Rahogatassā**ti rahasi gatassa. **Paṭisallīnassā**ti ekībhāvavasena nilīnassa. **Kicchan**ti dukkhaṁ. **Cavati ca upapajjati cā**ti idaṁ dvayaṁ puna aparāparaṁ cutipaṭisandhiṁ sandhāya vuttaṁ. **Jarāmaraṇassā**ti ettha yasmā pabbajanto jiṇṇabyādhimateyeva disvā pabbajito, tasmāssa jarāmaraṇameva upaṭṭhāti. Tenevāha “jarāmaraṇassā”ti. Iti jarāmaraṇaṁ mūlaṁ katvā abhiniviṭṭhassa Bhavaggato otarantassa viya atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi.

Yonisomanasikārāti upāyamanasikārā pathamanasikārā. Aniccādīni hi aniccāditova manasikaroto yonisomanasikāro nāma hoti. Ayañca “kismiṁ nu kho sati jāti-ādīni honti, kismiṁ asati na hontī”ti udayabbayānupassanāvasena pavattattā tesaṁ

1. Na bhūtapubbaṁ (Ka)
2. Vuṭṭhahissāmīti (Ka)

ဧဝရူပေ အဝိဝေကာရာမာနံ ဘယကာလေ သဗ္ဗသတ္တာနံ သဒရထကာလေယေဝ “အယံ ကာလော”တိ နိက္ခမိတွာ ပဏ္ဏသာလာယ ဒွါရံ ပိဒဟိတွာ ဗောဓိမဏ္ဍာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ အညဒါပိ စ တသ္မိံ ဌာနေ ဝိစရန္တော ဗောဓိမဏ္ဍံ ပဿတိ၊ နိသီဒိတုံ ပနဿ စိတ္တံ န နမိတပုဗ္ဗံ[1]။ တံဒိဝသံ ပနဿ ဉာဏံ ပရိပါကဂတံ၊ တသ္မာ အလင်္ကတံ ဗောဓိမဏ္ဍံ ဒိသွာ အာရောဟနတ္ထာယ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ။ သော ဒက္ခိဏဒိသာဘာဂေန ဥပဂမ္မ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပုရတ္ထိမဒိသာဘာဂေ စုဒ္ဒသဟတ္ထံ ပလ္လင်္ကံ ပညပေတွာ စတုရင်္ဂဝီရိယံ အဓိဋ္ဌဟိတွာ “ယာဝ ဗုဒ္ဓေါ န ဟောမိ၊ န တာဝ ဣတော ဝုဋ္ဌဟာမီ”တိ[2] ပဋိညံ ကတွာ နိသီဒိ။ ဣဒမဿ ဝူပကာသံ သန္ဓာယ “ဧကောဝ ဂဏမှာ ဝူပကဋ္ဌော ဝိဟာသီ”တိ ဝုတ္တံ။

အညေနေဝ တာနီတိ တေ ကိရ သာယံ ဗောဓိသတ္တဿ ဥပဋ္ဌာနံ အာဂန္တွာ ပဏ္ဏသာလံ ပရိဝါရေတွာ နိသိန္နာ “အတိဝိကာလော ဇာတော၊ ဥပဓာရေထာ”တိ ဝတွာ ပဏ္ဏသာလံ ဝိဝရိတွာ တံ အပဿန္တာပိ “ကုဟိံ ဂတော”တိ နာနုဗန္ဓိံသု၊ “ဂဏဝါသေ နိဗ္ဗိန္နော ဧကော ဝိဟရိတုကာမော မညေ မဟာပုရိသော၊ ဗုဒ္ဓဘူတံယေဝ နံ ပဿိဿာမာ”တိ ဝတွာ အန္တောဇမ္ဗုဒီပါဘိမုခါ စာရိကံ ပက္ကန္တာ။

ဗောဓိသတ္တအဘိနိဝေသဝဏ္ဏနာ

၅၇။ **ဝါသူပဂတဿာ**တိ ဗောဓိမဏ္ဍေ ဧကရတ္တိဝါသံ ဥပဂတဿ။ **ရဟောဂတဿာ**တိ ရဟသိ ဂတဿ။ **ပဋိသလ္လီနဿာ**တိ ဧကီဘာဝဝသေန နိလီနဿ။ **ကိစ္ဆ**န္တိ ဒုက္ခံ။ **စဝတိ စ ဥပပဇ္ဇတိ စာ**တိ ဣဒံ ဒွယံ ပုန အပရာပရံ စုတိပဋိသန္ဓိံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ **ဇရာမရဏဿာ**တိ ဧတ္ထ ယသ္မာ ပဗ္ဗဇန္တော ဇိဏ္ဏဗျာဓိမတေယေဝ ဒိသွာ ပဗ္ဗဇိတော၊ တသ္မာဿ ဇရာမရဏမေဝ ဥပဋ္ဌာတိ။ တေနေဝါဟ “ဇရာမရဏဿာ”တိ။ ဣတိ ဇရာမရဏံ မူလံ ကတွာ အဘိနိဝိဋ္ဌဿ ဘဝဂ္ဂတော ဩတရန္တဿ ဝိယ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဝိပဿိဿ ဗောဓိသတ္တဿ ဧတဒဟောသိ။

ယောနိသောမနသိကာရာတိ ဥပါယမနသိကာရာ ပထမနသိကာရာ။ အနိစ္စာဒီနိ ဟိ အနိစ္စာဒိတောဝ မနသိကရောတော ယောနိသောမနသိကာရော နာမ ဟောတိ။ အယဉ္စ “ကိသ္မိံ နု ခေါ သတိ ဇာတိအာဒီနိ ဟောန္တိ၊ ကိသ္မိံ အသတိ န ဟောန္တီ”တိ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဝသေန ပဝတ္တတ္တာ တေသံ

၁-န ဘူတပုဗ္ဗံ (က)
၂-ဝုဋ္ဌဟိဿာမီတိ (က)

aññataro, tasmāssa ito yonisomanasikārā iminā upāyamanasikārena **ahu paññāya abhisamayo**, bodhisattassa paññāya yasmiṁ sati jarāmaraṇaṁ hoti, tena jarāmaraṇakāraṇena saddhiṁ samāgamo ahosi. Kiṁ pana tanti? Jāti. Tenāha "jātiyā kho sati jarāmaraṇaṁ hotī"ti. Yā cāyaṁ jarāmaraṇassa kāraṇapariggāhikā paññā, tāya saddhiṁ bodhisattassa samāgamo ahosīti ayamettha attho. Etenupāyena sabbapadāni veditabbāni.

Nāmarūpe kho sati viññāṇanti ettha pana saṅkhāresu sati viññāṇanti ca, avijjāya sati saṅkhārāti ca vattabbaṁ bhaveyya, tadubhayampi na gahitaṁ. Kasmā? Avijjāsaṅkhārā hi atīto bhavo, tehi saddhiṁ ayaṁ vipassanā na ghaṭiyati. Mahāpuriso hi paccuppannavasena abhiniviṭṭhoti. Nanu ca avijjāsaṅkhārehi adiṭṭhehi na sakkā Buddhena bhavituntі. Saccaṁ na sakkā, iminā pana te bhava-upādānataṇhāvaseneva diṭṭhāti. Imasmiṁ ṭhāne vitthārato paṭiccasamuppādakathā kathetabbā. Sā panesā Visuddhimagge kathitāva.

58. **Paccudāvattatī**ti paṭinivattati. Katamaṁ panettha viññāṇaṁ paccudāvattatīti. Paṭisandhiviññāṇampi vipassanāñāṇampi. Tattha paṭisandhiviññāṇaṁ paccayato paṭinivattati, vipassanāñāṇaṁ ārammaṇato, ubhayampi nāmarūpaṁ nātikkamati, nāmarūpato paraṁ na gacchati. **Ettāvatā jāyetha vā**ti-ādīsu viññāṇe nāmarūpassa paccaye honte, nāmarūpe ca viññāṇassa paccaye honte, dvīsupi aññamaññapaccayesu hontesu ettakena jāyetha vā -pa- upapajjetha vā. Ito hi paraṁ kiṁ aññaṁ jāyeyya vā -pa- upapajjeyya vā. Nanu etadeva jāyati ca -pa- upapajjati cāti. Evaṁ saddhiṁ aparāparacutipaṭisandhīhi pañca padāni dassetvā puna taṁ ettāvatāti vuttamatthaṁ niyyātento[1] "yadidaṁ nāmarūpapaccayā viññāṇaṁ, viññāṇapaccayā nāmarūpan"ti vatvā tato paraṁ anulomapaccayākāravasena viññāṇapaccayā nāmarūpamūlaṁ āyatimpi jātijarāmaraṇaṁ dassetuṁ **nāmarūpapaccayā saḷāyatanan**ti-ādimāha. Tattha **kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hotī**ti sakalassa jātijarāmaraṇasokaparidevadukkhadomanassupāyāsādibhedassa dukkharāsissa nibbatti hoti. Iti mahāpuriso sakalassa vaṭṭadukkhassa nibbattiṁ addasa.

1. Niyyādento (bahūsu)

အညတရော၊ တသ္မာဿ ဣတော ယောနိသောမနသိကာရာ ဣမိနာ ဥပါယမနသိကာရေန **အဟု ပညာယ အဘိသမယော၊** ဗောဓိသတ္တဿ ပညာယ ယသ္မိံ သတိ ဇရာမရဏံ ဟောတိ၊ တေန ဇရာမရဏကာရဏေန သဒ္ဓိံ သမာဂမော အဟောသိ။ ကိံ ပန တန္တိ? ဇာတိ။ တေနာဟ “ဇာတိယာ ခေါ သတိ ဇရာမရဏံ ဟောတီ”တိ။ ယာ စာယံ ဇရာမရဏဿ ကာရဏပရိဂ္ဂါဟိကာ ပညာ၊ တာယ သဒ္ဓိံ ဗောဓိသတ္တဿ သမာဂမော အဟောသီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ ဧတေနုပါယေန သဗ္ဗပဒါနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

နာမရူပေ ခေါ သတိ ဝိညာဏန္တိ ဧတ္ထ ပန သင်္ခါရေသု သတိ ဝိညာဏန္တိ စ, အဝိဇ္ဇာယ သတိ သင်္ခါရာတိ စ ဝတ္တဗ္ဗံ ဘဝေယျ၊ တဒုဘယမ္ပိ န ဂဟိတံ။ ကသ္မာ? အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရာ ဟိ အတီတော ဘဝေါ၊ တေဟိ သဒ္ဓိံ အယံ ဝိပဿနာ န ဃဋိယတိ။ မဟာပုရိသော ဟိ ပစ္စုပ္ပန္နဝသေန အဘိနိဝိဋ္ဌောတိ။ နနု စ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရေဟိ အဒိဋ္ဌေဟိ န သက္ကာ ဗုဒ္ဓေန ဘဝိတုန္တိ။ သစ္စံ န သက္ကာ၊ ဣမိနာ ပန တေ ဘဝဥပါဒါနတဏှာဝသေနေဝ ဒိဋ္ဌာတိ။ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဝိတ္ထာရတော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကထာ ကထေတဗ္ဗာ။ သာ ပနေသာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ကထိတာဝ။

၅၈။ **ပစ္စုဒါဝတ္တတီ**တိ ပဋိနိဝတ္တတိ။ ကတမံ ပနေတ္ထ ဝိညာဏံ ပစ္စုဒါဝတ္တတီတိ။ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏမ္ပိ ဝိပဿနာဉာဏမ္ပိ။ တတ္ထ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏံ ပစ္စယတော ပဋိနိဝတ္တတိ၊ ဝိပဿနာဉာဏံ အာရမ္မဏတော၊ ဥဘယမ္ပိ နာမရူပံ နာတိက္ကမတိ၊ နာမရူပတော ပရံ န ဂစ္ဆတိ။ **ဧတ္တာဝတာ ဇာယေထ ဝါ**တိအာဒီသု ဝိညာဏေ နာမရူပဿ ပစ္စယေ ဟောန္တေ, နာမရူပေ စ ဝိညာဏဿ ပစ္စယေ ဟောန္တေ, ဒွီသုပိ အညမညပစ္စယေသု ဟောန္တေသု ဧတ္တကေန ဇာယေထ ဝါ။ပ။ ဥပပဇ္ဇေထ ဝါ။ ဣတော ဟိ ပရံ ကိံ အညံ ဇာယေယျ ဝါ။ပ။ ဥပပဇ္ဇေယျ ဝါ။ နနု ဧတဒေဝ ဇာယတိ စ။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ စာတိ။ ဧဝံ သဒ္ဓိံ အပရာပရစုတိပဋိသန္ဓီဟိ ပဉ္စ ပဒါနိ ဒဿေတွာ ပုန တံ ဧတ္တာဝတာတိ ဝုတ္တမတ္ထံ နိယျာတေန္တော[1] “ယဒိဒံ နာမရူပပစ္စယာ ဝိညာဏံ၊ ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပ”န္တိ ဝတွာ တတော ပရံ အနုလောမပစ္စယာကာရဝသေန ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပမူလံ အာယတိမ္ပိ ဇာတိဇရာမရဏံ ဒဿေတုံ **နာမရူပပစ္စယာ သဠာယတန**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတီ**တိ သကလဿ ဇာတိဇရာမရဏသောကပရိဒေဝဒုက္ခဒောမနဿုပါယာသာဒိဘေဒဿ ဒုက္ခရာသိဿ နိဗ္ဗတ္တိ ဟောတိ။ ဣတိ မဟာပုရိသော သကလဿ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ နိဗ္ဗတ္တိံ အဒ္ဒသ။

၁-နိယျာဒေန္တော (ဗဟူသု)

59. **Samudayo samudayoti kho**ti nibbatti nibbattīti kho. **Pubbe ananussutesū**ti na anussutesu assutapubbesu. **Cakkhuṁ udapādī**ti-ādīsu udayadassanapaññāvesā dassanaṭṭhena **cakkhu**, ñātakaraṇaṭṭhena **ñāṇaṁ**, pajānanaṭṭhena **paññā**, nibbijjhitvā paṭivijjhitvā uppannaṭṭhena **vijjā**, obhāsaṭṭhena ca **āloko**ti vuttā. Yathāha "cakkhuṁ udapādīti dassanaṭṭhena. Ñāṇaṁ udapādīti ñātaṭṭhena. Paññā udapādīti pajānanaṭṭhena. Vijjā udapādīti paṭivedhaṭṭhena. Āloko udapādīti obhāsaṭṭhena. Cakkhudhammo dassanaṭṭho attho. Ñāṇadhammo ñātaṭṭho attho. Paññādhammo pajānanaṭṭho attho. Vijjādhammo paṭivedhaṭṭho attho. Āloko dhammo obhāsaṭṭho attho"ti[1]. Ettakehi padehi kiṁ kathitanti. Imasmiṁ sati idaṁ hotīti paccayasañjānanamattaṁ kathitaṁ. Atha vā vīthi paṭipannā taruṇavipassanā kathitāti.

61. **Adhigato kho myāyan**ti adhigato kho me ayaṁ. **Maggo**ti vipassanāmaggo. **Bodhāyā**ti[2] catusaccabujjhanatthāya, nibbānabujjhanatthāya eva vā. Apica bujjhatīti **bodhi**, ariyamaggassetaṁ nāmaṁ, tadatthāyātipi vuttaṁ hoti. Vipassanāmaggamūlako hi ariyamaggoti. Idāni taṁ maggaṁ niyyātento **"yadidaṁ nāmarūpanirodhā**ti-ādimāha. Ettha ca **viññāṇanirodho**ti-ādīhi paccattapadehi nibbānameva kathitaṁ. Iti mahāpuriso sakalassa vaṭṭadukkhassa anibbattinirodhaṁ addasa.

62. **Nirodho nirodhoti kho**ti anibbatti anibbattīti kho. **Cakkhun**ti-ādīni vuttatthāneva. Idha pana sabbeheva etehi padehi "imasmiṁ asati idaṁ na hotī"ti nirodhasañjānanamattameva kathitaṁ, atha vā vuṭṭhānagāminī balavavipassanā kathitāti.

63. **Aparena samayenā**ti evaṁ paccayañca paccayanirodhañca viditvā tato aparabhāge. **Upādānakkhandhesū**ti upādānassa paccayabhūtesu khandhesu. **Udayabbayānupassī**ti tameva paṭhamaṁ diṭṭhaṁ udayañca vayañca anupassamāno. **Vihāsī**ti sikhāpattaṁ vuṭṭhānagāminivipassanaṁ vahanto vihari. Idaṁ kasmā vuttaṁ? Sabbeyeva hi pūritapāramino bodhisattā pacchimabhave puttassa

1. Khu 9. 342 Paṭisambhidāyaṁ.
2. Sambodhāyāti (Ka)

၅၉။ **သမုဒယော သမုဒယောတိ ခေါ**တိ နိဗ္ဗတ္တိ နိဗ္ဗတ္တီတိ ခေါ။ **ပုဗ္ဗေ အနနုဿုတေသူ**တိ န အနုဿုတေသု အဿုတပုဗ္ဗေသု။ **စက္ခုံ ဥဒပါဒီ**တိ-အာဒီသု ဥဒယဒဿနပညာဝေသာ ဒဿနဋ္ဌေန **စက္ခု**၊ ဉာတကရဏဋ္ဌေန **ဉာဏံ**၊ ပဇာနနဋ္ဌေန **ပညာ**၊ နိဗ္ဗိဇ္ဈိတွာ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဥပ္ပန္နဋ္ဌေန **ဝိဇ္ဇာ**၊ ဩဘာသဋ္ဌေန စ **အာလောကော**တိ ဝုတ္တာ။ ယထာဟ "စက္ခုံ ဥဒပါဒီတိ ဒဿနဋ္ဌေန။ ဉာဏံ ဥဒပါဒီတိ ဉာတဋ္ဌေန။ ပညာ ဥဒပါဒီတိ ပဇာနနဋ္ဌေန။ ဝိဇ္ဇာ ဥဒပါဒီတိ ပဋိဝေဓဋ္ဌေန။ အာလောကော ဥဒပါဒီတိ ဩဘာသဋ္ဌေန။ စက္ခုဓမ္မော ဒဿနဋ္ဌော အတ္ထော။ ဉာဏဓမ္မော ဉာတဋ္ဌော အတ္ထော။ ပညာဓမ္မော ပဇာနနဋ္ဌော အတ္ထော။ ဝိဇ္ဇာဓမ္မော ပဋိဝေဓဋ္ဌော အတ္ထော။ အာလောကော ဓမ္မော ဩဘာသဋ္ဌော အတ္ထော"တိ[၁]။ ဧတ္တကေဟိ ပဒေဟိ ကိံ ကထိတန္တိ။ ဣမသ္မိံ သတိ ဣဒံ ဟောတီတိ ပစ္စယသဉ္ဇာနနမတ္တံ ကထိတံ။ အထ ဝါ ဝီထိ ပဋိပန္နာ တရုဏဝိပဿနာ ကထိတာတိ။

၆၁။ **အဓိဂတော ခေါ မျာယန္တိ** အဓိဂတော ခေါ မေ အယံ။ **မဂ္ဂေါ**တိ ဝိပဿနာမဂ္ဂေါ။ **ဗောဓာယာ**တိ[၂] စတုသစ္စဗုဇ္ဈနတ္ထာယ၊ နိဗ္ဗာနဗုဇ္ဈနတ္ထာယ ဧဝ ဝါ။ အပိစ ဗုဇ္ဈတီတိ **ဗောဓိ**၊ အရိယမဂ္ဂဿေတံ နာမံ၊ တဒတ္ထာယာတိပိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိပဿနာမဂ္ဂမူလကော ဟိ အရိယမဂ္ဂေါတိ။ ဣဒါနိ တံ မဂ္ဂံ နိယျာတေန္တော "**ယဒိဒံ နာမရူပနိရောဓာ**တိအာဒိမာဟ။ ဧတ္ထ စ **ဝိညာဏနိရောဓော**တိအာဒီဟိ ပစ္စတ္တပဒေဟိ နိဗ္ဗာနမေဝ ကထိတံ။ ဣတိ မဟာပုရိသော သကလဿ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ အနိဗ္ဗတ္တိနိရောဓံ အဒ္ဒသ။

၆၂။ **နိရောဓော နိရောဓောတိ ခေါ**တိ အနိဗ္ဗတ္တိ အနိဗ္ဗတ္တီတိ ခေါ။ **စက္ခု**န္တိအာဒီနိ ဝုတ္တတ္ထာနေဝ။ ဣဓ ပန သဗ္ဗေဟေဝ ဧတေဟိ ပဒေဟိ "ဣမသ္မိံ အသတိ ဣဒံ န ဟောတီ"တိ နိရောဓသဉ္ဇာနနမတ္တမေဝ ကထိတံ၊ အထ ဝါ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဗလဝဝိပဿနာ ကထိတာတိ။

၆၃။ **အပရေန သမယေနာ**တိ ဧဝံ ပစ္စယဉ္စ ပစ္စယနိရောဓဉ္စ ဝိဒိတွာ တတော အပရဘာဂေ။ **ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသူ**တိ ဥပါဒါနဿ ပစ္စယဘူတေသု ခန္ဓေသု။ **ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿီ**တိ တမေဝ ပဌမံ ဒိဋ္ဌံ ဥဒယဉ္စ ဝယဉ္စ အနုပဿမာနော။ **ဝိဟာသီ**တိ သိခါပတ္တံ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနံ ဝဟန္တော ဝိဟရိ။ ဣဒံ ကသ္မာ ဝုတ္တံ? သဗ္ဗေယေဝ ဟိ ပူရိတပါရမိနော ဗောဓိသတ္တာ ပစ္ဆိမဘဝေ ပုတ္တဿ

၁-ခု ၉-၃၄၂-ပဋိသမ္ဘိဒါယံ။
၂-သမ္ဗောဓာယာတိ (က)

jātadivase mahābhinikkhamanaṁ nikkhamitvā pabbajitvā padhānamanuyuñjitvā Bodhipallaṅkamāruyha mārabalaṁ vidhamitvā paṭhamayāme pubbenivāsaṁ anussaranti, dutiyayāme dibbacakkhuṁ visodhenti, tatiyayāme paccayākāraṁ sammasitvā ānāpānacatutthajjhānato vuṭṭhāya pañcasu khandhesu abhinivisitvā udayabbayavasena samapaññāsa lakkhaṇāni disvā yāva gotrabhuñāṇā vipassanaṁ vaḍḍhetvā ariyamaggena sakale Buddhaguṇe paṭivijjhanti. Ayampi mahāpuriso pūritapāramī, so yathāvuttaṁ sabbaṁ anukkamaṁ katvā pacchimayāme ānāpānacatutthajjhānato vuṭṭhāya pañcasu khandhesu abhinivisitvā vuttappakāraṁ udayabbayavipassanaṁ ārabhi, taṁ dassetuṁ idaṁ vuttaṁ.

Tattha **iti rūpan**ti idaṁ rūpaṁ, ettakaṁ rūpaṁ, ito uddhaṁ rūpaṁ natthīti ruppanasabhāvañceva bhūtupādāyabhedañca ādiṁ katvā lakkhaṇarasapaccupaṭṭhānapadaṭṭhānavasena anavasesarūpapariggaho vutto. **Iti rūpassa samudayo**ti iminā evaṁ pariggahitassa rūpassa samudayadassanaṁ vuttaṁ. Tattha **itī**ti evaṁ samudayo hotīti attho. Tassa vitthāro "avijjāsamudayā rūpasamudayo, taṇhāsamudayā rūpasamudayo kammasamudayā rūpasamudayo, āhārasamudayā rūpasamudayoti, nibbattilakkhaṇaṁ passantopi rūpakkhandhassa udayaṁ passatī"ti[1] evaṁ veditabbo. Atthaṅgamepi "avijjānirodhā rūpanirodho -pa- vipariṇāmalakkhaṇaṁ passantopi rūpakkhandhassa nirodhaṁ passatī"ti[1] ayamassa vitthāro.

Iti vedanāti-ādīsupi ayaṁ vedanā, ettakā vedanā, ito uddhaṁ vedanā natthi. Ayaṁ saññā. Ime saṅkhārā. Idaṁ viññāṇaṁ, ettakaṁ viññāṇaṁ, ito uddhaṁ viññāṇaṁ natthīti vedayitasañjānana-abhisaṅkharaṇavijānanasabhāvañceva sukhādi rūpasaññādi phassādi cakkhuviññāṇādi bhedañca ādiṁ katvā lakkhaṇarasapaccupaṭṭhānapadaṭṭhānavasena anavasesavedanāsaññāsaṅkhāraviññāṇapariggaho vutto. **Iti vedanāya samudayo**ti-ādīhi pana evaṁ pariggahitānaṁ vedanāsaññāsaṅkhāraviññāṇānaṁ samudayadassanaṁ vuttaṁ. Tatrāpi **itī**ti evaṁ samudayo hotīti attho. Tesampi vitthāro avijjāsamudayā vedanāsamudayo"ti[2] rūpe vuttanayenena veditabbo. Ayaṁ pana viseso, tīsu khandhesu "āhārasamudayā"ti avatvā "phassasamudayā"ti vattabbaṁ. Viññāṇakkhandhe

1. Khu 9. 53 piṭṭhe. 2. Khu 9. 54 piṭṭhe.

ဇာတဒိဝသေ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ပဓာနမနုယုဉ္ဇိတွာ ဗောဓိပလ္လင်္ကမာရုယှ မာရဗလံ ဝိဓမိတွာ ပဌမယာမေ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရန္တိ၊ ဒုတိယယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ ဝိသောဓေန္တိ၊ တတိယယာမေ ပစ္စယာကာရံ သမ္မသိတွာ အာနာပါနစတုတ္ထဇ္ဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု အဘိနိဝိသိတွာ ဥဒယဗ္ဗယဝသေန သမပညာသ လက္ခဏာနိ ဒိသွာ ယာဝ ဂေါတြဘုဉာဏာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရိယမဂ္ဂေန သကလေ ဗုဒ္ဓဂုဏေ ပဋိဝိဇ္ဈန္တိ။ အယမ္ပိ မဟာပုရိသော ပူရိတပါရမီ၊ သော ယထာဝုတ္တံ သဗ္ဗံ အနုက္ကမံ ကတွာ ပစ္ဆိမယာမေ အာနာပါနစတုတ္ထဇ္ဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု အဘိနိဝိသိတွာ ဝုတ္တပ္ပကာရံ ဥဒယဗ္ဗယဝိပဿနံ အာရဘိ၊ တံ ဒဿေတုံ ဣဒံ ဝုတ္တံ။

တတ္ထ **ဣတိ ရူပ**န္တိ ဣဒံ ရူပံ, ဧတ္တကံ ရူပံ, ဣတော ဥဒ္ဓံ ရူပံ နတ္ထီတိ ရုပ္ပနသဘာဝဉ္စေဝ ဘူတုပါဒါယဘေဒဉ္စ အာဒိံ ကတွာ လက္ခဏရသပစ္စုပဋ္ဌာနပဒဋ္ဌာနဝသေန အနဝသေသရူပပရိဂ္ဂဟော ဝုတ္တော။ **ဣတိ ရူပဿ သမုဒယော**တိ ဣမိနာ ဧဝံ ပရိဂ္ဂဟိတဿ ရူပဿ သမုဒယဒဿနံ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ဣတီ**တိ ဧဝံ သမုဒယော ဟောတီတိ အတ္ထော။ တဿ ဝိတ္ထာရော "အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ရူပသမုဒယော, တဏှာသမုဒယာ ရူပသမုဒယော ကမ္မသမုဒယာ ရူပသမုဒယော, အာဟာရသမုဒယာ ရူပသမုဒယောတိ, နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ပဿန္တောပိ ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတီ"တိ[1] ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အတ္ထင်္ဂမေပိ "အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ ရူပနိရောဓော။ပ။ ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ ပဿန္တောပိ ရူပက္ခန္ဓဿ နိရောဓံ ပဿတီ"တိ[1] အယမဿ ဝိတ္ထာရော။

ဣတိ ဝေဒနာတိအာဒီသုပိ အယံ ဝေဒနာ, ဧတ္တကာ ဝေဒနာ, ဣတော ဥဒ္ဓံ ဝေဒနာ နတ္ထိ။ အယံ သညာ။ ဣမေ သင်္ခါရာ။ ဣဒံ ဝိညာဏံ, ဧတ္တကံ ဝိညာဏံ, ဣတော ဥဒ္ဓံ ဝိညာဏံ နတ္ထီတိ ဝေဒယိတသဉ္ဇာနနအဘိသင်္ခရဏဝိဇာနနသဘာဝဉ္စေဝ သုခါဒိရူပသညာဒိဖဿာဒိစက္ခုဝိညာဏာဒိဘေဒဉ္စ အာဒိံ ကတွာ လက္ခဏရသပစ္စုပဋ္ဌာနပဒဋ္ဌာနဝသေန အနဝသေသဝေဒနာသညာသင်္ခါရဝိညာဏပရိဂ္ဂဟော ဝုတ္တော။ **ဣတိ ဝေဒနာယ သမုဒယော**တိအာဒီဟိ ပန ဧဝံ ပရိဂ္ဂဟိတာနံ ဝေဒနာသညာသင်္ခါရဝိညာဏာနံ သမုဒယဒဿနံ ဝုတ္တံ။ တတြာပိ **ဣတီ**တိ ဧဝံ သမုဒယော ဟောတီတိ အတ္ထော။ တေသမ္ပိ ဝိတ္ထာရော "အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ဝေဒနာသမုဒယော"တိ[2] ရူပေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အယံ ပန ဝိသေသော၊ တီသု ခန္ဓေသု "အာဟာရသမုဒယာ"တိ အဝတွာ "ဖဿသမုဒယာ"တိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဝိညာဏက္ခန္ဓေ

၁-ခု ၉-၅၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၉-၅၄-ပိဋ္ဌေ။

“nāmarūpasamudayā”ti atthaṅgamapadampi tesaṁyeva vasena yojetabbaṁ. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana udayabbayavinicchayo sabbākāraparipūro Visuddhimagge vutto. **Tassa pañcasu upādānakkhandhesu udayabbayānupassino viharato**ti tassa Vipassissa bodhisattassa imesu rūpādīsu pañcasu upādānakkhandhesu samapaññāsalakkhaṇavasena udayabbayānupassino viharato yathānukkamena vaḍḍhite vipassanāñāṇe anuppādanirodhena nirujjhamānehi āsavasaṅkhātehi kilesehi anupādāya aggahetvāva cittaṁ vimuccati, tadetaṁ maggakkhaṇe vimuccati nāma, phalakkhaṇe vimuttaṁ nāma. Maggakkhaṇe vā vimuttañceva vimuccati ca, phalakkhaṇe vimuttameva.

Ettāvatā ca mahāpuriso sabbabandhanā vippamutto sūriyarasmi samphuṭṭhamiva padumaṁ suvikasitacittasantāno cattāri maggañāṇāni, cattāri phalañāṇāni, catasso paṭisambhidā, catuyoniparicchedakañāṇaṁ, pañcagatiparicchedakañāṇaṁ, cha asādhāraṇañāṇāni sakale ca Buddhaguṇe hatthagate katvā paripuṇṇasaṅkappo Bodhipallaṅke nisinnova—

Anekajātisaṁsāraṁ, sandhāvissaṁ anibbisaṁ.
Gahakāraṁ gavesanto, dukkhā jāti punappunaṁ.

Gahakāraka diṭṭhosi, puna gehaṁ na kāhasi.
Sabbā te phāsukā bhaggā, gahakūṭaṁ visaṅkhataṁ.
Visaṅkhāragataṁ cittaṁ, taṇhānaṁ khayamajjhagāti[1].

Ayoghanahatasseva, jalato jātavedaso.
Anupubbūpasantassa, yathā na ñāyate gati.

Evaṁ sammāvimuttānaṁ, kāmabandhoghatārinaṁ.
Paññāpetuṁ gati natthi, pattānaṁ acalaṁ sukhanti[2].

Evaṁ manasi karonto sarade sūriyo viya, puṇṇacando viya ca virocitthāti.

Dutiyabhāṇavārakathā niṭṭhitā.

1. Khu 1. 36 Dhammapade. 2. Khu 1. 193 Udāne.

“နာမရူပသမုဒယာ”တိ အတ္ထင်္ဂမပဒမ္ပိ တေသံယေဝ ဝသေန ယောဇေတဗ္ဗံ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန ဥဒယဗ္ဗယဝိနိစ္ဆယော သဗ္ဗာကာရပရိပူရော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တော။ **တဿ ပဉ္စသု ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿိနော ဝိဟရတော**တိ တဿ ဝိပဿိဿ ဗောဓိသတ္တဿ ဣမေသု ရူပါဒီသု ပဉ္စသု ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု သမပညာသလက္ခဏဝသေန ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿိနော ဝိဟရတော ယထာနုက္ကမေန ဝဍ္ဎိတေ ဝိပဿနာဉာဏေ အနုပ္ပါဒနိရောဓေန နိရုဇ္ဈမာနေဟိ အာသဝသင်္ခါတေဟိ ကိလေသေဟိ အနုပါဒါယ အဂ္ဂဟေတွာဝ စိတ္တံ ဝိမုစ္စတိ၊ တဒေတံ မဂ္ဂက္ခဏေ ဝိမုစ္စတိ နာမ၊ ဖလက္ခဏေ ဝိမုတ္တံ နာမ။ မဂ္ဂက္ခဏေ ဝါ ဝိမုတ္တဉ္စေဝ ဝိမုစ္စတိ စ၊ ဖလက္ခဏေ ဝိမုတ္တမေဝ။

ဧတ္တာဝတာ စ မဟာပုရိသော သဗ္ဗဗန္ဓနာ ဝိပ္ပမုတ္တော သူရိယရသ္မိ သမ္ဖုဋ္ဌမိဝ ပဒုမံ သုဝိကသိတစိတ္တသန္တာနော စတ္တာရိ မဂ္ဂဉာဏာနိ, စတ္တာရိ ဖလဉာဏာနိ, စတဿော ပဋိသမ္ဘိဒါ, စတုယောနိပရိစ္ဆေဒကဉာဏံ, ပဉ္စဂတိပရိစ္ဆေဒကဉာဏံ, ဆ အသာဓာရဏဉာဏာနိ သကလေ စ ဗုဒ္ဓဂုဏေ ဟတ္ထဂတေ ကတွာ ပရိပုဏ္ဏသင်္ကပ္ပော ဗောဓိပလ္လင်္ကေ နိသိန္နောဝ—

အနေကဇာတိသံသာရံ၊ သန္ဓာဝိဿံ အနိဗ္ဗိသံ။
ဂဟကာရံ ဂဝေသန္တော၊ ဒုက္ခာ ဇာတိ ပုနပ္ပုနံ။

ဂဟကာရက ဒိဋ္ဌောသိ၊ ပုန ဂေဟံ န ကာဟသိ။
သဗ္ဗာ တေ ဖာသုကာ ဘဂ္ဂါ၊ ဂဟကူဋံ ဝိသင်္ခတံ။
ဝိသင်္ခါရဂတံ စိတ္တံ၊ တဏှာနံ ခယမဇ္ဈဂါတိ[၁]။

အယောဃနဟတဿေဝ၊ ဇလတော ဇာတဝေဒသော။
အနုပုဗ္ဗူပသန္တဿ၊ ယထာ န ဉာယတေ ဂတိ။

ဧဝံ သမ္မာဝိမုတ္တာနံ၊ ကာမဗန္ဓောဃတာရိနံ။
ပညာပေတုံ ဂတိ နတ္ထိ၊ ပတ္တာနံ အစလံ သုခန္တိ[၂]။

ဧဝံ မနသိ ကရောန္တော သရဒေ သူရိယော ဝိယ, ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ စ ဝိရောစိတ္ထာတိ။

ဒုတိယဘာဏဝါရကထာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ခု ၁-၃၆-ဓမ္မပဒေ။ ၂-ခု ၁-၁၉၃-ဥဒါနေ။

Brahmayācanakathāvaṇṇanā

64. Tatiyabhāṇavāre **yaṁnūnāhaṁ dhammaṁ deseyyan**ti yadi panāhaṁ dhammaṁ deseyyaṁ. Ayaṁ pana vitakko kadā uppannoti. Buddhabhūtassa aṭṭhame sattāhe. So kira Buddho hutvā sattāhaṁ Bodhipallaṅke nisīdi, sattāhaṁ Bodhipallaṅkaṁ olokento aṭṭhāsi, sattāhaṁ ratanacaṅkame caṅkami, sattāhaṁ ratanagabbhe dhammaṁ vicinanto nisīdi, sattāhaṁ Ajapālanigrodhe nisīdi, sattāhaṁ Mucalinde nisīdi, sattāhaṁ Rājāyatane nisīdi. Tato vuṭṭhāya aṭṭhame sattāhe puna āgantvā Ajapālanigrodhe nisinnamattasseva sabbabuddhānaṁ āciṇṇasamāciṇṇo ayañceva ito anantaro ca vitakko uppannoti.

Tattha **adhigato**ti paṭividdho. **Dhammo**ti catusaccadhammo. **Gambhīro**ti uttānabhāvapaṭikkhepavacanametaṁ. **Duddaso**ti gambhīrattāva duddaso dukkhena daṭṭhabbo, na sakkā sukhena daṭṭhuṁ. Duddasattāva **duranubodho** dukkhena avabujjhitabbo, na sakkā sukhena avabujjhituṁ. **Santo**ti nibbuto. **Paṇīto**ti atappako. Idaṁ dvayaṁ lokuttarameva sandhāya vuttaṁ. **Atakkāvacaro**ti takkena avacaritabbo ogāhitabbo na hoti, ñāṇeneva avacaritabbo. **Nipuṇo**ti saṇho. **Paṇḍitavedanīyo**ti sammāpaṭipadaṁ paṭipannehi paṇḍitehi veditabbo. **Ālayarāmā**ti sattā pañcasu kāmaguṇesu allīyanti, tasmā te ālayāti vuccanti. Aṭṭhasatataṇhāvicaritāni ālayanti, tasmā ālayāti vuccanti. Tehi ālayehi ramantīti **ālayarāmā**. Ālayesu ratāti **ālayaratā**. Ālayesu suṭṭhu muditāti **ālayasammuditā**. Yatheva hi susajjitaṁ pupphaphalabharitarukkhādisampannaṁ uyyānaṁ paviṭṭho rājā tāya tāya sampattiyā ramati, pamudito āmodito hoti, na ukkaṇṭhati, sāyaṁ nikkhamituṁ na icchati, evamimehipi kāmālayataṇhālayehi sattā ramanti, saṁsāravaṭṭe pamuditā anukkaṇṭhitā vasanti. Tena nesaṁ Bhagavā duvidhampi ālayaṁ uyyānabhūmiṁ viya dassento "ālayarāmā"ti-ādimāha.

Yadidanti nipāto, tassa ṭhānaṁ sandhāya "yaṁ idan"ti, paṭiccasamuppādaṁ sandhāya "yo ayan"ti evamattho daṭṭhabbo. **Idappaccayatāpaṭiccasamuppādo**ti imesaṁ paccayā idappaccayā, idappaccayā eva idappaccayatā, idappaccayatā ca sā paṭiccasamuppādo cāti idappaccayatāpaṭiccasamuppādo.

ဗြဟ္မယာစနကထာဝဏ္ဏနာ

၆၄။ တတိယဘာဏဝါရေ **ယံနူနာဟံ ဓမ္မံ ဒေသေယျ**န္တိ ယဒိ ပနာဟံ ဓမ္မံ ဒေသေယျံ။ အယံ ပန ဝိတက္ကော ကဒါ ဥပ္ပန္နောတိ။ ဗုဒ္ဓဘူတဿ အဋ္ဌမေ သတ္တာဟေ။ သော ကိရ ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ သတ္တာဟံ ဗောဓိပလ္လင်္ကေ နိသီဒိ၊ သတ္တာဟံ ဗောဓိပလ္လင်္ကံ ဩလောကေန္တော အဋ္ဌာသိ၊ သတ္တာဟံ ရတနစင်္ကမေ စင်္ကမိ၊ သတ္တာဟံ ရတနဂဗ္ဘေ ဓမ္မံ ဝိစိနန္တော နိသီဒိ၊ သတ္တာဟံ အဇပါလနိဂြောဓေ နိသီဒိ၊ သတ္တာဟံ မုစလိန္ဒေ နိသီဒိ၊ သတ္တာဟံ ရာဇာယတနေ နိသီဒိ။ တတော ဝုဋ္ဌာယ အဋ္ဌမေ သတ္တာဟေ ပုန အာဂန္တွာ အဇပါလနိဂြောဓေ နိသိန္နမတ္တဿေဝ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ အာစိဏ္ဏသမာစိဏ္ဏော အယဉ္စေဝ ဣတော အနန္တရော စ ဝိတက္ကော ဥပ္ပန္နောတိ။

တတ္ထ **အဓိဂတော**တိ ပဋိဝိဒ္ဓေါ။ **ဓမ္မော**တိ စတုသစ္စဓမ္မော။ **ဂမ္ဘီရော**တိ ဥတ္တာနဘာဝပဋိက္ခေပဝစနမေတံ။ **ဒုဒ္ဒသော**တိ ဂမ္ဘီရတ္တာဝ ဒုဒ္ဒသော ဒုက္ခေန ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ န သက္ကာ သုခေန ဒဋ္ဌုံ။ ဒုဒ္ဒသတ္တာဝ **ဒုရနုဗောဓော** ဒုက္ခေန အဝဗုဇ္ဈိတဗ္ဗော၊ န သက္ကာ သုခေန အဝဗုဇ္ဈိတုံ။ **သန္တော**တိ နိဗ္ဗုတော။ **ပဏီတော**တိ အတပ္ပကော။ ဣဒံ ဒွယံ လောကုတ္တရမေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ **အတက္ကာဝစရော**တိ တက္ကေန အဝစရိတဗ္ဗော ဩဂါဟိတဗ္ဗော န ဟောတိ၊ ဉာဏေနေဝ အဝစရိတဗ္ဗော။ **နိပုဏော**တိ သဏှော။ **ပဏ္ဍိတဝေဒနီယော**တိ သမ္မာပဋိပဒံ ပဋိပန္နေဟိ ပဏ္ဍိတေဟိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အာလယရာမာ**တိ သတ္တာ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု အလ္လီယန္တိ၊ တသ္မာ တေ အာလယာတိ ဝုစ္စန္တိ။ အဋ္ဌသတတဏှာဝိစရိတာနိ အာလယန္တိ၊ တသ္မာ အာလယာတိ ဝုစ္စန္တိ။ တေဟိ အာလယေဟိ ရမန္တီတိ **အာလယရာမာ**။ အာလယေသု ရတာတိ **အာလယရတာ**။ အာလယေသု သုဋ္ဌု မုဒိတာတိ **အာလယသမ္မုဒိတာ**။ ယထေဝ ဟိ သုသဇ္ဇိတံ ပုပ္ဖဖလဘရိတရုက္ခာဒိသမ္ပန္နံ ဥယျာနံ ပဝိဋ္ဌော ရာဇာ တာယ တာယ သမ္ပတ္တိယာ ရမတိ၊ ပမုဒိတော အာမောဒိတော ဟောတိ၊ န ဥက္ကဏ္ဌတိ၊ သာယံ နိက္ခမိတုံ န ဣစ္ဆတိ၊ ဧဝမိမေဟိပိ ကာမာလယတဏှာလယေဟိ သတ္တာ ရမန္တိ၊ သံသာရဝဋ္ဋေ ပမုဒိတာ အနုက္ကဏ္ဌိတာ ဝသန္တိ။ တေန နေသံ ဘဂဝါ ဒုဝိဓမ္ပိ အာလယံ ဥယျာနဘူမိံ ဝိယ ဒဿေန္တော "အာလယရာမာ"တိအာဒိမာဟ။

ယဒိဒန္တိ နိပါတော၊ တဿ ဌာနံ သန္ဓာယ "ယံ ဣဒ"န္တိ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ သန္ဓာယ "ယော အယ"န္တိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ **ဣဒပ္ပစ္စယတာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ**တိ ဣမေသံ ပစ္စယာ ဣဒပ္ပစ္စယာ၊ ဣဒပ္ပစ္စယာ ဧဝ ဣဒပ္ပစ္စယတာ၊ ဣဒပ္ပစ္စယတာ စ သာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ စာတိ ဣဒပ္ပစ္စယတာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ။

Saṅkhārādipaccayānaṁ avijjādīnaṁ etaṁ adhivacanaṁ. **Sabbasaṅkhārasamatho**ti-ādi sabbaṁ nibbānameva. Yasmā hi taṁ āgamma sabbasaṅkhāravipphanditāni sammanti vūpasammanti, tasmā "sabbasaṅkhārasamatho"ti vuccati. Yasmā ca taṁ āgamma sabbe upadhayo paṭinissaṭṭhā honti, sabbā taṇhā khīyanti, sabbe kilesarāgā virajjanti, sabbaṁ dukkhaṁ nirujjhati, tasmā "sabbūpadhipaṭinissaggo taṇhākkhayo virāgo nirodho"ti vuccati. Sā panesā taṇhā bhavena bhavaṁ phalena vā saddhiṁ kammaṁ vinati saṁsibbatīti katvā vānanti vuccati. Tato vānato nikkhantanti **nibbānaṁ. So mamassa kilamatho**ti yā ajānantānaṁ desanā nāma, so mama kilamatho assa, sā mama vihesā assāti attho. Kāyakilamatho ceva kāyavihesā ca assāti vuttaṁ hoti, citte pana ubhayampetaṁ Buddhānaṁ natthi.

65. **Apissū**ti anubrūhanatthe nipāto, so "na kevalaṁ etadahosi, imāpi gāthā paṭibhaṁsū"ti dīpeti. **Vipassin**ti-ādīsu Vipassissa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassāti attho. **Anacchariyā**ti anu-acchariyā. **Paṭibhaṁsū**ti paṭibhānasaṅkhātassa ñāṇassa gocarā ahesuṁ, parivitakkayitabbataṁ pāpuṇiṁsu.

Kicchenāti dukkhena, na dukkhāya paṭipadāya. Buddhānañhi cattāropi maggā sukhapaṭipadāva honti. Pāramīpūraṇakāle pana sarāgasadosasamohasseva sato āgatāgatānaṁ yācakānaṁ alaṅkatapaṭiyattaṁ sīsaṁ chinditvā galalohitaṁ nīharitvā su-añjitāni akkhīni uppāṭetvā kulavaṁsapadīpakaṁ puttaṁ manāpacāriniṁ bhariyanti evamādīni dentassa aññāni ca khantivādisadisesu attabhāvesu chejjabhejjādīni pāpuṇantassa āgamanīyapaṭipadaṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Halan**ti ettha hakāro nipātamatto, alanti attho. **Pakāsitun**ti desetuṁ, evaṁ kicchena adhigatassa dhammassa alaṁ desetuṁ, ( )[1] ko attho desitenāti vuttaṁ hoti. **Rāgadosaparetehī**ti rāgadosaphuṭṭhehi rāgadosānugatehi vā.

Paṭisotagāminti niccādīnaṁ paṭisotaṁ aniccaṁ dukkhamanattāsubhanti evaṁ gataṁ catusaccadhammaṁ. **Rāgarattā**ti kāmarāgena bhavarāgena diṭṭhirāgena ca rattā. **Na dakkhantī**ti aniccaṁ dukkhamanattā asubhanti iminā sabhāvena na

1. (Paribyattaṁ desituṁ.) (Syā)

သင်္ခါရာဒိပစ္စယာနံ အဝိဇ္ဇာဒီနံ ဧတံ အဓိဝစနံ။ **သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော**တိ-အာဒိ သဗ္ဗံ နိဗ္ဗာနမေဝ။ ယသ္မာ ဟိ တံ အာဂမ္မ သဗ္ဗသင်္ခါရဝိပ္ဖန္ဒိတာနိ သမ္မန္တိ ဝူပသမ္မန္တိ၊ တသ္မာ "သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော"တိ ဝုစ္စတိ။ ယသ္မာ စ တံ အာဂမ္မ သဗ္ဗေ ဥပဓယော ပဋိနိဿဋ္ဌာ ဟောန္တိ၊ သဗ္ဗာ တဏှာ ခီယန္တိ၊ သဗ္ဗေ ကိလေသရာဂါ ဝိရဇ္ဇန္တိ၊ သဗ္ဗံ ဒုက္ခံ နိရုဇ္ဈတိ၊ တသ္မာ "သဗ္ဗူပဓိပဋိနိဿဂ္ဂေါ တဏှာက္ခယော ဝိရာဂေါ နိရောဓော"တိ ဝုစ္စတိ။ သာ ပနေသာ တဏှာ ဘဝေန ဘဝံ ဖလေန ဝါ သဒ္ဓိံ ကမ္မံ ဝိနတိ သံသိဗ္ဗတီတိ ကတွာ ဝါနန္တိ ဝုစ္စတိ။ တတော ဝါနတော နိက္ခန္တန္တိ **နိဗ္ဗာနံ။ သော မမဿ ကိလမထော**တိ ယာ အဇာနန္တာနံ ဒေသနာ နာမ၊ သော မမ ကိလမထော အဿ၊ သာ မမ ဝိဟေသာ အဿာတိ အတ္ထော။ ကာယကိလမထော စေဝ ကာယဝိဟေသာ စ အဿာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ စိတ္တေ ပန ဥဘယမ္ပေတံ ဗုဒ္ဓါနံ နတ္ထိ။

၆၅။ **အပိဿူ**တိ အနုဗြူဟနတ္ထေ နိပါတော၊ သော "န ကေဝလံ ဧတဒဟောသိ၊ ဣမာပိ ဂါထာ ပဋိဘံသူ"တိ ဒီပေတိ။ **ဝိပဿိ**န္တိအာဒီသု ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿာတိ အတ္ထော။ **အနစ္ဆရိယာ**တိ အနုအစ္ဆရိယာ။ **ပဋိဘံသူ**တိ ပဋိဘာနသင်္ခါတဿ ဉာဏဿ ဂေါစရာ အဟေသုံ၊ ပရိဝိတက္ကယိတဗ္ဗတံ ပါပုဏိံသု။

ကိစ္ဆေနာတိ ဒုက္ခေန၊ န ဒုက္ခာယ ပဋိပဒါယ။ ဗုဒ္ဓါနဉှိ စတ္တာရောပိ မဂ္ဂါ သုခပဋိပဒါဝ ဟောန္တိ။ ပါရမီပူရဏကာလေ ပန သရာဂသဒေါသသမောဟဿေဝ သတော အာဂတာဂတာနံ ယာစကာနံ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ သီသံ ဆိန္ဒိတွာ ဂလလောဟိတံ နီဟရိတွာ သုအဉ္ဇိတာနိ အက္ခီနိ ဥပ္ပါဋေတွာ ကုလဝံသပဒီပကံ ပုတ္တံ မနာပစာရိနိံ ဘရိယန္တိ ဧဝမာဒီနိ ဒေန္တဿ အညာနိ စ ခန္တိဝါဒိသဒိသေသု အတ္တဘာဝေသု ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇာဒီနိ ပါပုဏန္တဿ အာဂမနီယပဋိပဒံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **ဟလ**န္တိ ဧတ္ထ ဟကာရော နိပါတမတ္တော၊ အလန္တိ အတ္ထော။ **ပကာသိတု**န္တိ ဒေသေတုံ၊ ဧဝံ ကိစ္ဆေန အဓိဂတဿ ဓမ္မဿ အလံ ဒေသေတုံ၊ ( )[၁] ကော အတ္ထော ဒေသိတေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ရာဂဒေါသပရေတေဟီ**တိ ရာဂဒေါသဖုဋ္ဌေဟိ ရာဂဒေါသာနုဂတေဟိ ဝါ။

ပဋိသောတဂါမိန္တိ နိစ္စာဒီနံ ပဋိသောတံ အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာသုဘန္တိ ဧဝံ ဂတံ စတုသစ္စဓမ္မံ။ **ရာဂရတ္တာ**တိ ကာမရာဂေန ဘဝရာဂေန ဒိဋ္ဌိရာဂေန စ ရတ္တာ။ **န ဒက္ခန္တီ**တိ အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာ အသုဘန္တိ ဣမိနာ သဘာဝေန န

၁-(ပရိဗျတ္တံ ဒေသိတုံ) (သျာ)

passissanti, te apassante ko sakkhissati evaṁ gāhāpetuṁ. **Tamokhandhena āvuṭā**ti avijjārāsinā ajjhotthaṭā.

Appossukkatāyāti nirussukkabhāvena, adesetukāmatāyāti attho. Kasmā panassa evaṁ cittaṁ nami, nanu esa "mutto mocessāmi, tiṇṇo tāressāmi,

Kiṁ me aññātavesena, dhammaṁ sacchikatenidha.
Sabbaññutaṁ pāpuṇitvā, santāressaṁ sadevakan"ti—

Patthanaṁ katvā pāramiyo pūretvā sabbaññutaṁ pattoti. Saccametaṁ, paccavekkhaṇānubhāvena panassa evaṁ cittaṁ nami. Tassa hi sabbaññutaṁ patvā sattānaṁ kilesagahanataṁ dhammassa ca gambhīrataṁ paccavekkhantassa sattānaṁ kilesagahanatā ca dhammagambhīratā ca sabbākārena pākaṭā jātā. Athassa "ime sattā kañjikapuṇṇalābu viya takkabharitacāṭi viya[1] vasātelapītapilotikā viya[2] añjanamakkhitahatthā viya kilesabharitā atisaṁkiliṭṭhā rāgarattā dosaduṭṭhā mohamūḷhā, te kiṁ nāma paṭivijjhissantī"ti cintayato kilesagahanapaccavekkhaṇānubhāvenāpi evaṁ cittaṁ nami.

"Ayañca dhammo pathavīsandhāraka-udakakkhandho viya gambhīro, pabbatena paṭicchādetvā ṭhapito sāsapo viya duddaso, satadhā bhinnassa vālassa koṭiyā koṭiṁ paṭipādanaṁ viya duranubodho, nanu mayāti imaṁ dhammaṁ paṭivijjhituṁ vāyamantena adinnaṁ dānaṁ nāma natthi, arakkhitaṁ sīlaṁ nāma natthi, aparipūritā kāci pāramī nāma natthi, tassa me nirussāhaṁ viya mārabalaṁ vidhamantassāpi pathavī na kampittha, paṭhamayāme pubbenivāsaṁ anussarantassāpi na kampittha, majjhimayāme dibbacakkhuṁ visodhentassāpi na kampittha. Pacchimayāme pana paṭiccasamuppādaṁ paṭivijjhantasseva me[3] dasasahassilokadhātu kampittha. Iti mādisenāpi tikkhañāṇena kicchenevāyaṁ dhammo paṭividdho, taṁ lokiyamahājanā kathaṁ paṭivijjhissantī"ti dhammagambhīratāpaccavekkhaṇānubhāvenāpi evaṁ cittaṁ namīti veditabbaṁ.

---

1. Takkapūritacāṭi viya (Ka)
2. Vasātelatemitapaṭapilotikā viya (Syā)
3. Medanī (Syā)

ပဿိဿန္တိ၊ တေ အပဿန္တေ ကော သက္ခိဿတိ ဧဝံ ဂါဟာပေတုံ။ **တမောခန္ဓေန အာဝုဋာ**တိ အဝိဇ္ဇာရာသိနာ အဇ္ဈောတ္ထဋာ။

အပ္ပေါဿုက္ကတာယာတိ နိရုဿုက္ကဘာဝေန၊ အဒေသေတုကာမတာယာတိ အတ္ထော။ ကသ္မာ ပနဿ ဧဝံ စိတ္တံ နမိ၊ နနု ဧသ "မုတ္တော မောစေဿာမိ၊ တိဏ္ဏော တာရေဿာမိ၊

ကိံ မေ အညာတဝေသေန၊ ဓမ္မံ သစ္ဆိကတေနိဓ။
သဗ္ဗညုတံ ပါပုဏိတွာ၊ သန္တာရေဿံ သဒေဝက''န္တိ—

ပတ္ထနံ ကတွာ ပါရမိယော ပူရေတွာ သဗ္ဗညုတံ ပတ္တောတိ။ သစ္စမေတံ၊ ပစ္စဝေက္ခဏာနုဘာဝေန ပနဿ ဧဝံ စိတ္တံ နမိ။ တဿ ဟိ သဗ္ဗညုတံ ပတွာ သတ္တာနံ ကိလေသဂဟနတံ ဓမ္မဿ စ ဂမ္ဘီရတံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ သတ္တာနံ ကိလေသဂဟနတာ စ ဓမ္မဂမ္ဘီရတာ စ သဗ္ဗာကာရေန ပါကဋာ ဇာတာ။ အထဿ "ဣမေ သတ္တာ ကဉ္ဇိကပုဏ္ဏလာဗု ဝိယ တက္ကဘရိတစာဋိ ဝိယ[၁] ဝသာတေလပီတပိလောတိကာ ဝိယ[၂] အဉ္ဇနမက္ခိတဟတ္ထာ ဝိယ ကိလေသဘရိတာ အတိသံကိလိဋ္ဌာ ရာဂရတ္တာ ဒေါသဒုဋ္ဌာ မောဟမူဠှာ၊ တေ ကိံ နာမ ပဋိဝိဇ္ဈိဿန္တီ"တိ စိန္တယတော ကိလေသဂဟနပစ္စဝေက္ခဏာနုဘာဝေနာပိ ဧဝံ စိတ္တံ နမိ။

"အယဉ္စ ဓမ္မော ပထဝီသန္ဓာရကဥဒကက္ခန္ဓော ဝိယ ဂမ္ဘီရော၊ ပဗ္ဗတေန ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ဌပိတော သာသပေါ ဝိယ ဒုဒ္ဒသော၊ သတဓာ ဘိန္နဿ ဝါလဿ ကောဋိယာ ကောဋိံ ပဋိပါဒနံ ဝိယ ဒုရနုဗောဓော၊ နနု မယာ ဟိ ဣမံ ဓမ္မံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ ဝါယမန္တေန အဒိန္နံ ဒါနံ နာမ နတ္ထိ၊ အရက္ခိတံ သီလံ နာမ နတ္ထိ၊ အပရိပူရိတာ ကာစိ ပါရမီ နာမ နတ္ထိ၊ တဿ မေ နိရုဿာဟံ ဝိယ မာရဗလံ ဝိဓမန္တဿာပိ ပထဝီ န ကမ္ပိတ္ထ၊ ပဌမယာမေ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရန္တဿာပိ န ကမ္ပိတ္ထ၊ မဇ္ဈိမယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ ဝိသောဓေန္တဿာပိ န ကမ္ပိတ္ထ။ ပစ္ဆိမယာမေ ပန ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ ပဋိဝိဇ္ဈန္တဿေဝ မေ[၃] ဒသသဟဿိလောကဓာတု ကမ္ပိတ္ထ။ ဣတိ မာဒိသေနာပိ တိက္ခဉာဏေန ကိစ္ဆေနေဝါယံ ဓမ္မော ပဋိဝိဒ္ဓေါ၊ တံ လောကိယမဟာဇနာ ကထံ ပဋိဝိဇ္ဈိဿန္တီ"တိ ဓမ္မဂမ္ဘီရတာပစ္စဝေက္ခဏာနု-ဘာဝေနာပိ ဧဝံ စိတ္တံ နမီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁-တက္ကပူရိတစာဋိ ဝိယ (က)
၂-ဝသာတေလတေမိတပဋပိလောတိကာ ဝိယ (သျာ)
၃-မေဒနီ (သျာ)

Apica brahmunā yācite desetukāmatāyapissa evaṁ cittaṁ nami. Jānāti hi Bhagavā “mama appossukkatāya citte namamāne maṁ Mahābrahmā dhammadesanaṁ[1] yācissati, ime ca sattā brahmagarukā, te ‘Satthā kira dhammaṁ na desetukāmo ahosi, atha naṁ Mahābrahmā yācitvā desāpesi, santo vata bho dhammo, paṇīto vata bho dhammo’ti maññamānā sussūsissantī”ti. Imampissa kāraṇaṁ paṭicca appossukkatāya cittaṁ nami, no dhammadesanāyāti veditabbaṁ.

66. **Aññatarassā**ti ettha kiñcāpi “aññataro”ti vuttaṁ, atha kho imasmiṁ cakkavāḷe jeṭṭhakamahābrahmā esoti veditabbo. **Nassati vata bho loko**ti so kira imaṁ saddaṁ tathā nicchāresi, yathā dasasahassilokadhātubrahmāno sutvā sabbe sannipatiṁsu. **Ya tra hi nāmā**ti yasmiṁ nāma loke. **Purato pāturahosī**ti tehi dasahi brahmasahassehi saddhiṁ pāturahosi. **Apparajakkhajātikā**ti paññāmaye akkhimhi appaṁ parittaṁ rāgadosamoharajaṁ etesaṁ, evaṁsabhāvāti apparajakkhajātikā. **Assavanatā**ti assavanatāya. **Bhavissantī**ti purimabuddhesu dasapuññakiriyavatthuvasena katādhikārā paripākagatā padumāni viya sūriyarasmisamphassaṁ, dhammadesanaṁyeva ākaṅkhamānā catuppadikagāthāvasāne ariyabhūmiṁ okkamanārahā na eko, na dve, anekasatasahassā dhammassa aññātāro bhavissantīti dasseti.

69. **Ajjhesanan**ti evaṁ tikkhattuṁ yācanaṁ. **Buddhacakkhunā**ti indriyaparopariyattañāṇena ca āsayānusayañāṇena ca. Imesañhi dvinnaṁ ñāṇānaṁ “Buddhacakkhū”ti nāmaṁ, sabbaññutaññāṇassa “samantacakkhū”ti, tiṇṇaṁ maggañāṇānaṁ “dhammacakkhū”ti. **Apparajakkhe**ti-ādīsu yesaṁ vuttanayeneva paññācakkhumhi rāgādirajaṁ appaṁ, te **apparajakkhā**. Yesaṁ taṁ mahantaṁ, te **mahārajakkhā**. Yesaṁ saddhādīni indriyāni tikkhāni, te **tikkhindriyā**. Yesaṁ tāni mudūni, te **mudindriyā**. Yesaṁ teyeva saddhādayo ākārā sundarā, te **svākārā**. Ye kathitakāraṇaṁ sallakkhenti, sukhena sakkā honti viññāpetuṁ, te **suviññāpayā**. Ye paralokañceva vajjañca bhayato passanti, te **paralokavajjabhayadassāvino** nāma.

1. Dhammadesanāya (Syā)

အပိစ ဗြဟ္မုနာ ယာစိတေ ဒေသေတုကာမတာယပိဿ ဧဝံ စိတ္တံ နမိ။ ဇာနာတိ ဟိ ဘဂဝါ “မမ အပ္ပေါဿုက္ကတာယ စိတ္တေ နမမာနေ မံ မဟာဗြဟ္မာ ဓမ္မဒေသနံ[1] ယာစိဿတိ၊ ဣမေ စ သတ္တာ ဗြဟ္မဂရုကာ၊ တေ ‘သတ္ထာ ကိရ ဓမ္မံ န ဒေသေတုကာမော အဟောသိ၊ အထ နံ မဟာဗြဟ္မာ ယာစိတွာ ဒေသာပေသိ၊ သန္တော ဝတ ဘော ဓမ္မော၊ ပဏီတော ဝတ ဘော ဓမ္မော’တိ မညမာနာ သုဿူသိဿန္တီ”တိ။ ဣမမ္ပိဿ ကာရဏံ ပဋိစ္စ အပ္ပေါဿုက္ကတာယ စိတ္တံ နမိ၊ နော ဓမ္မဒေသနာယာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၆၆။ **အညတရဿာ**တိ ဧတ္ထ ကိဉ္စာပိ “အညတရော”တိ ဝုတ္တံ၊ အထ ခေါ ဣမသ္မိံ စက္ကဝါဠေ ဇေဋ္ဌကမဟာဗြဟ္မာ ဧသောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **နဿတိ ဝတ ဘော လောကော**တိ သော ကိရ ဣမံ သဒ္ဒံ တထာ နိစ္ဆာရေသိ၊ ယထာ ဒသသဟဿိလောကဓာတုဗြဟ္မာနော သုတွာ သဗ္ဗေ သန္နိပတိံသု။ **ယတြ ဟိ နာမာ**တိ ယသ္မိံ နာမ လောကေ။ **ပုရတော ပါတုရဟောသီ**တိ တေဟိ ဒသဟိ ဗြဟ္မသဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ ပါတုရဟောသိ။ **အပ္ပရဇက္ခဇာတိကာ**တိ ပညာမယေ အက္ခိမှိ အပ္ပံ ပရိတ္တံ ရာဂဒေါသမောဟရဇံ ဧတေသံ, ဧဝံသဘာဝါတိ အပ္ပရဇက္ခဇာတိကာ။ **အဿဝနတာ**တိ အဿဝနတာယ။ **ဘဝိဿန္တီ**တိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ဒသပုညကိရိယဝတ္ထုဝသေန ကတာဓိကာရာ ပရိပါကဂတာ ပဒုမာနိ ဝိယ သူရိယရသ္မိသမ္ဖဿံ, ဓမ္မဒေသနံယေဝ အာကင်္ခမာနာ စတုပ္ပဒိကဂါထာဝသာနေ အရိယဘူမိံ ဩက္ကမနာရဟာ န ဧကော, န ဒွေ၊ အနေကသတသဟဿာ ဓမ္မဿ အညာတာရော ဘဝိဿန္တီတိ ဒဿေတိ။

၆၉။ **အဇ္ဈေသန**န္တိ ဧဝံ တိက္ခတ္တုံ ယာစနံ။ **ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ**တိ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏေန စ အာသယာနုသယဉာဏေန စ။ ဣမေသဉှိ ဒွိန္နံ ဉာဏာနံ “ဗုဒ္ဓစက္ခူ”တိ နာမံ၊ သဗ္ဗညုတဉာဏဿ “သမန္တစက္ခူ”တိ၊ တိဏ္ဏံ မဂ္ဂဉာဏာနံ “ဓမ္မစက္ခူ”တိ။ **အပ္ပရဇက္ခေ**တိအာဒီသု ယေသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ပညာစက္ခုမှိ ရာဂါဒိရဇံ အပ္ပံ၊ တေ **အပ္ပရဇက္ခာ**။ ယေသံ တံ မဟန္တံ၊ တေ **မဟာရဇက္ခာ**။ ယေသံ သဒ္ဓါဒီနိ ဣန္ဒြိယာနိ တိက္ခာနိ၊ တေ **တိက္ခိန္ဒြိယာ**။ ယေသံ တာနိ မုဒူနိ၊ တေ **မုဒိန္ဒြိယာ**။ ယေသံ တေယေဝ သဒ္ဓါဒယော အာကာရာ သုန္ဒရာ၊ တေ **သွာကာရာ**။ ယေ ကထိတကာရဏံ သလ္လက္ခေန္တိ၊ သုခေန သက္ကာ ဟောန္တိ ဝိညာပေတုံ၊ တေ **သုဝိညာပယာ**။ ယေ ပရလောကဉ္စေဝ ဝဇ္ဇဉ္စ ဘယတော ပဿန္တိ၊ တေ **ပရလောကဝဇ္ဇဘယဒဿာဝိနော** နာမ။

၁-ဓမ္မဒေသနာယ (သျာ)

Ayaṁ panettha Pāḷi—“saddho puggalo apparajakkho, assaddho puggalo mahārajakkho. Āraddhavīriyo -pa- kusīto. Upaṭṭhitassati, muṭṭhassati. Samāhito, asamāhito. Paññavā, duppañño puggalo mahārajakkho. Tathā saddho puggalo tikkhindriyo -pa- paññavā puggalo paralokavajjabhayadassāvī, duppañño puggalo na paralokavajjabhayadassāvī. Lokoti khandhaloko dhātuloko āyatanaloko sampattibhavaloko vipattibhavaloko sampattisambhavaloko vipattisambhavaloko. Eko loko sabbe sattā āhāraṭṭhitikā. Dve lokā nāmañca rūpañca. Tayo lokā tisso vedanā. Cattāro lokā cattāro āhārā. Pañca lokā pañcupādānakkhandhā. Cha lokā cha ajjhattikāni āyatanāni. Satta lokā satta viññāṇaṭṭhitiyo. Aṭṭha lokā aṭṭha lokadhammā. Nava lokā nava sattāvāsā. Dasa lokā dasāyatanāni. Dvādasa lokā dvādasāyatanāni. Aṭṭhārasa lokā aṭṭhārasa dhātuyo. **Vajjan**ti sabbe kilesā vajjaṁ, sabbe duccaritā vajjaṁ, sabbe abhisaṅkhārā vajjaṁ, sabbe bhavagāmikammā[1] vajjaṁ. Iti imasmiñca loke imasmiñca vajje tibbā bhayasaññā paccupaṭṭhitā hoti, seyyathāpi ukkhittāsike vadhake. Imehi paññāsāya ākārehi imāni pañcindriyāni jānāti passati aññāti paṭivijjhati, idaṁ Tathāgatassa indriyaparopariyatte ñāṇan”ti[2].

Uppaliniyanti uppalavane. Itaresupi eseva nayo. **Antonimuggaposīnī**ti yāni aññānipi padumāni antonimuggāneva posayanti. **Udakaṁ accuggamma ṭhitānī**ti[3] udakaṁ atikkamitvā ṭhitāni[4]. Tattha yāni accuggamma ṭhitāni, tāni sūriyarasmisamphassaṁ āgamayamānāni ṭhitāni ajja pupphanakāni. Yāni samodakaṁ ṭhitāni, tāni sve pupphanakāni. Yāni udakānuggatāni anto-udakaposīni, tāni tatiyadivase pupphanakāni. Udakā pana anuggatāni aññānipi saroja[5] uppalādīni nāma atthi, yāni neva pupphissanti, macchakacchapabhakkhāneva bhavissanti, tāni Pāḷiṁ nāruḷhāni. Āharitvā pana dīpetabbānīti dīpitāni[6]. Yatheva hi tāni catubbidhāni pupphāni, evameva ugghaṭitaññū vipañcitaññū neyyo padaparamoti cattāro puggalā. Tattha

1. Sabbaṁ bhavagāmikammaṁ (Ka) 2. Khu 9. 117 piṭṭhe. 3. Tiṭṭhantīti (Syā, Ka)
4. Tiṭṭhanti (Syā, Ka) 5. Sarogāni (Syā) 6. Sudīpitāni (Syā)

အယံ ပနေတ္ထ ပါဠိ—“သဒ္ဓေါ ပုဂ္ဂလော အပ္ပရဇက္ခော၊ အဿဒ္ဓေါ ပုဂ္ဂလော မဟာရဇက္ခော။ အာရဒ္ဓဝီရိယော။ပ။ ကုသီတော။ ဥပဋ္ဌိတဿတိ၊ မုဋ္ဌဿတိ။ သမာဟိတော၊ အသမာဟိတော။ ပညဝါ၊ ဒုပ္ပညော ပုဂ္ဂလော မဟာရဇက္ခော။ တထာ သဒ္ဓေါ ပုဂ္ဂလော တိက္ခိန္ဒြိယော။ပ။ ပညဝါ ပုဂ္ဂလော ပရလောကဝဇ္ဇဘယဒဿာဝီ၊ ဒုပ္ပညော ပုဂ္ဂလော န ပရလောကဝဇ္ဇဘယဒဿာဝီ။ လောကောတိ ခန္ဓလောကော ဓာတုလောကော အာယတနလောကော သမ္ပတ္တိဘဝလောကော ဝိပတ္တိဘဝလောကော သမ္ပတ္တိသမ္ဘဝလောကော ဝိပတ္တိသမ္ဘဝလောကော။ ဧကော လောကော သဗ္ဗေ သတ္တာ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ။ ဒွေ လောကာ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ။ တယော လောကာ တိဿော ဝေဒနာ။ စတ္တာရော လောကာ စတ္တာရော အာဟာရာ။ ပဉ္စ လောကာ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ။ ဆ လောကာ ဆ အဇ္ဈတ္တိကာနိ အာယတနာနိ။ သတ္တ လောကာ သတ္တ ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော။ အဋ္ဌ လောကာ အဋ္ဌ လောကဓမ္မာ။ နဝ လောကာ နဝ သတ္တာဝါသာ။ ဒသ လောကာ ဒသာယတနာနိ။ ဒွါဒသ လောကာ ဒွါဒသာယတနာနိ။ အဋ္ဌာရသ လောကာ အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော။ **ဝဇ္ဇန္တိ** သဗ္ဗေ ကိလေသာ ဝဇ္ဇံ၊ သဗ္ဗေ ဒုစ္စရိတာ ဝဇ္ဇံ၊ သဗ္ဗေ အဘိသင်္ခါရာ ဝဇ္ဇံ၊ သဗ္ဗေ ဘဝဂါမိကမ္မာ[၁] ဝဇ္ဇံ။ ဣတိ ဣမသ္မိဉ္စ လောကေ ဣမသ္မိဉ္စ ဝဇ္ဇေ တိဗ္ဗာ ဘယသညာ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ၊ သေယျထာပိ ဥက္ခိတ္တာသိကေ ဝဓကေ။ ဣမေဟိ ပညာသာယ အာကာရေဟိ ဣမာနိ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ ဇာနာတိ ပဿတိ အညာတိ ပဋိဝိဇ္ဈတိ၊ ဣဒံ တထာဂတဿ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တေ ဉာဏ”န္တိ[၂]။

ဥပ္ပလိနိယန္တိ ဥပ္ပလဝနေ။ ဣတရေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **အန္တောနိမုဂ္ဂပေါသီနီ**တိ ယာနိ အညာနိပိ ပဒုမာနိ အန္တောနိမုဂ္ဂါနေဝ ပေါသယန္တိ။ **ဥဒကံ အစ္စုဂ္ဂမ္မ ဌိတာနီ**တိ[၃] ဥဒကံ အတိက္ကမိတွာ ဌိတာနိ[၄]။ တတ္ထ ယာနိ အစ္စုဂ္ဂမ္မ ဌိတာနိ၊ တာနိ သူရိယရသ္မိသမ္ဖဿံ အာဂမယမာနာနိ ဌိတာနိ အဇ္ဇ ပုပ္ဖနကာနိ။ ယာနိ သမောဒကံ ဌိတာနိ၊ တာနိ သွေ ပုပ္ဖနကာနိ။ ယာနိ ဥဒကာနုဂ္ဂတာနိ အန္တောဥဒကပေါသီနိ၊ တာနိ တတိယဒိဝသေ ပုပ္ဖနကာနိ။ ဥဒကာ ပန အနုဂ္ဂတာနိ အညာနိပိ သရောဇ[၅]ဥပ္ပလာဒီနိ နာမ အတ္ထိ၊ ယာနိ နေဝ ပုပ္ဖိဿန္တိ၊ မစ္ဆကစ္ဆပဘက္ခာနေဝ ဘဝိဿန္တိ၊ တာနိ ပါဠိံ နာရုဠှာနိ။ အာဟရိတွာ ပန ဒီပေတဗ္ဗာနီတိ ဒီပိတာနိ[၆]။ ယထေဝ ဟိ တာနိ စတုဗ္ဗိဓာနိ ပုပ္ဖါနိ၊ ဧဝမေဝ ဥဂ္ဃဋိတညူ ဝိပဉ္စိတညူ နေယျော ပဒပရမောတိ စတ္တာရော ပုဂ္ဂလာ။ တတ္ထ

၁-သဗ္ဗံ ဘဝဂါမိကမ္မံ (က) ၂-ခု ၉-၁၁၇-ပိဋ္ဌေ။ ၃-တိဋ္ဌန္တီတိ (သျာ၊ က)
၄-တိဋ္ဌန္တိ (သျာ၊ က) ၅-သရောဂါနိ (သျာ) ၆-သုဒီပိတာနိ (သျာ)

yassa puggalassa saha udāhaṭavelāya dhammābhisamayo hoti, ayaṁ vuccati puggalo **ugghaṭitaññū**. Yassa puggalassa saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthe vibhajiyamāne dhammābhisamayo hoti, ayaṁ vuccati puggalo **vipañcitaññū**. Yassa puggalassa uddesato paripucchato yonisomanasikaroto kalyāṇamitte sevato bhajato payirupāsato anupubbena dhammābhisamayo hoti, ayaṁ vuccati puggalo **neyyo**. Yassa puggalassa bahumpi suṇato bahumpi bhaṇato bahumpi gaṇhato bahumpi dhārayato bahumpi vācayato na tāya jātiyā dhammābhisamayo hoti, ayaṁ vuccati puggalo **padaparamo**[1].

Tattha Bhagavā uppalavanādisadisaṁ dasasahassilokadhātuṁ olokento "ajja pupphanakāni viya ugghaṭitaññū, sve pupphanakāni viya vipañcitaññū, tatiyadivase pupphanakāni viya neyyo, macchakacchapabhakkhāni viya padaparamo"ti addasa. Passanto ca "ettakā apparajakkhā, ettakā mahārajakkhā. Tatrāpi ettakā ugghaṭitaññū"ti evaṁ sabbākārato addasa. Tattha tiṇṇaṁ puggalānaṁ imasmiṁyeva attabhāve Bhagavato dhammadesanā atthaṁ sādheti, padaparamānaṁ anāgate vāsanatthāya hoti[2].

Atha Bhagavā imesaṁ catunnaṁ puggalānaṁ atthāvahaṁ dhammadesanaṁ viditvā desetukamyataṁ uppādetvā puna te sabbesupi tīsu bhavesu sabbe satte bhabbābhabbavasena dve koṭṭhāse akāsi. Ye sandhāya vuttaṁ "ye te sattā kammāvaraṇena samannāgatā, vipākāvaraṇena samannāgatā, kilesāvaraṇena samannāgatā, assaddhā acchandikā duppaññā abhabbā niyāmaṁ okkamituṁ kusalesu dhammesu sammattaṁ, ime te sattā abhabbā. Katame sattā bhabbā, ye te sattā na kammāvaraṇena -pa- ime te sattā bhabbā"ti[3].

Tattha sabbepi abhabbapuggale pahāya bhabbapuggaleyeva ñāṇena pariggahetvā "ettakā rāgacaritā, ettakā dosamohavitakkasaddhābuddhicaritā"ti cha koṭṭhāse akāsi. Evaṁ katvā "Dhammaṁ desessāmī"ti

1. Abhi 3. 147 piṭṭhe.
2. Anāgatatthāya vāsanā hoti (Syā)
3. Abhi 2. 355; Khu 9. 119 piṭṭhesu.

ယဿ ပုဂ္ဂလဿ သဟ ဥဒါဟဋဝေလာယ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော **ဥဂ္ဃဋိတညူ**။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ သံခိတ္တေန ဘာသိတဿ ဝိတ္ထာရေန အတ္ထေ ဝိဘဇိယမာနေ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော **ဝိပဉ္စိတညူ**။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ဥဒ္ဒေသတော ပရိပုစ္ဆတော ယောနိသောမနသိကရောတော ကလျာဏမိတ္တေ သေဝတော ဘဇတော ပယိရုပါသတော အနုပုဗ္ဗေန ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော **နေယျော**။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ဗဟုမ္ပိ သုဏတော ဗဟုမ္ပိ ဘဏတော ဗဟုမ္ပိ ဂဏှတော ဗဟုမ္ပိ ဓာရယတော ဗဟုမ္ပိ ဝါစယတော န တာယ ဇာတိယာ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော **ပဒပရမော**[၁]။

တတ္ထ ဘဂဝါ ဥပ္ပလဝနာဒိသဒိသံ ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ဩလောကေန္တော "အဇ္ဇ ပုပ္ဖနကာနိ ဝိယ ဥဂ္ဃဋိတညူ၊ သွေ ပုပ္ဖနကာနိ ဝိယ ဝိပဉ္စိတညူ၊ တတိယဒိဝသေ ပုပ္ဖနကာနိ ဝိယ နေယျော၊ မစ္ဆကစ္ဆပဘက္ခာနိ ဝိယ ပဒပရမော"တိ အဒ္ဒသ။ ပဿန္တော စ "ဧတ္တကာ အပ္ပရဇက္ခာ၊ ဧတ္တကာ မဟာရဇက္ခာ။ တတြာပိ ဧတ္တကာ ဥဂ္ဃဋိတညူ"တိ ဧဝံ သဗ္ဗာကာရတော အဒ္ဒသ။ တတ္ထ တိဏ္ဏံ ပုဂ္ဂလာနံ ဣမသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာ အတ္ထံ သာဓေတိ၊ ပဒပရမာနံ အနာဂတေ ဝါသနတ္ထာယ ဟောတိ[၂]။

အထ ဘဂဝါ ဣမေသံ စတုန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ အတ္ထာဝဟံ ဓမ္မဒေသနံ ဝိဒိတွာ ဒေသေတုကမျတံ ဥပ္ပာဒေတွာ ပုန တေ သဗ္ဗေသုပိ တီသု ဘဝေသု သဗ္ဗေ သတ္တေ ဘဗ္ဗာဘဗ္ဗဝသေန ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ အကာသိ။ ယေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "ယေ တေ သတ္တာ ကမ္မာဝရဏေန သမန္နာဂတာ, ဝိပါကာဝရဏေန သမန္နာဂတာ, ကိလေသာဝရဏေန သမန္နာဂတာ, အဿဒ္ဓါ အစ္ဆန္ဒိကာ ဒုပ္ပညာ အဘဗ္ဗာ နိယာမံ ဩက္ကမိတုံ ကုသလေသု ဓမ္မေသု သမ္မတ္တံ၊ ဣမေ တေ သတ္တာ အဘဗ္ဗာ။ ကတမေ သတ္တာ ဘဗ္ဗာ၊ ယေ တေ သတ္တာ န ကမ္မာဝရဏေန။ပ။ ဣမေ တေ သတ္တာ ဘဗ္ဗာ"တိ[၃]။

တတ္ထ သဗ္ဗေပိ အဘဗ္ဗပုဂ္ဂလေ ပဟာယ ဘဗ္ဗပုဂ္ဂလေယေဝ ဉာဏေန ပရိဂ္ဂဟေတွာ "ဧတ္တကာ ရာဂစရိတာ၊ ဧတ္တကာ ဒေါသမောဟဝိတက္ကသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိစရိတာ"တိ ဆ ကောဋ္ဌာသေ အကာသိ။ ဧဝံ ကတွာ "ဓမ္မံ ဒေသေဿာမီ"တိ

၁-အဘိ ၃-၁၄၇-ပိဋ္ဌေ။
၂-အနာဂတတ္ထာယ ဝါသနာ ဟောတိ (သျာ)
၃-အဘိ ၂-၃၅၅၊ ခု ၉-၁၁၉-ပိဋ္ဌေသု။

cintesi. Brahmā taṁ ñatvā somanassajāto Bhagavantaṁ gāthāhi ajjhabhāsi. Idaṁ sandhāya "atha kho so bhikkhave Mahābrahmā"ti[1] ādi vuttaṁ.

70. Tattha **ajjhabhāsī**ti adhi-abhāsi, adhikicca ārabbha abhāsīti attho.

Sele yathā pabbatamuddhaniṭṭhitoti selamaye ekagghane pabbatamuddhani yathāṭhitova, na hi tattha ṭhitassa dassanatthaṁ gīvukkhipanapasāraṇādikiccaṁ atthi. **Tathūpaman**ti tappaṭibhāgaṁ selapabbatūpamaṁ. Ayaṁ panettha saṅkhepattho, yathā selapabbatamuddhani yathāṭhitova cakkhumā puriso samantato janataṁ passeyya, tathā tvampi Sumedha sundarapañña[2] sabbaññutaññāṇena Samantacakkhu Bhagavā dhammamayaṁ paññāmayaṁ pāsādamāruyha sayaṁ apetasoko sokāvatiṇṇaṁ jātijarābhibhūtaṁ janataṁ apekkhassu, upadhāraya upaparikkha.

Ayamettha adhippāyo—yathā hi pabbatapāde samantā mahantaṁ khettaṁ katvā tattha kedārapāḷīsu kuṭikāyo katvā rattiṁ aggiṁ jāleyyuṁ. Caturaṅgasamannāgatañca andhakāraṁ assa. Athassa pabbatassa matthake ṭhatvā cakkhumato purisassa bhūmiṁ olokayato neva khettaṁ, na kedārapāḷiyo, na kuṭiyo, na tattha sayitamanussā paññāyeyyuṁ, kuṭikāsu pana aggijālamattameva paññāyeyya. Evaṁ dhammapāsādamāruyha sattanikāyaṁ olokayato Tathāgatassa ye te akatakalyāṇā sattā, te ekavihāre dakkhiṇajāṇupasse nisinnāpi Buddhacakkhussa āpāthaṁ nāgacchanti, rattiṁ khittasarā viya honti. Ye pana katakalyāṇā veneyyapuggalā, te tassa dūre ṭhitāpi āpāthaṁ āgacchanti, so aggi viya Himavantapabbato viya ca. Vuttampi cetaṁ—

Dūre santo pakāsenti, Himavantova pabbato.
Asantettha na dissanti, rattiṁ khittā yathā sarāti[3].

Uṭṭhehīti Bhagavato dhammadesanatthaṁ cārikacaraṇaṁ yācanto bhaṇati. **Vīrā**ti-ādīsu Bhagavā vīriyavantatāya **vīro**, devaputtamaccukilesamārānaṁ

1. Brahmāti (Ka) 2. Sumedhaso sundarapañño (Syā) 3. Khu 1. 56 Dhammapade.

စိန္တေသိ။ ဗြဟ္မာ တံ ဉတွာ သောမနဿဇာတော ဘဂဝန္တံ ဂါထာဟိ အဇ္ဈဘာသိ။ ဣဒံ သန္ဓာယ "အထ ခေါ သော ဘိက္ခဝေ မဟာဗြဟ္မာ"တိ[၁] အာဒိ ဝုတ္တံ။

၇၀။ တတ္ထ **အဇ္ဈဘာသီ**တိ အဓိအဘာသိ၊ အဓိကိစ္စ အာရဗ္ဘ အဘာသီတိ အတ္ထော။

သေလေ ယထာ ပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိဋ္ဌိတောတိ သေလမယေ ဧကဃနေ ပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိ ယထာဋ္ဌိတောဝ၊ န ဟိ တတ္ထ ဌိတဿ ဒဿနတ္ထံ ဂီဝုက္ခိပနပသာရဏာဒိကိစ္စံ အတ္ထိ။ **တထူပမ**န္တိ တပ္ပဋိဘာဂံ သေလပဗ္ဗတူပမံ။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော၊ ယထာ သေလပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိ ယထာဋ္ဌိတောဝ စက္ခုမာ ပုရိသော သမန္တတော ဇနတံ ပဿေယျ၊ တထာ တွမ္ပိ သုမေဓ သုန္ဒရပည[၂] သဗ္ဗညုတညာဏေန သမန္တစက္ခု ဘဂဝါ ဓမ္မမယံ ပညာမယံ ပါသာဒမာရုယှ သယံ အပေတသောကော သောကာဝတိဏ္ဏံ ဇာတိဇရာဘိဘူတံ ဇနတံ အပေက္ခဿု၊ ဥပဓာရယ ဥပပရိက္ခ။

အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော—ယထာ ဟိ ပဗ္ဗတပါဒေ သမန္တာ မဟန္တံ ခေတ္တံ ကတွာ တတ္ထ ကေဒါရပါဠီသု ကုဋိကာယော ကတွာ ရတ္တိံ အဂ္ဂိံ ဇာလေယျုံ။ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတဉ္စ အန္ဓကာရံ အဿ။ အထဿ ပဗ္ဗတဿ မတ္ထကေ ဌတွာ စက္ခုမတော ပုရိသဿ ဘူမိံ ဩလောကယတော နေဝ ခေတ္တံ, န ကေဒါရပါဠိယော, န ကုဋိယော, န တတ္ထ သယိတမနုဿာ ပညာယေယျုံ၊ ကုဋိကာသု ပန အဂ္ဂိဇာလမတ္တမေဝ ပညာယေယျ။ ဧဝံ ဓမ္မပါသာဒမာရုယှ သတ္တနိကာယံ ဩလောကယတော တထာဂတဿ ယေ တေ အကတကလျာဏာ သတ္တာ၊ တေ ဧကဝိဟာရေ ဒက္ခိဏဇာဏုပဿေ နိသိန္နာပိ ဗုဒ္ဓစက္ခုဿ အာပါထံ နာဂစ္ဆန္တိ၊ ရတ္တိံ ခိတ္တသရာ ဝိယ ဟောန္တိ။ ယေ ပန ကတကလျာဏာ ဝေနေယျပုဂ္ဂလာ၊ တေ တဿ ဒူရေ ဌိတာပိ အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တိ, သော အဂ္ဂိ ဝိယ ဟိမဝန္တပဗ္ဗတော ဝိယ စ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

ဒူရေ သန္တော ပကာသေန္တိ၊ ဟိမဝန္တောဝ ပဗ္ဗတော။
အသန္တေတ္ထ န ဒိဿန္တိ၊ ရတ္တိံ ခိတ္တာ ယထာ သရာတိ[၃]။

ဥဋ္ဌေဟီတိ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနတ္ထံ စာရိကစရဏံ ယာစန္တော ဘဏတိ။ **ဝီရာ**တိအာဒီသု ဘဂဝါ ဝီရိယဝန္တတာယ **ဝီရော**၊ ဒေဝပုတ္တမစ္စုကိလေသမာရာနံ

၁-ဗြဟ္မာတိ (က) ၂-သုမေဓသော သုန္ဒရပညော (သျာ) ၃-ခု ၁-၅၆-ဓမ္မပဒေ။

vijitattā **vijitasaṅgāmo,** jātikantarādinittharaṇatthāya veneyyasatthavāhanasamatthatāya **satthavāho,** kāmacchanda-iṇassa abhāvato **aṇaṇo**ti veditabbo.

71. **Apārutā**ti vivaṭā. **Amatassa dvārā**ti ariyamaggo. So hi amatasaṅkhātassa nibbānassa dvāraṁ. So mayā vivaritvā ṭhapitoti dasseti. **Pamuñcantu saddhan**ti sabbe attano saddhaṁ pamuñcantu vissajjentu. Pacchimapadadvaye ayamattho, ahañhi attano paguṇaṁ suppavattitampi imaṁ paṇītaṁ uttamaṁ dhammaṁ kāyavācākilamathasaññī hutvā na bhāsiṁ, idāni pana sabbe janā saddhābhājanaṁ upanentu, pūressāmi tesaṁ saṅkappanti.

Aggasāvakayugavaṇṇanā

73. **Bodhirukkhamūle**ti Bodhirukkhassa avidūre Ajapālanigrodhe antarahitoti attho. **Kheme Migadāye**ti Isipatanaṁ tena samayena Khemaṁ nāma uyyānaṁ hoti, migānaṁ pana abhayavāsatthāya dinnattā Migadāyoti vuccati. Taṁ sandhāya vuttaṁ “kheme Migadāye”ti. Yathā ca Vipassī Bhagavā, evaṁ aññepi Buddhā paṭhamaṁ dhammadesanatthāya gacchantā ākāsena gantvā tattheva otaranti. Amhākaṁ pana Bhagavā Upakassa ājīvakassa upanissayaṁ disvā “Upako imaṁ addhānaṁ paṭipanno, so maṁ disvā sallapitvā gamissati. Atha puna nibbindanto āgamma arahattaṁ sacchikarissatī”ti ñatvā aṭṭhārasayojanamaggaṁ padasāva agamāsi. **Dāyapālaṁ āmantesī**ti disvāva punappunaṁ oloketvā “ayyo no bhante āgato”ti vatvā upagataṁ āmantesi.

75. **Anupubbiṁ kathan**ti dānakathaṁ, dānānantaraṁ sīlaṁ, sīlānantaraṁ saggaṁ, saggānantaraṁ magganti evaṁ anupaṭipāṭikathaṁ[1] kathesi. Tattha **dānakathan**ti idaṁ dānaṁ nāma sukhānaṁ nidānaṁ, sampattīnaṁ mūlaṁ, bhogānaṁ patiṭṭhā, visamagatassa tāṇaṁ leṇaṁ gati parāyaṇaṁ, idhalokaparalokesu dānasadiso avassayo patiṭṭhā ārammaṇaṁ[2] tāṇaṁ leṇaṁ gati parāyaṇaṁ natthi. Idañhi avassayaṭṭhena ratanamayasīhāsanasadisaṁ, patiṭṭhānaṭṭhena mahāpathavīsadisaṁ,

1. Anupaṭipāṭiyā kathaṁ (Syā, Ka) 2. Ālambanaṁ (?)

ဝိဇိတတ္တာ **ဝိဇိတသင်္ဂါမော**၊ ဇာတိကန္တာရာဒိနိတ္ထရဏတ္ထာယ ဝေနေယျသတ္ထဝါဟနသမတ္ထတာယ **သတ္ထဝါဟော**၊ ကာမစ္ဆန္ဒဣဏဿ အဘာဝတော **အဏဏော**တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၇၁။ **အပါရုတာ**တိ ဝိဝဋာ။ **အမတဿ ဒွါရာ**တိ အရိယမဂ္ဂေါ။ သော ဟိ အမတသင်္ခါတဿ နိဗ္ဗာနဿ ဒွါရံ။ သော မယာ ဝိဝရိတွာ ဌပိတောတိ ဒဿေတိ။ **ပမုဉ္စန္တု သဒ္ဓန္တိ** သဗ္ဗေ အတ္တနော သဒ္ဓံ ပမုဉ္စန္တု ဝိဿဇ္ဇေန္တု။ ပစ္ဆိမပဒဒွယေ အယမတ္ထော၊ အဟဉ္ဟိ အတ္တနော ပဂုဏံ သုပ္ပဝတ္တိတမ္ပိ ဣမံ ပဏီတံ ဥတ္တမံ ဓမ္မံ ကာယဝါစာကိလမထသညီ ဟုတွာ န ဘာသိံ၊ ဣဒါနိ ပန သဗ္ဗေ ဇနာ သဒ္ဓါဘာဇနံ ဥပနေန္တု၊ ပူရေဿာမိ တေသံ သင်္ကပ္ပန္တိ။

အဂ္ဂသာဝကယုဂဝဏ္ဏနာ

၇၃။ **ဗောဓိရုက္ခမူလေ**တိ ဗောဓိရုက္ခဿ အဝိဒူရေ အဇပါလနိဂြောဓေ အန္တရဟိတောတိ အတ္ထော။ **ခေမေ မိဂဒါယေ**တိ ဣသိပတနံ တေန သမယေန ခေမံ နာမ ဥယျာနံ ဟောတိ၊ မိဂါနံ ပန အဘယဝါသတ္ထာယ ဒိန္နတ္တာ မိဂဒါယောတိ ဝုစ္စတိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ခေမေ မိဂဒါယေ”တိ။ ယထာ စ ဝိပဿီ ဘဂဝါ၊ ဧဝံ အညေပိ ဗုဒ္ဓါ ပဌမံ ဓမ္မဒေသနတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တာ အာကာသေန ဂန္တွာ တတ္ထေဝ ဩတရန္တိ။ အမှာကံ ပန ဘဂဝါ ဥပကဿ အာဇီဝကဿ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ “ဥပကော ဣမံ အဒ္ဓါနံ ပဋိပန္နော၊ သော မံ ဒိသွာ သလ္လပိတွာ ဂမိဿတိ။ အထ ပုန နိဗ္ဗိန္ဒန္တော အာဂမ္မ အရဟတ္တံ သစ္ဆိကရိဿတီ”တိ ဉတွာ အဋ္ဌာရသယောဇနမဂ္ဂံ ပဒသာဝ အဂမာသိ။ **ဒါယပါလံ အာမန္တေသီ**တိ ဒိသွာဝ ပုနပ္ပုနံ ဩလောကေတွာ “အယျော နော ဘန္တေ အာဂတော”တိ ဝတွာ ဥပဂတံ အာမန္တေသိ။

၇၅။ **အနုပုဗ္ဗိံ ကထ**န္တိ ဒါနကထံ, ဒါနာနန္တရံ သီလံ, သီလာနန္တရံ သဂ္ဂံ, သဂ္ဂါနန္တရံ မဂ္ဂန္တိ ဧဝံ အနုပဋိပါဋိကထံ[၁] ကထေသိ။ တတ္ထ **ဒါနကထ**န္တိ ဣဒံ ဒါနံ နာမ သုခါနံ နိဒါနံ၊ သမ္ပတ္တီနံ မူလံ၊ ဘောဂါနံ ပတိဋ္ဌာ၊ ဝိသမဂတဿ တာဏံ လေဏံ ဂတိ ပရာယဏံ၊ ဣဓလောကပရလောကေသု ဒါနသဒိသော အဝဿယော ပတိဋ္ဌာ အာရမ္မဏံ[၂] တာဏံ လေဏံ ဂတိ ပရာယဏံ နတ္ထိ။ ဣဒဉ္ဟိ အဝဿယဋ္ဌေန ရတနမယသီဟာသနသဒိသံ၊ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌေန မဟာပထဝီသဒိသံ၊

၁-အနုပဋိပါဋိယာ ကထံ (သျာ၊ က) ၂-အာလမ္ဗနံ (?)

ārammaṇaṭṭhena[1] ālambanarajjusadisaṁ. Idañhi dukkhanittharaṇaṭṭhena nāvā, samassāsanaṭṭhena saṅgāmasūro, bhayaparittāṇaṭṭhena susaṅkhatanagaraṁ, maccheramalādīhi anupalittaṭṭhena padumaṁ, tesaṁ nidahanaṭṭhena aggi, durāsadaṭṭhena āsīviso, asantāsanaṭṭhena sīho, balavantaṭṭhena hatthī, abhimaṅgalasammataṭṭhena seta-usabho, khemantabhūmisampāpanaṭṭhena valāhaka-assarājā. Dānañhi loke Sakkasampattiṁ mārasampattiṁ brahmasampattiṁ cakkavattisampattiṁ sāvakapāramiñāṇaṁ paccekabodhiñāṇaṁ abhisambodhiñāṇaṁ detīti evamādidānaguṇapaṭisaṁyuttaṁ kathaṁ.

Yasmā pana dānaṁ dadanto sīlaṁ samādātuṁ sakkoti, tasmā tadanantaraṁ sīlakathaṁ kathesi. **Sīlakathan**ti sīlaṁ nāmetaṁ avassayo patiṭṭhā ārammaṇaṁ tāṇaṁ leṇaṁ gati parāyaṇaṁ. Idhalokaparalokasampattīnañhi sīlasadiso avassayo patiṭṭhā[2] ārammaṇaṁ tāṇaṁ leṇaṁ gati parāyaṇaṁ natthi, sīlasadiso alaṅkāro natthi, sīlapupphasadisaṁ pupphaṁ natthi, sīlagandhasadiso gandho natthi, sīlālaṅkārena hi alaṅkataṁ sīlakusumapiḷandhanaṁ sīlagandhānulittaṁ sadevakopi loko olokento tittiṁ na gacchatīti evamādisīlaguṇapaṭisaṁyuttaṁ kathaṁ.

Idaṁ pana sīlaṁ nissāya ayaṁ saggo labbhatīti dassetuṁ sīlānantaraṁ saggakathaṁ kathesi. **Saggakathan**ti ayaṁ saggo nāma iṭṭho kanto manāpo, niccamettha kīḷā, niccaṁ sampattiyo labbhanti, Cātumahārājikā devā navutivassasatasahassāni dibbasukhaṁ dibbasampattiṁ paṭilabhanti, Tāvatiṁsā tisso ca vassakoṭiyo saṭṭhi ca vassasatasahassānīti evamādisaggaguṇapaṭisaṁyuttaṁ kathaṁ. Saggasampattiṁ kathayantānañhi Buddhānaṁ mukhaṁ nappahoti. Vuttampi cetaṁ "anekapariyāyena kho ahaṁ bhikkhave saggakathaṁ katheyyan"ti-ādi[3].

Evaṁ saggakathāya palobhetvā puna hattiṁ alaṅkaritvā tassa soṇḍaṁ chindanto viya "ayampi saggo anicco addhuvo, na ettha chandarāgo kātabbo"ti dassanatthaṁ "appassādā kāmā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo"ti-ādinā[4] nayena kāmānaṁ

1. Ālambanaṭṭhena (?)
2. Sīlasadisā patiṭṭhā (Ka)
3. Ma 3. 210 piṭṭhe atthato samānaṁ.
4. Ma 1. 184; Ma 2. 27 piṭṭhesu.

အာရမ္မဏဋ္ဌေန[၁] အာလမ္ဗနရဇ္ဇုသဒိသံ။ ဣဒဉှိ ဒုက္ခနိတ္ထရဏဋ္ဌေန နာဝါ၊ သမဿာသနဋ္ဌေန သင်္ဂါမသူရော၊ ဘယပရိတ္တာဏဋ္ဌေန သုသင်္ခတနဂရံ၊ မစ္ဆေရမလာဒီဟိ အနုပလိတ္တဋ္ဌေန ပဒုမံ၊ တေသံ နိဒဟနဋ္ဌေန အဂ္ဂိ၊ ဒုရာသဒဋ္ဌေန အာသီဝိသော၊ အသန္တာသနဋ္ဌေန သီဟော၊ ဗလဝန္တဋ္ဌေန ဟတ္ထီ၊ အဘိမင်္ဂလသမ္မတဋ္ဌေန သေတဥသဘော၊ ခေမန္တဘူမိသမ္ပာပနဋ္ဌေန ဝလာဟကအဿရာဇာ။ ဒါနဉှိ လောကေ သက္ကသမ္ပတ္တိံ မာရသမ္ပတ္တိံ ဗြဟ္မသမ္ပတ္တိံ စက္ကဝတ္တိသမ္ပတ္တိံ သာဝကပါရမိဉာဏံ ပစ္စေကဗောဓိဉာဏံ အဘိသမ္ဗောဓိဉာဏံ ဒေတီတိ ဧဝမာဒိဒါနဂုဏပဋိသံယုတ္တံ ကထံ။

ယသ္မာ ပန ဒါနံ ဒဒန္တော သီလံ သမာဒါတုံ သက္ကောတိ၊ တသ္မာ တဒနန္တရံ သီလကထံ ကထေသိ။ **သီလကထ**န္တိ သီလံ နာမေတံ အဝဿယော ပတိဋ္ဌာ အာရမ္မဏံ တာဏံ လေဏံ ဂတိ ပရာယဏံ။ ဣဓလောကပရလောကသမ္ပတ္တီနဉှိ သီလသဒိသော အဝဿယော ပတိဋ္ဌာ[၂] အာရမ္မဏံ တာဏံ လေဏံ ဂတိ ပရာယဏံ နတ္ထိ၊ သီလသဒိသော အလင်္ကာရော နတ္ထိ၊ သီလပုပ္ဖသဒိသံ ပုပ္ဖံ နတ္ထိ၊ သီလဂန္ဓသဒိသော ဂန္ဓော နတ္ထိ၊ သီလာလင်္ကာရေန ဟိ အလင်္ကတံ သီလကုသုမပိဠန္ဓနံ သီလဂန္ဓာနုလိတ္တံ သဒေဝကောပိ လောကော ဩလောကေန္တော တိတ္တိံ န ဂစ္ဆတီတိ ဧဝမာဒိသီလဂုဏပဋိသံယုတ္တံ ကထံ။

ဣဒံ ပန သီလံ နိဿာယ အယံ သဂ္ဂေါ လဗ္ဘတီတိ ဒဿေတုံ သီလာနန္တရံ သဂ္ဂကထံ ကထေသိ။ **သဂ္ဂကထ**န္တိ အယံ သဂ္ဂေါ နာမ ဣဋ္ဌော ကန္တော မနာပေါ၊ နိစ္စမေတ္ထ ကီဠာ, နိစ္စံ သမ္ပတ္တိယော လဗ္ဘန္တိ၊ စာတုမဟာရာဇိကာ ဒေဝါ နဝုတိဝဿသတသဟဿာနိ ဒိဗ္ဗသုခံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ ပဋိလဘန္တိ၊ တာဝတိံသာ တိဿော စ ဝဿကောဋိယော သဋ္ဌိ စ ဝဿသတသဟဿာနီတိ ဧဝမာဒိသဂ္ဂဂုဏပဋိသံယုတ္တံ ကထံ။ သဂ္ဂသမ္ပတ္တိံ ကထယန္တာနဉှိ ဗုဒ္ဓါနံ မုခံ နပ္ပဟောတိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ "အနေကပရိယာယေန ခေါ အဟံ ဘိက္ခဝေ သဂ္ဂကထံ ကထေယျ"န္တိအာဒိ[၃]။

ဧဝံ သဂ္ဂကထာယ ပလောဘေတွာ ပုန ဟတ္ထိံ အလင်္ကရိတွာ တဿ သောဏ္ဍံ ဆိန္ဒန္တော ဝိယ "အယမ္ပိ သဂ္ဂေါ အနိစ္စော အဒ္ဓုဝေါ၊ န ဧတ္ထ ဆန္ဒရာဂေါ ကာတဗ္ဗော"တိ ဒဿနတ္ထံ "အပ္ပဿာဒါ ကာမာ ဗဟုဒုက္ခာ ဗဟုပါယာသာ၊ အာဒီနဝေါ ဧတ္ထ ဘိယျော"တိအာဒိနာ[၄] နယေန ကာမာနံ

၁-အာလမ္ဗနဋ္ဌေန (?)
၂-သီလသဒိသာ ပတိဋ္ဌာ (က)
၃-မ ၃-၂၁၀-ပိဋ္ဌေ အတ္ထတော သမာနံ။
၄-မ ၁-၁၈၄၊ မ ၂-၂၇-ပိဋ္ဌေသု။

ādīnavaṁ okāraṁ saṁkilesaṁ kathesi. Tattha **ādīnavo**ti doso. **Okāro**ti avakāro lāmakabhāvo. **Saṁkileso**ti tehi sattānaṁ saṁsāre saṁkilissanaṁ. Yathāha “kilissanti vata bho sattā”ti[1]. Evaṁ kāmādīnavena tejjatvā **nekkhamme ānisaṁsaṁ pakāsesi,** pabbajjāya guṇaṁ pakāsesīti attho. Sesaṁ Ambaṭṭhasuttavaṇṇanāyaṁ[2] vuttanayañceva uttānatthañca.

77. **Alatthun**ti kathaṁ alatthuṁ? Ehibhikkhubhāvena. Bhagavā kira tesaṁ iddhimayapattacīvarassūpanissayaṁ olokento anekāsu jātīsu cīvaradānādīni disvā **etha bhikkhavo**ti-ādimāha. Te tāvadeva bhaṇḍū kāsāyavasanā aṭṭhahi bhikkhuparikkhārehi sarīrapaṭimukkeheva vassasatikattherā viya Bhagavantaṁ namassamānāva nisīdiṁsu.

Sandassesīti-ādīsu idhalokatthaṁ sandassesi, paralokatthaṁ sandassesi. Idhalokatthaṁ dassento aniccanti dassesi, dukkhanti dassesi, anattāti dassesi, khandhe dassesi, dhātuyo dassesi, āyatanāni dassesi, paṭiccasamuppādaṁ dassesi, rūpakkhandhassa udayaṁ dassento pañca lakkhaṇāni dassesi, tathā vedanākkhandhādīnaṁ, tathā vayaṁ dassentopi udayabbayavasena paññāsa lakkhaṇāni dassesi, paralokatthaṁ dassento nirayaṁ dassesi, tiracchānayoniṁ, pettivisayaṁ, asurakāyaṁ, tiṇṇaṁ kusalānaṁ vipākaṁ, channaṁ devalokānaṁ, navannaṁ brahmalokānaṁ sampattiṁ dassesi.

Samādapesīti catupārisuddhisīlaterasadhutaṅgadasakathāvatthu-ādike kalyāṇadhamme gaṇhāpesi.

Samuttejesīti suṭṭhu uttejesi, abbhussāhesi. Idhalokatthañceva paralokatthañca tāsetvā tāsetvā adhigataṁ viya katvā kathesi. Dvattiṁsakammakāraṇapañcavīsatimahābhayappabhedañhi idhalokatthaṁ Buddhe Bhagavati tāsetvā tāsetvā kathayante pacchābāhaṁ gāḷhabandhanaṁ bandhitvā cātumahāpathe pahārasatena tāḷetvā dakkhiṇadvārena niyyamāno viya āghātanabhaṇḍikāya ṭhapitasīso viya sūle uttāsito viya mattahatthinā maddiyamāno viya ca saṁviggo hoti.

1. Ma 2. 305 piṭṭhe. 2. Dī-Ṭṭha 1. 248 piṭṭhe.

အာဒီနဝံ ဩကာရံ သံကိလေသံ ကထေသိ။ တတ္ထ **အာဒီနဝေါ**တိ ဒေါသော။ **ဩကာရော**တိ အဝကာရော လာမကဘာဝေါ။ **သံကိလေသော**တိ တေဟိ သတ္တာနံ သံသာရေ သံကိလိဿနံ။ ယထာဟ “ကိလိဿန္တိ ဝတ ဘော သတ္တာ”တိ[၁]။ ဧဝံ ကာမာဒီနဝေန တဇ္ဇေတွာ **နေက္ခမ္မေ အာနိသံသံ ပကာသေသိ၊** ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဂုဏံ ပကာသေသီတိ အတ္ထော။ သေသံ အမ္ဗဋ္ဌသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ[၂] ဝုတ္တနယဉ္စေဝ ဥတ္တာနတ္ထဉ္စ။

၇၇။ **အလတ္ထုန္တိ** ကထံ အလတ္ထုံ? ဧဟိဘိက္ခုဘာဝေန။ ဘဂဝါ ကိရ တေသံ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရဿူပနိဿယံ ဩလောကေန္တော အနေကာသု ဇာတီသု စီဝရဒါနာဒီနိ ဒိသွာ **ဧထ ဘိက္ခဝေါ**တိအာဒိမာဟ။ တေ တာဝဒေဝ ဘဏ္ဍူ ကာသာယဝသနာ အဋ္ဌဟိ ဘိက္ခုပရိက္ခာရေဟိ သရီရပဋိမုက္ကေဟေဝ ဝဿသတိကတ္ထေရာ ဝိယ ဘဂဝန္တံ နမဿမာနာဝ နိသီဒိံသု။

သန္ဒဿေသီတိအာဒီသု ဣဓလောကတ္ထံ သန္ဒဿေသိ၊ ပရလောကတ္ထံ သန္ဒဿေသိ။ ဣဓလောကတ္ထံ ဒဿေန္တော အနိစ္စန္တိ ဒဿေသိ၊ ဒုက္ခန္တိ ဒဿေသိ၊ အနတ္တာတိ ဒဿေသိ၊ ခန္ဓေ ဒဿေသိ၊ ဓာတုယော ဒဿေသိ၊ အာယတနာနိ ဒဿေသိ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ ဒဿေသိ၊ ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ဒဿေန္တော ပဉ္စ လက္ခဏာနိ ဒဿေသိ၊ တထာ ဝေဒနာက္ခန္ဓာဒီနံ၊ တထာ ဝယံ ဒဿေန္တောပိ ဥဒယဗ္ဗယဝသေန ပညာသ လက္ခဏာနိ ဒဿေသိ၊ ပရလောကတ္ထံ ဒဿေန္တော နိရယံ ဒဿေသိ၊ တိရစ္ဆာနယောနိံ၊ ပေတ္တိဝိသယံ၊ အသုရကာယံ၊ တိဏ္ဏံ ကုသလာနံ ဝိပါကံ၊ ဆန္နံ ဒေဝလောကာနံ, နဝန္နံ ဗြဟ္မလောကာနံ သမ္ပတ္တိံ ဒဿေသိ။

သမာဒပေသီတိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလတေရသဓုတင်္ဂဒသကထာဝတ္ထုအာဒိကေ ကလျာဏဓမ္မေ ဂဏှာပေသိ။

သမုတ္တေဇေသီတိ သုဋ္ဌု ဥတ္တေဇေသိ၊ အဗ္ဘုဿာဟေသိ။ ဣဓလောကတ္ထဉ္စေဝ ပရလောကတ္ထဉ္စ တာသေတွာ တာသေတွာ အဓိဂတံ ဝိယ ကတွာ ကထေသိ။ ဒွတ္တိံသကမ္မကာရဏပဉ္စဝီသတိမဟာဘယပ္ပဘေဒဉှိ ဣဓလောကတ္ထံ ဗုဒ္ဓေ ဘဂဝတိ တာသေတွာ တာသေတွာ ကထယန္တေ ပစ္ဆာဗာဟံ ဂါဠ္ဟဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ စာတုမဟာပထေ ပဟာရသတေန တာဠေတွာ ဒက္ခိဏဒွါရေန နိယျမာနော ဝိယ အာဃာတနဘဏ္ဍိကာယ ဌပိတသီသော ဝိယ သူလေ ဥတ္တာသိတော ဝိယ မတ္တဟတ္ထိနာ မဒ္ဒိယမာနော ဝိယ စ သံဝိဂ္ဂေါ ဟောတိ။

၁-မ ၂-၃၀၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၂၄၈-ပိဋ္ဌေ။

Paralokatthañca kathayante nirayādīsu nibbatto viya devalokasampattiṁ anubhavamāno viya ca hoti.

Sampahaṁsesīti paṭiladdhaguṇena codesi[1], mahānisaṁsaṁ katvā kathesīti attho.

Saṅkhārānaṁ ādīnavanti heṭṭhā paṭhamamaggādhigamatthaṁ kāmānaṁ ādīnavaṁ kathesi, idha pana uparimaggādhigamatthaṁ "aniccā bhikkhave saṅkhārā addhuvā anassāsikā, yāvañcidaṁ bhikkhave alameva sabbasaṅkhāresu nibbindituṁ alaṁ virajjituṁ alaṁ vimuccitun"ti-ādinā[2] nayena saṅkhārānaṁ ādīnavañca lāmakabhāvañca tappaccayañca kilamathaṁ pakāsesi. Yathā ca tattha nekkhamme, evamidha "santamidaṁ bhikkhave nibbānaṁ nāma paṇītaṁ tāṇaṁ leṇan"ti-ādinā nayena nibbāne ānisaṁsaṁ pakāsesi.

Mahājanakāyapabbajjāvaṇṇanā

78. **Mahājanakāyo**ti tesaṁyeva dvinnaṁ kumārānaṁ upaṭṭhākajanakāyo.

80. **Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāma dhammañcā**ti saṁghassa aparipuṇṇattā dvevācikameva saraṇamagamaṁsu.

81. **Alattun**ti pubbe vuttanayeneva ehibhikkhubhāveneva alatthuṁ. Ito anantare pabbajitavārepi eseva nayo.

Cārikā-anujānanavaṇṇanā

86. **Parivitakko udapādī**ti kadā udapādi? Sambodhito satta saṁvaccharāni satta māse satta divase atikkamitvā udapādi. Bhagavā kira pitusaṅgahaṁ karonto vihāsi. Rājāpi cintesi "mayhaṁ jeṭṭhaputto nikkhamitvā Buddho jāto, dutiyaputto me nikkhamitvā aggasāvako jāto, purohitaputto dutiya-aggasāvako. Ime ca avasesā bhikkhū gihikālepi mayhaṁ puttameva parivāretvā vicariṁsu. Ime sabbe[3]

1. Modesi (Syā) 2. Aṁ 2. 474; Saṁ 1. 397 piṭṭhesu. 3. Ime pubbe (Syā)

ပရလောကတ္ထဉ္စ ကထယန္တေ နိရယာဒီသု နိဗ္ဗတ္တော ဝိယ ဒေဝလောကသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝမာနော ဝိယ စ ဟောတိ။

သမ္ပဟံသေသီတိ ပဋိလဒ္ဓဂုဏေန စောဒေသိ[1]၊ မဟာနိသံသံ ကတွာ ကထေသီတိ အတ္ထော။

သင်္ခါရာနံ အာဒီနဝန္တိ ဟေဋ္ဌာ ပဌမမဂ္ဂါဓိဂမတ္ထံ ကာမာနံ အာဒီနဝံ ကထေသိ၊ ဣဓ ပန ဥပရိမဂ္ဂါဓိဂမတ္ထံ "အနိစ္စာ ဘိက္ခဝေ သင်္ခါရာ အဒ္ဓုဝါ အနဿာသိကာ၊ ယာဝဉ္စိဒံ ဘိက္ခဝေ အလမေဝ သဗ္ဗသင်္ခါရေသု နိဗ္ဗိန္ဒိတုံ အလံ ဝိရဇ္ဇိတုံ အလံ ဝိမုစ္စိတု"န္တိအာဒိနာ[2] နယေန သင်္ခါရာနံ အာဒီနဝဉ္စ လာမကဘာဝဉ္စ တပ္ပစ္စယဉ္စ ကိလမထံ ပကာသေသိ။ ယထာ စ တတ္ထ နေက္ခမ္မေ၊ ဧဝမိဓ "သန္တမိဒံ ဘိက္ခဝေ နိဗ္ဗာနံ နာမ ပဏီတံ တာဏံ လေဏ"န္တိအာဒိနာ နယေန နိဗ္ဗာနေ အာနိသံသံ ပကာသေသိ။

မဟာဇနကာယပဗ္ဗဇ္ဇာဝဏ္ဏနာ

၇၈။ **မဟာဇနကာယော**တိ တေသံယေဝ ဒွိန္နံ ကုမာရာနံ ဥပဋ္ဌာကဇနကာယော။

၈၀။ **ဘဂဝန္တံ သရဏံ ဂစ္ဆာမ ဓမ္မဉ္စာ**တိ သံဃဿ အပရိပုဏ္ဏတ္တာ ဒွေဝါစိကမေဝ သရဏမဂမံသု။

၈၁။ **အလတ္ထု**န္တိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဧဟိဘိက္ခုဘာဝေနေဝ အလတ္ထုံ။ ဣတော အနန္တရေ ပဗ္ဗဇိတဝါရေပိ ဧသေဝ နယော။

စာရိကာအနုဇာနနဝဏ္ဏနာ

၈၆။ **ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒီ**တိ ကဒါ ဥဒပါဒိ? သမ္ဗောဓိတော သတ္တ သံဝစ္ဆရာနိ သတ္တ မာသေ သတ္တ ဒိဝသေ အတိက္ကမိတွာ ဥဒပါဒိ။ ဘဂဝါ ကိရ ပိတုသင်္ဂဟံ ကရောန္တော ဝိဟာသိ။ ရာဇာပိ စိန္တေသိ "မယှံ ဇေဋ္ဌပုတ္တော နိက္ခမိတွာ ဗုဒ္ဓေါ ဇာတော၊ ဒုတိယပုတ္တော မေ နိက္ခမိတွာ အဂ္ဂသာဝကော ဇာတော၊ ပုရောဟိတပုတ္တော ဒုတိယအဂ္ဂသာဝကော။ ဣမေ စ အဝသေသာ ဘိက္ခူ ဂိဟိကာလေပိ မယှံ ပုတ္တမေဝ ပရိဝါရေတွာ ဝိစရိံသု။ ဣမေ သဗ္ဗေ[3]

၁-မောဒေသိ (သျာ) ၂-အံ ၂-၄၇၄၊ သံ ၁-၃၉၇-ပိဋ္ဌေသု။ ၃-ဣမေ ပုဗ္ဗေ (သျာ)

idānipi mayhaṁyeva bhāro, ahameva ca ne catūhi paccayehi upaṭṭhahissāmi, aññesaṁ okāsaṁ na dassāmī”ti vihāradvārakoṭṭhakato paṭṭhāya yāva rājagehadvārā ubhayato khadirapākāraṁ kārāpetvā kilañjehi chādāpetvā vatthehi paṭicchādāpetvā upari ca chādāpetvā suvaṇṇatārakavicittaṁ samolambitatālakkhandhamattaṁ vividhapupphadāmavitānaṁ kārāpetvā heṭṭhā bhūmiyaṁ cittattharaṇehi santharāpetvā anto ubhosu passesu mālāvacchake puṇṇaghaṭe, sakalamaggavāsatthāya ca gandhantare pupphāni, pupphantare gandhe ca ṭhapāpetvā Bhagavato kālaṁ ārocāpesi.

Bhagavā bhikkhusaṁghaparivuto antosāṇiyāva rājagehaṁ gantvā bhattakiccaṁ katvā vihāraṁ paccāgacchati. Añño koci daṭṭhumpi na labhati, kuto pana bhikkhaṁ vā dātuṁ, pūjaṁ vā kātuṁ, dhammaṁ vā sotuṁ. Nāgarā cintesuṁ “ajja Satthu loke uppannassa sattamāsādhikāni sattasaṁvaccharāni, mayañca daṭṭhumpi na labhāma, pageva bhikkhaṁ vā dātuṁ, pūjaṁ vā kātuṁ, dhammaṁ vā sotuṁ. Rājā ‘mayhameva Buddho, mayhameva dhammo, mayhameva saṁgho’ti mamāyitvā sayameva upaṭṭhahi, Satthā ca uppajjamāno sadevakassa lokassa atthāya hitāya uppanno. Na hi raññoyeva nirayo uṇho assa, aññesaṁ nīluppalavanasadiso. Tasmā rājānaṁ vadāma. Sace no Satthāraṁ deti, iccetaṁ kusalaṁ. No ce deti, raññā saddhiṁ yujjhitvāpi saṁghaṁ gahetvā dānādīni puññāni karoma. Na sakkā kho pana suddhanāgareheva[1] evaṁ kātuṁ, ekaṁ jeṭṭhapurisampi gaṇhāmā”ti.

Te senāpatiṁ upasaṅkamitvā tassetamatthaṁ ārocetvā “sāmi kiṁ amhākaṁ pakkho hosi, udāhu rañño”ti āhaṁsu. So “ahaṁ tumhākaṁ pakkho homi, apica kho pana paṭhamadivaso mayhaṁ dātabbo”ti. Te sampaṭicchiṁsu. So rājānaṁ upasaṅkamitvā “nāgarā deva tumhākaṁ kupitā”ti āha. Kimatthaṁ tātāti. Satthāraṁ kira tumheyeva upaṭṭhahatha, amhe na labhāmāti. Sace idānipi labhanti, na kuppanti, alabhantā tumhehi saddhiṁ yujjhitukāmā devāti. Yujjhāmi tāta, nāhaṁ bhikkhusaṁghaṁ demīti. Deva tumhākaṁ dāsā tumhehi saddhiṁ yujjhāmāti vadanti, tumhe kaṁ gaṇhitvā yujjhissathāti. Nanu tvaṁ senāpatīti. Nāgarehi vinā

1. Yuddhaṁ nāgareheva (Ka)

ဣဒါနိပိ မယှံယေဝ ဘာရော၊ အဟမေဝ စ နေ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌဟိဿာမိ၊ အညေသံ ဩကာသံ န ဒဿာမီ''တိ ဝိဟာရဒွါရကောဋ္ဌကတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ရာဇဂေဟဒွါရာ ဥဘယတော ခဒိရပါကာရံ ကာရာပေတွာ ကိလဉ္ဇေဟိ ဆာဒါပေတွာ ဝတ္ထေဟိ ပဋိစ္ဆာဒါပေတွာ ဥပရိ စ ဆာဒါပေတွာ သုဝဏ္ဏတာရကဝိစိတ္တံ သမောလမ္ဗိတတာလက္ခန္ဓမတ္တံ ဝိဝိဓပုပ္ဖဒါမဝိတာနံ ကာရာပေတွာ ဟေဋ္ဌာ ဘူမိယံ စိတ္တတ္ထရဏေဟိ သန္ထရာပေတွာ အန္တော ဥဘောသု ပဿေသု မာလာဝစ္ဆကေ ပုဏ္ဏဃဋေ, သကလမဂ္ဂဝါသတ္ထာယ စ ဂန္ဓန္တရေ ပုပ္ဖါနိ, ပုပ္ဖန္တရေ ဂန္ဓေ စ ဌပါပေတွာ ဘဂဝတော ကာလံ အာရောစာပေသိ။

ဘဂဝါ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော အန္တောသာဏိယာဝ ရာဇဂေဟံ ဂန္တွာ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဝိဟာရံ ပစ္စာဂစ္ဆတိ။ အညော ကောစိ ဒဋ္ဌုမ္ပိ န လဘတိ၊ ကုတော ပန ဘိက္ခံ ဝါ ဒါတုံ, ပူဇံ ဝါ ကာတုံ, ဓမ္မံ ဝါ သောတုံ။ နာဂရာ စိန္တေသုံ ''အဇ္ဇ သတ္ထု လောကေ ဥပ္ပန္နဿ သတ္တမာသာဓိကာနိ သတ္တသံဝစ္ဆရာနိ၊ မယဉ္စ ဒဋ္ဌုမ္ပိ န လဘာမ၊ ပဂေဝ ဘိက္ခံ ဝါ ဒါတုံ, ပူဇံ ဝါ ကာတုံ, ဓမ္မံ ဝါ သောတုံ။ ရာဇာ 'မယှမေဝ ဗုဒ္ဓေါ, မယှမေဝ ဓမ္မော, မယှမေဝ သံဃော'တိ မမာယိတွာ သယမေဝ ဥပဋ္ဌဟိ၊ သတ္ထာ စ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော သဒေဝကဿ လောကဿ အတ္ထာယ ဟိတာယ ဥပ္ပန္နော။ န ဟိ ရညောယေဝ နိရယော ဥဏှော အဿ၊ အညေသံ နီလုပ္ပလဝနသဒိသော။ တသ္မာ ရာဇာနံ ဝဒါမ။ သစေ နော သတ္ထာရံ ဒေတိ၊ ဣစ္စေတံ ကုသလံ။ နော စေ ဒေတိ၊ ရညာ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈိတွာပိ သံဃံ ဂဟေတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကရောမ။ န သက္ကာ ခေါ ပန သုဒ္ဓနာဂရေဟေဝ[၁] ဧဝံ ကာတုံ၊ ဧကံ ဇေဋ္ဌပုရိသမ္ပိ ဂဏှာမာ”တိ။

တေ သေနာပတိံ ဥပသင်္ကမိတွာ တဿေတမတ္ထံ အာရောစေတွာ “သာမိ ကိံ အမှာကံ ပက္ခော ဟောသိ၊ ဥဒါဟု ရညော”တိ အာဟံသု။ သော “အဟံ တုမှာကံ ပက္ခော ဟောမိ၊ အပိစ ခေါ ပန ပဌမဒိဝသော မယှံ ဒါတဗ္ဗော”တိ။ တေ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။ သော ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ “နာဂရာ ဒေဝ တုမှာကံ ကုပိတာ''တိ အာဟ။ ကိမတ္ထံ တာတာတိ။ သတ္ထာရံ ကိရ တုမှေယေဝ ဥပဋ္ဌဟထ၊ အမှေ န လဘာမာတိ။ သစေ ဣဒါနိပိ လဘန္တိ၊ န ကုပ္ပန္တိ၊ အလဘန္တာ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈိတုကာမာ ဒေဝါတိ။ ယုဇ္ဈာမိ တာတ, နာဟံ ဘိက္ခုသံဃံ ဒေမီတိ။ ဒေဝ တုမှာကံ ဒါသာ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈာမာတိ ဝဒန္တိ၊ တုမှေ ကံ ဂဏှိတွာ ယုဇ္ဈိဿထာတိ။ နနု တွံ သေနာပတီတိ။ နာဂရေဟိ ဝိနာ

၁-ယုဒ္ဓံ နာဂရေဟေဝ (က)

na samattho ahaṁ devāti. Tato rājā "balavanto nāgarā senāpatipi tesaññeva pakkho"ti ñatvā "aññānipi sattamāsādhikāni sattasaṁvaccharāni mayhaṁ bhikkhusaṁghaṁ dadantū"ti āha. Nāgarā na sampaṭicchiṁsu. Rājā "cha vassāni, pañca, cattāri, tīṇi, dve, ekavassan"ti hāpesi. Evaṁ hāpentepi na sampaṭicchiṁsu. Aññe satta divase yāci. Nāgarā "atikakkhaḷaṁ dāni raññā saddhiṁ kātuṁ na vaṭṭatī"ti anujāniṁsu.

Rājā sattamāsādhikānaṁ sattannaṁ saṁvaccharānaṁ sajjitaṁ dānamukhaṁ sattannameva divasānaṁ vissajjetvā cha divase kesañci apassantānaññeva dānaṁ datvā sattame divase nāgare pakkosāpetvā "sakkhissatha tāta evarūpaṁ dānaṁ dātun"ti āha. Tepi "nanu amheyeva nissāya taṁ devassa uppannan"ti vatvā "sakkhissāmā"ti āhaṁsu. Rājā piṭṭhihatthena assūni puñchamāno Bhagavantaṁ vanditvā "bhante ahaṁ aṭṭhasaṭṭhibhikkhusatasahassaṁ aññassa vāraṁ akatvā yāvajīvaṁ catūhi paccayehi upaṭṭhahissāmīti cintesiṁ, nāgarā na dāni[1] me anuññātā, nāgarā hi 'mayaṁ dānaṁ dātuṁ na labhāmā'ti kuppanti, Bhagavā sve paṭṭhāya tesaṁ anuggahaṁ karothā"ti āha.

Atha dutiyadivase senāpati mahādānaṁ sajjetvā "ajja yathā añño koci ekabhikkhampi na deti, evaṁ rakkhathā"ti samantā purise ṭhapesi. Taṁdivasaṁ seṭṭhibhariyā rodamānā dhītaraṁ āha "sace amma tava pitā jīveyya, ajjāhaṁ paṭhamaṁ Dasabalaṁ bhojeyyan"ti. Sā taṁ āha "amma mā cintayi, ahaṁ tathā karissāmi, yathā Buddhappamukho bhikkhusaṁgho paṭhamaṁ amhākaṁ bhikkhaṁ paribhuñjissatī"ti. Tato satasahassagghanikāya suvaṇṇapātiyā nirudakapāyāsassa pūretvā sappimadhusakkarādīhi abhisaṅkharitvā aññāya pātiyā paṭikujjitvā taṁ sumanamālāguḷehi parikkhipitvā mālāguḷasadisaṁ katvā Bhagavato gāmaṁ pavisanavelāya sayameva ukkhipitvā dāsigaṇaparivutā[2] nagarā nikkhami. Antarāmagge senāpati-upaṭṭhākā "amma mā ito agamā"ti vadanti. Mahāpuññā nāma manāpakathā honti, na ca tesaṁ punappunaṁ bhaṇantānaṁ kathā paṭikkhipituṁ sakkā hoti. Sā "cūḷapitā mahāpitā mātulā kissa tumhe gantuṁ na dethā"ti āha. Senāpatinā "aññassa kassaci khādanīyabhojanīyaṁ dātuṁ mā dethā"ti ṭhapitamha ammāti. Kiṁ pana me hatthe khādanīyaṁ bhojanīyaṁ passathāti. Mālāguḷaṁ[3]

1. Nāgarānaṁ dāni (Syā) 2. Dhātigaṇaparivutā (Syā, Ka) 3. Mālāguṇaṁ (Sī, Syā)

န သမတ္ထော အဟံ ဒေဝါတိ။ တတော ရာဇာ “ဗလဝန္တော နာဂရာ သေနာပတိပိ တေသညေဝ ပက္ခော”တိ ဉတွာ “အညာနိပိ သတ္တမာသာဓိကာနိ သတ္တသံဝစ္ဆရာနိ မယှံ ဘိက္ခုသံဃံ ဒဒန္တူ”တိ အာဟ။ နာဂရာ န သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။ ရာဇာ “ဆ ဝဿာနိ၊ ပဉ္စ၊ စတ္တာရိ၊ တီဏိ၊ ဒွေ၊ ဧကဝဿ”န္တိ ဟာပေသိ။ ဧဝံ ဟာပေန္တေပိ န သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။ အညေ သတ္တ ဒိဝသေ ယာစိ။ နာဂရာ “အတိကက္ခဠံ ဒါနိ ရညာ သဒ္ဓိံ ကာတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ အနုဇာနိံသု။

ရာဇာ သတ္တမာသာဓိကာနံ သတ္တန္နံ သံဝစ္ဆရာနံ သဇ္ဇိတံ ဒါနမုခံ သတ္တန္နမေဝ ဒိဝသာနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဆ ဒိဝသေ ကေသဉ္စိ အပဿန္တာနညေဝ ဒါနံ ဒတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ နာဂရေ ပက္ကောသာပေတွာ “သက္ခိဿထ တာတ ဧဝရူပံ ဒါနံ ဒါတု”န္တိ အာဟ။ တေပိ “နနု အမှေယေဝ နိဿာယ တံ ဒေဝဿ ဥပ္ပန္န”န္တိ ဝတွာ “သက္ခိဿာမာ”တိ အာဟံသု။ ရာဇာ ပိဋ္ဌိဟတ္ထေန အဿူနိ ပုဉ္ဆမာနော ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ အဟံ အဋ္ဌသဋ္ဌိဘိက္ခုသတသဟဿံ အညဿ ဝါရံ အကတွာ ယာဝဇီဝံ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီတိ စိန္တေသိံ၊ နာဂရာ န ဒါနိ[၁] မေ အနုညာတာ၊ နာဂရာ ဟိ ‘မယံ ဒါနံ ဒါတုံ န လဘာမာ’တိ ကုပ္ပန္တိ၊ ဘဂဝါ သွေ ပဋ္ဌာယ တေသံ အနုဂ္ဂဟံ ကရောထာ”တိ အာဟ။

အထ ဒုတိယဒိဝသေ သေနာပတိ မဟာဒါနံ သဇ္ဇေတွာ “အဇ္ဇ ယထာ အညော ကောစိ ဧကဘိက္ခုမ္ပိ န ဒေတိ၊ ဧဝံ ရက္ခထာ”တိ သမန္တာ ပုရိသေ ဌပေသိ။ တံဒိဝသံ သေဋ္ဌိဘရိယာ ရောဒမာနာ ဓီတရံ အာဟ “သစေ အမ္မ တဝ ပိတာ ဇီဝေယျ၊ အဇ္ဇာဟံ ပဌမံ ဒသဗလံ ဘောဇေယျ”န္တိ။ သာ တံ အာဟ “အမ္မ မာ စိန္တယိ, အဟံ တထာ ကရိဿာမိ၊ ယထာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခေါ ဘိက္ခုသံဃော ပဌမံ အမှာကံ ဘိက္ခံ ပရိဘုဉ္ဇိဿတီ”တိ။ တတော သတသဟဿဂ္ဃနိကာယ သုဝဏ္ဏပါတိယာ နိရုဒကပါယာသဿ ပူရေတွာ သပ္ပိမဓုသက္ကရာဒီဟိ အဘိသင်္ခရိတွာ အညာယ ပါတိယာ ပဋိကုဇ္ဇိတွာ တံ သုမနမာလာဂုဠေဟိ ပရိက္ခိပိတွာ မာလာဂုဠသဒိသံ ကတွာ ဘဂဝတော ဂါမံ ပဝိသနဝေလာယ သယမေဝ ဥက္ခိပိတွာ ဒါသိဂဏပရိဝုတာ[၂] နဂရာ နိက္ခမိ။ အန္တရာမဂ္ဂေ သေနာပတိဥပဋ္ဌာကာ “အမ္မ မာ ဣတော အဂမာ”တိ ဝဒန္တိ။ မဟာပုညာ နာမ မနာပကထာ ဟောန္တိ၊ န စ တေသံ ပုနပ္ပုနံ ဘဏန္တာနံ ကထာ ပဋိက္ခိပိတုံ သက္ကာ ဟောတိ။ သာ “စူဠပိတာ မဟာပိတာ မာတုလာ ကိဿ တုမှေ ဂန္တုံ န ဒေထာ”တိ အာဟ။ သေနာပတိနာ “အညဿ ကဿစိ ခါဒနီယဘောဇနီယံ ဒါတုံ မာ ဒေထာ”တိ ဌပိတမှ အမ္မာတိ။ ကိံ ပန မေ ဟတ္ထေ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ ပဿထာတိ။ မာလာဂုဠံ[၃]

၁-နာဂရာနံ ဒါနိ (သျာ) ၂-ဓာတိဂဏပရိဝုတာ (သျာ၊ က) ၃-မာလာဂုဏံ (သီ၊ သျာ)

passāmāti. Kiṁ tumhākaṁ senāpati mālāguḷapūjampi kātuṁ na detīti. Deti ammāti. Tena hi apetha apethāti Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā mālāguḷaṁ gaṇhāpetha Bhagavāti āha. Bhagavā ekaṁ senāpatissupaṭṭhākaṁ oloketvā mālāguḷaṁ gaṇhāpesi. Sā Bhagavantaṁ vanditvā "Bhagavā bhavābhave nibbattiyaṁ me sati paritassanajīvitaṁ nāma mā hotu, ayaṁ sumanamālā viya nibbattanibbattaṭṭhāne piyāva homi, nāmena ca Sumanāyevā"ti patthanaṁ katvā Satthārā "sukhinī hohī"ti vuttā vanditvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi.

Bhagavā senāpatissa gehaṁ gantvā paññattāsane nisīdi. Senāpati yāguṁ gahetvā upagañchi, Satthā pattaṁ pidahi. Nisinno bhante bhikkhusaṁghoti. Atthi no eko antarā piṇḍapāto laddhoti. So mālaṁ apanetvā piṇḍapātaṁ addasa. Cūḷupaṭṭhāko āha "sāmi mālāti maṁ vatvā mātugāmo vañcesī"ti. Pāyāso Bhagavantaṁ ādiṁ katvā sabbesaṁ bhikkhūnaṁ pahoti. Senāpatipi attano deyyadhammaṁ adāsi. Satthā bhattakiccaṁ katvā maṅgalaṁ vatvā pakkāmi. Senāpati "kā nāma sā piṇḍapātamadāsī"ti pucchi. Seṭṭhidhītā sāmīti. Sappaññā sā itthī, evarūpāya ghare vasantiyā purisassa saggasampatti nāma na dullabhāti taṁ ānetvā jeṭṭhikaṭṭhāne ṭhapesi.

Punadivase nāgarā dānamadaṁsu, punadivase rājāti ekantarikāya dānaṁ dātuṁ ārabhiṁsu. Rājāpi carapurise ṭhapetvā nāgarehi dinnadānato atirekataraṁ deti, nāgarāpi tatheva katvā raññā dinnadānato atirekataraṁ. Rājagehe nāṭakitthiyo daharasāmaṇere vadanti "gaṇhatha tātā, na gahapatikānaṁ gattavatthādīsu puñchitvā bāladārakānaṁ kheḷasiṅghāṇikādidhovanahatthehi kataṁ, suciṁ paṇītaṁ katan"ti. Punadivase nāgarāpi dadamānā vadanti "gaṇhatha tātā, na nagaragāmanigamādīsu saṅkaḍḍhitataṇḍulakhīradadhisappi-ādīhi, na aññesaṁ jaṅghasīsapiṭṭhi-ādīni bhañjitvā āharāpitehi kataṁ, jātisappikhīrādīhiyeva katan"ti. Evaṁ sattasu saṁvaccharesu sattasu māsesu sattasu divasesu ca atikkantesu atha Bhagavato ayaṁ vitakko udapādi. Tena vuttaṁ "sambodhito satta saṁvaccharāni satta māsāni satta divasāni atikkamitvā udapādī"ti.

ပဿာမာတိ။ ကိံ တုမှာကံ သေနာပတိ မာလာဂုဠပူဇမ္ပိ ကာတုံ န ဒေတီတိ။ ဒေတိ အမ္မာတိ။ တေန ဟိ အပေထ အပေထာတိ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ မာလာဂုဠံ ဂဏှာပေထ ဘဂဝါတိ အာဟ။ ဘဂဝါ ဧကံ သေနာပတိဿုပဋ္ဌာကံ ဩလောကေတွာ မာလာဂုဠံ ဂဏှာပေသိ။ သာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ "ဘဂဝါ ဘဝါဘဝေ နိဗ္ဗတ္တိယံ မေ သတိ ပရိတဿနဇီဝိတံ နာမ မာ ဟောတု၊ အယံ သုမနမာလာ ဝိယ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ပိယာဝ ဟောမိ၊ နာမေန စ သုမနာယေဝါ"တိ ပတ္ထနံ ကတွာ သတ္ထာရာ "သုခိနီ ဟောဟီ"တိ ဝုတ္တာ ဝန္ဒိတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပက္ကာမိ။

ဘဂဝါ သေနာပတိဿ ဂေဟံ ဂန္တွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိ။ သေနာပတိ ယာဂုံ ဂဟေတွာ ဥပဂဉ္ဆိ၊ သတ္ထာ ပတ္တံ ပိဒဟိ။ နိသိန္နော ဘန္တေ ဘိက္ခုသံဃောတိ။ အတ္ထိ နော ဧကော အန္တရာ ပိဏ္ဍပါတော လဒ္ဓေါတိ။ သော မာလံ အပနေတွာ ပိဏ္ဍပါတံ အဒ္ဒသ။ စူဠုပဋ္ဌာကော အာဟ "သာမိ မာလာတိ မံ ဝတွာ မာတုဂါမော ဝဉ္စေသီ"တိ။ ပါယာသော ဘဂဝန္တံ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗေသံ ဘိက္ခူနံ ပဟောတိ။ သေနာပတိပိ အတ္တနော ဒေယျဓမ္မံ အဒါသိ။ သတ္ထာ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ မင်္ဂလံ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ သေနာပတိ "ကာ နာမ သာ ပိဏ္ဍပါတမဒါသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ သေဋ္ဌိဓီတာ သာမီတိ။ သပ္ပညာ သာ ဣတ္ထီ၊ ဧဝရူပါယ ဃရေ ဝသန္တိယာ ပုရိသဿ သဂ္ဂသမ္ပတ္တိ နာမ န ဒုလ္လဘာတိ တံ အာနေတွာ ဇေဋ္ဌိကဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။

ပုနဒိဝသေ နာဂရာ ဒါနမဒံသု၊ ပုနဒိဝသေ ရာဇာတိ ဧကန္တရိကာယ ဒါနံ ဒါတုံ အာရဘိံသု။ ရာဇာပိ စရပုရိသေ ဌပေတွာ နာဂရေဟိ ဒိန္နဒါနတော အတိရေကတရံ ဒေတိ၊ နာဂရာပိ တထေဝ ကတွာ ရညာ ဒိန္နဒါနတော အတိရေကတရံ။ ရာဇဂေဟေ နာဋကိတ္ထိယော ဒဟရသာမဏေရေ ဝဒန္တိ "ဂဏှထ တာတာ၊ န ဂဟပတိကာနံ ဂတ္တဝတ္ထာဒီသု ပုဉ္ဆိတွာ ဗာလဒါရကာနံ ခေဠသိင်္ဃာဏိကာဒိဓောဝနဟတ္ထေဟိ ကတံ၊ သုစိံ ပဏီတံ ကတ"န္တိ။ ပုနဒိဝသေ နာဂရာပိ ဒဒမာနာ ဝဒန္တိ "ဂဏှထ တာတာ, န နဂရဂါမနိဂမာဒီသု သင်္ကဍ္ဎိတတဏ္ဍုလခီရဒဓိသပ္ပိအာဒီဟိ, န အညေသံ ဇင်္ဃသီသပိဋ္ဌိအာဒီနိ ဘဉ္ဇိတွာ အာဟရာပိတေဟိ ကတံ၊ ဇာတိသပ္ပိခီရာဒီဟိယေဝ ကတ"န္တိ။ ဧဝံ သတ္တသု သံဝစ္ဆရေသု သတ္တသု မာသေသု သတ္တသု ဒိဝသေသု စ အတိက္ကန္တေသု အထ ဘဂဝတော အယံ ဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ။ တေန ဝုတ္တံ "သမ္ဗောဓိတော သတ္တ သံဝစ္ဆရာနိ သတ္တ မာသာနိ သတ္တ ဒိဝသာနိ အတိက္ကမိတွာ ဥဒပါဒီ"တိ။

87. **Aññataro mahābrahmā**ti dhammadesanaṁ āyācitabrahmāva.

89. **Caturāsīti āvāsasahassānī**ti caturāsīti vihārasahassāni. Te sabbepi dvādasasahassabhikkhugaṇhanakā Mahāvihārā Abhayagiricetiyapabbatacittalapabbatamahāvihārasadisāva ahesuṁ.

90. **Khantī paramaṁ tapo**ti adhivāsanakhanti nāma paramaṁ tapo. **Titikkhā**ti khantiyā eva vevacanaṁ, titikkhā saṅkhātā adhivāsanakhanti uttamaṁ tapoti attho. **Nibbānaṁ paraman**ti sabbākārena pana nibbānaṁ paramanti vadanti Buddhā. **Na hi pabbajito parūpaghātī**ti yo adhivāsanakhantivirahitattā paraṁ upaghāteti bādheti hiṁsati, so pabbajito nāma na hoti. Catutthapādo pana tasseva vevacanaṁ. “Na hi pabbajito”ti etassa hi na samaṇo hotīti vevacanaṁ, parūpaghātīti etassa **paraṁ viheṭhayanto**ti vevacanaṁ. Atha vā **parūpaghātī**ti sīlūpaghātī. Sīlañhi uttamaṭṭhena paranti vuccati. Yo ca samaṇo paraṁ yaṁkañci sattaṁ viheṭhayanto parūpaghātī hoti, attano sīlaṁ vināsako so pabbajito nāma na hotīti attho. Atha vā yo adhivāsanakhantiyā abhāvato parūpaghātī hoti, paraṁ antamaso ḍaṁsamakasampi sañcicca jīvitā voropeti, so na hi pabbajito. Kiṁ kāraṇā? Malassa apabbājitattā. “Pabbājayamattano malaṁ, tasmā pabbajitoti vuccatī”ti[1] idañhi pabbajitalakkhaṇaṁ. Yopi na heva kho upaghāteti na māreti, apica daṇḍādīhi viheṭheti, so paraṁ viheṭhayanto samaṇo na hoti. Kiṁ kāraṇā? Vihesāya asamitattā. Samitattā hi pāpānaṁ samaṇoti pavuccatīti[2] idañhi samaṇalakkhaṇaṁ.

Dutiyagāthāya **sabbapāpassā**ti sabbākusalassa. **Akaraṇan**ti anuppādanaṁ. **Kusalassā**ti catubhūmikakusalassa. **Upasampadā**ti paṭilābho. **Sacittapariyodapanan**ti attano cittajotanaṁ, taṁ pana arahattena hoti. Iti sīlasaṁvarena sabbapāpaṁ pahāya samathavipassanāhi kusalaṁ sampādetvā arahattaphalena cittaṁ pariyodāpetabbanti etaṁ Buddhānaṁ sāsanaṁ ovādo anusiṭṭhīti.

---

1. Khu 1. 69 Dhammapade.
2. Khu 1. 51 Dhammapade.

၈၇။ **အညတရော မဟာဗြဟ္မာ**တိ ဓမ္မဒေသနံ အာယာစိတဗြဟ္မာဝ။

၈၉။ **စတုရာသီတိ အာဝါသသဟဿာနီ**တိ စတုရာသီတိ ဝိဟာရသဟဿာနိ။ တေ သဗ္ဗေပိ ဒွါဒသသဟဿဘိက္ခုဂဏှနကာ မဟာဝိဟာရာ အဘယဂိရိစေတိယပဗ္ဗတ စိတ္တလပဗ္ဗတ မဟာဝိဟာရသဒိသာဝ အဟေသုံ။

၉၀။ **ခန္တီ ပရမံ တပေါ**တိ အဓိဝါသနခန္တိ နာမ ပရမံ တပေါ။ **တိတိက္ခာ**တိ ခန္တိယာ ဧဝ ဝေဝစနံ၊ တိတိက္ခာ သင်္ခါတာ အဓိဝါသနခန္တိ ဥတ္တမံ တပေါတိ အတ္ထော။ **နိဗ္ဗာနံ ပရမ**န္တိ သဗ္ဗာကာရေန ပန နိဗ္ဗာနံ ပရမန္တိ ဝဒန္တိ ဗုဒ္ဓါ။ **န ဟိ ပဗ္ဗဇိတော ပရူပဃာတီ**တိ ယော အဓိဝါသနခန္တိဝိရဟိတတ္တာ ပရံ ဥပဃာတေတိ ဗာဓေတိ ဟိံသတိ၊ သော ပဗ္ဗဇိတော နာမ န ဟောတိ။ စတုတ္ထပါဒေါ ပန တဿေဝ ဝေဝစနံ။ “န ဟိ ပဗ္ဗဇိတော”တိ ဧတဿ ဟိ န သမဏော ဟောတီတိ ဝေဝစနံ၊ ပရူပဃာတီတိ ဧတဿ **ပရံ ဝိဟေဌယန္တော**တိ ဝေဝစနံ။ အထ ဝါ **ပရူပဃာတီ**တိ သီလူပဃာတီ။ သီလဉ္ဟိ ဥတ္တမဋ္ဌေန ပရန္တိ ဝုစ္စတိ။ ယော စ သမဏော ပရံ ယံကိဉ္စိ သတ္တံ ဝိဟေဌယန္တော ပရူပဃာတီ ဟောတိ၊ အတ္တနော သီလံ ဝိနာသကော သော ပဗ္ဗဇိတော နာမ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ ယော အဓိဝါသနခန္တိယာ အဘာဝတော ပရူပဃာတီ ဟောတိ၊ ပရံ အန္တမသော ဍံသမကသမ္ပိ သဉ္စိစ္စ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတိ၊ သော န ဟိ ပဗ္ဗဇိတော။ ကိံ ကာရဏာ? မလဿ အပဗ္ဗာဇိတတ္တာ။ “ပဗ္ဗာဇယမတ္တနော မလံ၊ တသ္မာ ပဗ္ဗဇိတောတိ ဝုစ္စတီ”တိ[၁] ဣဒဉ္ဟိ ပဗ္ဗဇိတလက္ခဏံ။ ယောပိ န ဟေဝ ခေါ ဥပဃာတေတိ န မာရေတိ၊ အပိစ ဒဏ္ဍာဒီဟိ ဝိဟေဌေတိ၊ သော ပရံ ဝိဟေဌယန္တော သမဏော န ဟောတိ။ ကိံ ကာရဏာ? ဝိဟေသာယ အသမိတတ္တာ။ သမိတတ္တာ ဟိ ပါပါနံ သမဏောတိ ပဝုစ္စတီတိ[၂] ဣဒဉ္ဟိ သမဏလက္ခဏံ။

ဒုတိယဂါထာယ **သဗ္ဗပါပဿာ**တိ သဗ္ဗာကုသလဿ။ **အကရဏ**န္တိ အနုပ္ပါဒနံ။ **ကုသလဿာ**တိ စတုဘူမိကကုသလဿ။ **ဥပသမ္ပဒါ**တိ ပဋိလာဘော။ **သစိတ္တပရိယောဒပန**န္တိ အတ္တနော စိတ္တဇောတနံ၊ တံ ပန အရဟတ္တေန ဟောတိ။ ဣတိ သီလသံဝရေန သဗ္ဗပါပံ ပဟာယ သမထဝိပဿနာဟိ ကုသလံ သမ္ပာဒေတွာ အရဟတ္တဖလေန စိတ္တံ ပရိယောဒါပေတဗ္ဗန္တိ ဧတံ ဗုဒ္ဓါနံ သာသနံ ဩဝါဒေါ အနုသိဋ္ဌီတိ။

၁-ခု ၁-၆၉-ဓမ္မပဒေ။

၂-ခု ၁-၅၁-ဓမ္မပဒေ။

Tatiyagāthāya **anūpavādo**ti vācāya kassaci anupavadanaṁ. **Anūpaghāto**ti kāyena upaghātassa akaraṇaṁ. **Pātimokkhe**ti yaṁ taṁ pa-atimokkhaṁ, atipamokkhaṁ, uttamasīlaṁ, pāti vā agativisesehi[1] mokkheti[2] duggatibhayehi, yo vā naṁ pāti, taṁ mokkhetīti "pātimokkhan"ti vuccati, tasmiṁ pātimokkhe ca saṁvaro. **Mattaññutā**ti paṭiggahaṇaparibhogavasena pamāṇaññutā. **Pantañca sayanāsanan**ti sayanāsanañca saṅghaṭṭanavirahitanti attho. Tattha dvīhiyeva paccayehi catupaccayasantoso dīpito hotīti veditabbo. **Etaṁ Buddhāna sāsanan**ti etaṁ parassa anupavadanaṁ anupaghātanaṁ pātimokkhasaṁvaro paṭiggahaṇaparibhogesu mattaññutā aṭṭhasamāpattivasibhāvāya vivittasenāsanasevanañca Buddhānaṁ sāsanaṁ ovādo anusiṭṭhīti. Imā pana sabbabuddhānaṁ pātimokkhuddesagāthā hontīti veditabbā.

Devatārocanavaṇṇanā

91. Ettāvatā ca iminā Vipassissa Bhagavato Apadānānusārena vitthārakathanena "Tathāgatassevesā bhikkhave dhammadhātu suppaṭividdhā"ti evaṁ vuttāya dhammadhātuyā suppaṭividdhabhāvaṁ pakāsetvā idāni "devatāpi Tathāgatassa etamatthaṁ ārocesun"ti vuttaṁ devatārocanaṁ pakāsetuṁ **ekamidāhan**ti-ādimāha.

Tattha **Subhagavane**ti evaṁnāmake vane. **Sālarājamūle**ti vanappatijeṭṭhakassa mūle. **Kāmacchandaṁ virājetvā**ti anāgāmimaggena mūlasamugghātavasena virājetvā. Yathā ca Vipassissa, evaṁ sesabuddhānampi sāsane vutthabrahmacariyā devatā ārocayiṁsu, Pāḷi pana Vipassissa ceva amhākañca Bhagavato vasena āgatā.

Tattha attano sampattiyā na hāyanti na vihāyantīti **avihā**. Na kañci sattaṁ tapantīti **atappā**. Sundaradassanā abhirūpā pāsādikāti **sudassā**. Suṭṭhu passanti, sundarametesaṁ vā dassananti **sudassī**. Sabbeheva ca saguṇehi[3] bhavasampattiyā ca jeṭṭhā, natthettha kaniṭṭhāti **akaniṭṭhā**.

1. Sugativisesehi (Syā) 2. Mokkheti ca (Syā) 3. Guṇehi (Syā)

တတိယဂါထာယ **အနူပဝါဒေါ**တိ ဝါစာယ ကဿစိ အနုပဝဒနံ။ **အနူပဃာတော**တိ ကာယေန ဥပဃာတဿ အကရဏံ။ **ပါတိမောက္ခေ**တိ ယံ တံ ပအတိမောက္ခံ, အတိပမောက္ခံ, ဥတ္တမသီလံ၊ ပါတိ ဝါ အဂတိဝိသေသေဟိ[၁] မောက္ခေတိ[၂] ဒုဂ္ဂတိဘယေဟိ၊ ယော ဝါ နံ ပါတိ၊ တံ မောက္ခေတီတိ "ပါတိမောက္ခ"န္တိ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မိံ ပါတိမောက္ခေ စ သံဝရော။ **မတ္တညုတာ**တိ ပဋိဂ္ဂဟဏပရိဘောဂဝသေန ပမာဏညုတာ။ **ပန္တဉ္စ သယနာသန**န္တိ သယနာသနဉ္စ သင်္ဃဋ္ဋနဝိရဟိတန္တိ အတ္ထော။ တတ္ထ ဒွီဟိယေဝ ပစ္စယေဟိ စတုပစ္စယသန္တောသော ဒီပိတော ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဧတံ ဗုဒ္ဓါန သာသန**န္တိ ဧတံ ပရဿ အနုပဝဒနံ အနုပဃာတနံ ပါတိမောက္ခသံဝရော ပဋိဂ္ဂဟဏပရိဘောဂေသု မတ္တညုတာ အဋ္ဌသမာပတ္တိဝသီဘာဝါယ ဝိဝိတ္တသေနာသနသေဝနဉ္စ ဗုဒ္ဓါနံ သာသနံ ဩဝါဒေါ အနုသိဋ္ဌီတိ။ ဣမာ ပန သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသဂါထာ ဟောန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဒေဝတာရောစနဝဏ္ဏနာ

၉၁။ ဧတ္တာဝတာ စ ဣမိနာ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော အပဒါနာနုသာရေန ဝိတ္ထာရကထနေန "တထာဂတဿေဝေသာ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မဓာတု သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ"တိ ဧဝံ ဝုတ္တာယ ဓမ္မဓာတုယာ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓဘာဝံ ပကာသေတွာ ဣဒါနိ "ဒေဝတာပိ တထာဂတဿ ဧတမတ္ထံ အာရောစေသု"န္တိ ဝုတ္တံ ဒေဝတာရောစနံ ပကာသေတုံ **ဧကမိဒါဟ**န္တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **သုဘဂဝနေ**တိ ဧဝံနာမကေ ဝနေ။ **သာလရာဇမူလေ**တိ ဝနပ္ပတိဇေဋ္ဌကဿ မူလေ။ **ကာမစ္ဆန္ဒံ ဝိရာဇေတွာ**တိ အနာဂါမိမဂ္ဂေန မူလသမုဂ္ဃါတဝသေန ဝိရာဇေတွာ။ ယထာ စ ဝိပဿိဿ၊ ဧဝံ သေသဗုဒ္ဓါနမ္ပိ သာသနေ ဝုတ္ထဗြဟ္မစရိယာ ဒေဝတာ အာရောစယိံသု၊ ပါဠိ ပန ဝိပဿိဿ စေဝ အမှာကဉ္စ ဘဂဝတော ဝသေန အာဂတာ။

တတ္ထ အတ္တနော သမ္ပတ္တိယာ န ဟာယန္တိ န ဝိဟာယန္တီတိ **အဝိဟာ**။ န ကဉ္စိ သတ္တံ တပန္တီတိ **အတပ္ပါ**။ သုန္ဒရဒဿနာ အဘိရူပါ ပါသာဒိကာတိ **သုဒဿာ**။ သုဋ္ဌု ပဿန္တိ၊ သုန္ဒရမေတေသံ ဝါ ဒဿနန္တိ **သုဒဿီ**။ သဗ္ဗေဟေဝ စ သဂုဏေဟိ[၃] ဘဝသမ္ပတ္တိယာ စ ဇေဋ္ဌာ၊ နတ္ထေတ္ထ ကနိဋ္ဌာတိ **အကနိဋ္ဌာ**။

၁-သုဂတိဝိသေသေဟိ (သျာ) ၂-မောက္ခေတိ စ (သျာ) ၃-ဂုဏေဟိ (သျာ)

Idha ṭhatvā bhāṇavārā samodhānetabbā. Imasmiñhi sutte Vipassissa Bhagavato apadānavasena tayo bhāṇavārā vuttā. Yathā ca Vipassissa, evaṁ Sikhī-ādīnampi Apadānavasena vuttāva. Pāḷi pana saṅkhittā. Iti sattannaṁ Buddhānaṁ vasena amhākaṁ Bhagavatā ekavīsati bhāṇavārā kathitā. Tathā Avihehi. Tathā Atappehi. Tathā Sudassehi. Tathā Sudassīhi. Tathā Akaniṭṭhehīti sabbampi chabbīsatibhāṇavārasataṁ hoti. Tepiṭake Buddhavacane aññaṁ suttaṁ chabbīsatibhāṇavārasataparimāṇaṁ nāma natthi, suttantarājā nāma ayaṁ suttantoti veditabbo. Ito paraṁ anusandhidvayampi niyyātento **iti kho bhikkhave**ti-ādimāha. Taṁ sabbaṁ uttānamevāti.

Iti Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāya

Mahāpadānasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

ဣဓ ဌတွာ ဘာဏဝါရာ သမောဓာနေတဗ္ဗာ။ ဣမသ္မိဉှိ သုတ္တေ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော အပဒါနဝသေန တယော ဘာဏဝါရာ ဝုတ္တာ။ ယထာ စ ဝိပဿိဿ၊ ဧဝံ သိခီအာဒီနမ္ပိ အပဒါနဝသေန ဝုတ္တာဝ။ ပါဠိ ပန သင်္ခိတ္တာ။ ဣတိ သတ္တန္နံ ဗုဒ္ဓါနံ ဝသေန အမှာကံ ဘဂဝတာ ဧကဝီသတိ ဘာဏဝါရာ ကထိတာ။ တထာ အဝိဟေဟိ။ တထာ အတပ္ပေဟိ။ တထာ သုဒဿေဟိ။ တထာ သုဒဿီဟိ။ တထာ အကနိဋ္ဌေဟီတိ သဗ္ဗမ္ပိ ဆဗ္ဗီသတိဘာဏဝါရသတံ ဟောတိ။ တေပိဋကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ အညံ သုတ္တံ ဆဗ္ဗီသတိဘာဏဝါရသတပရိမာဏံ နာမ နတ္ထိ၊ သုတ္တန္တရာဇာ နာမ အယံ သုတ္တန္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣတော ပရံ အနုသန္ဓိဒွယမ္ပိ နိယျာတေန္တော **ဣတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ တံ သဗ္ဗံ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

ဣတိ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယ

မဟာပဒါနသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

2. Mahānidānasutta

Nidānavaṇṇanā

95. **Evaṁ me sutaṁ -pa- Kurūsū**ti Mahānidānasuttaṁ. Tatrāyaṁ anuttānapadavaṇṇanā—**Kurūsu viharatī**ti Kurū nāma jānapadino rājakumārā, tesaṁ nivāso ekopi janapado ruḷhīsaddena “Kurū”ti[1] vuccati. Tasmiṁ Kurūsu janapade. Aṭṭhakathācariyā panāhu—Mandhātukāle tīsu dīpesu manussā “Jambudīpo nāma Buddhapaccekabuddhamahāsāvakacakkavattippabhutīnaṁ uttamamanussānaṁ uppattibhūmi uttamadīpo atiramaṇīyo”ti sutvā raññā Mandhātucakkavattinā cakkaratanaṁ purakkhatvā[2] cattāro dīpe anusaṁyāyantena saddhiṁ āgamaṁsu. Tato rājā pariṇāyakaratanaṁ pucchi “atthi nu kho manussalokato ramaṇīyataraṁ ṭhānan”ti. Kasmā deva evaṁ bhaṇasi, kiṁ na passasi candimasūriyānaṁ ānubhāvaṁ, nanu etesaṁ ṭhānaṁ ito ramaṇīyataranti. Rājā cakkaratanaṁ purakkhatvā tattha agamāsi. Cattāro mahārājāno “Mandhātumahārājā āgato”ti sutvāva “mahiddhiko mahānubhāvo rājā, na sakkā yuddhena paṭibāhitun”ti sakaṁ rajjaṁ niyyātesuṁ. So taṁ gahetvā puna pucchi “atthi nu kho ito ramaṇīyataraṁ ṭhānan”ti.

Atha Tāvatiṁsabhavanaṁ kathayiṁsu “Tāvatiṁsabhavanaṁ deva ito ramaṇīyataraṁ, tattha Sakkassa devarañño ime cattāro mahārājāno paricārakā dovārikabhūmiyaṁ tiṭṭhanti, Sakko devarājā mahiddhiko mahānubhāvo, tassimāni upabhogaṭṭhānāni—yojanasahassubbedho Vejayanto pāsādo, pañcayojanasatubbedhā Sudhammā devasabhā, diyaḍḍhayojanasatiko Vejayantaratho, tathā Erāvaṇo hatthī, dibbarukkhasahassappaṭimaṇḍitaṁ Nandanavanaṁ, Cittalatāvanaṁ, Phārusakavanaṁ, Missakavanaṁ, yojanasatubbedho pāricchattako koviḷāro, tassa heṭṭhā saṭṭhiyojanāyāmā paññāsayojanavitthatā pañcadasayojanubbedhā jayakusumapupphavaṇṇā Paṇḍukambalasilā, yassā mudutāya Sakkassa nisīdato upaḍḍhakāyo anupavisatī”ti.

---

1. Kurūsūti (Syā, Ka)   2. Purakkhitvā (Syā, Ka)

၂-မဟာနိဒါနသုတ္တ

နိဒါနဝဏ္ဏနာ

၉၅။ **ဧဝံ မေ သုတံ။ပ။ ကုရူသူ**တိ မဟာနိဒါနသုတ္တံ။ တတြာယံ အနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနာ—**ကုရူသု ဝိဟရတီ**တိ ကုရူ နာမ ဇာနပဒိနော ရာဇကုမာရာ၊ တေသံ နိဝါသော ဧကောပိ ဇနပဒေါ ရုဠှီသဒ္ဒေန “ကုရူ”တိ[၁] ဝုစ္စတိ။ တသ္မိံ ကုရူသု ဇနပဒေ။ အဋ္ဌကထာစရိယာ ပနာဟု—မန္ဓာတုကာလေ တီသု ဒီပေသု မနုဿာ “ဇမ္ဗုဒီပေါ နာမ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓမဟာသာဝကစက္ကဝတ္တိပ္ပဘုတီနံ ဥတ္တမမနုဿာနံ ဥပ္ပတ္တိဘူမိ ဥတ္တမဒီပေါ အတိရမဏီယော”တိ သုတွာ ရညာ မန္ဓာတုစက္ကဝတ္တိနာ စက္ကရတနံ ပုရက္ခတွာ[၂] စတ္တာရော ဒီပေ အနုသံယာယန္တေန သဒ္ဓိံ အာဂမံသု။ တတော ရာဇာ ပရိဏာယကရတနံ ပုစ္ဆိ “အတ္ထိ နု ခေါ မနုဿလောကတော ရမဏီယတရံ ဌာန”န္တိ။ ကသ္မာ ဒေဝ ဧဝံ ဘဏသိ၊ ကိံ န ပဿသိ စန္ဒိမသူရိယာနံ အာနုဘာဝံ၊ နနု ဧတေသံ ဌာနံ ဣတော ရမဏီယတရန္တိ။ ရာဇာ စက္ကရတနံ ပုရက္ခတွာ တတ္ထ အဂမာသိ။ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော “မန္ဓာတုမဟာရာဇာ အာဂတော”တိ သုတွာဝ “မဟိဒ္ဓိကော မဟာနုဘာဝေါ ရာဇာ၊ န သက္ကာ ယုဒ္ဓေန ပဋိဗာဟိတု”န္တိ သကံ ရဇ္ဇံ နိယျာတေသုံ။ သော တံ ဂဟေတွာ ပုန ပုစ္ဆိ “အတ္ထိ နု ခေါ ဣတော ရမဏီယတရံ ဌာန”န္တိ။

အထဿ တာဝတိံသဘဝနံ ကထယိံသု “တာဝတိံသဘဝနံ ဒေဝ ဣတော ရမဏီယတရံ၊ တတ္ထ သက္ကဿ ဒေဝရညော ဣမေ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော ပရိစာရကာ ဒေါဝါရိကဘူမိယံ တိဋ္ဌန္တိ၊ သက္ကော ဒေဝရာဇာ မဟိဒ္ဓိကော မဟာနုဘာဝေါ၊ တဿိမာနိ ဥပဘောဂဋ္ဌာနာနိ—ယောဇနသဟဿုဗ္ဗေဓော ဝေဇယန္တော ပါသာဒေါ၊ ပဉ္စယောဇနသတုဗ္ဗေဓာ သုဓမ္မာ ဒေဝသဘာ၊ ဒိယဍ္ဎယောဇနသတိကော ဝေဇယန္တရထော၊ တထာ ဧရာဝဏော ဟတ္ထီ၊ ဒိဗ္ဗရုက္ခသဟဿပ္ပဋိမဏ္ဍိတံ နန္ဒနဝနံ၊ စိတ္တလတာဝနံ၊ ဖာရုသကဝနံ၊ မိဿကဝနံ၊ ယောဇနသတုဗ္ဗေဓော ပါရိစ္ဆတ္တကော ကောဝိဠာရော၊ တဿ ဟေဋ္ဌာ သဋ္ဌိယောဇနာယာမာ ပညာသယောဇနဝိတ္ထတာ ပဉ္စဒသယောဇနုဗ္ဗေဓာ ဇယကုသုမပုပ္ဖဝဏ္ဏာ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာ၊ ယဿာ မုဒုတာယ သက္ကဿ နိသီဒတော ဥပဍ္ဎကာယော အနုပဝိသတီ”တိ။

၁-ကုရူသူတိ (သျာ၊ က)   ၂-ပုရက္ခိတွာ (သျာ၊ က)

Taṁ sutvā rājā tattha gantukāmo cakkaratanaṁ abbhukkiri. Taṁ ākāse patiṭṭhāsi[1] saddhiṁ caturaṅginiyā senāya. Atha dvinnaṁ devalokānaṁ vemajjhato cakkaratanaṁ otaritvā pathaviyaṁ patiṭṭhāsi saddhiṁ pariṇāyakaratanapamukhāya caturaṅginiyā senāya. Rājā ekakova Tāvatiṁsabhavanaṁ agamāsi. Sakko "Mandhātā āgato"ti sutvāva tassa paccuggamanaṁ katvā "svāgataṁ te mahārāja, sakaṁ te mahārāja, anusāsa mahārājā"ti vatvā saddhiṁ nāṭakehi rajjaṁ dve bhāge katvā ekaṁ bhāgamadāsi. Rañño Tāvatiṁsabhavane patiṭṭhitamattasseva manussabhāvo vigacchi, devabhāvo pāturagosi. Tassa kira Sakkena saddhiṁ Paṇḍukambalasilāyaṁ nisinnassa akkhinimisamattena nānattaṁ paññāyati. Taṁ asallakkhentā devā Sakkassa ca tassa ca nānatte muyhanti. So tattha dibbasampattiṁ anubhavamāno yāva chattiṁsa Sakkā uppajjitvā cutā, tāva rajjaṁ kāretvā atittova kāmehi tato cavitvā attano uyyāne patiṭṭhito[2] vātātapena phuṭṭhagatto kālamakāsi.

Cakkaratane pana puna pathaviyaṁ patiṭṭhite pariṇāyakaratanaṁ suvaṇṇapaṭṭe Mandhātu upāhanaṁ likhāpetvā idaṁ Mandhātu rajjanti rajjamanusāsi. Tepi tīhi dīpehi āgatamanussā puna gantuṁ asakkontā pariṇāyakaratanaṁ upasaṅkamitvā "deva mayaṁ rañño ānubhāvena āgatā, idāni gantuṁ na sakkoma, vasanaṭṭhānaṁ no dehī"ti yāciṁsu. So tesaṁ ekamekaṁ janapadamadāsi. Tattha Pubbavidehato āgatamanussehi āvasitapadeso tāyeva purimasaññāya "Videharaṭṭhan"ti nāmaṁ labhi, Aparagoyānato āgatamanussehi āvasitapadeso "Aparantajanapado"ti nāmaṁ labhi, Uttarakuruto āgatamanussehi āvasitapadeso "Kururaṭṭhan"ti nāmaṁ labhi, bahuke pana gāmanigamādayo upādāya bahuvacanena vohariyati. Tena vuttaṁ "Kurūsu viharatī"ti.

Kammāsadhammaṁ nāma Kurūnaṁ nigamoti kammāsadhammanti ettha keci dha-kārassa da-kārena atthaṁ vaṇṇayanti. Kammāso ettha damitoti **kammāsadammo. Kammāso**ti kammāsapādo Porisādo vuccati. Tassa kira pāde khāṇukena viddhaṭṭhāne vaṇo ruhanto cittadārusadiso hutvā ruhi, tasmā kammāsapādoti paññāyittha, so ca tasmiṁ okāse damito

1. Uṭṭhāsi (Syā)   2. Patito (Syā, Ka)

တံ သုတွာ ရာဇာ တတ္ထ ဂန္တုကာမော စက္ကရတနံ အဗ္ဘုက္ကိရိ။ တံ အာကာသေ ပတိဋ္ဌာသိ[၁] သဒ္ဓိံ စတုရင်္ဂိနိယာ သေနာယ။ အထ ဒွိန္နံ ဒေဝလောကာနံ ဝေမဇ္ဈတော စက္ကရတနံ ဩတရိတွာ ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌာသိ သဒ္ဓိံ ပရိဏာယကရတနပမုခါယ စတုရင်္ဂိနိယာ သေနာယ။ ရာဇာ ဧကကောဝ တာဝတိံသဘဝနံ အဂမာသိ။ သက္ကော "မန္ဓာတာ အာဂတော"တိ သုတွာဝ တဿ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ "သွာဂတံ တေ မဟာရာဇ, သကံ တေ မဟာရာဇ, အနုသာသ မဟာရာဇာ"တိ ဝတွာ သဒ္ဓိံ နာဋကေဟိ ရဇ္ဇံ ဒွေ ဘာဂေ ကတွာ ဧကံ ဘာဂမဒါသိ။ ရညော တာဝတိံသဘဝနေ ပတိဋ္ဌိတမတ္တဿေဝ မနုဿဘာဝေါ ဝိဂစ္ဆိ၊ ဒေဝဘာဝေါ ပါတုရဟောသိ။ တဿ ကိရ သက္ကေန သဒ္ဓိံ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာယံ နိသိန္နဿ အက္ခိနိမိသမတ္တေန နာနတ္တံ ပညာယတိ။ တံ အသလ္လက္ခေန္တာ ဒေဝါ သက္ကဿ စ တဿ စ နာနတ္တေ မုယှန္တိ။ သော တတ္ထ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝမာနော ယာဝ ဆတ္တိံသ သက္ကာ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ စုတာ၊ တာဝ ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ အတိတ္တောဝ ကာမေဟိ တတော စဝိတွာ အတ္တနော ဥယျာနေ ပတိဋ္ဌိတော[၂] ဝါတာတပေန ဖုဋ္ဌဂတ္တော ကာလမကာသိ။

စက္ကရတနေ ပန ပုန ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌိတေ ပရိဏာယကရတနံ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ မန္ဓာတု ဥပါဟနံ လိခါပေတွာ ဣဒံ မန္ဓာတု ရဇ္ဇန္တိ ရဇ္ဇမနုသာသိ။ တေပိ တီဟိ ဒီပေဟိ အာဂတမနုဿာ ပုန ဂန္တုံ အသက္ကောန္တာ ပရိဏာယကရတနံ ဥပသင်္ကမိတွာ "ဒေဝ မယံ ရညော အာနုဘာဝေန အာဂတာ၊ ဣဒါနိ ဂန္တုံ န သက္ကောမ၊ ဝသနဋ္ဌာနံ နော ဒေဟီ"တိ ယာစိံသု။ သော တေသံ ဧကမေကံ ဇနပဒမဒါသိ။ တတ္ထ ပုဗ္ဗဝိဒေဟတော အာဂတမနုဿေဟိ အာဝသိတပဒေသော တာယေဝ ပုရိမသညာယ "ဝိဒေဟရဋ္ဌ"န္တိ နာမံ လဘိ၊ အပရဂေါယာနတော အာဂတမနုဿေဟိ အာဝသိတပဒေသော "အပရန္တဇနပဒေါ"တိ နာမံ လဘိ၊ ဥတ္တရကုရုတော အာဂတမနုဿေဟိ အာဝသိတပဒေသော "ကုရုရဋ္ဌ"န္တိ နာမံ လဘိ၊ ဗဟုကေ ပန ဂါမနိဂမာဒယော ဥပါဒါယ ဗဟုဝစနေန ဝေါဟရိယတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ကုရူသု ဝိဟရတီ"တိ။

ကမ္မာသဓမ္မံ နာမ ကုရူနံ နိဂမောတိ **ကမ္မာသဓမ္မ**န္တိ ဧတ္ထ ကေစိ ဓ-ကာရဿ ဒ-ကာရေန အတ္ထံ ဝဏ္ဏယန္တိ။ ကမ္မာသော ဧတ္ထ ဒမိတောတိ **ကမ္မာသဒမ္မော။ ကမ္မာသော**တိ ကမ္မာသပါဒေါ ပေါရိသာဒေါ ဝုစ္စတိ။ တဿ ကိရ ပါဒေ ခါဏုကေန ဝိဒ္ဓဋ္ဌာနေ ဝဏော ရုဟန္တော စိတ္တဒါရုသဒိသော ဟုတွာ ရုဟိ၊ တသ္မာ ကမ္မာသပါဒေါတိ ပညာယိတ္ထ၊ သော စ တသ္မိံ ဩကာသေ ဒမိတော

၁-ဥဋ္ဌာသိ (သျာ)   ၂-ပတိတော (သျာ၊ က)

Porisādabhāvato paṭisedhito. Kena? Mahāsattena. Katarasmiṁ jātaketi? **Mahāsutasomajātake**ti eke. Ime pana therā **Jayaddisajātake**ti vadanti. Tadā hi mahāsattena kammāsapādo damito. Yathāha—

Putto yadā homi Jayaddisassa,
Pañcālaraṭṭhādhipatissa atrajo.
Cajitvāna[1] pāṇaṁ pitaraṁ pamocayiṁ,
Kammāsapādampi cahaṁ pasādayinti.

Keci pana dha-kāreneva atthaṁ vaṇṇayanti. Kururaṭṭhavāsīnaṁ kira Kuruvattadhammo tasmiṁ kammāso jāto, tasmā taṁ ṭhānaṁ kammāso ettha dhammo jātoti kammāsadhammanti vuccati. Tattha niviṭṭhanigamassāpi etadeva nāmaṁ. Bhummavacanena kasmā na vuttanti. Avasanokāsato. Bhagavato kira tasmiṁ nigame vasanokāso koci vihāro nāma nāhosi, nigamato pana apakkamma aññatarasmiṁ udakasampanne ramaṇīye bhūmibhāge mahāvanasaṇḍo ahosi, tattha Bhagavā vihāsi taṁ nigamaṁ gocaragāmaṁ katvā, tasmā evamettha attho veditabbo "Kurūsu viharati kammāsadhammaṁ nāma Kurūnaṁ nigamo, taṁ gocaragāmaṁ katvā"ti.

Āyasmāti piyavacanametaṁ gāravavacanametaṁ. **Ānando**ti tassa therassa nāmaṁ. **Ekamantan**ti bhāvanapuṁsakaniddeso "visamaṁ candimasūriyā parivattantī"ti-ādīsu[2] viya. Tasmā yathā nisinno ekamantaṁ nisinno hoti, tathā nisīdīti evamettha attho daṭṭhabbo. Bhummatthe vā etaṁ upayogavacanaṁ. **Nisīdī**ti upāvisi. Paṇḍitā hi garuṭṭhāniyaṁ upasaṅkamitvā āsanakusalatāya ekamantaṁ nisīdanti. Ayañca tesaṁ aññataro, tasmā ekamantaṁ nisīdi.

Kathaṁ nisinno kho pana ekamantaṁ nisinno hotīti. Cha nisajjadose vajjetvā. Seyyathidaṁ, atidūraṁ, accāsannaṁ, uparivātaṁ, unnatappadesaṁ, atisammukhaṁ, atipacchāti. Atidūre nisinno hi sace kathetukāmo hoti, uccāsaddena kathetabbaṁ hoti. Accāsanne nisinno saṅghaṭṭanaṁ karoti. Uparivāte nisinno sarīragandhena bādhati. Unnatappadese

---

1. Catvā (Syā)
2. Aṁ 1. 386 piṭṭhe.

ပေါရိသာဒဘာဝတော ပဋိသေဓိတော။ ကေန? မဟာသတ္တေန။ ကတရသ္မိံ ဇာတကေတိ? **မဟာသုတသောမဇာတကေ**တိ ဧကေ။ ဣမေ ပန ထေရာ **ဇယဒ္ဒိသဇာတကေ**တိ ဝဒန္တိ။ တဒါ ဟိ မဟာသတ္တေန ကမ္မာသပါဒေါ ဒမိတော။ ယထာဟ—

ပုတ္တော ယဒါ ဟောမိ ဇယဒ္ဒိသဿ၊
ပဉ္စာလရဋ္ဌာဓိပတိဿ အတြဇော။
စဇိတွာန[1] ပါဏံ ပိတရံ ပမောစယိံ၊
ကမ္မာသပါဒမ္ပိ စဟံ ပသာဒယိန္တိ။

ကေစိ ပန ဓ-ကာရေနေဝ အတ္ထံ ဝဏ္ဏယန္တိ။ ကုရုရဋ္ဌဝါသီနံ ကိရ ကုရုဝတ္တဓမ္မော တသ္မိံ ကမ္မာသော ဇာတော၊ တသ္မာ တံ ဌာနံ ကမ္မာသော ဧတ္ထ ဓမ္မော ဇာတောတိ ကမ္မာသဓမ္မန္တိ ဝုစ္စတိ။ တတ္ထ နိဝိဋ္ဌနိဂမဿာပိ ဧတဒေဝ နာမံ။ ဘုမ္မဝစနေန ကသ္မာ န ဝုတ္တန္တိ။ အဝသနောကာသတော။ ဘဂဝတော ကိရ တသ္မိံ နိဂမေ ဝသနောကာသော ကောစိ ဝိဟာရော နာမ နာဟောသိ၊ နိဂမတော ပန အပက္ကမ္မ အညတရသ္မိံ ဥဒကသမ္ပန္နေ ရမဏီယေ ဘူမိဘာဂေ မဟာဝနသဏ္ဍော အဟောသိ၊ တတ္ထ ဘဂဝါ ဝိဟာသိ တံ နိဂမံ ဂေါစရဂါမံ ကတွာ၊ တသ္မာ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော "ကုရူသု ဝိဟရတိ ကမ္မာသဓမ္မံ နာမ ကုရူနံ နိဂမော၊ တံ ဂေါစရဂါမံ ကတွာ"တိ။

အာယသ္မာတိ ပိယဝစနမေတံ ဂါရဝဝစနမေတံ။ **အာနန္ဒော**တိ တဿ ထေရဿ နာမံ။ **ဧကမန္တ**န္တိ ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသော "ဝိသမံ စန္ဒိမသူရိယာ ပရိဝတ္တန္တီ"တိအာဒီသု[2] ဝိယ။ တသ္မာ ယထာ နိသိန္နော ဧကမန္တံ နိသိန္နော ဟောတိ၊ တထာ နိသီဒီတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ ဧတံ ဥပယောဂဝစနံ။ **နိသီဒီ**တိ ဥပါဝိသိ။ ပဏ္ဍိတာ ဟိ ဂရုဋ္ဌာနိယံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာသနကုသလတာယ ဧကမန္တံ နိသီဒန္တိ။ အယဉ္စ တေသံ အညတရော၊ တသ္မာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။

ကထံ နိသိန္နော ခေါ ပန ဧကမန္တံ နိသိန္နော ဟောတီတိ။ ဆ နိသဇ္ဇဒေါသေ ဝဇ္ဇေတွာ။ သေယျထိဒံ၊ အတိဒူရံ, အစ္စာသန္နံ, ဥပရိဝါတံ, ဥန္နတပ္ပဒေသံ, အတိသမ္မုခံ, အတိပစ္ဆာတိ။ အတိဒူရေ နိသိန္နော ဟိ သစေ ကထေတုကာမော ဟောတိ၊ ဥစ္စာသဒ္ဒေန ကထေတဗ္ဗံ ဟောတိ။ အစ္စာသန္နေ နိသိန္နော သံဃဋ္ဋနံ ကရောတိ။ ဥပရိဝါတေ နိသိန္နော သရီရဂန္ဓေန ဗာဓတိ။ ဥန္နတပ္ပဒေသေ

၁-စတွာ (သျာ)
၂-အံ ၁-၃၈၆-ပိဋ္ဌေ။

nisinno agāravaṁ pakāseti. Atisammukhā nisinno sace daṭṭhukāmo hoti, cakkhunā cakkhuṁ āhacca daṭṭhabbaṁ hoti. Atipacchā nisinno sace daṭṭhukāmo hoti, gīvaṁ parivattetvā daṭṭhabbaṁ hoti. Tasmā ayampi tikkhattuṁ Bhagavantaṁ padakkhiṇaṁ katvā sakkaccaṁ vanditvā ete cha nisajjadose vajjetvā dakkhiṇajāṇumaṇḍalassa abhimukhaṭṭhāne chabbaṇṇānaṁ Buddharasmīnaṁ anto pavisitvā pasannalākhārasaṁ vigāhanto viya suvaṇṇapaṭaṁ pārupanto viya rattuppalamālāvitānamajjhaṁ pavisanto viya ca Dhammabhaṇḍāgāriko āyasmā Ānando nisīdi. Tena vuttaṁ "ekamantaṁ nisīdī"ti.

Kāya pana velāya kena kāraṇena ayamāyasmā Bhagavantaṁ upasaṅkamantoti. Sāyanhavelāyaṁ paccayākārapañhapucchanakāraṇena. Taṁdivasaṁ kirāyamāyasmā kulasaṅgahatthāya gharadvāre gharadvāre sahassabhaṇḍikaṁ nikkhipanto viya kammāsadhammagāmaṁ piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkanto Satthu vattaṁ dassetvā Satthari Gandhakuṭiṁ paviṭṭhe Satthāraṁ vanditvā attano divāṭṭhānaṁ gantvā antevāsikesu vattaṁ dassetvā paṭikkantesu divāṭṭhānaṁ paṭisammajjitvā cammakkhaṇḍaṁ paññapetvā udakatumbato udakaṁ gahetvā udakena hatthapāde sītale katvā pallaṅkaṁ ābhujitvā nisinno sotāpattiphalasamāpattiṁ samāpajji. Atha paricchinnakālavasena samāpattito vuṭṭhāya paccayākāre ñāṇaṁ otāresi. So "avijjāpaccayā saṅkhārā"ti ādito paṭṭhāya antaṁ, antato paṭṭhāya ādiṁ, ubhayantato paṭṭhāya majjhaṁ, majjhato paṭṭhāya ubho ante pāpento tikkhattuṁ dvādasapadaṁ paccayākāraṁ sammasi. Tassevaṁ sammasantassa paccayākāro vibhūto hutvā uttānakuttānako viya upaṭṭhāsi.

Tato cintesi "ayaṁ paccayākāro sabbabuddhehi 'gambhīro ceva gambhīrāvabhāso cā'ti kathito, mayhaṁ kho pana padesañāṇe ṭhitassa sāvakassa sato uttāno vibhūto pākaṭo hutvā upaṭṭhāti, mayhaṁyeva nu kho esa uttānako hutvā upaṭṭhāti, udāhu aññesampī"ti. Athassa etadahosi "handāhaṁ imaṁ pañhaṁ gahetvā Bhagavantaṁ pucchāmi, addhā me Bhagavā imaṁ atthuppattiṁ katvā sālindaṁ Sineruṁ ukkhipanto viya ekaṁ suttantakathaṁ kathetvā dassessati. Buddhānañhi vinayapaññattiṁ, bhummantaraṁ, paccayākāraṁ, samayantaranti imāni cattāri ṭhānāni patvā gajjitaṁ mahantaṁ hoti, ñāṇaṁ anupavisati, Buddhañāṇassa

နိသိန္နော အဂါရဝံ ပကာသေတိ။ အတိသမ္မုခါ နိသိန္နော သစေ ဒဋ္ဌုကာမော ဟောတိ၊ စက္ခုနာ စက္ခုံ အာဟစ္စ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ ဟောတိ။ အတိပစ္ဆာ နိသိန္နော သစေ ဒဋ္ဌုကာမော ဟောတိ၊ ဂီဝံ ပရိဝတ္တေတွာ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ ဟောတိ။ တသ္မာ အယမ္ပိ တိက္ခတ္တုံ ဘဂဝန္တံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ သက္ကစ္စံ ဝန္ဒိတွာ ဧတေ ဆ နိသဇ္ဇဒေါသေ ဝဇ္ဇေတွာ ဒက္ခိဏဇာဏုမဏ္ဍလဿ အဘိမုခဋ္ဌာနေ ဆဗ္ဗဏ္ဏာနံ ဗုဒ္ဓရသ္မီနံ အန္တော ပဝိသိတွာ ပသန္နလာခါရသံ ဝိဂါဟန္တော ဝိယ သုဝဏ္ဏပဋံ ပါရုပန္တော ဝိယ ရတ္တုပ္ပလမာလာဝိတာနမဇ္ဈံ ပဝိသန္တော ဝိယ စ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကော အာယသ္မာ အာနန္ဒော နိသီဒိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဧကမန္တံ နိသီဒီ"တိ။

ကာယ ပန ဝေလာယ ကေန ကာရဏေန အယမာယသ္မာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမန္တောတိ။ သာယနှဝေလာယံ ပစ္စယာကာရပဉှပုစ္ဆနကာရဏေန။ တံဒိဝသံ ကိရာယမာယသ္မာ ကုလသင်္ဂဟတ္ထာယ ဃရဒွါရေ ဃရဒွါရေ သဟဿဘဏ္ဍိကံ နိက္ခိပန္တော ဝိယ ကမ္မာသဓမ္မဂါမံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော သတ္ထု ဝတ္တံ ဒဿေတွာ သတ္ထရိ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိဋ္ဌေ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော ဒိဝါဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ အန္တေဝါသိကေသု ဝတ္တံ ဒဿေတွာ ပဋိက္ကန္တေသု ဒိဝါဋ္ဌာနံ ပဋိသမ္မဇ္ဇိတွာ စမ္မက္ခဏ္ဍံ ပညပေတွာ ဥဒကတုမ္ဗတော ဥဒကံ ဂဟေတွာ ဥဒကေန ဟတ္ထပါဒေ သီတလေ ကတွာ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသိန္နော သောတာပတ္တိဖလသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိ။ အထ ပရိစ္ဆိန္နကာလဝသေန သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ ပစ္စယာကာရေ ဉာဏံ ဩတာရေသိ။ သော "အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ"တိ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ အန္တံ, အန္တတော ပဋ္ဌာယ အာဒိံ, ဥဘယန္တတော ပဋ္ဌာယ မဇ္ဈံ, မဇ္ဈတော ပဋ္ဌာယ ဥဘော အန္တေ ပါပေန္တော တိက္ခတ္တုံ ဒွါဒသပဒံ ပစ္စယာကာရံ သမ္မသိ။ တဿေဝံ သမ္မသန္တဿ ပစ္စယာကာရော ဝိဘူတော ဟုတွာ ဥတ္တာနကုတ္တာနကော ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။

တတော စိန္တေသိ "အယံ ပစ္စယာကာရော သဗ္ဗဗုဒ္ဓေဟိ 'ဂမ္ဘီရော စေဝ ဂမ္ဘီရာဝဘာသော စာ'တိ ကထိတော၊ မယှံ ခေါ ပန ပဒေသဉာဏေ ဌိတဿ သာဝကဿ သတော ဥတ္တာနော ဝိဘူတော ပါကဋော ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ၊ မယှံယေဝ နု ခေါ ဧသ ဥတ္တာနကော ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ဥဒါဟု အညေသမ္ပီ"တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ "ဟန္ဒာဟံ ဣမံ ပဉှံ ဂဟေတွာ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆာမိ၊ အဒ္ဓါ မေ ဘဂဝါ ဣမံ အတ္ထုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သာလိန္ဒံ သိနေရုံ ဥက္ခိပန္တော ဝိယ ဧကံ သုတ္တန္တကထံ ကထေတွာ ဒဿေဿတိ။ ဗုဒ္ဓါနဉှိ ဝိနယပညတ္တိံ, ဘုမ္မန္တရံ, ပစ္စယာကာရံ, သမယန္တရန္တိ ဣမာနိ စတ္တာရိ ဌာနာနိ ပတွာ ဂဇ္ဇိတံ မဟန္တံ ဟောတိ၊ ဉာဏံ အနုပဝိသတိ၊ ဗုဒ္ဓဉာဏဿ

mahantabhāvo paññāyati, desanā gambhīrā hoti tilakkhaṇabbhāhatā suññatapaṭisaṁyuttā”ti.

So kiñcāpi pakatiyāva ekadivase satavārampi sahassavārampi Bhagavantaṁ upasaṅkamanto na ahetu-akāraṇena upasaṅkamati, taṁdivasaṁ pana imaṁ pañhaṁ gahetvā “imaṁ Buddhagandhahatthiṁ āpajja ñāṇakoñcanādaṁ sossāmi, Buddhasīhaṁ āpajja ñāṇasīhanādaṁ sossāmi, Buddhasindhavaṁ āpajja ñāṇapadavikkamaṁ passissāmī”ti cintetvā divāṭṭhānā uṭṭhāya cammakkhaṇḍaṁ papphoṭetvā ādāya sāyanhasamaye Bhagavantaṁ upasaṅkami. Tena vuttaṁ “sāyanhavelāyaṁ paccayākārapañhapucchanakāraṇena upasaṅkamanto”ti.

Yāva gambhīroti ettha yāvasaddo pamāṇātikkame, atikkamma pamāṇaṁ gambhīro, atigambhīroti attho. **Gambhīrāvabhāso**ti gambhīrova hutvā avabhāsati, dissatīti attho. Ekañhi uttānameva gambhīrāvabhāsaṁ hoti pūtipaṇṇādivasena kāḷavaṇṇapurāṇa-udakaṁ viya. Tañhi jāṇuppamāṇampi sataporisaṁ viya dissati. Ekaṁ gambhīraṁ uttānāvabhāsaṁ hoti Maṇigaṅgāya vippasanna-udakaṁ viya. Tañhi sataporisampi jāṇuppamāṇaṁ viya khāyati. Ekaṁ uttānaṁ uttānāvabhāsaṁ hoti cāṭi-ādīsu udakaṁ viya. Ekaṁ gambhīraṁ gambhīrāvabhāsaṁ hoti Sinerupādakamahāsamudde udakaṁ viya. Evaṁ udakameva cattāri nāmāni labhati. Paṭiccasamuppāde panetaṁ natthi. Ayañhi gambhīro ceva gambhīrāvabhāso cāti ekameva nāmaṁ labhati. Evarūpo samānopi atha ca pana me uttānakuttānako viya khāyati, yadidaṁ acchariyaṁ bhante abbhutaṁ bhanteti evaṁ attano vimhayaṁ pakāsento pañhaṁ pucchitvā tuṇhībhūto nisīdi.

Bhagavā tassa vacanaṁ sutvā “Ānando Bhavaggaggahaṇāya hatthaṁ pasārento viya, Sineruṁ chinditvā miñjaṁ nīharituṁ vāyamamāno viya, vinā nāvāya mahāsamuddaṁ taritukāmo viya, pathaviṁ parivattetvā pathavojaṁ gahetuṁ vāyamamāno viya Buddhavisayapañhaṁ attano uttānaṁ vadati, handassa gambhīrabhāvaṁ ācikkhissāmī”ti cintetvā **mā hevan**ti-ādimāha.

Tattha **mā hevan**ti ha-kāro nipātamattaṁ, evaṁ mā bhaṇīti attho. Mā hevanti ca idaṁ vacanaṁ Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ ussādentopi[1] bhaṇati apasādentopi.

1. Ussārentopi (Ka)

မဟန္တဘာဝေါ ပညာယတိ၊ ဒေသနာ ဂမ္ဘီရာ ဟောတိ တိလက္ခဏဗ္ဘာဟတာ သုညတပဋိသံယုတ္တာ”တိ။

သော ကိဉ္စာပိ ပကတိယာဝ ဧကဒိဝသေ သတဝါရမ္ပိ သဟဿဝါရမ္ပိ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမန္တော န အဟေတုအကာရဏေန ဥပသင်္ကမတိ၊ တံဒိဝသံ ပန ဣမံ ပဉှံ ဂဟေတွာ “ဣမံ ဗုဒ္ဓဂန္ဓဟတ္ထိံ အာပဇ္ဇ ဉာဏကောဉ္စနာဒံ သောဿာမိ၊ ဗုဒ္ဓသီဟံ အာပဇ္ဇ ဉာဏသီဟနာဒံ သောဿာမိ၊ ဗုဒ္ဓသိန္ဓဝံ အာပဇ္ဇ ဉာဏပဒဝိက္ကမံ ပဿိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဒိဝါဋ္ဌာနာ ဥဋ္ဌာယ စမ္မက္ခဏ္ဍံ ပပ္ဖောဋေတွာ အာဒါယ သာယနှသမယေ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိ။ တေန ဝုတ္တံ “သာယနှဝေလာယံ ပစ္စယာကာရပဉှပုစ္ဆနကာရဏေန ဥပသင်္ကမန္တော”တိ။

ယာဝ ဂမ္ဘီရောတိ ဧတ္ထ ယာဝသဒ္ဒေါ ပမာဏာတိက္ကမေ၊ အတိက္ကမ္မ ပမာဏံ ဂမ္ဘီရော၊ အတိဂမ္ဘီရောတိ အတ္ထော။ **ဂမ္ဘီရာဝဘာသော**တိ ဂမ္ဘီရောဝ ဟုတွာ အဝဘာသတိ၊ ဒိဿတီတိ အတ္ထော။ ဧကဉှိ ဥတ္တာနမေဝ ဂမ္ဘီရာဝဘာသံ ဟောတိ ပူတိပဏ္ဏာဒိဝသေန ကာဠဝဏ္ဏပုရာဏဥဒကံ ဝိယ။ တဉှိ ဇာဏုပ္ပမာဏမ္ပိ သတပေါရိသံ ဝိယ ဒိဿတိ။ ဧကံ ဂမ္ဘီရံ ဥတ္တာနာဝဘာသံ ဟောတိ မဏိဂင်္ဂါယ ဝိပ္ပသန္နဥဒကံ ဝိယ။ တဉှိ သတပေါရိသမ္ပိ ဇာဏုပ္ပမာဏံ ဝိယ ခါယတိ။ ဧကံ ဥတ္တာနံ ဥတ္တာနာဝဘာသံ ဟောတိ စာဋိအာဒီသု ဥဒကံ ဝိယ။ ဧကံ ဂမ္ဘီရံ ဂမ္ဘီရာဝဘာသံ ဟောတိ သိနေရုပါဒကမဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကံ ဝိယ။ ဧဝံ ဥဒကမေဝ စတ္တာရိ နာမာနိ လဘတိ။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ ပနေတံ နတ္ထိ။ အယဉှိ ဂမ္ဘီရော စေဝ ဂမ္ဘီရာဝဘာသော စာတိ ဧကမေဝ နာမံ လဘတိ။ ဧဝရူပေါ သမာနောပိ အထ စ ပန မေ ဥတ္တာနကုတ္တာနကော ဝိယ ခါယတိ၊ ယဒိဒံ အစ္ဆရိယံ ဘန္တေ အဗ္ဘုတံ ဘန္တေတိ ဧဝံ အတ္တနော ဝိမှယံ ပကာသေန္တော ပဉှံ ပုစ္ဆိတွာ တုဏှီဘူတော နိသီဒိ။

ဘဂဝါ တဿ ဝစနံ သုတွာ “အာနန္ဒော ဘဝဂ္ဂဂ္ဂဟဏာယ ဟတ္ထံ ပသာရေန္တော ဝိယ, သိနေရုံ ဆိန္ဒိတွာ မိဉ္ဇံ နီဟရိတုံ ဝါယမမာနော ဝိယ, ဝိနာ နာဝါယ မဟာသမုဒ္ဒံ တရိတုကာမော ဝိယ, ပထဝိံ ပရိဝတ္တေတွာ ပထဝေါဇံ ဂဟေတုံ ဝါယမမာနော ဝိယ ဗုဒ္ဓဝိသယပဉှံ အတ္တနော ဥတ္တာနံ ဝဒတိ၊ ဟန္ဒဿ ဂမ္ဘီရဘာဝံ အာစိက္ခိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ **မာ ဟေဝ**န္တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **မာ ဟေဝ**န္တိ ဟ-ကာရော နိပါတမတ္တံ၊ ဧဝံ မာ ဘဏီတိ အတ္ထော။ မာ ဟေဝန္တိ စ ဣဒံ ဝစနံ ဘဂဝါ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ ဥဿာဒေန္တောပိ[၁] ဘဏတိ အပသာဒေန္တောပိ။

၁-ဥဿာရေန္တောပိ (က)

Ussādanāvaṇṇanā

Tattha ussādento—Ānanda tvaṁ mahāpañño visadañāṇo, tena te gambhīropi paṭiccasamuppādo uttānako viya khāyati. Aññesaṁ panesa uttānakoti na sallakkhetabbo, gambhīroyeva ca gambhīrāvabhāso ca. Tattha catasso upamā vadanti. Chamāse subhojanarasapuṭṭhassa kira katayogassa Mahāmallassa samajjasamaye katamallapāsāṇaparicayassa yuddhabhūmiṁ gacchantassa antarā mallapāsāṇaṁ dassesuṁ, so kiṁ etanti āha. Mallapāsāṇoti, āharatha nanti. Ukkhipituṁ na sakkomāti vutte sayaṁ gantvā kuhiṁ imassa bhāriyaṭṭhānanti vatvā dvīhi hatthehi dve pāsāṇe ukkhipitvā kīḷāguḷe viya khipitvā agamāsi. Tattha Mallassa mallapāsāṇo lahukopi na aññesaṁ lahukoti vattabbo. Chamāse subhojanarasapuṭṭho Mallo viya hi kappasatasahassaṁ abhinīhārasampanno āyasmā Ānando, yathā Mallassa mahābalatāya mallapāsāṇo lahuko, evaṁ therassa mahāpaññatāya paṭiccasamuppādo uttāno, so aññesaṁ uttānoti na vattabbo.

Mahāsamudde ca Timināma maccho dviyojanasatiko, Timiṅgalo tiyojanasatiko, Timipiṅgalo catuyojanasatiko, Timirapiṅgalo pañcayojanasatiko, Ānando Timinando Ajjhāroho Mahātimīti ime cattāro yojanasahassikā. Tattha Timirapiṅgaleneva dīpenti. Tassa kira dakkhiṇakaṇṇaṁ cālentassa pañcayojanasate padese udakaṁ calati. Tathā vāmakaṇṇaṁ. Tathā naṅguṭṭhaṁ. Tathā sīsaṁ. Dve pana kaṇṇe cāletvā naṅguṭṭhena udakaṁ paharitvā sīsaṁ aparāparaṁ katvā kīḷituṁ āraddhassa sattaṭṭhayojanasate padese bhājane pakkhipitvā uddhane āropitaṁ viya udakaṁ pakkuthati, tiyojanasathamatte padese udakaṁ piṭṭhiṁ chādetuṁ na sakkoti. So evaṁ vadeyya "ayaṁ mahāsamuddo gambhīro gambhīroti vadanti, kutassa gambhīratā, mayaṁ[1] piṭṭhipaṭicchādanamattampi udakaṁ na labhāmā"ti. Tattha kāyupapannassa Timirapiṅgalassa mahāsamuddo uttānoti aññesaṁ khuddakamacchānaṁ uttānoti na vattabbo, evameva ñāṇupapannassa therassa paṭiccasamuppādo uttānoti aññesampi uttānoti na vattabbo.

1. Mayhaṁ (Ka)

ဥဿာဒနာဝဏ္ဏနာ

တတ္ထ ဥဿာဒေန္တော—အာနန္ဒ တွံ မဟာပညော ဝိသဒဉာဏော၊ တေန တေ ဂမ္ဘီရောပိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဥတ္တာနကော ဝိယ ခါယတိ။ အညေသံ ပနေသ ဥတ္တာနကောတိ န သလ္လက္ခေတဗ္ဗော၊ ဂမ္ဘီရောယေဝ စ ဂမ္ဘီရာဝဘာသော စ။ တတ္ထ စတဿော ဥပမာ ဝဒန္တိ။ ဆမာသေ သုဘောဇနရသပုဋ္ဌဿ ကိရ ကတယောဂဿ မဟာမလ္လဿ သမဇ္ဇသမယေ ကတမလ္လပါသာဏပရိစယဿ ယုဒ္ဓဘူမိံ ဂစ္ဆန္တဿ အန္တရာ မလ္လပါသာဏံ ဒဿေသုံ၊ သော ကိံ ဧတန္တိ အာဟ။ မလ္လပါသာဏောတိ၊ အာဟရထ နန္တိ။ ဥက္ခိပိတုံ န သက္ကောမာတိ ဝုတ္တေ သယံ ဂန္တွာ ကုဟိံ ဣမဿ ဘာရိယဋ္ဌာနန္တိ ဝတွာ ဒွီဟိ ဟတ္ထေဟိ ဒွေ ပါသာဏေ ဥက္ခိပိတွာ ကီဠာဂုဠေ ဝိယ ခိပိတွာ အဂမာသိ။ တတ္ထ မလ္လဿ မလ္လပါသာဏော လဟုကောပိ န အညေသံ လဟုကောတိ ဝတ္တဗ္ဗော။ ဆမာသေ သုဘောဇနရသပုဋ္ဌော မလ္လော ဝိယ ဟိ ကပ္ပသတသဟဿံ အဘိနီဟာရသမ္ပန္နော အာယသ္မာ အာနန္ဒော၊ ယထာ မလ္လဿ မဟာဗလတာယ မလ္လပါသာဏော လဟုကော၊ ဧဝံ ထေရဿ မဟာပညတာယ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဥတ္တာနော၊ သော အညေသံ ဥတ္တာနောတိ န ဝတ္တဗ္ဗော။

မဟာသမုဒ္ဒေ စ တိမိနာမ မစ္ဆော ဒွိယောဇနသတိကော၊ တိမိင်္ဂလော တိယောဇနသတိကော၊ တိမိပိင်္ဂလော စတုယောဇနသတိကော၊ တိမိရပိင်္ဂလော ပဉ္စယောဇနသတိကော၊ အာနန္ဒော တိမိနန္ဒော အဇ္ဈာရောဟော မဟာတိမိတိ ဣမေ စတ္တာရော ယောဇနသဟဿိကာ။ တတ္ထ တိမိရပိင်္ဂလေနေဝ ဒီပေန္တိ။ တဿ ကိရ ဒက္ခိဏကဏ္ဏံ စာလေန္တဿ ပဉ္စယောဇနသတေ ပဒေသေ ဥဒကံ စလတိ။ တထာ ဝါမကဏ္ဏံ။ တထာ နင်္ဂုဋ္ဌံ။ တထာ သီသံ။ ဒွေ ပန ကဏ္ဏေ စာလေတွာ နင်္ဂုဋ္ဌေန ဥဒကံ ပဟရိတွာ သီသံ အပရာပရံ ကတွာ ကီဠိတုံ အာရဒ္ဓဿ သတ္တဋ္ဌယောဇနသတေ ပဒေသေ ဘာဇနေ ပက္ခိပိတွာ ဥဒ္ဓနေ အာရောပိတံ ဝိယ ဥဒကံ ပက္ကုထတိ၊ တိယောဇနသတမတ္တေ ပဒေသေ ဥဒကံ ပိဋ္ဌိံ ဆာဒေတုံ န သက္ကောတိ။ သော ဧဝံ ဝဒေယျ "အယံ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဂမ္ဘီရော ဂမ္ဘီရောတိ ဝဒန္တိ၊ ကုတဿ ဂမ္ဘီရတာ၊ မယံ[၁] ပိဋ္ဌိပဋိစ္ဆာဒနမတ္တမ္ပိ ဥဒကံ န လဘာမာ"တိ။ တတ္ထ ကာယုပပန္နဿ တိမိရပိင်္ဂလဿ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဥတ္တာနောတိ အညေသံ ခုဒ္ဒကမစ္ဆာနံ ဥတ္တာနောတိ န ဝတ္တဗ္ဗော၊ ဧဝမေဝ ဉာဏုပပန္နဿ ထေရဿ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဥတ္တာနောတိ အညေသမ္ပိ ဥတ္တာနောတိ န ဝတ္တဗ္ဗော။

၁-မယှံ (က)

Supaṇṇarājā ca diyaḍḍhayojanasatiko, tassa dakkhiṇapakkho paññāsayojaniko hoti, tathā vāmapakkho, piñchavaṭṭi saṭṭhiyojanikā, gīvā tiṁsayojanikā, mukhaṁ navayojanaṁ, pādā dvādasayojanikā. Tasmiṁ supaṇṇavātaṁ dassetuṁ āraddhe sattaṭṭhayojanasataṁ ṭhānaṁ nappahoti. So evaṁ vadeyya "ayaṁ ākāso ananto anantoti vadanti, kutassa anantatā, mayaṁ pakkhavātappasāraṇokāsampi na labhāmā"ti. Tattha kāyupapannassa supaṇṇarañño ākāso parittoti aññesaṁ khuddakapakkhīnaṁ parittoti na vattabbo, evameva ñāṇupapannassa therassa paṭiccasamuppādo uttānoti aññesampi uttānoti na vattabbo.

Rāhu-asurindo pana pādantato yāva kesantā yojanānaṁ cattāri sahassāni aṭṭha ca satāni hoti. Tassa dvinnaṁ bāhānaṁ antaraṁ dvādasayojanasatikaṁ. Bahalattena[1] chayojanasatikaṁ. Hatthapādatalāni tiyojanasatikāni, tathā mukhaṁ. Ekekaṁ aṅgulipabbaṁ paññāsayojanaṁ, tathā bhamukantaraṁ. Nalāṭaṁ tiyojanasatikaṁ. Sīsaṁ navayojanasatikaṁ. Tassa mahāsamuddaṁ otiṇṇassa gambhīraṁ udakaṁ jāṇuppamāṇaṁ hoti. So evaṁ vadeyya "ayaṁ mahāsamuddo gambhīro gambhīroti vadanti, kutassa gambhīratā, mayaṁ jāṇuppaṭicchādanamattampi udakaṁ na labhāmā"ti. Tattha kāyupapannassa Rāhuno mahāsamuddo uttānoti aññesaṁ uttānoti na vattabbo, evameva ñāṇupapannassa therassa paṭiccasamuppādo uttānoti aññesampi uttānoti na vattabbo. Etamatthaṁ sandhāya Bhagavā "mā hevaṁ Ānanda avaca, mā hevaṁ Ānanda avacā"ti āha.

Therassa hi catūhi kāraṇehi gambhīropi paṭiccasamuppādo uttānoti upaṭṭhāti. Katamehi catūhi, pubbūpanissayasampattiyā, titthavāsena, sotāpannatāya, bahussutabhāvenāti.

Pubbūpanissayasampattikathā

Ito kira satasahassime kappe Padumuttaro nāma Satthā loke uppajji. Tassa Haṁsavatī nāma nagaraṁ ahosi, Ānando nāma rājā

1. Bahalantena (Syā) Bahalatthena (Ka)

သုပဏ္ဏရာဇာ စ ဒိယဍ္ဎယောဇနသတိကော၊ တဿ ဒက္ခိဏပက္ခော ပညာသယောဇနိကော ဟောတိ၊ တထာ ဝါမပက္ခော၊ ပိဉ္ဆဝဋ္ဋိ သဋ္ဌိယောဇနိကာ၊ ဂီဝါ တိံသယောဇနိကာ၊ မုခံ နဝယောဇနံ၊ ပါဒါ ဒွါဒသယောဇနိကာ။ တသ္မိံ သုပဏ္ဏဝါတံ ဒဿေတုံ အာရဒ္ဓေ သတ္တဋ္ဌယောဇနသတံ ဌာနံ နပ္ပဟောတိ။ သော ဧဝံ ဝဒေယျ "အယံ အာကာသော အနန္တော အနန္တောတိ ဝဒန္တိ၊ ကုတဿ အနန္တတာ၊ မယံ ပက္ခဝါတပ္ပသာရဏောကာသမ္ပိ န လဘာမာ"တိ။ တတ္ထ ကာယုပပန္နဿ သုပဏ္ဏရညော အာကာသော ပရိတ္တောတိ အညေသံ ခုဒ္ဒကပက္ခီနံ ပရိတ္တောတိ န ဝတ္တဗ္ဗော၊ ဧဝမေဝ ဉာဏုပပန္နဿ ထေရဿ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဥတ္တာနောတိ အညေသမ္ပိ ဥတ္တာနောတိ န ဝတ္တဗ္ဗော။

ရာဟုအသုရိန္ဒော ပန ပါဒန္တတော ယာဝ ကေသန္တာ ယောဇနာနံ စတ္တာရိ သဟဿာနိ အဋ္ဌ စ သတာနိ ဟောတိ။ တဿ ဒွိန္နံ ဗာဟာနံ အန္တရံ ဒွါဒသယောဇနသတိကံ။ ဗဟလတ္တေန[၁] ဆယောဇနသတိကံ။ ဟတ္ထပါဒတလာနိ တိယောဇနသတိကာနိ၊ တထာ မုခံ။ ဧကေကံ အင်္ဂုလိပဗ္ဗံ ပညာသယောဇနံ၊ တထာ ဘမုကန္တရံ။ နလာဋံ တိယောဇနသတိကံ။ သီသံ နဝယောဇနသတိကံ။ တဿ မဟာသမုဒ္ဒံ ဩတိဏ္ဏဿ ဂမ္ဘီရံ ဥဒကံ ဇာဏုပ္ပမာဏံ ဟောတိ။ သော ဧဝံ ဝဒေယျ "အယံ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဂမ္ဘီရော ဂမ္ဘီရောတိ ဝဒန္တိ၊ ကုတဿ ဂမ္ဘီရတာ၊ မယံ ဇာဏုပ္ပဋိစ္ဆာဒနမတ္တမ္ပိ ဥဒကံ န လဘာမာ"တိ။ တတ္ထ ကာယုပပန္နဿ ရာဟုနော မဟာသမုဒ္ဒေါ ဥတ္တာနောတိ အညေသံ ဥတ္တာနောတိ န ဝတ္တဗ္ဗော၊ ဧဝမေဝ ဉာဏုပပန္နဿ ထေရဿ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဥတ္တာနောတိ အညေသမ္ပိ ဥတ္တာနောတိ န ဝတ္တဗ္ဗော။ ဧတမတ္ထံ သန္ဓာယ ဘဂဝါ "မာ ဟေဝံ အာနန္ဒ အဝစ၊ မာ ဟေဝံ အာနန္ဒ အဝစာ"တိ အာဟ။

ထေရဿ ဟိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဂမ္ဘီရောပိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဥတ္တာနောတိ ဥပဋ္ဌာတိ။ ကတမေဟိ စတူဟိ၊ ပုဗ္ဗူပနိဿယသမ္ပတ္တိယာ, တိတ္ထဝါသေန, သောတာပန္နတာယ, ဗဟုဿုတဘာဝေနာတိ။

ပုဗ္ဗူပနိဿယသမ္ပတ္တိကထာ

ဣတော ကိရ သတသဟဿိမေ ကပ္ပေ ပဒုမုတ္တရော နာမ သတ္ထာ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တဿ ဟံသဝတီ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ အာနန္ဒော နာမ ရာဇာ

၁-ဗဟလန္တေန (သျာ) ဗဟလတ္တေန (က)

pitā, Sumedhā nāma devī mātā, bodhisatto Uttarakumāro nāma ahosi. So puttassa jātadivase mahābhinikkhamanaṁ nikkhamma pabbajitvā padhānamanuyuñjanto anukkamena sabbaññutaṁ patvā “anekajāti saṁsāran”ti udānaṁ udānetvā sattāhaṁ Bodhipallaṅke vītināmetvā pathaviyaṁ ṭhapessāmīti pādaṁ abhinīhari. Atha pathaviṁ bhinditvā mahantaṁ padumaṁ uṭṭhāsi. Tassa dhurapattāni navutihatthāni, kesaraṁ tiṁsahatthaṁ, kaṇṇikā dvādasahatthā, navaghaṭappamāṇo reṇu ahosi.

Satthā pana ubbedhato aṭṭhapaṇṇāsahatthubbedho ahosi. Tassa ubhinnaṁ bāhānamantaraṁ aṭṭhārasahatthaṁ, nalāṭaṁ pañcahatthaṁ, hatthapādā ekādasahatthā. Tassa ekādasahatthena pādena dvādasahatthāya kaṇṇikāya akkantamattāya navaghaṭappamāṇo reṇu uṭṭhāya aṭṭhapaṇṇāsahatthaṁ padesaṁ uggantvā okiṇṇamanosilācuṇṇaṁ viya paccokiṇṇo. Tadupādāya Bhagavā Padumuttarotveva paññāyittha. Tassa Devilo ca Sujāto ca dve aggasāvakā ahesuṁ. Amitā ca Asamā ca dve aggasāvikā. Sumano nāma upaṭṭhāko. Padumuttaro Bhagavā pitusaṅgahaṁ kurumāno bhikkhusatasahassaparivāro Haṁsavatiyā rājadhāniyā vasati.

Kaniṭṭhabhātā panassa Sumanakumāro nāma. Tassa rājā Haṁsavatito vīsatiyojanasate ṭhāne Bhogagāmaṁ adāsi. So kadāci āgantvā pitarañca Satthārañca passati. Athekadivasaṁ paccanto kupito. Sumano rañño pesesi “paccanto kupito”ti. Rājā “mayā tvaṁ tattha kasmā ṭhapito”ti paṭipesesi. So nikkhamma core vūpasametvā “upasanto deva janapado”ti rañño pesesi. Rājā tuṭṭho “sīghaṁ mama putto āgacchatū”ti āha. Tassa sahassamattā amaccā honti. So tehi saddhiṁ antarāmagge mantesi “mayhaṁ pitā tuṭṭho sace me varaṁ deti, kiṁ gaṇhāmī”ti. Atha naṁ ekacce “hatthiṁ gaṇhatha, assaṁ gaṇhatha, rathaṁ gaṇhatha, janapadaṁ gaṇhatha, sattaratanāni gaṇhathā”ti āhaṁsu. Apare “tumhe pathavissarassa puttā, tumhākaṁ dhanaṁ dullabhaṁ, laddhampi cetaṁ sabbaṁ pahāya gamanīyaṁ, puññameva ekaṁ ādāya gamanīyaṁ, tasmā te deve varaṁ dadamāne temāsaṁ Padumuttaraṁ Bhagavantaṁ upaṭṭhātuṁ varaṁ gaṇhathā”ti. So “tumhe mayhaṁ kalyāṇamittā, na mametaṁ cittaṁ atthi, tumhehi pana uppāditaṁ, evaṁ karissāmī”ti gantvā pitaraṁ

ပိတာ၊ သုမေဓာ နာမ ဒေဝီ မာတာ၊ ဗောဓိသတ္တော ဥတ္တရကုမာရော နာမ အဟောသိ။ သော ပုတ္တဿ ဇာတဒိဝသေ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိတွာ ပဓာနမနုယုဉ္ဇန္တော အနုက္ကမေန သဗ္ဗညုတံ ပတွာ “အနေကဇာတိ သံသာရ”န္တိ ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ သတ္တာဟံ ဗောဓိပလ္လင်္ကေ ဝီတိနာမေတွာ ပထဝိယံ ဌပေဿာမီတိ ပါဒံ အဘိနီဟရိ။ အထ ပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ မဟန္တံ ပဒုမံ ဥဋ္ဌာသိ။ တဿ ဓုရပတ္တာနိ နဝုတိဟတ္ထာနိ၊ ကေသရံ တိံသဟတ္ထံ၊ ကဏ္ဏိကာ ဒွါဒသဟတ္ထာ၊ နဝဃဋပ္ပမာဏော ရေဏု အဟောသိ။

သတ္ထာ ပန ဥဗ္ဗေဓတော အဋ္ဌပဏ္ဏာသဟတ္ထုဗ္ဗေဓော အဟောသိ။ တဿ ဥဘိန္နံ ဗာဟာနမန္တရံ အဋ္ဌာရသဟတ္ထံ၊ နလာဋံ ပဉ္စဟတ္ထံ၊ ဟတ္ထပါဒါ ဧကာဒသဟတ္ထာ။ တဿ ဧကာဒသဟတ္ထေန ပါဒေန ဒွါဒသဟတ္ထာယ ကဏ္ဏိကာယ အက္ကန္တမတ္တာယ နဝဃဋပ္ပမာဏော ရေဏု ဥဋ္ဌာယ အဋ္ဌပဏ္ဏာသဟတ္ထံ ပဒေသံ ဥဂ္ဂန္တွာ ဩကိဏ္ဏမနောသိလာစုဏ္ဏံ ဝိယ ပစ္စောကိဏ္ဏော။ တဒုပါဒါယ ဘဂဝါ ပဒုမုတ္တရောတွေဝ ပညာယိတ္ထ။ တဿ ဒေဝိလော စ သုဇာတော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ အဟေသုံ။ အမိတာ စ အသမာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ။ သုမနော နာမ ဥပဋ္ဌာကော။ ပဒုမုတ္တရော ဘဂဝါ ပိတုသင်္ဂဟံ ကုရုမာနော ဘိက္ခုသတသဟဿပရိဝါရော ဟံသဝတိယာ ရာဇဓာနိယာ ဝသတိ။

ကနိဋ္ဌဘာတာ ပနဿ သုမနကုမာရော နာမ။ တဿ ရာဇာ ဟံသဝတိတော ဝီသတိယောဇနသတေ ဌာနေ ဘောဂဂါမံ အဒါသိ။ သော ကဒါစိ အာဂန္တွာ ပိတရဉ္စ သတ္ထာရဉ္စ ပဿတိ။ အထေကဒိဝသံ ပစ္စန္တော ကုပိတော။ သုမနော ရညော ပေသေသိ ‘‘ပစ္စန္တော ကုပိတော’’တိ။ ရာဇာ “မယာ တွံ တတ္ထ ကသ္မာ ဌပိတော”တိ ပဋိပေသေသိ။ သော နိက္ခမ္မ စောရေ ဝူပသမေတွာ “ဥပသန္တော ဒေဝ ဇနပဒေါ”တိ ရညော ပေသေသိ။ ရာဇာ တုဋ္ဌော ‘‘သီဃံ မမ ပုတ္တော အာဂစ္ဆတူ’’တိ အာဟ။ တဿ သဟဿမတ္တာ အမစ္စာ ဟောန္တိ။ သော တေဟိ သဒ္ဓိံ အန္တရာမဂ္ဂေ မန္တေသိ “မယှံ ပိတာ တုဋ္ဌော သစေ မေ ဝရံ ဒေတိ၊ ကိံ ဂဏှာမီ’’တိ။ အထ နံ ဧကစ္စေ “ဟတ္ထိံ ဂဏှထ၊ အဿံ ဂဏှထ၊ ရထံ ဂဏှထ၊ ဇနပဒံ ဂဏှထ၊ သတ္တရတနာနိ ဂဏှထာ”တိ အာဟံသု။ အပရေ “တုမှေ ပထဝိဿရဿ ပုတ္တာ၊ တုမှာကံ ဓနံ ဒုလ္လဘံ၊ လဒ္ဓမ္ပိ စေတံ သဗ္ဗံ ပဟာယ ဂမနီယံ၊ ပုညမေဝ ဧကံ အာဒါယ ဂမနီယံ၊ တသ္မာ တေ ဒေဝေ ဝရံ ဒဒမာနေ တေမာသံ ပဒုမုတ္တရံ ဘဂဝန္တံ ဥပဋ္ဌာတုံ ဝရံ ဂဏှထာ’’တိ။ သော “တုမှေ မယှံ ကလျာဏမိတ္တာ၊ န မမေတံ စိတ္တံ အတ္ထိ၊ တုမှေဟိ ပန ဥပ္ပါဒိတံ၊ ဧဝံ ကရိဿာမီ”တိ ဂန္တွာ ပိတရံ

vanditvā pitarāpi āliṅgetvā tassa matthake cumbitvā “varaṁ te putta demī”ti vutte “sādhu mahārāja, icchāmahaṁ mahārāja Bhagavantaṁ temāsaṁ catūhi paccayehi upaṭṭhahanto jīvitaṁ avañjhaṁ[1] kātuṁ, imameva varaṁ dehī”ti āha. “Na sakkā tāta, aññaṁ varehī”ti vutte “deva khattiyānaṁ nāma dve kathā natthi, etameva dehi, na me aññenattho”ti. Tāta Buddhānaṁ nāma cittaṁ dujjānaṁ, sace Bhagavā na icchissati, mayā dinnepi kiṁ bhavissatīti. So “sādhu deva ahaṁ Bhagavato cittaṁ jānissāmī”ti vihāraṁ gato.

Tena ca samayena bhattakiccaṁ niṭṭhapetvā Bhagavā Gandhakuṭiṁ paviṭṭho hoti. So maṇḍalamāḷe sannisinnānaṁ bhikkhūnaṁ santikaṁ agamāsi. Te taṁ āhaṁsu “rājaputta kasmā āgatosī”ti. Bhagavantaṁ dassanāya, dassetha me Bhagavantanti. Na mayaṁ rājaputta icchiticchitakkhaṇe Satthāraṁ daṭṭhuṁ labhāmāti. Ko pana bhante labhatīti. Sumanatthero nāma rājaputtāti. “So kuhiṁ bhante thero”ti therassa nisinnaṭṭhānaṁ pucchitvā gantvā vanditvā “icchāmahaṁ bhante Bhagavantaṁ passituṁ, dassetha me”ti āha. Thero “ehi rājaputtā”ti taṁ gahetvā taṁ Gandhakuṭipariveṇe ṭhapetvā Gandhakuṭiṁ abhiruhi. Atha naṁ Bhagavā “Sumana kasmā āgatosī”ti āha. Rājaputto bhante Bhagavantaṁ dassanāya āgatoti. Tena hi bhikkhu āsanaṁ paññāpehīti. Thero āsanaṁ paññāpesi, nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Rājaputto Bhagavantaṁ vanditvā paṭisanthāraṁ akāsi. Kadā āgatosi rājaputtāti. Bhante tumhesu Gandhakuṭiṁ paviṭṭhesu. Bhikkhū pana “na mayaṁ icchiticchitakkhaṇe Bhagavantaṁ daṭṭhuṁ labhāmā”ti maṁ therassa santikaṁ pāhesuṁ. Thero pana ekavacaneneva dassesi. Thero bhante na tumhākaṁ sāsane vallabho maññeti. Āma rājakumāra, vallabho esa bhikkhu mayhaṁ sāsaneti. Bhante Buddhānaṁ sāsane kiṁ katvā vallabho hotīti. Dānaṁ datvā sīlaṁ samādiyitvā uposathakammaṁ katvā kumārāti[2]. Bhagavā ahaṁ thero viya Buddhasāsane vallabho hotukāmo, temāsaṁ me vassāvāsaṁ adhivāsethāti. Bhagavā “atthi nu kho tattha gatena attho”ti oloketvā atthīti disvā “suññāgāre kho rājakumāra Tathāgatā

1. Avajjhaṁ (Ka)

2. Rājakumārāti (Syā)

ဝန္ဒိတွာ ပိတရာပိ အာလိင်္ဂေတွာ တဿ မတ္ထကေ စုမ္ဗိတွာ “ဝရံ တေ ပုတ္တ ဒေမီ”တိ ဝုတ္တေ “သာဓု မဟာရာဇ၊ ဣစ္ဆာမဟံ မဟာရာဇ ဘဂဝန္တံ တေမာသံ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌဟန္တော ဇီဝိတံ အဝဉ္ဈံ[၁] ကာတုံ၊ ဣမမေဝ ဝရံ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ “န သက္ကာ တာတ၊ အညံ ဝရေဟီ”တိ ဝုတ္တေ “ဒေဝ ခတ္တိယာနံ နာမ ဒွေ ကထာ နတ္ထိ၊ ဧတမေဝ ဒေဟိ၊ န မေ အညေနတ္ထော”တိ။ တာတ ဗုဒ္ဓါနံ နာမ စိတ္တံ ဒုဇ္ဇာနံ၊ သစေ ဘဂဝါ န ဣစ္ဆိဿတိ၊ မယာ ဒိန္နေပိ ကိံ ဘဝိဿတီတိ။ သော “သာဓု ဒေဝ အဟံ ဘဂဝတော စိတ္တံ ဇာနိဿာမီ”တိ ဝိဟာရံ ဂတော။

တေန စ သမယေန ဘတ္တကိစ္စံ နိဋ္ဌပေတွာ ဘဂဝါ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိဋ္ဌော ဟောတိ။ သော မဏ္ဍလမာဠေ သန္နိသိန္နာနံ ဘိက္ခူနံ သန္တိကံ အဂမာသိ။ တေ တံ အာဟံသု “ရာဇပုတ္တ ကသ္မာ အာဂတောသီ”တိ။ ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ၊ ဒဿေထ မေ ဘဂဝန္တန္တိ။ န မယံ ရာဇပုတ္တ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုံ လဘာမာတိ။ ကော ပန ဘန္တေ လဘတီတိ။ သုမနတ္ထေရော နာမ ရာဇပုတ္တာတိ။ “သော ကုဟိံ ဘန္တေ ထေရော”တိ ထေရဿ နိသိန္နဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆိတွာ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ “ဣစ္ဆာမဟံ ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ ပဿိတုံ၊ ဒဿေထ မေ”တိ အာဟ။ ထေရော “ဧဟိ ရာဇပုတ္တာ”တိ တံ ဂဟေတွာ တံ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ ဌပေတွာ ဂန္ဓကုဋိံ အဘိရုဟိ။ အထ နံ ဘဂဝါ “သုမန ကသ္မာ အာဂတောသီ”တိ အာဟ။ ရာဇပုတ္တော ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ အာဂတောတိ။ တေန ဟိ ဘိက္ခု အာသနံ ပညာပေဟီတိ။ ထေရော အာသနံ ပညာပေသိ၊ နိသီဒိ ဘဂဝါ ပညတ္တေ အာသနေ။ ရာဇပုတ္တော ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ပဋိသန္ထာရံ အကာသိ။ ကဒါ အာဂတောသိ ရာဇပုတ္တာတိ။ ဘန္တေ တုမှေသု ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိဋ္ဌေသု။ ဘိက္ခူ ပန “န မယံ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ ဘဂဝန္တံ ဒဋ္ဌုံ လဘာမာ”တိ မံ ထေရဿ သန္တိကံ ပါဟေသုံ။ ထေရော ပန ဧကဝစနေနေဝ ဒဿေသိ။ ထေရော ဘန္တေ တုမှာကံ သာသနေ ဝလ္လဘော မညေတိ။ အာမ ရာဇကုမာရ၊ ဝလ္လဘော ဧသ ဘိက္ခု မယှံ သာသနေတိ။ ဘန္တေ ဗုဒ္ဓါနံ သာသနေ ကိံ ကတွာ ဝလ္လဘော ဟောတီတိ။ ဒါနံ ဒတွာ သီလံ သမာဒိယိတွာ ဥပေါသထကမ္မံ ကတွာ ကုမာရာတိ[၂]။ ဘဂဝါ အဟံ ထေရော ဝိယ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဝလ္လဘော ဟောတုကာမော၊ တေမာသံ မေ ဝဿာဝါသံ အဓိဝါသေထာတိ။ ဘဂဝါ “အတ္ထိ နု ခေါ တတ္ထ ဂတေန အတ္ထော”တိ ဩလောကေတွာ အတ္ထီတိ ဒိသွာ “သုညာဂါရေ ခေါ ရာဇကုမာရ တထာဂတာ

၁-အဝဇ္ဈံ (က)

၂-ရာဇကုမာရာတိ (သျာ)

abhiramantī"ti āha. Kumāro "aññātaṁ Bhagavā aññātaṁ Sugatā"ti vatvā "ahaṁ bhante purimataraṁ gantvā vihāraṁ kāremi, mayā pesite bhikkhusatasahassena saddhiṁ āgacchathā"ti paṭiññaṁ gahetvā pitusantikaṁ gantvā "dinnā me deva Bhagavatā paṭiññā, mayā pahite Bhagavantaṁ peseyyāthā"ti pitaraṁ vanditvā nikkhamitvā yojane yojane vihāraṁ kāretvā vīsayojanasataṁ addhānaṁ gantvā attano nagare vihāraṭṭhānaṁ vicinanto Sobhanaṁ[1] nāma Kuṭumbikassa uyyānaṁ disvā satasahassena kiṇitvā satasahassaṁ vissajjetvā vihāraṁ kāresi. Tattha Bhagavato Gandhakuṭiṁ sesabhikkhūnañca rattiṭṭhānadivāṭṭhānatthāya kuṭileṇamaṇḍape kārāpetvā pākāraparikkhepe katvā dvārakoṭṭhakañca niṭṭhapetvā pitusantikaṁ pesesi "niṭṭhitaṁ mayhaṁ kiccaṁ, Satthāraṁ pahiṇathā"ti.

Rājā Bhagavantaṁ bhojetvā "Bhagavā Sumanassa kiccaṁ niṭṭhitaṁ, tumhākaṁ gamanaṁ paccāsīsatī"ti āha. Bhagavā satasahassabhikkhuparivāro yojane yojane vihāresu vasamāno agamāsi. Kumāro "Satthā āgato"ti sutvā yojanaṁ paccuggantvā mālādīhi pūjayamāno vihāraṁ pavesetvā—

Satasahassena me kītaṁ, satasahassena māpitaṁ.
Sobhanaṁ nāma uyyānaṁ, paṭiggaṇha Mahāmunīti—

Vihāraṁ niyyātesi. So vassūpanāyikadivase dānaṁ datvā attano puttadāre ca amacce ca pakkosāpetvā āha—"ayaṁ Satthā amhākaṁ santikaṁ dūrato āgato, Buddhā ca nāma dhammagaruno na āmisagarukā. Tasmā ahaṁ temāsaṁ dve sāṭake nivāsetvā dasa sīlāni samādiyitvā idheva vasissāmi, tumhe khīṇāsavasatasahassassa imināva nīhārena temāsaṁ dānaṁ dadeyyāthā"ti.

So Sumanattherassa vasanaṭṭhānasabhāgeyeva ṭhāne vasanto yaṁ thero Bhagavato vattaṁ karoti, taṁ sabbaṁ disvā "imasmiṁ ṭhāne ekantavallabho esa thero, etasseva me ṭhānantaraṁ patthetuṁ vaṭṭatī"ti cintetvā upakaṭṭhāya pavāraṇāya gāmaṁ pavisitvā sattāhaṁ mahādānaṁ datvā sattame divase bhikkhusatasahassassa pādamūle ticīvaraṁ ṭhapetvā

1. Sobhassa (Syā)

အဘိရမန္တီ”တိ အာဟ။ ကုမာရော “အညာတံ ဘဂဝါ အညာတံ သုဂတာ”တိ ဝတွာ “အဟံ ဘန္တေ ပုရိမတရံ ဂန္တွာ ဝိဟာရံ ကာရေမိ၊ မယာ ပေသိတေ ဘိက္ခုသတသဟဿေန သဒ္ဓိံ အာဂစ္ဆထာ”တိ ပဋိညံ ဂဟေတွာ ပိတုသန္တိကံ ဂန္တွာ “ဒိန္နာ မေ ဒေဝ ဘဂဝတာ ပဋိညာ၊ မယာ ပဟိတေ ဘဂဝန္တံ ပေသေယျာထာ”တိ ပိတရံ ဝန္ဒိတွာ နိက္ခမိတွာ ယောဇနေ ယောဇနေ ဝိဟာရံ ကာရေတွာ ဝီသယောဇနသတံ အဒ္ဓါနံ ဂန္တွာ အတ္တနော နဂရေ ဝိဟာရဋ္ဌာနံ ဝိစိနန္တော သောဘနံ[၁] နာမ ကုဋုမ္ဗိကဿ ဥယျာနံ ဒိသွာ သတသဟဿေန ကိဏိတွာ သတသဟဿံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဝိဟာရံ ကာရေသိ။ တတ္ထ ဘဂဝတော ဂန္ဓကုဋိံ သေသဘိက္ခူနဉ္စ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနတ္ထာယ ကုဋိလေဏမဏ္ဍပေ ကာရာပေတွာ ပါကာရပရိက္ခေပေ ကတွာ ဒွါရကောဋ္ဌကဉ္စ နိဋ္ဌပေတွာ ပိတုသန္တိကံ ပေသေသိ “နိဋ္ဌိတံ မယှံ ကိစ္စံ၊ သတ္ထာရံ ပဟိဏထာ”တိ။

ရာဇာ ဘဂဝန္တံ ဘောဇေတွာ “ဘဂဝါ သုမနဿ ကိစ္စံ နိဋ္ဌိတံ၊ တုမှာကံ ဂမနံ ပစ္စာသီသတီ”တိ အာဟ။ ဘဂဝါ သတသဟဿဘိက္ခုပရိဝါရော ယောဇနေ ယောဇနေ ဝိဟာရေသု ဝသမာနော အဂမာသိ။ ကုမာရော “သတ္ထာ အာဂတော”တိ သုတွာ ယောဇနံ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ မာလာဒီဟိ ပူဇယမာနော ဝိဟာရံ ပဝေသေတွာ—

သတသဟဿေန မေ ကီတံ၊ သတသဟဿေန မာပိတံ။
သောဘနံ နာမ ဥယျာနံ၊ ပဋိဂ္ဂဏှ မဟာမုနီတိ—

ဝိဟာရံ နိယျာတေသိ။ သော ဝဿူပနာယိကဒိဝသေ ဒါနံ ဒတွာ အတ္တနော ပုတ္တဒါရေ စ အမစ္စေ စ ပက္ကောသာပေတွာ အာဟ—“အယံ သတ္ထာ အမှာကံ သန္တိကံ ဒူရတော အာဂတော၊ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ ဓမ္မဂရုနော န အာမိသဂရုကာ။ တသ္မာ အဟံ တေမာသံ ဒွေ သာဋကေ နိဝါသေတွာ ဒသ သီလာနိ သမာဒိယိတွာ ဣဓေဝ ဝသိဿာမိ၊ တုမှေ ခီဏာသဝသတသဟဿဿ ဣမိနာဝ နီဟာရေန တေမာသံ ဒါနံ ဒဒေယျာထာ”တိ။

သော သုမနတ္ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနသဘာဂေယေဝ ဌာနေ ဝသန္တော ယံ ထေရော ဘဂဝတော ဝတ္တံ ကရောတိ၊ တံ သဗ္ဗံ ဒိသွာ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဧကန္တဝလ္လဘော ဧသ ထေရော၊ ဧတဿေဝ မေ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ ဥပကဋ္ဌာယ ပဝါရဏာယ ဂါမံ ပဝိသိတွာ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ဒတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ ဘိက္ခုသတသဟဿဿ ပါဒမူလေ တိစီဝရံ ဌပေတွာ

၁-သောဘဿ (သျာ)

Bhagavantaṁ vanditvā “bhante yadetaṁ mayā magge yojanantarikaṁ yojanantarikaṁ vihāraṁ kārāpanato paṭṭhāya puññaṁ kataṁ, taṁ neva Sakkasampattiṁ na mārasampattiṁ, na brahmasampattiṁ patthayantena, Buddhassa pana upaṭṭhākabhāvaṁ patthayantena kataṁ. Tasmā ahampi Bhagavā anāgate Sumanatthero viya Buddhassa upaṭṭhāko bhaveyyan”ti pañcapatiṭṭhitena nipatitvā vandi.

Bhagavā “mahantaṁ kulaputtassa cittaṁ, samijjhissati nu kho no”ti olokento “anāgate ito satasahassime kappe Gotamo nāma Buddho uppajjissati, tasseva upaṭṭhāko bhavissatīti ñatvā—

Icchitaṁ patthitaṁ tuyhaṁ, sabbameva samijjhatu.
Sabbe pūrentu saṅkappā, cando pannaraso yathāti—

Āha. Kumāro taṁ sutvā “Buddhā nāma advejjhakathā hontī”ti dutiyadivaseyeva tassa Bhagavato pattacīvaraṁ gahetvā piṭṭhito piṭṭhito gacchanto viya ahosi. So tasmiṁ Buddhuppāde vassasatasahassaṁ dānaṁ datvā sagge nibbattitvā Kassapabuddhakālepi piṇḍāya carato therassa pattaggahaṇatthaṁ uttarisāṭakaṁ datvā pūjamakāsi. Puna sagge nibbattitvā tato cuto Bārāṇasirājā hutvā aṭṭhannaṁ Paccekabuddhānaṁ paṇṇasālāyo kāretvā maṇi-ādhārake upaṭṭhapetvā catūhi paccayehi dasavassasahassāni upaṭṭhānaṁ akāsi. Etāni pākaṭaṭṭhānāni.

Kappasatasahassaṁ pana dānaṁ dadamānova amhākaṁ bodhisattena saddhiṁ Tusitapure nibbattitvā tato cuto Amitodanasakkassa gehe paṭisandhiṁ gahetvā anupubbena katābhinikkhamano sammāsambodhiṁ patvā paṭhamagamanena Kapilavatthuṁ āgantvā tato nikkhamante Bhagavati Bhagavato parivāratthaṁ rājakumāresu pabbajitesu Bhaddiyādīhi saddhiṁ nikkhamitvā Bhagavato santike pabbajitvā nacirasseva āyasmato Puṇṇassa Mantāṇiputtassa santike dhammakathaṁ sutvā sotāpattiphale patiṭṭhahi[1]. Evamesa āyasmā pubbūpanissayasampanno, tassimāya pubbūpanissayasampattiyā gambhīropi paṭiccasamuppādo uttānako viya upaṭṭhāsi.

1. Saṁ 2. 86 piṭṭhe.

ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ ယဒေတံ မယာ မဂ္ဂေ ယောဇနန္တရိကံ ယောဇနန္တရိကံ ဝိဟာရံ ကာရာပနတော ပဋ္ဌာယ ပုညံ ကတံ၊ တံ နေဝ သက္ကသမ္ပတ္တိံ န မာရသမ္ပတ္တိံ, န ဗြဟ္မသမ္ပတ္တိံ ပတ္ထယန္တေန၊ ဗုဒ္ဓဿ ပန ဥပဋ္ဌာကဘာဝံ ပတ္ထယန္တေန ကတံ။ တသ္မာ အဟမ္ပိ ဘဂဝါ အနာဂတေ သုမနတ္ထေရော ဝိယ ဗုဒ္ဓဿ ဥပဋ္ဌာကော ဘဝေယျ”န္တိ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန နိပတိတွာ ဝန္ဒိ။

ဘဂဝါ “မဟန္တံ ကုလပုတ္တဿ စိတ္တံ၊ သမိဇ္ဈိဿတိ နု ခေါ နော”တိ ဩလောကေန္တော “အနာဂတေ ဣတော သတသဟဿိမေ ကပ္ပေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တဿေဝ ဥပဋ္ဌာကော ဘဝိဿတီတိ ဉတွာ—

ဣစ္ဆိတံ ပတ္ထိတံ တုယှံ၊ သဗ္ဗမေဝ သမိဇ္ဈတု။
သဗ္ဗေ ပူရေန္တု သင်္ကပ္ပါ၊ စန္ဒော ပန္နရသော ယထာတိ—

အာဟ။ ကုမာရော တံ သုတွာ “ဗုဒ္ဓါ နာမ အဒွေဇ္ဈကထာ ဟောန္တီ”တိ ဒုတိယဒိဝသေယေဝ တဿ ဘဂဝတော ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော ဂစ္ဆန္တော ဝိယ အဟောသိ။ သော တသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဝဿသတသဟဿံ ဒါနံ ဒတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေပိ ပိဏ္ဍာယ စရတော ထေရဿ ပတ္တဂ္ဂဟဏတ္ထံ ဥတ္တရိသာဋကံ ဒတွာ ပူဇမကာသိ။ ပုန သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတော စုတော ဗာရာဏသိရာဇာ ဟုတွာ အဋ္ဌန္နံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ပဏ္ဏသာလာယော ကာရေတွာ မဏိအာဓာရကေ ဥပဋ္ဌပေတွာ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဒသဝဿသဟဿာနိ ဥပဋ္ဌာနံ အကာသိ။ ဧတာနိ ပါကဋဋ္ဌာနာနိ။

ကပ္ပသတသဟဿံ ပန ဒါနံ ဒဒမာနောဝ အမှာကံ ဗောဓိသတ္တေန သဒ္ဓိံ တုသိတပုရေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတော စုတော အမိတောဒနသက္ကဿ ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ အနုပုဗ္ဗေန ကတာဘိနိက္ခမနော သမ္မာသမ္ဗောဓိံ ပတွာ ပဌမဂမနေန ကပိလဝတ္ထုံ အာဂန္တွာ တတော နိက္ခမန္တေ ဘဂဝတိ ဘဂဝတော ပရိဝါရတ္ထံ ရာဇကုမာရေသု ပဗ္ဗဇိတေသု ဘဒ္ဒိယာဒီဟိ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိတွာ ဘဂဝတော သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ နစိရဿေဝ အာယသ္မတော ပုဏ္ဏဿ မန္တာဏိပုတ္တဿ သန္တိကေ ဓမ္မကထံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ[၁]။ ဧဝမေသ အာယသ္မာ ပုဗ္ဗူပနိဿယသမ္ပန္နော၊ တဿိမာယ ပုဗ္ဗူပနိဿယသမ္ပတ္တိယာ ဂမ္ဘီရောပိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဥတ္တာနကော ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။

၁-သံ ၂-၈၆-ပိဋ္ဌေ။

Titthavāsādivaṇṇanā

Titthavāsoti punappunaṁ garūnaṁ santike uggahaṇasavanaparipucchanadhāraṇāni vuccanti. So therassa ativiya parisuddho, tenāpissāyaṁ gambhīropi paṭiccasamuppādo uttānako viya upaṭṭhāsi.

Sotāpannānañca nāma paccayākāro uttānakova hutvā upaṭṭhāti, ayañca āyasmā sotāpanno. Bahussutānañca catuhatthe ovarake padīpe jalamāne mañcapīṭaṁ viya nāmarūpaparicchedo pākaṭo hoti, ayañca āyasmā bahussutānaṁ aggo hoti, bāhussaccānubhāvenapissa gambhīropi paccayākāro uttānako viya upaṭṭhāsi.

Paṭiccasamuppādagambhīratā

Tattha atthagambhīratāya dhammagambhīratāya desanāgambhīratāya paṭivedhagambhīratāyāti catūhi ākārehi paṭiccasamuppādo gambhīro nāma.

Tattha jarāmaraṇassa jātipaccayasambhūtasamudāgataṭṭho gambhīro -pa- saṅkhārānaṁ avijjāpaccayasambhūtasamudāgataṭṭho gambhīroti ayaṁ **atthagambhīratā.**

Avijjāya saṅkhārānaṁ paccayaṭṭho gambhīro -pa- jātiyā jarāmaraṇassa paccayaṭṭho gambhīroti ayaṁ **dhammagambhīratā.**

Katthaci sutte paṭiccasamuppādo anulomato desiyati, katthaci paṭilomato, katthaci anulomapaṭilomato, katthaci majjhato paṭṭhāya anulomato vā paṭilomato vā anulomapaṭilomato vā, katthaci tisandhi catusaṅkhepo, katthaci dvisandhi tisaṅkhepo, katthaci ekasandhi dvisaṅkhepoti ayaṁ **desanāgambhīratā.**

Avijjāya pana aññāṇa-adassanasaccāpaṭivedhaṭṭho gambhīro, saṅkhārānaṁ abhisaṅkharaṇāyūhanasarāgavirāgaṭṭho, viññāṇassa suññata-abyāpāra-asaṅkantipaṭisandhipātubhāvaṭṭho, nāmarūpassa ekuppādavinibbhogāvinibbhoganamanaruppanaṭṭho, saḷāyatanassa adhipatilokadvārakkhettavisayibhāvaṭṭho,

တိတ္ထဝါသာဒိဝဏ္ဏနာ

တိတ္ထဝါသောတိ ပုနပ္ပုနံ ဂရူနံ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဟဏသဝနပရိပုစ္ဆနဓာရဏာနိ ဝုစ္စန္တိ။ သော ထေရဿ အတိဝိယ ပရိသုဒ္ဓေါ၊ တေနာပိဿာယံ ဂမ္ဘီရောပိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဥတ္တာနကော ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။

သောတာပန္နာနဉ္စ နာမ ပစ္စယာကာရော ဥတ္တာနကောဝ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ၊ အယဉ္စ အာယသ္မာ သောတာပန္နော။ ဗဟုဿုတာနဉ္စ စတုဟတ္ထေ ဩဝရကေ ပဒီပေ ဇလမာနေ မဉ္စပီဌံ ဝိယ နာမရူပပရိစ္ဆေဒေါ ပါကဋော ဟောတိ၊ အယဉ္စ အာယသ္မာ ဗဟုဿုတာနံ အဂ္ဂေါ ဟောတိ၊ ဗာဟုသစ္စာနုဘာဝေနပိဿ ဂမ္ဘီရောပိ ပစ္စယာကာရော ဥတ္တာနကော ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဂမ္ဘီရတာ

တတ္ထ အတ္ထဂမ္ဘီရတာယ ဓမ္မဂမ္ဘီရတာယ ဒေသနာဂမ္ဘီရတာယ ပဋိဝေဓဂမ္ဘီရတာယာတိ စတူဟိ အာကာရေဟိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဂမ္ဘီရော နာမ။

တတ္ထ ဇရာမရဏဿ ဇာတိပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌော ဂမ္ဘီရော။ပ။ သင်္ခါရာနံ အဝိဇ္ဇာပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌော ဂမ္ဘီရောတိ အယံ **အတ္ထဂမ္ဘီရတာ။**

အဝိဇ္ဇာယ သင်္ခါရာနံ ပစ္စယဋ္ဌော ဂမ္ဘီရော။ပ။ ဇာတိယာ ဇရာမရဏဿ ပစ္စယဋ္ဌော ဂမ္ဘီရောတိ အယံ **ဓမ္မဂမ္ဘီရတာ။**

ကတ္ထစိ သုတ္တေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ အနုလောမတော ဒေသိယတိ၊ ကတ္ထစိ ပဋိလောမတော၊ ကတ္ထစိ အနုလောမပဋိလောမတော၊ ကတ္ထစိ မဇ္ဈတော ပဋ္ဌာယ အနုလောမတော ဝါ ပဋိလောမတော ဝါ အနုလောမပဋိလောမတော ဝါ၊ ကတ္ထစိ တိသန္ဓိ စတုသင်္ခေပေါ၊ ကတ္ထစိ ဒွိသန္ဓိ တိသင်္ခေပေါ၊ ကတ္ထစိ ဧကသန္ဓိ ဒွိသင်္ခေပေါတိ အယံ **ဒေသနာဂမ္ဘီရတာ။**

အဝိဇ္ဇာယ ပန အညာဏအဒဿနသစ္စာပဋိဝေဓဋ္ဌော ဂမ္ဘီရော၊ သင်္ခါရာနံ အဘိသင်္ခရဏာယူဟနသရာဂဝိရာဂဋ္ဌော၊ ဝိညာဏဿ သုညတအဗျာပါရအသင်္ကန္တိပဋိသန္ဓိပါတုဘာဝဋ္ဌော၊ နာမရူပဿ ဧကုပ္ပါဒဝိနိဗ္ဘောဂါဝိနိဗ္ဘောဂနမနရုပ္ပနဋ္ဌော၊ သဠာယတနဿ အဓိပတိလောကဒွါရက္ခေတ္တဝိသယိဘာဝဋ္ဌော၊

phassassa phusanasaṅghaṭṭanasaṅgatisannipātaṭṭho, vedanāya ārammaṇarasānubhavanasukhadukkhamajjhattabhāvanijjīvavedayitaṭṭho, taṇhāya abhinandita-ajjhosānasaritā[1] latātaṇhānadī taṇhāsamuddaduppūraṇaṭṭho, upādānassa ādānaggahaṇābhinivesaparāmāsaduratikkamaṭṭho, bhavassa āyūhanābhisaṅkharaṇayonigatiṭṭhitinivāsesu khipanaṭṭho, jātiyā jātisañjāti-okkantinibbattipātubhāvaṭṭho, jarāmaraṇassa khayavayabhedavipariṇāmaṭṭho gambhīroti evaṁ yo[2] avijjādīnaṁ sabhāvo, yena paṭivedhena avijjādayo sarasalakkhaṇato paṭividdhā honti, so gambhīroti ayaṁ **paṭivedhagambhīratā**ti veditabbā. Sā sabbāpi therassa uttānakā[3] viya upaṭṭhāsi. Tena Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ ussādento "mā hevan"ti-ādimāha. Ayañcettha adhippāyo—Ānanda tvaṁ mahāpañño visadañāṇo, tena te gambhīropi paṭiccasamuppādo uttānako viya khāyati, tasmā "mayhameva nu kho esa uttānako[4] hutvā upaṭṭhāti, udāhu aññesampi"ti mā evaṁ avacāti.

Apasādanāvaṇṇanā

Yaṁ pana vuttaṁ "apasādento"ti, tattha ayaṁ adhippāyo—Ānanda "atha ca pana me uttānakuttānako viya khāyatī"ti mā hevaṁ avaca. Yadi hi te esa uttānakuttānako viya khāyati, kasmā tvaṁ attano dhammatāya sotāpanno nāhosi, mayā dinnanayeva ṭhatvā sotāpattimaggaṁ paṭivijjhasi. Ānanda idaṁ nibbānameva gambhīraṁ, paccayākāro pana tava uttānako jāto, atha kasmā oḷārikaṁ kāmarāgasaṁyojanaṁ paṭighasaṁyojanaṁ, oḷārikaṁ kāmarāgānusayaṁ paṭighānusayanti ime cattāro kilese samugghāṭetvā sakadāgāmiphalaṁ na sacchikarosi, teyeva aṇusahagate cattāro kilese samugghāṭetvā anāgāmiphalaṁ na sacchikarosi, rūparāgādīni pañca saṁyojanāni, bhavarāgānusayaṁ mānānusayaṁ avijjānusayanti ime aṭṭha kilese samugghāṭetvā arahattaṁ na sacchikarosi.

---

1. ...samosaritā (Ka)
2. Gambhīro. Evamādayo (Ka)
3. Uttānako (Syā, Ka)
4. Uttānakova (Syā, Ka)

ဖဿဿ ဖုသနသင်္ဃဋ္ဋနသင်္ဂတိသန္နိပါတဋ္ဌော၊ ဝေဒနာယ အာရမ္မဏရသာနုဘဝနသုခဒုက္ခမဇ္ဈတ္တဘာဝနိဇ္ဇီဝဝေဒယိတဋ္ဌော၊ တဏှာယ အဘိနန္ဒိတအဇ္ဈောသာနသရိတာ[၁] လတာတဏှာနဒီတဏှာသမုဒ္ဒဒုပ္ပူရဏဋ္ဌော၊ ဥပါဒါနဿ အာဒါနဂ္ဂဟဏာဘိနိဝေသပရာမာသဒုရတိက္ကမဋ္ဌော၊ ဘဝဿ အာယူဟနာဘိသင်္ခရဏယောနိဂတိဋ္ဌိတိနိဝါသေသု ခိပနဋ္ဌော၊ ဇာတိယာ ဇာတိသဉ္ဇာတိဩက္ကန္တိနိဗ္ဗတ္တိပါတုဘာဝဋ္ဌော၊ ဇရာမရဏဿ ခယဝယဘေဒဝိပရိဏာမဋ္ဌော ဂမ္ဘီရောတိ ဧဝံ ယော[၂] အဝိဇ္ဇာဒီနံ သဘာဝေါ၊ ယေန ပဋိဝေဓေန အဝိဇ္ဇာဒယော သရသလက္ခဏတော ပဋိဝိဒ္ဓါ ဟောန္တိ၊ သော ဂမ္ဘီရောတိ အယံ **ပဋိဝေဓဂမ္ဘီရတာ**တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သာ သဗ္ဗာပိ ထေရဿ ဥတ္တာနကာ[၃] ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။ တေန ဘဂဝါ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ ဥဿာဒေန္တော "မာ ဟေဝံ"န္တိအာဒိမာဟ။ အယဉ္စေတ္ထ အဓိပ္ပါယော—အာနန္ဒ တွံ မဟာပညော ဝိသဒဉာဏော၊ တေန တေ ဂမ္ဘီရောပိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဥတ္တာနကော ဝိယ ခါယတိ၊ တသ္မာ "မယှမေဝ နု ခေါ ဧသ ဥတ္တာနကော[၄] ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ, ဥဒါဟု အညေသမ္ပီ"တိ မာ ဧဝံ အဝစာတိ။

အပသာဒနာဝဏ္ဏနာ

ယံ ပန ဝုတ္တံ "အပသာဒေန္တော"တိ၊ တတ္ထ အယံ အဓိပ္ပါယော—အာနန္ဒ "အထ စ ပန မေ ဥတ္တာနကုတ္တာနကော ဝိယ ခါယတီ"တိ မာ ဟေဝံ အဝစ။ ယဒိ ဟိ တေ ဧသ ဥတ္တာနကုတ္တာနကော ဝိယ ခါယတိ၊ ကသ္မာ တွံ အတ္တနော ဓမ္မတာယ သောတာပန္နော နာဟောသိ၊ မယာ ဒိန္နနယေဝ ဌတွာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ပဋိဝိဇ္ဈသိ။ အာနန္ဒ ဣဒံ နိဗ္ဗာနမေဝ ဂမ္ဘီရံ၊ ပစ္စယာကာရော ပန တဝ ဥတ္တာနကော ဇာတော၊ အထ ကသ္မာ ဩဠာရိကံ ကာမရာဂသံယောဇနံ ပဋိဃသံယောဇနံ, ဩဠာရိကံ ကာမရာဂါနုသယံ ပဋိဃာနုသယန္တိ ဣမေ စတ္တာရော ကိလေသေ သမုဂ္ဃာဋေတွာ သကဒါဂါမိဖလံ န သစ္ဆိကရောသိ၊ တေယေဝ အဏုသဟဂတေ စတ္တာရော ကိလေသေ သမုဂ္ဃာဋေတွာ အနာဂါမိဖလံ န သစ္ဆိကရောသိ၊ ရူပရာဂါဒီနိ ပဉ္စ သံယောဇနာနိ, ဘဝရာဂါနုသယံ မာနာနုသယံ အဝိဇ္ဇာနုသယန္တိ ဣမေ အဋ္ဌ ကိလေသေ သမုဂ္ဃာဋေတွာ အရဟတ္တံ န သစ္ဆိကရောသိ။

၁-....သမောသရိတာ (က)
၂-ဂမ္ဘီရော။ ဧဝမာဒယော (က)
၃-ဥတ္တာနကော (သျာ၊ က)
၄-ဥတ္တာနကောဝ (သျာ၊ က)

Kasmā ca satasahassakappādhikaṁ ekaṁ asaṅkhyeyyaṁ pūritapāramino Sāriputtamoggallānā viya sāvakapāramiñāṇaṁ nappaṭivijjhasi, satasahassakappādhikāni dve asaṅkhyeyyāni pūritapāramino Paccekabuddhā viya ca paccekabodhiñāṇaṁ nappaṭivijjhasi. Yadi vā te sabbathāva esa uttānako hutvā upaṭṭhāti, atha kasmā satasahassakappādhikāni cattāri aṭṭha soḷasa vā asaṅkhyeyyāni pūritapāramino Buddhā viya sabbaññutaññāṇaṁ na sacchikarosi, kiṁ anatthikosi etehi visesādhigamehi, passa yāvañca te aparaddhaṁ, tvaṁ nāma sāvako padesañāṇe ṭhito atigambhīraṁ paccayākāraṁ “uttānako me upaṭṭhātī”ti vadasi, tassa te idaṁ vacanaṁ Buddhānaṁ kathāya paccanīkaṁ hoti, na tādisena nāma bhikkhunā Buddhānaṁ kathāya paccanīkaṁ kathetabbanti yuttametaṁ.

Nanu mayhaṁ Ānanda idaṁ paccayākāraṁ paṭivijjhituṁ vāyamantasseva satasahassakappādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni atikkantāni. Paccayākāraṁ paṭivijjhanatthāya ca pana me adinnaṁ dānaṁ nāma natthi, apūritapāramī nāma natthi. Paccayākāraṁ paṭivijjhissāmīti ca pana me nirussāhaṁ viya mārabalaṁ vidhamantassa ayaṁ mahāpathavī dvaṅgulamattampi na kampi, tathā paṭhamayāme pubbenivāsaṁ, majjhimayāme dibbacakkhuṁ sampādentassa. Pacchimayāme pana me balavapaccūsasamaye “avijjā saṅkhārānaṁ navahi ākārehi paccayo hotī”ti diṭṭhamatteva dasasahassilokadhātu ayadaṇḍakena ākoṭitakaṁsatālaṁ viya viravasataṁ viravasahassaṁ muñcamānā vātāhate paduminipaṇṇe udakabindu viya kampittha. Evaṁ gambhīro cāyaṁ Ānanda paṭiccasamuppādo gambhīrāvabhāso ca. Etassa Ānanda dhammassa ananubodhā -pa- nātivattatīti.

Etassa dhammassāti etassa paccayadhammassa. **Ananubodhā**ti ñātapariññāvasena ananubujjhanā. **Appaṭivedhā**ti tīraṇappahānapariññāvasena appaṭivijjhanā. **Tantākulakajātā**ti tantaṁ viya ākulakajātā. Yathā nāma dunnikkhittaṁ mūsikacchinnaṁ pesakārānaṁ tantaṁ tahiṁ tahiṁ ākulaṁ hoti, idaṁ aggaṁ idaṁ mūlanti aggena vā aggaṁ mūlena vā mūlaṁ samānetuṁ dukkaraṁ hoti, evameva sattā imasmiṁ paccayākāre khalitā ākulā byākulā honti, na sakkonti taṁpaccayākāraṁ ujuṁ kātuṁ. Tattha tantaṁ paccattapurisakāre ṭhatvā sakkāpi bhaveyya ujuṁ kātuṁ, ṭhapetvā

ကသ္မာ စ သတသဟဿကပ္ပါဓိကံ ဧကံ အသင်္ချေယျံ ပူရိတပါရမိနော သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာ ဝိယ သာဝကပါရမိဉာဏံ နပ္ပဋိဝိဇ္ဈသိ၊ သတသဟဿကပ္ပါဓိကာနိ ဒွေ အသင်္ချေယျာနိ ပူရိတပါရမိနော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဝိယ စ ပစ္စေကဗောဓိဉာဏံ နပ္ပဋိဝိဇ္ဈသိ။ ယဒိ ဝါ တေ သဗ္ဗထာဝ ဧသ ဥတ္တာနကော ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ၊ အထ ကသ္မာ သတသဟဿကပ္ပါဓိကာနိ စတ္တာရိ အဋ္ဌ သောဠသ ဝါ အသင်္ချေယျာနိ ပူရိတပါရမိနော ဗုဒ္ဓါ ဝိယ သဗ္ဗညုတညာဏံ န သစ္ဆိကရောသိ၊ ကိံ အနတ္ထိကောသိ ဧတေဟိ ဝိသေသာဓိဂမေဟိ၊ ပဿ ယာဝဉ္စ တေ အပရဒ္ဓံ၊ တွံ နာမ သာဝကော ပဒေသဉာဏေ ဌိတော အတိဂမ္ဘီရံ ပစ္စယာကာရံ “ဥတ္တာနကော မေ ဥပဋ္ဌာတီ”တိ ဝဒသိ၊ တဿ တေ ဣဒံ ဝစနံ ဗုဒ္ဓါနံ ကထာယ ပစ္စနီကံ ဟောတိ၊ န တာဒိသေန နာမ ဘိက္ခုနာ ဗုဒ္ဓါနံ ကထာယ ပစ္စနီကံ ကထေတဗ္ဗန္တိ ယုတ္တမေတံ။

နနု မယှံ အာနန္ဒ ဣဒံ ပစ္စယာကာရံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ ဝါယမန္တဿေဝ သတသဟဿကပ္ပါဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ အတိက္ကန္တာနိ။ ပစ္စယာကာရံ ပဋိဝိဇ္ဈနတ္ထာယ စ ပန မေ အဒိန္နံ ဒါနံ နာမ နတ္ထိ၊ အပူရိတပါရမီ နာမ နတ္ထိ။ ပစ္စယာကာရံ ပဋိဝိဇ္ဈိဿာမီတိ စ ပန မေ နိရုဿာဟံ ဝိယ မာရဗလံ ဝိဓမန္တဿ အယံ မဟာပထဝီ ဒွင်္ဂုလမတ္တမ္ပိ န ကမ္ပိ၊ တထာ ပဌမယာမေ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ, မဇ္ဈိမယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ သမ္ပာဒေန္တဿ။ ပစ္ဆိမယာမေ ပန မေ ဗလဝပစ္စူသသမယေ “အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရာနံ နဝဟိ အာကာရေဟိ ပစ္စယော ဟောတီ”တိ ဒိဋ္ဌမတ္တေဝ ဒသသဟဿိလောကဓာတု အယဒဏ္ဍကေန အာကောဋိတကံသတာလံ ဝိယ ဝိရဝသတံ ဝိရဝသဟဿံ မုဉ္စမာနာ ဝါတာဟတေ ပဒုမိနိပဏ္ဏေ ဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ ကမ္ပိတ္ထ။ ဧဝံ ဂမ္ဘီရော စာယံ အာနန္ဒ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒော ဂမ္ဘီရာဝဘာသော စ။ ဧတဿ အာနန္ဒ ဓမ္မဿ အနနုဗောဓာ။ပ။ နာတိဝတ္တတီတိ။

ဧတဿ ဓမ္မဿာတိ ဧတဿ ပစ္စယဓမ္မဿ။ **အနနုဗောဓာ**တိ ဉာတပရိညာဝသေန အနနုဗုဇ္ဈနာ။ **အပ္ပဋိဝေဓာ**တိ တီရဏပ္ပဟာနပရိညာဝသေန အပ္ပဋိဝိဇ္ဈနာ။ **တန္တာကုလကဇာတာ**တိ တန္တံ ဝိယ အာကုလကဇာတာ။ ယထာ နာမ ဒုန္နိက္ခိတ္တံ မူသိကစ္ဆိန္နံ ပေသကာရာနံ တန္တံ တဟိံ တဟိံ အာကုလံ ဟောတိ၊ ဣဒံ အဂ္ဂံ ဣဒံ မူလန္တိ အဂ္ဂေန ဝါ အဂ္ဂံ မူလေန ဝါ မူလံ သမာနေတုံ ဒုက္ကရံ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ သတ္တာ ဣမသ္မိံ ပစ္စယာကာရေ ခလိတာ အာကုလာ ဗျာကုလာ ဟောန္တိ၊ န သက္ကောန္တိ တံပစ္စယာကာရံ ဥဇုံ ကာတုံ။ တတ္ထ တန္တံ ပစ္စတ္တပုရိသကာရေ ဌတွာ သက္ကာပိ ဘဝေယျ ဥဇုံ ကာတုံ၊ ဌပေတွာ

pana dve bodhisatte aññe sattā attano dhammatāya paccayākāraṁ ujuṁ kātuṁ samatthā nāma natthi. Yathā pana ākulaṁ tantaṁ kañjiyaṁ datvā kocchena pahataṁ tattha tattha guḷakajātaṁ hoti gaṇṭhibaddhaṁ, evamime sattā paccayesu pakkhalitvā paccaye ujuṁ kātuṁ asakkontā dvāsaṭṭhidiṭṭhigatavasena ākulakajātā honti gaṇṭhibaddhā. Ye hi keci diṭṭhigatanissitā, sabbe paccayākāraṁ ujuṁ kātuṁ asakkontāyeva.

Kulāgaṇṭhikajātāti[1] kulāgaṇṭhikaṁ[2] vuccati Pesakārakañjiyasuttaṁ. Kulā nāma[3] sakuṇikā, tassā kulāvakotipi eke. Yathā hi tadubhayampi ākulaṁ aggena vā aggaṁ mūlena vā mūlaṁ samānetuṁ dukkaranti purimanayeneva yojetabbaṁ.

Muñjapabbajabhūtāti muñjatiṇaṁ viya pabbajatiṇaṁ viya ca bhūtā. Yathā tāni tiṇāni koṭṭetvā katarajju jiṇṇakāle katthaci patitaṁ gahetvā tesaṁ tiṇānaṁ idaṁ aggaṁ idaṁ mūlanti aggena vā aggaṁ mūlena vā mūlaṁ samānetuṁ dukkaranti. Tampi paccattapurisakāre ṭhatvā sakkā bhaveyya ujuṁ kātuṁ, ṭhapetvā pana dve bodhisatte aññe sattā attano dhammatāya paccayākāraṁ ujuṁ kātuṁ samatthā nāma natthi. Evamayaṁ pajā paccayākāre ujuṁ kātuṁ asakkontī diṭṭhigatavasena gaṇṭhikajātā hutvā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ saṁsāraṁ nātivattati.

Tattha **apāyo**ti nirayatiracchānayonipettivisaya-asurakāyā. Sabbepi hi te vaḍḍhisaṅkhātassa ayassa abhāvato "apāyo"ti vuccanti. Tathā dukkhassa gatibhāvato **duggati**. Sukhasamussayato vinipatitattā **vinipāto.** Itaro pana—

Khandhānañca paṭipāṭi, dhātu-āyatanāna ca.
Abbocchinnaṁ vattamānā, **saṁsāro**ti pavuccatīti.

Taṁ sabbampi nātivattati nātikkamati. Atha kho cutito paṭisandhiṁ, paṭisandhito cutinti evaṁ punappunaṁ cutipaṭisandhiyo gaṇhantā tīsu bhavesu catūsu yonīsu pañcasu gatīsu sattasu viññāṇaṭṭhitīsu navasu sattāvāsesu mahāsamudde vātukkhittanāvā viya yantesu yuttagoṇo viya ca

1. Gulāguṇṭhikajātāti (Sī), guṇagaṇṭhikajā tāti (Syā)
2. Gulāguṇṭhikaṁ (Sī), guṇagaṇṭhikaṁ (Syā) 3. Gulā nāma (Sī), guṇā nāma (Syā)

ပန ဒွေ ဗောဓိသတ္တေ အညေ သတ္တာ အတ္တနော ဓမ္မတာယ ပစ္စယာကာရံ ဥဇုံ ကာတုံ သမတ္ထာ နာမ နတ္ထိ။ ယထာ ပန အာကုလံ တန္တံ ကဉ္ဇိယံ ဒတွာ ကောစ္ဆေန ပဟတံ တတ္ထ တတ္ထ ဂုဠကဇာတံ ဟောတိ ဂဏ္ဌိဗဒ္ဓံ၊ ဧဝမိမေ သတ္တာ ပစ္စယေသု ပက္ခလိတွာ ပစ္စယေ ဥဇုံ ကာတုံ အသက္ကောန္တာ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတဝသေန အာကုလကဇာတာ ဟောန္တိ ဂဏ္ဌိဗဒ္ဓါ။ ယေ ဟိ ကေစိ ဒိဋ္ဌိဂတနိဿိတာ၊ သဗ္ဗေ ပစ္စယာကာရံ ဥဇုံ ကာတုံ အသက္ကောန္တာယေဝ။

ကုလာဂဏ္ဌိကဇာတာတိ[၁] ကုလာဂဏ္ဌိကံ[၂] ဝုစ္စတိ ပေသကာရကဉ္ဇိယသုတ္တံ။ ကုလာ နာမ[၃] သကုဏိကာ၊ တဿာ ကုလာဝကောတိပိ ဧကေ။ ယထာ ဟိ တဒုဘယမ္ပိ အာကုလံ အဂ္ဂေန ဝါ အဂ္ဂံ မူလေန ဝါ မူလံ သမာနေတုံ ဒုက္ကရန္တိ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

မုဉ္ဇပဗ္ဗဇဘူတာတိ မုဉ္ဇတိဏံ ဝိယ ပဗ္ဗဇတိဏံ ဝိယ စ ဘူတာ။ ယထာ တာနိ တိဏာနိ ကောဋ္ဋေတွာ ကတရဇ္ဇု ဇိဏ္ဏကာလေ ကတ္ထစိ ပတိတံ ဂဟေတွာ တေသံ တိဏာနံ ဣဒံ အဂ္ဂံ ဣဒံ မူလန္တိ အဂ္ဂေန ဝါ အဂ္ဂံ မူလေန ဝါ မူလံ သမာနေတုံ ဒုက္ကရန္တိ။ တမ္ပိ ပစ္စတ္တပုရိသကာရေ ဌတွာ သက္ကာ ဘဝေယျ ဥဇုံ ကာတုံ၊ ဌပေတွာ ပန ဒွေ ဗောဓိသတ္တေ အညေ သတ္တာ အတ္တနော ဓမ္မတာယ ပစ္စယာကာရံ ဥဇုံ ကာတုံ သမတ္ထာ နာမ နတ္ထိ။ ဧဝမယံ ပဇာ ပစ္စယာကာရေ ဥဇုံ ကာတုံ အသက္ကောန္တီ ဒိဋ္ဌိဂတဝသေန ဂဏ္ဌိကဇာတာ ဟုတွာ အပါယံ ဒုဂ္ဂတိံ ဝိနိပါတံ သံသာရံ နာတိဝတ္တတိ။

တတ္ထ **အပါယော**တိ နိရယတိရစ္ဆာနယောနိပေတ္တိဝိသယအသုရကာယာ။ သဗ္ဗေပိ ဟိ တေ ဝဍ္ဎိသင်္ခါတဿ အယဿ အဘာဝတော "အပါယော"တိ ဝုစ္စန္တိ။ တထာ ဒုက္ခဿ ဂတိဘာဝတော **ဒုဂ္ဂတိ။** သုခသမုဿယတော ဝိနိပတိတတ္တာ **ဝိနိပါတော။** ဣတရော ပန—

ခန္ဓာနဉ္စ ပဋိပါဋိ၊ ဓာတုအာယတနာန စ။
အဗ္ဗောစ္ဆိန္နံ ဝတ္တမာနာ၊ **သံသာရော**တိ ပဝုစ္စတီတိ။

တံ သဗ္ဗမ္ပိ နာတိဝတ္တတိ နာတိက္ကမတိ။ အထ ခေါ စုတိတော ပဋိသန္ဓိံ, ပဋိသန္ဓိတော စုတိန္တိ ဧဝံ ပုနပ္ပုနံ စုတိပဋိသန္ဓိယော ဂဏှန္တာ တီသု ဘဝေသု စတူသု ယောနီသု ပဉ္စသု ဂတီသု သတ္တသု ဝိညာဏဋ္ဌိတီသု နဝသု သတ္တာဝါသေသု မဟာသမုဒ္ဒေ ဝါတုက္ခိတ္တနာဝါ ဝိယ ယန္တေသု ယုတ္တဂေါဏော ဝိယ စ

၁-ဂုလာဂုဏ္ဌိကဇာတာတိ (သီ)၊ ဂုဏဂဏ္ဌိကဇာတာတိ (သျာ)
၂-ဂုလာဂုဏ္ဌိကံ (သီ)၊ ဂုဏဂဏ္ဌိကံ (သျာ) ၃-ဂုလာ နာမ (သီ)၊ ဂုဏာ နာမ (သျာ)

paribbhamatiyeva. Iti sabbampetaṁ Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ apasādento āhāti veditabbaṁ.

Paṭiccasamuppādavaṇṇanā

96. Idāni yasmā idaṁ suttaṁ "gambhīro cāyaṁ Ānanda paṭiccasamuppādo"ti ca "tantākulakajātā"ti ca dvīhiyeva padehi ābaddhaṁ, tasmā "gambhīro cāyaṁ Ānanda paṭiccasamuppādo"ti iminā tāva anusandhinā paccayākārassa gambhīrabhāvadassanatthaṁ desanaṁ ārabhanto **atthi idappaccayā jarāmaraṇan**ti-ādimāha. Tatrāyamattho—imassa jarāmaraṇassa paccayo idappaccayo, tasmā idappaccayā atthi jarāmaraṇaṁ, atthi nu kho jarāmaraṇassa paccayo, yamhā paccayā jarāmaraṇaṁ bhaveyyāti evaṁ puṭṭhena satā Ānanda paṇḍitena puggalena yathā "taṁ jīvaṁ taṁ sarīran"ti vutte ṭhapanīyattā pañhassa tuṇhī bhavitabbaṁ hoti, "abyākatametaṁ Tathāgatenā"ti vā vattabbaṁ hoti, evaṁ appaṭipajjitvā, yathā "cakkhu sassataṁ asassatan"ti vutte asassatanti ekaṁseneva vattabbaṁ hoti, evaṁ ekaṁseneva atthītissa vacanīyaṁ. Puna kiṁ paccayā jarāmaraṇaṁ, ko nāma so paccayo, yato jarāmaraṇaṁ hotīti vutte **jātipaccayā jarāmaraṇan**ti iccassa vacanīyaṁ, evaṁ vattabbaṁ bhaveyyāti attho. Esa nayo sabbapadesu.

Nāmarūpapaccayā phassoti idaṁ pana yasmā saḷāyatanapaccayāti vutte cakkhusamphassādīnaṁ channaṁ vipākasamphassānaṁyeva gahaṇaṁ hoti, idha ca "saḷāyatanapaccayā"ti iminā padena gahitampi agahitampi paccayuppannavisesaṁ, phassassa ca saḷāyatanato atirittaṁ aññampi visesapaccayaṁ dassetukāmo, tasmā vuttanti veditabbaṁ. Iminā pana vārena Bhagavatā kiṁ kathitanti. Paccayānaṁ nidānaṁ kathitaṁ. Idañhi suttaṁ paccaye nijjaṭe niggumbe katvā kathitattā **Mahānidānan**ti vuccati.

98. Idāni tesaṁ tesaṁ paccayānaṁ tathaṁ avitathaṁ anaññathaṁ paccayabhāvaṁ dassetuṁ **jātipaccayā jarāmaraṇanti iti kho panetaṁ vuttan**ti-ādimāha. Tattha **pariyāyenā**ti kāraṇena. **Sabbenasabbaṁ sabbathāsabban**ti nipātadvayametaṁ. Tassattho "sabbākārena sabbā sabbena

ပရိဗ္ဘမတိယေဝ။ ဣတိ သဗ္ဗမ္ပေတံ ဘဂဝါ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ အပသာဒေန္တော အာဟာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဝဏ္ဏနာ

၉၆။ ဣဒါနိ ယသ္မာ ဣဒံ သုတ္တံ "ဂမ္ဘီရော စာယံ အာနန္ဒ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒော"တိ စ "တန္တာကုလကဇာတာ"တိ စ ဒွီဟိယေဝ ပဒေဟိ အာဗဒ္ဓံ၊ တသ္မာ "ဂမ္ဘီရော စာယံ အာနန္ဒ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒော"တိ ဣမိနာ တာဝ အနုသန္ဓိနာ ပစ္စယာကာရဿ ဂမ္ဘီရဘာဝဒဿနတ္ထံ ဒေသနံ အာရဘန္တော **အတ္ထိ ဣဒပ္ပစ္စယာ ဇရာမရဏ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတြာယမတ္ထော—ဣမဿ ဇရာမရဏဿ ပစ္စယော ဣဒပ္ပစ္စယော၊ တသ္မာ ဣဒပ္ပစ္စယာ အတ္ထိ ဇရာမရဏံ, အတ္ထိ နု ခေါ ဇရာမရဏဿ ပစ္စယော၊ ယမှာ ပစ္စယာ ဇရာမရဏံ ဘဝေယျာတိ ဧဝံ ပုဋ္ဌေန သတာ အာနန္ဒ ပဏ္ဍိတေန ပုဂ္ဂလေန ယထာ "တံ ဇီဝံ တံ သရီရ"န္တိ ဝုတ္တေ ဌပနီယတ္တာ ပဉှဿ တုဏှီ ဘဝိတဗ္ဗံ ဟောတိ, "အဗျာကတမေတံ တထာဂတေနာ"တိ ဝါ ဝတ္တဗ္ဗံ ဟောတိ၊ ဧဝံ အပ္ပဋိပဇ္ဇိတွာ, ယထာ "စက္ခု သဿတံ အသဿတ"န္တိ ဝုတ္တေ အသဿတန္တိ ဧကံသေနေဝ ဝတ္တဗ္ဗံ ဟောတိ၊ ဧဝံ ဧကံသေနေဝ အတ္ထီတိဿ ဝစနီယံ။ ပုန ကိံ ပစ္စယာ ဇရာမရဏံ, ကော နာမ သော ပစ္စယော၊ ယတော ဇရာမရဏံ ဟောတီတိ ဝုတ္တေ **ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏ**န္တိ ဣစ္စဿ ဝစနီယံ၊ ဧဝံ ဝတ္တဗ္ဗံ ဘဝေယျာတိ အတ္ထော။ ဧသ နယော သဗ္ဗပဒေသု။

နာမရူပပစ္စယာ ဖဿောတိ ဣဒံ ပန ယသ္မာ သဠာယတနပစ္စယာတိ ဝုတ္တေ စက္ခုသမ္ဖဿာဒီနံ ဆန္နံ ဝိပါကသမ္ဖဿာနံယေဝ ဂဟဏံ ဟောတိ၊ ဣဓ စ "သဠာယတနပစ္စယာ"တိ ဣမိနာ ပဒေန ဂဟိတမ္ပိ အဂဟိတမ္ပိ ပစ္စယုပ္ပန္နဝိသေသံ, ဖဿဿ စ သဠာယတနတော အတိရိတ္တံ အညမ္ပိ ဝိသေသပစ္စယံ ဒဿေတုကာမော၊ တသ္မာ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣမိနာ ပန ဝါရေန ဘဂဝတာ ကိံ ကထိတန္တိ။ ပစ္စယာနံ နိဒါနံ ကထိတံ။ ဣဒဉှိ သုတ္တံ ပစ္စယေ နိဇ္ဇဋေ နိဂ္ဂုမ္ဗေ ကတွာ ကထိတတ္တာ **မဟာနိဒါန**န္တိ ဝုစ္စတိ။

၉၈။ ဣဒါနိ တေသံ တေသံ ပစ္စယာနံ တထံ အဝိတထံ အနညထံ ပစ္စယဘာဝံ ဒဿေတုံ **ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏန္တိ ဣတိ ခေါ ပနေတံ ဝုတ္တ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပရိယာယေနာ**တိ ကာရဏေန။ **သဗ္ဗေနသဗ္ဗံ သဗ္ဗထာသဗ္ဗ**န္တိ နိပါတဒွယမေတံ။ တဿတ္ထော "သဗ္ဗာကာရေန သဗ္ဗာ သဗ္ဗေန

sabhāvena sabbā jāti nāma yadi na bhaveyyā"ti. Bhavādīsupi imināva nayena attho veditabbo. **Kassacī**ti aniyamavacanametaṁ, devādīsu yassa kassaci. **Kimhicī**ti idampi aniyamavacanameva, kāmabhavādīsu navasu bhavesu yattha katthaci. **Seyyathidan**ti aniyamitanikkhitta-atthavibhajanatthe nipāto, tassattho "yaṁ vuttaṁ 'kassaci kimhicī'ti, tassa te atthaṁ vibhajissāmī"ti. Atha naṁ vibhajanto "devānaṁ vā devattāyā"ti-ādimāha. Tattha **devānaṁ vā devattāyā**ti yā ayaṁ devānaṁ devabhāvāya khandhajāti, yāya khandhajātiyā devā "devā"ti vuccanti, sace hi jāti[1] sabbenasabbaṁ nābhavissāti iminā nayena sabbapadesu attho veditabbo. Ettha ca **devā**ti upapattidevā. **Gandhabbā**ti mūlakhandhādīsu adhivatthadevatāva. **Yakkhā**ti amanussā. **Bhūtā**ti ye keci nibbattasattā. **Pakkhino**ti ye keci aṭṭhipakkhā vā cammapakkhā vā lomapakkhā vā, **sarīsapā**ti[2] ye keci bhūmiyaṁ sarantā gacchanti. **Tesaṁ tesan**ti tesaṁ tesaṁ devagandhabbādīnaṁ. **Tadatthāyā**ti devagandhabbādibhāvāya. **Jātinirodhā**ti jātivigamā, jāti-abhāvāti attho.

Hetūti-ādīni sabbānipi kāraṇavevacanāni eva. Kāraṇañhi yasmā attano phalatthāya hinoti pavattati, tasmā "hetū"ti vuccati. Yasmā taṁ phalaṁ nideti "handa naṁ gaṇhathā"ti[3] appeti viya, tasmā **nidānaṁ.** Yasmā phalaṁ tato samudeti uppajjati, tañca paṭicca eti pavattati, tasmā **samudayo**ti ca **paccayo**ti ca vuccati. Esa nayo sabbattha. Apica **yadidaṁ jātī**ti ettha **yadidan**ti nipāto, tassa sabbapadesu liṅgānurūpato attho veditabbo. Idha pana "yā esā jātī"ti ayamassa attho. Jarāmaraṇassa hi jāti upanissayakoṭiyā paccayo hoti.

99. Bhavapade "kimhicī"ti iminā okāsapariggaho kato. Tattha heṭṭhā Avīcipariyantaṁ katvā upari Paranimmitavasavattideve antokaritvā **kāmabhavo** veditabbo. Ayaṁ nayo upapattibhave. Idha pana kammabhave yujjati. So hi jātiyā upanissayakoṭiyāva paccayo hoti. Upādānapadādīsupi "kimhicī"ti iminā okāsapariggahova katoti veditabbo.

---

1. Sā ce jāti (?) 2. Siriṁsapāti (Sī, Syā) 3. Idaṁ gaṇhatha nanti (Ka)

သဘာဝေန သဗ္ဗာ ဇာတိ နာမ ယဒိ န ဘဝေယျာ”တိ။ ဘဝါဒီသုပိ ဣမိနာဝ နယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ကဿစီ**တိ အနိယမဝစနမေတံ၊ ဒေဝါဒီသု ယဿ ကဿစိ။ **ကိမ္ဟိစီ**တိ ဣဒမ္ပိ အနိယမဝစနမေဝ၊ ကာမဘဝါဒီသု နဝသု ဘဝေသု ယတ္ထ ကတ္ထစိ။ **သေယျထိဒ**န္တိ အနိယမိတနိက္ခိတ္တအတ္ထဝိဘဇနတ္ထေ နိပါတော၊ တဿတ္ထော “ယံ ဝုတ္တံ ‘ကဿစိ ကိမ္ဟိစိ’တိ၊ တဿ တေ အတ္ထံ ဝိဘဇိဿာမီ”တိ။ အထ နံ ဝိဘဇန္တော “ဒေဝါနံ ဝါ ဒေဝတ္တာယာ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဒေဝါနံ ဝါ ဒေဝတ္တာယာ**တိ ယာ အယံ ဒေဝါနံ ဒေဝဘာဝါယ ခန္ဓဇာတိ၊ ယာယ ခန္ဓဇာတိယာ ဒေဝါ “ဒေဝါ”တိ ဝုစ္စန္တိ၊ သစေ ဟိ ဇာတိ[1] သဗ္ဗေနသဗ္ဗံ နာဘဝိဿာတိ ဣမိနာ နယေန သဗ္ဗပဒေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧတ္ထ စ **ဒေဝါ**တိ ဥပပတ္တိဒေဝါ။ **ဂန္ဓဗ္ဗာ**တိ မူလခန္ဓာဒီသု အဓိဝတ္ထဒေဝတာဝ။ **ယက္ခာ**တိ အမနုဿာ။ **ဘူတာ**တိ ယေ ကေစိ နိဗ္ဗတ္တသတ္တာ။ **ပက္ခိနော**တိ ယေ ကေစိ အဋ္ဌိပက္ခာ ဝါ စမ္မပက္ခာ ဝါ လောမပက္ခာ ဝါ၊ **သရီသပါ**တိ[2] ယေ ကေစိ ဘူမိယံ သရန္တာ ဂစ္ဆန္တိ။ **တေသံ တေသ**န္တိ တေသံ တေသံ ဒေဝဂန္ဓဗ္ဗာဒီနံ။ **တဒတ္ထာယာ**တိ ဒေဝဂန္ဓဗ္ဗာဒိဘာဝါယ။ **ဇာတိနိရောဓာ**တိ ဇာတိဝိဂမာ၊ ဇာတိအဘာဝါတိ အတ္ထော။

ဟေတူတိအာဒီနိ သဗ္ဗာနိပိ ကာရဏဝေဝစနာနိ ဧဝ။ ကာရဏဉှိ ယသ္မာ အတ္တနော ဖလတ္ထာယ ဟိနောတိ ပဝတ္တတိ၊ တသ္မာ “ဟေတူ”တိ ဝုစ္စတိ။ ယသ္မာ တံ ဖလံ နိဒေတိ “ဟန္ဒ နံ ဂဏှထာ”တိ[3] အပ္ပေတိ ဝိယ၊ တသ္မာ **နိဒါနံ**။ ယသ္မာ ဖလံ တတော သမုဒေတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဉ္စ ပဋိစ္စ ဧတိ ပဝတ္တတိ၊ တသ္မာ **သမုဒယော**တိ စ **ပစ္စယော**တိ စ ဝုစ္စတိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ အပိစ **ယဒိဒံ ဇာတီ**တိ ဧတ္ထ **ယဒိဒ**န္တိ နိပါတော၊ တဿ သဗ္ဗပဒေသု လိင်္ဂါနုရူပတော အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣဓ ပန “ယာ ဧသာ ဇာတီ”တိ အယမဿ အတ္ထော။ ဇရာမရဏဿ ဟိ ဇာတိ ဥပနိဿယကောဋိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။

၉၉။ ဘဝပဒေ “ကိမ္ဟိစီ”တိ ဣမိနာ ဩကာသပရိဂ္ဂဟော ကတော။ တတ္ထ ဟေဋ္ဌာ အဝီစိပရိယန္တံ ကတွာ ဥပရိ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိဒေဝေ အန္တောကရိတွာ **ကာမဘဝေါ** ဝေဒိတဗ္ဗော။ အယံ နယော ဥပပတ္တိဘဝေ။ ဣဓ ပန ကမ္မဘဝေ ယုဇ္ဇတိ။ သော ဟိ ဇာတိယာ ဥပနိဿယကောဋိယာဝ ပစ္စယော ဟောတိ။ ဥပါဒါနပဒါဒီသုပိ “ကိမ္ဟိစီ”တိ ဣမိနာ ဩကာသပရိဂ္ဂဟောဝ ကတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁-သာ စေ ဇာတိ (?) ၂-သိရိံသပါတိ (သီ၊ သျာ) ၃-ဣဒံ ဂဏှထ နန္တိ (က)

100. **Upādānapaccayā bhavo**ti ettha kāmupādānaṁ tiṇṇampi kammabhavānaṁ tiṇṇañca upapattibhavānaṁ paccayo, tathā sesānipīti upādānapaccayā catuvīsatibhavā veditabbā. Nippariyāyenettha dvādasa kammabhavā labbhanti. Tesaṁ upādānāni sahajātakoṭiyāpi upanissayakoṭiyāpi paccayo.

101. **Rūpataṇhā**ti rūpārammaṇe taṇhā. Esa nayo saddataṇhādīsu. Sā panesā taṇhā upādānassa sahajātakoṭiyāpi upanissayakoṭiyāpi paccayo hoti.

102. **Esa paccayo taṇhāya, yadidaṁ vedanā**ti ettha vipākavedanā taṇhāya upanissayakoṭiyā paccayo hoti, aññā aññathāpīti.

103. Ettāvatā pana Bhagavā vaṭṭamūlabhūtaṁ purimataṇhaṁ dassetvā idāni desanaṁ, piṭṭhiyaṁ paharitvā kesesu vā gahetvā viravantaṁ viravantaṁ maggato okkamento viya navahi padehi samudācārataṇhaṁ dassento “iti kho panetaṁ Ānanda vedanaṁ paṭicca taṇhā”ti-ādimāha. Tattha **taṇhā**ti dve taṇhā esanataṇhā ca, esitataṇhā ca. Yāya taṇhāya ajapathasaṅkupathādīni paṭipajjitvā bhoge esati gavesati, ayaṁ **esanataṇhā** nāma. Yā tesu esitesu gavesitesu paṭiladdhesu taṇhā, ayaṁ **esitataṇhā** nāma. Tadubhayampi samudācārataṇhāya eva adhivacanaṁ. Tasmā duvidhāpesā vedanaṁ paṭicca taṇhā nāma. **Pariyesanā** nāma rūpādi-ārammaṇapariyesanā, sā hi taṇhāya sati hoti. **Lābho**ti rūpādi-ārammaṇapaṭilābho, so hi pariyesanāya sati hoti. **Vinicchayo** pana ñāṇataṇhādiṭṭhivitakkavasena catubbidho. Tattha “sukhavinicchayaṁ jaññā, sukhavinicchayaṁ ñatvā ajjhattaṁ sukhamanuyuñjeyyā”ti[1] ayaṁ **ñāṇavinicchayo.** “Vinicchayoti dve vinicchayā taṇhāvinicchayo ca diṭṭhivinicchayo cā”ti[2] evaṁ āgatāni aṭṭhasatataṇhāvicaritāni **taṇhāvinicchayo**. Dvāsaṭṭhi diṭṭhiyo **diṭṭhivinicchayo**. “Chando kho Devānaminda vitakkanidāno”ti[3] imasmiṁ pana sutte idha vinicchayoti vutto vitakkoyeva āgato. Lābhaṁ labhitvā hi iṭṭhāniṭṭhaṁ sundarāsundarañca vitakkeneva

1. Ma 3. 273 piṭṭhe. 2. Khu 7. 205 piṭṭhe. 3. Dī 2. 221 piṭṭhe.

၁၀၀။ **ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ**တိ ဧတ္ထ ကာမုပါဒါနံ တိဏ္ဏမ္ပိ ကမ္မဘဝါနံ တိဏ္ဏဉ္စ ဥပပတ္တိဘဝါနံ ပစ္စယော၊ တထာ သေသာနိပီတိ ဥပါဒါနပစ္စယာ စတုဝီသတိဘဝါ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ နိပ္ပရိယာယေနေတ္ထ ဒွါဒသ ကမ္မဘဝါ လဗ္ဘန္တိ။ တေသံ ဥပါဒါနာနိ သဟဇာတကောဋိယာပိ ဥပနိဿယကောဋိယာပိ ပစ္စယော။

၁၀၁။ **ရူပတဏှာ**တိ ရူပါရမ္မဏေ တဏှာ။ ဧသ နယော သဒ္ဒတဏှာဒီသု။ သာ ပနေသာ တဏှာ ဥပါဒါနဿ သဟဇာတကောဋိယာပိ ဥပနိဿယကောဋိယာပိ ပစ္စယော ဟောတိ။

၁၀၂။ **ဧသ ပစ္စယော တဏှာယ၊ ယဒိဒံ ဝေဒနာ**တိ ဧတ္ထ ဝိပါကဝေဒနာ တဏှာယ ဥပနိဿယကောဋိယာ ပစ္စယော ဟောတိ၊ အညာ အညထာပီတိ။

၁၀၃။ ဧတ္တာဝတာ ပန ဘဂဝါ ဝဋ္ဋမူလဘူတံ ပုရိမတဏှံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ဒေသနံ, ပိဋ္ဌိယံ ပဟရိတွာ ကေသေသု ဝါ ဂဟေတွာ ဝိရဝန္တံ ဝိရဝန္တံ မဂ္ဂတော ဩက္ကမေန္တော ဝိယ နဝဟိ ပဒေဟိ သမုဒါစာရတဏှံ ဒဿေန္တော “ဣတိ ခေါ ပနေတံ အာနန္ဒ ဝေဒနံ ပဋိစ္စ တဏှာ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **တဏှာ**တိ ဒွေ တဏှာ ဧသနတဏှာ စ, ဧသိတတဏှာ စ။ ယာယ တဏှာယ အဇပထသင်္ကုပထာဒီနိ ပဋိပဇ္ဇိတွာ ဘောဂေ ဧသတိ ဂဝေသတိ၊ အယံ **ဧသနတဏှာ** နာမ။ ယာ တေသု ဧသိတေသု ဂဝေသိတေသု ပဋိလဒ္ဓေသု တဏှာ၊ အယံ **ဧသိတတဏှာ** နာမ။ တဒုဘယမ္ပိ သမုဒါစာရတဏှာယ ဧဝ အဓိဝစနံ။ တသ္မာ ဒုဝိဓာပေသာ ဝေဒနံ ပဋိစ္စ တဏှာ နာမ။ **ပရိယေသနာ** နာမ ရူပါဒိအာရမ္မဏပရိယေသနာ၊ သာ ဟိ တဏှာယ သတိ ဟောတိ။ **လာဘော**တိ ရူပါဒိအာရမ္မဏပဋိလာဘော၊ သော ဟိ ပရိယေသနာယ သတိ ဟောတိ။ **ဝိနိစ္ဆယော** ပန ဉာဏတဏှာဒိဋ္ဌိဝိတက္ကဝသေန စတုဗ္ဗိဓော။ တတ္ထ “သုခဝိနိစ္ဆယံ ဇညာ၊ သုခဝိနိစ္ဆယံ ဉတွာ အဇ္ဈတ္တံ သုခမနုယုဉ္ဇေယျာ”တိ[၁] အယံ **ဉာဏဝိနိစ္ဆယော**။ “ဝိနိစ္ဆယောတိ ဒွေ ဝိနိစ္ဆယာ တဏှာဝိနိစ္ဆယော စ ဒိဋ္ဌိဝိနိစ္ဆယော စာ”တိ[၂] ဧဝံ အာဂတာနိ အဋ္ဌသတတဏှာဝိစရိတာနိ **တဏှာဝိနိစ္ဆယော**။ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိယော **ဒိဋ္ဌိဝိနိစ္ဆယော**။ “ဆန္ဒော ခေါ ဒေဝါနမိန္ဒ ဝိတက္ကနိဒါနော”တိ[၃] ဣမသ္မိံ ပန သုတ္တေ ဣဓ ဝိနိစ္ဆယောတိ ဝုတ္တော ဝိတက္ကောယေဝ အာဂတော။ လာဘံ လဘိတွာ ဟိ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌံ သုန္ဒရာသုန္ဒရဉ္စ ဝိတက္ကေနေဝ

၁-မ ၃-၂၇၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၇-၂၀၅-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဒီ ၂-၂၂၁-ပိဋ္ဌေ။

vinicchināti[1] "ettakaṁ me rūpārammaṇatthāya bhavissati, ettakaṁ saddādi-ārammaṇatthāya, ettakaṁ mayhaṁ bhavissati, ettakaṁ parassa, ettakaṁ paribhuñjissāmi, ettakaṁ nidahissāmī"ti. Tena vuttaṁ "lābhaṁ paṭicca vinicchayo"ti.

Chandarāgoti evaṁ akusalavitakkena vitakkitavatthusmiṁ dubbalarāgo ca balavarāgo ca uppajjati, idañhi idha taṇhā. **Chando**ti dubbalarāgassādhivacanaṁ. **Ajjhosānan**ti ahaṁ mamanti balavasanniṭṭhānaṁ. **Pariggaho**ti taṇhādiṭṭhivasena pariggahaṇakaraṇaṁ. **Macchariyan**ti parehi sādhāraṇabhāvassa asahanatā. Tenevassa porāṇā evaṁ vacanatthaṁ vadanti "idaṁ acchariyaṁ mayhameva hotu, mā aññesaṁ acchariyaṁ hotūti pavattattā macchariyanti vuccatī"ti. **Ārakkho**ti dvārapidahana, mañjusagopanādivasena suṭṭhu rakkhaṇaṁ. Adhikarotīti **adhikaraṇaṁ,** kāraṇassetaṁ nāmaṁ. **Ārakkhādhikaraṇan**ti bhāvanapuṁsakaṁ, ārakkhahetūti attho. Daṇḍādānādīsu paranisedhanatthaṁ daṇḍassa ādānaṁ **daṇḍādānaṁ.** Ekatodhārādino satthassa ādānaṁ **satthādānaṁ. Kalaho**ti kāyakalahopi vācākalahopi. Purimo purimo virodho **viggaho.** Pacchimo pacchimo **vivādo.** Tuvaṁtuvanti agāravavacanaṁ **tuvaṁtuvaṁ.**

112. Idāni paṭilomanayenāpi taṁsamudācārataṇhaṁ dassetuṁ puna "ārakkhādhikaraṇan"ti ārabhanto desanaṁ nivattesi. Tattha **kāmataṇhā**ti pañcakāmaguṇikarāgavasena uppannā rūpāditaṇhā. **Bhavataṇhā**ti sassatadiṭṭhisahagato rāgo. **Vibhavataṇhā**ti ucchedadiṭṭhisahagato rāgo. **Ime dve dhammā**ti vaṭṭamūlataṇhā ca samudācārataṇhā cāti ime dve dhammā. **Dvayenā**ti taṇhālakkhaṇavasena ekabhāvaṁ gatāpi vaṭṭamūlasamudācāravasena dvīhi koṭṭhāsehi vedanāya ekasamosaraṇā bhavanti, vedanāpaccayena ekapaccayāti attho. Tividhañhi samosaraṇaṁ osaraṇasamosaraṇaṁ, sahajātasamosaraṇaṁ, paccayasamosaraṇañca. Tattha "atha kho sabbāni tāni kāmasamosaraṇāni bhavantī"ti idaṁ **osaraṇasamosaraṇaṁ** nāma. "Chandamūlakā āvuso ete dhammā phassasamudayā vedanā samosaraṇā"ti[2] idaṁ **sahajātasamosaraṇaṁ** nāma. "Dvayena vedanāya ekasamosaraṇā"ti[3] idaṁ pana **paccayasamosaraṇan**ti veditabbaṁ.

---
1. Vinicchindati (Syā, Ka)   2. Aṁ 3. 152, 341 piṭṭhesu.
3. Saṁvaṇṇiyamānapāṭhoyeva.

ဝိနိစ္ဆိနာတိ[၁] "ဧတ္တကံ မေ ရူပါရမ္မဏတ္ထာယ ဘဝိဿတိ၊ ဧတ္တကံ သဒ္ဒါဒိအာ-ရမ္မဏတ္ထာယ၊ ဧတ္တကံ မယှံ ဘဝိဿတိ၊ ဧတ္တကံ ပရဿ၊ ဧတ္တကံ ပရိဘုဉ္ဇိဿာမိ၊ ဧတ္တကံ နိဒဟိဿာမီတိ။ တေန ဝုတ္တံ "လာဘံ ပဋိစ္စ ဝိနိစ္ဆယော"တိ။

ဆန္ဒရာဂေါတိ ဧဝံ အကုသလဝိတက္ကေန ဝိတက္ကိတဝတ္ထုသ္မိံ ဒုဗ္ဗလရာဂေါ စ ဗလဝရာဂေါ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဣဒဉှိ ဣဓ တဏှာ။ **ဆန္ဒော**တိ ဒုဗ္ဗလရာဂဿာဓိဝစနံ။ **အဇ္ဈောသာန**န္တိ အဟံ မမန္တိ ဗလဝသန္နိဋ္ဌာနံ။ **ပရိဂ္ဂဟော**တိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန ပရိဂ္ဂဟဏကရဏံ။ **မစ္ဆရိယ**န္တိ ပရေဟိ သာဓာရဏဘာဝဿ အသဟနတာ။ တေနေဝဿ ပေါရာဏာ ဧဝံ ဝစနတ္ထံ ဝဒန္တိ "ဣဒံ အစ္ဆရိယံ မယှမေဝ ဟောတု၊ မာ အညေသံ အစ္ဆရိယံ ဟောတူတိ ပဝတ္တတ္တာ မစ္ဆရိယန္တိ ဝုစ္စတီ"တိ။ **အာရက္ခော**တိ ဒွါရပိဒဟန,မဉ္ဇူသဂေါပနာဒိဝသေန သုဋ္ဌု ရက္ခဏံ။ အဓိကရောတီတိ **အဓိကရဏံ၊** ကာရဏဿေတံ နာမံ။ **အာရက္ခာဓိကရဏ**န္တိ ဘာဝနပုံသကံ၊ အာရက္ခဟေတူတိ အတ္ထော။ ဒဏ္ဍာဒါနာဒီသု ပရနိသေဓနတ္ထံ ဒဏ္ဍဿ အာဒါနံ **ဒဏ္ဍာဒါနံ။** ဧကတောဓာရာဒိနော သတ္ထဿ အာဒါနံ **သတ္ထာဒါနံ။ ကလဟော**တိ ကာယကလဟောပိ ဝါစာကလဟောပိ။ ပုရိမော ပုရိမော ဝိရောဓော **ဝိဂ္ဂဟော။** ပစ္ဆိမော ပစ္ဆိမော **ဝိဝါဒေါ။** တုဝံတုဝန္တိ အဂါရဝဝစနံ **တုဝံတုဝံ။**

၁၁၂။ ဣဒါနိ ပဋိလောမနယေနာပိ တံသမုဒါစာရတဏှံ ဒဿေတုံ ပုန "အာရက္ခာဓိကရဏ"န္တိ အာရဘန္တော ဒေသနံ နိဝတ္တေသိ။ တတ္ထ **ကာမတဏှာ**တိ ပဉ္စကာမဂုဏိကရာဂဝသေန ဥပ္ပန္နာ ရူပါဒိတဏှာ။ **ဘဝတဏှာ**တိ သဿတဒိဋ္ဌိသဟဂတော ရာဂေါ။ **ဝိဘဝတဏှာ**တိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသဟဂတော ရာဂေါ။ **ဣမေ ဒွေ ဓမ္မာ**တိ ဝဋ္ဋမူလတဏှာ စ သမုဒါစာရတဏှာ စာတိ ဣမေ ဒွေ ဓမ္မာ။ **ဒွယေနာ**တိ တဏှာလက္ခဏဝသေန ဧကဘာဝံ ဂတာပိ ဝဋ္ဋမူလသမုဒါစာရဝသေန ဒွီဟိ ကောဋ္ဌာသေဟိ ဝေဒနာယ ဧကသမောသရဏာ ဘဝန္တိ၊ ဝေဒနာပစ္စယေန ဧကပစ္စယာတိ အတ္ထော။ တိဝိဓဉှိ သမောသရဏံ ဩသရဏသမောသရဏံ, သဟဇာတသမောသရဏံ, ပစ္စယသမောသရဏဉ္စ။ တတ္ထ "အထ ခေါ သဗ္ဗာနိ တာနိ ကာမသမောသရဏာနိ ဘဝန္တီ"တိ ဣဒံ **ဩသရဏသမောသရဏံ** နာမ။ "ဆန္ဒမူလကာ အာဝုသော ဧတေ ဓမ္မာ ဖဿသမုဒယာ ဝေဒနာ သမောသရဏာ"တိ[၂] ဣဒံ **သဟဇာတသမောသရဏံ** နာမ။ "ဒွယေန ဝေဒနာယ ဧကသမောသရဏာ"တိ[၃] ဣဒံ ပန **ပစ္စယသမောသရဏ**န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁-ဝိနိစ္ဆိန္ဒတိ (သျာ၊ က)   ၂-အံ ၃-၁၅၂-၃၄၁-ပိဋ္ဌေသု။   ၃-သံဝဏ္ဏိယမာနပါဌောယေဝ။

113. **Cakkhusamphasso**ti-ādayo sabbe vipākaphassāyeva. Tesu ṭhapetvā cattāro lokuttaravipākaphasse avasesā dvattiṁsaphassā honti. **Yadidaṁ phasso**ti ettha pana phasso bahudhā vedanāya paccayo hoti.

114. **Yehi Ānanda ākārehī**ti-ādīsu ākārā vuccanti vedanādīnaṁ aññamaññaṁ asadisasabhāvā. Teyeva sādhukaṁ dassiyamānā taṁ taṁ līnamatthaṁ gamentīti **liṅgāni.** Tassa tassa sañjānanahetuto **nimittāni.** Tathā tathā uddisitabbato **uddesā.** Tasmā ayamettha attho—"Ānanda yehi ākārehi -pa- yehi uddesehi nāmakāyassa nāmasamūhassa paññatti hoti, yā esā ca vedanāya vedayitākāre vedayitaliṅge vedayitanimitte vedanāti uddese sati, saññāya sañjānanākāre sañjānanaliṅge sañjānananimitte saññāti uddese sati, saṅkhārānaṁ cetanākāre cetanāliṅge cetanānimitte cetanāti uddese sati, viññāṇassa vijānanākāre vijānanaliṅge vijānananimitte viññāṇanti uddese sati 'ayaṁ nāmakāyo'ti nāmakāyassa paññatti hoti, tesu nāmakāyappaññattihetūsu vedanādīsu ākārādīsu asati api nu kho rūpakāye adhivacanasamphasso paññāyetha. Yvāyaṁ cattāro khandhe vatthuṁ katvā manodvāre adhivacanasamphassavevacano manosamphasso uppajjati, api nu kho so rūpakāye paññāyetha, pañca pasāde vatthuṁ katvā katvā uppajjeyyā"ti. Atha āyasmā Ānando ambarukkhe asati jamburukkhato ambapakkassa uppattiṁ viya rūpakāyato tassa uppattiṁ asampaṭicchanto **no hetaṁ bhante**ti āha.

Dutiyapañhe ruppanākāraruppanaliṅgaruppananimittavasena rūpanti uddesavasena ca ākārādīnaṁ attho veditabbo. **Paṭighasamphasso**ti[1] sappaṭighaṁ rūpakkhandhaṁ vatthuṁ katvā uppajjanakasamphasso. Idhāpi thero jamburukkhe asati amburukkhato jambupakkassa uppattiṁ viya nāmakāyato tassa uppattiṁ asampaṭicchanto "no hetaṁ bhante"ti āha.

---

1. Sappaṭighasamphassoti (Ka)

၁၁၃။ **စက္ခုသမ္ဖဿော**တိအာဒယော သဗ္ဗေ ဝိပါကဖဿာယေဝ။ တေသု ဌပေတွာ စတ္တာရော လောကုတ္တရဝိပါကဖဿေ အဝသေသာ ဒွတ္တိံသဖဿာ ဟောန္တိ။ **ယဒိဒံ ဖဿော**တိ ဧတ္ထ ပန ဖဿော ဗဟုဓာ ဝေဒနာယ ပစ္စယော ဟောတိ။

၁၁၄။ **ယေဟိ အာနန္ဒ အာကာရေဟီ**တိအာဒီသု အာကာရာ ဝုစ္စန္တိ ဝေဒနာဒီနံ အညမညံ အသဒိသသဘာဝါ။ တေယေဝ သာဓုကံ ဒဿိယမာနာ တံ တံ လီနမတ္ထံ ဂမေန္တီတိ **လိင်္ဂါနိ**။ တဿ တဿ သဉ္ဇာနနဟေတုတော **နိမိတ္တာနိ**။ တထာ တထာ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗတော **ဥဒ္ဒေသာ**။ တသ္မာ အယမေတ္ထ အတ္ထော—"အာနန္ဒ ယေဟိ အာကာရေဟိ။ပ။ ယေဟိ ဥဒ္ဒေသေဟိ နာမကာယဿ နာမသမူဟဿ ပညတ္တိ ဟောတိ၊ ယာ ဧသာ စ ဝေဒနာယ ဝေဒယိတာကာရေ ဝေဒယိတလိင်္ဂေ ဝေဒယိတနိမိတ္တေ ဝေဒနာတိ ဥဒ္ဒေသေ သတိ, သညာယ သဉ္ဇာနနာကာရေ သဉ္ဇာနနလိင်္ဂေ သဉ္ဇာနနနိမိတ္တေ သညာတိ ဥဒ္ဒေသေ သတိ, သင်္ခါရာနံ စေတနာကာရေ စေတနာလိင်္ဂေ စေတနာနိမိတ္တေ စေတနာတိ ဥဒ္ဒေသေ သတိ, ဝိညာဏဿ ဝိဇာနနာကာရေ ဝိဇာနနလိင်္ဂေ ဝိဇာနနနိမိတ္တေ ဝိညာဏန္တိ ဥဒ္ဒေသေ သတိ 'အယံ နာမကာယော'တိ နာမကာယဿ ပညတ္တိ ဟောတိ၊ တေသု နာမကာယပ္ပညတ္တိဟေတူသု ဝေဒနာဒီသု အာကာရာဒီသု အသတိ အပိ နု ခေါ ရူပကာယေ အဓိဝစနသမ္ဖဿော ပညာယေထ။ ယွာယံ စတ္တာရော ခန္ဓေ ဝတ္ထုံ ကတွာ မနောဒွါရေ အဓိဝစနသမ္ဖဿဝေဝစနော မနောသမ္ဖဿော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အပိ နု ခေါ သော ရူပကာယေ ပညာယေထ၊ ပဉ္စ ပသာဒေ ဝတ္ထုံ ကတွာ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇေယျာ"တိ။ အထ အာယသ္မာ အာနန္ဒော အမ္ဗရုက္ခေ အသတိ ဇမ္ဗုရုက္ခတော အမ္ဗပက္ကဿ ဥပ္ပတ္တိံ ဝိယ ရူပကာယတော တဿ ဥပ္ပတ္တိံ အသမ္ပဋိစ္ဆန္တော **နော ဟေတံ ဘန္တေ**တိ အာဟ။

ဒုတိယပဉ္ဟေ ရုပ္ပနာကာရရုပ္ပနလိင်္ဂရုပ္ပနနိမိတ္တဝသေန ရူပန္တိ ဥဒ္ဒေသဝသေန စ အာကာရာဒီနံ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ပဋိဃသမ္ဖဿော**တိ[1] သပ္ပဋိဃံ ရူပက္ခန္ဓံ ဝတ္ထုံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇနကသမ္ဖဿော။ ဣဓာပိ ထေရော ဇမ္ဗုရုက္ခေ အသတိ အမ္ဗရုက္ခတော ဇမ္ဗုပက္ကဿ ဥပ္ပတ္တိံ ဝိယ နာမကာယတော တဿ ဥပ္ပတ္တိံ အသမ္ပဋိစ္ဆန္တော "နော ဟေတံ ဘန္တေ"တိ အာဟ။

၁-သပ္ပဋိဃသမ္ဖဿောတိ (က)

Tatiyapañho ubhayavaseneva vutto. Tatra thero ākāse ambajambupakkānaṁ uppattiṁ viya nāmarūpābhāve dvinnampi phassānaṁ uppattiṁ asampaṭicchanto “no hetaṁ bhante”ti āha.

Evaṁ dvinnaṁ phassānaṁ visuṁ visuṁ paccayaṁ dassetvā idāni dvinnampi tesaṁ avisesato nāmarūpapaccayataṁ dassetuṁ “yehi Ānanda ākārehī”ti catutthaṁ pañhaṁ ārabhi. **Yadidaṁ nāmarūpan**ti yaṁ idaṁ nāmarūpaṁ, yaṁ idaṁ chasupi dvāresu nāmarūpaṁ, eseva hetu eseva paccayoti attho. Cakkhudvārādīsu hi cakkhādīni ceva rūpārammaṇādīni ca rūpaṁ, sampayuttakā khandhā nāmanti evaṁ pañcavidhopi so phasso nāmarūpapaccayāva phasso. Manodvārepi hadayavatthuñceva yañca rūpaṁ ārammaṇaṁ hoti, idaṁ rūpaṁ. Sampayuttadhammā ceva yañca arūpaṁ ārammaṇaṁ hoti, idaṁ arūpaṁ nāma. Evaṁ manosamphassopi nāmarūpapaccayā phassoti veditabbo. Nāmarūpaṁ panassa bahudhā paccayo hoti.

115. **Na okkamissathā**ti pavisitvā pavattamānaṁ viya paṭisandhivasena na vattissatha. **Samuccissathā**ti paṭisandhiviññāṇe asati api nu kho suddhaṁ avasesaṁ nāmarūpaṁ antomātukucchismiṁ kalalādibhāvena samuccitaṁ missakabhūtaṁ hutvā vattissatha. **Okkamitvā vokkamissathā**ti paṭisandhivasena okkamitvā cutivasena vokkamissatha, nirujjhissathāti attho. So panassa nirodho na tasseva cittassa nirodhena, na tato dutiyatatiyānaṁ nirodhena hoti. Paṭisandhicittena hi saddhiṁ samuṭṭhitāni samatiṁsa kammajarūpāni nibbattanti. Tesu pana ṭhitesuyeva soḷasa bhavaṅgacittāni uppajjitvā nirujjhanti. Etasmiṁ antare gahitapaṭisandhikassa dārakassa vā mātuyā vā panassa antarāyo natthi. Ayañhi **anokāso** nāma. Sace pana paṭisandhicittena saddhiṁ samuṭṭhitarūpāni sattarasamassa bhavaṅgassa paccayaṁ dātuṁ sakkonti, pavatti pavattati, paveṇī ghaṭiyati. Sace pana na sakkonti, pavatti nappavattati, paveṇī na ghaṭiyati, **vokkamati**[1] nāma hoti, taṁ sandhāya “okkamitvā vokkamissathā”ti vuttaṁ.

Itthattāyāti itthabhāvāya, evaṁ paripuṇṇapañcakkhandhabhāvāyāti attho. **Daharasseva sato**ti mandassa bālasseva santassa. **Vocchijjissathā**ti

1. Vokkamanaṁ (Syā)

တတိယပဉ္ဟော ဥဘယဝသေနေဝ ဝုတ္တော။ တတ္ထ ထေရော အာကာသေ အမ္ဗဇမ္ဗုပက္ကာနံ ဥပ္ပတ္တိံ ဝိယ နာမရူပါဘာဝေ ဒွိန္နမ္ပိ ဖဿာနံ ဥပ္ပတ္တိံ အသမ္ပဋိစ္ဆန္တော “နော ဟေတံ ဘန္တေ”တိ အာဟ။

ဧဝံ ဒွိန္နံ ဖဿာနံ ဝိသုံ ဝိသုံ ပစ္စယံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ဒွိန္နမ္ပိ တေသံ အဝိသေသတော နာမရူပပစ္စယတံ ဒဿေတုံ “ယေဟိ အာနန္ဒ အာကာရေဟီ”တိ စတုတ္ထံ ပဉ္ဟံ အာရဘိ။ **ယဒိဒံ နာမရူပ**န္တိ ယံ ဣဒံ နာမရူပံ၊ ယံ ဣဒံ ဆသုပိ ဒွါရေသု နာမရူပံ၊ ဧသေဝ ဟေတု ဧသေဝ ပစ္စယောတိ အတ္ထော။ စက္ခုဒွါရာဒီသု ဟိ စက္ခာဒီနိ စေဝ ရူပါရမ္မဏာဒီနိ စ ရူပံ၊ သမ္ပယုတ္တကာ ခန္ဓာ နာမန္တိ ဧဝံ ပဉ္စဝိဓောပိ သော ဖဿော နာမရူပပစ္စယာဝ ဖဿော။ မနောဒွါရေပိ ဟဒယဝတ္ထုဉ္စေဝ ယဉ္စ ရူပံ အာရမ္မဏံ ဟောတိ၊ ဣဒံ ရူပံ။ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ စေဝ ယဉ္စ အရူပံ အာရမ္မဏံ ဟောတိ၊ ဣဒံ အရူပံ နာမ။ ဧဝံ မနောသမ္ဖဿောပိ နာမရူပပစ္စယာ ဖဿောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ နာမရူပံ ပနဿ ဗဟုဓာ ပစ္စယော ဟောတိ။

၁၁၅။ **န ဩက္ကမိဿထာ**တိ ပဝိသိတွာ ပဝတ္တမာနံ ဝိယ ပဋိသန္ဓိဝသေန န ဝတ္တိဿထ။ **သမုစ္စိဿထာ**တိ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏေ အသတိ အပိ နု ခေါ သုဒ္ဓံ အဝသေသံ နာမရူပံ အန္တောမာတုကုစ္ဆိသ္မိံ ကလလာဒိဘာဝေန သမုစ္စိတံ မိဿကဘူတံ ဟုတွာ ဝတ္တိဿထ။ **ဩက္ကမိတွာ ဝေါက္ကမိဿထာ**တိ ပဋိသန္ဓိဝသေန ဩက္ကမိတွာ စုတိဝသေန ဝေါက္ကမိဿထ၊ နိရုဇ္ဈိဿထာတိ အတ္ထော။ သော ပနဿ နိရောဓော န တဿေဝ စိတ္တဿ နိရောဓေန၊ န တတော ဒုတိယတတိယာနံ နိရောဓေန ဟောတိ။ ပဋိသန္ဓိစိတ္တေန ဟိ သဒ္ဓိံ သမုဋ္ဌိတာနိ သမတိံသ ကမ္မဇရူပါနိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ တေသု ပန ဌိတေသုယေဝ သောဠသ ဘဝင်္ဂစိတ္တာနိ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ နိရုဇ္ဈန္တိ။ ဧတသ္မိံ အန္တရေ ဂဟိတပဋိသန္ဓိကဿ ဒါရကဿ ဝါ မာတုယာ ဝါ ပနဿ အန္တရာယော နတ္ထိ။ အယဉှိ **အနောကာသော** နာမ။ သစေ ပန ပဋိသန္ဓိစိတ္တေန သဒ္ဓိံ သမုဋ္ဌိတရူပါနိ သတ္တရသမဿ ဘဝင်္ဂဿ ပစ္စယံ ဒါတုံ သက္ကောန္တိ၊ ပဝတ္တိ ပဝတ္တတိ၊ ပဝေဏီ ဃဋီယတိ။ သစေ ပန န သက္ကောန္တိ၊ ပဝတ္တိ နပ္ပဝတ္တတိ၊ ပဝေဏီ န ဃဋီယတိ၊ **ဝေါက္ကမတိ**[၁] နာမ ဟောတိ၊ တံ သန္ဓာယ “ဩက္ကမိတွာ ဝေါက္ကမိဿထာ”တိ ဝုတ္တံ။

ဣတ္ထတ္တာယာတိ ဣတ္ထဘာဝါယ၊ ဧဝံ ပရိပုဏ္ဏပဉ္စက္ခန္ဓဘာဝါယာတိ အတ္ထော။ **ဒဟရဿေဝ သတော**တိ မန္ဒဿ ဗာလဿေဝ သန္တဿ။ **ဝေါစ္ဆိဇ္ဇိဿထာ**တိ

၁-ဝေါက္ကမနံ (သျာ)

upacchijjissatha. **Vuḍḍhiṁ virūḷhiṁ vepullan**ti viññāṇe upacchinne suddhaṁ nāmarūpameva uṭṭhahitvā paṭhamavayavasena vuḍḍhiṁ, majjhimavayavasena virūḷhiṁ, pacchimavayavasena vepullaṁ api nu kho āpajjissathāti. Dasavassavīsativassavassasatavassasahassasampāpanena vā api nu kho vuḍḍhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjissathāti attho.

Tasmātihānandāti yasmā mātukucchiyaṁ paṭisandhiggahaṇepi kucchivāsepi kucchito nikkhamanepi, pavattiyaṁ dasavassādikālepi viññāṇamevassa paccayo, tasmā eseva hetu esa paccayo nāmarūpassa yadidaṁ viññāṇaṁ. Yathā hi rājā attano parisaṁ niggaṇhanto evaṁ vadeyya "tvaṁ uparājā, tvaṁ senāpatīti kena kato, nanu mayā kato, sace hi mayi akaronte tvaṁ attano dhammatāya uparājā vā senāpati vā bhaveyyāsi, jāneyyāma vo balan"ti. Evameva viññāṇaṁ nāmarūpassa paccayo hoti[1]. Atthato evaṁ nāmarūpaṁ vadati viya "tvaṁ nāmaṁ, tvaṁ rūpaṁ, tvaṁ nāmarūpaṁ nāmāti kena kataṁ, nanu mayā kataṁ, sace hi mayi purecārike hutvā mātukucchismiṁ paṭisandhiṁ agaṇhante tvaṁ nāmaṁ vā rūpaṁ vā nāmarūpaṁ vā bhaveyyāsi, jāneyyāma vā balan"ti. Taṁ panetaṁ viññāṇaṁ nāmarūpassa bahudhā paccayo hoti.

116. **Dukkhasamudayasambhavo**ti dukkharāsisambhavo. **Yadidaṁ nāmarūpan**ti yaṁ idaṁ nāmarūpaṁ, eseva hetu esa paccayā. Yathā hi rājapurisā rājānaṁ niggaṇhanto evaṁ vadeyyuṁ "tvaṁ rājāti kena kato, nanu mayā kato, sace hi mayi uparājaṭṭhāne, mayi senāpatiṭṭhāne atiṭṭhante tvaṁ ekakova rājā bhaveyyāsi, passeyyāma te rājabhāvan"ti, evameva nāmarūpampi atthato evaṁ viññāṇaṁ vadati viya "tvaṁ paṭisandhiviññāṇanti kena kataṁ, nanu amhehi kataṁ, sace hi tvaṁ tayo khandhe hadayavatthuñca anissāya paṭisandhiviññāṇaṁ nāma bhaveyyāsi, passeyyāma te paṭisandhiviññāṇabhāvan"ti. Tañca panetaṁ nāmarūpaṁ viññāṇassa bahudhā paccayo hoti.

Ettāvatā khoti viññāṇe nāmarūpassa paccaye honte, nāmarūpe viññāṇassa paccaye honte, dvīsu aññamaññapaccayavasena pavattesu

1. Hontaṁ (?)

ဥပစ္ဆိဇ္ဇိဿထ။ **ဝုဍ္ဎိံ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လ**န္တိ ဝိညာဏေ ဥပစ္ဆိန္နေ သုဒ္ဓံ နာမရူပမေဝ ဥဋ္ဌဟိတွာ ပဌမဝယဝသေန ဝုဍ္ဎိံ, မဇ္ဈိမဝယဝသေန ဝိရူဠှိံ, ပစ္ဆိမဝယဝသေန ဝေပုလ္လံ အပိ နု ခေါ အာပဇ္ဇိဿထာတိ။ ဒသဝဿဝီသတိဝဿဝဿသတဝဿသဟဿသမ္ပာပနေန ဝါ အပိ နု ခေါ ဝုဍ္ဎိံ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇိဿထာတိ အတ္ထော။

တသ္မာတိဟာနန္ဒာတိ ယသ္မာ မာတုကုစ္ဆိယံ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏေပိ ကုစ္ဆိဝါသေပိ ကုစ္ဆိတော နိက္ခမနေပိ, ပဝတ္တိယံ ဒသဝဿာဒိကာလေပိ ဝိညာဏမေဝဿ ပစ္စယော၊ တသ္မာ ဧသေဝ ဟေတု ဧသ ပစ္စယော နာမရူပဿ ယဒိဒံ ဝိညာဏံ။ ယထာ ဟိ ရာဇာ အတ္တနော ပရိသံ နိဂ္ဂဏှန္တော ဧဝံ ဝဒေယျ "တွံ ဥပရာဇာ, တွံ သေနာပတီတိ ကေန ကတော၊ နနု မယာ ကတော၊ သစေ ဟိ မယိ အကရောန္တေ တွံ အတ္တနော ဓမ္မတာယ ဥပရာဇာ ဝါ သေနာပတိ ဝါ ဘဝေယျာသိ၊ ဇာနေယျာမ ဝေါ ဗလ"န္တိ။ ဧဝမေဝ ဝိညာဏံ နာမရူပဿ ပစ္စယော ဟောတိ[၁]။ အတ္ထတော ဧဝံ နာမရူပံ ဝဒတိ ဝိယ "တွံ နာမံ, တွံ ရူပံ, တွံ နာမရူပံ နာမာတိ ကေန ကတံ၊ နနု မယာ ကတံ၊ သစေ ဟိ မယိ ပုရေစာရိကေ ဟုတွာ မာတုကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ အဂဏှန္တေ တွံ နာမံ ဝါ ရူပံ ဝါ နာမရူပံ ဝါ ဘဝေယျာသိ၊ ဇာနေယျာမ ဝေါ ဗလ"န္တိ။ တံ ပနေတံ ဝိညာဏံ နာမရူပဿ ဗဟုဓာ ပစ္စယော ဟောတိ။

၁၁၆။ **ဒုက္ခသမုဒယသမ္ဘဝေါ**တိ ဒုက္ခရာသိသမ္ဘဝေါ။ **ယဒိဒံ နာမရူပ**န္တိ ယံ ဣဒံ နာမရူပံ၊ ဧသေဝ ဟေတု ဧသ ပစ္စယော။ ယထာ ဟိ ရာဇပုရိသာ ရာဇာနံ နိဂ္ဂဏှန္တော ဧဝံ ဝဒေယျုံ "တွံ ရာဇာတိ ကေန ကတော၊ နနု မယာ ကတော၊ သစေ ဟိ မယိ ဥပရာဇဋ္ဌာနေ, မယိ သေနာပတိဋ္ဌာနေ အတိဋ္ဌန္တေ တွံ ဧကကောဝ ရာဇာ ဘဝေယျာသိ၊ ပဿေယျာမ တေ ရာဇဘာဝ"န္တိ၊ ဧဝမေဝ နာမရူပမ္ပိ အတ္ထတော ဧဝံ ဝိညာဏံ ဝဒတိ ဝိယ "တွံ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏန္တိ ကေန ကတံ၊ နနု အမှေဟိ ကတံ၊ သစေ ဟိ တွံ တယော ခန္ဓေ ဟဒယဝတ္ထုဉ္စ အနိဿာယ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏံ နာမ ဘဝေယျာသိ၊ ပဿေယျာမ တေ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏဘာဝ"န္တိ။ တဉ္စ ပနေတံ နာမရူပံ ဝိညာဏဿ ဗဟုဓာ ပစ္စယော ဟောတိ။

ဧတ္တာဝတာ ခေါတိ ဝိညာဏေ နာမရူပဿ ပစ္စယေ ဟောန္တေ, နာမရူပေ ဝိညာဏဿ ပစ္စယေ ဟောန္တေ, ဒွီသု အညမညပစ္စယဝသေန ပဝတ္တေသု

၁-ဟောန္တံ (?)

ettakena jāyetha vā -pa- upapajjetha vā, jāti-ādayo paññāyeyyuṁ aparāparaṁ vā cutipaṭisandhiyoti.

Adhivacanapathoti “sirivaḍḍhako dhanavaḍḍhako”ti-ādikassa atthaṁ adisvā vacanamattameva adhikicca pavattassa vohārassa patho. **Niruttipatho**ti saratīti sato, sampajānātīti sampajānoti-ādikassa kāraṇāpadesavasena pavattassa vohārassa patho. **Paññattipatho**ti “paṇḍito byatto medhāvī nipuṇo kataparappavādo”ti-ādikassa nānappakārato ñāpanavasena pavattassa vohārassa patho. Iti tīhi padehi adhivacanādīnaṁ vatthubhūtā khandhāva kathitā. **Paññāvacaran**ti paññāya avacaritabbaṁ jānitabbaṁ. **Vaṭṭaṁ vattatī**ti saṁsāravaṭṭaṁ vattati. **Itthattan**ti itthaṁbhāvo, khandhapañcakassetaṁ nāmaṁ. **Paññāpanāyā**ti nāmapaññattatthāya. “Vedanā saññā”ti-ādinā nāmapaññattatthāya, khandhapañcakampi ettāvatā paññāyatīti attho. **Yadidaṁ nāmarūpaṁ saha viññāṇenā**ti yaṁ idaṁ nāmarūpaṁ saha viññāṇena aññamaññapaccayatāya pavattati, ettāvatāti vuttaṁ hoti. Idañhettha niyyātitavacanaṁ[1].

Attapaññattivaṇṇanā

117. Iti Bhagavā “gambhīro cāyaṁ Ānanda paṭiccasamuppādo gambhīrāvabhāso cā”ti padassa anusandhiṁ dassetvā idāni “tantākulakajātā”ti padassa anusandhiṁ dassento “kittāvatā cā”ti-ādikaṁ desanaṁ ārabhi. Tattha **rūpiṁ vā hi Ānanda parittaṁ attānan**ti-ādīsu yo avaḍḍhitaṁ kasiṇanimittaṁ attāti gaṇhāti, so rūpiṁ parittaṁ paññapeti. Yo pana nānākasiṇalābhī hoti, so taṁ kadāci nīlo, kadāci pītakoti paññapeti. Yo vaḍḍhitaṁ kasiṇanimittaṁ attāti gaṇhāti, so rūpiṁ anantaṁ paññapeti. Yo vā pana avaḍḍhitaṁ kasiṇanimittaṁ ugghāṭetvā nimittaphuṭṭhokāsaṁ vā tattha pavatte cattāro khandhe vā tesu viññāṇamattameva vā attāti gaṇhāti, so arūpiṁ parittaṁ paññapeti. Yo vaḍḍhitaṁ nimittaṁ ugghāṭetvā nimittaphuṭṭhokāsaṁ vā tattha pavatte cattāro khandhe vā tesu viññāṇamattameva vā attāti gaṇhāti, so arūpiṁ anantaṁ paññapeti.

---

1. Niyyātavacanaṁ (Syā)

ဧတ္တကေန ဇာယေထ ဝါ။ပ။ ဥပပဇ္ဇေထ ဝါ၊ ဇာတိအာဒယော ပညာယေယျုံ အပရာပရံ ဝါ စုတိပဋိသန္ဓိယောတိ။

အဓိဝစနပထောတိ “သိရိဝဍ္ဎကော ဓနဝဍ္ဎကော”တိအာဒိကဿ အတ္ထံ အဒိသွာ ဝစနမတ္တမေဝ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တဿ ဝေါဟာရဿ ပထော။ **နိရုတ္တိပထော**တိ သရတီတိ သတော၊ သမ္ပဇာနာတီတိ သမ္ပဇာနောတိအာဒိကဿ ကာရဏာပဒေသဝသေန ပဝတ္တဿ ဝေါဟာရဿ ပထော။ **ပညတ္တိပထော**တိ “ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော မေဓာဝီ နိပုဏော ကတပရပ္ပဝါဒေါ”တိအာဒိကဿ နာနပ္ပကာရတော ဉာပနဝသေန ပဝတ္တဿ ဝေါဟာရဿ ပထော။ ဣတိ တီဟိ ပဒေဟိ အဓိဝစနာဒီနံ ဝတ္ထုဘူတာ ခန္ဓာဝ ကထိတာ။ **ပညာဝစရ**န္တိ ပညာယ အဝစရိတဗ္ဗံ ဇာနိတဗ္ဗံ။ **ဝဋ္ဋံ ဝတ္တတီ**တိ သံသာရဝဋ္ဋံ ဝတ္တတိ။ **ဣတ္ထတ္တ**န္တိ ဣတ္ထံဘာဝေါ၊ ခန္ဓပဉ္စကဿေတံ နာမံ။ **ပညာပနာယာ**တိ နာမပညတ္တတ္ထာယ။ “ဝေဒနာ သညာ”တိအာဒိနာ နာမပညတ္တတ္ထာယ၊ ခန္ဓပဉ္စကမ္ပိ ဧတ္တာဝတာ ပညာယတီတိ အတ္ထော။ **ယဒိဒံ နာမရူပံ သဟ ဝိညာဏေနာ**တိ ယံ ဣဒံ နာမရူပံ သဟ ဝိညာဏေန အညမညပစ္စယတာယ ပဝတ္တတိ၊ ဧတ္တာဝတာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဣဒဉ္စေတ္ထ နိယျာတိတဝစနံ[၁]။

အတ္တပညတ္တိဝဏ္ဏနာ

၁၁၇။ ဣတိ ဘဂဝါ “ဂမ္ဘီရော စာယံ အာနန္ဒ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဂမ္ဘီရာဝဘာသော စာ”တိ ပဒဿ အနုသန္ဓိံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ “တန္တာကုလကဇာတာ”တိ ပဒဿ အနုသန္ဓိံ ဒဿေန္တော “ကိတ္တာဝတာ စာ”တိအာဒိကံ ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ **ရူပိံ ဝါ ဟိ အာနန္ဒ ပရိတ္တံ အတ္တာန**န္တိအာဒီသု ယော အဝဍ္ဎိတံ ကသိဏနိမိတ္တံ အတ္တာတိ ဂဏှာတိ၊ သော ရူပိံ ပရိတ္တံ ပညပေတိ။ ယော ပန နာနာကသိဏလာဘီ ဟောတိ၊ သော တံ ကဒါစိ နီလော, ကဒါစိ ပီတကောတိ ပညပေတိ။ ယော ဝဍ္ဎိတံ ကသိဏနိမိတ္တံ အတ္တာတိ ဂဏှာတိ၊ သော ရူပိံ အနန္တံ ပညပေတိ။ ယော ဝါ ပန အဝဍ္ဎိတံ ကသိဏနိမိတ္တံ ဥဂ္ဃာဋေတွာ နိမိတ္တဖုဋ္ဌောကာသံ ဝါ တတ္ထ ပဝတ္တေ စတ္တာရော ခန္ဓေ ဝါ တေသု ဝိညာဏမတ္တမေဝ ဝါ အတ္တာတိ ဂဏှာတိ၊ သော အရူပိံ ပရိတ္တံ ပညပေတိ။ ယော ဝဍ္ဎိတံ နိမိတ္တံ ဥဂ္ဃာဋေတွာ နိမိတ္တဖုဋ္ဌောကာသံ ဝါ တတ္ထ ပဝတ္တေ စတ္တာရော ခန္ဓေ ဝါ တေသု ဝိညာဏမတ္တမေဝ ဝါ အတ္တာတိ ဂဏှာတိ၊ သော အရူပိံ အနန္တံ ပညပေတိ။

၁-နိယျာတဝစနံ (သျာ)

118. **Tatrānandā**ti ettha **tatrā**ti tesu catūsu diṭṭhigatikesu. **Etarahi vā**ti idāneva, na ito paraṁ. Ucchedavasenetaṁ vuttaṁ. **Tatthabhāviṁ vā**ti tattha vā paraloke bhāviṁ. Sassatavasenetaṁ vuttaṁ. **Atathaṁ vā pana santan**ti atathasabhāvaṁ samānaṁ. **Tathattāyā**ti tathabhāvāya. **Upakappessāmī**ti sampādessāmi. Iminā vivādaṁ dasseti. Ucchedavādī hi "sassatavādino attānaṁ atathaṁ anucchedasabhāvampi samānaṁ tathatthāya ucchedasabhāvāya upakappessāmi, sassatavādañca jānāpetvā ucchedavādameva naṁ gāhessāmī"ti cinteti. Sassatavādīpi "ucchedavādino attānaṁ atathaṁ asassatasabhāvampi samānaṁ tathatthāya sassatabhāvāya upakappessāmi, ucchedavādañca jānāpetvā sassatavādameva naṁ gāhessāmī"ti cinteti.

Evaṁ santaṁ khoti evaṁ samānaṁ rūpiṁ parittaṁ attānaṁ paññapentanti attho. **Rūpin**ti rūpakasiṇalābhiṁ. **Parittattānudiṭṭhi anusetī**ti paritto attāti ayaṁ diṭṭhi anuseti, sā pana na valli viya ca latā viya ca anuseti. Appahīnaṭṭhena anusetīti veditabbo. **Iccālaṁ vacanāyā**ti taṁ puggalaṁ evarūpā diṭṭhi anusetīti vattuṁ yuttaṁ. Esa nayo sabbattha.

Arūpinti ettha pana arūpakasiṇalābhiṁ, arūpakkhandhagocaraṁ vāti evamattho daṭṭhabbo. Ettāvatā lābhino cattāro, tesaṁ antevāsikā cattāro, takkikā cattāro, tesaṁ antevāsikā cattāroti attato soḷasa diṭṭhigatikā dassitā honti.

Na-attapaññattivaṇṇanā

119. Evaṁ ye attānaṁ paññapenti, te dassetvā idāni ye na paññapenti, te dassetuṁ "kittāvatā ca Ānandā"ti-ādimāha. Ke pana na paññapenti? Sabbe tāva ariyapuggalā na paññapenti. Ye ca bahussutā Tipiṭakadharā dvipiṭakadharā ekapiṭakadharā, antamaso ekanikāyampi sādhukaṁ vinicchinitvā uggahitadhammakathikopi āraddhavipassakopi puggalo, te na paññapentiyeva. Etesañhi paṭibhāgakasiṇe paṭibhāgakasiṇamicceva ñāṇaṁ hoti. Arūpakkhandhesu ca arūpakkhandhā icceva.

၁၁၈။ **တတြာနန္ဒာ**တိ ဧတ္ထ **တတြာ**တိ တေသု စတူသု ဒိဋ္ဌိဂတိကေသု။ **ဧတရဟိ ဝါ**တိ ဣဒါနေဝ၊ န ဣတော ပရံ။ ဥစ္ဆေဒဝသေနေတံ ဝုတ္တံ။ **တတ္ထ-ဘာဝိံ ဝါ**တိ တတ္ထ ဝါ ပရလောကေ ဘာဝိံ။ သဿတဝသေနေတံ ဝုတ္တံ။ **အတထံ ဝါ ပန သန္တ**န္တိ အတထသဘာဝံ သမာနံ။ **တထတ္တာယာ**တိ တထဘာဝါယ။ **ဥပကပ္ပေဿာမီ**တိ သမ္ပာဒေဿာမိ။ ဣမိနာ ဝိဝါဒံ ဒဿေတိ။ ဥစ္ဆေဒဝါဒီ ဟိ "သဿတဝါဒိနော အတ္တာနံ အတထံ အနုစ္ဆေဒသဘာဝမ္ပိ သမာနံ တထတ္တာယ ဥစ္ဆေဒသဘာဝါယ ဥပကပ္ပေဿာမိ၊ သဿတဝါဒဉ္စ ဇာနာပေတွာ ဥစ္ဆေဒ-ဝါဒမေဝ နံ ဂါဟေဿာမီ"တိ စိန္တေတိ။ သဿတဝါဒီပိ "ဥစ္ဆေဒဝါဒိနော အတ္တာနံ အတထံ အသဿတသဘာဝမ္ပိ သမာနံ တထတ္တာယ သဿတ-ဘာဝါယ ဥပကပ္ပေဿာမိ၊ ဥစ္ဆေဒဝါဒဉ္စ ဇာနာပေတွာ သဿတဝါဒမေဝ နံ ဂါဟေဿာမီ"တိ စိန္တေတိ။

ဧဝံ သန္တံ ခေါတိ ဧဝံ သမာနံ ရူပိံ ပရိတ္တံ အတ္တာနံ ပညပေန္တန္တိ အတ္ထော။ **ရူပိ**န္တိ ရူပကသိဏလာဘိံ။ **ပရိတ္တတ္တာနုဒိဋ္ဌိ အနုသေတီ**တိ ပရိတ္တော အတ္တာတိ အယံ ဒိဋ္ဌိ အနုသေတိ၊ သာ ပန န ဝလ္လိ ဝိယ စ လတာ ဝိယ စ အနုသေတိ။ အပ္ပဟီနဋ္ဌေန အနုသေတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဣစ္စာလံ ဝစနာယာ**တိ တံ ပုဂ္ဂလံ ဧဝရူပါ ဒိဋ္ဌိ အနုသေတီတိ ဝတ္တုံ ယုတ္တံ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။

အရူပိန္တိ ဧတ္ထ ပန အရူပကသိဏလာဘိံ၊ အရူပက္ခန္ဓဂေါစရံ ဝါတိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဧတ္တာဝတာ လာဘိနော စတ္တာရော, တေသံ အန္တေဝါသိကာ စတ္တာရော, တက္ကိကာ စတ္တာရော, တေသံ အန္တေဝါသိကာ စတ္တာရောတိ အတ္တတော သောဠသ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ ဒဿိတာ ဟောန္တိ။

နအတ္တပညတ္တိဝဏ္ဏနာ

၁၁၉။ ဧဝံ ယေ အတ္တာနံ ပညပေန္တိ၊ တေ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ယေ န ပညပေန္တိ၊ တေ ဒဿေတုံ "ကိတ္တာဝတာ စ အာနန္ဒာ"တိအာဒိမာဟ။ ကေ ပန န ပညပေန္တိ? သဗ္ဗေ တာဝ အရိယပုဂ္ဂလာ န ပညပေန္တိ။ ယေ စ ဗဟုဿုတာ တိပိဋကဓရာ ဒွိပိဋကဓရာ ဧကပိဋကဓရာ, အန္တမသော ဧက-နိကာယမ္ပိ သာဓုကံ ဝိနိစ္ဆိနိတွာ ဥဂ္ဂဟိတဓမ္မကထိကောပိ အာရဒ္ဓဝိပဿကောပိ ပုဂ္ဂလော၊ တေ န ပညပေန္တိယေဝ။ ဧတေသဉ္ဟိ ပဋိဘာဂကသိဏေ ပဋိဘာဂ-ကသိဏမိစ္စေဝ ဉာဏံ ဟောတိ။ အရူပက္ခန္ဓေသု စ အရူပက္ခန္ဓာ ဣစ္စေဝ။

Attasamanupassanāvaṇṇanā

121. Evaṁ ye na paññapenti, te dassetvā idāni ye te paññapenti, te yasmā diṭṭhivasena samanupassitvā paññapenti, sā ca nesaṁ samanupassanā vīsativatthukāya sakkāyadiṭṭhiyā appahīnattā hoti, tasmā taṁ vīsativatthukaṁ sakkāyadiṭṭhiṁ dessetuṁ puna **kittāvatā ca Ānandā**ti-ādimāha.

Tattha **vedanaṁ vā hī**ti iminā vedanākkhandhavatthukā sakkāyadiṭṭhi kathitā. **Appaṭisaṁvedano me attā**ti iminā rūpakkhandhavatthukā. **Attā me vediyati, vedanādhammo hi me attā**ti iminā saññāsaṅkhāraviññāṇakkhandhavatthukā. Idañhi khandhattayaṁ vedanāsampayuttattā vediyati. Etassa ca vedanādhammo avippayuttasabhāvo.

122. Idāni tattha dosaṁ dassento "tatrānandā"ti-ādimāha. Tattha **tatrā**ti tesu tīsu diṭṭhigatikesu. **Yasmiṁ Ānanda samaye**ti-ādi yo yo yaṁ yaṁ vedanaṁ attāti samanupassati, tassa tassa attano kadāci bhāvaṁ, kadāci abhāvanti evamādidosadassanatthaṁ vuttaṁ.

123. Aniccādīsu hutvā abhāvato **aniccā.** Tehi tehi kāraṇehi saṅgamma samāgamma katāti **saṅkhatā.** Taṁ taṁ paccayaṁ paṭicca sammā kāraṇeneva uppannāti **paṭiccasamuppannā. Khayo**ti-ādi sabbaṁ bhaṅgassa vevacanaṁ. Yañhi bhijjati, taṁ khiyatipi vayatipi virajjhatipi nirujjhatipi, tasmā **khayadhammā**ti-ādi vuttaṁ.

Byagā meti vi-agāti byagā[1], vigato niruddho me attāti attho. Kiṁ pana ekasseva tīsupi kālesu "eso me attā"ti hotīti, kiṁ pana na bhavissati. Diṭṭhigatikassa hi thusarāsimhi nikkhittakhāṇukasseva niccalatā nāma natthi, vanamakkaṭo viya aññaṁ gaṇhāti, aññaṁ muñcati. **Aniccasukhadukkhavokiṇṇanti**[2] visesena taṁ taṁ vedanaṁ attāti samanupassanto aniccañceva sukhañca dukkhañca attānaṁ samanupassati, avisesena vedanaṁ attāti samanupassanto vokiṇṇaṁ

---

1. Byaggā meti vi-aggoti byaggā (Ka) 2. Aniccaṁ sukhaṁ dukkhaṁ vokiṇṇanti (Syā)

အတ္တသမနုပဿနာဝဏ္ဏနာ

၁၂၁။ ဧဝံ ယေ န ပညပေန္တိ၊ တေ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ယေ တေ ပညပေန္တိ၊ တေ ယသ္မာ ဒိဋ္ဌိဝသေန သမနုပဿိတွာ ပညပေန္တိ၊ သာ စ နေသံ သမနုပဿနာ ဝီသတိဝတ္ထုကာယ သက္ကာယဒိဋ္ဌိယာ အပ္ပဟီနတ္တာ ဟောတိ၊ တသ္မာ တံ ဝီသတိဝတ္ထုကံ သက္ကာယဒိဋ္ဌိံ ဒဿေတုံ ပုန **ကိတ္တာဝတာ စ အာနန္ဒာ**တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **ဝေဒနံ ဝါ ဟီ**တိ ဣမိနာ ဝေဒနာက္ခန္ဓဝတ္ထုကာ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ကထိတာ။ **အပ္ပဋိသံဝေဒနော မေ အတ္တာ**တိ ဣမိနာ ရူပက္ခန္ဓဝတ္ထုကာ။ **အတ္တာ မေ ဝေဒိယတိ၊ ဝေဒနာဓမ္မော ဟိ မေ အတ္တာ**တိ ဣမိနာ သညာသင်္ခါရဝိညာဏက္ခန္ဓဝတ္ထုကာ။ ဣဒဉှိ ခန္ဓတ္တယံ ဝေဒနာသမ္ပယုတ္တတ္တာ ဝေဒိယတိ။ ဧတဿ စ ဝေဒနာဓမ္မော အဝိပ္ပယုတ္တသဘာဝေါ။

၁၂၂။ ဣဒါနိ တတ္ထ ဒေါသံ ဒဿေန္တော "တတြာနန္ဒာ"တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **တတြာ**တိ တေသု တီသု ဒိဋ္ဌိဂတိကေသု။ **ယသ္မိံ အာနန္ဒ သမယေ**တိ-အာဒိ ယော ယော ယံ ယံ ဝေဒနံ အတ္တာတိ သမနုပဿတိ၊ တဿ တဿ အတ္တနော ကဒါစိ ဘာဝံ, ကဒါစိ အဘာဝန္တိ ဧဝမာဒိဒေါသဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။

၁၂၃။ အနိစ္စာဒီသု ဟုတွာ အဘာဝတော **အနိစ္စာ။** တေဟိ တေဟိ ကာရဏေဟိ သင်္ဂမ္မ သမာဂမ္မ ကတာတိ **သင်္ခတာ။** တံ တံ ပစ္စယံ ပဋိစ္စ သမ္မာ ကာရဏေနေဝ ဥပ္ပန္နာတိ **ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နာ။ ခယော**တိအာဒိ သဗ္ဗံ ဘင်္ဂဿ ဝေဝစနံ။ ယဉှိ ဘိဇ္ဇတိ၊ တံ ခိယတိပိ ဝယတိပိ ဝိရဇ္ဈတိပိ နိရုဇ္ဈတိပိ၊ တသ္မာ **ခယဓမ္မာ**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

ဗျဂါ မေတိ ဝိအဂါတိ ဗျဂါ[1]၊ ဝိဂတော နိရုဒ္ဓေါ မေ အတ္တာတိ အတ္ထော။ ကိံ ပန ဧကဿေဝ တီသုပိ ကာလေသု "ဧသော မေ အတ္တာ"တိ ဟောတီတိ၊ ကိံ ပန န ဘဝိဿတိ။ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ ဟိ ထုသရာသိမှိ နိက္ခိတ္တခါဏုကဿေဝ နိစ္စလတာ နာမ နတ္ထိ၊ ဝနမက္ကဋော ဝိယ အညံ ဂဏှာတိ၊ အညံ မုဉ္စတိ။ **အနိစ္စသုခဒုက္ခဝေါကိဏ္ဏန္တိ**[2] ဝိသေသေန တံ တံ ဝေဒနံ အတ္တာတိ သမနုပဿန္တော အနိစ္စဉ္စေဝ သုခဉ္စ ဒုက္ခဉ္စ အတ္တာနံ သမနုပဿတိ၊ အဝိသေသေန ဝေဒနံ အတ္တာတိ သမနုပဿန္တော ဝေါကိဏ္ဏံ

၁-ဗျဂ္ဂါ မေတိ ဝိအဂ္ဂါတိ ဗျဂ္ဂါ (က) ၂-အနိစ္စံ သုခံ ဒုက္ခံ ဝေါကိဏ္ဏန္တိ (သျာ)

uppādavayadhammaṁ attānaṁ samanupassati. Vedanā hi tividhā ceva uppādavayadhammā ca, tañcesa attāti samanupassati. Iccassa anicco ceva attā āpajjati, ekakkhaṇe ca bahūnaṁ vedanānaṁ uppādo. Taṁ kho panesa[1] aniccaṁ attānaṁ anujānāti, na ekakkhaṇe bahūnaṁ vedanānaṁ uppatti atthi. Imamatthaṁ sandhāya "tasmātihānanda etenapetaṁ nakkhamati 'vedanā me attā'ti samanupassitun"ti vuttaṁ.

124. **Yattha panāvuso**ti yattha suddharūpakkhandhe sabbaso vedayitaṁ natthi. **Api nu kho tatthā**ti api nu kho tasmiṁ vedanāvirahite tālavaṇṭe vā vātapāne vā asmīti evaṁ ahaṁkāro uppajjeyyāti attho. **Tasmātihānandā**ti yasmā suddharūpakkhandho uṭṭhāya ahamasmīti na vadati, tasmā etenapi etaṁ nakkhamatīti attho. **Api nu kho tattha ayamahamasmīti siyā**ti api nu kho tesu vedanādhammesu tīsu khandhesu ekadhammopi ayaṁ nāma ahamasmīti evaṁ vattabbo siyā. Atha vā vedanānirodhā saheva vedanāya niruddhesu tesu tīsu khandhesu api nu kho ayamahamasmīti vā ahamasmīti vā uppajjeyyāti attho. Athāyasmā Ānando sasavisāṇassa tikhiṇabhāvaṁ viya taṁ asampaṭicchanto **no hetaṁ bhante**ti āha.

Ettāvatā kiṁ kathitaṁ hoti? Vaṭṭakathā kathitā hoti. Bhagavā hi vaṭṭakathaṁ kathento katthaci avijjāsīsena kathesi, katthaci taṇhāsīsena, katthaci diṭṭhisīsena. Tattha "purimā bhikkhave koṭi nappaññāyati avijjāya 'ito pubbe avijjā nāhosi, atha pacchā samabhavī'ti, evañcidaṁ bhikkhave vuccati. Atha ca pana paññāyati idappaccayā avijjā"ti[2] evaṁ avijjāsīsena kathitā. "Purimā bhikkhave koṭi nappaññāyati bhavataṇhāya 'ito pubbe bhavataṇhā nāhosi, atha pacchā samabhavī'ti, evañcidaṁ bhikkhave vuccati. Atha ca pana paññāyati idappaccayā bhavataṇhā"ti[3] evaṁ taṇhāsīsena kathitā. "Purimā bhikkhave koṭi nappaññāyati bhavadiṭṭhiyā 'ito pubbe bhavadiṭṭhi nāhosi, atha pacchā samabhavī'ti, evañcidaṁ bhikkhave vuccati. Atha ca pana paññāyati idappaccayā bhavadiṭṭhī"ti evaṁ diṭṭhisīsena kathitā. Idhāpi diṭṭhisīseneva kathitā.

---

1. Na kho panesa (?)   2. Aṁ 3. 346 piṭṭhe.   3. Aṁ 3. 348 piṭṭhe.

ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မံ အတ္တာနံ သမနုပဿတိ။ ဝေဒနာ ဟိ တိဝိဓာ စေဝ ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မာ စ၊ တဉ္စေသ အတ္တာတိ သမနုပဿတိ။ ဣစ္စဿ အနိစ္စော စေဝ အတ္တာ အာပဇ္ဇတိ, ဧကက္ခဏေ စ ဗဟူနံ ဝေဒနာနံ ဥပ္ပါဒေါ။ တံ ခေါ ပနေသ[၁] အနိစ္စံ အတ္တာနံ အနုဇာနာတိ၊ န ဧကက္ခဏေ ဗဟူနံ ဝေဒနာနံ ဥပ္ပတ္တိ အတ္ထိ။ ဣမမတ္ထံ သန္ဓာယ "တသ္မာတိဟာနန္ဒ ဧတေနပေတံ နက္ခမတိ 'ဝေဒနာ မေ အတ္တာ'တိ သမနုပဿိတု"န္တိ ဝုတ္တံ။

၁၂၄။ **ယတ္ထ ပနာဝုသော**တိ ယတ္ထ သုဒ္ဓရူပက္ခန္ဓေ သဗ္ဗသော ဝေဒယိတံ နတ္ထိ။ **အပိ နု ခေါ တတ္ထာ**တိ အပိ နု ခေါ တသ္မိံ ဝေဒနာဝိရဟိတေ တာလဝဏ္ဋေ ဝါ ဝါတပါနေ ဝါ အသ္မီတိ ဧဝံ အဟံကာရော ဥပ္ပဇ္ဇေယျာတိ အတ္ထော။ **တသ္မာတိဟာနန္ဒာ**တိ ယသ္မာ သုဒ္ဓရူပက္ခန္ဓော ဥဋ္ဌာယ အဟမသ္မီတိ န ဝဒတိ၊ တသ္မာ ဧတေနပိ ဧတံ နက္ခမတီတိ အတ္ထော။ **အပိ နု ခေါ တတ္ထ အယမဟမသ္မီတိ သိယာ**တိ အပိ နု ခေါ တေသု ဝေဒနာဓမ္မေသု တီသု ခန္ဓေသု ဧကဓမ္မောပိ အယံ နာမ အဟမသ္မီတိ ဧဝံ ဝတ္တဗ္ဗော သိယာ။ အထ ဝါ ဝေဒနာနိရောဓာ သဟေဝ ဝေဒနာယ နိရုဒ္ဓေသု တေသု တီသု ခန္ဓေသု အပိ နု ခေါ အယမဟမသ္မီတိ ဝါ အဟမသ္မီတိ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျာတိ အတ္ထော။ အထာယသ္မာ အာနန္ဒော သသဝိသာဏဿ တိခိဏဘာဝံ ဝိယ တံ အသမ္ပဋိစ္ဆန္တော **နော ဟေတံ ဘန္တေ**တိ အာဟ။

ဧတ္တာဝတာ ကိံ ကထိတံ ဟောတိ? ဝဋ္ဋကထာ ကထိတာ ဟောတိ။ ဘဂဝါ ဟိ ဝဋ္ဋကထံ ကထေန္တော ကတ္ထစိ အဝိဇ္ဇာသီသေန ကထေသိ၊ ကတ္ထစိ တဏှာသီသေန၊ ကတ္ထစိ ဒိဋ္ဌိသီသေန။ တတ္ထ "ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ ကောဋိ နပ္ပညာယတိ အဝိဇ္ဇာယ 'ဣတော ပုဗ္ဗေ အဝိဇ္ဇာ နာဟောသိ၊ အထ ပစ္ဆာ သမဘဝီ'တိ၊ ဧဝဉ္စိဒံ ဘိက္ခဝေ ဝုစ္စတိ။ အထ စ ပန ပညာယတိ ဣဒပ္ပစ္စယာ အဝိဇ္ဇာ"တိ[၂] ဧဝံ အဝိဇ္ဇာသီသေန ကထိတာ။ "ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ ကောဋိ နပ္ပညာယတိ ဘဝတဏှာယ 'ဣတော ပုဗ္ဗေ ဘဝတဏှာ နာဟောသိ၊ အထ ပစ္ဆာ သမဘဝီ'တိ၊ ဧဝဉ္စိဒံ ဘိက္ခဝေ ဝုစ္စတိ။ အထ စ ပန ပညာယတိ ဣဒပ္ပစ္စယာ ဘဝတဏှာ"တိ[၃] ဧဝံ တဏှာသီသေန ကထိတာ။ "ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ ကောဋိ နပ္ပညာယတိ ဘဝဒိဋ္ဌိယာ 'ဣတော ပုဗ္ဗေ ဘဝဒိဋ္ဌိ နာဟောသိ၊ အထ ပစ္ဆာ သမဘဝီ'တိ၊ ဧဝဉ္စိဒံ ဘိက္ခဝေ ဝုစ္စတိ။ အထ စ ပန ပညာယတိ ဣဒပ္ပစ္စယာ ဘဝဒိဋ္ဌီ"တိ ဧဝံ ဒိဋ္ဌိသီသေန ကထိတာ။ ဣဓာပိ ဒိဋ္ဌိသီသေနေဝ ကထိတာ။

၁-န ခေါ ပနေသ (?)   ၂-အံ ၃-၃၄၆-ပိဋ္ဌေ။   ၃-အံ ၃-၃၄၈-ပိဋ္ဌေ။

Diṭṭhigatiko hi sukhādivedanaṁ attāti gahetvā ahaṁkāramamaṁkāraparāmāsavasena sabbabhavayonigativiññāṇaṭṭhitisattāvāsesu tato tato cavitvā tattha tattha upapajjanto mahāsamudde vātukkhittanāvā viya satataṁ samitaṁ paribbhamati, vaṭṭato sīsaṁ ukkhipituṁyeva na sakkoti.

126. Iti Bhagavā paccayākāramūḷhassa diṭṭhigatikassa ettakena kathāmaggena vaṭṭaṁ kathetvā idāni vivaṭṭaṁ kathento **yato kho pana Ānanda bhikkhū**ti-ādimāha.

Tañca pana vivaṭṭakathaṁ Bhagavā desanāsukusalattā vissaṭṭhakammaṭṭhānaṁ navakammādivasena vikkhittapuggalaṁ anāmasitvā kārakassa satipaṭṭhānavihārino puggalassa vasena ārabhanto **neva vedanaṁ attānaṁ samanupassī**ti-ādimāha. Evarūpo hi bhikkhu "yaṁkiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre vā santike vā, sabbaṁ rūpaṁ aniccato vavatthapeti, ekaṁ sammasanaṁ. Dukkhato vavatthapeti, ekaṁ sammasanaṁ. Anattato vavatthapeti, ekaṁ sammasanan"ti-ādinā[1] nayena vuttassa sammasanañāṇassa vasena sabbadhammesu pavattattā neva vedanaṁ attāti samanupassati, na aññaṁ[2], so evaṁ asamanupassanto na kiñci loke upādiyatīti khandhalokādibhede loke rūpādīsu dhammesu kiñci ekadhammampi attāti vā attaniyanti vā na upādiyati.

Anupādiyaṁ na paritassatīti anupādiyanto taṇhādiṭṭhimānaparitassanāyapi na paritassati. **Aparitassan**ti aparitassamāno. **Paccattaññeva parinibbāyatī**ti attanāva kilesaparinibbānena parinibbāyati, evaṁ parinibbutassa panassa paccavekkhaṇāpavattidassanatthaṁ **khīṇā jātī**ti-ādi vuttaṁ.

Iti sā diṭṭhīti yā tathāvimuttassa arahato diṭṭhi, sā evaṁ diṭṭhi. "Itissa diṭṭhī"tipi pāṭho. Yo tathāvimutto arahā, evamassa diṭṭhīti attho. **Tadakallan**ti taṁ na yuttaṁ. Kasmā? Evañhi sati "arahā na kiñci jānātī"ti vuttaṁ bhaveyya, evaṁ ñatvā vimuttañca arahantaṁ "na kiñci jānātī"ti

1. Khu 9. 51 piṭṭhe. 2. Na aññe dhamme (Syā)

ဒိဋ္ဌိဂတိကော ဟိ သုခါဒိဝေဒနံ အတ္တာတိ ဂဟေတွာ အဟံကာရမမံကာရပရာမာသဝသေန သဗ္ဗဘဝယောနိဂတိဝိညာဏဋ္ဌိတိသတ္တာဝါသေသု တတော တတော စဝိတွာ တတ္ထ တတ္ထ ဥပပဇ္ဇန္တော မဟာသမုဒ္ဒေ ဝါတုက္ခိတ္တနာဝါ ဝိယ သတတံ သမိတံ ပရိဗ္ဘမတိ၊ ဝဋ္ဋတော သီသံ ဥက္ခိပိတုံယေဝ န သက္ကောတိ။

၁၂၆။ ဣတိ ဘဂဝါ ပစ္စယာကာရမူဠှဿ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ ဧတ္တကေန ကထာမဂ္ဂေန ဝဋ္ဋံ ကထေတွာ ဣဒါနိ ဝိဝဋ္ဋံ ကထေန္တော **ယတော ခေါ ပန အာနန္ဒ ဘိက္ခူ**တိအာဒိမာဟ။

တဉ္စ ပန ဝိဝဋ္ဋကထံ ဘဂဝါ ဒေသနာသုကုသလတ္တာ ဝိဿဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနံ နဝကမ္မာဒိဝသေန ဝိက္ခိတ္တပုဂ္ဂလံ အနာမသိတွာ ကာရကဿ သတိပဋ္ဌာနဝိဟာရိနော ပုဂ္ဂလဿ ဝသေန အာရဘန္တော **နေဝ ဝေဒနံ အတ္တာနံ သမနုပဿီ**တိအာဒိမာဟ။ ဧဝရူပေါ ဟိ ဘိက္ခု "ယံကိဉ္စိ ရူပံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကံ ဝါ သုခုမံ ဝါ ဟီနံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ ယံ ဒူရေ ဝါ သန္တိကေ ဝါ၊ သဗ္ဗံ ရူပံ အနိစ္စတော ဝဝတ္ထပေတိ၊ ဧကံ သမ္မသနံ။ ဒုက္ခတော ဝဝတ္ထပေတိ၊ ဧကံ သမ္မသနံ။ အနတ္တတော ဝဝတ္ထပေတိ၊ ဧကံ သမ္မသန"န္တိအာဒိနာ[၁] နယေန ဝုတ္တဿ သမ္မသနဉာဏဿ ဝသေန သဗ္ဗဓမ္မေသု ပဝတ္တတ္တာ နေဝ ဝေဒနံ အတ္တာတိ သမနုပဿတိ, န အညံ[၂]၊ သော ဧဝံ အသမနုပဿန္တော န ကိဉ္စိ လောကေ ဥပါဒိယတီတိ ခန္ဓလောကာဒိဘေဒေ လောကေ ရူပါဒီသု ဓမ္မေသု ကိဉ္စိ ဧကဓမ္မမ္ပိ အတ္တာတိ ဝါ အတ္တနိယန္တိ ဝါ န ဥပါဒိယတိ။

အနုပါဒိယံ န ပရိတဿတီတိ အနုပါဒိယန္တော တဏှာဒိဋ္ဌိမာနပရိတဿနာယပိ န ပရိတဿတိ။ **အပရိတဿ**န္တိ အပရိတဿမာနော။ **ပစ္စတ္တညေဝ ပရိနိဗ္ဗာယတီ**တိ အတ္တနာဝ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗာယတိ၊ ဧဝံ ပရိနိဗ္ဗုတဿ ပနဿ ပစ္စဝေက္ခဏာပဝတ္တိဒဿနတ္ထံ **ခီဏာ ဇာတီ**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

ဣတိ သာ ဒိဋ္ဌီတိ ယာ တထာဝိမုတ္တဿ အရဟတော ဒိဋ္ဌိ၊ သာ ဧဝံ ဒိဋ္ဌိ။ "ဣတိဿ ဒိဋ္ဌီ"တိပိ ပါဌော။ ယော တထာဝိမုတ္တော အရဟာ၊ ဧဝမဿ ဒိဋ္ဌီတိ အတ္ထော။ **တဒကလ္လ**န္တိ တံ န ယုတ္တံ။ ကသ္မာ? ဧဝဉှိ သတိ "အရဟာ န ကိဉ္စိ ဇာနာတီ"တိ ဝုတ္တံ ဘဝေယျ၊ ဧဝံ ဉတွာ ဝိမုတ္တဉ္စ အရဟန္တံ "န ကိဉ္စိ ဇာနာတီ"တိ

၁-ခု ၉-၅၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-န အညေ ဓမ္မေ (သျာ)

vattuṁ na yuttaṁ. Teneva catunnampi nayānaṁ avasāne “taṁ kissa hetū”ti-ādimāha.

Tattha **yāvatā Ānanda adhivacanan**ti yattako adhivacanasaṅkhāto vohāro atthi. **Yāvatā adhivacanapatho**ti yattako adhivacanassa patho, khandhā āyatanāni dhātuyo vā atthi. Esa nayo sabbattha. **Paññāvacaran**ti paññāya avacaritabbaṁ khandhapañcakaṁ. **Tadabhiññā**ti taṁ abhijānitvā. Ettakena Bhagavatā kiṁ dassitaṁ. Tantākulapadasseva anusandhi dassito[1].

Sattaviññāṇaṭṭhitivaṇṇanā

127. Idāni yo “na paññapetī”ti vutto, so yasmā gacchanto gacchanto ubhatobhāgavimutto nāma hoti. Yo ca “na samanupassatī”ti vutto, so yasmā gacchanto gacchanto paññāvimutto nāma hoti. Tasmā tesaṁ heṭṭhā vuttānaṁ dvinnaṁ bhikkhūnaṁ nigamanañca nāmañca dassetuṁ **satta kho imānanda viññāṇaṭṭhitiyo**ti-ādimāha.

Tattha **sattā**ti paṭisandhivasena vuttā, ārammaṇavasena saṅgītisutte[2] vuttā catasso āgamissanti. Viññāṇaṁ tiṭṭhati etthāti **viññāṇaṭṭhiti,** viññāṇapatiṭṭhānassetaṁ adhivacanaṁ. **Dve ca āyatanānī**ti dve nivāsaṭṭhānāni. Nivāsaṭṭhānañhi idhāyatananti adhippetaṁ. Teneva vakkhati “asaññasattāyatanaṁ Nevasaññānāsaññāyatanameva dutiyan”ti. Kasmā panetaṁ sabbaṁ gahitanti. Vaṭṭapariyādānatthaṁ. Vaṭṭañhi na suddhaviññāṇaṭṭhitivasena suddhāyatanavasena vā pariyādānaṁ gacchati, bhavayonigatisattāvāsavasena pana gacchati, tasmā sabbametaṁ gahitaṁ.

Idāni anukkamena tamatthaṁ vibhajanto **katamā sattā**ti-ādimāha. Tattha **seyyathāpī**ti nidassanatthe nipāto, yathā manussāti attho. Aparimāṇesu hi cakkavāḷesu aparimāṇānaṁ manussānaṁ vaṇṇasaṇṭhānādivasena dvepi ekasadisā natthi. Yepi hi katthaci yamakabhātaro vaṇṇena vā saṇṭhānena vā ekasadisā honti, tesampi ālokitavilokitakathitahasitagamanaṭhānādīhi viseso hotiyeva.

1. Dassitā (Syā, Ka)   2. Dī 3. 190 piṭṭhe.

ဝတ္တုံ န ယုတ္တံ။ တေနေဝ စတုန္နမ္ပိ နယာနံ အဝသာနေ ‘‘တံ ကိဿ ဟေတူ’’တိ-အာဒိမာဟ။

တတ္ထ **ယာဝတာ အာနန္ဒ အဓိဝစန**န္တိ ယတ္တကော အဓိဝစနသင်္ခါတော ဝေါဟာရော အတ္ထိ။ **ယာဝတာ အဓိဝစနပထော**တိ ယတ္တကော အဓိဝစနဿ ပထော၊ ခန္ဓာ အာယတနာနိ ဓာတုယော ဝါ အတ္ထိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **ပညာဝစရ**န္တိ ပညာယ အဝစရိတဗ္ဗံ ခန္ဓပဉ္စကံ။ **တဒဘိညာ**တိ တံ အဘိဇာနိတွာ။ ဧတ္တကေန ဘဂဝတာ ကိံ ဒဿိတံ။ တန္တာကုလပဒဿေဝ အနုသန္ဓိ ဒဿိတော[1]။

သတ္တဝိညာဏဋ္ဌိတိဝဏ္ဏနာ

၁၂၇။ ဣဒါနိ ယော ‘‘န ပညပေတီ’’တိ ဝုတ္တော၊ သော ယသ္မာ ဂစ္ဆန္တော ဂစ္ဆန္တော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော နာမ ဟောတိ။ ယော စ ‘‘န သမနုပဿတီ’’တိ ဝုတ္တော၊ သော ယသ္မာ ဂစ္ဆန္တော ဂစ္ဆန္တော ပညာဝိမုတ္တော နာမ ဟောတိ။ တသ္မာ တေသံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တာနံ ဒွိန္နံ ဘိက္ခူနံ နိဂမနဉ္စ နာမဉ္စ ဒဿေတုံ **သတ္တ ခေါ ဣမာနန္ဒ ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော**တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **သတ္တာ**တိ ပဋိသန္ဓိဝသေန ဝုတ္တာ၊ အာရမ္မဏဝသေန သင်္ဂီတိသုတ္တေ[2] ဝုတ္တာ စတဿော အာဂမိဿန္တိ။ ဝိညာဏံ တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ **ဝိညာဏဋ္ဌိတိ၊** ဝိညာဏပတိဋ္ဌာနဿေတံ အဓိဝစနံ။ **ဒွေ စ အာယတနာနီ**တိ ဒွေ နိဝါသ-ဋ္ဌာနာနိ။ နိဝါသဋ္ဌာနဉ္ဟိ ဣဓာယတနန္တိ အဓိပ္ပေတံ။ တေနေဝ ဝက္ခတိ ‘‘အသည-သတ္တာယတနံ နေဝသညာနာသညာယတနမေဝ ဒုတိယ’’န္တိ။ ကသ္မာ ပနေတံ သဗ္ဗံ ဂဟိတန္တိ။ ဝဋ္ဋပရိယာဒါနတ္ထံ။ ဝဋ္ဋဉ္ဟိ န သုဒ္ဓဝိညာဏဋ္ဌိတိဝသေန သုဒ္ဓါ-ယတနဝသေန ဝါ ပရိယာဒါနံ ဂစ္ဆတိ၊ ဘဝယောနိဂတိသတ္တာဝါသဝသေန ပန ဂစ္ဆတိ၊ တသ္မာ သဗ္ဗမေတံ ဂဟိတံ။

ဣဒါနိ အနုက္ကမေန တမတ္ထံ ဝိဘဇန္တော **ကတမာ သတ္တာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သေယျထာပီ**တိ နိဒဿနတ္ထေ နိပါတော၊ ယထာ မနုဿာတိ အတ္ထော။ အပရိမာဏေသု ဟိ စက္ကဝါဠေသု အပရိမာဏာနံ မနုဿာနံ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနာ-ဒိဝသေန ဒွေပိ ဧကသဒိသာ နတ္ထိ။ ယေပိ ဟိ ကတ္ထစိ ယမကဘာတရော ဝဏ္ဏေန ဝါ သဏ္ဌာနေန ဝါ ဧကသဒိသာ ဟောန္တိ၊ တေသမ္ပိ အာလောကိတ-ဝိလောကိတကထိတဟသိတဂမနဋ္ဌာနာဒီဟိ ဝိသေသော ဟောတိယေဝ။

၁-ဒဿိတာ (သျာ၊ က)   ၂-ဒီ ၃-၁၉၀-ပိဋ္ဌေ။

Tasmā **nānattakāyā**ti vuttā. Paṭisandhisaññā pana nesaṁ tihetukāpi dvihetukāpi ahetukāpi honti, tasmā **nānattasaññino**ti vuttā. **Ekacce ca devā**ti cha kāmāvacaradevā. Tesu hi kesañci kāyo nīlo hoti, kesañci pītakādivaṇṇo. Saññā pana nesaṁ dvihetukāpi tihetukāpi honti, ahetukā natthi. **Ekacce ca vinipātikā**ti catu-apāyavinimuttā Uttaramātā yakkhinī, Piyaṅkaramātā, Phussamittā Dhammaguttāti evamādikā aññe ca vemānikā petā. Etesañhi pīta-odātakāḷamaṅguracchavisāmavaṇṇādivasena ceva kisathūlarassadīghavasena ca kāyo nānā hoti, manussānaṁ viya dvihetukatihetuka-ahetukavasena saññāpi. Te pana devā viya na mahesakkhā, kapaṇamanussā viya appesakkhā, dullabhaghāsacchādanā dukkhapīḷitā viharanti. Ekacce kāḷapakkhe dukkhitā juṇhapakkhe sukhitā honti, tasmā sukhasamussayato vinipatitattā **Vinipātikā**ti vuttā. Ye panettha tihetukā tesaṁ dhammābhisamayopi hoti, Piyaṅkaramātā hi yakkhinī paccūsasamaye Anuruddhattherassa dhammaṁ sajjhāyato sutvā—

“Mā saddamakari Piyaṅkara, bhikkhu dhammapadāni bhāsati.
Api dhammapadaṁ vijāniya, paṭipajjema hitāya no siyā.

Pāṇesu ca saṁyamāmase, sampajānamusā na bhaṇāmase.
Sikkhema susīlyamattano, api muccema pisācayoniyā”ti[1].

Evaṁ puttakaṁ saññāpetvā taṁ divasaṁ sotāpattiphalaṁ pattā. Uttaramātā[2] pana Bhagavato dhammaṁ sutvāva sotāpannā jātā.

Brahmakāyikāti Brahmapārisajjabrahmapurohitamahābrahmāno. **Paṭhamābhinibbattā**ti te sabbepi paṭhamena jhānena abhinibbattā. Tesu Brahmapārisajjā pana parittena abhinibbattā, tesaṁ kappassa tatiyo bhāgo āyuppamāṇaṁ. Brahmapurohitā majjhimena, tesaṁ upaḍḍhakappo āyuppamāṇaṁ, kāyo ca tesaṁ vipphārikataro hoti. Mahābrahmāno paṇītena, tesaṁ kappo āyuppamāṇaṁ, kāyo pana tesaṁ ativipphāriko hoti. Iti te kāyassa nānattā, pathamajjhānavasena saññāya ekattā **nānattakāyā ekattasaññino**ti veditabbā.

1. Saṁ 1. 211 piṭṭhe. 2. Punabbasumātā (Saṁ 1. 212 piṭṭhe)

တသ္မာ **နာနတ္တကာယာ**တိ ဝုတ္တာ။ ပဋိသန္ဓိသညာ ပန နေသံ တိဟေတုကာပိ ဒွိဟေတုကာပိ အဟေတုကာပိ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ **နာနတ္တသညိနော**တိ ဝုတ္တာ။ **ဧကစ္စေ စ ဒေဝါ**တိ ဆ ကာမာဝစရဒေဝါ။ တေသု ဟိ ကေသဉ္စိ ကာယော နီလော ဟောတိ၊ ကေသဉ္စိ ပီတကာဒိဝဏ္ဏော။ သညာ ပန နေသံ ဒွိဟေတုကာပိ တိဟေတုကာပိ ဟောန္တိ၊ အဟေတုကာ နတ္ထိ။ **ဧကစ္စေ စ ဝိနိပါတိကာ**တိ စတုအပါယဝိနိမုတ္တာ ဥတ္တရမာတာ ယက္ခိနီ, ပိယင်္ကရမာတာ, ဖုဿမိတ္တာ ဓမ္မဂုတ္တာတိ ဧဝမာဒိကာ အညေ စ ဝေမာနိကာ ပေတာ။ ဧတေသဉ္ဟိ ပီတဩဒါတကာဠမင်္ဂုရစ္ဆဝိသာမဝဏ္ဏာဒိဝသေန စေဝ ကိသထူလရဿဒီဃဝသေန စ ကာယော နာနာ ဟောတိ၊ မနုဿာနံ ဝိယ ဒွိဟေတုကတိဟေတုကအဟေတုကဝသေန သညာပိ။ တေ ပန ဒေဝါ ဝိယ န မဟေသက္ခာ၊ ကပဏမနုဿာ ဝိယ အပ္ပေသက္ခာ၊ ဒုလ္လဘဃာသစ္ဆာဒနာ ဒုက္ခပီဠိတာ ဝိဟရန္တိ။ ဧကစ္စေ ကာဠပက္ခေ ဒုက္ခိတာ ဇုဏှပက္ခေ သုခိတာ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ သုခသမုဿယတော ဝိနိပတိတတ္တာ **ဝိနိပါတိကာ**တိ ဝုတ္တာ။ ယေ ပနေတ္ထ တိဟေတုကာ တေသံ ဓမ္မာဘိသမယောပိ ဟောတိ၊ ပိယင်္ကရမာတာ ဟိ ယက္ခိနီ ပစ္စူသသမယေ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရဿ ဓမ္မံ သဇ္ဈာယတော သုတွာ—

“မာ သဒ္ဒမကရိ ပိယင်္ကရ၊ ဘိက္ခု ဓမ္မပဒါနိ ဘာသတိ။
အပိ ဓမ္မပဒံ ဝိဇာနိယ၊ ပဋိပဇ္ဇေမ ဟိတာယ နော သိယာ။

ပါဏေသု စ သံယမာမသေ၊ သမ္ပဇာနမုသာ န ဘဏာမသေ။
သိက္ခေမ သုသီလျမတ္တနော၊ အပိ မုစ္စေမ ပိသာစယောနိယာ”တိ[၁]။

ဧဝံ ပုတ္တကံ သညာပေတွာ တံ ဒိဝသံ သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တာ။ ဥတ္တရမာတာ[၂] ပန ဘဂဝတော ဓမ္မံ သုတွာဝ သောတာပန္နာ ဇာတာ။

ဗြဟ္မကာယိကာတိ ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇဗြဟ္မပုရောဟိတမဟာဗြဟ္မာနော။ **ပဌမာဘိနိဗ္ဗတ္တာ**တိ တေ သဗ္ဗေပိ ပဌမေန ဈာနေန အဘိနိဗ္ဗတ္တာ။ တေသု ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာ ပန ပရိတ္တေန အဘိနိဗ္ဗတ္တာ၊ တေသံ ကပ္ပဿ တတိယော ဘာဂေါ အာယုပ္ပမာဏံ။ ဗြဟ္မပုရောဟိတာ မဇ္ဈိမေန၊ တေသံ ဥပဍ္ဎကပ္ပော အာယုပ္ပမာဏံ၊ ကာယော စ တေသံ ဝိပ္ဖါရိကတရော ဟောတိ။ မဟာဗြဟ္မာနော ပဏီတေန၊ တေသံ ကပ္ပော အာယုပ္ပမာဏံ၊ ကာယော ပန တေသံ အတိဝိပ္ဖါရိကော ဟောတိ။ ဣတိ တေ ကာယဿ နာနတ္တာ, ပဌမဇ္ဈာနဝသေန သညာယ ဧကတ္တာ **နာနတ္တကာယာ ဧကတ္တသညိနော**တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁-သံ ၁-၂၁၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ပုနဗ္ဗသုမာတာ (သံ ၁-၂၁၂-ပိဋ္ဌေ)

Yathā ca te, evaṁ catūsu apāyesu sattā. Nirayesu hi kesañci gāvutaṁ, kesañci aḍḍhayojanaṁ, kesañci yojanaṁ attabhāvo hoti, Devadattassa pana yojanasatiko jāto. Tiracchānesupi keci khuddakā, keci mahantā. Pettivisayepi keci saṭṭhihatthā, keci sattatihatthā, keci asītihatthā honti, keci suvaṇṇā, keci dubbaṇṇā honti. Tathā Kālakañjikā asurā. Apicettha Dīghapiṭṭhikapetā nāma saṭṭhiyojanikāpi honti. Saññā pana sabbesampi akusalavipāka-ahetukāva honti. Iti āpāyikāpi nānattakāyā ekattasaññinotveva saṅkhyaṁ gacchanti.

Ābhassarāti daṇḍa-ukkāya acci viya etesaṁ sarīrato ābhā chijjitvā chijjitvā patantī viya sarati vissaratīti Ābhassarā. Tesu pañcakanayena dutiyatatiyajjhānadvayaṁ parittaṁ bhāvetvā upapannā **Parittābhā** nāma honti, tesaṁ dve kappā āyuppamāṇaṁ. Majjhimaṁ bhāvetvā upapannā **Appamāṇābhā** nāma honti, tesaṁ cattāro kappā āyuppamāṇaṁ. Paṇītaṁ bhāvetvā upapannā ābhassarā nāma honti, tesaṁ aṭṭha kappā āyuppamāṇaṁ. Idha pana ukkaṭṭhaparicchedavasena sabbepi te gahitā. Sabbesañhi tesaṁ kāyo ekavipphārova hoti, saññā pana avitakkavicāramattā vā avitakka-avicārā vāti nānā.

Subhakiṇhāti subhena okiṇṇā vikiṇṇā, subhena sarīrappabhāvaṇṇena ekagghanāti attho. Etesañhi ābhassarānaṁ viya na chijjitvā chijjitvā pabhā gacchati. Pañcakanaye pana parittamajjhimapaṇītassa catutthajjhānassa vasena soḷasadvattiṁsacatusaṭṭhikappāyukā **Parittasubha-appamāṇasubhasubhakiṇhā** nāma hutvā nibbattanti. Iti sabbepi te **ekattakāyā ceva** catutthajjhānasaññāya ekattasaññino cāti veditabbā. **Vehapphalāpi** catutthaviññāṇaṭṭhitimeva bhajanti. **Asaññasattā** viññāṇābhāvā ettha saṅgahaṁ na gacchanti, sattāvāsesu gacchanti.

Suddhāvāsā vivaṭṭapakkhe ṭhitā na sabbakālikā, kappasatasahassampi asaṅkhyeyyampi Buddhasuñño loke nuppajjanti. Soḷasakappasahassabbhantare Buddhesu uppannesuyeva uppajjanti. Dhammacakkappavattassa Bhagavato khandhavāraṭṭhānasadisā honti, tasmā neva viññāṇaṭṭhitiṁ na sattāvāsaṁ bhajanti. Mahāsīvatthero pana "na kho pana so Sāriputta sattāvāso

ယထာ စ တေ၊ ဧဝံ စတူသု အပါယေသု သတ္တာ။ နိရယေသု ဟိ ကေသဉ္စိ ဂါဝုတံ, ကေသဉ္စိ အဍ္ဎယောဇနံ, ကေသဉ္စိ ယောဇနံ အတ္တဘာဝေါ ဟောတိ၊ ဒေဝဒတ္တဿ ပန ယောဇနသတိကော ဇာတော။ တိရစ္ဆာနေသုပိ ကေစိ ခုဒ္ဒကာ, ကေစိ မဟန္တာ။ ပေတ္တိဝိသယေပိ ကေစိ သဋ္ဌိဟတ္ထာ, ကေစိ သတ္တတိဟတ္ထာ, ကေစိ အသီတိဟတ္ထာ ဟောန္တိ၊ ကေစိ သုဝဏ္ဏာ, ကေစိ ဒုဗ္ဗဏ္ဏာ ဟောန္တိ။ တထာ ကာလကဉ္ဇိကာ အသုရာ။ အပိစေတ္ထ ဒီဃပိဋ္ဌိကပေတာ နာမ သဋ္ဌိယောဇနိကာပိ ဟောန္တိ။ သညာ ပန သဗ္ဗေသမ္ပိ အကုသလဝိပါကအဟေတုကာဝ ဟောန္တိ။ ဣတိ အာပါယိကာပိ နာနတ္တကာယာ ဧကတ္တသညိနောတွေဝ သင်္ချံ ဂစ္ဆန္တိ။

အာဘဿရာတိ ဒဏ္ဍဥက္ကာယ အစ္စိ ဝိယ ဧတေသံ သရီရတော အာဘာ ဆိဇ္ဇိတွာ ဆိဇ္ဇိတွာ ပတန္တီ ဝိယ သရတိ ဝိဿရတီတိ အာဘဿရာ။ တေသု ပဉ္စကနယေန ဒုတိယတတိယဇ္ဈာနဒွယံ ပရိတ္တံ ဘာဝေတွာ ဥပပန္နာ **ပရိတ္တာဘာ** နာမ ဟောန္တိ၊ တေသံ ဒွေ ကပ္ပါ အာယုပ္ပမာဏံ။ မဇ္ဈိမံ ဘာဝေတွာ ဥပပန္နာ **အပ္ပမာဏာဘာ** နာမ ဟောန္တိ၊ တေသံ စတ္တာရော ကပ္ပါ အာယုပ္ပမာဏံ။ ပဏီတံ ဘာဝေတွာ ဥပပန္နာ အာဘဿရာ နာမ ဟောန္တိ၊ တေသံ အဋ္ဌ ကပ္ပါ အာယုပ္ပမာဏံ။ ဣဓ ပန ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒဝသေန သဗ္ဗေပိ တေ ဂဟိတာ။ သဗ္ဗေသဉ္ဟိ တေသံ ကာယော ဧကဝိပ္ဖာရောဝ ဟောတိ၊ သညာ ပန အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တာ ဝါ အဝိတက္ကအဝိစာရာ ဝါတိ နာနာ။

သုဘကိဏှာတိ သုဘေန ဩကိဏ္ဏာ ဝိကိဏ္ဏာ၊ သုဘေန သရီရပ္ပဘာဝဏ္ဏေန ဧကဂ္ဃနာတိ အတ္ထော။ ဧတေသဉ္ဟိ အာဘဿရာနံ ဝိယ န ဆိဇ္ဇိတွာ ဆိဇ္ဇိတွာ ပဘာ ဂစ္ဆတိ။ ပဉ္စကနယေ ပန ပရိတ္တမဇ္ဈိမပဏီတဿ စတုတ္ထဇ္ဈာနဿ ဝသေန သောဠသဒွတ္တိံသစတုသဋ္ဌိကပ္ပါယုကာ **ပရိတ္တသုဘအပ္ပမာဏသုဘသုဘကိဏှာ** နာမ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ဣတိ သဗ္ဗေပိ တေ **ဧကတ္တကာယာ စေဝ** စတုတ္ထဇ္ဈာနသညာယ ဧကတ္တသညိနော စာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **ဝေဟပ္ဖလာပိ**

sulabharūpo, yo mayā anivutthapubbo iminā dīghena addhunā aññatra Suddhāvāsehi devehī"ti[1] iminā suttena Suddhāvāsāpi catutthaviññāṇaṭṭhitiṁ catutthasattāvāsaṁyeva bhajantīti vadati, taṁ appaṭibāhiyattā suttassa anuññātaṁ.

Sabbaso rūpasaññānanti-ādīnaṁ attho Visuddhimagge vutto. Nevasaññānāsaññāyatanaṁ pana yatheva saññāya, evaṁ viññāṇassapi sukhumattā neva viññāṇaṁ nāviññāṇaṁ. Tasmā viññāṇaṭṭhidīsu avatvā āyatanesu vuttaṁ.

128. **Tatrā**ti tāsu viññāṇaṭṭhitīsu. **Tañca pajānātī**ti tañca viññāṇaṭṭhitiṁ pajānāti. **Tassā ca samudayan**ti "avijjāsamudayā rūpasamudayo"ti-ādinā[2] nayena tassā samudayañca pajānāti. **Tassā ca atthaṅgaman**ti "avijjānirodhā rūpanirodho"ti-ādinā[2] nayena tassā atthaṅgamañca pajānāti. **Assādan**ti yaṁ rūpaṁ paṭicca -pa- yaṁ viññāṇaṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ viññāṇassa assādoti[3] evaṁ tassā assādañca pajānāti. **Ādīnavan**ti yaṁ rūpaṁ -pa- yaṁ viññāṇaṁ aniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, ayaṁ viññāṇassa ādīnavoti[3] evaṁ tassā ādīnavañca pajānāti. **Nissaraṇan**ti yo rūpasmiṁ -pa- yo viññāṇe chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ viññāṇassa nissaraṇanti[3] evaṁ tassā nissaraṇañca pajānāti. **Kallaṁ nu tenā**ti yuttaṁ nu tena bhikkhunā taṁ viññāṇaṭṭhitiṁ taṇhāmānadiṭṭhīnaṁ vasena ahanti vā mamanti vā abhinanditunti etenupāyena sabbattha veditabbo. Yattha pana rūpaṁ natthi, tattha catunnaṁ khandhānaṁ vasena, yattha viññāṇaṁ natthi, tattha ekassa khandhassa vasena samudayo yojetabbo. Āhārasamudayā, āhāranirodhāti idañcettha padaṁ yojetabbaṁ.

Yato kho Ānanda bhikkhūti yadā kho Ānanda bhikkhu. **Anupādā vimutto**ti catūhi upādānehi aggahetvā vimutto. **Paññāvimutto**ti paññāya vimutto, aṭṭha vimokkhe asacchikatvā paññābaleneva nāmakāyassa ca rūpakāyassa ca appavattiṁ katvā vimuttoti attho. So sukkhavipassako ca paṭhamajjhānādīsu aññatarasmiṁ ṭhatvā arahattaṁ

1. Ma 1. 115 piṭṭhe. 2. Khu 9. 53 Paṭisambhidāyaṁ. 3. Saṁ 2. 23 piṭṭhe.

သုလဘရူပေါ၊ ယော မယာ အနိဝုတ္ထပုဗ္ဗော ဣမိနာ ဒီဃေန အဒ္ဓုနာ အညတြ သုဒ္ဓါဝါသေဟိ ဒေဝေဟီ''တိ[၁] ဣမိနာ သုတ္တေန သုဒ္ဓါဝါသာပိ စတုတ္ထဝိညာဏဋ္ဌိတိံ စတုတ္ထသတ္တာဝါသံယေဝ ဘဇန္တီတိ ဝဒတိ၊ တံ အပ္ပဋိဗာဟိယတ္တာ သုတ္တဿ အနုညာတံ။

သဗ္ဗသော ရူပသညာနန္တိအာဒီနံ အတ္ထော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တော။ နေဝသညာနာသညာယတနံ ပန ယထေဝ သညာယ၊ ဧဝံ ဝိညာဏဿပိ သုခုမတ္တာ နေဝ ဝိညာဏံ နာဝိညာဏံ။ တသ္မာ ဝိညာဏဋ္ဌိတီသု အဝတွာ အာယတနေသု ဝုတ္တံ။

၁၂၈။ **တတြာ**တိ တာသု ဝိညာဏဋ္ဌိတီသု။ **တဉ္စ ပဇာနာတီ**တိ တဉ္စ ဝိညာဏဋ္ဌိတိံ ပဇာနာတိ။ **တဿာ စ သမုဒယ**န္တိ "အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ရူပသမုဒယော''တိအာဒိနာ[၂] နယေန တဿာ သမုဒယဉ္စ ပဇာနာတိ။ **တဿာ စ အတ္ထင်္ဂမ**န္တိ "အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ ရူပနိရောဓော''တိအာဒိနာ[၂] နယေန တဿာ အတ္ထင်္ဂမဉ္စ ပဇာနာတိ။ **အဿာဒ**န္တိ ယံ ရူပံ ပဋိစ္စ။ပ။ ယံ ဝိညာဏံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ သုခံ သောမနဿံ၊ အယံ ဝိညာဏဿ အဿာဒေါတိ[၃] ဧဝံ တဿာ အဿာဒဉ္စ ပဇာနာတိ။ **အာဒီနဝ**န္တိ ယံ ရူပံ။ပ။ ယံ ဝိညာဏံ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဝိပရိဏာမဓမ္မံ၊ အယံ ဝိညာဏဿ အာဒီနဝေါတိ[၃] ဧဝံ တဿာ အာဒီနဝဉ္စ ပဇာနာတိ။ **နိဿရဏ**န္တိ ယော ရူပသ္မိံ။ပ။ ယော ဝိညာဏေ ဆန္ဒရာဂဝိနယော ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ၊ ဣဒံ ဝိညာဏဿ နိဿရဏန္တိ[၃] ဧဝံ တဿာ နိဿရဏဉ္စ ပဇာနာတိ။ **ကလ္လံ နု တေနာ**တိ ယုတ္တံ နု တေန ဘိက္ခုနာ တံ ဝိညာဏဋ္ဌိတိံ တဏှာမာနဒိဋ္ဌီနံ ဝသေန အဟန္တိ ဝါ မမန္တိ ဝါ အဘိနန္ဒိတုန္တိ ဧတေနုပါယေန သဗ္ဗတ္ထ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယတ္ထ ပန ရူပံ နတ္ထိ၊ တတ္ထ စတုန္နံ ခန္ဓာနံ ဝသေန, ယတ္ထ ဝိညာဏံ နတ္ထိ၊ တတ္ထ ဧကဿ ခန္ဓဿ ဝသေန သမုဒယော ယောဇေတဗ္ဗော။ အာဟာရသမုဒယာ, အာဟာရနိရောဓာတိ ဣဒဉ္စေတ္ထ ပဒံ ယောဇေတဗ္ဗံ။

ယတော ခေါ အာနန္ဒ ဘိက္ခူတိ ယဒါ ခေါ အာနန္ဒ ဘိက္ခု။ **အနုပါဒါ ဝိမုတ္တော**တိ စတူဟိ ဥပါဒါနေဟိ အဂ္ဂဟေတွာ ဝိမုတ္တော။ **ပညာဝိမုတ္တော**တိ ပညာယ ဝိမုတ္တော၊ အဋ္ဌ ဝိမောက္ခေ အသစ္ဆိကတွာ ပညာဗလေနေဝ နာမကာယဿ စ ရူပကာယဿ စ အပ္ပဝတ္တိံ ကတွာ ဝိမုတ္တောတိ အတ္ထော။ သော သုက္ခဝိပဿကော စ ပဌမဇ္ဈာနာဒီသု အညတရသ္မိံ ဌတွာ အရဟတ္တံ

၁-မ ၁-၁၁၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၉-၅၃-ပဋိသမ္ဘိဒါယံ။ ၃-သံ ၂-၂၃-ပိဋ္ဌေ။

patto cāti pañcavidho. Vuttampi cetaṁ “katamo ca puggalo paññāvimutto. Idhekacco puggalo na heva kho aṭṭha vimokkhe kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti, ayaṁ vuccati puggalo paññāvimutto”ti[1].

Aṭṭhavimokkhavaṇṇanā

129. Evaṁ ekassa bhikkhuno nigamanañca nāmañca dassetvā itarassa dassetuṁ **aṭṭha kho ime**ti-ādimāha. Tattha **vimokkho**ti kenaṭṭhena vimokkho? Adhimuccanaṭṭhena. Ko panāyaṁ adhimuccanaṭṭho nāma? Paccanīkadhammehi ca suṭṭhu muccanaṭṭho, ārammaṇe ca abhirativasena suṭṭhu muccanaṭṭho, pitu-aṅke vissaṭṭhaṅgapaccaṅgassa dārakassa sayanaṁ viya aniggahitabhāvena nirāsaṅkatāya ārammaṇe pavattīti vuttaṁ hoti. Ayaṁ panattho pacchime vimokkhe natthi, purimesu sabbesu atthi.

Rūpī rūpāni passatīti ettha ajjhattaṁ kesādīsu nīlakasiṇādīsu nīlakasiṇādivasena uppāditaṁ rūpajjhānaṁ rūpaṁ, tadassatthīti rūpī. **Bahiddhā rūpāni passatī**ti bahiddhāpi nīlakasiṇādīni rūpāni jhānacakkhunā passati. Iminā ajjhattabahiddhāvatthukesu kasiṇesu uppāditajjhānassa puggalassa cattāri rūpāvacarajjhānāni dassitāni. **Ajjhattaṁ arūpasaññī**ti ajjhattaṁ na rūpasaññī, attano kesādīsu anuppāditarūpāvacarajjhānoti attho. Iminā bahiddhā parikammaṁ katvā bahiddhāva uppāditajjhānassa puggalassa rūpāvacarajjhānāni dassitāni.

Subhantveva adhimutto hotīti iminā suvisuddhesu nīlādīsu vaṇṇakasiṇesu jhānāni dassitāni. Tattha kiñcāpi anto-appanāyaṁ subhanti ābhogo natthi, yo pana visuddhaṁ subhaṁ kasiṇamārammaṇaṁ karitvā viharati, so yasmā subhanti adhimutto hotīti vattabbataṁ āpajjati. Tasmā evaṁ desanā katā. Paṭisambhidāmagge pana “kathaṁ subhantveva adhimutto hotīti vimokkho, idha bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati -pa- mettāya bhāvitattā sattā appaṭikūlā honti. Karuṇā, muditā, upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati -pa- upekkhāya bhāvitattā sattā

1. Abhi 3. 117 piṭṭhe.

ပတ္တော စာတိ ပဉ္စဝိဓော။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ “ကတမော စ ပုဂ္ဂလော ပညာဝိမုတ္တော။ ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော န ဟေဝ ခေါ အဋ္ဌ ဝိမောက္ခေ ကာယေန ဖုသိတွာ ဝိဟရတိ၊ ပညာယ စဿ ဒိသွာ အာသဝါ ပရိက္ခီဏာ ဟောန္တိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ပညာဝိမုတ္တော”တိ[၁]။

အဋ္ဌဝိမောက္ခဝဏ္ဏနာ

၁၂၉။ ဧဝံ ဧကဿ ဘိက္ခုနော နိဂမနဉ္စ နာမဉ္စ ဒဿေတွာ ဣတရဿ ဒဿေတုံ **အဋ္ဌ ခေါ ဣမေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဝိမောက္ခော**တိ ကေနဋ္ဌေန ဝိမောက္ခော? အဓိမုစ္စနဋ္ဌေန။ ကော ပနာယံ အဓိမုစ္စနဋ္ဌော နာမ? ပစ္စနီကဓမ္မေဟိ စ သုဋ္ဌု မုစ္စနဋ္ဌော, အာရမ္မဏေ စ အဘိရတိဝသေန သုဋ္ဌု မုစ္စနဋ္ဌော၊ ပိတုအင်္ကေ ဝိဿဋ္ဌင်္ဂပစ္စင်္ဂဿ ဒါရကဿ သယနံ ဝိယ အနိဂ္ဂဟိတဘာဝေန နိရာသင်္ကတာယ အာရမ္မဏေ ပဝတ္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အယံ ပနတ္ထော ပစ္ဆိမေ ဝိမောက္ခေ နတ္ထိ၊ ပုရိမေသု သဗ္ဗေသု အတ္ထိ။

ရူပီ ရူပါနိ ပဿတီတိ ဧတ္ထ အဇ္ဈတ္တံ ကေသာဒီသု နီလကသိဏာဒီသု နီလကသိဏာဒိဝသေန ဥပ္ပါဒိတံ ရူပဇ္ဈာနံ ရူပံ၊ တဒဿတ္ထီတိ ရူပီ။ **ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတီ**တိ ဗဟိဒ္ဓါပိ နီလကသိဏာဒီနိ ရူပါနိ ဈာနစက္ခုနာ ပဿတိ။ ဣမိနာ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါဝတ္ထုကေသု ကသိဏေသု ဥပ္ပါဒိတဇ္ဈာနဿ ပုဂ္ဂလဿ စတ္တာရိ ရူပါဝစရဇ္ဈာနာနိ ဒဿိတာနိ။ **အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ**တိ အဇ္ဈတ္တံ န ရူပသညီ၊ အတ္တနော ကေသာဒီသု အနုပ္ပါဒိတရူပါဝစရဇ္ဈာနောတိ အတ္ထော။ ဣမိနာ ဗဟိဒ္ဓါ ပရိကမ္မံ ကတွာ ဗဟိဒ္ဓါဝ ဥပ္ပါဒိတဇ္ဈာနဿ ပုဂ္ဂလဿ ရူပါဝစရဇ္ဈာနာနိ ဒဿိတာနိ။

သုဘန္တေ့ဝ အဓိမုတ္တော ဟောတီတိ ဣမိနာ သုဝိသုဒ္ဓေသု နီလာဒီသု ဝဏ္ဏကသိဏေသု ဈာနာနိ ဒဿိတာနိ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ အန္တောအပ္ပနာယံ သုဘန္တိ အာဘောဂေါ နတ္ထိ၊ ယော ပန ဝိသုဒ္ဓံ သုဘံ ကသိဏမာရမ္မဏံ ကရိတွာ ဝိဟရတိ၊ သော ယသ္မာ သုဘန္တိ အဓိမုတ္တော ဟောတီတိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ။ တသ္မာ ဧဝံ ဒေသနာ ကတာ။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ ပန “ကထံ သုဘန္တေ့ဝ အဓိမုတ္တော ဟောတီတိ ဝိမောက္ခော၊ ဣဓ ဘိက္ခု မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာ ဧကံ ဒိသံ ဖရိတွာ ဝိဟရတိ။ပ။ မေတ္တာယ ဘာဝိတတ္တာ သတ္တာ အပ္ပဋိကူလာ ဟောန္တိ။ ကရုဏာ၊မုဒိတာ၊ဥပေက္ခာသဟဂတေန စေတသာ ဧကံ ဒိသံ ဖရိတွာ ဝိဟရတိ။ပ။ ဥပေက္ခာယ ဘာဝိတတ္တာ သတ္တာ

၁-အဘိ ၃-၁၁၇-ပိဋ္ဌေ။

appaṭikūlā honti. Evaṁ subhantveva adhimutto hotīti vimokkho”ti[1] vuttaṁ.

Sabbaso rūpasaññānanti-ādīsu yaṁ vattabbaṁ, taṁ sabbaṁ Visuddhimagge vuttameva. **Ayaṁ aṭṭhamo vimokkho**ti ayaṁ catunnaṁ khandhānaṁ sabbaso visuddhattā vimuttattā aṭṭhamo uttamo vimokkho nāma.

130. **Anuloman**ti ādito paṭṭhāya yāva pariyosānā. **Paṭiloman**ti pariyosānato paṭṭhāya yāva ādito. **Anulomapaṭiloman**ti idaṁ atipaguṇattā samāpattīnaṁ aṭṭhatvāva ito cito ca sañcaraṇavasena vuttaṁ. **Yatthicchakan**ti okāsaparidīpanaṁ, yattha yattha okāse icchati. **Yadicchakan**ti samāpattidīpanaṁ, yaṁ yaṁ samāpattiṁ icchati. **Yāvaticchakan**ti addhānaparicchedadīpanaṁ, yāvatakaṁ addhānaṁ icchati. **Samāpajjatī**ti taṁ taṁ samāpattiṁ pavisati. **Vuṭṭhātī**ti tato vuṭṭhāya tiṭṭhati.

Ubhatobhāgavimuttoti dvīhi bhāgehi vimutto, arūpasamāpattiyā rūpakāyato vimutto, maggena nāmakāyato vimuttoti. Vuttampi cetaṁ—

“Accī yathā vātavegena khittā, (upasivāti Bhagavā,)
Atthaṁ paleti na upeti saṅkhaṁ.
Evaṁ munī nāmakāyā vimutto,
Atthaṁ paleti na upeti saṅkhan”ti[2].

So panesa ubhatobhāgavimutto ākāsānañcāyatanādīsu aññatarato vuṭṭhāya arahattaṁ patto ca anāgāmī hutvā nirodhā vuṭṭhāya arahattaṁ pattho cāti pañcavidho. Keci pana “yasmā rūpāvacaracatutthajjhānampi duvaṅgikaṁ upekkhāsahagataṁ, arūpāvacarajjhānampi tādisameva. Tasmā rūpāvacaracatutthajjhānato vuṭṭhāya arahattaṁ pattopi ubhatobhāgavimutto”ti.

Ayaṁ pana ubhatobhāgavimuttapañho heṭṭhā lohapāsāde samuṭṭhahitvā Tipiṭakacūḷasumanattherassa vaṇṇanaṁ nissāya cirena vinicchayaṁ

1. Khu 9. 235 piṭṭhe. 2. Khu 1. 440 Suttanipāte.

အပ္ပဋိကူလာ ဟောန္တိ။ ဧဝံ သုဘန္တွေဝ အဓိမုတ္တော ဟောတီတိ ဝိမောက္ခော”တိ[၁] ဝုတ္တံ။

သဗ္ဗသော ရူပသညာနန္တိ အာဒီသု ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ သဗ္ဗံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တမေဝ။ **အယံ အဋ္ဌမော ဝိမောက္ခော**တိ အယံ စတုန္နံ ခန္ဓာနံ သဗ္ဗသော ဝိသုဒ္ဓတ္တာ ဝိမုတ္တတ္တာ အဋ္ဌမော ဥတ္တမော ဝိမောက္ခော နာမ။

၁၃၀။ **အနုလောမ**န္တိ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ပရိယောသာနာ။ **ပဋိလောမ**န္တိ ပရိယောသာနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အာဒိတော။ **အနုလောမပဋိလောမ**န္တိ ဣဒံ အတိပဂုဏတ္တာ သမာပတ္တီနံ အဋ္ဌတွာဝ ဣတော စိတော စ သဉ္စရဏဝသေန ဝုတ္တံ။ **ယတ္ထိစ္ဆက**န္တိ ဩကာသပရိဒီပနံ၊ ယတ္ထ ယတ္ထ ဩကာသေ ဣစ္ဆတိ။ **ယဒိစ္ဆက**န္တိ သမာပတ္တိဒီပနံ၊ ယံ ယံ သမာပတ္တိံ ဣစ္ဆတိ။ **ယာဝတိစ္ဆက**န္တိ အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒဒီပနံ၊ ယာဝတကံ အဒ္ဓါနံ ဣစ္ဆတိ။ **သမာပဇ္ဇတီ**တိ တံ တံ သမာပတ္တိံ ပဝိသတိ။ **ဝုဋ္ဌာတီ**တိ တတော ဝုဋ္ဌာယ တိဋ္ဌတိ။

ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တောတိ ဒွီဟိ ဘာဂေဟိ ဝိမုတ္တော၊ အရူပသမာပတ္တိယာ ရူပကာယတော ဝိမုတ္တော၊ မဂ္ဂေန နာမကာယတော ဝိမုတ္တောတိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

“အစ္စိ ယထာ ဝါတဝေဂေန ခိတ္တာ၊ (ဥပသီဝါတိ ဘဂဝါ၊)
အတ္ထံ ပလေတိ န ဥပေတိ သင်္ခံ။
ဧဝံ မုနီ နာမကာယာ ဝိမုတ္တော၊
အတ္ထံ ပလေတိ န ဥပေတိ သင်္ခံ”န္တိ[၂]။

သော ပနေသ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော အာကာသာနဉ္စာယတနာဒီသု အညတရတော ဝုဋ္ဌာယ အရဟတ္တံ ပတ္တော စ အနာဂါမီ ဟုတွာ နိရောဓာ ပုဋ္ဌာယ အရဟတ္တံ ပတ္တော စာတိ ပဉ္စဝိဓော။ ကေစိ ပန “ယသ္မာ ရူပါဝစရစတုတ္ထဇ္ဈာနမ္ပိ ဒုဝင်္ဂိကံ ဥပေက္ခာသဟဂတံ၊ အရူပါဝစရဇ္ဈာနမ္ပိ တာဒိသမေဝ။ တသ္မာ ရူပါဝစရစတုတ္ထဇ္ဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ အရဟတ္တံ ပတ္တောပိ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော”တိ။

အယံ ပန ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပဉှော ဟေဋ္ဌာ လောဟပါသာဒေ သမုဋ္ဌဟိတွာ တိပိဋကစူဠသုမနတ္ထေရဿ ဝဏ္ဏနံ နိဿာယ စိရေန ဝိနိစ္ဆယံ

၁-ခု ၉-၂၃၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၁-၄၄၀-သုတ္တနိပါတေ။

patto. Girivihāre kira therassa antevāsiko ekassa piṇḍapātikassa mukhato taṁ pañhaṁ sutvā āha “āvuso heṭṭhālohapāsāde amhākaṁ ācariyassa dhammaṁ vaṇṇayato na kenaci sutapubban”ti. Kiṁ pana bhante thero avacāti. Rūpāvacaracatutthajjhānaṁ kiñcāpi duvaṅgikaṁ upekkhāsahagataṁ, kilese vikkhambheti, kilesānaṁ pana āsannapakkhe virūhanaṭṭhāne samudācarati. Ime hi kilesā nāma pañcavokārabhave nīlādīsu aññataraṁ ārammaṇaṁ upanissāya samudācaranti, rūpāvacarajjhānañca taṁ ārammaṇaṁ na samatikkamati. Tasmā sabbaso rūpaṁ nivattetvā arūpajjhānavasena kilese vikkhambhetvā arahattaṁ pattova ubhatobhāgavimuttoti idaṁ āvuso thero avaca. Idañca pana vatvā idaṁ suttaṁ āhari “katamo ca puggalo ubhatobhāgavimutto. Idhekacco puggalo aṭṭha vimokkhe kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti, ayaṁ vuccati puggalo ubhatobhāgavimutto”ti[1].

Imāya ca Ānanda ubhatobhāgavimuttiyāti Ānanda ito ubhatobhāgavimuttito. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti.

Mahānidānasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Abhi 3. 117 piṭṭhe.

ပတ္တော။ ဂိရိဝိဟာရေ ကိရ ထေရဿ အန္တေဝါသိကော ဧကဿ ပိဏ္ဍပါတိကဿ မုခတော တံ ပဉှံ သုတွာ အာဟ “အာဝုသော ဟေဋ္ဌာလောဟပါသာဒေ အမှာကံ အာစရိယဿ ဓမ္မံ ဝဏ္ဏယတော န ကေနစိ သုတပုဗ္ဗ”န္တိ။ ကိံ ပန ဘန္တေ ထေရော အဝစာတိ။ ရူပါဝစရစတုတ္ထဇ္ဈာနံ ကိဉ္စာပိ ဒုဝင်္ဂိကံ ဥပေက္ခာသဟဂတံ, ကိလေသေ ဝိက္ခမ္ဘေတိ၊ ကိလေသာနံ ပန အာသန္နပက္ခေ ဝိရူဟနဋ္ဌာနေ သမုဒါစရတိ။ ဣမေ ဟိ ကိလေသာ နာမ ပဉ္စဝေါကာရဘဝေ နီလာဒီသု အညတရံ အာရမ္မဏံ ဥပနိဿာယ သမုဒါစရန္တိ၊ ရူပါဝစရဇ္ဈာနဉ္စ တံ အာရမ္မဏံ န သမတိက္ကမတိ။ တသ္မာ သဗ္ဗသော ရူပံ နိဝတ္တေတွာ အရူပဇ္ဈာနဝသေန ကိလေသေ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တောဝ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တောတိ ဣဒံ အာဝုသော ထေရော အဝစ။ ဣဒဉ္စ ပန ဝတွာ ဣဒံ သုတ္တံ အာဟရိ “ကတမော စ ပုဂ္ဂလော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော။ ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော အဋ္ဌ ဝိမောက္ခေ ကာယေန ဖုသိတွာ ဝိဟရတိ၊ ပညာယ စဿ ဒိသွာ အာသဝါ ပရိက္ခီဏာ ဟောန္တိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော”တိ[1]။

ဣမာယ စ အာနန္ဒ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တိယာတိ အာနန္ဒ ဣတော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တိတော။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

မဟာနိဒါနသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-အဘိ ၃-၁၁၇-ပိဋ္ဌေ။

3. Mahāparinibbānasutta

131. **Evaṁ me sutan**ti Mahāparinibbānasuttaṁ. Tatrāyamanupubbapadavaṇṇanā—**Gijjhakūṭe**ti gijjhā tassa kūṭesu vasiṁsu, gijjhasadisaṁ vā tassa kūṭaṁ atthīti Gijjhakūṭo, tasmiṁ Gijjhakūṭe. **Abhiyātukāmo**ti abhibhavanatthāya yātukāmo. **Vajjī**ti Vajjirājāno. **Evaṁmahiddhike**ti evaṁ mahatiyā rājiddhiyā samannāgate, etena nesaṁ samaggabhāvaṁ kathesi. **Evaṁmahānubhāve**ti evaṁ mahantena ānubhāvena samannāgate, etena nesaṁ hatthisippādīsu katasikkhataṁ kathesi, yaṁ sandhāya vuttaṁ “sikkhitā vatime Licchavikumārakā, susikkhitā vatime Licchavikumārakā, yatra hi nāma sukhumena tāḷacchiggalena asanaṁ atipātayissanti poṅkhānupoṅkhaṁ avirādhitan”ti[1]. **Ucchecchāmī**ti ucchindissāmi. **Vināsessāmī**ti nāsessami, adassanaṁ pāpessāmi. **Anayabyasanan**ti ettha na ayoti anayo, avaḍḍhiyā etaṁ nāmaṁ. Hitañca sukhañca viyassati[2] vikkhipatīti byasanaṁ, ñātipārijuññādīnaṁ etaṁ nāmaṁ. **Āpādessāmī**ti pāpayissāmi.

Iti kira so ṭhānanisajjādīsu imaṁ yuddhakathameva katheti, gamanasajjā hothāti evaṁ balakāyaṁ āṇāpeti, kasmā? Gaṅgāyaṁ kira ekaṁ paṭṭanagāmaṁ nissāya aḍḍhayojanaṁ Ajātasattuno āṇā, aḍḍhayojanaṁ Licchavīnaṁ. Ettha pana āṇāpavattiṭṭhānaṁ hotīti attho. Tatrāpi ca pabbatapādato mahagghabhaṇḍaṁ otarati. Taṁ sutvā “ajja yāmi, sve yāmī”ti Ajātasattuno saṁvidahantasseva Licchavirājāno samaggā sammodamānā puretaraṁ gantvā sabbaṁ[3] gaṇhanti. Ajātasattu pacchā āgantvā taṁ pavattiṁ utvā kujjhitvā gacchati. Te punasaṁvaccharepi tatheva karonti. Atha so balavāghātajāto tadā evamakāsi.

Tato cintesi “gaṇena saddhiṁ yuddhaṁ nāma bhāriyaṁ, ekopi moghappahāro nāma natthi, ekena kho[4] pana paṇḍitena saddhiṁ mantetvā karonto nipparādho hoti, paṇḍito ca Satthārā sadiso natthi, Satthā ca avidūre dhuravihāre vasati, handāhaṁ pesetvā

1. Saṁ 3. 395 piṭṭhe.
2. Viyasati (Syā)
3. Sabbaṁ mahagghabhaṇḍaṁ (Syā)
4. Ekena nu kho (Syā, Ka)

၃. မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ္တ

၁၃၁။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ္တံ။ တတြာယမနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ—**ဂိဇ္ဈကူဋေ**တိ ဂိဇ္ဈာ တဿ ကူဋေသု ဝသိံသု, ဂိဇ္ဈသဒိသံ ဝါ တဿ ကူဋံ အတ္ထီတိ ဂိဇ္ဈကူဋော၊ တသ္မိံ ဂိဇ္ဈကူဋေ။ **အဘိယာတုကာမော**တိ အဘိဘဝနတ္ထာယ ယာတုကာမော။ **ဝဇ္ဇီ**တိ ဝဇ္ဇိရာဇာနော။ **ဧဝံမဟိဒ္ဓိကေ**တိ ဧဝံ မဟတိယာ ရာဇိဒ္ဓိယာ သမန္နာဂတေ၊ ဧတေန နေသံ သမဂ္ဂဘာဝံ ကထေသိ။ **ဧဝံမဟာနုဘာဝေ**တိ ဧဝံ မဟန္တေန အာနုဘာဝေန သမန္နာဂတေ၊ ဧတေန နေသံ ဟတ္ထိသိပ္ပါဒီသု ကတသိက္ခတံ ကထေသိ၊ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “သိက္ခိတာ ဝတိမေ လိစ္ဆဝိကုမာရကာ၊ သုသိက္ခိတာ ဝတိမေ လိစ္ဆဝိကုမာရကာ၊ ယတြ ဟိ နာမ သုခုမေန တာဠစ္ဆိဂ္ဂလေန အသနံ အတိပါတယိဿန္တိ ပေါင်္ခါနုပေါင်္ခံ အဝိရာဓိတ”န္တိ[1]။ **ဥစ္ဆေစ္ဆာမီ**တိ ဥစ္ဆိန္ဒိဿာမိ။ **ဝိနာသေဿာမီ**တိ နာသေဿာမိ၊ အဒဿနံ ပါပေဿာမိ။ **အနယဗျသန**န္တိ ဧတ္ထ န အယောတိ အနယော၊ အဝဍ္ဎိယာ ဧတံ နာမံ။ ဟိတဉ္စ သုခဉ္စ ဝိယဿတိ[2] ဝိက္ခိပတီတိ ဗျသနံ၊ ဉာတိပါရိဇုညာဒီနံ ဧတံ နာမံ။ **အာပါဒေဿာမီ**တိ ပါပယိဿာမိ။

ဣတိ ကိရ သော ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု ဣမံ ယုဒ္ဓကထမေဝ ကထေတိ၊ ဂမနသဇ္ဇာ ဟောထာတိ ဧဝံ ဗလကာယံ အာဏာပေတိ၊ ကသ္မာ? ဂင်္ဂါယံ ကိရ ဧကံ ပဋ္ဋနဂါမံ နိဿာယ အဍ္ဎယောဇနံ အဇာတသတ္တုနော အာဏာ, အဍ္ဎယောဇနံ လိစ္ဆဝီနံ။ ဧတ္ထ ပန အာဏာပဝတ္တိဋ္ဌာနံ ဟောတီတိ အတ္ထော။ တတြာပိ စ ပဗ္ဗတပါဒတော မဟဂ္ဃဘဏ္ဍံ ဩတရတိ။ တံ သုတွာ “အဇ္ဇ ယာမိ, သွေ ယာမီ”တိ အဇာတသတ္တုနော သံဝိဒဟန္တဿေဝ လိစ္ဆဝိရာဇာနော သမဂ္ဂါ သမ္မောဒမာနာ ပုရေတရံ ဂန္တွာ သဗ္ဗံ[3] ဂဏှန္တိ။ အဇာတသတ္တု ပစ္ဆာ အာဂန္တွာ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ ကုဇ္ဈိတွာ ဂစ္ဆတိ။ တေ ပုနသံဝစ္ဆရေပိ တထေဝ ကရောန္တိ။ အထ သော ဗလဝါဃာတဇာတော တဒါ ဧဝမကာသိ။

တတော စိန္တေသိ “ဂဏေန သဒ္ဓိံ ယုဒ္ဓံ နာမ ဘာရိယံ၊ ဧကောပိ မောဃပ္ပဟာရော နာမ နတ္ထိ၊ ဧကေန ခေါ[4] ပန ပဏ္ဍိတေန သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ ကရောန္တော နိပ္ပရာဓော ဟောတိ၊ ပဏ္ဍိတော စ သတ္ထာရာ သဒိသော နတ္ထိ၊ သတ္ထာ စ အဝိဒူရေ ဓုရဝိဟာရေ ဝသတိ၊ ဟန္ဒာဟံ ပေသေတွာ

၁- သံ ၃-၃၉၅-ပိဋ္ဌေ။
၂- ဝိယသတိ (သျာ)
၃- သဗ္ဗံ မဟဂ္ဃဘဏ္ဍံ (သျာ)
၄- ဧကေန နု ခေါ (သျာ၊ က)

pucchāmi. Sace me gatena koci attho bhavissati, Satthā tuṇhī bhavissati, anatthe pana sati ‘kiṁ rañño tattha gamanenā’ti vakkhatī”ti. So Vassakārabrāhmaṇaṁ pesesi. Brāhmaṇo gantvā Bhagavato etamatthaṁ ārocesi. Tena vuttaṁ “**atha kho rājā -pa- āpādessāmī**”ti[1].

Rāja-aparihāniyadhammavaṇṇanā

134. **Bhagavantaṁ bījayamāno**ti thero vattasīse ṭhatvā Bhagavantaṁ bījati[2], Bhagavato pana sītaṁ vā uṇhaṁ vā natthi. Bhagavā brāhmaṇassa vacanaṁ sutvā tena saddhiṁ amantetvā therena saddhiṁ mantetukāmo **kinti te Ānanda sutanti**-ādimāha. **Abhiṇhaṁ sannipātā**ti divasassa tikkhattuṁ sannipatantāpi antarantarā sannipatantāpi abhiṇhasannipātāva. **Sannipātabahulā**ti hiyyopi sannipatimhā, purimadivasampi sannipatimhā, puna ajja kimatthaṁ sannipatitā homāti vosānaṁ anāpajjantā sannipātabahulā nāma honti. **Yāvakīvañcā**ti yattakaṁ kālaṁ. **Vuddhiyeva Ānanda vajjīnaṁ pāṭikaṅkhā, no parihānī**ti abhiṇhaṁ asannipatantā hi disāvidisāsu āgataṁ sāsanaṁ na suṇanti, tato “asukagāmasīmā vā nigamasīmā vā ākulā, asukaṭṭhāne corā vā pariyuṭṭhitā”ti na jānanti, corāpi “pamattā rājāno”ti ñatvā[3] gāmanigamādīni paharantā janapadaṁ nāsenti. Evaṁ rājūnaṁ parihāni hoti. Abhiṇhaṁ sannipatantā pana taṁ taṁ pavattiṁ suṇanti, tato balaṁ pesetvā amittamaddanaṁ karonti, corāpi “appamattā rājāno, na sakkā amhehi vaggabandhehi vicaritun”ti bhijjitvā palāyanti. Evaṁ rājūnaṁ vuddhi hoti. Tena vuttaṁ “vuddhiyeva Ānanda vajjīnaṁ pāṭikaṅkhā no parihānī”ti. Tattha **pāṭikaṅkhā**ti icchitabbā, avassaṁ bhavissatīti evaṁ daṭṭhabbāti attho.

Samaggāti-ādīsu sannipātabheriyā niggatāya “ajja me kiccaṁ atthi, maṅgalaṁ atthī”ti vikkhepaṁ karontā na samaggā sannipatanti nāma. Bherisaddaṁ pana sutvāva bhuñjantāpi alaṅkariyamānāpi vatthāni nivāsentāpi aḍḍhabhuttā vā aḍḍhālaṅkatā vā vatthaṁ nivāsayamānā vā sannipatantā samaggā sannipatanti nāma. Sannipatitā[4] pana cintetvā mantetvā kattabbaṁ katvā ekatova

1. Āpādessāmi vajjīti (Ka)
2. Vījati (Sī, Syā)
3. Sutvā (Ka)
4. Sannipatantā (Ka)

ပုစ္ဆာမိ။ သစေ မေ ဂတေန ကောစိ အတ္ထော ဘဝိဿတိ၊ သတ္ထာ တုဏှီ ဘဝိဿတိ၊ အနတ္ထေ ပန သတိ ‘ကိံ ရညော တတ္ထ ဂမနေနာ’တိ ဝက္ခတီ”တိ။ သော ဝဿကာရဗြာဟ္မဏံ ပေသေသိ။ ဗြာဟ္မဏော ဂန္တွာ ဘဂဝတော ဧတမတ္ထံ အာရောစေသိ။ တေန ဝုတ္တံ “**အထ ခေါ ရာဇာ။ပ။ အာပါဒေဿာမီ**”တိ[၁]။

ရာဇအပရိဟာနိယဓမ္မဝဏ္ဏနာ

၁၃၄။ **ဘဂဝန္တံ ဗီဇယမာနော**တိ ထေရော ဝတ္တသီသေ ဌတွာ ဘဂဝန္တံ ဗီဇတိ[၂]၊ ဘဂဝတော ပန သီတံ ဝါ ဥဏှံ ဝါ နတ္ထိ။ ဘဂဝါ ဗြာဟ္မဏဿ ဝစနံ သုတွာ တေန သဒ္ဓိံ အမန္တေတွာ ထေရေန သဒ္ဓိံ မန္တေတုကာမော **ကိန္တိ တေ အာနန္ဒ သုတန္တိ**အာဒိမာဟ။ **အဘိဏှံ သန္နိပါတာ**တိ ဒိဝသဿ တိက္ခတ္တုံ သန္နိပတန္တာပိ အန္တရန္တရာ သန္နိပတန္တာပိ အဘိဏှသန္နိပါတာဝ။ **သန္နိပါတဗဟုလာ**တိ ဟိယျောပိ သန္နိပတိမှာ၊ ပုရိမဒိဝသမ္ပိ သန္နိပတိမှာ၊ ပုန အဇ္ဇ ကိမတ္ထံ သန္နိပတိတာ ဟောမာတိ ဝေါသာနံ အနာပဇ္ဇန္တာ သန္နိပါတဗဟုလာ နာမ ဟောန္တိ။ **ယာဝကီဝဉ္စာ**တိ ယတ္တကံ ကာလံ။ **ဝုဒ္ဓိယေဝ အာနန္ဒ ဝဇ္ဇီနံ ပါဋိကင်္ခါ၊ နော ပရိဟာနီ**တိ အဘိဏှံ အသန္နိပတန္တာ ဟိ ဒိသာဝိဒိသာသု အာဂတံ သာသနံ န သုဏန္တိ၊ တတော “အသုကဂါမသီမာ ဝါ နိဂမသီမာ ဝါ အာကုလာ၊ အသုကဋ္ဌာနေ စောရာ ဝါ ပရိယုဋ္ဌိတာ”တိ န ဇာနန္တိ၊ စောရာပိ “ပမတ္တာ ရာဇာနော”တိ ဉတွာ[၃] ဂါမနိဂမာဒီနိ ပဟရန္တာ ဇနပဒံ နာသေန္တိ။ ဧဝံ ရာဇူနံ ပရိဟာနိ ဟောတိ။ အဘိဏှံ သန္နိပတန္တာ ပန တံ တံ ပဝတ္တိံ သုဏန္တိ၊ တတော ဗလံ ပေသေတွာ အမိတ္တမဒ္ဒနံ ကရောန္တိ၊ စောရာပိ “အပ္ပမတ္တာ ရာဇာနော၊ န သက္ကာ အမှေဟိ ဝဂ္ဂဗန္ဓေဟိ ဝိစရိတု”န္တိ ဘိဇ္ဇိတွာ ပလာယန္တိ။ ဧဝံ ရာဇူနံ ဝုဒ္ဓိ ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဝုဒ္ဓိယေဝ အာနန္ဒ ဝဇ္ဇီနံ ပါဋိကင်္ခါ နော ပရိဟာနီ”တိ။ တတ္ထ **ပါဋိကင်္ခါ**တိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ၊ အဝဿံ ဘဝိဿတီတိ ဧဝံ ဒဋ္ဌဗ္ဗာတိ အတ္ထော။

သမဂ္ဂါတိအာဒီသု သန္နိပါတဘေရိယာ နိဂ္ဂတာယ “အဇ္ဇ မေ ကိစ္စံ အတ္ထိ၊ မင်္ဂလံ အတ္ထီ”တိ ဝိက္ခေပံ ကရောန္တာ န သမဂ္ဂါ သန္နိပတန္တိ နာမ။ ဘေရိသဒ္ဒံ ပန သုတွာဝ ဘုဉ္ဇန္တာပိ အလင်္ကရိယမာနာပိ ဝတ္ထာနိ နိဝါသေန္တာပိ အဍ္ဍဘုတ္တာ ဝါ အဍ္ဍာလင်္ကတာ ဝါ ဝတ္ထံ နိဝါသယမာနာ ဝါ သန္နိပတန္တာ သမဂ္ဂါ သန္နိပတန္တိ နာမ။ သန္နိပတိတာ[၄] ပန စိန္တေတွာ မန္တေတွာ ကတ္တဗ္ဗံ ကတွာ ဧကတောဝ

၁-အာပါဒေဿာမိ ဝဇ္ဇီတိ (က)
၂-ဝီဇတိ (သီ၊ သျာ)
၃-သုတွာ (က)
၄-သန္နိပတန္တာ (က)

avuṭṭhahantā na samaggā vuṭṭhahanti nāma. Evaṁ vuṭṭhitesu hi ye paṭhamaṁ gacchanti, tesaṁ evaṁ hoti "amhehi bāhirakathāva sutā, idāni vinicchayakathā bhavissatī"ti. Ekato vuṭṭhahantā pana samaggā vuṭṭhahanti nāma. Apica "asukaṭṭhānesu gāmasīmā vā nigamasīmā vā ākulā, corā pariyuṭṭhitā"ti sutvā "ko gantvā imaṁ amittamaddanaṁ karissatī"ti vutte "ahaṁ paṭhamaṁ, ahaṁ paṭhaman"ti vatvā gacchantāpi samaggā vuṭṭhahanti nāma. Ekassa pana kammante osīdamāne sesā rājāno puttabhātaro pesetvā tassa kammantaṁ upatthambhayamānāpi, āgantukarājānaṁ "asukassa gehaṁ gacchatu, asukassa gehaṁ gacchatū"ti avatvā sabbe ekato saṅgaṇhantāpi, ekassa maṅgale vā roge vā aññasmiṁ vā pana tādise sukhadukkhe uppanne sabbe tattha sahāyabhāvaṁ gacchantāpi samaggā vajjikaraṇīyāni karonti nāma.

Apaññattanti-ādīsu pubbe akataṁ suṅkaṁ vā baliṁ vā daṇḍaṁ vā āharāpentā apaññattaṁ paññapenti nāma. Porāṇapaveṇiyā āgatameva pana anāharāpentā paññattaṁ samucchindanti nāma. Coroti gahetvā dassite avicinitvāva chejjabhejjaṁ anusāsentā porāṇaṁ vajjidhammaṁ samādāya na vattanti nāma. Tesaṁ apaññattaṁ paññapentānaṁ abhinavasuṅkādīhi pīḷitā manussā "ati-upaddutamha, ko imesaṁ vijite vasissatī"ti paccantaṁ pavisitvā corā vā corasahāyā vā hutvā janapadaṁ paharanti. Paññattaṁ samucchindantānaṁ paveṇī-āgatāni suṅkādīni agaṇhantānaṁ koso parihāyati, tato hatthi-assabalakāya-orodhādayo yathānibaddhaṁ vaṭṭaṁ[1] alabhamānā thāmena balena parihāyanti. Te neva yuddhakkhamā honti na pāricariyakkhamā. Porāṇaṁ vajjidhammaṁ samādāya avattantānaṁ vijite manussā "amhākaṁ puttaṁ pitaraṁ bhātaraṁ acoraṁyeva coroti katvā chindiṁsu bhindiṁsū"ti kujjhitvā paccantaṁ pavisitvā corā vā corasahāyā vā hutvā janapadaṁ paharanti, evaṁ rājūnaṁ parihāni hoti. Paññattaṁ paññapentānaṁ pana "paveṇī-āgatameva rājāno karontī"ti manussā haṭṭhatuṭṭhā kasivāṇijjādike kammante sampādenti. Paññattaṁ asamucchindantānaṁ paveṇī-āgatāni suṅkādīni

1. Vatthuṁ (Syā), vattaṁ (Ka)

အဝုဋ္ဌဟန္တာ န သမဂ္ဂါ ဝုဋ္ဌဟန္တိ နာမ။ ဧဝံ ဝုဋ္ဌိတေသု ဟိ ယေ ပဌမံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တေသံ ဧဝံ ဟောတိ “အမှေဟိ ဗာဟိရကထာဝ သုတာ၊ ဣဒါနိ ဝိနိစ္ဆယကထာ ဘဝိဿတီ”တိ။ ဧကတော ဝုဋ္ဌဟန္တာ ပန သမဂ္ဂါ ဝုဋ္ဌဟန္တိ နာမ။ အပိစ “အသုကဋ္ဌာနေသု ဂါမသီမာ ဝါ နိဂမသီမာ ဝါ အာကုလာ၊ စောရာ ပရိယုဋ္ဌိတာ”တိ သုတွာ “ကော ဂန္တွာ ဣမံ အမိတ္တမဒ္ဒနံ ကရိဿတီ”တိ ဝုတ္တေ “အဟံ ပဌမံ, အဟံ ပဌမ”န္တိ ဝတွာ ဂစ္ဆန္တာပိ သမဂ္ဂါ ဝုဋ္ဌဟန္တိ နာမ။ ဧကဿ ပန ကမ္မန္တေ ဩသီဒမာနေ သေသာ ရာဇာနော ပုတ္တဘာတရော ပေသေတွာ တဿ ကမ္မန္တံ ဥပတ္ထမ္ဘယမာနာပိ, အာဂန္တုကရာဇာနံ “အသုကဿ ဂေဟံ ဂစ္ဆတု, အသုကဿ ဂေဟံ ဂစ္ဆတူ”တိ အဝတွာ သဗ္ဗေ ဧကတော သင်္ဂဏှန္တာပိ, ဧကဿ မင်္ဂလေ ဝါ ရောဂေ ဝါ အညသ္မိံ ဝါ ပန တာဒိသေ သုခဒုက္ခေ ဥပ္ပန္နေ သဗ္ဗေ တတ္ထ သဟာယဘာဝံ ဂစ္ဆန္တာပိ သမဂ္ဂါ ဝဇ္ဇိကရဏီယာနိ ကရောန္တိ နာမ။

အပညတ္တန္တိအာဒီသု ပုဗ္ဗေ အကတံ သုင်္ကံ ဝါ ဗလိံ ဝါ ဒဏ္ဍံ ဝါ အာဟာရာပေန္တာ အပညတ္တံ န ပညပေန္တိ နာမ။ ပေါရာဏပဝေဏိယာ အာဂတမေဝ ပန အနာဟာရာပေန္တာ ပညတ္တံ န သမုစ္ဆိန္ဒန္တိ နာမ။ စောရောတိ ဂဟေတွာ ဒဿိတေ အဝိစိနိတွာဝ ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇံ အနုသာသေန္တာ ပေါရာဏံ ဝဇ္ဇိဓမ္မံ သမာဒါယ န ဝတ္တန္တိ နာမ။ တေသံ အပညတ္တံ ပညပေန္တာနံ အဘိနဝသုင်္ကာဒီဟိ ပီဠိတာ မနုဿာ “အတိဥပဒ္ဒုတမှ, ကော ဣမေသံ ဝိဇိတေ ဝသိဿတီ”တိ ပစ္စန္တံ ပဝိသိတွာ စောရာ ဝါ စောရသဟာယာ ဝါ ဟုတွာ ဇနပဒံ ပဟရန္တိ။ ပညတ္တံ သမုစ္ဆိန္ဒန္တာနံ ပဝေဏီအာဂတာနိ သုင်္ကာဒီနိ အဂဏှန္တာနံ ကောသော ပရိဟာယတိ၊ တတော ဟတ္ထိအဿဗလကာယဩရောဓာဒယော ယထာနိဗဒ္ဓံ ဝဋ္ဋံ[1] အလဘမာနာ ထာမေန ဗလေန ပရိဟာယန္တိ။ တေ နေဝ ယုဒ္ဓက္ခမာ ဟောန္တိ န ပါရိစရိယက္ခမာ။ ပေါရာဏံ ဝဇ္ဇိဓမ္မံ သမာဒါယ အဝတ္တန္တာနံ ဝိဇိတေ မနုဿာ “အမှာကံ ပုတ္တံ ပိတရံ ဘာတရံ အစောရံယေဝ စောရောတိ ကတွာ ဆိန္ဒိံသု ဘိန္ဒိံသူ”တိ ကုဇ္ဈိတွာ ပစ္စန္တံ ပဝိသိတွာ စောရာ ဝါ စောရသဟာယာ ဝါ ဟုတွာ ဇနပဒံ ပဟရန္တိ၊ ဧဝံ ရာဇူနံ ပရိဟာနိ ဟောတိ။ ပညတ္တံ ပညပေန္တာနံ ပန “ပဝေဏီအာဂတမေဝ ရာဇာနော ကရောန္တီ”တိ မနုဿာ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒိကေ ကမ္မန္တေ သမ္ပာဒေန္တိ။ ပညတ္တံ အသမုစ္ဆိန္ဒန္တာနံ ပဝေဏီအာဂတာနိ သုင်္ကာဒီနိ

၁-ဝဋ္ဌုံ (သျာ)၊ ဝဋ္ဋံ (က)

gaṇhantānaṁ koso vaḍḍhati, tato hatthi assa balakāya orodhādayo yathānibaddhaṁ vaṭṭaṁ labhamānā thāmabalasampannā yuddhakkhamā ceva pāricariyakkhamā ca honti.

Porāṇaṁ vajjidhammanti ettha pubbe kira Vajjirājāno "ayaṁ coro"ti ānetvā dassite "gaṇhatha naṁ coran"ti avatvā vinicchayamahāmattānaṁ denti. Te vinicchinitvā[1] sace acoro hoti, vissajjenti. Sace coro, attanā kiñci avatvā vohārikānaṁ denti. Tepi acoro ce, vissajjenti. Coro ce, suttadharānaṁ[2] denti. Tepi vinicchinitvā acoro ce, vissajjenti. Coro ce, aṭṭhakulikānaṁ denti. Tepi tatheva katvā senāpatissa, senāpati uparājassa, uparājā rañño, rājā vinicchinitvā acoro ce, vissajjeti. Sace pana coro hoti, paveṇīpotthakaṁ vācāpeti, tattha "yena idaṁ nāma kataṁ, tassa ayaṁ nāma daṇḍo"ti likhitaṁ. Rājā tassa kiriyaṁ tena samānetvā tadanucchavikaṁ daṇḍaṁ karoti. Iti etaṁ porāṇaṁ vajjidhammaṁ samādāya vattantānaṁ manussā na ujjhāyanti, "rājāno porāṇapaveṇiyā kammaṁ karonti, etesaṁ doso natthi, amhākaṁyeva doso"ti appamattā kammante karonti. Evaṁ rājūnaṁ vuddhi hoti. Tena vuttaṁ "vuddhiyeva Ānanda vajjīnaṁ pāṭikaṅkhā, no parihānī"ti.

Sakkarontīti yaṁkiñci tesaṁ sakkāraṁ karontā sundarameva karonti. **Garuṁ karontī**ti garubhāvaṁ paccupaṭṭhapetvāva karonti. **Mānentī**ti manena piyāyanti. **Pūjentī**ti nipaccakāraṁ dassenti. **Sotabbaṁ maññantī**ti divasassa dve tayo vāre upaṭṭhānaṁ gantvā tesaṁ kathaṁ sotabbaṁ saddhātabbaṁ maññanti. Tattha ye evaṁ mahallakānaṁ rājūnaṁ sakkārādīni na karonti, ovādatthāya ca nesaṁ upaṭṭhānaṁ na gacchanti. Te tehi vissaṭṭhā anovadiyamānā kīḷāpasutā rajjato parihāyanti. Ye pana tathā paṭipajjanti, tesaṁ mahallakarājāno "idaṁ kātabbaṁ, idaṁ na kātabban"ti porāṇaṁ paveṇiṁ ācikkhanti. Saṅgāmaṁ patvāpi "evaṁ pavisitabbaṁ, evaṁ nikkhamitabban"ti upāyaṁ dassenti. Te tehi ovadiyamānā yathā-ovādaṁ paṭipajjantā sakkonti rājappaveṇiṁ sandhāretuṁ. Tena vuttaṁ "vuddhiyeva Ānanda Vajjīnaṁ pāṭikaṅkhā, no parihānī"ti.

1. Vicinitvā (Ka) 2. Antokārikā nāma honti, tesaṁ (Syā, Ka)

ဂဏှန္တာနံ ကောသော ဝဍ္ဎတိ၊ တတော ဟတ္ထီ အဿ ဗလကာယ ဩရောဓာဒယော ယထာနိဗဒ္ဓံ ဝဋ္ဋံ လဘမာနာ ထာမဗလသမ္ပန္နာ ယုဒ္ဓက္ခမာ စေဝ ပါရိစရိယက္ခမာ စ ဟောန္တိ။

ပေါရာဏံ ဝဇ္ဇိဓမ္မန္တိ ဧတ္ထ ပုဗ္ဗေ ကိရ ဝဇ္ဇိရာဇာနော "အယံ စောရော"တိ အာနေတွာ ဒဿိတေ "ဂဏှထ နံ စောရ"န္တိ အဝတွာ ဝိနိစ္ဆယမဟာမတ္တာနံ ဒေန္တိ။ တေ ဝိနိစ္ဆိနိတွာ[1] သစေ အစောရော ဟောတိ၊ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ။ သစေ စောရော၊ အတ္တနာ ကိဉ္စိ အဝတွာ ဝေါဟာရိကာနံ ဒေန္တိ။ တေပိ အစောရော စေ၊ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ။ စောရော စေ၊ သုတ္တဓရာနံ[2] ဒေန္တိ။ တေပိ ဝိနိစ္ဆိနိတွာ အစောရော စေ၊ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ။ စောရော စေ၊ အဋ္ဌကုလိကာနံ ဒေန္တိ။ တေပိ တထေဝ ကတွာ သေနာပတိဿ၊ သေနာပတိ ဥပရာဇဿ၊ ဥပရာဇာ ရညော၊ ရာဇာ ဝိနိစ္ဆိနိတွာ အစောရော စေ၊ ဝိဿဇ္ဇေတိ။ သစေ ပန စောရော ဟောတိ၊ ပဝေဏိပေါတ္ထကံ ဝါစာပေတိ၊ တတ္ထ "ယေန ဣဒံ နာမ ကတံ၊ တဿ အယံ နာမ ဒဏ္ဍော"တိ လိခိတံ။ ရာဇာ တဿ ကိရိယံ တေန သမာနေတွာ တဒနုစ္ဆဝိကံ ဒဏ္ဍံ ကရောတိ။ ဣတိ ဧတံ ပေါရာဏံ ဝဇ္ဇိဓမ္မံ သမာဒါယ ဝတ္တန္တာနံ မနုဿာ န ဥဇ္ဈာယန္တိ၊ "ရာဇာနော ပေါရာဏပဝေဏိယာ ကမ္မံ ကရောန္တိ၊ ဧတေသံ ဒေါသော နတ္ထိ၊ အမှာကံယေဝ ဒေါသော"တိ အပ္ပမတ္တာ ကမ္မန္တေ ကရောန္တိ။ ဧဝံ ရာဇူနံ ဝုဍ္ဎိ ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဝုဍ္ဎိယေဝ အာနန္ဒ ဝဇ္ဇီနံ ပါဋိကင်္ခါ၊ နော ပရိဟာနီ"တိ။

သက္ကရောန္တီတိ ယံကိဉ္စိ တေသံ သက္ကာရံ ကရောန္တာ သုန္ဒရမေဝ ကရောန္တိ။ **ဂရုံ ကရောန္တီ**တိ ဂရုဘာဝံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာဝ ကရောန္တိ။ **မာနေန္တီ**တိ မနေန ပိယာယန္တိ။ **ပူဇေန္တီ**တိ နိပစ္စကာရံ ဒဿေန္တိ။ **သောတဗ္ဗံ မညန္တီ**တိ ဒိဝသဿ ဒွေ တယော ဝါရေ ဥပဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ တေသံ ကထံ သောတဗ္ဗံ သဒ္ဓါတဗ္ဗံ မညန္တိ။ တတ္ထ ယေ ဧဝံ မဟလ္လကာနံ ရာဇူနံ သက္ကာရာဒီနိ န ကရောန္တိ၊ ဩဝါဒတ္ထာယ စ နေသံ ဥပဋ္ဌာနံ န ဂစ္ဆန္တိ။ တေ တေဟိ ဝိဿဋ္ဌာ အနောဝဒိယမာနာ ကီဠာပသုတာ ရဇ္ဇတော ပရိဟာယန္တိ။ ယေ ပန တထာ ပဋိပဇ္ဇန္တိ၊ တေသံ မဟလ္လကရာဇာနော "ဣဒံ ကာတဗ္ဗံ၊ ဣဒံ န ကာတဗ္ဗ"န္တိ ပေါရာဏံ ပဝေဏိံ အာစိက္ခန္တိ။ သင်္ဂါမံ ပတွာပိ "ဧဝံ ပဝိသိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ နိက္ခမိတဗ္ဗ"န္တိ ဥပါယံ ဒဿေန္တိ။ တေ တေဟိ ဩဝဒိယမာနာ ယထာဩဝါဒံ ပဋိပဇ္ဇန္တာ သက္ကောန္တိ ရာဇပ္ပဝေဏိံ သန္ဓာရေတုံ။ တေန ဝုတ္တံ "ဝုဍ္ဎိယေဝ အာနန္ဒ ဝဇ္ဇီနံ ပါဋိကင်္ခါ၊ နော ပရိဟာနီ"တိ။

၁-ဝိစိနိတွာ (က) ၂-အန္တောကာရိကာ နာမ ဟောန္တိ၊ တေသံ (သျာ၊ က)

Kulitthiyoti kulagharaṇiyo. **Kulakumāriyo**ti anividdhā[1] tāsaṁ dhītaro. **Okkassa pasayhā**ti ettha “okkassā”ti vā “pasayhā”ti vā pasayhākārassevetaṁ nāmaṁ. “Ukkassā”tipi paṭhanti. Tattha **okkassā**ti avakassitvā ākaḍḍhitvā. **Pasayhā**ti abhibhavitvā ajjhottharitvāti ayaṁ vacanattho. Evañhi karontānaṁ vijite manussā “amhākaṁ gehe puttamātaropi, kheḷasiṅghāṇikādīni mukhena apanetvā saṁvaḍḍhitadhītaropi ime rājāno balakkārena gahetvā attano ghare vāsentī”ti kupitā paccantaṁ pavisitvā corā vā corasahāyā vā hutvā janapadaṁ paharanti. Evaṁ akarontānaṁ pana vijite manussā appossukkā sakāni kammāni karontā rājakosaṁ vaḍḍhenti. Evamettha vuddhihāniyo veditabbā.

Vajjīnaṁ Vajjicetiyānīti Vajjirājūnaṁ Vajjiraṭṭhe citthīkataṭṭhena cetiyānīti laddhanāmāni yakkhaṭṭhānāni. **Abbhantarānī**ti antonagare ṭhitāni. **Bāhirānī**ti bahinagare ṭhitāni. **Dinnapubban**ti pubbe dinnaṁ. **Katapubban**ti pubbe kataṁ. **No parihāpessantī**ti aparihāpetvā yathāpavattameva karissanti, dhammikaṁ baliṁ parihāpentānañhi devatā ārakkhaṁ susaṁvihitaṁ na karonti, anuppannaṁ dukkhaṁ janetuṁ asakkontāpi uppannaṁ kāsasīsarogādiṁ vaḍḍhenti, saṅgāme patte sahāyā na honti. Aparihāpentānaṁ pana ārakkhaṁ susaṁvihitaṁ karonti, anuppannaṁ sukhaṁ uppādetuṁ asakkontāpi uppannaṁ kāsasīsarogādiṁ hananti, saṅgāmasīse sahāyā hontīti evamettha vuddhihāniyo veditabbā.

Dhammikā rakkhāvaraṇaguttīti ettha rakkhā eva yathā anicchitaṁ na gacchati, evaṁ āvaraṇato āvaraṇaṁ. Yathā icchitaṁ na vinassati, evaṁ gopāyanato gutti. Tattha balakāyena parivāretvā rakkhaṇaṁ pabbajitānaṁ dhammikā rakkhāvaraṇagutti nāma na hoti. Yathā pana vihārassa upavane rukkhe na chindanti, vājikā[2] vajjhaṁ[3] na karonti, pokkharaṇīsu macche na gaṇhanti, evaṁ karaṇaṁ dhammikā rakkhāvaraṇagutti nāma. **Kinti anāgatā cā**ti iminā pana nesaṁ evaṁ paccupaṭṭhitacittasantānoti cittappavattiṁ pucchati.

1. Aniviṭṭhā (Sī, Syā) 2. Vāgurā (Syā) 3. Vājaṁ (?) Vanacaraṇanti attho.

ကုလိတ္ထိယောတိ ကုလဃရဏိယော။ **ကုလကုမာရိယော**တိ အနိဝိဒ္ဓါ[၁] တာသံ ဓီတရော။ **ဩက္ကဿ ပသယှာ**တိ ဧတ္ထ “ဩက္ကဿာ”တိ ဝါ “ပသယှာ”တိ ဝါ ပသယှာကာရဿေဝေတံ နာမံ။ “ဥက္ကဿာ”တိပိ ပဌန္တိ။ တတ္ထ **ဩက္ကဿာ**တိ အဝကဿိတွာ အာကဍ္ဎိတွာ။ **ပသယှာ**တိ အဘိဘဝိတွာ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာတိ အယံ ဝစနတ္ထော။ ဧဝဉှိ ကရောန္တာနံ ဝိဇိတေ မနုဿာ “အမှာကံ ဂေဟေ ပုတ္တမာတရောပိ, ခေဠသိင်္ဃာဏိကာဒီနိ မုခေန အပနေတွာ သံဝဍ္ဎိတဓီတရောပိ ဣမေ ရာဇာနော ဗလက္ကာရေန ဂဟေတွာ အတ္တနော ဃရေ ဝါသေန္တီ”တိ ကုပိတာ ပစ္စန္တံ ပဝိသိတွာ စောရာ ဝါ စောရသဟာယာ ဝါ ဟုတွာ ဇနပဒံ ပဟရန္တိ။ ဧဝံ အကရောန္တာနံ ပန ဝိဇိတေ မနုဿာ အပ္ပေါဿုက္ကာ သကာနိ ကမ္မာနိ ကရောန္တာ ရာဇကောသံ ဝဍ္ဎေန္တိ။ ဧဝမေတ္ထ ဝုဒ္ဓိဟာနိယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဝဇ္ဇီနံ ဝဇ္ဇိစေတိယာနီတိ ဝဇ္ဇိရာဇူနံ ဝဇ္ဇိရဋ္ဌေ စိတ္တီကတဋ္ဌေန စေတိယာနီတိ လဒ္ဓနာမာနိ ယက္ခဋ္ဌာနာနိ။ **အဗ္ဘန္တရာနီ**တိ အန္တောနဂရေ ဌိတာနိ။ **ဗာဟိရာနီ**တိ ဗဟိနဂရေ ဌိတာနိ။ **ဒိန္နပုဗ္ဗ**န္တိ ပုဗ္ဗေ ဒိန္နံ။ **ကတပုဗ္ဗ**န္တိ ပုဗ္ဗေ ကတံ။ **နော ပရိဟာပေဿန္တီ**တိ အပရိဟာပေတွာ ယထာပဝတ္တမေဝ ကရိဿန္တိ၊ ဓမ္မိကံ ဗလိံ ပရိဟာပေန္တာနဉှိ ဒေဝတာ အာရက္ခံ သုသံဝိဟိတံ န ကရောန္တိ၊ အနုပ္ပန္နံ ဒုက္ခံ ဇနေတုံ အသက္ကောန္တာပိ ဥပ္ပန္နံ ကာသသီသရောဂါဒိံ ဝဍ္ဎေန္တိ၊ သင်္ဂါမေ ပတ္တေ သဟာယာ န ဟောန္တိ။ အပရိဟာပေန္တာနံ ပန အာရက္ခံ သုသံဝိဟိတံ ကရောန္တိ၊ အနုပ္ပန္နံ သုခံ ဥပ္ပါဒေတုံ အသက္ကောန္တာပိ ဥပ္ပန္နံ ကာသသီသရောဂါဒိံ ဟနန္တိ၊ သင်္ဂါမသီသေ သဟာယာ ဟောန္တီတိ ဧဝမေတ္ထ ဝုဒ္ဓိဟာနိယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဓမ္မိကာ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တီတိ ဧတ္ထ ရက္ခာ ဧဝ ယထာ အနိစ္ဆိတံ န ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ အာဝရဏတော အာဝရဏံ။ ယထာ ဣစ္ဆိတံ န ဝိနဿတိ၊ ဧဝံ ဂေါပါယနတော ဂုတ္တိ။ တတ္ထ ဗလကာယေန ပရိဝါရေတွာ ရက္ခဏံ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဓမ္မိကာ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ နာမ န ဟောတိ။ ယထာ ပန ဝိဟာရဿ ဥပဝနေ ရုက္ခေ န ဆိန္ဒန္တိ၊ ဝါဇိကာ[၂] ဝဇ္ဈံ[၃] န ကရောန္တိ၊ ပေါက္ခရဏီသု မစ္ဆေ န ဂဏှန္တိ၊ ဧဝံ ကရဏံ ဓမ္မိကာ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ နာမ။ **ကိန္တိ အနာဂတာ စာ**တိ ဣမိနာ ပန နေသံ ဧဝံ ပစ္စုပဋ္ဌိတစိတ္တသန္တာနောတိ စိတ္တပ္ပဝတ္တိံ ပုစ္ဆတိ။

၁-အနိဝိဋ္ဌာ (သီ၊ သျာ) ၂-ဝါဂုရာ (သျာ) ၃-ဝါဇံ (?) ဝနစရဏန္တိ အတ္ထော။

Tattha ye anāgatānaṁ arahantānaṁ āgamanaṁ na icchanti, te assaddhā honti appasannā. Pabbajite ca sampatte paccuggamanaṁ na karonti, gantvā na passanti, paṭisanthāraṁ na karonti, pañhaṁ na pucchanti, dhammaṁ na suṇanti, dānaṁ na denti, anumodanaṁ na suṇanti, nivāsanaṭṭhānaṁ na saṁvidahanti, atha nesaṁ avaṇṇo abbhuggacchati "asuko nāma rājā assaddho appasanno, pabbajite sampatte paccuggamanaṁ na karoti -pa- nivāsanaṭṭhānaṁ na saṁvidahatī"ti. Taṁ sutvā pabbajitā tassa nagaradvārena na gacchanti, gacchantāpi nagaraṁ na pavisanti. Evaṁ anāgatānaṁ arahantānaṁ anāgamanameva hoti. Āgatānampi phāsuvihāre asati yepi ajānitvā āgatā, te "vasissāmāti tāva cintetvā āgatamhā, imesaṁ pana rājūnaṁ iminā nīhārena ko vasissatī"ti nikkhamitvā gacchanti. Evaṁ anāgatesu anāgacchantesu, āgatesu dukkhaṁ viharantesu so deso pabbajitānaṁ anāvāso hoti. Tato devatārakkhā na hoti, devatārakkhāya asati amanussā okāsaṁ labhanti, amanussā ussannā anuppannaṁ byādhiṁ uppādenti, sīlavantānaṁ dassanapañhāpucchanādivatthukassa puññassa anāgamo hoti. Vipariyāyena pana yathāvuttakaṇhapakkhaviparītassa sukkapakkhassa sambhavo hotīti evamettha vuddhihāniyo veditabbā.

135. **Ekamidāhan**ti idaṁ Bhagavā pubbe Vajjīnaṁ imassa Vajjisattakassa[1] desitabhāvappakāsanatthamāha. Tattha **Sārandade cetiye**ti evaṁnāmake vihāre. Anuppanne kira Buddhe tattha Sārandadassa yakkhassa nivāsanaṭṭhānaṁ cetiyaṁ ahosi. Athettha Bhagavato vihāraṁ kārāpesuṁ, so Sārandadecetiye katattā Sārandadacetiyantveva saṅkhyaṁ gato.

Akaraṇīyāti akātabbā, aggahetabbāti attho. **Yadidan**ti nipātamattaṁ. **Yuddhassā**ti karaṇatthe sāmivacanaṁ, abhimukhayuddhena gahetuṁ na sakkāti attho. **Aññatra upalāpanāyā**ti ṭhapetvā upalāpanaṁ. Upalāpanā nāma "alaṁ vivādena, idāni samaggā homā"ti hatthi-assarathahiraññasuvaṇṇādīni pesetvā saṅgahakaraṇaṁ, evañhi saṅgahaṁ katvā kevalaṁ vissāsena sakkā gaṇhituntі attho. **Aññatra mithubhedāyā**ti ṭhapetvā mithubhedaṁ. Iminā aññamaññabhedaṁ katvāpi sakkā ete

1. Vajjisuttassa (Syā)

တတ္ထ ယေ အနာဂတာနံ အရဟန္တာနံ အာဂမနံ န ဣစ္ဆန္တိ၊ တေ အဿဒ္ဓါ ဟောန္တိ အပ္ပသန္နာ။ ပဗ္ဗဇိတေ စ သမ္ပတ္တေ ပစ္စုဂ္ဂမနံ န ကရောန္တိ၊ ဂန္တွာ န ပဿန္တိ၊ ပဋိသန္ထာရံ န ကရောန္တိ၊ ပဉှံ န ပုစ္ဆန္တိ၊ ဓမ္မံ န သုဏန္တိ၊ ဒါနံ န ဒေန္တိ၊ အနုမောဒနံ န သုဏန္တိ၊ နိဝါသနဋ္ဌာနံ န သံဝိဒဟန္တိ၊ အထ နေသံ အဝဏ္ဏော အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆတိ "အသုကော နာမ ရာဇာ အဿဒ္ဓေါ အပ္ပသန္နော၊ ပဗ္ဗဇိတေ သမ္ပတ္တေ ပစ္စုဂ္ဂမနံ န ကရောတိ။ပ။ နိဝါသနဋ္ဌာနံ န သံဝိဒဟတီ"တိ။ တံ သုတွာ ပဗ္ဗဇိတာ တဿ နဂရဒွါရေန န ဂစ္ဆန္တိ၊ ဂစ္ဆန္တာပိ နဂရံ န ပဝိသန္တိ။ ဧဝံ အနာဂတာနံ အရဟန္တာနံ အနာဂမနမေဝ ဟောတိ။ အာဂတာနမ္ပိ ဖာသုဝိဟာရေ အသတိ ယေပိ အဇာနိတွာ အာဂတာ၊ တေ "ဝသိဿာမာတိ တာဝ စိန္တေတွာ အာဂတမှာ၊ ဣမေသံ ပန ရာဇူနံ ဣမိနာ နီဟာရေန ကော ဝသိဿတီ"တိ နိက္ခမိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဧဝံ အနာဂတေသု အနာဂစ္ဆန္တေသု, အာဂတေသု ဒုက္ခံ ဝိဟရန္တေသု သော ဒေသော ပဗ္ဗဇိတာနံ အနာဝါသော ဟောတိ။ တတော ဒေဝတာရက္ခာ န ဟောတိ၊ ဒေဝတာရက္ခာယ အသတိ အမနုဿာ ဩကာသံ လဘန္တိ၊ အမနုဿာ ဥဿန္နာ အနုပ္ပန္နံ ဗျာဓိံ ဥပ္ပာဒေန္တိ၊ သီလဝန္တာနံ ဒဿနပဉှာပုစ္ဆနာဒိဝတ္ထုကဿ ပုညဿ အနာဂမော ဟောတိ။ ဝိပရိယာယေန ပန ယထာဝုတ္တကဏှပက္ခဝိပရီတဿ သုက္ကပက္ခဿ သမ္ဘဝေါ ဟောတီတိ ဧဝမေတ္ထ ဝုဒ္ဓိဟာနိယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁၃၅။ **ဧကမိဒါဟ**န္တိ ဣဒံ ဘဂဝါ ပုဗ္ဗေ ဝဇ္ဇီနံ ဣမဿ ဝဇ္ဇိသတ္တကဿ[၁] ဒေသိတဘာဝပ္ပကာသနတ္ထမာဟ။ တတ္ထ **သာရန္ဒဒေ စေတိယေ**တိ ဧဝံနာမကေ ဝိဟာရေ။ အနုပ္ပန္နေ ကိရ ဗုဒ္ဓေ တတ္ထ သာရန္ဒဒဿ ယက္ခဿ နိဝါသနဋ္ဌာနံ စေတိယံ အဟောသိ။ အထေတ္ထ ဘဂဝတော ဝိဟာရံ ကာရာပေသုံ၊ သော သာရန္ဒဒေ စေတိယေ ကတတ္တာ သာရန္ဒဒစေတိယန္တွေဝ သင်္ချံ ဂတော။

အကရဏီယာတိ အကာတဗ္ဗာ၊ အဂ္ဂဟေတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ **ယဒိဒ**န္တိ နိပါတမတ္တံ။ **ယုဒ္ဓဿာ**တိ ကရဏတ္ထေ သာမိဝစနံ၊ အဘိမုခယုဒ္ဓေန ဂဟေတုံ န သက္ကာတိ အတ္ထော။ **အညတြ ဥပလာပနာယာ**တိ ဌပေတွာ ဥပလာပနံ။ ဥပလာပနာ နာမ "အလံ ဝိဝါဒေန၊ ဣဒါနိ သမဂ္ဂါ ဟောမာ"တိ ဟတ္ထိအဿရထဟိရညသုဝဏ္ဏာဒီနိ ပေသေတွာ သင်္ဂဟကရဏံ၊ ဧဝဉှိ သင်္ဂဟံ ကတွာ ကေဝလံ ဝိဿာသေန သက္ကာ ဂဏှိတုန္တိ အတ္ထော။ **အညတြ မိထုဘေဒါယာ**တိ ဌပေတွာ မိထုဘေဒံ။ ဣမိနာ အညမညဘေဒံ ကတွာပိ သက္ကာ ဧတေ

၁-ဝဇ္ဇိသုတ္တဿ (သျာ)

gahetunti dasseti. Idaṁ brāhmaṇo Bhagavato kathāya nayaṁ labhitvā āha.

Kiṁ pana Bhagavā brāhmaṇassa imāya kathāya nayalābhaṁ na jānātīti, āma jānāti. Jānanto kasmā kathesīti, anukampāya. Evaṁ kirassa ahosi "mayā akathitepi katipāhena gantvā sabbe gaṇhissati, kathite pana samagge bhindanto tīhi saṁvaccharehi gaṇhissati, ettakampi jīvitameva varaṁ, ettakañhi jīvantā attano patiṭṭhānabhūtaṁ puññaṁ karissantī"ti.

Abhinanditvāti cittena abhinanditvā. **Anumoditvā**ti "yāva subhāsitañcidaṁ bhotā Gotamenā"ti vācāya anumoditvā. **Pakkāmī**ti rañño santikaṁ gato. Tato naṁ rājā "kiṁ ācariya Bhagavā avacā"ti pucchi. So "yathā bho samaṇassa Gotamassa vacanaṁ na sakkā Vajjī kenaci gahetuṁ, apica upalāpanāya vā mithubhedena vā sakkā"ti āha. Tato naṁ rājā "upalāpanāya amhākaṁ hatthi-assādayo nassissanti, bhedeneva te gahessāmi, kiṁ karomā"ti pucchi. Tena hi mahārāja tumhe Vajjiṁ ārabbha parisati kathaṁ samuṭṭhāpetha, tato ahaṁ "kiṁ te mahārāja tehi, attano santakehi kasivāṇijjādīni katvā jīvantu ete rājāno"ti vatvā pakkamissāmi. Tato tumhe "kinnu kho bho esa brāhmaṇo vajjiṁ ārabbha pavattaṁ kathaṁ paṭibāhatī"ti vadeyyātha, divasabhāge cāhaṁ tesaṁ paṇṇākāraṁ pesessāmi, tampi gāhāpetvā tumhepi mama dosaṁ āropetvā bandhanatālanādīni akatvāva kevalaṁ khuramuṇḍaṁ maṁ katvā nagarā nīharāpetha. Athāhaṁ "mayā te nagare pākāro parikhā ca kāritā, ahaṁ kira dubbalaṭṭhānañca uttānagambhīraṭṭhānañca jānāmi, na cirasseva dāni ujuṁ karissāmī"ti vakkhāmi. Taṁ sutvā tumhe "gacchatū"ti vadeyyāthāti. Rājā sabbaṁ akāsi.

Licchavī tassa nikkhamanaṁ sutvā "saṭho brāhmaṇo, mā tassa Gaṅgaṁ uttarituṁ adatthā"ti āhaṁsu. Tatra ekaccehi "amhe ārabbha kathitattā kira so evaṁ kato"ti vutte "Tena hi bhaṇe etū"ti bhaṇiṁsu. So gantvā Licchavī disvā "kiṁ āgatatthā"ti pucchito taṁ pavattiṁ ārocesi, Licchavino "appamattakena nāma evaṁ garuṁ daṇḍaṁ kātuṁ na

ဂဟေတုန္တိ ဒဿေတိ။ ဣဒံ ဗြာဟ္မဏော ဘဂဝတော ကထာယ နယံ လဘိတွာ အာဟ။

ကိံ ပန ဘဂဝါ ဗြာဟ္မဏဿ ဣမာယ ကထာယ နယလာဘံ န ဇာနာတီတိ၊ အာမ ဇာနာတိ။ ဇာနန္တော ကသ္မာ ကထေသီတိ၊ အနုကမ္ပာယ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "မယာ အကထိတေပိ ကတိပါဟေန ဂန္တွာ သဗ္ဗေ ဂဏ္ဟိဿတိ၊ ကထိတေ ပန သမဂ္ဂေ ဘိန္ဒန္တော တီဟိ သံဝစ္ဆရေဟိ ဂဏ္ဟိဿတိ၊ ဧတ္တကမ္ပိ ဇီဝိတမေဝ ဝရံ၊ ဧတ္တကဉှိ ဇီဝန္တာ အတ္တနော ပတိဋ္ဌာနဘူတံ ပုညံ ကရိဿန္တီ"တိ။

အဘိနန္ဒိတွာတိ စိတ္တေန အဘိနန္ဒိတွာ။ **အနုမောဒိတွာ**တိ "ယာဝ သုဘာသိတဉ္စိဒံ ဘောတာ ဂေါတမေနာ"တိ ဝါစာယ အနုမောဒိတွာ။ **ပက္ကာမီ**တိ ရညော သန္တိကံ ဂတော။ တတော နံ ရာဇာ "ကိံ အာစရိယ ဘဂဝါ အဝစာ"တိ ပုစ္ဆိ။ သော "ယထာ ဘော သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝစနံ န သက္ကာ ဝဇ္ဇီ ကေနစိ ဂဟေတုံ၊ အပိစ ဥပလာပနာယ ဝါ မိထုဘေဒေန ဝါ သက္ကာ"တိ အာဟ။ တတော နံ ရာဇာ "ဥပလာပနာယ အမှာကံ ဟတ္ထိအဿာဒယော နဿိဿန္တိ၊ ဘေဒေနေဝ တေ ဂဟေဿာမိ၊ ကိံ ကရောမာ"တိ ပုစ္ဆိ။ တေန ဟိ မဟာရာဇ တုမှေ ဝဇ္ဇိံ အာရဗ္ဘ ပရိသတိ ကထံ သမုဋ္ဌာပေထ၊ တတော အဟံ "ကိံ တေ မဟာရာဇ တေဟိ၊ အတ္တနော သန္တကေဟိ ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒီနိ ကတွာ ဇီဝန္တု ဧတေ ရာဇာနော"တိ ဝတွာ ပက္ကမိဿာမိ။ တတော တုမှေ "ကိန္နု ခေါ ဘော ဧသ ဗြာဟ္မဏော ဝဇ္ဇိံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တံ ကထံ ပဋိဗာဟတီ"တိ ဝဒေယျာထ၊ ဒိဝသဘာဂေ စာဟံ တေသံ ပဏ္ဏာကာရံ ပေသေဿာမိ၊ တမ္ပိ ဂါဟာပေတွာ တုမှေပိ မမ ဒေါသံ အာရောပေတွာ ဗန္ဓနတာဠနာဒီနိ အကတွာဝ ကေဝလံ ခုရမုဏ္ဍံ မံ ကတွာ နဂရာ နီဟရာပေထ။ အထာဟံ "မယာ တေ နဂရေ ပါကာရော ပရိခါ စ ကာရိတာ၊ အဟံ ကိရ ဒုဗ္ဗလဋ္ဌာနဉ္စ ဥတ္တာနဂမ္ဘီရဋ္ဌာနဉ္စ ဇာနာမိ၊ န စိရဿေဝ ဒါနိ ဥဇုံ ကရိဿာမီ"တိ ဝက္ခာမိ။ တံ သုတွာ တုမှေ "ဂစ္ဆတူ"တိ ဝဒေယျာထာတိ။ ရာဇာ သဗ္ဗံ အကာသိ။

လိစ္ဆဝီ တဿ နိက္ခမနံ သုတွာ "သဌော ဗြာဟ္မဏော၊ မာ တဿ ဂင်္ဂံ ဥတ္တရိတုံ အဒတ္ထာ"တိ အာဟံသု။ တတြ ဧကစ္စေဟိ "အမှေ အာရဗ္ဘ ကထိတတ္တာ ကိရ သော ဧဝံ ကတော"တိ ဝုတ္တေ "တေန ဟိ ဘဏေ ဧတူ"တိ ဘဏိံသု။ သော ဂန္တွာ လိစ္ဆဝီ ဒိသွာ "ကိံ အာဂတတ္ထာ"တိ ပုစ္ဆိတော တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ၊ လိစ္ဆဝိနော "အပ္ပမတ္တကေန နာမ ဧဝံ ဂရုံ ဒဏ္ဍံ ကာတုံ န

yuttan”ti vatvā “kiṁ te tatra ṭhānantaran”ti pucchiṁsu. Vinicchayāmaccohamasmīti. Tadeva te ṭhānantaraṁ hotūti. So suṭṭhutaraṁ vinicchayaṁ karoti, rājakumārā tassa santike sippaṁ uggaṇhanti.

So patiṭṭhitaguṇo hutvā ekadivasaṁ ekaṁ Licchaviṁ gahetvā ekamantaṁ gantvā dārakā kasantīti pucchi. Āma kasanti. Dve goṇe yojetvāti. Āma dve goṇe yojetvāti. Ettakaṁ vatvā nivatto. Tato taṁ añño “kiṁ ācariyo āhā”ti pucchitvā tena vuttaṁ asaddahanto “na me esa yathābhūtaṁ kathetī”ti tena saddhiṁ bhijji. Brāhmaṇo aññasmiṁ divase ekaṁ Licchaviṁ ekamantaṁ netvā “kena byañjanena bhuttosī”ti pucchitvā nivatto. Tampi añño pucchitvā asaddahanto tatheva bhijji. Brāhmaṇo aparampi divasaṁ ekaṁ Licchaviṁ ekamantaṁ netvā “atiduggatosi kirā”ti pucchi. Ko evamāhāti pucchito asuko nāma Licchavīti. Aparampi ekamantaṁ netvā “tvaṁ kira bhīrukajātiko”ti pucchi. Ko evamāhāti. Asuko nāma Licchavīti. Evaṁ aññena akathitameva aññassa kathento tīhi saṁvaccharehi te rājāno aññamaññaṁ bhinditvā yathā dve ekamaggena na gacchanti, tathā katvā sannipātabheriṁ carāpesi. Licchavino “Issarā sannipatantu, sūrā sannipatantū”ti vatvā na sannipatiṁsu.

Brāhmaṇo “ayaṁ dāni kālo, sīghaṁ āgacchatū”ti rañño sāsanaṁ pesesi. Rājā sutvāva balabheriṁ carāpetvā nikkhami. Vesālikā sutvā “rañño Gaṅgaṁ uttarituṁ na dassāmā”ti bheriṁ carāpesuṁ. Tampi sutvā “gacchantu sūrarājāno”ti[1] ādīni vatvā na sannipatiṁsu. “Nagarappavesanaṁ na dassāma, dvārāni pidahitvā ṭhassāmā”ti bheriṁ carāpesuṁ. Ekopi na sannipati, yathāvivaṭeheva dvārehi pavisitvā sabbe anayabyasanaṁ pāpetvā gato.

Bhikkhu-aparihāniyadhammavaṇṇanā

136. **Atha kho Bhagavā Acirapakkante**ti-ādimhi **sannipātetvā**ti dūravihāresu iddhimante pesetvā santikavihāresu sayaṁ gantvā “sannipatatha āyasmanto, Bhagavā vo sannipātaṁ icchatī”ti sannipātetvā.

1. Issarāti (Syā)

ယုတ္တ”န္တိ ဝတွာ “ကိံ တေ တတြ ဌာနန္တရ”န္တိ ပုစ္ဆိံသု။ ဝိနိစ္ဆယာမစ္စောဟမသ္မီတိ။ တဒေဝ တေ ဌာနန္တရံ ဟောတူတိ။ သော သုဋ္ဌုတရံ ဝိနိစ္ဆယံ ကရောတိ၊ ရာဇကုမာရာ တဿ သန္တိကေ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှန္တိ။

သော ပတိဋ္ဌိတဂုဏော ဟုတွာ ဧကဒိဝသံ ဧကံ လိစ္ဆဝိံ ဂဟေတွာ ဧကမန္တံ ဂန္တွာ ဒါရကာ ကသန္တီတိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ကသန္တိ။ ဒွေ ဂေါဏေ ယောဇေတွာတိ။ အာမ ဒွေ ဂေါဏေ ယောဇေတွာတိ။ ဧတ္တကံ ဝတွာ နိဝတ္တော။ တတော တံ အညော “ကိံ အာစရိယော အာဟာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ တေန ဝုတ္တံ အသဒ္ဒဟန္တော “န မေ ဧသ ယထာဘူတံ ကထေတီ”တိ တေန သဒ္ဓိံ ဘိဇ္ဇိ။ ဗြာဟ္မဏော အညသ္မိံ ဒိဝသေ ဧကံ လိစ္ဆဝိံ ဧကမန္တံ နေတွာ “ကေန ဗျဉ္ဇနေန ဘုတ္တောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ နိဝတ္တော။ တမ္ပိ အညော ပုစ္ဆိတွာ အသဒ္ဒဟန္တော တထေဝ ဘိဇ္ဇိ။ ဗြာဟ္မဏော အပရမ္ပိ ဒိဝသံ ဧကံ လိစ္ဆဝိံ ဧကမန္တံ နေတွာ “အတိဒုဂ္ဂတောသိ ကိရာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ကော ဧဝမာဟာတိ ပုစ္ဆိတော အသုကော နာမ လိစ္ဆဝီတိ။ အပရမ္ပိ ဧကမန္တံ နေတွာ “တွံ ကိရ ဘီရုကဇာတိကော”တိ ပုစ္ဆိ။ ကော ဧဝမာဟာတိ။ အသုကော နာမ လိစ္ဆဝီတိ။ ဧဝံ အညေန အကထိတမေဝ အညဿ ကထေန္တော တီဟိ သံဝစ္ဆရေဟိ တေ ရာဇာနော အညမညံ ဘိန္ဒိတွာ ယထာ ဒွေ ဧကမဂ္ဂေန န ဂစ္ဆန္တိ၊ တထာ ကတွာ သန္နိပါတဘေရိံ စရာပေသိ။ လိစ္ဆဝိနော “ဣဿရာ သန္နိပတန္တု၊ သူရာ သန္နိပတန္တူ”တိ ဝတွာ န သန္နိပတိံသု။

ဗြာဟ္မဏော “အယံ ဒါနိ ကာလော၊ သီဃံ အာဂစ္ဆတူ”တိ ရညော သာသနံ ပေသေသိ။ ရာဇာ သုတွာဝ ဗလဘေရိံ စရာပေတွာ နိက္ခမိ။ ဝေသာလိကာ သုတွာ “ရညော ဂင်္ဂံ ဥတ္တရိတုံ န ဒဿာမာ”တိ ဘေရိံ စရာပေသုံ။ တမ္ပိ သုတွာ “ဂစ္ဆန္တု သူရရာဇာနော”တိ[၁] အာဒီနိ ဝတွာ န သန္နိပတိံသု။ “နဂရပ္ပဝေသနံ န ဒဿာမ၊ ဒွါရာနိ ပိဒဟိတွာ ဌဿာမာ”တိ ဘေရိံ စရာပေသုံ။ ဧကောပိ န သန္နိပတိ၊ ယထာဝိဝဋေဟေဝ ဒွါရေဟိ ပဝိသိတွာ သဗ္ဗေ အနယဗျသနံ ပါပေတွာ ဂတော။

ဘိက္ခုအပရိဟာနိယဓမ္မဝဏ္ဏနာ

၁၃၆။ **အထ ခေါ ဘဂဝါ အစိရပက္ကန္တေ**တိအာဒိမှိ **သန္နိပါတေတွာ**တိ ဒူရဝိဟာရေသု ဣဒ္ဓိမန္တေ ပေသေတွာ သန္တိကဝိဟာရေသု သယံ ဂန္တွာ “သန္နိပတထ အာယသ္မန္တော၊ ဘဂဝါ ဝေါ သန္နိပါတံ ဣစ္ဆတီ”တိ သန္နိပါတေတွာ။

၁-ဣဿရာတိ (သျာ)

Aparihāniyeti aparihānikare, vuddhihetubhūteti attho. **Dhamme desessāmī**ti candasahassaṁ sūriyasahassaṁ uṭṭhapento viya catukuṭṭake gehe anto teladīpasahassaṁ ujjālento viya pākaṭe katvā kathayissāmīti.

Tattha **abhiṇhaṁ sannipātā**ti idaṁ Vajjisattake[1] vuttasadisameva. Idhāpi ca abhiṇhaṁ asannipatitā disāsu āgatasāsanaṁ na suṇanti, tato "asukavihārasīmā ākulā, uposathapavāraṇā ṭhitā, asukasmiṁ ṭhāne bhikkhū vejjakammadūtakammādīni karonti, viññattibahulā pupphadānādīhi jīvikaṁ[2] kappentī"ti-ādīni na jānanti, pāpabhikkhūpi "pamatto bhikkhusaṁgho"ti ña tvā rāsibhūtā sāsanaṁ osakkāpenti. Abhiṇhaṁ sannipatitā pana taṁ taṁ pavattiṁ suṇanti, tato bhikkhusaṁghaṁ pesetvā sīmaṁ ujuṁ karonti, uposathapavāraṇādayo pavattāpenti, micchājīvānaṁ ussannaṭṭhāne ariyavaṁsake pesetvā ariyavaṁsaṁ kathāpenti, pāpabhikkhūnaṁ vinayadharehi niggahaṁ kārāpenti, pāpabhikkhūpi "appamatto bhikkhusaṁgho, na sakkā amhehi vaggabandhena vicaritun"ti bhijjitvā palāyanti. Evamettha hānivuddhiyo veditabbā.

Samaggāti-ādīsu cetiyapaṭijagganatthaṁ vā bodhigeha-uposathāgāracchādanatthaṁ vā katikavattaṁ vā ṭhapetukāmatāya ovādaṁ vā dātukāmatāya "saṁgho sannipatatū"ti bheriyā vā ghaṇṭiyā[3] vā ākoṭitāya "mayhaṁ cīvarakammaṁ atthi, mayhaṁ patto pacitabbo, mayhaṁ navakammaṁ atthī"ti vikkhepaṁ karontā na samaggā sannipatanti nāma. Sabbaṁ pana taṁ kammaṁ ṭhapetvā "ahaṁ purimataraṁ, ahaṁ purimataran"ti ekappahāreneva sannipatantā samaggā sannipatanti nāma. Sannipatitā pana cintetvā mantetvā kattabbaṁ katvā ekato avuṭṭhahantā samaggā na vuṭṭhahanti nāma. Evaṁ vuṭṭhitesu hi ye paṭhamaṁ gacchanti, tesaṁ evaṁ hoti "amhehi bāhirakathāva sutā, idāni vinicchayakathā bhavissatī"ti. Ekappahāreneva vuṭṭhahantā pana samaggā vuṭṭhahanti nāma. Apica "asukaṭṭhāne vihārasīmā ākulā, uposathapavāraṇā ṭhitā, asukaṭṭhāne vejjakammādikārakā pāpabhikkhū ussannā"ti sutvā "ko

1. Vajjisannipāte (Syā) Vajjisuttake (Ka)
2. Jīvitaṁ (Ka)
3. Gaṇḍiyā (Sī, Syā) ghaṇḍiyā (Ka)

အပရိဟာနိယေတိ အပရိဟာနိကရေ၊ ဝုဒ္ဓိဟေတုဘူတေတိ အတ္ထော။ **ဓမ္မေ ဒေသေဿာမီ**တိ စန္ဒသဟဿံ သူရိယသဟဿံ ဥဋ္ဌပေန္တော ဝိယ စတုကုဋ္ဋကေ ဂေဟေ အန္တော တေလဒီပသဟဿံ ဥဇ္ဇာလေန္တော ဝိယ ပါကဋံ ကတွာ ကထယိဿာမီတိ။

တတ္ထ **အဘိဏှံ သန္နိပါတာ**တိ ဣဒံ ဝဇ္ဇိသတ္တကေ[၁] ဝုတ္တသဒိသမေဝ။ ဣဓာပိ စ အဘိဏှံ အသန္နိပတိတာ ဒိသာသု အာဂတသာသနံ န သုဏန္တိ၊ တတော "အသုကဝိဟာရသီမာ အာကုလာ၊ ဥပေါသထပဝါရဏာ ဌိတာ၊ အသုကသ္မိံ ဌာနေ ဘိက္ခူ ဝေဇ္ဇကမ္မဒူတကမ္မာဒီနိ ကရောန္တိ၊ ဝိညတ္တိဗဟုလာ ပုပ္ဖဒါနာဒီဟိ ဇီဝိကံ[၂] ကပ္ပေန္တီ"တိအာဒီနိ န ဇာနန္တိ၊ ပါပဘိက္ခူပိ "ပမတ္တော ဘိက္ခုသံဃော"တိ ဉတွာ ရာသိဘူတာ သာသနံ ဩသက္ကာပေန္တိ။ အဘိဏှံ သန္နိပတိတာ ပန တံ တံ ပဝတ္တိံ သုဏန္တိ၊ တတော ဘိက္ခုသံဃံ ပေသေတွာ သီမံ ဥဇုံ ကရောန္တိ၊ ဥပေါသထပဝါရဏာဒယော ပဝတ္တာပေန္တိ၊ မိစ္ဆာဇီဝါနံ ဥဿန္နဋ္ဌာနေ အရိယဝံသကေ ပေသေတွာ အရိယဝံသံ ကထာပေန္တိ၊ ပါပဘိက္ခူနံ ဝိနယဓရေဟိ နိဂ္ဂဟံ ကာရာပေန္တိ၊ ပါပဘိက္ခူပိ "အပ္ပမတ္တော ဘိက္ခုသံဃော၊ န သက္ကာ အမှေဟိ ဝဂ္ဂဗန္ဓေန ဝိစရိတု"န္တိ ဘိဇ္ဇိတွာ ပလာယန္တိ။ ဧဝမေတ္ထ ဟာနိဝုဒ္ဓိယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။

သမဂ္ဂါတိအာဒီသု စေတိယပဋိဇဂ္ဂနတ္ထံ ဝါ ဗောဓိဂေဟဥပေါသထာဂါရစ္ဆာဒနတ္ထံ ဝါ ကတိကဝတ္တံ ဝါ ဌပေတုကာမတာယ ဩဝါဒံ ဝါ ဒါတုကာမတာယ "သံဃော သန္နိပတတူ"တိ ဘေရိယာ ဝါ ဃဏ္ဋိယာ[၃] ဝါ အာကောဋိတာယ "မယှံ စီဝရကမ္မံ အတ္ထိ၊ မယှံ ပတ္တော ပစိတဗ္ဗော၊ မယှံ နဝကမ္မံ အတ္ထီ"တိ ဝိက္ခေပံ ကရောန္တာ န သမဂ္ဂါ သန္နိပတန္တိ နာမ။ သဗ္ဗံ ပန တံ ကမ္မံ ဌပေတွာ "အဟံ ပုရိမတရံ၊ အဟံ ပုရိမတရ"န္တိ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ သန္နိပတန္တာ သမဂ္ဂါ သန္နိပတန္တိ နာမ။ သန္နိပတိတာ ပန စိန္တေတွာ မန္တေတွာ ကတ္တဗ္ဗံ ကတွာ ဧကတော အဝုဋ္ဌဟန္တာ သမဂ္ဂါ န ဝုဋ္ဌဟန္တိ နာမ။ ဧဝံ ဝုဋ္ဌိတေသု ဟိ ယေ ပဌမံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တေသံ ဧဝံ ဟောတိ "အမှေဟိ ဗာဟိရကထာဝ သုတာ၊ ဣဒါနိ ဝိနိစ္ဆယကထာ ဘဝိဿတီ"တိ။ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဝုဋ္ဌဟန္တာ ပန သမဂ္ဂါ ဝုဋ္ဌဟန္တိ နာမ။ အပိစ "အသုကဋ္ဌာနေ ဝိဟာရသီမာ အာကုလာ၊ ဥပေါသထပဝါရဏာ ဌိတာ၊ အသုကဋ္ဌာနေ ဝေဇ္ဇကမ္မာဒိကာရကာ ပါပဘိက္ခူ ဥဿန္နာ"တိ သုတွာ "ကော

၁-ဝဇ္ဇိသန္နိပါတေ (သျာ) ဝဇ္ဇိသုတ္တကေ (က)
၂-ဇီဝိတံ (က)
၃-ဂဏ္ဍိယာ (သီ၊ သျာ) ဃဏ္ဍိယာ (က)

gantvā tesaṁ niggahaṁ karissatī"ti vutte "ahaṁ paṭhamaṁ, ahaṁ paṭhaman"ti vatvā gacchantāpi samaggā vuṭṭhahanti nāma.

Āgantukaṁ pana disvā "imaṁ pariveṇaṁ yāhi, etaṁ pariveṇaṁ yāhi, ayaṁ ko"ti avatvā sabbe[1] vattaṁ karontāpi, jiṇṇapattacīvarakaṁ disvā tassa bhikkhācāravattena pattacīvaraṁ pariyesamānāpi, gilānassa gilānabhesajjaṁ pariyesamānāpi, gilānameva anāthaṁ "asukapariveṇaṁ yāhi, asukapariveṇaṁ yāhī"ti avatvā attano attano pariveṇe paṭijaggantāpi, eko oliyamānako gantho hoti, paññavantaṁ bhikkhuṁ saṅgaṇhitvā tena taṁ ganthaṁ ukkhipāpentāpi samaggā saṁghakaraṇīyāni karonti nāma.

Apaññattanti-ādīsu navaṁ adhammikaṁ katikavattaṁ vā sikkhāpadaṁ vā bandhantā apaññattaṁ paññapenti nāma, purāṇasanthatavatthusmiṁ Sāvatthiyaṁ bhikkhū viya. Uddhammaṁ ubbinayaṁ sāsanaṁ dīpentā paññattaṁ samucchindanti nāma, vassasataparinibbute Bhagavati Vesālikā Vajjiputtakā viya. Khuddānukhuddakā pana āpattiyo sañcicca vītikkamantā yathāpaññattesu sikkhāpadesu samādāya na vattanti nāma, Assajipunabbasukā viya. Navaṁ pana katikavattaṁ vā sikkhāpadaṁ vā abandhantā, dhammavinayato sāsanaṁ dīpentā, khuddānukhuddakāni sikkhāpadāni asamūhanantā apaññattaṁ na paññapenti, paññattaṁ na samucchindanti, yathāpaññattesu sikkhāpadesu samādāya vattanti nāma, āyasmā Upaseno viya, āyasmā Yaso Kākaṇḍakaputto viya ca.

> "Suṇātu me āvuso saṁgho, santamhākaṁ sikkhāpadāni gihigatāni, gihinopi jānanti 'idaṁ vo samaṇānaṁ Sakyaputtiyānaṁ kappati, idaṁ vo na kappatī'ti. Sace hi mayaṁ khuddānukhuddakāni sikkhāpadāni samūhanissāma, bhavissanti vattāro 'dhūmakālikaṁ samaṇena Gotamena sāvakānaṁ sikkhāpadaṁ paññattaṁ, yāvimesaṁ Satthā aṭṭhāsi, tāvime sikkhāpadesu sikkhiṁsu. Yato imesaṁ Satthā parinibbuto, na dānime sikkhāpadesu sikkhantī'ti. Yadi saṁghassa pattakallaṁ, saṁgho

1. Sabbaṁ (Ka)

ဂန္တွာ တေသံ နိဂ္ဂဟံ ကရိဿတီ"တိ ဝုတ္တေ "အဟံ ပဌမံ, အဟံ ပဌမ"န္တိ ဝတွာ ဂစ္ဆန္တာပိ သမဂ္ဂါ ဝုဋ္ဌဟန္တိ နာမ။

အာဂန္တုကံ ပန ဒိသွာ "ဣမံ ပရိဝေဏံ ယာဟိ, ဧတံ ပရိဝေဏံ ယာဟိ, အယံ ကော"တိ အဝတွာ သဗ္ဗေ[1] ဝတ္တံ ကရောန္တာပိ, ဇိဏ္ဏပတ္တစီဝရကံ ဒိသွာ တဿ ဘိက္ခာစာရဝတ္တေန ပတ္တစီဝရံ ပရိယေသမာနာပိ, ဂိလာနဿ ဂိလာနဘေသဇ္ဇံ ပရိယေသမာနာပိ, ဂိလာနမေဝ အနာထံ "အသုကပရိဝေဏံ ယာဟိ, အသုကပရိဝေဏံ ယာဟီ''တိ အဝတွာ အတ္တနော အတ္တနော ပရိဝေဏေ ပဋိဇဂ္ဂန္တာပိ, ဧကော ဩလိယမာနကော ဂန္ထော ဟောတိ၊ ပညဝန္တံ ဘိက္ခုံ သင်္ဂဏှိတွာ တေန တံ ဂန္ထံ ဥက္ခိပါပေန္တာပိ သမဂ္ဂါ သံဃကရဏီယာနိ ကရောန္တိ နာမ။

အပညတ္တန္တိအာဒီသု နဝံ အဓမ္မိကံ ကတိကဝတ္တံ ဝါ သိက္ခာပဒံ ဝါ ဗန္ဓန္တာ အပညတ္တံ ပညပေန္တိ နာမ၊ ပုရာဏသန္ထတဝတ္ထုသ္မိံ သာဝတ္ထိယံ ဘိက္ခူ ဝိယ။ ဥဒ္ဓမ္မံ ဥဗ္ဗိနယံ သာသနံ ဒီပေန္တာ ပညတ္တံ သမုစ္ဆိန္ဒန္တိ နာမ၊ ဝဿသတပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂဝတိ ဝေသာလိကာ ဝဇ္ဇိပုတ္တကာ ဝိယ။ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာ ပန အာပတ္တိယော သဉ္စိစ္စ ဝီတိက္ကမန္တာ ယထာပညတ္တေသု သိက္ခာပဒေသု သမာဒါယ န ဝတ္တန္တိ နာမ၊ အဿဇိပုနဗ္ဗသုကာ ဝိယ။ နဝံ ပန ကတိကဝတ္တံ ဝါ သိက္ခာပဒံ ဝါ အဗန္ဓန္တာ, ဓမ္မဝိနယတော သာသနံ ဒီပေန္တာ, ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာနိ သိက္ခာပဒါနိ အသမူဟနန္တာ အပညတ္တံ န ပညပေန္တိ၊ ပညတ္တံ န သမုစ္ဆိန္ဒန္တိ၊ ယထာပညတ္တေသု သိက္ခာပဒေသု သမာဒါယ ဝတ္တန္တိ နာမ၊ အာယသ္မာ ဥပသေနော ဝိယ, အာယသ္မာ ယသော ကာကဏ္ဍကပုတ္တော ဝိယ စ။

> ''သုဏာတု မေ အာဝုသော သံဃော၊ သန္တမှာကံ သိက္ခာပဒါနိ ဂိဟိဂတာနိ၊ ဂိဟိနောပိ ဇာနန္တိ 'ဣဒံ ဝေါ သမဏာနံ သကျပုတ္တိယာနံ ကပ္ပတိ၊ ဣဒံ ဝေါ န ကပ္ပတီ'တိ။ သစေ ဟိ မယံ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာနိ သိက္ခာပဒါနိ သမူဟနိဿာမ၊ ဘဝိဿန္တိ ဝတ္တာရော 'ဓူမကာလိကံ သမဏေန ဂေါတမေန သာဝကာနံ သိက္ခာပဒံ ပညတ္တံ၊ ယာဝိမေသံ သတ္ထာ အဋ္ဌာသိ၊ တာဝိမေ သိက္ခာပဒေသု သိက္ခိံသု။ ယတော ဣမေသံ သတ္ထာ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ န ဒါနိမေ သိက္ခာပဒေသု သိက္ခန္တီ'တိ။ ယဒိ သံဃဿ ပတ္တကလ္လံ၊ သံဃော

၁-သဗ္ဗံ (က)

apaññattaṁ na paññapeyya, paññattaṁ na samucchindeyya, yathāpaññattesu sikkhāpadesu samādāya vatteyyā”ti[1]—

Imaṁ tantiṁ ṭhapayanto āyasmā Mahākassapo viya ca. **Vuddhiyevā**ti sīlādīhi guṇehi vuḍḍhiyeva, no parihāni.

Therāti thirabhāvappattā therakārakehi guṇehi samannāgatā. Bahū rattiyo jānantīti **rattaññū.** Ciraṁ pabbajitānaṁ etesanti **cirapabbajitā.** Saṁghassa pituṭṭhāne ṭhitāti **saṁghapitaro**. Pituṭṭhāne ṭhitattā saṁghaṁ parinenti pubbaṅgamā hutvā tīsu sikkhāsu pavattentīti **saṁghapariṇāyakā.**

Ye tesaṁ sakkārādīni na karonti, ovādatthāya dve tayo vāre upaṭṭhānaṁ na gacchanti, tepi tesaṁ ovādaṁ na denti, paveṇīkathaṁ na kathenti, sārabhūtaṁ dhammapariyāyaṁ na sikkhāpenti. Te tehi vissaṭṭhā sīlādīhi dhammakkhandhehi sattahi ca ariyadhanehīti evamādīhi guṇehi parihāyanti. Ye pana tesaṁ sakkārādīni karonti, upaṭṭhānaṁ gacchanti, tepi tesaṁ ovādaṁ denti. “Evaṁ te abhikkamitabbaṁ evaṁ te paṭikkamitabbaṁ, evaṁ te ālokitabbaṁ evaṁ te vilokitabbaṁ, evaṁ te samiñjitabbaṁ evaṁ te pasāritabbaṁ, evaṁ te saṅghāṭipattacīvaraṁ dhāretabban”ti paveṇīkathaṁ kathenti, sārabhūtaṁ dhammapariyāyaṁ sikkhāpenti, terasahi dhutaṅgehi dasahi kathāvatthūhi anusāsanti. Te tesaṁ ovāde ṭhatvā sīlādīhi guṇehi vaḍḍhamānā sāmaññatthaṁ anupāpuṇanti. Evamettha hānivuddhiyo veditabbā.

Punabbhavadānaṁ punabbhavo, punabbhavo sīlamassāti ponobbhavikā[2], punabbhavadāyikāti attho, tassā **ponobbhavikāya. Na vasaṁ gacchantī**ti ettha ye catunnaṁ paccayānaṁ kāraṇā upaṭṭhākānaṁ padānupadikā hutvā gāmato gāmaṁ vicaranti, te tassā taṇhāya vasaṁ gacchanti nāma, itare na gacchanti nāma. Tattha hānivuddhiyo pākaṭāyeva.

Āraññakesūti pañcadhanusatikapacchimesu. **Sāpekkhā**ti sataṇhā sālayā. Gāmantasenāsanesu hi jhānaṁ appetvāpi tato vuṭṭhitamattova itthipurisadārikādisaddaṁ suṇāti, yenassa adhigatavisesopi hāyatiyeva. Araññe pana niddāyitvā paṭibuddhamatto sīhabyagghamorādīnaṁ

1. Vi 4. 484 piṭṭhe. 2. Ponobhavikā (Sī) ponabbhavikā (Syā, Ka)

အပညတ္တံ န ပညပေယျ၊ ပညတ္တံ န သမုစ္ဆိန္ဒေယျ၊ ယထာပညတ္တေသု သိက္ခာပဒေသု သမာဒါယ ဝတ္တေယျာ”တိ[၁]—

ဣမံ တန္တိံ ဌပယန္တော အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ ဝိယ စ။ **ဝုဍ္ဎိယေဝါ**တိ သီလာဒီဟိ ဂုဏေဟိ ဝုဍ္ဎိယေဝ၊ နော ပရိဟာနိ။

ထေရာတိ ထိရဘာဝပ္ပတ္တာ ထေရကာရကေဟိ ဂုဏေဟိ သမန္နာဂတာ။ ဗဟူ ရတ္တိယော ဇာနန္တီတိ **ရတ္တညူ**။ စိရံ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဧတေသန္တိ **စိရပဗ္ဗဇိတာ**။ သံဃဿ ပိတုဋ္ဌာနေ ဌိတာတိ **သံဃပိတရော**။ ပိတုဋ္ဌာနေ ဌိတတ္တာ သံဃံ ပရိနေန္တိ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဟုတွာ တီသု သိက္ခာသု ပဝတ္တေန္တီတိ **သံဃပရိဏာယကာ**။

ယေ တေသံ သက္ကာရာဒီနိ န ကရောန္တိ၊ ဩဝါဒတ္ထာယ ဒွေ တယော ဝါရေ ဥပဋ္ဌာနံ န ဂစ္ဆန္တိ၊ တေပိ တေသံ ဩဝါဒံ န ဒေန္တိ၊ ပဝေဏီကထံ န ကထေန္တိ၊ သာရဘူတံ ဓမ္မပရိယာယံ န သိက္ခာပေန္တိ။ တေ တေဟိ ဝိဿဋ္ဌာ သီလာဒီဟိ ဓမ္မက္ခန္ဓေဟိ သတ္တဟိ စ အရိယဓနေဟီတိ ဧဝမာဒီဟိ ဂုဏေဟိ ပရိဟာယန္တိ။ ယေ ပန တေသံ သက္ကာရာဒီနိ ကရောန္တိ၊ ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တေပိ တေသံ ဩဝါဒံ ဒေန္တိ။ “ဧဝံ တေ အဘိက္ကမိတဗ္ဗံ ဧဝံ တေ ပဋိက္ကမိတဗ္ဗံ, ဧဝံ တေ အာလောကိတဗ္ဗံ ဧဝံ တေ ဝိလောကိတဗ္ဗံ, ဧဝံ တေ သမိဉ္ဇိတဗ္ဗံ ဧဝံ တေ ပသာရိတဗ္ဗံ, ဧဝံ တေ သင်္ဃာဋိပတ္တစီဝရံ ဓာရေတဗ္ဗ”န္တိ ပဝေဏီကထံ ကထေန္တိ၊ သာရဘူတံ ဓမ္မပရိယာယံ သိက္ခာပေန္တိ၊ တေရသဟိ ဓုတင်္ဂေဟိ ဒသဟိ ကထာဝတ္ထူဟိ အနုသာသန္တိ။ တေ တေသံ ဩဝါဒေ ဌတွာ သီလာဒီဟိ ဂုဏေဟိ ဝဍ္ဎမာနာ သာမညတ္ထံ အနုပါပုဏန္တိ။ ဧဝမေတ္ထ ဟာနိဝုဍ္ဎိယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ပုနဗ္ဘဝဒါနံ ပုနဗ္ဘဝေါ၊ ပုနဗ္ဘဝေါ သီလမဿာတိ ပေါနောဗ္ဘဝိကာ[၂]၊ ပုနဗ္ဘဝဒါယိကာတိ အတ္ထော၊ တဿာ **ပေါနောဗ္ဘဝိကာယ။ န ဝသံ ဂစ္ဆန္တီ**တိ ဧတ္ထ ယေ စတုန္နံ ပစ္စယာနံ ကာရဏာ ဥပဋ္ဌာကာနံ ပဒါနုပဒိကာ ဟုတွာ ဂါမတော ဂါမံ ဝိစရန္တိ၊ တေ တဿာ တဏှာယ ဝသံ ဂစ္ဆန္တိ နာမ၊ ဣတရေ န ဂစ္ဆန္တိ နာမ။ တတ္ထ ဟာနိဝုဍ္ဎိယော ပါကဋာယေဝ။

အာရညကေသူတိ ပဉ္စဓနုသတိကပစ္ဆိမေသု။ **သာပေက္ခာ**တိ သတဏှာ သာလယာ။ ဂါမန္တသေနာသနေသု ဟိ ဈာနံ အပ္ပေတွာပိ တတော ဝုဋ္ဌိတမတ္တောဝ ဣတ္ထိပုရိသဒါရိကာဒိသဒ္ဒံ သုဏာတိ၊ ယေနဿ အဓိဂတဝိသေသောပိ ဟာယတိယေဝ။ အရညေ ပန နိဒ္ဒါယိတွာ ပဋိဗုဒ္ဓမတ္တော သီဟဗျဂ္ဃမောရာဒီနံ

၁-ဝိ ၄-၄၈၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ပေါနောဘဝိကာ (သီ) ပေါနဗ္ဘဝိကာ (သျာ၊ က)

saddaṁ suṇāti, yena āraññakaṁ pītiṁ labhitvā tameva sammasanto aggapphale patiṭṭhāti. Iti Bhagavā gāmantasenāsane jhānaṁ appetvā nisinnabhikkhuto araññe niddāyantameva pasaṁsati. Tasmā tameva atthavasaṁ paṭicca “āraññakesu senāsanesu sāpekkhā bhavissantī”ti āha.

Paccattaññeva satiṁ upaṭṭhapessantīti attanāva attano abbhantare satiṁ upaṭṭhapessanti. **Pesalā**ti piyasīlā. Idhāpi sabrahmacārīnaṁ āgamanaṁ anicchantā nevāsikā assaddhā honti appasannā. Sampattabhikkhūnaṁ paccuggamanapattacīvarappaṭiggahaṇa-āsanapaññāpanatālavaṇṭaggahaṇādīni na karonti, atha nesaṁ avaṇṇo uggacchati “asukavihāravāsino bhikkhū assaddhā appasannā vihāraṁ paviṭṭhānaṁ vattapaṭivattaṁ na karontī”ti. Taṁ sutvā pabbajitā vihāradvārena gacchantāpi vihāraṁ na pavisanti. Evaṁ anāgatānaṁ anāgamanameva hoti. Āgatānaṁ pana phāsuvihāre asati yepi ajānitvā āgatā, te “vasissāmāti tāva cintetvā āgatāmha, imesaṁ pana nevāsikānaṁ iminā nīhārena ko vasissatī”ti nikkhamitvā gacchanti. Evaṁ so vihāro aññesaṁ bhikkhūnaṁ anāvāsova hoti. Tato nevāsikā sīlavantānaṁ dassanaṁ alabhantā kaṅkhāvinodanaṁ vā ācārasikkhāpakaṁ vā madhuradhammassavanaṁ vā na labhanti, tesaṁ neva aggahitadhammaggahaṇaṁ, na gahitasajjhāyakaraṇaṁ hoti. Iti nesaṁ hāniyeva hoti na vuddhi.

Ye pana sabrahmacārīnaṁ āgamanaṁ icchanti, te saddhā honti pasannā, āgatānaṁ sabrahmacārīnaṁ paccuggamanādīni katvā senāsanaṁ paññapetvā denti, te gahetvā bhikkhācāraṁ pavisanti kaṅkhaṁ vinodenti madhuradhammassavanaṁ labhanti. Atha nesaṁ kittisaddo uggacchati “asukavihāre bhikkhū evaṁ saddhā pasannā vattasampannā saṅgāhakā”ti. Taṁ sutvā bhikkhū dūratopi enti, tesaṁ nevāsikā vattaṁ karonti, samīpaṁ āgantvā vuḍḍhataraṁ āgantukaṁ vanditvā nisīdanti, navakatarassa santike āsanaṁ gahetvā nisīdanti. Nisīditvā “imasmiṁ vihāre vasissatha, gamissathā”ti pucchanti. Gamissāmīti vutte “sappāyaṁ senāsanaṁ, sulabhā bhikkhā”ti-ādīni vatvā gantuṁ na denti. Vinayadharo ce hoti, tassa santike vinayaṁ sajjhāyanti. Suttantādidharo ce, tassa santike taṁ taṁ dhammaṁ sajjhāyanti. Āgantukānaṁ therānaṁ ovāde ṭhatvā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇanti. Āgantukā

သဒ္ဒံ သုဏာတိ၊ ယေန အာရညကံ ပီတိံ လဘိတွာ တမေဝ သမ္မသန္တော အဂ္ဂပ္ဖလေ ပတိဋ္ဌာတိ။ ဣတိ ဘဂဝါ ဂါမန္တသေနာသနေ ဈာနံ အပ္ပေတွာ နိသိန္နဘိက္ခုတော အရညေ နိဒ္ဒါယန္တမေဝ ပသံသတိ။ တသ္မာ တမေဝ အတ္ထဝသံ ပဋိစ္စ “အာရညကေသု သေနာသနေသု သာပေက္ခာ ဘဝိဿန္တီ”တိ အာဟ။

ပစ္စတ္တညေဝ သတိံ ဥပဋ္ဌပေဿန္တီတိ အတ္တနာဝ အတ္တနော အဗ္ဘန္တရေ သတိံ ဥပဋ္ဌပေဿန္တိ။ **ပေသလာ**တိ ပိယသီလာ။ ဣဓာပိ သဗြဟ္မစာရီနံ အာဂမနံ အနိစ္ဆန္တာ နေဝါသိကာ အဿဒ္ဓါ ဟောန္တိ အပ္ပသန္နာ။ သမ္ပတ္တဘိက္ခူနံ ပစ္စုဂ္ဂမနပတ္တစီဝရပ္ပဋိဂ္ဂဟဏအာသနပညာပနတာလဝဏ္ဋဂ္ဂဟဏာဒီနိ န ကရောန္တိ၊ အထ နေသံ အဝဏ္ဏော ဥဂ္ဂစ္ဆတိ “အသုကဝိဟာရဝါသိနော ဘိက္ခူ အဿဒ္ဓါ အပ္ပသန္နာ ဝိဟာရံ ပဝိဋ္ဌာနံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ န ကရောန္တီ”တိ။ တံ သုတွာ ပဗ္ဗဇိတာ ဝိဟာရဒွါရေန ဂစ္ဆန္တာပိ ဝိဟာရံ န ပဝိသန္တိ။ ဧဝံ အနာဂတာနံ အနာဂမနမေဝ ဟောတိ။ အာဂတာနံ ပန ဖာသုဝိဟာရေ အသတိ ယေပိ အဇာနိတွာ အာဂတာ၊ တေ “ဝသိဿာမာတိ တာဝ စိန္တေတွာ အာဂတာမှ၊ ဣမေသံ ပန နေဝါသိကာနံ ဣမိနာ နီဟာရေန ကော ဝသိဿတီ”တိ နိက္ခမိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဧဝံ သော ဝိဟာရော အညေသံ ဘိက္ခူနံ အနာဝါသောဝ ဟောတိ။ တတော နေဝါသိကာ သီလဝန္တာနံ ဒဿနံ အလဘန္တာ ကင်္ခါဝိနောဒနံ ဝါ အာစာရသိက္ခာပကံ ဝါ မဓုရဓမ္မဿဝနံ ဝါ န လဘန္တိ၊ တေသံ နေဝ အဂ္ဂဟိတဓမ္မဂ္ဂဟဏံ, န ဂဟိတသဇ္ဈာယကရဏံ ဟောတိ။ ဣတိ နေသံ ဟာနိယေဝ ဟောတိ န ဝုဍ္ဎိ။

ယေ ပန သဗြဟ္မစာရီနံ အာဂမနံ ဣစ္ဆန္တိ၊ တေ သဒ္ဓါ ဟောန္တိ ပသန္နာ၊ အာဂတာနံ သဗြဟ္မစာရီနံ ပစ္စုဂ္ဂမနာဒီနိ ကတွာ သေနာသနံ ပညပေတွာ ဒေန္တိ၊ တေ ဂဟေတွာ ဘိက္ခာစာရံ ပဝိသန္တိ ကင်္ခံ ဝိနောဒေန္တိ မဓုရဓမ္မဿဝနံ လဘန္တိ။ အထ နေသံ ကိတ္တိသဒ္ဒေါ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ “အသုကဝိဟာရေ ဘိက္ခူ ဧဝံ သဒ္ဓါ ပသန္နာ ဝတ္တသမ္ပန္နာ သင်္ဂါဟကာ”တိ။ တံ သုတွာ ဘိက္ခူ ဒူရတောပိ ဧန္တိ၊ တေသံ နေဝါသိကာ ဝတ္တံ ကရောန္တိ၊ သမီပံ အာဂန္တွာ ဝုဍ္ဎတရံ အာဂန္တုကံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒန္တိ၊ နဝကတရဿ သန္တိကေ အာသနံ ဂဟေတွာ နိသီဒန္တိ။ နိသီဒိတွာ “ဣမသ္မိံ ဝိဟာရေ ဝသိဿထ, ဂမိဿထာ”တိ ပုစ္ဆန္တိ။ ဂမိဿာမီတိ ဝုတ္တေ “သပ္ပါယံ သေနာသနံ, သုလဘာ ဘိက္ခာ”တိအာဒီနိ ဝတွာ ဂန္တုံ န ဒေန္တိ။ ဝိနယဓရော စေ ဟောတိ၊ တဿ သန္တိကေ ဝိနယံ သဇ္ဈာယန္တိ။ သုတ္တန္တာဒိဓရော စေ၊ တဿ သန္တိကေ တံ တံ ဓမ္မံ သဇ္ဈာယန္တိ။ အာဂန္တုကာနံ ထေရာနံ ဩဝါဒေ ဌတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏန္တိ။ အာဂန္တုကာ

“ekaṁ dve divasāni vasissāmāti āgatāmha, imesaṁ pana sukhasaṁvāsatāya dasadvādasavassāni vasissāmā”ti vattāro honti. Evamettha hānivuddhiyo veditabbā.

137. Dutiyasattake kammaṁ ārāmo etesanti **kammārāmā.** Kamme ratāti **kammaratā. Kammārāmatamanuyuttā**ti yuttā payuttā anuyuttā. Tattha **kamman**ti itikātabbakammaṁ vuccati. Seyyathidaṁ—cīvaravicāraṇaṁ cīvarakaraṇaṁ upatthambhanaṁ sūcigharaṁ pattatthavikaṁ aṁsabaddhakaṁ kāyabandhanaṁ dhamakaraṇaṁ ādhārakaṁ pādakathalikaṁ sammajjanī-ādīnaṁ karaṇanti. Ekacco hi etāni karonto sakaladivasaṁ etāneva karoti, taṁ sandhāyesa paṭikkhepo. Yo pana etesaṁ karaṇavelāyameva etāni karoti, uddesavelāyaṁ uddesaṁ gaṇhāti, sajjhāyavelāyaṁ sajjhāyati, cetiyaṅgaṇavattavelāyaṁ cetiyaṅgaṇavattaṁ karoti, manasikāravelāyaṁ manasikāraṁ karoti, na so kammārāmo nāma.

Na bhassārāmāti ettha yo itthivaṇṇapurisavaṇṇādivasena ālāpasallāpaṁ karontoyeva divasañca rattiñca vītināmeti, evarūpe bhasse pariyantakārī na hoti, ayaṁ bhassārāmo nāma. Yo pana rattindivaṁ dhammaṁ katheti, pañhaṁ vissajjeti, ayaṁ appabhassova bhasse pariyantakārīyeva. Kasmā? “Sannipatitānaṁ vo bhikkhave dvayaṁ karaṇīyaṁ dhammī vā kathā ariyo vā tuṇhībhāvo”ti[1] vuttattā.

Na niddārāmāti ettha yo gacchantopi nisinnopi nipannopi thinamiddhābhibhūto niddāyatiyeva, ayaṁ niddārāmo nāma. Yassa pana karajakāyagelaññena cittaṁ bhavaṅge otarati, nāyaṁ niddārāmo. Tenevāha “abhijānāmahaṁ aggivessana gimhānaṁ pacchime māse pacchābhattaṁ piṇḍapātappaṭikkanto catugguṇaṁ saṅghāṭiṁ paññapetvā dakkhiṇena passena sato sampajāno niddaṁ okkamitā”ti[2].

Na saṅgaṇikārāmāti ettha yo ekassa dutiyo dvinnaṁ tatiyo tiṇṇaṁ catutthoti evaṁ saṁsaṭṭhova viharati, ekako assādaṁ na labhati, ayaṁ saṅgaṇikārāmo. Yo pana catūsu iriyāpathesu ekako assādaṁ labhati, nāyaṁ saṅgaṇikārāmoti veditabbo.

1. Ma 1. 217 piṭṭhe. 2. Ma 1. 316 piṭṭhe.

“ဧကံ ဒွေ ဒိဝသာနိ ဝသိဿာမာတိ အာဂတာမှ၊ ဣမေသံ ပန သုခသံဝါသတာယ ဒသဒွါဒသဝဿာနိ ဝသိဿာမာ”တိ ဝတ္တာရော ဟောန္တိ။ ဧဝမေတ္ထ ဟာနိဝုဒ္ဓိယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁၃၇။ ဒုတိယသတ္တကေ ကမ္မံ အာရာမော ဧတေသန္တိ **ကမ္မာရာမာ။** ကမ္မေ ရတာတိ **ကမ္မရတာ။ ကမ္မာရာမတမနုယုတ္တာ**တိ ယုတ္တာ ပယုတ္တာ အနုယုတ္တာ။ တတ္ထ **ကမ္မန္တိ** ဣတိကာတဗ္ဗကမ္မံ ဝုစ္စတိ။ သေယျထိဒံ—စီဝရဝိစာရဏံ စီဝရကရဏံ ဥပတ္ထမ္ဘနံ သူစိဃရံ ပတ္တတ္ထဝိကံ အံသဗဒ္ဓကံ ကာယဗန္ဓနံ ဓမကရဏံ အာဓာရကံ ပါဒကထလိကံ သမ္မဇ္ဇနီအာဒီနံ ကရဏန္တိ။ ဧကစ္စော ဟိ ဧတာနိ ကရောန္တော သကလဒိဝသံ ဧတာနေဝ ကရောတိ၊ တံ သန္ဓာယေသ ပဋိက္ခေပေါ။ ယော ပန ဧတေသံ ကရဏဝေလာယမေဝ ဧတာနိ ကရောတိ၊ ဥဒ္ဒေသဝေလာယံ ဥဒ္ဒေသံ ဂဏှာတိ၊ သဇ္ဈာယဝေလာယံ သဇ္ဈာယတိ၊ စေတိယင်္ဂဏဝတ္တဝေလာယံ စေတိယင်္ဂဏဝတ္တံ ကရောတိ၊ မနသိကာရဝေလာယံ မနသိကာရံ ကရောတိ၊ န သော ကမ္မာရာမော နာမ။

န ဘဿာရာမာတိ ဧတ္ထ ယော ဣတ္ထိဝဏ္ဏပုရိသဝဏ္ဏာဒိဝသေန အာလာပသလ္လာပံ ကရောန္တောယေဝ ဒိဝသဉ္စ ရတ္တိဉ္စ ဝီတိနာမေတိ၊ ဧဝရူပေ ဘဿေ ပရိယန္တကာရီ န ဟောတိ၊ အယံ ဘဿာရာမော နာမ။ ယော ပန ရတ္တိန္ဒိဝံ ဓမ္မံ ကထေတိ၊ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေတိ၊ အယံ အပ္ပဘဿောဝ ဘဿေ ပရိယန္တကာရီယေဝ။ ကသ္မာ? “သန္နိပတိတာနံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒွယံ ကရဏီယံ ဓမ္မီ ဝါ ကထာ အရိယော ဝါ တုဏှီဘာဝေါ”တိ[၁] ဝုတ္တတ္တာ။

န နိဒ္ဒါရာမာတိ ဧတ္ထ ယော ဂစ္ဆန္တောပိ နိသိန္နောပိ နိပန္နောပိ ထိနမိဒ္ဓါဘိဘူတော နိဒ္ဒါယတိယေဝ၊ အယံ နိဒ္ဒါရာမော နာမ။ ယဿ ပန ကရဇကာယဂေလညေန စိတ္တံ ဘဝင်္ဂေ ဩတရတိ၊ နာယံ နိဒ္ဒါရာမော။ တေနေဝါဟ “အဘိဇာနာမဟံ အဂ္ဂိဝေဿန ဂိမှာနံ ပစ္ဆိမေ မာသေ ပစ္ဆာဘတ္တံ ပိဏ္ဍပာတပ္ပဋိက္ကန္တော စတုဂ္ဂုဏံ သင်္ဃာဋိံ ပညပေတွာ ဒက္ခိဏေန ပဿေန သတော သမ္ပဇာနော နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိတာ”တိ[၂]။

န သင်္ဂဏိကာရာမာတိ ဧတ္ထ ယော ဧကဿ ဒုတိယော ဒွိန္နံ တတိယော တိဏ္ဏံ စတုတ္ထောတိ ဧဝံ သံသဋ္ဌောဝ ဝိဟရတိ၊ ဧကကော အဿာဒံ န လဘတိ၊ အယံ သင်္ဂဏိကာရာမော။ ယော ပန စတူသု ဣရိယာပထေသု ဧကကော အဿာဒံ လဘတိ၊ နာယံ သင်္ဂဏိကာရာမောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁-မ ၁-၂၁၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-မ ၁-၃၁၆-ပိဋ္ဌေ။

Napāpicchāti ettha asantasambhāvanāya icchāya samannāgatā dussīlā pāpicchā nāma.

Napāpamittādīsu pāpā mittā etesanti **pāpamittā.** Catūsu iriyāpathesu saha ayanato pāpā sahāyā etesanti **pāpasahāyā.** Tanninnatapponatappabbhāratāya pāpesu sampavaṅkāti **pāpasampavaṅkā.**

Oramattakenāti avaramattakena appamattakena. **Antarā**ti arahattaṁ apatvāva etthantare. **Vosānan**ti pariniṭṭhitabhāvaṁ "alamettāvatā"ti osakkanaṁ ṭhitakiccataṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti "yāva sīlapārisuddhimattena vā vipassanāmattena vā jhānamattena vā sotāpannabhāvamattena vā sakadāgāmibhāvamattena vā anāgāmibhāvamattena vā vosānaṁ na āpajjissanti, tāva vuddhiyeva bhikkhūnaṁ pāṭikaṅkhā, no parihānī"ti.

138. Tatiyasattake **saddhā**ti saddhāsampannā. Tattha āgamanīyasaddhā, adhigamasaddhā, pasādasaddhā, okappanasaddhāti catubbidhā saddhā. Tattha **āgamanīyasaddhā** sabbaññubodhisattānaṁ hoti. **Adhigamasaddhā** ariyapuggalānaṁ. Buddho dhammo saṁghoti vutte pana pasādo **pasādasaddhā.** Okappetvā pakappetvā pana saddahanaṁ **okappanasaddhā.** Sā duvidhāpi idhādhippetā. Tāya hi saddhāya samannāgato saddhāvimutto Vakkalittherasadiso hoti. Tassa hi cetiyaṅgaṇavattaṁ vā, bodhiyaṅgaṇavattaṁ vā katameva hoti. Upajjhāyavatta-ācariyavattādīni sabbavattāni pūreti. **Hirimanā**ti pāpajigucchanalakkhaṇāya hiriyā yuttacittā. **Ottappī**ti pāpato bhāyanalakkhaṇena ottappena samannāgatā.

Bahussutāti ettha pana pariyattibahussuto, paṭivedhabahussutoti dve bahussutā. **Pariyattī**ti tīṇi piṭakāni. **Paṭivedho**ti saccappaṭivedho. Imasmiṁ pana ṭhāne pariyatti adhippetā. Sā yena bahu sutā[1], so bahussuto. So panesa nissayamuccanako, parisupaṭṭhāko, bhikkhunovādako, sabbatthakabahussutoti catubbidho hoti. Tattha tayo bahussutā samantapāsādikāya Vinayaṭṭhakathāya Ovādavagge[2] vuttanayena gahetabbā. Sabbatthakabahussutā pana Ānandattherasadisā honti. Te idha adhippetā.

1. Bahussutā (Ka) 2. Vi-Ṭṭha 2. 54 piṭṭhe.

နပါပိစ္ဆာတိ ဧတ္ထ အသန္တသမ္ဘာဝနာယ ဣစ္ဆာယ သမန္နာဂတာ ဒုဿီလာ ပါပိစ္ဆာ နာမ။

နပါပမိတ္တာဒီသု ပါပါ မိတ္တာ ဧတေသန္တိ **ပါပမိတ္တာ**။ စတူသု ဣရိယာပထေသု သဟ အယနတော ပါပါ သဟာယာ ဧတေသန္တိ **ပါပသဟာယာ**။ တန္နိန္နတပ္ပောဏတပ္ပဗ္ဘာရတာယ ပါပေသု သမ္ပဝင်္ကာတိ **ပါပသမ္ပဝင်္ကာ**။

ဩရမတ္တကေနာတိ အဝရမတ္တကေန အပ္ပမတ္တကေန။ **အန္တရာ**တိ အရဟတ္တံ အပတွာဝ ဧတ္ထန္တရေ။ **ဝေါသာန**န္တိ ပရိနိဋ္ဌိတဘာဝံ "အလမေတ္တာဝတာ"တိ ဩသက္ကနံ ဌိတကိစ္စတံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ "ယာဝ သီလပါရိသုဒ္ဓိမတ္တေန ဝါ ဝိပဿနာမတ္တေန ဝါ ဈာနမတ္တေန ဝါ သောတာပန္နဘာဝမတ္တေန ဝါ သကဒါဂါမိဘာဝမတ္တေန ဝါ အနာဂါမိဘာဝမတ္တေန ဝါ ဝေါသာနံ န အာပဇ္ဇိဿန္တိ၊ တာဝ ဝုဍ္ဎိယေဝ ဘိက္ခူနံ ပါဋိကင်္ခါ၊ နော ပရိဟာနီ"တိ။

၁၃၈။ တတိယသတ္တကေ **သဒ္ဓါ**တိ သဒ္ဓါသမ္ပန္နာ။ တတ္ထ အာဂမနီယသဒ္ဓါ, အဓိဂမသဒ္ဓါ, ပသာဒသဒ္ဓါ, ဩကပ္ပနသဒ္ဓါတိ စတုဗ္ဗိဓာ သဒ္ဓါ။ တတ္ထ **အာဂမနီယသဒ္ဓါ** သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တာနံ ဟောတိ။ **အဓိဂမသဒ္ဓါ** အရိယပုဂ္ဂလာနံ။ ဗုဒ္ဓေါ ဓမ္မော သံဃောတိ ဝုတ္တေ ပန ပသာဒေါ **ပသာဒသဒ္ဓါ**။ ဩကပ္ပေတွာ ပကပ္ပေတွာ ပန သဒ္ဒဟနံ **ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ**။ သာ ဒုဝိဓာပိ ဣဓာဓိပ္ပေတာ။ တာယ ဟိ သဒ္ဓါယ သမန္နာဂတော သဒ္ဓါဝိမုတ္တော ဝက္ကလိတ္ထေရသဒိသော ဟောတိ။ တဿ ဟိ စေတိယင်္ဂဏဝတ္တံ ဝါ, ဗောဓိယင်္ဂဏဝတ္တံ ဝါ ကတမေဝ ဟောတိ။ ဥပဇ္ဈာယဝတ္တအာစရိယဝတ္တာဒီနိ သဗ္ဗဝတ္တာနိ ပူရေတိ။ **ဟိရိမနာ**တိ ပါပဇိဂုစ္ဆနလက္ခဏာယ ဟိရိယာ ယုတ္တစိတ္တာ။ **ဩတ္တပ္ပီ**တိ ပါပတော ဘာယန-လက္ခဏေန ဩတ္တပ္ပေန သမန္နာဂတာ။

ဗဟုဿုတာတိ ဧတ္ထ ပန ပရိယတ္တိဗဟုဿုတော, ပဋိဝေဓဗဟုဿုတောတိ ဒွေ ဗဟုဿုတာ။ **ပရိယတ္တီ**တိ တီဏိ ပိဋကာနိ။ **ပဋိဝေဓော**တိ သစ္စပ္ပဋိဝေဓော။ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ ပရိယတ္တိ အဓိပ္ပေတာ။ သာ ယေန ဗဟု သုတာ[1]၊ သော ဗဟုဿုတော။ သော ပနေသ နိဿယမုစ္စနကော, ပရိသုပဋ္ဌာကော, ဘိက္ခုနောဝါဒကော, သဗ္ဗတ္ထကဗဟုဿုတောတိ စတုဗ္ဗိဓော ဟောတိ။ တတ္ထ တယော ဗဟုဿုတာ သမန္တပါသာဒိကာယ ဝိနယဋ္ဌကထာယ ဩဝါဒဝဂ္ဂေ[2] ဝုတ္တနယေန ဂဟေတဗ္ဗာ။ သဗ္ဗတ္ထကဗဟုဿုတာ ပန အာနန္ဒတ္ထေရသဒိသာ ဟောန္တိ။ တေ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ။

၁-ဗဟုဿုတာ (က) ၂-ဝိ-ဋ္ဌ ၂-၅၄-ပိဋ္ဌေ။

Āraddhavīriyāti yesaṁ kāyikañca cetasikañca vīriyaṁ āraddhaṁ hoti. Tattha ye kāyasaṅgaṇikaṁ vinodetvā catūsu iriyāpathesu aṭṭha-ārabbhavatthuvasena ekakā honti, tesaṁ kāyikavīriyaṁ āraddhaṁ nāma hoti. Ye cittasaṅgaṇikaṁ vinodetvā aṭṭhasamāpattivasena ekakā honti, gamane uppannakilesassa ṭhānaṁ pāpuṇituṁ na denti, ṭhāne uppannakilesassa nisajjaṁ, nisajjāya uppannakilesassa sayanaṁ pāpuṇituṁ na denti, uppannuppannaṭṭhāneyeva kilese niggaṇhanti, tesaṁ cetasikavīriyaṁ āraddhaṁ nāma hoti.

Upaṭṭhitassatīti cirakatādīnaṁ saritā anussaritā Mahāgatimbaya-abhayattheradīghabhāṇaka-abhayattheratipiṭakacūḷābhayattherā viya. Mahāgatimbaya-abhayatthero[1] kira jātapañcamadivase maṅgalapāyāse tuṇḍaṁ pasārentaṁ vāyasaṁ disvā huṁhunti saddamakāsi. Atha so therakāle "kadā paṭṭhāya bhante sarathā"ti bhikkhūhi pucchito "jātapañcamadivase katasaddato paṭṭhāya āvuso"ti āha.

Dīghabhāṇaka-abhayattherassa jātanavamadivase mātā cumbissāmīti onatā tassā moḷi muccittha. Tato tumbamattāni sumanapupphāni dārakassa ure patitvā dukkhaṁ janayiṁsu. So therakāle "kadā paṭṭhāya bhante sarathā"ti pucchito "jātanavamadivasato paṭṭhāyā"ti āha.

Tipiṭakacūḷābhayatthero "Anurādhapure tīṇi dvārāni pidahāpetvā manussānaṁ ekena dvārena nikkhamanaṁ katvā 'tvaṁ kinnāmo, tvaṁ kinnāmo'ti pucchitvā sāyaṁ puna apucchitvāva tesaṁ nāmāni sampaṭicchāpetuṁ[2] sakkā āvuso"ti āha. Evarūpe bhikkhū sandhāya "upaṭṭhitassatī"ti vuttaṁ.

Paññavantoti pañcannaṁ khandhānaṁ udayabbayapariggāhikāya paññāya samannāgatā. Apica dvīhipi etehi padehi vipassakānaṁ bhikkhūnaṁ vipassanāsambhārabhūtā sammāsati ceva vipassanāpaññā ca kathitā.

139. Catutthasattake satiyeva sambojjhaṅgo **satisambojjhaṅgo**. Esa nayo sabbattha. Tattha upaṭṭhānalakkhaṇo satisambojjhaṅgo, pavicayalakkhaṇo dhammavicayasambojjhaṅgo, paggahalakkhaṇo vīriyasambojjhaṅgo,

1. Mahāgatimpa-abhayatthero (Ka)
2. Paṭicchāpetuṁ (Syā)

အာရဒ္ဓဝီရိယာတိ ယေသံ ကာယိကဉ္စ စေတသိကဉ္စ ဝီရိယံ အာရဒ္ဓံ ဟောတိ။ တတ္ထ ယေ ကာယသင်္ဂဏိကံ ဝိနောဒေတွာ စတူသု ဣရိယာပထေသု အဋ္ဌအာရဗ္ဘဝတ္ထုဝသေန ဧကကာ ဟောန္တိ၊ တေသံ ကာယိကဝီရိယံ အာရဒ္ဓံ နာမ ဟောတိ။ ယေ စိတ္တသင်္ဂဏိကံ ဝိနောဒေတွာ အဋ္ဌသမာပတ္တိဝသေန ဧကကာ ဟောန္တိ၊ ဂမနေ ဥပ္ပန္နကိလေသဿ ဌာနံ ပါပုဏိတုံ န ဒေန္တိ၊ ဌာနေ ဥပ္ပန္နကိလေသဿ နိသဇ္ဇံ, နိသဇ္ဇာယ ဥပ္ပန္နကိလေသဿ သယနံ ပါပုဏိတုံ န ဒေန္တိ၊ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နဋ္ဌာနေယေဝ ကိလေသေ နိဂ္ဂဏှန္တိ၊ တေသံ စေတသိကဝီရိယံ အာရဒ္ဓံ နာမ ဟောတိ။

ဥပဋ္ဌိတဿတီတိ စိရကတာဒီနံ သရိတာ အနုဿရိတာ မဟာဂတိမ္ဗယအဘယတ္ထေရဒီဃဘာဏကအဘယတ္ထေရတိပိဋကစူဠာဘယတ္ထေရာ ဝိယ။ မဟာဂတိမ္ဗယအဘယတ္ထေရော[1] ကိရ ဇာတပဉ္စမဒိဝသေ မင်္ဂလပါယာသေ တုဏ္ဍံ ပသာရေန္တံ ဝါယသံ ဒိသွာ ဟုံဟုန္တိ သဒ္ဒမကာသိ။ အထ သော ထေရကာလေ "ကဒါ ပဋ္ဌာယ ဘန္တေ သရထာ"တိ ဘိက္ခူဟိ ပုစ္ဆိတော "ဇာတပဉ္စမဒိဝသေ ကတသဒ္ဒတော ပဋ္ဌာယ အာဝုသော"တိ အာဟ။

ဒီဃဘာဏကအဘယတ္ထေရဿ ဇာတနဝမဒိဝသေ မာတာ စုမ္ဗိဿာမီတိ ဩနတာ တဿာ မောဠိ မုစ္စိတ္ထ။ တတော တုမ္ဗမတ္တာနိ သုမနပုပ္ဖာနိ ဒါရကဿ ဥရေ ပတိတွာ ဒုက္ခံ ဇနယိံသု။ သော ထေရကာလေ "ကဒါ ပဋ္ဌာယ ဘန္တေ သရထာ"တိ ပုစ္ဆိတော "ဇာတနဝမဒိဝသတော ပဋ္ဌာယာ"တိ အာဟ။

တိပိဋကစူဠာဘယတ္ထေရော "အနုရာဓပုရေ တီဏိ ဒွါရာနိ ပိဒဟာပေတွာ မနုဿာနံ ဧကေန ဒွါရေန နိက္ခမနံ ကတွာ 'တွံ ကိန္နာမော, တွံ ကိန္နာမော'တိ ပုစ္ဆိတွာ သာယံ ပုန အပုစ္ဆိတွာဝ တေသံ နာမာနိ သမ္ပဋိစ္ဆာပေတုံ[2] သက္ကာ အာဝုသော"တိ အာဟ။ ဧဝရူပေ ဘိက္ခူ သန္ဓာယ "ဥပဋ္ဌိတဿတီ"တိ ဝုတ္တံ။

ပညဝန္တောတိ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယပရိဂ္ဂါဟိကာယ ပညာယ သမန္နာဂတာ။ အပိစ ဒွီဟိပိ ဧတေဟိ ပဒေဟိ ဝိပဿကာနံ ဘိက္ခူနံ ဝိပဿနာသမ္ဘာရဘူတာ သမ္မာသတိ စေဝ ဝိပဿနာပညာ စ ကထိတာ။

၁၃၉။ စတုတ္ထသတ္တကေ သတိယေဝ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ **သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ**။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ တတ္ထ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ၊ ပဝိစယလက္ခဏော ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ၊ ပဂ္ဂဟလက္ခဏော ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ၊

၁-မဟာဂတိမ္ပအဘယတ္ထေရော (က)
၂-ပဋိစ္ဆာပေတုံ (သျာ)

pharaṇalakkhaṇo pītisambojjhaṅgo, upasamalakkhaṇo passaddhisambojjhaṅgo, avikkhepalakkhaṇo samādhisambojjhaṅgo, paṭisaṅkhānalakkhaṇo upekkhāsambojjhaṅgo. **Bhāvessantī**ti satisambojjhaṅgaṁ catūhi kāraṇehi samuṭṭhāpentā, chahi kāraṇehi dhammavicayasambojjhaṅgaṁ samuṭṭhāpentā, navahi kāraṇehi vīriyasambojjhaṅgaṁ samuṭṭhāpentā, dasahi kāraṇehi pītisambojjhaṅgaṁ samuṭṭhāpentā, sattahi kāraṇehi passaddhisambojjhaṅgaṁ samuṭṭhāpentā, dasahi kāraṇehi samādhisambojjhaṅgaṁ samuṭṭhāpentā, pañcahi kāraṇehi upekkhāsambojjhaṅgaṁ samuṭṭhāpentā vaḍḍhessantīti attho. Iminā vipassanāmaggaphalasampayutte lokiyalokuttaramissake sambojjhaṅge kathesi.

140. Pañcamasattake **aniccasaññā**ti aniccānupassanāya saddhiṁ uppannasaññā. **Anattasaññā**dīsupi eseva nayo. Imā satta lokiyavipassanāpi honti. "Etaṁ santaṁ, etaṁ paṇītaṁ, yadidaṁ sabbasaṅkhārasamatho virāgo nirodho"ti[1] āgatavasenettha dve lokuttarāpi hontīti veditabbā.

141. Chakke **mettaṁ kāyakamma**nti mettacittena kattabbaṁ kāyakammaṁ. **Vacīkammamanokammesu**pi eseva nayo. Imāni pana bhikkhūnaṁ vasena āgatāni gihīsupi labbhanti. Bhikkhūnañhi mettacittena ābhisamācārikadhammapūraṇaṁ mettaṁ kāyakammaṁ nāma. Gihīnaṁ cetiyavandanatthāya bodhivandanatthāya saṁghanimantanatthāya gamanaṁ, gāmaṁ piṇḍāya paviṭṭhaṁ bhikkhuṁ disvā paccuggamanaṁ, pattappaṭiggahaṇaṁ āsanapaññāpanaṁ, anugamananti evamādikaṁ mettaṁ kāyakammaṁ nāma.

Bhikkhūnaṁ mettacittena ācārapaññattisikkhāpadapaññāpanaṁ, kammaṭṭhānakathanaṁ dhammadesanā Tepiṭakampi Buddhavacanaṁ mettaṁ vacīkammaṁ nāma. Gihīnaṁ cetiyavandanatthāya gacchāma, bodhivandanatthāya gacchāma, dhammassavanaṁ karissāma, dīpamālapupphapūjaṁ karissāma, tīṇi sucaritāni samādāya vattissāma, salākabhattādīni dassāma, vassāvāsikaṁ dassāma, ajja saṁghassa cattāro paccaye dassāma, saṁghaṁ nimantetvā khādanīyādīni saṁvidahatha, āsanāni paññāpetha, pānīyaṁ upaṭṭhapetha, saṁghaṁ paccuggantvā ānetha,

1. Aṁ 3. 220 piṭṭhe.

ဖရဏလက္ခဏော ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ၊ ဥပသမလက္ခဏော ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ၊ အဝိက္ခေပလက္ခဏော သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ၊ ပဋိသင်္ခါနလက္ခဏော ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ။ **ဘာဝေဿန္တီ**တိ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ စတူဟိ ကာရဏေဟိ သမုဋ္ဌာပေန္တာ, ဆဟိ ကာရဏေဟိ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ သမုဋ္ဌာပေန္တာ, နဝဟိ ကာရဏေဟိ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ သမုဋ္ဌာပေန္တာ, ဒသဟိ ကာရဏေဟိ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ သမုဋ္ဌာပေန္တာ, သတ္တဟိ ကာရဏေဟိ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ သမုဋ္ဌာပေန္တာ, ဒသဟိ ကာရဏေဟိ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ သမုဋ္ဌာပေန္တာ, ပဉ္စဟိ ကာရဏေဟိ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ သမုဋ္ဌာပေန္တာ ဝဍ္ဎေဿန္တီတိ အတ္ထော။ ဣမိနာ ဝိပဿနာမဂ္ဂဖလသမ္ပယုတ္တေ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကေ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ကထေသိ။

၁၄၀။ ပဉ္စမသတ္တကေ **အနိစ္စသညာ**တိ အနိစ္စာနုပဿနာယ သဒ္ဓိံ ဥပ္ပန္နသညာ။ **အနတ္တသညာ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဣမာ သတ္တ လောကိယဝိပဿနာပိ ဟောန္တိ။ "ဧတံ သန္တံ, ဧတံ ပဏီတံ, ယဒိဒံ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော ဝိရာဂေါ နိရောဓော"တိ[၁] အာဂတဝသေနေတ္ထ ဒွေ လောကုတ္တရာပိ ဟောန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁၄၁။ ဆက္ကေ **မေတ္တံ ကာယကမ္မ**န္တိ မေတ္တစိတ္တေန ကတ္တဗ္ဗံ ကာယကမ္မံ။ **ဝစီကမ္မမနောကမ္မေသု**ပိ ဧသေဝ နယော။ ဣမာနိ ပန ဘိက္ခူနံ ဝသေန အာဂတာနိ ဂိဟီသုပိ လဗ္ဘန္တိ။ ဘိက္ခူနဉှိ မေတ္တစိတ္တေန အာဘိသမာစာရိကဓမ္မပူရဏံ မေတ္တံ ကာယကမ္မံ နာမ။ ဂိဟီနံ စေတိယဝန္ဒနတ္ထာယ ဗောဓိဝန္ဒနတ္ထာယ သံဃနိမန္တနတ္ထာယ ဂမနံ, ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ ပစ္စုဂ္ဂမနံ, ပတ္တပ္ပဋိဂ္ဂဟဏံ အာသနပညာပနံ, အနုဂမနန္တိ ဧဝမာဒိကံ မေတ္တံ ကာယကမ္မံ နာမ။

ဘိက္ခူနံ မေတ္တစိတ္တေန အာစာရပညတ္တိသိက္ခာပဒပညာပနံ, ကမ္မဋ္ဌာနကထနံ ဓမ္မဒေသနာ တေပိဋကမ္ပိ ဗုဒ္ဓဝစနံ မေတ္တံ ဝစီကမ္မံ နာမ။ ဂိဟီနံ စေတိယဝန္ဒနတ္ထာယ ဂစ္ဆာမ၊ ဗောဓိဝန္ဒနတ္ထာယ ဂစ္ဆာမ၊ ဓမ္မဿဝနံ ကရိဿာမ၊ ဒီပမာလပုပ္ဖပူဇံ ကရိဿာမ၊ တီဏိ သုစရိတာနိ သမာဒါယ ဝတ္တိဿာမ၊ သလာကဘတ္တာဒီနိ ဒဿာမ၊ ဝဿာဝါသိကံ ဒဿာမ၊ အဇ္ဇ သံဃဿ စတ္တာရော ပစ္စယေ ဒဿာမ၊ သံဃံ နိမန္တေတွာ ခါဒနီယာဒီနိ သံဝိဒဟထ၊ အာသနာနိ ပညာပေထ၊ ပါနီယံ ဥပဋ္ဌပေထ၊ သံဃံ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ အာနေထ၊

၁-အံ ၃-၂၂၀-ပိဋ္ဌေ။

paññattāsane nisīdāpetha, chandajātā ussāhajātā veyyāvaccaṁ karothāti-ādikathanakāle mettaṁ vacīkammaṁ nāma.

Bhikkhūnaṁ pātova uṭṭhāya sarīrappaṭijagganaṁ cetiyaṅgaṇavattādīni ca katvā vivittāsane nisīditvā imasmiṁ vihāre bhikkhū sukhī hontu averā abyāpajjāti cintanaṁ mettaṁ manokammaṁ nāma. Gihīnaṁ ayyā sukhī hontu averā abyāpajjāti cintanaṁ mettaṁ manokammaṁ nāma.

Āvi ceva raho cāti sammukhā ca parammukhā ca. Tattha navakānaṁ cīvarakammādīsu sahāyabhāvagamanaṁ sammukhā mettaṁ kāyakammaṁ nāma. Therānaṁ pana pādadhovanavandanabījanadānādibhedaṁ sabbaṁ sāmīcikammaṁ sammukhā mettaṁ kāyakammaṁ nāma. Ubhayehipi dunnikkhittānaṁ dārubhaṇḍādīnaṁ tesu avamaññaṁ akatvā attanā dunnikkhittānaṁ viya paṭisāmanaṁ parammukhā mettaṁ kāyakammaṁ nāma.

Devatthero Tissattheroti evaṁ paggayha vacanaṁ sammukhā mettaṁ vacīkammaṁ nāma. Vihāre asantaṁ pana paṭipucchantassa kuhiṁ amhākaṁ Devatthero, kuhiṁ amhākaṁ Tissatthero, kadā nu kho āgamissatīti evaṁ mamāyanavacanaṁ parammukhā mettaṁ vacīkammaṁ nāma.

Mettāsinehasiniddhāni pana nayanāni ummīletvā pasannena mukhena olokanaṁ sammukhā mettaṁ manokammaṁ nāma. Devatthero Tissatthero arogo hotu appābādhoti samannāharaṇaṁ parammukhā mettaṁ manokammaṁ nāma.

Lābhāti cīvarādayo laddhapaccayā. **Dhammikā**ti kuhanādibhedaṁ micchājīvaṁ vajjetvā dhammena samena bhikkhācāravattena uppannā. **Antamaso pattapariyāpannamattampī**ti pacchimakoṭiyā patte pariyāpannaṁ pattassa antogataṁ dvitikaṭacchubhikkhāmattampi. **Appaṭivibhattabhogī**ti ettha dve paṭivibhattā nāma āmisappaṭivibhattañca puggalappaṭivibhattañca. Tattha "ettakaṁ dassāmi, ettakaṁ na dassāmī"ti evaṁ cittena vibhajanaṁ **āmisappaṭivibhattaṁ** nāma. "Asukassa dassāmi, asukassa na dassāmī"ti evaṁ cittena vibhajanaṁ pana **puggalappaṭivibhattaṁ** nāma. Tadubhayampi akatvā yo appaṭivibhattaṁ bhuñjati, ayaṁ **appaṭivibhattabhogī** nāma.

ပညတ္တာသနေ နိသီဒါပေထ၊ ဆန္ဒဇာတာ ဥဿာဟဇာတာ ဝေယျာဝစ္စံ ကရောထာတိအာဒိကထနကာလေ မေတ္တံ ဝစီကမ္မံ နာမ။

ဘိက္ခူနံ ပါတောဝ ဥဋ္ဌာယ သရီရပ္ပဋိဇဂ္ဂနံ စေတိယင်္ဂဏဝတ္တာဒီနိ စ ကတွာ ဝိဝိတ္တာသနေ နိသီဒိတွာ ဣမသ္မိံ ဝိဟာရေ ဘိက္ခူ သုခီ ဟောန္တု အဝေရာ အဗျာပဇ္ဇာတိ စိန္တနံ မေတ္တံ မနောကမ္မံ နာမ။ ဂိဟီနံ အယျာ သုခီ ဟောန္တု အဝေရာ အဗျာပဇ္ဇာတိ စိန္တနံ မေတ္တံ မနောကမ္မံ နာမ။

အာဝိ စေဝ ရဟော စာတိ သမ္မုခါ စ ပရမ္မုခါ စ။ တတ္ထ နဝကာနံ စီဝရကမ္မာဒီသု သဟာယဘာဝဂမနံ သမ္မုခါ မေတ္တံ ကာယကမ္မံ နာမ။ ထေရာနံ ပန ပါဒဓောဝနဝန္ဒနဗီဇနဒါနာဒိဘေဒံ သဗ္ဗံ သာမီစိကမ္မံ သမ္မုခါ မေတ္တံ ကာယကမ္မံ နာမ။ ဥဘယေဟိပိ ဒုန္နိက္ခိတ္တာနံ ဒါရုဘဏ္ဍာဒီနံ တေသု အဝမညံ အကတွာ အတ္တနာ ဒုန္နိက္ခိတ္တာနံ ဝိယ ပဋိသာမနံ ပရမ္မုခါ မေတ္တံ ကာယကမ္မံ နာမ။

ဒေဝတ္ထေရော တိဿတ္ထေရောတိ ဧဝံ ပဂ္ဂယှ ဝစနံ သမ္မုခါ မေတ္တံ ဝစီကမ္မံ နာမ။ ဝိဟာရေ အသန္တံ ပန ပဋိပုစ္ဆန္တဿ ကုဟိံ အမှာကံ ဒေဝတ္ထေရော, ကုဟိံ အမှာကံ တိဿတ္ထေရော၊ ကဒါ နု ခေါ အာဂမိဿတီတိ ဧဝံ မမာယနဝစနံ ပရမ္မုခါ မေတ္တံ ဝစီကမ္မံ နာမ။

မေတ္တာသိနေဟသိနိဒ္ဓါနိ ပန နယနာနိ ဥမ္မီလေတွာ ပသန္နေန မုခေန ဩလောကနံ သမ္မုခါ မေတ္တံ မနောကမ္မံ နာမ။ ဒေဝတ္ထေရော တိဿတ္ထေရော အရောဂေါ ဟောတု အပ္ပါဗာဓောတိ သမန္နာဟရဏံ ပရမ္မုခါ မေတ္တံ မနောကမ္မံ နာမ။

လာဘာတိ စီဝရာဒယော လဒ္ဓပစ္စယာ။ **ဓမ္မိကာ**တိ ကုဟနာဒိဘေဒံ မိစ္ဆာဇီဝံ ဝဇ္ဇေတွာ ဓမ္မေန သမေန ဘိက္ခာစာရဝတ္တေန ဥပ္ပန္နာ။ **အန္တမသော ပတ္တပရိယာပန္နမတ္တမ္ပီ**တိ ပစ္ဆိမကောဋိယာ ပတ္တေ ပရိယာပန္နံ ပတ္တဿ အန္တောဂတံ ဒွိတိကဋစ္ဆုဘိက္ခာမတ္တမ္ပိ။ **အပ္ပဋိဝိဘတ္တဘောဂီ**တိ ဧတ္ထ ဒွေ ပဋိဝိဘတ္တာ နာမ အာမိသပ္ပဋိဝိဘတ္တဉ္စ ပုဂ္ဂလပ္ပဋိဝိဘတ္တဉ္စ။ တတ္ထ "ဧတ္တကံ ဒဿာမိ, ဧတ္တကံ န ဒဿာမီ"တိ ဧဝံ စိတ္တေန ဝိဘဇနံ **အာမိသပ္ပဋိဝိဘတ္တံ** နာမ။ "အသုကဿ ဒဿာမိ, အသုကဿ န ဒဿာမီ"တိ ဧဝံ စိတ္တေန ဝိဘဇနံ ပန **ပုဂ္ဂလပ္ပဋိဝိဘတ္တံ** နာမ။ တဒုဘယမ္ပိ အကတွာ ယော အပ္ပဋိဝိဘတ္တံ ဘုဉ္ဇတိ၊ အယံ **အပ္ပဋိဝိဘတ္တဘောဂီ** နာမ။

Sīlavantehi sabrahmacārīhi sādhāraṇabhogīti ettha sādhāraṇabhogino idaṁ lakkhaṇaṁ, yaṁ yaṁ paṇītaṁ labbhati, taṁ taṁ neva lābhena lābhaṁ nijigīsanatāmukhena gihīnaṁ deti, na attanā bhuñjati, paṭiggaṇhanto ca “saṁghena sādhāraṇaṁ hotū”ti gahetvā ghaṇṭiṁ paharitvā paribhuñjitabbaṁ saṁghasantakaṁ viya passati.

Imaṁ pana sāraṇīyadhammaṁ ko pūreti ko na pūretīti. Dussīlo tāva na pūreti. Na hi tassa santakaṁ sīlavantā gaṇhanti. Parisuddhasīlo pana vattaṁ akhaṇḍento pūreti. Tatridaṁ vattaṁ—yo hi odissakaṁ katvā mātu vā pitu vā ācariyupajjhāyādīnaṁ vā deti, so dātabbaṁ deti, sāraṇīyadhammo panassa na hoti, palibodhajagganaṁ nāma hoti. Sāraṇīyadhammo hi muttapalibodhasseva vaṭṭati. Tena pana odissakaṁ dentena gilānagilānupaṭṭhāka-āgantukagamikānañceva navapabbajitassa ca saṅghāṭipattaggahaṇaṁ ajānantassa dātabbaṁ. Etesaṁ datvā avasesaṁ therāsanato paṭṭhāya thokaṁ adatvā yo yattakaṁ gaṇhāti, tassa tattakaṁ dātabbaṁ. Avasiṭṭhe asati puna piṇḍāya caritvā therāsanato paṭṭhāya yaṁ yaṁ paṇītaṁ, taṁ datvā sesaṁ paribhuñjitabbaṁ. “Sīlavantehī”ti vacanato dussīlassa adātumpi vaṭṭati.

Ayaṁ pana sāraṇīyadhammo susikkhitāya parisāya supūro hoti, no asikkhitāya parisāya. Susikkhitāya hi parisāya yo aññato labhati, so na gaṇhāti. Aññato alabhantopi pamāṇayuttameva gaṇhāti, nātirekaṁ. Ayaṁ pana sāraṇīyadhammo evaṁ punappunaṁ piṇḍāya caritvā laddhaṁ laddhaṁ dentassāpi dvādasahi vassehi pūrati, na tato oraṁ. Sace hi dvādasame vasse sāraṇīyadhammapūrako piṇḍapātapūraṁ pattaṁ āsanasālāyaṁ ṭhapetvā nahāyituṁ gacchati, saṁghatthero ca kasseso pattoti, “sāraṇīyadhammapūrakassā”ti vutte “āharatha nan”ti sabbaṁ piṇḍapātaṁ vicāretvā bhuñjitvā ca rittaṁ pattaṁ ṭhapeti. Atha so bhikkhu rittaṁ pattaṁ disvā “mayhaṁ anavasesetvāva paribhuñjiṁsū”ti domanassaṁ uppādeti, sāraṇīyadhammo bhijjati, puna dvādasavassāni pūretabbo hoti. Titthiyaparivāsasadiso hesa, sakiṁ khaṇḍe jāte puna pūretabbova. Yo pana “lābhā

သီလဝန္တေဟိ သဗြဟ္မစာရီဟိ သာဓာရဏဘောဂီတိ ဧတ္ထ သာဓာရဏဘောဂိနော ဣဒံ လက္ခဏံ၊ ယံ ယံ ပဏီတံ လဗ္ဘတိ၊ တံ တံ နေဝ လာဘေန လာဘံ နိဇိဂီသနတာမုခေန ဂိဟီနံ ဒေတိ၊ န အတ္တနာ ဘုဉ္ဇတိ၊ ပဋိဂ္ဂဏှန္တော စ “သံဃေန သာဓာရဏံ ဟောတူ”တိ ဂဟေတွာ ဃဏ္ဋိံ ပဟရိတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ သံဃသန္တကံ ဝိယ ပဿတိ။

ဣမံ ပန သာရဏီယဓမ္မံ ကော ပူရေတိ ကော န ပူရေတီတိ။ ဒုဿီလော တာဝ န ပူရေတိ။ န ဟိ တဿ သန္တကံ သီလဝန္တာ ဂဏှန္တိ။ ပရိသုဒ္ဓသီလော ပန ဝတ္တံ အခဏ္ဍေန္တော ပူရေတိ။ တတြိဒံ ဝတ္တံ—ယော ဟိ ဩဒိဿကံ ကတွာ မာတု ဝါ ပိတု ဝါ အာစရိယုပဇ္ဈာယာဒီနံ ဝါ ဒေတိ၊ သော ဒါတဗ္ဗံ ဒေတိ၊ သာရဏီယဓမ္မော ပနဿ န ဟောတိ၊ ပလိဗောဓဇဂ္ဂနံ နာမ ဟောတိ။ သာရဏီယဓမ္မော ဟိ မုတ္တပလိဗောဓဿေဝ ဝဋ္ဋတိ။ တေန ပန ဩဒိဿကံ ဒေန္တေန ဂိလာနဂိလာနုပဋ္ဌာကအာဂန္တုကဂမိကာနဉ္စေဝ နဝပဗ္ဗဇိတဿ စ သင်္ဃာဋိပတ္တဂ္ဂဟဏံ အဇာနန္တဿ ဒါတဗ္ဗံ။ ဧတေသံ ဒတွာ အဝသေသံ ထေရာသနတော ပဋ္ဌာယ ထောကံ အဒတွာ ယော ယတ္တကံ ဂဏှာတိ၊ တဿ တတ္တကံ ဒါတဗ္ဗံ။ အဝသိဋ္ဌေ အသတိ ပုန ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ထေရာသနတော ပဋ္ဌာယ ယံ ယံ ပဏီတံ၊ တံ ဒတွာ သေသံ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ။ “သီလဝန္တေဟီ”တိ ဝစနတော ဒုဿီလဿ အဒါတုမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။

အယံ ပန သာရဏီယဓမ္မော သုသိက္ခိတာယ ပရိသာယ သုပူရော ဟောတိ၊ နော အသိက္ခိတာယ ပရိသာယ။ သုသိက္ခိတာယ ဟိ ပရိသာယ ယော အညတော လဘတိ၊ သော န ဂဏှာတိ။ အညတော အလဘန္တောပိ ပမာဏယုတ္တမေဝ ဂဏှာတိ၊ နာတိရေကံ။ အယံ ပန သာရဏီယဓမ္မော ဧဝံ ပုနပ္ပုနံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ ဒေန္တဿာပိ ဒွါဒသဟိ ဝဿေဟိ ပူရတိ၊ န တတော ဩရံ။ သစေ ဟိ ဒွါဒသမေ ဝဿေ သာရဏီယဓမ္မပူရကော ပိဏ္ဍပါတပူရံ ပတ္တံ အာသနသာလာယံ ဌပေတွာ နဟာယိတုံ ဂစ္ဆတိ၊ သံဃတ္ထေရော စ ကဿေသော ပတ္တောတိ၊ “သာရဏီယဓမ္မပူရကဿာ”တိ ဝုတ္တေ “အာဟရထ န”န္တိ သဗ္ဗံ ပိဏ္ဍပါတံ ဝိစာရေတွာ ဘုဉ္ဇိတွာ စ ရိတ္တံ ပတ္တံ ဌပေတိ။ အထ သော ဘိက္ခု ရိတ္တံ ပတ္တံ ဒိသွာ “မယှံ အနဝသေသေတွာဝ ပရိဘုဉ္ဇိံသူ”တိ ဒောမနဿံ ဥပ္ပါဒေတိ၊ သာရဏီယဓမ္မော ဘိဇ္ဇတိ၊ ပုန ဒွါဒသဝဿာနိ ပူရေတဗ္ဗော ဟောတိ။ တိတ္ထိယပရိဝါသသဒိသော ဟေသ၊ သကိံ ခဏ္ဍေ ဇာတေ ပုန ပူရေတဗ္ဗောဝ။ ယော ပန “လာဘာ

vata me, suladdhaṁ vata me, yassa me pattagataṁ anāpucchāva sabrahmacārī paribhuñjantī”ti somanassaṁ janeti, tassa puṇṇo nāma hoti.

Evaṁ pūritasāraṇīyadhammassa pana neva issā, na macchariyaṁ hoti. So manussānaṁ piyo hoti, sulabhapaccayo ca, pattagatamassa diyyamānampi na khīyati, bhājanīyabhaṇḍaṭṭhāne aggabhaṇḍaṁ labhati, bhaye vā chātake vā sampatte devatā ussukkaṁ āpajjanti.

Tatrimāni vatthūni—Senagirivāsī Tissatthero kira Mahāgirigāmaṁ upanissāya viharati. Paññāsa mahātherā Nāgadīpaṁ cetiyavandanatthāya gacchantā Girigāme piṇḍāya caritvā kiñci aladdhā nikkhamiṁsu. Thero pana pavisanto te disvā pucchi “laddhaṁ bhante”ti. Vicarimha āvusoti. So tesaṁ aladdhabhāvaṁ ñatvā āha “bhante yāvāhaṁ āgacchāmi, tāva idheva hothā”ti. Mayaṁ āvuso paññāsa janā pattatemanamattampi na labhimhāti. Bhante nevāsikā nāma paṭibalā honti, alabhantāpi bhikkhācāramaggasabhāgaṁ jānantīti. Therā āgamesuṁ. Thero gāmaṁ pāvisi, dhurageheyeva mahā-upāsikā khīrabhattaṁ sajjetvā theraṁ olokayamānā ṭhitā. Atha therassa dvāraṁ sampattasseva pattaṁ pūretvā adāsi, so taṁ ādāya therānaṁ santikaṁ gantvā gaṇhatha bhanteti saṁghattheraṁ āha. Thero “amhehi ettakehi kiñci na laddhaṁ, ayaṁ sīghameva gahetvā āgato, kiṁ nu kho”ti sesānaṁ mukhaṁ olokesi. Thero olokanākāreneva ñatvā “bhante dhammena samena laddhapiṇḍapāto, nikkukkuccā gaṇhathā”ti ādito paṭṭhāya sabbesaṁ yāvadatthaṁ datvā attanāpi yāvadatthaṁ bhuñji.

Atha naṁ bhattakiccāvasāne therā pucchiṁsu “kadā āvuso lokuttaradhammaṁ paṭivijjhī”ti. Natthi me bhante lokuttaradhammoti. Jhānalābhīsi āvusoti. Etampi me bhante natthīti. Nanu āvoso pāṭihāriyanti. Sāraṇīyadhammo me bhante pūrito, tassa me dhammassa pūritakālato paṭṭhāya sacepi bhikkhusatasahassaṁ hoti, pattagataṁ na khīyatīti. Te sutvā “sādhu sādhu sappurisa, anucchavikamidaṁ tuyhan”ti āhaṁsu. Idaṁ tāva “pattagataṁ na khīyatī”ti ettha vatthu.

Ayameva pana thero Cetiyapabbate giribhaṇḍamahāpūjāya dānaṭṭhānaṁ gantvā imasmiṁ kiṁ varabhaṇḍanti pucchi. Dve sāṭakā bhanteti. Ete

ဝတ မေ, သုလဒ္ဓံ ဝတ မေ၊ ယဿ မေ ပတ္တဂတံ အနာပုစ္ဆာဝ သဗြဟ္မစာရီ ပရိဘုဉ္ဇန္တီ''တိ သောမနဿံ ဇနေတိ၊ တဿ ပုဏ္ဏော နာမ ဟောတိ။

ဧဝံ ပူရိတသာရဏီယဓမ္မဿ ပန နေဝ ဣဿာ၊ န မစ္ဆရိယံ ဟောတိ။ သော မနုဿာနံ ပိယော ဟောတိ, သုလဘပစ္စယော စ၊ ပတ္တဂတမဿ ဒိယျမာနမ္ပိ န ခီယတိ၊ ဘာဇနီယဘဏ္ဍဋ္ဌာနေ အဂ္ဂဘဏ္ဍံ လဘတိ၊ ဘယေ ဝါ ဆာတကေ ဝါ သမ္ပတ္တေ ဒေဝတာ ဥဿုက္ကံ အာပဇ္ဇန္တိ။

တတြိမာနိ ဝတ္ထူနိ—သေနဂိရိဝါသီ တိဿတ္ထေရော ကိရ မဟာဂိရိဂါမံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ။ ပညာသ မဟာထေရာ နာဂဒီပံ စေတိယဝန္ဒနတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တာ ဂိရိဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ကိဉ္စိ အလဒ္ဓါ နိက္ခမိံသု။ ထေရော ပန ပဝိသန္တော တေ ဒိသွာ ပုစ္ဆိ “လဒ္ဓံ ဘန္တေ”တိ။ ဝိစရိမှ အာဝုသောတိ။ သော တေသံ အလဒ္ဓဘာဝံ ဉတွာ အာဟ “ဘန္တေ ယာဝါဟံ အာဂစ္ဆာမိ၊ တာဝ ဣဓေဝ ဟောထာ”တိ။ မယံ အာဝုသော ပညာသ ဇနာ ပတ္တတေမနမတ္တမ္ပိ န လဘိမှာတိ။ ဘန္တေ နေဝါသိကာ နာမ ပဋိဗလာ ဟောန္တိ၊ အလဘန္တာပိ ဘိက္ခာစာရမဂ္ဂသဘာဂံ ဇာနန္တီတိ။ ထေရာ အာဂမေသုံ။ ထေရော ဂါမံ ပါဝိသိ၊ ဓုရဂေဟေယေဝ မဟာဥပါသိကာ ခီရဘတ္တံ သဇ္ဇေတွာ ထေရံ ဩလောကယမာနာ ဌိတာ။ အထ ထေရဿ ဒွါရံ သမ္ပတ္တဿေဝ ပတ္တံ ပူရေတွာ အဒါသိ၊ သော တံ အာဒါယ ထေရာနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဂဏှထ ဘန္တေတိ သံဃတ္ထေရံ အာဟ။ ထေရော “အမှေဟိ ဧတ္တကေဟိ ကိဉ္စိ န လဒ္ဓံ၊ အယံ သီဃမေဝ ဂဟေတွာ အာဂတော၊ ကိံ နု ခေါ”တိ သေသာနံ မုခံ ဩလောကေသိ။ ထေရော ဩလောကနာကာရေနေဝ ဉတွာ “ဘန္တေ ဓမ္မေန သမေန လဒ္ဓပိဏ္ဍပါတော၊ နိက္ကုက္ကုစ္စာ ဂဏှထာ”တိ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗေသံ ယာဝဒတ္ထံ ဒတွာ အတ္တနာပိ ယာဝဒတ္ထံ ဘုဉ္ဇိ။

အထ နံ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ထေရာ ပုစ္ဆိံသု “ကဒါ အာဝုသော လောကုတ္တရဓမ္မံ ပဋိဝိဇ္ဈီ''တိ။ နတ္ထိ မေ ဘန္တေ လောကုတ္တရဓမ္မောတိ။ ဈာန-လာဘီသိ အာဝုသောတိ။ ဧတမ္ပိ မေ ဘန္တေ နတ္ထီတိ။ နနု အာဝုသော ပါဋိဟာရိယန္တိ။ သာရဏီယဓမ္မော မေ ဘန္တေ ပူရိတော၊ တဿ မေ ဓမ္မဿ ပူရိတကာလတော ပဋ္ဌာယ သစေပိ ဘိက္ခုသတသဟဿံ ဟောတိ၊ ပတ္တဂတံ န ခီယတီတိ။ တေ သုတွာ “သာဓု သာဓု သပ္ပုရိသ, အနုစ္ဆဝိကမိဒံ တုယှ”န္တိ အာဟံသု။ ဣဒံ တာဝ “ပတ္တဂတံ န ခီယတီ”တိ ဧတ္ထ ဝတ္ထု။

အယမေဝ ပန ထေရော စေတိယပဗ္ဗတေ ဂိရိဘဏ္ဍမဟာပူဇာယ ဒါနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဣမသ္မိံ ကိံ ဝရဘဏ္ဍန္တိ ပုစ္ဆိ။ ဒွေ သာဋကာ ဘန္တေတိ။ ဧတေ

mayhaṁ pāpuṇissantīti. Taṁ sutvā amacco rañño ārocesi “eko daharo evaṁ vadatī”ti. Daharassa evaṁ cittaṁ, mahātherānaṁ pana sukhumasāṭakā vaṭṭantīti vatvā mahātherānaṁ dassāmīti ṭhapeti. Tassa bhikkhusaṁghe paṭipāṭiyā ṭhite dentassa matthake ṭhapitāpi te sāṭakā[1] hatthaṁ nārohanti. Aññe ārohanti. Daharassa dānakāle pana hatthaṁ āruḷhā. So tassa hatthe pātetvā amaccassa mukhaṁ oloketvā daharaṁ nisīdāpetvā dānaṁ datvā saṁghaṁ vissajjetvā daharassa santike nisīditvā “bhante imaṁ dhammaṁ kadā paṭivijjhitthā”ti āha. So pariyāyenāpi asantaṁ avadanto “natthi mayhaṁ mahārāja lokuttaradhammo”ti āha. Nanu bhante pubbe avacutthāti. Āma mahārāja, sāraṇīyadhammapūrako ahaṁ, tassa me dhammassa pūritakālato paṭṭhāya bhājanīyabhaṇḍaṭṭhāne aggabhaṇḍaṁ pāpuṇātīti. “Sādhu sādhu bhante anucchavikamidaṁ tuyhan”ti vanditvā pakkāmi. Idaṁ “bhājanīyabhaṇḍaṭṭhāne aggabhaṇḍaṁ pāpuṇātī”ti ettha vatthu.

Brāhmaṇatissabhaye pana Bhātaragāmavāsino Nāgattheriyā anārocetvāva palāyiṁsu. Therī paccūsasamaye “ativiya appanigghoso gāmo, upadhāretha tāvā”ti daharabhikkhuniyo āha. Tā gantvā sabbesaṁ gatabhāvaṁ ña tvā āgamma theriyā ārocesuṁ. Sā sutvā “mā tumhe tesaṁ gatabhāvaṁ cintayittha, attano uddesaparipucchāyoniso manasikāresuyeva yogaṁ karothā”ti vatvā bhikkhācāravelāyaṁ pārupitvā attadvādasamā gāmadvāre nigrodhamūle aṭṭhāsi. Rukkhe adhivatthā devatā dvādasannampi bhikkhunīnaṁ piṇḍapātaṁ datvā “ayye mā aññattha gacchatha, niccaṁ idheva ethā”ti āha. Theriyā pana kaniṭṭhabhātā Nāgatthero nāma atthi, so “mahantaṁ bhayaṁ, na sakkā idha yāpetuṁ, paratīraṁ gamissāmī”ti attadvādasamova attano vasanaṭṭhānā nikkhanto theriṁ disvā gamissāmīti Bhātaragāmaṁ āgato. Therī “therā āgatā”ti sutvā tesaṁ santikaṁ gantvā kiṁ ayyāti pucchi. So taṁ pavattiṁ ācikkhi. Sā “ajja ekadivasaṁ vihāreyeva vasitvā sve gamissathā”ti āha. Therā vihāraṁ agamaṁsu.

1. Dve sāṭakā (Syā)

မယှံ ပါပုဏိဿန္တီတိ။ တံ သုတွာ အမစ္စော ရညော အာရောစေသိ “ဧကော ဒဟရော ဧဝံ ဝဒတီ”တိ။ ဒဟရဿ ဧဝံ စိတ္တံ၊ မဟာထေရာနံ ပန သုခုမသာဋကာ ဝဋ္ဋန္တီတိ ဝတွာ မဟာထေရာနံ ဒဿာမီတိ ဌပေတိ။ တဿ ဘိက္ခုသံဃေ ပဋိပါဋိယာ ဌိတေ ဒေန္တဿ မတ္ထကေ ဌပိတာပိ တေ သာဋကာ[1] ဟတ္ထံ နာရောဟန္တိ။ အညေ အာရောဟန္တိ။ ဒဟရဿ ဒါနကာလေ ပန ဟတ္ထံ အာရုဠှာ။ သော တဿ ဟတ္ထေ ပါတေတွာ အမစ္စဿ မုခံ ဩလောကေတွာ ဒဟရံ နိသီဒါပေတွာ ဒါနံ ဒတွာ သံဃံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဒဟရဿ သန္တိကေ နိသီဒိတွာ “ဘန္တေ ဣမံ ဓမ္မံ ကဒါ ပဋိဝိဇ္ဈိတ္ထာ”တိ အာဟ။ သော ပရိယာယေနာပိ အသန္တံ အဝဒန္တော “နတ္ထိ မယှံ မဟာရာဇ လောကုတ္တရဓမ္မော”တိ အာဟ။ နနု ဘန္တေ ပုဗ္ဗေ အဝစုတ္ထာတိ။ အာမ မဟာရာဇ, သာရဏီယဓမ္မပူရကော အဟံ၊ တဿ မေ ဓမ္မဿ ပူရိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဘာဇနီယဘဏ္ဍဋ္ဌာနေ အဂ္ဂဘဏ္ဍံ ပါပုဏာတီတိ။ “သာဓု သာဓု ဘန္တေ အနုစ္ဆဝိကမိဒံ တုယှ”န္တိ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကာမိ။ ဣဒံ “ဘာဇနီယဘဏ္ဍဋ္ဌာနေ အဂ္ဂဘဏ္ဍံ ပါပုဏာတီ”တိ ဧတ္ထ ဝတ္ထု။

ဗြာဟ္မဏတိဿဘယေ ပန ဘာတရဂါမဝါသိနော နာဂတ္ထေရိယာ အနာရောစေတွာဝ ပလာယိံသု။ ထေရီ ပစ္စူသသမယေ “အတိဝိယ အပ္ပနိဂ္ဃောသော ဂါမော၊ ဥပဓာရေထ တာဝါ”တိ ဒဟရဘိက္ခုနိယော အာဟ။ တာ ဂန္တွာ သဗ္ဗေသံ ဂတဘာဝံ ဉတွာ အာဂမ္မ ထေရိယာ အာရောစေသုံ။ သာ သုတွာ “မာ တုမှေ တေသံ ဂတဘာဝံ စိန္တယိတ္ထ၊ အတ္တနော ဥဒ္ဒေသပရိပုစ္ဆာယောနိသော မနသိကာရေသုယေဝ ယောဂံ ကရောထာ”တိ ဝတွာ ဘိက္ခာစာရဝေလာယံ ပါရုပိတွာ အတ္တဒွါဒသမာ ဂါမဒွါရေ နိဂြောဓမူလေ အဋ္ဌာသိ။ ရုက္ခေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ ဒွါဒသန္နမ္ပိ ဘိက္ခုနီနံ ပိဏ္ဍပါတံ ဒတွာ “အယျေ မာ အညတ္ထ ဂစ္ဆထ၊ နိစ္စံ ဣဓေဝ ဧထာ”တိ အာဟ။ ထေရိယာ ပန ကနိဋ္ဌဘာတာ နာဂတ္ထေရော နာမ အတ္ထိ၊ သော “မဟန္တံ ဘယံ၊ န သက္ကာ ဣဓ ယာပေတုံ၊ ပရတီရံ ဂမိဿာမီ”တိ အတ္တဒွါဒသမောဝ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနာ နိက္ခန္တော ထေရိံ ဒိသွာ ဂမိဿာမီတိ ဘာတရဂါမံ အာဂတော။ ထေရီ “ထေရာ အာဂတာ”တိ သုတွာ တေသံ သန္တိကံ ဂန္တွာ ကိံ အယျာတိ ပုစ္ဆိ။ သော တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိ။ သာ “အဇ္ဇ ဧကဒိဝသံ ဝိဟာရေယေဝ ဝသိတွာ သွေ ဂမိဿထာ”တိ အာဟ။ ထေရာ ဝိဟာရံ အဂမံသု။

၁-ဒွေ သာဋကာ (သျာ)

Therī punadivase rukkhamūle piṇḍāya caritvā theraṁ upasaṅkamitvā "imaṁ piṇḍapātaṁ paribhuñjathā"ti āha. Thero "vaṭṭissati therī"ti vatvā tuṇhī aṭṭhāsi. Dhammiko tāta piṇḍapāto, kukkuccaṁ akatvā paribhuñjathāti. "Vaṭṭissati therī"ti. Sā pattaṁ gahetvā ākāse khipi. Patto ākāse aṭṭhāsi. Thero "sattatālamatte ṭhitampi bhikkhunibhattameva therī"ti vatvā "bhayaṁ nāma sabbakālaṁ na hoti, bhaye vūpasante ariyavaṁsaṁ kathayamāno 'bho piṇḍapātika bhikkhunibhattaṁ bhuñjitvā vītināmayitthā'ti cittena anuvadiyamāno santhambhetuṁ na sakkhissāmi, appamattā hotha theriyo"ti maggaṁ āruhi.

Rukkhadevatāpi "sace thero theriyā hatthato piṇḍapātaṁ paribhuñjissati, na naṁ nivattessāmi. Sace na paribhuñjissati, nivattessāmī"ti cintayamānā ṭhatvā therassa gamanaṁ disvā rukkhā oruyha pattaṁ bhante dethāti pattaṁ gahetvā theraṁ rukkhamūlaṁyeva ānetvā āsanaṁ paññapetvā piṇḍapātaṁ datvā katabhattakiccaṁ paṭiññaṁ kāretvā dvādasa bhikkhuniyo dvādasa bhikkhū ca sattavassāni upaṭṭhahi. Idaṁ "devatā ussukkaṁ āpajjantī"ti ettha vatthu. Tatra hi therī saraṇīyadhammapūrikā ahosi.

Akhaṇḍānīti-ādīsu yassa sattasu āpattikkhandhesu ādimhi vā ante vā sikkhāpadaṁ bhinnaṁ hoti, tassa sīlaṁ pariyante chinnasāṭako viya **khaṇḍaṁ** nāma. Yassa pana vemajjhe bhinnaṁ, tassa majjhe chiddasāṭako viya **chiddaṁ** nāma hoti. Yassa pana paṭipāṭiyā dve tīṇi bhinnāni, tassa piṭṭhiyaṁ vā kucchiyaṁ vā uṭṭhitena visabhāgavaṇṇena kāḷarattādīnaṁ aññataravaṇṇā gāvī viya **sabalaṁ** nāma hoti. Yassa pana antarantarā visabhāgabinducitrā gāvī viya **kammāsaṁ** nāma hoti. Yassa pana sabbenasabbaṁ abhinnāni, tassa tāni sīlāni **akhaṇḍāni acchiddāni asabalāni akammāsāni** nāma honti. Tāni panetāni taṇhādāsabyato mocetvā bhujissabhāvakaraṇato **bhujissāni**, Buddhādīhi viññūhi pasatthattā **viññupasatthāni**, taṇhādiṭṭhīhi aparāmaṭṭhattā, "idaṁ nāma tvaṁ āpannapubbo"ti kenaci parāmaṭṭhuṁ asakkuṇeyyattā ca **aparāmaṭṭhāni**, upacārasamādhiṁ vā appanāsamādhiṁ vā saṁvattayantīti **samādhisaṁvattanikānī**ti vuccanti.

ထေရီ ပုနဒိဝသေ ရုက္ခမူလေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဣမံ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇထာ”တိ အာဟ။ ထေရော “ဝဋ္ဋိဿတိ ထေရီ”တိ ဝတွာ တုဏှီ အဋ္ဌာသိ။ ဓမ္မိကော တာတ ပိဏ္ဍပါတော၊ ကုက္ကုစ္စံ အကတွာ ပရိဘုဉ္ဇထာတိ။ “ဝဋ္ဋိဿတိ ထေရီ”တိ။ သာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ အာကာသေ ခိပိ။ ပတ္တော အာကာသေ အဋ္ဌာသိ။ ထေရော “သတ္တတာလမတ္တေ ဌိတမ္ပိ ဘိက္ခုနိဘတ္တမေဝ ထေရီ”တိ ဝတွာ “ဘယံ နာမ သဗ္ဗကာလံ န ဟောတိ၊ ဘယေ ဝူပသန္တေ အရိယဝံသံ ကထယမာနော ‘ဘော ပိဏ္ဍပါတိက ဘိက္ခုနိဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဝီတိနာမယိတ္ထာ’တိ စိတ္တေန အနုဝဒိယမာနော သန္ထမ္ဘေတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ အပ္ပမတ္တာ ဟောထ ထေရိယော”တိ မဂ္ဂံ အာရုဟိ။

ရုက္ခဒေဝတာပိ “သစေ ထေရော ထေရိယာ ဟတ္ထတော ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိဿတိ၊ န နံ နိဝတ္တေဿာမိ။ သစေ န ပရိဘုဉ္ဇိဿတိ၊ နိဝတ္တေဿာမီ”တိ စိန္တယမာနာ ဌတွာ ထေရဿ ဂမနံ ဒိသွာ ရုက္ခာ ဩရုယှ ပတ္တံ ဘန္တေ ဒေထာတိ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ထေရံ ရုက္ခမူလံယေဝ အာနေတွာ အာသနံ ပညပေတွာ ပိဏ္ဍပါတံ ဒတွာ ကတဘတ္တကိစ္စံ ပဋိညံ ကာရေတွာ ဒွါဒသ ဘိက္ခုနိယော ဒွါဒသ ဘိက္ခူ စ သတ္တဝဿာနိ ဥပဋ္ဌဟိ။ ဣဒံ “ဒေဝတာ ဥဿုက္ကံ အာပဇ္ဇန္တီ”တိ ဧတ္ထ ဝတ္ထု။ တတြ ဟိ ထေရီ သာရဏီယဓမ္မပူရိကာ အဟောသိ။

အခဏ္ဍာနီတိအာဒီသု ယဿ သတ္တသု အာပတ္တိက္ခန္ဓေသု အာဒိမှိ ဝါ အန္တေ ဝါ သိက္ခာပဒံ ဘိန္နံ ဟောတိ၊ တဿ သီလံ ပရိယန္တေ ဆိန္နသာဋကော ဝိယ **ခဏ္ဍံ** နာမ။ ယဿ ပန ဝေမဇ္ဈေ ဘိန္နံ၊ တဿ မဇ္ဈေ ဆိဒ္ဒသာဋကော ဝိယ **ဆိဒ္ဒံ** နာမ ဟောတိ။ ယဿ ပန ပဋိပါဋိယာ ဒွေ တီဏိ ဘိန္နာနိ၊ တဿ ပိဋ္ဌိယံ ဝါ ကုစ္ဆိယံ ဝါ ဥဋ္ဌိတေန ဝိသဘာဂဝဏ္ဏေန ကာဠရတ္တာဒီနံ အညတရဝဏ္ဏာ ဂါဝီ ဝိယ **သဗလံ** နာမ ဟောတိ။ ယဿ ပန အန္တရန္တရာ ဝိသဘာဂဗိန္ဒုစိတြာ ဂါဝီ ဝိယ **ကမ္မာသံ** နာမ ဟောတိ။ ယဿ ပန သဗ္ဗေနသဗ္ဗံ အဘိန္နာနိ၊ တဿ တာနိ သီလာနိ **အခဏ္ဍာနိ အစ္ဆိဒ္ဒါနိ အသဗလာနိ အကမ္မာသာနိ** နာမ ဟောန္တိ။ တာနိ ပနေတာနိ တဏှာဒါသဗျတော မောစေတွာ ဘုဇိဿဘာဝကရဏတော **ဘုဇိဿာနိ**၊ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ဝိညူဟိ ပသတ္ထတ္တာ **ဝိညုပသတ္ထာနိ**၊ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ အပရာမဋ္ဌတ္တာ, “ဣဒံ နာမ တွံ အာပန္နပုဗ္ဗော”တိ ကေနစိ ပရာမဋ္ဌုံ အသက္ကုဏေယျတ္တာ စ **အပရာမဋ္ဌာနိ**၊ ဥပစာရသမာဓိံ ဝါ အပ္ပနာသမာဓိံ ဝါ သံဝတ္တယန္တီတိ **သမာဓိသံဝတ္တနိကာနီ**တိ ဝုစ္စန္တိ။

Sīlasāmaññagatā viharissantīti tesu tesu disābhāgesu viharantehi bhikkhūhi saddhiṁ samānabhāvūpagatasīlā viharissanti. Sotāpannādīnañhi sīlaṁ samuddantarepi devalokepi vasantānaṁ aññesaṁ sotāpannādīnaṁ sīlena samānameva hoti, natthi maggasīle nānattaṁ. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ.

Yāyaṁ diṭṭhīti maggasampayuttā sammādiṭṭhi. **Ariyā**ti niddosā. Niyyātīti **niyyānikā. Takkarassā**ti yo tathākārī hoti. **Sabbadukkhakkhayāyā**ti sabbadukkhakkhayatthaṁ. **Diṭṭhisāmaññagatā**ti samānadiṭṭhibhāvaṁ upagatā hutvā viharissanti. **Vuddhiyevā**ti evaṁ viharantānaṁ vuddhiyeva bhikkhūnaṁ pāṭikaṅkhā, no parihānīti.

142. **Etadeva bahulan**ti āsannaparinibbānattā bhikkhū ovadanto punappunaṁ etaṁyeva dhammiṁ kathaṁ karoti. **Iti sīlan**ti evaṁ sīlaṁ ettakaṁ sīlaṁ. Ettha catupārisuddhisīlaṁ **sīlaṁ,** cittekaggatā **samādhi,** vipassanāpaññā **paññā**ti veditabbā. **Sīlaparibhāvito**ti-ādīsu yasmiṁ sīle ṭhatvāva maggasamādhiṁ phalasamādhiṁ nibbattenti, eso tena sīlena paribhāvito mahapphalo hoti mahānisaṁso. Yamhi samādhimhi ṭhatvā maggapaññaṁ phalapaññaṁ nibbattenti, sā tena samādhinā paribhāvitā mahapphalā hoti mahānisaṁsā. Yāya paññāya ṭhatvā maggacittaṁ phalacittaṁ nibbattenti, taṁ tāya paribhāvitaṁ **sammadeva āsavehi vimuccati.**

Yathābhirantanti Buddhānaṁ anabhiratiparitassitaṁ nāma natthi, yathāruci yathā-ajjhāsayanti pana vuttaṁ hoti. **Āyāmā**ti ehi yāma. "Ayāmā"tipi pāṭho, gacchāmāti attho. **Ānandā**ti Bhagavā santikāvacarattā theraṁ ālapati. Thero pana "gaṇhathāvuso pattacīvarāni, Bhagavā asukaṭṭhānaṁ gantukāmo"ti bhikkhūnaṁ āroceti.

144-145. **Ambalaṭṭhikāgamanaṁ** uttānameva. **Atha kho āyasmā Sāriputto**ti-ādi **Sampasādanīye**[1] vitthāritaṁ.

1. Dī 3. 82 piṭṭhe Pāḷi.

သီလသာမညဂတာ ဝိဟရိဿန္တီတိ တေသု တေသု ဒိသာဘာဂေသု ဝိဟရန္တေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ သမာနဘာဝူပဂတသီလာ ဝိဟရိဿန္တိ။ သောတာပန္နာဒီနဉ္ဟိ သီလံ သမုဒ္ဒန္တရေပိ ဒေဝလောကေပိ ဝသန္တာနံ အညေသံ သောတာပန္နာဒီနံ သီလေန သမာနမေဝ ဟောတိ၊ နတ္ထိ မဂ္ဂသီလေ နာနတ္တံ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။

ယာယံ ဒိဋ္ဌီတိ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ **အရိယာ**တိ နိဒ္ဒောသာ။ နိယျာတီတိ **နိယျာနိကာ။ တက္ကရဿာ**တိ ယော တထာကာရီ ဟောတိ။ **သဗ္ဗဒုက္ခက္ခယာယာ**တိ သဗ္ဗဒုက္ခက္ခယတ္ထံ။ **ဒိဋ္ဌိသာမညဂတာ**တိ သမာနဒိဋ္ဌိဘာဝံ ဥပဂတာ ဟုတွာ ဝိဟရိဿန္တိ။ **ဝုဍ္ဎိယေဝါ**တိ ဧဝံ ဝိဟရန္တာနံ ဝုဍ္ဎိယေဝ ဘိက္ခူနံ ပါဋိကင်္ခါ၊ နော ပရိဟာနီတိ။

၁၄၂။ **ဧတဒေဝ ဗဟုလ**န္တိ အာသန္နပရိနိဗ္ဗာနတ္တာ ဘိက္ခူ ဩဝဒန္တော ပုနပ္ပုနံ ဧတံယေဝ ဓမ္မိံ ကထံ ကရောတိ။ **ဣတိ သီလ**န္တိ ဧဝံ သီလံ ဧတ္တကံ သီလံ။ ဧတ္ထ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ **သီလံ၊** စိတ္တေကဂ္ဂတာ **သမာဓိ၊** ဝိပဿနာ-ပညာ **ပညာ**တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **သီလပရိဘာဝိတော**တိအာဒီသု ယသ္မိံ သီလေ ဌတွာဝ မဂ္ဂသမာဓိံ ဖလသမာဓိံ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ၊ ဧသော တေန သီလေန ပရိဘာဝိတော မဟပ္ဖလော ဟောတိ မဟာနိသံသော။ ယမှိ သမာဓိမှိ ဌတွာ မဂ္ဂပညံ ဖလပညံ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ၊ သာ တေန သမာဓိနာ ပရိဘာဝိတာ မဟပ္ဖလာ ဟောတိ မဟာနိသံသာ။ ယာယ ပညာယ ဌတွာ မဂ္ဂစိတ္တံ ဖလစိတ္တံ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ၊ တံ တာယ ပရိဘာဝိတံ **သမ္မဒေဝ အာသဝေဟိ ဝိမုစ္စတိ။**

ယထာဘိရန္တန္တိ ဗုဒ္ဓါနံ အနဘိရတိပရိတဿိတံ နာမ နတ္ထိ၊ ယထာရုစိ ယထာအဇ္ဈာသယန္တိ ပန ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အာယာမာ**တိ ဧဟိ ယာမ။ "အယာမာ"တိပိ ပါဌော၊ ဂစ္ဆာမာတိ အတ္ထော။ **အာနန္ဒာ**တိ ဘဂဝါ သန္တိကာဝစရတ္တာ ထေရံ အာလပတိ။ ထေရော ပန "ဂဏှထာဝုသော ပတ္တစီဝရာနိ၊ ဘဂဝါ အသုကဋ္ဌာနံ ဂန္တုကာမော"တိ ဘိက္ခူနံ အာရောစေတိ။

၁၄၄-၁၄၅။ **အမ္ဗလဋ္ဌိကာဂမနံ** ဥတ္တာနမေဝ။ **အထ ခေါ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော**တိအာဒိ **သမ္ပသာဒနီယေ**[1] ဝိတ္ထာရိတံ။

၁-ဒီ ၃-၈၂-ပိဋ္ဌေ ပါဠိ။

Dussīla-ādīnavavaṇṇanā

148. Pāṭaligamane **āvasathāgāran**ti āgantukānaṁ āvasathagehaṁ. Pāṭaligāme kira niccakālaṁ dvinnaṁ rājūnaṁ sahāyakā āgantvā kulāni gehato nīharitvā māsampi aḍḍhamāsampi vasanti. Te manussā niccupaddutā “etesaṁ āgatakāle vasanaṭṭhānaṁ bhavissatī”ti nagaramajjhe mahatiṁ sālaṁ karitvā tassā ekasmiṁ padese bhaṇḍapaṭisāmanaṭṭhānaṁ, ekasmiṁ padese nivāsaṭṭhānaṁ akaṁsu. Te “Bhagavā āgato”ti sutvāva “amhehi gantvāpi Bhagavā ānetabbo siyā, so sayameva amhākaṁ vasanaṭṭhānaṁ sampatto, ajja Bhagavantaṁ āvasathe maṅgalaṁ vadāpessāmā”ti etadatthameva upasaṅkamantā. Tasmā evamāhaṁsu. **Yena āvasathāgāran**ti te kira “Buddhā nāma araññajjhāsayā araññārāmā antogāme vasituṁ iccheyyuṁ vā no vā”ti Bhagavato manaṁ ajānantā āvasathāgāraṁ appaṭijaggitvāva āgamaṁsu. Idāni Bhagavato manaṁ ñatvā puretaraṁ gantvā paṭijaggissāmāti yenāvasathāgāraṁ, tenupasaṅkamiṁsu. **Sabbasantharin**ti yathā sabbaṁ santhataṁ hoti, evaṁ santhariṁ[1].

149. **Dussīlo**ti asīlo nissīlo. **Sīlavipanno**ti vipannasīlo bhinnasaṁvaro. **Pamādādhikaraṇan**ti pamādakāraṇā.

Idañca suttaṁ gahaṭṭhānaṁ vasena āgataṁ, pabbajitānampi pana labbhateva. Gahaṭṭho hi yena yena sippaṭṭhānena jīvitaṁ kappeti yadi kasiyā yadi vaṇijjāya. Pāṇātipātādivasena pamatto taṁ taṁ yathākālaṁ sampādetuṁ na sakkoti, athassa mūlampi vinassati, māghātakāle pāṇātipātaṁ pana adinnādānādīni ca karonto daṇḍavasena mahatiṁ bhogajāniṁ nigacchati. Pabbajito dussīlo ca pamādakāraṇā sīlato Buddhavacanato jhānato satta-ariyadhanato ca jāniṁ nigacchati.

Gahaṭṭhassa “asuko nāma asukakule jāto dussīlo pāpadhammo pariccatta-idhalokaparaloko[2] salākabhattamattampi na detī”ti catuparisamajjhe pāpako kittisaddo abbhuggacchati. Pabbajitassa vā “asuko nāma nāsakkhi sīlaṁ rakkhituṁ, na Buddhavacanaṁ uggahetuṁ,

1. Santharitaṁ (Syā) 2. Pariccatta-idhalokaparalokattho (Ka)

ဒုဿီလအာဒီနဝဝဏ္ဏနာ

၁၄၈။ ပါဋလိဂမနေ **အာဝသထာဂါရန္တိ** အာဂန္တုကာနံ အာဝသထဂေဟံ။ ပါဋလိဂါမေ ကိရ နိစ္စကာလံ ဒွိန္နံ ရာဇူနံ သဟာယကာ အာဂန္တွာ ကုလာနိ ဂေဟတော နီဟရိတွာ မာသမ္ပိ အဍ္ဎမာသမ္ပိ ဝသန္တိ။ တေ မနုဿာ နိစ္စုပဒ္ဒုတာ “ဧတေသံ အာဂတကာလေ ဝသနဋ္ဌာနံ ဘဝိဿတီ”တိ နဂရမဇ္ဈေ မဟတိံ သာလံ ကရိတွာ တဿာ ဧကသ္မိံ ပဒေသေ ဘဏ္ဍပဋိသာမနဋ္ဌာနံ, ဧကသ္မိံ ပဒေသေ နိဝါသဋ္ဌာနံ အကံသု။ တေ “ဘဂဝါ အာဂတော”တိ သုတွာဝ “အမှေဟိ ဂန္တွာပိ ဘဂဝါ အာနေတဗ္ဗော သိယာ၊ သော သယမေဝ အမှာကံ ဝသနဋ္ဌာနံ သမ္ပတ္တော၊ အဇ္ဇ ဘဂဝန္တံ အာဝသထေ မင်္ဂလံ ဝဒါပေဿာမာ”တိ ဧတဒတ္ထမေဝ ဥပသင်္ကမန္တာ။ တသ္မာ ဧဝမာဟံသု။ **ယေန အာဝသထာဂါရန္တိ** တေ ကိရ “ဗုဒ္ဓါ နာမ အရညဇ္ဈာသယာ အရညာရာမာ အန္တောဂါမေ ဝသိတုံ ဣစ္ဆေယျုံ ဝါ နော ဝါ”တိ ဘဂဝတော မနံ အဇာနန္တာ အာဝသထာဂါရံ အပ္ပဋိဇဂ္ဂိတွာဝ အာဂမံသု။ ဣဒါနိ ဘဂဝတော မနံ ဉတွာ ပုရေတရံ ဂန္တွာ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမာတိ ယေနာဝသထာဂါရံ၊ တေနုပသင်္ကမိံသု။ **သဗ္ဗသန္ထရိန္တိ** ယထာ သဗ္ဗံ သန္ထတံ ဟောတိ၊ ဧဝံ သန္ထရိံ[၁]။

၁၄၉။ **ဒုဿီလော**တိ အသီလော နိဿီလော။ **သီလဝိပန္နော**တိ ဝိပန္နသီလော ဘိန္နသံဝရော။ **ပမာဒါဓိကရဏန္တိ** ပမာဒကာရဏာ။

ဣဒဉ္စ သုတ္တံ ဂဟဋ္ဌာနံ ဝသေန အာဂတံ၊ ပဗ္ဗဇိတာနမ္ပိ ပန လဗ္ဘတေဝ။ ဂဟဋ္ဌော ဟိ ယေန ယေန သိပ္ပဋ္ဌာနေန ဇီဝိတံ ကပ္ပေတိ ယဒိ ကသိယာ ယဒိ ဝဏိဇ္ဇာယ။ ပါဏာတိပါတာဒိဝသေန ပမတ္တော တံ တံ ယထာကာလံ သမ္ပာဒေတုံ န သက္ကောတိ၊ အထဿ မူလမ္ပိ ဝိနဿတိ၊ မာဃာတကာလေ ပါဏာတိပါတံ ပန အဒိန္နာဒါနာဒီနိ စ ကရောန္တော ဒဏ္ဍဝသေန မဟတိံ ဘောဂဇာနိံ နိဂစ္ဆတိ။ ပဗ္ဗဇိတော ဒုဿီလော စ ပမာဒကာရဏာ သီလတော ဗုဒ္ဓဝစနတော ဈာနတော သတ္တအရိယဓနတော စ ဇာနိံ နိဂစ္ဆတိ။

ဂဟဋ္ဌဿ “အသုကော နာမ အသုကကုလေ ဇာတော ဒုဿီလော ပါပဓမ္မော ပရိစ္စတ္တဣဓလောကပရလောကော[၂] သလာကဘတ္တမတ္တမ္ပိ န ဒေတီ”တိ စတုပရိသမဇ္ဈေ ပါပကော ကိတ္တိသဒ္ဒေါ အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆတိ။ ပဗ္ဗဇိတဿ ဝါ “အသုကော နာမ နာသက္ခိ သီလံ ရက္ခိတုံ၊ န ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဟေတုံ၊

၁-သန္ထရိတံ (သျာ) ၂-ပရိစ္စတ္တဣဓလောကပရလောကတ္ထော (က)

vejjakammādīhi jīvati, chahi agāravehi samannāgato”ti evaṁ abbhuggacchati.

Avisāradoti gahaṭṭho tāva “avassaṁ bahūnaṁ sannipātaṭṭhāne keci mama kammaṁ jānissanti, atha maṁ niggaṇhissantī”ti vā, “rājakulassa vā dassantī”ti sabhayo upasaṅkamati, maṅkubhūto pattakkhandho adhomukho aṅgulikena bhūmiṁ kasanto nisīdati, visārado hutvā kathetuṁ na sakkoti. Pabbajitopi “bahū bhikkhū sannipatitā, avassaṁ koci mama kammaṁ jānissati, atha me uposathampi pavāraṇampi ṭhapetvā sāmaññato cāvetvā nikkaḍḍhissantī”ti sabhayo upasaṅkamati, visārado hutvā kathetuṁ na sakkoti. Ekacco pana dussīlopi dappito viya[1] vicarati, sopi ajjhāsayena maṅku hotiyeva.

Sammūḷho kālaṁ karotīti tassa hi maraṇamañce nipannassa dussīlakamme samādāya pavattitaṭṭhānaṁ āpāthamāgacchati, so ummīletvā idhalokaṁ passati, nimīletvā paralokaṁ passati, tassa cattāro apāyā upaṭṭhahanti, sattisatena sīse pahariyamāno viya hoti, so “vāretha, vārethā”ti viravanto marati. Tena vuttaṁ “sammūḷho kālaṁ karotī”ti. Pañcamapadaṁ uttānameva.

150. **Ānisaṁsakathā** vuttavipariyāyena veditabbā.

151. **Bahudeva rattiṁ dhammiyā kathāyā**ti aññāya Pāḷimuttakāya dhammikathāya ceva āvasathānumodanāya ca ākāsagaṅgaṁ otārento viya, yojanappamāṇaṁ mahāmadhuṁ pīḷetvā madhupānaṁ pāyento viya bahudeva rattiṁ sandassetvā sampahaṁsetvā uyyojesi. **Abhikkantā**ti atikkantā khīṇā khayavayaṁ upetā[2]. **Suññāgāran**ti pāṭiyekkaṁ suññāgāraṁ nāma natthi, tattheva pana ekapasse sāṇipākārena parikkhipitvā “idha Satthā vissamissatī”ti mañcakaṁ paññapesuṁ. Bhagavā “catūhipi iriyāpathehi paribhuttaṁ etesaṁ mahapphalaṁ bhavissatī”ti tattha sīhaseyyaṁ kappesi. Taṁ sandhāya vuttaṁ “suññāgāraṁ pāvisī”ti.

---

1. Adussīlo viya (Syā) Dabbiko viya (Ka) Dabbito viya (Sāratthadīpanī)
2. Abhikkantāti nikkhantā khīṇā (Syā) Abhikkantāti atikkantā parikkhīṇā (Aṁ-Ṭṭha 3, Aṭṭhakanipāte Uposathasuttavaṇṇanāyaṁ.)

ဝေဇ္ဇကမ္မာဒီဟိ ဇီဝတိ၊ ဆဟိ အဂါရဝေဟိ သမန္နာဂတော”တိ ဧဝံ အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆတိ။

အဝိသာရဒေါတိ ဂဟဋ္ဌော တာဝ “အဝဿံ ဗဟူနံ သန္နိပါတဋ္ဌာနေ ကေစိ မမ ကမ္မံ ဇာနိဿန္တိ၊ အထ မံ နိဂ္ဂဏှိဿန္တီ”တိ ဝါ, ‘‘ရာဇကုလဿ ဝါ ဒဿန္တီ”တိ သဘယော ဥပသင်္ကမတိ၊ မင်္ကုဘူတော ပတ္တက္ခန္ဓော အဓောမုခေါ အင်္ဂုလိကေန ဘူမိံ ကသန္တော နိသီဒတိ၊ ဝိသာရဒေါ ဟုတွာ ကထေတုံ န သက္ကောတိ။ ပဗ္ဗဇိတောပိ ‘‘ဗဟူ ဘိက္ခူ သန္နိပတိတာ၊ အဝဿံ ကောစိ မမ ကမ္မံ ဇာနိဿတိ၊ အထ မေ ဥပေါသထမ္ပိ ပဝါရဏမ္ပိ ဌပေတွာ သာမညတော စာဝေတွာ နိက္ကဍ္ဎိဿန္တီ’’တိ သဘယော ဥပသင်္ကမတိ၊ ဝိသာရဒေါ ဟုတွာ ကထေတုံ န သက္ကောတိ။ ဧကစ္စော ပန ဒုဿီလောပိ ဒပ္ပိတော ဝိယ[1] ဝိစရတိ၊ သောပိ အဇ္ဈာသယေန မင်္ကု ဟောတိယေဝ။

သမ္မူဠှော ကာလံ ကရောတီတိ တဿ ဟိ မရဏမဉ္စေ နိပန္နဿ ဒုဿီလကမ္မေ သမာဒါယ ပဝတ္တိတဋ္ဌာနံ အာပါထမာဂစ္ဆတိ၊ သော ဥမ္မီလေတွာ ဣဓလောကံ ပဿတိ၊ နိမီလေတွာ ပရလောကံ ပဿတိ၊ တဿ စတ္တာရော အပါယာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ သတ္တိသတေန သီသေ ပဟရိယမာနော ဝိယ ဟောတိ၊ သော ‘‘ဝါရေထ, ဝါရေထာ”တိ ဝိရဝန္တော မရတိ။ တေန ဝုတ္တံ ‘‘သမ္မူဠှော ကာလံ ကရောတီ’’တိ။ ပဉ္စမပဒံ ဥတ္တာနမေဝ။

၁၅၀။ **အာနိသံသကထာ** ဝုတ္တဝိပရိယာယေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁၅၁။ **ဗဟုဒေဝ ရတ္တိံ ဓမ္မိယာ ကထာယာ**တိ အညာယ ပါဠိမုတ္တကာယ ဓမ္မိကထာယ စေဝ အာဝသထာနုမောဒနာယ စ အာကာသဂင်္ဂံ ဩတာရေန္တော ဝိယ, ယောဇနပ္ပမာဏံ မဟာမဓုံ ပီဠေတွာ မဓုပါနံ ပါယေန္တော ဝိယ ဗဟုဒေဝ ရတ္တိံ သန္ဒဿေတွာ သမ္ပဟံသေတွာ ဥယျောဇေသိ။ **အဘိက္ကန္တာ**တိ အတိက္ကန္တာ ခီဏာ ခယဝယံ ဥပေတာ[2]။ **သုညာဂါရ**န္တိ ပါဋိယေက္ကံ သုညာဂါရံ နာမ နတ္ထိ၊ တတ္ထေဝ ပန ဧကပဿေ သာဏိပါကာရေန ပရိက္ခိပိတွာ “ဣဓ သတ္ထာ ဝိဿမိဿတီ”တိ မဉ္စကံ ပညပေသုံ။ ဘဂဝါ “စတူဟိပိ ဣရိယာပထေဟိ ပရိဘုတ္တံ ဧတေသံ မဟပ္ဖလံ ဘဝိဿတီ’’တိ တတ္ထ သီဟသေယျံ ကပ္ပေသိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ ‘‘သုညာဂါရံ ပါဝိသီ”တိ။

၁-အဒုဿီလော ဝိယ (သျာ) ဒဗ္ဗိကော ဝိယ (က) ဒဗ္ဗိတော ဝိယ (သာရတ္ထဒီပနီ)

၂-အဘိက္ကန္တာတိ နိက္ခန္တာ ခီဏာ (သျာ) အဘိက္ကန္တာတိ အတိက္ကန္တာ ပရိက္ခီဏာ (အံ-ဋ္ဌ ၃-အဋ္ဌကနိပါတေ ဥပေါသထသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ)

Pāṭaliputtanagaramāpanavaṇṇanā

153. **Sunidhavassakārā**ti Sunidho ca Vassakāro ca dve brāhmaṇā. **Magadhamahāmattā**ti Magadharañño mahāmattā mahā-amaccā, Magadharaṭṭhe vā mahāmattā mahatiyā issariyamattāya samannāgatāti **Magadhamahāmattā. Pāṭiligāme nagaran**ti Pāṭaligāmaṁ nagaraṁ katvā māpenti. **Vajjīnaṁ paṭibāhāyā**ti Vajjirājakulānaṁ āyamukhapacchindanatthaṁ. **Sahassevāti**[1] ekekavaggavasena sahassaṁ sahassaṁ hutvā. **Vatthūnī**ti gharavatthūni. **Cittāni namanti nivesanāni māpetun**ti raññañca rājamahāmattānañca nivesanāni māpetuṁ vatthuvijjāpāṭhakānaṁ cittāni namanti. Te kira attano sippānubhāvena heṭṭhā pathaviyaṁ tiṁsahatthamatte ṭhāne "idha nāgaggāho idha yakkhaggāho idha bhūtaggāho pāsāṇo vā khāṇuko vā atthī"ti passanti. Te tadā sippaṁ jappitvā devatāhi saddhiṁ mantayamānā viya māpenti. Atha vā nesaṁ sarīre devatā adhimuccitvā tattha tattha nivesanāni māpetuṁ cittaṁ nāmenti. Tā catūsu koṇesu khāṇuke koṭṭetvā vatthumhi gahitamatte paṭivigacchanti. Saddhānaṁ kulānaṁ saddhā devatā tathā karonti, assaddhānaṁ kulānaṁ assaddhā devatāva. Kiṁ kāraṇā? Saddhānañhi evaṁ hoti "idha manussā nivesanaṁ māpetvā paṭhamaṁ bhikkhusaṁghaṁ nisīdāpetvā maṅgalaṁ vaḍḍhāpessanti[2], atha mayaṁ sīlavantānaṁ dassanaṁ, dhammakathaṁ pañhāvissajjanaṁ anumodanañca sotuṁ labhissāma, manussā dānaṁ datvā amhākaṁ pattiṁ dassantī"ti.

Tāvatiṁsehīti yathā hi ekasmiṁ kule ekaṁ paṇḍitamanussaṁ, ekasmiṁ vā vihāre ekaṁ bahussutabhikkhuṁ upādāya "asukakule manussā paṇḍitā, asukavihāre bhikkhū bahussutā"ti saddo abbhuggacchati, evameva Sakkaṁ devarājānaṁ Vissakammañca[3] devaputtaṁ upādāya "Tāvatiṁsā paṇḍitā"ti saddo abbhuggato. Tenāha "Tāvatiṁsehī"ti. Tāvatiṁsehi saddhiṁ mantetvāpi viya māpentīti attho.

Yāvatā ariyaṁ āyatananti yattakaṁ ariyakamanussānaṁ osaraṇaṭṭhānaṁ nāma atthi. **Yāvatā vaṇippatho**ti yattakaṁ vāṇijānaṁ

---

1. Sahassassevāti (Ka) sahassasevāti (Ṭīkāyaṁ pāṭhantaraṁ)
2. Vadāpessanti (Ka)
3. Visukammañca (Ka)

ပါဋလိပုတ္တနဂရမာပနဝဏ္ဏနာ

၁၅၃။ **သုနိဓဝဿကာရာ**တိ သုနိဓော စ ဝဿကာရော စ ဒွေ ဗြာဟ္မဏာ။ **မဂဓမဟာမတ္တာ**တိ မဂဓရညော မဟာမတ္တာ မဟာအမစ္စာ၊ မဂဓရဋ္ဌေ ဝါ မဟာမတ္တာ မဟတိယာ ဣဿရိယမတ္တာယ သမန္နာဂတာတိ **မဂဓမဟာမတ္တာ။ ပါဋလိဂါမေ နဂရန္တိ** ပါဋလိဂါမံ နဂရံ ကတွာ မာပေန္တိ။ **ဝဇ္ဇီနံ ပဋိဗာဟာယာ**တိ ဝဇ္ဇိရာဇကုလာနံ အာယမုခပစ္ဆိန္ဒနတ္ထံ။ **သဟဿေဝါ**တိ[၁] ဧကေကဝဂ္ဂဝသေန သဟဿံ သဟဿံ ဟုတွာ။ **ဝတ္ထူနီ**တိ ဃရဝတ္ထူနိ။ **စိတ္တာနိ နမန္တိ နိဝေသနာနိ မာပေတု**န္တိ ရညော စ ရာဇမဟာမတ္တာနဉ္စ နိဝေသနာနိ မာပေတုံ ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာပါဌကာနံ စိတ္တာနိ နမန္တိ။ တေ ကိရ အတ္တနော သိပ္ပါနုဘာဝေန ဟေဋ္ဌာ ပထဝိယံ တိံသဟတ္ထမတ္တေ ဌာနေ "ဣဓ နာဂဂ္ဂါဟော ဣဓ ယက္ခဂ္ဂါဟော ဣဓ ဘူတဂ္ဂါဟော ပါသာဏော ဝါ ခါဏုကော ဝါ အတ္ထီ"တိ ပဿန္တိ။ တေ တဒါ သိပ္ပံ ဇပ္ပိတွာ ဒေဝတာဟိ သဒ္ဓိံ မန္တယမာနာ ဝိယ မာပေန္တိ။ အထ ဝါ နေသံ သရီရေ ဒေဝတာ အဓိမုစ္စိတွာ တတ္ထ တတ္ထ နိဝေသနာနိ မာပေတုံ စိတ္တံ နာမေန္တိ။ တာ စတူသု ကောဏေသု ခါဏုကေ ကောဋ္ဋေတွာ ဝတ္ထုမှိ ဂဟိတမတ္တေ ပဋိဝိဂစ္ဆန္တိ။ သဒ္ဓါနံ ကုလာနံ သဒ္ဓါ ဒေဝတာ တထာ ကရောန္တိ၊ အဿဒ္ဓါနံ ကုလာနံ အဿဒ္ဓါ ဒေဝတာဝ။ ကိံ ကာရဏာ? သဒ္ဓါနဉှိ ဧဝံ ဟောတိ "ဣဓ မနုဿာ နိဝေသနံ မာပေတွာ ပဌမံ ဘိက္ခုသံဃံ နိသီဒါပေတွာ မင်္ဂလံ ဝဍ္ဎာပေဿန္တိ[၂]၊ အထ မယံ သီလဝန္တာနံ ဒဿနံ, ဓမ္မကထံ ပဉှာဝိဿဇ္ဇနံ အနုမောဒနဉ္စ သောတုံ လဘိဿာမ၊ မနုဿာ ဒါနံ ဒတွာ အမှာကံ ပတ္တိံ ဒဿန္တီ"တိ။

တာဝတိံသေဟီတိ ယထာ ဟိ ဧကသ္မိံ ကုလေ ဧကံ ပဏ္ဍိတမနုဿံ, ဧကသ္မိံ ဝါ ဝိဟာရေ ဧကံ ဗဟုဿုတဘိက္ခုံ ဥပါဒါယ "အသုကကုလေ မနုဿာ ပဏ္ဍိတာ, အသုကဝိဟာရေ ဘိက္ခူ ဗဟုဿုတာ"တိ သဒ္ဒေါ အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝမေဝ သက္ကံ ဒေဝရာဇာနံ ဝိဿကမ္မဉ္စ[၃] ဒေဝပုတ္တံ ဥပါဒါယ "တာဝတိံသာ ပဏ္ဍိတာ"တိ သဒ္ဒေါ အဗ္ဘုဂ္ဂတော။ တေနာဟ "တာဝတိံသေဟီ"တိ။ တာဝတိံသေဟိ သဒ္ဓိံ မန္တေတွာပိ ဝိယ မာပေန္တီတိ အတ္ထော။

ယာဝတာ အရိယံ အာယတနန္တိ ယတ္တကံ အရိယကမနုဿာနံ ဩသရဏဋ္ဌာနံ နာမ အတ္ထိ။ **ယာဝတာ ဝဏိပ္ပထော**တိ ယတ္တကံ ဝါဏိဇာနံ

၁-သဟဿဿေဝါတိ (က) သဟဿသေဝါတိ (ဋီကာယံ ပါဌန္တရံ)
၂-ဝဒါပေဿန္တိ (က)
၃-ဝိသုကမ္မဉ္စ (က)

ābhatabhaṇḍassa rāsivaseneva kayavikkayaṭṭhānaṁ nāma, vāṇijānaṁ vasanaṭṭhānaṁ vā atthi. **Idaṁ agganagaran**ti tesaṁ ariyāyatanavaṇippathānaṁ idaṁ agganagaraṁ jeṭṭhakaṁ pāmokkhaṁ bhavissatīti. **Puṭabhedanan**ti bhaṇḍapuṭabhedanaṭṭhānaṁ, bhaṇḍabhaṇḍikānaṁ[1] mocanaṭṭhānanti vuttaṁ hoti. Sakalajambudīpe aladdhabhaṇḍampi hi idheva labhissanti, aññattha vikkayena agacchantampi ca idheva gamissati[2]. Tasmā idheva puṭaṁ bhindissantīti attho. Catūsu hi dvāresu cattāri sabhāyaṁ[3] ekanti evaṁ divase divase pañcasatasahassāni uṭṭhahissantīti dasseti.

Aggito vāti-ādīsu cakārattho vāsaddo, agginā ca udakena ca mithubhedena ca nassissatīti attho. Ekakoṭṭhāso agginā nassissati, nibbāpetuṁ na sakkhissanti. Ekaṁ gaṅgā gahetvā gamissati. Eko "iminā akathitaṁ amussa, amunā akathitaṁ imassā"ti vadantānaṁ pisuṇavācānaṁ vasena bhinnānaṁ manussānaṁ aññamaññabhedeneva nassissatīti attho. Iti vatvā Bhagavā paccūsakāle Gaṅgāya tīraṁ gantvā katamukhadhovano bhikkhācāravelaṁ āgamayamāno nisīdi.

153. Sunidhavassakārāpi "amhākaṁ rājā samaṇassa Gotamassa upaṭṭhāko, so amhe pucchissati, 'Satthā kira Pāṭaligāmaṁ agamāsi, tassa santikaṁ upasaṅkamittha na upasaṅkamitthā'ti. Upasaṅkamimhāti ca vutte 'nimantayittha na nimantayitthā'ti ca pucchissati. Na nimantayimhāti ca vutte amhākaṁ dosaṁ āropetvā niggaṇhissati. Idañcāpi mayaṁ āgataṭṭhāne nagaraṁ māpema, samaṇassa kho pana Gotamassa gatagataṭṭhāne kāḷakaṇṇisattā paṭikkamanti. Taṁ mayaṁ nagaramaṅgalaṁ vadāpessāmā"ti cintetvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā nimantayiṁsu. Tasmā "atha kho Sunidhavassakārā"ti-ādi vuttaṁ.

Pubbaṇhasamayanti pubbaṇhakāle. **Nivāsetvā**ti gāmappavesananīhārena nivāsanaṁ nivāsetvā kāyabandhanaṁ bandhitvā. **Pattacīvaramādāyā**ti pattañca cīvarañca ādiyitvā kāyappaṭibaddhaṁ katvā.

Sīlavantetthāti sīlavante ettha. **Saññate**ti kāyavācāmanehi saññate.

1. Bhaṇḍagaṇṭhikānaṁ (Ka)
2. Na āgacchantampi idhevāgamissati (Ka)
3. Nagaramajjhe (Syā)

အာဘတဘဏ္ဍဿ ရာသိဝသေနေဝ ကယဝိက္ကယဋ္ဌာနံ နာမ, ဝါဏိဇာနံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဝါ အတ္ထိ။ **ဣဒံ အဂ္ဂနဂရ**န္တိ တေသံ အရိယာယတနဝဏိပ္ပထာနံ ဣဒံ အဂ္ဂနဂရံ ဇေဋ္ဌကံ ပါမောက္ခံ ဘဝိဿတီတိ။ **ပုဋဘေဒန**န္တိ ဘဏ္ဍပုဋဘေဒနဋ္ဌာနံ၊ ဘဏ္ဍဘဏ္ဍိကာနံ[၁] မောစနဋ္ဌာနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သကလဇမ္ဗုဒီပေ အလဒ္ဓဘဏ္ဍမ္ပိ ဟိ ဣဓေဝ လဘိဿန္တိ၊ အညတ္ထ ဝိက္ကယေန အဂစ္ဆန္တမ္ပိ စ ဣဓေဝ ဂမိဿတိ[၂]။ တသ္မာ ဣဓေဝ ပုဋံ ဘိန္ဒိဿန္တီတိ အတ္ထော။ စတူသု ဟိ ဒွါရေသု စတ္တာရိ သဘာယံ[၃] ဧကန္တိ ဧဝံ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ပဉ္စသတသဟဿာနိ ဥဋ္ဌဟိဿန္တီတိ ဒဿေတိ။

အဂ္ဂိတော ဝါတိအာဒီသု စကာရတ္ထော ဝါသဒ္ဒေါ၊ အဂ္ဂိနာ စ ဥဒကေန စ မိထုဘေဒေန စ နဿိဿတီတိ အတ္ထော။ ဧကကောဋ္ဌာသော အဂ္ဂိနာ နဿိဿတိ၊ နိဗ္ဗာပေတုံ န သက္ခိဿန္တိ။ ဧကံ ဂင်္ဂါ ဂဟေတွာ ဂမိဿတိ။ ဧကော "ဣမိနာ အကထိတံ အမုဿ, အမုနာ အကထိတံ ဣမဿာ"တိ ဝဒန္တာနံ ပိသုဏဝါစာနံ ဝသေန ဘိန္နာနံ မနုဿာနံ အညမညဘေဒေနေဝ နဿိဿတီတိ အတ္ထော။ ဣတိ ဝတွာ ဘဂဝါ ပစ္စူသကာလေ ဂင်္ဂါယ တီရံ ဂန္တွာ ကတမုခဓောဝနော ဘိက္ခာစာရဝေလံ အာဂမယမာနော နိသီဒိ။

၁၅၃။ သုနိဓဝဿကာရာပိ "အမှာကံ ရာဇာ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဥပဋ္ဌာကော၊ သော အမှေ ပုစ္ဆိဿတိ၊ 'သတ္ထာ ကိရ ပါဋလိဂါမံ အဂမာသိ၊ တဿ သန္တိကံ ဥပသင်္ကမိတ္ထ န ဥပသင်္ကမိတ္ထာ'တိ။ ဥပသင်္ကမိမှာတိ စ ဝုတ္တေ 'နိမန္တယိတ္ထ န နိမန္တယိတ္ထာ'တိ စ ပုစ္ဆိဿတိ။ န နိမန္တယိမှာတိ စ ဝုတ္တေ အမှာကံ ဒေါသံ အာရောပေတွာ နိဂ္ဂဏှိဿတိ။ ဣဒဉ္စာပိ မယံ အာဂတဋ္ဌာနေ နဂရံ မာပေမ၊ သမဏဿ ခေါ ပန ဂေါတမဿ ဂတဂတဋ္ဌာနေ ကာဠကဏ္ဏိသတ္တာ ပဋိက္ကမန္တိ။ တံ မယံ နဂရမင်္ဂလံ ဝဒါပေဿာမာ"တိ စိန္တေတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ နိမန္တယိံသု။ တသ္မာ "အထ ခေါ သုနိဓဝဿကာရာ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

ပုဗ္ဗဏှသမယန္တိ ပုဗ္ဗဏှကာလေ။ **နိဝါသေတွာ**တိ ဂါမပ္ပဝေသနနီဟာရေန နိဝါသနံ နိဝါသေတွာ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ။ **ပတ္တစီဝရမာဒါယာ**တိ ပတ္တဉ္စ စီဝရဉ္စ အာဒိယိတွာ ကာယပ္ပဋိဗဒ္ဓံ ကတွာ။

သီလဝန္တေတ္ထာတိ သီလဝန္တေ ဧတ္ထ။ **သညတေ**တိ ကာယဝါစာမနေဟိ သညတေ။

၁-ဘဏ္ဍဂဏ္ဌိကာနံ (က) ၂-န အာဂစ္ဆန္တမ္ပိ ဣဓေဝါဂမိဿတိ (က) ၃-နဂရမဇ္ဈေ (သျာ)

Tāsaṁ dakkhiṇamādiseti saṁghassa dinne cattāro paccaye tāsaṁ gharadevatānaṁ ādiseyya, pattiṁ dadeyya. **Pūjitā pūjayantī**ti “ime manussā amhākaṁ ñātakāpi na honti, evampi no pattiṁ dentī”ti ārakkhaṁ susaṁvihitaṁ karothāti suṭṭhu ārakkhaṁ karonti. **Mānitā mānayantī**ti kālānukālaṁ balikammakaraṇena mānitā “ete manussā amhākaṁ ñātakāpi na honti, catumāsachamāsantare no balikammaṁ karontī”ti mānenti, mānentiyo uppannaṁ parissayaṁ haranti[1].

Tato nanti tato naṁ paṇḍitajātikaṁ manussaṁ. **Orasan**ti ure ṭhapetvā saṁvaḍḍhitaṁ, yathā mātā orasaṁ puttaṁ anukampati, uppannaparissayaharaṇatthameva tassa vāyamati, evaṁ anukampantīti attho. **Bhadrāni passatī**ti sundarāni passati.

154. **Uḷumpan**ti pāragamanatthāya āṇiyo koṭṭetvā kataṁ. **Kullan**ti valli-ādīhi bandhitvā kataṁ.

“Ye taranti aṇṇavan”ti gāthāya **aṇṇavan**ti sabbantimena paricchedena yojanamattaṁ gambhīrassa ca puthulassa ca udakaṭṭhānassetaṁ adhivacanaṁ. **Saran**ti idha nadī adhippetā. Idaṁ vuttaṁ hoti, ye gambhīravitthataṁ taṇhāsaraṁ taranti, te ariyamaggasaṅkhātaṁ setuṁ katvāna. **Visajja pallalāni** anāmasitvā udakabharitāni ninnaṭṭhānāni. Ayaṁ pana idaṁ appamattakaṁ taritukāmopi kullañhi jano pabandhati, Buddhā ca Buddhasāvakā ca vināyeva kullena tiṇṇā medhāvino janāti.

Paṭhamabhāṇavāravaṇṇanā niṭṭhitā.

Ariyasaccakathāvaṇṇanā

155. **Koṭigāmo**ti Mahāpanādassa pāsādakoṭiyaṁ katagāmo. **Ariyasaccānan**ti ariyabhāvakarānaṁ saccānaṁ. **Ananubodhā**ti abujjhanena ajānanena. **Appaṭivedhā**ti appaṭivijjhanena. **Sandhāvitan**ti bhavato bhavaṁ gamanavasena sandhāvitaṁ. **Saṁsaritan**ti punappunaṁ gamanāgamanavasena saṁsaritaṁ.

1. Hananti (Ka)

တာသံ ဒက္ခိဏမာဒိသေတိ သံဃဿ ဒိန္နေ စတ္တာရော ပစ္စယေ တာသံ ဃရဒေဝတာနံ အာဒိသေယျ၊ ပတ္တိံ ဒဒေယျ။ **ပူဇိတာ ပူဇယန္တီ**တိ “ဣမေ မနုဿာ အမှာကံ ဉာတကာပိ န ဟောန္တိ၊ ဧဝမ္ပိ နော ပတ္တိံ ဒေန္တီ”တိ အာရက္ခံ သုသံဝိဟိတံ ကရောထာတိ သုဋ္ဌု အာရက္ခံ ကရောန္တိ။ **မာနိတာ မာနယန္တီ**တိ ကာလာနုကာလံ ဗလိကမ္မကရဏေန မာနိတာ “ဧတေ မနုဿာ အမှာကံ ဉာတကာပိ န ဟောန္တိ၊ စတုမာသဆမာသန္တရေ နော ဗလိကမ္မံ ကရောန္တီ”တိ မာနေန္တိ၊ မာနေန္တိယော ဥပ္ပန္နံ ပရိဿယံ ဟရန္တိ[၁]။

တတော နန္တိ တတော နံ ပဏ္ဍိတဇာတိကံ မနုဿံ။ **ဩရသ**န္တိ ဥရေ ဌပေတွာ သံဝဍ္ဎိတံ၊ ယထာ မာတာ ဩရသံ ပုတ္တံ အနုကမ္ပတိ၊ ဥပ္ပန္နပရိဿယဟရဏတ္ထမေဝ တဿ ဝါယမတိ၊ ဧဝံ အနုကမ္ပန္တီတိ အတ္ထော။ **ဘဒြာနိ ပဿတီ**တိ သုန္ဒရာနိ ပဿတိ။

၁၅၄။ **ဥဠုမ္ပ**န္တိ ပါရဂမနတ္ထာယ အာဏိယော ကောဋ္ဋေတွာ ကတံ။ **ကုလ္လ**န္တိ ဝလ္လိအာဒီဟိ ဗန္ဓိတွာ ကတံ။

“ယေ တရန္တိ အဏ္ဏဝ”န္တိ ဂါထာယ **အဏ္ဏဝ**န္တိ သဗ္ဗန္တိမေန ပရိစ္ဆေဒေန ယောဇနမတ္တံ ဂမ္ဘီရဿ စ ပုထုလဿ စ ဥဒကဋ္ဌာနဿေတံ အဓိဝစနံ။ **သရ**န္တိ ဣဓ နဒီ အဓိပ္ပေတာ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ယေ ဂမ္ဘီရဝိတ္ထတံ တဏှာသရံ တရန္တိ၊ တေ အရိယမဂ္ဂသင်္ခါတံ သေတုံ ကတွာန။ **ဝိသဇ္ဇ ပလ္လလာနိ** အနာမသိတွာ ဥဒကဘရိတာနိ နိန္နဋ္ဌာနာနိ။ အယံ ပန ဣဒံ အပ္ပမတ္တကံ တရိတုကာမောပိ ကုလ္လဉှိ ဇနော ပဗန္ဓတိ၊ ဗုဒ္ဓါ စ ဗုဒ္ဓသာဝကာ စ ဝိနာယေဝ ကုလ္လေန တိဏ္ဏာ မေဓာဝိနော ဇနာတိ။

ပဌမဘာဏဝါရဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

အရိယသစ္စကထာဝဏ္ဏနာ

၁၅၅။ **ကောဋိဂါမော**တိ မဟာပနာဒဿ ပါသာဒကောဋိယံ ကတဂါမော။ **အရိယသစ္စာန**န္တိ အရိယဘာဝကရာနံ သစ္စာနံ။ **အနနုဗောဓာ**တိ အဗုဇ္ဈနေန အဇာနနေန။ **အပ္ပဋိဝေဓာ**တိ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈနေန။ **သန္ဓာဝိတ**န္တိ ဘဝတော ဘဝံ ဂမနဝသေန သန္ဓာဝိတံ။ **သံသရိတ**န္တိ ပုနပ္ပုနံ ဂမနာဂမနဝသေန သံသရိတံ။

၁-ဟနန္တိ (က)

Mamañceva tumhākañcāti mayā ca tumhehi ca. Atha vā **sandhāvitaṁ saṁsaritan**ti sandhāvanaṁ saṁsaraṇaṁ mamañceva tumhākañca ahosīti evamettha attho veditabbo. **Bhavanetti samūhatā**ti bhavato bhavaṁ nayanasamatthā taṇhārajju suṭṭhu hatā chinnā appavattikatā.

Anāvattidhammasambodhiparāyaṇavaṇṇanā

156. **Nātikā**ti ekaṁ taḷākaṁ nissāya dvinnaṁ cūḷapitumahāpituputtānaṁ dve gāmā. **Nātike**ti ekasmiṁ ñātigāmake. **Giñjakāvasathe**ti iṭṭhakāmaye āvasathe.

157. **Orambhāgiyānan**ti heṭṭhābhāgiyānaṁ, kāmabhaveyeva paṭisandhiggāhāpakānanti attho. Oranti laddhanāmehi vā tīhi maggehi pahātabbānītipi **orambhāgiyāni.** Tattha kāmacchando, byāpādoti imāni dve samāpattiyā vā avikkhambhitāni, maggena vā asamucchinnāni nibbattavasena uddhaṁ bhāgaṁ rūpabhavañca arūpabhavañca gantuṁ na denti. Sakkāyadiṭṭhi-ādīni tīṇi tattha nibbattampi ānetvā puna idheva nibbattāpentīti sabbānipi orambhāgiyāneva. **Anāvattidhammā**ti paṭisandhivasena anāgamanasabhāvā.

Rāgadosamohānaṁ tanuttāti ettha kadāci karahaci uppattiyā ca, pariyuṭṭhānamandatāya cāti dvedhāpi tanubhāvo veditabbo. Sakadāgāmissa hi puthujjanānaṁ viya abhiṇhaṁ rāgādayo nuppajjanti, kadāci karahaci uppajjanti. Uppajjamānā ca puthujjanānaṁ viya bahalabahalā nuppajjanti, makkhikāpattaṁ viya tanukatanukā uppajjanti. Dīghabhāṇakatipiṭakamahāsīvatthero panāha "yasmā sakadāgāmissa puttadhītaro honti, orodhā ca honti, tasmā bahalā kilesā. Idaṁ pana bhavatanukavasena kathitan"ti. Taṁ Aṭṭhakathāyaṁ "sotāpannassa sattabhave ṭhapetvā aṭṭhame bhave bhavatanukaṁ natthi. Sakadāgāmissa dve bhave ṭhapetvā pañcasu bhavesu bhavatanukaṁ natthi. Anāgāmissa rūpārūpabhave ṭhapetvā kāmabhave bhavatanukaṁ natthi. Khīṇāsavassa kismiñci bhave bhavatanukaṁ natthī"ti vuttattā paṭikkhittaṁ hoti.

Imaṁ lokanti imaṁ kāmāvacaralokaṁ sandhāya vuttaṁ. Ayañcettha adhippāyo, sace hi manussesu sakadāgāmiphalaṁ patto devesu

မမဉ္စေဝ တုမှာကဉ္စာတိ မယာ စ တုမှေဟိ စ။ အထ ဝါ **သန္ဓာဝိတံ သံသရိတ**န္တိ သန္ဓာဝနံ သံသရဏံ မမဉ္စေဝ တုမှာကဉ္စ အဟောသီတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဘဝနေတ္တိ သမူဟတာ**တိ ဘဝတော ဘဝံ နယနသမတ္ထာ တဏှာရဇ္ဇု သုဋ္ဌု ဟတာ ဆိန္နာ အပ္ပဝတ္တိကတာ။

အနာဝတ္တိဓမ္မသမ္ဗောဓိပရာယဏဝဏ္ဏနာ

၁၅၆။ **နာတိကာ**တိ ဧကံ တဠာကံ နိဿာယ ဒွိန္နံ စူဠပိတုမဟာပိတုပုတ္တာနံ ဒွေ ဂါမာ။ **နာတိကေ**တိ ဧကသ္မိံ ဉာတိဂါမကေ။ **ဂိဉ္ဇကာဝသထေ**တိ ဣဋ္ဌကာမယေ အာဝသထေ။

၁၅၇။ **ဩရမ္ဘာဂိယာန**န္တိ ဟေဋ္ဌာဘာဂိယာနံ၊ ကာမဘဝေယေဝ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂါဟာပကာနန္တိ အတ္ထော။ ဩရန္တိ လဒ္ဓနာမေဟိ ဝါ တီဟိ မဂ္ဂေဟိ ပဟာတဗ္ဗာနီတိပိ **ဩရမ္ဘာဂိယာနိ**။ တတ္ထ ကာမစ္ဆန္ဒော, ဗျာပါဒေါတိ ဣမာနိ ဒွေ သမာပတ္တိယာ ဝါ အဝိက္ခမ္ဘိတာနိ, မဂ္ဂေန ဝါ အသမုစ္ဆိန္နာနိ နိဗ္ဗတ္တဝသေန ဥဒ္ဓံ ဘာဂံ ရူပဘဝဉ္စ အရူပဘဝဉ္စ ဂန္တုံ န ဒေန္တိ။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိအာဒီနိ တီဏိ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တမ္ပိ အာနေတွာ ပုန ဣဓေဝ နိဗ္ဗတ္တာပေန္တီတိ သဗ္ဗာနိပိ ဩရမ္ဘာဂိယာနေဝ။ **အနာဝတ္တိဓမ္မာ**တိ ပဋိသန္ဓိဝသေန အနာဂမနသဘာဝါ။

ရာဂဒေါသမောဟာနံ တနုတ္တာတိ ဧတ္ထ ကဒါစိ ကရဟစိ ဥပ္ပတ္တိယာ စ, ပရိယုဋ္ဌာနမန္ဒတာယ စာတိ ဒွေဓာပိ တနုဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သကဒါဂါမိဿ ဟိ ပုထုဇ္ဇနာနံ ဝိယ အဘိဏှံ ရာဂါဒယော နုပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ကဒါစိ ကရဟစိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ စ ပုထုဇ္ဇနာနံ ဝိယ ဗဟလဗဟလာ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ မက္ခိကာပတ္တံ ဝိယ တနုကတနုကာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဒီဃဘာဏကတိပိဋကမဟာသီဝတ္ထေရော ပနာဟ "ယသ္မာ သကဒါဂါမိဿ ပုတ္တဓီတရော ဟောန္တိ၊ ဩရောဓာ စ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ ဗဟလာ ကိလေသာ။ ဣဒံ ပန ဘဝတနုကဝသေန ကထိတ"န္တိ။ တံ အဋ္ဌကထာယံ "သောတာပန္နဿ သတ္တဘဝေ ဌပေတွာ အဋ္ဌမေ ဘဝေ ဘဝတနုကံ နတ္ထိ။ သကဒါဂါမိဿ ဒွေ ဘဝေ ဌပေတွာ ပဉ္စသု ဘဝေသု ဘဝတနုကံ နတ္ထိ။ အနာဂါမိဿ ရူပါရူပဘဝေ ဌပေတွာ ကာမဘဝေ ဘဝတနုကံ နတ္ထိ။ ခီဏာသဝဿ ကိသ္မိဉ္စိ ဘဝေ ဘဝတနုကံ နတ္ထီ"တိ ဝုတ္တတ္တာ ပဋိက္ခိတ္တံ ဟောတိ။

ဣမံ လောကန္တိ ဣမံ ကာမာဝစရလောကံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ အယဉ္စေတ္ထ အဓိပ္ပါယော၊ သစေ ဟိ မနုဿေသု သကဒါဂါမိဖလံ ပတ္တော ဒေဝေသု

nibbattitvā arahattaṁ sacchikaroti, iccetaṁ kusalaṁ. Asakkonto pana avassaṁ manussalokaṁ āgantvā sacchikaroti. Devesu sakadāgāmiphalaṁ pattopi sace manussesu nibbattitvā arahattaṁ sacchikaroti, iccetaṁ kusalaṁ. Asakkonto pana avassaṁ devalokaṁ gantvā sacchikarotīti.

Avinipātadhammoti ettha vinipatanaṁ vinipāto, nāssa vinipāto dhammoti avinipātadhammo. Catūsu apāyesu avinipātadhammo catūsu apāyesu avinipātasabhāvoti attho. **Niyato**ti dhammaniyāmena niyato. **Sambodhiparāyaṇo**ti uparimaggattayasaṅkhātā sambodhi paraṁ ayanaṁ assa, gati paṭisaraṇaṁ avassaṁ pattabbāti sambodhiparāyaṇo.

Dhammādāsadhammapariyāyavaṇṇanā

158. **Vihesā**ti tesaṁ tesaṁ ñāṇagatiṁ ñāṇūpapattiṁ ñāṇābhisamparāyaṁ olokentassa kāyakilamathova esa Ānanda Tathāgatassāti dīpeti, cittavihesā pana Buddhānaṁ natthi. **Dhammādāsan**ti dhammamayaṁ ādāsaṁ. **Yenā**ti yena dhammādāsena samannāgato. **Khīṇāpāyaduggativinipāto**ti idaṁ nirayādīnaṁyeva vevacanavasena vuttaṁ. Nirayādayo hi vaḍḍhisaṅkhātato ayato apetattā **apāyā.** Dukkhassa gati paṭisaraṇanti **duggati.** Ye dukkaṭakārino, te ettha vivasā nipatantīti **vinipātā.**

Aveccappasādenāti Buddhaguṇānaṁ yathābhūtato ñātattā acalena accutena pasādena. Upari padadvayepi eseva nayo. **Itipi so Bhagavā**ti-ādīnaṁ pana vitthāro Visuddhimagge vutto.

Ariyakantehīti ariyānaṁ kantehi piyehi manāpehi. Pañca sīlāni hi ariyasāvakānaṁ kantāni honti, bhavantarepi avijahitabbato. Tāni sandhāyetaṁ vuttaṁ. Sabbopi panettha saṁvaro labbhatiyeva.

Sotāpannohamasmīti idaṁ desanāsīsameva. Sakadāgāmi-ādayopi pana sakadāgāmīhamasmīti-ādinā nayena byākarontiyevāti. Sabbesampi hi sikkhāpadāvirodhena yuttaṭṭhāne byākaraṇaṁ anuññātameva hoti.

နိဗ္ဗတ္တိတွာ အရဟတ္တံ သစ္ဆိကရောတိ၊ ဣစ္စေတံ ကုသလံ။ အသက္ကောန္တော ပန အဝဿံ မနုဿလောကံ အာဂန္တွာ သစ္ဆိကရောတိ။ ဒေဝေသု သကဒါဂါမိဖလံ ပတ္တောပိ သစေ မနုဿေသု နိဗ္ဗတ္တိတွာ အရဟတ္တံ သစ္ဆိကရောတိ၊ ဣစ္စေတံ ကုသလံ။ အသက္ကောန္တော ပန အဝဿံ ဒေဝလောကံ ဂန္တွာ သစ္ဆိကရောတီတိ။

အဝိနိပါတဓမ္မောတိ ဧတ္ထ ဝိနိပတနံ ဝိနိပါတော၊ နာဿ ဝိနိပါတော ဓမ္မောတိ အဝိနိပါတဓမ္မော။ စတူသု အပါယေသု အဝိနိပါတဓမ္မော စတူသု အပါယေသု အဝိနိပါတသဘာဝေါတိ အတ္ထော။ **နိယတော**တိ ဓမ္မနိယာမေန နိယတော။ **သမ္ဗောဓိပရာယဏော**တိ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယသင်္ခါတာ သမ္ဗောဓိ ပရံ အယနံ အဿ, ဂတိ ပဋိသရဏံ အဝဿံ ပတ္တဗ္ဗာတိ သမ္ဗောဓိပရာယဏော။

ဓမ္မာဒါသဓမ္မပရိယာယဝဏ္ဏနာ

၁၅၈။ **ဝိဟေသာ**တိ တေသံ တေသံ ဉာဏဂတိံ ဉာဏူပပတ္တိံ ဉာဏာဘိသမ္ပရာယံ ဩလောကေန္တဿ ကာယကိလမထောဝ ဧသ အာနန္ဒ တထာဂတဿာတိ ဒီပေတိ၊ စိတ္တဝိဟေသာ ပန ဗုဒ္ဓါနံ နတ္ထိ။ **ဓမ္မာဒါသ**န္တိ ဓမ္မမယံ အာဒါသံ။ **ယေနာ**တိ ယေန ဓမ္မာဒါသေန သမန္နာဂတော။ **ခီဏာပါယဒုဂ္ဂတိဝိနိပါတော**တိ ဣဒံ နိရယာဒီနံယေဝ ဝေဝစနဝသေန ဝုတ္တံ။ နိရယာဒယော ဟိ ဝဍ္ဎိသင်္ခါတတော အယတော အပေတတ္တာ **အပါယာ**။ ဒုက္ခဿ ဂတိ ပဋိသရဏန္တိ **ဒုဂ္ဂတိ**။ ယေ ဒုက္ကဋကာရိနော၊ တေ ဧတ္ထ ဝိဝသာ နိပတန္တီတိ **ဝိနိပါတာ**။

အဝေစ္စပ္ပသာဒေနာတိ ဗုဒ္ဓဂုဏာနံ ယထာဘူတတော ဉာတတ္တာ အစလေန အစ္စုတေန ပသာဒေန။ ဥပရိ ပဒဒွယေပိ ဧသေဝ နယော။ **ဣတိပိ သော ဘဂဝါ**တိအာဒီနံ ပန ဝိတ္ထာရော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တော။

အရိယကန္တေဟီတိ အရိယာနံ ကန္တေဟိ ပိယေဟိ မနာပေဟိ။ ပဉ္စ သီလာနိ ဟိ အရိယသာဝကာနံ ကန္တာနိ ဟောန္တိ၊ ဘဝန္တရေပိ အဝိဇဟိတဗ္ဗတော။ တာနိ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ သဗ္ဗောပိ ပနေတ္ထ သံဝရော လဗ္ဘတိယေဝ။

သောတာပန္နောဟမသ္မီတိ ဣဒံ ဒေသနာသီသမေဝ။ သကဒါဂါမိအာဒယောပိ ပန သကဒါဂါမီဟမသ္မီတိအာဒိနာ နယေန ဗျာကရောန္တိယေဝါတိ။ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဟိ သိက္ခာပဒါဝိရောဓေန ယုတ္တဋ္ဌာနေ ဗျာကရဏံ အနုညာတမေဝ ဟောတိ။

Ambapālīgaṇikāvatthuvaṇṇanā

161. **Vesāliyaṁ viharatī**ti ettha tena kho pana samayena Vesālī iddhā ceva hoti phītā cāti-ādinā Khandhake[1] vuttanayena Vesāliyā sampannabhāvo veditabbo. **Ambapālivane**ti Ambapāliyā gaṇikāya uyyānabhūte Ambavane. **Sato bhikkhave**ti Bhagavā Ambapālidassane satipaccupaṭṭhānatthaṁ visesato idha satipaṭṭhānadesanaṁ ārabhi. Tattha saratīti **sato**. Sampajānātīti **sampajāno**. Satiyā ca sampajaññena sa samannāgato hutvā vihareyyāti attho. **Kāye kāyānupassī**ti-ādīsu yaṁ vattabbaṁ, taṁ mahāsatipaṭṭhāne vakkhāma.

Nīlāti idaṁ sabbasaṅgāhakaṁ. **Nīlavaṇṇā**ti-ādi tasseva vibhāgadassanaṁ. Tattha na tesaṁ pakativaṇṇo nīlo, nīlavilepanavilittattā panetaṁ vuttaṁ. **Nīlavatthā**ti paṭadukūlako seyyādīnipi tesaṁ nīlāneva honti. **Nīlālaṅkārā**ti nīlamaṇīhi nīlapupphehi alaṅkatā, rathāpi tesaṁ nīlamaṇikhacitā nīlavatthaparikkhittā nīladdhajā nīlavammikehi nīlābharaṇehi nīla-assehi yuttā, patodalaṭṭhiyopi nīlāyevāti iminā nayena sabbapadesu attho veditabbo. **Parivaṭṭesī**ti pahari[2]. **Kiṁ je Ambapālī**ti jeti ālapanavacanaṁ, bhoti Ambapāli kiṁ kāraṇāti vuttaṁ hoti. "Kiñcā"tipi pāṭṭho, ayamevettha attho. **Sāhāran**ti sajanapadaṁ. **Aṅguliṁ phoṭesun**ti aṅguliṁ cālesuṁ. **Ambakāyā**ti itthikāya.

Yesanti karaṇatthe sāmivacanaṁ, yehi adiṭṭhāti vuttaṁ hoti. **Olokethā**ti passatha. **Avalokethā**ti punappunaṁ passatha. **Upasaṁharathā**ti upaúetha, imaṁ Licchaviparisaṁ tumhākaṁ cittena Tāvatiṁsāsadisaṁ upasaṁharatha upaúetha allīyāpetha. Yatheva Tāvatiṁsā abhirūpā pāsādikā nīlādinānāvaṇṇā, evamime Licchavirājānopīti Tāvatiṁsehi samake katvā passathāti attho.

Kasmā pana Bhagavā anekasatehi suttehi cakkhādīnaṁ rūpādīsu nimittaggāhaṁ paṭisedhetvā idha mahantena ussāhena nimittaggāhe uyyojetīti? Hitakāmatāya. Tatra kira ekacce bhikkhū osannavīriyā,

1. Vi 3. 377 piṭṭhe.
2. Pahāresi (?)

အမ္ဗပါလီဂဏိကာဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ

၁၆၁။ **ဝေသာလိယံ ဝိဟရတီ**တိ ဧတ္ထ တေန ခေါ ပန သမယေန ဝေသာလီ ဣဒ္ဓါ စေဝ ဟောတိ ဖီတာ စာတိအာဒိနာ ခန္ဓကေ[1] ဝုတ္တနယေန ဝေသာလိယာ သမ္ပန္နဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အမ္ဗပါလိဝနေ**တိ အမ္ဗပါလိယာ ဂဏိကာယ ဥယျာနဘူတေ အမ္ဗဝနေ။ **သတော ဘိက္ခဝေ**တိ ဘဂဝါ အမ္ဗပါလိဒဿနေ သတိပစ္စုပဋ္ဌာနတ္ထံ ဝိသေသတော ဣဓ သတိပဋ္ဌာနဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ သရတီတိ **သတော**။ သမ္ပဇာနာတီတိ **သမ္ပဇာနော**။ သတိယာ စ သမ္ပဇညေန စ သမန္နာဂတော ဟုတွာ ဝိဟရေယျာတိ အတ္ထော။ **ကာယေ ကာယာနုပဿီ**တိ-အာဒီသု ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ မဟာသတိပဋ္ဌာနေ ဝက္ခာမ။

နီလာတိ ဣဒံ သဗ္ဗသင်္ဂါဟကံ။ **နီလဝဏ္ဏာ**တိအာဒိ တဿေဝ ဝိဘာဂဒဿနံ။ တတ္ထ န တေသံ ပကတိဝဏ္ဏော နီလော၊ နီလဝိလေပနဝိလိတ္တတ္တာ ပနေတံ ဝုတ္တံ။ **နီလဝတ္ထာ**တိ ပဋ္ဋဒုကူလကောသေယျာဒီနိပိ တေသံ နီလာနေဝ ဟောန္တိ။ **နီလာလင်္ကာရာ**တိ နီလမဏီဟိ နီလပုပ္ဖေဟိ အလင်္ကတာ၊ ရထာပိ တေသံ နီလမဏိခစိတာ နီလဝတ္ထပရိက္ခိတ္တာ နီလဒ္ဓဇာ နီလဝမ္မိကေဟိ နီလာဘရဏေဟိ နီလအဿေဟိ ယုတ္တာ၊ ပတောဒလဋ္ဌိယောပိ နီလာယေဝါတိ ဣမိနာ နယေန သဗ္ဗပဒေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ပရိဝဋ္ဋေသီ**တိ ပဟရိ[2]။ **ကိံ ဇေ အမ္ဗပါလီ**တိ ဇေတိ အာလပနဝစနံ၊ ဘောတိ အမ္ဗပါလိ ကိံ ကာရဏာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ "ကိဉ္စာ"တိပိ ပါဌော၊ အယမေဝေတ္ထ အတ္ထော။ **သာဟာရ**န္တိ သဇနပဒံ။ **အင်္ဂုလိံ ဖောဋေသု**န္တိ အင်္ဂုလိံ စာလေသုံ။ **အမ္ဗကာယာ**တိ ဣတ္ထိကာယ။

ယေသန္တိ ကရဏတ္ထေ သာမိဝစနံ၊ ယေဟိ အဒိဋ္ဌာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဩလောကေထာ**တိ ပဿထ။ **အဝလောကေထာ**တိ ပုနပ္ပုနံ ပဿထ။ **ဥပသံဟရထာ**တိ ဥပနေထ၊ ဣမံ လိစ္ဆဝိပရိသံ တုမှာကံ စိတ္တေန တာဝတိံသသဒိသံ ဥပသံဟရထ ဥပနေထ အလ္လီယာပေထ။ ယထေဝ တာဝတိံသာ အဘိရူပါ ပါသာဒိကာ နီလာဒိနာနာဝဏ္ဏာ၊ ဧဝမိမေ လိစ္ဆဝိရာဇာနောပီတိ တာဝတိံသေဟိ သမကေ ကတွာ ပဿထာတိ အတ္ထော။

ကသ္မာ ပန ဘဂဝါ အနေကသတေဟိ သုတ္တေဟိ စက္ခာဒီနံ ရူပါဒီသု နိမိတ္တဂ္ဂါဟံ ပဋိသေဓေတွာ ဣဓ မဟန္တေန ဥဿာဟေန နိမိတ္တဂ္ဂါဟေ ဥယျောဇေတီတိ? ဟိတကာမတာယ။ တတြ ကိရ ဧကစ္စေ ဘိက္ခူ ဩသန္နဝီရိယာ၊

၁-ဝိ ၃-၃၇၇-ပိဋ္ဌေ။
၂-ပဟာရေသိ (?)

tesaṁ sampattiyā palobhento “appamādena samaṇadhammaṁ karontānaṁ evarūpā issariyasampatti sulabhā”ti samaṇadhamme ussāhajananatthaṁ āha. Aniccalakkhaṇavibhāvanatthañcāpi evamāha. Nacirasseva hi sabbepime Ajātasattussa vasena vināsaṁ pāpuṇissanti. Atha nesaṁ rajjasirisampattiṁ disvā ṭhitabhikkhū “tathārūpāyapi nāma sirisampattiyā vināso paññāyissatī”ti aniccalakkhaṇaṁ bhāvetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇissantīti aniccalakkhaṇavibhāvanatthaṁ āha.

Adhivāsetūti Ambapāliyā nimantitabhāvaṁ ñatvāpi kasmā nimantentīti? Asaddahanatāya ceva vattasīsena ca. Sā hi dhuttā itthī animantetvāpi nimantemīti vadeyyāti tesaṁ cittaṁ ahosi, dhammaṁ sutvā gamanakāle ca nimantetvā gamanaṁ nāma manussānaṁ vattameva.

Veḷuvagāmavassūpagamanavaṇṇanā

163. **Veḷuvagāmako**ti Vesāliyā samīpe Veḷuvagāmo. **Yathāmittan**ti-ādīsu mittā mittāva. **Sandiṭṭhā**ti tattha tattha saṅgamma diṭṭhamattā nātidaḷhamittā. **Sambhattā**ti suṭṭhu bhattā sinehavanto daḷhamittā. Yesaṁ yesaṁ yattha yattha evarūpā bhikkhū atthi, te te tattha tattha vassaṁ upethāti attho. Kasmā evamāha? Tesaṁ phāsuvihāratthāya. Tesañhi Veḷuvagāmake senāsanaṁ nappahoti, bhikkhāpi mandā. Samantā Vesāliyā pana bahūni senāsanāni, bhikkhāpi sulabhā, tasmā evamāha. Atha kasmā “yathāsukhaṁ gacchathā”ti na vissajjesi? Tesaṁ anukampāya. Evaṁ kirassa ahosi “ahaṁ dasamāsamattaṁ ṭhatvā parinibbāyissāmi, sace ime dūraṁ gacchissanti, mama parinibbānakāle daṭṭhuṁ na sakkhissanti. Atha nesaṁ “Satthā parinibbāyanto amhākaṁ satimattampi na adāsi, sace jāneyyāma, evaṁ na dūre vaseyyāmā”ti vippaṭisāro bhaveyya. Vesāliyā samantā pana vasantā māsassa aṭṭha vāre āgantvā dhammaṁ suṇissanti Sugatovādaṁ labhissantī”ti na vissajjesi.

164. **Kharo**ti pharuso. **Ābodho**ti visabhāgarogo. **Bāḷhā**ti balavatiyo. **Māraṇantikā**ti maraṇantaṁ maraṇasantikaṁ pāpanasamatthā. **Sato sampajāno adhivāsesī**ti satiṁ sūpaṭṭhitaṁ katvā ñāṇena paricchinditvā adhivāsesi. **Avihaññamāno**ti vedanānuvattanavasena

တေသံ သမ္ပတ္တိယာ ပလောဘေန္တော “အပ္ပမာဒေန သမဏဓမ္မံ ကရောန္တာနံ ဧဝရူပါ ဣဿရိယသမ္ပတ္တိ သုလဘာ”တိ သမဏဓမ္မေ ဥဿာဟဇနနတ္ထံ အာဟ။ အနိစ္စလက္ခဏဝိဘာဝနတ္ထဉ္စာပိ ဧဝမာဟ။ နစိရဿေဝ ဟိ သဗ္ဗေပိမေ အဇာတသတ္တုဿ ဝသေန ဝိနာသံ ပါပုဏိဿန္တိ။ အထ နေသံ ရဇ္ဇသိရိသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ ဌိတဘိက္ခူ “တထာရူပါယပိ နာမ သိရိသမ္ပတ္တိယာ ဝိနာသော ပညာယိဿတီ”တိ အနိစ္စလက္ခဏံ ဘာဝေတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿန္တီတိ အနိစ္စလက္ခဏဝိဘာဝနတ္ထံ အာဟ။

အဓိဝါသေတူတိ အမ္ဗပါလိယာ နိမန္တိတဘာဝံ ဉတွာပိ ကသ္မာ နိမန္တေန္တီတိ? အသဒ္ဒဟနတာယ စေဝ ဝတ္တသီသေန စ။ သာ ဟိ ဓုတ္တာ ဣတ္ထီ အနိမန္တေတွာပိ နိမန္တေမီတိ ဝဒေယျာတိ တေသံ စိတ္တံ အဟောသိ၊ ဓမ္မံ သုတွာ ဂမနကာလေ စ နိမန္တေတွာ ဂမနံ နာမ မနုဿာနံ ဝတ္တမေဝ။

ဝေဠုဝဂါမဝဿူပဂမနဝဏ္ဏနာ

၁၆၃။ **ဝေဠုဝဂါမကော**တိ ဝေသာလိယာ သမီပေ ဝေဠုဝဂါမော။ **ယထာမိတ္တ**န္တိအာဒီသု မိတ္တာ မိတ္တာဝ။ **သန္ဒိဋ္ဌာ**တိ တတ္ထ တတ္ထ သင်္ဂမ္မ ဒိဋ္ဌမတ္တာ နာတိဒဠှမိတ္တာ။ **သမ္ဘတ္တာ**တိ သုဋ္ဌု ဘတ္တာ သိနေဟဝန္တော ဒဠှမိတ္တာ။ ယေသံ ယေသံ ယတ္ထ ယတ္ထ ဧဝရူပါ ဘိက္ခူ အတ္ထိ၊ တေ တေ တတ္ထ တတ္ထ ဝဿံ ဥပေထာတိ အတ္ထော။ ကသ္မာ ဧဝမာဟ? တေသံ ဖာသုဝိဟာရတ္ထာယ။ တေသဉ္ဟိ ဝေဠုဝဂါမကေ သေနာသနံ နပ္ပဟောတိ၊ ဘိက္ခာပိ မန္ဒာ။ သမန္တာ ဝေသာလိယာ ပန ဗဟူနိ သေနာသနာနိ၊ ဘိက္ခာပိ သုလဘာ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ အထ ကသ္မာ ‘‘ယထာသုခံ ဂစ္ဆထာ’’တိ န ဝိဿဇ္ဇေသိ? တေသံ အနုကမ္ပာယ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ ‘‘အဟံ ဒသမာသမတ္တံ ဌတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမိ၊ သစေ ဣမေ ဒူရံ ဂစ္ဆိဿန္တိ၊ မမ ပရိနိဗ္ဗာနကာလေ ဒဋ္ဌုံ န သက္ခိဿန္တိ။ အထ နေသံ ‘‘သတ္ထာ ပရိနိဗ္ဗာယန္တော အမှာကံ သတိမတ္တမ္ပိ န အဒါသိ၊ သစေ ဇာနေယျာမ၊ ဧဝံ န ဒူရေ ဝသေယျာမာ”တိ ဝိပ္ပဋိသာရော ဘဝေယျ။ ဝေသာလိယာ သမန္တာ ပန ဝသန္တာ မာသဿ အဋ္ဌ ဝါရေ အာဂန္တွာ ဓမ္မံ သုဏိဿန္တိ သုဂတောဝါဒံ လဘိဿန္တီ’’တိ န ဝိဿဇ္ဇေသိ။

၁၆၄။ **ခရော**တိ ဖရုသော။ **အာဗာဓော**တိ ဝိသဘာဂရောဂေါ။ **ဗာဠှာ**တိ ဗလဝတိယော။ **မာရဏန္တိကာ**တိ မရဏန္တံ မရဏသန္တိကံ ပါပနသမတ္ထာ။ **သတော သမ္ပဇာနော အဓိဝါသေသီ**တိ သတိံ သူပဋ္ဌိတံ ကတွာ ဉာဏေန ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ အဓိဝါသေသိ။ **အဝိဟညမာနော**တိ ဝေဒနာနုဝတ္တနဝသေန

aparāparaṁ parivattanaṁ akaronto apīḷiyamāno adukkhiyamānova adhivāsesi. **Anāmantetvā**ti ajānāpetvā. **Anapaloketvā**ti na apaloketvā, ovādānusāsaniṁ adatvāti vuttaṁ hoti. **Vīriyenā**ti pubbabhāgavīriyena ceva phalasamāpattivīriyena ca. **Paṭipaṇāmetvā**ti vikkhambhetvā. **Jīvitasaṅkhāran**ti ettha jīvitampi jīvitasaṅkhāro. Yena jīvitaṁ saṅkhariyati chijjamānaṁ ghaṭetvā ṭhapiyati, so phalasamāpattidhammopi jīvitasaṅkhāro. So idha adhippeto. **Adhiṭṭhāyā**ti adhiṭṭhahitvā pavattetvā, jīvitaṭṭhapanasamatthaṁ phalasamāpattiṁ samāpajjeyyanti ayamettha saṅkhepattho.

Kiṁ pana Bhagavā ito pubbe phalasamāpattiṁ na samāpajjatīti. Samāpajjati. Sā pana khaṇikasamāpatti. Khaṇikasamāpatti ca antosamāpattiyaṁyeva vedanaṁ vikkhambheti, samāpattito vuṭṭhitamattassa kaṭṭhapātena vā kaṭhalapātena vā chinnasevālo viya udakaṁ puna sarīraṁ vedanā ajjhottharati. Yā pana rūpasattakaṁ arūpasattakañca niggumbaṁ nijjaṭaṁ katvā mahāvipassanāvasena samāpannā samāpatti, sā suṭṭhu vikkhambheti. Yathā nāma purisena pokkharaṇiṁ ogāhetvā hatthehi ca pādehi ca suṭṭhu apabyūḷho sevālo cirena udakaṁ ottharati, evameva tato vuṭṭhitassa cirena vedanā uppajjati. Iti Bhagavā taṁ divasaṁ Mahābodhipallaṅke abhinavavipassanaṁ paṭṭhapento viya rūpasattakaṁ arūpasattakaṁ niggumbaṁ nijjaṭaṁ katvā cuddasahākārehi sannetvā mahāvipassanāya vedanaṁ vikkhambhetvā "dasamāse mā uppajjitthā"ti samāpattiṁ samāpajji. Samāpattivikkhambhitā vedanā dasamāse na uppajjiyeva.

Gilānā vuṭṭhitoti[1] gilāno hutvā puna vuṭṭhito. **Madhurakajāto viyā**ti sañjātagarubhāvo sañjātathaddhabhāvo sūle uttāsitapuriso viya. **Na pakkhāyantī**ti nappakāsanti, nānākārato na upaṭṭhahanti. **Dhammāpi maṁ na paṭibhantī**ti satipaṭṭhānādidhammā mayhaṁ pākaṭā na hontīti dīpeti. Tantidhammā pana therassa supaguṇā. **Na udāharatī**ti pacchimaṁ ovādaṁ na deti. Taṁ sandhāya vadati.

1. Gilānavuṭṭhitoti (Ka)

အပရာပရံ ပရိဝတ္တနံ အကရောန္တော အပီဠိယမာနော အဒုက္ခိယမာနောဝ အဓိဝါသေသိ။ **အနာမန္တေတွာ**တိ အဇာနာပေတွာ။ **အနပလောကေတွာ**တိ န အပလောကေတွာ၊ ဩဝါဒါနုသာသနိံ အဒတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဝီရိယေနာ**တိ ပုဗ္ဗဘာဂဝီရိယေန စေဝ ဖလသမာပတ္တိဝီရိယေန စ။ **ပဋိပဏာမေတွာ**တိ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ။ **ဇီဝိတသင်္ခါရ**န္တိ ဧတ္ထ ဇီဝိတမ္ပိ ဇီဝိတသင်္ခါရော။ ယေန ဇီဝိတံ သင်္ခရိယတိ ဆိဇ္ဇမာနံ ဃဋေတွာ ဌပိယတိ၊ သော ဖလသမာပတ္တိဓမ္မောပိ ဇီဝိတသင်္ခါရော။ သော ဣဓ အဓိပ္ပေတော။ **အဓိဋ္ဌာယာ**တိ အဓိဋ္ဌဟိတွာ ပဝတ္တေတွာ၊ ဇီဝိတဋ္ဌပနသမတ္ထံ ဖလသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇေယျန္တိ အယမေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော။

ကိံ ပန ဘဂဝါ ဣတော ပုဗ္ဗေ ဖလသမာပတ္တိံ န သမာပဇ္ဇတီတိ။ သမာပဇ္ဇတိ။ သာ ပန ခဏိကသမာပတ္တိ။ ခဏိကသမာပတ္တိ စ အန္တောသမာပတ္တိယံယေဝ ဝေဒနံ ဝိက္ခမ္ဘေတိ၊ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတမတ္တဿ ကဋ္ဌပါတေန ဝါ ကဌလပါတေန ဝါ ဆိန္နသေဝါလော ဝိယ ဥဒကံ ပုန သရီရံ ဝေဒနာ အဇ္ဈောတ္ထရတိ။ ယာ ပန ရူပသတ္တကံ အရူပသတ္တကဉ္စ နိဂ္ဂုမ္ဗံ နိဇ္ဇဋံ ကတွာ မဟာဝိပဿနာဝသေန သမာပန္နာ သမာပတ္တိ၊ သာ သုဋ္ဌု ဝိက္ခမ္ဘေတိ။ ယထာ နာမ ပုရိသေန ပေါက္ခရဏိံ ဩဂါဟေတွာ ဟတ္ထေဟိ စ ပါဒေဟိ စ သုဋ္ဌု အပဗျူဠှော သေဝါလော စိရေန ဥဒကံ ဩတ္ထရတိ၊ ဧဝမေဝ တတော ဝုဋ္ဌိတဿ စိရေန ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဣတိ ဘဂဝါ တံ ဒိဝသံ မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကေ အဘိနဝဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေန္တော ဝိယ ရူပသတ္တကံ အရူပသတ္တကံ နိဂ္ဂုမ္ဗံ နိဇ္ဇဋံ ကတွာ စုဒ္ဒသဟာကာရေဟိ သန္နေတွာ မဟာဝိပဿနာယ ဝေဒနံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ "ဒသမာသေ မာ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ထာ"တိ သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိ။ သမာပတ္တိဝိက္ခမ္ဘိတာ ဝေဒနာ ဒသမာသေ န ဥပ္ပဇ္ဇိယေဝ။

ဂိလာနာ ဝုဋ္ဌိတောတိ[1] ဂိလာနော ဟုတွာ ပုန ဝုဋ္ဌိတော။ **မဓုရကဇာတော ဝိယာ**တိ သဉ္ဇာတဂရုဘာဝေါ သဉ္ဇာတထဒ္ဓဘာဝေါ သူလေ ဥတ္တာသိတပုရိသော ဝိယ။ န **ပက္ခာယန္တီ**တိ နပ္ပကာသန္တိ၊ နာနာကာရတော န ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ **ဓမ္မာပိ မံ န ပဋိဘန္တီ**တိ သတိပဋ္ဌာနာဒိဓမ္မာ မယှံ ပါကဋာ န ဟောန္တီတိ ဒီပေတိ။ တန္တိဓမ္မာ ပန ထေရဿ သုပဂုဏာ။ န **ဥဒါဟရတီ**တိ ပစ္ဆိမံ ဩဝါဒံ န ဒေတိ။ တံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။

၁-ဂိလာနဝုဋ္ဌိတောတိ (က)

165. **Anantaraṁ abāhiran**ti dhammavasena vā puggalavasena vā ubhayaṁ akatvā. “Ettakaṁ dhammaṁ parassa na desessāmī”ti hi cintento dhammaṁ abbhantaraṁ karoti nāma. “Ettakaṁ parassa desessāmī”ti cintento dhammaṁ bāhiraṁ karoti nāma. “Imassa puggalassa desessāmī”ti cintento pana puggalaṁ abbhantaraṁ karoti nāma. “Imassa na desessāmī”ti cintento puggalaṁ bāhiraṁ karoti nāma. Evaṁ akatvā desitoti attho. **Ācariyamuṭṭhī**ti yathā bāhirakānaṁ ācariyamuṭṭhi nāma hoti. Daharakāle kassaci akathetvā pacchimakāle maraṇamañce nipannā piyamanāpassa antevāsikassa kathenti, evaṁ Tathāgatassa “idaṁ mahallakakāle pacchimaṭṭhāne kathessāmī”ti muṭṭhiṁ katvā “pariharissāmī”ti ṭhapitaṁ kiñci natthīti dasseti.

Ahaṁ bhikkhusaṁghanti ahameva bhikkhusaṁghaṁ pariharissāmīti vā. **Mamuddesiko**ti ahaṁ uddisitabbaṭṭhena uddeso assāti mamuddesiko. Maṁyeva uddisitvā mama paccāsīsamāno bhikkhusaṁgho hotu, mama accayena vā mā ahesuṁ, yaṁ vā taṁ vā hotūti iti vā yassa assāti attho. **Na evaṁ hotī**ti Bodhipallaṅkeyeva issāmacchariyānaṁ vihatattā evaṁ na hoti. **Sa kin**ti so kiṁ. **Āsītiko**ti asītisaṁvacchariko. Idaṁ pacchimavaya-anuppattabhāvadīpanatthaṁ vuttaṁ. **Veṭhamissakenā**ti[1] bāhabandhacakkabandhādinā paṭisaṅkharaṇena veṭhamissakena. **Maññe**ti jiṇṇasakaṭaṁ viya veṭhamissakena maññe yāpeti. Arahattaphalaveṭhanena catu-iriyāpathakappanaṁ Tathāgatassa hotīti dasseti.

Idāni tamatthaṁ pakāsento **yasmiṁ Ānanda samaye**ti-ādimāha. Tattha **sabbanimittānan**ti rūpanimittādīnaṁ. **Ekaccānaṁ vedanānan**ti lokiyānaṁ vedanānaṁ. **Tasmātihānandā**ti yasmā iminā phalasamāpattivihārena phāsu hoti, tasmā tumhepi tadatthāya evaṁ viharathāti dasseti. **Attadīpā**ti mahāsamuddagatadīpaṁ viya attānaṁ dīpaṁ patiṭṭhaṁ katvā viharatha. **Attasaraṇā**ti attagatikāva hotha, mā aññagatikā. **Dhammadīpadhammasaraṇa**padesupi eseva nayo. **Tamatagge**ti tama-agge. Majjhe takāro padasandhivasena vutto. Idaṁ vuttaṁ hoti “ime aggatamāti tamataggā”ti. Evaṁ sabbaṁ tamayogaṁ[2] chinditvā ativiya agge uttamabhāve

1. Vekhamissakenāti (Ka)
2. Tamasotaṁ (Saṁ-Ṭṭha 3. Satipaṭṭhānasaṁyuttavaṇṇanāyaṁ)

၁၆၅။ **အနန္တရံ အဗာဟိရ**န္တိ ဓမ္မဝသေန ဝါ ပုဂ္ဂလဝသေန ဝါ ဥဘယံ အကတွာ။ “ဧတ္တကံ ဓမ္မံ ပရဿ န ဒေသေဿာမီ”တိ ဟိ စိန္တေန္တော ဓမ္မံ အဗ္ဘန္တရံ ကရောတိ နာမ။ “ဧတ္တကံ ပရဿ ဒေသေဿာမီ”တိ စိန္တေန္တော ဓမ္မံ ဗာဟိရံ ကရောတိ နာမ။ “ဣမဿ ပုဂ္ဂလဿ ဒေသေဿာမီ”တိ စိန္တေန္တော ပန ပုဂ္ဂလံ အဗ္ဘန္တရံ ကရောတိ နာမ။ “ဣမဿ န ဒေသေဿာမီ”တိ စိန္တေန္တော ပုဂ္ဂလံ ဗာဟိရံ ကရောတိ နာမ။ ဧဝံ အကတွာ ဒေသိတောတိ အတ္ထော။ **အာစရိယမုဋ္ဌီ**တိ ယထာ ဗာဟိရကာနံ အာစရိယမုဋ္ဌိ နာမ ဟောတိ။ ဒဟရ-ကာလေ ကဿစိ အကထေတွာ ပစ္ဆိမကာလေ မရဏမဉ္စေ နိပန္နာ ပိယမနာ-ပဿ အန္တေဝါသိကဿ ကထေန္တိ၊ ဧဝံ တထာဂတဿ “ဣဒံ မဟလ္လကကာလေ ပစ္ဆိမဋ္ဌာနေ ကထေဿာမီ”တိ မုဋ္ဌိံ ကတွာ “ပရိဟရိဿာမီ”တိ ဌပိတံ ကိဉ္စိ နတ္ထီတိ ဒဿေတိ။

အဟံ ဘိက္ခုသံဃန္တိ အဟမေဝ ဘိက္ခုသံဃံ ပရိဟရိဿာမီတိ ဝါ။ **မမုဒ္ဒေ-သိကော**တိ အဟံ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗဋ္ဌေန ဥဒ္ဒေသော အဿာတိ မမုဒ္ဒေသိကော။ မံယေဝ ဥဒ္ဒိသိတွာ မမ ပစ္စာသီသမာနော ဘိက္ခုသံဃော ဟောတု၊ မမ အစ္စယေန ဝါ မာ အဟေသုံ၊ ယံ ဝါ တံ ဝါ ဟောတူတိ ဣတိ ဝါ ယဿ အဿာတိ အတ္ထော။ **န ဧဝံ ဟောတီ**တိ ဗောဓိပလ္လင်္ကေယေဝ ဣဿာမစ္ဆရိ-ယာနံ ဝိဟတတ္တာ ဧဝံ န ဟောတိ။ **သ ကိ**န္တိ သော ကိံ။ **အာသီတိကော**တိ အသီတိသံဝစ္ဆရိကော။ ဣဒံ ပစ္ဆိမဝယအနုပ္ပတ္တဘာဝဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ **ဝေဠမိဿ-ကေနာ**တိ[၁] ဗာဟဗန္ဓစက္ကဗန္ဓာဒိနာ ပဋိသင်္ခရဏေန ဝေဠမိဿကေန။ **မညေ**တိ ဇိဏ္ဏသကဋံ ဝိယ ဝေဠမိဿကေန မညေ ယာပေတိ။ အရဟတ္တဖလဝေဠနေန စတုဣရိယာပထကပ္ပနံ တထာဂတဿ ဟောတီတိ ဒဿေတိ။

ဣဒါနိ တမတ္ထံ ပကာသေန္တော **ယသ္မိံ အာနန္ဒ သမယေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သဗ္ဗနိမိတ္တာန**န္တိ ရူပနိမိတ္တာဒီနံ။ **ဧကစ္စာနံ ဝေဒနာန**န္တိ လောကိယာနံ ဝေဒနာနံ။ **တသ္မာတိဟာနန္ဒာ**တိ ယသ္မာ ဣမိနာ ဖလသမာပတ္တိဝိဟာရေန ဖာသု ဟောတိ၊ တသ္မာ တုမှေပိ တဒတ္ထာယ ဧဝံ ဝိဟရထာတိ ဒဿေတိ။ **အတ္တဒီပါ**တိ မဟာသမုဒ္ဒဂတဒီပံ ဝိယ အတ္တာနံ ဒီပံ ပတိဋ္ဌံ ကတွာ ဝိဟရထ။ **အတ္တသရဏာ**တိ အတ္တဂတိကာဝ ဟောထ၊ မာ အညဂတိကာ။ **ဓမ္မဒီပဓမ္မ-သရဏ**ပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **တမတဂ္ဂေ**တိ တမအဂ္ဂေ။ မဇ္ဈေ တကာရော ပဒသန္ဓိဝသေန ဝုတ္တော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ “ဣမေ အဂ္ဂတမာတိ တမတဂ္ဂါ”တိ။ ဧဝံ သဗ္ဗံ တမယောဂံ[၂] ဆိန္ဒိတွာ အတိဝိယ အဂ္ဂေ ဥတ္တမဘာဝေ

၁-ဝေခမိဿကေနာတိ (က) ၂-တမသောတံ (သံ-ဋ္ဌ ၃-သတိပဋ္ဌာနသံယုတ္တဝဏ္ဏနာယံ)

ete Ānanda mama bhikkhū bhavissanti. Tesaṁ ati-agge bhavissanti, ye keci sikkhākāmā, sabbepi te[1] catusatipaṭṭhānagocarāva bhikkhū agge bhavissantīti arahattanikūṭena desanaṁ saṅgaṇhāti.

Dutiyabhāṇavāravaṇṇanā niṭṭhitā.

Nimittobhāsakathāvaṇṇanā

166. **Vesāliṁ piṇḍāya pāvisī**ti kadā pāvisi? Ukkacelato[2] nikkhamitvā Vesāliṁ gatakāle. Bhagavā kira vuṭṭhavasso Veḷuvagāmakā nikkhamitvā Sāvatthiṁ gamissāmīti āgatamaggeneva paṭinivattanto anupubbena Sāvattiṁ patvā Jetavanaṁ pāvisi. Dhammasenāpati Bhagavato vattaṁ dassetvā divāṭṭhānaṁ gato. So tattha antevāsikesu vattaṁ dassetvā paṭikkantesu divāṭṭhānaṁ sammajjitvā cammakkhaṇḍaṁ paññapetvā pāde pakkhāletvā pallaṅkaṁ ābhujitvā phalasamāpattiṁ pāvisi. Athassa yathāparicchedena tato vuṭṭhitassa ayaṁ parivitakko udapādi “Buddhā nu kho paṭhamaṁ parinibbāyanti, aggasāvakā nu kho”ti. Tato “aggasāvakā paṭhaman”ti ña tvā attano āyusaṅkhāraṁ olokesi. So “sattāhameva me āyusaṅkhāro pavattatī”ti ña tvā “kattha parinibbāyissāmī”ti cintesi. Tato “**Rāhulo** Tāvatiṁsesu[3] parinibbuto, **Aññāsikoṇḍaññatthero** Chaddantadahe, ahaṁ kattha parinibbāyissāmī”ti puna cintento mātaraṁ ārabbha satiṁ uppādesi “mayhaṁ mātā sattannaṁ arahantānaṁ mātā hutvāpi Buddhadhammasaṁghesu appasannā, atthi nu kho tassā upanissayo, natthi nu kho”ti āvajjetvā sotāpattimaggassa upanissayaṁ disvā “kassa desanāya abhisamayo bhavissatī”ti olokento “mameva dhammadesanāya bhavissati, na aññassa. Sace kho panāhaṁ appossukko bhaveyyaṁ, bhavissanti me vattāro ‘Sāriputtatthero avasesajanānampi avassayo hoti. Tathā hissa Samacittasuttadesanādivase[4] koṭisatasahassadevatā arahattaṁ

---

1. Sabbesampi tesaṁ (?)
2. Ukkavelato (Syā)
3. Tāvatiṁse (Syā)
4. Aṁ 1. 64 piṭṭhe.

ဧတေ အာနန္ဒ မမ ဘိက္ခူ ဘဝိဿန္တိ။ တေသံ အတိအဂ္ဂေ ဘဝိဿန္တိ၊ ယေ ကေစိ သိက္ခာကာမာ၊ သဗ္ဗေပိ တေ[၁] စတုသတိပဋ္ဌာနဂေါစရာဝ ဘိက္ခူ အဂ္ဂေ ဘဝိဿန္တီတိ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ သင်္ဂဏှာတိ။

ဒုတိယဘာဏဝါရဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

နိမိတ္တောဘာသကထာဝဏ္ဏနာ

၁၆၆။ **ဝေသာလိံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသီ**တိ ကဒါ ပါဝိသိ? ဥက္ကစေလတော[၂] နိက္ခမိတွာ ဝေသာလိံ ဂတကာလေ။ ဘဂဝါ ကိရ ဝုဋ္ဌဝဿော ဝေဠုဝဂါမကာ နိက္ခမိတွာ သာဝတ္ထိံ ဂမိဿာမီတိ အာဂတမဂ္ဂေနေဝ ပဋိနိဝတ္တန္တော အနုပုဗ္ဗေန သာဝတ္ထိံ ပတွာ ဇေတဝနံ ပါဝိသိ။ ဓမ္မသေနာပတိ ဘဂဝတော ဝတ္တံ ဒဿေတွာ ဒိဝါဋ္ဌာနံ ဂတော။ သော တတ္ထ အန္တေဝါသိကေသု ဝတ္တံ ဒဿေတွာ ပဋိက္ကန္တေသု ဒိဝါဋ္ဌာနံ သမ္မဇ္ဇိတွာ စမ္မက္ခဏ္ဍံ ပညပေတွာ ပါဒေ ပက္ခာလေတွာ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ ဖလသမာပတ္တိံ ပါဝိသိ။ အထဿ ယထာပရိစ္ဆေဒေန တတော ဝုဋ္ဌိတဿ အယံ ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ “ဗုဒ္ဓါ နု ခေါ ပဌမံ ပရိနိဗ္ဗာယန္တိ၊ အဂ္ဂသာဝကာ နု ခေါ”တိ။ တတော “အဂ္ဂသာဝကာ ပဌမ”န္တိ ဉတွာ အတ္တနော အာယုသင်္ခါရံ ဩလောကေသိ။ သော “သတ္တာဟမေဝ မေ အာယုသင်္ခါရော ပဝတ္တတီ”တိ ဉတွာ “ကတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမီ”တိ စိန္တေသိ။ တတော “**ရာဟုလော** တာဝတိံသေသု[၃] ပရိနိဗ္ဗုတော၊ **အညာသိကောဏ္ဍညတ္ထေရော** ဆဒ္ဒန္တဒဟေ၊ အဟံ ကတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမီ”တိ ပုန စိန္တေန္တော မာတရံ အာရဗ္ဘ သတိံ ဥပ္ပါဒေသိ “မယှံ မာတာ သတ္တန္နံ အရဟန္တာနံ မာတာ ဟုတွာပိ ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃေသု အပ္ပသန္နာ၊ အတ္ထိ နု ခေါ တဿာ ဥပနိဿယော၊ နတ္ထိ နု ခေါ”တိ အာဝဇ္ဇေတွာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ “ကဿ ဒေသနာယ အဘိသမယော ဘဝိဿတီ”တိ ဩလောကေန္တော “မမေဝ ဓမ္မဒေသနာယ ဘဝိဿတိ၊ န အညဿ။ သစေ ခေါ ပနာဟံ အပ္ပေါဿုက္ကော ဘဝေယျံ၊ ဘဝိဿန္တိ မေ ဝတ္တာရော ‘သာရိပုတ္တတ္ထေရော အဝသေသဇနာနမ္ပိ အဝဿယော ဟောတိ။ တထာ ဟိဿ သမစိတ္တသုတ္တဒေသနာဒိဝသေ[၄] ကောဋိသတသဟဿဒေဝတာ အရဟတ္တံ

၁-သဗ္ဗေသမ္ပိ တေသံ (?)
၂-ဥက္ကဝေလတော (သျာ)
၃-တာဝတိံသေ (သျာ)
၄-အံ ၁-၆၄-ပိဋ္ဌေ။

pattā. Tayo magge paṭividdhadevatānaṁ gaṇanā natthi. Aññesu ca ṭhānesu anekā abhisamayā dissanti. Thereva cittaṁ pasādetvā sagge nibbattāneva asītikulasahassāni. So dāni sakamātumicchādassanamattampi harituṁ nāsakkhī'ti. Tasmā mātaraṁ micchādassanā mocetvā jātovarakeyeva parinibbāyissāmī"ti sanniṭṭhānaṁ katvā "ajjeva Bhagavantaṁ anujānāpetvā nikkhamissāmī"ti Cundattheraṁ āmantesi "āvuso Cunda amhākaṁ pañcasatāya bhikkhuparisāya saññaṁ dehi 'gaṇhathāvuso pattacīvarāni, Dhammasenāpati Nāḷakagāmaṁ gantukāmo'ti". Thero tathā akāsi. Bhikkhū senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaramādāya therassa santikaṁ āgamaṁsu. Thero senāsanaṁ saṁsāmetvā divāṭṭhānaṁ sammajjitvā divāṭṭhānadvāre ṭhatvā divāṭṭhānaṁ olokento "idaṁ dāni pacchimadassanaṁ, puna āgamanaṁ natthī"ti pañcasatabhikkhuparivuto Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā vanditvā etadavoca—

Chinno dāni bhavissāmi, Lokanātha Mahāmuni.
Gamanāgamanaṁ natthi, pacchimā vandanā ayaṁ.

Jīvitaṁ appakaṁ mayhaṁ, ito sattāhamaccaye.
Nikkhipeyyāmahaṁ dehaṁ, bhāravoropanaṁ yathā.

Anujānātu me bhante Bhagavā, anujānātu Sugato.
Parinibbānakālo me, ossaṭṭho āyusaṅkhāroti.

Buddhā pana yasmā "parinibbāhī"ti vutte maraṇasaṁvaṇṇanaṁ saṁvaṇṇenti nāma, "mā parinibbāhī"ti vutte vaṭṭassa guṇaṁ kathentīti micchādiṭṭhikā dosaṁ āropessanti[1], tasmā tadubhayampi na vadanti. Tena naṁ Bhagavā āha "kattha parinibbāyissasi Sāriputtā"ti. "Atthi bhante Magadhesu Nāḷakagāme jātovarako, tatthāhaṁ parinibbāyissāmī"ti vutte "yassa dāni tvaṁ Sāriputta kālaṁ maññasi, idāni pana te jeṭṭhakaniṭṭhabhātikānaṁ tādisassa bhikkhuno dassanaṁ dullabhaṁ bhavissatīti desehi tesaṁ dhamman"ti āha.

Thero "Satthā mayhaṁ iddhivikubbanapubbaṅgamaṁ dhammadesanaṁ paccāsīsatī"ti ñatvā Bhagavantaṁ vanditvā tālappamāṇaṁ abbhuggantvā puna oruyha Bhagavantaṁ vanditvā

1. Āropenti (Syā, Ka)

ပတ္တာ။ တယော မဂ္ဂေ ပဋိဝိဒ္ဓဒေဝတာနံ ဂဏနာ နတ္ထိ။ အညေသု စ ဌာနေသု အနေကာ အဘိသမယာ ဒိဿန္တိ။ ထေရေဝ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တာနေဝ အသီတိကုလသဟဿာနိ။ သော ဒါနိ သကမာတုမိစ္ဆာဒဿနမတ္တမ္ပိ ဟရိတုံ နာသက္ခီ'တိ။ တသ္မာ မာတရံ မိစ္ဆာဒဿနာ မောစေတွာ ဇာတောဝရကေယေဝ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမီ''တိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကတွာ ''အဇ္ဇေဝ ဘဂဝန္တံ အနုဇာနာပေတွာ နိက္ခမိဿာမီ''တိ စုန္ဒတ္ထေရံ အာမန္တေသိ "အာဝုသော စုန္ဒ အမှာကံ ပဉ္စသတာယ ဘိက္ခုပရိသာယ သညံ ဒေဟိ 'ဂဏှထာဝုသော ပတ္တစီဝရာနိ၊ ဓမ္မသေနာပတိ နာဠကဂါမံ ဂန္တုကာမော'တိ"။ ထေရော တထာ အကာသိ။ ဘိက္ခူ သေနာသနံ သံသာမေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ထေရဿ သန္တိကံ အာဂမံသု။ ထေရော သေနာသနံ သံသာမေတွာ ဒိဝါဋ္ဌာနံ သမ္မဇ္ဇိတွာ ဒိဝါဋ္ဌာနဒွါရေ ဌတွာ ဒိဝါဋ္ဌာနံ ဩလောကေန္တော "ဣဒံ ဒါနိ ပစ္ဆိမဒဿနံ၊ ပုန အာဂမနံ နတ္ထိ''တိ ပဉ္စသတဘိက္ခုပရိဝုတော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧတဒဝေါစ—

ဆိန္နော ဒါနိ ဘဝိဿာမိ၊ လောကနာထ မဟာမုနိ။
ဂမနာဂမနံ နတ္ထိ၊ ပစ္ဆိမာ ဝန္ဒနာ အယံ။

ဇီဝိတံ အပ္ပကံ မယှံ၊ ဣတော သတ္တာဟမစ္စယေ။
နိက္ခိပေယျာမဟံ ဒေဟံ၊ ဘာရဝေါရောပနံ ယထာ။

အနုဇာနာတု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ၊ အနုဇာနာတု သုဂတော။
ပရိနိဗ္ဗာနကာလော မေ၊ ဩဿဋ္ဌော အာယုသင်္ခါရောတိ။

ဗုဒ္ဓါ ပန ယသ္မာ "ပရိနိဗ္ဗာဟီ"တိ ဝုတ္တေ မရဏသံဝဏ္ဏနံ သံဝဏ္ဏေန္တိ နာမ၊ "မာ ပရိနိဗ္ဗာဟီ''တိ ဝုတ္တေ ဝဋ္ဋဿ ဂုဏံ ကထေန္တီတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ ဒေါသံ အာရောပေဿန္တိ[၁]၊ တသ္မာ တဒုဘယမ္ပိ န ဝဒန္တိ။ တေန နံ ဘဂဝါ အာဟ ''ကတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယိဿသိ သာရိပုတ္တာ"တိ။ "အတ္ထိ ဘန္တေ မဂဓေသု နာဠကဂါမေ ဇာတောဝရကော၊ တတ္ထာဟံ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမီ"တိ ဝုတ္တေ ''ယဿ ဒါနိ တွံ သာရိပုတ္တ ကာလံ မညသိ၊ ဣဒါနိ ပန တေ ဇေဋ္ဌကနိဋ္ဌဘာတိကာနံ တာဒိသဿ ဘိက္ခုနော ဒဿနံ ဒုလ္လဘံ ဘဝိဿတီတိ ဒေသေဟိ တေသံ ဓမ္မ"န္တိ အာဟ။

ထေရော "သတ္ထာ မယှံ ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဓမ္မဒေသနံ ပစ္စာသီသတီ"တိ ဉတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ တာလပ္ပမာဏံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ပုန ဩရုယှ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ

၁-အာရောပေန္တိ (သျာ၊ က)

sattatālappamāṇe[1] antalikkhe ṭhito iddhivikubbanaṁ dassetvā dhammaṁ desesi. Sakalanagaraṁ sannipati. Thero oruyha Bhagavantaṁ vanditvā "gamanakālo me bhante"ti āha. Bhagavā "Dhammasenāpatiṁ paṭipādessāmī"ti dhammāsanā uṭṭhāya Gandhakuṭi-abhimukho gantvā maṇiphalake aṭṭhāsi. Thero tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ katvā catūsu ṭhānesu vanditvā—"Bhagavā ito kappasatasahassādhikassa asaṅkhyeyyassa upari Anomadassisammāsambuddhassa pādamūle nipatitvā tumhākaṁ dassanaṁ patthesiṁ, sā me patthanā samiddhā, diṭṭhā tumhe, taṁ paṭhamadassanaṁ, idaṁ pacchimadassanaṁ. Puna tumhākaṁ dassanaṁ natthī"ti—vatvā dasanakhasamodhānasamujjalaṁ añjaliṁ paggayha yāva dassanavisayo, tāva abhimukhova paṭikkamitvā "ito paṭṭhāya cutipaṭisandhivasena kismiñci ṭhāne gamanāgamanaṁ nāma natthī"ti vanditvā pakkāmi. Udakapariyantaṁ katvā mahābhūmicālo ahosi. Bhagavā parivāretvā ṭhite bhikkhū āha "anugacchatha bhikkhave tumhākaṁ jeṭṭhabhātikan"ti. Bhikkhū yāva dvārakoṭṭhakā agamaṁsu. Thero "tiṭṭhatha tumhe āvuso appamattā hothā"ti nivattāpetvā attano parisāyeva saddhiṁ pakkāmi. Manussā "pubbe ayyo paccāgamanacārikaṁ carati, idaṁ dāni gamanaṁ na puna paccāgamanāyā"ti paridevantā anubandhiṁsu. Tepi "appamattā hotha āvuso, evaṁbhāvino nāma saṅkhārā"ti nivattāpesi.

Atha kho āyasmā Sāriputto antarāmagge sattāhaṁ manussānaṁ anuggahaṁ karonto sāyaṁ Nāḷakagāmaṁ patvā gāmadvāre nigrodharukkhamūle aṭṭhāsi. Atha Uparevato nāma therassa bhāgineyyo bahigāmaṁ gacchanto theraṁ disvā upasaṅkamitvā vanditvā aṭṭhāsi. Thero taṁ āha "atthi gehe te ayyikā"ti. Āma bhanteti. Gaccha amhākaṁ idhāgatabhāvaṁ ārocehi, "kasmā āgato"ti ca vutte "ajja kira ekadivasaṁ antogāme bhavissati, jātovarakaṁ paṭijaggatha, pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ nivāsanaṭṭhānaṁ jānāthā"ti. So gantvā "ayyike mahyaṁ mātulo āgato"ti āha. Idāni kuhinti. Gāmadvāreti. Ekakova, aññopi koci atthīti. Atthi pañcasatā bhikkhūti. Kiṁ kāraṇā āgatoti. So taṁ pavattiṁ[2] āroceti. Brāhmaṇī "kiṁ nu kho ettakānaṁ vasanaṭṭhānaṁ

1. Yāva sattatālappamāṇo (Syā, Ka) 2. Pavuttiṁ (Syā)

သတ္တတာလပ္ပမာဏေ[၁] အန္တလိက္ခေ ဌိတော ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနံ ဒဿေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ သကလနဂရံ သန္နိပတိ။ ထေရော ဩရုယှ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ "ဂမနကာလော မေ ဘန္တေ"တိ အာဟ။ ဘဂဝါ "ဓမ္မသေနာပတိံ ပဋိပါဒေဿာမီ"တိ ဓမ္မာသနာ ဥဋ္ဌာယ ဂန္ဓကုဋိအဘိမုခေါ ဂန္တွာ မဏိဖလကေ အဋ္ဌာသိ။ ထေရော တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ စတူသု ဌာနေသု ဝန္ဒိတွာ— "ဘဂဝါ ဣတော ကပ္ပသတသဟဿာဓိကဿ အသင်္ချေယျဿ ဥပရိ အနောမဒဿိသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ပါဒမူလေ နိပတိတွာ တုမှာကံ ဒဿနံ ပတ္ထေသိံ၊ သာ မေ ပတ္ထနာ သမိဒ္ဓါ၊ ဒိဋ္ဌာ တုမှေ၊ တံ ပဌမဒဿနံ၊ ဣဒံ ပစ္ဆိမဒဿနံ။ ပုန တုမှာကံ ဒဿနံ နတ္ထီ"တိ—ဝတွာ ဒသနခသမောဓာနသမုဇ္ဇလံ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ ယာဝ ဒဿနဝိသယော၊ တာဝ အဘိမုခေါဝ ပဋိက္ကမိတွာ "ဣတော ပဋ္ဌာယ စုတိပဋိသန္ဓိဝသေန ကိသ္မိဉ္စိ ဌာနေ ဂမနာဂမနံ နာမ နတ္ထီ"တိ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကာမိ။ ဥဒကပရိယန္တံ ကတွာ မဟာဘူမိစာလော အဟောသိ။ ဘဂဝါ ပရိဝါရေတွာ ဌိတေ ဘိက္ခူ အာဟ "အနုဂစ္ဆထ ဘိက္ခဝေ တုမှာကံ ဇေဋ္ဌဘာတိက"န္တိ။ ဘိက္ခူ ယာဝ ဒွါရကောဋ္ဌကာ အဂမံသု။ ထေရော "တိဋ္ဌထ တုမှေ အာဝုသော အပ္ပမတ္တာ ဟောထာ"တိ နိဝတ္တာပေတွာ အတ္တနော ပရိသာယေဝ သဒ္ဓိံ ပက္ကာမိ။ မနုဿာ "ပုဗ္ဗေ အယျော ပစ္စာဂမနစာရိကံ စရတိ၊ ဣဒံ ဒါနိ ဂမနံ န ပုန ပစ္စာဂမနာယာ"တိ ပရိဒေဝန္တာ အနုဗန္ဓိံသု။ တေပိ "အပ္ပမတ္တာ ဟောထ အာဝုသော၊ ဧဝံဘာဝိနော နာမ သင်္ခါရာ"တိ နိဝတ္တာပေသိ။

အထ ခေါ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော အန္တရာမဂ္ဂေ သတ္တာဟံ မနုဿာနံ အနုဂ္ဂဟံ ကရောန္တော သာယံ နာဠကဂါမံ ပတွာ ဂါမဒွါရေ နိဂြောဓရုက္ခမူလေ အဋ္ဌာသိ။ အထ ဥပရေဝတော နာမ ထေရဿ ဘာဂိနေယျော ဗဟိဂါမံ ဂစ္ဆန္တော ထေရံ ဒိသွာ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ ထေရော တံ အာဟ "အတ္ထိ ဂေဟေ တေ အယျိကာ"တိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ဂစ္ဆ အမှာကံ ဣဓာဂတဘာဝံ အာရောစေဟိ၊ "ကသ္မာ အာဂတော"တိ စ ဝုတ္တေ "အဇ္ဇ ကိရ ဧကဒိဝသံ အန္တောဂါမေ ဘဝိဿတိ၊ ဇာတောဝရကံ ပဋိဇဂ္ဂထ၊ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ နိဝါသနဋ္ဌာနံ ဇာနာထာ"တိ။ သော ဂန္တွာ "အယျိကေ မယှံ မာတုလော အာဂတော"တိ အာဟ။ ဣဒါနိ ကုဟိန္တိ။ ဂါမဒွါရေတိ။ ဧကကောဝ, အညောပိ ကောစိ အတ္ထီတိ။ အတ္ထိ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူတိ။ ကိံ ကာရဏာ အာဂတောတိ။ သော တံ ပဝတ္တိံ[၂] အာရောစေသိ။ ဗြာဟ္မဏီ "ကိံ နု ခေါ ဧတ္တကာနံ ဝသနဋ္ဌာနံ

၁-ယာဝ သတ္တတာလပ္ပမာဏော (သျာ၊ က) ၂-ပဝုတ္တိံ (သျာ)

paṭijaggāpeti, daharakāle pabbajitvā mahallakakāle gihi hotukāmo”ti cintentī jātovarakaṁ paṭijaggāpetvā pañcasatānaṁ bhikkhūnaṁ vasanaṭṭhānaṁ kāretvā daṇḍadīpikāyo jāletvā therassa pāhesi.

Thero bhikkhūhi saddhiṁ pāsādaṁ abhiruhi. Abhiruhitvā ca jātovarakaṁ pavisitvā nisīdi. Nisajjeva “tumhākaṁ vasanaṭṭhānaṁ gacchathā”ti bhikkhū uyyojesi. Tesu gatamattesuyeva therassa kharo ābādho uppajji, lohitapakkhandikā māraṇantikā vedanā vattanti, ekaṁ bhājanaṁ pavisati, ekaṁ nikkhamati. Brāhmaṇī “mama puttassa pavatti mayhaṁ na ruccatī”ti attano vasanagabbhadvāraṁ nissāya aṭṭhāsi. Cattāro mahārājāno “Dhammasenāpati kuhiṁ viharatī”ti olokentā “Nāḷakagāme jātovarake parinibbānamañce nipanno, pacchimadassanaṁ gamissāmā”ti āgamma vanditvā aṭṭhaṁsu. Thero ke tumheti. Mahārājāno bhanteti. Kasmā āgatatthāti. Gilānupaṭṭhākā bhavissamāti. Hotu atthi gilānupaṭṭhāko, gacchatha tumheti uyyojesi. Tesaṁ gatāvasāne teneva nayena Sakko Devānamindo. Tasmiṁ gate Suyāmādayo Mahābrahmā ca āgamiṁsu. Tepi tatheva thero uyyojesi.

Brāhmaṇī devatānaṁ āgamanañca gamanañca disvā “ke nu kho ete mama puttaṁ vanditvā gacchantī”ti therassa gabbhadvāraṁ gantvā “tāta Cunda kā pavattī”ti pucchi. So taṁ pavattiṁ ācikkhitvā “mahā-upāsikā bhante āgatā”ti āha. Thero kasmā avelāya āgatatthāti pucchi. Sā tuyhaṁ tāta dassanatthāyāti vatvā “tāta ke paṭhamaṁ āgatā”ti pucchi. Cattāro mahārājāno upāsiketi. Tāta tvaṁ catūhi mahārājehi mahantataroti. Ārāmikasadisā ete upāsike, amhākaṁ Satthu paṭisandhiggahaṇato paṭṭhāya khaggahatthā hutvā ārakkhaṁ akaṁsūti. Tesaṁ tāta gatāvasāne ko āgatoti. Sakko Devānamindoti. Devarājatopi tvaṁ tāta mahantataroti. Bhaṇḍagāhakasāmaṇerasadiso esa upāsike, amhākaṁ Satthu Tāvatiṁsato otaraṇakāle pattacīvaraṁ gahetvā otiṇṇoti. Tassa tāta gatāvasāne jotamāno viya ko āgatoti. Upāsike tuyhaṁ Bhagavā ca Satthā ca Mahābrahmā nāma esoti. Mayhaṁ Bhagavato Mahābrahmatopi tvaṁ tāta mahantataroti. Āma upāsike, ete nāma kira amhākaṁ

ပဋိဇဂ္ဂါပေတိ၊ ဒဟရကာလေ ပဗ္ဗဇိတွာ မဟလ္လကကာလေ ဂိဟီ ဟောတုကာမော”တိ စိန္တေန္တီ ဇာတောဝရကံ ပဋိဇဂ္ဂါပေတွာ ပဉ္စသတာနံ ဘိက္ခူနံ ဝသနဋ္ဌာနံ ကာရေတွာ ဒဏ္ဍဒီပိကာယော ဇာလေတွာ ထေရဿ ပါဟေသိ။

ထေရော ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ပါသာဒံ အဘိရုဟိ။ အဘိရုဟိတွာ စ ဇာတောဝရကံ ပဝိသိတွာ နိသီဒိ။ နိသဇ္ဇေဝ “တုမှာကံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆထာ”တိ ဘိက္ခူ ဥယျောဇေသိ။ တေသု ဂတမတ္တေသုယေဝ ထေရဿ ခရော အာဗာဓော ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ လောဟိတပက္ခန္ဒိကာ မာရဏန္တိကာ ဝေဒနာ ဝတ္တန္တိ၊ ဧကံ ဘာဇနံ ပဝိသတိ၊ ဧကံ နိက္ခမတိ။ ဗြာဟ္မဏီ “မမ ပုတ္တဿ ပဝတ္တိ မယှံ န ရုစ္စတီ”တိ အတ္တနော ဝသနဂဗ္ဘဒွါရံ နိဿာယ အဋ္ဌာသိ။ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော “ဓမ္မသေနာပတိ ကုဟိံ ဝိဟရတီ”တိ ဩလောကေန္တာ “နာဠကဂါမေ ဇာတောဝရကေ ပရိနိဗ္ဗာနမဉ္စေ နိပန္နော၊ ပစ္ဆိမဒဿနံ ဂမိဿာမာ”တိ အာဂမ္မ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌံသု။ ထေရော ကေ တုမှေတိ။ မဟာရာဇာနော ဘန္တေတိ။ ကသ္မာ အာဂတတ္ထာတိ။ ဂိလာနုပဋ္ဌာကာ ဘဝိဿာမာတိ။ ဟောတု အတ္ထိ ဂိလာနုပဋ္ဌာကော၊ ဂစ္ဆထ တုမှေတိ ဥယျောဇေသိ။ တေသံ ဂတာဝသာနေ တေနေဝ နယေန သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော။ တသ္မိံ ဂတေ သုယာမာဒယော မဟာဗြဟ္မာ စ အာဂမိံသု။ တေပိ တထေဝ ထေရော ဥယျောဇေသိ။

ဗြာဟ္မဏီ ဒေဝတာနံ အာဂမနဉ္စ ဂမနဉ္စ ဒိသွာ “ကေ နု ခေါ ဧတေ မမ ပုတ္တံ ဝန္ဒိတွာ ဂစ္ဆန္တီ”တိ ထေရဿ ဂဗ္ဘဒွါရံ ဂန္တွာ “တာတ စုန္ဒ ကာ ပဝတ္တီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သော တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိတွာ “မဟာဥပါသိကာ ဘန္တေ အာဂတာ”တိ အာဟ။ ထေရော ကသ္မာ အဝေလာယ အာဂတတ္ထာတိ ပုစ္ဆိ။ သာ တုယှံ တာတ ဒဿနတ္ထာယာတိ ဝတွာ “တာတ ကေ ပဌမံ အာဂတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော ဥပါသိကေတိ။ တာတ တွံ စတူဟိ မဟာရာဇေဟိ မဟန္တတရောတိ။ အာရာမိကသဒိသာ ဧတေ ဥပါသိကေ၊ အမှာကံ သတ္ထု ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏတော ပဋ္ဌာယ ခဂ္ဂဟတ္ထာ ဟုတွာ အာရက္ခံ အကံသူတိ။ တေသံ တာတ ဂတာဝသာနေ ကော အာဂတောတိ။ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒောတိ။ ဒေဝရာဇတောပိ တွံ တာတ မဟန္တတရောတိ။ ဘဏ္ဍဂါဟကသာမဏေရသဒိသော ဧသ ဥပါသိကေ၊ အမှာကံ သတ္ထု တာဝတိံသတော ဩတရဏကာလေ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ဩတိဏ္ဏောတိ။ တဿ တာတ ဂတာဝသာနေ ဇောတမာနော ဝိယ ကော အာဂတောတိ။ ဥပါသိကေ တုယှံ ဘဂဝါ စ သတ္ထာ စ မဟာဗြဟ္မာ နာမ ဧသောတိ။ မယှံ ဘဂဝတော မဟာဗြဟ္မတောပိ တွံ တာတ မဟန္တတရောတိ။ အာမ ဥပါသိကေ၊ ဧတေ နာမ ကိရ အမှာကံ

Satthu jātadivase cattāro Mahābrahmāno mahāpurisaṁ suvaṇṇajālena paṭiggaṇhiṁsūti.

Atha brāhmaṇiyā “puttassa tāva me ayaṁ ānubhāvo, kīdiso vata mayhaṁ puttassa Bhagavato Satthu ānubhāvo bhavissatī”ti cintayantiyā sahasā pañcavaṇṇā pīti uppajjitvā sakalasarīre phari. Thero “uppannaṁ me mātu pītisomanassaṁ, ayaṁ dāni kālo dhammadesanāyā”ti cintetvā “kiṁ cintesi mahā-upāsike”ti āha. Sā “puttassa tāva me ayaṁ guṇo, Satthu panassa kīdiso guṇo bhavissatīti idaṁ tāta cintemī”ti āha. Mahā-upāsike mayhaṁ Satthu jātakkhaṇe mahābhinikkhamane sambodhiyaṁ dhammacakkappavattane ca dasasahassilokadhātu kampittha, sīlena samādhinā paññāya vimuttiyā vimuttiñāṇadassanena samo nāma natthi, itipi so Bhagavāti vitthāretvā Buddhaguṇappaṭisaṁyuttaṁ dhammadesanaṁ kathesi.

Brahmaṇī piyaputtassa dhammadesanāpariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhāya puttaṁ āha “tāta Upatissa, kasmā evamakāsi, evarūpaṁ nāma amataṁ mayhaṁ ettakaṁ kālaṁ na adāsī”ti. Thero “dinnaṁ dāni me mātu Rūpasāriyā brāhmaṇiyā posāvanikamūlaṁ, ettakena vaṭṭissatī”ti cintetvā “gaccha mahā-upāsike”ti brāhmaṇiṁ uyyojetvā “Cunda kā velā”ti āha. Balavapaccūsakālo bhanteti. Tena hi bhikkhusaṁghaṁ sannipātehīti, sannipatito bhante saṁghoti. Maṁ ukkhipitvā nisīdāpehi Cundāti ukkhipitvā nisīdāpesi. Thero bhikkhū āmantesi “āvuso catucattālīsaṁ vo vassāni mayā saddhiṁ vicarantānaṁ yaṁ me kāyikaṁ vā vācasikaṁ vā na rocetha, khamatha taṁ āvusoti. Ettakaṁ bhante amhākaṁ chāyā viya tumhe amuñcitvā vicarantānaṁ aruccanakaṁ nāma natthi, tumhe pana amhākaṁ khamathāti. Atha thero aruṇasikhāya paññāyamānāya mahāpathaviṁ unnādayanto anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyi. Bahū devamanussā therassa parinibbāne[1] sakkāraṁ kariṁsu.

1. Parinibbānaṭṭhāne (Syā)

သတ္ထု ဇာတဒိဝသေ စတ္တာရော မဟာဗြဟ္မာနော မဟာပုရိသံ သုဝဏ္ဏဇာလေန ပဋိဂ္ဂဏှိံသူတိ။

အထ ဗြာဟ္မဏိယာ “ပုတ္တဿ တာဝ မေ အယံ အာနုဘာဝေါ၊ ကီဒိသော ဝတ မယှံ ပုတ္တဿ ဘဂဝတော သတ္ထု အာနုဘာဝေါ ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တယန္တိယာ သဟသာ ပဉ္စဝဏ္ဏာ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ သကလသရီရေ ဖရိ။ ထေရော “ဥပ္ပန္နံ မေ မာတု ပီတိသောမနဿံ၊ အယံ ဒါနိ ကာလော ဓမ္မဒေသနာယာ”တိ စိန္တေတွာ “ကိံ စိန္တေသိ မဟာဥပါသိကေ”တိ အာဟ။ သာ “ပုတ္တဿ တာဝ မေ အယံ ဂုဏော၊ သတ္ထု ပနဿ ကီဒိသော ဂုဏော ဘဝိဿတီတိ ဣဒံ တာတ စိန္တေမီ”တိ အာဟ။ မဟာဥပါသိကေ မယှံ သတ္ထု ဇာတက္ခဏေ မဟာဘိနိက္ခမနေ သမ္ဗောဓိယံ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနေ စ ဒသသဟဿိလောကဓာတု ကမ္ပိတ္ထ၊ သီလေန သမာဓိနာ ပညာယ ဝိမုတ္တိယာ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနေန သမော နာမ နတ္ထိ၊ ဣတိပိ သော ဘဂဝါတိ ဝိတ္ထာရေတွာ ဗုဒ္ဓဂုဏပ္ပဋိသံယုတ္တံ ဓမ္မဒေသနံ ကထေသိ။

ဗြာဟ္မဏီ ပိယပုတ္တဿ ဓမ္မဒေသနာပရိယောသာနေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ ပုတ္တံ အာဟ “တာတ ဥပတိဿ, ကသ္မာ ဧဝမကာသိ၊ ဧဝရူပံ နာမ အမတံ မယှံ ဧတ္တကံ ကာလံ န အဒါသီ”တိ။ ထေရော “ဒိန္နံ ဒါနိ မေ မာတု ရူပသာရိယာ ဗြာဟ္မဏိယာ ပေါသာဝနိကမူလံ၊ ဧတ္တကေန ဝဋ္ဋိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ “ဂစ္ဆ မဟာဥပါသိကေ”တိ ဗြာဟ္မဏိံ ဥယျောဇေတွာ “စုန္ဒ ကာ ဝေလာ”တိ အာဟ။ ဗလဝပစ္စူသကာလော ဘန္တေတိ။ တေန ဟိ ဘိက္ခုသံဃံ သန္နိပါတေဟီတိ၊ သန္နိပတိတော ဘန္တေ သံဃောတိ။ မံ ဥက္ခိပိတွာ နိသီဒါပေဟိ စုန္ဒာတိ ဥက္ခိပိတွာ နိသီဒါပေသိ။ ထေရော ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ “အာဝုသော စတုစတ္တာလီသံ ဝေါ ဝဿာနိ မယာ သဒ္ဓိံ ဝိစရန္တာနံ ယံ မေ ကာယိကံ ဝါ ဝါစသိကံ ဝါ န ရောစေထ၊ ခမထ တံ အာဝုသောတိ။ ဧတ္တကံ ဘန္တေ အမှာကံ ဆာယာ ဝိယ တုမှေ အမုဉ္စိတွာ ဝိစရန္တာနံ အရုစ္စနကံ နာမ နတ္ထိ၊ တုမှေ ပန အမှာကံ ခမထာတိ။ အထ ထေရော အရုဏသိခါယ ပညာယမာနာယ မဟာပထဝိံ ဥန္နာဒယန္တော အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ ဗဟူ ဒေဝမနုဿာ ထေရဿ ပရိနိဗ္ဗာနေ[၁] သက္ကာရံ ကရိံသု။

၁-ပရိနိဗ္ဗာနဋ္ဌာနေ (သျာ)

Āyasmā Cundo therassa pattacīvarañca dhātuparissāvanañca gahetvā Jetavanaṁ gantvā Ānandattheraṁ gahetvā Bhagavantaṁ upasaṅkami. Bhagavā dhātuparissāvanaṁ gahetvā pañcahi gāthāsatehi therassa guṇaṁ kathetvā dhātucetiyaṁ kārāpetvā Rājagahagamanatthāya Ānandattherassa saññaṁ adāsi. Thero bhikkhūnaṁ ārocesi. Bhagavā mahābhikkhusaṁghaparivuto Rājagahaṁ agamāsi. Tattha gatakāle Mahāmoggallānatthero parinibbāyi. Bhagavā tassa dhātuyo gahetvā cetiyaṁ kārāpetvā Rājagahato nikkhamitvā anupubbena Gaṅgābhimukho gantvā Ukkacelaṁ agamāsi. Tattha Gaṅgātīre bhikkhusaṁghaparivuto nisīditvā tattha Sāriputtamoggallānānaṁ parinibbānappaṭisaṁyuttaṁ suttaṁ[1] desetvā Ukkacelato nikkhamitvā Vesāliṁ agamāsi. Evaṁ gate[2] atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Vesāliṁ piṇḍāya pāvisīti ayamettha anupubbī kathā.

Nisīdananti ettha cammakkhaṇḍaṁ adhippetaṁ. **Udenacetiya**nti Udenayakkhassa Cetiyaṭṭhāne katavihāro vuccati. **Gotamakādīsupi** eseva nayo. **Bhāvitā**ti vaḍḍhitā. **Bahulīkatā**ti punappunaṁ katā. **Yānīkatā**ti yuttayānaṁ viya katā. **Vatthukatā**ti patiṭṭhānaṭṭhena vatthu viya katā. **Anuṭṭhitā**ti adhiṭṭhitā. **Paricitā**ti samantato citā suvaḍḍhitā. **Susamāraddhā**ti suṭṭhu samāraddhā.

Iti aniyamena kathetvā puna niyametvā dassento **Tathāgatassa kho**ti-ādimāha. Ettha ca **kappa**nti āyukappaṁ. Tasmiṁ tasmiṁ kāle yaṁ manussānaṁ āyuppamāṇaṁ hoti, taṁ paripuṇṇaṁ karonto tiṭṭheyya. **Kappāvasesaṁ vā**ti "appaṁ vā bhiyyo"ti[3] vuttavassasatato atirekaṁ vā. Mahāsīvatthero panāha "Buddhānaṁ aṭṭhāne gajjitaṁ nāma natthi. Yatheva hi Veḷuvagāmake uppannaṁ māraṇantikaṁ vedanaṁ dasa māse vikkhambheti, evaṁ punappunaṁ taṁ samāpattiṁ samāpajjitvā dasa dasa māse vikkhambhento imaṁ bhaddakappameva tiṭṭheyya, kasmā pana na ṭhitoti. Upādinnakasarīraṁ nāma khaṇḍiccādīhi abhibhuyyati, Buddhā ca khaṇḍiccādibhāvaṁ apatvā pañcame āyukoṭṭhāse bahujanassa piyamanāpakāleyeva parinibbāyanti. Buddhānubuddhesu ca mahāsāvakesu parinibbutesu ekakeneva khāṇukena

1. Saṁ 3. 141 piṭṭhe. 2. Evaṁ gato (?) 3. Dī 2. 3; Aṁ 2. 503 piṭṭhādīsu.

အာယသ္မာ စုန္ဒော ထေရဿ ပတ္တစီဝရဉ္စ ဓာတုပရိဿာဝနဉ္စ ဂဟေတွာ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ အာနန္ဒတ္ထေရံ ဂဟေတွာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိ။ ဘဂဝါ ဓာတုပရိဿာဝနံ ဂဟေတွာ ပဉ္စဟိ ဂါထာသတေဟိ ထေရဿ ဂုဏံ ကထေတွာ ဓာတုစေတိယံ ကာရာပေတွာ ရာဇဂဟဂမနတ္ထာယ အာနန္ဒတ္ထေရဿ သညံ အဒါသိ။ ထေရော ဘိက္ခူနံ အာရောစေသိ။ ဘဂဝါ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ရာဇဂဟံ အဂမာသိ။ တတ္ထ ဂတကာလေ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော ပရိနိဗ္ဗာယိ။ ဘဂဝါ တဿ ဓာတုယော ဂဟေတွာ စေတိယံ ကာရာပေတွာ ရာဇဂဟတော နိက္ခမိတွာ အနုပုဗ္ဗေန ဂင်္ဂါဘိမုခေါ ဂန္တွာ ဥက္ကစေလံ အဂမာသိ။ တတ္ထ ဂင်္ဂါတီရေ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော နိသီဒိတွာ တတ္ထ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာနံ ပရိနိဗ္ဗာနပ္ပဋိသံယုတ္တံ သုတ္တံ[၁] ဒေသေတွာ ဥက္ကစေလတော နိက္ခမိတွာ ဝေသာလိံ အဂမာသိ။ ဧဝံ ဂတေ[၂] အထ ခေါ ဘဂဝါ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဝေသာလိံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသီတိ အယမေတ္ထ အနုပုဗ္ဗီ ကထာ။

နိသီဒနန္တိ ဧတ္ထ စမ္မက္ခဏ္ဍံ အဓိပ္ပေတံ။ **ဥဒေနစေတိယ**န္တိ ဥဒေနယက္ခဿ စေတိယဋ္ဌာနေ ကတဝိဟာရော ဝုစ္စတိ။ **ဂေါတမကာဒီသုပိ** ဧသေဝ နယော။ **ဘာဝိတာ**တိ ဝဍ္ဎိတာ။ **ဗဟုလီကတာ**တိ ပုနပ္ပုနံ ကတာ။ **ယာနီကတာ**တိ ယုတ္တယာနံ ဝိယ ကတာ။ **ဝတ္ထုကတာ**တိ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ဝတ္ထု ဝိယ ကတာ။ **အနုဋ္ဌိတာ**တိ အဓိဋ္ဌိတာ။ **ပရိစိတာ**တိ သမန္တတော စိတာ သုဝဍ္ဎိတာ။ **သုသမာရဒ္ဓါ**တိ သုဋ္ဌု သမာရဒ္ဓါ။

ဣတိ အနိယမေန ကထေတွာ ပုန နိယမေတွာ ဒဿေန္တော **တထာဂတဿ ခေါ**တိအာဒိမာဟ။ ဧတ္ထ စ **ကပ္ပ**န္တိ အာယုကပ္ပံ။ တသ္မိံ တသ္မိံ ကာလေ ယံ မနုဿာနံ အာယုပ္ပမာဏံ ဟောတိ၊ တံ ပရိပုဏ္ဏံ ကရောန္တော တိဋ္ဌေယျ။ **ကပ္ပါဝသေသံ ဝါ**တိ "အပ္ပံ ဝါ ဘိယျော"တိ[၃] ဝုတ္တဝဿသတတော အတိရေကံ ဝါ။ မဟာသီဝတ္ထေရော ပနာဟ "ဗုဒ္ဓါနံ အဋ္ဌာနေ ဂဇ္ဇိတံ နာမ နတ္ထိ။ ယထေဝ ဟိ ဝေဠုဝဂါမကေ ဥပ္ပန္နံ မာရဏန္တိကံ ဝေဒနံ ဒသ မာသေ ဝိက္ခမ္ဘေတိ၊ ဧဝံ ပုနပ္ပုနံ တံ သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဒသ ဒသ မာသေ ဝိက္ခမ္ဘေန္တော ဣမံ ဘဒ္ဒကပ္ပမေဝ တိဋ္ဌေယျ၊ ကသ္မာ ပန န ဌိတောတိ။ ဥပါဒိန္နကသရီရံ နာမ ခဏ္ဍိစ္စာဒီဟိ အဘိဘုယျတိ၊ ဗုဒ္ဓါ စ ခဏ္ဍိစ္စာဒိဘာဝံ အပတွာ ပဉ္စမေ အာယုကောဋ္ဌာသေ ဗဟုဇနဿ ပိယမနာပကာလေယေဝ ပရိနိဗ္ဗာယန္တိ။ ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓေသု စ မဟာသာဝကေသု ပရိနိဗ္ဗုတေသု ဧကကေနေဝ ခါဏုကေန

၁-သံ ၃-၁၄၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဧဝံ ဂတော (?) ၃-ဒီ ၂-၃၊ အံ ၂-၅၀၃-ပိဋ္ဌာဒီသု။

viya ṭhātabbaṁ hoti, daharasāmaṇeraparivāritena vā. Tato[1] 'aho Buddhānaṁ parisā'ti hīḷetabbataṁ āpajjeyya. Tasmā na ṭhito"ti. Evaṁ vuttepi so na ruccati, "āyukappo"ti idameva Aṭṭhakathāyaṁ niyamitaṁ.

167. **Yathā taṁ mārena pariyuṭṭhitacitto**ti ettha tanti nipātamattaṁ, yathā mārena pariyuṭṭhitacitto ajjhotthaṭacitto aññopi koci puthujjano paṭivijjhituṁ na sakkuṇeyya, evameva nāsakkhi paṭivijjhitunti attho. Kiṁ kāraṇā? Māro hi yassa sabbena sabbaṁ dvādasa vipallāsā appahīnā, tassa cittaṁ pariyuṭṭhāti. Therassa cattāro vipallāsā appahīnā, tenassa māro cittaṁ pariyuṭṭhāti. So pana cittapariyuṭṭhānaṁ karonto kiṁ karotīti. Bheravaṁ rūpārammaṇaṁ vā dasseti, saddārammaṇaṁ vā sāveti, tato sattā taṁ disvā vā sutvā vā satiṁ vissajjetvā vivaṭamukhā honti. Tesaṁ mukhena hatthaṁ pavesetvā hadayaṁ maddati. Tato visaññāva[2] hutvā tiṭṭhanti. Therassa panesa mukhena hatthaṁ pavesetuṁ kiṁ sakkhissati. Bheravārammaṇaṁ pana dasseti. Taṁ disvā thero nimittobhāsaṁ na paṭivijjhi. Bhagavā jānantoyeva kimatthaṁ yāvatatiyaṁ āmantesīti. Parato "tiṭṭhatu bhante Bhagavā"ti yācite "tuyhevetaṁ dukkaṭaṁ, tuyhevetaṁ aparaddhan"ti dosāropanena sokatanukaraṇatthaṁ.

Mārayācanakathāvaṇṇanā

168. **Māro pāpimā**ti ettha **Māro**ti satte anatthe niyojento māretīti **Māro. Pāpimā**ti tasseva vevacanaṁ. So hi pāpadhammasamannāgatattā "Pāpimā"ti vuccati. Kaṇho, antako, namuci, pamattabandhūtipi tasseva nāmāni. **Bhāsitā kho panesā**ti ayañhi Bhagavato sambodhipattiyā aṭṭhame sattāhe Bodhimaṇḍeyeva āgantvā "Bhagavā yadatthaṁ tumhehi pāramiyo pūritā, so vo attho anuppatto, paṭividdhaṁ sabbaññutaññāṇaṁ, kiṁ te lokavicāraṇenā"ti vatvā, yathā ajja, evameva "parinibbātu dāni bhante Bhagavā"ti yāci. Bhagavā cassa

---

1. Daharasāmaṇeraparivāritena vā jāto (Ka) daharasāmaṇeraparivārena pana gato (Syā)
2. Visaññīva (Syā)

ဝိယ ဌာတဗ္ဗံ ဟောတိ, ဒဟရသာမဏေရပရိဝါရိတေန ဝါ။ တတော[၁] ‘အဟော ဗုဒ္ဓါနံ ပရိသာ’တိ ဟီဠေတဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇေယျ။ တသ္မာ န ဌိတော”တိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေပိ သော န ရုစ္စတိ၊ “အာယုကပ္ပေါ”တိ ဣဒမေဝ အဋ္ဌကထာယံ နိယမိတံ။

၁၆၇။ **ယထာ တံ မာရေန ပရိယုဋ္ဌိတစိတ္တော**တိ ဧတ္ထ တန္တိ နိပါတမတ္တံ၊ ယထာ မာရေန ပရိယုဋ္ဌိတစိတ္တော အဇ္ဈောတ္ထဋစိတ္တော အညောပိ ကောစိ ပုထုဇ္ဇနော ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ န သက္ကုဏေယျ၊ ဧဝမေဝ နာသက္ခိ ပဋိဝိဇ္ဈိတုန္တိ အတ္ထော။ ကိံ ကာရဏာ? မာရော ဟိ ယဿ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ ဒွါဒသ ဝိပလ္လာသာ အပ္ပဟီနာ၊ တဿ စိတ္တံ ပရိယုဋ္ဌာတိ။ ထေရဿ စတ္တာရော ဝိပလ္လာသာ အပ္ပဟီနာ၊ တေနဿ မာရော စိတ္တံ ပရိယုဋ္ဌာတိ။ သော ပန စိတ္တပရိယုဋ္ဌာနံ ကရောန္တော ကိံ ကရောတီတိ။ ဘေရဝံ ရူပါရမ္မဏံ ဝါ ဒဿေတိ၊ သဒ္ဒါရမ္မဏံ ဝါ သာဝေတိ၊ တတော သတ္တာ တံ ဒိသွာ ဝါ သုတွာ ဝါ သတိံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဝိဝဋမုခါ ဟောန္တိ။ တေသံ မုခေန ဟတ္ထံ ပဝေသေတွာ ဟဒယံ မဒ္ဒတိ။ တတော ဝိသညာဝ[၂] ဟုတွာ တိဋ္ဌန္တိ။ ထေရဿ ပနေသ မုခေန ဟတ္ထံ ပဝေသေတုံ ကိံ သက္ခိဿတိ။ ဘေရဝါရမ္မဏံ ပန ဒဿေတိ။ တံ ဒိသွာ ထေရော နိမိတ္တောဘာသံ န ပဋိဝိဇ္ဈိ။ ဘဂဝါ ဇာနန္တောယေဝ ကိမတ္ထံ ယာဝတတိယံ အာမန္တေသီတိ။ ပရတော “တိဋ္ဌတု ဘန္တေ ဘဂဝါ”တိ ယာစိတေ “တုယှေဝေတံ ဒုက္ကဋံ၊ တုယှေဝေတံ အပရဒ္ဓ”န္တိ ဒေါသာရောပနေန သောကတနုကရဏတ္ထံ။

မာရယာစနကထာဝဏ္ဏနာ

၁၆၈။ **မာရော ပါပိမာ**တိ ဧတ္ထ **မာရော**တိ သတ္တေ အနတ္ထေ နိယောဇေန္တော မာရေတီတိ **မာရော။ ပါပိမာ**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ သော ဟိ ပါပဓမ္မသမန္နာဂတတ္တာ “ပါပိမာ”တိ ဝုစ္စတိ။ ကဏှော, အန္တကော, နမုစိ, ပမတ္တဗန္ဓူတိပိ တဿေဝ နာမာနိ။ **ဘာသိတာ ခေါ ပနေသာ**တိ အယဉှိ ဘဂဝတော သမ္ဗောဓိပတ္တိယာ အဋ္ဌမေ သတ္တာဟေ ဗောဓိမဏ္ဍေယေဝ အာဂန္တွာ “ဘဂဝါ ယဒတ္ထံ တုမှေဟိ ပါရမိယော ပူရိတာ၊ သော ဝေါ အတ္ထော အနုပ္ပတ္တော၊ ပဋိဝိဒ္ဓံ သဗ္ဗညုတညာဏံ၊ ကိံ တေ လောကဝိစာရဏေနာ”တိ ဝတွာ, ယထာ အဇ္ဇ၊ ဧဝမေဝ “ပရိနိဗ္ဗာတု ဒါနိ ဘန္တေ ဘဂဝါ”တိ ယာစိ။ ဘဂဝါ စဿ

၁-ဒဟရသာမဏေရပရိဝါရိတေန ဝါ ဇာတော (က) ဒဟရသာမဏေရပရိဝါရေန ပန ဂတော (သျာ)
၂-ဝိသညီဝ (သျာ)

“na tāvāhan”ti-ādīni vatvā paṭikkhipi. Taṁ sandhāya “bhāsitā kho panesā bhante”ti-ādimāha.

Tattha **viyattā**ti maggavasena viyattā. Tatheva vinītā tathā visāradā. **Bahussutā**ti Tepiṭakavasena bahu sutametesanti[1] **bahussutā.** Tameva dhammaṁ dhārentīti **dhammadharā.** Atha vā pariyattibahussutā ceva paṭivedhabahussutā ca. Pariyattipaṭivedhadhammānaṁyeva dhāraṇato dhammadharāti evamettha attho daṭṭhabbo. **Dhammānudhammapaṭipannā**ti ariyadhammassa anudhammabhūtaṁ vipassanādhammaṁ paṭipannā. **Sāmīcippaṭipannā**ti anucchavikapaṭipadaṁ paṭipannā. **Anudhammacārino**ti anudhammacaraṇasīlā. **Sakaṁ ācariyakan**ti attano ācariyavādaṁ. **Ācikkhissantī**ti-ādīni sabbāni aññamaññassa vevacanāni. **Sahadhammenā**ti sahetukena sakāraṇena vacanena. **Sappāṭihāriyan**ti yāva na niyyānikaṁ katvā dhammaṁ desessanti.

Brahmacariyanti sikkhattayasaṅgahitaṁ sakalaṁ sāsanabrahmacariyaṁ. **Iddhan**ti samiddhaṁ jhānassādavasena[2]. **Phītan**ti vuddhippattaṁ sabbapāliphullaṁ viya abhiññāya sampattivasena. **Vitthārikan**ti vitthataṁ tasmiṁ tasmiṁ disābhāge patiṭṭhitavasena. **Bāhujaññan**ti bahujanehi ñātaṁ paṭividdhaṁ mahājanābhisamayavasena. **Puthubhūtan**ti sabbākāravasena puthulabhāvappattaṁ. Kathaṁ? **Yāva devamanussehi suppakāsitan**ti, yattakā viññujātikā devā ceva manussā ca atthi, sabbehi suṭṭhu pakāsitanti attho.

Appossukkoti nirālayo. Tvaṁ hi pāpima aṭṭhamasattāhato paṭṭhāya “parinibbātu dāni bhante Bhagavā parinibbātu Sugato”ti viravanto āhiṇḍittha. Ajja dāni paṭṭhāya vigatussāho hohi, mā mayhaṁ parinibbānatthaṁ vāyāmaṁ karohīti vadati.

Āyusaṅkhāra-ossajjanavaṇṇanā

169. **Sato sampajāno āyusaṅkhāraṁ ossajī**ti[3] satiṁ sūpaṭṭhitaṁ katvā ñāṇena paricchinditvā āyusaṅkhāraṁ vissajji pajahi. Tattha na Bhagavā hatthena leḍḍuṁ viya āyusaṅkhāraṁ ossaji, temāsamattameva pana

1. Bahussutametesanti (Ka) 2. Jhānādivasena (Syā) 3. Ossajjīti (Syā, Ka)

"န တာဝါဟ"န္တိအာဒီနိ ဝတွာ ပဋိက္ခိပိ။ တံ သန္ဓာယ "ဘာသိတာ ခေါ ပနေသာ ဘန္တေ"တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **ဝိယတ္တာ**တိ မဂ္ဂဝသေန ဝိယတ္တာ။ တထေဝ ဝိနီတာ တထာ ဝိသာရဒါ။ **ဗဟုဿုတာ**တိ တေပိဋကဝသေန ဗဟု သုတမေတေသန္တိ[1] **ဗဟုဿုတာ**။ တမေဝ ဓမ္မံ ဓာရေန္တီတိ **ဓမ္မဓရာ**။ အထ ဝါ ပရိယတ္တိဗဟုဿုတာ စေဝ ပဋိဝေဓဗဟုဿုတာ စ။ ပရိယတ္တိပဋိဝေဓဓမ္မာနံယေဝ ဓာရဏတော ဓမ္မဓရာတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ **ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နာ**တိ အရိယဓမ္မဿ အနုဓမ္မဘူတံ ဝိပဿနာဓမ္မံ ပဋိပန္နာ။ **သာမီစိပ္ပဋိပန္နာ**တိ အနုစ္ဆဝိကပဋိပဒံ ပဋိပန္နာ။ **အနုဓမ္မစာရိနော**တိ အနုဓမ္မစရဏသီလာ။ **သကံ အာစရိယက**န္တိ အတ္တနော အာစရိယဝါဒံ။ **အာစိက္ခိဿန္တီ**တိအာဒီနိ သဗ္ဗာနိ အညမညဿ ဝေဝစနာနိ။ **သဟဓမ္မေနာ**တိ သဟေတုကေန သကာရဏေန ဝစနေန။ **သပ္ပါဋိဟာရိယ**န္တိ ယာဝ န နိယျာနိကံ ကတွာ ဓမ္မံ ဒေသေဿန္တိ။

ဗြဟ္မစရိယန္တိ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟိတံ သကလံ သာသနဗြဟ္မစရိယံ။ **ဣဒ္ဓ**န္တိ သမိဒ္ဓံ ဈာနဿာဒဝသေန[2]။ **ဖီတ**န္တိ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တံ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လံ ဝိယ အဘိညာယ သမ္ပတ္တိဝသေန။ **ဝိတ္ထာရိက**န္တိ ဝိတ္ထတံ တသ္မိံ တသ္မိံ ဒိသာဘာဂေ ပတိဋ္ဌိတဝသေန။ **ဗာဟုဇည**န္တိ ဗဟုဇနေဟိ ဉာတံ ပဋိဝိဒ္ဓံ မဟာဇနာဘိသမယဝသေန။ **ပုထုဘူတ**န္တိ သဗ္ဗာကာရဝသေန ပုထုလဘာဝပ္ပတ္တံ။ ကထံ? **ယာဝ ဒေဝမနုဿေဟိ သုပ္ပကာသိတ**န္တိ၊ ယတ္တကာ ဝိညုဇာတိကာ ဒေဝါ စေဝ မနုဿာ စ အတ္ထိ၊ သဗ္ဗေဟိ သုဋ္ဌု ပကာသိတန္တိ အတ္ထော။

အပ္ပေါဿုက္ကောတိ နိရာလယော။ တွံ ဟိ ပါပိမ အဋ္ဌမသတ္တာဟတော ပဋ္ဌာယ "ပရိနိဗ္ဗာတု ဒါနိ ဘန္တေ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗာတု သုဂတော"တိ ဝိရဝန္တော အာဟိဏ္ဍိတ္ထ။ အဇ္ဇ ဒါနိ ပဋ္ဌာယ ဝိဂတုဿာဟော ဟောဟိ၊ မာ မယှံ ပရိနိဗ္ဗာနတ္ထံ ဝါယာမံ ကရောဟီတိ ဝဒတိ။

အာယုသင်္ခါရဩဿဇ္ဇနဝဏ္ဏနာ

၁၆၉။ **သတော သမ္ပဇာနော အာယုသင်္ခါရံ ဩဿဇီ**တိ[3] သတိံ သူပဋ္ဌိတံ ကတွာ ဉာဏေန ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ အာယုသင်္ခါရံ ဝိဿဇ္ဇိ ပဇဟိ။ တတ္ထ န ဘဂဝါ ဟတ္ထေန လေဍ္ဍုံ ဝိယ အာယုသင်္ခါရံ ဩဿဇိ၊ တေမာသမတ္တမေဝ ပန

၁-ဗဟုဿုတမေတေသန္တိ (က) ၂-ဈာနာဒိဝသေန (သျာ) ၃-ဩဿဇ္ဇီတိ (သျာ၊ က)

samāpattiṁ samāpajjitvā tato paraṁ na samāpajjissāmīti cittaṁ uppādesi, taṁ sandhāya vuttaṁ “ossajī”ti. “Ussajjī”tipi pāṭho. **Mahābhūmicālo**ti mahanto pathavīkampo. Tadā kira dasasahassī lokadhātu kampittha. **Bhiṁsanako**ti bhayajanako. **Devadundubhiyo ca phaliṁsū**ti devabheriyo phaliṁsu, devo sukkhagajjitaṁ gajji, akālavijjulatā niccharimsu, khaṇikavassaṁ vassīti vuttaṁ hoti.

Udānaṁ udānesīti kasmā udānesi. Koci nāma vadeyya “Bhagavā pacchato pacchato anubandhitvā ‘parinibbāyatha bhante, parinibbāyatha bhante’ti upadduto bhayena āyusaṅkhāraṁ vissajjesī”ti. “Tassokāso mā hotu, bhītassa udānaṁ nāma natthī”ti etassa dīpanatthaṁ pītivegavissaṭṭhaṁ udānaṁ udānesi.

Tattha sabbesaṁ soṇasiṅgālādīnampi paccakkhabhāvato tulitaṁ paricchinnanti tulaṁ. Kiṁ taṁ? Kāmāvacarakammaṁ. Na tulaṁ, na vā tulaṁ sadisamassa aññaṁ lokiyaṁ kammaṁ atthīti **atulaṁ**. Kiṁ taṁ? Mahaggatakammaṁ. Atha vā kāmāvacararūpāvacaraṁ tulaṁ, arūpāvacaraṁ atulaṁ. Appavipākaṁ vā tulaṁ, bahuvipākaṁ atulaṁ. **Sambhavan**ti sambhavassa hetubhūtaṁ, piṇḍakārakaṁ rāsikārakanti attho. **Bhavasaṅkhāran**ti punabbhavasaṅkhāraṇakaṁ. **Avassajī**ti vissajjesi. **Munī**ti Buddhamuni. **Ajjhattarato**ti niyakajjhattarato. **Samāhito**ti upacārappanāsamādhivasena samāhito. **Abhindi kavacamivā**ti kavacaṁ viya abhindi. **Attasambhavan**ti attani sañjātaṁ kilesaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti “savipākaṭṭhena sambhavaṁ, bhavābhisaṅkhāraṇaṭṭhena bhavasaṅkhāranti ca laddhanāmaṁ tulātulasaṅkhātaṁ lokiyakammañca ossaji. Saṅgāmasīse mahāyodho kavacaṁ viya attasambhavaṁ kilesañca ajjhattarato samāhito hutvā abhindī”ti.

Atha vā **tulan**ti tulanto tīrento. **Atulañca sambhavan**ti nibbānañceva sambhavañca. **Bhavasaṅkhāran**ti bhavagāmikammaṁ. **Avassaji Munī**ti “pañcakkhandhā aniccā, pañcannaṁ khandhānaṁ nirodho nibbānaṁ niccan”ti-ādinā[1] nayena tulayanto Buddhamuni bhave ādīnavaṁ, nibbāne ca ānisaṁsaṁ disvā taṁ khandhānaṁ mūlabhūtaṁ bhavasaṅkhārakammaṁ “kammakkhayāya saṁvattatī”ti[2] evaṁ vuttena kammakkhayakarena ariyamaggena avassaji. Kathaṁ? Ajjhattarato samāhito abhindi kavacamiva

1. Khu 9. 411 piṭṭhe Pāḷiṁ nissitaṁ.
2. Ma 2. 52; Aṁ 1. 553 piṭṭhesu.

သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ တတော ပရံ န သမာပဇ္ဇိဿာမီတိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေသိ၊ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ဩဿဇီ”တိ။ “ဥဿဇ္ဇီ”တိပိ ပါဌော။ **မဟာဘူမိစာလော**တိ မဟန္တော ပထဝီကမ္ပော။ တဒါ ကိရ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ကမ္ပိတ္ထ။ **ဘိံသနကော**တိ ဘယဇနကော။ **ဒေဝဒုန္ဒုဘိယော စ ဖလိံသူ**တိ ဒေဝဘေရိယော ဖလိံသု၊ ဒေဝေါ သုက္ခဂဇ္ဇိတံ ဂဇ္ဇိ၊ အကာလဝိဇ္ဇုလတာ နိစ္ဆရိံသု၊ ခဏိကဝဿံ ဝဿီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ဥဒါနံ ဥဒါနေသီတိ ကသ္မာ ဥဒါနေသိ။ ကောစိ နာမ ဝဒေယျ “ဘဂဝါ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော အနုဗန္ဓိတွာ ‘ပရိနိဗ္ဗာယထ ဘန္တေ၊ ပရိနိဗ္ဗာယထ ဘန္တေ’တိ ဥပဒ္ဒုတော ဘယေန အာယုသင်္ခါရံ ဝိဿဇ္ဇေသီ”တိ။ “တဿောကာသော မာ ဟောတု၊ ဘီတဿ ဥဒါနံ နာမ နတ္ထီ”တိ ဧတဿ ဒီပနတ္ထံ ပီတိဝေဂဝိဿဋ္ဌံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။

တတ္ထ သဗ္ဗေသံ သောဏသိင်္ဂါလာဒီနမ္ပိ ပစ္စက္ခဘာဝတော တုလိတံ ပရိစ္ဆိန္နန္တိ တုလံ။ ကိံ တံ? ကာမာဝစရကမ္မံ။ န တုလံ, န ဝါ တုလံ သဒိသမဿ အညံ လောကိယံ ကမ္မံ အတ္ထီတိ **အတုလံ။** ကိံ တံ? မဟဂ္ဂတကမ္မံ။ အထ ဝါ ကာမာဝစရရူပါဝစရံ တုလံ၊ အရူပါဝစရံ အတုလံ။ အပ္ပဝိပါကံ ဝါ တုလံ၊ ဗဟုဝိပါကံ အတုလံ။ **သမ္ဘဝ**န္တိ သမ္ဘဝဿ ဟေတုဘူတံ၊ ပိဏ္ဍကာရကံ ရာသိကာရကန္တိ အတ္ထော။ **ဘဝသင်္ခါရ**န္တိ ပုနဗ္ဘဝသင်္ခါရဏကံ။ **အဝဿဇီ**တိ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ **မုနီ**တိ ဗုဒ္ဓမုနိ။ **အဇ္ဈတ္တရတော**တိ နိယကဇ္ဈတ္တရတော။ **သမာဟိတော**တိ ဥပစာရပ္ပနာသမာဓိဝသေန သမာဟိတော။ **အဘိန္ဒိ ကဝစမိဝါ**တိ ကဝစံ ဝိယ အဘိန္ဒိ။ **အတ္တသမ္ဘဝ**န္တိ အတ္တနိ သဉ္ဇာတံ ကိလေသံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ “သဝိပါကဋ္ဌေန သမ္ဘဝံ, ဘဝါဘိသင်္ခါရဏဋ္ဌေန ဘဝသင်္ခါရန္တိ စ လဒ္ဓနာမံ တုလာတုလသင်္ခါတံ လောကိယကမ္မဉ္စ ဩဿဇိ။ သင်္ဂါမသီသေ မဟာယောဓော ကဝစံ ဝိယ အတ္တသမ္ဘဝံ ကိလေသဉ္စ အဇ္ဈတ္တရတော သမာဟိတော ဟုတွာ အဘိန္ဒီ”တိ။

အထ ဝါ **တုလ**န္တိ တုလေန္တော တီရေန္တော။ **အတုလဉ္စ သမ္ဘဝ**န္တိ နိဗ္ဗာနဉ္စေဝ သမ္ဘဝဉ္စ။ **ဘဝသင်္ခါရ**န္တိ ဘဝဂါမိကမ္မံ။ **အဝဿဇိ မုနီ**တိ “ပဉ္စက္ခန္ဓာ အနိစ္စာ၊ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ နိရောဓော နိဗ္ဗာနံ နိစ္စ”န္တိအာဒိနာ[၁] နယေန တုလယန္တော ဗုဒ္ဓမုနိ ဘဝေ အာဒီနဝံ, နိဗ္ဗာနေ စ အာနိသံသံ ဒိသွာ တံ ခန္ဓာနံ မူလဘူတံ ဘဝသင်္ခါရကမ္မံ “ကမ္မက္ခယာယ သံဝတ္တတီ”တိ[၂] ဧဝံ ဝုတ္တေန ကမ္မက္ခယကရေန အရိယမဂ္ဂေန အဝဿဇိ။ ကထံ? အဇ္ဈတ္တရတော သမာဟိတော အဘိန္ဒိ ကဝစမိဝ

၁-ခု ၉-၄၁၁-ပိဋ္ဌေ ပါဠိံ နိဿိတံ။
၂-မ ၂-၅၂၊ အံ ၁-၅၅၃-ပိဋ္ဌေသု။

attani sambhavaṁ. So hi vipassanāvasena ajjhattarato samathavasena samāhitoti evaṁ pubbabhāgato paṭṭhāya samathavipassanābalena kavacamiva attabhāvaṁ pariyonandhitvā ṭhitaṁ, attani sambhavattā “attasambhavan”ti laddhanāmaṁ sabbakilesajālaṁ abhindi. Kilesābhāvena ca katakammaṁ appaṭisandhikattā avassaṭṭhaṁ nāma hotīti evaṁ kilesappahānena kammaṁ pajahi, pahīnakilesassa ca bhayaṁ nāma natthi, tasmā abhītova āyusaṅkhāraṁ ossaji, abhītabhāvañāpanatthañca udānaṁ udānesīti veditabbo.

Mahābhūmicālavaṇṇanā

171. **Yaṁ mahāvātā**ti yena samayena yasmiṁ vā samaye mahāvātā vāyanti, mahāvātā vāyantāpi ukkhepakavātā nāma uṭṭhahanti, te vāyantā saṭṭhisahassādhikanavayojanasatasahassabahalaṁ udakasandhārakaṁ vātaṁ upacchindanti, tato ākāse udakaṁ bhassati, tasmiṁ bhassante pathavī bhassati. Puna vāto attano balena antodhamakaraṇe viya udakaṁ ābandhitvā gaṇhāti, tato udakaṁ uggacchati, tasmiṁ uggacchante pathavī uggacchati. Evaṁ udakaṁ kampitaṁ pathaviṁ kampeti. Etañca[1] kampanaṁ yāva ajjakālāpi hotiyeva, bahalabhāvena[2] pana na ogacchanuggacchanaṁ paññāyati.

Mahiddhiko mahānubhāvoti ijjhanassa mahantatāya mahiddhiko anubhavitabbassa mahantatāya mahānubhāvo. **Parittā**ti dubbalā. **Appamāṇā**ti balavā. **So imaṁ pathaviṁ kampetī**ti so iddhiṁ nibbattetvā saṁvejento[3] Mahāmoggallāno viya, vīmaṁsanto vā Mahānāgattherassa bhāgineyyo Saṁgharakkhitasāmaṇero viya pathaviṁ kampeti. So kirāyasmā khuraggeyeva arahattaṁ patvā cintesi “atthi nu kho koci bhikkhu, yena pabbajitadivaseyeva arahattaṁ patvā Vejayanto pāsādo kampitapubbo”ti. Tato “natthi koci”ti ñatvā “ahaṁ kampessāmī”ti abhiññābalena Vejayantamatthake ṭhatvā pādena paharitvā kampetuṁ nāsakkhi. Atha naṁ Sakkassa nāṭakitthiyo āhaṁsu “putta Saṁgharakkhita tvaṁ pūtigandheneva sīsena vejayantaṁ kampetuṁ icchasi, suppatiṭṭhito tāta pāsādo, kathaṁ kampetuṁ sakkhissasī”ti.

1. Evañca (Syā) 2. Bahulabhāvena (Ka) 3. Saṁvejento vā (Syā)

အတ္တနိ သမ္ဘဝံ။ သော ဟိ ဝိပဿနာဝသေန အဇ္ဈတ္တရတော သမထဝသေန သမာဟိတောတိ ဧဝံ ပုဗ္ဗဘာဂတော ပဋ္ဌာယ သမထဝိပဿနာဗလေန ကဝစမိဝ အတ္တဘာဝံ ပရိယောနန္ဓိတွာ ဌိတံ, အတ္တနိ သမ္ဘဝတ္တာ “အတ္တသမ္ဘဝ”န္တိ လဒ္ဓနာမံ သဗ္ဗကိလေသဇာလံ အဘိန္ဒိ။ ကိလေသာဘာဝေန စ ကတကမ္မံ အပ္ပဋိသန္ဓိကတ္တာ အဝဿဋ္ဌံ နာမ ဟောတီတိ ဧဝံ ကိလေသပ္ပဟာနေန ကမ္မံ ပဇဟိ၊ ပဟီနကိလေသဿ စ ဘယံ နာမ နတ္ထိ၊ တသ္မာ အဘီတောဝ အာယုသင်္ခါရံ ဩဿဇိ၊ အဘီတဘာဝဉာပနတ္ထဉ္စ ဥဒါနံ ဥဒါနေသီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

မဟာဘူမိစာလဝဏ္ဏနာ

၁၇၁။ **ယံ မဟာဝါတာ**တိ ယေန သမယေန ယသ္မိံ ဝါ သမယေ မဟာဝါတာ ဝါယန္တိ၊ မဟာဝါတာ ဝါယန္တာပိ ဥက္ခေပကဝါတာ နာမ ဥဋ္ဌဟန္တိ၊ တေ ဝါယန္တာ သဋ္ဌိသဟဿာဓိကနဝယောဇနသတသဟဿဗဟလံ ဥဒကသန္ဓာရကံ ဝါတံ ဥပစ္ဆိန္ဒန္တိ၊ တတော အာကာသေ ဥဒကံ ဘဿတိ၊ တသ္မိံ ဘဿန္တေ ပထဝီ ဘဿတိ။ ပုန ဝါတော အတ္တနော ဗလေန အန္တောဓမကရဏေ ဝိယ ဥဒကံ အာဗန္ဓိတွာ ဂဏှာတိ၊ တတော ဥဒကံ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ၊ တသ္မိံ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တေ ပထဝီ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ ဧဝံ ဥဒကံ ကမ္ပိတံ ပထဝိံ ကမ္ပေတိ။ ဧတဉ္စ[၁] ကမ္ပနံ ယာဝဇ္ဇကာလာပိ ဟောတိယေဝ၊ ဗဟလဘာဝေန[၂] ပန န ဩဂစ္ဆနုဂ္ဂစ္ဆနံ ပညာယတိ။

မဟိဒ္ဓိကော မဟာနုဘာဝေါတိ ဈာနဿ မဟန္တတာယ မဟိဒ္ဓိကော အနုဘဝိတဗ္ဗဿ မဟန္တတာယ မဟာနုဘာဝေါ။ **ပရိတ္တာ**တိ ဒုဗ္ဗလာ။ **အပ္ပမာဏာ**တိ ဗလဝါ။ **သော ဣမံ ပထဝိံ ကမ္ပေတီ**တိ သော ဣဒ္ဓိံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ သံဝေဇေန္တော[၃] မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဝိယ, ဝီမံသန္တော ဝါ မဟာနာဂတ္ထေရဿ ဘာဂိနေယျော သံဃရက္ခိတသာမဏေရော ဝိယ ပထဝိံ ကမ္ပေတိ။ သော ကိရာယသ္မာ ခုရဂ္ဂေယေဝ အရဟတ္တံ ပတွာ စိန္တေသိ ‘‘အတ္ထိ နု ခေါ ကောစိ ဘိက္ခု၊ ယေန ပဗ္ဗဇိတဒိဝသေယေဝ အရဟတ္တံ ပတွာ ဝေဇယန္တော ပါသာဒေါ ကမ္ပိတပုဗ္ဗော”တိ။ တတော “နတ္ထိ ကောစိ’’တိ ဉတွာ “အဟံ ကမ္ပေဿာမီ”တိ အဘိညာဗလေန ဝေဇယန္တမတ္ထကေ ဌတွာ ပါဒေန ပဟရိတွာ ကမ္ပေတုံ နာသက္ခိ။ အထ နံ သက္ကဿ နာဋကိတ္ထိယော အာဟံသု “ပုတ္တ သံဃရက္ခိတ တွံ ပူတိဂန္ဓေနေဝ သီသေန ဝေဇယန္တံ ကမ္ပေတုံ ဣစ္ဆသိ၊ သုပ္ပတိဋ္ဌိတော တာတ ပါသာဒေါ၊ ကထံ ကမ္ပေတုံ သက္ခိဿသီ’’တိ။

၁-ဧဝဉ္စ (သျာ) ၂-ဗဟုလဘာဝေန (က) ၃-သံဝေဇေန္တော ဝါ (သျာ)

Sāmaṇero “imā devatā mayā saddhiṁ keḷiṁ karonti, ahaṁ kho pana ācariyaṁ nālatthaṁ, kahaṁ nu kho me ācariyo Sāmuddikamahānāgatthero”ti āvajjento mahāsamudde udakaleṇaṁ māpetvā divāvihāraṁ nisinnoti ñatvā tattha gantvā theraṁ vanditvā aṭṭhāsi. Tato naṁ thero “kiṁ tāta Saṁgharakkhita asikkhitvāva yuddhaṁ paviṭṭhosī”ti vatvā “nāsakkhi tāta Vejayantaṁ kampetun”ti pucchi. Ācariyaṁ bhante nālatthanti. Atha naṁ thero “tāta tumhādise akampente ko añño kampessati, diṭṭhapubbaṁ te tāta udakapiṭṭhe gomayakhaṇḍaṁ pilavantaṁ[1], tāta kapallakapūvaṁ pacantā antantena paricchindanti, iminā opammena jānāhī”ti āha. So “vaṭṭissati bhante ettakenā”ti vatvā pāsādena patiṭṭhitokāsaṁ udakaṁ hotūti adhiṭṭhāya Vejayantābhimukho agamāsi.

Devadhītaro taṁ disvā “ekavāraṁ lajjitvā gato, punapi sāmaṇero eti, punapi etī”ti vadiṁsu. Sakko devarājā “mā mayhaṁ puttena saddhiṁ kathayittha, idāni tena ācariyo laddho, khaṇena pāsādaṁ kampessatī”ti āha. Sāmaṇeropi pādaṅguṭṭhena pāsādathūpikaṁ pahari. Pāsādo catūhi disāhi oṇamati. Devatā “patiṭṭhātuṁ dehi tāta pāsādassa, patiṭṭhātuṁ dehi tāta pāsādassā”ti viraviṁsu. Sāmaṇero pāsādaṁ yathāṭhāne ṭhapetvā pāsādamatthake ṭhatvā udānaṁ udānesi—

Ajjevāhaṁ pabbajito, ajja pattāsavakkhayaṁ.
Ajja kampemi pāsādaṁ, aho Buddhassuḷāratā.

Ajjevāhaṁ pabbajito -pa- aho dhammassuḷāratā.
Ajjevāhaṁ pabbajito -pa- aho saṁghassuḷāratāti.

Ito paresu chasu pathavīkampesu yaṁ vattabbaṁ, taṁ Mahāpadāne vuttameva.

Iti imesu aṭṭhasu pathavīkampesu paṭhamo dhātukopena[2], dutiyo iddhānubhāvena, tatiyacatutthā puññatejena, pañcamo ñāṇatejena, chaṭṭho sādhukāradānavasena, sattamo kāruññabhāvena, aṭṭhamo ārodanena. Mātukucchiṁ okkamante ca tato nikkhamante ca mahāsatte tassa puññatejena pathavī akampittha. Abhisambodhiyaṁ ñāṇatejena

1. Plavantaṁ (Ka)
2. Dhātukkhobhena (Ka)

သာမဏေရော “ဣမာ ဒေဝတာ မယာ သဒ္ဓိံ ကေဠိံ ကရောန္တိ၊ အဟံ ခေါ ပန အာစရိယံ နာလတ္ထံ၊ ကဟံ နု ခေါ မေ အာစရိယော သာမုဒ္ဒိကမဟာနာဂတ္ထေရော”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကလေဏံ မာပေတွာ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသိန္နောတိ ဉတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ တတော နံ ထေရော “ကိံ တာတ သံဃရက္ခိတ အသိက္ခိတွာဝ ယုဒ္ဓံ ပဝိဋ္ဌောသီ”တိ ဝတွာ “နာသက္ခိ တာတ ဝေဇယန္တံ ကမ္ပေတု”န္တိ ပုစ္ဆိ။ အာစရိယံ ဘန္တေ နာလတ္ထန္တိ။ အထ နံ ထေရော “တာတ တုမှာဒိသေ အကမ္ပေန္တေ ကော အညော ကမ္ပေဿတိ၊ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ တေ တာတ ဥဒကပိဋ္ဌေ ဂေါမယခဏ္ဍံ ပိလဝန္တံ[၁]၊ တာတ ကပလ္လကပူဝံ ပစန္တာ အန္တန္တေန ပရိစ္ဆိန္ဒန္တိ၊ ဣမိနာ ဩပမ္မေန ဇာနာဟီ”တိ အာဟ။ သော “ဝဋ္ဋိဿတိ ဘန္တေ ဧတ္တကေနာ”တိ ဝတွာ ပါသာဒေန ပတိဋ္ဌိတောကာသံ ဥဒကံ ဟောတူတိ အဓိဋ္ဌာယ ဝေဇယန္တာဘိမုခေါ အဂမာသိ။

ဒေဝဓီတရော တံ ဒိသွာ “ဧကဝါရံ လဇ္ဇိတွာ ဂတော၊ ပုနပိ သာမဏေရော ဧတိ၊ ပုနပိ ဧတီ”တိ ဝဒိံသု။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ “မာ မယှံ ပုတ္တေန သဒ္ဓိံ ကထယိတ္ထ၊ ဣဒါနိ တေန အာစရိယော လဒ္ဓေါ၊ ခဏေန ပါသာဒံ ကမ္ပေဿတီ”တိ အာဟ။ သာမဏေရောပိ ပါဒင်္ဂုဋ္ဌေန ပါသာဒထူပိကံ ပဟရိ။ ပါသာဒေါ စတူဟိ ဒိသာဟိ ဩဏမတိ။ ဒေဝတာ “ပတိဋ္ဌာတုံ ဒေဟိ တာတ ပါသာဒဿ၊ ပတိဋ္ဌာတုံ ဒေဟိ တာတ ပါသာဒဿာ”တိ ဝိရဝိံသု။ သာမဏေရော ပါသာဒံ ယထာဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ ပါသာဒမတ္ထကေ ဌတွာ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ—

အဇ္ဇေဝါဟံ ပဗ္ဗဇိတော၊ အဇ္ဇ ပတ္တာသဝက္ခယံ။
အဇ္ဇ ကမ္ပေမိ ပါသာဒံ၊ အဟော ဗုဒ္ဓဿုဠာရတာ။

အဇ္ဇေဝါဟံ ပဗ္ဗဇိတော။ပ။ အဟော ဓမ္မဿုဠာရတာ။
အဇ္ဇေဝါဟံ ပဗ္ဗဇိတော။ပ။ အဟော သံဃဿုဠာရတာတိ။

ဣတော ပရေသု ဆသု ပထဝီကမ္ပေသု ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ မဟာပဒါနေ ဝုတ္တမေဝ။

ဣတိ ဣမေသု အဋ္ဌသု ပထဝီကမ္ပေသု ပဌမော ဓာတုကောပေန[၂]၊ ဒုတိယော ဣဒ္ဓါနုဘာဝေန၊ တတိယစတုတ္ထာ ပုညတေဇေန၊ ပဉ္စမော ဉာဏတေဇေန၊ ဆဋ္ဌော သာဓုကာရဒါနဝသေန၊ သတ္တမော ကာရုညဘာဝေန၊ အဋ္ဌမော အာရောဒနေန။ မာတုကုစ္ဆိံ ဩက္ကမန္တေ စ တတော နိက္ခမန္တေ စ မဟာသတ္တေ တဿ ပုညတေဇေန ပထဝီ အကမ္ပိတ္ထ။ အဘိသမ္ဗောဓိယံ ဉာဏတေဇေန

၁-ပ္လဝန္တံ (က)
၂-ဓာတုက္ခောဘေန (က)

abhihatā hutvā akampittha. Dhammacakkappavattane sādhukārabhāvasaṇṭhitā sādhukāraṁ dadamānā akampittha. Āyusaṅkhārossajjane kāruññasabhāvasaṇṭhitā cittasaṅkhobhaṁ asahamānā akampittha. Parinibbāne ārodanavegatunnā hutvā akampittha. Ayaṁ panattho pathavīdevatāya vasena veditabbo, mahābhūtapathaviyā panetaṁ natthi acetanattāti.

Ime kho Ānanda aṭṭha hetūti ettha **ime**ti niddiṭṭhanidassanaṁ. Ettāvatā ca panāyasmā Ānando "addhā ajja Bhagavatā āyusaṅkhāro ossaṭṭho"ti sallakkhesi. Bhagavā pana sallakkhitabhāvaṁ jānantopi okāsaṁ adatvāva aññānipi aṭṭhakāni sampiṇḍento "aṭṭha kho imā"ti-ādimāha.

Aṭṭhaparisavaṇṇanā

172. Tattha **anekasataṁ khattiyaparisan**ti Bimbisārasamāgamañātisamāgamalicchavīsamāgamādisadisaṁ, sā pana aññesu cakkavāḷesupi labbhateyeva. **Sallapitapubban**ti ālāpasallāpo katapubbo. **Sākacchā**ti dhammasākacchāpi samāpajjitapubbā. **Yādisako tesaṁ vaṇṇo**ti te odātāpi honti kāḷāpi maṅguracchavīpi, Satthā suvaṇṇavaṇṇova. Idaṁ pana saṇṭhānaṁ paṭicca kathitaṁ. Saṇṭhānampi ca kevalaṁ tesaṁ paññāyatiyeva[1], na pana Bhagavā milakkhusadiso[2] hoti nāpi āmuttamaṇikuṇḍalo, Buddhaveseneva nisīdati. Te pana attano samānasaṇṭhānameva passanti. **Yādisako tesaṁ saro**ti te chinnassarāpi honti gaggarassarāpi kākassarāpi, Satthā brahmassarova. Idaṁ pana bhāsantaraṁ sandhāya kathitaṁ. Sacepi hi Satthā rājāsane nisinno katheti, "ajja rājā madhurena sarena kathetī"ti tesaṁ hoti. Kathetvā pakkante pana Bhagavati puna rājānaṁ āgataṁ disvā "ko nu kho ayan"ti vīmaṁsā uppajjati. Tattha **ko nu kho ayan**ti imasmiṁ ṭhāne idāneva Māgadhabhāsāya Sīhaḷabhāsāya madhurenākārena kathento ko nu kho ayaṁ antarahito, kiṁ devo, udāhu manussoti evaṁ vīmaṁsantāpi na jānantīti attho. Kimatthaṁ panevaṁ ajānantānaṁ dhammaṁ desetīti.

1. Paññātamattameva (?) 2. Milakkhasadiso (Syā)

အဘိဟတာ ဟုတွာ အကမ္ပိတ္ထ။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနေ သာဓုကာရဘာဝသဏ္ဌိတာ သာဓုကာရံ ဒဒမာနာ အကမ္ပိတ္ထ။ အာယုသင်္ခါရောဿဇ္ဇနေ ကာရုညသဘာဝသဏ္ဌိတာ စိတ္တသင်္ခေါဘံ အသဟမာနာ အကမ္ပိတ္ထ။ ပရိနိဗ္ဗာနေ အာရောဒနဝေဂတုန္နာ ဟုတွာ အကမ္ပိတ္ထ။ အယံ ပနတ္ထော ပထဝီဒေဝတာယ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော၊ မဟာဘူတပထဝိယာ ပနေတံ နတ္ထိ အစေတနတ္တာတိ။

ဣမေ ခေါ အာနန္ဒ အဋ္ဌ ဟေတူတိ ဧတ္ထ **ဣမေ**တိ နိဒ္ဒိဋ္ဌနိဒဿနံ။ ဧတ္တာဝတာ စ ပနာယသ္မာ အာနန္ဒော "အဒ္ဓါ အဇ္ဇ ဘဂဝတာ အာယုသင်္ခါရော ဩဿဋ္ဌော"တိ သလ္လက္ခေသိ။ ဘဂဝါ ပန သလ္လက္ခိတဘာဝံ ဇာနန္တောပိ ဩကာသံ အဒတွာဝ အညာနိပိ အဋ္ဌကာနိ သမ္ပိဏ္ဍေန္တော "အဋ္ဌ ခေါ ဣမာ"တိ-အာဒိမာဟ။

အဋ္ဌပရိသဝဏ္ဏနာ

၁၇၂။ တတ္ထ **အနေကသတံ ခတ္တိယပရိသ**န္တိ ဗိမ္ဗိသာရသမာဂမညာတိသမာဂမလိစ္ဆဝီသမာဂမာဒိသဒိသံ၊ သာ ပန အညေသု စက္ကဝါဠေသုပိ လဗ္ဘတေယေဝ။ **သလ္လပိတပုဗ္ဗ**န္တိ အာလာပသလ္လာပေါ ကတပုဗ္ဗော။ **သာကစ္ဆာ**တိ ဓမ္မသာကစ္ဆာပိ သမာပဇ္ဇိတပုဗ္ဗာ။ **ယာဒိသကော တေသံ ဝဏ္ဏော**တိ တေ ဩဒါတာပိ ဟောန္တိ ကာဠာပိ မင်္ဂုရစ္ဆဝီပိ၊ သတ္ထာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏောဝ။ ဣဒံ ပန သဏ္ဌာနံ ပဋိစ္စ ကထိတံ။ သဏ္ဌာနမ္ပိ စ ကေဝလံ တေသံ ပညာယတိယေဝ[၁]၊ န ပန ဘဂဝါ မိလက္ခုသဒိသော[၂] ဟောတိ နာပိ အာမုတ္တမဏိကုဏ္ဍလော၊ ဗုဒ္ဓဝေသေနေဝ နိသီဒတိ။ တေ ပန အတ္တနော သမာနသဏ္ဌာနမေဝ ပဿန္တိ။ **ယာဒိသကော တေသံ သရော**တိ တေ ဆိန္နဿရာပိ ဟောန္တိ ဂဂ္ဂရဿရာပိ ကာကဿရာပိ၊ သတ္ထာ ဗြဟ္မဿရောဝ။ ဣဒံ ပန ဘာသန္တရံ သန္ဓာယ ကထိတံ။ သစေပိ ဟိ သတ္ထာ ရာဇာသနေ နိသိန္နော ကထေတိ၊ "အဇ္ဇ ရာဇာ မဓုရေန သရေန ကထေတီ"တိ တေသံ ဟောတိ။ ကထေတွာ ပက္ကန္တေ ပန ဘဂဝတိ ပုန ရာဇာနံ အာဂတံ ဒိသွာ "ကော နု ခေါ အယ"န္တိ ဝီမံသာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တတ္ထ **ကော နု ခေါ အယ**န္တိ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဣဒါနေဝ မာဂဓဘာသာယ သီဟဠဘာသာယ မဓုရေနာကာရေန ကထေန္တော ကော နု ခေါ အယံ အန္တရဟိတော၊ ကိံ ဒေဝေါ, ဥဒါဟု မနုဿောတိ ဧဝံ ဝီမံသန္တာပိ န ဇာနန္တီတိ အတ္ထော။ ကိမတ္ထံ ပနေဝံ အဇာနန္တာနံ ဓမ္မံ ဒေသေတီတိ။

၁-ပညာတမတ္တမေဝ (?) ၂-မိလက္ခသဒိသော (သျာ)

Vāsanatthāya. Evaṁ sutopi hi dhammo anāgate paccayo hotiyevāti anāgataṁ paṭicca deseti. **Anekasataṁ brāhmaṇaparisan**ti-ādīnampi Soṇadaṇḍakūṭadaṇḍasamāgamādivasena ceva aññacakkavāḷavasena ca sambhavo veditabbo.

Imā pana aṭṭha parisā Bhagavā kimatthaṁ āhari? Abhītabhāvadassanatthameva. Imā kira āharitvā evamāha "Ānanda imāpi aṭṭha parisā upasaṅkamitvā dhammaṁ desentassa Tathāgatassa bhayaṁ vā sārajjaṁ vā natthi, māraṁ pana ekakaṁ disvā Tathāgato bhāyeyyāti ko evaṁ saññaṁ uppādetumarahati. Abhīto Ānanda Tathāgato acchambhī sato sampajāno āyusaṅkhāraṁ ossajī"ti.

Aṭṭha-abhibhāyatanavaṇṇanā

173. **Abhibhāyatanānī**ti abhibhavanakāraṇāni. Kiṁ abhibhavanti? Paccanīkadhammepi ārammaṇānipi. Tāni hi paṭipakkhabhāvena paccanīkadhamme abhibhavanti, puggalassa ñāṇuttariyatāya ārammaṇāni.

Ajjhattaṁ rūpasaññīti-ādīsu pana ajjhattarūpe parikammavasena ajjhattaṁ rūpasaññī nāma hoti. Ajjhattañhi nīlaparikammaṁ karonto kese vā pitte vā akkhitārakāya vā karoti. Pītaparikammaṁ karonto mede vā chaviyā vā hatthapādapiṭṭhesu vā akkhīnaṁ pītakaṭṭhāne vā karoti. Lohitaparikammaṁ karonto maṁse vā lohite vā jivhāya vā akkhīnaṁ rattaṭṭhāne vā karoti. Odātaparikammaṁ karonto aṭṭhimhi vā dante vā nakhe vā akkhīnaṁ setaṭṭhāne vā karoti. Taṁ pana sunīlaṁ supītaṁ sulohitakaṁ su-odātakaṁ na hoti, avisuddhameva hoti.

Eko bahiddhā rūpāni passatīti yassevaṁ[1] parikammaṁ ajjhattaṁ uppannaṁ hoti, nimittaṁ pana bahiddhā, so evaṁ ajjhattaṁ parikammassa bahiddhā ca appanāya vasena "ajjhattaṁ rūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passatī"ti vuccati. **Parittānī**ti avaḍḍhitāni. **Suvaṇṇadubbaṇṇānī**ti suvaṇṇāni vā honti dubbaṇṇāni vā, parittavaseneva idaṁ abhibhāyatanaṁ vuttanti veditabbaṁ. **Tāni abhibhuyyā**ti yathā nāma sampannagahaṇiko kaṭacchumattaṁ bhattaṁ labhitvā

1. Yassetaṁ (Syā, Ka)

ဝါသနတ္ထာယ။ ဧဝံ သုတောပိ ဟိ ဓမ္မော အနာဂတေ ပစ္စယော ဟောတိယေဝါတိ အနာဂတံ ပဋိစ္စ ဒေသေတိ။ **အနေကသတံ ဗြာဟ္မဏပရိသန္တိ**-အာဒီနမ္ပိ သောဏဒဏ္ဍကူဋဒဏ္ဍသမာဂမာဒိဝသေန စေဝ အညစက္ကဝါဠဝသေန စ သမ္ဘဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဣမာ ပန အဋ္ဌ ပရိသာ ဘဂဝါ ကိမတ္ထံ အာဟရိ? အဘီတဘာဝဒဿနတ္ထမေဝ။ ဣမာ ကိရ အာဟရိတွာ ဧဝမာဟ "အာနန္ဒ ဣမာပိ အဋ္ဌ ပရိသာ ဥပသင်္ကမိတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တဿ တထာဂတဿ ဘယံ ဝါ သာရဇ္ဇံ ဝါ နတ္ထိ၊ မာရံ ပန ဧကကံ ဒိသွာ တထာဂတော ဘာယေယျာတိ ကော ဧဝံ သညံ ဥပ္ပါဒေတုမရဟတိ။ အဘီတော အာနန္ဒ တထာဂတော အစ္ဆမ္ဘီ သတော သမ္ပဇာနော အာယုသင်္ခါရံ ဩဿဇီ"တိ။

အဋ္ဌအဘိဘာယတနဝဏ္ဏနာ

၁၇၃။ **အဘိဘာယတနာနီ**တိ အဘိဘဝနကာရဏာနိ။ ကိံ အဘိဘဝန္တိ? ပစ္စနီကဓမ္မေပိ အာရမ္မဏာနိပိ။ တာနိ ဟိ ပဋိပက္ခဘာဝေန ပစ္စနီကဓမ္မေ အဘိဘဝန္တိ၊ ပုဂ္ဂလဿ ဉာဏုတ္တရိယတာယ အာရမ္မဏာနိ။

အဇ္ဈတ္တံ ရူပသညီတိအာဒီသု ပန အဇ္ဈတ္တရူပေ ပရိကမ္မဝသေန အဇ္ဈတ္တံ ရူပသညီ နာမ ဟောတိ။ အဇ္ဈတ္တဉှိ နီလပရိကမ္မံ ကရောန္တော ကေသေ ဝါ ပိတ္တေ ဝါ အက္ခိတာရကာယ ဝါ ကရောတိ။ ပီတပရိကမ္မံ ကရောန္တော မေဒေ ဝါ ဆဝိယာ ဝါ ဟတ္ထပါဒပိဋ္ဌေသု ဝါ အက္ခီနံ ပီတကဋ္ဌာနေ ဝါ ကရောတိ။ လောဟိတပရိကမ္မံ ကရောန္တော မံသေ ဝါ လောဟိတေ ဝါ ဇိဝှါယ ဝါ အက္ခီနံ ရတ္တဋ္ဌာနေ ဝါ ကရောတိ။ ဩဒါတပရိကမ္မံ ကရောန္တော အဋ္ဌိမှိ ဝါ ဒန္တေ ဝါ နခေ ဝါ အက္ခီနံ သေတဋ္ဌာနေ ဝါ ကရောတိ။ တံ ပန သုနီလံ သုပီတံ သုလောဟိတကံ သုဩဒါတကံ န ဟောတိ၊ အဝိသုဒ္ဓမေဝ ဟောတိ။

ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတီတိ ယဿေဝံ[၁] ပရိကမ္မံ အဇ္ဈတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ၊ နိမိတ္တံ ပန ဗဟိဒ္ဓါ၊ သော ဧဝံ အဇ္ဈတ္တံ ပရိကမ္မဿ ဗဟိဒ္ဓါ စ အပ္ပနာယ ဝသေန "အဇ္ဈတ္တံ ရူပသညီ ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတီ"တိ ဝုစ္စတိ။ **ပရိတ္တာနီ**တိ အဝဍ္ဎိတာနိ။ **သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏာနီ**တိ သုဝဏ္ဏာနိ ဝါ ဟောန္တု ဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ ဝါ၊ ပရိတ္တဝသေနေဝ ဣဒံ အဘိဘာယတနံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **တာနိ အဘိဘုယျာ**တိ ယထာ နာမ သမ္ပန္နဂဟဏိကော ကဋစ္ဆုမတ္တံ ဘတ္တံ လဘိတွာ

၁-ယဿေတံ (သျာ၊ က)

“kiṁ ettha bhuñjitabbaṁ atthī”ti saṅkaḍḍhitvā ekakabaḷameva karoti, evameva ñāṇuttariko puggalo visadañāṇo “kiṁ ettha parittake ārammaṇe samāpajjitabbaṁ atthi, nāyaṁ mama bhāro”ti tāni rūpāni abhibhavitvā samāpajjati, saha nimittuppādenevettha appanaṁ pāpetīti attho. **Jānāmi passāmī**ti iminā panassa ābhogo kathito. So ca kho samāpattito vuṭṭhitassa, na antosamāpattiyaṁ. **Evaṁsaññī hotī**ti ābhogasaññāyapi jhānasaññāyapi evaṁsaññī hoti. Abhibhavanasaññā hissa antosamāpattiyampi atthi, ābhogasaññā pana samāpattito vuṭṭhitasseva.

Appamāṇānīti vaḍḍhitappamāṇāni, mahantānīti attho. **Abhibhuyyā**ti ettha pana yathā mahagghaso puriso ekaṁ bhattavaḍḍhitakaṁ labhitvā “aññampi hotu, kiṁ etaṁ mayhaṁ karissatī”ti taṁ na mahantato passati, evameva ñāṇuttaro puggalo visadañāṇo “kiṁ ettha samāpajjitabbaṁ, nayidaṁ appamāṇaṁ, na mayhaṁ cittekaggatākaraṇe bhāro atthī”ti tāni abhibhavitvā samāpajjati, saha nimittuppādenevettha appanaṁ pāpetīti attho.

Ajjhattaṁ arūpasaññīti alābhitāya vā anatthikatāya vā ajjhattarūpe parikammasaññāvirahito.

Eko bahiddhā rūpāni passatīti yassa parikammampi nimittampi bahiddhāva uppannaṁ, so evaṁ bahiddhā parikammassa ceva appanāya ca vasena “ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passatī”ti vuccati. Sesamettha catutthābhibhāyatane vuttanayameva. Imesu pana catūsu parittaṁ vitakkacaritavasena āgataṁ, appamāṇaṁ mohacaritavasena, suvaṇṇaṁ dosacaritavasena, dubbaṇṇaṁ rāgacaritavasena. Etesañhi etāni sappāyāni, sā ca nesaṁ sappāyatā vitthārato Visuddhimagge caritaniddese vuttā.

Pañca-abhibhāyatanādīsu **nīlānī**ti sabbasaṅgāhakavasena[1] vuttaṁ. **Nīlavaṇṇānī**ti vaṇṇavasena. **Nīlanidassanānī**ti nidassanavasena, apaññāya. Mānavivarāni asambhinnavaṇṇāni ekanīlāneva hutvā dissantīti vuttaṁ hoti. **Nīlanibhāsānī**ti idaṁ pana obhāsavasena vuttaṁ, nīlobhāsāni nīlappabhāyuttānīti attho. Etena nesaṁ visuddhataṁ dasseti. Visuddhavaṇṇa-

1. Sabbasaṅgāhikavasena (Syā, Ka)

“ကိံ ဧတ္ထ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ အတ္ထီ”တိ သင်္ကဍ္ဎိတွာ ဧကကဗဠမေဝ ကရောတိ၊ ဧဝမေဝ ဉာဏုတ္တရိကော ပုဂ္ဂလော ဝိသဒဉာဏော “ကိံ ဧတ္ထ ပရိတ္တကေ အာရမ္မဏေ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗံ အတ္ထိ၊ နာယံ မမ ဘာရော”တိ တာနိ ရူပါနိ အဘိဘဝိတွာ သမာပဇ္ဇတိ၊ သဟ နိမိတ္တုပ္ပါဒေနေဝေတ္ထ အပ္ပနံ ပါပေတီတိ အတ္ထော။ **ဇာနာမိ ပဿာမီ**တိ ဣမိနာ ပနဿ အာဘောဂေါ ကထိတော။ သော စ ခေါ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတဿ၊ န အန္တောသမာပတ္တိယံ။ **ဧဝံသညီ ဟောတီ**တိ အာဘောဂသညာယပိ ဈာနသညာယပိ ဧဝံသညီ ဟောတိ။ အဘိဘဝနသညာ ဟိဿ အန္တောသမာပတ္တိယမ္ပိ အတ္ထိ၊ အာဘောဂသညာ ပန သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတဿေဝ။

အပ္ပမာဏာနီတိ ဝဍ္ဎိတပ္ပမာဏာနိ၊ မဟန္တာနီတိ အတ္ထော။ **အဘိဘုယျာ**တိ ဧတ္ထ ပန ယထာ မဟဂ္ဃသော ပုရိသော ဧကံ ဘတ္တဝဍ္ဎိတကံ လဘိတွာ “အညမ္ပိ ဟောတု၊ ကိံ ဧတံ မယှံ ကရိဿတီ”တိ တံ န မဟန္တတော ပဿတိ၊ ဧဝမေဝ ဉာဏုတ္တရော ပုဂ္ဂလော ဝိသဒဉာဏော “ကိံ ဧတ္ထ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ နယိဒံ အပ္ပမာဏံ၊ န မယှံ စိတ္တေကဂ္ဂတာကရဏေ ဘာရော အတ္ထီ”တိ တာနိ အဘိဘဝိတွာ သမာပဇ္ဇတိ၊ သဟ နိမိတ္တုပ္ပါဒေနေဝေတ္ထ အပ္ပနံ ပါပေတီတိ အတ္ထော။

အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီတိ အလာဘိတာယ ဝါ အနတ္ထိကတာယ ဝါ အဇ္ဈတ္တရူပေ ပရိကမ္မသညာဝိရဟိတော။

ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတီတိ ယဿ ပရိကမ္မမ္ပိ နိမိတ္တမ္ပိ ဗဟိဒ္ဓါဝ ဥပ္ပန္နံ၊ သော ဧဝံ ဗဟိဒ္ဓါ ပရိကမ္မဿ စေဝ အပ္ပနာယ စ ဝသေန “အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတီ”တိ ဝုစ္စတိ။ သေသမေတ္ထ စတုတ္ထာဘိဘာယတနေ ဝုတ္တနယမေဝ။ ဣမေသု ပန စတူသု ပရိတ္တံ ဝိတက္ကစရိတဝသေန အာဂတံ၊ အပ္ပမာဏံ မောဟစရိတဝသေန၊ သုဝဏ္ဏံ ဒေါသစရိတဝသေန၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏံ ရာဂစရိတဝသေန။ ဧတေသဉှိ ဧတာနိ သပ္ပါယာနိ၊ သာ စ နေသံ သပ္ပါယတာ ဝိတ္ထာရတော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ စရိတနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တာ။

ပဉ္စမအဘိဘာယတနာဒီသု **နီလာနီ**တိ သဗ္ဗသင်္ဂါဟကဝသေန[1] ဝုတ္တံ။ **နီလဝဏ္ဏာနီ**တိ ဝဏ္ဏဝသေန။ **နီလနိဒဿနာနီ**တိ နိဒဿနဝသေန၊ အပညာယ။ မာနဝိဝရာနိ အသမ္ဘိန္နဝဏ္ဏာနိ ဧကနီလာနေဝ ဟုတွာ ဒိဿန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **နီလနိဘာသာနီ**တိ ဣဒံ ပန ဩဘာသဝသေန ဝုတ္တံ၊ နီလောဘာသာနိ နီလပ္ပဘာယုတ္တာနီတိ အတ္ထော။ ဧတေန နေသံ ဝိသုဒ္ဓတံ ဒဿေတိ။ ဝိသုဒ္ဓဝဏ္ဏ-

၁-သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝသေန (သျာ၊ က)

vaseneva hi imāni cattāri abhibhāyatanāni vuttāni. **Umāpupphan**ti etañhi puppham siniddham mudu, dissamānampi nīlameva hoti. Girikaṇṇikapupphādīni pana dissamānāni setadhātukāneva honti, tasmā idameva gahitaṁ, na tāni. **Bārāṇaseyyakan**ti Bārāṇasisambhavaṁ. Tattha kira kappāsopi mudu, suttakantikāyopi tantavāyāpi chekā, udakampi suci siniddhaṁ. Tasmā taṁ vatthaṁ ubhatobhāgavimaṭṭhaṁ hoti, dvīsupi passesu maṭṭhaṁ mudu siniddhaṁ khāyati.

Pītānīti-ādīsupi imināva nayena attho veditabbo. "Nīlakasiṇaṁ uggaṇhanto nīlasmiṁ nimittaṁ gaṇhāti pupphasmiṁ vā vatthasmiṁ vā vaṇṇadhātuyā vā"ti-ādikaṁ panettha kasiṇakaraṇañca parikammañca appanāvidhānañca sabbaṁ Visuddhimagge vitthārato vuttameva. Imānipi aṭṭha abhibhāyatanāni abhītabhāvadassanatthameva ānītāni. Imāni kira vatvā evamāha "Ānanda evarūpāpi samāpattiyo samāpajjantassa ca vuṭṭhahantassa ca Tathāgatassa bhayaṁ vā sārajjaṁ vā natthi, māraṁ pana ekakaṁ disvā Tathāgato bhāyeyyāti ko evaṁ saññaṁ uppādetumarahati, abhīto Ānanda Tathāgato acchambhī sato sampajāno āyusaṅkhāraṁ ossajī"ti.

Aṭṭhavimokkhavaṇṇanā

174. Vimokkhakathā uttānatthāyeva. Imepi aṭṭha vimokkhā abhītabhāvadassanatthameva ānītā. Imepi kira vatvā evamāha "Ānanda etāpi samāpattiyo samāpajjantassa ca vuṭṭhahantassa ca Tathāgatassa bhayaṁ vā sārajjaṁ vā natthi -pa- ossajī"ti.

175. Idānipi Bhagavā Ānandassa okāsaṁ adatvāva **ekamidāhan**ti-ādinā nayena aparampi desanaṁ ārabhi. Tattha **paṭhamābhisambuddho**ti abhisambuddho hutvā paṭhamameva aṭṭhame sattāhe.

177. **Ossaṭṭho**ti vissajjito paricchinno[1], evaṁ kira vatvā "tenāyaṁ dasasahassī lokadhātu kampitthā"ti āha.

Ānandayācanakathā

178. **Alan**ti paṭikkhepavacanametaṁ. **Bodhin**ti catumaggañāṇapaṭivedhaṁ. **Saddahasi tvan**ti evaṁ vuttabhāvaṁ Tathāgatassa saddasasīti vadati. **Tasmā-**

1. Pariccatto (Syā)

ဝသေနေဝ ဟိ ဣမာနိ စတ္တာရိ အဘိဘာယတနာနိ ဝုတ္တာနိ။ **ဥမာပုပ္ဖန္တိ** ဧတဉှိ ပုပ္ဖံ သိနိဒ္ဓံ မုဒု၊ ဒိဿမာနမ္ပိ နီလမေဝ ဟောတိ။ ဂိရိကဏ္ဏိကပုပ္ဖာဒီနိ ပန ဒိဿမာနာနိ သေတဓာတုကာနေဝ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ ဣဒမေဝ ဂဟိတံ၊ န တာနိ။ **ဗာရာဏသေယျကန္တိ** ဗာရာဏသိသမ္ဘဝံ။ တတ္ထ ကိရ ကပ္ပါသောပိ မုဒု၊ သုတ္တကန္တိကာယောပိ တန္တဝါယာပိ ဆေကာ၊ ဥဒကမ္ပိ သုစိ သိနိဒ္ဓံ။ တသ္မာ တံ ဝတ္ထံ ဥဘတောဘာဂဝိမဋ္ဌံ ဟောတိ၊ ဒွီသုပိ ပဿေသု မဋ္ဌံ မုဒု သိနိဒ္ဓံ ခါယတိ။

ပီတာနီတိအာဒီသုပိ ဣမိနာဝ နယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ "နီလကသိဏံ ဥဂ္ဂဏှန္တော နီလသ္မိံ နိမိတ္တံ ဂဏှာတိ ပုပ္ဖသ္မိံ ဝါ ဝတ္ထသ္မိံ ဝါ ဝဏ္ဏဓာတုယာ ဝါ"တိအာဒိကံ ပနေတ္ထ ကသိဏကရဏဉ္စ ပရိကမ္မဉ္စ အပ္ပနာဝိဓာနဉ္စ သဗ္ဗံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရတော ဝုတ္တမေဝ။ ဣမာနိပိ အဋ္ဌ အဘိဘာယတနာနိ အဘီတဘာဝဒဿနတ္ထမေဝ အာနီတာနိ။ ဣမာနိ ကိရ ဝတွာ ဧဝမာဟ "အာနန္ဒ ဧဝရူပါပိ သမာပတ္တိယော သမာပဇ္ဇန္တဿ စ ဝုဋ္ဌဟန္တဿ စ တထာဂတဿ ဘယံ ဝါ သာရဇ္ဇံ ဝါ နတ္ထိ၊ မာရံ ပန ဧကကံ ဒိသွာ တထာဂတော ဘာယေယျာတိ ကော ဧဝံ သညံ ဥပ္ပာဒေတုမရဟတိ၊ အဘီတော အာနန္ဒ တထာဂတော အစ္ဆမ္ဘီ သတော သမ္ပဇာနော အာယုသင်္ခါရံ ဩဿဇီ"တိ။

အဋ္ဌဝိမောက္ခဝဏ္ဏနာ

၁၇၄။ ဝိမောက္ခကထာ ဥတ္တာနတ္ထာယေဝ။ ဣမေပိ အဋ္ဌ ဝိမောက္ခာ အဘီတဘာဝဒဿနတ္ထမေဝ အာနီတာ။ ဣမေပိ ကိရ ဝတွာ ဧဝမာဟ "အာနန္ဒ ဧတာပိ သမာပတ္တိယော သမာပဇ္ဇန္တဿ စ ဝုဋ္ဌဟန္တဿ စ တထာဂတဿ ဘယံ ဝါ သာရဇ္ဇံ ဝါ နတ္ထိ။ပ။ ဩဿဇီ"တိ။

၁၇၅။ ဣဒါနိပိ ဘဂဝါ အာနန္ဒဿ ဩကာသံ အဒတွာဝ **ဧကမိဒါဟန္တိ**အာဒိနာ နယေန အပရမ္ပိ ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ **ပဌမာဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ**တိ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ပဌမမေဝ အဋ္ဌမေ သတ္တာဟေ။

၁၇၇။ **ဩဿဋ္ဌော**တိ ဝိဿဇ္ဇိတော ပရိစ္ဆိန္နော[1]၊ ဧဝံ ကိရ ဝတွာ "တေနာယံ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ကမ္ပိတ္ထာ"တိ အာဟ။

အာနန္ဒယာစနကထာ

၁၇၈။ **အလန္တိ** ပဋိက္ခေပဝစနမေတံ။ **ဗောဓိန္တိ** စတုမဂ္ဂဉာဏပဋိဝေဓံ။ **သဒ္ဒဟသိ တွန္တိ** ဧဝံ ဝုတ္တဘာဝံ တထာဂတဿ သဒ္ဒဟသီတိ ဝဒတိ။ **တသ္မာ-**

၁-ပရိစ္စတ္တော (သျာ)

tihānandāti yasmā idaṁ vacanaṁ saddahasi, tasmā tuyhevetaṁ dukkaṭanti dasseti.

179. **Ekamidāhan**ti idaṁ Bhagavā “na kevalaṁ ahaṁ idheva taṁ āmantesiṁ, aññadāpi āmantetvā oḷārikaṁ nimittaṁ akāsiṁ, tampi tayā na paṭividdhaṁ, tavevāyaṁ aparādho”ti evaṁ sokavinodanatthāya nānappakārato therasseva dosāropanatthaṁ ārabhi.

183. **Piyehi manāpehī**ti mātāpitābhātābhagini-ādikehi jātiyā **nānābhāvo,** maraṇena **vinābhāvo,** bhavena **aññathābhāvo. Taṁ kutettha labbhāti tan**ti tasmā, yasmā sabbeheva piyehi manāpehi nānābhāvo, tasmā dasa pāramiyo pūretvāpi, sambodhiṁ patvāpi, dhammacakkaṁ pavattetvāpi, yamakapāṭihāriyaṁ dassetvāpi, devorohaṇaṁ katvāpi, yaṁ taṁ jātaṁ bhūtaṁ saṅkhataṁ palokadhammaṁ, taṁ vata Tathāgatassāpi sarīraṁ mā palujjīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati, rodantenāpi kandantenāpi na sakkā taṁ kāraṇaṁ laddhunti. **Puna paccāvamissatī**ti yaṁ cattaṁ vantaṁ, taṁ vata puna paṭikhādissatīti[1] attho.

184. **Yathayidaṁ brahmacariyan**ti yathā idaṁ sikkhattayasaṅgahaṁ Sāsanabrahmacariyaṁ. **Addhaniyan**ti addhānakkhamaṁ. **Ciraṭṭhitikan**ti cirappavattivasena ciraṭṭhitikaṁ. **Cattāro satipaṭṭhānā**ti-ādi sabbaṁ lokiyalokuttaravaseneva kathitaṁ. Etesaṁ pana bodhipakkhiyānaṁ dhammānaṁ vinicchayo sabbākārena Visuddhimagge paṭipadāñāṇadassanavisuddhiniddese vutto. Sesamettha uttānamevāti.

Tatiyabhāṇavāravaṇṇanā niṭṭhitā.

Nāgāpalokitavaṇṇanā

186. **Nāgāpalokitan**ti yathā hi mahājanassa aṭṭhīni koṭiyā koṭiṁ āhacca ṭhitāni Paccekabuddhānaṁ, aṅkusakalaggāni viya, na evaṁ Buddhānaṁ.

---

1. Paṭisaṅkharissatīti (Ka), paṭidissatīti (Syā)

တိဟာနန္ဒာတိ ယသ္မာ ဣဒံ ဝစနံ သဒ္ဒဟသိ၊ တသ္မာ တုယှေဝေတံ ဒုက္ကဋန္တိ ဒဿေတိ။

၁၇၉။ **ဧကမိဒါဟ**န္တိ ဣဒံ ဘဂဝါ "န ကေဝလံ အဟံ ဣဓေဝ တံ အာမန္တေသိံ၊ အညဒါပိ အာမန္တေတွာ ဩဠာရိကံ နိမိတ္တံ အကာသိံ၊ တမ္ပိ တယာ န ပဋိဝိဒ္ဓံ၊ တဝေဝါယံ အပရာဓော"တိ ဧဝံ သောကဝိနောဒနတ္ထာယ နာနပ္ပကာရတော ထေရဿေဝ ဒေါသာရောပနတ္ထံ အာရဘိ။

၁၈၃။ **ပိယေဟိ မနာပေဟီ**တိ မာတာပိတာဘာတာဘဂိနိအာဒိကေဟိ ဇာတိယာ **နာနာဘာဝေါ,** မရဏေန **ဝိနာဘာဝေါ,** ဘဝေန **အညထာဘာဝေါ။ တံ ကုတေတ္ထ လဗ္ဘာ**တိ **တ**န္တိ တသ္မာ၊ ယသ္မာ သဗ္ဗေဟေဝ ပိယေဟိ မနာပေဟိ နာနာဘာဝေါ၊ တသ္မာ ဒသ ပါရမိယော ပူရေတွာပိ, သမ္ဗောဓိံ ပတွာပိ, ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေတွာပိ, ယမကပါဋိဟာရိယံ ဒဿေတွာပိ, ဒေဝေါရောဟဏံ ကတွာပိ, ယံ တံ ဇာတံ ဘူတံ သင်္ခတံ ပလောကဓမ္မံ၊ တံ ဝတ တထာဂတဿာပိ သရီရံ မာ ပလုဇ္ဇီတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ၊ ရောဒန္တေနာပိ ကန္ဒန္တေနာပိ န သက္ကာ တံ ကာရဏံ လဒ္ဓုန္တိ။ **ပုန ပစ္စာဝမိဿတီ**တိ ယံ စတ္တံ ဝန္တံ၊ တံ ဝတ ပုန ပဋိခါဒိဿတီတိ[၁] အတ္ထော။

၁၈၄။ **ယထယိဒံ ဗြဟ္မစရိယ**န္တိ ယထာ ဣဒံ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟံ သာသနဗြဟ္မစရိယံ။ **အဒ္ဓနိယ**န္တိ အဒ္ဓါနက္ခမံ။ **စိရဋ္ဌိတိက**န္တိ စိရပ္ပဝတ္တိဝသေန စိရဋ္ဌိတိကံ။ **စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ**တိအာဒိ သဗ္ဗံ လောကိယလောကုတ္တရဝသေနေဝ ကထိတံ။ ဧတေသံ ပန ဗောဓိပက္ခိယာနံ ဓမ္မာနံ ဝိနိစ္ဆယော သဗ္ဗာကာရေန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တော။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

တတိယဘာဏဝါရဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

နာဂါပလောကိတဝဏ္ဏနာ

၁၈၆။ **နာဂါပလောကိတ**န္တိ ယထာ ဟိ မဟာဇနဿ အဋ္ဌီနိ ကောဋိယာ ကောဋိံ အာဟစ္စ ဌိတာနိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ, အင်္ကုသကလဂ္ဂါနိ ဝိယ၊ န ဧဝံ ဗုဒ္ဓါနံ။

၁-ပဋိသင်္ခရိဿတီတိ (က)၊ ပဋိဒိဿတီတိ (သျာ)

Buddhānaṁ pana saṅkhalikāni viya ekābaddhāni hutvā ṭhitāni, tasmā pacchato apalokanakāle na sakkā hoti gīvaṁ parivattetuṁ. Yathā pana hatthināgo pacchābhāgaṁ apaloketukāmo sakalasarīreneva parivattati, evaṁ parivattitabbaṁ hoti. Bhagavato pana nagaradvāre ṭhatvā "Vesāliṁ apalokessāmī"ti citte uppannamatte "Bhagavā anekāni kappakoṭisahassāni pāramiyo pūrentehi tumhehi na gīvaṁ parivattetvā apalokanakammaṁ katan"ti ayaṁ pathavī kulālacakkaṁ viya parivattetvā Bhagavantaṁ Vesālinagarābhimukhaṁ akāsi. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ.

Nanu ca na kevalaṁ Vesāliyāva, Sāvatthirājagahanāḷandapāṭaligāmakoṭigāmanātikagāmakesupi tato tato nikkhantakāle taṁ taṁ sabbaṁ pacchimadassanameva, tattha tattha kasmā nāgāpalokitaṁ nāpalokesīti. Anacchariyattā. Tattha tattha hi nivattetvā apalokentassetaṁ na acchariyaṁ hoti, tasmā nāpalokesi. Apica Vesālirājāno āsannavināsā, tiṇṇaṁ vassānaṁ upari vinassissanti. Te taṁ nagaradvāre **Nāgāpalokitaṁ** nāma cetiyaṁ katvā gandhamālādīhi pūjessanti, taṁ nesaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya bhavissatīti tesaṁ anukampāya apalokesi.

Dukkhassantakaroti vaṭṭadukkhassa antakaro. **Cakkhumā**ti pañcahi cakkhūhi cakkhumā. **Parinibbuto**ti kilesaparinibbānena parinibbuto.

Catumahāpadesavaṇṇanā

187. **Mahāpadese**ti mahā-okāse, mahā-apadese vā, Buddhādayo mahante mahante apadisitvā vuttāni mahākāraṇānīti attho.

188. **Neva abhinanditabban**ti haṭṭhatuṭṭhehi sādhukāraṁ datvā pubbeva na sotabbaṁ, evaṁ kate hi pacchā "idaṁ na sametī"ti vuccamāno "kiṁ pubbeva ayaṁ dhammo, idāni na dhammo"ti vatvā laddhiṁ na vissajjeti. **Nappaṭikkositabban**ti "kiṁ esa bālo vadatī"ti evaṁ pubbeva na vattabbaṁ, evaṁ vutte hi vattuṁ yuttampi na vakkhati. Tenāha "anabhinanditvā appaṭikkositvā"ti. **Padabyañjanānī**ti padasaṅkhātāni byañjanāni. **Sādhukaṁ uggahetvā**ti

ဗုဒ္ဓါနံ ပန သင်္ခလိကာနိ ဝိယ ဧကာဗဒ္ဓါနိ ဟုတွာ ဌိတာနိ၊ တသ္မာ ပစ္ဆတော အပလောကနကာလေ န သက္ကာ ဟောတိ ဂီဝံ ပရိဝတ္တေတုံ။ ယထာ ပန ဟတ္ထိနာဂေါ ပစ္ဆာဘာဂံ အပလောကေတုကာမော သကလသရီရေနေဝ ပရိဝတ္တတိ၊ ဧဝံ ပရိဝတ္တိတဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဘဂဝတော ပန နဂရဒွါရေ ဌတွာ "ဝေသာလိံ အပလောကေဿာမီ"တိ စိတ္တေ ဥပ္ပန္နမတ္တေ "ဘဂဝါ အနေကာနိ ကပ္ပကောဋိသဟဿာနိ ပါရမိယော ပူရေန္တေဟိ တုမှေဟိ န ဂီဝံ ပရိဝတ္တေတွာ အပလောကနကမ္မံ ကတ"န္တိ အယံ ပထဝီ ကုလာလစက္ကံ ဝိယ ပရိဝတ္တေတွာ ဘဂဝန္တံ ဝေသာလိနဂရာဘိမုခံ အကာသိ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။

နနု စ န ကေဝလံ ဝေသာလိယာဝ၊ သာဝတ္ထိရာဇဂဟနာဠန္ဒပါဋလိဂါမကောဋိဂါမနာတိကဂါမကေသုပိ တတော တတော နိက္ခန္တကာလေ တံ တံ သဗ္ဗံ ပစ္ဆိမဒဿနမေဝ၊ တတ္ထ တတ္ထ ကသ္မာ နာဂါပလောကိတံ နာပလောကေသီတိ။ အနစ္ဆရိယတ္တာ။ တတ္ထ တတ္ထ ဟိ နိဝတ္တေတွာ အပလောကေန္တဿေတံ န အစ္ဆရိယံ ဟောတိ၊ တသ္မာ နာပလောကေသိ။ အပိစ ဝေသာလိရာဇာနော အာသန္နဝိနာသာ၊ တိဏ္ဏံ ဝဿာနံ ဥပရိ ဝိနဿိဿန္တိ။ တေ တံ နဂရဒွါရေ **နာဂါပလောကိတံ** နာမ စေတိယံ ကတွာ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇေဿန္တိ၊ တံ နေသံ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယ ဘဝိဿတီတိ တေသံ အနုကမ္ပာယ အပလောကေသိ။

ဒုက္ခဿန္တကရောတိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ အန္တကရော။ **စက္ခုမာ**တိ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ စက္ခုမာ။ **ပရိနိဗ္ဗုတော**တိ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗုတော။

စတုမဟာပဒေသဝဏ္ဏနာ

၁၈၇။ **မဟာပဒေသေ**တိ မဟာဩကာသေ, မဟာအပဒေသေ ဝါ၊ ဗုဒ္ဓါဒယော မဟန္တေ မဟန္တေ အပဒိသိတွာ ဝုတ္တာနိ မဟာကာရဏာနီတိ အတ္ထော။

၁၈၈။ **နေဝ အဘိနန္ဒိတဗ္ဗ**န္တိ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌေဟိ သာဓုကာရံ ဒတွာ ပုဗ္ဗေဝ န သောတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ကတေ ဟိ ပစ္ဆာ "ဣဒံ န သမေတီ"တိ ဝုစ္စမာနော "ကိံ ပုဗ္ဗေဝ အယံ ဓမ္မော၊ ဣဒါနိ န ဓမ္မော"တိ ဝတွာ လဒ္ဓိံ န ဝိဿဇ္ဇေတိ။ **နပ္ပဋိက္ကောသိတဗ္ဗ**န္တိ "ကိံ ဧသ ဗာလော ဝဒတီ"တိ ဧဝံ ပုဗ္ဗေဝ န ဝတ္တဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ဝုတ္တေ ဟိ ဝတ္တုံ ယုတ္တမ္ပိ န ဝက္ခတိ။ တေနာဟ "အနဘိနန္ဒိတွာ အပ္ပဋိက္ကောသိတွာ"တိ။ **ပဒဗျဉ္ဇနာနီ**တိ ပဒသင်္ခါတာနိ ဗျဉ္ဇနာနိ။ **သာဓုကံ ဥဂ္ဂဟေတွာ**တိ

imasmiṁ ṭhāne Pāḷi vuttā, imasmiṁ ṭhāne attho vutto, imasmiṁ ṭhāne anusandhi kathito, imasmiṁ ṭhāne pubbāparaṁ kathitanti suṭṭhu gahetvā. **Sutte osāretabbānī**ti sutte otāretabbāni. **Vinaye sandassetabbānī**ti vinaye saṁsandetabbāni.

Ettha ca **suttan**ti vinayo. Yathāha "kattha paṭikkhittaṁ, Sāvatthiyaṁ Suttavibhaṅge"ti[1]. **Vinayo**ti Khandhako. Yathāha "vinayātisāre"ti[2]. Evaṁ Vinayapiṭakampi na pariyādiyati. Ubhatovibhaṅgā pana suttaṁ, Khandhakaparivārā vinayoti evaṁ Vinayapiṭakaṁ pariyādiyati. Atha vā Suttantapiṭakaṁ suttaṁ, Vinayapiṭakaṁ vinayoti evaṁ dveyeva piṭakāni pariyādiyanti. Suttantābhidhammapiṭakāni vā suttaṁ, Vinayapiṭakaṁ vinayoti evampi tīṇi piṭakāni na tāva pariyādiyanti. Asuttanāmakañhi[3] Buddhavacanaṁ nāma atthi. Seyyathidaṁ, Jātakaṁ Paṭisambhidā Niddeso Suttanipāto Dhammapadaṁ Udānaṁ Itivuttakaṁ Vimānavutthu Petavatthu Theragāthā Therīgāthā Apadānanti.

Sudinnatthero pana "asuttanāmakaṁ Buddhavacanaṁ na atthī"ti taṁ sabbaṁ paṭipakkhipitvā "tīṇi piṭakāni suttaṁ, vinayo pana kāraṇan"ti āha. Tato taṁ kāraṇaṁ dassento idaṁ suttamāhari—

> "Ye kho tvaṁ Gotami dhamme jāneyyāsi, ime dhammā sarāgāya saṁvattanti no virāgāya, saññogāya saṁvattanti no visaññogāya, ācayāya saṁvattanti no apacayāya, mahicchatāya saṁvattanti no appicchatāya, asantuṭṭhiyā saṁvattanti no santuṭṭhiyā, saṅgaṇikāya saṁvattanti no pavivekāya, kosajjāya saṁvattanti no vīriyārambhāya, dubbharatāya saṁvattanti no subharatāya, ekaṁsena Gotami dhāreyyāsi 'neso dhammo, neso vinayo, netaṁ Satthusāsanan'ti. Ye ca kho tvaṁ Gotami dhamme jāneyyāsi, ime dhammā virāgāya saṁvattanti no sarāgāya, visaññogāya saṁvattanti no saññogāya, apacayāya saṁvattanti no ācayāya, appicchatāya saṁvattanti no mahicchatāya, santuṭṭhiyā saṁvattanti no asantuṭṭhiyā, pavivekāya saṁvattanti no

1. Vi 4. 505 piṭṭhe.
2. Kosambiyaṁ vinayātisāreti (Syā, Ka) Vi 4. 506 piṭṭhe passitabbaṁ.
3. Asuttanāmakaṁ kiñci (Syā)

ဣမသ္မိံ ဌာနေ ပါဠိ ဝုတ္တာ၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ အတ္ထော ဝုတ္တော၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ အနုသန္ဓိ ကထိတော၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ပုဗ္ဗာပရံ ကထိတန္တိ သုဋ္ဌု ဂဟေတွာ။ **သုတ္တေ ဩသာရေတဗ္ဗာနီ**တိ သုတ္တေ ဩတာရေတဗ္ဗာနိ။ **ဝိနယေ သန္ဒဿေတဗ္ဗာနီ**တိ ဝိနယေ သံသန္ဒေတဗ္ဗာနိ။

ဧတ္ထ စ **သုတ္တ**န္တိ ဝိနယော။ ယထာဟ "ကတ္ထ ပဋိက္ခိတ္တံ၊ သာဝတ္ထိယံ သုတ္တဝိဘင်္ဂေ"တိ[၁]။ **ဝိနယော**တိ ခန္ဓကော။ ယထာဟ "ဝိနယာတိသာရေ"တိ[၂]။ ဧဝံ ဝိနယပိဋကမ္ပိ န ပရိယာဒိယတိ။ ဥဘတောဝိဘင်္ဂါ ပန သုတ္တံ၊ ခန္ဓကပရိဝါရာ ဝိနယောတိ ဧဝံ ဝိနယပိဋကံ ပရိယာဒိယတိ။ အထ ဝါ သုတ္တန္တပိဋကံ သုတ္တံ၊ ဝိနယပိဋကံ ဝိနယောတိ ဧဝံ ဒွေယေဝ ပိဋကာနိ ပရိယာဒိယန္တိ။ သုတ္တန္တာဘိဓမ္မပိဋကာနိ ဝါ သုတ္တံ၊ ဝိနယပိဋကံ ဝိနယောတိ ဧဝမ္ပိ တီဏိ ပိဋကာနိ န တာဝ ပရိယာဒိယန္တိ။ အသုတ္တနာမကဉ္ဟိ[၃] ဗုဒ္ဓဝစနံ နာမ အတ္ထိ။ သေယျထိဒံ၊ ဇာတကံ ပဋိသမ္ဘိဒါ နိဒ္ဒေသော သုတ္တနိပါတော ဓမ္မပဒံ ဥဒါနံ ဣတိဝုတ္တကံ ဝိမာနဝတ္ထု ပေတဝတ္ထု ထေရဂါထာ ထေရီဂါထာ အပဒါနန္တိ။

သုဒိန္နတ္ထေရော ပန "အသုတ္တနာမကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ န အတ္ထီ"တိ တံ သဗ္ဗံ ပဋိပက္ခိပိတွာ "တီဏိ ပိဋကာနိ သုတ္တံ၊ ဝိနယော ပန ကာရဏ"န္တိ အာဟ။ တတော တံ ကာရဏံ ဒဿေန္တော ဣဒံ သုတ္တမာဟရိ—

> "ယေ ခေါ တွံ ဂေါတမိ ဓမ္မေ ဇာနေယျာသိ၊ ဣမေ ဓမ္မာ သရာဂါယ သံဝတ္တန္တိ နော ဝိရာဂါယ၊ သညောဂါယ သံဝတ္တန္တိ နော ဝိသညောဂါယ၊ အာစယာယ သံဝတ္တန္တိ နော အပစယာယ၊ မဟိစ္ဆတာယ သံဝတ္တန္တိ နော အပ္ပိစ္ဆတာယ၊ အသန္တုဋ္ဌိယာ သံဝတ္တန္တိ နော သန္တုဋ္ဌိယာ၊ သင်္ဂဏိကာယ သံဝတ္တန္တိ နော ပဝိဝေကာယ၊ ကောသဇ္ဇာယ သံဝတ္တန္တိ နော ဝီရိယာရမ္ဘာယ၊ ဒုဗ္ဘရတာယ သံဝတ္တန္တိ နော သုဘရတာယ၊ ဧကံသေန ဂေါတမိ ဓာရေယျာသိ 'နေသော ဓမ္မော၊ နေသော ဝိနယော၊ နေတံ သတ္ထုသာသန'န္တိ။ ယေ စ ခေါ တွံ ဂေါတမိ ဓမ္မေ ဇာနေယျာသိ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ဝိရာဂါယ သံဝတ္တန္တိ နော သရာဂါယ၊ ဝိသညောဂါယ သံဝတ္တန္တိ နော သညောဂါယ၊ အပစယာယ သံဝတ္တန္တိ နော အာစယာယ၊ အပ္ပိစ္ဆတာယ သံဝတ္တန္တိ နော မဟိစ္ဆတာယ၊ သန္တုဋ္ဌိယာ သံဝတ္တန္တိ နော အသန္တုဋ္ဌိယာ၊ ပဝိဝေကာယ သံဝတ္တန္တိ နော

၁-ဝိ ၄-၅၀၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ကောသမ္ဗိယံ ဝိနယာတိသာရေတိ (သျာ၊ က) ဝိ ၄-၅၀၆-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။
၃-အသုတ္တနာမကံ ကိဉ္စိ (သျာ)

saṅgaṇikāya, vīriyārambhāya saṁvattanti no kosajjāya, subharatāya saṁvattanti no dubbharatāya, ekaṁsena Gotami dhāreyyāsi 'eso dhammo, eso vinayo, etaṁ Satthusāsanan'ti"[1].

Tasmā **sutte**ti Tepiṭake Buddhavacane otāretabbāni. **Vinaye**ti etasmiṁ rāgādivinayakāraṇe saṁsandetabbānīti ayamettha attho. **Na ceva sutte osarantī**ti suttapaṭipāṭiyā katthaci anāgantvā challiṁ uṭṭhapetvā guḷhavessantara guḷha-ummagga guḷhavinaya vedallapiṭakānaṁ aññatarato āgatāni paññāyantīti attho. Evaṁ āgatāni hi rāgādivinaye ca na paññāyamānāni chaḍḍetabbāni honti. Tena vuttaṁ "iti hetaṁ bhikkhave chaḍḍeyyāthā"ti. Etenupāyena sabbattha attho veditabbo.

Idaṁ bhikkhave catutthaṁ mahāpadesaṁ dhāreyyāthāti idaṁ catutthaṁ dhammassa patiṭṭhānokāsaṁ dhāreyyātha.

Imasmiṁ pana ṭhāne imaṁ pakiṇṇakaṁ veditabbaṁ—sutte cattāro mahāpadesā, Khandhake cattāro mahāpadesā, cattāri pañhabyākaraṇāni, suttaṁ, suttanulomaṁ, ācariyavādo, attanomati, tisso saṅgītiyoti.

Tattha "ayaṁ dhammo, ayaṁ vinayo"ti dhammavinicchaye patte ime cattāro mahāpadesā pamāṇaṁ. Yaṁ ettha sameti tadeva gahetabbaṁ, itaraṁ viravantassapi[2] na gahetabbaṁ.

"Idaṁ kappati, idaṁ na kappatī"ti kappiyākappiyavinicchaye patte "yaṁ bhikkhave mayā idaṁ na kappatīti appaṭikkhittaṁ, taṁ ce akappiyaṁ anulometi, kappiyaṁ paṭibāhati, taṁ vo na kappatī"ti-ādinā[3] nayena Khandhake vuttā cattāro mahāpadesā pamāṇaṁ. Tesaṁ vinicchayakathā **Samantapāsādikāyaṁ** vuttā. Tattha vuttanayena yaṁ kappiyaṁ anulometi, tadeva kappiyaṁ, itaraṁ akappiyanti evaṁ sanniṭṭhānaṁ kātabbaṁ.

Ekaṁsabyākaraṇīyo pañho, vibhajjabyākaraṇīyo pañho, paṭipucchābyākaraṇīyo pañho, ṭhapanīyo pañhoti imāni **cattāri pañhabyākaraṇāni** nāma. Tattha "cakkhuṁ aniccan"ti puṭṭhena "āma aniccan"ti ekaṁseneva

1. Aṁ 3. 107; Vi 4. 449 piṭṭhesu. 2. Virujjhantassāpi (Syā) 3. Vi 3. 348 piṭṭhe.

သင်္ဂဏိကာယ၊ ဝီရိယာရမ္ဘာယ သံဝတ္တန္တိ နော ကောသဇ္ဇာယ၊ သုဘရတာယ သံဝတ္တန္တိ နော ဒုဗ္ဘရတာယ၊ ဧကံသေန ဂေါတမိ ဓာရေယျာသိ 'ဧသော ဓမ္မော၊ ဧသော ဝိနယော၊ ဧတံ သတ္ထု-သာသန'န္တိ"[၁]။

တသ္မာ **သုတ္တေ**တိ တေပိဋကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ ဩတာရေတဗ္ဗာနိ။ **ဝိနယေ**တိ ဧတသ္မိံ ရာဂါဒိဝိနယကာရဏေ သံသန္ဒေတဗ္ဗာနီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ **န စေဝ သုတ္တေ ဩသရန္တီ**တိ သုတ္တပဋိပါဋိယာ ကတ္ထစိ အနာဂန္တွာ ဆလ္လိံ ဥဋ္ဌပေတွာ ဂုဠှဝေဿန္တရ ဂုဠှဥမ္မဂ္ဂ ဂုဠှဝိနယ ဝေဒလ္လပိဋကာနံ အညတရတော အာဂတာနိ ပညာယန္တီတိ အတ္ထော။ ဧဝံ အာဂတာနိ ဟိ ရာဂါဒိဝိနယေ စ န ပညာယမာနာနိ ဆဍ္ဍေတဗ္ဗာနိ ဟောန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဣတိ ဟေတံ ဘိက္ခဝေ ဆဍ္ဍေယျာထာ"တိ။ ဧတေနုပါယေန သဗ္ဗတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဣဒံ ဘိက္ခဝေ စတုတ္ထံ မဟာပဒေသံ ဓာရေယျာထာတိ ဣဒံ စတုတ္ထံ ဓမ္မဿ ပတိဋ္ဌာနောကာသံ ဓာရေယျာထ။

ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ ဣမံ ပကိဏ္ဏကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ—သုတ္တေ စတ္တာရော မဟာ-ပဒေသာ, ခန္ဓကေ စတ္တာရော မဟာပဒေသာ, စတ္တာရိ ပဉှဗျာကရဏာနိ, သုတ္တံ, သုတ္တာနုလောမံ, အာစရိယဝါဒေါ, အတ္တနောမတိ, တိဿော သင်္ဂီတိယောတိ။

တတ္ထ "အယံ ဓမ္မော, အယံ ဝိနယော"တိ ဓမ္မဝိနိစ္ဆယေ ပတ္တေ ဣမေ စတ္တာရော မဟာပဒေသာ ပမာဏံ။ ယံ ဧတ္ထ သမေတိ တဒေဝ ဂဟေတဗ္ဗံ၊ ဣတရံ ဝိရဝန္တဿပိ[၂] န ဂဟေတဗ္ဗံ။

"ဣဒံ ကပ္ပတိ, ဣဒံ န ကပ္ပတီ"တိ ကပ္ပိယာကပ္ပိယဝိနိစ္ဆယေ ပတ္တေ "ယံ ဘိက္ခဝေ မယာ ဣဒံ န ကပ္ပတီတိ အပ္ပဋိက္ခိတ္တံ၊ တံ စေ အကပ္ပိယံ အနုလောမေတိ၊ ကပ္ပိယံ ပဋိဗာဟတိ၊ တံ ဝေါ န ကပ္ပတီ"တိအာဒိနာ[၃] နယေန ခန္ဓကေ ဝုတ္တာ စတ္တာရော မဟာပဒေသာ ပမာဏံ။ တေသံ ဝိနိစ္ဆယကထာ **သမန္တပါသာဒိ-ကာယံ** ဝုတ္တာ။ တတ္ထ ဝုတ္တနယေန ယံ ကပ္ပိယံ အနုလောမေတိ၊ တဒေဝ ကပ္ပိယံ၊ ဣတရံ အကပ္ပိယန္တိ ဧဝံ သန္နိဋ္ဌာနံ ကာတဗ္ဗံ။

ဧကံသဗျာကရဏီယော ပဉှော, ဝိဘဇ္ဇဗျာကရဏီယော ပဉှော, ပဋိပုစ္ဆာ-ဗျာကရဏီယော ပဉှော, ဌပနီယော ပဉှောတိ ဣမာနိ **စတ္တာရိ ပဉှဗျာကရဏာနိ** နာမ။ တတ္ထ "စက္ခုံ အနိစ္စ"န္တိ ပုဋ္ဌေန "အာမ အနိစ္စ"န္တိ ဧကံသေနေဝ

၁-အံ ၃-၁၀၇၊ ဝိ ၄-၄၄၉-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ဝိရုဇ္ဈန္တဿာပိ (သျာ) ၃-ဝိ ၃-၃၄၈-ပိဋ္ဌေ။

byākātabbaṁ. Esa nayo sotādīsu. Ayaṁ **ekaṁsabyākaraṇīyo** pañho. “Aniccaṁ nāma cakkhun”ti puṭṭhena “na cakkhumeva, sotampi aniccaṁ ghānampi aniccan”ti evaṁ vibhajitvā byākātabbaṁ. Ayaṁ **vibhajjabyākaraṇīyo** pañho. “Yathā cakkhu tathā sotaṁ, yathā sotaṁ tathā cakkhun”ti puṭṭhena “kenaṭṭhena pucchasī”ti paṭipucchitvā “dassanaṭṭhena pucchāmī”ti vutte “na hī”ti byākātabbaṁ, “aniccaṭṭhena pucchāmī”ti vutte āmāti byākātabbaṁ. Ayaṁ **paṭipucchābyākaraṇīyo** pañho. “Taṁ jīvaṁ taṁ sarīran”ti-ādīni puṭṭhena pana “abyākatametaṁ Bhagavatā”ti ṭhapetabbo, esa pañho na byākātabbo. Ayaṁ **ṭhapanīyo** pañho. Iti tenākārena pañhe sampatte imāni cattāri pañhabyākaraṇāni pamāṇaṁ. Imesaṁ vasena so pañho byākātabbo.

Suttādīsu pana **Suttaṁ** nāma tisso saṅgītiyo āruḷhāni tīṇi piṭakāni. **Suttānulomaṁ** nāma anulomakappiyaṁ. **Ācariyavādo** nāma Aṭṭhakathā. **Attanomati** nāma nayaggāhena anubuddhiyā attano paṭibhānaṁ. Tattha suttaṁ appaṭibāhiyaṁ, taṁ paṭibāhantena Buddhova paṭibāhito hoti. Anulomakappiyaṁ pana suttena samentameva gahetabbaṁ, na itaraṁ. Ācariyavādopi suttena samentoyeva gahetabbo, na itaro. Attanomati pana sabbadubbalā, sāpi suttena samentāyeva gahetabbā, na itarā. Pañcasatikā, sattasatikā, sahassikāti imā pana **tisso saṅgītiyo.** Suttampi tāsu āgatameva pamāṇaṁ, itaraṁ gārayhasuttaṁ na gahetabbaṁ. Tattha otarantānipi hi padabyañjanāni na ceva sutte otaranti, na ca vinaye sandissantīti veditabbāni.

Kammāraputtacundavatthuvaṇṇanā

189. **Kammāraputtassā**ti suvaṇṇakāraputtassa. So kira aḍḍho mahākuṭumbiko Bhagavato paṭhamadassaneneva sotāpanno hutvā attano ambavane vihāraṁ kārāpetvā niyyātesi. Taṁ sandhāya vuttaṁ “Ambavane”ti.

Sūkaramaddavanti nātitaruṇassa nātijiṇṇassa ekajeṭṭhakasūkarassa pavattamaṁsaṁ. Taṁ kira mudu ceva siniddhañca hoti, taṁ paṭiyādāpetvā sādhukaṁ

ဗျာကာတဗ္ဗံ။ ဧသ နယော သောတာဒီသု။ အယံ **ဧကံသဗျာကရဏီယော** ပဉှော။ “အနိစ္စံ နာမ စက္ခု”န္တိ ပုဋ္ဌေန “န စက္ခုမေဝ၊ သောတမ္ပိ အနိစ္စံ ဃာနမ္ပိ အနိစ္စ”န္တိ ဧဝံ ဝိဘဇိတွာ ဗျာကာတဗ္ဗံ။ အယံ **ဝိဘဇ္ဇဗျာကရဏီယော** ပဉှော။ “ယထာ စက္ခု တထာ သောတံ၊ ယထာ သောတံ တထာ စက္ခု”န္တိ ပုဋ္ဌေန “ကေနဋ္ဌေန ပုစ္ဆသီ”တိ ပဋိပုစ္ဆိတွာ “ဒဿနဋ္ဌေန ပုစ္ဆာမီ”တိ ဝုတ္တေ “န ဟီ”တိ ဗျာကာတဗ္ဗံ၊ “အနိစ္စဋ္ဌေန ပုစ္ဆာမီ”တိ ဝုတ္တေ အာမာတိ ဗျာကာတဗ္ဗံ။ အယံ **ပဋိပုစ္ဆာဗျာကရဏီယော** ပဉှော။ “တံ ဇီဝံ တံ သရီရ”န္တိအာဒီနိ ပုဋ္ဌေန ပန “အဗျာကတမေတံ ဘဂဝတာ”တိ ဌပေတဗ္ဗော၊ ဧသ ပဉှော န ဗျာကာတဗ္ဗော။ အယံ **ဌပနီယော** ပဉှော။ ဣတိ တေနာကာရေန ပဉှေ သမ္ပတ္တေ ဣမာနိ စတ္တာရိ ပဉှဗျာကရဏာနိ ပမာဏံ။ ဣမေသံ ဝသေန သော ပဉှော ဗျာကာတဗ္ဗော။

သုတ္တာဒီသု ပန **သုတ္တံ** နာမ တိဿော သင်္ဂီတိယော အာရုဠှာနိ တီဏိ ပိဋကာနိ။ **သုတ္တာနုလောမံ** နာမ အနုလောမကပ္ပိယံ။ **အာစရိယဝါဒေါ** နာမ အဋ္ဌကထာ။ **အတ္တနောမတိ** နာမ နယဂ္ဂါဟေန အနုဗုဒ္ဓိယာ အတ္တနော ပဋိဘာနံ။ တတ္ထ သုတ္တံ အပ္ပဋိဗာဟိယံ၊ တံ ပဋိဗာဟန္တေန ဗုဒ္ဓေါဝ ပဋိဗာဟိတော ဟောတိ။ အနုလောမကပ္ပိယံ ပန သုတ္တေန သမေန္တမေဝ ဂဟေတဗ္ဗံ၊ န ဣတရံ။ အာစရိယဝါဒေါပိ သုတ္တေန သမေန္တောယေဝ ဂဟေတဗ္ဗော၊ န ဣတရော။ အတ္တနောမတိ ပန သဗ္ဗဒုဗ္ဗလာ၊ သာပိ သုတ္တေန သမေန္တာယေဝ ဂဟေတဗ္ဗာ၊ န ဣတရာ။ ပဉ္စသတိကာ, သတ္တသတိကာ, သဟဿိကာတိ ဣမာ ပန **တိဿော သင်္ဂီတိယော**။ သုတ္တမ္ပိ တာသု အာဂတမေဝ ပမာဏံ၊ ဣတရံ ဂါရယှသုတ္တံ န ဂဟေတဗ္ဗံ။ တတ္ထ ဩတရန္တာနိပိ ဟိ ပဒဗျဉ္ဇနာနိ န စေဝ သုတ္တေ ဩတရန္တိ၊ န စ ဝိနယေ သန္ဒိဿန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

ကမ္မာရပုတ္တစုန္ဒဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ

၁၈၉။ **ကမ္မာရပုတ္တဿာ**တိ သုဝဏ္ဏကာရပုတ္တဿ။ သော ကိရ အဍ္ဎော မဟာကုဋုမ္ဗိကော ဘဂဝတော ပဌမဒဿနေနေဝ သောတာပန္နော ဟုတွာ အတ္တနော အမ္ဗဝနေ ဝိဟာရံ ကာရာပေတွာ နိယျာတေသိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “အမ္ဗဝနေ”တိ။

သူကရမဒ္ဒဝန္တိ နာတိတရုဏဿ နာတိဇိဏ္ဏဿ ဧကဇေဋ္ဌကသူကရဿ ပဝတ္တမံသံ။ တံ ကိရ မုဒု စေဝ သိနိဒ္ဓဉ္စ ဟောတိ၊ တံ ပဋိယာဒါပေတွာ သာဓုကံ

pacāpetvāti attho. Eke bhaṇanti “**sūkaramaddavan**ti pana mudu-odanassa pañcagorasayūsapācanavidhānassa nāmetaṁ, yathā gavapānaṁ nāma pākanāman”ti. Keci bhaṇanti “**sūkaramaddavaṁ** nāma rasāyanavidhi, taṁ pana rasāyanasatthe āgacchati, taṁ Cundena ‘Bhagavato parinibbānaṁ na bhaveyyā’ti rasāyanaṁ paṭiyattan”ti. Tattha pana dvisahassadīpaparivāresu catūsu mahādīpesu devatā ojaṁ pakkhipiṁsu.

Nāhaṁ tanti imaṁ sīhanādaṁ kimatthaṁ nadati? Parūpavādamocanatthaṁ. Attanā paribhuttāvasesaṁ neva bhikkhūnaṁ, na manussānaṁ dātuṁ adāsi, āvāṭe nikhaṇāpetvā vināsesīti hi vattukāmānaṁ idaṁ sutvā vacanokāso na bhavissatīti paresaṁ upavādamocanatthaṁ sīhanādaṁ nadatīti.

190. **Bhuttassa ca sūkaramaddavenā**ti bhuttassa udapādi, na pana bhuttapaccayā. Yadi hi abhuttassa upppajjissatha, atikharo bhavissati. Siniddhabhojanaṁ bhuttattā panassa tanuvedanā ahosi. Teneva padasā gantuṁ asakkhi. **Virecamāno**ti abhiṇhaṁ pavattalohitavirecanova samāno. **Avocā**ti attanā patthitaṭṭhāne parinibbānatthāya evamāha. Imā pana dhammasaṅgāhakattherehi ṭhapitagāthāyoti veditabbā.

Pānīyāharaṇavaṇṇanā

191. **Iṅghā**ti codanatthe nipāto. **Acchodakā**ti pasannodakā. **Sātodakā**ti madhurodakā. **Sītodakā**ti tanusītalasalilā. **Setakā**ti[1] nikkaddamā. **Suppatitthā**ti sundaratitthā.

Pukkusamallaputtavatthuvaṇṇanā

192. **Pukkuso**ti tassa nāmaṁ. **Mallaputto**ti Mallarājaputto. Mallā kira vārena rajjaṁ kārenti. Yāva nesaṁ vāro na pāpuṇāti, tāva vaṇijjaṁ karonti. Ayampi vaṇijjameva karonto pañca sakaṭasatāni yojāpetvā dhuravāte[2] vāyante purato gacchati, pacchā vāte vāyante satthavāhaṁ purato pesetvā sayaṁ pacchā gacchati. Tadā pana pacchā vāto vāyi, tasmā esa purato satthavāhaṁ pesetvā

1. Setodakāti (Syā, Ka)   2. Purato vāte (Syā)

ပစာပေတွာတိ အတ္ထော။ ဧကေ ဘဏန္တိ “**သူကရမဒ္ဒဝန္တိ** ပန မုဒုဩဒနဿ ပဉ္စဂေါရသယူသပါစနဝိဓာနဿ နာမေတံ၊ ယထာ ဂဝပါနံ နာမ ပါကနာမ”န္တိ။ ကေစိ ဘဏန္တိ “**သူကရမဒ္ဒဝံ** နာမ ရသာယနဝိဓိ၊ တံ ပန ရသာယနသတ္ထေ အာဂစ္ဆတိ၊ တံ စုန္ဒေန ‘ဘဂဝတော ပရိနိဗ္ဗာနံ န ဘဝေယျာ’တိ ရသာယနံ ပဋိယတ္တ”န္တိ။ တတ္ထ ပန ဒွိသဟဿဒီပပရိဝါရေသု စတူသု မဟာဒီပေသု ဒေဝတာ ဩဇံ ပက္ခိပိံသု။

နာဟံ တန္တိ ဣမံ သီဟနာဒံ ကိမတ္ထံ နဒတိ? ပရူပဝါဒမောစနတ္ထံ။ အတ္တနာ ပရိဘုတ္တာဝသေသံ နေဝ ဘိက္ခူနံ, န မနုဿာနံ ဒါတုံ အဒါသိ၊ အာဝါဋေ နိခဏာပေတွာ ဝိနာသေသီတိ ဟိ ဝတ္တုကာမာနံ ဣဒံ သုတွာ ဝစနောကာသော န ဘဝိဿတီတိ ပရေသံ ဥပဝါဒမောစနတ္ထံ သီဟနာဒံ နဒတီတိ။

၁၉၀။ **ဘုတ္တဿ စ သူကရမဒ္ဒဝေနာ**တိ ဘုတ္တဿ ဥဒပါဒိ၊ န ပန ဘုတ္တပစ္စယာ။ ယဒိ ဟိ အဘုတ္တဿ ဥပ္ပဇ္ဇိဿထ၊ အတိခရော ဘဝိဿတိ။ သိနိဒ္ဓဘောဇနံ ဘုတ္တတ္တာ ပနဿ တနုဝေဒနာ အဟောသိ။ တေနေဝ ပဒသာ ဂန္တုံ အသက္ခိ။ **ဝိရေစမာနော**တိ အဘိဏှံ ပဝတ္တလောဟိတဝိရေစနောဝ သမာနော။ **အဝေါစာ**တိ အတ္တနာ ပတ္ထိတဋ္ဌာနေ ပရိနိဗ္ဗာနတ္ထာယ ဧဝမာဟ။ ဣမာ ပန ဓမ္မသင်္ဂါဟကတ္ထေရေဟိ ဌပိတဂါထာယောတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ပါနီယာဟရဏဝဏ္ဏနာ

၁၉၁။ **ဣင်္ဃာ**တိ စောဒနတ္ထေ နိပါတော။ **အစ္ဆောဒကာ**တိ ပသန္နောဒကာ။ **သာတောဒကာ**တိ မဓုရောဒကာ။ **သီတောဒကာ**တိ တနုသီတလသလိလာ။ **သေတကာ**တိ[၁] နိက္ကဒ္ဒမာ။ **သုပ္ပတိတ္ထာ**တိ သုန္ဒရတိတ္ထာ။

ပုက္ကုသမလ္လပုတ္တဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ

၁၉၂။ **ပုက္ကုသော**တိ တဿ နာမံ။ **မလ္လပုတ္တော**တိ မလ္လရာဇပုတ္တော။ မလ္လာ ကိရ ဝါရေန ရဇ္ဇံ ကာရေန္တိ။ ယာဝ နေသံ ဝါရော န ပါပုဏာတိ၊ တာဝ ဝဏိဇ္ဇံ ကရောန္တိ။ အယမ္ပိ ဝဏိဇ္ဇမေဝ ကရောန္တော ပဉ္စ သကဋသတာနိ ယောဇာပေတွာ ဓုရဝါတေ[၂] ဝါယန္တေ ပုရတော ဂစ္ဆတိ၊ ပစ္ဆာ ဝါတေ ဝါယန္တေ သတ္ထဝါဟံ ပုရတော ပေသေတွာ သယံ ပစ္ဆာ ဂစ္ဆတိ။ တဒါ ပန ပစ္ဆာ ဝါတော ဝါယိ၊ တသ္မာ ဧသ ပုရတော သတ္ထဝါဟံ ပေသေတွာ

၁-သေတောဒကာတိ (သျာ၊ က)   ၂-ပုရတော ဝါတေ (သျာ)

sabbaratanayāne nisīditvā Kusinārato nikkhamitvā “pāvaṁ gamissāmī”ti maggaṁ paṭipajji. Tena vuttaṁ “Kusinārāya Pāvaṁ addhānamaggappaṭipanno hotī”ti.

Āḷāroti tassa nāmaṁ. Dīghapiṅgalo kireso, tenassa Āḷāroti nāmaṁ ahosi. **Kālāmo**ti gottaṁ. **Yatra hi nāmā**ti yo nāma. **Neva dakkhatī**ti na addasa. Yatrasaddayuttattā panetaṁ anāgatavasena vuttaṁ. Evarūpañhi īdisesu ṭhānesu saddalakkhaṇaṁ.

193. **Niccharantīsū**ti vicarantīsu. **Asaniyā phalantiyā**ti navavidhāya asaniyā bhijjamānāya viya mahāravaṁ ravantiyā. Navavidhā hi asaniyo asaññā vicakkā saterā gaggarā kapisīsā macchavilolikā kukkuṭakā daṇḍamaṇikā sukkhāsanīti. Tattha asaññā asaññaṁ karoti. Vicakkā ekaṁ cakkaṁ karoti. Saterā saterasadisā[1] hutvā patati. Gaggarā gaggarāyamānā patati. Kapisīsā bhamukaṁ ukkhipento makkaṭo viya hoti. Macchavilolikā vilolitamaccho viya hoti. Kukkuṭakā kukkuṭasadisā hutvā patati. Daṇḍamaṇikā naṅgalasadisā hutvā patati. Sukkhāsanī patitaṭṭhānaṁ samugghāṭeti.

Deve vassanteti sukkhagajjitaṁ gajjitvā antarantarā vassante. **Ātumāyan**ti ātumaṁ nissāya viharāmi. **Bhusāgāre**ti khalasālāyaṁ. **Etthesо**ti etasmiṁ kāraṇe eso mahājanakāyo sannipatito. **Kva ahosī**ti kuhiṁ ahosi. **So taṁ bhante**ti so tvaṁ bhante.

194. **Siṅgīvaṇṇan**ti siṅgīsuvaṇṇavaṇṇaṁ. **Yugamaṭṭhan**ti maṭṭhayugaṁ, saṇhasāṭakayugaḷanti attho. **Dhāraṇīyan**ti antarantarā mayā dhāretabbaṁ, paridahitabbanti attho. Taṁ kira so tathārūpe chaṇadivaseyeva dhāretvā sesakāle nikkhipati. Evaṁ uttamaṁ maṅgalavatthayugaṁ sandhāyāha. **Anukampaṁ upādāyā**ti mayi anukampaṁ paṭicca. **Acchādehī**ti upacāravacanametaṁ, ekaṁ mayhaṁ dehi, ekaṁ Ānandassāti attho. Kiṁ pana thero taṁ gaṇhīti. Āma gaṇhi. Kasmā? Matthakappattakiccattā. Kiñcāpi hesa evarūpaṁ lābhaṁ paṭikkhipitvā upaṭṭhākaṭṭhānaṁ paṭipanno, taṁ panassa upaṭṭhākakiccaṁ matthakaṁ pattaṁ, tasmā aggahesi. Ye cāpi evaṁ vadeyyuṁ “anārādhako maññe

1. Saṅkārasadisā (Ka) Lakārasadisā (Syā)

သဗ္ဗရတနယာနေ နိသီဒိတွာ ကုသိနာရတော နိက္ခမိတွာ “ပါဝံ ဂမိဿာမီ”တိ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ တေန ဝုတ္တံ “ကုသိနာရာယ ပါဝံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော ဟောတီ”တိ။

အာဠာရောတိ တဿ နာမံ။ ဒီဃပိင်္ဂလော ကိရေသော၊ တေနဿ အာဠာရောတိ နာမံ အဟောသိ။ **ကာလာမော**တိ ဂေါတ္တံ။ **ယတြ ဟိ နာမာ**တိ ယော နာမ။ **နေဝ ဒက္ခတီ**တိ န အဒ္ဒသ။ ယတြသဒ္ဒယုတ္တတ္တာ ပနေတံ အနာဂတဝသေန ဝုတ္တံ။ ဧဝရူပဉ္ဟိ ဤဒိသေသု ဌာနေသု သဒ္ဒလက္ခဏံ။

၁၉၃။ **နိစ္ဆရန္တီသူ**တိ ဝိစရန္တီသု။ **အသနိယာ ဖလန္တိယာ**တိ နဝဝိဓာယ အသနိယာ ဘိဇ္ဇမာနာယ ဝိယ မဟာရဝံ ရဝန္တိယာ။ နဝဝိဓာ ဟိ အသနိယော အသညာ ဝိစက္ကာ သတေရာ ဂဂ္ဂရာ ကပိသီသာ မစ္ဆဝိလောလိကာ ကုက္ကုဋကာ ဒဏ္ဍမဏိကာ သုက္ခာသနီတိ။ တတ္ထ အသညာ အသညံ ကရောတိ။ ဝိစက္ကာ ဧကံ စက္ကံ ကရောတိ။ သတေရာ သတေရသဒိသာ[၁] ဟုတွာ ပတတိ။ ဂဂ္ဂရာ ဂဂ္ဂရာယမာနာ ပတတိ။ ကပိသီသာ ဘမုကံ ဥက္ခိပေန္တော မက္ကဋော ဝိယ ဟောတိ။ မစ္ဆဝိလောလိကာ ဝိလောလိတမစ္ဆော ဝိယ ဟောတိ။ ကုက္ကုဋကာ ကုက္ကုဋသဒိသာ ဟုတွာ ပတတိ။ ဒဏ္ဍမဏိကာ နင်္ဂလသဒိသာ ဟုတွာ ပတတိ။ သုက္ခာသနိ ပတိတဋ္ဌာနံ သမုဂ္ဃာဋေတိ။

ဒေဝေ ဝဿန္တေတိ သုက္ခဂဇ္ဇိတံ ဂဇ္ဇိတွာ အန္တရန္တရာ ဝဿန္တေ။ **အာတုမာယ**န္တိ အာတုမံ နိဿာယ ဝိဟရာမိ။ **ဘုသာဂါရေ**တိ ခလသာလာယံ။ **ဧတ္ထေသော**တိ ဧတသ္မိံ ကာရဏေ ဧသော မဟာဇနကာယော သန္နိပတိတော။ **ကွ အဟောသီ**တိ ကုဟိံ အဟောသိ။ **သော တံ ဘန္တေ**တိ သော တွံ ဘန္တေ။

၁၉၄။ **သိင်္ဂီဝဏ္ဏ**န္တိ သိင်္ဂီသုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ။ **ယုဂမဋ္ဌ**န္တိ မဋ္ဌယုဂံ၊ သဏှသာဋကယုဂဠန္တိ အတ္ထော။ **ဓာရဏီယ**န္တိ အန္တရန္တရာ မယာ ဓာရေတဗ္ဗံ၊ ပရိဒဟိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ တံ ကိရ သော တထာရူပေ ဆဏဒိဝသေယေဝ ဓာရေတွာ သေသကာလေ နိက္ခိပတိ။ ဧဝံ ဥတ္တမံ မင်္ဂလဝတ္ထယုဂံ သန္ဓာယာဟ။ **အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယာ**တိ မယိ အနုကမ္ပံ ပဋိစ္စ။ **အစ္ဆာဒေဟီ**တိ ဥပစာရဝစနမေတံ၊ ဧကံ မယှံ ဒေဟိ, ဧကံ အာနန္ဒဿာတိ အတ္ထော။ ကိံ ပန ထေရော တံ ဂဏှီတိ။ အာမ ဂဏှိ။ ကသ္မာ? မတ္ထကပ္ပတ္တကိစ္စတ္တာ။ ကိဉ္စာပိ ဟေသ ဧဝရူပံ လာဘံ ပဋိက္ခိပိတွာ ဥပဋ္ဌာကဋ္ဌာနံ ပဋိပန္နော၊ တံ ပနဿ ဥပဋ္ဌာကကိစ္စံ မတ္ထကံ ပတ္တံ၊ တသ္မာ အဂ္ဂဟေသိ။ ယေ စာပိ ဧဝံ ဝဒေယျုံ “အနာရာဓကော မညေ

၁-သင်္ခါရသဒိသာ (က) လကာရသဒိသာ (သျာ)

Ānando, pañcavīsati vassāni upaṭṭhahantena na kiñci Bhagavato santikā tena laddhapubban"ti. Tesaṁ vacanokāsacchedanatthampi aggahesi. Apica jānāti Bhagavā "Ānando gahetvāpi attanā na dhāressati, mayhaṁyeva pūjaṁ karissati. Mallaputtena pana Ānandaṁ pūjentena saṁghopi pūjito bhavissati, evamassa mahāpuññarāsi bhavissatī"ti therassa ekaṁ dāpesi. Theropi teneva kāraṇena aggahesīti. **Dhammiyā kathāyā**ti vatthānumodanakathāya.

195. **Bhagavato kāyaṁ upanāmitan**ti nivāsanapārupanavasena allīyāpitaṁ. Bhagavāpi tato ekaṁ nivāsesi, ekaṁ pārupi. **Hataccikaṁ viyā**ti[1] yathā hatacciko aṅgāro antanteneva jotati, bahi panassa pabhā natthi, evaṁ bahi paṭicchannappabhaṁ hutvā khāyatīti attho.

Imesu kho Ānanda dvīsupi kālesūti kasmā imesu dvīsu kālesu evaṁ hoti? Āhāravisesena ceva balavasomanassena ca. Etesu hi dvīsu kālesu sakalaccakkavāḷe devatā āhāre ojaṁ pakkhipanti, taṁ paṇītabhojanaṁ kucchiṁ pavisitvā pasannarūpaṁ samuṭṭhāpeti, āhārasamuṭṭhānarūpassa pasannattā manacchaṭṭhāni indriyāni ativiya virocanti. Sambodhidivase cassa "anekakappakoṭisatasahassasañcito vata me kilesarāsi ajja pahīno"ti āvajjantassa balavasomanassaṁ uppajjati, cittaṁ pasīdati, citte pasanne lohitaṁ pasīdati, lohite pasanne manacchaṭṭhāni indriyāni ativiya virocanti. Parinibbānadivasepi "ajja dānāhaṁ anekehi Buddhasatasahassehi paviṭṭhaṁ **amatamahānibbānaṁ** nāma nagaraṁ pavisissāmī"ti āvajjantassa balavasomanassaṁ uppajjati, cittaṁ pasīdati, citte pasanne lohitaṁ pasīdati, lohite pasanne manacchaṭṭhāni indriyāni ativiya virocanti. Iti āhāravisesena ceva balavasomanassena ca imesu dvīsu kālesu evaṁ hotīti veditabbaṁ. **Upavattane**ti pācīnato nivattanasālavane. **Antarena yamakasālānan**ti yamakasālarukkhānaṁ majjhe.

Siṅgīvaṇṇantigāthā saṅgītikāle ṭhapitā.

1. Vītaccikaṁ viyāti (Sī)

အာနန္ဒော၊ ပဉ္စဝီသတိ ဝဿာနိ ဥပဋ္ဌဟန္တေန န ကိဉ္စိ ဘဂဝတော သန္တိကာ တေန လဒ္ဓပုဗ္ဗ''န္တိ။ တေသံ ဝစနောကာသစ္ဆေဒနတ္ထမ္ပိ အဂ္ဂဟေသိ။ အပိစ ဇာနာတိ ဘဂဝါ "အာနန္ဒော ဂဟေတွာပိ အတ္တနာ န ဓာရေဿတိ၊ မယှံယေဝ ပူဇံ ကရိဿတိ။ မလ္လပုတ္တေန ပန အာနန္ဒံ ပူဇေန္တေန သံဃောပိ ပူဇိတော ဘဝိဿတိ၊ ဧဝမဿ မဟာပုညရာသိ ဘဝိဿတီ"တိ ထေရဿ ဧကံ ဒါပေသိ။ ထေရောပိ တေနေဝ ကာရဏေန အဂ္ဂဟေသီတိ။ **ဓမ္မိယာ ကထာယာ**တိ ဝတ္ထာနုမောဒနကထာယ။

၁၉၅။ **ဘဂဝတော ကာယံ ဥပနာမိတ**န္တိ နိဝါသနပါရုပနဝသေန အလ္လီယာပိတံ။ ဘဂဝါပိ တတော ဧကံ နိဝါသေသိ၊ ဧကံ ပါရုပိ။ **ဟတစ္စိကံ ဝိယာ**တိ[၁] ယထာ ဟတစ္စိကော အင်္ဂါရော အန္တန္တေနေဝ ဇောတတိ၊ ဗဟိ ပနဿ ပဘာ နတ္ထိ၊ ဧဝံ ဗဟိ ပဋိစ္ဆန္နပ္ပဘံ ဟုတွာ ခါယတီတိ အတ္ထော။

ဣမေသု ခေါ အာနန္ဒ ဒွီသုပိ ကာလေသူတိ ကသ္မာ ဣမေသု ဒွီသု ကာလေသု ဧဝံ ဟောတိ? အာဟာရဝိသေသေန စေဝ ဗလဝသောမနဿေန စ။ ဧတေသု ဟိ ဒွီသု ကာလေသု သကလစက္ကဝါဠေ ဒေဝတာ အာဟာရေ ဩဇံ ပက္ခိပန္တိ၊ တံ ပဏီတဘောဇနံ ကုစ္ဆိံ ပဝိသိတွာ ပသန္နရူပံ သမုဋ္ဌာပေတိ၊ အာဟာရသမုဋ္ဌာနရူပဿ ပသန္နတ္တာ မနစ္ဆဋ္ဌာနိ ဣန္ဒြိယာနိ အတိဝိယ ဝိရောစန္တိ။ သမ္ဗောဓိဒိဝသေ စဿ "အနေကကပ္ပကောဋိသတသဟဿသဉ္စိတော ဝတ မေ ကိလေသရာသိ အဇ္ဇ ပဟီနော"တိ အာဝဇ္ဇန္တဿ ဗလဝသောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ စိတ္တံ ပသီဒတိ၊ စိတ္တေ ပသန္နေ လောဟိတံ ပသီဒတိ၊ လောဟိတေ ပသန္နေ မနစ္ဆဋ္ဌာနိ ဣန္ဒြိယာနိ အတိဝိယ ဝိရောစန္တိ။ ပရိနိဗ္ဗာနဒိဝသေပိ "အဇ္ဇ ဒါနာဟံ အနေကေဟိ ဗုဒ္ဓသတသဟဿေဟိ ပဝိဋ္ဌံ **အမတမဟာနိဗ္ဗာနံ** နာမ နဂရံ ပဝိသိဿာမီ"တိ အာဝဇ္ဇန္တဿ ဗလဝသောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ စိတ္တံ ပသီဒတိ၊ စိတ္တေ ပသန္နေ လောဟိတံ ပသီဒတိ၊ လောဟိတေ ပသန္နေ မနစ္ဆဋ္ဌာနိ ဣန္ဒြိယာနိ အတိဝိယ ဝိရောစန္တိ။ ဣတိ အာဟာရဝိသေသေန စေဝ ဗလဝသောမနဿေန စ ဣမေသု ဒွီသု ကာလေသု ဧဝံ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ဥပဝတ္တနေ**တိ ပါစီနတော နိဝတ္တနသာလဝနေ။ **အန္တရေန ယမကသာလာန**န္တိ ယမကသာလရုက္ခာနံ မဇ္ဈေ။

သိင်္ဂီဝဏ္ဏန္တိဂါထာ သင်္ဂီတိကာလေ ဌပိတာ။

၁- ဝီတစ္စိကံ ဝိယာတိ (သီ)

196. **Nhatvā ca pivitvā cā**ti ettha tadā kira Bhagavati nahāyante antonadiyaṁ macchakacchapā ca ubhatotīresu vanasaṇḍo ca sabbaṁ suvaṇṇavaṇṇameva hoti. **Ambavanan**ti tassāyeva nadiyā tīre ambavanaṁ. **Āyasmantaṁ Cundakan**ti tasmiṁ kira khaṇe Ānandatthero udakasāṭakaṁ pīḷento ohīyi, Cundatthero samīpe ahosi. Taṁ Bhagavā āmantesi.

Gantvāna Buddho nadikaṁ kakudhanti imāpi gāthā saṅgītikāleyeva ṭhapitā. Tattha **pavattā Bhagavā idha dhamme**ti Bhagavā idha sāsane dhamme pavattā, caturāsītidhammakkhandhasahassāni pavattānīti[1] attho. **Pamukhe**[2] **nisīdī**ti Satthu puratova nisīdi. Ettāvatā ca thero anuppatto. Evaṁ anuppattaṁ atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi.

197. **Alābhā**ti ye aññesaṁ dānānisaṁsasaṅkhātā lābhā honti, te alābhā. **Dulladdhan**ti puññavisesena laddhampi manussattaṁ dulladdhaṁ. **Yassa te**ti yassa tava. Uttaṇḍulaṁ vā atikilinnaṁ vā ko jānāti, kīdisampi pacchimaṁ piṇḍapātaṁ paribhuñjitvā Tathāgato parinibbuto, addhā ye yaṁ vā taṁ vā dinnaṁ bhavissatīti. **Lābhā**ti diṭṭhadhammikasamparāyikadānānisaṁsasaṅkhātā lābhā. **Suladdhan**ti tuyhaṁ manussattaṁ suladdhaṁ. **Samasamaphalā**ti sabbākārena samānaphalā[3].

Nanu ca yaṁ Sujātāya dinnaṁ piṇḍapātaṁ bhuñjitvā Tathāgato abhisambuddho, so sarāgasadosasamohakāle paribhutto, ayaṁ pana Cundena dinno vītarāgavītadosavītamohakāle paribhutto, kasmā ete samaphalāti. Parinibbānasamatāya ca samāpattisamatāya ca anussaraṇasamatāya ca. Bhagavā hi Sujātāya dinnaṁ piṇḍapātaṁ paribhuñjitvā sa-upādisesāya nibbānadhātuyā parinibbuto, Cundena dinnaṁ paribhuñjitvā anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbutoti evaṁ **parinibbānasamatāya**pi samaphalā. Abhisambujjhanadivase ca catuvīsatikoṭisatasahassasaṅkhyā samāpattiyo samāpajji, parinibbānadivasepi sabbā tā samāpajjīti evaṁ **samāpattisamatāya**pi samaphalā. Sujātā ca aparabhāge assosi “na kiresā rukkhadevatā, bodhisatto kiresa, taṁ kira piṇḍapātaṁ paribhuñjitvā anuttaraṁ sammāsambodhiṁ

1. Pavattāti (?) 2. Sammukhe (Ka) 3. Samasamaphalā (Syā, Ka)

၁၉၆။ **နှတွာ စ ပိဝိတွာ စာ**တိ ဧတ္ထ တဒါ ကိရ ဘဂဝတိ နဟာယန္တေ အန္တောနဒိယံ မစ္ဆကစ္ဆပါ စ ဥဘတောတီရေသု ဝနသဏ္ဍော စ သဗ္ဗံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏမေဝ ဟောတိ။ **အမ္ဗဝန**န္တိ တဿာယေဝ နဒိယာ တီရေ အမ္ဗဝနံ။ **အာယသ္မန္တံ စုန္ဒက**န္တိ တသ္မိံ ကိရ ခဏေ အာနန္ဒတ္ထေရော ဥဒကသာဋကံ ပီဠေန္တော ဩဟီယိ၊ စုန္ဒတ္ထေရော သမီပေ အဟောသိ။ တံ ဘဂဝါ အာမန္တေသိ။

ဂန္တွာန ဗုဒ္ဓေါ နဒိကံ ကကုဓန္တိ ဣမာပိ ဂါထာ သင်္ဂီတိကာလေယေဝ ဌပိတာ။ တတ္ထ **ပဝတ္တာ ဘဂဝါ ဣဓ ဓမ္မေ**တိ ဘဂဝါ ဣဓ သာသနေ ဓမ္မေ ပဝတ္တာ၊ စတုရာသီတိဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿာနိ ပဝတ္တာနီတိ[1] အတ္ထော။ **ပမုခေ**[2] **နိသီဒီ**တိ သတ္ထု ပုရတောဝ နိသီဒိ။ ဧတ္တာဝတာ စ ထေရော အနုပ္ပတ္တော။ ဧဝံ အနုပ္ပတ္တံ အထ ခေါ ဘဂဝါ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ အာမန္တေသိ။

၁၉၇။ **အလာဘာ**တိ ယေ အညေသံ ဒါနာနိသံသသင်္ခါတာ လာဘာ ဟောန္တိ၊ တေ အလာဘာ။ **ဒုလ္လဒ္ဓ**န္တိ ပုညဝိသေသေန လဒ္ဓမ္ပိ မနုဿတ္တံ ဒုလ္လဒ္ဓံ။ **ယဿ တေ**တိ ယဿ တဝ။ ဥတ္တဏ္ဍုလံ ဝါ အတိကိလိန္နံ ဝါ ကော ဇာနာတိ၊ ကီဒိသမ္ပိ ပစ္ဆိမံ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ တထာဂတော ပရိနိဗ္ဗုတော၊ အဒ္ဓါ တေ ယံ ဝါ တံ ဝါ ဒိန္နံ ဘဝိဿတီတိ။ **လာဘာ**တိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကဒါနာနိသံသသင်္ခါတာ လာဘာ။ **သုလဒ္ဓ**န္တိ တုယှံ မနုဿတ္တံ သုလဒ္ဓံ။ **သမသမဖလာ**တိ သဗ္ဗာကာရေန သမာနဖလာ[3]။

နနု စ ယံ သုဇာတာယ ဒိန္နံ ပိဏ္ဍပါတံ ဘုဉ္ဇိတွာ တထာဂတော အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ သော သရာဂသဒေါသသမောဟကာလေ ပရိဘုတ္တော၊ အယံ ပန စုန္ဒေန ဒိန္နော ဝီတရာဂဝီတဒေါသဝီတမောဟကာလေ ပရိဘုတ္တော၊ ကသ္မာ ဧတေ သမဖလာတိ။ ပရိနိဗ္ဗာနသမတာယ စ သမာပတ္တိသမတာယ စ အနုဿရဏသမတာယ စ။ ဘဂဝါ ဟိ သုဇာတာယ ဒိန္နံ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ သဥပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ စုန္ဒေန ဒိန္နံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗုတောတိ ဧဝံ **ပရိနိဗ္ဗာနသမတာယ**ပိ သမဖလာ။ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနဒိဝသေ စ စတုဝီသတိကောဋိသတသဟဿသင်္ချာ သမာပတ္တိယော သမာပဇ္ဇိ၊ ပရိနိဗ္ဗာနဒိဝသေပိ သဗ္ဗာ တာ သမာပဇ္ဇီတိ ဧဝံ **သမာပတ္တိသမတာယ**ပိ သမဖလာ။ သုဇာတာ စ အပရဘာဂေ အဿောသိ “န ကိရေသာ ရုက္ခဒေဝတာ၊ ဗောဓိသတ္တော ကိရေသ၊ တံ ကိရ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ

၁-ပဝတ္တာတိ (?) ၂-သမ္မုခေ (က) ၃-သမသမဖလာ (သျာ၊ က)

abhisambuddho, sattasattāhaṁ kirassa tena yāpanaṁ ahosī”ti. Tassā idaṁ sutvā “lābhā vata me”ti anussarantiyā balavapītisomanassaṁ udapādi. Cundassāpi aparabhāge “avasānapiṇḍapāto kira mayā dinno, dhammasīsaṁ kira me gahitaṁ, mayhaṁ kira piṇḍapātaṁ paribhuñjitvā Satthā anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbuto”ti sutvā “lābhā vata me”ti anussarato balavasomanassaṁ udapādīti evaṁ **anussaraṇasamatāya**pi samaphalāti veditabbā.

Yasasaṁvattanikanti parivārasaṁvattanikaṁ. **Ādhipateyyasaṁvattanikan**ti jeṭṭhakabhāvasaṁvattanikaṁ.

Saṁyamatoti sīlasaṁyamena saṁyamantassa, saṁvare ṭhitassāti attho **veraṁ na cīyatī**ti pañcavidhaṁ veraṁ na vaḍḍhati. **Kusalo ca jahāti pāpakan**ti kusalo pana ñāṇasampanno ariyamaggena anavasesaṁ pāpakaṁ lāmakaṁ akusalaṁ jahāti. **Rāgadosamohakkhayā sa nibbuto**ti so imaṁ pāpakaṁ jahitvā rāgādīnaṁ khayā kilesanibbānena nibbutoti. Iti Cundassa ca dakkhiṇaṁ, attano ca dakkhiṇeyyasampattiṁ sampassamāno udānaṁ udānesīti.

Catutthabhāṇavāravaṇṇanā niṭṭhitā.

Yamakasālāvaṇṇanā

198. **Mahatā bhikkhusaṁghena saddhin**ti idha bhikkhūnaṁ gaṇanaparicchedo natthi. Veḷuvagāme vedanāvikkhambhanato paṭṭhāya hi “na cirena Bhagavā parinibbāyissatī”ti sutvā tato tato āgatesu bhikkhūsu ekabhikkhupi pakkanto nāma natthi. Tasmā gaṇanavītivatto saṁgho ahosi. **Upavattanaṁ Mallānaṁ sālavanan**ti yatheva hi Kalambanadītīrato rājamātuvihāradvārena Thūpārāmaṁ gantabbaṁ hoti, evaṁ Hiraññavatiyā pārimatīrato Sālavanuyyānaṁ, yathā Anurādhapurassa Thūpārāmo, evaṁ taṁ Kusinārāyaṁ hoti. Yathā Thūpārāmato dakkhiṇadvārena nagaraṁ pavisanamaggo pācīnamukho gantvā uttarena nivatto, evaṁ uyyānato sālavanaṁ pācīnamukhaṁ gantvā uttarena nivattaṁ. Tasmā taṁ “upavattanan”ti vuccati. **Antarena**

အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ သတ္တသတ္တာဟံ ကိရဿ တေန ယာပနံ အဟောသီ”တိ။ တဿာ ဣဒံ သုတွာ “လာဘာ ဝတ မေ”တိ အနုဿရန္တိယာ ဗလဝပီတိသောမနဿံ ဥဒပါဒိ။ စုန္ဒဿာပိ အပရဘာဂေ “အဝသာနပိဏ္ဍပါတော ကိရ မယာ ဒိန္နော၊ ဓမ္မသီသံ ကိရ မေ ဂဟိတံ၊ မယှံ ကိရ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ သတ္ထာ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗုတော”တိ သုတွာ “လာဘာ ဝတ မေ”တိ အနုဿရတော ဗလဝသောမနဿံ ဥဒပါဒီတိ ဧဝံ **အနုဿရဏသမတာယ**ပိ သမဖလာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ယသသံဝတ္တနိကန္တိ ပရိဝါရသံဝတ္တနိကံ။ **အာဓိပတေယျသံဝတ္တနိကန္တိ** ဇေဋ္ဌကဘာဝသံဝတ္တနိကံ။

သံယမတောတိ သီလသံယမေန သံယမန္တဿ၊ သံဝရေ ဌိတဿာတိ အတ္ထော **ဝေရံ န စီယတီ**တိ ပဉ္စဝိဓံ ဝေရံ န ဝဍ္ဎတိ။ **ကုသလော စ ဇဟာတိ ပါပကန္တိ** ကုသလော ပန ဉာဏသမ္ပန္နော အရိယမဂ္ဂေန အနဝသေသံ ပါပကံ လာမကံ အကုသလံ ဇဟာတိ။ **ရာဂဒေါသမောဟက္ခယာ သ နိဗ္ဗုတော**တိ သော ဣမံ ပါပကံ ဇဟိတွာ ရာဂါဒီနံ ခယာ ကိလေသနိဗ္ဗာနေန နိဗ္ဗုတောတိ။ ဣတိ စုန္ဒဿ စ ဒက္ခိဏံ, အတ္တနော စ ဒက္ခိဏေယျသမ္ပတ္တိံ သမ္ပဿမာနော ဥဒါနံ ဥဒါနေသီတိ။

စတုတ္ထဘာဏဝါရဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ယမကသာလာဝဏ္ဏနာ

၁၉၈။ **မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိန္တိ** ဣဓ ဘိက္ခူနံ ဂဏနပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ။ ဝေဠုဝဂါမေ ဝေဒနာဝိက္ခမ္ဘနတော ပဋ္ဌာယ ဟိ “န စိရေန ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတီ”တိ သုတွာ တတော တတော အာဂတေသု ဘိက္ခူသု ဧကဘိက္ခုပိ ပက္ကန္တော နာမ နတ္ထိ။ တသ္မာ ဂဏနဝီတိဝတ္တော သံဃော အဟောသိ။ **ဥပဝတ္တနံ မလ္လာနံ သာလဝနန္တိ** ယထေဝ ဟိ ကလမ္ဗနဒီတီရတော ရာဇမာတုဝိဟာရဒွါရေန ထူပါရာမံ ဂန္တဗ္ဗံ ဟောတိ၊ ဧဝံ ဟိရညဝတိယာ ပါရိမတီရတော သာလဝနုယျာနံ, ယထာ အနုရာဓပုရဿ ထူပါရာမော၊ ဧဝံ တံ ကုသိနာရာယံ ဟောတိ။ ယထာ ထူပါရာမတော ဒက္ခိဏဒွါရေန နဂရံ ပဝိသနမဂ္ဂေါ ပါစီနမုခေါ ဂန္တွာ ဥတ္တရေန နိဝတ္တော၊ ဧဝံ ဥယျာနတော သာလဝနံ ပါစီနမုခံ ဂန္တွာ ဥတ္တရေန နိဝတ္တံ။ တသ္မာ တံ “ဥပဝတ္တန”န္တိ ဝုစ္စတိ။ **အန္တရေန**

yamakasālānaṁ uttarasīsakanti tassa kira mañcakassa ekā sālapanti sīsabhāge hoti, ekā pādabhāge. Tatrāpi eko taruṇasālo sīsabhāgassa āsanno hoti, eko pādabhāgassa. Apica **yamakasālā** nāma mūlakhandhaviṭapapattehi aññamaññaṁ saṁsibbitvā ṭhitasālāti[1] vuttaṁ. **Mañcakaṁ paññapehī**ti tasmiṁ kira uyyāne rājakulassa sayanamañco atthi, taṁ sandhāya paññapehīti āha. Theropi taṁyeva paññapetvā adāsi.

Kilantosmi Ānanda nipajjissāmīti Tathāgatassa hi—

Gocari kaḷāpo gaṅgeyyo, piṅgalo pabbateyyako.
Hemavato ca tambo ca, mandākini[2] uposatho.
Chaddantoyeva dasamo, ete nāgānamuttamāti—

Ettha yaṁ dasannaṁ gocarisaṅkhātānaṁ pakatihatthīnaṁ balaṁ, taṁ ekassa kaḷāpassāti evaṁ dasaguṇavaḍḍhitāya gaṇanāya pakatihatthīnaṁ koṭisahassabalappamāṇaṁ balaṁ, taṁ sabbampi Cundassa piṇḍapātaṁ paribhuttakālato paṭṭhāya caṅgavāre[3] pakkhitta-udakaṁ viya parikkhayaṁ gataṁ. Pāvānagarato tīṇi gāvutāni Kusinārānagaraṁ, etasmiṁ antare pañcavīsatiyā ṭhānesu nisīditvā mahatā ussāhena āgacchantopi sūriyassa atthaṅgamitavelāyaṁ sañjhāsamaye[4] Bhagavā Sālavanaṁ paviṭṭho. Evaṁ rogo sabbaṁ ārogyaṁ maddanto āgacchati. Etamatthaṁ dassento viya sabbalokassa saṁvegakaraṁ vācaṁ bhāsanto "kilantosmi Ānanda nipajjissāmī"ti āha.

Kasmā pana Bhagavā evaṁ mahantena ussāhena idhāgato, kiṁ aññattha na sakkā parinibbāyitunti. Parinibbāyituṁ nāma na katthaci na sakkā, tīhi pana kāraṇehi idhāgato, idañhi Bhagavā evaṁ passati "mayi aññattha parinibbāyante Mahāsudassanasuttassa atthuppatti na bhavissati, Kusinārāyaṁ pana parinibbāyante yamahaṁ devaloke anubhavitabbaṁ sampattiṁ manussalokeyeva anubhaviṁ, taṁ dvīhi bhāṇavārehi maṇḍetvā desessāmi, taṁ me sutvā bahū janā kusalaṁ kātabbaṁ maññissantī"ti.

1. Ṭhitā sālāti (Syā), ṭhitasākhāti (Ṭīkā)
2. Mandāgiri (Ka)
3. Caṅkavāre (Ka), paṅkavāre (Syā)
4. Sāyaṇhasamaye (Syā)

ယမကသာလာနံ ဥတ္တရသီသကန္တိ တဿ ကိရ မဉ္စကဿ ဧကာ သာလပန္တိ သီသဘာဂေ ဟောတိ၊ ဧကာ ပါဒဘာဂေ။ တတြာပိ ဧကော တရုဏသာလော သီသဘာဂဿ အာသန္နော ဟောတိ၊ ဧကော ပါဒဘာဂဿ။ အပိစ **ယမကသာလာ** နာမ မူလခန္ဓဝိဋပပတ္တေဟိ အညမညံ သံသိဗ္ဗိတွာ ဌိတသာလာတိ[၁] ဝုတ္တံ။ **မဉ္စကံ ပညပေဟီ**တိ တသ္မိံ ကိရ ဥယျာနေ ရာဇကုလဿ သယနမဉ္စော အတ္ထိ၊ တံ သန္ဓာယ ပညပေဟီတိ အာဟ။ ထေရောပိ တံယေဝ ပညပေတွာ အဒါသိ။

ကိလန္တောသ္မိ အာနန္ဒ နိပဇ္ဇိဿာမီတိ တထာဂတဿ ဟိ—

ဂေါစရိ ကဠာပေါ ဂင်္ဂေယျော၊ ပိင်္ဂလော ပဗ္ဗတေယျကော။
ဟေမဝတော စ တမ္ဗော စ၊ မန္ဒာကိနိ[၂] ဥပေါသထော။
ဆဒ္ဒန္တောယေဝ ဒသမော၊ ဧတေ နာဂါနမုတ္တမာတိ—

ဧတ္ထ ယံ ဒသန္နံ ဂေါစရိသင်္ခါတာနံ ပကတိဟတ္ထီနံ ဗလံ၊ တံ ဧကဿ ကဠာပဿာတိ ဧဝံ ဒသဂုဏဝဍ္ဎိတာယ ဂဏနာယ ပကတိဟတ္ထီနံ ကောဋိသဟဿဗလပ္ပမာဏံ ဗလံ၊ တံ သဗ္ဗမ္ပိ စုန္ဒဿ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ စင်္ဂဝါရေ[၃] ပက္ခိတ္တဥဒကံ ဝိယ ပရိက္ခယံ ဂတံ။ ပါဝါနဂရတော တီဏိ ဂါဝုတာနိ ကုသိနာရာနဂရံ၊ ဧတသ္မိံ အန္တရေ ပဉ္စဝီသတိယာ ဌာနေသု နိသီဒိတွာ မဟတာ ဥဿာဟေန အာဂစ္ဆန္တောပိ သူရိယဿ အတ္ထင်္ဂမိတဝေလာယံ သဉ္ဈာသမယေ[၄] ဘဂဝါ သာလဝနံ ပဝိဋ္ဌော။ ဧဝံ ရောဂေါ သဗ္ဗံ အာရောဂျံ မဒ္ဒန္တော အာဂစ္ဆတိ။ ဧတမတ္ထံ ဒဿေန္တော ဝိယ သဗ္ဗလောကဿ သံဝေဂကရံ ဝါစံ ဘာသန္တော "ကိလန္တောသ္မိ အာနန္ဒ နိပဇ္ဇိဿာမီ"တိ အာဟ။

ကသ္မာ ပန ဘဂဝါ ဧဝံ မဟန္တေန ဥဿာဟေန ဣဓာဂတော၊ ကိံ အညတ္ထ န သက္ကာ ပရိနိဗ္ဗာယိတုန္တိ။ ပရိနိဗ္ဗာယိတုံ နာမ န ကတ္ထစိ န သက္ကာ၊ တီဟိ ပန ကာရဏေဟိ ဣဓာဂတော၊ ဣဒဉှိ ဘဂဝါ ဧဝံ ပဿတိ "မယိ အညတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယန္တေ မဟာသုဒဿနသုတ္တဿ အတ္ထုပ္ပတ္တိ န ဘဝိဿတိ၊ ကုသိနာရာယံ ပန ပရိနိဗ္ဗာယန္တေ ယမဟံ ဒေဝလောကေ အနုဘဝိတဗ္ဗံ သမ္ပတ္တိံ မနုဿလောကေယေဝ အနုဘဝိံ၊ တံ ဒွီဟိ ဘာဏဝါရေဟိ မဏ္ဍေတွာ ဒေသေဿာမိ၊ တံ မေ သုတွာ ဗဟူ ဇနာ ကုသလံ ကာတဗ္ဗံ မညိဿန္တီ"တိ။

၁-ဌိတာ သာလာတိ (သျာ)၊ ဌိတသာခါတိ (ဋီကာ)
၂-မန္ဒာဂိရိ (က)
၃-စင်္ကဝါရေ (က)၊ ပင်္ကဝါရေ (သျာ)
၄-သာယဏှသမယေ (သျာ)

Aparampi passati “maṁ aññattha parinibbāyantaṁ Subhaddo na passissati, so ca Buddhaveneyyo na sāvakaveneyyo, na taṁ sāvakā vinetuṁ sakkonti, Kusinārāyaṁ parinibbāyantaṁ pana maṁ so upasaṅkamitvā pañhaṁ pucchissati, pañhāvissajjanapariyosāne ca saraṇesu patiṭṭhāya mama santike pabbajjañca upasampadañca labhitvā kammaṭṭhānaṁ gahetvā mayi dharamāneyeva arahattaṁ patvā pacchimasāvako bhavissatī”ti.

Aparampi passati “mayi aññattha parinibbāyante dhātubhājanīye mahākalaho bhavissati, lohitaṁ nadī viya sandissati. Kusinārāyaṁ parinibbute Doṇabrāhmaṇo taṁ vivādaṁ vūpasametvā dhātuyo vibhajissatī”ti. Imehi tīhi kāraṇehi Bhagavā evaṁ mahantena ussāhena idhāgatoti veditabbo.

Sīhaseyyanti ettha kāmabhogīseyyā, petaseyyā, sīhaseyyā, Tathāgataseyyāti catasso seyyā.

Tattha “yebhuyyena bhikkhave kāmabhogī sattā vāmena passena sentī”ti[1] ayaṁ **kāmabhogīseyyā**. Tesu hi yebhuyyena dakkhiṇena passena sayantā nāma natthi.

“Yebhuyyena bhikkhave petā uttānā sentī”ti[1] ayaṁ **petaseyyā.** Appamaṁsalohitattā hi petā aṭṭhisaṅghāṭajaṭitā ekena passena sayituṁ sakkonti, uttānāva senti.

“Sīho bhikkhave migarājā dakkhiṇena passena seyyaṁ kappeti -pa- attamano hotī”ti[1] ayaṁ **sīhaseyyā.** Tejussadattā hi sīho migarājā dve purimapāde ekasmiṁ ṭhāne, pacchimapāde ekasmiṁ ṭhāne ṭhapetvā naṅguṭṭhaṁ antarasatthimhi pakkhipitvā purimapādapacchimapādanaṅguṭṭhānaṁ ṭhitokāsaṁ sallakkhetvā dvinnaṁ purimapādānaṁ matthake sīsaṁ ṭhapetvā sayati. Divasaṁ sayitvāpi pabujjhamāno na utrasanto pabujjhati, sīsaṁ pana ukkhipitvā purimapādādīnaṁ ṭhitokāsaṁ sallakkheti. Sace kiñci ṭhānaṁ vijahitvā ṭhitaṁ hoti, “na yidaṁ tuyhaṁ jātiyā sūrabhāvassa ca anurūpan”ti anattamano hutvā tattheva sayati, na gocarāya pakkamati. Avijahitvā ṭhite pana “tuyhaṁ jātiyā ca sūrabhāvassa ca anurūpamidan”ti haṭṭhatuṭṭho uṭṭhāya

1. Aṁ 1. 567 piṭṭhe.

အပရမ္ပိ ပဿတိ “မံ အညတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယန္တံ သုဘဒ္ဒေါ န ပဿိဿတိ၊ သော စ ဗုဒ္ဓဝေနေယျော န သာဝကဝေနေယျော၊ န တံ သာဝကာ ဝိနေတုံ သက္ကောန္တိ၊ ကုသိနာရာယံ ပရိနိဗ္ဗာယန္တံ ပန မံ သော ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆိဿတိ၊ ပဉှာဝိဿဇ္ဇနပရိယောသာနေ စ သရဏေသု ပတိဋ္ဌာယ မမ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇ္ဇဉ္စ ဥပသမ္ပဒဉ္စ လဘိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ မယိ ဓရမာနေယေဝ အရဟတ္တံ ပတွာ ပစ္ဆိမသာဝကော ဘဝိဿတီ”တိ။

အပရမ္ပိ ပဿတိ “မယိ အညတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယန္တေ ဓာတုဘာဇနီယေ မဟာကလဟော ဘဝိဿတိ၊ လောဟိတံ နဒီ ဝိယ သန္ဒိဿတိ။ ကုသိနာရာယံ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဒေါဏဗြာဟ္မဏော တံ ဝိဝါဒံ ဝူပသမေတွာ ဓာတုယော ဝိဘဇိဿတီ”တိ။ ဣမေဟိ တီဟိ ကာရဏေဟိ ဘဂဝါ ဧဝံ မဟန္တေန ဥဿာဟေန ဣဓာဂတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

သီဟသေယျန္တိ ဧတ္ထ ကာမဘောဂိသေယျာ, ပေတသေယျာ, သီဟသေယျာ, တထာဂတသေယျာတိ စတဿော သေယျာ။

တတ္ထ “ယေဘုယျေန ဘိက္ခဝေ ကာမဘောဂီ သတ္တာ ဝါမေန ပဿေန သေန္တီ”တိ[1] အယံ **ကာမဘောဂိသေယျာ**။ တေသု ဟိ ယေဘုယျေန ဒက္ခိဏေန ပဿေန သယန္တာ နာမ နတ္ထိ။

“ယေဘုယျေန ဘိက္ခဝေ ပေတာ ဥတ္တာနာ သေန္တီ”တိ[1] အယံ **ပေတသေယျာ**။ အပ္ပမံသလောဟိတတ္တာ ဟိ ပေတာ အဋ္ဌိသင်္ဃာဋဇဋိတာ ဧကေန ပဿေန သယိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ ဥတ္တာနာဝ သေန္တိ။

“သီဟော ဘိက္ခဝေ မိဂရာဇာ ဒက္ခိဏေန ပဿေန သေယျံ ကပ္ပေတိ။ ပ။ အတ္တမနော ဟောတီ”တိ[1] အယံ **သီဟသေယျာ**။ တေဇုဿဒတ္တာ ဟိ သီဟော မိဂရာဇာ ဒွေ ပုရိမပါဒေ ဧကသ္မိံ ဌာနေ, ပစ္ဆိမပါဒေ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဌပေတွာ နင်္ဂုဋ္ဌံ အန္တရသတ္ထိမှိ ပက္ခိပိတွာ ပုရိမပါဒပစ္ဆိမပါဒနင်္ဂုဋ္ဌာနံ ဌိတောကာသံ သလ္လက္ခေတွာ ဒွိန္နံ ပုရိမပါဒါနံ မတ္ထကေ သီသံ ဌပေတွာ သယတိ။ ဒိဝသံ သယိတွာပိ ပဗုဇ္ဈမာနော န ဥတြသန္တော ပဗုဇ္ဈတိ၊ သီသံ ပန ဥက္ခိပိတွာ ပုရိမပါဒါဒီနံ ဌိတောကာသံ သလ္လက္ခေတိ။ သစေ ကိဉ္စိ ဌာနံ ဝိဇဟိတွာ ဌိတံ ဟောတိ၊ “န ယိဒံ တုယှံ ဇာတိယာ သူရဘာဝဿ စ အနုရူပ”န္တိ အနတ္တမနော ဟုတွာ တတ္ထေဝ သယတိ၊ န ဂေါစရာယ ပက္ကမတိ။ အဝိဇဟိတွာ ဌိတေ ပန “တုယှံ ဇာတိယာ စ သူရဘာဝဿ စ အနုရူပမိဒ”န္တိ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော ဥဋ္ဌာယ

၁-အံ ၁-၅၆၇-ပိဋ္ဌေ။

sīhavijambhitaṁ vijambhitvā kesarabhāraṁ vidhunitvā tikkhattuṁ sīhanādaṁ naditvā gocarāya pakkamati.

Catutthajjhānaseyyā pana **Tathāgatassa seyyā**ti vuccati[1]. Tāsu idha sīhaseyyā āgatā, ayañhi tejussada-iriyāpathattā uttamaseyyā nāma.

Pāde pādanti dakkhiṇapāde vāmapādaṁ. **Accādhāyā**ti ati-ādhāya, īsakaṁ atikkamma ṭhapetvā. Gopphakena hi gopphake, jāṇunā vā jāṇumhi saṅghaṭṭiyamāne abhiṇhaṁ vedanā uppajjati, cittaṁ ekaggaṁ na hoti, seyyā aphāsukā hoti. Yathā pana na saṅghaṭṭeti, evaṁ atikkamma ṭhapite vedanā nuppajjati, cittaṁ ekaggaṁ hoti, seyyā phāsu hoti. Tasmā evaṁ nipajji. Anuṭṭhānaseyyaṁ upagatattā panettha "uṭṭhānasaññaṁ manasi karitvā"ti na vuttaṁ. Kāyavasena cettha anuṭṭhānaṁ veditabbaṁ, niddāvasena pana taṁ rattiṁ Bhagavato bhavaṅgassa okāsoyeva nāhosi. Paṭhamayāmasmiñhi Mallānaṁ dhammadesanā ahosi, majjhimayāme Subhaddassa, pacchimayāme bhikkhusaṁghaṁ ovadi, balavapaccūse parinibbāyi.

Sabbapāliphullāti sabbe samantato pupphitā mūlato paṭṭhāya yāva aggā ekacchannā ahesuṁ, na kevalañca yamakasālāyeva, sabbepi rukkhā sabbapāliphullāva ahesuṁ. Na kevalañhi tasmiṁyeva uyyāne, sakalamhipi dasasahassacakkavāḷe pupphūpagā pupphaṁ gaṇhiṁsu, phalūpagā phalaṁ gaṇhiṁsu. Sabbarukkhānaṁ khandhesu khandhapadumāni, sākhāsu sākhāpadumāni, vallīsu vallipadumāni, ākāsesu ākāsapadumāni[2] pathavītalaṁ bhinditvā daṇḍapadumāni pupphiṁsu. Sabbo mahāsamuddo pañcavaṇṇapadumasañchanno ahosi, tiyojanasahassavitthato himavā ghanabaddhamorapiñcha kalāpo viya, nirantaraṁ mālādāmagavacchiko viya, suṭṭhu pīḷetvā ābaddhapupphavaṭaṁsako viya, supūritaṁ pupphacaṅkoṭakaṁ viya ca atiramaṇīyo ahosi.

Te Tathāgatassa sarīraṁ okirantīti te yamakasālā bhummadevatāhi sañcalitakhandhasākhaviṭapā Tathāgatassa sarīraṁ avakiranti, sarīrassa upari pupphāni vikirantīti attho. **Ajjhokirantī**ti ajjhottharantā viya kiranti. **Abhippakirantī**ti abhiṇhaṁ punappunaṁ pakirantiyeva.

1. Aṁ 1. 567 piṭṭhe. 2. Ullokapadumāni (Ṭīkā)

သီဟဝိဇမ္ဘိတံ ဝိဇမ္ဘိတွာ ကေသရဘာရံ ဝိဓုနိတွာ တိက္ခတ္တုံ သီဟနာဒံ နဒိတွာ ဂေါစရာယ ပက္ကမတိ။

စတုတ္ထဇ္ဈာနသေယျာ ပန **တထာဂတဿ သေယျာ**တိ ဝုစ္စတိ[၁]။ တာသု ဣဓ သီဟသေယျာ အာဂတာ၊ အယဉှိ တေဇုဿဒဣရိယာပထတ္တာ ဥတ္တမသေယျာ နာမ။

ပါဒေ ပါဒန္တိ ဒက္ခိဏပါဒေ ဝါမပါဒံ။ **အစ္စာဓာယာ**တိ အတိအာဓာယ၊ ဤသကံ အတိက္ကမ္မ ဌပေတွာ။ ဂေါပ္ဖကေန ဟိ ဂေါပ္ဖကေ, ဇာဏုနာ ဝါ ဇာဏုမှိ သံဃဋ္ဋိယမာနေ အဘိဏှံ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ န ဟောတိ၊ သေယျာ အဖာသုကာ ဟောတိ။ ယထာ ပန န သံဃဋ္ဋေတိ၊ ဧဝံ အတိက္ကမ္မ ဌပိတေ ဝေဒနာ နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ၊ သေယျာ ဖာသု ဟောတိ။ တသ္မာ ဧဝံ နိပဇ္ဇိ။ အနုဋ္ဌာနသေယျံ ဥပဂတတ္တာ ပနေတ္ထ "ဥဋ္ဌာနသညံ မနသိ ကရိတွာ"တိ န ဝုတ္တံ။ ကာယဝသေန စေတ္ထ အနုဋ္ဌာနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ နိဒ္ဒါဝသေန ပန တံ ရတ္တိံ ဘဂဝတော ဘဝင်္ဂဿ ဩကာသောယေဝ နာဟောသိ။ ပဌမယာမသ္မိဉှိ မလ္လာနံ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသိ၊ မဇ္ဈိမယာမေ သုဘဒ္ဒဿ၊ ပစ္ဆိမယာမေ ဘိက္ခုသံဃံ ဩဝဒိ၊ ဗလဝပစ္စူသေ ပရိနိဗ္ဗာယိ။

သဗ္ဗပါလိဖုလ္လာတိ သဗ္ဗေ သမန္တတော ပုပ္ဖိတာ မူလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အဂ္ဂါ ဧကစ္ဆန္နာ အဟေသုံ၊ န ကေဝလဉ္စ ယမကသာလာယေဝ၊ သဗ္ဗေပိ ရုက္ခာ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လာဝ အဟေသုံ။ န ကေဝလဉှိ တသ္မိံယေဝ ဥယျာနေ၊ သကလမှိပိ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ ပုပ္ဖူပဂါ ပုပ္ဖံ ဂဏှိံသု၊ ဖလူပဂါ ဖလံ ဂဏှိံသု။ သဗ္ဗရုက္ခာနံ ခန္ဓေသု ခန္ဓပဒုမာနိ, သာခါသု သာခါပဒုမာနိ, ဝလ္လီသု ဝလ္လိပဒုမာနိ, အာကာသေသု အာကာသပဒုမာနိ[၂] ပထဝီတလံ ဘိန္ဒိတွာ ဒဏ္ဍပဒုမာနိ ပုပ္ဖိံသု။ သဗ္ဗော မဟာသမုဒ္ဒေါ ပဉ္စဝဏ္ဏပဒုမသဉ္ဆန္နော အဟောသိ၊ တိယောဇနသဟဿဝိတ္ထတော ဟိမဝါ ဃနဗဒ္ဓမောရပိဉ္ဆကလာပေါ ဝိယ, နိရန္တရံ မာလာဒါမဂဝစ္ဆိကော ဝိယ, သုဋ္ဌု ပီဠေတွာ အာဗဒ္ဓပုပ္ဖဝဋံသကော ဝိယ, သုပူရိတံ ပုပ္ဖစင်္ကောဋကံ ဝိယ စ အတိရမဏီယော အဟောသိ။

တေ တထာဂတဿ သရီရံ ဩကိရန္တီတိ တေ ယမကသာလာ ဘုမ္မဒေဝတာဟိ သဉ္စလိတခန္ဓသာခါဝိဋပါ တထာဂတဿ သရီရံ အဝကိရန္တိ၊ သရီရဿ ဥပရိ ပုပ္ဖာနိ ဝိကိရန္တီတိ အတ္ထော။ **အဇ္ဈောကိရန္တီ**တိ အဇ္ဈောတ္ထရန္တာ ဝိယ ကိရန္တိ။ **အဘိပ္ပကိရန္တီ**တိ အဘိဏှံ ပုနပ္ပုနံ ပကိရန္တိယေဝ။

၁-အံ ၁-၅၆၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဥလ္လောကပဒုမာနိ (ဋီကာ)

Dibbānīti devaloke Nandapokkharaṇīsambhavāni, tāni honti suvaṇṇavaṇṇāni paṇṇacchattappamāṇapattāni, mahātumbamattaṁ reṇuṁ gaṇhanti. Na kevalañca mandāravapupphāneva, aññānipi pana dibbāni Påricchattakakoviḷārapupphādīni suvaṇṇacaṅkoṭakāni pūretvā cakkavāḷamukhavaṭṭiyampi tidasapurepi brahmalokepi ṭhitāpi devatāti paviṭṭhāni antalikkhā patanti. **Tathāgatassa sarīran**ti antarā avikiṇṇāneva āgantvā pattakiñjakkhareṇucuṇṇehi Tathāgatassa sarīrameva okiranti.

Dibbānipi candanacuṇṇānīti devatānaṁ upakappanacandanacuṇṇāni. Na kevalañca devatānaṁyeva, nāgasupaṇṇamanussānampi upakappanacandanacuṇṇāni. Na kevalañca candanacuṇṇāneva, kāḷānusārikalohitacandanādisabbadibbagandhajālacuṇṇāni, haritāla-añjanasuvaṇṇarajatacuṇṇāni sabbadibbagandhavāsavikatiyo suvaṇṇarajatādisamugge pūretvā cakkavāḷamukhavaṭṭi-ādīsu ṭhitāhi devatāhi paviṭṭhāni antarā avippakiritvā Tathāgatasseva sarīraṁ okiranti.

Dibbānipi tūriyānīti devatānaṁ upakappanatūriyāni. Na kevalañca tāniyeva, sabbānipi tantibaddhacammapariyonaddhaghanasusirabhedāni dasasahassacakkavāḷesu devanāgasupaṇṇamanussānaṁ tūriyāni ekacakkavāḷe sannipatitvā antalikkhe vajjantīti veditabbāni.

Dibbānipi saṅgītānīti varuṇavāraṇadevatā[1] kira nāmetā dīghāyukā devatā “mahāpuriso manussapathe nibbattitvā Buddho bhavissatī”ti sutvā “paṭisandhiggahaṇadivase naṁ gahetvā gamissāmā”ti mālaṁ ganthetumārabhiṁsu. Tā ganthamānāva “mahāpuriso mātukucchiyaṁ nibbatto”ti sutvā “tumhe kassa ganthathā”ti vuttā na tāva niṭṭhāti[2] “kucchito nikkhamanadivase gaṇhitvā gamissāmā”ti āhaṁsu. Punapi “nikkhanto”ti sutvā “mahābhinikkhamanadivase gamissāmā”ti. Ekūnatiṁsavassāni ghare vasitvā “ajja mahābhinikkhamanaṁ nikkhanto”tipi sutvā “abhisambodhidivase gamissāmā”ti. Chabbassāni padhānaṁ katvā “ajja abhisambuddho”tipi sutvā “dhammacakkappavattanadivase gamissāmā”ti. “Sattasattāhāni Bodhimaṇḍe vītināmetvā isipatanaṁ gantvā dhammacakkaṁ pavattitan”tipi sutvā “yamakapāṭihāriyadivase gamissāmā”ti. “Ajja yamakapāṭihāriyaṁ

1. Varuṇavāruṇadevatā (Syā) 2. Niṭṭhanti (Syā)

ဒိဗ္ဗာနီတိ ဒေဝလောကေ နန္ဒပေါက္ခရဏီသမ္ဘဝါနိ၊ တာနိ ဟောန္တိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာနိ ပဏ္ဏစ္ဆတ္တပ္ပမာဏပတ္တာနိ၊ မဟာတုမ္ဗမတ္တံ ရေဏုံ ဂဏှန္တိ။ န ကေဝလဉ္စ မန္ဒာရဝပုပ္ဖါနေဝ၊ အညာနိပိ ပန ဒိဗ္ဗာနိ ပါရိစ္ဆတ္တကကောဝိဠာရပုပ္ဖါဒီနိ သုဝဏ္ဏစင်္ကောဋကာနိ ပူရေတွာ စက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယမ္ပိ တိဒသပုရေပိ ဗြဟ္မလောကေပိ ဌိတာဟိ ဒေဝတာဟိ ပဝိဋ္ဌာနိ အန္တလိက္ခာ ပတန္တိ။ **တထာဂတဿ သရီရန္**တိ အန္တရာ အဝိကိဏ္ဏာနေဝ အာဂန္တွာ ပတ္တကိဉ္ဇက္ခရေဏုစုဏ္ဏေဟိ တထာဂတဿ သရီရမေဝ ဩကိရန္တိ။

ဒိဗ္ဗာနိပိ စန္ဒနစုဏ္ဏာနီတိ ဒေဝတာနံ ဥပကပ္ပနစန္ဒနစုဏ္ဏာနိ။ န ကေဝလဉ္စ ဒေဝတာနံယေဝ၊ နာဂသုပဏ္ဏမနုဿာနမ္ပိ ဥပကပ္ပနစန္ဒနစုဏ္ဏာနိ။ န ကေဝလဉ္စ စန္ဒနစုဏ္ဏာနေဝ၊ ကာဠာနုသာရိကလောဟိတစန္ဒနာဒိသဗ္ဗဒိဗ္ဗဂန္ဓဇာလစုဏ္ဏာနိ, ဟရိတာလအဉ္ဇနသုဝဏ္ဏရဇတစုဏ္ဏာနိ သဗ္ဗဒိဗ္ဗဂန္ဓဝါသဝိကတိယော သုဝဏ္ဏရဇတာဒိသမုဂ္ဂေ ပူရေတွာ စက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိအာဒီသု ဌိတာဟိ ဒေဝတာဟိ ပဝိဋ္ဌာနိ အန္တရာ အဝိပ္ပကိရိတွာ တထာဂတဿေဝ သရီရံ ဩကိရန္တိ။

ဒိဗ္ဗာနိပိ တူရိယာနီတိ ဒေဝတာနံ ဥပကပ္ပနတူရိယာနိ။ န ကေဝလဉ္စ တာနိယေဝ၊ သဗ္ဗာနိပိ တန္တိဗဒ္ဓစမ္မပရိယောနဒ္ဓဃနသုသိရဘေဒါနိ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေသု ဒေဝနာဂသုပဏ္ဏမနုဿာနံ တူရိယာနိ ဧကစက္ကဝါဠေ သန္နိပတိတွာ အန္တလိက္ခေ ဝဇ္ဇန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

ဒိဗ္ဗာနိပိ သင်္ဂီတာနီတိ ဝရုဏဝါရဏဒေဝတာ[1] ကိရ နာမေတာ ဒီဃာယုကာ ဒေဝတာ “မဟာပုရိသော မနုဿပထေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ”တိ သုတွာ “ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏဒိဝသေ နံ ဂဟေတွာ ဂမိဿာမာ”တိ မာလံ ဂန္ထေတုမာရဘိံသု။ တာ ဂန္ထမာနာဝ “မဟာပုရိသော မာတုကုစ္ဆိယံ နိဗ္ဗတ္တော”တိ သုတွာ “တုမှေ ကဿ ဂန္ထထာ”တိ ဝုတ္တာ န တာဝ နိဋ္ဌာတိ[2] “ကုစ္ဆိတော နိက္ခမနဒိဝသေ ဂဏှိတွာ ဂမိဿာမာ”တိ အာဟံသု။ ပုနပိ “နိက္ခန္တော”တိ သုတွာ “မဟာဘိနိက္ခမနဒိဝသေ ဂမိဿာမာ”တိ။ ဧကူနတိံသဝဿာနိ ဃရေ ဝသိတွာ “အဇ္ဇ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခန္တော”တိပိ သုတွာ “အဘိသမ္ဗောဓိဒိဝသေ ဂမိဿာမာ”တိ။ ဆဗ္ဗဿာနိ ပဓာနံ ကတွာ “အဇ္ဇ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ”တိပိ သုတွာ “ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနဒိဝသေ ဂမိဿာမာ”တိ။ “သတ္တသတ္တာဟာနိ ဗောဓိမဏ္ဍေ ဝီတိနာမေတွာ ဣသိပတနံ ဂန္တွာ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တိတ”န္တိပိ သုတွာ “ယမကပါဋိဟာရိယဒိဝသေ ဂမိဿာမာ”တိ။ “အဇ္ဇ ယမကပါဋိဟာရိယံ

၁-ဝရုဏဝါရုဏဒေဝတာ (သျာ) ၂-နိဋ္ဌန္တိ (သျာ)

karī”tipi sutvā “devorohaṇadivase gamissāmā”ti. “Ajja devorohaṇaṁ sarī”tipi sutvā “āyusaṅkhārossajjane gamissāmā”ti. “Ajja āyusaṅkhāraṁ ossajī”tipi sutvā “na tāva niṭṭhāti parinibbānadivase gamissāmā”ti. “Ajja Bhagavā yamakasālānamantare dakkhiṇena passena sato sampajāno sīhaseyyaṁ upagato balavapaccūsasamaye parinibbāyissati. Tumhe kassa ganthathā”ti sutvā pana—“kinnāmetaṁ, ‘ajjeva mātukucchiyaṁ paṭisandhiṁ gaṇhi, ajjeva mātukucchito nikkhami, ajjeva mahābhinikkhamanaṁ nikkhami, ajjeva Buddho ahosi, ajjeva dhammacakkaṁ pavattayi, ajjeva yamakapaṭihāriyaṁ akāsi, ajjeva devalokā otiṇṇo, ajjeva āyusaṅkhāraṁ ossaji, ajjeva kira parinibbāyissatī’ti. Nanu nāma dutiyadivase yāgupānakālamattampi ṭhātabbaṁ assa. Dasa pāramiyo pūretvā Buddhattaṁ pattassa nāma ananucchavikametan”ti—apariniṭṭhitāva mālāyo gahetvā āgamma antocakkavāḷe okāsaṁ alabhamānā cakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ lambitvā cakkavāḷamukhavaṭṭiyāva ādhāvantiyo hatthena hatthaṁ gīvāya gīvaṁ gahetvā tīṇi ratanāni ārabbha dvattiṁsa mahāpurisalakkhaṇāni chabbaṇṇarasmiyo dasa pāramiyo aḍḍhachaṭṭhāni jātakasatāni cuddasa Buddhañāṇāni[1] ārabbha gāyitvā tassa tassa avasāne “mahāyaso mahāyaso”ti vadanti. Idametaṁ paṭicca vuttaṁ “dibbānipi saṅgītāni antalikkhe vattanti Tathāgatassa pūjāyā”ti.

199. Bhagavā pana yamakasālānaṁ antarā dakkhiṇena passena nipannoyeva pathavītalato yāva cakkavāḷamukhavaṭṭiyā, cakkavāḷamukhavaṭṭito ca yāva brahmalokā sannipatitāya parisāya mahantaṁ ussāhaṁ disvā āyasmato Ānandassa ārocesi. Tena vuttaṁ “atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ -pa- Tathāgatassa pūjāyā”ti. Evaṁ mahāsakkāraṁ dassetvā tenāpi attano asakkatabhāvameva dassento **na kho Ānanda ettāvatā**ti-ādimāha.

Idaṁ vuttaṁ hoti—“Ānanda mayā Dīpaṅkarapādamūle nipannena aṭṭha dhamme samodhānetvā abhinīhāraṁ karontena na mālāgandhatūriyasaṁgītānaṁ atthāya abhinīhāro kato, na etadatthāya pāramiyo pūritā. Tasmā na kho ahaṁ etāya pūjāya pūjito nāma homī”ti.

1. Buddhaguṇāni (Ka)

ကရီ”တိပိ သုတွာ “ဒေဝေါရောဟဏဒိဝသေ ဂမိဿာမာ”တိ။ “အဇ္ဇ ဒေဝေါရောဟဏံ ကရီ”တိပိ သုတွာ “အာယုသင်္ခါရောဿဇ္ဇနေ ဂမိဿာမာ”တိ။ “အဇ္ဇ အာယုသင်္ခါရံ ဩဿဇီ”တိပိ သုတွာ “န တာဝ နိဋ္ဌာတိ ပရိနိဗ္ဗာနဒိဝသေ ဂမိဿာမာ”တိ။ “အဇ္ဇ ဘဂဝါ ယမကသာလာနမန္တရေ ဒက္ခိဏေန ပဿေန သတော သမ္ပဇာနော သီဟသေယျံ ဥပဂတော ဗလဝပစ္စူသသမယေ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိ။ တုမှေ ကဿ ဂန္ထထာ”တိ သုတွာ ပန—“ကိန္နာမေတံ၊ ‘အဇ္ဇေဝ မာတုကုစ္ဆိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ အဇ္ဇေဝ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခမိ၊ အဇ္ဇေဝ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိ၊ အဇ္ဇေဝ ဗုဒ္ဓေါ အဟောသိ၊ အဇ္ဇေဝ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တယိ၊ အဇ္ဇေဝ ယမကပါဋိဟာရိယံ အကာသိ၊ အဇ္ဇေဝ ဒေဝလောကာ ဩတိဏ္ဏော၊ အဇ္ဇေဝ အာယုသင်္ခါရံ ဩဿဇိ၊ အဇ္ဇေဝ ကိရ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတီ’တိ။ နနု နာမ ဒုတိယဒိဝသေ ယာဂုပါနကာလမတ္တမ္ပိ ဌာတဗ္ဗံ အဿ။ ဒသ ပါရမိယော ပူရေတွာ ဗုဒ္ဓတ္တံ ပတ္တဿ နာမ အနနုစ္ဆဝိကမေတ”န္တိ—အပရိနိဋ္ဌိတာဝ မာလာယော ဂဟေတွာ အာဂမ္မ အန္တောစက္ကဝါဠေ ဩကာသံ အလဘမာနာ စက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ လမ္ဗိတွာ စက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယာဝ အာဓာဝန္တိယော ဟတ္ထေန ဟတ္ထံ ဂီဝါယ ဂီဝံ ဂဟေတွာ တီဏိ ရတနာနိ အာရဗ္ဘ ဒွတ္တိံသ မဟာပုရိသလက္ခဏာနိ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော ဒသ ပါရမိယော အဍ္ဍဆဋ္ဌာနိ ဇာတကသတာနိ စုဒ္ဒသ ဗုဒ္ဓဉာဏာနိ[၁] အာရဗ္ဘ ဂါယိတွာ တဿ တဿ အဝသာနေ “မဟာယသော မဟာယသော”တိ ဝဒန္တိ။ ဣဒမေတံ ပဋိစ္စ ဝုတ္တံ “ဒိဗ္ဗာနိပိ သင်္ဂီတာနိ အန္တလိက္ခေ ဝတ္တန္တိ တထာဂတဿ ပူဇာယာ”တိ။

၁၉၉။ ဘဂဝါ ပန ယမကသာလာနံ အန္တရာ ဒက္ခိဏေန ပဿေန နိပန္နောယေဝ ပထဝီတလတော ယာဝ စက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယာ, စက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိတော စ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ သန္နိပတိတာယ ပရိသာယ မဟန္တံ ဥဿာဟံ ဒိသွာ အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ အာရောစေသိ။ တေန ဝုတ္တံ “အထ ခေါ ဘဂဝါ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ။ပ။ တထာဂတဿ ပူဇာယာ”တိ။ ဧဝံ မဟာသက္ကာရံ ဒဿေတွာ တေနာပိ အတ္တနော အသက္ကတဘာဝမေဝ ဒဿေန္တော **န ခေါ အာနန္ဒ ဧတ္တာဝတာ**တိအာဒိမာဟ။

ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—“အာနန္ဒ မယာ ဒီပင်္ကရပါဒမူလေ နိပန္နေန အဋ္ဌ ဓမ္မေ သမောဓာနေတွာ အဘိနီဟာရံ ကရောန္တေန န မာလာဂန္ဓတူရိယသံဂီတာနံ အတ္ထာယ အဘိနီဟာရော ကတော၊ န ဧတဒတ္ထာယ ပါရမိယော ပူရိတာ။ တသ္မာ န ခေါ အဟံ ဧတာယ ပူဇာယ ပူဇိတော နာမ ဟောမီ”တိ။

၁-ဗုဒ္ဓဂုဏာနိ (က)

Kasmā pana Bhagavā aññattha ekaṁ umāpupphamattampi gahetvā Buddhaguṇe āvajjetvā katāya pūjāya Buddhañāṇenāpi aparicchinnaṁ vipākaṁ vaṇṇetvā idha evaṁ mahantaṁ pūjaṁ paṭikkhipatīti. Parisānuggahena ceva sāsanassa ca ciraṭṭhitikāmatāya. Sace hi Bhagavā evaṁ na paṭikkhipeyya, anāgate sīlassa āgataṭṭhāne sīlaṁ na paripūressanti, samādhissa āgataṭṭhāne samādhiṁ na paripūressanti, vipassanāya āgataṭṭhāne vipassanāgabbhaṁ na gāhāpessanti. Upaṭṭhāke samādapetvā pūjaṁyeva kārentā viharissanti. Āmisapūjā ca nāmesā sāsanaṁ ekadivasampi ekayāgupānakālamattampi sandhāretuṁ na sakkoti. Mahāvihārasadisañhi vihārasahassaṁ mahācetiyasadisañca cetiyasahassampi sāsanaṁ dhāretuṁ na sakkonti. Yena kammaṁ kataṁ, tasseva hoti. Sammāpaṭipatti pana Tathāgatassa anucchavikā pūjā. Sā hi tena patthitā ceva, sakkoti sāsanañca sandhāretuṁ, tasmā taṁ dassento **yo kho Ānandā**ti-ādimāha.

Tattha **dhammānudhammappaṭipanno**ti navavidhassa lokuttaradhammassa anudhammaṁ pubbabhāgapaṭipadaṁ paṭipanno. Sāyeva pana paṭipadā anucchavikattā “sāmīcī”ti vuccati, taṁ sāmīciṁ paṭipannoti **sāmīcippaṭipanno.** Tameva pubbabhāgapaṭipadā saṅkhātaṁ anudhammaṁ carati pūretīti **anudhammacārī.**

Pubbabhāgapaṭipadāti ca sīlaṁ ācārapaññatti dhutaṅgasamādānaṁ yāva gotrabhuto sammāpaṭipadā veditabbā. Tasmā yo bhikkhu chasu agāravesu patiṭṭhāya paññattiṁ atikkamati, anesanāya jīvikaṁ kappeti, ayaṁ na dhammānudhammappaṭipanno. Yo pana sabbaṁ attano paññattaṁ sikkhāpadaṁ jinavelaṁ jinamariyādaṁ jinakāḷasuttaṁ aṇumattampi na vītikkamati, ayaṁ dhammānudhammappaṭipanno nāma. Bhikkhuniyāpi eseva nayo. Yo upāsako pañca verāni dasa akusalakammapathe samādāya vattati appeti, ayaṁ na dhammānudhammappaṭipanno. Yo pana tīsu saraṇesu pañcasupi sīlesu dasasu sīlesu paripūrakārī hoti, māsassa aṭṭha uposatha karoti, dānaṁ deti, gandhapūjaṁ mālāpūjaṁ karoti, mātaraṁ pitaraṁ upaṭṭhāti, dhammike samaṇabrāhmaṇe upaṭṭhāti, ayaṁ dhammānudhammappaṭipanno nāma. Upāsikāyapi eseva nayo.

ကသ္မာ ပန ဘဂဝါ အညတ္ထ ဧကံ ဥမာပုပ္ဖမတ္တမ္ပိ ဂဟေတွာ ဗုဒ္ဓဂုဏေ အာဝဇ္ဇေတွာ ကတာယ ပူဇာယ ဗုဒ္ဓဉာဏေနာပိ အပရိစ္ဆိန္နံ ဝိပါကံ ဝဏ္ဏေတွာ ဣဓ ဧဝံ မဟန္တံ ပူဇံ ပဋိက္ခိပတီတိ။ ပရိသာနုဂ္ဂဟေန စေဝ သာသနဿ စ စိရဋ္ဌိတိကာမတာယ။ သစေ ဟိ ဘဂဝါ ဧဝံ န ပဋိက္ခိပေယျ၊ အနာဂတေ သီလဿ အာဂတဋ္ဌာနေ သီလံ န ပရိပူရေဿန္တိ၊ သမာဓိဿ အာဂတဋ္ဌာနေ သမာဓိံ န ပရိပူရေဿန္တိ၊ ဝိပဿနာယ အာဂတဋ္ဌာနေ ဝိပဿနာဂဗ္ဘံ န ဂါဟာပေဿန္တိ။ ဥပဋ္ဌာကေ သမာဒပေတွာ ပူဇံယေဝ ကာရေန္တာ ဝိဟရိဿန္တိ။ အာမိသပူဇာ စ နာမေသာ သာသနံ ဧကဒိဝသမ္ပိ ဧကယာဂုပါနကာလမတ္တမ္ပိ သန္ဓာရေတုံ န သက္ကောတိ။ မဟာဝိဟာရသဒိသဉှိ ဝိဟာရသဟဿံ မဟာစေတိယသဒိသဉ္စ စေတိယသဟဿမ္ပိ သာသနံ ဓာရေတုံ န သက္ကောန္တိ။ ယေန ကမ္မံ ကတံ၊ တဿေဝ ဟောတိ။ သမ္မာပဋိပတ္တိ ပန တထာဂတဿ အနုစ္ဆဝိကာ ပူဇာ။ သာ ဟိ တေန ပတ္ထိတာ စေဝ, သက္ကောတိ သာသနဉ္စ သန္ဓာရေတုံ၊ တသ္မာ တံ ဒဿေန္တော **ယော ခေါ အာနန္ဒာတိ**-အာဒိမာဟ။

တတ္ထ **ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပန္နော**တိ နဝဝိဓဿ လောကုတ္တရဓမ္မဿ အနုဓမ္မံ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒံ ပဋိပန္နော။ သာယေဝ ပန ပဋိပဒါ အနုစ္ဆဝိကတ္တာ “သာမီစီ”တိ ဝုစ္စတိ၊ တံ သာမီစိံ ပဋိပန္နောတိ **သာမီစိပ္ပဋိပန္နော**။ တမေဝ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါသင်္ခါတံ အနုဓမ္မံ စရတိ ပူရေတီတိ **အနုဓမ္မစာရီ**။

ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါတိ စ သီလံ အာစာရပညတ္တိ ဓုတင်္ဂသမာဒါနံ ယာဝ ဂေါတြဘုတော သမ္မာပဋိပဒါ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တသ္မာ ယော ဘိက္ခု ဆသု အဂါရဝေသု ပတိဋ္ဌာယ ပညတ္တိံ အတိက္ကမတိ၊ အနေသနာယ ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ၊ အယံ န ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပန္နော။ ယော ပန သဗ္ဗံ အတ္တနော ပညတ္တံ သိက္ခာပဒံ ဇိနဝေလံ ဇိနမရိယာဒံ ဇိနကာဠသုတ္တံ အဏုမတ္တမ္ပိ န ဝီတိက္ကမတိ၊ အယံ ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပန္နော နာမ။ ဘိက္ခုနိယာပိ ဧသေဝ နယော။ ယော ဥပါသကော ပဉ္စ ဝေရာနိ ဒသ အကုသလကမ္မပထေ သမာဒါယ ဝတ္တတိ အပ္ပေတိ၊ အယံ န ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပန္နော။ ယော ပန တီသု သရဏေသု ပဉ္စသုပိ သီလေသု ဒသသု သီလေသု ပရိပူရကာရီ ဟောတိ၊ မာသဿ အဋ္ဌ ဥပေါသထေ ကရောတိ၊ ဒါနံ ဒေတိ၊ ဂန္ဓပူဇံ မာလာပူဇံ ကရောတိ၊ မာတရံ ပိတရံ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ဓမ္မိကေ သမဏဗြာဟ္မဏေ ဥပဋ္ဌာတိ၊ အယံ ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပန္နော နာမ။ ဥပါသိကာယပိ ဧသေဝ နယော။

Paramāya pūjāyāti uttamāya pūjāya, ayañhi nirāmisapūjā nāma sakkoti mama sāsanaṁ sandhāretuṁ. Yāva hi imā catasso parisā maṁ imāya pūjessanti, tāva mama sāsanaṁ majjhe nabhassa puṇṇacando viya virocissatīti dasseti.

Upavāṇattheravaṇṇanā

200. **Apasāresī**ti apanesi. **Apehī**ti apagaccha. Thero ekavacaneneva tālavaṇṭaṁ[1] nikkhipitvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. **Upaṭṭhāko**ti-ādi paṭhamabodhiyaṁ anibaddhupaṭṭhākabhāvaṁ sandhāyāha. **Ayaṁ bhante āyasmā Upavāṇo**ti evaṁ therena vutte Ānando Upavāṇassa sadosabhāvaṁ sallakkheti, handassa niddosabhāvaṁ kathessāmīti Bhagavā **yebhuyyena Ānandā**ti-ādimāha. Tattha **yebhuyyenā**ti idaṁ asaññasattānañceva arūpadevatānañca ohīnabhāvaṁ sandhāya vuttaṁ. **Apphuṭo**ti asamphuṭṭho abharito vā. Bhagavato kira āsannapadese vālaggamatte okāse sukhumattabhāvaṁ māpetvā dasa dasa mahesakkhā devatā aṭṭhaṁsu. Tāsaṁ parato vīsati vīsati. Tāsaṁ parato tiṁsati tiṁsati. Tāsaṁ parato cattālīsaṁ cattālīsaṁ. Tāsaṁ parato paññāsaṁ paññāsaṁ. Tāsaṁ parato saṭṭhi saṭṭhi devatā aṭṭhaṁsu. Tā aññamaññaṁ hatthena vā pādena vā vatthena vā na byābādhenti. "Apehi, maṁ mā ghaṭṭehī"ti vattabbākāraṁ nāma natthi. "Tā kho pana devatāyo dasapi hutvā vīsatipi hutvā tiṁsampi hutvā cattālīsampi hutvā paññāsampi hutvā āraggakoṭinitudanamattepi tiṭṭhanti, na ca aññamaññaṁ byābādhentī"ti[2] vuttasadisāva ahesuṁ. **Ovārento**ti āvārento[3]. Thero kira pakatiyāpi mahāsarīro hatthipotakasadiso, so paṁsukūlacīvaraṁ pārupitvā atimahā viya ahosi.

Tathāgataṁ dassanāyāti Bhagavato mukhaṁ daṭṭhuṁ alabhamānā evaṁ ujjhāyiṁsu. Kiṁ pana tā theraṁ vinivijjha passituṁ na sakkontīti. Āma na sakkonti. Devatā hi puthujjane vinivijjha passituṁ sakkonti, na khīṇāsave. Therassa ca Mahesakkhatāya tejussadatāya upagantumpi na sakkonti.

1. Tālapaṇṇaṁ (Syā) 2. Aṁ 1. 66 piṭṭhe. 3. Odhārentoti avadhārento (Syā)

ပရမာယ ပူဇာယာတိ ဥတ္တမာယ ပူဇာယ၊ အယဉ္ဟိ နိရာမိသပူဇာ နာမ သက္ကောတိ မမ သာသနံ သန္ဓာရေတုံ။ ယာဝ ဟိ ဣမာ စတဿော ပရိသာ မံ ဣမာယ ပူဇေဿန္တိ၊ တာဝ မမ သာသနံ မဇ္ဈေ နဘဿ ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ ဝိရောစိဿတီတိ ဒဿေတိ။

ဥပဝါဏတ္ထေရဝဏ္ဏနာ

၂၀၀။ **အပသာရေသီ**တိ အပနေသိ။ **အပေဟီ**တိ အပဂစ္ဆ။ ထေရော ဧကဝစနေနေဝ တာလဝဏ္ဋံ[၁] နိက္ခိပိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ **ဥပဋ္ဌာကော**တိ-အာဒိ ပဌမဗောဓိယံ အနိဗဒ္ဓုပဋ္ဌာကဘာဝံ သန္ဓာယာဟ။ **အယံ ဘန္တေ အာယသ္မာ ဥပဝါဏော**တိ ဧဝံ ထေရေန ဝုတ္တေ အာနန္ဒော ဥပဝါဏဿ သဒေါသဘာဝံ သလ္လက္ခေတိ၊ ဟန္ဒဿ နိဒ္ဒေါသဘာဝံ ကထေဿာမီတိ ဘဂဝါ **ယေဘုယျေန အာနန္ဒာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ယေဘုယျေနာ**တိ ဣဒံ အသညသတ္တာနဉ္စေဝ အရူပဒေဝတာနဉ္စ ဩဟီနဘာဝံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ **အပ္ဖုဋော**တိ အသမ္ဖုဋ္ဌော အဘရိတော ဝါ။ ဘဂဝတော ကိရ အာသန္နပဒေသေ ဝါလဂ္ဂမတ္တေ ဩကာသေ သုခုမတ္တဘာဝံ မာပေတွာ ဒသ ဒသ မဟေသက္ခာ ဒေဝတာ အဋ္ဌံသု။ တာသံ ပရတော ဝီသတိ ဝီသတိ။ တာသံ ပရတော တိံသတိ တိံသတိ။ တာသံ ပရတော စတ္တာလီသံ စတ္တာလီသံ။ တာသံ ပရတော ပညာသံ ပညာသံ။ တာသံ ပရတော သဋ္ဌိ သဋ္ဌိ ဒေဝတာ အဋ္ဌံသု။ တာ အညမညံ ဟတ္ထေန ဝါ ပါဒေန ဝါ ဝတ္ထေန ဝါ န ဗျာဗာဓေန္တိ။ "အပေဟိ, မံ မာ ဃဋ္ဋေဟီ"တိ ဝတ္တဗ္ဗာကာရံ နာမ နတ္ထိ။ "တာ ခေါ ပန ဒေဝတာယော ဒသပိ ဟုတွာ ဝီသတိပိ ဟုတွာ တိံသမ္ပိ ဟုတွာ စတ္တာလီသမ္ပိ ဟုတွာ ပညာသမ္ပိ ဟုတွာ အာရဂ္ဂကောဋိနိတုဒနမတ္တေပိ တိဋ္ဌန္တိ၊ န စ အညမညံ ဗျာဗာဓေန္တီ"တိ[၂] ဝုတ္တသဒိသာဝ အဟေသုံ။ **ဩဝါရေန္တော**တိ အာဝါရေန္တော[၃]။ ထေရော ကိရ ပကတိယာပိ မဟာသရီရော ဟတ္ထိပေါတကသဒိသော၊ သော ပံသုကူလစီဝရံ ပါရုပိတွာ အတိမဟာ ဝိယ အဟောသိ။

တထာဂတံ ဒဿနာယာတိ ဘဂဝတော မုခံ ဒဋ္ဌုံ အလဘမာနာ ဧဝံ ဥဇ္ဈာယိံသု။ ကိံ ပန တာ ထေရံ ဝိနိဝိဇ္ဈ ပဿိတုံ န သက္ကောန္တီတိ။ အာမ န သက္ကောန္တိ။ ဒေဝတာ ဟိ ပုထုဇ္ဇနေ ဝိနိဝိဇ္ဈ ပဿိတုံ သက္ကောန္တိ၊ န ခီဏာသဝေ။ ထေရဿ စ မဟေသက္ခတာယ တေဇုဿဒတာယ ဥပဂန္တုမ္ပိ န သက္ကောန္တိ။

၁-တာလပဏ္ဏံ (သျာ) ၂-အံ ၁-၆၆-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဩဓာရေန္တောတိ အဝဓာရေန္တော (သျာ)

Kasmā pana therova tejussado, na aññe arahantoti. Yasmā Kassapabuddhassa cetiye ārakkhadevatā ahosi.

Vipassimhi kira Sammāsambuddhe parinibbute ekagghanasuvaṇṇakkhandhasadisassa dhātusarīrassa ekameva cetiyaṁ akaṁsu, dīghāyukabuddhānañhi ekameva cetiyaṁ hoti. Taṁ manussā ratanāyāmāhi vidatthivitthatāhi dvaṅgulabahalāhi[1] suvaṇṇiṭṭhakāhi haritālena ca manosilāya ca mattikākiccaṁ tilateleneva udakakiccaṁ sādhetvā yojanappamāṇaṁ uṭṭhapesuṁ. Tato bhummā devatā yojanappamāṇaṁ, tato ākāsaṭṭhakadevatā, tato uṇhavalāhakadevatā, tato abbhavalāhakadevatā, tato Cātumahārājikā devatā, tato Tāvatiṁsā devatā yojanappamāṇaṁ uṭṭhapesunti evaṁ sattayojanikaṁ cetiyaṁ ahosi. Manussesu mālāgandhavatthādīni gahetvā āgatesu ārakkhadevatā gahetvā tesaṁ passantānaṁyeva cetiyaṁ pūjesi.

Tadā ayaṁ thero brāhmaṇamahāsālo hutvā ekaṁ pītakaṁ vatthaṁ ādāya gato. Devatā tassa hatthato vatthaṁ gahetvā cetiyaṁ pūjesi. Brāhmaṇo taṁ disvā pasannacitto "ahampi anāgate evarūpassa Buddhassa cetiye ārakkhadevatā homī"ti patthanaṁ katvā tato cuto devaloke nibbatti. Tassa devaloke ca manussaloke ca saṁsarantasseva Kassapo Bhagavā loke uppajjitvā parinibbāyi. Tassāpi ekameva dhātusarīraṁ ahosi. Taṁ gahetvā yojanikaṁ cetiyaṁ kāresuṁ. So tattha ārakkhadevatā hutvā sāsane antarahite sagge nibbattitvā amhākaṁ Bhagavato kāle tato cuto mahākule paṭisandhiṁ gahetvā nikkhamma pabbajitvā arahattaṁ patto. Iti cetiye ārakkhadevatā hutvā āgatattā thero tejussadoti veditabbo.

Devatā Ānanda ujjhāyantīti iti Ānanda devatā ujjhāyanti, na mayhaṁ puttassa añño koci doso atthīti dasseti.

201. **Kathaṁbhūtā pana bhante**ti kasmā āha. Bhagavā tumhe "devatā ujjhāyantī"ti vadatha, kathaṁ bhūtā pana tā tumhe manasi

1. Aṭṭhaṅgulabahalāhi (Syā)

ကသ္မာ ပန ထေရောဝ တေဇုဿဒေါ၊ န အညေ အရဟန္တောတိ။ ယသ္မာ ကဿပဗုဒ္ဓဿ စေတိယေ အာရက္ခဒေဝတာ အဟောသိ။

ဝိပဿိမှိ ကိရ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဧကဃနသုဝဏ္ဏက္ခန္ဓသဒိသဿ ဓာတုသရီရဿ ဧကမေဝ စေတိယံ အကံသု၊ ဒီဃာယုကဗုဒ္ဓါနဉှိ ဧကမေဝ စေတိယံ ဟောတိ။ တံ မနုဿာ ရတနာယာမာဟိ ဝိဒတ္ထိဝိတ္ထတာဟိ ဒွင်္ဂုလဗဟလာဟိ[၁] သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကာဟိ ဟရိတာလေန စ မနောသိလာယ စ မတ္တိကာကိစ္စံ တိလတေလေနေဝ ဥဒကကိစ္စံ သာဓေတွာ ယောဇနပ္ပမာဏံ ဥဋ္ဌပေသုံ။ တတော ဘုမ္မာ ဒေဝတာ ယောဇနပ္ပမာဏံ၊ တတော အာကာသဋ္ဌကဒေဝတာ, တတော ဥဏှဝလာဟကဒေဝတာ, တတော အဗ္ဘဝလာဟကဒေဝတာ, တတော စာတုမဟာရာဇိကာ ဒေဝတာ, တတော တာဝတိံသာ ဒေဝတာ ယောဇနပ္ပမာဏံ ဥဋ္ဌပေသုန္တိ ဧဝံ သတ္တယောဇနိကံ စေတိယံ အဟောသိ။ မနုဿေသု မာလာဂန္ဓဝတ္ထာဒီနိ ဂဟေတွာ အာဂတေသု အာရက္ခဒေဝတာ ဂဟေတွာ တေသံ ပဿန္တာနံယေဝ စေတိယံ ပူဇေသိ။

တဒါ အယံ ထေရော ဗြာဟ္မဏမဟာသာလော ဟုတွာ ဧကံ ပီတကံ ဝတ္ထံ အာဒါယ ဂတော။ ဒေဝတာ တဿ ဟတ္ထတော ဝတ္ထံ ဂဟေတွာ စေတိယံ ပူဇေသိ။ ဗြာဟ္မဏော တံ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တော ''အဟမ္ပိ အနာဂတေ ဧဝရူပဿ ဗုဒ္ဓဿ စေတိယေ အာရက္ခဒေဝတာ ဟောမီ''တိ ပတ္ထနံ ကတွာ တတော စုတော ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ ဒေဝလောကေ စ မနုဿလောကေ စ သံသရန္တဿေဝ ကဿပေါ ဘဂဝါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ တဿာပိ ဧကမေဝ ဓာတုသရီရံ အဟောသိ။ တံ ဂဟေတွာ ယောဇနိကံ စေတိယံ ကာရေသုံ။ သော တတ္ထ အာရက္ခဒေဝတာ ဟုတွာ သာသနေ အန္တရဟိတေ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ အမှာကံ ဘဂဝတော ကာလေ တတော စုတော မဟာကုလေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တော။ ဣတိ စေတိယေ အာရက္ခဒေဝတာ ဟုတွာ အာဂတတ္တာ ထေရော တေဇုဿဒေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဒေဝတာ အာနန္ဒ ဥဇ္ဈာယန္တီတိ ဣတိ အာနန္ဒ ဒေဝတာ ဥဇ္ဈာယန္တိ၊ န မယှံ ပုတ္တဿ အညော ကောစိ ဒေါသော အတ္ထီတိ ဒဿေတိ။

၂၀၁။ **ကထံဘူတာ ပန ဘန္တေ**တိ ကသ္မာ အာဟ။ ဘဂဝါ တုမှေ "ဒေဝတာ ဥဇ္ဈာယန္တီ"တိ ဝဒထ၊ ကထံ ဘူတာ ပန တာ တုမှေ မနသိ

၁-အဋ္ဌင်္ဂုလဗဟလာဟိ (သျာ)

karotha, kiṁ tumhākaṁ parinibbānaṁ adhivāsentīti pucchati. Atha Bhagavā "nāhaṁ adhivāsanakāraṇaṁ vadāmī"ti tāsaṁ anadhivāsanabhāvaṁ dassento **santānandā**ti-ādimāha.

Tattha **ākāse pathavīsaññiniyo**ti ākāse pathaviṁ māpetvā tattha pathavīsaññiniyo. **Kandantī**ti rodanti. **Chinnapātaṁ papatantī**ti majjhe chinnā viya hutvā yato vā tato vā papatanti. **Āvaṭṭantī**ti āvaṭṭantiyo patitaṭṭhānameva āgacchanti. **Vivaṭṭantī**ti patitaṭṭhānato parabhāgaṁ vaṭṭamānā gacchanti. Apica dve pāde pasāretvā sakiṁ purato sakiṁ pacchato sakiṁ vāmato sakiṁ dakkhiṇato saṁparivattamānāpi "āvaṭṭanti vivaṭṭantī"ti vuccanti. **Santānanda devatā pathaviyaṁ pathavīsaññiniyo**ti pakatipathavī kira devatā dhāretuṁ na sakkoti, tattha hatthako brahmā viya devatā osīdanti. Tenāha Bhagavā "oḷārikaṁ hatthaka attabhāvaṁ abhinimmināhī"ti[1]. Tasmā yā devatā pathaviyaṁ pathaviṁ māpesuṁ, tā sandhāyetaṁ vuttaṁ "pathaviyaṁ pathavīsaññiniyo"ti.

Vītarāgāti pahīnadomanassā silāthambhasadisā anāgāmikhīṇāsavadevatā.

Catusaṁvajanīyaṭhānavaṇṇanā

202. **Vassaṁvuṭṭhā**ti Buddhakāle kira dvīsu kālesu bhikkhū sannipatanti upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya kammaṭṭhānaggahaṇatthaṁ, vuṭṭhavassā ca gahitakammaṭṭhānānuyogena nibbattitavisesārocanatthaṁ. Yathā ca Buddhakāle, evaṁ Tambapaṇṇidīpepi apāragaṅgāya[2] bhikkhū lohapāsāde sannipatiṁsu, pāragaṅgāya[3] bhikkhū Tissamahāvihāre. Tesu apāragaṅgāya bhikkhū saṅkārachaṭṭakasammajjaniyo gahetvā āgantvā Mahāvihāre sannipatitvā cetiye sudhākammaṁ katvā "vuṭṭhavassā āgantvā lohapāsāde sannipatathā"ti[4] vattaṁ katvā phāsukaṭṭhānesu vasitvā vuṭṭhavassā āgantvā lohapāsāde pañcanikāyamaṇḍale, yesaṁ Pāḷi paguṇā, te Pāḷiṁ sajjhāyanti. Yesaṁ Aṭṭhakathā paguṇā, te Aṭṭhakathaṁ sajjhāyanti.

---

1. Aṁ 1. 282 piṭṭhe.
2. Aparagaṅgāya (Syā, Ka)
3. Paragaṅgāya (Syā, Ka)
4. Sannipatitvā (Syā)

ကရောထ၊ ကိံ တုမှာကံ ပရိနိဗ္ဗာနံ အဓိဝါသေန္တီတိ ပုစ္ဆတိ။ အထ ဘဂဝါ "နာဟံ အဓိဝါသနကာရဏံ ဝဒါမီ"တိ တာသံ အနဓိဝါသနဘာဝံ ဒဿေန္တော **သန္တာနန္ဒာ**တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **အာကာသေ ပထဝီသညိနိယော**တိ အာကာသေ ပထဝိံ မာပေတွာ တတ္ထ ပထဝီသညိနိယော။ **ကန္ဒန္တီ**တိ ရောဒန္တိ။ **ဆိန္နပါတံ ပပတန္တီ**တိ မဇ္ဈေ ဆိန္နာ ဝိယ ဟုတွာ ယတော ဝါ တတော ဝါ ပပတန္တိ။ **အာဝဋ္ဋန္တီ**တိ အာဝဋ္ဋန္တိယော ပတိတဋ္ဌာနမေဝ အာဂစ္ဆန္တိ။ **ဝိဝဋ္ဋန္တီ**တိ ပတိတဋ္ဌာနတော ပရဘာဂံ ဝဋ္ဋမာနာ ဂစ္ဆန္တိ။ အပိစ ဒွေ ပါဒေ ပသာရေတွာ သကိံ ပုရတော သကိံ ပစ္ဆတော သကိံ ဝါမတော သကိံ ဒက္ခိဏတော သံပရိဝတ္တမာနာပိ "အာဝဋ္ဋန္တိ ဝိဝဋ္ဋန္တီ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ **သန္တာနန္ဒ ဒေဝတာ ပထဝိယံ ပထဝီသညိနိယော**တိ ပကတိပထဝီ ကိရ ဒေဝတာ ဓာရေတုံ န သက္ကောတိ၊ တတ္ထ ဟတ္ထကော ဗြဟ္မာ ဝိယ ဒေဝတာ ဩသီဒန္တိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ "ဩဠာရိကံ ဟတ္ထက အတ္တဘာဝံ အဘိနိမ္မိနာဟီ"တိ[၁]။ တသ္မာ ယာ ဒေဝတာ ပထဝိယံ ပထဝိံ မာပေသုံ၊ တာ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ "ပထဝိယံ ပထဝီသညိနိယော"တိ။

ဝီတရာဂါတိ ပဟီနဒေါမနဿာ သိလာထမ္ဘသဒိသာ အနာဂါမိခီဏာသဝဒေဝတာ။

စတုသံဝေဇနီယဋ္ဌာနဝဏ္ဏနာ

၂၀၂။ **ဝဿံဝုဋ္ဌာ**တိ ဗုဒ္ဓကာလေ ကိရ ဒွီသု ကာလေသု ဘိက္ခူ သန္နိပတန္တိ ဥပကဋ္ဌာယ ဝဿူပနာယိကာယ ကမ္မဋ္ဌာနဂ္ဂဟဏတ္ထံ, ဝုဋ္ဌဝဿာ စ ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂေန နိဗ္ဗတ္တိတဝိသေသာရောစနတ္ထံ။ ယထာ စ ဗုဒ္ဓကာလေ၊ ဧဝံ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပေပိ အပါရဂင်္ဂါယ[၂] ဘိက္ခူ လောဟပါသာဒေ သန္နိပတိံသု, ပါရဂင်္ဂါယ[၃] ဘိက္ခူ တိဿမဟာဝိဟာရေ။ တေသု အပါရဂင်္ဂါယ ဘိက္ခူ သင်္ကာရဆဍ္ဍကသမ္မဇ္ဇနိယော ဂဟေတွာ အာဂန္တွာ မဟာဝိဟာရေ သန္နိပတိတွာ စေတိယေ သုဓာကမ္မံ ကတွာ "ဝုဋ္ဌဝဿာ အာဂန္တွာ လောဟပါသာဒေ သန္နိပတထာ"တိ[၄] ဝတ္တံ ကတွာ ဖာသုကဋ္ဌာနေသု ဝသိတွာ ဝုဋ္ဌဝဿာ အာဂန္တွာ လောဟပါသာဒေ ပဉ္စနိကာယမဏ္ဍလေ, ယေသံ ပါဠိ ပဂုဏာ၊ တေ ပါဠိံ သဇ္ဈာယန္တိ။ ယေသံ အဋ္ဌကထာ ပဂုဏာ၊ တေ အဋ္ဌကထံ သဇ္ဈာယန္တိ။

၁-အံ ၁-၂၈၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-အပရဂင်္ဂါယ (သျာ၊ က)
၃-ပရဂင်္ဂါယ (သျာ၊ က)
၄-သန္နိပတိတွာ (သျာ)

Yo Pāḷiṁ vā Aṭṭhakathaṁ vā virādheti, taṁ “kassa santike tayā gahitan”ti vicāretvā ujuṁ katvā gāhāpenti. Pāragaṅgāvāsinopi Tissamahāvihāre evameva karonti. Evaṁ dvīsu kālesu sannipatitesu bhikkhūsu ye pure vassūpanāyikāya kammaṭṭhānaṁ gahetvā gatā disesārocanatthaṁ āgacchanti, evarūpe sandhāya “pubbe bhante vassaṁvuṭṭhā”ti-ādimāha.

Manobhāvanīyeti manasā bhāvite sambhāvite. Ye vā mano manaṁ bhāventi vaḍḍhenti rāgarajādīni pavāhenti, evarūpeti attho. Thero kira vattasampanno mahallakaṁ bhikkhuṁ disvā thaddho hutvā na nisīdati, paccuggamanaṁ katvā hatthato chattañca pattacīvarañca gahetvā pīṭhaṁ papphoṭetvā deti, tattha nisinnassa vattaṁ katvā senāsanaṁ paṭijaggitvā deti. Navakaṁ bhikkhuṁ disvā tuṇhībhūto na nisīdati, samīpe ṭhatvā vattaṁ karoti. So tāya vattapaṭipattiyā aparihāniṁ patthayamāno evamāha.

Atha Bhagavā “Ānando manobhāvanīyānaṁ dassanaṁ na labhassāmī”ti cinteti, handassa manobhāvanīyānaṁ dassanaṭṭhānaṁ ācikkhissāmi, yattha vasanto ito cito ca anāhiṇḍitvāva lacchati manobhāvanīye bhikkhū dassanāyāti cintetvā **cattārimānī**ti-ādimāha.

Tattha **saddhassā**ti Buddhādīsu pasannacittassa vattasampannassa, yassa pāto paṭṭhāya cetiyaṅgaṇavattādīni sabbavattāni katāneva paññāyanti. **Dassanīyānī**ti dassanārahāni dassanatthāya gantabbāni. **Saṁvejanīyānī**ti saṁvegajanakāni. **Ṭhānānī**ti kāraṇāni, padesaṭhānāneva vā.

Ye hi kecīti idaṁ cetiyacārikāya satthakabhāvadassanatthaṁ vuttaṁ. Tattha **cetiyacārikaṁ āhiṇḍantā**ti ye ca tāva tattha tattha cetiyaṅgaṇaṁ sammajjantā[1], āsanāni dhovantā[2] bodhimhi udakaṁ siñcantā āhiṇḍanti, tesu vattabbameva natthi. Asukavihāre “cetiyaṁ vandissāmā”ti nikkhamitvā pasannacittā antarā kālaṁ karontāpi anantarāyena sagge patiṭṭhahissantiyevāti dasseti.

---

1. Sammajjitvā (Ka) 2. Dhovanti(Ka)

ယော ပါဠိံ ဝါ အဋ္ဌကထံ ဝါ ဝိရာဓေတိ၊ တံ “ကဿ သန္တိကေ တယာ ဂဟိတ”န္တိ ဝိစာရေတွာ ဥဇုံ ကတွာ ဂါဟာပေန္တိ။ ပါရဂင်္ဂါဝါသိနောပိ တိဿမဟာဝိဟာရေ ဧဝမေဝ ကရောန္တိ။ ဧဝံ ဒွီသု ကာလေသု သန္နိပတိတေသု ဘိက္ခူသု ယေ ပုရေ ဝဿူပနာယိကာယ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဂတာ ဝိသေသာရောစနတ္ထံ အာဂစ္ဆန္တိ၊ ဧဝရူပေ သန္ဓာယ “ပုဗ္ဗေ ဘန္တေ ဝဿံဝုဋ္ဌာ”တိအာဒိမာဟ။

မနောဘာဝနီယေတိ မနသာ ဘာဝိတေ သမ္ဘာဝိတေ။ ယေ ဝါ မနော မနံ ဘာဝေန္တိ ဝဍ္ဎေန္တိ ရာဂရဇာဒီနိ ပဝါဟေန္တိ၊ ဧဝရူပေတိ အတ္ထော။ ထေရော ကိရ ဝတ္တသမ္ပန္နော မဟလ္လကံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ ထဒ္ဓေါ ဟုတွာ န နိသီဒတိ၊ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ ဟတ္ထတော ဆတ္တဉ္စ ပတ္တစီဝရဉ္စ ဂဟေတွာ ပီဌံ ပပ္ဖောဋေတွာ ဒေတိ၊ တတ္ထ နိသိန္နဿ ဝတ္တံ ကတွာ သေနာသနံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ ဒေတိ။ နဝကံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ တုဏှီဘူတော န နိသီဒတိ၊ သမီပေ ဌတွာ ဝတ္တံ ကရောတိ။ သော တာယ ဝတ္တပဋိပတ္တိယာ အပရိဟာနိံ ပတ္ထယမာနော ဧဝမာဟ။

အထ ဘဂဝါ “အာနန္ဒော မနောဘာဝနီယာနံ ဒဿနံ န လဘိဿာမီ”တိ စိန္တေတိ၊ ဟန္ဒဿ မနောဘာဝနီယာနံ ဒဿနဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိဿာမိ၊ ယတ္ထ ဝသန္တော ဣတော စိတော စ အနာဟိဏ္ဍိတွာဝ လစ္ဆတိ မနောဘာဝနီယေ ဘိက္ခူ ဒဿနာယာတိ စိန္တေတွာ **စတ္တာရိမာနီ**တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **သဒ္ဓဿာ**တိ ဗုဒ္ဓါဒီသု ပသန္နစိတ္တဿ ဝတ္တသမ္ပန္နဿ၊ ယဿ ပါတော ပဋ္ဌာယ စေတိယင်္ဂဏဝတ္တာဒီနိ သဗ္ဗဝတ္တာနိ ကတာနေဝ ပညာယန္တိ။ **ဒဿနီယာနီ**တိ ဒဿနာရဟာနိ ဒဿနတ္ထာယ ဂန္တဗ္ဗာနိ။ **သံဝေဇနီယာနီ**တိ သံဝေဂဇနကာနိ။ **ဌာနာနီ**တိ ကာရဏာနိ, ပဒေသဋ္ဌာနာနေဝ ဝါ။

ယေ ဟိ ကေစီတိ ဣဒံ စေတိယစာရိကာယ သတ္ထကဘာဝဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **စေတိယစာရိကံ အာဟိဏ္ဍန္တာ**တိ ယေ စ တာဝ တတ္ထ တတ္ထ စေတိယင်္ဂဏံ သမ္မဇ္ဇန္တာ[1], အာသနာနိ ဓောဝန္တာ[2] ဗောဓိမှိ ဥဒကံ သိဉ္စန္တာ အာဟိဏ္ဍန္တိ၊ တေသု ဝတ္တဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ။ အသုကဝိဟာရေ “စေတိယံ ဝန္ဒိဿာမာ”တိ နိက္ခမိတွာ ပသန္နစိတ္တာ အန္တရာ ကာလံ ကရောန္တာပိ အနန္တရာယေန သဂ္ဂေ ပတိဋ္ဌဟိဿန္တိယေဝါတိ ဒဿေတိ။

၁-သမ္မဇ္ဇိတွာ (က) ၂-ဓောဝန္တိ (က)

Ānandapucchākathāvaṇṇanā

203. **Adassanaṁ Ānandā**ti yadetaṁ mātugāmassa adassanaṁ, ayamettha uttamā paṭipattīti dasseti. Dvāraṁ pidahitvā senāsane nisinno hi bhikkhu āgantvā dvāre ṭhitampi mātugāmaṁ yāva na passati, tāvassa ekaṁseneva na lobho uppajjati, na cittaṁ calati. Dassane pana satiyeva tadubhayampi assa. Tenāha "adassanaṁ Ānandā"ti. **Dassane Bhagavā sati kathan**ti bhikkhaṁ gahetvā upagataṭṭhānādīsu dassane sati kathaṁ paṭipajjitabbanti pucchati. Atha Bhagavā yasmā khaggaṁ gahetvā "sace mayā saddhiṁ ālapasi, ettheva te sīsaṁ pātessāmī"ti ṭhitapurisena vā, "sace mayā saddhiṁ ālapasi, ettheva te maṁsaṁ murumurāpetvā[1] khādissāmī"ti ṭhitayakkhiniyā vā ālapituṁ varaṁ. Ekasseva hi attabhāvassa tappaccayā vināso hoti, na apāyesu aparicchinnadukkhānubhavanaṁ. Mātugāmena pana ālāpasallāpe sati vissāso hoti, vissāse sati otāro hoti, otiṇṇacitto sīlabyasanaṁ patvā apāyapūrako hoti, tasmā **anālāpo**ti āha. Vuttampi cetaṁ—

Sallape asihatthena, pisācenāpi sallape.
Āsīvisampi āsīde, yena daṭṭho na jīvati.
Na tveva eko ekāya, mātugāmena sallapeti[2].

Ālapantena panāti sace mātugāmo divasaṁ vā pucchati, sīlaṁ vā yācati, dhammaṁ vā sotukāmo hoti, pañhaṁ vā pucchati, tathārūpaṁ vā panassa pabbajitehi kattabbakammaṁ hoti, evarūpe kāle anālapantaṁ "mūgo ayaṁ, badhiro ayaṁ, bhutvāva baddhamukho nisīdatī"ti vadati, tasmā avassaṁ ālapitabbaṁ hoti. Evaṁ ālapantena pana kathaṁ paṭipajjitabbanti pucchati. Atha Bhagavā "etha tumhe bhikkhave mātumattīsu mātucittaṁ upaṭṭhapetha, bhaginimattīsu bhaginicittaṁ upaṭṭhapetha, dhītumattīsu dhītucittaṁ upaṭṭhapethā"ti[3] imaṁ ovādaṁ sandhāya **sati Ānanda upaṭṭhapetabbā**ti āha.

204. **Abyāvaṭā**ti atantibaddhā nirussukkā hotha. **Sāratthe**[4] **ghaṭathā**ti uttamatthe arahatte ghaṭetha. **Anuyuñjathā**ti tadadhigamāya

1. Paṭapaṭāpetvā (Sī) 2. Aṁ 2.60 piṭṭhe. 3. Saṁ 2. 329 piṭṭhe. 4. Sadatthe (Syā)

အာနန္ဒပုစ္ဆာကထာဝဏ္ဏနာ

၂၀၃။ **အဒဿနံ အာနန္ဒာ**တိ ယဒေတံ မာတုဂါမဿ အဒဿနံ၊ အယမေတ္ထ ဥတ္တမာ ပဋိပတ္တီတိ ဒဿေတိ။ ဒွါရံ ပိဒဟိတွာ သေနာသနေ နိသိန္နော ဟိ ဘိက္ခု အာဂန္တွာ ဒွါရေ ဌိတမ္ပိ မာတုဂါမံ ယာဝ န ပဿတိ၊ တာဝဿ ဧကံသေနေဝ န လောဘော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ န စိတ္တံ စလတိ။ ဒဿနေ ပန သတိယေဝ တဒုဘယမ္ပိ အဿ။ တေနာဟ "အဒဿနံ အာနန္ဒာ"တိ။ **ဒဿနေ ဘဂဝါ သတိ ကထ**န္တိ ဘိက္ခုံ ဂဟေတွာ ဥပဂတဋ္ဌာနာဒီသု ဒဿနေ သတိ ကထံ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗန္တိ ပုစ္ဆတိ။ အထ ဘဂဝါ ယသ္မာ ခဂ္ဂံ ဂဟေတွာ "သစေ မယာ သဒ္ဓိံ အာလပသိ၊ ဧတ္ထေဝ တေ သီသံ ပါတေဿာမီ"တိ ဌိတပုရိသေန ဝါ, "သစေ မယာ သဒ္ဓိံ အာလပသိ၊ ဧတ္ထေဝ တေ မံသံ မုရုမုရာပေတွာ[1] ခါဒိဿာမီ"တိ ဌိတယက္ခိနိယာ ဝါ အာလပိတုံ ဝရံ။ ဧကဿေဝ ဟိ အတ္တဘာဝဿ တပ္ပစ္စယာ ဝိနာသော ဟောတိ၊ န အပါယေသု အပရိစ္ဆိန္နဒုက္ခာနုဘဝနံ။ မာတုဂါမေန ပန အာလာပသလ္လာပေ သတိ ဝိဿာသော ဟောတိ၊ ဝိဿာသေ သတိ ဩတာရော ဟောတိ၊ ဩတိဏ္ဏစိတ္တော သီလဗျသနံ ပတွာ အပါယပူရကော ဟောတိ၊ တသ္မာ **အနာလာပေါ**တိ အာဟ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

သလ္လပေ အသိဟတ္ထေန၊ ပိသာစေနာပိ သလ္လပေ။
အာသီဝိသမ္ပိ အာသီဒေ၊ ယေန ဒဋ္ဌော န ဇီဝတိ။
န တွေဝ ဧကော ဧကာယ၊ မာတုဂါမေန သလ္လပေတိ[2]။

အာလပန္တေန ပနာတိ သစေ မာတုဂါမော ဒိဝသံ ဝါ ပုစ္ဆတိ၊ သီလံ ဝါ ယာစတိ၊ ဓမ္မံ ဝါ သောတုကာမော ဟောတိ၊ ပဉှံ ဝါ ပုစ္ဆတိ၊ တထာရူပံ ဝါ ပနဿ ပဗ္ဗဇိတေဟိ ကတ္တဗ္ဗကမ္မံ ဟောတိ၊ ဧဝရူပေ ကာလေ အနာလပန္တံ "မူဂေါ အယံ, ဗဓိရော အယံ, ဘုတွာဝ ဗဒ္ဓမုခေါ နိသီဒတီ"တိ ဝဒတိ၊ တသ္မာ အဝဿံ အာလပိတဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဧဝံ အာလပန္တေန ပန ကထံ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗန္တိ ပုစ္ဆတိ။ အထ ဘဂဝါ "ဧထ တုမှေ ဘိက္ခဝေ မာတုမတ္တီသု မာတုစိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေထ၊ ဘဂိနိမတ္တီသု ဘဂိနိစိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေထ၊ ဓီတုမတ္တီသု ဓီတုစိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေထာ"တိ[3] ဣမံ ဩဝါဒံ သန္ဓာယ **သတိ အာနန္ဒ ဥပဋ္ဌပေတဗ္ဗာ**တိ အာဟ။

၂၀၄။ **အဗျာဝဋာ**တိ အတန္တိဗဒ္ဓါ နိရုဿုက္ကာ ဟောထ။ **သာရတ္ထေ**[4] **ဃဋထာ**တိ ဥတ္တမတ္ထေ အရဟတ္တေ ဃဋေထ။ **အနုယုဉ္ဇထာ**တိ တဒဓိဂမာယ

၁-ပဋပဋာပေတွာ (သီ) ၂-အံ ၂-၆၀-ပိဋ္ဌေ။ ၃-သံ ၂-၃၂၉-ပိဋ္ဌေ။ ၄-သဒတ္ထေ (သျာ)

anuyogaṁ karotha. **Appamattā**ti tattha avippamuṭṭhasatī. Vīriyātāpayogena **ātāpino.** Kāye ca jīvite ca nirapekkhatāya **pahitattā** pesitacittā viharatha.

205. **Kathaṁ pana bhante**ti tehi khattiyapaṇḍitādīhi kathaṁ paṭipajjitabbaṁ. Addhā maṁ te paṭipucchissanti “kathaṁ bhante Ānanda Tathāgatassa sarīre paṭipajjitabban”ti, “tesāhaṁ kathaṁ paṭivacanaṁ demī”ti pucchati. **Ahatena vatthenā**ti navena Kāsikavatthena. **Vihatena kappāsenā**ti supothitena kappāsena. Kāsikavatthañhi sukhumattā telaṁ na gaṇhāti, kappāso pana gaṇhāti. Tasmā “vihatena kappāsenā”ti āha. **Āyasāyā**ti sovaṇṇāya. Sovaṇṇañhi idha “ayasan”ti adhippetaṁ.

Thūpārahapuggalavaṇṇanā

206. **Rājā cakkavattī**ti ettha kasmā Bhagavā agāramajjhe vasitvā kālaṅkatassa rañño thūpārahataṁ[1] anujānāti, na sīlavato puthujjanassa bhikkhussāti. Anacchariyattā. Puthujjanabhikkhūnaṁ hi thūpe anuññāyamāne Tambapaṇṇidīpe tāva thūpānaṁ okāso na bhaveyya, tathā aññesu ṭhānesu. Tasmā “anacchariyā te bhavissantī”ti nānujānāti. Rājā cakkavattī ekova nibbattati, tenassa thūpo acchariyo hoti. Puthujjanasīlavato pana parinibbutabhikkhuno viya mahantampi sakkāraṁ kātuṁ vaṭṭatiyeva.

Ānanda-acchariyadhammavaṇṇanā

207. **Vihāra**nti idha maṇḍalamālo vihāroti adhippeto, taṁ pavisitvā. **Kapisīsa**nti dvārabāhakoṭiyaṁ ṭhitaṁ aggaḷarukkhaṁ. **Rodamāno aṭṭhāsī**ti so kirāyasmā cintesi “Satthārā mama saṁvegajanakaṁ vasanaṭṭhānaṁ kathitaṁ, cetiyacārikāya sātthakabhāvo kathito, mātugāme paṭipajjitabbapañho vissajjito, attano sarīre paṭipatti akkhātā, cattāro thūpārahā kathitā, dhuvaṁ ajja Bhagavā parinibbāyissatī”ti, tassevaṁ cintayato balavadomanassaṁ uppajji. Athassa etadahosi “Bhagavato santike rodanaṁ nāma aphāsukaṁ, ekamantaṁ

1. Thūpakaraṇaṁ (Syā)

အနုယောဂံ ကရောထ။ **အပ္ပမတ္တာ**တိ တတ္ထ အဝိပ္ပမုဋ္ဌသတီ။ ဝီရိယာတာပယောဂေန **အာတာပိနော**။ ကာယေ စ ဇီဝိတေ စ နိရပေက္ခတာယ **ပဟိတတ္တာ** ပေသိတစိတ္တာ ဝိဟရထ။

၂၀၅။ **ကထံ ပန ဘန္တေ**တိ တေဟိ ခတ္တိယပဏ္ဍိတာဒီဟိ ကထံ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ အဒ္ဓါ မံ တေ ပဋိပုစ္ဆိဿန္တိ “ကထံ ဘန္တေ အာနန္ဒ တထာဂတဿ သရီရေ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗ”န္တိ၊ “တေသာဟံ ကထံ ပဋိဝစနံ ဒေမီ”တိ ပုစ္ဆတိ။ **အဟတေန ဝတ္ထေနာ**တိ နဝေန ကာသိကဝတ္ထေန။ **ဝိဟတေန ကပ္ပါသေနာ**တိ သုပေါထိတေန ကပ္ပါသေန။ ကာသိကဝတ္ထဉှိ သုခုမတ္တာ တေလံ န ဂဏှာတိ၊ ကပ္ပါသော ပန ဂဏှာတိ။ တသ္မာ “ဝိဟတေန ကပ္ပါသေနာ”တိ အာဟ။ **အာယသာယာ**တိ သောဝဏ္ဏာယ။ သောဝဏ္ဏဉှိ ဣဓ “အယသ”န္တိ အဓိပ္ပေတံ။

ထူပါရဟပုဂ္ဂလဝဏ္ဏနာ

၂၀၆။ **ရာဇာ စက္ကဝတ္တီ**တိ ဧတ္ထ ကသ္မာ ဘဂဝါ အဂါရမဇ္ဈေ ဝသိတွာ ကာလင်္ကတဿ ရညော ထူပါရဟတံ[1] အနုဇာနာတိ၊ န သီလဝတော ပုထုဇ္ဇနဿ ဘိက္ခုဿာတိ။ အနစ္ဆရိယတ္တာ။ ပုထုဇ္ဇနဘိက္ခူနံ ဟိ ထူပေ အနုညာယမာနေ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပေ တာဝ ထူပါနံ ဩကာသော န ဘဝေယျ၊ တထာ အညေသု ဌာနေသု။ တသ္မာ “အနစ္ဆရိယာ တေ ဘဝိဿန္တီ”တိ နာနုဇာနာတိ။ ရာဇာ စက္ကဝတ္တီ ဧကောဝ နိဗ္ဗတ္တတိ၊ တေနဿ ထူပေါ အစ္ဆရိယော ဟောတိ။ ပုထုဇ္ဇနသီလဝတော ပန ပရိနိဗ္ဗုတဘိက္ခုနော ဝိယ မဟန္တမ္ပိ သက္ကာရံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိယေဝ။

အာနန္ဒအစ္ဆရိယဓမ္မဝဏ္ဏနာ

၂၀၇။ **ဝိဟာရ**န္တိ ဣဓ မဏ္ဍလမာလော ဝိဟာရောတိ အဓိပ္ပေတော၊ တံ ပဝိသိတွာ။ **ကပိသီသ**န္တိ ဒွါရဗာဟကောဋိယံ ဌိတံ အဂ္ဂဠရုက္ခံ။ **ရောဒမာနော အဋ္ဌာသီ**တိ သော ကိရာယသ္မာ စိန္တေသိ “သတ္ထာရာ မမ သံဝေဂဇနကံ ဝသနဋ္ဌာနံ ကထိတံ၊ စေတိယစာရိကာယ သာတ္ထကဘာဝေါ ကထိတော၊ မာတုဂါမေ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗပဉှော ဝိဿဇ္ဇိတော၊ အတ္တနော သရီရေ ပဋိပတ္တိ အက္ခာတာ၊ စတ္တာရော ထူပါရဟာ ကထိတာ၊ ဓုဝံ အဇ္ဇ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတီ”တိ၊ တဿေဝံ စိန္တယတော ဗလဝဒေါမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “ဘဂဝတော သန္တိကေ ရောဒနံ နာမ အဖာသုကံ၊ ဧကမန္တံ

၁-ထူပကရဏံ (သျာ)

gantvā sokaṁ tanukaṁ karissamī”ti, so tathā akāsi. Tena vuttaṁ “rodamāno aṭṭhāsī”ti.

Ahañca vatamhīti ahañca vata amhi. Ahaṁ vatamhītipi pāṭho. **Yo mama anukampako**ti yo maṁ anukampati anusāsati, sve dāni paṭṭhāya kassa mukhadhovanaṁ dassāmi, kassa pāde dhovissāmi, kassa senāsanaṁ paṭijaggissāmi, kassa pattacīvaraṁ gahetvā vicarissāmīti bahuṁ vilapi. **Āmantesī**ti bhikkhusaṁghassa antare theraṁ adisvā āmantesi.

Mettena kāyakammenāti mettacittavasena pavattitena mukhadhovanadānādikāyakammena. **Hitenā**ti hitavuddhiyā katena. **Sukhenā**ti sukhasomanasseneva katena, na dukkhinā dummanena hutvāti attho. **Advayenā**ti dve koṭṭhāse katvā akatena. Yathā hi eko sammukhāva karoti na parammukhā, eko parammukhāva karoti na sammukhā, evaṁ vibhagaṁ akatvā katenāti vuttaṁ hoti. **Appamāṇenā**ti pamāṇavirahitena. Cakkavāḷampi hi atisambodhaṁ, bhavaggampi atinīcaṁ, tayā kataṁ kāyakammameva bahunti dasseti.

Mettena vacīkammenāti mettacittavasena pavattitena mukhadhovanakālārocanādinā vacīkammena. Apica ovādaṁ sutvā “sādhu bhante”ti vacanampi mettaṁ vacīkammameva. **Mettena manokammenā**ti kālasseva sarīrapaṭijagganaṁ katvā vivittāsane nisīditvā “Satthā arogo hotu, abyāpajjo sukhī”ti evaṁ pavattitena manokammena. **Katapuññosī**ti kappasatasahassaṁ abhinīhārasampannosīti dasseti. Katapuññosīti ca ettāvatā vissattho mā pamādamāpajji, atha kho padhānamanuyuñja. Evañhi anuyutto khippaṁ hohisi anāsavo, dhammasaṅgītikāle arahattaṁ pāpuṇissasi. Na hi mādisassa katapāricariyā nipphalā nāma hotīti dasseti.

208. Evañca pana vatvā mahāpathaviṁ pattharanto viya ākāsaṁ vitthārento viya cakkavāḷagiriṁ osārento[1] viya Sineruṁ ukkhipento viya mahājambuṁ khandhe gahetvā cālento viya āyasmato Ānandassa guṇakathaṁ ārabhanto atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi. Tattha

1. Ussādento (Syā), otārento (Ka)

ဂန္တွာ သောကံ တနုကံ ကရိဿာမီ”တိ၊ သော တထာ အကာသိ။ တေန ဝုတ္တံ “ရောဒမာနော အဋ္ဌာသီ”တိ။

အဟဉ္စ ဝတမှီတိ အဟဉ္စ ဝတ အမှိ။ အဟံ ဝတမှီတိပိ ပါဌော။ **ယော မမ အနုကမ္ပကော**တိ ယော မံ အနုကမ္ပတိ အနုသာသတိ၊ သွေ ဒါနိ ပဋ္ဌာယ ကဿ မုခဓောဝနံ ဒဿာမိ၊ ကဿ ပါဒေ ဓောဝိဿာမိ၊ ကဿ သေနာသနံ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမိ၊ ကဿ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ဝိစရိဿာမီတိ ဗဟုံ ဝိလပိ။ **အာမန္တေသီ**တိ ဘိက္ခုသံဃဿ အန္တရေ ထေရံ အဒိသွာ အာမန္တေသိ။

မေတ္တေန ကာယကမ္မေနာတိ မေတ္တစိတ္တဝသေန ပဝတ္တိတေန မုခဓောဝန-ဒါနာဒိကာယကမ္မေန။ **ဟိတေနာ**တိ ဟိတဝုဒ္ဓိယာ ကတေန။ **သုခေနာ**တိ သုခသောမနဿေနေဝ ကတေန၊ န ဒုက္ခိနာ ဒုမ္မနေန ဟုတွာတိ အတ္ထော။ **အဒွယေနာ**တိ ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ အကတေန။ ယထာ ဟိ ဧကော သမ္မုခါဝ ကရောတိ န ပရမ္မုခါ၊ ဧကော ပရမ္မုခါဝ ကရောတိ န သမ္မုခါ၊ ဧဝံ ဝိဘာဂံ အကတွာ ကတေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အပ္ပမာဏေနာ**တိ ပမာဏ-ဝိရဟိတေန။ စက္ကဝါဠမ္ပိ ဟိ အတိသမ္ဗာဓံ, ဘဝဂ္ဂမ္ပိ အတိနီစံ၊ တယာ ကတံ ကာယကမ္မမေဝ ဗဟုန္တိ ဒဿေတိ။

မေတ္တေန ဝစီကမ္မေနာတိ မေတ္တစိတ္တဝသေန ပဝတ္တိတေန မုခဓောဝန-ကာလာရောစနာဒိနာ ဝစီကမ္မေန။ အပိစ ဩဝါဒံ သုတွာ “သာဓု ဘန္တေ”တိ ဝစနမ္ပိ မေတ္တံ ဝစီကမ္မမေဝ။ **မေတ္တေန မနောကမ္မေနာ**တိ ကာလဿေဝ သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ ဝိဝိတ္တာသနေ နိသီဒိတွာ “သတ္ထာ အရောဂေါ ဟောတု, အဗျာပဇ္ဇော သုခီ”တိ ဧဝံ ပဝတ္တိတေန မနောကမ္မေန။ **ကတပုညောသီ**တိ ကပ္ပသတသဟဿံ အဘိနီဟာရသမ္ပန္နောသီတိ ဒဿေတိ။ ကတပုညောသီတိ စ ဧတ္တာဝတာ ဝိဿတ္ထော မာ ပမာဒမာပဇ္ဇိ၊ အထ ခေါ ပဓာနမနုယုဉ္ဇ။ ဧဝဉှိ အနုယုတ္တော ခိပ္ပံ ဟောဟိသိ အနာသဝေါ၊ ဓမ္မသင်္ဂီတိကာလေ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿသိ။ န ဟိ မာဒိသဿ ကတပါရိစရိယာ နိပ္ဖလာ နာမ ဟောတီတိ ဒဿေတိ။

၂၀၈။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ မဟာပထဝိံ ပတ္ထရန္တော ဝိယ အာကာသံ ဝိတ္ထာရေန္တော ဝိယ စက္ကဝါဠဂိရိံ ဩသာရေန္တော[၁] ဝိယ သိနေရုံ ဥက္ခိပေန္တော ဝိယ မဟာဇမ္ဗုံ ခန္ဓေ ဂဟေတွာ စာလေန္တော ဝိယ အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ ဂုဏကထံ အာရဘန္တော အထ ခေါ ဘဂဝါ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ။ တတ္ထ

၁-ဥဿာဒေန္တော (သျာ)၊ ဩတာရေန္တော (က)

“yepi te bhikkhave etarahī”ti kasmā na vuttaṁ? Aññassa Buddhassa natthitāya. Eteneva cetaṁ veditabbaṁ “yathā cakkavāḷantarepi añño Buddho natthī”ti. **Paṇḍito**ti byatto. **Medhāvī**ti khandhadhātu-āyatanādīsu kusalo.

209. **Bhikkhuparisā Ānandaṁ dassanāyā**ti ye Bhagavantaṁ passitukāmā theraṁ upasaṅkamanti, ye ca “āyasmā kirānando samantapāsādiko abhirūpo dassanīyo bahussuto saṁghasobhano”ti therassa guṇe sutvā āgacchanti, te sandhāya “bhikkhuparisā Ānandaṁ dassanāya upasaṅkamantī”ti vuttaṁ. Esa nayo sabbattha. **Attamanā**ti savanena no dassanaṁ sametīti sakamanā tuṭṭhacittā. **Dhammaṁ**ti “kacci āvuso khamanīyaṁ, kacci yāpanīyaṁ, kacci yoniso manasikārena kammaṁ karotha, ācariyupajjhāye vattaṁ pūrethā”ti evarūpaṁ paṭisanthāradhammaṁ. Tattha bhikkhunīsu “kacci bhaginiyo aṭṭha garudhamme samādāya vattathā”ti idampi nānākaraṇaṁ hoti. Upāsakesu āgatesu “upāsaka na te kacci sīsaṁ vā aṅgaṁ vā rujjati, arogā te puttabhātaro”ti na evaṁ paṭisanthāraṁ karoti, evaṁ pana karoti “kathaṁ upāsakā tīṇi saraṇāni pañca sīlāni rakkhatha, māsassa aṭṭha uposathe karotha, mātāpitūnaṁ upaṭṭhānavattaṁ pūretha, dhammikasamaṇabrāhmaṇe paṭijaggathā”ti. Upāsikāsupi eseva nayo.

Idāni Ānandattherassa cakkavattinā saddhiṁ upamaṁ karonto **cattārome bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **khattiyā**ti abhisittā ca anabhisittā ca khattiyajātikā. Te kira “rājā cakkavattī nāma abhirūpo dassanīyo pāsādiko ākāsena vicaranto rajjaṁ anusāsati dhammiko dhammarājā”ti tassa guṇakathaṁ sutvā “savanena dassanampi saman”ti attamanā honti. **Bhāsatī**ti kathento “kathaṁ tātā rājadhammaṁ pūretha, paveṇiṁ rakkhathā”ti paṭisanthāraṁ karoti. Brāhmaṇesu pana “kathaṁ ācariyā mante vācetha, kathaṁ antevāsikā mante gaṇhanti, dakkhiṇaṁ vā vatthāni vā kapilaṁ[1] vā alatthā”ti paṭisanthāraṁ karoti. Gahapatīsu “kathaṁ tātā na vo rājakulato daṇḍena vā balinā vā pīḷā atthi,

1. Kapilakaṁ (Syā)

“ယေပိ တေ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ”တိ ကသ္မာ န ဝုတ္တံ? အညဿ ဗုဒ္ဓဿ နတ္ထိတာယ။ ဧတေနေဝ စေတံ ဝေဒိတဗ္ဗံ “ယထာ စက္ကဝါဠန္တရေပိ အညော ဗုဒ္ဓေါ နတ္ထီ”တိ။ **ပဏ္ဍိတော**တိ ဗျတ္တော။ **မေဓာဝီ**တိ ခန္ဓဓာတုအာယတနာဒီသု ကုသလော။

၂၀၉။ **ဘိက္ခုပရိသာ အာနန္ဒံ ဒဿနာယာ**တိ ယေ ဘဂဝန္တံ ပဿိတုကာမာ ထေရံ ဥပသင်္ကမန္တိ၊ ယေ စ “အာယသ္မာ ကိရာနန္ဒော သမန္တပါသာဒိကော အဘိရူပေါ ဒဿနီယော ဗဟုဿုတော သံဃသောဘနော”တိ ထေရဿ ဂုဏေ သုတွာ အာဂစ္ဆန္တိ၊ တေ သန္ဓာယ “ဘိက္ခုပရိသာ အာနန္ဒံ ဒဿနာယ ဥပသင်္ကမန္တီ”တိ ဝုတ္တံ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **အတ္တမနာ**တိ သဝနေန နော ဒဿနံ သမေတီတိ သကမနာ တုဋ္ဌစိတ္တာ။ **ဓမ္မ**န္တိ “ကစ္စိ အာဝုသော ခမနီယံ၊ ကစ္စိ ယာပနီယံ၊ ကစ္စိ ယောနိသော မနသိကာရေန ကမ္မံ ကရောထ၊ အာစရိယုပဇ္ဈာယေ ဝတ္တံ ပူရေထာ”တိ ဧဝရူပံ ပဋိသန္ထာရဓမ္မံ။ တတ္ထ ဘိက္ခုနီသု “ကစ္စိ ဘဂိနိယော အဋ္ဌ ဂရုဓမ္မေ သမာဒါယ ဝတ္တထာ”တိ ဣဒမ္ပိ နာနာကရဏံ ဟောတိ။ ဥပါသကေသု အာဂတေသု “ဥပါသက န တေ ကစ္စိ သီသံ ဝါ အင်္ဂံ ဝါ ရုဇ္ဇတိ၊ အရောဂါ တေ ပုတ္တဘာတရော”တိ န ဧဝံ ပဋိသန္ထာရံ ကရောတိ၊ ဧဝံ ပန ကရောတိ “ကထံ ဥပါသကာ တီဏိ သရဏာနိ ပဉ္စ သီလာနိ ရက္ခထ၊ မာသဿ အဋ္ဌ ဥပေါသထေ ကရောထ၊ မာတာပိတူနံ ဥပဋ္ဌာနဝတ္တံ ပူရေထ၊ ဓမ္မိကသမဏဗြာဟ္မဏေ ပဋိဇဂ္ဂထာ”တိ။ ဥပါသိကာသုပိ ဧသေဝ နယော။

ဣဒါနိ အာနန္ဒတ္ထေရဿ စက္ကဝတ္တိနာ သဒ္ဓိံ ဥပမံ ကရောန္တော **စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ခတ္တိယာ**တိ အဘိသိတ္တာ စ အနဘိသိတ္တာ စ ခတ္တိယဇာတိကာ။ တေ ကိရ “ရာဇာ စက္ကဝတ္တီ နာမ အဘိရူပေါ ဒဿနီယော ပါသာဒိကော အာကာသေန ဝိစရန္တော ရဇ္ဇံ အနုသာသတိ ဓမ္မိကော ဓမ္မရာဇာ”တိ တဿ ဂုဏကထံ သုတွာ “သဝနေန ဒဿနမ္ပိ သမ”န္တိ အတ္တမနာ ဟောန္တိ။ **ဘာသတီ**တိ ကထေန္တော “ကထံ တာတာ ရာဇဓမ္မံ ပူရေထ၊ ပဝေဏိံ ရက္ခထာ”တိ ပဋိသန္ထာရံ ကရောတိ။ ဗြာဟ္မဏေသု ပန “ကထံ အာစရိယာ မန္တေ ဝါစေထ၊ ကထံ အန္တေဝါသိကာ မန္တေ ဂဏှန္တိ၊ ဒက္ခိဏံ ဝါ ဝတ္ထာနိ ဝါ ကပိလံ[၁] ဝါ အလတ္ထာ”တိ ပဋိသန္ထာရံ ကရောတိ။ ဂဟပတီသု “ကထံ တာတာ န ဝေါ ရာဇကုလတော ဒဏ္ဍေန ဝါ ဗလိနာ ဝါ ပီဠာ အတ္ထိ၊

၁-ကပိလကံ (သျာ)

sammā devo dhāraṁ anupavecchati, sassāni sampajjantī”ti evaṁ paṭisanthāraṁ karoti. Samaṇesu “kathaṁ bhante pabbajitaparikkhārā sulabhā, samaṇadhamme na pamajjathā”ti evaṁ paṭisanthāraṁ karoti.

Mahāsudassanasuttadesanāvaṇṇanā

210. **Khuddakanagarake**ti nagarapatirūpake sambādhe khuddakanagarake. **Ujjaṅgalanagarake**ti visamanagarake. **Sākhānagarake**ti yathā rukkhānaṁ sākhā nāma khuddakā honti, evameva aññesaṁ mahānagarānaṁ sākhāsadise khuddakanagarake. **Khattiyamahāsālā**ti khattiyamahāsārappattā mahākhattiyā. Esa nayo sabbattha.

Tesu **khattiyamahāsālā** nāma yesaṁ koṭisatampi koṭisahassampi dhanaṁ nikhaṇitvā ṭhapitaṁ, divasaparibbayo ekaṁ kahāpaṇasakaṭaṁ nigacchati, sāyaṁ dve pavisanti. **Brāhmaṇamahāsālā** nāma yesaṁ asītikoṭidhanaṁ nihitaṁ hoti, divasaparibbayo eko kahāpaṇakumbho nigacchati, sāyaṁ ekasakaṭaṁ pavisati. **Gahapatimahāsālā** nāma yesaṁ cattālīsakoṭidhanaṁ nihitaṁ hoti, divasaparibbayo pañca kahāpaṇambaṇāni nigacchanti, sāyaṁ kumbho pavisati.

Mā hevaṁ Ānanda avacāti Ānanda mā evaṁ avaca, na imaṁ “khuddakanagaran”ti vattabbaṁ. Ahañhi imasseva nagarassa sampattiṁ kathetuṁ “anekavāraṁ tiṭṭhaṁ nisīdaṁ mahantena ussāhena mahantena parakkamena idhāgato”ti vatvā **bhūtapubban**ti-ādimāha. **Subhikkhā**ti khajjabhojjasampannā. **Hatthisaddenā**ti ekasmiṁ hatthimhi saddaṁ karonte caturāsītihatthisahassāni saddaṁ karonti, iti hatthisaddena avivittā hoti. Tathā assasaddena. Puññavanto panettha sattā catusindhavayuttehi rathehi aññamaññaṁ anubandhamānā antaravīthīsu vicaranti, iti rathasaddena avivittā hoti. Niccaṁ payojitāneva panettha bheri-ādīni tūriyāni, iti bherisaddādīhipi avivittā hoti. Tattha **sammasaddo**ti kaṁsatāḷasaddo. **Pāṇitāḷasaddo**ti pāṇinā caturassa-ambaṇatāḷasaddo. “Kuṭabherisaddo”tipi vadanti.

သမ္မာ ဒေဝေါ ဓာရံ အနုပဝေစ္ဆတိ၊ သဿာနိ သမ္ပဇ္ဇန္တီ”တိ ဧဝံ ပဋိသန္ထာရံ ကရောတိ။ သမဏေသု “ကထံ ဘန္တေ ပဗ္ဗဇိတပရိက္ခာရာ သုလဘာ၊ သမဏဓမ္မေ န ပမဇ္ဇထာ”တိ ဧဝံ ပဋိသန္ထာရံ ကရောတိ။

မဟာသုဒဿနသုတ္တဒေသနာဝဏ္ဏနာ

၂၁၀။ **ခုဒ္ဒကနဂရကေ**တိ နဂရပတိရူပကေ သမ္ဗာဓေ ခုဒ္ဒကနဂရကေ။ **ဥဇ္ဇင်္ဂလနဂရကေ**တိ ဝိသမနဂရကေ။ **သာခါနဂရကေ**တိ ယထာ ရုက္ခာနံ သာခါ နာမ ခုဒ္ဒကာ ဟောန္တိ၊ ဧဝမေဝ အညေသံ မဟာနဂရာနံ သာခါသဒိသေ ခုဒ္ဒကနဂရကေ။ **ခတ္တိယမဟာသာလာ**တိ ခတ္တိယမဟာသာရပ္ပတ္တာ မဟာခတ္တိယာ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။

တေသု **ခတ္တိယမဟာသာလာ** နာမ ယေသံ ကောဋိသတမ္ပိ ကောဋိသဟဿမ္ပိ ဓနံ နိခဏိတွာ ဌပိတံ၊ ဒိဝသပရိဗ္ဗယော ဧကံ ကဟာပဏသကဋံ နိဂစ္ဆတိ၊ သာယံ ဒွေ ပဝိသန္တိ။ **ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာ** နာမ ယေသံ အသီတိကောဋိဓနံ နိဟိတံ ဟောတိ၊ ဒိဝသပရိဗ္ဗယော ဧကော ကဟာပဏကုမ္ဘော နိဂစ္ဆတိ၊ သာယံ ဧကသကဋံ ပဝိသတိ။ **ဂဟပတိမဟာသာလာ** နာမ ယေသံ စတ္တာလီသကောဋိဓနံ နိဟိတံ ဟောတိ၊ ဒိဝသပရိဗ္ဗယော ပဉ္စ ကဟာပဏမ္ဗဏာနိ နိဂစ္ဆန္တိ၊ သာယံ ကုမ္ဘော ပဝိသတိ။

မာ ဟေဝံ အာနန္ဒ အဝစာတိ အာနန္ဒ မာ ဧဝံ အဝစ၊ န ဣမံ “ခုဒ္ဒကနဂရ”န္တိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ အဟဉှိ ဣမဿေဝ နဂရဿ သမ္ပတ္တိံ ကထေတုံ “အနေကဝါရံ တိဋ္ဌံ နိသီဒံ မဟန္တေန ဥဿာဟေန မဟန္တေန ပရက္ကမေန ဣဓာဂတော”တိ ဝတွာ **ဘူတပုဗ္ဗန္တိ**အာဒိမာဟ။ **သုဘိက္ခာ**တိ ခဇ္ဇဘောဇ္ဇသမ္ပန္နာ။ **ဟတ္ထိသဒ္ဒေနာ**တိ ဧကသ္မိံ ဟတ္ထိမှိ သဒ္ဒံ ကရောန္တေ စတုရာသီတိဟတ္ထိသဟဿာနိ သဒ္ဒံ ကရောန္တိ၊ ဣတိ ဟတ္ထိသဒ္ဒေန အဝိဝိတ္တာ ဟောတိ။ တထာ အဿသဒ္ဒေန။ ပုညဝန္တော ပနေတ္ထ သတ္တာ စတုသိန္ဓဝယုတ္တေဟိ ရထေဟိ အညမညံ အနုဗန္ဓမာနာ အန္တရဝီထီသု ဝိစရန္တိ၊ ဣတိ ရထသဒ္ဒေန အဝိဝိတ္တာ ဟောတိ။ နိစ္စံ ပယောဇိတာနေဝ ပနေတ္ထ ဘေရိအာဒီနိ တူရိယာနိ၊ ဣတိ ဘေရိသဒ္ဒါဒီဟိပိ အဝိဝိတ္တာ ဟောတိ။ တတ္ထ **သမ္မသဒ္ဒေါ**တိ ကံသတာဠသဒ္ဒေါ။ **ပါဏိတာဠသဒ္ဒေါ**တိ ပါဏိနာ စတုရဿအမ္ဗဏတာဠသဒ္ဒေါ။ “ကုဋဘေရိသဒ္ဒေါ”တိပိ ဝဒန္တိ။

Asnātha pivatha khādathāti asnātha pivatha khadatha. Ayaṁ panettha saṅkhepo, bhuñjatha bhoti iminā dasamena saddena avivittā hoti anupacchinnasaddā. Yathā pana aññesu nagaresu “kacavaraṁ chaḍḍetha, kudālaṁ gaṇhatha, pacchiṁ gaṇhatha, pavāsaṁ gamissāma, taṇḍulapuṭaṁ gaṇhatha, bhattapuṭaṁ gaṇhatha, phalakāvudhādīni sajjāni karothā”ti[1] evarūpā saddā honti, na yidha evaṁ ahosīti dasseti.

“Dasamena saddenā”ti ca vatvā “Kusāvatī Ānanda rājadhānī sattahi pākārehi parikkhittā ahosī”ti sabbaṁ **Mahāsudassanasuttaṁ** niṭṭhāpetvā **gaccha tvaṁ Ānandā**ti-ādimāha. Tattha **abhikkamathā**ti abhimukhā kamatha, āgacchathāti attho. Kiṁ pana te Bhagavato āgatabhāvaṁ na jānantīti? Jānanti. Buddhānaṁ gatagataṭṭhānaṁ nāma mahantaṁ kolāhalaṁ hoti, kenacideva karaṇīyena nisinnattā na āgatā. “Te āgantvā bhikkhusaṁghassa ṭhānanisajjokāsaṁ saṁvidahitvā dassantī”ti tesaṁ santike avelāyampi Bhagavā pesesi.

Mallānaṁvandanāvaṇṇanā

211. **Amhākaṁ ca no**ti ettha **no**kāro nipātamattaṁ. **Aghāvino**ti uppannadukkhā. **Dummanā**ti anattamanā. **Cetodukkhasamappitā**ti domanassasamappitā. **Kulaparivattaso kulaparivattaso ṭhapetvā**ti ekekaṁ kulaparivattaṁ kulasaṅkhepaṁ vīthisabhāgena ceva racchāsabhāgena ca visuṁ visuṁ ṭhapetvā.

Subhaddaparibbājakavatthuvaṇṇanā

212. **Subhaddo nāma paribbājako**ti udiccabrāhmaṇamahāsālakulā pabbajito Channaparibbājako. **Kaṅkhādhammo**ti vimatidhammo. Kasmā panassa ajja evaṁ ahosīti? Tathāvidha-upanissayattā. Pubbe kira puññakaraṇakāle dve bhātaro ahesuṁ. Te ekatova sassaṁ akaṁsu. Tattha jeṭṭhakassa “ekasmiṁ sasse navavāre aggasassadānaṁ mayā dātabban”ti ahosi. So vappakāle bījaggaṁ nāma datvā gabbhakāle kaniṭṭhena

1. Sajjapethāti (Syā)

အသ္နာထ ပိဝထ ခါဒထာတိ အသ္နာထ ပိဝထ ခါဒထ။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဘုဉ္ဇထ ဘောတိ ဣမိနာ ဒသမေန သဒ္ဒေန အဝိဝိတ္တာ ဟောတိ အနုပစ္ဆိန္နသဒ္ဒါ။ ယထာ ပန အညေသု နဂရေသု “ကစဝရံ ဆဍ္ဍေထ၊ ကုဒါလံ ဂဏှထ၊ ပစ္ဆိံ ဂဏှထ၊ ပဝါသံ ဂမိဿာမ၊ တဏ္ဍုလပုဋံ ဂဏှထ၊ ဘတ္တပုဋံ ဂဏှထ၊ ဖလကာဝုဓာဒီနိ သဇ္ဇာနိ ကရောထာ”တိ[1] ဧဝရူပါ သဒ္ဒါ ဟောန္တိ၊ န ယိဓ ဧဝံ အဟောသီတိ ဒဿေတိ။

“ဒသမေန သဒ္ဒေနာ”တိ စ ဝတွာ “ကုသာဝတီ အာနန္ဒ ရာဇဓာနီ သတ္တဟိ ပါကာရေဟိ ပရိက္ခိတ္တာ အဟောသီ”တိ သဗ္ဗံ **မဟာသုဒဿနသုတ္တံ** နိဋ္ဌာပေတွာ **ဂစ္ဆ တွံ အာနန္ဒာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အဘိက္ကမထာ**တိ အဘိမုခါ ကမထ၊ အာဂစ္ဆထာတိ အတ္ထော။ ကိံ ပန တေ ဘဂဝတော အာဂတဘာဝံ န ဇာနန္တီတိ? ဇာနန္တိ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဂတဂတဋ္ဌာနံ နာမ မဟန္တံ ကောလာဟလံ ဟောတိ၊ ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန နိသိန္နတ္တာ န အာဂတာ။ “တေ အာဂန္တွာ ဘိက္ခုသံဃဿ ဌာနနိသဇ္ဇောကာသံ သံဝိဒဟိတွာ ဒဿန္တီ”တိ တေသံ သန္တိကေ အဝေလာယမ္ပိ ဘဂဝါ ပေသေသိ။

မလ္လာနံဝန္ဒနာဝဏ္ဏနာ

၂၁၁။ **အမှာကံ စ နော**တိ ဧတ္ထ **နော**ကာရော နိပါတမတ္တံ။ **အဃာဝိနော**တိ ဥပ္ပန္နဒုက္ခာ။ **ဒုမ္မနာ**တိ အနတ္တမနာ။ **စေတောဒုက္ခသမပ္ပိတာ**တိ ဒေါမနဿသမပ္ပိတာ။ **ကုလပရိဝတ္တသော ကုလပရိဝတ္တသော ဌပေတွာ**တိ ဧကေကံ ကုလပရိဝတ္တံ ကုလသင်္ခေပံ ဝီထိသဘာဂေန စေဝ ရစ္ဆာသဘာဂေန စ ဝိသုံ ဝိသုံ ဌပေတွာ။

သုဘဒ္ဒပရိဗ္ဗာဇကဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ

၂၁၂။ **သုဘဒ္ဒေါ နာမ ပရိဗ္ဗာဇကော**တိ ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလာ ပဗ္ဗဇိတော ဆန္နပရိဗ္ဗာဇကော။ **ကင်္ခါဓမ္မော**တိ ဝိမတိဓမ္မော။ ကသ္မာ ပနဿ အဇ္ဇ ဧဝံ အဟောသီတိ? တထာဝိဓဥပနိဿယတ္တာ။ ပုဗ္ဗေ ကိရ ပုညကရဏကာလေ ဒွေ ဘာတရော အဟေသုံ။ တေ ဧကတောဝ သဿံ အကံသု။ တတ္ထ ဇေဋ္ဌကဿ “ဧကသ္မိံ သဿေ နဝဝါရေ အဂ္ဂသဿဒါနံ မယာ ဒါတဗ္ဗ”န္တိ အဟောသိ။ သော ဝပ္ပကာလေ ဗီဇဂ္ဂံ နာမ ဒတွာ ဂဗ္ဘကာလေ ကနိဋ္ဌေန

၁-သဇ္ဇာပေထာတိ (သျာ)

saddhiṁ mantesi “gabbhakāle gabbhaṁ phāletvā dassāmā”ti. Kaniṭṭho “taruṇasassaṁ nāsetukāmosī”ti āha. Jeṭṭho kaniṭṭhassa ananuvattanabhāvaṁ ñatvā khettaṁ vibhajitvā attano koṭṭhāsato gabbhaṁ phāletvā khīraṁ nīharitvā sappinavanītena saṁyojetvā adāsi, puthukakāle puthukaṁ kāretvā adāsi, lāyanakāle lāyanaggaṁ, veṇikaraṇe[1] veṇaggaṁ, kalāpādīsu kalāpaggaṁ, khalaggaṁ, khalabhaṇḍaggaṁ[2], koṭṭhagganti evaṁ ekasasse navavāre aggadānaṁ adāsi. Kaniṭṭho pana uddharitvā adāsi.

Tesu jeṭṭhako **Aññāsikoṇḍaññatthero** jāto. Bhagavā “kassa nu kho ahaṁ paṭhamaṁ dhammaṁ deseyyan”ti olokento “Aññāsikoṇḍañño ekasmiṁ sasse nava aggadānāni adāsi, imaṁ aggadhammaṁ tassa desessāmī”ti sabbapaṭhamaṁ dhammaṁ desesi. So aṭṭhārasahi brahmakoṭīhi saddhiṁ sotāpattiphale patiṭṭhāsi. Kaniṭṭho pana ohīyitvā pacchā dānassa dinnattā Satthu parinibbānakāle evaṁ cintetvā Satthāraṁ daṭṭhukāmo ahosi.

Mā Tathāgataṁ[3] **viheṭhesī**ti thero kira “ete aññatitthiyā nāma attano gahaṇameva gaṇhanti, tassa vissajjāpanatthāya Bhagavato bahuṁ bhāsamānassa kāyavācāvihesā bhavissati, pakatiyāpi ca kilantoyeva Bhagavā”ti maññamāno evamāha. Paribbājako “na me ayaṁ bhikkhu okāsaṁ karoti, atthikena pana anuvattitvā kāretabbo”ti theraṁ anuvattanto dutiyampi tatiyampi āha.

213. **Assosi kho**ti sāṇidvāre ṭhitassa bhāsato pakatisoteneva assosi, sutvā ca pana Subhaddasseva atthāya mahatā ussāhena āgatattā **alaṁ Ānandā**ti-ādimāha. Tattha **alan**ti paṭikkhepatthe nipāto. **Aññāpekkhovā**ti aññātukāmova hutvā. **Abbhaññiṁsū**ti[4] yathā tesaṁ paṭiññā, tatheva jāniṁsu. Idaṁ vuttaṁ hoti—sace nesaṁ sā paṭiññā niyyānikā, sabbe abbhaññaṁsu, no ce, na abbhaññaṁsu. Tasmā kiṁ tesaṁ paṭiññā niyyānikā, aniyyānikāti

---

1. Veṇikaraṇakāle (Syā) veṇikāle (Ka)
2. Maddaggaṁ (Syā)
3. Bhagavantaṁ (Syā)
4. Abhiññaṁsūti (Ka)

သဒ္ဓိံ မန္တေသိ “ဂဗ္ဘကာလေ ဂဗ္ဘံ ဖာလေတွာ ဒဿာမာ”တိ။ ကနိဋ္ဌော “တရုဏသဿံ နာသေတုကာမောသီ”တိ အာဟ။ ဇေဋ္ဌော ကနိဋ္ဌဿ အနနုဝတ္တနဘာဝံ ဉတွာ ခေတ္တံ ဝိဘဇိတွာ အတ္တနော ကောဋ္ဌာသတော ဂဗ္ဘံ ဖာလေတွာ ခီရံ နီဟရိတွာ သပ္ပိနဝနီတေန သံယောဇေတွာ အဒါသိ၊ ပုထုကကာလေ ပုထုကံ ကာရေတွာ အဒါသိ၊ လာယနကာလေ လာယနဂ္ဂံ, ဝေဏိကရဏေ[1] ဝေဏဂ္ဂံ၊ ကလာပါဒီသု ကလာပဂ္ဂံ, ခလဂ္ဂံ, ခလဘဏ္ဍဂ္ဂံ[2], ကောဋ္ဌဂ္ဂန္တိ ဧဝံ ဧကသဿေ နဝဝါရေ အဂ္ဂဒါနံ အဒါသိ။ ကနိဋ္ဌော ပန ဥဒ္ဓရိတွာ အဒါသိ။

တေသု ဇေဋ္ဌကော **အညာသိကောဏ္ဍညတ္ထေရော** ဇာတော။ ဘဂဝါ “ကဿ နု ခေါ အဟံ ပဌမံ ဓမ္မံ ဒေသေယျ”န္တိ ဩလောကေန္တော “အညာသိကောဏ္ဍညော ဧကသ္မိံ သဿေ နဝ အဂ္ဂဒါနာနိ အဒါသိ၊ ဣမံ အဂ္ဂဓမ္မံ တဿ ဒေသေဿာမီ”တိ သဗ္ဗပဌမံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ သော အဋ္ဌာရသဟိ ဗြဟ္မကောဋီဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ ကနိဋ္ဌော ပန ဩဟီယိတွာ ပစ္ဆာ ဒါနဿ ဒိန္နတ္တာ သတ္ထု ပရိနိဗ္ဗာနကာလေ ဧဝံ စိန္တေတွာ သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုကာမော အဟောသိ။

မာ တထာဂတံ[3] **ဝိဟေဌေသီ**တိ ထေရော ကိရ “ဧတေ အညတိတ္ထိယာ နာမ အတ္တနော ဂဟဏမေဝ ဂဏှန္တိ၊ တဿ ဝိဿဇ္ဇာပနတ္ထာယ ဘဂဝတော ဗဟုံ ဘာသမာနဿ ကာယဝါစာဝိဟေသာ ဘဝိဿတိ၊ ပကတိယာပိ စ ကိလန္တောယေဝ ဘဂဝါ”တိ မညမာနော ဧဝမာဟ။ ပရိဗ္ဗာဇကော “န မေ အယံ ဘိက္ခု ဩကာသံ ကရောတိ၊ အတ္ထိကေန ပန အနုဝတ္တိတွာ ကာရေ-တဗ္ဗော”တိ ထေရံ အနုဝတ္တန္တော ဒုတိယမ္ပိ တတိယမ္ပိ အာဟ။

၂၁၃။ **အဿောသိ ခေါ**တိ သာဏိဒွါရေ ဌိတဿ ဘာသတော ပကတိသောတေနေဝ အဿောသိ၊ သုတွာ စ ပန သုဘဒ္ဒဿေဝ အတ္ထာယ မဟတာ ဥဿာဟေန အာဂတတ္တာ **အလံ အာနန္ဒာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အလ**န္တိ ပဋိက္ခေပတ္ထေ နိပါတော။ **အညာပေက္ခောဝါ**တိ အညာတုကာမောဝ ဟုတွာ။ **အဗ္ဘညိံသူ**တိ[4] ယထာ တေသံ ပဋိညာ၊ တထေဝ ဇာနိံသု။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—သစေ နေသံ သာ ပဋိညာ နိယျာနိကာ, သဗ္ဗေ အဗ္ဘညိံသု၊ နော စေ, န အဗ္ဘညိံသု။ တသ္မာ ကိံ တေသံ ပဋိညာ နိယျာနိကာ, အနိယျာနိကာတိ

၁-ဝေဏိကရဏကာလေ (သျာ) ဝေဏိကာလေ (က)
၂-မဒ္ဒဂ္ဂံ (သျာ)
၃-ဘဂဝန္တံ (သျာ)
၄-အဘိညံသူတိ (က)

ayameva tassa pañhassa attho. Atha Bhagavā tesaṁ aniyyānikabhāvakathanena atthābhāvato ceva[1] okāsābhāvato ca “alan”ti paṭikkhipitvā dhammameva desesi. Paṭhamayāmasmiñhi Mallānaṁ dhammaṁ desetvā majjhimayāme Subhaddassa, pacchimayāme bhikkhusaṁghaṁ ovaditvā balavapaccūsasamaye parinibbāyissāmicceva Bhagavā āgato.

214. **Samaṇopi tattha na upalabbhatī**ti paṭhamo sotāpannasamaṇopi tattha natthi, dutiyo sakadāgāmisamaṇopi, tatiyo anāgāmisamaṇopi, catuttho arahattasamaṇopi tattha natthīti attho. “Imasmiṁ kho”ti purimadesanāya aniyamato vatvā idāni attano sāsanaṁ niyamento āha. **Suññā parappavādā samaṇebhī**ti catunnaṁ maggānaṁ atthāya āraddhavipassakehi catūhi, maggaṭṭhehi catūhi, phalaṭṭhehi catūhīti dvādasahi samaṇehi suññā parappavādā tucchā rittakā. **Ime ca Subhaddā**ti ime dvādasa bhikkhū. **Sammā vihareyyun**ti ettha sotāpanno attano adhigataṭṭhānaṁ aññassa kathetvā taṁ sotāpannaṁ karonto sammā viharati nāma. Esa nayo sakadāgāmi-ādīsu. Sotāpattimaggaṭṭho aññampi sotāpattimaggaṭṭhaṁ karonto sammā viharati nāma. Esa nayo sesamaggaṭṭhesu. Sotāpattimaggatthāya āraddhavipassako attano paguṇaṁ kammaṭṭhānaṁ kathetvā aññampi sotāpattimaggatthāya āraddhavipassakaṁ karonto sammā viharati nāma. Esa nayo sesamaggatthāya āraddhavipassakesu. Idaṁ sandhāyāha “sammā vihareyyun”ti. **Asuñño loko arahantehi assā**ti naḷavanaṁ saravanaṁ viya nirantaro assa.

Ekūnatiṁso vayasāti vayena ekūnatiṁsavasso hutvā. **Yaṁ pabbajin**ti ettha **yan**ti nipātamattaṁ. **Kiṁ kusalānu-esī**ti “kiṁ kusalan”ti anu-esanto pariyesanto. Tattha “kiṁ kusalan”ti sabbaññutaññāṇaṁ adhippetaṁ, taṁ gavesantoti attho. **Yato ahan**ti yato paṭṭhāya ahaṁ pabbajito, etthantare samadhikāni paññāsa vassāni hontīti dasseti. **Ñāyassa dhammassā**ti ariyamaggadhammassa. **Padesavattī**ti padese vipassanāmagge pavattanto. **Ito bahiddhā**ti mama sāsanato bahiddhā.

1. Aṭṭhānābhāvato ceva (Syā)

အယမေဝ တဿ ပဉှဿ အတ္ထော။ အထ ဘဂဝါ တေသံ အနိယျာနိကဘာဝကထနေန အတ္ထာဘာဝတော စေဝ[၁] ဩကာသာဘာဝတော စ “အလ”န္တိ ပဋိက္ခိပိတွာ ဓမ္မမေဝ ဒေသေသိ။ ပဌမယာမသ္မိဉှိ မလ္လာနံ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ မဇ္ဈိမယာမေ သုဘဒ္ဒဿ, ပစ္ဆိမယာမေ ဘိက္ခုသံဃံ ဩဝဒိတွာ ဗလဝပစ္စူသသမယေ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမိစ္စေဝ ဘဂဝါ အာဂတော။

၂၁၄။ **သမဏောပိ တတ္ထ န ဥပလဗ္ဘတီ**တိ ပဌမော သောတာပန္နသမဏောပိ တတ္ထ နတ္ထိ၊ ဒုတိယော သကဒါဂါမိသမဏောပိ၊ တတိယော အနာဂါမိသမဏောပိ၊ စတုတ္ထော အရဟတ္တသမဏောပိ တတ္ထ နတ္ထီတိ အတ္ထော။ “ဣမသ္မိံ ခေါ”တိ ပုရိမဒေသနာယ အနိယမတော ဝတွာ ဣဒါနိ အတ္တနော သာသနံ နိယမေန္တော အာဟ။ **သုညာ ပရပ္ပဝါဒါ သမဏေဘီ**တိ စတုန္နံ မဂ္ဂါနံ အတ္ထာယ အာရဒ္ဓဝိပဿကေဟိ စတူဟိ, မဂ္ဂဋ္ဌေဟိ စတူဟိ, ဖလဋ္ဌေဟိ စတူဟီတိ ဒွါဒသဟိ သမဏေဟိ သုညာ ပရပ္ပဝါဒါ တုစ္ဆာ ရိတ္တကာ။ **ဣမေ စ သုဘဒ္ဒါ**တိ ဣမေ ဒွါဒသ ဘိက္ခူ။ **သမ္မာ ဝိဟရေယျု**န္တိ ဧတ္ထ သောတာပန္နော အတ္တနော အဓိဂတဋ္ဌာနံ အညဿ ကထေတွာ တံ သောတာပန္နံ ကရောန္တော သမ္မာ ဝိဟရတိ နာမ။ ဧသ နယော သကဒါဂါမိအာဒီသု။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌော အညမ္ပိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌံ ကရောန္တော သမ္မာ ဝိဟရတိ နာမ။ ဧသ နယော သေသမဂ္ဂဋ္ဌေသု။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂတ္ထာယ အာရဒ္ဓဝိပဿကော အတ္တနော ပဂုဏံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတွာ အညမ္ပိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂတ္ထာယ အာရဒ္ဓဝိပဿကံ ကရောန္တော သမ္မာ ဝိဟရတိ နာမ။ ဧသ နယော သေသမဂ္ဂတ္ထာယ အာရဒ္ဓဝိပဿကေသု။ ဣဒံ သန္ဓာယာဟ “သမ္မာ ဝိဟရေယျု”န္တိ။ **အသုညော လောကော အရဟန္တေဟိ အဿာ**တိ နဠဝနံ သရဝနံ ဝိယ နိရန္တရော အဿ။

ဧကူနတိံသော ဝယသာတိ ဝယေန ဧကူနတိံသဝဿော ဟုတွာ။ **ယံ ပဗ္ဗဇိ**န္တိ ဧတ္ထ **ယ**န္တိ နိပါတမတ္တံ။ **ကိံကုသလာနုဧသီ**တိ “ကိံ ကုသလ”န္တိ အနုဧသန္တော ပရိယေသန္တော။ တတ္ထ “ကိံကုသလ”န္တိ သဗ္ဗညုတညာဏံ အဓိပ္ပေတံ၊ တံ ဂဝေသန္တောတိ အတ္ထော။ **ယတော အဟ**န္တိ ယတော ပဋ္ဌာယ အဟံ ပဗ္ဗဇိတော၊ ဧတ္ထန္တရေ သမဓိကာနိ ပညာသ ဝဿာနိ ဟောန္တီတိ ဒဿေတိ။ **ဉာယဿ ဓမ္မဿာ**တိ အရိယမဂ္ဂဓမ္မဿ။ **ပဒေသဝတ္တီ**တိ ပဒေသေ ဝိပဿနာမဂ္ဂေ ပဝတ္တန္တော။ **ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ**တိ မမ သာသနတော ဗဟိဒ္ဓါ။

၁- အဋ္ဌာနာဘာဝတော စေဝ (သျာ)

Samaṇopi natthīti padesavattivipassakopi natthi, paṭhamasamaṇo sotāpannopi natthīti vuttaṁ hoti.

Ye etthāti ye tumhe ettha sāsane Satthārā sammukhā antevāsikābhisekena abhisittā, tesaṁ vo lābhā tesaṁ vo suladdhanti. Bāhirasamaye kira yaṁ antevāsikaṁ ācariyo "imaṁ pabbājehi, imaṁ ovada, imaṁ anusāsā"ti vadati, so tena attano ṭhāne ṭhapito hoti, tasmā tassa "imaṁ pabbajehi, imaṁ ovada, imaṁ anusāsā"ti ime lābhā honti. Therampi Subhaddo tameva bāhirasamayaṁ gahetvā evamāha.

Alattha khoti kathaṁ alattha? Thero kira naṁ ekamantaṁ netvā udakatumbato pānīyena sīsaṁ temetvā tacapañcakakammaṭṭhānaṁ kathetvā kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādāpetvā saraṇāni datvā Bhagavato santikaṁ ānesi. Bhagavā upasampādetvā kammaṭṭhānaṁ ācikkhi. So taṁ gahetvā uyyānassa ekamante caṅkamaṁ adhiṭṭhāya ghaṭento vāyamanto vipassanaṁ vaḍḍhento saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā āgamma Bhagavantaṁ vanditvā nisīdi. Taṁ sandhāya "acirūpasampanno kho panā"ti-ādi vuttaṁ.

So ca Bhagavato pacchimo sakkhisāvako ahosīti saṅgītikārakānaṁ vacanaṁ. Tattha yo Bhagavati dharamāne pabbajitvā aparabhāge upasampadaṁ labhitvā kammaṭṭhānaṁ gahetvā arahattaṁ pāpuṇāti, upasampadampi vā dharamāneyeva labhitvā aparabhāge kammaṭṭhānaṁ gahetvā arahattaṁ pāpuṇāti, kammaṭṭhānampi vā dharamāneyeva gahetvā aparabhāge arahattameva pāpuṇāti, sabbopi so pacchimo sakkhisāvako. Ayaṁ pana dharamāneyeva Bhagavati pabbajito ca upasampanno ca kammaṭṭhānañca gahetvā arahattaṁ pattoti.

Pañcamabhāṇavāravaṇṇanā niṭṭhitā.

Tathāgatapacchimavācāvaṇṇanā

216. Idāni bhikkhusaṁghassa ovādaṁ ārabhi, taṁ dassetuṁ **atha kho Bhagavā**ti-ādi vuttaṁ. Tattha **desito paññatto**ti dhammopi desito

သမဏောပိ နတ္ထီတိ ပဒေသဝတ္တိဝိပဿကောပိ နတ္ထိ၊ ပဌမသမဏော သောတာပန္နောပိ နတ္ထီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ယေ ဧတ္ထာတိ ယေ တုမှေ ဧတ္ထ သာသနေ သတ္ထာရာ သမ္မုခါ အန္တေဝါသိကာဘိသေကေန အဘိသိတ္တာ၊ တေသံ ဝေါ လာဘာ တေသံ ဝေါ သုလဒ္ဓန္တိ။ ဗာဟိရသမယေ ကိရ ယံ အန္တေဝါသိကံ အာစရိယော "ဣမံ ပဗ္ဗာဇေဟိ၊ ဣမံ ဩဝဒ၊ ဣမံ အနုသာသာ"တိ ဝဒတိ၊ သော တေန အတ္တနော ဌာနေ ဌပိတော ဟောတိ၊ တသ္မာ တဿ "ဣမံ ပဗ္ဗဇေဟိ၊ ဣမံ ဩဝဒ၊ ဣမံ အနုသာသာ"တိ ဣမေ လာဘာ ဟောန္တိ။ ထေရမ္ပိ သုဘဒ္ဒေါ တမေဝ ဗာဟိရသမယံ ဂဟေတွာ ဧဝမာဟ။

အလတ္ထ ခေါတိ ကထံ အလတ္ထ? ထေရော ကိရ နံ ဧကမန္တံ နေတွာ ဥဒကတုမ္ဗတော ပါနီယေန သီသံ တေမေတွာ တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတွာ ကေသမဿုံ ဩဟာရေတွာ ကာသာယာနိ ဝတ္ထာနိ အစ္ဆာဒါပေတွာ သရဏာနိ ဒတွာ ဘဂဝတော သန္တိကံ အာနေသိ။ ဘဂဝါ ဥပသမ္ပာဒေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိ။ သော တံ ဂဟေတွာ ဥယျာနဿ ဧကမန္တေ စင်္ကမံ အဓိဋ္ဌာယ ဃဋေန္တော ဝါယမန္တော ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေန္တော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ အာဂမ္မ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိ။ တံ သန္ဓာယ "အစိရူပသမ္ပန္နော ခေါ ပနာ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

သော စ ဘဂဝတော ပစ္ဆိမော သက္ခိသာဝကော အဟောသီတိ သင်္ဂီတိကာရကာနံ ဝစနံ။ တတ္ထ ယော ဘဂဝတိ ဓရမာနေ ပဗ္ဗဇိတွာ အပရဘာဂေ ဥပသမ္ပဒံ လဘိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ၊ ဥပသမ္ပဒမ္ပိ ဝါ ဓရမာနေယေဝ လဘိတွာ အပရဘာဂေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနမ္ပိ ဝါ ဓရမာနေယေဝ ဂဟေတွာ အပရဘာဂေ အရဟတ္တမေဝ ပါပုဏာတိ၊ သဗ္ဗောပိ သော ပစ္ဆိမော သက္ခိသာဝကော။ အယံ ပန ဓရမာနေယေဝ ဘဂဝတိ ပဗ္ဗဇိတော စ ဥပသမ္ပန္နော စ ကမ္မဋ္ဌာနဉ္စ ဂဟေတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တောတိ။

ပဉ္စမဘာဏဝါရဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

တထာဂတပစ္ဆိမဝါစာဝဏ္ဏနာ

၂၁၆။ ဣဒါနိ ဘိက္ခုသံဃဿ ဩဝါဒံ အာရဗ္ဘိ၊ တံ ဒဿေတုံ **အထ ခေါ ဘဂဝါ**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ဒေသိတော ပညတ္တော**တိ ဓမ္မောပိ ဒေသိတော

ceva paññatto ca, vinayopi desito ceva paññatto ca. **Paññatto** ca nāma ṭhapito paṭṭhapitoti attho. **So vo mamaccayenā**ti so dhammavinayo tumhākaṁ mamaccayena Satthā. Mayā hi vo ṭhiteneva "idaṁ lahukaṁ, idaṁ garukaṁ, idaṁ satekicchaṁ, idaṁ atekicchaṁ, idaṁ lokavajjaṁ, idaṁ paṇṇattivajjaṁ, ayaṁ āpatti puggalassa santike vuṭṭhāti, ayaṁ āpatti gaṇassa santike vuṭṭhāti, ayaṁ saṁghassa santike vuṭṭhātī"ti sattāpattikkhandhavasena otiṇṇe vatthusmiṁ sakhandhakaparivāro Ubhatovibhaṅgo **vinayo** nāma desito, taṁ sakalampi Vinayapiṭakaṁ mayi parinibbute tumhākaṁ satthukiccaṁ sādhessati.

Ṭhiteneva ca mayā "ime cattāro satipaṭṭhānā, cattāro sammappadhānā, cattāro iddhipādā, pañca indriyāni, pañca balāni, satta bojjhaṅgā, ariyo aṭṭhaṅgiko maggo"ti tena tenākārena ime dhamme vibhajitvā vibhajitvā Suttantapiṭakaṁ desitaṁ, taṁ sakalampi Suttantapiṭakaṁ mayi parinibbute tumhākaṁ satthukiccaṁ sādhessati. Ṭhiteneva ca mayā "ime pañcakkhandhā, dvādasāyatanāni, aṭṭhārasa dhātuyo, cattāri saccāni, bāvīsatindriyāni, nava hetū, cattāro āhārā, satta phassā, satta vedanā, satta saññā, satta sañcetanā, satta cittāni. Tatrāpi 'ettakā dhammā kāmāvacarā, ettakā rūpāvacarā, ettakā arūpāvacarā, ettakā pariyāpannā, ettakā apariyāpannā, ettakā lokiyā, ettakā lokuttarā'ti" ime dhamme vibhajitvā vibhajitvā catuvīsatisamantapaṭṭhāna-anantanayamahāpaṭṭhānapaṭimaṇḍitaṁ Abhidhammapiṭakaṁ desitaṁ, taṁ sakalampi Abhidhammapiṭakaṁ mayi parinibbute tumhākaṁ satthukiccaṁ sādhessati.

Iti sabbampetaṁ abhisambodhito yāva parinibbānā pañcacattālīsavassāni bhāsitaṁ lapitaṁ "tīṇi piṭakāni pañca nikāyā navaṅgāni caturāsīti dhammakkhandhasahassānī"ti evaṁ mahāpabhedaṁ hoti. Iti imāni caturāsīti dhammakkhandhasahassāni tiṭṭhanti, ahaṁ ekova parinibbāyāmi. Ahañca kho pana dāni ekakova ovadāmi anusāsāmi, mayi parinibbute imāni caturāsīti dhammakkhandhasahassāni tumhe ovadissanti anusāsissantīti evaṁ Bhagavā bahūni kāraṇāni dassento "so vo mamaccayena Satthā"ti ovaditvā puna anāgate cārittaṁ dassento **yathā kho panā**ti-ādimāha.

စေဝ ပညတ္တော စ, ဝိနယောပိ ဒေသိတော စေဝ ပညတ္တော စ။ **ပညတ္တော** စ နာမ ဌပိတော ပဋ္ဌပိတောတိ အတ္ထော။ **သော ဝေါ မမစ္စယေနာ**တိ သော ဓမ္မဝိနယော တုမှာကံ မမစ္စယေန သတ္ထာ။ မယာ ဟိ ဝေါ ဌိတေနေဝ "ဣဒံ လဟုကံ, ဣဒံ ဂရုကံ၊ ဣဒံ သတေကိစ္ဆံ, ဣဒံ အတေကိစ္ဆံ၊ ဣဒံ လောကဝဇ္ဇံ, ဣဒံ ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇံ၊ အယံ အာပတ္တိ ပုဂ္ဂလဿ သန္တိကေ ဝုဋ္ဌာတိ, အယံ အာပတ္တိ ဂဏဿ သန္တိကေ ဝုဋ္ဌာတိ, အယံ သံဃဿ သန္တိကေ ဝုဋ္ဌာတီ"တိ သတ္တာပတ္တိက္ခန္ဓဝသေန ဩတိဏ္ဏေ ဝတ္ထုသ္မိံ သခန္ဓကပရိဝါရော ဥဘတောဝိဘင်္ဂေါ **ဝိနယော** နာမ ဒေသိတော၊ တံ သကလမ္ပိ ဝိနယပိဋကံ မယိ ပရိနိဗ္ဗုတေ တုမှာကံ သတ္ထုကိစ္စံ သာဓေဿတိ။

ဌိတေနေဝ စ မယာ "ဣမေ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ၊ စတ္တာရော သမ္မပ္ပဓာနာ၊ စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါ၊ ပဉ္စ ဣန္ဒြိယာနိ၊ ပဉ္စ ဗလာနိ၊ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ"တိ တေန တေနာကာရေန ဣမေ ဓမ္မေ ဝိဘဇိတွာ ဝိဘဇိတွာ သုတ္တန္တပိဋကံ ဒေသိတံ၊ တံ သကလမ္ပိ သုတ္တန္တပိဋကံ မယိ ပရိနိဗ္ဗုတေ တုမှာကံ သတ္ထုကိစ္စံ သာဓေဿတိ။ ဌိတေနေဝ စ မယာ "ဣမေ ပဉ္စက္ခန္ဓာ၊ ဒွါဒသာယတနာနိ၊ အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော၊ စတ္တာရိ သစ္စာနိ၊ ဗာဝီသတိန္ဒြိယာနိ၊ နဝ ဟေတူ၊ စတ္တာရော အာဟာရာ၊ သတ္တ ဖဿာ၊ သတ္တ ဝေဒနာ၊ သတ္တ သညာ၊ သတ္တ သဉ္စေတနာ၊ သတ္တ စိတ္တာနိ။ တတြာပိ 'ဧတ္တကာ ဓမ္မာ ကာမာဝစရာ, ဧတ္တကာ ရူပါဝစရာ, ဧတ္တကာ အရူပါဝစရာ၊ ဧတ္တကာ ပရိယာပန္နာ, ဧတ္တကာ အပရိယာပန္နာ၊ ဧတ္တကာ လောကိယာ, ဧတ္တကာ လောကုတ္တရာ'တိ" ဣမေ ဓမ္မေ ဝိဘဇိတွာ ဝိဘဇိတွာ စတုဝီသတိသမန္တပဋ္ဌာနအနန္တနယမဟာပဋ္ဌာနပဋိမဏ္ဍိတံ အဘိဓမ္မပိဋကံ ဒေသိတံ၊ တံ သကလမ္ပိ အဘိဓမ္မပိဋကံ မယိ ပရိနိဗ္ဗုတေ တုမှာကံ သတ္ထုကိစ္စံ သာဓေဿတိ။

ဣတိ သဗ္ဗမ္ပေတံ အဘိသမ္ဗောဓိတော ယာဝ ပရိနိဗ္ဗာနာ ပဉ္စစတ္တာလီသဝဿာနိ ဘာသိတံ လပိတံ "တီဏိ ပိဋကာနိ ပဉ္စ နိကာယာ နဝင်္ဂါနိ စတုရာသီတိ ဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿာနီ"တိ ဧဝံ မဟာပဘေဒံ ဟောတိ။ ဣတိ ဣမာနိ စတုရာသီတိ ဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿာနိ တိဋ္ဌန္တိ၊ အဟံ ဧကောဝ ပရိနိဗ္ဗာယာမိ။ အဟဉ္စ ခေါ ပန ဒါနိ ဧကကောဝ ဩဝဒါမိ အနုသာသာမိ၊ မယိ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဣမာနိ စတုရာသီတိ ဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿာနိ တုမှေ ဩဝဒိဿန္တိ အနုသာသိဿန္တီတိ ဧဝံ ဘဂဝါ ဗဟူနိ ကာရဏာနိ ဒဿေန္တော "သော ဝေါ မမစ္စယေန သတ္ထာ"တိ ဩဝဒိတွာ ပုန အနာဂတေ စာရိတ္တံ ဒဿေန္တော **ယထာ ခေါ ပနာ**တိ-အာဒိမာဟ။

Tattha **samudācarantī**ti kathenti voharanti. **Nāmena vā gottena vā**ti “navakā”ti avatvā “Tissa, Nāgā”ti evaṁ nāmena vā, “Kassapa, Gotamā”ti evaṁ gottena vā, “āvuso Tissa, āvuso Kassapā”ti evaṁ āvusovādena vā samudācaritabbo. **Bhanteti vā āyasmāti vā**ti bhante Tissa, āyasmā Tissāti evaṁ samudācaritabbo. **Samūhanatū**ti ākaṅkhamāno samūhanatu, yadi icchati samūhaneyyāti attho. Kasmā pana samūhanathāti ekaṁseneva avatvā vikappavacaneneva ṭhapesīti. Mahākassapassa balaṁ diṭṭhattā. Passati hi Bhagavā “samūhanathāti vuttepi saṅgītikāle Kassapo na samūhanissatī”ti. Tasmā vikappeneva ṭhapesi.

Tattha “ekacce therā evamāhaṁsu cattāri pārājikāni ṭhapetvā avasesāni khuddānukhuddakānī”ti-ādinā nayena pañcasatikasaṅgītiyaṁ **khuddānukhuddakakathā** āgatāva. Vinicchayopettha **Samantapāsādikāyaṁ** vutto. Keci panāhu—“bhante Nāgasena katamaṁ khuddakaṁ, katamaṁ anukhuddakan”ti Milindena raññā pucchito “dukkaṭaṁ mahārāja khuddakaṁ, dubbhāsitaṁ anukhuddakan”ti vuttattā Nāgasenatthero khuddānukhuddakaṁ jānāti. Mahākassapo pana taṁ ajānanto—

> Suṇātu me āvuso saṁgho, santamhākaṁ sikkhāpadāni gihigatāni, gihinopi jānanti “idaṁ vo samaṇānaṁ Sakyaputtiyānaṁ kappati, idaṁ vo na kappatī”ti. Sace mayaṁ khuddānukhuddakāni sikkhāpadāni samūhanissāma, bhavissanti vattāro “dhūmakālikaṁ samaṇena Gotamena sāvakānaṁ sikkhāpadaṁ paññattaṁ, yāva nesaṁ Satthā aṭṭhāsi, tāvime sikkhāpadesu sikkhiṁsu, yato imesaṁ Satthā parinibbuto, na dānime sikkhāpadesu sikkhantī”ti. Yadi saṁghassa pattakallaṁ, saṁgho apaññattaṁ na paññapeyya, paññattaṁ na samucchindeyya, yathāpaññattesu sikkhāpadesu samādāya vatteyya, esā ñattīti—

Kammavācaṁ sāvesīti. Na taṁ evaṁ gahetabbaṁ. Nāgasenatthero hi “paravādino okāso mā ahosī”ti evamāha. Mahākassapatthero “khuddānukhuddakāpattiṁ na samūhanissāmī”ti kammavācaṁ sāvesi.

တတ္ထ **သမုဒါစရန္တီ**တိ ကထေန္တိ ဝေါဟရန္တိ။ **နာမေန ဝါ ဂေါတ္တေန ဝါ**တိ “နဝကာ”တိ အဝတွာ “တိဿ, နာဂါ”တိ ဧဝံ နာမေန ဝါ၊ “ကဿပ, ဂေါတမာ”တိ ဧဝံ ဂေါတ္တေန ဝါ၊ “အာဝုသော တိဿ, အာဝုသော ကဿပါ”တိ ဧဝံ အာဝုသောဝါဒေန ဝါ သမုဒါစရိတဗ္ဗော။ **ဘန္တေတိ ဝါ အာယသ္မာတိ ဝါ**တိ ဘန္တေ တိဿ, အာယသ္မာ တိဿာတိ ဧဝံ သမုဒါစရိတဗ္ဗော။ **သမူဟနတူ**တိ အာကင်္ခမာနော သမူဟနတု၊ ယဒိ ဣစ္ဆတိ သမူဟနေယျာတိ အတ္ထော။ ကသ္မာ ပန သမူဟနထာတိ ဧကံသေနေဝ အဝတွာ ဝိကပ္ပဝစနေနေဝ ဌပေသီတိ။ မဟာကဿပဿ ဗလံ ဒိဋ္ဌတ္တာ။ ပဿတိ ဟိ ဘဂဝါ “သမူဟနထာတိ ဝုတ္တေပိ သင်္ဂီတိကာလေ ကဿပေါ န သမူဟနိဿတီ”တိ။ တသ္မာ ဝိကပ္ပေနေဝ ဌပေသိ။

တတ္ထ “ဧကစ္စေ ထေရာ ဧဝမာဟံသု စတ္တာရိ ပါရာဇိကာနိ ဌပေတွာ အဝသေသာနိ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာနီ”တိအာဒိနာ နယေန ပဉ္စသတိကသင်္ဂီတိယံ **ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကကထာ** အာဂတာဝ။ ဝိနိစ္ဆယောပေတ္ထ **သမန္တပါသာဒိကာယံ** ဝုတ္တော။ ကေစိ ပနာဟု—“ဘန္တေ နာဂသေန ကတမံ ခုဒ္ဒကံ, ကတမံ အနုခုဒ္ဒက”န္တိ မိလိန္ဒေန ရညာ ပုစ္ဆိတော “ဒုက္ကဋံ မဟာရာဇ ခုဒ္ဒကံ, ဒုဗ္ဘာသိတံ အနုခုဒ္ဒက”န္တိ ဝုတ္တတ္တာ နာဂသေနတ္ထေရော ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကံ ဇာနာတိ။ မဟာကဿပေါ ပန တံ အဇာနန္တော—

> သုဏာတု မေ အာဝုသော သံဃော၊ သန္တမှာကံ သိက္ခာပဒါနိ ဂိဟိဂတာနိ၊ ဂိဟိနောပိ ဇာနန္တိ “ဣဒံ ဝေါ သမဏာနံ သကျပုတ္တိယာနံ ကပ္ပတိ၊ ဣဒံ ဝေါ န ကပ္ပတီ”တိ။ သစေ မယံ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာနိ သိက္ခာပဒါနိ သမူဟနိဿာမ၊ ဘဝိဿန္တိ ဝတ္တာရော “ဓူမကာလိကံ သမဏေန ဂေါတမေန သာဝကာနံ သိက္ခာပဒံ ပညတ္တံ၊ ယာဝ နေသံ သတ္ထာ အဋ္ဌာသိ၊ တာဝိမေ သိက္ခာပဒေသု သိက္ခိံသု၊ ယတော ဣမေသံ သတ္ထာ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ န ဒါနိမေ သိက္ခာပဒေသု သိက္ခန္တီ”တိ။ ယဒိ သံဃဿ ပတ္တကလ္လံ၊ သံဃော အပညတ္တံ န ပညပေယျ၊ ပညတ္တံ န သမုစ္ဆိန္ဒေယျ၊ ယထာပညတ္တေသု သိက္ခာပဒေသု သမာဒါယ ဝတ္တေယျ၊ ဧသာ ဉတ္တီတိ—

ကမ္မဝါစံ သာဝေသီတိ။ န တံ ဧဝံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ နာဂသေနတ္ထေရော ဟိ “ပရဝါဒိနော ဩကာသော မာ အဟောသီ”တိ ဧဝမာဟ။ မဟာကဿပတ္ထေရော “ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာပတ္တိံ န သမူဟနိဿာမီ”တိ ကမ္မဝါစံ သာဝေသိ။

Brahmadaṇḍakathāpi saṅgītiyaṁ āgatattā Samantapāsādikāyaṁ vinicchitā.

Kaṅkhāti dveḷhakaṁ. **Vimatī**ti vinicchituṁ asamatthatā, Buddho nu kho, na Buddho nu kho, dhammo nu kho, na dhammo nu kho, saṁgho nu kho, na saṁgho nu kho, maggo nu kho, na maggo nu kho, paṭipadā nu kho, na paṭipadā nu khoti yassa saṁsayo uppajjeyya, taṁ vo vadāmi "pucchatha bhikkhave"ti ayamettha saṅkhepattho. **Satthugāravenāpi na puccheyyāthā**ti mayaṁ Satthusantike pabbajimha, cattāro paccayāpi no Satthu santakāva, te mayaṁ ettakaṁ kālaṁ kaṅkhaṁ akatvā na arahāma ajja pacchimakāle kaṅkhaṁ kātunti sace evaṁ Satthari gāravena na pucchatha. **Sahāyakopi bhikkhave sahāyakassa ārocetū**ti tumhākaṁ yo yassa bhikkhuno sandiṭṭho sambhatto, so tassa ārocetu, ahaṁ etassa bhikkhussa kathessāmi, tassa kathaṁ sutvā sabbe nikkaṅkhā bhavissathāti dasseti.

Evaṁ pasannoti evaṁ saddahāmi ahanti attho. **Ñāṇamevā**ti nikkaṅkhabhāvapaccakkhakaraṇañāṇaṁyeva, ettha Tathāgatassa na saddhāmattanti attho. **Imesaṁ hi Ānandā**ti imesaṁ antosāṇiyaṁ nisinnānaṁ pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ. **Yo pacchimako**ti yo guṇavasena pacchimako. Ānandattheraṁyeva sandhāyāha.

218. **Appamādena sampādethā**ti sati-avippavāsena sabbakiccāni sampādeyyātha. Iti Bhagavā parinibbānamañce nipanno pañcacattālīsa vassāni dinnaṁ ovādaṁ sabbaṁ ekasmiṁ appamādapadeyeva pakkhipitvā adāsi. **Ayaṁ Tathāgatassa pacchimā vācā**ti idaṁ pana saṅgītikārakānaṁ vacanaṁ.

Parinibbutakathāvaṇṇanā

219. Ito paraṁ yaṁ parinibbānaparikammaṁ katvā Bhagavā parinibbuto, taṁ dassetuṁ **atha kho Bhagavā paṭhamaṁ jhānan**ti-ādi vuttaṁ. Tattha **parinibbuto bhante**ti nirodhaṁ samāpannassa Bhagavato assāsapassāsānaṁ abhāvaṁ disvā pucchati. **Na āvuso**ti thero kathaṁ jānāti? Thero kira Satthārā saddhiṁ yeva taṁ taṁ samāpattiṁ samāpajjanto yāva nevasaññānāsaññāyatanā vuṭṭhānaṁ, tāva gantvā idāni

ဗြဟ္မဒဏ္ဍကထာပိ သင်္ဂီတိယံ အာဂတတ္တာ သမန္တပါသာဒိကာယံ ဝိနိစ္ဆိတာ။

ကင်္ခါတိ ဒွေဠှကံ။ **ဝိမတီ**တိ ဝိနိစ္ဆိတုံ အသမတ္ထတာ၊ ဗုဒ္ဓေါ နု ခေါ, န ဗုဒ္ဓေါ နု ခေါ၊ ဓမ္မော နု ခေါ, န ဓမ္မော နု ခေါ၊ သံဃော နု ခေါ, န သံဃော နု ခေါ၊ မဂ္ဂေါ နု ခေါ, န မဂ္ဂေါ နု ခေါ၊ ပဋိပဒါ နု ခေါ, န ပဋိပဒါ နု ခေါတိ ယဿ သံသယော ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ တံ ဝေါ ဝဒါမိ "ပုစ္ဆထ ဘိက္ခဝေ"တိ အယမေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော။ **သတ္ထုဂါရဝေနာပိ န ပုစ္ဆေယျာထာ**တိ မယံ သတ္ထုသန္တိကေ ပဗ္ဗဇိမှ၊ စတ္တာရော ပစ္စယာပိ နော သတ္ထု သန္တကာဝ၊ တေ မယံ ဧတ္တကံ ကာလံ ကင်္ခံ အကတွာ န အရဟာမ အဇ္ဇ ပစ္ဆိမကာလေ ကင်္ခံ ကာတုန္တိ သစေ ဧဝံ သတ္ထရိ ဂါရဝေန န ပုစ္ဆထ။ **သဟာယကောပိ ဘိက္ခဝေ သဟာယကဿ အာရောစေတူ**တိ တုမှာကံ ယော ယဿ ဘိက္ခုနော သန္ဒိဋ္ဌော သမ္ဘတ္တော၊ သော တဿ အာရောစေတု၊ အဟံ ဧတဿ ဘိက္ခုဿ ကထေဿာမိ၊ တဿ ကထံ သုတွာ သဗ္ဗေ နိက္ကင်္ခါ ဘဝိဿထာတိ ဒဿေတိ။

ဧဝံ ပသန္နောတိ ဧဝံ သဒ္ဒဟာမိ အဟန္တိ အတ္ထော။ **ဉာဏမေဝါ**တိ နိက္ကင်္ခဘာဝပစ္စက္ခကရဏဉာဏံယေဝ၊ ဧတ္ထ တထာဂတဿ န သဒ္ဓါမတ္တန္တိ အတ္ထော။ **ဣမေသံ ဟိ အာနန္ဒာ**တိ ဣမေသံ အန္တောသာဏိယံ နိသိန္နာနံ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ။ **ယော ပစ္ဆိမကော**တိ ယော ဂုဏဝသေန ပစ္ဆိမကော။ အာနန္ဒတ္ထေရံယေဝ သန္ဓာယာဟ။

၂၁၈။ **အပ္ပမာဒေန သမ္ပာဒေထာ**တိ သတိအဝိပ္ပဝါသေန သဗ္ဗကိစ္စာနိ သမ္ပာဒေယျာထ။ ဣတိ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗာနမဉ္စေ နိပန္နော ပဉ္စစတ္တာလီသ ဝဿာနိ ဒိန္နံ ဩဝါဒံ သဗ္ဗံ ဧကသ္မိံ အပ္ပမာဒပဒေယေဝ ပက္ခိပိတွာ အဒါသိ။ **အယံ တထာဂတဿ ပစ္ဆိမာ ဝါစာ**တိ ဣဒံ ပန သင်္ဂီတိကာရကာနံ ဝစနံ။

ပရိနိဗ္ဗုတကထာဝဏ္ဏနာ

၂၁၉။ ဣတော ပရံ ယံ ပရိနိဗ္ဗာနပရိကမ္မံ ကတွာ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ တံ ဒဿေတုံ **အထ ခေါ ဘဂဝါ ပဌမံ ဈာန**န္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ပရိနိဗ္ဗုတော ဘန္တေ**တိ နိရောဓံ သမာပန္နဿ ဘဂဝတော အဿာသပဿာသာနံ အဘာဝံ ဒိသွာ ပုစ္ဆတိ။ **န အာဝုသော**တိ ထေရော ကထံ ဇာနာတိ? ထေရော ကိရ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံယေဝ တံ တံ သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇန္တော ယာဝ နေဝသညာနာသညာယတနာ ဝုဋ္ဌာနံ၊ တာဝ ဂန္တွာ ဣဒါနိ

Bhagavā nirodhaṁ samāpanno, antonirodhe ca kālaṁkiriyā nāma natthīti jānāti.

Atha kho Bhagavā saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhahitvā nevasaññānāsaññāyatanaṁ samāpajji -pa- tatiyajjhānā vuṭṭhahitvā catutthajjhānaṁ samāpajjīti ettha Bhagavā catuvīsatiyā ṭhānesu paṭhamajjhānaṁ samāpajji, terasasu ṭhānesu dutiyajjhānaṁ, tathā tatiyajjhānaṁ, pannarasasu ṭhānesu catutthajjhānaṁ samāpajji. Kathaṁ? Dasasu asubhesu, dvattiṁsākāre, aṭṭhasu kasiṇesu, mettākaruṇāmuditāsu, ānāpāne, paricchedākāseti imesu tāva catuvīsatiyā ṭhānesu paṭhamajjhānaṁ samāpajji. Ṭhapetvā pana dvattiṁsākārañca dasa asubhāni ca sesesu terasasu dutiyajjhānaṁ, tesuyeva ca tatiyajjhānaṁ samāpajji. Aṭṭhasu pana kasiṇesu, upekkhābrahmavihāre, ānāpāne, paricchedākāse, catūsu arūpesūti imesu pannarasasu ṭhānesu catutthajjhānaṁ samāpajji. Ayampi ca saṅkhepakathāva. Nibbānapuraṁ pavisanto pana Bhagavā dhammassāmī sabbāpi catuvīsatikoṭisatasahassasaṅkhyā samāpattiyo pavisitvā videsaṁ gacchanto ñātijanaṁ āliṅgetvā viya sabbasamāpattisukhaṁ anubhavitvā paviṭṭho.

Catutthajjhānā vuṭṭhahitvā samanantarā Bhagavā parinibbāyīti ettha jhānasamanantaraṁ, paccavekkhaṇāsamanantaranti dve samanantarāni. Tattha jhānā vuṭṭhāya bhavaṅgaṁ otiṇṇassa tattheva parinibbānaṁ **jhānasamanantaraṁ** nāma. Jhānā vuṭṭhahitvā puna jhānaṅgāni paccavekkhitvā bhavaṅgaṁ otiṇṇassa tattheva parinibbānaṁ **paccavekkhaṇāsamanantaraṁ** nāma. Imānipi dve samanantarāneva. Bhagavā pana jhānaṁ samāpajjitvā jhānā vuṭṭhāya jhānaṅgāni paccavekkhitvā bhavaṅgacittena abyākatena dukkhasaccena parinibbāyi. Ye hi keci Buddhā vā Paccekabuddhā vā ariyasāvakā vā antamaso kunthakipillikaṁ upādāya sabbe bhavaṅgacitteneva abyākatena dukkhasaccena kālaṁ karontīti. **Mahābhūmicālādīni** vuttanayānevāti.

220. **Bhātā**ti sattā. **Appaṭipuggalo**ti paṭibhāgapuggalavirahito. **Balappatto**ti dasavidhañāṇabalaṁ patto.

ဘဂဝါ နိရောဓံ သမာပန္နော၊ အန္တောနိရောဓေ စ ကာလံကိရိယာ နာမ နတ္ထီတိ ဇာနာတိ။

အထ ခေါ ဘဂဝါ သညာဝေဒယိတနိရောဓသမာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌဟိတွာ နေဝသညာနာသညာယတနံ သမာပဇ္ဇိ။ပ။ တတိယဇ္ဈာနာ ဝုဋ္ဌဟိတွာ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇီတိ ဧတ္ထ ဘဂဝါ စတုဝီသတိယာ ဌာနေသု ပဌမဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိ၊ တေရသသု ဌာနေသု ဒုတိယဇ္ဈာနံ၊ တထာ တတိယဇ္ဈာနံ၊ ပန္နရသသု ဌာနေသု စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိ။ ကထံ? ဒသသု အသုဘေသု, ဒွတ္တိံသာကာရေ, အဋ္ဌသု ကသိဏေသု, မေတ္တာကရုဏာမုဒိတာသု, အာနာပါနေ, ပရိစ္ဆေဒါကာသေတိ ဣမေသု တာဝ စတုဝီသတိယာ ဌာနေသု ပဌမဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိ။ ဌပေတွာ ပန ဒွတ္တိံသာကာရဉ္စ ဒသ အသုဘာနိ စ သေသေသု တေရသသု ဒုတိယဇ္ဈာနံ၊ တေသုယေဝ စ တတိယဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိ။ အဋ္ဌသု ပန ကသိဏေသု, ဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရေ, အာနာပါနေ, ပရိစ္ဆေဒါကာသေ, စတူသု အရူပေသူတိ ဣမေသု ပန္နရသသု ဌာနေသု စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိ။ အယမ္ပိ စ သင်္ခေပကထာဝ။ နိဗ္ဗာနပုရံ ပဝိသန္တော ပန ဘဂဝါ ဓမ္မဿာမိ သဗ္ဗာပိ စတုဝီသတိကောဋိသတသဟဿသင်္ချာ သမာပတ္တိယော ပဝိသိတွာ ဝိဒေသံ ဂစ္ဆန္တော ဉာတိဇနံ အာလိင်္ဂေတွာ ဝိယ သဗ္ဗသမာပတ္တိသုခံ အနုဘဝိတွာ ပဝိဋ္ဌော။

စတုတ္ထဇ္ဈာနာ ဝုဋ္ဌဟိတွာ သမနန္တရာ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗာယီတိ ဧတ္ထ ဈာနသမနန္တရံ, ပစ္စဝေက္ခဏာသမနန္တရန္တိ ဒွေ သမနန္တရာနိ။ တတ္ထ ဈာနာ ဝုဋ္ဌာယ ဘဝင်္ဂံ ဩတိဏ္ဏဿ တတ္ထေဝ ပရိနိဗ္ဗာနံ **ဈာနသမနန္တရံ** နာမ။ ဈာနာ ဝုဋ္ဌဟိတွာ ပုန ဈာနင်္ဂါနိ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဘဝင်္ဂံ ဩတိဏ္ဏဿ တတ္ထေဝ ပရိနိဗ္ဗာနံ **ပစ္စဝေက္ခဏာသမနန္တရံ** နာမ။ ဣမာနိပိ ဒွေ သမနန္တရာနေဝ။ ဘဂဝါ ပန ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဈာနာ ဝုဋ္ဌာယ ဈာနင်္ဂါနိ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဘဝင်္ဂစိတ္တေန အဗျာကတေန ဒုက္ခသစ္စေန ပရိနိဗ္ဗာယိ။ ယေ ဟိ ကေစိ ဗုဒ္ဓါ ဝါ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဝါ အရိယသာဝကာ ဝါ အန္တမသော ကုန္ထကိပိလ္လိကံ ဥပါဒါယ သဗ္ဗေ ဘဝင်္ဂစိတ္တေနေဝ အဗျာကတေန ဒုက္ခသစ္စေန ကာလံ ကရောန္တီတိ။ **မဟာဘူမိစာလာဒီနိ** ဝုတ္တနယာနေဝါတိ။

၂၂၀။ **ဘူတာ**တိ သတ္တာ။ **အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော**တိ ပဋိဘာဂပုဂ္ဂလဝိရဟိတော။ **ဗလပ္ပတ္တော**တိ ဒသဝိဓဉာဏဗလံ ပတ္တော။

221. **Uppādavayadhammino**ti uppādavayasabhāvā. **Tesaṁ vūpasamo**ti tesaṁ saṅkhārānaṁ vūpasamo, asaṅkhataṁ nibbānameva sukhanti attho.

222. **Nāhu assāsapassāso**ti na jāto assāsapassāso. **Anejo**ti taṇhāsaṅkhātāya ejāya abhāvena anejo. **Santimārabbhā**ti anupādisesaṁ nibbānaṁ ārabbha paṭicca sandhāya. **Yaṁ kālamakarī**ti yo kālaṁ akari. Idaṁ vuttaṁ hoti "āvuso yo mama Satthā Buddhamuni santiṁ gamissāmīti santiṁ ārabbha kālamakari, tassa ṭhitacittassa tādino idāni assāsapassāso na jāto natthi nappavattatī"ti[1].

Asallīnenāti alīnena asaṅkuṭitena suvikasiteneva cittena. **Vedanaṁ ajjhavāsayī**ti vedanaṁ adhivāsesi, na vedanānuvattī hutvā ito cito ca samparivatti. **Vimokkho**ti kenaci dhammena anāvaraṇavimokkho sabbaso apaññattibhāvūpagamo pajjotanibbānasadiso jāto.

223. **Tadāsī**ti "saha parinibbānā mahābhūmicālo"ti evaṁ heṭṭhā vuttaṁ bhūmicālameva sandhāyāha. Tañhi lomahaṁsanañca bhiṁsanakañca āsi. **Sabbākāravarūpete**ti sabbavarakāraṇūpete.

224. **Avītarāgā**ti puthujjanā ceva Sotāpannasakadāgāmino ca. Tesañhi domanassaṁ appahīnaṁ. Tasmā tepi bāhā paggayha kandanti. Ubhopi hatthe sīse ṭhapetvā rodantīti sabbaṁ purimanayeneva veditabbaṁ.

225. **Ujjhāyantī**ti "ayyā attanāpi adhivāsetuṁ na sakkonti, sesajanaṁ kathaṁ samassāsessantī"ti vadantiyo ujjhāyanti. **Kathaṁbhūtā pana bhante āyasmā Anuruddho devatā manasikarotī**ti devatā bhante kathaṁbhūtā āyasmā Anuruddho sallakkheti, kiṁ tā Satthu parinibbānaṁ adhivāsentīti.

Atha tāsaṁ pavattidassanatthaṁ thero **santāvuso**ti-ādimāha. Taṁ vuttatthameva. **Rattāvasesan**ti balavapaccūse parinibbutattā rattiyā

1. Na jāto nappavattīti (Ka)

၂၂၁။ **ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မိနော**တိ ဥပ္ပါဒဝယသဘာဝါ။ **တေသံ ဝူပသမော**တိ တေသံ သင်္ခါရာနံ ဝူပသမော၊ အသင်္ခတံ နိဗ္ဗာနမေဝ သုခန္တိ အတ္ထော။

၂၂၂။ **နာဟု အဿာသပဿာသော**တိ န ဇာတော အဿာသပဿာသော။ **အနေဇော**တိ တဏှာသင်္ခါတာယ ဧဇာယ အဘာဝေန အနေဇော။ **သန္တိမာရဗ္ဘာ**တိ အနုပါဒိသေသံ နိဗ္ဗာနံ အာရဗ္ဘ ပဋိစ္စ သန္ဓာယ။ **ယံ ကာလမကရီ**တိ ယော ကာလံ အကရိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ "အာဝုသော ယော မမ သတ္ထာ ဗုဒ္ဓမုနိ သန္တိံ ဂမိဿာမီတိ သန္တိံ အာရဗ္ဘ ကာလမကရိ၊ တဿ ဌိတစိတ္တဿ တာဒိနော ဣဒါနိ အဿာသပဿာသော န ဇာတော နတ္ထိ နပ္ပဝတ္တတီ"တိ[1]။

အသလ္လီနေနာတိ အလီနေန အသင်္ကုဋိတေန သုဝိကသိတေနေဝ စိတ္တေန။ **ဝေဒနံ အဇ္ဈဝါသယီ**တိ ဝေဒနံ အဓိဝါသေသိ၊ န ဝေဒနာနုဝတ္တီ ဟုတွာ ဣတော စိတော စ သမ္ပရိဝတ္တိ။ **ဝိမောက္ခော**တိ ကေနစိ ဓမ္မေန အနာဝရဏဝိမောက္ခော သဗ္ဗသော အပညတ္တိဘာဝူပဂမော ပဇ္ဇောတနိဗ္ဗာနသဒိသော ဇာတော။

၂၂၃။ **တဒါသီ**တိ "သဟ ပရိနိဗ္ဗာနာ မဟာဘူမိစာလော"တိ ဧဝံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တံ ဘူမိစာလမေဝ သန္ဓာယာဟ။ တဉှိ လောမဟံသနဉ္စ ဘိံသနကဉ္စ အာသိ။ **သဗ္ဗာကာရဝရူပေတေ**တိ သဗ္ဗဝရကာရဏူပေတေ။

၂၂၄။ **အဝီတရာဂါ**တိ ပုထုဇ္ဇနာ စေဝ သောတာပန္နသကဒါဂါမိနော စ။ တေသဉှိ ဒေါမနဿံ အပ္ပဟီနံ။ တသ္မာ တေပိ ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ကန္ဒန္တိ။ ဥဘောပိ ဟတ္ထေ သီသေ ဌပေတွာ ရောဒန္တီတိ သဗ္ဗံ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၂၂၅။ **ဥဇ္ဈာယန္တီ**တိ "အယျာ အတ္တနာပိ အဓိဝါသေတုံ န သက္ကောန္တိ၊ သေသဇနံ ကထံ သမဿာသေဿန္တီ"တိ ဝဒန္တိယော ဥဇ္ဈာယန္တိ။ **ကထံဘူတာ ပန ဘန္တေ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ ဒေဝတာ မနသိကရောတီ**တိ ဒေဝတာ ဘန္တေ ကထံဘူတာ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ သလ္လက္ခေတိ၊ ကိံ တာ သတ္ထု ပရိနိဗ္ဗာနံ အဓိဝါသေန္တီတိ။

အထ တာသံ ပဝတ္တိဒဿနတ္ထံ ထေရော **သန္တာဝုသော**တိအာဒိမာဟ။ တံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ **ရတ္တာဝသေသန္တိ** ဗလဝပစ္စူသေ ပရိနိဗ္ဗုတတ္တာ ရတ္တိယာ

၁-န ဇာတော နပ္ပဝတ္တီတိ (က)

avasesaṁ cullakaddhānaṁ[1]. **Dhammiyā kathāyā**ti aññā pāṭiyekkā dhammakathā nāma natthi, “āvuso sadevake nāma loke appaṭipuggalassa Satthuno ayaṁ maccurājā na lajjati, kimaṅgaṁ pana lokiyamahājanassa lajjissatī”ti evarūpāya pana maraṇapaṭisaṁyuttāya kathāya vītināmesuṁ. Tesañhi taṁ kathaṁ kathentānaṁ muhutteneva aruṇaṁ uggacchi.

226. **Atha kho**ti aruṇuggaṁ[2] disvāva thero theraṁ etadavoca. **Teneva karaṇīyenā**ti kīdisena nu kho parinibbānaṭṭhāne mālāgandhādisakkārena bhavitabbaṁ, kīdisena bhikkhusaṁghassa nisajjaṭṭhānena bhivitabbaṁ, kīdisena khādanīyabhojanīyena bhavitabbanti evaṁ yaṁ Bhagavato parinibbutabhāvaṁ sutvā kattabbaṁ, teneva karaṇīyena.

Buddhasarīrapūjāvaṇṇanā

227. **Sabbañca tāḷāvacaran**ti sabbaṁ tūriyabhaṇḍaṁ. **Sannipātethā**ti bheriṁ carāpetvā samāharatha. Te tatheva akaṁsu. **Maṇḍalamāḷe**ti dussamaṇḍalamāḷe. **Paṭiyādentā**ti sajjentā.

Dakkhiṇena dakkhiṇanti nagarassa dakkhiṇadisābhāgeneva dakkhiṇadisābhāgaṁ. **Bāhirena bāhiran**ti antonagaraṁ appavesetvā bāhireneva nagarassa bāhirapassaṁ haritvā. **Dakkhiṇato nagarassā**ti Anurādhapurassa dakkhiṇadvārasadise ṭhāne ṭhapetvā sakkārasammānaṁ katvā Jetavanasadise ṭhāne jhāpessāmāti attho.

228. **Aṭṭha Mallapāmokkhā**ti majjhimavayā thāmasampannā aṭṭhamallarājāno. **Sīsaṁ nhātā**ti sīsaṁ dhovitvā nahātā. **Āyasmantaṁ Anuruddhan**ti therova dibbacakkhukoti pākaṭo, tasmā te santesupi aññesu mahātheresu “ayaṁ no pākaṭaṁ katvā kathessatī”ti theraṁ pucchiṁsu. **Kathaṁ pana bhante devatānaṁ adhippāyo**ti bhante amhākaṁ tāva adhippāyaṁ jānāma, devatānaṁ kathaṁ adhippāyoti pucchanti. Thero paṭhamaṁ tesaṁ adhippāyaṁ dassento **tumhākaṁ kho**ti-ādimāha. **Makuṭabandhanaṁ nāma Mallānaṁ cetiyan**ti Mallarājūnaṁ pasādhanamaṅgalasālāya etaṁ nāmaṁ. Cittīkataṭṭhena panesā “cetiyan”ti vuccati.

---

1. Cuḷakaddhānaṁ (Ka)
2. Aruṇuggamhi (Syā)

အဝသေသံ စုလ္လကဒ္ဓါနံ[၁]။ **ဓမ္မိယာ ကထာယာ**တိ အညာ ပါဋိယေက္ကာ ဓမ္မကထာ နာမ နတ္ထိ၊ “အာဝုသော သဒေဝကေ နာမ လောကေ အပ္ပဋိပုဂ္ဂလဿ သတ္ထုနော အယံ မစ္စုရာဇာ န လဇ္ဇတိ၊ ကိမင်္ဂံ ပန လောကိယမဟာဇနဿ လဇ္ဇိဿတီ”တိ ဧဝရူပါယ ပန မရဏပဋိသံယုတ္တာယ ကထာယ ဝီတိနာမေသုံ။ တေသညှိ တံ ကထံ ကထေန္တာနံ မုဟုတ္တေနေဝ အရုဏံ ဥဂ္ဂစ္ဆိ။

၂၂၆။ **အထ ခေါ**တိ အရုဏုဂ္ဂံ[၂] ဒိသွာဝ ထေရော ထေရံ ဧတဒဝေါစ။ **တေနေဝ ကရဏီယေနာ**တိ ကီဒိသေန နု ခေါ ပရိနိဗ္ဗာနဋ္ဌာနေ မာလာဂန္ဓာဒိသက္ကာရေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ကီဒိသေန ဘိက္ခုသံဃဿ နိသဇ္ဇဋ္ဌာနေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ကီဒိသေန ခါဒနီယဘောဇနီယေန ဘဝိတဗ္ဗန္တိ ဧဝံ ယံ ဘဂဝတော ပရိနိဗ္ဗုတဘာဝံ သုတွာ ကတ္တဗ္ဗံ၊ တေနေဝ ကရဏီယေန။

ဗုဒ္ဓသရီရပူဇာဝဏ္ဏနာ

၂၂၇။ **သဗ္ဗဉ္စ တာဠာဝစရ**န္တိ သဗ္ဗံ တူရိယဘဏ္ဍံ။ **သန္နိပါတေထာ**တိ ဘေရိံ စရာပေတွာ သမာဟရထ။ တေ တထေဝ အကံသု။ **မဏ္ဍလမာဠေ**တိ ဒုဿမဏ္ဍလမာဠေ။ **ပဋိယာဒေန္တာ**တိ သဇ္ဇေန္တာ။

ဒက္ခိဏေန ဒက္ခိဏန္တိ နဂရဿ ဒက္ခိဏဒိသာဘာဂေနေဝ ဒက္ခိဏဒိသာဘာဂံ။ **ဗာဟိရေန ဗာဟိရ**န္တိ အန္တောနဂရံ အပ္ပဝေသေတွာ ဗာဟိရေနေဝ နဂရဿ ဗာဟိရပဿံ ဟရိတွာ။ **ဒက္ခိဏတော နဂရဿာ**တိ အနုရာဓပုရဿ ဒက္ခိဏဒွါရသဒိသေ ဌာနေ ဌပေတွာ သက္ကာရသမ္မာနံ ကတွာ ဇေတဝနသဒိသေ ဌာနေ ဈာပေဿာမာတိ အတ္ထော။

၂၂၈။ **အဋ္ဌ မလ္လပါမောက္ခာ**တိ မၛ္ဈိမဝယာ ထာမသမ္ပန္နာ အဋ္ဌမလ္လရာဇာနော။ **သီသံ နှာတာ**တိ သီသံ ဓောဝိတွာ နဟာတာ။ **အာယသ္မန္တံ အနုရုဒ္ဓ**န္တိ ထေရောဝ ဒိဗ္ဗစက္ခုကောတိ ပါကဋော၊ တသ္မာ တေ သန္တေသုပိ အညေသု မဟာထေရေသု “အယံ နော ပါကဋံ ကတွာ ကထေဿတီ”တိ ထေရံ ပုစ္ဆိံသု။ **ကထံ ပန ဘန္တေ ဒေဝတာနံ အဓိပ္ပါယော**တိ ဘန္တေ အမှာကံ တာဝ အဓိပ္ပါယံ ဇာနာမ၊ ဒေဝတာနံ ကထံ အဓိပ္ပါယောတိ ပုစ္ဆန္တိ။ ထေရော ပဌမံ တေသံ အဓိပ္ပါယံ ဒဿေန္တော **တုမှာကံ ခေါ**တိအာဒိမာဟ။ **မကုဋဗန္ဓနံ နာမ မလ္လာနံ စေတိယ**န္တိ မလ္လရာဇူနံ ပသာဓနမင်္ဂလသာလာယ ဧတံ နာမံ။ စိတ္တီကတဋ္ဌေန ပနေသာ “စေတိယ”န္တိ ဝုစ္စတိ။

၁-စူဠကဒ္ဓါနံ (က)
၂-အရုဏုဂ္ဂမှိ (သျာ)

229. **Yāva sandhisamalasaṅkaṭīrā**ti ettha **sandhi** nāma gharasandhi. **Samalaṁ** nāma gūtharāsiniddhamanapanāḷi. **Saṅkaṭīraṁ** nāma saṅkāraṭṭhānaṁ. **Dibbehi ca mānusakehi ca naccehī**ti upari devatānaṁ naccāni honti, heṭṭhā manussānaṁ. Esa nayo gītādīsu. Apica devatānaṁ antare manussā, manussānaṁ antare devatāti evampi sakkarontā pūjentā agamaṁsu. **Majjhena majjhaṁ nagarassa haritvā**ti evaṁ hariyamāne Bhagavato sarīre Bandhulamallasenāpatibhariyā **Mallikā** nāma "Bhagavato sarīraṁ āharantī"ti sutvā attano sāmikassa kālaṁ kiriyato paṭṭhāya aparibhuñjitvā ṭhapitaṁ Visākhāya pasādhanasadisaṁ **Mahālatāpasādhanaṁ** nīharāpetvā "iminā Satthāraṁ pūjessāmī"ti taṁ majjhāpetvā gandhodakena dhovitvā dvāre ṭhitā.

Taṁ kira pasādhanaṁ tāsañca dvinnaṁ itthīnaṁ, devadāniyacorassa geheti tīsuyeva ṭhānesu ahosi. Sā ca Satthu sarīre dvāraṁ sampatte "otāretha tātā Satthu sarīran"ti vatvā taṁ pasādhanaṁ Satthu sarīre paṭimuñci. Taṁ sīsato paṭṭhāya paṭimukkaṁ yāvapādatalāgataṁ. Suvaṇṇavaṇṇaṁ Bhagavato sarīraṁ sattaratanamayena mahāpasādhanena pasādhitaṁ ativiya virocittha. Taṁ sā disvā pasannacittā patthanaṁ akāsi "Bhagavā yāva vaṭṭe saṁsarissāmi, tāva me pāṭiyekkaṁ pasādhanakiccaṁ mā hotu, niccaṁ paṭimukkapasādhanasadisameva sarīraṁ hotū"ti.

Atha Bhagavantaṁ sattaratanamayena mahāpasādhanena ukkhipitvā puratthimena dvārena nīharitvā puratthimena nagarassa makuṭabandhanaṁ Mallānaṁ cetiyaṁ, ettha Bhagavato sarīraṁ nikkhipiṁsu.

Mahākassapattheravatthuvaṇṇanā

231. **Pāvāya Kusināran**ti Pāvānagare piṇḍāya caritvā "Kusināraṁ gamissāmī"ti addhānamaggappaṭipanno hoti. **Rukkhamūle nisīdī**ti ettha kasmā divāvihāranti na vuttaṁ? Divāvihāratthāya anisinnattā. Therassa hi parivārā bhikkhū sabbe sukhasaṁvaddhitā mahāpuññā. Te majjhanhikasamaye tattapāsāṇasadisāya bhūmiyā padasā gacchantā kilamiṁsu. Thero te disvā "bhikkhū kilamanti gantabbaṭṭhānañca na dūraṁ thokaṁ vissamitvā darathaṁ paṭippassambhetvā sāyanhasamaye Kusināraṁ gantvā Dasabalaṁ passissāmī"ti

၂၂၉။ **ယာဝ သန္ဓိသမလသင်္ကဋီရာ**တိ ဧတ္ထ **သန္ဓိ** နာမ ဃရသန္ဓိ။ **သမလံ** နာမ ဂူထရာသိနိဒ္ဓမနပနာဠိ။ **သင်္ကဋီရံ** နာမ သင်္ကာရဋ္ဌာနံ။ **ဒိဗ္ဗေဟိ စ မာနုသကေဟိ စ နစ္စေဟီ**တိ ဥပရိ ဒေဝတာနံ နစ္စာနိ ဟောန္တိ၊ ဟေဋ္ဌာ မနုဿာနံ။ ဧသ နယော ဂီတာဒီသု။ အပိစ ဒေဝတာနံ အန္တရေ မနုဿာ, မနုဿာနံ အန္တရေ ဒေဝတာတိ ဧဝမ္ပိ သက္ကရောန္တာ ပူဇေန္တာ အဂမံသု။ **မဇ္ဈေန မဇ္ဈံ နဂရဿ ဟရိတွာ**တိ ဧဝံ ဟရိယမာနေ ဘဂဝတော သရီရေ ဗန္ဓုလမလ္လသေနာပတိဘရိယာ **မလ္လိကာ** နာမ ''ဘဂဝတော သရီရံ အာဟရန္တိ''တိ သုတွာ အတ္တနော သာမိကဿ ကာလံ ကိရိယတော ပဋ္ဌာယ အပရိဘုဉ္ဇိတွာ ဌပိတံ ဝိသာခါယ ပသာဓနသဒိသံ **မဟာလတာပသာဓနံ** နီဟရာပေတွာ "ဣမိနာ သတ္ထာရံ ပူဇေဿာမီ"တိ တံ မဇ္ဇာပေတွာ ဂန္ဓောဒကေန ဓောဝိတွာ ဒွါရေ ဌိတာ။

တံ ကိရ ပသာဓနံ တာသဉ္စ ဒွိန္နံ ဣတ္ထီနံ, ဒေဝဒါနိယစောရဿ ဂေဟေတိ တီသုယေဝ ဌာနေသု အဟောသိ။ သာ စ သတ္ထု သရီရေ ဒွါရံ သမ္ပတ္တေ "ဩတာရေထ တာတာ သတ္ထု သရီရ''န္တိ ဝတွာ တံ ပသာဓနံ သတ္ထု သရီရေ ပဋိမုဉ္စိ။ တံ သီသတော ပဋ္ဌာယ ပဋိမုက္ကံ ယာဝပါဒတလာဂတံ။ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ဘဂဝတော သရီရံ သတ္တရတနမယေန မဟာပသာဓနေန ပသာဓိတံ အတိဝိယ ဝိရောစိတ္ထ။ တံ သာ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တာ ပတ္ထနံ အကာသိ ''ဘဂဝါ ယာဝ ဝဋ္ဋေ သံသရိဿာမိ၊ တာဝ မေ ပါဋိယေက္ကံ ပသာဓနကိစ္စံ မာ ဟောတု၊ နိစ္စံ ပဋိမုက္ကပသာဓနသဒိသမေဝ သရီရံ ဟောတူ''တိ။

အထ ဘဂဝန္တံ သတ္တရတနမယေန မဟာပသာဓနေန ဥက္ခိပိတွာ ပုရတ္ထိမေန ဒွါရေန နီဟရိတွာ ပုရတ္ထိမေန နဂရဿ မကုဋဗန္ဓနံ မလ္လာနံ စေတိယံ, ဧတ္ထ ဘဂဝတော သရီရံ နိက္ခိပိံသု။

မဟာကဿပတ္ထေရဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ

၂၃၁။ **ပါဝါယ ကုသိနာရ**န္တိ ပါဝါနဂရေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ "ကုသိနာရံ ဂမိဿာမီ''တိ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော ဟောတိ။ **ရုက္ခမူလေ နိသီဒီ**တိ ဧတ္ထ ကသ္မာ ဒိဝါဝိဟာရန္တိ န ဝုတ္တံ? ဒိဝါဝိဟာရတ္ထာယ အနိသိန္နတ္တာ။ ထေရဿ ဟိ ပရိဝါရာ ဘိက္ခူ သဗ္ဗေ သုခသံဝဍ္ဎိတာ မဟာပုညာ။ တေ မဇ္ဈန္ဟိကသမယေ တတ္တပါသာဏသဒိသာယ ဘူမိယာ ပဒသာ ဂစ္ဆန္တာ ကိလမိံသု။ ထေရော တေ ဒိသွာ "ဘိက္ခူ ကိလမန္တိ ဂန္တဗ္ဗဋ္ဌာနဉ္စ န ဒူရံ ထောကံ ဝိဿမိတွာ ဒရထံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘေတွာ သာယန္ဟသမယေ ကုသိနာရံ ဂန္တွာ ဒသဗလံ ပဿိဿာမီ''တိ

maggā okkamma aññatarasmiṁ rukkhamūle saṅghāṭiṁ paññapetvā udakatumbato udakena hatthapāde sītale katvā nisīdi. Parivārabhikkhūpissa rukkhamūle nisīditvā yoniso manasikāre kammaṁ[1] kurumānā tiṇṇaṁ ratanānaṁ vaṇṇaṁ bhaṇamānā nisīdiṁsu. Iti darathavinodanatthāya nisinnattā "divāvihāran"ti na vuttaṁ.

Mandāravapupphaṁ gahetvāti mahāpātippamāṇaṁ pupphaṁ āgantukadaṇḍake ṭhapetvā chattaṁ viya gahetvā. **Addasa kho**ti āgacchantaṁ dūrato addasa. Disvā ca pana cintesi—

> "Etaṁ ājīvakassa hatthe mandāravapupphaṁ paññāyati, etañca na sabbadā manussapathe paññāyati, yadā pana koci iddhimā iddhiṁ vikubbati, tadā, sabbaññubodhisattassa ca mātukucchi-okkamanādīsu hoti. Na kho pana ajja kenaci iddhivikubbanaṁ kataṁ, na me Satthā mātukucchiṁ okkanto, na kucchito nikkhamanto, nāpissa ajja abhisambodhi, na dhammacakkappavattanaṁ, na yamakapāṭihāriyaṁ, na devorohaṇaṁ, na āyusaṅkhārossajjanaṁ. Mahallako pana me Satthā dhuvaṁ parinibbuto bhavissatī"ti.

Tato "pucchāmi nan"ti cittaṁ uppādetvā "sace kho pana nisinnakova pucchāmi, Satthari agāravo kato bhavissatī"ti uṭṭhahitvā ṭhitaṭṭhānato apakkamma chaddanto nāgarājā maṇicammaṁ viya Dasabaladattiyaṁ meghavaṇṇaṁ paṁsukūlacīvaraṁ pārupitvā dasanakhasamodhānasamujjalaṁ añjaliṁ sirasmiṁ patiṭṭhapetvā Satthari katena gāravena ājīvakassa abhimukho hutvā "āvuso amhākaṁ Satthāraṁ jānāsī"ti āha. Kiṁ pana Satthu parinibbānaṁ jānanto pucchi ajānantoti. Āvajjanapaṭibaddhaṁ khīṇāsavānaṁ jānanaṁ. Anāvajjitattā panesa ajānanto pucchīti eke. Thero samāpattibahulo, rattiṭṭhānadivāṭṭhānaleṇamaṇḍapādīsu niccaṁ samāpattibaleneva yāpeti, kulasantakampi gāmaṁ pavisitvā dvāre samāpattiṁ samāpajjitvā samāpattito vuṭṭhitova bhikkhaṁ gaṇhāti. Thero kira iminā pacchimena attabhāvena mahājanānuggahaṁ karissāmi "ye mayhaṁ bhikkhaṁ vā denti gandhamālādīhi vā sakkāraṁ karonti, tesaṁ taṁ mahapphalaṁ hotū"ti

1. Manasikārena kammaṭṭhānaṁ (Syā)

မဂ္ဂါ ဩက္ကမ္မ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ သင်္ဃာဋိံ ပညပေတွာ ဥဒကတုမ္ဗတော ဥဒကေန ဟတ္ထပါဒေ သီတလေ ကတွာ နိသီဒိ။ ပရိဝါရဘိက္ခူပိဿ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိတွာ ယောနိသော မနသိကာရေ ကမ္မံ[၁] ကုရုမာနာ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဝဏ္ဏံ ဘဏမာနာ နိသီဒိံသု။ ဣတိ ဒရထဝိနောဒနတ္ထာယ နိသိန္နတ္တာ "ဒိဝါဝိဟာရ"န္တိ န ဝုတ္တံ။

မန္ဒာရဝပုပ္ဖံ ဂဟေတွာတိ မဟာပါတိပ္ပမာဏံ ပုပ္ဖံ အာဂန္တုကဒဏ္ဍကေ ဌပေတွာ ဆတ္တံ ဝိယ ဂဟေတွာ။ **အဒ္ဒသ ခေါ**တိ အာဂစ္ဆန္တံ ဒူရတော အဒ္ဒသ။ ဒိသွာ စ ပန စိန္တေသိ—

> "ဧတံ အာဇီဝကဿ ဟတ္ထေ မန္ဒာရဝပုပ္ဖံ ပညာယတိ၊ ဧတဉ္စ န သဗ္ဗဒါ မနုဿပထေ ပညာယတိ၊ ယဒါ ပန ကောစိ ဣဒ္ဓိမာ ဣဒ္ဓိံ ဝိကုဗ္ဗတိ၊ တဒါ, သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တဿ စ မာတုကုစ္ဆိဩက္ကမနာဒီသု ဟောတိ။ န ခေါ ပန အဇ္ဇ ကေနစိ ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနံ ကတံ၊ န မေ သတ္ထာ မာတုကုစ္ဆိံ ဩက္ကန္တော၊ န ကုစ္ဆိတော နိက္ခမန္တော၊ နာပိဿ အဇ္ဇ အဘိသမ္ဗောဓိ၊ န ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနံ၊ န ယမကပါဋိဟာရိယံ၊ န ဒေဝေါရောဟဏံ၊ န အာယုသင်္ခါရောဿဇ္ဇနံ။ မဟလ္လကော ပန မေ သတ္ထာ ဓုဝံ ပရိနိဗ္ဗုတော ဘဝိဿတီ"တိ။

တတော "ပုစ္ဆာမိ န"န္တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ "သစေ ခေါ ပန နိသိန္နကောဝ ပုစ္ဆာမိ၊ သတ္ထရိ အဂါရဝေါ ကတော ဘဝိဿတီ"တိ ဥဋ္ဌဟိတွာ ဌိတဋ္ဌာနတော အပက္ကမ္မ ဆဒ္ဒန္တော နာဂရာဇာ မဏိစမ္မံ ဝိယ ဒသဗလဒတ္တိယံ မေဃဝဏ္ဏံ ပံသုကူလစီဝရံ ပါရုပိတွာ ဒသနခသမောဓာနသမုဇ္ဇလံ အဉ္ဇလိံ သိရသ္မိံ ပတိဋ္ဌပေတွာ သတ္ထရိ ကတေန ဂါရဝေန အာဇီဝကဿ အဘိမုခေါ ဟုတွာ "အာဝုသော အမှာကံ သတ္ထာရံ ဇာနာသီ"တိ အာဟ။ ကိံ ပန သတ္ထု ပရိနိဗ္ဗာနံ ဇာနန္တော ပုစ္ဆိ အဇာနန္တောတိ။ အာဝဇ္ဇနပဋိဗဒ္ဓံ ခီဏာသဝါနံ ဇာနနံ။ အနာဝဇ္ဇိတတ္တာ ပနေသ အဇာနန္တော ပုစ္ဆီတိ ဧကေ။ ထေရော သမာပတ္တိဗဟုလော၊ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနလေဏမဏ္ဍပါဒီသု နိစ္စံ သမာပတ္တိဗလေနေဝ ယာပေတိ၊ ကုလသန္တကမ္ပိ ဂါမံ ပဝိသိတွာ ဒွါရေ သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတောဝ ဘိက္ခံ ဂဏှာတိ။ ထေရော ကိရ ဣမိနာ ပစ္ဆိမေန အတ္တဘာဝေန မဟာဇနာနုဂ္ဂဟံ ကရိဿာမိ "ယေ မယှံ ဘိက္ခံ ဝါ ဒေန္တိ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ဝါ သက္ကာရံ ကရောန္တိ၊ တေသံ တံ မဟပ္ဖလံ ဟောတူ"တိ

၁-မနသိကာရေန ကမ္မဋ္ဌာနံ (သျာ)

evaṁ karoti. Tasmā samāpattibahulatāya na jānāti. Iti ajānantova pucchatīti vadanti, taṁ na gahetabbaṁ.

Na hettha ajānanakāraṇaṁ atthi, abhilakkhitaṁ Satthu parinibbānaṁ ahosi dasasahassilokadhātukampanādīhi nimittehi. Therassa pana parisāya kehici bhikkhūhi Bhagavā diṭṭhapubbo, kehici na diṭṭhapubbo, tattha yehipi diṭṭhapubbo, tepi passitukāmāva, yehipi adiṭṭhapubbo, tepi passitukāmāva. Tattha yehi na diṭṭhapubbo, te atidassanakāmatāya gantvā "kuhiṁ Bhagavā"ti pucchantā "parinibbuto"ti sutvā sandhāretuṁ[1] nāsakkhissanti. Cīvarañca pattañca chaḍḍetvā ekavatthā vā dunnivatthā vā duppārutā vā urāni paṭipisantā[2] parodissanti. Tattha manussā "Mahākassapattherena saddhiṁ āgatā paṁsukūlikā sayampi itthiyo viya parodanti, te kiṁ amhe samassāsessantī"ti mayhaṁ dosaṁ dassanti. Idaṁ pana suññaṁ mahāaraññaṁ, idha yathā tathā rodantesu doso natthi. Purimataraṁ sutvā nāma sokopi tanuko hotīti bhikkhūnaṁ satuppādanatthāya jānantova pucchi.

Ajja sattāhaparinibbuto samaṇo Gotamoti ajja samaṇo Gotamo sattāhaparinibbuto. **Tato me idan**ti tato samaṇassa Gotamassa parinibbutaṭṭhānato.

232. **Subhaddo nāma vuḍḍhapabbajito**ti "Subhaddo"ti tassa nāmaṁ. Vuḍḍhakāle pana pabbajitattā "vuḍḍhapabbajito"ti vuccati. Kasmā pana so evamāha. Bhagavati āghātena. Ayaṁ kireso Khandhake āgate Ātumāvatthusmiṁ nahāpitapubbako vuḍḍhapabbajito Bhagavati Kusinārato nikkhamitvā aḍḍhateḷasehi bhikkhusatehi saddhiṁ Ātumaṁ āgacchante Bhagavā āgacchatīti sutvā "āgatakāle yāgupānaṁ[3] karissāmī"ti sāmaṇerabhūmiyaṁ ṭhite dve putte etadavoca "Bhagavā kira tātā Ātumaṁ āgacchati mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ aḍḍhateḷasehi bhikkhusatehi, gacchatha tumhe tātā khurabhaṇḍaṁ ādāya nāḷiyāvāpakena anugharakaṁ anugharakaṁ āhiṇḍatha, loṇampi telampi taṇḍulampi khādanīyampi

1. Saṇṭhāretuṁ (Syā) 2. Paṭiviṁsayantā (Syā) 3. Yāgudānaṁ (Syā, Ka)

ဧဝံ ကရောတိ။ တသ္မာ သမာပတ္တိဗဟုလတာယ န ဇာနာတိ။ ဣတိ အဇာနန္တောဝ ပုစ္ဆတီတိ ဝဒန္တိ၊ တံ န ဂဟေတဗ္ဗံ။

န ဟေတ္ထ အဇာနနကာရဏံ အတ္ထိ၊ အဘိလက္ခိတံ သတ္ထု ပရိနိဗ္ဗာနံ အဟောသိ ဒသသဟဿိလောကဓာတုကမ္ပနာဒီဟိ နိမိတ္တေဟိ။ ထေရဿ ပန ပရိသာယ ကေဟိစိ ဘိက္ခူဟိ ဘဂဝါ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ ကေဟိစိ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ တတ္ထ ယေဟိပိ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ တေပိ ပဿိတုကာမာဝ၊ ယေဟိပိ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ တေပိ ပဿိတုကာမာဝ။ တတ္ထ ယေဟိ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ တေ အတိဒဿနကာမတာယ ဂန္တွာ "ကုဟိံ ဘဂဝါ"တိ ပုစ္ဆန္တာ "ပရိနိဗ္ဗုတော"တိ သုတွာ သန္ဓာရေတုံ[1] နာသက္ခိဿန္တိ။ စီဝရဉ္စ ပတ္တဉ္စ ဆဍ္ဍေတွာ ဧကဝတ္ထာ ဝါ ဒုန္နိဝတ္ထာ ဝါ ဒုပ္ပါရုတာ ဝါ ဥရာနိ ပဋိပိသန္တာ[2] ပရောဒိဿန္တိ။ တတ္ထ မနုဿာ "မဟာကဿပတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ အာဂတာ ပံသုကူလိကာ သယမ္ပိ ဣတ္ထိယော ဝိယ ပရောဒန္တိ၊ တေ ကိံ အမှေ သမဿာသေဿန္တီ"တိ မယှံ ဒေါသံ ဒဿန္တိ။ ဣဒံ ပန သုညံ မဟာအရညံ၊ ဣဓ ယထာ တထာ ရောဒန္တေသု ဒေါသော နတ္ထိ။ ပုရိမတရံ သုတွာ နာမ သောကောပိ တနုကော ဟောတီတိ ဘိက္ခူနံ သတုပ္ပါဒနတ္ထာယ ဇာနန္တောဝ ပုစ္ဆိ။

အဇ္ဇ သတ္တာဟပရိနိဗ္ဗုတော သမဏော ဂေါတမောတိ အဇ္ဇ သမဏော ဂေါတမော သတ္တာဟပရိနိဗ္ဗုတော။ **တတော မေ ဣဒ**န္တိ တတော သမဏဿ ဂေါတမဿ ပရိနိဗ္ဗုတဋ္ဌာနတော။

၂၃၂။ **သုဘဒ္ဒေါ နာမ ဝုဍ္ဎပဗ္ဗဇိတော**တိ "သုဘဒ္ဒေါ"တိ တဿ နာမံ။ ဝုဍ္ဎကာလေ ပန ပဗ္ဗဇိတတ္တာ "ဝုဍ္ဎပဗ္ဗဇိတော"တိ ဝုစ္စတိ။ ကသ္မာ ပန သော ဧဝမာဟ။ ဘဂဝတိ အာဃာတေန။ အယံ ကိရေသော ခန္ဓကေ အာဂတေ အာတုမာဝတ္ထုသ္မိံ နဟာပိတပုဗ္ဗကော ဝုဍ္ဎပဗ္ဗဇိတော ဘဂဝတိ ကုသိနာရတော နိက္ခမိတွာ အဍ္ဎတေဠသေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ အာတုမံ အာဂစ္ဆန္တေ ဘဂဝါ အာဂစ္ဆတီတိ သုတွာ "အာဂတကာလေ ယာဂုပါနံ[3] ကရိဿာမီ"တိ သာမဏေရဘူမိယံ ဌိတေ ဒွေ ပုတ္တေ ဧတဒဝေါစ "ဘဂဝါ ကိရ တာတာ အာတုမံ အာဂစ္ဆတိ မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ အဍ္ဎတေဠသေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ၊ ဂစ္ဆထ တုမှေ တာတာ ခုရဘဏ္ဍံ အာဒါယ နာဠိယာဝါပကေန အနုဃရကံ အနုဃရကံ အာဟိဏ္ဍထ၊ လောဏမ္ပိ တေလမ္ပိ တဏ္ဍုလမ္ပိ ခါဒနီယမ္ပိ

၁-သဏ္ဌာရေတုံ (သျာ) ၂-ပဋိဝိံသယန္တာ (သျာ) ၃-ယာဂုဒါနံ (သျာ၊ က)

saṁharatha, Bhagavato āgatassa yāgupānaṁ karissāmā”ti[1]. Te tathā akaṁsu.

Manussā te dārake mañjuke paṭibhāneyyake disvā kāretukāmāpi akāretukāmāpi kārentiyeva. Katakāle “kiṁ gaṇhissatha tātā”ti pucchanti. Te vadanti “na amhākaṁ aññena kenaci attho, pitā pana no Bhagavato āgatakāle yāgudānaṁ dātukāmo”ti. Taṁ sutvā manussā aparigaṇetvāva yaṁ te sakkonti āharituṁ, sabbaṁ denti. Yampi na sakkonti, manussehi pesenti. Atha Bhagavati Ātumaṁ āgantvā bhusāgāraṁ paviṭṭhe Subhaddo sāyanhasamayaṁ gāmadvāraṁ gantvā manusse āmantesi “upāsakā nāhaṁ tumhākaṁ santikā aññaṁ kiñci paccāsīsāmi[2], mayhaṁ dārakehi ābhatāni taṇḍulādīni[3] yeva saṁghassa pahonti. Yaṁ hatthakammaṁ, taṁ me dethā”ti. “Idañcidañca gaṇhathā”ti sabbūpakaraṇāni gāhetvā vihāre uddhanāni kāretvā ekaṁ kāḷakaṁ kāsāvaṁ nivāsetvā tādisameva pārupitvā “idaṁ karotha idaṁ karothā”ti sabbarattiṁ vicārento satasahassaṁ vissajjetvā bhojjayāguñca madhugoḷakañca paṭiyādāpesi. Bhojjayāgu nāma bhuñjitvā pātabbayāgu, tattha sappimadhuphāṇitamacchamaṁsapupphaphalarasādi yaṁkiñci khādanīyaṁ nāma sabbaṁ pakkhipati, kīḷitukāmānaṁ sīsamakkhanayoggā hoti, sugandhagandhā.

Atha Bhagavā kālasseva sarīrapaṭijagganaṁ katvā bhikkhusaṁghaparivuto piṇḍāya carituṁ Ātumanagarābhimukho pāyāsi. Manussā tassa ārocesuṁ “Bhagavā piṇḍāya gāmaṁ pavisati, tayā kassa yāgu paṭiyāditā”ti. So yathānivatthapāruteheva tehi kāḷakakāsāvehi ekena hatthena dabbiñca gahetvā brahmā viya dakkhiṇajāṇumaṇḍalaṁ bhumiyaṁ patiṭṭhapetvā vanditvā “paṭiggaṇhātu me bhante Bhagavā yāgun”ti āha.

Tato “jānantāpi Tathāgatā pucchantī”ti Khandhake āgatanayena Bhagavā pucchitvā ca sutvā ca taṁ vuḍḍhapabbajitaṁ vigarahitvā tasmiṁ vatthusmiṁ akappiyasamādānasikkhāpadañca, khurabhaṇḍapariharaṇasikkhāpadañcāti dve sikkhāpadāni paññapetvā “bhikkhave anekakappakoṭiyo bhojanaṁ

1. Vi 3. 347 piṭṭhe. 2. Gaṇhissāmi (Syā) 3. Ābhatatelādīni (Ka)

သံဟရထ၊ ဘဂဝတော အာဂတဿ ယာဂုပါနံ ကရိဿာမာ”တိ[၁]။ တေ တထာ အကံသု။

မနုဿာ တေ ဒါရကေ မဉ္ဇုကေ ပဋိဘာနေယျကေ ဒိသွာ ကာရေတုကာမာပိ အကာရေတုကာမာပိ ကာရေန္တိယေဝ။ ကတကာလေ “ကိံ ဂဏှိဿထ တာတာ”တိ ပုစ္ဆန္တိ။ တေ ဝဒန္တိ “န အမှာကံ အညေန ကေနစိ အတ္ထော၊ ပိတာ ပန နော ဘဂဝတော အာဂတကာလေ ယာဂုဒါနံ ဒါတုကာမော”တိ။ တံ သုတွာ မနုဿာ အပရိဂဏေတွာဝ ယံ တေ သက္ကောန္တိ အာဟရိတုံ၊ သဗ္ဗံ ဒေန္တိ။ ယမ္ပိ န သက္ကောန္တိ၊ မနုဿေဟိ ပေသေန္တိ။ အထ ဘဂဝတိ အာတုမံ အာဂန္တွာ ဘုသာဂါရံ ပဝိဋ္ဌေ သုဘဒ္ဒေါ သာယန္ဟသမယံ ဂါမဒွါရံ ဂန္တွာ မနုဿေ အာမန္တေသိ “ဥပါသကာ နာဟံ တုမှာကံ သန္တိကာ အညံ ကိဉ္စိ ပစ္စာသီသာမိ[၂]၊ မယှံ ဒါရကေဟိ အာဘတာနိ တဏ္ဍုလာဒီနိ[၃] ယေဝ သံဃဿ ပဟောန္တိ။ ယံ ဟတ္ထကမ္မံ၊ တံ မေ ဒေထာ”တိ။ “ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ဂဏှထာ”တိ သဗ္ဗူပကရဏာနိ ဂါဟေတွာ ဝိဟာရေ ဥဒ္ဓနာနိ ကာရေတွာ ဧကံ ကာဠကံ ကာသာဝံ နိဝါသေတွာ တာဒိသမေဝ ပါရုပိတွာ “ဣဒံ ကရောထ ဣဒံ ကရောထာ”တိ သဗ္ဗရတ္တိံ ဝိစာရေန္တော သတသဟဿံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဘောဇ္ဇ-ယာဂုဉ္စ မဓုဂေါဠကဉ္စ ပဋိယာဒါပေသိ။ ဘောဇ္ဇယာဂု နာမ ဘုဉ္ဇိတွာ ပါတဗ္ဗယာဂု၊ တတ္ထ သပ္ပိမဓုဖာဏိတမစ္ဆမံသပုပ္ဖဖလရသာဒိ ယံကိဉ္စိ ခါဒနီယံ နာမ သဗ္ဗံ ပက္ခိပတိ၊ ကီဠိတုကာမာနံ သီသမက္ခနယောဂ္ဂါ ဟောတိ သုဂန္ဓဂန္ဓာ။

အထ ဘဂဝါ ကာလဿေဝ သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ပိဏ္ဍာယ စရိတုံ အာတုမနဂရာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ မနုဿာ တဿ အာရောစေသုံ “ဘဂဝါ ပိဏ္ဍာယ ဂါမံ ပဝိသတိ၊ တယာ ကဿ ယာဂု ပဋိယာဒိတာ”တိ။ သော ယထာနိဝတ္ထပါရုတေဟေဝ တေဟိ ကာဠကကာသာဝေဟိ ဧကေန ဟတ္ထေန ဒဗ္ဗိဉ္စ ဂဟေတွာ ဗြဟ္မာ ဝိယ ဒက္ခိဏဇာဏုမဏ္ဍလံ ဘူမိယံ ပတိဋ္ဌပေတွာ ဝန္ဒိတွာ “ပဋိဂ္ဂဏှာတု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ ယာဂု”န္တိ အာဟ။

တတော “ဇာနန္တာပိ တထာဂတာ ပုစ္ဆန္တီ”တိ ခန္ဓကေ အာဂတနယေန ဘဂဝါ ပုစ္ဆိတွာ စ သုတွာ စ တံ ဝုဍ္ဎပဗ္ဗဇိတံ ဝိဂရဟိတွာ တသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ အကပ္ပိယသမာဒါနသိက္ခာပဒဉ္စ, ခုရဘဏ္ဍပရိဟရဏသိက္ခာပဒဉ္စာတိ ဒွေ သိက္ခာပဒါနိ ပညပေတွာ “ဘိက္ခဝေ အနေကကပ္ပကောဋိယော ဘောဇနံ

၁-ဝိ-၃-၃၄၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဂဏှိဿာမိ (သျာ) ၃-အာဘတတေလာဒီနိ (က)

pariyesanteheva vītināmitā, idaṁ pana tumhākaṁ akappiyaṁ adhammena uppannaṁ bhojanaṁ, imaṁ paribhuttānaṁ anekāni attabhāvasahassāni apāyesveva nibbattissanti, apetha mā gaṇhathā"ti bhikkhācārābhimukho agamāsi. Ekabhikkhunāpi na kiñci gahitaṁ.

Subhaddo anattamano hutvā ayaṁ "sabbaṁ jānāmī"ti āhiṇḍati, sace na gahitukāmo, pesetvā ārocetabbaṁ. Ayaṁ pakkāhāro nāma sabbaciraṁ tiṭṭhanto sattāhamattaṁ[1] tiṭṭheyya. Idañhi mama yāvajīvaṁ pariyattaṁ assa sabbaṁ tena nāsitaṁ, ahitakāmo ayaṁ mayhanti Bhagavati āghātaṁ bandhitvā Dasabale dharante kiñci vatthuṁ nāsakkhi. Evaṁ kirassa ahosi "ayaṁ uccā kulā pabbajito mahāpuriso, sace kiñci vakkhāmi, maṁyeva santajjessatī"ti. Svāyaṁ ajja "parinibbuto Bhagavā"ti sutvā laddhassāso viya haṭṭhatuṭṭho evamāha.

Thero taṁ sutvā hadaye pahāradānaṁ viya matthake patitasukkhāsani viya maññi, dhammasaṁvego cassa uppajji "sattāhamattaparinibbuto Bhagavā, ajjāpissa suvaṇṇavaṇṇaṁ sarīraṁ dharatiyeva, dukkhena Bhagavatā ārādhitasāsane nāma evaṁ lahu mahantaṁ pāpakasaṭaṁ kaṇṭako uppanno, alaṁ kho panesa pāpo vaḍḍhamāno aññepi evarūpe sahāye labhitvā sakkā sāsanaṁ osakkāpetun"ti. Tato thero cintesi—

"Sace kho panāhaṁ imaṁ mahallakaṁ idheva pilotikaṁ nivāsāpetvā chārikāya okirāpetvā[2] nīharāpessāmi, manussā 'samaṇassa Gotamassa sarīre dharamāneyeva sāvakā vivadantī'ti amhākaṁ dosaṁ dassessanti adhivāsemi tāva.

Bhagavatā hi desito dhammo asaṅgahitapuppharāsisadiso. Tattha yathā vātena pahaṭapupphāni yato vā tato vā gacchanti, evameva evarūpānaṁ pāpapuggalānaṁ vasena gacchante gacchante kāle vinaye ekaṁ dve sikkhāpadāni nassissanti, sutte eko dve pañhāvārā nassissanti, abhidhamme ekaṁ dve bhūmantarāni nassissanti, evaṁ anukkamena mūle naṭṭhe pisācasadisā bhavissāma, tasmā dhammavinayasaṅgahaṁ karissāma. Evañhi sati

1. Sattāhamattampi (Ka) 2. Chārikāya sīsaṁ okirāpetvāpi (Syā)

ပရိယေသန္တေဟေဝ ဝီတိနာမိတာ၊ ဣဒံ ပန တုမှာကံ အကပ္ပိယံ အဓမ္မေန ဥပ္ပန္နံ ဘောဇနံ၊ ဣမံ ပရိဘုတ္တာနံ အနေကာနိ အတ္တဘာဝသဟဿာနိ အပါယေသွေဝ နိဗ္ဗတ္တိဿန္တိ၊ အပေထ မာ ဂဏှထာ”တိ ဘိက္ခာစာရာဘိမုခေါ အဂမာသိ။ ဧကဘိက္ခုနာပိ န ကိဉ္စိ ဂဟိတံ။

သုဘဒ္ဒေါ အနတ္တမနော ဟုတွာ အယံ “သဗ္ဗံ ဇာနာမီ”တိ အာဟိဏ္ဍတိ၊ သစေ န ဂဟိတုကာမော၊ ပေသေတွာ အာရောစေတဗ္ဗံ။ အယံ ပက္ကာဟာရော နာမ သဗ္ဗစိရံ တိဋ္ဌန္တော သတ္တာဟမတ္တံ[၁] တိဋ္ဌေယျ။ ဣဒဉ္ဟိ မမ ယာဝဇီဝံ ပရိယတ္တံ အဿ သဗ္ဗံ တေန နာသိတံ၊ အဟိတကာမော အယံ မယှန္တိ ဘဂဝတိ အာဃာတံ ဗန္ဓိတွာ ဒသဗလေ ဓရန္တေ ကိဉ္စိ ဝတ္ထုံ နာသက္ခိ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “အယံ ဥစ္စာ ကုလာ ပဗ္ဗဇိတော မဟာပုရိသော၊ သစေ ကိဉ္စိ ဝက္ခာမိ၊ မံယေဝ သန္တဇ္ဇေဿတီ”တိ။ သွာယံ အဇ္ဇ “ပရိနိဗ္ဗုတော ဘဂဝါ”တိ သုတွာ လဒ္ဓဿာသော ဝိယ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော ဧဝမာဟ။

ထေရော တံ သုတွာ ဟဒယေ ပဟာရဒါနံ ဝိယ မတ္ထကေ ပတိတသုက္ခာသနိ ဝိယ မညိ၊ ဓမ္မသံဝေဂေါ စဿ ဥပ္ပဇ္ဇိ “သတ္တာဟမတ္တပရိနိဗ္ဗုတော ဘဂဝါ၊ အဇ္ဇာပိဿ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သရီရံ ဓရတိယေဝ၊ ဒုက္ခေန ဘဂဝတာ အာရာဓိတသာသနေ နာမ ဧဝံ လဟု မဟန္တံ ပါပကသဋံ ကဏ္ဋကော ဥပ္ပန္နော၊ အလံ ခေါ ပနေသ ပါပေါ ဝဍ္ဎမာနော အညေပိ ဧဝရူပေ သဟာယေ လဘိတွာ သက္ကာ သာသနံ ဩသက္ကာပေတု”န္တိ။ တတော ထေရော စိန္တေသိ—

“သစေ ခေါ ပနာဟံ ဣမံ မဟလ္လကံ ဣဓေဝ ပိလောတိကံ နိဝါသာပေတွာ ဆာရိကာယ ဩကိရာပေတွာ[၂] နီဟရာပေဿာမိ၊ မနုဿာ ‘သမဏဿ ဂေါတမဿ သရီရေ ဓရမာနေယေဝ သာဝကာ ဝိဝဒန္တီ’တိ အမှာကံ ဒေါသံ ဒဿေဿန္တိ အဓိဝါသေမိ တာဝ။

ဘဂဝတာ ဟိ ဒေသိတော ဓမ္မော အသင်္ဂဟိတပုပ္ဖရာသိသဒိသော။ တတ္ထ ယထာ ဝါတေန ပဟဋပုပ္ဖာနိ ယတော ဝါ တတော ဝါ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧဝမေဝ ဧဝရူပါနံ ပါပပုဂ္ဂလာနံ ဝသေန ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ဝိနယေ ဧကံ ဒွေ သိက္ခာပဒါနိ နဿိဿန္တိ၊ သုတ္တေ ဧကော ဒွေ ပဉှာဝါရာ နဿိဿန္တိ၊ အဘိဓမ္မေ ဧကံ ဒွေ ဘူမန္တရာနိ နဿိဿန္တိ၊ ဧဝံ အနုက္ကမေန မူလေ နဋ္ဌေ ပိသာစသဒိသာ ဘဝိဿာမ၊ တသ္မာ ဓမ္မဝိနယသင်္ဂဟံ ကရိဿာမ။ ဧဝဉ္ဟိ သတိ

၁-သတ္တာဟမတ္တမ္ပိ (က) ၂-ဆာရိကာယ သီသံ ဩကိရာပေတွာပိ (သျာ)

daḷhaṁ[1] suttena saṅgahitāni pupphāni viya ayaṁ dhammavinayo niccalo bhavissati.

Etadatthañhi Bhagavā mayhaṁ tīṇi gāvutāni paccuggamanaṁ akāsi, tīhi ovādehi upasampadaṁ adāsi, kāyato apanetvā kāye cīvaraparivattanaṁ akāsi, ākāse pāṇiṁ cāletvā candūpamaṁ paṭipadaṁ kathento maṁ kāyasakkhiṁ katvā kathesi, tikkhattuṁ sakalasāsanadāyajjaṁ paṭicchāpesi. Mādise bhikkhumhi tiṭṭhamāne ayaṁ pāpo sāsane vuddhiṁ mā alattha. Yāva adhammo na dippati, dhammo na paṭibāhiyati. Avinayo na dippati, vinayo na paṭibāhiyati. Adhammavādino na balavanto honti, dhammavādino na dubbalā honti. Avinayavādino na balavanto honti, vinayavādino na dubbalā honti. Tāva dhammañca vinayañca saṅgāyissāmi, tato bhikkhū attano attano pahonakaṁ gahetvā kappiyākappiyaṁ kathessanti. Athāyaṁ pāpo sayameva niggahaṁ pāpuṇissati, puna sīsaṁ ukkhipituṁ na sakkhissati, sāsanaṁ iddhañceva phītañca bhavissatī”ti.

So evaṁ nāma mayhaṁ cittaṁ uppannanti kassaci anārocetvā bhikkhusaṁghaṁ samassāsesi. Tena vuttaṁ “atha kho āyasmā Mahākassapo -pa- netaṁ ṭhānaṁ vijjatī”ti.

233. **Citakan**ti vīsaratanasatikaṁ candanacitakaṁ. **Āḷimpessāmā**ti aggiṁ gāhāpessāma. **Na sakkonti āḷimpetun**ti aṭṭhapi soḷasapi dvattiṁsapi janā jālanatthāya yamakayamaka-ukkāyo gahetvā tālavaṇṭehi[2] bījantā bhastāhi dhamantā tāni tāni kāraṇāni karontāpi na sakkontiyeva aggiṁ gāhāpetuṁ. **Devatānaṁ adhippāyo**ti ettha tā kira devatā therassa upaṭṭhākadevatāva. Asītimahāsāvakesu hi cittāni pasādetvā tesaṁ upaṭṭhākāni asītikulasahassāni sagge nibbattāni. Tattha there cittaṁ pasādetvā sagge nibbattā devatā tasmiṁ samāgame theraṁ adisvā “kuhiṁ nu kho amhākaṁ kulūpakatthero”ti antarāmagge paṭipannaṁ disvā “amhākaṁ kulūpakattherena avandite citako mā pajjalitthā”ti adhiṭṭhahiṁsu.

1. Daḷhena (Syā) 2. Tālapaṇṇehi (Syā)

ဒဠှံ[၁] သုတ္တေန သင်္ဂဟိတာနိ ပုပ္ဖါနိ ဝိယ အယံ ဓမ္မဝိနယော နိစ္စလော ဘဝိဿတိ။

ဧတဒတ္ထဉှိ ဘဂဝါ မယှံ တီဏိ ဂါဝုတာနိ ပစ္စုဂ္ဂမနံ အကာသိ၊ တီဟိ ဩဝါဒေဟိ ဥပသမ္ပဒံ အဒါသိ၊ ကာယတော အပနေတွာ ကာယေ စီဝရပရိဝတ္တနံ အကာသိ၊ အာကာသေ ပါဏိံ စာလေတွာ စန္ဒူပမံ ပဋိပဒံ ကထေန္တော မံ ကာယသက္ခိံ ကတွာ ကထေသိ၊ တိက္ခတ္တုံ သကလသာသနဒါယဇ္ဇံ ပဋိစ္ဆာပေသိ။ မာဒိသေ ဘိက္ခုမှိ တိဋ္ဌမာနေ အယံ ပါပေါ သာသနေ ဝုဍ္ဎိံ မာ အလတ္ထ။ ယာဝ အဓမ္မော န ဒိပ္ပတိ၊ ဓမ္မော န ပဋိဗာဟိယတိ။ အဝိနယော န ဒိပ္ပတိ၊ ဝိနယော န ပဋိဗာဟိယတိ။ အဓမ္မဝါဒိနော န ဗလဝန္တော ဟောန္တိ၊ ဓမ္မဝါဒိနော န ဒုဗ္ဗလာ ဟောန္တိ။ အဝိနယဝါဒိနော န ဗလဝန္တော ဟောန္တိ၊ ဝိနယဝါဒိနော န ဒုဗ္ဗလာ ဟောန္တိ။ တာဝ ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ သင်္ဂါယိဿာမိ၊ တတော ဘိက္ခူ အတ္တနော အတ္တနော ပဟောနကံ ဂဟေတွာ ကပ္ပိယာကပ္ပိယံ ကထေဿန္တိ။ အထာယံ ပါပေါ သယမေဝ နိဂ္ဂဟံ ပါပုဏိဿတိ၊ ပုန သီသံ ဥက္ခိပိတုံ န သက္ခိဿတိ၊ သာသနံ ဣဒ္ဓဉ္စေဝ ဖီတဉ္စ ဘဝိဿတီ”တိ။

သော ဧဝံ နာမ မယှံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နန္တိ ကဿစိ အနာရောစေတွာ ဘိက္ခုသံဃံ သမဿာသေသိ။ တေန ဝုတ္တံ “အထ ခေါ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ။ပ။ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတီ”တိ။

၂၃၃။ **စိတက**န္တိ ဝီသရတနသတိကံ စန္ဒနစိတကံ။ **အာဠိမ္ပေဿာမာ**တိ အဂ္ဂိံ ဂါဟာပေဿာမ။ **န သက္ကောန္တိ အာဠိမ္ပေတု**န္တိ အဋ္ဌပိ သောဠသပိ ဒွတ္တိံသပိ ဇနာ ဇာလနတ္ထာယ ယမကယမကဥက္ကာယော ဂဟေတွာ တာလဝဏ္ဋေဟိ[၂] ဗီဇန္တာ ဘသ္တာဟိ ဓမန္တာ တာနိ တာနိ ကာရဏာနိ ကရောန္တာပိ န သက္ကောန္တိယေဝ အဂ္ဂိံ ဂါဟာပေတုံ။ **ဒေဝတာနံ အဓိပ္ပါယော**တိ ဧတ္ထ တာ ကိရ ဒေဝတာ ထေရဿ ဥပဋ္ဌာကဒေဝတာဝ။ အသီတိမဟာသာဝကေသု ဟိ စိတ္တာနိ ပသာဒေတွာ တေသံ ဥပဋ္ဌာကာနိ အသီတိကုလသဟဿာနိ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တာနိ။ တတ္ထ ထေရေ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တာ ဒေဝတာ တသ္မိံ သမာဂမေ ထေရံ အဒိသွာ “ကုဟိံ နု ခေါ အမှာကံ ကုလူပကတ္ထေရော”တိ အန္တရာမဂ္ဂေ ပဋိပန္နံ ဒိသွာ “အမှာကံ ကုလူပကတ္ထေရေန အဝန္ဒိတေ စိတကော မာ ပဇ္ဇလိတ္ထာ”တိ အဓိဋ္ဌဟိံသု။

၁-ဒဠှေန (သျာ) ၂-တာလပဏ္ဏေဟိ (သျာ)

Manussā taṁ sutvā “Mahākassapo kira nāma bho bhikkhu pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ ‘Dasabalassa pāde vandissāmī’ti āgacchati. Tasmiṁ kira anāgate citako na pajjalissati. Kīdiso bho so bhikkhu kāḷo odāto dīgho rasso, evarūpe nāma bho bhikkhumhi ṭhite kiṁ Dasabalassa parinibbānaṁ nāmā”ti keci gandhamālādihatthā paṭipathaṁ gacchiṁsu. Keci vīthiyo vicittā katvā āgamanamaggaṁ olokayamānā aṭṭhaṁsu.

234. **Atha kho āyasmā Mahākassapo yena Kusinārā** -pa- **sirasā vandī**ti thero kira citakaṁ padakkhiṇaṁ katvā āvajjantova sallakkhesi “imasmiṁ ṭhāne sīsaṁ, imasmiṁ ṭhāne pādā”ti. Tato pādānaṁ samīpe ṭhatvā abhiññāpādakaṁ catutthajjhānaṁ samāpajjitvā vuṭṭhāya “arāsahassapaṭimaṇḍitacakkalakkhaṇapatiṭṭhitā Dasabalassa pādā saddhiṁ kappāsapaṭalehi pañca dussayugasatāni suvaṇṇadoṇiṁ candanacitakañca dvedhā katvā mayhaṁ uttamaṅge sirasmiṁ patiṭṭhahantū”ti adhiṭṭhāsi. Saha adhiṭṭhānacittena tāni pañca dussayugasatāni dvedhā katvā valāhakantarā puṇṇacando viya pādā nikkhamiṁsu. Thero vikasitarattapadumasadise hatthe pasāretvā suvaṇṇavaṇṇe Satthupāde yāva gopphakā daḷhaṁ gahetvā attano siravare patiṭṭhapesi. Tena vuttaṁ “Bhagavato pāde sirasā vandī”ti.

Mahājano taṁ acchariyaṁ disvā ekappahāreneva mahānādaṁ nadi, gandhamālādīhi pūjetvā yathāruci vandi. Evaṁ pana therena ca mahājanena ca tehi ca pañcahi bhikkhusatehi vanditamatte puna adhiṭṭhānakiccaṁ natthi. Pakati-adhiṭṭhānavaseneva therassa hatthato muccitvā alattakavaṇṇāni Bhagavato pādatalāni candanadāru-ādīsu kiñci acāletvāva yathāṭhāne patiṭṭhahiṁsu, yathāṭhāne ṭhitāneva[1] ahesuṁ. Bhagavato hi pādesu nikkhamantesu vā pavisantesu vā kappāsa-aṁsu vā dasikatantaṁ vā[2] telabindu vā dārukkhandhaṁ vā ṭhānā calitaṁ nāma nāhosi. Sabbaṁ yathāṭhāne ṭhitameva ahosi. Uṭṭhahitvā pana atthaṅgate cande viya sūriye viya ca Tathāgatassa pādesu antarahitesu mahājano mahākanditaṁ kandi. Parinibbānakālato adhikataraṁ kāruññaṁ ahosi.

1. Yathāṭhitāneva (Syā) 2. Dussatantaṁ vā (Syā)

မနုဿာ တံ သုတွာ “မဟာကဿပေါ ကိရ နာမ ဘော ဘိက္ခု ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ‘ဒသဗလဿ ပါဒေ ဝန္ဒိဿာမီ’တိ အာဂစ္ဆတိ။ တသ္မိံ ကိရ အနာဂတေ စိတကော န ပဇ္ဇလိဿတိ။ ကီဒိသော ဘော သော ဘိက္ခု ကာဠော ဩဒါတော ဒီဃော ရဿော၊ ဧဝရူပေ နာမ ဘော ဘိက္ခုမှိ ဌိတေ ကိံ ဒသဗလဿ ပရိနိဗ္ဗာနံ နာမာ”တိ ကေစိ ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္ထာ ပဋိပထံ ဂစ္ဆိံသု။ ကေစိ ဝီထိယော ဝိစိတ္တာ ကတွာ အာဂမနမဂ္ဂံ ဩလောကယမာနာ အဋ္ဌံသု။

၂၃၄။ **အထ ခေါ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ ယေန ကုသိနာရာ။ပ။ သိရသာ ဝန္ဒီ**တိ ထေရော ကိရ စိတကံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ အာဝဇ္ဇန္တောဝ သလ္လက္ခေသိ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ သီသံ, ဣမသ္မိံ ဌာနေ ပါဒါ”တိ။ တတော ပါဒါနံ သမီပေ ဌတွာ အဘိညာပါဒကံ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဝုဋ္ဌာယ “အရာသဟဿပဋိမဏ္ဍိတစက္ကလက္ခဏပတိဋ္ဌိတာ ဒသဗလဿ ပါဒါ သဒ္ဓိံ ကပ္ပါသပဋလေဟိ ပဉ္စ ဒုဿယုဂသတာနိ သုဝဏ္ဏဒေါဏိံ စန္ဒနစိတကဉ္စ ဒွေဓာ ကတွာ မယှံ ဥတ္တမင်္ဂေ သိရသ္မိံ ပတိဋ္ဌဟန္တူ”တိ အဓိဋ္ဌာသိ။ သဟ အဓိဋ္ဌာနစိတ္တေန တာနိ ပဉ္စ ဒုဿယုဂသတာနိ ဒွေဓာ ကတွာ ဝလာဟကန္တရာ ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ ပါဒါ နိက္ခမိံသု။ ထေရော ဝိကသိတရတ္တပဒုမသဒိသေ ဟတ္ထေ ပသာရေတွာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏေ သတ္ထုပါဒေ ယာဝ ဂေါပ္ဖကာ ဒဠှံ ဂဟေတွာ အတ္တနော သိရဝရေ ပတိဋ္ဌပေသိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဘဂဝတော ပါဒေ သိရသာ ဝန္ဒီ”တိ။

မဟာဇနော တံ အစ္ဆရိယံ ဒိသွာ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ မဟာနာဒံ နဒိ၊ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇေတွာ ယထာရုစိ ဝန္ဒိ။ ဧဝံ ပန ထေရေန စ မဟာဇနေန စ တေဟိ စ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ ဝန္ဒိတမတ္တေ ပုန အဓိဋ္ဌာနကိစ္စံ နတ္ထိ။ ပကတိအဓိဋ္ဌာနဝသေနေဝ ထေရဿ ဟတ္ထတော မုစ္စိတွာ အလတ္တကဝဏ္ဏာနိ ဘဂဝတော ပါဒတလာနိ စန္ဒနဒါရုအာဒီသု ကိဉ္စိ အစာလေတွာဝ ယထာဌာနေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ ယထာဌာနေ ဌိတာနေဝ[1] အဟေသုံ။ ဘဂဝတော ဟိ ပါဒေသု နိက္ခမန္တေသု ဝါ ပဝိသန္တေသု ဝါ ကပ္ပါသအံသု ဝါ ဒသိကတန္တံ ဝါ[2] တေလဗိန္ဒု ဝါ ဒါရုက္ခန္ဓံ ဝါ ဌာနာ စလိတံ နာမ နာဟောသိ။ သဗ္ဗံ ယထာဌာနေ ဌိတမေဝ အဟောသိ။ ဥဋ္ဌဟိတွာ ပန အတ္ထင်္ဂတေ စန္ဒေ ဝိယ သူရိယေ ဝိယ စ တထာဂတဿ ပါဒေသု အန္တရဟိတေသု မဟာဇနော မဟာကန္ဒိတံ ကန္ဒိ။ ပရိနိဗ္ဗာနကာလတော အဓိကတရံ ကာရုညံ အဟောသိ။

၁-ယထာဌိတာနေဝ (သျာ) ၂-ဒုဿတန္တံ ဝါ (သျာ)

Sayameva Bhagavato citako pajjalīti idaṁ pana kassaci pajjalāpetuṁ vāyamantassa adassanavasena vuttaṁ. Devatānubhāvena panesa samantato ekappahāreneva pajjali.

235. **Sarīrāneva avasissiṁsū**ti pubbe ekagghanena ṭhitattā sarīraṁ nāma ahosi. Idāni vippakiṇṇattā sarīrānīti vuttaṁ. Sumanamakuḷasadisā ca dhotamuttasadisā ca suvaṇṇasadisā ca dhātuyo avasissiṁsūti attho. Dīghāyukabuddhānañhi sarīraṁ suvaṇṇakkhandhasadisaṁ ekameva hoti. Bhagavā pana “ahaṁ na ciraṁ ṭhatvā parinibbāyāmi, mayhaṁ sāsanaṁ tāva sabbattha na vitthāritaṁ, tasmā parinibbutassāpi me sāsapamattampi dhātuṁ gahetvā attano attano vasanaṭṭhāne cetiyaṁ katvā paricaranto mahājano saggaparāyaṇo hotū”ti dhātūnaṁ vikiraṇaṁ adhiṭṭhāsi. Kati panassa dhātuyo vippakiṇṇā, kati na vippakiṇṇāti. Catasso dāṭhā, dve akkhakā, uṇhīsanti imā satta dhātuyo na vippakiriṁsu, sesā vippakiriṁsūti. Tattha sabbakhuddakā dhātu sāsapabījamattā ahosi, mahādhātu majjhe bhinnataṇḍulamattā, atimahatī majjhe bhinnamuggamattāti[1].

Udakadhārāti aggabāhumattāpi jaṅghamattāpi tālakkhandhamattāpi udakadhārā ākāsato patitvā nibbāpesi. **Udakasālato**ti parivāretvā ṭhitasālarukkhe sandhāyetaṁ vuttaṁ, tesampi hi khandhantaraviṭapantarehi udakadhārā nikkhamitvā nibbāpesuṁ. Bhagavato citako mahanto. Samantā pathaviṁ bhinditvāpi naṅgalasīsamattā udakavaṭṭi phalikavaṭaṁsakasadisā uggantvā citakameva gaṇhanti. **Gandhodakenā**ti suvaṇṇaghaṭe rajataghaṭe ca pūretvā ābhatanānāgandhodakena. **Nibbāpesun**ti suvaṇṇamayarajatamayehi aṭṭhadaṇḍakehi vikiritvā candanacitakaṁ nibbāpesuṁ.

Ettha ca citake jhāyamāne parivāretvā ṭhitasālarukkhānaṁ sākhantarehi viṭapantarehi pattantarehi jālā uggacchanti, pattaṁ vā sākhā vā pupphaṁ vā daḍḍhā nāma natthi, kipillikāpi makkaṭakāpi[2] jālānaṁ antareneva

1. Bhinnamuggadalamattāti (Ka) Khu 4. 384 piṭṭhe passitabbaṁ.
2. Kipīlikāpi makkaṭakāpi pāṇakāpi (Syā)

သယမေဝ ဘဂဝတော စိတကော ပဇ္ဇလီတိ ဣဒံ ပန ကဿစိ ပဇ္ဇလာပေတုံ ဝါယမန္တဿ အဒဿနဝသေန ဝုတ္တံ။ ဒေဝတာနုဘာဝေန ပနေသ သမန္တတော ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ပဇ္ဇလိ။

၂၃၅။ **သရီရာနေဝ အဝသိဿိံသူ**တိ ပုဗ္ဗေ ဧကဂ္ဃနေန ဌိတတ္တာ သရီရံ နာမ အဟောသိ။ ဣဒါနိ ဝိပ္ပကိဏ္ဏတ္တာ သရီရာနီတိ ဝုတ္တံ။ သုမနမကုဠသဒိသာ စ ဓောတမုတ္တသဒိသာ စ သုဝဏ္ဏသဒိသာ စ ဓာတုယော အဝသိဿိံသူတိ အတ္ထော။ ဒီဃာယုကဗုဒ္ဓါနဉ္ဟိ သရီရံ သုဝဏ္ဏက္ခန္ဓသဒိသံ ဧကမေဝ ဟောတိ။ ဘဂဝါ ပန “အဟံ န စိရံ ဌတွာ ပရိနိဗ္ဗာယာမိ၊ မယှံ သာသနံ တာဝ သဗ္ဗတ္ထ န ဝိတ္ထာရိတံ၊ တသ္မာ ပရိနိဗ္ဗုတဿာပိ မေ သာသပမတ္တမ္ပိ ဓာတုံ ဂဟေတွာ အတ္တနော အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနေ စေတိယံ ကတွာ ပရိစရန္တော မဟာဇနော သဂ္ဂပရာယဏော ဟောတူ”တိ ဓာတူနံ ဝိကိရဏံ အဓိဋ္ဌာသိ။ ကတိ ပနဿ ဓာတုယော ဝိပ္ပကိဏ္ဏာ၊ ကတိ န ဝိပ္ပကိဏ္ဏာတိ။ စတဿော ဒါဌာ, ဒွေ အက္ခကာ, ဥဏှီသန္တိ ဣမာ သတ္တ ဓာတုယော န ဝိပ္ပကိရိံသု၊ သေသာ ဝိပ္ပကိရိံသူတိ။ တတ္ထ သဗ္ဗခုဒ္ဒကာ ဓာတု သာသပဗီဇမတ္တာ အဟောသိ၊ မဟာဓာတု မဇ္ဈေ ဘိန္နတဏ္ဍုလမတ္တာ၊ အတိမဟတီ မဇ္ဈေ ဘိန္နမုဂ္ဂမတ္တာတိ[၁]။

ဥဒကဓာရာတိ အဂ္ဂဗာဟုမတ္တာပိ ဇင်္ဃမတ္တာပိ တာလက္ခန္ဓမတ္တာပိ ဥဒကဓာရာ အာကာသတော ပတိတွာ နိဗ္ဗာပေသိ။ **ဥဒကသာလတော**တိ ပရိဝါရေတွာ ဌိတသာလရုက္ခေ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ၊ တေသမ္ပိ ဟိ ခန္ဓန္တရဝိဋပန္တရေဟိ ဥဒကဓာရာ နိက္ခမိတွာ နိဗ္ဗာပေသုံ။ ဘဂဝတော စိတကော မဟန္တော။ သမန္တာ ပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာပိ နင်္ဂလသီသမတ္တာ ဥဒကဝဋ္ဋိ ဖလိကဝဋံသကသဒိသာ ဥဂ္ဂန္တွာ စိတကမေဝ ဂဏှန္တိ။ **ဂန္ဓောဒကေနာ**တိ သုဝဏ္ဏဃဋေ ရဇတဃဋေ စ ပူရေတွာ အာဘတနာနာဂန္ဓောဒကေန။ **နိဗ္ဗာပေသု**န္တိ သုဝဏ္ဏမယရဇတမယေဟိ အဋ္ဌဒဏ္ဍကေဟိ ဝိကိရိတွာ စန္ဒနစိတကံ နိဗ္ဗာပေသုံ။

ဧတ္ထ စ စိတကေ ဈာယမာနေ ပရိဝါရေတွာ ဌိတသာလရုက္ခာနံ သာခန္တရေဟိ ဝိဋပန္တရေဟိ ပတ္တန္တရေဟိ ဇာလာ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တိ၊ ပတ္တံ ဝါ သာခါ ဝါ ပုပ္ဖံ ဝါ ဒဍ္ဎာ နာမ နတ္ထိ၊ ကိပိလ္လိကာပိ မက္ကဋကာပိ[၂] ဇာလာနံ အန္တရေနေဝ

၁-ဘိန္နမုဂ္ဂဒလမတ္တာတိ (က) ခု-၄-၃၈၄-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။
၂-ကိပီလိကာပိ မက္ကဋကာပိ ပါဏကာပိ (သျာ)

vicaranti. Ākāsato patita-udakadhārāsupi sālarukkhehi nikkhanta-udakadhārāsupi pathaviṁ bhinditvā nikkhanta-udakadhārāsupi dhammakathāva[1] pamāṇaṁ. Evaṁ citakaṁ nibbāpetvā pana Mallarājāno santhāgāre catujjātiyagandhaparibhaṇḍaṁ kāretvā lājapañcamāni pupphāni vikiritvā upari celavitānaṁ bandhitvā suvaṇṇatārakādīhi khacitvā tattha gandhadāmamālādāmaratanadāmāni olambetvā santhāgārato yāva makuṭabandhanasaṅkhātā sīsapasādhanamaṅgalasālā, tāva ubhohi passehi sāṇikilañjaparikkhepaṁ kāretvā upari celavitānaṁ bandhāpetvā suvaṇṇatārakādīhi khacitvā tatthapi gandhadāmamālādāmaratanadāmāni olambetvā maṇidaṇḍavaṇṇehi veṇūhi ca pañcavaṇṇaddhaje ussāpetvā samantā vātapaṭākā[2] parikkhipitvā susammaṭṭhāsu vīthīsu kadaliyo ca puṇṇaghaṭe ca ṭhapetvā daṇḍakadīpikā jāletvā alaṅkatahatthikkhandhe saha dhātūhi suvaṇṇadoṇiṁ ṭhapetvā mālāgandhādīhi pūjentā sādhukīḷitaṁ kīḷantā antonagaraṁ pavesetvā santhāgāre sarabhamayapallaṅke[3] ṭhapetvā upari setacchattaṁ dhāresuṁ. Evaṁ katvā "atha kho Kosinārakā Mallā Bhagavato sarīrāni sattāhaṁ santhāgāre sattipañjaraṁ karitvā"ti sabbaṁ veditabbaṁ.

Tattha **sattipañjaraṁ karitvā**ti sattihatthehi purisehi parikkhipāpetvā. **Dhanupākāran**ti paṭhamaṁ tāva hatthikumbhena kumbhaṁ paharante parikkhipāpesuṁ, tato asse gīvāya gīvaṁ paharante. Tato rathe āṇikoṭiyā āṇikoṭiṁ paharante. Tato yodhe bāhunā bāhuṁ paharante. Tesaṁ pariyante koṭiyā koṭiṁ paharamānāni dhanūni parikkhipāpesuṁ. Iti samantā yojanappamāṇaṁ ṭhānaṁ sattāhaṁ sannāhagavacchikaṁ viya katvā ārakkhaṁ saṁvidahiṁsu. Taṁ sandhāya vuttaṁ "dhanupākāraṁ parikkhipāpetvā"ti.

Kasmā panete evamakaṁsūti. Ito purimesu hi dvīsu sattāhesu te bhikkhusaṁghassa ṭhānanisajjokāsaṁ karontā khādanīyaṁ bhojanīyaṁ saṁvidahantā sādhukīḷikāya okāsaṁ na labhiṁsu. Tato nesaṁ ahosi "imaṁ sattāhaṁ sādhukīḷitaṁ kīḷissāma, ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati yaṁ amhākaṁ pamattabhāvaṁ ñatvā kocideva āgantvā dhātuyo gaṇheyya, tasmā ārakkhaṁ ṭhapetvā kīḷissāmā"ti. Te tathā evamakaṁsu.

1. Dhammatāva (Syā)
2. Dhajapaṭākā (Syā), ratanapaṭākā (Ka)
3. Sattaratanamayapallaṅke (Syā), sāramayapallaṅke (Ka)

ဝိစရန္တိ။ အာကာသတော ပတိတဥဒကဓာရာသုပိ သာလရုက္ခေဟိ နိက္ခန္တဥဒကဓာရာသုပိ ပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ နိက္ခန္တဥဒကဓာရာသုပိ ဓမ္မကထာဝ[၁] ပမာဏံ။ ဧဝံ စိတကံ နိဗ္ဗာပေတွာ ပန မလ္လရာဇာနော သန္ထာဂါရေ စတုဇ္ဇာတိယဂန္ဓပရိဘဏ္ဍံ ကာရေတွာ လာဇပဉ္စမာနိ ပုပ္ဖာနိ ဝိကိရိတွာ ဥပရိ စေလဝိတာနံ ဗန္ဓိတွာ သုဝဏ္ဏတာရကာဒီဟိ ခစိတွာ တတ္ထ ဂန္ဓဒါမမာလာဒါမရတနဒါမာနိ ဩလမ္ဗေတွာ သန္ထာဂါရတော ယာဝ မကုဋဗန္ဓနသင်္ခါတာ သီသပသာဓနမင်္ဂလသာလာ၊ တာဝ ဥဘောဟိ ပဿေဟိ သာဏိကိလဉ္ဇပရိက္ခေပံ ကာရေတွာ ဥပရိ စေလဝိတာနံ ဗန္ဓာပေတွာ သုဝဏ္ဏတာရကာဒီဟိ ခစိတွာ တတ္ထာပိ ဂန္ဓဒါမမာလာဒါမရတနဒါမာနိ ဩလမ္ဗေတွာ မဏိဒဏ္ဍဝဏ္ဏေဟိ ဝေဠူဟိ စ ပဉ္စဝဏ္ဏဒ္ဓဇေ ဥဿာပေတွာ သမန္တာ ဝါတပဋာကာ[၂] ပရိက္ခိပိတွာ သုသမ္မဋ္ဌာသု ဝီထီသု ကဒလိယော စ ပုဏ္ဏဃဋေ စ ဌပေတွာ ဒဏ္ဍကဒီပိကာ ဇာလေတွာ အလင်္ကတဟတ္ထိက္ခန္ဓေ သဟ ဓာတူဟိ သုဝဏ္ဏဒေါဏိံ ဌပေတွာ မာလာဂန္ဓာဒီဟိ ပူဇေန္တာ သာဓုကီဠိတံ ကီဠန္တာ အန္တောနဂရံ ပဝေသေတွာ သန္ထာဂါရေ သရဘမယပလ္လင်္ကေ[၃] ဌပေတွာ ဥပရိ သေတစ္ဆတ္တံ ဓာရေသုံ။ ဧဝံ ကတွာ "အထ ခေါ ကောသိနာရကာ မလ္လာ ဘဂဝတော သရီရာနိ သတ္တာဟံ သန္ထာဂါရေ သတ္တိပဉ္ဇရံ ကရိတွာ"တိ သဗ္ဗံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တတ္ထ **သတ္တိပဉ္ဇရံ ကရိတွာ**တိ သတ္တိဟတ္ထေဟိ ပုရိသေဟိ ပရိက္ခိပါပေတွာ။ **ဓနုပါကာရ**န္တိ ပဌမံ တာဝ ဟတ္ထိကုမ္ဘေန ကုမ္ဘံ ပဟရန္တေ ပရိက္ခိပါပေသုံ၊ တတော အဿေ ဂီဝါယ ဂီဝံ ပဟရန္တေ။ တတော ရထေ အာဏိကောဋိယာ အာဏိကောဋိံ ပဟရန္တေ။ တတော ယောဓေ ဗာဟုနာ ဗာဟုံ ပဟရန္တေ။ တေသံ ပရိယန္တေ ကောဋိယာ ကောဋိံ ပဟရမာနာနိ ဓနူနိ ပရိက္ခိပါပေသုံ။ ဣတိ သမန္တာ ယောဇနပ္ပမာဏံ ဌာနံ သတ္တာဟံ သန္နာဟဂဝစ္ဆိကံ ဝိယ ကတွာ အာရက္ခံ သံဝိဒဟိံသု။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "ဓနုပါကာရံ ပရိက္ခိပါပေတွာ"တိ။

ကသ္မာ ပနေတေ ဧဝမကံသူတိ။ ဣတော ပုရိမေသု ဟိ ဒွီသု သတ္တာဟေသု တေ ဘိက္ခုသံဃဿ ဌာနနိသဇ္ဇောကာသံ ကရောန္တာ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ သံဝိဒဟန္တာ သာဓုကီဠိကာယ ဩကာသံ န လဘိံသု။ တတော နေသံ အဟောသိ "ဣမံ သတ္တာဟံ သာဓုကီဠိတံ ကီဠိဿာမ၊ ဌာနံ ခေါ ပနေတံ ဝိဇ္ဇတိ ယံ အမှာကံ ပမတ္တဘာဝံ ဉတွာ ကောစိဒေဝ အာဂန္တွာ ဓာတုယော ဂဏှေယျုံ၊ တသ္မာ အာရက္ခံ ဌပေတွာ ကီဠိဿာမာ"တိ။ တေ တထာ ဧဝမကံသု။

၁-ဓမ္မတာဝ (သျာ)
၂-ဓဇပဋာကာ (သျာ)၊ ရတနပဋာကာ (က)
၃-သတ္တရတနမယပလ္လင်္ကေ (သျာ)၊ သာရမယပလ္လင်္ကေ (က)

Sarīradhātuvibhajanavaṇṇanā

236. **Assosi kho rājā**ti kathaṁ assosi. Paṭhamameva kirassa amaccā sutvā cintayiṁsu “Satthā nāma parinibbuto, na so sakkā puna āharituṁ. Pothujjanikasaddhāya pana amhākaṁ raññā sadiso natthi, sace esa imināva niyāmena suṇissati, hadayamassa phalissati. Rājā kho pana amhehi anurakkhitabbo”ti te tisso suvaṇṇadoṇiyo āharitvā catumadhurassa pūretvā rañño santikaṁ gantvā etadavocuṁ “deva amhehi supinako diṭṭho, tassa paṭighātatthaṁ tumhehi dukūladupaṭṭaṁ nivāsetvā yathā nāsāpuṭamattaṁ paññāyati, evaṁ catumadhuradoṇiyā nipajjituṁ vaṭṭatī”ti. Rājā atthacarānaṁ amaccānaṁ vacanaṁ sutvā “evaṁ hotu tātā”ti sampaṭicchitvā tathā akāsi.

Atheko amacco alaṅkāraṁ omuñcitvā kese pakiriya yāya disāya Satthā parinibbuto, tadabhimukho hutvā añjaliṁ paggayha rājānaṁ āha “deva maraṇato muccanakasatto nāma natthi, amhākaṁ āyuvaḍḍhano cetiyaṭṭhānaṁ puññakkhettaṁ abhisekasiñcako[1] so Bhagavā Satthā Kusinārāya parinibbuto”ti. Rājā sutvāva visaññījāto catumadhuradoṇiyaṁ usumaṁ muñci. Atha naṁ ukkhipitvā dutiyāya doṇiyā nipajjāpesuṁ. So puna saññaṁ labhitvā “tātā kiṁ vadethā”ti pucchi. “Satthā mahārāja parinibbuto”ti. Rājā punavi visaññījāto catumadhuradoṇiyā usumaṁ muñci. Atha naṁ tatopi ukkhipitvā tatiyāya doṇiyā nipajjāpesuṁ. So puna saññaṁ labhitvā “tātā kiṁ vadethā”ti pucchi. “Satthā mahārāja parinibbuto”ti. Rājā punapi visaññījāto, atha naṁ ukkhipitvā nahāpetvā matthake ghaṭehi udakaṁ āsiñciṁsu.

Rājā saññaṁ labhitvā āsanā vuṭṭhāya gandhaparibhāvite maṇivaṇṇe kese vikiritvā suvaṇṇaphalakavaṇṇāya piṭṭhiyaṁ pakiritvā pāṇīnā uraṁ paharitvā pāvāḷaṅkuravaṇṇāhi suvaṭṭitaṅgulīhi suvaṇṇabimbisakavaṇṇaṁ uraṁ sibbanto viya gahetvā paridevamāno ummattakavesena antaravīthiṁ otiṇṇo, so alaṅkatanāṭakaparivuto nagarato nikkhamma Jīvakambavanaṁ gantvā yasmiṁ ṭhāne nisinnena Bhagavatā dhammo desito, taṁ olo-

---

1. Abhisekapīṭhako (Syā)

သရီရဓာတုဝိဘဇနဝဏ္ဏနာ

၂၃၆။ **အဿောသိ ခေါ ရာဇာ**တိ ကထံ အဿောသိ။ ပဌမမေဝ ကိရဿ အမစ္စာ သုတွာ စိန္တယိံသု “သတ္ထာ နာမ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ န သော သက္ကာ ပုန အာဟရိတုံ။ ပေါထုဇ္ဇနိကသဒ္ဓါယ ပန အမှာကံ ရညာ သဒိသော နတ္ထိ၊ သစေ ဧသ ဣမိနာဝ နိယာမေန သုဏိဿတိ၊ ဟဒယမဿ ဖလိဿတိ။ ရာဇာ ခေါ ပန အမှေဟိ အနုရက္ခိတဗ္ဗော”တိ တေ တိဿော သုဝဏ္ဏဒေါဏိယော အာဟရိတွာ စတုမဓုရဿ ပူရေတွာ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ ဧတဒဝေါစုံ “ဒေဝ အမှေဟိ သုပိနကော ဒိဋ္ဌော၊ တဿ ပဋိဃာတတ္ထံ တုမှေဟိ ဒုကူလဒုပဋ္ဋံ နိဝါသေတွာ ယထာ နာသာပုဋမတ္တံ ပညာယတိ၊ ဧဝံ စတုမဓုရဒေါဏိယာ နိပဇ္ဇိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ ရာဇာ အတ္ထစရာနံ အမစ္စာနံ ဝစနံ သုတွာ “ဧဝံ ဟောတု တာတာ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တထာ အကာသိ။

အထေကော အမစ္စော အလင်္ကာရံ ဩမုဉ္စိတွာ ကေသေ ပကိရိယ ယာယ ဒိသာယ သတ္ထာ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ တဒဘိမုခေါ ဟုတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ ရာဇာနံ အာဟ “ဒေဝ မရဏတော မုစ္စနကသတ္တော နာမ နတ္ထိ၊ အမှာကံ အာယုဝဍ္ဎနော စေတိယဋ္ဌာနံ ပုညက္ခေတ္တံ အဘိသေကသိဉ္စကော[၁] သော ဘဂဝါ သတ္ထာ ကုသိနာရာယ ပရိနိဗ္ဗုတော”တိ။ ရာဇာ သုတွာဝ ဝိသညီဇာတော စတုမဓုရဒေါဏိယံ ဥသုမံ မုဉ္စိ။ အထ နံ ဥက္ခိပိတွာ ဒုတိယာယ ဒေါဏိယာ နိပဇ္ဇာပေသုံ။ သော ပုန သညံ လဘိတွာ “တာတာ ကိံ ဝဒေထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ “သတ္ထာ မဟာရာဇ ပရိနိဗ္ဗုတော”တိ။ ရာဇာ ပုနပိ ဝိသညီဇာတော စတုမဓုရဒေါဏိယာ ဥသုမံ မုဉ္စိ။ အထ နံ တတောပိ ဥက္ခိပိတွာ တတိယာယ ဒေါဏိယာ နိပဇ္ဇာပေသုံ။ သော ပုန သညံ လဘိတွာ “တာတာ ကိံ ဝဒေထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ “သတ္ထာ မဟာရာဇ ပရိနိဗ္ဗုတော”တိ။ ရာဇာ ပုနပိ ဝိသညီဇာတော၊ အထ နံ ဥက္ခိပိတွာ နဟာပေတွာ မတ္ထကေ ဃဋေဟိ ဥဒကံ အာသိဉ္စိံသု။

ရာဇာ သညံ လဘိတွာ အာသနာ ဝုဋ္ဌာယ ဂန္ဓပရိဘာဝိတေ မဏိဝဏ္ဏေ ကေသေ ဝိကိရိတွာ သုဝဏ္ဏဖလကဝဏ္ဏာယ ပိဋ္ဌိယံ ပကိရိတွာ ပါဏိနာ ဥရံ ပဟရိတွာ ပဝါဠင်္ကုရဝဏ္ဏာဟိ သုဝဋ္ဋိတင်္ဂုလီဟိ သုဝဏ္ဏဗိမ္ဗိသကဝဏ္ဏံ ဥရံ သိဗ္ဗန္တော ဝိယ ဂဟေတွာ ပရိဒေဝမာနော ဥမ္မတ္တကဝေသေန အန္တရဝီထိံ ဩတိဏ္ဏော၊ သော အလင်္ကတနာဋကပရိဝုတော နဂရတော နိက္ခမ္မ ဇီဝကမ္ဗဝနံ ဂန္တွာ ယသ္မိံ ဌာနေ နိသိန္နေန ဘဂဝတာ ဓမ္မော ဒေသိတော၊ တံ ဩလော-

---

၁-အဘိသေကပီဌကော (သျာ)

ketvā “Bhagavā sabbaññu nanu imasmiṁ ṭhāne nisīditvā dhammaṁ desayittha, sokasallaṁ me vinodayittha, tumhe mayhaṁ sokasallaṁ nīharittha, ahaṁ tumhākaṁ saraṇaṁ gato[1], idāni pana me paṭivacanampi na detha Bhagavā”ti punappunaṁ paridevitvā “nanu Bhagavā ahaṁ aññadā evarūpe kāle ‘tumhe mahābhikkhusaṁghaparivārā Jambudīpatale cārikaṁ carathā’ti suṇomi, idāni panāhaṁ tumhākaṁ ananurūpaṁ ayuttaṁ pavattiṁ suṇomī”ti evamādīni ca vatvā saṭṭhimattāhi gāthāhi Bhagavato guṇaṁ anussaritvā cintesi “mama parideviteneva[2] na sijjhati, Dasabalassa dhātuyo āharāpessāmī”ti evaṁ assosi. Sutvā ca imissā visaññibhāvādipavattiyā avasāne dūtaṁ pāhesi. Taṁ sandhāya **atha kho rājā**ti-ādi vuttaṁ.

Tattha **dūtaṁ pāhesī**ti dūtañca paṇṇañca pesesi. Pesetvā ca pana “sace dassanti, sundaraṁ. No ce dassanti, āharaṇupāyena āharissāmī”ti caturaṅginiṁ senaṁ sannayhitvā sayampi nikkhantoyeva. Yathā ca Ajātasattu, evaṁ Licchavī-ādayopi dūtaṁ pesetvā sayampi caturaṅginiyā senāya nikkhamiṁsuyeva. Tattha pāveyyakā sabbehi āsannatarā Kusinārato tigāvutantare nagare vasanti, Bhagavāpi Pāvaṁ pavisitvāva Kusināraṁ gato. Atha kasmā paṭhamataraṁ na āgatāti ce. Mahāparivārā panete rājāno mahāparivāraṁ karontāva pacchato jātā.

Te saṁghe gaṇe etadavocunti sabbepi te sattanagaravāsino āgantvā “amhākaṁ dhātuyo vā dentu, yuddhaṁ vā”ti Kusinārānagaraṁ parivāretvā ṭhite “etaṁ Bhagavā amhākaṁ gāmakkhette”ti paṭivacanaṁ avocuṁ. Te kira evamāhaṁsu “na mayaṁ Satthu sāsanaṁ pahiṇimha, nāpi gantvā ānayimha. Satthā pana sayameva āgantvā sāsanaṁ pesetvā amhe pakkosāpesi. Tumhepi kho pana yaṁ tumhākaṁ gāmakkhette ratanaṁ uppajjati, na taṁ amhākaṁ detha. Sadevake ca loke Buddharatanasamaṁ ratanaṁ nāma natthi, evarūpaṁ uttamaratanaṁ labhitvā mayaṁ na dassāma. Na kho pana tumhehiyeva mātuthanato khīraṁ pītaṁ, amhehipi mātuthanato khīraṁ pītaṁ. Na tumheyeva purisā, amhepi purisā. Hotū”ti aññamaññaṁ ahaṁkāraṁ katvā sāsanapaṭisāsanaṁ pesenti, aññamaññaṁ mānagajjitaṁ gajjanti. Yuddhe pana sati Kosinārakānaṁyeva jayo abhavissa. Kasmā? Yasmā

1. Santikaṁ āgato (Syā)   2. Paridevena (Syā)

ကေတွာ “ဘဂဝါ သဗ္ဗညူ နနု ဣမသ္မိံ ဌာနေ နိသီဒိတွာ ဓမ္မံ ဒေသယိတ္ထ၊ သောကသလ္လံ မေ ဝိနောဒယိတ္ထ၊ တုမှေ မယှံ သောကသလ္လံ နီဟရိတ္ထ၊ အဟံ တုမှာကံ သရဏံ ဂတော[၁]၊ ဣဒါနိ ပန မေ ပဋိဝစနမ္ပိ န ဒေထ ဘဂဝါ”တိ ပုနပ္ပုနံ ပရိဒေဝိတွာ “နနု ဘဂဝါ အဟံ အညဒါ ဧဝရူပေ ကာလေ ‘တုမှေ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝါရာ ဇမ္ဗုဒီပတလေ စာရိကံ စရထာ’တိ သုဏောမိ၊ ဣဒါနိ ပနာဟံ တုမှာကံ အနနုရူပံ အယုတ္တံ ပဝတ္တိံ သုဏောမီ”တိ ဧဝမာဒီနိ စ ဝတွာ သဋ္ဌိမတ္တာဟိ ဂါထာဟိ ဘဂဝတော ဂုဏံ အနုဿရိတွာ စိန္တေသိ “မမ ပရိဒေဝိတေနေဝ[၂] န သိဇ္ဈတိ၊ ဒသဗလဿ ဓာတုယော အာဟရာပေဿာမီ”တိ ဧဝံ အဿောသိ။ သုတွာ စ ဣမိဿာ ဝိသညိဘာဝါဒိပဝတ္တိယာ အဝသာနေ ဒူတံ ပါဟေသိ။ တံ သန္ဓာယ **အထ ခေါ ရာဇာ**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

တတ္ထ **ဒူတံ ပါဟေသီ**တိ ဒူတဉ္စ ပဏ္ဏဉ္စ ပေသေသိ။ ပေသေတွာ စ ပန “သစေ ဒဿန္တိ၊ သုန္ဒရံ။ နော စေ ဒဿန္တိ၊ အာဟရဏူပါယေန အာဟရိဿာမီ”တိ စတုရင်္ဂိနိံ သေနံ သန္နယှိတွာ သယမ္ပိ နိက္ခန္တောယေဝ။ ယထာ စ အဇာတသတ္တု၊ ဧဝံ လိစ္ဆဝီအာဒယောပိ ဒူတံ ပေသေတွာ သယမ္ပိ စတုရင်္ဂိနိယာ သေနာယ နိက္ခမိံသုယေဝ။ တတ္ထ ပါဝေယျကာ သဗ္ဗေဟိ အာသန္နတရာ ကုသိနာရတော တိဂါဝုတန္တရေ နဂရေ ဝသန္တိ၊ ဘဂဝါပိ ပါဝံ ပဝိသိတွာဝ ကုသိနာရံ ဂတော။ အထ ကသ္မာ ပဌမတရံ န အာဂတာတိ စေ။ မဟာပရိဝါရာ ပနေတေ ရာဇာနော မဟာပရိဝါရံ ကရောန္တာဝ ပစ္ဆတော ဇာတာ။

တေ သံဃေ ဂဏေ ဧတဒဝေါစုန္တိ သဗ္ဗေပိ တေ သတ္တနဂရဝါသိနော အာဂန္တွာ “အမှာကံ ဓာတုယော ဝါ ဒေန္တု၊ ယုဒ္ဓံ ဝါ”တိ ကုသိနာရာနဂရံ ပရိဝါရေတွာ ဌိတေ “ဧတံ ဘဂဝါ အမှာကံ ဂါမက္ခေတ္တေ”တိ ပဋိဝစနံ အဝေါစုံ။ တေ ကိရ ဧဝမာဟံသု “န မယံ သတ္ထု သာသနံ ပဟိဏိမှ၊ နာပိ ဂန္တွာ အာနယိမှ။ သတ္ထာ ပန သယမေဝ အာဂန္တွာ သာသနံ ပေသေတွာ အမှေ ပက္ကောသာပေသိ။ တုမှေပိ ခေါ ပန ယံ တုမှာကံ ဂါမက္ခေတ္တေ ရတနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ န တံ အမှာကံ ဒေထ။ သဒေဝကေ စ လောကေ ဗုဒ္ဓရတနသမံ ရတနံ နာမ နတ္ထိ၊ ဧဝရူပံ ဥတ္တမရတနံ လဘိတွာ မယံ န ဒဿာမ။ န ခေါ ပန တုမှေဟိယေဝ မာတုထနတော ခီရံ ပီတံ၊ အမှေဟိပိ မာတုထနတော ခီရံ ပီတံ။ န တုမှေယေဝ ပုရိသာ၊ အမှေပိ ပုရိသာ။ ဟောတူ”တိ အညမညံ အဟံကာရံ ကတွာ သာသနပဋိသာသနံ ပေသေန္တိ၊ အညမညံ မာနဂဇ္ဇိတံ ဂဇ္ဇန္တိ။ ယုဒ္ဓေ ပန သတိ ကောသိနာရကာနံယေဝ ဇယော အဘဝိဿ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ

၁-သန္တိကံ အာဂတော (သျာ)   ၂-ပရိဒေဝေန (သျာ)

dhātupāsanatthaṁ[1] āgatā devatā nesaṁ pakkhā ahesuṁ. Pāḷiyaṁ pana "Bhagavā amhākaṁ gāmakkhette parinibbuto, na mayaṁ dassāma Bhagavato sarīrānaṁ bhāgan"ti ettakameva āgataṁ.

237. **Evaṁ vutte Doṇo brāhmaṇo**ti Doṇabrāhmaṇo imaṁ tesaṁ vivādaṁ sutvā "ete rājāno Bhagavato parinibbutaṭṭhāne vivādaṁ karonti, na kho panetaṁ patirūpaṁ, alaṁ iminā kalahena, vūpasamessāmi nan"ti so gantvā te saṁghe gaṇe etadavoca. Kimavoca? Unnatappadese ṭhatvā dvibhāṇavāraparimāṇaṁ doṇagajjitaṁ nāma avoca. Tattha paṭhamabhāṇavāre tāva ekapadampi te na jāniṁsu. Dutiyabhāṇavārapariyosāne "ācariyassa viya bho saddo, ācariyassa viya bho saddo"ti sabbe niravā ahesuṁ. Jambudīpatale kira kulaghare jātā yebhuyyena tassa na antevāsiko nāma natthi. Atha so te attano vacanaṁ sutvā nirave tuṇhībhūte viditvā puna etadavoca "suṇantu bhonto"ti etaṁ gāthādvayaṁ avoca.

Tattha **amhāka Buddho**ti amhākaṁ Buddho. **Ahu khantivādo**ti Buddhabhūmiṁ appatvāpi pāramiyo pūrento Khantivāditāpasakāle Dhammapālakumārakāle Chaddantahatthikāle Bhūridattanāgarājakāle Campeyyanāgarājakāle Saṅkhapālanāgarājakāle Mahākapikāle aññesu ca bahūsu jātakesu paresu kopaṁ akatvā khantimeva akāsi. Khantimeva vaṇṇayi. Kimaṅgaṁ pana etarahi iṭṭhāniṭṭhesu tādilakkhaṇaṁ patto, sabbathāpi amhākaṁ Buddho khantivādo ahosi, tassa evaṁvidhassa. **Na hi sādhuyaṁ uttamapuggalassa, sarīrabhāge siyā sampahāro**ti **na hi sādhuyan**ti na hi sādhu ayaṁ. **Sarīrabhāge**ti sarīravibhāganimittaṁ, dhātukoṭṭhāsahetūti attho. **Siyā sampahāro**ti āvudhasampahāro sādhu na siyāti vuttaṁ hoti.

Sabbeva bhonto sahitāti sabbeva bhonto sahitā hotha, mā bhijjatha. **Samaggā**ti kāyena ca vācāya ca ekasannipātā ekavacanā samaggā hotha. **Sammodamānā**ti cittenāpi aññamaññaṁ sammodamānā hotha. **Karomaṭṭhabhāge**ti Bhagavato sarīrāni aṭṭha bhāge

1. Dhātupūjanatthaṁ (Syā, Ka), dhātupālanatthaṁ (Ka)

ဓာတုပါသနတ္ထံ[၁] အာဂတာ ဒေဝတာ နေသံ ပက္ခါ အဟေသုံ။ ပါဠိယံ ပန "ဘဂဝါ အမှာကံ ဂါမက္ခေတ္တေ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ န မယံ ဒဿာမ ဘဂဝတော သရီရာနံ ဘာဂ"န္တိ ဧတ္တကမေဝ အာဂတံ။

၂၃၇။ **ဧဝံ ဝုတ္တေ ဒေါဏော ဗြာဟ္မဏော**တိ ဒေါဏဗြာဟ္မဏော ဣမံ တေသံ ဝိဝါဒံ သုတွာ "ဧတေ ရာဇာနော ဘဂဝတော ပရိနိဗ္ဗုတဋ္ဌာနေ ဝိဝါဒံ ကရောန္တိ၊ န ခေါ ပနေတံ ပတိရူပံ၊ အလံ ဣမိနာ ကလဟေန၊ ဝူပသမေဿာမိ န"န္တိ သော ဂန္တွာ တေ သံဃေ ဂဏေ ဧတဒဝေါစ။ ကိမဝေါစ? ဥန္နတပ္ပဒေသေ ဌတွာ ဒွိဘာဏဝါရပရိမာဏံ ဒေါဏဂဇ္ဇိတံ နာမ အဝေါစ။ တတ္ထ ပဌမဘာဏဝါရေ တာဝ ဧကပဒမ္ပိ တေ န ဇာနိံသု။ ဒုတိယဘာဏဝါရပရိယောသာနေ "အာစရိယဿ ဝိယ ဘော သဒ္ဒေါ, အာစရိယဿ ဝိယ ဘော သဒ္ဒေါ"တိ သဗ္ဗေ နိရဝါ အဟေသုံ။ ဇမ္ဗုဒီပတလေ ကိရ ကုလဃရေ ဇာတာ ယေဘုယျေန တဿ န အန္တေဝါသိကော နာမ နတ္ထိ။ အထ သော တေ အတ္တနော ဝစနံ သုတွာ နိရဝေ တုဏှီဘူတေ ဝိဒိတွာ ပုန ဧတဒဝေါစ "သုဏန္တု ဘောန္တော"တိ ဧတံ ဂါထာဒွယံ အဝေါစ။

တတ္ထ **အမှာက ဗုဒ္ဓေါ**တိ အမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ။ **အဟု ခန္တိဝါဒေါ**တိ ဗုဒ္ဓဘူမိံ အပ္ပတွာပိ ပါရမိယော ပူရေန္တော ခန္တိဝါဒိတာပသကာလေ ဓမ္မပါလကုမာရကာလေ ဆဒ္ဒန္တဟတ္ထိကာလေ ဘူရိဒတ္တနာဂရာဇကာလေ စမ္ပေယျနာဂရာဇကာလေ သင်္ခပါလနာဂရာဇကာလေ မဟာကပိကာလေ အညေသု စ ဗဟူသု ဇာတကေသု ပရေသု ကောပံ အကတွာ ခန္တိမေဝ အကာသိ။ ခန္တိမေဝ ဝဏ္ဏယိ။ ကိမင်္ဂံ ပန ဧတရဟိ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌေသု တာဒိလက္ခဏံ ပတ္တော၊ သဗ္ဗထာပိ အမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ ခန္တိဝါဒေါ အဟောသိ၊ တဿ ဧဝံဝိဓဿ။ **န ဟိ သာဓုယံ ဥတ္တမပုဂ္ဂလဿ၊ သရီရဘာဂေ သိယာ သမ္ပဟာရော**တိ **န ဟိ သာဓုယ**န္တိ န ဟိ သာဓု အယံ။ **သရီရဘာဂေ**တိ သရီရဝိဘာဂနိမိတ္တံ၊ ဓာတုကောဋ္ဌာသဟေတူတိ အတ္ထော။ **သိယာ သမ္ပဟာရော**တိ အာဝုဓသမ္ပဟာရော သာဓု န သိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

သဗ္ဗေဝ ဘောန္တော သဟိတာတိ သဗ္ဗေဝ ဘောန္တော သဟိတာ ဟောထ, မာ ဘိဇ္ဇထ။ **သမဂ္ဂါ**တိ ကာယေန စ ဝါစာယ စ ဧကသန္နိပါတာ ဧကဝစနာ သမဂ္ဂါ ဟောထ။ **သမ္မောဒမာနာ**တိ စိတ္တေနာပိ အညမညံ သမ္မောဒမာနာ ဟောထ။ **ကရောမဋ္ဌဘာဂေ**တိ ဘဂဝတော သရီရာနိ အဋ္ဌ ဘာဂေ

၁-ဓာတုပူဇနတ္ထံ (သျာ၊ က)၊ ဓာတုပါလနတ္ထံ (က)

karoma. **Cakkhumato**ti pañcahi cakkhūhi cakkhumato Buddhassa. Na kevalaṁ tumheyeva, bahujanopi pasanno, tesu ekopi laddhuṁ ayutto nāma natthīti bahuṁ kāraṇaṁ vatvā saññāpesi.

238. **Tesaṁ saṁghānaṁ gaṇānaṁ paṭissutvā**ti tesaṁ tesaṁ tato tato samāgatasaṁghānaṁ samāgatagaṇānaṁ paṭissuṇitvā. **Bhagavato sarīrāni aṭṭhadhā samaṁ suvibhattaṁ vibhajitvā**ti ettha ayamanukkamo—Doṇo kira tesaṁ paṭissuṇitvā suvaṇṇadoṇiṁ vivarāpesi, rājāno āgantvā doṇiyaṁyeva ṭhitā suvaṇṇavaṇṇā dhātuyo disvā "Bhagavā sabbaññu pubbe mayaṁ tumhākaṁ dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇapaṭimaṇḍitaṁ chabbaṇṇabuddharasmikhacitaṁ asīti-anubyañjanasamujjalitasobhaṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ sarīraṁ addasāma, idāni pana suvaṇṇavaṇṇāva dhātuyo avasiṭṭhā jātā, na yuttamidaṁ Bhagavā tumhākan"ti parideviṁsu.

Brāhmaṇopi tasmiṁ samaye tesaṁ pamattabhāvaṁ ñatvā dakkhiṇadāṭhaṁ gahetvā veṭhantare ṭhapesi, atha pacchā aṭṭhadhā samaṁ suvibhattaṁ vibhaji, sabbāpi dhātuyo pākatikanāḷiyā soḷasa nāḷiyo ahesuṁ, ekekanagaravāsino dve dve nāḷiyo labhiṁsu. Brāhmaṇassa pana dhātuyo vibhajantasseva Sakko Devānamindo "kena nu kho sadevakassa lokassa kaṅkhacchedanatthāya catusaccakathāya paccayabhūtā Bhagavato dakkhiṇadāṭhā gahitā"ti olokento "brāhmaṇena gahitā"ti disvā "brāhmaṇopi dāṭhāya anucchavikaṁ sakkāraṁ kātuṁ na sakkhissati, gaṇhāmi nan"ti veṭhantarato gahetvā suvaṇṇacaṅkoṭake ṭhapetvā devalokaṁ netvā Cūḷāmaṇicetiye patiṭṭhapesi.

Brāhmaṇopi dhātuyo vibhajitvā dāṭhaṁ apassanto corikāya gahitattā "kena me dāṭhā gahitā"ti pucchitumpi nāsakkhi. "Nanu tayāva dhātuyo bhājitā, kiṁ tvaṁ paṭhamaṁyeva attano dhātuyā atthibhāvaṁ na aññāsī"ti attani dosāropanaṁ sampassanto "mayhampi koṭṭhāsaṁ dethā"ti vattumpi nāsakkhi. Tato "ayampi suvaṇṇatumbo dhātugatikova, yena Tathāgatassa dhātuyo mitā, imassāhaṁ thūpaṁ karissāmī"ti cintetvā **imaṁ me bhonto tumbaṁ dadantū**ti āha.

ကရောမ။ **စက္ခုမတော**တိ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ စက္ခုမတော ဗုဒ္ဓဿ။ န ကေဝလံ တုမှေယေဝ၊ ဗဟုဇနောပိ ပသန္နော၊ တေသု ဧကောပိ လဒ္ဓုံ အယုတ္တော နာမ နတ္ထီတိ ဗဟုံ ကာရဏံ ဝတွာ သညာပေသိ။

၂၃၈။ **တေသံ သံဃာနံ ဂဏာနံ ပဋိဿုတွာ**တိ တေသံ တေသံ တတော တတော သမာဂတသံဃာနံ သမာဂတဂဏာနံ ပဋိဿုဏိတွာ။ **ဘဂဝတော သရီရာနိ အဋ္ဌဓာ သမံ သုဝိဘတ္တံ ဝိဘဇိတွာ**တိ ဧတ္ထ အယမနုက္ကမော— ဒေါဏော ကိရ တေသံ ပဋိဿုဏိတွာ သုဝဏ္ဏဒေါဏိံ ဝိဝရာပေသိ၊ ရာဇာနော အာဂန္တွာ ဒေါဏိယံယေဝ ဌိတာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ဓာတုယော ဒိသွာ "ဘဂဝါ သဗ္ဗညု ပုဗ္ဗေ မယံ တုမှာကံ ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏပဋိမဏ္ဍိတံ ဆဗ္ဗဏ္ဏဗုဒ္ဓရသ္မိခစိတံ အသီတိအနုဗျဉ္ဇနသမုဇ္ဇလိတသောဘံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သရီရံ အဒ္ဒသာမ၊ ဣဒါနိ ပန သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာဝ ဓာတုယော အဝသိဋ္ဌာ ဇာတာ၊ န ယုတ္တမိဒံ ဘဂဝါ တုမှာက"န္တိ ပရိဒေဝိံသု။

ဗြာဟ္မဏောပိ တသ္မိံ သမယေ တေသံ ပမတ္တဘာဝံ ဉတွာ ဒက္ခိဏဒါဌံ ဂဟေတွာ ဝေဌန္တရေ ဌပေသိ၊ အထ ပစ္ဆာ အဋ္ဌဓာ သမံ သုဝိဘတ္တံ ဝိဘဇိ၊ သဗ္ဗာပိ ဓာတုယော ပါကတိကနာဠိယာ သောဠသ နာဠိယော အဟေသုံ၊ ဧကေကနဂရဝါသိနော ဒွေ ဒွေ နာဠိယော လဘိံသု။ ဗြာဟ္မဏဿ ပန ဓာတုယော ဝိဘဇန္တဿေဝ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော "ကေန နု ခေါ သဒေဝကဿ လောကဿ ကင်္ခစ္ဆေဒနတ္ထာယ စတုသစ္စကထာယ ပစ္စယဘူတာ ဘဂဝတော ဒက္ခိဏဒါဌာ ဂဟိတာ"တိ ဩလောကေန္တော "ဗြာဟ္မဏေန ဂဟိတာ"တိ ဒိသွာ "ဗြာဟ္မဏောပိ ဒါဌာယ အနုစ္ဆဝိကံ သက္ကာရံ ကာတုံ န သက္ခိဿတိ၊ ဂဏှာမိ န"န္တိ ဝေဌန္တရတော ဂဟေတွာ သုဝဏ္ဏစင်္ကောဋကေ ဌပေတွာ ဒေဝလောကံ နေတွာ စူဠာမဏိစေတိယေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။

ဗြာဟ္မဏောပိ ဓာတုယော ဝိဘဇိတွာ ဒါဌံ အပဿန္တော စောရိကာယ ဂဟိတတ္တာ "ကေန မေ ဒါဌာ ဂဟိတာ"တိ ပုစ္ဆိတုမ္ပိ နာသက္ခိ။ "နနု တယာဝ ဓာတုယော ဘာဇိတာ၊ ကိံ တွံ ပဌမံယေဝ အတ္တနော ဓာတုယာ အတ္ထိဘာဝံ န အညာသီ"တိ အတ္တနိ ဒေါသာရောပနံ သမ္ပဿန္တော "မယှမ္ပိ ကောဋ္ဌာသံ ဒေထာ"တိ ဝတ္တုမ္ပိ နာသက္ခိ။ တတော "အယမ္ပိ သုဝဏ္ဏတုမ္ဗော ဓာတုဂတိကောဝ၊ ယေန တထာဂတဿ ဓာတုယော မိတာ၊ ဣမဿာဟံ ထူပံ ကရိဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ **ဣမံ မေ ဘောန္တော တုမ္ဗံ ဒဒန္တူ**တိ အာဟ။

Pippalivaniyā moriyāpi Ajātasattu-ādayo viya dūtaṁ pesetvā yuddhasajjāva nikkhamiṁsu.

Dhātuthūpapūjāvaṇṇanā

239. **Rājagahe Bhagavato sarīrānaṁ thūpañca mahañca akāsī**ti kathaṁ akāsi. Kusinārato yāva Rājagahaṁ pañcavīsati yojanāni, etthantare aṭṭha-usabhavitthataṁ samatalaṁ maggaṁ kāretvā yādisaṁ Mallarājāno makuṭabandhanassa ca santhāgārassa ca antare pūjaṁ kāresuṁ. Tādisaṁ pañcavīsatiyojanepi magge pūjaṁ kāretvā lokassa anukkaṇṭhanatthaṁ sabbattha antarāpaṇe pasāretvā suvaṇṇadoṇiyaṁ pakkhittadhātuyo sattipañjarena parikkhipāpetvā attano vijite pañcayojanasataparimaṇḍale manusse sannipātāpesi. Te dhātuyo gahetvā Kusinārato sādhukīḷitaṁ kīḷantā nikkhamitvā yattha yattha suvaṇṇavaṇṇāni pupphāni passanti, tattha tattha dhātuyo satti-antare ṭhapetvā pūjaṁ akaṁsu. Tesaṁ pupphānaṁ khīṇakāle gacchanti, rathassa dhuraṭṭhānaṁ pacchimaṭṭhāne sampatte satta divase sādhukīḷitaṁ kīḷanti. Evaṁ dhātuyo gahetvā āgacchantānaṁ satta vassāni satta māsāni satta divasāni vītivattāni.

Micchādiṭṭhikā "samaṇassa Gotamassa parinibbutakālato paṭṭhāya balakkārena sādhukīḷitāya upaddutamha, sabbe no kammantā naṭṭhā"ti ujjhāyantā manaṁ padosetvā chaḷāsītisahassamattā apāye nibbattā. Khīṇāsavā āvajjitvā "mahājano manaṁ padosetvā apāye nibbattī"ti disvā "Sakkaṁ devarājānaṁ dhātu-āharaṇūpāyaṁ kāressāmā"ti tassa santikaṁ gantvā tamatthaṁ ārocetvā "dhātu-āharaṇūpāyaṁ karohi mahārājā"ti āhaṁsu. Sakko āha "bhante puthujjano nāma Ajātasattunā samo saddho natthi, na so mama vacanaṁ karissati, apica kho māravibhiṁsakasadisaṁ vibhiṁsakaṁ dassessāmi, mahāsaddaṁ sāvessāmi, yakkhagāhakakhipitaka-arocake karissāmi, tumhe 'amanussā mahārāja kupitā dhātuyo āharāpethā'ti vadeyyātha, evaṁ so āharāpessatī"ti. Atha kho Sakko taṁ sabbaṁ akāsi.

Therāpi rājānaṁ upasaṅkamitvā "mahārāja amanussā kupitā, dhātuyo āharāpehī"ti bhaṇiṁsu. Rājā "na tāva bhante mayhaṁ

ပိပ္ပလိဝနိယာ မောရိယာပိ အဇာတသတ္တုအာဒယော ဝိယ ဒူတံ ပေသေတွာ ယုဒ္ဓသဇ္ဇာဝ နိက္ခမိံသု။

ဓာတုထူပပူဇာဝဏ္ဏနာ

၂၃၉။ **ရာဇဂဟေ ဘဂဝတော သရီရာနံ ထူပဉ္စ မဟဉ္စ အကာသီ**တိ ကထံ အကာသိ။ ကုသိနာရတော ယာဝ ရာဇဂဟံ ပဉ္စဝီသတိ ယောဇနာနိ၊ ဧတ္ထန္တရေ အဋ္ဌဥသဘဝိတ္ထတံ သမတလံ မဂ္ဂံ ကာရေတွာ ယာဒိသံ မလ္လရာဇာနော မကုဋဗန္ဓနဿ စ သန္ထာဂါရဿ စ အန္တရေ ပူဇံ ကာရေသုံ။ တာဒိသံ ပဉ္စဝီသတိယောဇနေပိ မဂ္ဂေ ပူဇံ ကာရေတွာ လောကဿ အနုက္ကဏ္ဌနတ္ထံ သဗ္ဗတ္ထ အန္တရာပဏေ ပသာရေတွာ သုဝဏ္ဏဒေါဏိယံ ပက္ခိတ္တဓာတုယော သတ္တိပဉ္ဇရေန ပရိက္ခိပါပေတွာ အတ္တနော ဝိဇိတေ ပဉ္စယောဇနသတပရိမဏ္ဍလေ မနုဿေ သန္နိပါတာပေသိ။ တေ ဓာတုယော ဂဟေတွာ ကုသိနာရတော သာဓုကီဠိတံ ကီဠန္တာ နိက္ခမိတွာ ယတ္ထ ယတ္ထ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာနိ ပုပ္ဖာနိ ပဿန္တိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဓာတုယော သတ္တိအန္တရေ ဌပေတွာ ပူဇံ အကံသု။ တေသံ ပုပ္ဖာနံ ခီဏကာလေ ဂစ္ဆန္တိ၊ ရထဿ ဓုရဋ္ဌာနံ ပစ္ဆိမဋ္ဌာနေ သမ္ပတ္တေ သတ္တ ဒိဝသေ သာဓုကီဠိတံ ကီဠန္တိ။ ဧဝံ ဓာတုယော ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆန္တာနံ သတ္တ ဝဿာနိ သတ္တ မာသာနိ သတ္တ ဒိဝသာနိ ဝီတိဝတ္တာနိ။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ "သမဏဿ ဂေါတမဿ ပရိနိဗ္ဗုတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဗလက္ကာရေန သာဓုကီဠိတာယ ဥပဒ္ဒုတမှ၊ သဗ္ဗေ နော ကမ္မန္တာ နဋ္ဌာ"တိ ဥဇ္ဈာယန္တာ မနံ ပဒေါသေတွာ ဆဠာသီတိသဟဿမတ္တာ အပါယေ နိဗ္ဗတ္တာ။ ခီဏာသဝါ အာဝဇ္ဇိတွာ "မဟာဇနော မနံ ပဒေါသေတွာ အပါယေ နိဗ္ဗတ္တီ"တိ ဒိသွာ "သက္ကံ ဒေဝရာဇာနံ ဓာတုအာဟရဏူပါယံ ကာရေဿာမာ"တိ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ "ဓာတုအာဟရဏူပါယံ ကရောဟိ မဟာရာဇာ"တိ အာဟံသု။ သက္ကော အာဟ "ဘန္တေ ပုထုဇ္ဇနော နာမ အဇာတသတ္တုနာ သမော သဒ္ဓေါ နတ္ထိ၊ န သော မမ ဝစနံ ကရိဿတိ၊ အပိစ ခေါ မာရဝိဘိံသကသဒိသံ ဝိဘိံသကံ ဒဿေဿာမိ, မဟာသဒ္ဒံ သာဝေဿာမိ, ယက္ခဂါဟကခိပိတကအရောစကေ ကရိဿာမိ၊ တုမှေ 'အမနုဿာ မဟာရာဇ ကုပိတာ ဓာတုယော အာဟရာပေထာ'တိ ဝဒေယျာထ၊ ဧဝံ သော အာဟရာပေဿတီ"တိ။ အထ ခေါ သက္ကော တံ သဗ္ဗံ အကာသိ။

ထေရာပိ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ "မဟာရာဇ အမနုဿာ ကုပိတာ၊ ဓာတုယော အာဟရာပေဟီ"တိ ဘဏိံသု။ ရာဇာ "န တာဝ ဘန္တေ မယှံ

cittaṁ tussati, evaṁ santepi āharantū"ti āha. Sattamadivase dhātuyo āhariṁsu. Evaṁ āhatā[1] dhātuyo gahetvā Rājagahe thūpañca mahañca akāsi. Itarepi attano attano balānurūpena āharitvā sakasakaṭṭhānesu thūpañca mahañca akaṁsu.

240. **Evametaṁ bhūtapubban**ti evaṁ etaṁ dhātubhājanañceva dasathūpakaraṇañca Jambudīpe bhūtapubbanti pacchā saṅgītikārakā āhaṁsu. Evaṁ patiṭṭhitesu pana thūpesu Mahākassapatthero dhātūnaṁ antarāyaṁ disvā rājānaṁ Ajātasattuṁ upasaṅkamitvā "mahārāja ekaṁ[2] dhātunidhānaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti āha. Sādhu bhante nidhānakammaṁ tāva mama hotu, sesadhātuyo pana kathaṁ āharāmīti. Na mahārāja dhātu-āharaṇaṁ tuyhaṁ bhāro, amhākaṁ bhāroti. Sādhu bhante tumhe dhātuyo āharatha, ahaṁ dhātunidhānaṁ karissāmīti. Thero tesaṁ tesaṁ rājakulānaṁ paricaraṇamattameva ṭhapetvā sesadhātuyo āhari. Rāmagāme pana dhātuyo nāgā pariggaṇhiṁsu, tāsaṁ antarāyo natthi. "Anāgate Laṅkādīpe Mahāvihāre Mahācetiyamhi nidahissantī"ti tā na āharitvā sesehi sattahi nagarehi āharitvā Rājagahassa pācīnadakkhiṇadisābhāge ṭhatvā "imasmiṁ ṭhāne yo pāsāṇo atthi, so antaradhāyatu, paṁsu suvisuddhā hotu, udakaṁ mā uṭṭhahatū"ti adhiṭṭhāsi.

Rājā taṁ ṭhānaṁ khaṇāpetvā tato uddhatapaṁsunā iṭṭhakā kāretvā asītimahāsāvakānaṁ cetiyāni kāreti. "Idha rājā kiṁ kāretī"ti pucchantānampi "mahāsāvakānaṁ cetiyānī"ti vadanti, na koci dhātunidhānabhāvaṁ jānāti. Asītihatthagambhīre pana tasmiṁ padese jāte heṭṭhā lohasanthāraṁ santharāpetvā tattha Thūpārāme cetiyagharappamāṇaṁ tambalohamayaṁ gehaṁ kārāpetvā aṭṭha aṭṭha haricandanādimaye karaṇḍe ca thūpe ca kārāpesi. Atha Bhagavato dhātuyo haricandanakaraṇḍe pakkhipitvā taṁ haricandanakaraṇḍakampi aññasmiṁ haricandanakaraṇḍake tampi aññasmiṁti evaṁ aṭṭha haricandanakaraṇḍe ekato katvā eteneva upāyena te aṭṭha karaṇḍe aṭṭhasu haricandanathūpesu, aṭṭha haricandanathūpe aṭṭhasu lohitacandanakaraṇḍesu, aṭṭha lohitacandanakaraṇḍe aṭṭhasu lohitacandanathūpesu, aṭṭha lohitacandanathūpe aṭṭhasu dantakaraṇḍesu, aṭṭha

1. Āgatā (Syā, Ka) 2. Evaṁ (Syā)

စိတ္တံ တုဿတိ၊ ဧဝံ သန္တေပိ အာဟရန္တူ”တိ အာဟ။ သတ္တမဒိဝသေ ဓာတုယော အာဟရိံသု။ ဧဝံ အာဟတာ[1] ဓာတုယော ဂဟေတွာ ရာဇဂဟေ ထူပဉ္စ မဟဉ္စ အကာသိ။ ဣတရေပိ အတ္တနော အတ္တနော ဗလာနုရူပေန အာဟရိတွာ သကသကဋ္ဌာနေသု ထူပဉ္စ မဟဉ္စ အကံသု။

၂၄၀။ **ဧဝမေတံ ဘူတပုဗ္ဗန္တိ** ဧဝံ ဧတံ ဓာတုဘာဇနဉ္စေဝ ဒသထူပကရဏဉ္စ ဇမ္ဗုဒီပေ ဘူတပုဗ္ဗန္တိ ပစ္ဆာ သင်္ဂီတိကာရကာ အာဟံသု။ ဧဝံ ပတိဋ္ဌိတေသု ပန ထူပေသု မဟာကဿပတ္ထေရော ဓာတူနံ အန္တရာယံ ဒိသွာ ရာဇာနံ အဇာတသတ္တုံ ဥပသင်္ကမိတွာ “မဟာရာဇ ဧကံ[2] ဓာတုနိဓာနံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အာဟ။ သာဓု ဘန္တေ နိဓာနကမ္မံ တာဝ မမ ဟောတု၊ သေသဓာတုယော ပန ကထံ အာဟရာမီတိ။ န မဟာရာဇ ဓာတုအာဟရဏံ တုယှံ ဘာရော၊ အမှာကံ ဘာရောတိ။ သာဓု ဘန္တေ တုမှေ ဓာတုယော အာဟရထ၊ အဟံ ဓာတုနိဓာနံ ကရိဿာမီတိ။ ထေရော တေသံ တေသံ ရာဇကုလာနံ ပရိစရဏမတ္တမေဝ ဌပေတွာ သေသဓာတုယော အာဟရိ။ ရာမဂါမေ ပန ဓာတုယော နာဂါ ပရိဂ္ဂဏှိံသု၊ တာသံ အန္တရာယော နတ္ထိ။ “အနာဂတေ လင်္ကာဒီပေ မဟာဝိဟာရေ မဟာစေတိယမှိ နိဒဟိဿန္တီ”တိ တာ န အာဟရိတွာ သေသေဟိ သတ္တဟိ နဂရေဟိ အာဟရိတွာ ရာဇဂဟဿ ပါစီနဒက္ခိဏဒိသာဘာဂေ ဌတွာ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ ယော ပါသာဏော အတ္ထိ၊ သော အန္တရဓာယတု၊ ပံသု သုဝိသုဒ္ဓါ ဟောတု၊ ဥဒကံ မာ ဥဋ္ဌဟတူ”တိ အဓိဋ္ဌာသိ။

ရာဇာ တံ ဌာနံ ခဏာပေတွာ တတော ဥဒ္ဓတပံသုနာ ဣဋ္ဌကာ ကာရေတွာ အသီတိမဟာသာဝကာနံ စေတိယာနိ ကာရေတိ။ “ဣဓ ရာဇာ ကိံ ကာရေတီ”တိ ပုစ္ဆန္တာနမ္ပိ “မဟာသာဝကာနံ စေတိယာနီ”တိ ဝဒန္တိ၊ န ကောစိ ဓာတုနိဓာနဘာဝံ ဇာနာတိ။ အသီတိဟတ္ထဂမ္ဘီရေ ပန တသ္မိံ ပဒေသေ ဇာတေ ဟေဋ္ဌာ လောဟသန္ထာရံ သန္ထရာပေတွာ တတ္ထ ထူပါရာမေ စေတိယဃရပ္ပမာဏံ တမ္ဗလောဟမယံ ဂေဟံ ကာရာပေတွာ အဋ္ဌ အဋ္ဌ ဟရိစန္ဒနာဒိမယေ ကရဏ္ဍေ စ ထူပေ စ ကာရာပေသိ။ အထ ဘဂဝတော ဓာတုယော ဟရိစန္ဒနကရဏ္ဍေ ပက္ခိပိတွာ တံ ဟရိစန္ဒနကရဏ္ဍကမ္ပိ အညသ္မိံ ဟရိစန္ဒနကရဏ္ဍကေ တမ္ပိ အညသ္မိံတိ ဧဝံ အဋ္ဌ ဟရိစန္ဒနကရဏ္ဍေ ဧကတော ကတွာ ဧတေနေဝ ဥပါယေန တေ အဋ္ဌ ကရဏ္ဍေ အဋ္ဌသု ဟရိစန္ဒနထူပေသု၊ အဋ္ဌ ဟရိစန္ဒနထူပေ အဋ္ဌသု လောဟိတစန္ဒနကရဏ္ဍေသု၊ အဋ္ဌ လောဟိတစန္ဒနကရဏ္ဍေ အဋ္ဌသု လောဟိတစန္ဒနထူပေသု၊ အဋ္ဌ လောဟိတစန္ဒနထူပေ အဋ္ဌသု ဒန္တကရဏ္ဍေသု၊ အဋ္ဌ

၁-အာဂတာ (သျာ၊ က) ၂-ဧဝံ (သျာ)

dantakaraṇḍe aṭṭhasu danta thūpesu, aṭṭha dantathūpe aṭṭhasu sabbaratanakaraṇḍesu, aṭṭha sabbaratanakaraṇḍe aṭṭhasu sabbaratanathūpesu, aṭṭha sabbaratanathūpe aṭṭhasu suvaṇṇakaraṇḍesu, aṭṭha suvaṇṇakaraṇḍe aṭṭhasu suvaṇṇathūpesu, aṭṭha suvaṇṇathūpe aṭṭhasu rajatakaraṇḍesu, aṭṭha rajatakaraṇḍe aṭṭhasu rajatathūpesu, aṭṭha rajatathūpe aṭṭhasu maṇikaraṇḍesu, aṭṭha maṇikaraṇḍe aṭṭhasu maṇithūpesu, aṭṭha maṇithūpe aṭṭhasu lohitaṅkakaraṇḍesu[1], aṭṭha lohitaṅkakaraṇḍe aṭṭhasu lohitaṅkathūpesu, aṭṭha lohitaṅkathūpe aṭṭhasu masāragallakaraṇḍesu, aṭṭha masāragallakaraṇḍe aṭṭhasu masāragallathūpesu, aṭṭha masāragallathūpe aṭṭhasu phalikakaraṇḍesu, aṭṭha phalikakaraṇḍe aṭṭhasu phalikamayathūpesu pakkhipi.

Sabbesaṁ uparimaṁ phalikacetiyaṁ Thūpārāmacetiyappamāṇaṁ ahosi, tassa upari sabbaratanamayaṁ gehaṁ kāresi, tassa upari suvaṇṇamayaṁ, tassa upari rajatamayaṁ, tassa upari tambalohamayaṁ gehaṁ[2]. Tattha sabbaratanamayaṁ vālikaṁ okiritvā jalajathalajapupphānaṁ sahassāni vippakiritvā aḍḍhachaṭṭhāni jātakasatāni asītimahāthere Suddhodanamahārājānaṁ Mahāmāyādeviṁ satta sahajāteti sabbānetāni suvaṇṇamayāneva kāresi. Pañcapañcasate suvaṇṇarajatamaye puṇṇaghaṭe ṭhapāpesi, pañca suvaṇṇaddhajasate ussāpesi. Pañcasate suvaṇṇadīpe pañcasate rajatadīpe kārāpetvā sugandhatelassa pūretvā tesu dukūlavaṭṭiyo ṭhapesi.

Athāyasmā Mahākassapo "mālā mā milāyantu, gandhā mā vinassantu, dīpā mā vijjhāyantū"ti adhiṭṭhahitvā suvaṇṇapaṭṭe akkharāni chindāpesi—

"Anāgate Piyadāso[3] nāma kumāro chattaṁ ussāpetvā Asoko dhammarājā bhavissati, so imā dhātuyo vitthārikā karissatī"ti.

Rājā sabbapasādhanehi pūjetvā ādito paṭṭhāya dvāraṁ pidahanto nikkhami, so tambalohadvāraṁ pidahitvā āviñchanarajjuyaṁ kuñcikamuddikaṁ

1. Lohitaṅgakaraṇḍesu (Syā, Ka)
2. Gehaṁ ahosi (Syā, Ka)
3. Piyadassī (Asokalekhāyaṁ)

ဒန္တကရဏ္ဍေ အဋ္ဌသု ဒန္တထူပေသု၊ အဋ္ဌ ဒန္တထူပေ အဋ္ဌသု သဗ္ဗရတနကရဏ္ဍေသု၊ အဋ္ဌ သဗ္ဗရတနကရဏ္ဍေ အဋ္ဌသု သဗ္ဗရတနထူပေသု၊ အဋ္ဌ သဗ္ဗရတနထူပေ အဋ္ဌသု သုဝဏ္ဏကရဏ္ဍေသု၊ အဋ္ဌ သုဝဏ္ဏကရဏ္ဍေ အဋ္ဌသု သုဝဏ္ဏထူပေသု၊ အဋ္ဌ သုဝဏ္ဏထူပေ အဋ္ဌသု ရဇတကရဏ္ဍေသု၊ အဋ္ဌ ရဇတကရဏ္ဍေ အဋ္ဌသု ရဇတထူပေသု၊ အဋ္ဌ ရဇတထူပေ အဋ္ဌသု မဏိကရဏ္ဍေသု၊ အဋ္ဌ မဏိကရဏ္ဍေ အဋ္ဌသု မဏိထူပေသု၊ အဋ္ဌ မဏိထူပေ အဋ္ဌသု လောဟိတင်္ကကရဏ္ဍေသု[၁]၊ အဋ္ဌ လောဟိတင်္ကကရဏ္ဍေ အဋ္ဌသု လောဟိတင်္ကထူပေသု၊ အဋ္ဌ လောဟိတင်္ကထူပေ အဋ္ဌသု မသာရဂလ္လကရဏ္ဍေသု၊ အဋ္ဌ မသာရဂလ္လကရဏ္ဍေ အဋ္ဌသု မသာရဂလ္လထူပေသု၊ အဋ္ဌ မသာရဂလ္လထူပေ အဋ္ဌသု ဖလိကကရဏ္ဍေသု၊ အဋ္ဌ ဖလိကကရဏ္ဍေ အဋ္ဌသု ဖလိကမယထူပေသု ပက္ခိပိ။

သဗ္ဗေသံ ဥပရိမံ ဖလိကစေတိယံ ထူပါရာမစေတိယပ္ပမာဏံ အဟောသိ၊ တဿ ဥပရိ သဗ္ဗရတနမယံ ဂေဟံ ကာရေသိ၊ တဿ ဥပရိ သုဝဏ္ဏမယံ၊ တဿ ဥပရိ ရဇတမယံ၊ တဿ ဥပရိ တမ္ဗလောဟမယံ ဂေဟံ[၂]။ တတ္ထ သဗ္ဗရတနမယံ ဝါလိကံ ဩကိရိတွာ ဇလဇထလဇပုပ္ဖာနံ သဟဿာနိ ဝိပ္ပကိရိတွာ အဍ္ဎဆဋ္ဌာနိ ဇာတကသတာနိ အသီတိမဟာထေရေ သုဒ္ဓောဒနမဟာရာဇာနံ မဟာမာယာဒေဝိံ သတ္တ သဟဇာတေတိ သဗ္ဗာနေတာနိ သုဝဏ္ဏမယာနေဝ ကာရေသိ။ ပဉ္စပဉ္စသတေ သုဝဏ္ဏရဇတမယေ ပုဏ္ဏဃဋေ ဌပါပေသိ၊ ပဉ္စ သုဝဏ္ဏဒ္ဓဇသတေ ဥဿာပေသိ။ ပဉ္စသတေ သုဝဏ္ဏဒီပေ ပဉ္စသတေ ရဇတဒီပေ ကာရာပေတွာ သုဂန္ဓတေလဿ ပူရေတွာ တေသု ဒုကူလဝဋ္ဋိယော ဌပေသိ။

အထာယသ္မာ မဟာကဿပေါ "မာလာ မာ မိလာယန္တု၊ ဂန္ဓာ မာ ဝိနဿန္တု၊ ဒီပါ မာ ဝိဇ္ဈာယန္တူ"တိ အဓိဋ္ဌဟိတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ အက္ခရာနိ ဆိန္ဒာပေသိ—

"အနာဂတေ ပိယဒါသော[၃] နာမ ကုမာရော ဆတ္တံ ဥဿာပေတွာ အသောကော ဓမ္မရာဇာ ဘဝိဿတိ၊ သော ဣမာ ဓာတုယော ဝိတ္ထာရိကာ ကရိဿတီ"တိ။

ရာဇာ သဗ္ဗပသာဓနေဟိ ပူဇေတွာ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ဒွါရံ ပိဒဟန္တော နိက္ခမိ၊ သော တမ္ဗလောဟဒွါရံ ပိဒဟိတွာ အာဝိဉ္ဆနရဇ္ဇုယံ ကုဉ္စိကမုဒ္ဒိကံ

၁-လောဟိတင်္ဂကရဏ္ဍေသု (သျာ၊ က)
၂-ဂေဟံ အဟောသိ (သျာ၊ က)
၃-ပိယဒဿီ (အသောကလေခါယံ)

bandhitvā tattheva mahantaṁ maṇikkhandhaṁ ṭhapetvā “anāgate daliddarājā imaṁ maṇiṁ gahetvā dhātūnaṁ sakkāraṁ karotū”ti akkharaṁ chindāpesi.

Sakko devarājā Vissakammaṁ[1] āmantetvā “tāta Ajātasattunā dhātunidhānaṁ kataṁ, ettha ārakkhaṁ paṭṭhapehī”ti pahiṇi, so āgantvā vāḷasaṅghāṭayantaṁ yojesi, kaṭṭharūpakāni tasmiṁ dhātugabbhe phalikavaṇṇakhagge gāhetvā vātasadisena vegena anupariyāyantaṁ[2] yantaṁ yojetvā ekāya eva āṇiyā bandhitvā samantato giñjakāvasathākārena silāparikkhepaṁ katvā upari ekāya pidahitvā paṁsuṁ pakkhipitvā bhūmiṁ samaṁ katvā tassa upari pāsāṇathūpaṁ patiṭṭhapesi. Evaṁ niṭṭhite dhātunidhāne yāvatāyukaṁ ṭhatvā theropi parinibbuto, rājāpi yathākammaṁ gato, tepi manussā kālaṁkatā.

Aparabhāge Piyadāso nāma kumāro chattaṁ ussāpetvā Asoko nāma dhammarājā hutvā tā dhātuyo gahetvā Jambudīpe vitthārikā akāsi. Kathaṁ? So Nigrodhasāmaṇeraṁ nissāya sāsane laddhappasādo caturāsīti vihārasahassāni kāretvā bhikkhusaṁghaṁ pucchi “bhante mayā caturāsīti vihārasahassāni kāritāni, dhātuyo kuto labhissāmī”ti. Mahārāja “dhātunidhānaṁ nāma atthī”ti suṇoma, na pana paññāyati “asukasmiṁ ṭhāne”ti. Rājā Rājagahe cetiyaṁ bhindāpetvā dhātuṁ apassanto paṭipākatikaṁ kāretvā bhikkhubhikkhuniyo upāsaka-upāsikāyoti catasso parisā gahetvā Vesāliṁ gato. Tatrāpi alabhitvā Kapilavatthuṁ. Tatrāpi alabhitvā Rāmagāmaṁ gato. Rāmagāme nāgā cetiyaṁ bhindituṁ na adaṁsu, cetiye nipatitakudālo khaṇḍākhaṇḍaṁ hoti. Evaṁ tatrāpi alabhitvā Allakappaṁ Veṭhadīpaṁ Pāvaṁ Kusināranti sabbattha cetiyāni bhinditvā dhātuṁ alabhitvāva paṭipākatikāni katvā puna Rājagahaṁ gantvā catasso parisā sannipātāpetvā “atthi kenaci sutapubbaṁ ‘asukaṭṭhāne nāma dhātunidhānan’ti” pucchi.

Tatreko vīsavassasatiko thero “asukaṭṭhāne dhātunidhānan”ti na jānāmi, mayhaṁ pana pitā mahāthero maṁ sattavassakāle mālācaṅkoṭakaṁ gāhāpetvā “ehi sāmaṇera asukagacchantare

1. Visukammaṁ (Ka) 2. Anupariyāyanti (Syā)

ဗန္ဓိတွာ တတ္ထေဝ မဟန္တံ မဏိက္ခန္ဓံ ဌပေတွာ “အနာဂတေ ဒလိဒ္ဒရာဇာ ဣမံ မဏိံ ဂဟေတွာ ဓာတူနံ သက္ကာရံ ကရောတူ”တိ အက္ခရံ ဆိန္ဒာပေသိ။

သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဝိဿကမ္မံ[၁] အာမန္တေတွာ “တာတ အဇာတသတ္တုနာ ဓာတုနိဓာနံ ကတံ၊ ဧတ္ထ အာရက္ခံ ပဋ္ဌပေဟီ”တိ ပဟိဏိ၊ သော အာဂန္တွာ ဝါဠသင်္ဃာဋယန္တံ ယောဇေသိ၊ ကဋ္ဌရူပကာနိ တသ္မိံ ဓာတုဂဗ္ဘေ ဖလိကဝဏ္ဏခဂ္ဂေ ဂါဟေတွာ ဝါတသဒိသေန ဝေဂေန အနုပရိယာယန္တံ[၂] ယန္တံ ယောဇေတွာ ဧကာယ ဧဝ အာဏိယာ ဗန္ဓိတွာ သမန္တတော ဂိဉ္ဇကာဝသထာကာရေန သိလာပရိက္ခေပံ ကတွာ ဥပရိ ဧကာယ ပိဒဟိတွာ ပံသုံ ပက္ခိပိတွာ ဘူမိံ သမံ ကတွာ တဿ ဥပရိ ပါသာဏထူပံ ပတိဋ္ဌပေသိ။ ဧဝံ နိဋ္ဌိတေ ဓာတုနိဓာနေ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ထေရောပိ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ ရာဇာပိ ယထာကမ္မံ ဂတော၊ တေပိ မနုဿာ ကာလံကတာ။

အပရဘာဂေ ပိယဒါသော နာမ ကုမာရော ဆတ္တံ ဥဿာပေတွာ အသောကော နာမ ဓမ္မရာဇာ ဟုတွာ တာ ဓာတုယော ဂဟေတွာ ဇမ္ဗုဒီပေ ဝိတ္ထာရိကာ အကာသိ။ ကထံ? သော နိဂြောဓသာမဏေရံ နိဿာယ သာသနေ လဒ္ဓပ္ပသာဒေါ စတုရာသီတိ ဝိဟာရသဟဿာနိ ကာရေတွာ ဘိက္ခုသံဃံ ပုစ္ဆိ “ဘန္တေ မယာ စတုရာသီတိ ဝိဟာရသဟဿာနိ ကာရိတာနိ၊ ဓာတုယော ကုတော လဘိဿာမီ”တိ။ မဟာရာဇ “ဓာတုနိဓာနံ နာမ အတ္ထီ”တိ သုဏောမ၊ န ပန ပညာယတိ “အသုကသ္မိံ ဌာနေ”တိ။ ရာဇာ ရာဇဂဟေ စေတိယံ ဘိန္ဒာပေတွာ ဓာတုံ အပဿန္တော ပဋိပါကတိကံ ကာရေတွာ ဘိက္ခုဘိက္ခုနိယော ဥပါသကဥပါသိကာယောတိ စတဿော ပရိသာ ဂဟေတွာ ဝေသာလိံ ဂတော။ တတြာပိ အလဘိတွာ ကပိလဝတ္ထုံ။ တတြာပိ အလဘိတွာ ရာမဂါမံ ဂတော။ ရာမဂါမေ နာဂါ စေတိယံ ဘိန္ဒိတုံ န အဒံသု၊ စေတိယေ နိပတိတကုဒါလော ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ဟောတိ။ ဧဝံ တတြာပိ အလဘိတွာ အလ္လကပ္ပံ ဝေဌဒီပံ ပါဝံ ကုသိနာရန္တိ သဗ္ဗတ္ထ စေတိယာနိ ဘိန္ဒိတွာ ဓာတုံ အလဘိတွာဝ ပဋိပါကတိကာနိ ကတွာ ပုန ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ စတဿော ပရိသာ သန္နိပါတာပေတွာ “အတ္ထိ ကေနစိ သုတပုဗ္ဗံ ‘အသုကဋ္ဌာနေ နာမ ဓာတုနိဓာန’န္တိ” ပုစ္ဆိ။

တတြေကော ဝီသဝဿသတိကော ထေရော “အသုကဋ္ဌာနေ ဓာတုနိဓာန”န္တိ န ဇာနာမိ၊ မယှံ ပန ပိတာ မဟာထေရော မံ သတ္တဝဿကာလေ မာလာစင်္ကောဋကံ ဂါဟာပေတွာ “ဧဟိ သာမဏေရ အသုကဂစ္ဆန္တရေ

၁-ဝိသုကမ္မံ (က) ၂-အနုပရိယာယန္တိ (သျာ)

pāsāṇathūpo atthi, tattha gacchāmā”ti gantvā pūjetvā “imaṁ ṭhānaṁ upadhāretuṁ vaṭṭati sāmaṇerā”ti āha. Ahaṁ ettakaṁ jānāmi mahārājāti āha. Rājā “etadeva ṭhānan”ti vatvā gacche hāretvā pāsāṇathūpañca paṁsuñca apanetvā heṭṭhā sudhābhūmiṁ addasa. Tato sudhañca iṭṭhakāyo ca hāretvā anupubbena pariveṇaṁ oruyha sattaratanavālukaṁ asihatthāni ca kaṭṭharūpakāni samparivattakāni addasa. So yakkhadāsake pakkosāpetvā balikammaṁ kāretvāpi neva antaṁ na koṭiṁ passanto devatānaṁ namassamāno “ahaṁ imā dhātuyo gahetvā caturāsītiyā vihārasahassesu nidahitvā sakkāraṁ karomi, mā me devatā antarāyaṁ karontū”ti āha.

Sakko devarājā cārikaṁ caranto taṁ disvā Vissakammaṁ āmantesi “tāta Asoko dhammarājā ‘dhātuyo nīharissāmī’ti pariveṇaṁ otiṇṇo, gantvā kaṭṭharūpakāni hārehī”ti. So pañcacūḷagāmadārakavesena gantvā rañño purato dhanuhattho ṭhatvā “harāmi mahārājā”ti āha. “Hara tātā”ti saraṁ gahetvā sandhimhiyeva vijjhi, sabbaṁ vippakiriyittha. Atha rājā āviñchane bandhaṁ kuñcikamuddikaṁ gaṇhi, maṇikkhandhaṁ passi. “Anāgate daliddarājā imaṁ maṇiṁ gahetvā dhātūnaṁ sakkāraṁ karotū”ti puna akkharāni disvā kuñjhitvā “mādisaṁ nāma rājānaṁ daliddarājāti vattuṁ ayuttan”ti punappunaṁ ghaṭetvā dvāraṁ vivarāpetvā antogetaṁ paviṭṭho.

Aṭṭhārasavassādhikānaṁ dvinnaṁ vassasatānaṁ upari āropitadīpā tatheva pajjalanti, nīluppalapupphāni taṅkhaṇaṁ āharitvā āropitāni viya, pupphasanthāro taṅkhaṇaṁ santhato viya, gandhā taṁ muhuttaṁ pisitvā ṭhapitā viya rājā suvaṇṇapaṭṭaṁ gahetvā “anāgate Piyadāso nāma kumāro chattaṁ ussāpetvā Asoko nāma dhammarājā bhavissati, so imā dhātuyo vitthārikā karissatī”ti vācetvā “diṭṭho bho ahaṁ ayyena Mahākassapattherenā”ti vatvā vāmahatthaṁ ābhujitvā dakkhiṇena hatthena apphoṭesi. So tasmiṁ ṭhāne paricaraṇadhātumattameva ṭhapetvā sesā dhātuyo gahetvā dhātugehaṁ pubbe pihitanayeneva pidahitvā sabbaṁ yathāpakatiyāva katvā upari pāsāṇacetiyaṁ patiṭṭhāpetvā caturāsītiyā vihārasahassesu

ပါသာဏထူပေါ အတ္ထိ၊ တတ္ထ ဂစ္ဆာမာ''တိ ဂန္တွာ ပူဇေတွာ “ဣမံ ဌာနံ ဥပဓာရေတုံ ဝဋ္ဋတိ သာမဏေရာ''တိ အာဟ။ အဟံ ဧတ္တကံ ဇာနာမိ မဟာရာဇာတိ အာဟ။ ရာဇာ ‘‘ဧတဒေဝ ဌာန''န္တိ ဝတွာ ဂစ္ဆေ ဟာရေတွာ ပါသာဏထူပဉ္စ ပံသုဉ္စ အပနေတွာ ဟေဋ္ဌာ သုဓာဘူမိံ အဒ္ဒသ။ တတော သုဓဉ္စ ဣဋ္ဌကာယော စ ဟာရေတွာ အနုပုဗ္ဗေန ပရိဝေဏံ ဩရုယှ သတ္တရတနဝါလုကံ အသိဟတ္ထာနိ စ ကဋ္ဌရူပကာနိ သမ္ပရိဝတ္တကာနိ အဒ္ဒသ။ သော ယက္ခဒါသကေ ပက္ကောသာပေတွာ ဗလိကမ္မံ ကာရေတွာပိ နေဝ အန္တံ န ကောဋိံ ပဿန္တော ဒေဝတာနံ နမဿမာနော “အဟံ ဣမာ ဓာတုယော ဂဟေတွာ စတုရာသီတိယာ ဝိဟာရသဟဿေသု နိဒဟိတွာ သက္ကာရံ ကရောမိ၊ မာ မေ ဒေဝတာ အန္တရာယံ ကရောန္တူ''တိ အာဟ။

သက္ကော ဒေဝရာဇာ စာရိကံ စရန္တော တံ ဒိသွာ ဝိဿကမ္မံ အာမန္တေသိ “တာတ အသောကော ဓမ္မရာဇာ ‘ဓာတုယော နီဟရိဿာမီ’တိ ပရိဝေဏံ ဩတိဏ္ဏော၊ ဂန္တွာ ကဋ္ဌရူပကာနိ ဟာရေဟီ”တိ။ သော ပဉ္စစူဠဂါမဒါရကဝေသေန ဂန္တွာ ရညော ပုရတော ဓနုဟတ္ထော ဌတွာ “ဟရာမိ မဟာရာဇာ”တိ အာဟ။ “ဟရ တာတာ”တိ သရံ ဂဟေတွာ သန္ဓိမှိယေဝ ဝိဇ္ဈိ၊ သဗ္ဗံ ဝိပ္ပကိရိယိတ္ထ။ အထ ရာဇာ အာဝိဉ္ဆနေ ဗန္ဓံ ကုဉ္စိကမုဒ္ဒိကံ ဂဏှိ၊ မဏိက္ခန္ဓံ ပဿိ။ “အနာဂတေ ဒလိဒ္ဒရာဇာ ဣမံ မဏိံ ဂဟေတွာ ဓာတူနံ သက္ကာရံ ကရောတူ”တိ ပုန အက္ခရာနိ ဒိသွာ ကုဇ္ဈိတွာ “မာဒိသံ နာမ ရာဇာနံ ဒလိဒ္ဒရာဇာတိ ဝတ္တုံ အယုတ္တ”န္တိ ပုနပ္ပုနံ ဃဋ္ဋေတွာ ဒွါရံ ဝိဝရာပေတွာ အန္တောဂေဟံ ပဝိဋ္ဌော။

အဋ္ဌာရသဝဿာဓိကာနံ ဒွိန္နံ ဝဿသတာနံ ဥပရိ အာရောပိတဒီပါ တထေဝ ပဇ္ဇလန္တိ၊ နီလုပ္ပလပုပ္ဖာနိ တင်္ခဏံ အာဟရိတွာ အာရောပိတာနိ ဝိယ, ပုပ္ဖသန္ထာရော တင်္ခဏံ သန္ထတော ဝိယ, ဂန္ဓာ တံ မုဟုတ္တံ ပိသိတွာ ဌပိတာ ဝိယ ရာဇာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋံ ဂဟေတွာ ‘‘အနာဂတေ ပိယဒါသော နာမ ကုမာရော ဆတ္တံ ဥဿာပေတွာ အသောကော နာမ ဓမ္မရာဇာ ဘဝိဿတိ၊ သော ဣမာ ဓာတုယော ဝိတ္ထာရိကာ ကရိဿတီ''တိ ဝါစေတွာ “ဒိဋ္ဌော ဘော အဟံ အယျေန မဟာကဿပတ္ထေရေနာ”တိ ဝတွာ ဝါမဟတ္ထံ အာဘုဇိတွာ ဒက္ခိဏေန ဟတ္ထေန အပ္ဖောဋေသိ။ သော တသ္မိံ ဌာနေ ပရိစရဏဓာတုမတ္တမေဝ ဌပေတွာ သေသာ ဓာတုယော ဂဟေတွာ ဓာတုဂေဟံ ပုဗ္ဗေ ပိဟိတနယေနေဝ ပိဒဟိတွာ သဗ္ဗံ ယထာပကတိယာဝ ကတွာ ဥပရိ ပါသာဏစေတိယံ ပတိဋ္ဌာပေတွာ စတုရာသီတိယာ ဝိဟာရသဟဿေသု

dhātuyo patiṭṭhāpetvā mahāthere vanditvā pucchi “dāyādomhi bhante Buddhasāsane”ti. Kissa dāyādo tvaṁ mahārāja, bāhirako tvaṁ sāsanassāti. Bhante channavutikoṭidhanaṁ vissajjetvā caturāsīti vihārasahassāni kāretvā ahaṁ na dāyādo, añño ko dāyādoti. Paccayadāyako nāma tvaṁ mahārāja, yo pana attano puttañca dhītarañca pabbājeti, ayaṁ sāsane[1] dāyādo nāmāti. So puttañca dhītarañca pabbājesi. Atha naṁ therā āhaṁsu “idāni mahārāja sāsane dāyādosī”ti.

Evametaṁ bhūtapubbanti evaṁ etaṁ atīte dhātunidhānampi Jambudīpatale bhūtapubbanti. Tatiyasaṅgītikārāpi imaṁ padaṁ ṭhapayiṁsu.

Aṭṭhadoṇaṁ cakkhumato sarīranti-ādigāthāyo pana Tambapaṇṇidīpe therehi vuttāti.

Mahāparinibbānasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Sāsanassa (Syā)

ဓာတုယော ပတိဋ္ဌာပေတွာ မဟာထေရေ ဝန္ဒိတွာ ပုစ္ဆိ “ဒါယာဒေါမှိ ဘန္တေ ဗုဒ္ဓသာသနေ”တိ။ ကိဿ ဒါယာဒေါ တွံ မဟာရာဇ, ဗာဟိရကော တွံ သာသနဿာတိ။ ဘန္တေ ဆန္နဝုတိကောဋိဓနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ စတုရာသီတိ ဝိဟာရသဟဿာနိ ကာရေတွာ အဟံ န ဒါယာဒေါ၊ အညော ကော ဒါယာဒေါတိ။ ပစ္စယဒါယကော နာမ တွံ မဟာရာဇ၊ ယော ပန အတ္တနော ပုတ္တဉ္စ ဓီတရဉ္စ ပဗ္ဗာဇေတိ၊ အယံ သာသနေ[၁] ဒါယာဒေါ နာမာတိ။ သော ပုတ္တဉ္စ ဓီတရဉ္စ ပဗ္ဗာဇေသိ။ အထ နံ ထေရာ အာဟံသု “ဣဒါနိ မဟာရာဇ သာသနေ ဒါယာဒေါသီ”တိ။

ဧဝမေတံ ဘူတပုဗ္ဗန္တိ ဧဝံ ဧတံ အတီတေ ဓာတုနိဓာနမ္ပိ ဇမ္ဗုဒီပတလေ ဘူတပုဗ္ဗန္တိ။ တတိယသင်္ဂီတိကာရာပိ ဣမံ ပဒံ ဌပယိံသု။

အဋ္ဌဒေါဏံ စက္ခုမတော သရီရန္တိအာဒိဂါထာယော ပန တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပေ ထေရေဟိ ဝုတ္တာတိ။

မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-သာသနဿ (သျာ)

4. Mahāsudassanasutta

Kusāvatīrājadhānīvaṇṇanā

241-2. **Evaṁ me sutan**ti Mahāsudassanasuttaṁ. Tatrāyaṁ apubbapadavaṇṇanā—**sabbaratanamayo**ti ettha ekā iṭṭhakā sovaṇṇamayā, ekā rūpiyamayā, ekā veḷuriyamayā, ekā phalikamayā, ekā lohitaṅkamayā, ekā masāragallamayā, ekā sabbaratanamayā, ayaṁ pākāro sabbapākārānaṁ anto ubbedhena[1] saṭṭhihattho ahosi. Eke pana therā "nagaraṁ nāma anto ṭhatvā olokentānaṁ dassanīyaṁ vaṭṭati, tasmā sabbabāhiro saṭṭhihattho, sesā anupubbanīcā"ti vadanti. Eke "bahi ṭhatvā olokentānaṁ dassanīyaṁ vaṭṭati, tasmā sabba-abbhantarimo saṭṭhihattho, sesā anupubbanīcā"ti. Eke "anto ca bahi ca ṭhatvā olokentānaṁ dassanīyaṁ vaṭṭati, tasmā majjhe pākāro saṭṭhihattho, anto ca bahi ca tayo tayo anupubbanīcā"ti.

Esikāti esikatthambho. **Tiporisaṅgā**ti ekaṁ porisaṁ majjhimapurisassa attano hatthena pañcahatthaṁ, tena tiporisaparikkhepā pannarasahatthaparimāṇāti attho. Te pana kathaṁ ṭhitāti. Nagarassa bāhirapasse ekekaṁ mahādvārabāhaṁ nissāya ekeko, ekekaṁ khuddakadvārabāhaṁ nissāya ekeko, mahādvārakhuddakadvārānaṁ antarā tayo tayoti. Tālapantīsu sabbaratanamayānaṁ tālānaṁ ekaṁ sovaṇṇamayanti pākāre vuttalakkhaṇameva veditabbaṁ, paṇṇaphalesupi eseva nayo. Tā pana tālapantiyo asītihatthā ubbedhena, vippakiṇṇavāluke samatale bhūmibhāge pākārantare ekekā hutvā ṭhitā.

Vaggūti cheko sundaro. **Rajanīyo**ti rañjetuṁ samattho. **Khamanīyo**ti divasampi suyyamāno khamateva, na bībhaccheti[2]. **Madanīyo**ti mānamadapurisamadajanano. **Pañcaṅgikassā**ti ātataṁ vitataṁ ātatavitataṁ susiraṁ ghananti imehi pañcahaṅgehi samannāgatassa. Tattha **ātataṁ** nāma cammapariyonaddhesu bherī-ādīsu ekatalaṁ tūriyaṁ. **Vitataṁ** nāma ubhayatalaṁ. **Ātatavitataṁ** nāma sabbato pariyonaddhaṁ.

1. Uccatarova (Syā, Ka)
2. Na nibbhaccheti (Syā, Ka)

၄-မဟာသုဒဿနသုတ္တ

ကုသာဝတီရာဇဓာနီဝဏ္ဏနာ

၂၄၁-၂။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ မဟာသုဒဿနသုတ္တံ။ တတြာယံ အပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ—**သဗ္ဗရတနမယော**တိ ဧတ္ထ ဧကာ ဣဋ္ဌကာ သောဝဏ္ဏမယာ၊ ဧကာ ရူပိယမယာ၊ ဧကာ ဝေဠုရိယမယာ၊ ဧကာ ဖလိကမယာ၊ ဧကာ လောဟိတင်္ကမယာ၊ ဧကာ မသာရဂလ္လမယာ၊ ဧကာ သဗ္ဗရတနမယာ၊ အယံ ပါကာရော သဗ္ဗပါကာရာနံ အန္တော ဥဗ္ဗေဓေန[၁] သဋ္ဌိဟတ္ထော အဟောသိ။ ဧကေ ပန ထေရာ "နဂရံ နာမ အန္တော ဌတွာ ဩလောကေန္တာနံ ဒဿနီယံ ဝဋ္ဋတိ၊ တသ္မာ သဗ္ဗဗာဟိရော သဋ္ဌိဟတ္ထော၊ သေသာ အနုပုဗ္ဗနီစာ"တိ ဝဒန္တိ။ ဧကေ "ဗဟိ ဌတွာ ဩလောကေန္တာနံ ဒဿနီယံ ဝဋ္ဋတိ၊ တသ္မာ သဗ္ဗအဗ္ဘန္တရိမော သဋ္ဌိဟတ္ထော၊ သေသာ အနုပုဗ္ဗနီစာ"တိ။ ဧကေ "အန္တော စ ဗဟိ စ ဌတွာ ဩလောကေန္တာနံ ဒဿနီယံ ဝဋ္ဋတိ၊ တသ္မာ မဇ္ဈေ ပါကာရော သဋ္ဌိဟတ္ထော၊ အန္တော စ ဗဟိ စ တယော တယော အနုပုဗ္ဗနီစာ"တိ။

ဧသိကာတိ ဧသိကတ္ထမ္ဘော။ **တိပေါရိသင်္ဂါ**တိ ဧကံ ပေါရိသံ မဇ္ဈိမပုရိသဿ အတ္တနော ဟတ္ထေန ပဉ္စဟတ္ထံ၊ တေန တိပေါရိသပရိက္ခေပါ ပန္နရသဟတ္ထပရိမာဏာတိ အတ္ထော။ တေ ပန ကထံ ဌိတာတိ။ နဂရဿ ဗာဟိရပဿေ ဧကေကံ မဟာဒွါရဗာဟံ နိဿာယ ဧကေကော, ဧကေကံ ခုဒ္ဒကဒွါရဗာဟံ နိဿာယ ဧကေကော, မဟာဒွါရခုဒ္ဒကဒွါရာနံ အန္တရာ တယော တယောတိ။ တာလပန္တီသု သဗ္ဗရတနမယာနံ တာလာနံ ဧကံ သောဝဏ္ဏမယန္တိ ပါကာရေ ဝုတ္တလက္ခဏမေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ပဏ္ဏဖလေသုပိ ဧသေဝ နယော။ တာ ပန တာလပန္တိယော အသီတိဟတ္ထာ ဥဗ္ဗေဓေန၊ ဝိပ္ပကိဏ္ဏဝါလုကေ သမတလေ ဘူမိဘာဂေ ပါကာရန္တရေ ဧကေကာ ဟုတွာ ဌိတာ။

ဝဂ္ဂူတိ ဆေကော သုန္ဒရော။ **ရဇနီယော**တိ ရဉ္ဇေတုံ သမတ္ထော။ **ခမနီယော**တိ ဒိဝသမ္ပိ သုယျမာနော ခမတေဝ, န ဗီဘစ္ဆေတိ[၂]။ **မဒနီယော**တိ မာနမဒပုရိသမဒဇနနော။ **ပဉ္စင်္ဂိကဿာ**တိ အာတတံ ဝိတတံ အာတတဝိတတံ သုသိရံ ဃနန္တိ ဣမေဟိ ပဉ္စဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတဿ။ တတ္ထ **အာတတံ** နာမ စမ္မပရိယောနဒ္ဓေသု ဘေရိအာဒီသု ဧကတလံ တူရိယံ။ **ဝိတတံ** နာမ ဥဘယတလံ။ **အာတတဝိတတံ** နာမ သဗ္ဗတော ပရိယောနဒ္ဓံ။

၁-ဥစ္စတရောဝ (သျာ၊ က)
၂-န နိဗ္ဘစ္ဆေတိ (သျာ၊ က)

Susiraṁ nāma vaṁsādi. **Ghanaṁ** nāma sammādi. **Suvinītassā**ti ākaḍḍhanasithilakaraṇādīhi sumucchitassa. **Suppaṭitāḷitassā**ti pamāṇe ṭhitabhāvajānanatthaṁ suṭṭhu paṭitāḷitassa. **Sukusalehi samannāhatassā**ti ye vādituṁ chekā kusalā, tehi vāditassa. **Dhuttā**ti akkhadhuttā. **Soṇḍā**ti surāsoṇḍā. Teyeva punappunaṁ pātukāmatāvasena **pipāsā**. **Paricāresunt**i hatthaṁ vā pādaṁ vā[1] cāletvā naccantā kīḷiṁsu.

Cakkaratanavaṇṇanā

243. **Sīsaṁ nhātassā**ti sīsena saddhiṁ gandhodakena nahātassa. **Uposathikassā**ti samādinna-uposathaṅgassa. **Uparipāsādavaragatassā**ti pāsādavarassa upari gatassa subhojanaṁ bhuñjitvā pāsādavarassa uparimahātale sirigabbhaṁ pavisitvā sīlāni āvajjantassa. Tadā kira rājā pātova satasahassaṁ vissajjetvā mahādānaṁ datvā soḷasahi gandhodakaghaṭehi sīsaṁ nahāyitvā katapātarāso suddhaṁ uttarāsaṅgaṁ ekaṁsaṁ karitvā uparipāsādassa sirisayane pallaṅkaṁ ābhujitvā nisinno attano dānādimayaṁ puññasamudāyaṁ āvajjanto nisīdi. Ayaṁ sabbacakkavattīnaṁ dhammatā.

Tesaṁ taṁ āvajjantānaṁyeva vuttappakārapuññakammapaccaya-utusamuṭṭhānaṁ nīlamaṇisaṅghātasadisaṁ pācīnasamuddajalatalaṁ bhindamānaṁ viya, ākāsaṁ alaṅkurumānaṁ[2] viya dibbaṁ cakkaratanaṁ pātubhavati. Taṁ Mahāsudassanassāpi tatheva pāturahosi. Tayidaṁ dibbānubhāvayuttattā dibbanti vuttaṁ. Sahassaṁ assa arānanti **sahassāraṁ.** Saha nemiyā, saha nābhiyā cāti **sanemikaṁ sanābhikaṁ.** Sabbehi ākārehi paripuṇṇanti **sabbākāraparipūraṁ.**

Tattha cakkañca taṁ ratijananaṭṭhena ratanañcāti **cakkaratanaṁ.** Yāya pana taṁ nābhiyā "sanābhikan"ti vuttaṁ, sā indanīlamayā[3] hoti, majjhe panassā sārarajatamayā panāḷi, yāya suddhasiniddhadantapantiyā hasamānā viya virocati, majjhe chiddena viya candamaṇḍalena ubhosupi bāhirantesu rajatapaṭṭena kataparikkhepā hoti. Tesu panassa

---

1. Hatthavārapādavāre (Syā)
2. Alaṅkataṁ kurumānaṁ (Syā)
3. Indanīlamaṇimayā (Syā)

သုသိရံ နာမ ဝံသာဒိ။ **ဃနံ** နာမ သမ္မာဒိ။ **သုဝိနီတဿာ**တိ အာကဍ္ဎန-သိထိလကရဏာဒီဟိ သုမုစ္ဆိတဿ။ **သုပ္ပဋိတာဠိတဿာ**တိ ပမာဏေ ဌိတ-ဘာဝဇာနနတ္ထံ သုဋ္ဌု ပဋိတာဠိတဿ။ **သုကုသလေဟိ သမန္နာဟတဿာ**တိ ယေ ဝါဒိတုံ ဆေကာ ကုသလာ၊ တေဟိ ဝါဒိတဿ။ **ဓုတ္တာ**တိ အက္ခဓုတ္တာ။ **သောဏ္ဍာ**တိ သုရာသောဏ္ဍာ။ တေယေဝ ပုနပ္ပုနံ ပါတုကာမတာဝသေန **ပိပါသာ။** **ပရိစာရေသုန္တိ** ဟတ္ထံ ဝါ ပါဒံ ဝါ[1] စာလေတွာ နစ္စန္တာ ကီဠိံသု။

စက္ကရတနဝဏ္ဏနာ

၂၄၃။ **သီသံ နှာတဿာ**တိ သီသေန သဒ္ဓိံ ဂန္ဓောဒကေန နဟာတဿ။ **ဥပေါသထိကဿာ**တိ သမာဒိန္နဥပေါသထင်္ဂဿ။ **ဥပရိပါသာဒဝရဂတဿာ**တိ ပါသာဒဝရဿ ဥပရိ ဂတဿ သုဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ ပါသာဒဝရဿ ဥပရိမဟာတလေ သိရိဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ သီလာနိ အာဝဇ္ဇန္တဿ။ တဒါ ကိရ ရာဇာ ပါတောဝ သတသဟဿံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ မဟာဒါနံ ဒတွာ သောဠသဟိ ဂန္ဓောဒကဃဋေဟိ သီသံ နဟာယိတွာ ကတပါတရာသော သုဒ္ဓံ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ဧကံသံ ကရိတွာ ဥပရိပါသာဒဿ သိရိသယနေ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသိန္နော အတ္တနော ဒါနာဒိမယံ ပုညသမုဒါယံ အာဝဇ္ဇန္တော နိသီဒိ။ အယံ သဗ္ဗစက္ကဝတ္တီနံ ဓမ္မတာ။

တေသံ တံ အာဝဇ္ဇန္တာနံယေဝ ဝုတ္တပ္ပကာရပုညကမ္မပစ္စယဥတုသမုဋ္ဌာနံ နီလမဏိသင်္ဃာတသဒိသံ ပါစီနသမုဒ္ဒဇလတလံ ဘိန္ဒမာနံ ဝိယ, အာကာသံ အလင်္ကုရုမာနံ[2] ဝိယ ဒိဗ္ဗံ စက္ကရတနံ ပါတုဘဝတိ။ တံ မဟာသုဒဿန-ဿာပိ တထေဝ ပါတုရဟောသိ။ တယိဒံ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝယုတ္တတ္တာ ဒိဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ။ သဟဿံ အဿ အရာနန္တိ **သဟဿာရံ။** သဟ နေမိယာ, သဟ နာဘိယာ စာတိ **သနေမိကံ သနာဘိကံ။** သဗ္ဗေဟိ အာကာရေဟိ ပရိပုဏ္ဏန္တိ **သဗ္ဗာ-ကာရပရိပူရံ။**

တတ္ထ စက္ကဉ္စ တံ ရတိဇနနဋ္ဌေန ရတနဉ္စာတိ **စက္ကရတနံ။** ယာယ ပန တံ နာဘိယာ "သနာဘိက"န္တိ ဝုတ္တံ၊ သာ ဣန္ဒနီလမယာ[3] ဟောတိ၊ မဇ္ဈေ ပနဿာ သာရရဇတမယာ ပနာဠိ၊ ယာယ သုဒ္ဓသိနိဒ္ဓဒန္တပန္တိယာ ဟသ-မာနာ ဝိယ ဝိရောစတိ၊ မဇ္ဈေ ဆိဒ္ဒေန ဝိယ စန္ဒမဏ္ဍလေန ဥဘောသုပိ ဗာဟိရန္တေသု ရဇတပဋ္ဋေန ကတပရိက္ခေပါ ဟောတိ။ တေသု ပနဿ

၁-ဟတ္ထဝါရပါဒဝါရေ (သျာ) ၂-အလင်္ကတံ ကုရုမာနံ (သျာ) ၃-ဣန္ဒနီလမဏိမယာ (သျာ)

nābhipanāḷiparikkhepapaṭṭesu yuttayuttaṭṭhānesu paricchedalekhā suvibhattāva hutvā paññāyanti. Ayaṁ tāva assa nābhiyā sabbākāraparipūratā.

Yehi pana taṁ “arehi sahassāran”ti vuttaṁ, te sattaratanamayā sūriyarasmiyo viya pabhāsampannā honti, tesampi ghaṭakamaṇikaparicchedalekhādīni suvibhattāneva hutvā paññāyanti. Ayamassa arānaṁ sabbākāraparipūratā.

Yāya pana taṁ nemiyā “sanemikan”ti vuttaṁ, sā bālasūriyarasmikalāpasiriṁ avahasamānā viya surattasuddhasiniddhapavāḷamayā hoti. Sandhīsu panassā sañjhārāgasassirikā[1] rattajambunadapaṭṭā vaṭṭaparicchedalekhā suvibhattā hutvā paññāyanti. Ayamassa nemiyā sabbākāraparipūratā.

Nemimaṇḍalapiṭṭhiyaṁ panassa dasannaṁ dasannaṁ arānaṁ antare dhamanavaṁso viya anto susiro chiddamaṇḍalakhacito vātagāhī pavāḷadaṇḍo hoti, yassa vāteritassa sukusalasamannāhatassa pañcaṅgikatūriyassa viya saddo vaggu ca rajanīyo ca kamanīyo[2] ca madanīyo ca hoti. Tassa kho pana pavāḷadaṇḍassa upari setacchattaṁ ubhosu passesu samosaritakusumadāmānaṁ dve pantiyoti evaṁ samosaritakusumadāmapantisatadvayaparivārasetacchattasatadhārinā pavāḷadaṇḍasatena samupasobhitanemiparikkhepassa dvinnampi nābhipanāḷīnaṁ anto dve sīhamukhāni honti, yehi tālakkhandhappamāṇā puṇṇacandakiraṇakalāpasassirīkā taruṇaravisamānarattakambalageṇḍukapariyantā ākāsagaṅgāgatisobhaṁ avahasamānā viya dve muttakalāpā olambanti. Yehi cakkaratanena saddhiṁ ākāse samparivattamānehi tīṇi cakkāni ekato parivattantāni viya khāyanti. Ayamassa sabbaso sabbākāraparipūratā.

Taṁ panetaṁ evaṁ sabbākāraparipūraṁ pakatiyā sāyamāsabhattaṁ bhuñjitvā attano attano gharadvāre paññattāsanesu nisīditvā pavattakathāsallāpesu manussesu vīthicatukkādīsu kīḷamāne dārakajane nāti-uccena nātinīcena vanasaṇḍamatthakāsannena ākāsappadesena upasobhayamānaṁ viya, rukkhasākhaggāni dvādasayojanato paṭṭhāya suyyamānena

1. Suvisuddhaghanapaṇḍararāgasassīrikā (Syā)
2. Khamanīyo (Ka)

နာဘိပနာဠိပရိက္ခေပပဋ္ဋေသု ယုတ္တာယုတ္တဋ္ဌာနေသု ပရိစ္ဆေဒလေခါ သုဝိဘတ္တာဝ ဟုတွာ ပညာယန္တိ။ အယံ တာဝ အဿ နာဘိယာ သဗ္ဗာကာရပရိပူရတာ။

ယေဟိ ပန တံ “အရေဟိ သဟဿာရ”န္တိ ဝုတ္တံ၊ တေ သတ္တရတနမယာ သူရိယရသ္မိယော ဝိယ ပဘာသမ္ပန္နာ ဟောန္တိ၊ တေသမ္ပိ ဃဋကမဏိကပရိစ္ဆေဒလေခါဒီနိ သုဝိဘတ္တာနေဝ ဟုတွာ ပညာယန္တိ။ အယမဿ အရာနံ သဗ္ဗာကာရပရိပူရတာ။

ယာယ ပန တံ နေမိယာ “သနေမိက”န္တိ ဝုတ္တံ၊ သာ ဗာလသူရိယရသ္မိကလာပသိရိံ အဝဟသမာနာ ဝိယ သုရတ္တသုဒ္ဓသိနိဒ္ဓပဝါဠမယာ ဟောတိ။ သန္ဓီသု ပနဿာ သဉ္ဈာရာဂသဿိရိကာ[၁] ရတ္တဇမ္ဗုနဒပဋ္ဋာ ဝဋ္ဋပရိစ္ဆေဒလေခါ သုဝိဘတ္တာ ဟုတွာ ပညာယန္တိ။ အယမဿ နေမိယာ သဗ္ဗာကာရပရိပူရတာ။

နေမိမဏ္ဍလပိဋ္ဌိယံ ပနဿ ဒသန္နံ ဒသန္နံ အရာနံ အန္တရေ ဓမနဝံသော ဝိယ အန္တော သုသိရော ဆိဒ္ဒမဏ္ဍလခစိတော ဝါတဂါဟီ ပဝါဠဒဏ္ဍော ဟောတိ၊ ယဿ ဝါတေရိတဿ သုကုသလသမန္နာဟတဿ ပဉ္စင်္ဂိကတူရိယဿ ဝိယ သဒ္ဒေါ ဝဂ္ဂု စ ရဇနီယော စ ကမနီယော[၂] စ မဒနီယော စ ဟောတိ။ တဿ ခေါ ပန ပဝါဠဒဏ္ဍဿ ဥပရိ သေတစ္ဆတ္တံ ဥဘောသု ပဿေသု သမောသရိတကုသုမဒါမာနံ ဒွေ ပန္တိယောတိ ဧဝံ သမောသရိတကုသုမဒါမပန္တိသတဒွယပရိဝါရသေတစ္ဆတ္တသတဓာရိနာ ပဝါဠဒဏ္ဍသတေန သမုပသောဘိတနေမိပရိက္ခေပဿ ဒွိန္နမ္ပိ နာဘိပနာဠီနံ အန္တော ဒွေ သီဟမုခါနိ ဟောန္တိ၊ ယေဟိ တာလက္ခန္ဓပ္ပမာဏာ ပုဏ္ဏစန္ဒကိရဏကလာပသဿိရီကာ တရုဏရဝိသမာနရတ္တကမ္ဗလဂေဏ္ဍုကပရိယန္တာ အာကာသဂင်္ဂါဂတိသောဘံ အဝဟသမာနာ ဝိယ ဒွေ မုတ္တကလာပါ ဩလမ္ဗန္တိ။ ယေဟိ စက္ကရတနေန သဒ္ဓိံ အာကာသေ သမ္ပရိဝတ္တမာနေဟိ တီဏိ စက္ကာနိ ဧကတော ပရိဝတ္တန္တာနိ ဝိယ ခါယန္တိ။ အယမဿ သဗ္ဗသော သဗ္ဗာကာရပရိပူရတာ။

တံ ပနေတံ ဧဝံ သဗ္ဗာကာရပရိပူရံ ပကတိယာ သာယမာသဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတွာ အတ္တနော အတ္တနော ဃရဒွါရေ ပညတ္တာသနေသု နိသီဒိတွာ ပဝတ္တကထာသလ္လာပေသု မနုဿေသု ဝီထိစတုက္ကာဒီသု ကီဠမာနေ ဒါရကဇနေ နာတိဥစ္စေန နာတိနီစေန ဝနသဏ္ဍမတ္ထကာသန္နေန အာကာသပ္ပဒေသေန ဥပသောဘယမာနံ ဝိယ, ရုက္ခသာခဂ္ဂါနိ ဒွါဒသယောဇနတော ပဋ္ဌာယ သုယျမာနေန

၁-သုဝိသုဒ္ဓဃနပဏ္ဍရရာဂသဿီရိကာ (သျာ)
၂-ခမနီယော (က)

madhurassarena sattānaṁ sotāni odhāpayamānaṁ yojanato paṭṭhāya nānappabhāsamudayasamujjalena vaṇṇena nayanāni samākaḍḍhantaṁ viya, rañño cakkavattissa puññānubhāvaṁ ugghosayantaṁ viya rājadhāniyā abhimukhaṁ āgacchati.

Athassa cakkaratanassa saddasavaneneva "kuto nu kho, kassa nu kho ayaṁ saddo"ti āvajjitahadayānaṁ puratthimadisaṁ ālokayamānānaṁ tesaṁ manussānaṁ aññataro aññataraṁ evamāha "passatha bho acchariyaṁ, ayaṁ puṇṇacando pubbe eko uggacchati, ajjeva pana attadutiyo uggato, etañhi rājahaṁsamithunamiva puṇṇacandamithunaṁ pubbāpariyena gaganatalaṁ abhilaṅghatī"ti. Tamañño āha "kiṁ kathesi samma, kuhiṁ nāma tayā dve puṇṇacandā ekato uggacchantā diṭṭhapubbā, nanu esa tapanīyaraṁsidhāro piñcharakiraṇo divākaro uggato"ti, tamañño hasitaṁ katvā evamāha "kiṁ ummattosi, nanu idāneva divākaro atthaṅgato, so kathaṁ imaṁ puṇṇacandaṁ anubandhamāno uggacchissati. Addhā panetaṁ anekaratanappabhāsamudayujjalaṁ ekassāpi puññavato vimānaṁ bhavissatī"ti. Te sabbepi apasārayantā aññe evamāhaṁsu "bho kiṁ bahuṁ vilapatha, nevāyaṁ puṇṇacando, na sūriyo, na devavimānaṁ. Na hetesaṁ evarūpā sirisampatti atthi, cakkaratanena pana etena bhavitabban"ti.

Evaṁ pavattasallāpasseva tassa janassa candamaṇḍalaṁ ohāya taṁ cakkaratanaṁ abhimukhaṁ hoti. Tato tehi "kassa nu kho idaṁ nibbattan"ti vutte bhavanti vattāro "na kassaci aññassa, nanu amhākaṁ mahārājā pūritacakkavattivatto, tassetaṁ nibbattan"ti. Atha so ca mahājano, yo ca añño passati, sabbo cakkaratanameva anugacchati. Tañcāpi cakkaratanaṁ raññoyeva atthāya attano āgatabhāvaṁ ñāpetukāmaṁ viya sattakkhattuṁ pākāramatthakeneva nagaraṁ anusaṁyāyitvā atha rañño antepuraṁ padakkhiṇaṁ katvā antepurassa ca uttarasīhapañjarasadise ṭhāne yathā gandhapupphādīhi sukhena sakkā hoti pūjetuṁ, evaṁ akkhāhataṁ viya tiṭṭhati.

Evaṁ ṭhitassa panassa vātapānachiddādīhi pavisitvā nānāvirāgaratanappabhāsamujjalaṁ antopāsādaṁ alaṅkurumānaṁ pabhāsamūhaṁ disvā dassanatthāya

နာဘိပနာဠိပရိက္ခေပပန္တေသု ယုတ္တယုတ္တဋ္ဌာနေသု ပရိစ္ဆေဒလေခါ သုဝိဘတ္တာဝ ဟုတွာ ပညာယန္တိ။ အယံ တာဝ အဿ နာဘိယာ သဗ္ဗာကာရပရိပူရတာ။

ယေဟိ ပန တံ "အရေဟိ သဟဿာရ"န္တိ ဝုတ္တံ၊ တေ သတ္တရတနမယာ သူရိယရသ္မိယော ဝိယ ပဘာသမ္ပန္နာ ဟောန္တိ၊ တေသမ္ပိ ဃဋ္ဋကမဏိက-ပရိစ္ဆေဒလေခါဒီနိ သုဝိဘတ္တာနေဝ ဟုတွာ ပညာယန္တိ။ အယမဿ အရာနံ သဗ္ဗာကာရပရိပူရတာ။

ယာယ ပန တံ နေမိယာ "သနေမိက"န္တိ ဝုတ္တံ၊ သာ ဗာလသူရိယရသ္မိ-ကလာပသိရိံ အဝဟသမာနာ ဝိယ သုရတ္တသုဒ္ဓသိနိဒ္ဓပဝါဠမယာ ဟောတိ။ သန္ဓိသု ပနဿာ သဉ္ဈာရာဂသဿိရိကာ[၁] ရတ္တဇမ္ဗုနဒပဋ္ဋာ ဝဋ္ဋပရိစ္ဆေဒ-လေခါ သုဝိဘတ္တာ ဟုတွာ ပညာယန္တိ။ အယမဿ နေမိယာ သဗ္ဗာ-ကာရပရိပူရတာ။

နေမိမဏ္ဍလပိဋ္ဌိယံ ပနဿ ဒသန္နံ ဒသန္နံ အရာနံ အန္တရေ ဓမနဝံသော ဝိယ အန္တော သုသိရော ဆိဒ္ဒမဏ္ဍလခစိတော ဝါတဂါဟီ ပဝါဠဒဏ္ဍော ဟောတိ၊ ယဿ ဝါတေရိတဿ သုကုသလသမန္နာဟတဿ ပဉ္စင်္ဂိကတူရိယဿ ဝိယ သဒ္ဒေါ ဝဂ္ဂု စ ရဇနီယော စ ကမနီယော[၂] စ မဒနီယော စ ဟောတိ။ တဿ ခေါ ပန ပဝါဠဒဏ္ဍဿ ဥပရိ သေတစ္ဆတ္တံ ဥဘောသု ပဿေသု သမော-သရိတကုသုမဒါမာနံ ဒွေ ပန္တိယောတိ ဧဝံ သမောသရိတကုသုမဒါမပန္တိသတ-ဒွယပရိဝါရသေတစ္ဆတ္တသတဓာရိနာ ပဝါဠဒဏ္ဍသတေန သမုပသောဘိတ-နေမိပရိက္ခေပဿ ဒွိန္နမ္ပိ နာဘိပနာဠီနံ အန္တော ဒွေ သီဟမုခါနိ ဟောန္တိ၊ ယေဟိ တာလက္ခန္ဓပ္ပမာဏာ ပုဏ္ဏစန္ဒကိရဏကလာပသဿိရိကာ တရုဏ-ရဝိသမာနရတ္တကမ္ဗလဂေဏ္ဍုကပရိယန္တာ အာကာသဂင်္ဂါဂတိသောဘံ အဝ-ဟသမာနာ ဝိယ ဒွေ မုတ္တကလာပါ ဩလမ္ဗန္တိ။ ယေဟိ စက္ကရတနေန သဒ္ဓိံ အာကာသေ သမ္ပရိဝတ္တမာနေဟိ တီဏိ စက္ကာနိ ဧကတော ပရိဝတ္တန္တာနိ ဝိယ ခါယန္တိ။ အယမဿ သဗ္ဗသော သဗ္ဗာကာရပရိပူရတာ။

တံ ပနေတံ ဧဝံ သဗ္ဗာကာရပရိပူရံ ပကတိယာ သာယမာသဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတွာ အတ္တနော အတ္တနော ဃရဒွါရေ ပညတ္တာသနေသု နိသီဒိတွာ ပဝတ္တကထာ-သလ္လာပေသု မနုဿေသု ဝီထိစတုက္ကာဒီသု ကီဠမာနေ ဒါရကဇနေ နာတိ-ဥစ္စေန နာတိနီစေန ဝနသဏ္ဍမတ္ထကာသန္နေန အာကာသပ္ပဒေသေန ဥပသော-ဘယမာနံ ဝိယ, ရုက္ခသာခဂ္ဂါနိ ဒွါဒသယောဇနတော ပဋ္ဌာယ သုယျမာနေန

၁-သုဝိသုဒ္ဓဃနပဏ္ဍရရာဂသဿိရိကာ (သျာ)
၂-ခမနီယော (က)

sañjātābhilāso rājā hoti. Parijanopissa piyavacanapābhatena āgantvā tamatthaṁ nivedeti. Atha rājā balavapītipāmojjaphuṭasarīro pallaṅkaṁ mocetvā uṭṭhāyāsanā sīhapañjarasamīpaṁ gantvā taṁ cakkaratanaṁ disvā "sutaṁ kho pana metan"ti-ādikaṁ cintanaṁ[1] cintayati. Mahāsudassanassāpi sabbaṁ taṁ tatheva ahosi. Tena vuttaṁ "disvā rañño Mahāsudassanassa -pa-. Assaṁ nu kho ahaṁ rājā cakkavattī"ti. Tattha **so hoti rājā cakkavattī**ti kittāvatā cakkavattī hotīti. Ekaṅguladvaṅgulamattampi cakkaratane ākāsaṁ abbhuggantvā pavatte idāni tassa pavattāpanatthaṁ yaṁ kātabbaṁ, taṁ dassento **atha kho Ānandā**ti-ādimāha.

244. Tattha **uṭṭhāyāsanā**ti nisinnāsanato uṭṭhahitvā cakkaratanasamīpaṁ āgantvā. **Suvaṇṇabhiṅkāraṁ gahetvā**ti hatthisoṇḍasadisapanāḷiṁ suvaṇṇabhiṅkāraṁ ukkhipitvā. **Anvadeva rājā Mahāsudassano saddhiṁ caturaṅginiyā senāyā**ti sabbacakkavattīnañhi udakena abbhukkiritvā "abhivijinātu bhavaṁ cakkaratanan"ti vacanasamanantarameva vehāsaṁ abbhuggantvā cakkaratanaṁ pavattati. Yassa pavattisamakālameva[2] so rājā cakkavattī nāma hoti. Pavatte pana cakkaratane taṁ anubandhamānova rājā cakkavattiyānavaraṁ āruyha vehāsaṁ abbhuggacchati. Athassa chattacāmarādihattho parijano ceva antepurajano ca tato nānākārakañcukakavacādisannāhavibhūsitena vividhābharaṇappabhāsamujjalena samussitaddhajapaṭākapaṭimaṇḍitena attano attano balakāyena saddhiṁ uparājasenāpatipabhutayopi vehāsaṁ abbhuggantvā rājānameva parivārenti.

Rājayuttā pana janasaṅgahatthaṁ nagaravīthīsu bheriyo carāpenti "tātā amhākaṁ rañño cakkaratanaṁ nibbattaṁ, attano vibhavānurūpena maṇḍitapasādhikā sannipatathā"ti. Mahājano pana pakatiyā cakkaratanasaddeneva sabbakiccāni pahāya gandhapupphādīni ādāya sannipatitova, sopi sabbo vehāsaṁ abbhuggantvā rājānameva parivāreti. Yassa yassa hi raññā saddhiṁ gantukāmatācittaṁ uppajjati, so so ākāsagatova hoti. Evaṁ dvādasayojanāyāmavitthārā parisā hoti. Tattha ekapurisopi chinnabhinnasarīro vā kiliṭṭhavattho

1. Cittaṁ (Syā) 2. Pavattasamakālameva (Ka)

သဉ္ဇာတာဘိလာသော ရာဇာ ဟောတိ။ ပရိဇနောပိဿ ပိယဝစနပါဘတေန အာဂန္တွာ တမတ္ထံ နိဝေဒေတိ။ အထ ရာဇာ ဗလဝပီတိပါမောဇ္ဇဖုဋသရီရော ပလ္လင်္ကံ မောစေတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ သီဟပဉ္ဇရသမီပံ ဂန္တွာ တံ စက္ကရတနံ ဒိသွာ "သုတံ ခေါ ပန မေတ"န္တိအာဒိကံ စိန္တနံ[1] စိန္တယတိ။ မဟာသုဒဿနဿာပိ သဗ္ဗံ တံ တထေဝ အဟောသိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဒိသွာ ရညော မဟာသုဒဿနဿ။ပ။ အဿံ နု ခေါ အဟံ ရာဇာ စက္ကဝတ္တီ"တိ။ တတ္ထ **သော ဟောတိ ရာဇာ စက္ကဝတ္တီ**တိ ကိတ္တာဝတာ စက္ကဝတ္တီ ဟောတီတိ။ ဧကင်္ဂုလဒွင်္ဂုလမတ္တမ္ပိ စက္ကရတနေ အာကာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ပဝတ္တေ ဣဒါနိ တဿ ပဝတ္တာပနတ္ထံ ယံ ကာတဗ္ဗံ၊ တံ ဒဿေန္တော **အထ ခေါ အာနန္ဒာ**တိအာဒိမာဟ။

၂၄၄။ တတ္ထ **ဥဋ္ဌာယာသနာ**တိ နိသိန္နာသနတော ဥဋ္ဌဟိတွာ စက္ကရတနသမီပံ အာဂန္တွာ။ **သုဝဏ္ဏဘိင်္ကာရံ ဂဟေတွာ**တိ ဟတ္ထိသောဏ္ဍသဒိသပနာဠိံ သုဝဏ္ဏဘိင်္ကာရံ ဥက္ခိပိတွာ။ **အန္ဝဒေဝ ရာဇာ မဟာသုဒဿနော သဒ္ဓိံ စတုရင်္ဂိနိယာ သေနာယာ**တိ သဗ္ဗစက္ကဝတ္တီနဉှိ ဥဒကေန အဗ္ဘုက္ကိရိတွာ "အဘိဝိဇိနာတု ဘဝံ စက္ကရတန"န္တိ ဝစနသမနန္တရမေဝ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ စက္ကရတနံ ပဝတ္တတိ။ ယဿ ပဝတ္တိသမကာလမေဝ[2] သော ရာဇာ စက္ကဝတ္တီ နာမ ဟောတိ။ ပဝတ္တေ ပန စက္ကရတနေ တံ အနုဗန္ဓမာနောဝ ရာဇာ စက္ကဝတ္တိယာနဝရံ အာရုယှ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆတိ။ အထဿ ဆတ္တစာမရာဒိဟတ္ထော ပရိဇနော စေဝ အန္တေပုရဇနော စ တတော နာနာကာရကဉ္စုကကဝစာဒိသန္နာဟဝိဘူသိတေန ဝိဝိဓာဘရဏပ္ပဘာသမုဇ္ဇလေန သမုဿိတဒ္ဓဇပဋာကပဋိမဏ္ဍိတေန အတ္တနော အတ္တနော ဗလကာယေန သဒ္ဓိံ ဥပရာဇသေနာပတိပဘုတယောပိ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ရာဇာနမေဝ ပရိဝါရေန္တိ။

ရာဇယုတ္တာ ပန ဇနသင်္ဂဟတ္ထံ နဂရဝီထီသု ဘေရိယော စရာပေန္တိ "တာတာ အမှာကံ ရညော စက္ကရတနံ နိဗ္ဗတ္တံ၊ အတ္တနော ဝိဘဝါနုရူပေန မဏ္ဍိတပသာဓိကာ သန္နိပတထာ"တိ။ မဟာဇနော ပန ပကတိယာ စက္ကရတနသဒ္ဒေနေဝ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ပဟာယ ဂန္ဓပုပ္ဖာဒီနိ အာဒါယ သန္နိပတိတောဝ၊ သောပိ သဗ္ဗော ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ရာဇာနမေဝ ပရိဝါရေတိ။ ယဿ ယဿ ဟိ ရညာ သဒ္ဓိံ ဂန္တုကာမတာစိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သော သော အာကာသဂတောဝ ဟောတိ။ ဧဝံ ဒွါဒသယောဇနာယာမဝိတ္ထာရာ ပရိသာ ဟောတိ။ တတ္ထ ဧကပုရိသောပိ ဆိန္နဘိန္နသရီရော ဝါ ကိလိဋ္ဌဝတ္ထော

၁-စိတ္တံ (သျာ) ၂-ပဝတ္တသမကာလမေဝ (က)

vā natthi. Suciparivāro hi rājā cakkavattī. Cakkavattiparisā nāma vijjādharapurisā viya ākāse gacchamānā indanīlamaṇitale vippakiṇṇaratanasadisā hoti. Mahāsudassanassāpi tatheva ahosi. Tena vuttaṁ "anvadeva rājā Mahāsudassano saddhiṁ caturaṅginiyā senāyā"ti.

Taṁ pana cakkaratanaṁ rukkhaggānaṁ uparūpari nāti-uccena nātinīcena gaganappadesena pavattati. Yathā rukkhānaṁ pupphaphalapallavehi atthikā, tāni sukhena gahetuṁ sakkonti. Yathā ca bhūmiyaṁ ṭhitā "esa rājā, esa uparājā, esa senāpatī"ti sallakkhetuṁ sakkonti. Ṭhānādīsu ca iriyāpathesu yo yena icchati, so teneva gacchati. Cittakammādisippapasutā cettha attano attano kiccaṁ karontāyeva gacchanti. Yatheva hi bhūmiyaṁ, tathā tesaṁ sabbakiccāni ākāseva ijjhanti. Evaṁ cakkavattiparisaṁ gahetvā taṁ cakkaratanaṁ vāmapassena Sineruṁ pahāya mahāsamuddassa uparibhāgena sattasahassayojanappamāṇaṁ[1] Pubbavidehaṁ gacchati.

Tattha yo vinibbedhena dvādasayojanāya, parikkhepato chattiṁsayojanāya parisāya sannivesakkhamo sulabhāhārūpakaraṇo chāyudakasampanno sucisamatalo ramaṇīyo bhūmibhāgo, tassa uparibhāge taṁ cakkaratanaṁ akkhāhataṁ viya tiṭṭhati. Atha tena saññāṇena so mahājano otaritvā yathāruci nahānabhojanādīni sabbakiccāni karonto vāsaṁ kappeti. Mahāsudassanassāpi sabbaṁ tatheva ahosi. Tena vuttaṁ "yasmiṁ kho panānanda padese cakkaratanaṁ patiṭṭhāti, tattha so rājā Mahāsudassano vāsaṁ upagacchi saddhiṁ caturaṅginiyā senāyā"ti.

Evaṁ vāsaṁ upagate cakkavattimhi ye tattha rājāno, te "paracakkaṁ[2] āgatan"ti sutvāpi na balakāyaṁ sannipātetvā yuddhasajjā honti. Cakkaratanassa hi uppattisamanantarameva natthi so satto nāma, yo paccatthikasaññāya taṁ rājānaṁ ārabbha āvudhaṁ ukkhipituṁ visaheyya. Ayamānubhāvo cakkaratanassa.

1. Aṭṭhayojanasahassappamāṇaṁ (Syā) 2. Pana cakkaṁ (Syā)

ဝါ နတ္ထိ။ သုစိပရိဝါရော ဟိ ရာဇာ စက္ကဝတ္တီ။ စက္ကဝတ္တိပရိသာ နာမ ဝိဇ္ဇာဓရပုရိသာ ဝိယ အာကာသေ ဂစ္ဆမာနာ ဣန္ဒနီလမဏိတလေ ဝိပ္ပကိဏ္ဏရတနသဒိသာ ဟောတိ။ မဟာသုဒဿနဿာပိ တထေဝ အဟောသိ။ တေန ဝုတ္တံ “အနွဒေဝ ရာဇာ မဟာသုဒဿနော သဒ္ဓိံ စတုရင်္ဂိနိယာ သေနာယာ”တိ။

တံ ပန စက္ကရတနံ ရုက္ခဂ္ဂါနံ ဥပရူပရိ နာတိဥစ္စေန နာတိနီစေန ဂဂနပ္ပဒေသေန ပဝတ္တတိ။ ယထာ ရုက္ခာနံ ပုပ္ဖဖလပလ္လဝေဟိ အတ္ထိကာ၊ တာနိ သုခေန ဂဟေတုံ သက္ကောန္တိ။ ယထာ စ ဘူမိယံ ဌိတာ “ဧသ ရာဇာ, ဧသ ဥပရာဇာ, ဧသ သေနာပတီ”တိ သလ္လက္ခေတုံ သက္ကောန္တိ။ ဌာနာဒီသု စ ဣရိယာပထေသု ယော ယေန ဣစ္ဆတိ၊ သော တေနေဝ ဂစ္ဆတိ။ စိတ္တကမ္မာဒိသိပ္ပပသုတာ စေတ္ထ အတ္တနော အတ္တနော ကိစ္စံ ကရောန္တာယေဝ ဂစ္ဆန္တိ။ ယထေဝ ဟိ ဘူမိယံ၊ တထာ တေသံ သဗ္ဗကိစ္စာနိ အာကာသေဝ ဣဇ္ဈန္တိ။ ဧဝံ စက္ကဝတ္တိပရိသံ ဂဟေတွာ တံ စက္ကရတနံ ဝါမပဿေန သိနေရုံ ပဟာယ မဟာသမုဒ္ဒဿ ဥပရိဘာဂေန သတ္တသဟဿယောဇနပ္ပမာဏံ[၁] ပုဗ္ဗဝိဒေဟံ ဂစ္ဆတိ။

တတ္ထ ယော ဝိနိဗ္ဗေဓေန ဒွါဒသယောဇနာယ, ပရိက္ခေပတော ဆတ္တိံသယောဇနာယ ပရိသာယ သန္နိဝေသက္ခမော သုလဘာဟာရူပကရဏော ဆာယူဒကသမ္ပန္နော သုစိသမတလော ရမဏီယော ဘူမိဘာဂေါ၊ တဿ ဥပရိဘာဂေ တံ စက္ကရတနံ အက္ခာဟတံ ဝိယ တိဋ္ဌတိ။ အထ တေန သညာဏေန သော မဟာဇနော ဩတရိတွာ ယထာရုစိ နဟာနဘောဇနာဒီနိ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကရောန္တော ဝါသံ ကပ္ပေတိ။ မဟာသုဒဿနဿာပိ သဗ္ဗံ တထေဝ အဟောသိ။ တေန ဝုတ္တံ “ယသ္မိံ ခေါ ပနာနန္ဒ ပဒေသေ စက္ကရတနံ ပတိဋ္ဌာတိ၊ တတ္ထ သော ရာဇာ မဟာသုဒဿနော ဝါသံ ဥပဂစ္ဆိ သဒ္ဓိံ စတုရင်္ဂိနိယာ သေနာယာ”တိ။

ဧဝံ ဝါသံ ဥပဂတေ စက္ကဝတ္တိမှိ ယေ တတ္ထ ရာဇာနော၊ တေ “ပရစက္ကံ[၂] အာဂတ”န္တိ သုတွာပိ န ဗလကာယံ သန္နိပါတေတွာ ယုဒ္ဓသဇ္ဇာ ဟောန္တိ။ စက္ကရတနဿ ဟိ ဥပ္ပတ္တိသမနန္တရမေဝ နတ္ထိ သော သတ္တော နာမ၊ ယော ပစ္စတ္ထိကသညာယ တံ ရာဇာနံ အာရဗ္ဘ အာဝုဓံ ဥက္ခိပိတုံ ဝိသဟေယျ။ အယမာနုဘာဝေါ စက္ကရတနဿ။

၁-အဋ္ဌယောဇနသဟဿပ္ပမာဏံ (သျာ) ၂-ပန စက္ကံ (သျာ)

Cakkānubhāvena hi tassa rañño,
Arī asesā damathaṁ upenti.
Arindamaṁ nāma narādhipassa,
Teneva taṁ vuccati tassa cakkanti.

Tasmā sabbepi te rājāno attano attano rajjasirivibhavānurūpaṁ pābhataṁ gahetvā taṁ rājānaṁ upagamma onatasirā attano moḷimaṇippabhābhisekena tassa pādapūjaṁ karontā "ehi kho mahārājā"ti-ādīhi vacanehi tassa kiṁkārapaṭisāvitaṁ āpajjanti. Mahāsudassanassāpi tatheva akaṁsu. Tena vuttaṁ "ye kho panānanda puratthimāya disāya -pa- anusāsa mahārājā"ti.

Tattha **svāgatan**ti su āgataṁ. Ekasmiñhi āgate socanti, gate nandanti. Ekasmiṁ āgate nandanti, gate socanti, tādiso tvaṁ āgamananandano gamanasocano. Tasmā tava āgamanaṁ su-āgamananti vuttaṁ hoti. Evaṁ vutte pana rājā cakkavattī nāpi "ettakaṁ nāma me anuvassaṁ baliṁ upakappethā"ti vadati, nāpi aññassa bhogaṁ acchinditvā aññassa deti. Attano pana dhammarājabhāvassa anurūpāya paññāya pāṇātipātādīni upaparikkhitvā pemanīyena mañjunā sarena "passatha tātā, pāṇātipāto nāmesa āsevito bhāvito bahulīkato nirayasaṁvattaniko hotī"ti-ādinā nayena dhammaṁ desetvā "pāṇo na hantabbo"ti-ādikaṁ ovādaṁ deti. Mahāsudassanopi tatheva akāsi, tena vuttaṁ "rājā Mahāsudassano evamāha 'pāṇo na hantabbo -pa- yathābhuttañca bhuñjathā'ti". Kiṁ pana sabbepi rañño imaṁ ovādaṁ gaṇhantīti. Buddhassāpi tāva sabbe na gaṇhanti, rañño kiṁ gaṇhissantīti. Tasmā ye paṇḍitā vibhāvino, te gaṇhanti. Sabbe pana anuyantā bhavanti. Tasmā **ye kho panānandā**ti-ādimāha.

Atha taṁ cakkaratanaṁ evaṁ Pubbavidehavāsīnaṁ ovāde dinne katapātarāse cakkavattibalena vehāsaṁ abbhuggantvā puratthimasamuddaṁ ajjhogāhati. Yathā yathā ca taṁ ajjhogāhati, tathā tathā agadagandhaṁ ghāyitvā saṁkhittaphaṇo nāgarājā viya, saṁkhitta-ūmivipphāraṁ hutvā ogacchamānaṁ mahāsamuddasalilaṁ yojanamattaṁ ogantvā antosamudde veḷuriyabhitti viya tiṭṭhati. Taṅkhaṇaññeva ca tassa rañño puññasiriṁ daṭṭhukāmāni viya mahāsamuddatale

စက္ကာနုဘာဝေန ဟိ တဿ ရညော၊
အရီ အသေသာ ဒမထံ ဥပေန္တိ။
အရိန္ဒမံ နာမ နရာဓိပဿ၊
တေနေဝ တံ ဝုစ္စတိ တဿ စက္ကန္တိ။

တသ္မာ သဗ္ဗေပိ တေ ရာဇာနော အတ္တနော အတ္တနော ရဇ္ဇသိရိဝိဘဝါနုရူပံ ပါဘတံ ဂဟေတွာ တံ ရာဇာနံ ဥပဂမ္မ ဩနတသိရာ အတ္တနော မောဠိမဏိပ္ပဘာဘိသေကေန တဿ ပါဒပူဇံ ကရောန္တာ "ဧဟိ ခေါ မဟာရာဇာ"တိအာဒီဟိ ဝစနေဟိ တဿ ကိံကာရပဋိဿာဝိတံ အာပဇ္ဇန္တိ။ မဟာသုဒဿနဿာပိ တထေဝ အကံသု။ တေန ဝုတ္တံ "ယေ ခေါ ပနာနန္ဒ ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ။ပ။ အနုသာသ မဟာရာဇာ"တိ။

တတ္ထ **သွာဂတန္တိ** သု အာဂတံ။ ဧကသ္မိဉှိ အာဂတေ သောစန္တိ၊ ဂတေ နန္ဒန္တိ။ ဧကသ္မိံ အာဂတေ နန္ဒန္တိ၊ ဂတေ သောစန္တိ၊ တာဒိသော တွံ အာဂမနနန္ဒနော ဂမနသောစနော။ တသ္မာ တဝ အာဂမနံ သုအာဂမနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ ပန ရာဇာ စက္ကဝတ္တိ နာပိ "ဧတ္တကံ နာမ မေ အနုဝဿံ ဗလိံ ဥပကပ္ပေထာ"တိ ဝဒတိ၊ နာပိ အညဿ ဘောဂံ အစ္ဆိန္ဒိတွာ အညဿ ဒေတိ။ အတ္တနော ပန ဓမ္မရာဇဘာဝဿ အနုရူပါယ ပညာယ ပါဏာတိပါတာဒီနိ ဥပပရိက္ခိတွာ ပေမနီယေန မဉ္ဇုနာ သရေန "ပဿထ တာတာ, ပါဏာတိပါတော နာမေသ အာသေဝိတော ဘာဝိတော ဗဟုလီကတော နိရယသံဝတ္တနိကော ဟောတီ"တိအာဒိနာ နယေန ဓမ္မံ ဒေသေတွာ "ပါဏော န ဟန္တဗ္ဗော"တိအာဒိကံ ဩဝါဒံ ဒေတိ။ မဟာသုဒဿနောပိ တထေဝ အကာသိ၊ တေန ဝုတ္တံ "ရာဇာ မဟာသုဒဿနော ဧဝမာဟ 'ပါဏော န ဟန္တဗ္ဗော။ပ။ ယထာဘုတ္တဉ္စ ဘုဉ္ဇထာ'တိ"။ ကိံ ပန သဗ္ဗေပိ ရညော ဣမံ ဩဝါဒံ ဂဏှန္တီတိ။ ဗုဒ္ဓဿာပိ တာဝ သဗ္ဗေ န ဂဏှန္တိ၊ ရညော ကိံ ဂဏှိဿန္တီတိ။ တသ္မာ ယေ ပဏ္ဍိတာ ဝိဘာဝိနော၊ တေ ဂဏှန္တိ။ သဗ္ဗေ ပန အနုယန္တာ ဘဝန္တိ။ တသ္မာ **ယေ ခေါ ပနာနန္ဒာ**တိအာဒိမာဟ။

အထ တံ စက္ကရတနံ ဧဝံ ပုဗ္ဗဝိဒေဟဝါသီနံ ဩဝါဒေ ဒိန္နေ ကတပါတရာသေ စက္ကဝတ္တိဗလေန ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ပုရတ္ထိမသမုဒ္ဒံ အဇ္ဈောဂါဟတိ။ ယထာ ယထာ စ တံ အဇ္ဈောဂါဟတိ၊ တထာ တထာ အဂဒဂန္ဓံ ဃာယိတွာ သံခိတ္တဖဏော နာဂရာဇာ ဝိယ, သံခိတ္တဦမိဝိပ္ဖါရံ ဟုတွာ ဩဂစ္ဆမာနံ မဟာသမုဒ္ဒသလိလံ ယောဇနမတ္တံ ဩဂန္တွာ အန္တောသမုဒ္ဒေ ဝေဠုရိယဘိတ္တိ ဝိယ တိဋ္ဌတိ။ တင်္ခဏညေဝ စ တဿ ရညော ပုညသိရိံ ဒဋ္ဌုကာမာနိ ဝိယ မဟာသမုဒ္ဒတလေ

vippakiṇṇāni nānāratanāni tato tato āgantvā taṁ padesaṁ pūrayanti. Atha sā rājaparisā taṁ nānāratanaparipūraṁ mahāsamuddatalaṁ disvā yathāruci ucchaṅgādīhi ādiyati, yathāruci ādinnaratanāya pana parisāya taṁ cakkaratanaṁ paṭinivattati. Paṭinivattamāne ca tasmiṁ parisā aggato hoti, majjhe rājā, ante cakkaratanaṁ. Tampi jalanidhijalaṁ[1] palobhiyamānamiva cakkaratanasiriyā, asahamānamiva ca tena viyogaṁ nemimaṇḍalapariyantaṁ[2] abhihanantaṁ nirantarameva upagacchati. Evaṁ rājā cakkavattī puratthimamahāsamuddapariyantaṁ Pubbavidehaṁ abhivijinitvā dakkhiṇasamuddapariyantaṁ Jambudīpaṁ vijetukāmo cakkaratanadesitena maggena dakkhiṇasamuddābhimukho gacchati. Mahāsudassanopi tatheva agamāsi. Tena vuttaṁ "atha kho Ānanda cakkaratanaṁ puratthimaṁ samuddaṁ ajjhogāhetvā paccuttaritvā dakkhiṇaṁ disaṁ pavattī"ti.

Evaṁ pavattamānassa pana tassa pavattanavidhānaṁ senāsanniveso paṭirājāgamanaṁ tesaṁ[3] anusāsanippadānaṁ dakkhiṇasamudda-ajjhogāhanaṁ samuddasalilassa ogacchamānaṁ ratanānaṁ ādānanti[4] sabbaṁ purimanayeneva veditabbaṁ.

Vijinitvā pana taṁ dasasahassayojanappamāṇaṁ Jambudīpaṁ dakkhiṇasamuddatopi paccuttaritvā sattayojanasahassappamāṇaṁ Aparagoyānaṁ vijetuṁ pubbe vuttanayeneva gantvā tampi samuddapariyantaṁ tatheva abhivijinitvā pacchimasamuddatopi uttaritvā aṭṭhayojanasahassappamāṇaṁ Uttarakuruṁ vijetuṁ tatheva gantvā tampi samuddapariyantaṁ tatheva abhivijiya uttarasamuddato paccuttarati.

Ettāvatā raññā cakkavattinā cāturantāya pathaviyā ādhipaccaṁ adhigataṁ hoti. So evaṁ vijitavijayo attano rajjasirisampattidassanatthaṁ sapariso uddhaṁ gaganatalaṁ abhilaṅghitvā suvikasitapadumakumudapuṇḍarīkavanavicitte cattāro jātassare viya pañcasatapañcasataparittadīpaparivāre cattāro mahādīpe oloketvā cakkaratanadesiteneva

1. Jalaṁ (Ka)
2. Nemimaṇḍalassa dīghantaṁ (Syā)
3. Tesaṁ tesaṁ (Syā)
4. Oggacchanaṁ nānāratanādānanti (Syā)

ဝိပ္ပကိဏ္ဏာနိ နာနာရတနာနိ တတော တတော အာဂန္တွာ တံ ပဒေသံ ပူရယန္တိ။ အထ သာ ရာဇပရိသာ တံ နာနာရတနပရိပူရံ မဟာသမုဒ္ဒတလံ ဒိသွာ ယထာရုစိ ဥစ္ဆင်္ဂါဒီဟိ အာဒိယတိ၊ ယထာရုစိ အာဒိန္နရတနာယ ပန ပရိသာယ တံ စက္ကရတနံ ပဋိနိဝတ္တတိ။ ပဋိနိဝတ္တမာနေ စ တသ္မိံ ပရိသာ အဂ္ဂတော ဟောတိ၊ မဇ္ဈေ ရာဇာ၊ အန္တေ စက္ကရတနံ။ တမ္ပိ ဇလနိဓိဇလံ[၁] ပလောဘိယမာနမိဝ စက္ကရတနသိရိယာ, အသဟမာနမိဝ စ တေန ဝိယောဂံ နေမိမဏ္ဍလပရိယန္တံ[၂] အဘိဟနန္တံ နိရန္တရမေဝ ဥပဂစ္ဆတိ။ ဧဝံ ရာဇာ စက္ကဝတ္တိ ပုရတ္ထိမမဟာသမုဒ္ဒပရိယန္တံ ပုဗ္ဗဝိဒေဟံ အဘိဝိဇိနိတွာ ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒပရိယန္တံ ဇမ္ဗုဒီပံ ဝိဇေတုကာမော စက္ကရတနဒေသိတေန မဂ္ဂေန ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒါဘိမုခေါ ဂစ္ဆတိ။ မဟာသုဒဿနောပိ တထေဝ အဂမာသိ။ တေန ဝုတ္တံ "အထ ခေါ အာနန္ဒ စက္ကရတနံ ပုရတ္ထိမံ သမုဒ္ဒံ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ ပစ္စုတ္တရိတွာ ဒက္ခိဏံ ဒိသံ ပဝတ္တီ"တိ။

ဧဝံ ပဝတ္တမာနဿ ပန တဿ ပဝတ္တနဝိဓာနံ သေနာသန္နိဝေသော ပဋိရာဇာဂမနံ တေသံ[၃] အနုသာသနိပ္ပဒါနံ ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒအဇ္ဈောဂါဟနံ သမုဒ္ဒသလိလဿ ဩဂစ္ဆမာနံ ရတနာနံ အာဒါနန္တိ[၄] သဗ္ဗံ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဝိဇိနိတွာ ပန တံ ဒသသဟဿယောဇနပ္ပမာဏံ ဇမ္ဗုဒီပံ ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒတောပိ ပစ္စုတ္တရိတွာ သတ္တယောဇနသဟဿပ္ပမာဏံ အပရဂေါယာနံ ဝိဇေတုံ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဂန္တွာ တမ္ပိ သမုဒ္ဒပရိယန္တံ တထေဝ အဘိဝိဇိနိတွာ ပစ္ဆိမသမုဒ္ဒတောပိ ဥတ္တရိတွာ အဋ္ဌယောဇနသဟဿပ္ပမာဏံ ဥတ္တရကုရုံ ဝိဇေတုံ တထေဝ ဂန္တွာ တမ္ပိ သမုဒ္ဒပရိယန္တံ တထေဝ အဘိဝိဇိယ ဥတ္တရသမုဒ္ဒတော ပစ္စုတ္တရတိ။

ဧတ္တာဝတာ ရညာ စက္ကဝတ္တိနာ စာတုရန္တာယ ပထဝိယာ အာဓိပစ္စံ အဓိဂတံ ဟောတိ။ သော ဧဝံ ဝိဇိတဝိဇယော အတ္တနော ရဇ္ဇသိရိသမ္ပတ္တိဒဿနတ္ထံ သပရိသော ဥဒ္ဓံ ဂဂနတလံ အဘိလင်္ဃိတွာ သုဝိကသိတပဒုမကုမုဒပုဏ္ဍရီကဝနဝိစိတ္တေ စတ္တာရော ဇာတဿရေ ဝိယ ပဉ္စသတပဉ္စသတပရိတ္တဒီပပရိဝါရေ စတ္တာရော မဟာဒီပေ ဩလောကေတွာ စက္ကရတနဒေသိတေနေဝ

၁-ဇလံ (က)
၂-နေမိမဏ္ဍလဿ ဒီဃန္တံ (သျာ)
၃-တေသံ တေသံ (သျာ)
၄-ဩဂ္ဂစ္ဆနံ နာနာရတနာဒါနန္တိ (သျာ)

maggena yathānukkamaṁ attano rājadhāniṁ paccāgacchati. Atha taṁ cakkaratanaṁ antepuradvāraṁ sobhayamānaṁ viya hutvā tiṭṭhati.

Evaṁ patiṭṭhite pana tasmiṁ cakkaratane rājantepure ukkāhi vā dīpikāhi vā kiñci karaṇīyaṁ na hoti, cakkaratanobhāsoyeva rattiṁ andhakāraṁ vidhamatiyeva. Ye pana andhakāratthikā honti, tesaṁ andhakārameva hoti. Mahāsudassanassāpi sabbametaṁ tatheva ahosi. Tena vuttaṁ "dakkhiṇaṁ samuddaṁ ajjhogāhetvā -pa- evarūpaṁ cakkaratanaṁ pāturahosī"ti.

Hatthiratanavaṇṇanā

246. Evaṁ pātubhūtacakkaratanasseva cakkavattino amaccā pakatimaṅgalahatthiṭṭhānaṁ samaṁ sucibhūmibhāgaṁ[1] kāretvā haricandanādīhi surabhigandhehi upalimpāpetvā heṭṭhā vicittavaṇṇasurabhikusumasamokiṇṇaṁ upari suvaṇṇatārakānaṁ antarantarā samosaritamanuññakusumadāmapaṭimaṇḍitavitānaṁ devavimānaṁ viya abhisaṅkharitvā "evarūpassa nāma deva hatthiratanassa āgamanaṁ cintethā"ti vadanti. So pubbe vuttanayeneva mahādānaṁ datvā sīlāni ca samādāya taṁ puññasampattiṁ āvajjanto nisīdi. Athassa puññānubhāvacodito chaddantakulā vā uposathakulā vā taṁ sakkāravisesaṁ anubhavitukāmo taruṇaravimaṇḍalābhirattacaraṇagīvāmukhapaṭimaṇḍitavisuddhasetasarīro sattapatiṭṭho susaṇṭhita-aṅgapaccaṅgasanniveso vikasitarattapadumacārupokkharo iddhimā yogī viya vehāsagamanasamattho manosilācuṇṇarañjitapariyanto viya rajatapabbato hatthiseṭṭho āgantvā tasmiṁ padese tiṭṭhati. So chaddantakulā āgacchanto sabbakaniṭṭho āgacchati. Uposathakulā āgacchanto sabbajeṭṭho. Pāḷiyaṁ pana uposatho nāgarājā icceva āgataṁ. Nāgarājā nāma kassaci aparibhogo, sabbakaniṭṭho āgacchatīti aṭṭhakathāsu vuttaṁ. Svāyaṁ pūritacakkavattivattānaṁ cakkavattīnaṁ vuttanayeneva cintayantānaṁ āgacchati. Mahāsudassanassa pana sayameva pakatimaṅgalahatthiṭṭhānaṁ āgantvā taṁ hatthiṁ apanetvā tattha aṭṭhāsi. Tena vuttaṁ "puna caparaṁ Ānanda -pa- nāgarājā"ti.

1. Parisuddhaṁ bhūmibhāgaṁ (Syā)

မဂ္ဂေန ယထာနုက္ကမံ အတ္တနော ရာဇဓာနိံ ပစ္စာဂစ္ဆတိ။ အထ တံ စက္ကရတနံ အန္တေပုရဒ္ဝါရံ သောဘယမာနံ ဝိယ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။

ဧဝံ ပတိဋ္ဌိတေ ပန တသ္မိံ စက္ကရတနေ ရာဇန္တေပုရေ ဥက္ကာဟိ ဝါ ဒီပိကာဟိ ဝါ ကိဉ္စိ ကရဏီယံ န ဟောတိ၊ စက္ကရတနောဘာသောယေဝ ရတ္တိံ အန္ဓကာရံ ဝိဓမတိယေဝ။ ယေ ပန အန္ဓကာရတ္ထိကာ ဟောန္တိ၊ တေသံ အန္ဓကာရမေဝ ဟောတိ။ မဟာသုဒဿနဿာပိ သဗ္ဗမေတံ တထေဝ အဟောသိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဒက္ခိဏံ သမုဒ္ဒံ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ။ပ။ ဧဝရူပံ စက္ကရတနံ ပါတုရဟောသီ”တိ။

ဟတ္ထိရတနဝဏ္ဏနာ

၂၄၆။ ဧဝံ ပါတုဘူတစက္ကရတနဿေဝ စက္ကဝတ္တိနော အမစ္စာ ပကတိမင်္ဂလဟတ္ထိဋ္ဌာနံ သမံ သုစိဘူမိဘာဂံ[၁] ကာရေတွာ ဟရိစန္ဒနာဒီဟိ သုရဘိဂန္ဓေဟိ ဥပလိမ္ပာပေတွာ ဟေဋ္ဌာ ဝိစိတ္တဝဏ္ဏသုရဘိကုသုမသမောကိဏ္ဏံ ဥပရိ သုဝဏ္ဏတာရကာနံ အန္တရန္တရာ သမောသရိတမနုညကုသုမဒါမပဋိမဏ္ဍိတဝိတာနံ ဒေဝဝိမာနံ ဝိယ အဘိသင်္ခရိတွာ “ဧဝရူပဿ နာမ ဒေဝ ဟတ္ထိရတနဿ အာဂမနံ စိန္တေထာ”တိ ဝဒန္တိ။ သော ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနေဝ မဟာဒါနံ ဒတွာ သီလာနိ စ သမာဒါယ တံ ပုညသမ္ပတ္တိံ အာဝဇ္ဇန္တော နိသီဒိ။ အထဿ ပုညာနုဘာဝစောဒိတော ဆဒ္ဒန္တကုလာ ဝါ ဥပေါသထကုလာ ဝါ တံ သက္ကာရဝိသေသံ အနုဘဝိတုကာမော တရုဏရဝိမဏ္ဍလာဘိရတ္တစရဏဂီဝါမုခပဋိမဏ္ဍိတဝိသုဒ္ဓသေတသရီရော သတ္တပတိဋ္ဌော သုသဏ္ဌိတအင်္ဂပစ္စင်္ဂသန္နိဝေသော ဝိကသိတရတ္တပဒုမစာရုပေါက္ခရော ဣဒ္ဓိမာ ယောဂီ ဝိယ ဝေဟာသဂမနသမတ္ထော မနောသိလာစုဏ္ဏရဉ္ဇိတပရိယန္တော ဝိယ ရဇတပဗ္ဗတော ဟတ္ထိသေဋ္ဌော အာဂန္တွာ တသ္မိံ ပဒေသေ တိဋ္ဌတိ။ သော ဆဒ္ဒန္တကုလာ အာဂစ္ဆန္တော သဗ္ဗကနိဋ္ဌော အာဂစ္ဆတိ။ ဥပေါသထကုလာ အာဂစ္ဆန္တော သဗ္ဗဇေဋ္ဌော။ ပါဠိယံ ပန ဥပေါသထော နာဂရာဇာ ဣစ္စေဝ အာဂတံ။ နာဂရာဇာ နာမ ကဿစိ အပရိဘောဂေါ၊ သဗ္ဗကနိဋ္ဌော အာဂစ္ဆတီတိ အဋ္ဌကထာသု ဝုတ္တံ။ သွာယံ ပူရိတစက္ကဝတ္တိဝတ္တာနံ စက္ကဝတ္တီနံ ဝုတ္တနယေနေဝ စိန္တယန္တာနံ အာဂစ္ဆတိ။ မဟာသုဒဿနဿ ပန သယမေဝ ပကတိမင်္ဂလဟတ္ထိဋ္ဌာနံ အာဂန္တွာ တံ ဟတ္ထိံ အပနေတွာ တတ္ထ အဋ္ဌာသိ။ တေန ဝုတ္တံ “ပုန စပရံ အာနန္ဒ။ပ။ နာဂရာဇာ”တိ။

၁-ပရိသုဒ္ဓံ ဘူမိဘာဂံ (သျာ)

Evaṁ pātubhūtaṁ pana taṁ hatthiratanaṁ disvā hatthigopakādayo haṭṭhatuṭṭhā vegena gantvā rañño ārocenti. Rājā turitaturito āgantvā taṁ disvā pasannacitto "bhaddakaṁ vata bho hatthiyānaṁ, sace damathaṁ upeyyā"ti cintayanto hatthaṁ pasāreti. Atha so gharadhenuvacchako viya kaṇṇe olambitvā sūratabhāvaṁ dassento rājānaṁ upasaṅkamati. Rājā taṁ ārohitukāmo hoti. Athassa parijanā adhippāyaṁ ñatvā taṁ hatthiratanaṁ suvaṇṇaddhajaṁ suvaṇṇālaṅkāraṁ hemajālapaṭicchannaṁ katvā upanenti. Rājā taṁ anisīdāpetvāva sattaratanamayāya nisseṇiyā āruyha ākāsagamananinnacitto hoti. Tassa saha cittuppādeneva so nāgarājā rājahaṁso viya indanīlamaṇippabhājālaṁ nīlagaganatalaṁ abhilaṅghati. Tato cakkacārikāya vuttanayeneva sakalarājaparisā. Iti sapariso rājā antopātarāseyeva sakalapathaviṁ anusaṁyāyitvā rājadhāniṁ paccāgacchati. Evaṁ mahiddhikaṁ cakkavattino hatthiratanaṁ hoti. Mahāsudassanassāpi tādisameva ahosi. Tena vuttaṁ "disvā rañño -pa- pāturahosī"ti.

Assaratanavaṇṇanā

247. Evaṁ pātubhūtahatthiratanassa pana cakkavattino amaccā pakatimaṅgala-assaṭṭhānaṁ sucisamatalaṁ kāretvā alaṅkaritvā ca purimanayeneva rañño tassa āgamanacintanatthaṁ ussāhaṁ janenti. So purimanayeneva katadānamānanasakkāro samādinnasīlabbato pāsādatale sukhanisinno puññasampattiṁ samanussarati. Athassa puññānubhāvacodito sindhavakulato vijjulatāvinaddhasaradakālasetavalāhakarāsisassirīko rattapādo rattatuṇḍo candappabhāpuñjasadisasuddhasiniddhaghanasaṁhatasarīro[1] kākagīvā viya indanīlamaṇi viya ca kāḷavaṇṇena sīsena samannāgatattā **kāḷasīso** suṭṭhu kappetvā ṭhapitehi viya muñjasadisehi saṇhavaṭṭa-ujugatehi kesehi samannāgatattā **muñjakeso** vehāsaṅgamo **Valāhako nāma assārājā** āgantvā tasmiṁ ṭhāne patiṭṭhāti. Mahāsudassanassa panesa hatthiratanaṁ viya āgato. Sesaṁ sabbaṁ

1. Saṅghātasarīro (Syā, Ka)

ဧဝံ ပါတုဘူတံ ပန တံ ဟတ္ထိရတနံ ဒိသွာ ဟတ္ထိဂေါပကာဒယော ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ ဝေဂေန ဂန္တွာ ရညော အာရောစေန္တိ။ ရာဇာ တုရိတတုရိတော အာဂန္တွာ တံ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တော "ဘဒ္ဒကံ ဝတ ဘော ဟတ္ထိယာနံ, သစေ ဒမထံ ဥပေယျာ"တိ စိန္တယန္တော ဟတ္ထံ ပသာရေတိ။ အထ သော ဃရဓေနုဝစ္ဆကော ဝိယ ကဏ္ဏေ ဩလမ္ဗိတွာ သူရတဘာဝံ ဒဿေန္တော ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမတိ။ ရာဇာ တံ အာရောဟိတုကာမော ဟောတိ။ အထဿ ပရိဇနာ အဓိပ္ပါယံ ဉတွာ တံ ဟတ္ထိရတနံ သုဝဏ္ဏဒ္ဓဇံ သုဝဏ္ဏာလင်္ကာရံ ဟေမဇာလပဋိစ္ဆန္နံ ကတွာ ဥပနေန္တိ။ ရာဇာ တံ အနိသီဒါပေတွာဝ သတ္တရတနမယာယ နိဿေဏိယာ အာရုယှ အာကာသဂမနနိန္နစိတ္တော ဟောတိ။ တဿ သဟ စိတ္တုပ္ပါဒေနေဝ သော နာဂရာဇာ ရာဇဟံသော ဝိယ ဣန္ဒနီလမဏိပ္ပဘာဇာလံ နီလဂဂနတလံ အဘိလင်္ဃတိ။ တတော စက္ကစာရိကာယ ဝုတ္တနယေနေဝ သကလရာဇပရိသာ။ ဣတိ သပရိသော ရာဇာ အန္တောပါတရာသေယေဝ သကလပထဝိံ အနုသံယာယိတွာ ရာဇဓာနိံ ပစ္စာဂစ္ဆတိ။ ဧဝံ မဟိဒ္ဓိကံ စက္ကဝတ္တိနော ဟတ္ထိရတနံ ဟောတိ။ မဟာသုဒဿနဿာပိ တာဒိသမေဝ အဟောသိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဒိသွာ ရညော။ပ။ ပါတုရဟောသီ"တိ။

အဿရတနဝဏ္ဏနာ

၂၄၇။ ဧဝံ ပါတုဘူတဟတ္ထိရတနဿ ပန စက္ကဝတ္တိနော အမစ္စာ ပကတိမင်္ဂလအဿဋ္ဌာနံ သုစိသမတလံ ကာရေတွာ အလင်္ကရိတွာ စ ပုရိမနယေနေဝ ရညော တဿ အာဂမနစိန္တနတ္ထံ ဥဿာဟံ ဇနေန္တိ။ သော ပုရိမနယေနေဝ ကတဒါနမာနနသက္ကာရော သမာဒိန္နသီလဗ္ဗတော ပါသာဒတလေ သုခနိသိန္နော ပုညသမ္ပတ္တိံ သမနုဿရတိ။ အထဿ ပုညာနုဘာဝစောဒိတော သိန္ဓဝကုလတော ဝိဇ္ဇုလတာဝိနဒ္ဓသရဒကာလသေတဝလာဟကရာသိဿဿိရီကော ရတ္တပါဒေါ ရတ္တတုဏ္ဍော စန္ဒပ္ပဘာပုဉ္ဇသဒိသသုဒ္ဓသိနိဒ္ဓဃနသံဟတသရီရော[၁] ကာကဂီဝါ ဝိယ ဣန္ဒနီလမဏိ ဝိယ စ ကာဠဝဏ္ဏေန သီသေန သမန္နာဂတတ္တာ **ကာဠသီသော** သုဋ္ဌု ကပ္ပေတွာ ဌပိတေဟိ ဝိယ မုဉ္ဇသဒိသေဟိ သဏှဝဋ္ဋဥဇုဂတေဟိ ကေသေဟိ သမန္နာဂတတ္တာ **မုဉ္ဇကေသော** ဝေဟာသင်္ဂမော **ဝလာဟကော နာမ အဿရာဇာ** အာဂန္တွာ တသ္မိံ ဌာနေ ပတိဋ္ဌာတိ။ မဟာသုဒဿနဿ ပနေသ ဟတ္ထိရတနံ ဝိယ အာဂတော။ သေသံ သဗ္ဗံ

၁-သင်္ဃာတသရီရော (သျာ၊ က)

hatthiratane vuttanayeneva veditabbaṁ. Evarūpaṁ assaratanaṁ sandhāya Bhagavā “puna caparan”ti-ādimāha.

Maṇiratanavaṇṇanā

248. Evaṁ pātubhūta-assaratanassa pana rañño cakkavattino catuhatthāyāmaṁ sakaṭanābhisamapariṇāhaṁ ubhosu antesu kaṇṇikapariyantato viniggatehi suparisuddhamuttākalāpehi dvīhi kañcanapadumehi alaṅkataṁ caturāsītimaṇisahassaparivāraṁ tārāgaṇaparivutassa puṇṇacandasassiriṁ pharamānaṁ viya Vepullapabbatato[1] maṇiratanaṁ āgacchati. Tassevaṁ āgatassa muttājālake ṭhapetvā veḷuparamparāya saṭṭhihatthappamāṇaṁ ākāsaṁ āropitassa rattibhāge samantā yojanappamāṇaṁ okāsaṁ ābhā pharati, yāya sabbo so okāso aruṇuggamanavelā viya sañjātāloko hoti. Tato kassakā kasikammaṁ vāṇijā āpaṇugghāṭanaṁ te te sippino taṁ taṁ kammantaṁ payojenti “divā”ti maññamānā. Mahāsudassanassāpi sabbaṁ taṁ tatheva ahosi. Tena vuttaṁ “puna caparaṁ Ānanda -pa- maṇiratanaṁ pāturahosī”ti.

Itthiratanavaṇṇanā

249. Evaṁ pātubhūtamaṇiratanassa pana cakkavattino visayasukhavisesassa visesakāraṇaṁ itthiratanaṁ pātubhavati. Maddarājakulato vā hissa aggamahesiṁ ānenti, Uttarakuruto vā puññānubhāvena sayaṁ āgacchati. Avasesā panassā sampatti “puna caparaṁ Ānanda rañño Mahāsudassanassa itthiratanaṁ pāturahosi, abhirūpā dassanīyā”ti-ādinā nayena Pāḷiyaṁyeva āgatā.

Tattha saṇṭhānapāripūriyā adhikaṁ rūpaṁ assāti **abhirūpā**. Dissamānāva cakkhūni piṇayati, tasmā aññaṁ kiccavikkhepaṁ hitvāpi daṭṭhabbāti **dassanīyā**. Dissamānāva somanassavasena cittaṁ pasādetīti **pāsādikā. Paramāyā**ti evaṁ pasādāvahattā uttamāya. **Vaṇṇapokkharatāyā**ti vaṇṇasundaratāya. **Samannāgatā**ti upetā. **Abhirūpā** vā yasmā nātidīghā nātirassā. **Dassanīyā** yasmā nātikisā nātithūlā.

1. Vipulapabbatato (Syā) Vidūrapabbatato (?)

ဟတ္ထိရတနေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဧဝရူပံ အဿရတနံ သန္ဓာယ ဘဂဝါ “ပုန စပရ”န္တိအာဒိမာဟ။

မဏိရတနဝဏ္ဏနာ

၂၄၈။ ဧဝံ ပါတုဘူတအဿရတနဿ ပန ရညော စက္ကဝတ္တိနော စတုဟတ္ထာယာမံ သကဋနာဘိသမပရိဏာဟံ ဥဘောသု အန္တေသု ကဏ္ဏိကပရိယန္တတော ဝိနိဂ္ဂတေဟိ သုပရိသုဒ္ဓမုတ္တာကလာပေဟိ ဒွီဟိ ကဉ္စနပဒုမေဟိ အလင်္ကတံ စတုရာသီတိမဏိသဟဿပရိဝါရံ တာရာဂဏပရိဝုတဿ ပုဏ္ဏစန္ဒဿသိရိံ ဖရမာနံ ဝိယ ဝေပုလ္လပဗ္ဗတတော[၁] မဏိရတနံ အာဂစ္ဆတိ။ တဿေဝံ အာဂတဿ မုတ္တာဇာလကေ ဌပေတွာ ဝေဠုပရမ္ပရာယ သဋ္ဌိဟတ္ထပ္ပမာဏံ အာကာသံ အာရောပိတဿ ရတ္တိဘာဂေ သမန္တာ ယောဇနပ္ပမာဏံ ဩကာသံ အာဘာ ဖရတိ၊ ယာယ သဗ္ဗော သော ဩကာသော အရုဏုဂ္ဂမနဝေလာ ဝိယ သဉ္ဇာတာလောကော ဟောတိ။ တတော ကဿကာ ကသိကမ္မံ ဝါဏိဇာ အာပဏုဂ္ဃာဋနံ တေ တေ သိပ္ပိနော တံ တံ ကမ္မန္တံ ပယောဇေန္တိ “ဒိဝါ”တိ မညမာနာ။ မဟာသုဒဿနဿာပိ သဗ္ဗံ တံ တထေဝ အဟောသိ။ တေန ဝုတ္တံ “ပုန စပရံ အာနန္ဒ။ပ။ မဏိရတနံ ပါတုရဟောသီ”တိ။

ဣတ္ထိရတနဝဏ္ဏနာ

၂၄၉။ ဧဝံ ပါတုဘူတမဏိရတနဿ ပန စက္ကဝတ္တိနော ဝိသယသုခဝိသေသဿ ဝိသေသကာရဏံ ဣတ္ထိရတနံ ပါတုဘဝတိ။ မဒ္ဒရာဇကုလတော ဝါ ဟိဿ အဂ္ဂမဟေသိံ အာနေန္တိ၊ ဥတ္တရကုရုတော ဝါ ပုညာနုဘာဝေန သယံ အာဂစ္ဆတိ။ အဝသေသာ ပနဿာ သမ္ပတ္တိ “ပုန စပရံ အာနန္ဒ ရညော မဟာသုဒဿနဿ ဣတ္ထိရတနံ ပါတုရဟောသိ၊ အဘိရူပါ ဒဿနီယာ”တိအာဒိနာ နယေန ပါဠိယံယေဝ အာဂတာ။

တတ္ထ သဏ္ဌာနပါရိပူရိယာ အဓိကံ ရူပံ အဿာတိ **အဘိရူပါ**။ ဒိဿမာနာဝ စက္ခူနိ ပိဏယတိ၊ တသ္မာ အညံ ကိစ္စဝိက္ခေပံ ဟိတွာပိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာတိ **ဒဿနီယာ**။ ဒိဿမာနာဝ သောမနဿဝသေန စိတ္တံ ပသာဒေတီတိ **ပါသာဒိကာ**။ **ပရမာယာ**တိ ဧဝံ ပသာဒါဝဟတ္တာ ဥတ္တမာယ။ **ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယာ**တိ ဝဏ္ဏသုန္ဒရတာယ။ **သမန္နာဂတာ**တိ ဥပေတာ။ **အဘိရူပါ** ဝါ ယသ္မာ နာတိဒီဃာ နာတိရဿာ။ **ဒဿနီယာ** ယသ္မာ နာတိကိသာ နာတိထူလာ။

၁-ဝိပုလပဗ္ဗတတော (သျာ) ဝိဒူရပဗ္ဗတတော (?)

Pāsādikā yasmā nātikāḷikā nāccodātā. **Paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgatā** yasmā abhikkantā mānusivaṇṇaṁ appattā dibbavaṇṇaṁ. Manussānañhi vaṇṇābhā bahi na niccharati. Devānaṁ pana atidūrampi niccharati.

Tassā pana dvādasahatthappamāṇaṁ padesaṁ sarīrābhā obhāseti. Nātidīghādīsu cassā paṭhamayugaḷena ārohasampatti, dutiyayugaḷena pariṇāhasampatti, tatiyayugaḷena vaṇṇasampatti vuttā. Chahi vāpi etehi kāyavipattiyā abhāvo, **atikkantā mānusivaṇṇan**ti iminā kāyasampatti vuttā. **Tūlapicuno vā kappāsapicuno** vāti sappimaṇḍe pakkhipitvā ṭhapitassa satavāravihatassa[1] tūlapicuno vā kappāsapicuno vā. **Sīte**ti rañño sītakāle. **Uṇhe**ti rañño uṇhakāle. **Candanagandho**ti niccakālameva supisitassa abhinavassa catujjātisamāyojitassa haricandanassa gandho kāyato vāyati. **Uppalagandho vāyatī**ti hasitakathitakālesu mukhato taṅkhaṇaṁ vikasitasseva nīluppalassa atisurabhigandho vāyati.

Evaṁ rūpasamphassagandhasampattiyuttāya panassā sarīrasampattiyā anurūpaṁ ācāraṁ dassetuṁ **taṁ kho panā**ti-ādi vuttaṁ. Tattha rājānaṁ disvā nisinnāsanato aggidaḍḍhā viya paṭhamameva uṭṭhātīti **pubbuṭṭhāyinī.** Tasmiṁ nisinne tassa tālavaṇṭena bījanādikiccaṁ katvā pacchā nipatati nisīdatīti **pacchānipātinī.** Kiṁ karomi te devāti vācāya kiṁ kāraṁ paṭisāvetīti **kiṁ kārapaṭissāvinī.** Rañño manāpameva carati karotīti **manāpacārinī**. Yaṁ rañño piyaṁ, tadeva vadatīti **piyavādinī.**

Idāni "svāssā ācāro bhāvavisuddhiyāva[2], na sāṭheyyanā"ti dassetuṁ **taṁ kho panā**ti-ādimāha. Tattha **no aticarī**ti na atikkamitvā cari, ṭhapetvā rājānaṁ aññaṁ purisaṁ cittenapi na patthesīti vuttaṁ hoti.

Tattha ye tassā ādimhi "abhirūpā"ti-ādayo ante "pubbuṭṭhāyinī"ti-ādayo guṇā vuttā, te pakatiguṇā eva. "Atikkantā mānusivaṇṇan"ti-ādayo pana cakkavattino puññaṁ upanissāya cakkaratanapātubhāvato paṭṭhāya purimakammānubhāvena nibbattāti veditabbā.

1. Sattadhā vihatassa (Syā)
2. Bhāva visuddhiyāva (Syā)

ပါသာဒိကာ ယသ္မာ နာတိကာဠိကာ နာစ္စောဒါတာ။ **ပရမာယ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ သမန္နာဂတာ** ယသ္မာ အဘိက္ကန္တာ မာနုသိဝဏ္ဏံ အပ္ပတ္တာ ဒိဗ္ဗဝဏ္ဏံ။ မနုဿာနဉ္ဟိ ဝဏ္ဏာဘာ ဗဟိ န နိစ္ဆရတိ။ ဒေဝါနံ ပန အတိဒူရမ္ပိ နိစ္ဆရတိ။

တဿာ ပန ဒွါဒသဟတ္ထပ္ပမာဏံ ပဒေသံ သရီရာဘာ ဩဘာသေတိ။ နာတိဒီဃာဒီသု စဿာ ပဌမယုဂဠေန အာရောဟသမ္ပတ္တိ၊ ဒုတိယယုဂဠေန ပရိဏာဟသမ္ပတ္တိ၊ တတိယယုဂဠေန ဝဏ္ဏသမ္ပတ္တိ ဝုတ္တာ။ ဆဟိ ဝါပိ ဧတေဟိ ကာယဝိပတ္တိယာ အဘာဝေါ, **အတိက္ကန္တာ မာနုသိဝဏ္ဏ**န္တိ ဣမိနာ ကာယသမ္ပတ္တိ ဝုတ္တာ။ **တူလပိစုနော ဝါ ကပ္ပါသပိစုနော** ဝါတိ သပ္ပိမဏ္ဍေ ပက္ခိပိတွာ ဌပိတဿ သတဝါရဝိဟတဿ[1] တူလပိစုနော ဝါ ကပ္ပါသပိစုနော ဝါ။ **သီတေ**တိ ရညော သီတကာလေ။ **ဥဏှေ**တိ ရညော ဥဏှကာလေ။ **စန္ဒနဂန္ဓော**တိ နိစ္စကာလမေဝ သုပိသိတဿ အဘိနဝဿ စတုဇ္ဇာတိသမာယောဇိတဿ ဟရိစန္ဒနဿ ဂန္ဓော ကာယတော ဝါယတိ။ **ဥပ္ပလဂန္ဓော ဝါယတီ**တိ ဟသိတကထိတကာလေသု မုခတော တင်္ခဏံ ဝိကသိတဿေဝ နီလုပ္ပလဿ အတိသုရဘိဂန္ဓော ဝါယတိ။

ဧဝံ ရူပသမ္ဖဿဂန္ဓသမ္ပတ္တိယုတ္တာယ ပနဿာ သရီရသမ္ပတ္တိယာ အနုရူပံ အာစာရံ ဒဿေတုံ **တံ ခေါ ပနာ**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ ရာဇာနံ ဒိသွာ နိသိန္နာသနတော အဂ္ဂိဒဍ္ဎာ ဝိယ ပဌမမေဝ ဥဋ္ဌာတီတိ **ပုဗ္ဗုဋ္ဌာယိနီ**။ တသ္မိံ နိသိန္နေ တဿ တာလဝဏ္ဋေန ဗီဇနာဒိကိစ္စံ ကတွာ ပစ္ဆာ နိပတတိ နိသီဒတီတိ **ပစ္ဆာနိပါတိနီ**။ ကိံ ကရောမိ တေ ဒေဝါတိ ဝါစာယ ကိံကာရံ ပဋိသာဝေတီတိ **ကိံကာရပဋိဿာဝိနီ**။ ရညော မနာပမေဝ စရတိ ကရောတီတိ **မနာပစာရိနီ**။ ယံ ရညော ပိယံ၊ တဒေဝ ဝဒတီတိ **ပိယဝါဒိနီ**။

ဣဒါနိ "သွာဿာ အာစာရော ဘာဝဝိသုဒ္ဓိယာဝ[2], န သာဌေယျနာ"တိ ဒဿေတုံ **တံ ခေါ ပနာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **နော အတိစရီ**တိ န အတိက္ကမိတွာ စရိ၊ ဌပေတွာ ရာဇာနံ အညံ ပုရိသံ စိတ္တေနပိ န ပတ္ထေသီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

တတ္ထ ယေ တဿာ အာဒိမှိ "အဘိရူပါ"တိအာဒယော အန္တေ "ပုဗ္ဗုဋ္ဌာယိနီ"တိအာဒယော ဂုဏာ ဝုတ္တာ၊ တေ ပကတိဂုဏာ ဧဝ။ "အတိက္ကန္တာ မာနုသိဝဏ္ဏ"န္တိအာဒယော ပန စက္ကဝတ္တိနော ပုညံ ဥပနိဿာယ စက္ကရတနပါတုဘာဝတော ပဋ္ဌာယ ပုရိမကမ္မာနုဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁-သတ္တဓာ ဝိဟတဿ (သျာ)
၂-ဘာဝ ဝိသုဒ္ဓိယာဝ (သျာ)

Abhirūpatādikāpi vā cakkaratanapātubhāvato paṭṭhāya sabbākāraparipūrā jātā. Tenāha “evarūpaṁ itthiratanaṁ pāturahosī”ti.

Gahapatiratanavaṇṇanā

250. Evaṁ pātubhūta-itthiratanassa pana rañño cakkavattino dhanakaraṇīyānaṁ kiccānaṁ yathāsukhaṁ pavattanatthaṁ gahapatiratanaṁ pātubhavati. So pakatiyāva mahābhogo, mahābhogakule jāto. Rañño dhanarāsivaḍḍhako seṭṭhigahapati hoti. Cakkaratanānubhāvasahitaṁ panassa kammavipākajaṁ dibbacakkhu pātubhavati, yena antopathaviyampi yojanabbhantare nidhiṁ passati, so taṁ sampattiṁ disvā tuṭṭhamānaso gantvā rājānaṁ dhanena pavāretvā sabbāni dhanakaraṇīyāni sampādeti. Mahāsudassanassāpi tatheva sampādesi. Tena vuttaṁ “puna caparaṁ Ānanda -pa- evarūpaṁ gahapatiratanaṁ pāturahosī”ti.

Pariṇāyakaratanavaṇṇanā

251. Evaṁ pātubhūtagahapatiratanassa pana rañño cakkavattissa sabbakiccasaṁvidhānasamatthaṁ pariṇāyakaratanaṁ pātubhavati. So rañño jeṭṭhaputtova hoti. Pakatiyā eva so paṇḍito byatto medhāvī vibhāvī. Rañño puññānubhāvaṁ nissāya panassa attano kammānubhāvena paracittañāṇaṁ uppajjati. Yena dvādasayojanāya rājaparisāya cittācāraṁ ña tvā rañño hite ca ahite ca vavatthapetuṁ samatto hoti, sopi taṁ attano ānubhāvaṁ disvā tuṭṭhahadayo rājānaṁ sabbakiccānusāsanena pavāreti. Mahāsudassanampi tatheva pavāresi. Tena vuttaṁ “puna caparaṁ -pa- pariṇāyakaratanaṁ pāturahosī”ti.

Tattha **ṭhapetabbaṁ ṭhapetun**ti tasmiṁ tasmiṁ ṭhānantare ṭhapetabbaṁ ṭhapetuṁ.

Catu-iddhisamannāgatavaṇṇanā

252. **Samavepa, kiniyā**ti samavipācaniyā[1]. **Gahaṇiyā**ti kammajatejodhātuyā. Tattha yassa bhuttamattova āhāro jīrati, yassa

1. Samavipākiniyā (Syā)

အဘိရူပတာဒိကာပိ ဝါ စက္ကရတနပါတုဘာဝတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗာကာရပရိပူရာ ဇာတာ။ တေနာဟ “ဧဝရူပံ ဣတ္ထိရတနံ ပါတုရဟောသီ”တိ။

ဂဟပတိရတနဝဏ္ဏနာ

၂၅၀။ ဧဝံ ပါတုဘူတဣတ္ထိရတနဿ ပန ရညော စက္ကဝတ္တိနော ဓနကရဏီယာနံ ကိစ္စာနံ ယထာသုခံ ပဝတ္တနတ္ထံ ဂဟပတိရတနံ ပါတုဘဝတိ။ သော ပကတိယာဝ မဟာဘောဂေါ, မဟာဘောဂကုလေ ဇာတော။ ရညော ဓနရာသိဝဍ္ဎကော သေဋ္ဌိဂဟပတိ ဟောတိ။ စက္ကရတနာနုဘာဝသဟိတံ ပနဿ ကမ္မဝိပါကဇံ ဒိဗ္ဗစက္ခု ပါတုဘဝတိ၊ ယေန အန္တောပထဝိယမ္ပိ ယောဇနဗ္ဘန္တရေ နိဓိံ ပဿတိ၊ သော တံ သမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ တုဋ္ဌမာနသော ဂန္တွာ ရာဇာနံ ဓနေန ပဝါရေတွာ သဗ္ဗာနိ ဓနကရဏီယာနိ သမ္ပာဒေတိ။ မဟာသုဒဿနဿာပိ တထေဝ သမ္ပာဒေသိ။ တေန ဝုတ္တံ “ပုန စပရံ အာနန္ဒ။ပ။ ဧဝရူပံ ဂဟပတိရတနံ ပါတုရဟောသီ”တိ။

ပရိဏာယကရတနဝဏ္ဏနာ

၂၅၁။ ဧဝံ ပါတုဘူတဂဟပတိရတနဿ ပန ရညော စက္ကဝတ္တိဿ သဗ္ဗကိစ္စသံဝိဓာနသမတ္ထံ ပရိဏာယကရတနံ ပါတုဘဝတိ။ သော ရညော ဇေဋ္ဌပုတ္တောဝ ဟောတိ။ ပကတိယာ ဧဝ သော ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော မေဓာဝီ ဝိဘာဝီ။ ရညော ပုညာနုဘာဝံ နိဿာယ ပနဿ အတ္တနော ကမ္မာနုဘာဝေန ပရစိတ္တဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယေန ဒွါဒသယောဇနာယ ရာဇပရိသာယ စိတ္တာစာရံ ဉတွာ ရညော ဟိတေ စ အဟိတေ စ ဝဝတ္ထပေတုံ သမတ္ထော ဟောတိ၊ သောပိ တံ အတ္တနော အာနုဘာဝံ ဒိသွာ တုဋ္ဌဟဒယော ရာဇာနံ သဗ္ဗကိစ္စာနုသာသနေန ပဝါရေတိ။ မဟာသုဒဿနမ္ပိ တထေဝ ပဝါရေသိ။ တေန ဝုတ္တံ “ပုန စပရံ။ပ။ ပရိဏာယကရတနံ ပါတုရဟောသီ”တိ။

တတ္ထ **ဌပေတဗ္ဗံ ဌပေတု**န္တိ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနန္တရေ ဌပေတဗ္ဗံ ဌပေတုံ။

စတုဣဒ္ဓိသမန္နာဂတဝဏ္ဏနာ

၂၅၂။ **သမဝေပါကိနိယာ**တိ သမဝိပါစနိယာ[1]။ **ဂဟဏိယာ**တိ ကမ္မဇတေဇောဓာတုယာ။ တတ္ထ ယဿ ဘုတ္တမတ္တောဝ အာဟာရော ဇီရတိ၊ ယဿ

၁-သမဝိပါကိနိယာ (သျာ)

vā pana puṭabhattaṁ viya tattheva tiṭṭhati, ubhopete na samavepākiniyā samannāgatā. Yassa pana puna bhattakāle bhattachando uppajjateva, ayaṁ samavepākiniyā samannāgatoti.

Dhammapāsādapokkharaṇivaṇṇanā

253. **Māpesi kho**ti nagare bheriṁ carāpetvā janarāsiṁ kāretvā na māpesi, rañño pana saha cittuppādeneva bhūmiṁ bhinditvā caturāsīti pokkharaṇīsahassāni nibbattiṁsu. Tāni sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Dvīhi vedikāhī**ti ekāya iṭṭhakānaṁ pariyanteyeva parikkhittā ekāya pariveṇaparicchedapariyante. **Etadahosī**ti kasmā ahosi. Ekadivasaṁ kira nahatvā ca pivitvā ca gacchantaṁ mahājanaṁ mahāpuriso oloketvā ime ummattakaveseneva gacchanti. Sace etesaṁ ettha piḷandhanapupphāni bhaveyyuṁ, bhaddakaṁ siyāti. Athassa etadahosi. Tattha **sabbotukan**ti pupphaṁ nāma ekasmiṁ yeva utumhi pupphati. Ahaṁ pana tathā karissāmi "yathā sabbesu utūsu pupphissatī"ti cintesiṁ. **Ropāpesī**ti nānāvaṇṇa-uppalabījādīni tato tato āharāpetvā na ropāpesi, saha cittuppādeneva panassa sabbaṁ ijjhati. Taṁ loko raññā ropitanti maññi. Tena vuttaṁ "ropāpesī"ti. Tato paṭṭhāya mahājano nānappakāraṁ jalajathalajamālaṁ piḷandhitvā nakkhattaṁ kīḷamāno viya gacchati.

254. Atha rājā tato uttaripi janaṁ sukhasamappitaṁ kātukāmo "yannūnāhaṁ imāsaṁ pokkharaṇīnaṁ tīre"ti-ādinā janassa sukhavidhānaṁ[1] cintetvā sabbaṁ akāsi. Tattha **nhāpesun**ti añño sarīraṁ ubbaṭṭesi, añño cuṇṇāni yojesi, añño tīre[2] nahāyantassa udakaṁ āhari, añño vatthāni paṭiggahesi ceva adāsi ca.

Paṭṭhapesi khoti kathaṁ paṭṭhapesi. Itthīnañca purisānañca anucchavike alaṅkāre kāretvā itthimattameva tattha paricāravasena sesaṁ sabbaṁ pariccāgavasena ṭhapetvā rājā Mahāsudassano dānaṁ deti, taṁ paribhuñjathāti bheriṁ carāpesi. Mahājano pokkharaṇītīraṁ āgantvā nahatvā vatthāni parivattetvā nānāgandhehi vilitto piḷandhanavicittamālo

1. Sukhavidhānaṁva (Syā, Ka) 2. Pokkharaṇītīre (Syā)

ဝါ ပန ပုဋဘတ္တံ ဝိယ တတ္ထေဝ တိဋ္ဌတိ၊ ဥဘောပေတေ န သမဝေပါကိနိယာ သမန္နာဂတာ။ ယဿ ပန ပုန ဘတ္တကာလေ ဘတ္တစ္ဆန္ဒော ဥပ္ပဇ္ဇတေဝ၊ အယံ သမဝေပါကိနိယာ သမန္နာဂတောတိ။

ဓမ္မပါသာဒပေါက္ခရဏိဝဏ္ဏနာ

၂၅၃။ **မာပေသိ ခေါ**တိ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေတွာ ဇနရာသိံ ကာရေတွာ န မာပေသိ၊ ရညော ပန သဟ စိတ္တုပ္ပါဒေနေဝ ဘူမိံ ဘိန္ဒိတွာ စတုရာသီတိ ပေါက္ခရဏီသဟဿာနိ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ တာနိ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **ဒွီဟိ ဝေဒိကာဟီ**တိ ဧကာယ ဣဋ္ဌကာနံ ပရိယန္တေယေဝ ပရိက္ခိတ္တာ ဧကာယ ပရိဝေဏပရိစ္ဆေဒပရိယန္တေ။ **ဧတဒဟောသီ**တိ ကသ္မာ အဟောသိ။ ဧကဒိဝသံ ကိရ နဟာတွာ စ ပိဝိတွာ စ ဂစ္ဆန္တံ မဟာဇနံ မဟာပုရိသော ဩလောကေတွာ ဣမေ ဥမ္မတ္တကဝေသေနေဝ ဂစ္ဆန္တိ။ သစေ ဧတေသံ ဧတ္ထ ပိဠန္ဓနပုပ္ဖာနိ ဘဝေယျုံ၊ ဘဒ္ဒကံ သိယာတိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ။ တတ္ထ **သဗ္ဗောတုက**န္တိ ပုပ္ဖံ နာမ ဧကသ္မိံယေဝ ဥတုမှိ ပုပ္ဖတိ။ အဟံ ပန တထာ ကရိဿာမိ "ယထာ သဗ္ဗေသု ဥတူသု ပုပ္ဖိဿတီ"တိ စိန္တေသိံ။ **ရောပါပေသီ**တိ နာနာဝဏ္ဏဥပ္ပလဗီဇာဒီနိ တတော တတော အာဟရာပေတွာ န ရောပါပေသိ၊ သဟ စိတ္တုပ္ပါဒေနေဝ ပနဿ သဗ္ဗံ ဣဇ္ဈတိ။ တံ လောကော ရညာ ရောပိတန္တိ မညိ။ တေန ဝုတ္တံ "ရောပါပေသီ"တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ မဟာဇနော နာနပ္ပကာရံ ဇလဇထလဇမာလံ ပိဠန္ဓိတွာ နက္ခတ္တံ ကီဠမာနော ဝိယ ဂစ္ဆတိ။

၂၅၄။ အထ ရာဇာ တတော ဥတ္တရိပိ ဇနံ သုခသမပ္ပိတံ ကာတုကာမော "ယန္နူနာဟံ ဣမာသံ ပေါက္ခရဏီနံ တီရေ"တိအာဒိနာ ဇနဿ သုခဝိဓာနံ[၁] စိန္တေတွာ သဗ္ဗံ အကာသိ။ တတ္ထ **နှာပေသု**န္တိ အညော သရီရံ ဥဗ္ဗဋ္ဋေသိ၊ အညော စုဏ္ဏာနိ ယောဇေသိ၊ အညော တီရေ[၂] နဟာယန္တဿ ဥဒကံ အာဟရိ၊ အညော ဝတ္ထာနိ ပဋိဂ္ဂဟေသိ စေဝ အဒါသိ စ။

ပဋ္ဌပေသိ ခေါတိ ကထံ ပဋ္ဌပေသိ။ ဣတ္ထီနဉ္စ ပုရိသာနဉ္စ အနုစ္ဆဝိကေ အလင်္ကာရေ ကာရေတွာ ဣတ္ထိမတ္တမေဝ တတ္ထ ပရိစာရဝသေန သေသံ သဗ္ဗံ ပရိစ္စာဂဝသေန ဌပေတွာ ရာဇာ မဟာသုဒဿနော ဒါနံ ဒေတိ၊ တံ ပရိဘုဉ္ဇထာတိ ဘေရိံ စရာပေသိ။ မဟာဇနော ပေါက္ခရဏီတီရံ အာဂန္တွာ နဟာတွာ ဝတ္ထာနိ ပရိဝတ္တေတွာ နာနာဂန္ဓေဟိ ဝိလိတ္တော ပိဠန္ဓနဝိစိတ္တမာလော

၁-သုခဝိဓာနံဝ (သျာ၊ က) ၂-ပေါက္ခရဏီတီရေ (သျာ)

dānaggaṁ gantvā anekappakāresu yāgubhattakhajjakesu aṭṭhavidhapānesu ca yo yaṁ icchati, so taṁ khāditvā ca pivitvā ca nānāvaṇṇāni khomasukhumāni vatthāni nivāsetvā sampattiṁ anubhavitvā yesaṁ tādisāni atthi, te ohāya gachcanti. Yesaṁ pana natthi, te gahetvā gacchanti. Hatthi-assayānādīsupi nisīditvā thokaṁ vicaritvā anatthikā ohāya, atthikā gahetvā gacchanti. Varasayanesu nipajjitvā sampattiṁ anubhavitvā anatthikā ohāya, atthikā gahetvā gacchanti. Itthīhipi saddhiṁ sampattiṁ anubhavitvā anatthikā ohāya, atthikā gahetvā gacchanti. Sattavidharatanapasādhanāni ca pasādhetvāpi sampattiṁ anubhavitvā anatthikā ohāya, atthikā gahetvā gacchanti. Tampi dānaṁ uṭṭhāya samuṭṭhāya dīyateva. Jambudīpavāsikānaṁ aññaṁ kammaṁ natthi, rañño dānaṁ paribhuñjantāva vicaranti.

255. Atha brāhmaṇagahapatikā cintesuṁ "ayaṁ rājā evarūpaṁ dānaṁ dadantopi 'mayhaṁ taṇḍulādīni vā khīrādīni vā dethā'ti na kiñci āharāpeti, na kho pana amhākaṁ 'rājā āharāpetī'ti tuṇhīmāsituṁ patirūpan"ti te bahuṁ sāpateyyaṁ saṁharitvā rañño upanāmesuṁ. Tasmā "atha kho Ānanda brāhmaṇagahapatikā"ti-ādimāha. **Evaṁ samacintesun**ti kasmā evaṁ cintesuṁ. Kassaci gharato appaṁ ābhataṁ, kassaci bahu. Tasmiṁ paṭisaṁhariyamāne "kiṁ taveva gharato sundaraṁ ābhataṁ, na mayhaṁ gharato, kiṁ taveva gharato bahu na mayhan"ti evaṁ kalahasaddopi uppajjeyya, so mā uppajjitthāti evaṁ samacintesuṁ.

256. **Ehi tvaṁ sammā**ti ehi tvaṁ vayassa[1]. **Dhammaṁ nāma pāsādan**ti pāsādassa nāmaṁ āropetvāva āṇāpesi[2]. Vissakammo pana kīva[3] mahanto deva pāsādo hotūti paṭipucchitvā dīghato yojanaṁ vitthārato aḍḍhayojanaṁ sabbaratanamayova hotūti vuttepi evaṁ hotu bhaddaṁ tava vacananti tassa paṭissuṇitvā dhammarājānaṁ sampaṭicchāpetvā māpesi. Tattha **evaṁ bhaddaṁ tavāti kho Ānandā**ti evaṁ bhaddaṁ tava iti kho Ānanda. **Paṭissutvā**ti sampaṭicchitvā, vatvāti attho. **Tuṇhībhāvenā**ti

1. Vayasa (Syā) 2. Māpesi (Ka) 3. Kiṁva (Ka)

ဒါနဂ္ဂံ ဂန္တွာ အနေကပ္ပကာရေသု ယာဂုဘတ္တခဇ္ဇကေသု အဋ္ဌဝိဓပါနေသု စ ယော ယံ ဣစ္ဆတိ၊ သော တံ ခါဒိတွာ စ ပိဝိတွာ စ နာနာဝဏ္ဏာနိ ခေါမသုခုမာနိ ဝတ္ထာနိ နိဝါသေတွာ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ ယေသံ တာဒိသာနိ အတ္ထိ၊ တေ ဩဟာယ ဂစ္ဆန္တိ။ ယေသံ ပန နတ္ထိ၊ တေ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဟတ္ထိအဿယာနာဒီသုပိ နိသီဒိတွာ ထောကံ ဝိစရိတွာ အနတ္ထိကာ ဩဟာယ, အတ္ထိကာ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝရသယနေသု နိပဇ္ဇိတွာ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ အနတ္ထိကာ ဩဟာယ, အတ္ထိကာ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဣတ္ထီဟိပိ သဒ္ဓိံ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ အနတ္ထိကာ ဩဟာယ, အတ္ထိကာ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ သတ္တဝိဓရတနပသာဓနာနိ စ ပသာဓေတွာပိ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ အနတ္ထိကာ ဩဟာယ, အတ္ထိကာ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ တမ္ပိ ဒါနံ ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ဒီယတေဝ။ ဇမ္ဗုဒီပဝါသိကာနံ အညံ ကမ္မံ နတ္ထိ၊ ရညော ဒါနံ ပရိဘုဉ္ဇန္တာဝ ဝိစရန္တိ။

၂၅၅။ အထ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ စိန္တေသုံ "အယံ ရာဇာ ဧဝရူပံ ဒါနံ ဒဒန္တောပိ 'မယှံ တဏ္ဍုလာဒီနိ ဝါ ခီရာဒီနိ ဝါ ဒေထာ'တိ န ကိဉ္စိ အာဟရာပေတိ၊ န ခေါ ပန အမှာကံ 'ရာဇာ အာဟရာပေတီ'တိ တုဏှီမာသိတုံ ပတိရူပ"န္တိ တေ ဗဟုံ သာပတေယျံ သံဟရိတွာ ရညော ဥပနာမေသုံ။ တသ္မာ "အထ ခေါ အာနန္ဒ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ"တိအာဒိမာဟ။ **ဧဝံ သမစိန္တေသု**န္တိ ကသ္မာ ဧဝံ စိန္တေသုံ။ ကဿစိ ဃရတော အပ္ပံ အာဘတံ, ကဿစိ ဗဟု။ တသ္မိံ ပဋိသံဟရိယမာနေ "ကိံ တဝေဝ ဃရတော သုန္ဒရံ အာဘတံ, န မယှံ ဃရတော၊ ကိံ တဝေဝ ဃရတော ဗဟု န မယှ"န္တိ ဧဝံ ကလဟသဒ္ဒောပိ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ သော မာ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ထာတိ ဧဝံ သမစိန္တေသုံ။

၂၅၆။ **ဧဟိ တွံ သမ္မာ**တိ ဧဟိ တွံ ဝယဿ[၁]။ **ဓမ္မံ နာမ ပါသာဒ**န္တိ ပါသာဒဿ နာမံ အာရောပေတွာဝ အာဏာပေသိ[၂]။ ဝိဿကမ္မော ပန ကီဝ[၃] မဟန္တော ဒေဝ ပါသာဒေါ ဟောတူတိ ပဋိပုစ္ဆိတွာ ဒီဃတော ယောဇနံ ဝိတ္ထာရတော အဍ္ဎယောဇနံ သဗ္ဗရတနမယောဝ ဟောတူတိ ဝုတ္တေပိ ဧဝံ ဟောတု ဘဒ္ဒံ တဝ ဝစနန္တိ တဿ ပဋိဿုဏိတွာ ဓမ္မရာဇာနံ သမ္ပဋိစ္ဆာပေတွာ မာပေသိ။ တတ္ထ **ဧဝံ ဘဒ္ဒံ တဝါတိ ခေါ အာနန္ဒာ**တိ ဧဝံ ဘဒ္ဒံ တဝ ဣတိ ခေါ အာနန္ဒ။ **ပဋိဿုတွာ**တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ၊ ဝတွာတိ အတ္ထော။ **တုဏှီဘာဝေနာ**တိ

၁-ဝယသ (သျာ) ၂-မာပေသိ (က) ၃-ကိံဝ (က)

samaṇadhammapaṭipattikaraṇokāso me bhavissatīti icchanto tuṇhībhāvena adhivāsesi. **Sāramayo**ti candanasāramayo.

257. **Dvīhi vedikāhī**ti ettha ekā vedikā panassa uṇhīsamatthake ahosi, ekā heṭṭhā paricchedamatthake.

258. **Duddikkho ahosī**ti du-uddikkho, pabhāsampattiyā duddasoti attho. **Musatī**ti harati phandāpeti niccalabhāvena patiṭṭhātuṁ na deti. **Viddhe**ti ubbiddhe, meghavigamena dūrībhūteti attho. **Deve**ti ākāse.

259. **Māpesi kho**ti ahaṁ imasmiṁ ṭhāne pokkharaṇiṁ māpemi, tumhākaṁ gharāni bhindathāti na evaṁ kāretvā māpesi. Cittuppādavaseneva panassa bhūmiṁ bhinditvā tathārūpā pokkharaṇī ahosi. **Te sabbakāmehī**ti sabbehi icchiticchitavatthūhi, samaṇe samaṇaparikkhārehi, brāhmaṇe brāhmaṇaparikkhārehi santappesīti.

Paṭhamabhāṇavāravaṇṇanā niṭṭhitā.

Jhānasampattivaṇṇanā

260. **Mahiddhiko**ti cittuppādavaseneva caturāsītipokkharaṇīsahassānaṁ nibbattisaṅkhātāya mahatiyā iddhiyā samannāgato. **Mahānubhāvo**ti tesaṁyeva anubhavitabbānaṁ mahantatāya mahānubhāvena samannāgato. **Seyyathidanti**[1] nipāto, tassa "katamesaṁ tiṇṇan"ti attho. **Dānassā**ti sampattipariccāgassa. **Damassā**ti Āḷavakasutte[2] paññā damoti āgato. Idha attānaṁ damentena kataṁ uposathakammaṁ. **Saṁyamassā**ti sīlassa.

Bodhisattapubbayogavaṇṇanā

Idha ṭhatvā panassa pubbayogo veditabbo—rājā kira pubbe gahapatikule nibbatti. Tena ca samayena dharamānakasseva Kassapabuddhassa sāsane eko thero arañña vāsaṁ vasati, bodhisatto

1. Seyyathīdanti (Syā) 2. Saṁ 1. 217; Khu 1. 307 piṭṭhesu.

သမဏဓမ္မပဋိပတ္တိကရဏောကာသော မေ ဘဝိဿတီတိ ဣစ္ဆန္တော တုဏှီဘာဝေန အဓိဝါသေသိ။ **သာရမယော**တိ စန္ဒနသာရမယော။

၂၅၇။ **ဒွီဟိ ဝေဒိကာဟီ**တိ ဧတ္ထ ဧကာ ဝေဒိကာ ပနဿ ဥဏှီသမတ္ထကေ အဟောသိ၊ ဧကာ ဟေဋ္ဌာ ပရိစ္ဆေဒမတ္ထကေ။

၂၅၈။ **ဒုဒ္ဒိက္ခော အဟောသီ**တိ ဒုဥဒ္ဒိက္ခော၊ ပဘာသမ္ပတ္တိယာ ဒုဒ္ဒသောတိ အတ္ထော။ **မုသတီ**တိ ဟရတိ ဖန္ဒာပေတိ နိစ္စလဘာဝေန ပတိဋ္ဌာတုံ န ဒေတိ။ **ဝိဒ္ဓေ**တိ ဥဗ္ဗိဒ္ဓေ၊ မေဃဝိဂမေန ဒူရီဘူတေတိ အတ္ထော။ **ဒေဝေ**တိ အာကာသေ။

၂၅၉။ **မာပေသိ ခေါ**တိ အဟံ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ပေါက္ခရဏိံ မာပေမိ၊ တုမှာကံ ဃရာနိ ဘိန္ဒထာတိ န ဧဝံ ကာရေတွာ မာပေသိ။ စိတ္တုပ္ပါဒဝသေနေဝ ပနဿ ဘူမိံ ဘိန္ဒိတွာ တထာရူပါ ပေါက္ခရဏီ အဟောသိ။ **တေ သဗ္ဗကာမေဟီ**တိ သဗ္ဗေဟိ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဝတ္ထူဟိ၊ သမဏေ သမဏပရိက္ခာရေဟိ, ဗြာဟ္မဏေ ဗြာဟ္မဏပရိက္ခာရေဟိ သန္တပ္ပေသီတိ။

ပဌမဘာဏဝါရဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဈာနသမ္ပတ္တိဝဏ္ဏနာ

၂၆၀။ **မဟိဒ္ဓိကော**တိ စိတ္တုပ္ပါဒဝသေနေဝ စတုရာသီတိပေါက္ခရဏီသဟဿာနံ နိဗ္ဗတ္တိသင်္ခါတာယ မဟတိယာ ဣဒ္ဓိယာ သမန္နာဂတော။ **မဟာနုဘာဝေါ**တိ တေသံယေဝ အနုဘဝိတဗ္ဗာနံ မဟန္တတာယ မဟာနုဘာဝေန သမန္နာဂတော။ **သေယျထိဒန္တိ**[1] နိပါတော၊ တဿ "ကတမေသံ တိဏ္ဏ"န္တိ အတ္ထော။ **ဒါနဿာ**တိ သမ္ပတ္တိပရိစ္စာဂဿ။ **ဒမဿာ**တိ အာဠဝကသုတ္တေ[2] ပညာ ဒမောတိ အာဂတော။ ဣဓ အတ္တာနံ ဒမေန္တေန ကတံ ဥပေါသထကမ္မံ။ **သံယမဿာ**တိ သီလဿ။

ဗောဓိသတ္တပုဗ္ဗယောဂဝဏ္ဏနာ

ဣဓ ဌတွာ ပနဿ ပုဗ္ဗယောဂေါ ဝေဒိတဗ္ဗော—ရာဇာ ကိရ ပုဗ္ဗေ ဂဟပတိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တေန စ သမယေန ဓရမာနကဿေဝ ကဿပဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ဧကော ထေရော အရညေ ဝါသံ ဝသတိ၊ ဗောဓိသတ္တော

၁-သေယျထီဒန္တိ (သျာ) ၂-သံ ၁-၂၁၇၊ ခု ၁-၃၀၇-ပိဋ္ဌေသု။

attano kammena araññaṁ paviṭṭho theraṁ disvā upasaṅkamitvā vanditvā therassa nisajjanaṭṭhānacaṅkamanaṭṭhānāni oloketvā pucchi “idheva bhante ayyo vasatī”ti. Āma upāsakāti sutvā “idheva ayyassa paṇṇasālaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti cintetvā attano kammaṁ pahāya dabbasambhāraṁ koṭṭetvā paṇṇasālaṁ katvā chādetvā bhittiyo mattikāya limpitvā dvāraṁ yojetvā kaṭṭhattharaṇaṁ katvā “karissati nu kho paribhogaṁ, na karissatī”ti ekamantaṁ nisīdi. Thero antogāmato āgantvā paṇṇasālaṁ pavisitvā kaṭhattharaṇe nisīdi. Upāsakopi āgantvā vanditvā samīpe nisinno “phāsukā bhante paṇṇasālā”ti pucchi. Phāsukā bhaddamukha pabbajitasāruppāti. Vasissatha bhante idhāti. Āma upāsakāti, so adhivāsanākārena vasissatīti ñatvā nibaddhaṁ mayhaṁ gharadvāraṁ āgantabbanti paṭijānāpetvā “ekaṁ me bhante varaṁ dethā”ti āha. Atikkantavarā upāsaka pabbajitāti. Bhante yañca kappati, yañca anavajjanti. Vadehi upāsakāti. Bhante nibaddhavasanaṭṭhāne nāma manussā maṅgale vā amaṅgale vā āgamanaṁ icchanti, anāgacchantassa kujjhanti. Tasmā aññaṁ nimantitaṭṭhānaṁ gantvāpi mayhaṁ gharaṁ pavisitvāva bhattakiccaṁ niṭṭhāpetabbanti. Thero adhivāsesi.

So paṇṇasālāya kaṭasāṭakaṁ[1] pattharitvā mañcapīṭhaṁ paññapesi, apassenaṁ nikkhipi, pādakathalikaṁ ṭhapesi, pokkharaṇiṁ khaṇi, caṅkamaṁ katvā vālikaṁ okiri, mige āgantvā bhittiṁ ghaṁsitvā mattikaṁ pātente disvā kaṇṭakavatiṁ parikkhipi. Pokkharaṇiṁ otaritvā udakaṁ āḷulikaṁ karonte disvā anto pāsāṇehi cinitvā bahi kaṇṭakavatiṁ parikkhipitvā antovatipariyante tālapantiyo ropeti, mahācaṅkame sammaṭṭhaṭṭhānaṁ āḷulente disvā caṅkamampi vatiyā parikkhipitvā antovatipariyante tālapantiṁ ropesi. Evaṁ āvāsaṁ niṭṭhapetvā therassa ticīvaraṁ, piṇḍapātaṁ, osadhaṁ, paribhogabhājanaṁ, ārakaṇṭakaṁ, pipphalikaṁ, nakhacchedanaṁ, sūciṁ, kattarayaṭṭhiṁ, upāhanaṁ, udakatumbaṁ, chattaṁ, dīpakapallakaṁ, malaharaṇiṁ. Parissāvanaṁ, dhamakaraṇaṁ, pattaṁ, thālakaṁ, yaṁ vā panaññampi pabbajitānaṁ paribhogajātaṁ, sabbaṁ adāsi. Therassa bodhisattena adinnaparikkhāro nāma nāhosi. So sīlāni rakkhanto uposathaṁ karonto

1. Kaṭasārakaṁ (Syā)

အတ္တနော ကမ္မေန အရညံ ပဝိဋ္ဌော ထေရံ ဒိသွာ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ထေရဿ နိသဇ္ဇနဋ္ဌာနစင်္ကမနဋ္ဌာနာနိ ဩလောကေတွာ ပုစ္ဆိ “ဣဓေဝ ဘန္တေ အယျော ဝသတီ”တိ။ အာမ ဥပါသကာတိ သုတွာ “ဣဓေဝ အယျဿ ပဏ္ဏသာလံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ အတ္တနော ကမ္မံ ပဟာယ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရံ ကောဋ္ဋေတွာ ပဏ္ဏသာလံ ကတွာ ဆာဒေတွာ ဘိတ္တိယော မတ္တိကာယ လိမ္ပိတွာ ဒွါရံ ယောဇေတွာ ကဋ္ဌတ္ထရဏံ ကတွာ “ကရိဿတိ နု ခေါ ပရိဘောဂံ၊ န ကရိဿတီ”တိ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ ထေရော အန္တောဂါမတော အာဂန္တွာ ပဏ္ဏသာလံ ပဝိသိတွာ ကဋ္ဌတ္ထရဏေ နိသီဒိ။ ဥပါသကောပိ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ သမီပေ နိသိန္နော “ဖာသုကာ ဘန္တေ ပဏ္ဏသာလာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဖာသုကာ ဘဒ္ဒမုခ ပဗ္ဗဇိတသာရုပ္ပါတိ။ ဝသိဿထ ဘန္တေ ဣဓာတိ။ အာမ ဥပါသကာတိ၊ သော အဓိဝါသနာကာရေန ဝသိဿတီတိ ဉတွာ နိဗဒ္ဓံ မယှံ ဃရဒွါရံ အာဂန္တဗ္ဗန္တိ ပဋိဇာနာပေတွာ “ဧကံ မေ ဘန္တေ ဝရံ ဒေထာ”တိ အာဟ။ အတိက္ကန္တဝရာ ဥပါသက ပဗ္ဗဇိတာတိ။ ဘန္တေ ယဉ္စ ကပ္ပတိ၊ ယဉ္စ အနဝဇ္ဇန္တိ။ ဝဒေဟိ ဥပါသကာတိ။ ဘန္တေ နိဗဒ္ဓဝသနဋ္ဌာနေ နာမ မနုဿာ မင်္ဂလေ ဝါ အမင်္ဂလေ ဝါ အာဂမနံ ဣစ္ဆန္တိ၊ အနာဂစ္ဆန္တဿ ကုဇ္ဈန္တိ။ တသ္မာ အညံ နိမန္တိတဋ္ဌာနံ ဂန္တွာပိ မယှံ ဃရံ ပဝိသိတွာဝ ဘတ္တကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတဗ္ဗန္တိ။ ထေရော အဓိဝါသေသိ။

သော ပဏ္ဏသာလာယ ကဋသာဋကံ[1] ပတ္ထရိတွာ မဉ္စပီဌံ ပညပေသိ၊ အပဿေနံ နိက္ခိပိ၊ ပါဒကထလိကံ ဌပေသိ၊ ပေါက္ခရဏိံ ခဏိ၊ စင်္ကမံ ကတွာ ဝါလိကံ ဩကိရိ၊ မိဂေ အာဂန္တွာ ဘိတ္တိံ ဃံသိတွာ မတ္တိကံ ပါတေန္တေ ဒိသွာ ကဏ္ဋကဝတိံ ပရိက္ခိပိ။ ပေါက္ခရဏိံ ဩတရိတွာ ဥဒကံ အာဠုလိကံ ကရောန္တေ ဒိသွာ အန္တော ပါသာဏေဟိ စိနိတွာ ဗဟိ ကဏ္ဋကဝတိံ ပရိက္ခိပိတွာ အန္တောဝတိပရိယန္တေ တာလပန္တိယော ရောပေတိ၊ မဟာစင်္ကမေ သမ္မဋ္ဌဋ္ဌာနံ အာဠုလေန္တေ ဒိသွာ စင်္ကမမ္ပိ ဝတိယာ ပရိက္ခိပိတွာ အန္တောဝတိပရိယန္တေ တာလပန္တိံ ရောပေသိ။ ဧဝံ အာဝါသံ နိဋ္ဌပေတွာ ထေရဿ တိစီဝရံ၊ ပိဏ္ဍပါတံ၊ ဩသဓံ၊ ပရိဘောဂဘာဇနံ၊ အာရကဏ္ဋကံ၊ ပိပ္ဖလိကံ၊ နခစ္ဆေဒနံ၊ သူစိံ၊ ကတ္တရယဋ္ဌိံ၊ ဥပါဟနံ၊ ဥဒကတုမ္ဗံ၊ ဆတ္တံ၊ ဒီပကပလ္လကံ၊ မလဟရဏိံ။ ပရိဿာဝနံ၊ ဓမကရဏံ၊ ပတ္တံ၊ ထာလကံ၊ ယံ ဝါ ပနညမ္ပိ ပဗ္ဗဇိတာနံ ပရိဘောဂဇာတံ၊ သဗ္ဗံ အဒါသိ။ ထေရဿ ဗောဓိသတ္တေန အဒိန္နပရိက္ခာရော နာမ နာဟောသိ။ သော သီလာနိ ရက္ခန္တော ဥပေါသထံ ကရောန္တော

၁-ကဋသာရကံ (သျာ)

yāvajīvaṁ theraṁ upaṭṭhahi. Thero tattheva vasanto arahattaṁ patvā parinibbāyi.

Bodhisattopi yāvatāyukaṁ puññaṁ katvā devaloke nibbattitvā tato cuto manussalokaṁ āgacchanto Kusāvatiyā rājadhāniyā nibbattitvā Mahāsudassano rājā ahosi.

Evaṁ nātimahantampi, puññaṁ āyatane[1] kataṁ.
Mahāvipākaṁ hotīti, kattabbaṁ taṁ vibhāvinā.

Mahāviyūhanti rajatamayaṁ mahākūṭāgāraṁ. Tattha vasitukāmo hutvā agamāsi, **ettāvatā kāmavitakkā**ti kāmavitakka tayā ettāvatā nivattitabbaṁ, ito paraṁ tuyhaṁ abhūmi, idaṁ **jhānāgāraṁ** nāma, nayidaṁ tayā saddhiṁ vasanaṭṭhānanti evaṁ tayo vitakke kūṭāgāradvāreyeva nivattesi.

261. **Paṭhamajjhānan**ti-ādīsu visuṁ **kasiṇaparikammakiccaṁ** nāma natthi. Nīlakasiṇena atthe sati nīlamaṇiṁ, pītakasiṇena atthe sati suvaṇṇaṁ, lohitakasiṇena atthe sati rattamaṇiṁ, odātakasiṇena atthe sati rajatanti olokita-olokitaṭṭhāne kasiṇameva paññāyati.

262. **Mettāsahagatenā**ti-ādīsu yaṁ vattabbaṁ, taṁ sabbampi Visuddhimagge vuttameva. Iti Pāḷiyaṁ cattāri jhānāni, cattāri appamaññāneva vuttāni. Mahāpuriso pana sabbāpi aṭṭha samāpattiyo pañca abhiññāyo ca nibbattetvā anulomapaṭilomādivasena cuddasahākārehi samāpattiyo pavisanto madhupaṭalaṁ paviṭṭhabhamaro madhurasena viya samāpattisukheneva yāpeti.

Caturāsītinagarasahassādivaṇṇanā

263. **Kusāvathīrājadhānippamukhānī**ti Kusāvatī rājadhānī tesaṁ nagarānaṁ pamukhā sabbaseṭṭhāti attho. **Bhattābhihāro**ti abhiharitabbabhattaṁ.

---

1. Te sāsane (Syā)

ယာဝဇီဝံ ထေရံ ဥပဋ္ဌဟိ။ ထေရော တတ္ထေဝ ဝသန္တော အရဟတ္တံ ပတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။

ဗောဓိသတ္တောပိ ယာဝတာယုကံ ပုညံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတော စုတော မနုဿလောကံ အာဂစ္ဆန္တော ကုသာဝတိယာ ရာဇဓာနိယာ နိဗ္ဗတ္တိတွာ မဟာသုဒဿနော ရာဇာ အဟောသိ။

ဧဝံ နာတိမဟန္တမ္ပိ၊ ပုညံ အာယတနေ[၁] ကတံ။
မဟာဝိပါကံ ဟောတီတိ၊ ကတ္တဗ္ဗံ တံ ဝိဘာဝိနာ။

မဟာဝိယူဟန္တိ ရဇတမယံ မဟာကူဋာဂါရံ။ တတ္ထ ဝသိတုကာမော ဟုတွာ အဂမာသိ၊ **ဧတ္တာဝတာ ကာမဝိတက္ကာ**တိ ကာမဝိတက္က တယာ ဧတ္တာဝတာ နိဝတ္တိတဗ္ဗံ၊ ဣတော ပရံ တုယှံ အဘူမိ၊ ဣဒံ **ဈာနာဂါရံ** နာမ၊ နယိဒံ တယာ သဒ္ဓိံ ဝသနဋ္ဌာနန္တိ ဧဝံ တယော ဝိတက္ကေ ကူဋာဂါရဒွါရေယေဝ နိဝတ္တေသိ။

၂၆၁။ **ပဌမဇ္ဈာန**န္တိအာဒီသု ဝိသုံ **ကသိဏပရိကမ္မကိစ္စံ** နာမ နတ္ထိ။ နီလကသိဏေန အတ္ထေ သတိ နီလမဏိံ, ပီတကသိဏေန အတ္ထေ သတိ သုဝဏ္ဏံ, လောဟိတကသိဏေန အတ္ထေ သတိ ရတ္တမဏိံ, ဩဒါတကသိဏေန အတ္ထေ သတိ ရဇတန္တိ ဩလောကိတဩလောကိတဋ္ဌာနေ ကသိဏမေဝ ပညာယတိ။

၂၆၂။ **မေတ္တာသဟဂတေနာ**တိအာဒီသု ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တမေဝ။ ဣတိ ပါဠိယံ စတ္တာရိ ဈာနာနိ, စတ္တာရိ အပ္ပမညာနေဝ ဝုတ္တာနိ။ မဟာပုရိသော ပန သဗ္ဗာပိ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော ပဉ္စ အဘိညာယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ အနုလောမပဋိလောမာဒိဝသေန စုဒ္ဒသဟာကာရေဟိ သမာပတ္တိယော ပဝိသန္တော မဓုပဋလံ ပဝိဋ္ဌဘမရော မဓုရသေန ဝိယ သမာပတ္တိသုခေနေဝ ယာပေတိ။

စတုရာသီတိနဂရသဟဿာဒိဝဏ္ဏနာ

၂၆၃။ **ကုသာဝတီရာဇဓာနိပ္ပမုခါနီ**တိ ကုသာဝတီ ရာဇဓာနီ တေသံ နဂရာနံ ပမုခါ သဗ္ဗသေဋ္ဌာတိ အတ္ထော။ **ဘတ္တာဘိဟာရော**တိ အဘိဟရိတဗ္ဗဘတ္တံ။

၁-တေ သာသနေ (သျာ)

264. **Vassasatassa vassasatassā**ti kasmā evaṁ cintesi. Tesaṁ saddena ukkaṇṭhitvā, “samāpannassa saddo kaṇṭako”ti[1] hi vuttaṁ. Tasmā saddena ukkaṇṭhito mahāpuriso. Atha kasmā mā āgacchantūti na vadati. Idāni rājā na passatīti nibaddhavattaṁ na labhissanti, taṁ tesaṁ mā uppajjitthāti na vadati.

Subhaddādevi-upasaṅkamanavaṇṇanā

265. **Etadahosī**ti kadā etaṁ ahosi. Rañño kālaṅkiriyadivase. Tadā kira devatā cintesuṁ “rājā anāthakālaṅkiriyaṁ mā karotu, orodhehi bahūhi dhītūhi puttehi parivāritova karotū”ti. Atha deviṁ āvaṭṭetvā tassā evaṁ cittaṁ uppādesuṁ. **Pītāni vatthānī**ti tāni kira pakatiyā rañño manāpāni, tasmā tāni pārupathāti āha. **Ettheva devi tiṭṭhā**ti devi imaṁ jhānāgāraṁ nāma tumhehi saddhiṁ vasanaṭṭhānaṁ na hoti, jhānarativindanaṭṭhānaṁ mama, mā idha pāvisīti.

266. **Etadahosī**ti loke sattā nāma maraṇāsannakāle ativiya virocanti, tenassa rañño vippasanna-indriyabhāvaṁ disvā evaṁ ahosi, tato mā rañño kālaṅkiriyā ahosīti tassa kālaṅkiriyaṁ anicchamānā sampati guṇamassa kathayitvā tiṭṭhamānākāraṁ karissāmīti cintetvā **imāni te devā**ti-ādimāha. Tattha **chandaṁ janehī**ti pemaṁ uppādehi, ratiṁ karohi. **Jīvite apekkhan**ti jīvite sāpekkhaṁ, ālayaṁ, taṇhaṁ karohīti attho.

Evaṁ kho maṁ tvaṁ devīti “mayaṁ kho deva itthiyo nāma pabbajitānaṁ upacārakathaṁ na jānāma, kathaṁ vadāma mahārājā”ti rājānaṁ “pabbajito ayan”ti maññamānāya deviyā vutte “evaṁ kho maṁ tvaṁ devi samudācarāhī”ti-ādimāha. **Garahitā**ti Buddhehi Paccekabuddhehi sāvakehi aññehi ca paṇḍitehi[2] bahussutehi garahitā. Kiṁ kāraṇā? Sāpekkhakālakiriyā hi attanoyeva gehe yakkhakukkura-ajagoṇamahiṁsa-mūsikakukkuṭa-ūkāmaṅgulādibhāvena[3] nibbattanakāraṇaṁ hoti.

---

1. Aṁ 3. 363 piṭṭhe. 2. Pabbajitehi (Syā, Ka) 3. ...kukkuṭasakuṇādibhāvena (Syā)

၂၆၄။ **ဝဿသတဿ ဝဿသတဿာ**တိ ကသ္မာ ဧဝံ စိန္တေသိ။ တေသံ သဒ္ဒေန ဥက္ကဏ္ဌိတွာ၊ ''သမာပန္နဿ သဒ္ဒေါ ကဏ္ဋကော''တိ[၁] ဟိ ဝုတ္တံ။ တသ္မာ သဒ္ဒေန ဥက္ကဏ္ဌိတော မဟာပုရိသော။ အထ ကသ္မာ မာ အာဂစ္ဆန္တူတိ န ဝဒတိ။ ဣဒါနိ ရာဇာ န ပဿတီတိ နိဗဒ္ဓဝတ္တံ န လဘိဿန္တိ၊ တံ တေသံ မာ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ထာတိ န ဝဒတိ။

သုဘဒ္ဒါဒေဝိဥပသင်္ကမနဝဏ္ဏနာ

၂၆၅။ **ဧတဒဟောသီ**တိ ကဒါ ဧတံ အဟောသိ။ ရညော ကာလင်္ကိရိယဒိဝသေ။ တဒါ ကိရ ဒေဝတာ စိန္တေသုံ "ရာဇာ အနာထကာလင်္ကိရိယံ မာ ကရောတု၊ ဩရောဓေဟိ ဗဟူဟိ ဓီတူဟိ ပုတ္တေဟိ ပရိဝါရိတောဝ ကရောတူ"တိ။ အထ ဒေဝိံ အာဝဋ္ဋေတွာ တဿာ ဧဝံ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေသုံ။ **ပီတာနိ ဝတ္ထာနီ**တိ တာနိ ကိရ ပကတိယာ ရညော မနာပါနိ၊ တသ္မာ တာနိ ပါရုပထာတိ အာဟ။ **ဧတ္ထေဝ ဒေဝိ တိဋ္ဌာ**တိ ဒေဝိ ဣမံ ဈာနာဂါရံ နာမ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဝသနဋ္ဌာနံ န ဟောတိ၊ ဈာနရတိဝိန္ဒနဋ္ဌာနံ မမ၊ မာ ဣဓ ပါဝိသီတိ။

၂၆၆။ **ဧတဒဟောသီ**တိ လောကေ သတ္တာ နာမ မရဏာသန္နကာလေ အတိဝိယ ဝိရောစန္တိ၊ တေနဿ ရညော ဝိပ္ပသန္နဣန္ဒြိယဘာဝံ ဒိသွာ ဧဝံ အဟောသိ၊ တတော မာ ရညော ကာလင်္ကိရိယာ အဟောသီတိ တဿ ကာလင်္ကိရိယံ အနိစ္ဆမာနာ သမ္ပတိ ဂုဏမဿ ကထယိတွာ တိဋ္ဌမာနာကာရံ ကရိဿာမီတိ စိန္တေတွာ **ဣမာနိ တေ ဒေဝါ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဆန္ဒံ ဇနေဟီ**တိ ပေမံ ဥပ္ပါဒေဟိ, ရတိံ ကရောဟိ။ **ဇီဝိတေ အပေက္ခ**န္တိ ဇီဝိတေ သာပေက္ခံ၊ အာလယံ, တဏှံ ကရောဟီတိ အတ္ထော။

ဧဝံ ခေါ မံ တွံ ဒေဝီတိ "မယံ ခေါ ဒေဝ ဣတ္ထိယော နာမ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဥပစာရကထံ န ဇာနာမ၊ ကထံ ဝဒါမ မဟာရာဇာ"တိ ရာဇာနံ "ပဗ္ဗဇိတော အယ"န္တိ မညမာနာယ ဒေဝိယာ ဝုတ္တေ "ဧဝံ ခေါ မံ တွံ ဒေဝိ သမုဒါစရာဟီ''တိအာဒိမာဟ။ **ဂရဟိတာ**တိ ဗုဒ္ဓေဟိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေဟိ သာဝကေဟိ အညေဟိ စ ပဏ္ဍိတေဟိ[၂] ဗဟုဿုတေဟိ ဂရဟိတာ။ ကိံ ကာရဏာ? သာပေက္ခကာလင်္ကိရိယာ ဟိ အတ္တနောယေဝ ဂေဟေ ယက္ခကုက္ကုရအဇဂေါဏမဟိံသမူသိကကုက္ကုဋဦကာမင်္ဂုလာဒိဘာဝေန[၃] နိဗ္ဗတ္တနကာရဏံ ဟောတိ။

၁-အံ ၃-၃၆၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ပဗ္ဗဇိတေဟိ (သျာ၊ က) ၃-....ကုက္ကုဋသကုဏာဒိဘာဝေန (သျာ)

268. **Atha kho Ānanda Subhaddā devī assūni puñchitvā**ti devī ekamantaṁ gantvā roditvā kanditvā assūni puñchitvā etadavoca.

Brahmalokūpagamavaṇṇanā

269. **Gahapatissa vā**ti kasmā āha. Tesaṁ kira Soṇaseṭṭhiputtādīnaṁ viya mahatī sampatti hoti, Soṇassa kira seṭṭhiputtassa ekā bhattapāti dve satasahassāni agghati. Iti tesaṁ tādisaṁ bhattaṁ bhuttānaṁ muhuttaṁ bhattasammado bhattamucchā bhattakilamatho hoti.

271. **Yaṁ tena samayena ajjhāvasāmī**ti yattha vasāmi, taṁ ekaṁyeva nagaraṁ hoti, avasesesu puttadhītādayo ceva dāsamanussā ca vasiṁsu. Pāsādakūṭāgāresupi eseva nayo. Pallaṅkādīsupi ekaṁyeva pallaṅkaṁ paribhuñjati, sesā puttādīnaṁ paribhogā honti. Itthīsupi ekāva paccupaṭṭhāti, sesā parivāramattā honti, **paridahāmī**ti ekameva dussayugaṁ nivāsemi, sesāni parivāretvā vicarantānaṁ asītisahassādhikānaṁ soḷasannaṁ purisasatasahassānaṁ honti. **Bhuñjāmī**ti paramappamāṇena nāḷikodanamattaṁ bhuñjāmi, sesaṁ parivāretvā vicarantānaṁ cattālīsasahassādhikānaṁ aṭṭhannaṁ purisasatasahassānaṁ hotīti dasseti. Ekathālipāko hi dasannaṁ janānaṁ pahoti.

Etāni pana caturāsīti nagarasahassāni ceva pāsādasahassāni ca kūṭāgārasahassāni ca ekissāyeva paṇṇasālāya nissandena nibbattāni. Caturāsīti pallaṅkasahassāni nipajjanatthāya dinnamañcakassa nissandena nibbattāni. Caturāsīti hatthisahassāni assasahassāni rathasahassāni nisīdanatthāya dinnapīṭhassa nissandena nibbattāni. Caturāsīti maṇisahassāni ekadīpassa nissandena nibbattāni. Caturāsīti pokkharaṇīsahassāni ekapokkharaṇiyā nissandena nibbattāni. Caturāsīti itthisahassāni puttasahassāni gahapatisahassāni paribhogabhājanapattathālaka dhamakaraṇa parissāvana ārakaṇṭaka pipphalaka nakhacchedana kuñcikakaṇṇamalaharaṇī pādakathalika upāhana chatta kattarayaṭṭhidānassa nissandena nibbattāni. Caturāsīti dhenusahassāni gorasadānassa nissandena nibbattāni. Caturāsīti vatthakoṭisahassāni nivāsanapārupanadānassa nissandena

၂၆၈။ **အထ ခေါ အာနန္ဒ သုဘဒ္ဒါ ဒေဝီ အဿူနိ ပုဉ္ဆိတွာ**တိ ဒေဝီ ဧကမန္တံ ဂန္တွာ ရောဒိတွာ ကန္ဒိတွာ အဿူနိ ပုဉ္ဆိတွာ ဧတဒဝေါစ။

ဗြဟ္မလောကူပဂမဝဏ္ဏနာ

၂၆၉။ **ဂဟပတိဿ ဝါ**တိ ကသ္မာ အာဟ။ တေသံ ကိရ သောဏသေဋ္ဌိပုတ္တာဒီနံ ဝိယ မဟတီ သမ္ပတ္တိ ဟောတိ၊ သောဏဿ ကိရ သေဋ္ဌိပုတ္တဿ ဧကာ ဘတ္တပါတိ ဒွေ သတသဟဿာနိ အဂ္ဃတိ။ ဣတိ တေသံ တာဒိသံ ဘတ္တံ ဘုတ္တာနံ မုဟုတ္တံ ဘတ္တသမ္မဒေါ ဘတ္တမုစ္ဆာ ဘတ္တကိလမထော ဟောတိ။

၂၇၁။ **ယံ တေန သမယေန အဇ္ဈာဝသာမီ**တိ ယတ္ထ ဝသာမိ၊ တံ ဧကံယေဝ နဂရံ ဟောတိ၊ အဝသေသေသု ပုတ္တဓီတာဒယော စေဝ ဒါသမနုဿာ စ ဝသိံသု။ ပါသာဒကူဋာဂါရေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ပလ္လင်္ကာဒီသုပိ ဧကံယေဝ ပလ္လင်္ကံ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ သေသာ ပုတ္တာဒီနံ ပရိဘောဂါ ဟောန္တိ။ ဣတ္ထီသုပိ ဧကာဝ ပစ္စုပဋ္ဌာတိ၊ သေသာ ပရိဝါရမတ္တာ ဟောန္တိ၊ **ပရိဒဟာမီ**တိ ဧကမေဝ ဒုဿယုဂံ နိဝါသေမိ၊ သေသာနိ ပရိဝါရေတွာ ဝိစရန္တာနံ အသီတိသဟဿာဓိကာနံ သောဠသန္နံ ပုရိသသတသဟဿာနံ ဟောန္တိ။ **ဘုဉ္ဇာမီ**တိ ပရမပ္ပမာဏေန နာဠိကောဒနမတ္တံ ဘုဉ္ဇာမိ၊ သေသံ ပရိဝါရေတွာ ဝိစရန္တာနံ စတ္တာလီသသဟဿာဓိကာနံ အဋ္ဌန္နံ ပုရိသသတသဟဿာနံ ဟောတီတိ ဒဿေတိ။ **ဧကထာလိပါကော** ဟိ ဒသန္နံ ဇနာနံ ပဟောတိ။

ဧတာနိ ပန စတုရာသီတိ နဂရသဟဿာနိ စေဝ ပါသာဒသဟဿာနိ စ ကူဋာဂါရသဟဿာနိ စ ဧကိဿာယေဝ ပဏ္ဏသာလာယ နိဿန္ဒေန နိဗ္ဗတ္တာနိ။ စတုရာသီတိ ပလ္လင်္ကသဟဿာနိ နိပဇ္ဇနတ္ထာယ ဒိန္နမဉ္စကဿ နိဿန္ဒေန နိဗ္ဗတ္တာနိ။ စတုရာသီတိ ဟတ္ထိသဟဿာနိ အဿသဟဿာနိ ရထသဟဿာနိ နိသီဒနတ္ထာယ ဒိန္နပီဌဿ နိဿန္ဒေန နိဗ္ဗတ္တာနိ။ စတုရာသီတိ မဏိသဟဿာနိ ဧကဒီပဿ နိဿန္ဒေန နိဗ္ဗတ္တာနိ။ စတုရာသီတိ ပေါက္ခရဏီသဟဿာနိ ဧကပေါက္ခရဏိယာ နိဿန္ဒေန နိဗ္ဗတ္တာနိ။ စတုရာသီတိ ဣတ္ထိသဟဿာနိ ပုတ္တသဟဿာနိ ဂဟပတိသဟဿာနိ ပရိဘောဂဘာဇနပတ္တထာလက ဓမကရဏ ပရိဿာဝန အာရကဏ္ဋက ပိပ္ဖလက နခစ္ဆေဒန ကုဉ္စိကကဏ္ဏမလဟရဏီ ပါဒကထလိက ဥပါဟန ဆတ္တ ကတ္တရယဋ္ဌိဒါနဿ နိဿန္ဒေန နိဗ္ဗတ္တာနိ။ စတုရာသီတိ ဓေနုသဟဿာနိ ဂေါရသဒါနဿ နိဿန္ဒေန နိဗ္ဗတ္တာနိ။ စတုရာသီတိ ဝတ္ထကောဋိသဟဿာနိ နိဝါသနပါရုပနဒါနဿ နိဿန္ဒေန

nibbattāni. Caturāsīti thālipākasahassāni bhojanadānassa nissandena nibbattānīti veditabbāni.

272. Evaṁ Bhagavā Mahāsudassanassa sampattiṁ ādito paṭṭhāya vitthārena kathetvā sabbaṁ taṁ dārakānaṁ paṁsvāgārakīḷanaṁ viya dassento parinibbānamañcake nipannova **passānandā**ti-ādimāha. Tattha **vipariṇatā**ti pakativijahanena nibbutapadīpo viya apaññattikabhāvaṁ gatā. **Evaṁ aniccā kho Ānanda saṅkhārā**ti evaṁ hutvā abhāvaṭṭhena aniccā.

Ettāvatā Bhagavā yathā nāma puriso satahatthubbedhe campakarukkhe nisseṇiṁ bandhitvā abhiruhitvā campakapupphaṁ ādāya nisseṇiṁ muñcanto otareyya, evameva nisseṇiṁ bandhanto viya anekavassakoṭisatasahassubbedhaṁ Mahāsudassanasampattiṁ āruyha sampattimatthake ṭhitaṁ aniccalakkhaṇaṁ ādāya nisseṇiṁ muñcanto viya otiṇṇo. Teneva pubbe Vasabharājā dīghabhāṇakattherānaṁ lohapāsādassa pācīnapasse ambalaṭṭhikāyaṁ imaṁ suttaṁ sajjhāyantānaṁ sutvā "kiṁ bho mayhaṁ ayyakena ettha vuttaṁ, attano khāditapītaṭṭhāne sampattimeva kathetī"ti cintento "evaṁ aniccā kho Ānanda saṅkhārā"ti vuttakāle "imaṁ bho disvā pañcahi cakkhūhi cakkhumatā evaṁ vuttan"ti vāmahatthaṁ samiñjitvā dakkhiṇahatthena apphoṭetvā "sādhu sādhū"ti tuṭṭhahadayo sādhukāraṁ adāsi.

Evaṁ addhuvāti evaṁ udakapupphuḷādayo viya dhuvabhāvavirahitā. **Evaṁ anassāsikā**ti evaṁ supinake pītapānīyaṁ viya anulittacandanaṁ viya ca assāsavirahitā.

Sarīraṁ nikkhipeyyāti sarīraṁ chaḍḍeyya. Idāni aññassa sarīrassa nikkhepo vā paṭijagganaṁ vā natthi kilesapahīnattā Ānanda Tathāgatassāti vadati. Idaṁ pana vatvā puna theraṁ āmantesi, cakkavattino ānubhāvo nāma rañño pabbajitassa sattame divase antaradhāyati. Mahāsudassanassa pana kālaṅkiriyato sattameva divase sattaratanapākārā sattaratanatālā caturāsīti pokkharaṇīsahassāni dhammapāsādo dhammapokkharaṇī cakkaratananti sabbametaṁ antaradhāyīti. Hatthi-ādīsu pana ayaṁ dhammatā khīṇāyukā saheva kālaṁ karonti.

နိဗ္ဗတ္တာနိ။ စတုရာသီတိ ထာလိပါကသဟဿာနိ ဘောဇနဒါနဿ နိဿန္ဒေန နိဗ္ဗတ္တာနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

၂၇၂။ ဧဝံ ဘဂဝါ မဟာသုဒဿနဿ သမ္ပတ္တိံ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ဝိတ္ထာရေန ကထေတွာ သဗ္ဗံ တံ ဒါရကာနံ ပံသွာဂါရကီဠနံ ဝိယ ဒဿေန္တော ပရိနိဗ္ဗာနမဉ္စကေ နိပန္နောဝ **ပဿာနန္ဒာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဝိပရိဏတာ**တိ ပကတိဝိဇဟနေန နိဗ္ဗုတပဒီပေါ ဝိယ အပညတ္တိကဘာဝံ ဂတာ။ **ဧဝံ အနိစ္စာ ခေါ အာနန္ဒ သင်္ခါရာ**တိ ဧဝံ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စာ။

ဧတ္တာဝတာ ဘဂဝါ ယထာ နာမ ပုရိသော သတဟတ္ထုဗ္ဗေဓေ စမ္ပကရုက္ခေ နိဿေဏိံ ဗန္ဓိတွာ အဘိရုဟိတွာ စမ္ပကပုပ္ဖံ အာဒါယ နိဿေဏိံ မုဉ္စန္တော ဩတရေယျ၊ ဧဝမေဝ နိဿေဏိံ ဗန္ဓန္တော ဝိယ အနေကဝဿကောဋိသတသဟဿုဗ္ဗေဓံ မဟာသုဒဿနသမ္ပတ္တိံ အာရုယှ သမ္ပတ္တိမတ္ထကေ ဌိတံ အနိစ္စလက္ခဏံ အာဒါယ နိဿေဏိံ မုဉ္စန္တော ဝိယ ဩတိဏ္ဏော။ တေနေဝ ပုဗ္ဗေ ဝသဘရာဇာ ဒီဃဘာဏကတ္ထေရာနံ လောဟပါသာဒဿ ပါစီနပဿေ အမ္ဗလဋ္ဌိကာယံ ဣမံ သုတ္တံ သဇ္ဈာယန္တာနံ သုတွာ ‘‘ကိံ ဘော မယှံ အယျကေန ဧတ္ထ ဝုတ္တံ၊ အတ္တနော ခါဒိတပီတဋ္ဌာနေ သမ္ပတ္တိမေဝ ကထေတီ’’တိ စိန္တေန္တော ‘‘ဧဝံ အနိစ္စာ ခေါ အာနန္ဒ သင်္ခါရာ’’တိ ဝုတ္တကာလေ ‘‘ဣမံ ဘော ဒိသွာ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ စက္ခုမတာ ဧဝံ ဝုတ္တ’’န္တိ ဝါမဟတ္ထံ သမိဉ္ဇိတွာ ဒက္ခိဏဟတ္ထေန အပ္ဖောဋေတွာ ‘‘သာဓု သာဓူ’’တိ တုဋ္ဌဟဒယော သာဓုကာရံ အဒါသိ။

ဧဝံ အဒ္ဓုဝါတိ ဧဝံ ဥဒကပုပ္ဖုဠာဒယော ဝိယ ဓုဝဘာဝဝိရဟိတာ။ **ဧဝံ အနဿာသိကာ**တိ ဧဝံ သုပိနကေ ပီတပါနီယံ ဝိယ အနုလိတ္တစန္ဒနံ ဝိယ စ အဿာသဝိရဟိတာ။

သရီရံ နိက္ခိပေယျာတိ သရီရံ ဆဍ္ဍေယျ။ ဣဒါနိ အညဿ သရီရဿ နိက္ခေပေါ ဝါ ပဋိဇဂ္ဂနံ ဝါ နတ္ထိ ကိလေသပဟီနတ္တာ အာနန္ဒ တထာဂတဿာတိ ဝဒတိ။ ဣဒံ ပန ဝတွာ ပုန ထေရံ အာမန္တေသိ၊ စက္ကဝတ္တိနော အာနုဘာဝေါ နာမ ရညော ပဗ္ဗဇိတဿ သတ္တမေ ဒိဝသေ အန္တရဓာယတိ။ မဟာသုဒဿနဿ ပန ကာလင်္ကိရိယတော သတ္တမေဝ ဒိဝသေ သတ္တရတနပါကာရာ သတ္တရတနတာလာ စတုရာသီတိ ပေါက္ခရဏီသဟဿာနိ ဓမ္မပါသာဒေါ ဓမ္မပေါက္ခရဏီ စက္ကရတနန္တိ သဗ္ဗမေတံ အန္တရဓာယီတိ။ ဟတ္ထိအာဒီသု ပန အယံ ဓမ္မတာ ခီဏာယုကာ သဟေဝ ကာလံ ကရောန္တိ။

Āyusese sati hatthiratanaṁ uposathakulaṁ gacchati. Assaratanaṁ valāhakakulaṁ. Maṇiratanaṁ Vepullapabbatameva gacchati. Itthiratanassa ānubhāvo antaradhāyati. Gahapatiratanassa cakkhu pākatikameva hoti. Pariṇāyakaratanassa veyyattiyaṁ nassati.

Idamavoca Bhagavāti idaṁ Pāḷiyaṁ āruḷhañca anāruḷhañca sabbaṁ Bhagavā avoca. Sesaṁ uttānatthamevāti.

Mahāsudassanasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

အာယုသေသေ သတိ ဟတ္ထိရတနံ ဥပေါသထကုလံ ဂစ္ဆတိ။ အဿရတနံ ဝလာဟကကုလံ။ မဏိရတနံ ဝေပုလ္လပဗ္ဗတမေဝ ဂစ္ဆတိ။ ဣတ္ထိရတနဿ အာနုဘာဝေါ အန္တရဓာယတိ။ ဂဟပတိရတနဿ စက္ခု ပါကတိကမေဝ ဟောတိ။ ပရိဏာယကရတနဿ ဝေယျတ္တိယံ နဿတိ။

ဣဒမဝေါစ ဘဂဝါတိ ဣဒံ ပါဠိယံ အာရုဠှဉ္စ အနာရုဠှဉ္စ သဗ္ဗံ ဘဂဝါ အဝေါစ။ သေသံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

မဟာသုဒဿနသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

5. Janavasabhasutta

Nātikiyādibyākaraṇavaṇṇanā

273-275. **Evaṁ me sutan**ti Janavasabhasuttaṁ. Tatrāyaṁ anuttānapadavaṇṇanā—**parito parito janapadesū**ti samantā samantā janapadesu. **Paricārake**ti Buddhadhammasaṁghānaṁ paricārake. **Upapattīsū**ti ñāṇagatipuññānaṁ upapattīsu. **Kāsikosalesū**ti Kāsīsu ca Kosalesu ca, Kāsiraṭṭhe ca Kosalaraṭṭhe cāti attho. Esa nayo sabbattha. Aṅgamagadhayonakakamboja-assaka-avantiraṭṭhesu pana chasu na byākaroti. Imesaṁ pana soḷasannaṁ mahājanapadānaṁ purimesu dasasuyeva byākaroti. **Nātikiyā**ti nātikagāmavāsino.

Tenāti tena anāgāmi-ādibhāvena. **Sutvā**ti sabbaññutaññāṇena paricchinditvā byākarontassa Bhagavato pañhābyākaraṇaṁ sutvā tesaṁ anāgāmi-ādīsu niṭṭhaṅgatā hutvā. Tena anāgāmi-ādibhāvena attamanā ahesuṁ. Aṭṭhakathāyaṁ pana **tenā**ti te nātikiyāti vuttaṁ. Etasmiṁ atthe na-kāro nipātamattaṁ hoti.

Ānandaparikathāvaṇṇanā

277. **Bhagavantaṁ kittayamānarūpo**ti aho Buddho, aho dhammo, aho saṁgho, aho dhammo svākkhātoti evaṁ kittayantova kālamakāsi. **Bahujano pasīdeyyā**ti amhākaṁ pitā mātā bhātā bhaginī putto dhītā sahāyako, tena amhehi saddhiṁ ekato bhuttā, ekato sayitā, tassa idañcidañca manāpaṁ akarimha, so kira anāgāmī sakadāgāmī sotāpanno, aho sādhu aho suṭṭhūti evaṁ bahujano pasādaṁ āpajjeyya.

278. **Gatin**ti ñāṇagatiṁ. **Abhisamparāyan**ti ñāṇābhisamparāyameva. **Addasā kho**ti kittake jane addasa. Catuvīsatisatasahassāni.

၅-ဇနဝသဘသုတ္တ

နာတိကိယာဒိဗျာကရဏဝဏ္ဏနာ

၂၇၃-၂၇၅။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** ဇနဝသဘသုတ္တံ။ တတြာယံ အနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနာ—**ပရိတော ပရိတော ဇနပဒေသူ**တိ သမန္တာ သမန္တာ ဇနပဒေသု။ **ပရိစာရကေ**တိ ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃာနံ ပရိစာရကေ။ **ဥပပတ္တီသူ**တိ ဉာဏဂတိပုညာနံ ဥပပတ္တီသု။ **ကာသိကောသလေသူ**တိ ကာသီသု စ ကောသလေသု စ၊ ကာသိရဋ္ဌေ စ ကောသလရဋ္ဌေ စာတိ အတ္ထော။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ အင်္ဂမဂဓယောနကကမ္ဗောဇအဿကအဝန္တိရဋ္ဌေသု ပန ဆသု န ဗျာကရောတိ။ ဣမေသံ ပန သောဠသန္နံ မဟာဇနပဒါနံ ပုရိမေသု ဒသသုယေဝ ဗျာကရောတိ။ **နာတိကိယာ**တိ နာတိကဂါမဝါသိနော။

တေနာတိ တေန အနာဂါမိအာဒိဘာဝေန။ **သုတွာ**တိ သဗ္ဗညုတညာဏေန ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဗျာကရောန္တဿ ဘဂဝတော ပဉှာဗျာကရဏံ သုတွာ တေသံ အနာဂါမိအာဒီသု နိဋ္ဌင်္ဂတာ ဟုတွာ။ တေန အနာဂါမိအာဒိဘာဝေန အတ္တမနာ အဟေသုံ။ အဋ္ဌကထာယံ ပန **တေနာ**တိ တေ နာတိကိယာတိ ဝုတ္တံ။ ဧတသ္မိံ အတ္ထေ န-ကာရော နိပါတမတ္တံ ဟောတိ။

အာနန္ဒပရိကထာဝဏ္ဏနာ

၂၇၇။ **ဘဂဝန္တံ ကိတ္တယမာနရူပေါ**တိ အဟော ဗုဒ္ဓေါ၊ အဟော ဓမ္မော၊ အဟော သံဃော၊ အဟော ဓမ္မော သွာက္ခာတောတိ ဧဝံ ကိတ္တယန္တောဝ ကာလမကာသိ။ **ဗဟုဇနော ပသီဒေယျာ**တိ အမှာကံ ပိတာ မာတာ ဘာတာ ဘဂိနီ ပုတ္တော ဓီတာ သဟာယကော, တေန အမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဘုတ္တာ, ဧကတော သယိတာ, တဿ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ မနာပံ အကရိမှ၊ သော ကိရ အနာဂါမီ သကဒါဂါမီ သောတာပန္နော၊ အဟော သာဓု အဟော သုဋ္ဌူတိ ဧဝံ ဗဟုဇနော ပသာဒံ အာပဇ္ဇေယျ။

၂၇၈။ **ဂတိန္တိ** ဉာဏဂတိံ။ **အဘိသမ္ပရာယန္တိ** ဉာဏာဘိသမ္ပရာယမေဝ။ **အဒ္ဒသာ ခေါ**တိ ကိတ္တကေ ဇနေ အဒ္ဒသ။ စတုဝီသတိသတသဟဿာနိ။

279. **Upasantapadissoti**[1] upasantadassano. **Bhātirivāti** ativiya bhāti, ativiya virocati. **Indriyānanti** manacchaṭṭhānaṁ indriyānaṁ. **Addasaṁ kho ahaṁ Ānandāti** neva dasa, na vīsati, na sataṁ, na sahassaṁ, anūnādhikāni catuvīsatisatasahassāni addasanti āha.

Janavasabhayakkhavaṇṇanā

280. Disvā pana me ettako jano maṁ nissāya dukkhā pamuttoti balavasomanassaṁ uppajji, cittaṁ pasīdi, cittassa pasannattā cittasamuṭṭhānaṁ lohitaṁ pasīdi, lohitassa pasannattā manacchaṭṭhāni indriyāni pasīdiṁsūti sabbamidaṁ vatvā **atha kho Ānandāti**-ādimāha. Tattha yasmā so Bhagavato dhammakathaṁ sutvā dasasahassādhikassa janasatasahassassa jeṭṭhako hutvā sotāpanno jāto, tasmā **Janavasabhotissa** nāmaṁ ahosi.

Ito sattāti ito devalokā cavitvā satta. **Tato sattāti** tato manussalokā cavitvā satta. **Saṁsārāni catuddasāti** sabbāpi catuddasakhandhapaṭipāṭiyo. **Nivāsamabhijānāmīti** jātivasena nivāsaṁ jānāmi. **Yattha me vusitaṁ pureti** yattha devesu ca Vessavaṇassa sahabyataṁ upagatena manussesu ca rājabhūtena ito attabhāvato pureyeva mayā vusitaṁ. Pure evaṁ vusitattā eva ca idāni sotāpanno hutvā tīsu vatthūsu bahuṁ puññaṁ katvā tassānubhāvena upari nibbattituṁ samatthopi dīgharattaṁ vusitaṭṭhāna nikantiyā balavatāya ettheva nibbatto.

281. **Āsā ca pana me santiṭṭhatīti** imināhaṁ sotāpannoti na suttappamattova hutvā kālaṁ vītināmesiṁ. Sakadāgāmimaggatthāya pana me vipassanā āraddhā. Ajjeva ajjeva paṭivijjhissāmīti evaṁ sa-ussāho viharāmīti dasseti. **Yadaggeti** laṭṭhivanuyyāne paṭhamadassane sotāpannadivasaṁ sandhāya vadati. **Tadagge ahaṁ bhante dīgharattaṁ avinipāto avinipātaṁ sañjānāmīti** taṁdivasaṁ ādiṁ katvā, ahaṁ bhante purimaṁ catuddasa-attabhāvasaṅkhātaṁ[2] dīgharattaṁ avinipāto laṭṭhivanuyyāne sotāpattimaggavasena adhigataṁ avinipātadhammataṁ[3] sañjānāmīti attho.

1. Upasantapatissoti (Syā) 2. Purimacatuddasa-attabhāvasaṅkhātaṁ (?)
3. Avinipātadhammaṁ (Syā)

၂၇၉။ **ဥပသန္တပဒိဿော**တိ[၁] ဥပသန္တဒဿနော။ **ဘာတိရိဝါ**တိ အတိဝိယ ဘာတိ, အတိဝိယ ဝိရောစတိ။ **ဣန္ဒြိယာန**န္တိ မနစ္ဆဋ္ဌာနံ ဣန္ဒြိယာနံ။ **အဒ္ဒသံ ခေါ အဟံ အာနန္ဒာ**တိ နေဝ ဒသ, န ဝီသတိ, န သတံ, န သဟဿံ၊ အနူနာဓိကာနိ စတုဝီသတိသတသဟဿာနိ အဒ္ဒသန္တိ အာဟ။

ဇနဝသဘယက္ခဝဏ္ဏနာ

၂၈၀။ ဒိသွာ ပန မေ ဧတ္တကော ဇနော မံ နိဿာယ ဒုက္ခာ ပမုတ္တောတိ ဗလဝသောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ စိတ္တံ ပသီဒိ၊ စိတ္တဿ ပသန္နတ္တာ စိတ္တသမုဋ္ဌာနံ လောဟိတံ ပသီဒိ၊ လောဟိတဿ ပသန္နတ္တာ မနစ္ဆဋ္ဌာနိ ဣန္ဒြိယာနိ ပသီဒိံသူတိ သဗ္ဗမိဒံ ဝတွာ **အထ ခေါ အာနန္ဒာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ယသ္မာ သော ဘဂဝတော ဓမ္မကထံ သုတွာ ဒသသဟဿာဓိကဿ ဇနသတသဟဿဿ ဇေဋ္ဌကော ဟုတွာ သောတာပန္နော ဇာတော၊ တသ္မာ **ဇနဝသဘော**တိဿ နာမံ အဟောသိ။

ဣတော သတ္တာတိ ဣတော ဒေဝလောကာ စဝိတွာ သတ္တ။ **တတော သတ္တာ**တိ တတော မနုဿလောကာ စဝိတွာ သတ္တ။ **သံသာရာနိ စတုဒ္ဒသာ**တိ သဗ္ဗာပိ စတုဒ္ဒသခန္ဓပဋိပါဋိယော။ **နိဝါသမဘိဇာနာမီ**တိ ဇာတိဝသေန နိဝါသံ ဇာနာမိ။ **ယတ္ထ မေ ဝုသိတံ ပုရေ**တိ ယတ္ထ ဒေဝေသု စ ဝေဿဝဏဿ သဟဗျတံ ဥပဂတေန မနုဿေသု စ ရာဇဘူတေန ဣတော အတ္တဘာဝတော ပုရေယေဝ မယာ ဝုသိတံ။ ပုရေ ဧဝံ ဝုသိတတ္တာ ဧဝ စ ဣဒါနိ သောတာပန္နော ဟုတွာ တီသု ဝတ္ထူသု ဗဟုံ ပုညံ ကတွာ တဿာနုဘာဝေန ဥပရိ နိဗ္ဗတ္တိတုံ သမတ္ထောပိ ဒီဃရတ္တံ ဝုသိတဋ္ဌာနေ နိကန္တိယာ ဗလဝတာယ ဧတ္ထေဝ နိဗ္ဗတ္တော။

၂၈၁။ **အာသာ စ ပန မေ သန္တိဋ္ဌတီ**တိ ဣမိနာဟံ သောတာပန္နောတိ န သုတ္တပ္ပမတ္တောဝ ဟုတွာ ကာလံ ဝီတိနာမေသိံ။ သကဒါဂါမိမဂ္ဂတ္ထာယ ပန မေ ဝိပဿနာ အာရဒ္ဓါ။ အဇ္ဇေဝ အဇ္ဇေဝ ပဋိဝိဇ္ဈိဿာမီတိ ဧဝံ သဉဿာဟော ဝိဟရာမီတိ ဒဿေတိ။ **ယဒဂ္ဂေ**တိ လဋ္ဌိဝနုယျာနေ ပဌမဒဿနေ သောတာပန္နဒိဝသံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **တဒဂ္ဂေ အဟံ ဘန္တေ ဒီဃရတ္တံ အဝိနိပါတော အဝိနိပါတံ သဉ္ဇာနာမီ**တိ တံဒိဝသံ အာဒိံ ကတွာ, အဟံ ဘန္တေ ပုရိမံ စတုဒ္ဒသအတ္တဘာဝသင်္ခါတံ[၂] ဒီဃရတ္တံ အဝိနိပါတော လဋ္ဌိဝနုယျာနေ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝသေန အဓိဂတံ အဝိနိပါတဓမ္မတံ[၃] သဉ္ဇာနာမီတိ အတ္ထော။

၁-ဥပသန္တပတိဿောတိ (သျာ) ၂-ပုရိမစတုဒ္ဒသအတ္တဘာဝသင်္ခါတံ (?) ၃-အဝိနိပါတဓမ္မံ (သျာ)

Anacchariyanti anu-acchariyaṁ. Cintayamānaṁ punappunaṁ acchariyamevidaṁ yaṁ kenacideva karaṇīyena gacchanto Bhagavantaṁ antarāmagge addasaṁ, idampi acchariyaṁ yañca Vessavaṇassa mahārājassa sayaṁparisāya[1] bhāsato Bhagavato diṭṭhasadisameva sammukhā sutaṁ. **Dve paccayā**ti antarāmagge diṭṭhabhāvo ca Vessavaṇassa sammukhā sutaṁ ārocetukāmatā ca.

Devasabhāvaṇṇanā

282. **Sannipatitā**ti kasmā sannipatitā. Te kira catūhi kāraṇehi sannipatanti. Vassūpanāyikasaṅgahatthaṁ, pavāraṇāsaṅgahatthaṁ, dhammasavanatthaṁ, păricchattakakīḷānubhavanatthanti. Tattha sve vassūpanāyikāti āsāḷhīpuṇṇamāya[2] dvīsu devalokesu devā Sudhammāya devasabhāya sannipatitvā mantenti asukavihāre eko bhikkhu vassūpagato, asukavihāre dve tayo cattāro pañca dasa vīsati tiṁsaṁ cattālīsaṁ paññāsaṁ sataṁ sahassaṁ bhikkhū vassūpagatā, etthettha ṭhāne ayyānaṁ ārakkhaṁ susaṁvihitaṁ karothāti evaṁ vassūpanāyikasaṅgato kato hoti.

Tadāpi eteneva kāraṇena sannipatitā. **Idaṁ tesaṁ hoti āsanasmin**ti idaṁ tesaṁ catunnaṁ mahārājānaṁ āsanaṁ hoti. Evaṁ tesu nisinnesu atha pacchā amhākaṁ āsanaṁ hoti.

Yenatthenāti yena vassūpanāyikatthena. **Taṁ atthaṁ cintayitvā taṁ atthaṁ mantayitvā**ti taṁ araññavāsino bhikkhusaṁghassa ārakkhatthaṁ cintayitvā. Etthettha vuṭṭhabhikkhusaṁghassa ārakkhaṁ saṁvidahathāti catūti mahārājehi saddhiṁ mantetvā. **Vuttavacanāpi tan**ti tettiṁsa devaputtā vadanti, mahārājāno **vuttavacanā** nāma. Tathā tettiṁsadevaputtā paccānusāsanti, itare **paccānusiṭṭhavacanā** nāma. Padadvayepi pana tanti nipātamattameva. **Avipakkantā**ti[3] agatā.

283. **Uḷāro**ti vipulo mahā. **Devānubhāvan**ti yā sā sabbadevatānaṁ vatthālaṅkāravimānasarīrānaṁ pabhā dvādasa yojanāni pharati. Mahāpuññānaṁ pana sarīrappabhā yojanasataṁ pharati. Taṁ devānubhāvaṁ atikkamitvā.

1. Tassaṁ parisāyaṁ (Syā) 2. Āsāḷhapuṇṇamāyaṁ (Syā) 3. Adhipakkantāti (Ka)

အနစ္ဆရိယန္တိ အနုအစ္ဆရိယံ။ စိန္တယမာနံ ပုနပ္ပုနံ အစ္ဆရိယမေဝိဒံ ယံ ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန ဂစ္ဆန္တော ဘဂဝန္တံ အန္တရာမဂ္ဂေ အဒ္ဒသံ၊ ဣဒမ္ပိ အစ္ဆရိယံ ယဉ္စ ဝေဿဝဏဿ မဟာရာဇဿ သယံပရိသာယ[1] ဘာသတော ဘဂဝတော ဒိဋ္ဌသဒိသမေဝ သမ္မုခါ သုတံ။ **ဒွေ ပစ္စယာ**တိ အန္တရာမဂ္ဂေ ဒိဋ္ဌဘာဝေါ စ ဝေဿဝဏဿ သမ္မုခါ သုတံ အာရောစေတုကာမတာ စ။

ဒေဝသဘာဝဏ္ဏနာ

၂၈၂။ **သန္နိပတိတာ**တိ ကသ္မာ သန္နိပတိတာ။ တေ ကိရ စတူဟိ ကာရဏေဟိ သန္နိပတန္တိ။ ဝဿူပနာယိကသင်္ဂဟတ္ထံ, ပဝါရဏာသင်္ဂဟတ္ထံ, ဓမ္မသဝနတ္ထံ, ပါရိစ္ဆတ္တကကီဠာနုဘဝနတ္ထန္တိ။ တတ္ထ သွေ ဝဿူပနာယိကာတိ အာသာဠှီပုဏ္ဏမာယ[2] ဒွီသု ဒေဝလောကေသု ဒေဝါ သုဓမ္မာယ ဒေဝသဘာယ သန္နိပတိတွာ မန္တေန္တိ အသုကဝိဟာရေ ဧကော ဘိက္ခု ဝဿူပဂတော၊ အသုကဝိဟာရေ ဒွေ တယော စတ္တာရော ပဉ္စ ဒသ ဝီသတိ တိံသံ စတ္တာလီသံ ပညာသံ သတံ သဟဿံ ဘိက္ခူ ဝဿူပဂတာ၊ ဧတ္ထေတ္ထ ဌာနေ အယျာနံ အာရက္ခံ သုသံဝိဟိတံ ကရောထာတိ ဧဝံ ဝဿူပနာယိကသင်္ဂဟော ကတော ဟောတိ။

တဒါပိ ဧတေနေဝ ကာရဏေန သန္နိပတိတာ။ **ဣဒံ တေသံ ဟောတိ အာသနသ္မိ**န္တိ ဣဒံ တေသံ စတုန္နံ မဟာရာဇာနံ အာသနံ ဟောတိ။ ဧဝံ တေသု နိသိန္နေသု အထ ပစ္ဆာ အမှာကံ အာသနံ ဟောတိ။

ယေနတ္ထေနာတိ ယေန ဝဿူပနာယိကတ္ထေန။ **တံ အတ္ထံ စိန္တယိတွာ တံ အတ္ထံ မန္တယိတွာ**တိ တံ အရညဝါသိနော ဘိက္ခုသံဃဿ အာရက္ခတ္ထံ စိန္တယိတွာ။ ဧတ္ထေတ္ထ ဝုဋ္ဌဘိက္ခုသံဃဿ အာရက္ခံ သံဝိဒဟထာတိ စတူဟိ မဟာရာဇေဟိ သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ။ **ဝုတ္တဝစနာပိ တ**န္တိ တေတ္တိံသ ဒေဝပုတ္တာ ဝဒန္တိ၊ မဟာရာဇာနော **ဝုတ္တဝစနာ** နာမ။ တထာ တေတ္တိံသဒေဝပုတ္တာ ပစ္စာနုသာသန္တိ၊ ဣတရေ **ပစ္စာနုသိဋ္ဌဝစနာ** နာမ။ ပဒဒွယေပိ ပန တန္တိ နိပါတမတ္တမေဝ။ **အဝိပက္ကန္တာ**တိ[3] အဂတာ။

၂၈၃။ **ဥဠာရော**တိ ဝိပုလော မဟာ။ **ဒေဝါနုဘာဝ**န္တိ ယာ သာ သဗ္ဗဒေဝတာနံ ဝတ္ထာလင်္ကာရဝိမာနသရီရာနံ ပဘာ ဒွါဒသ ယောဇနာနိ ဖရတိ။ မဟာပုညာနံ ပန သရီရပ္ပဘာ ယောဇနသတံ ဖရတိ။ တံ ဒေဝါနုဘာဝံ အတိက္ကမိတွာ။

၁-တဿံ ပရိသာယံ (သျာ) ၂-အာသာဠှပုဏ္ဏမာယံ (သျာ) ၃-အဓိပက္ကန္တာတိ (က)

Brahmuno hetaṁ pubbanimittanti yathā sūriyassa udayato etaṁ pubbaṅgamaṁ etaṁ pubbanimittaṁ yadidaṁ aruṇuggaṁ, evameva brahmunopi etaṁ “pubbanimittan”ti dīpeti.

Sanaṅkumārakathāvaṇṇanā

284. **Anabhisambhavanīyo**ti apattabbo, na taṁ devā Tāvatiṁsā passantīti attho. **Cakkhupathasmin**ti cakkhupasāde āpāthe vā. So devānaṁ cakkhussa āpāthe sambhavanīyo pattabbo na hoti, na abhibhavatīti vuttaṁ hoti. Heṭṭhā heṭṭhā hi devatā uparūpari devānaṁ oḷārikaṁ katvā māpitameva attabhāvaṁ passituṁ sakkonti. **Vedapaṭilābhan**ti tuṭṭhipaṭilābhaṁ. **Adhunābhisitto rajjenā**ti sampati[1] abhisitto rajjena. Ayaṁ panattho Duṭṭhagāmaṇi-abhayavatthunā dīpetabbo—

So kira dvattiṁsa damiḷarājāno vijitvā Anurādhapure pattābhiseko tuṭṭhasomanassena māsaṁ niddaṁ na labhi, tato “niddaṁ na labhāmi bhante”ti bhikkhusaṁghassa ācikkhi. Tena hi mahārāja ajja uposathaṁ adhiṭṭhāhīti. So ca uposathaṁ adhiṭṭhāsi. Saṁgho gantvā “cittayamakaṁ sajjhāyathā”ti aṭṭha ābhidhammikabhikkhū pesesi. Te gantvā “nipajja tvaṁ mahārājā”ti vatvā sajjhāyaṁ ārabhiṁsu. Rājā sajjhāyaṁ suṇantova niddaṁ okkami. Therā rājānaṁ mā pabodhayitthāti pakkamiṁsu. Rājā dutiyadivase sūriyuggamane pabujjhitvā there apassanto “kuhiṁ ayyā”ti pucchi. Tumhākaṁ niddokkamanabhāvaṁ ñatvā gatāti. Natthi bho mayhaṁ ayyakassa dārakānaṁ ajānanakabhesajjaṁ nāma, yāva niddābhesajjampi jānantiyevāti āha.

Pañcasikhoti Pañcasikhagandhabbasadiso hutvā. Pañcasikhagandhabbadevaputtassa kira sabbadevatā attabhāvaṁ mamāyanti. Tasmā brahmāpi tādisaṁyeva attabhāvaṁ nimminitvā pāturahosi. **Pallaṅkena nisīdī**ti pallaṅkaṁ ābhujitvā nisīdi.

Vissaṭṭhoti sumutto apalibuddho. **Viññeyyo**ti atthaviññāpano. **Mañjū**ti madhuro mudu. **Savanīyo**ti sotabbayuttako kaṇṇasukho.

---

1. Sampattiyā (Syā)

ဗြဟ္မုနော ဟေတံ ပုဗ္ဗနိမိတ္တန္တိ ယထာ သူရိယဿ ဥဒယတော ဧတံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဧတံ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ ယဒိဒံ အရုဏုဂ္ဂံ၊ ဧဝမေဝ ဗြဟ္မုနောပိ ဧတံ “ပုဗ္ဗနိမိတ္တ”န္တိ ဒီပေတိ။

သနင်္ကုမာရကထာဝဏ္ဏနာ

၂၈၄။ **အနဘိသမ္ဘဝနီယော**တိ အပတ္တဗ္ဗော၊ န တံ ဒေဝါ တာဝတိံသာ ပဿန္တီတိ အတ္ထော။ **စက္ခုပထသ္မိ**န္တိ စက္ခုပသာဒေ အာပါထေ ဝါ။ သော ဒေဝါနံ စက္ခုဿ အာပါထေ သမ္ဘဝနီယော ပတ္တဗ္ဗော န ဟောတိ၊ န အဘိဘဝတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဟေဋ္ဌာ ဟေဋ္ဌာ ဟိ ဒေဝတာ ဥပရူပရိ ဒေဝါနံ ဩဠာရိကံ ကတွာ မာပိတမေဝ အတ္တဘာဝံ ပဿိတုံ သက္ကောန္တိ။ **ဝေဒပဋိလာဘ**န္တိ တုဋ္ဌိပဋိလာဘံ။ **အဓုနာဘိသိတ္တော ရဇ္ဇေနာ**တိ သမ္ပတိ[၁] အဘိသိတ္တော ရဇ္ဇေန။ အယံ ပနတ္ထော ဒုဋ္ဌဂါမဏိအဘယဝတ္ထုနာ ဒီပေတဗ္ဗော—

သော ကိရ ဒွတ္တိံသ ဒမိဠရာဇာနော ဝိဇိတွာ အနုရာဓပုရေ ပတ္တာဘိသေကော တုဋ္ဌသောမနဿေန မာသံ နိဒ္ဒံ န လဘိ၊ တတော “နိဒ္ဒံ န လဘာမိ ဘန္တေ”တိ ဘိက္ခုသံဃဿ အာစိက္ခိ။ တေန ဟိ မဟာရာဇ အဇ္ဇ ဥပေါသထံ အဓိဋ္ဌာဟီတိ။ သော စ ဥပေါသထံ အဓိဋ္ဌာသိ။ သံဃော ဂန္တွာ “စိတ္တယမကံ သဇ္ဈာယထာ”တိ အဋ္ဌ အာဘိဓမ္မိကဘိက္ခူ ပေသေသိ။ တေ ဂန္တွာ “နိပဇ္ဇ တွံ မဟာရာဇာ”တိ ဝတွာ သဇ္ဈာယံ အာရဘိံသု။ ရာဇာ သဇ္ဈာယံ သုဏန္တောဝ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ။ ထေရာ ရာဇာနံ မာ ပဗောဓယိတ္ထာတိ ပက္ကမိံသု။ ရာဇာ ဒုတိယဒိဝသေ သူရိယုဂ္ဂမနေ ပဗုဇ္ဈိတွာ ထေရေ အပဿန္တော “ကုဟိံ အယျာ”တိ ပုစ္ဆိ။ တုမှာကံ နိဒ္ဒေါက္ကမနဘာဝံ ဉတွာ ဂတာတိ။ နတ္ထိ ဘော မယှံ အယျကဿ ဒါရကာနံ အဇာနနကဘေသဇ္ဇံ နာမ၊ ယာဝ နိဒ္ဒါဘေသဇ္ဇမ္ပိ ဇာနန္တိယေဝါတိ အာဟ။

ပဉ္စသိခေါတိ ပဉ္စသိခဂန္ဓဗ္ဗသဒိသော ဟုတွာ။ ပဉ္စသိခဂန္ဓဗ္ဗဒေဝပုတ္တဿ ကိရ သဗ္ဗဒေဝတာ အတ္တဘာဝံ မမာယန္တိ။ တသ္မာ ဗြဟ္မာပိ တာဒိသံယေဝ အတ္တဘာဝံ နိမ္မိနိတွာ ပါတုရဟောသိ။ **ပလ္လင်္ကေန နိသီဒီ**တိ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသီဒိ။

ဝိဿဋ္ဌောတိ သုမုတ္တော အပလိဗုဒ္ဓေါ။ **ဝိညေယျော**တိ အတ္ထဝိညာပနော။ **မဉ္ဇူ**တိ မဓုရော မုဒု။ **သဝနီယော**တိ သောတဗ္ဗယုတ္တကော ကဏ္ဏသုခေါ။

၁-သမ္ပတ္တိယာ (သျာ)

Bindūti ekagghano. **Avisārī**ti suvisado avippakiṇṇo. **Gambhīro**ti nābhimūlato paṭṭhāya gambhīrasamuṭṭhito, na jivhādanta-oṭṭhatālumattappahārasamuṭṭhito. Evaṁ samuṭṭhito hi amadhuro ca hoti, na ca dūraṁ sāveti. **Ninnādī**ti mahāmeghamudiṅgasaddo viya ninnādayutto. Apicettha pacchimaṁ pacchimaṁ padaṁ purimassa purimassa atthoyevāti veditabbo. **Yathāparisan**ti yattakā parisā, tattakameva viññāpeti. Anto parisāyaṁyevassa saddo samparivattati, na bahiddhā vidhāvati. **Ye hi kecī**ti-ādi bahujanahitāya paṭipannabhāvadassanatthaṁ vadati. **Saraṇaṁ gatā**ti na yathā vā tathā vā saraṇaṁ gate sandhāya vadati. Nibbematikagahitasaraṇe pana sandhāya vadati. **Gandhabbakāyaṁ paripūrentī**ti gandhabbadevagaṇaṁ paripūrenti. Iti amhākaṁ Satthu loke uppannakālato paṭṭhāya chadevalokādīsu piṭṭhaṁ koṭṭetvā pūritanāḷi viya saravananaḷavanaṁ viya ca nirantaraṁ jātaparisāti āha.

Bhāvita-iddhipādavaṇṇanā

287. **Yāvasupaññattā cime tena Bhagavatā**ti tena mayhaṁ Satthārā Bhagavatā yāva supaññattā yāva sukathitā. **Iddhipādā**ti ettha ijjhanaṭṭhena iddhi, patiṭṭhānaṭṭhena pādāti veditabbā. **Iddhipahutāyā**ti iddhipahonakatāya. **Iddhivisavitāyā**ti iddhivipajjanabhāvāya[1], punappunaṁ āsevanavasena ciṇṇavasitāyāti vuttaṁ hoti. **Iddhivikubbanatāyā**ti iddhivikubbanabhāvāya, nānappakārato katvā dassanatthāya. **Chandasamādhippadhānasaṅkhārasamannāgatan**ti-ādīsu chandahetuko chandādhiko vā samādhi chandasamādhi, kattukamyatāchandaṁ adhipatiṁ karitvā paṭiladdhasamādhissetaṁ adhivacanaṁ. Padhānabhūtā saṅkhārā padhānasaṅkhārā, catukiccasādhakassa sammappadhānavīriyassetaṁ adhivacanaṁ. **Samannāgatan**ti chandasamādhinā ca padhānasaṅkhārena ca upetaṁ. **Iddhipādan**ti nipphattipariyāyena ijjhanaṭṭhena vā, ijjhanti etāya sattā iddhā vuddhā ukkaṁsagatā hontīti iminā vā pariyāyena **iddhī**ti saṅkhyaṁ gatānaṁ abhiññācittasampayuttānaṁ chandasamādhipadhānasaṅkhārānaṁ adhiṭṭhānaṭṭhena pādabhūto sesacittacetasikarāsīti attho. Vutteñhetaṁ “iddhipādoti tathābhūtassa vedanākkhandho -pa- viññāṇakkhandho”ti[2].

1. Iddhivisevitāyāti iddhivisesabhāvāya (Syā)
2. Abhi 2. 226 piṭṭhe.

ဗိန္ဒူတိ ဧကဂ္ဃနော။ **အဝိသာရီ**တိ သုဝိသဒေါ အဝိပ္ပကိဏ္ဏော။ **ဂမ္ဘီရော**တိ နာဘိမူလတော ပဋ္ဌာယ ဂမ္ဘီရသမုဋ္ဌိတော၊ န ဇိဝှါဒန္တဩဋ္ဌတာလုမတ္တပ္ပဟာရသမုဋ္ဌိတော။ ဧဝံ သမုဋ္ဌိတော ဟိ အမဓုရော စ ဟောတိ၊ န စ ဒူရံ သာဝေတိ။ **နိန္နာဒီ**တိ မဟာမေဃမုဒိင်္ဂသဒ္ဒေါ ဝိယ နိန္နာဒယုတ္တော။ အပိစေတ္ထ ပစ္ဆိမံ ပစ္ဆိမံ ပဒံ ပုရိမဿ ပုရိမဿ အတ္ထောယေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ယထာပရိသ**န္တိ ယတ္တကာ ပရိသာ၊ တတ္တကမေဝ ဝိညာပေတိ။ အန္တော ပရိသာယံယေဝဿ သဒ္ဒေါ သမ္ပရိဝတ္တတိ၊ န ဗဟိဒ္ဓါ ဝိဓာဝတိ။ **ယေ ဟိ ကေစီ**တိ အာဒိ ဗဟုဇနဟိတာယ ပဋိပန္နဘာဝဒဿနတ္ထံ ဝဒတိ။ **သရဏံ ဂတာ**တိ န ယထာ ဝါ တထာ ဝါ သရဏံ ဂတေ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ နိဗ္ဗေမတိကဂဟိတသရဏေ ပန သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **ဂန္ဓဗ္ဗကာယံ ပရိပူရေန္တီ**တိ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝဂဏံ ပရိပူရေန္တိ။ ဣတိ အမှာကံ သတ္ထု လောကေ ဥပ္ပန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ဆဒေဝလောကာဒီသု ပိဋ္ဌံ ကောဋ္ဋေတွာ ပူရိတနာဠိ ဝိယ သရဝနနဠဝနံ ဝိယ စ နိရန္တရံ ဇာတပရိသာတိ အာဟ။

ဘာဝိတဣဒ္ဓိပါဒဝဏ္ဏနာ

၂၈၇။ **ယာဝသုပညတ္တာ စိမေ တေန ဘဂဝတာ**တိ တေန မယှံ သတ္ထာရာ ဘဂဝတာ ယာဝ သုပညတ္တာ ယာဝ သုကထိတာ။ **ဣဒ္ဓိပါဒါ**တိ ဧတ္ထ ဣဇ္ဈနဋ္ဌေန ဣဒ္ဓိ၊ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ပါဒါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **ဣဒ္ဓိပဟုတာယာ**တိ ဣဒ္ဓိပဟောနကတာယ။ **ဣဒ္ဓိဝိသဝိတာယာ**တိ ဣဒ္ဓိဝိပဇ္ဇနဘာဝါယ[၁]၊ ပုနပ္ပုနံ အာသေဝနဝသေန စိဏ္ဏဝသိတာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနတာယာ**တိ ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနဘာဝါယ၊ နာနပ္ပကာရတော ကတွာ ဒဿနတ္ထာယ။ **ဆန္ဒသမာဓိပ္ပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတ**န္တိအာဒီသု ဆန္ဒဟေတုကော ဆန္ဒာဓိကော ဝါ သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ၊ ကတ္တုကမျတာဆန္ဒံ အဓိပတိံ ကရိတွာ ပဋိလဒ္ဓသမာဓိဿေတံ အဓိဝစနံ။ ပဓာနဘူတာ သင်္ခါရာ ပဓာနသင်္ခါရာ၊ စတုကိစ္စသာဓကဿ သမ္မပ္ပဓာနဝီရိယဿေတံ အဓိဝစနံ။ **သမန္နာဂတ**န္တိ ဆန္ဒသမာဓိနာ စ ပဓာနသင်္ခါရေန စ ဥပေတံ။ **ဣဒ္ဓိပါဒ**န္တိ နိပ္ဖတ္တိပရိယာယေန ဣဇ္ဈနဋ္ဌေန ဝါ, ဣဇ္ဈန္တိ ဧတာယ သတ္တာ ဣဒ္ဓါ ဝုဒ္ဓါ ဥက္ကံသဂတာ ဟောန္တီတိ ဣမိနာ ဝါ ပရိယာယေန **ဣဒ္ဓီ**တိ သင်္ချံ ဂတာနံ အဘိညာစိတ္တသမ္ပယုတ္တာနံ ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရာနံ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ပါဒဘူတော သေသစိတ္တစေတသိကရာသီတိ အတ္ထော။ ဝုတ္တဉှေတံ “ဣဒ္ဓိပါဒေါတိ တထာဘူတဿ ဝေဒနာက္ခန္ဓော။ပ။ ဝိညာဏက္ခန္ဓော”တိ[၂]။

၁-ဣဒ္ဓိဝိသေဝိတာယာတိ ဣဒ္ဓိဝိသေသဘာဝါယ (သျာ)
၂-အဘိ ၂-၂၂၆-ပိဋ္ဌေ။

Iminā nayena sesesupi attho veditabbo. Yatheva hi chandaṁ adhipatiṁ karitvā paṭiladdhasamādhi chandasamādhīti vutto, evaṁ vīriyaṁ, cittaṁ, vīmaṁsaṁ adhipatiṁ karitvā paṭiladdhasamādhi vīmaṁsāsamādhīti vuccati. Apica upacārajjhānaṁ pādo, paṭhamajjhānaṁ iddhi. Sa-upacāraṁ paṭhamajjhānaṁ pādo, dutiyajjhānaṁ iddhīti evaṁ pubbabhāge pādo, aparabhāge iddhīti evamettha attho veditabbo. Vitthārena Iddhipādakathā **Visuddhimagge** ca Vibhaṅgaṭṭhakathāya ca vuttā.

Keci pana "nipphannā iddhi. Anipphanno iddhipādo"ti vadanti, tesaṁ vādamaddanatthāya abhidhamme **uttaracūḷikavāro** nāma ābhato[1]—"cattāro iddhipādā chandiddhipādo, vīriyiddhipādo, cittiddhipādo, vīmaṁsiddhipādo. Tattha katamo chandiddhipādo. Idha bhikkhu yasmiṁ samaye lokuttaraṁ jhānaṁ bhāveti niyyānikaṁ apacayagāmiṁ diṭṭhigatānaṁ pahānāya paṭhamāya bhūmiyā pattiyā, vivicceva kāmehi paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati dukkhapaṭipadaṁ dandhābhiññaṁ. Yo tasmiṁ samaye chando chandikatā kattukamyatā kusalo dhammacchando, ayaṁ vuccati chandiddhipādo, avasesā dhammā chandiddhipādasampayuttā"ti[2]. Ime pana lokuttaravaseneva āgatā. Tattha Raṭṭhapālatthero chandaṁ dhuraṁ katvā lokuttaraṁ dhammaṁ nibbattesi. Soṇatthero vīriyaṁ dhuraṁ katvā, Sambhūtatthero cittaṁ dhuraṁ katvā, āyasmā mogharājā vīmaṁsaṁ dhuraṁ katvāti.

Tattha yathā catūsu amaccaputtesu ṭhānantaraṁ patthetvā rājānaṁ upanissāya viharantesu eko upaṭṭhāne chandajāto rañño ajjhāsayañca ruciñca ñatvā divā ca ratto ca upaṭṭhahanto rājānaṁ ārādhetvā ṭhānantaraṁ pāpuṇi. Yathā so, evaṁ chandadhurena lokuttaradhammanibbattako veditabbo.

Eko pana "divase divase upaṭṭhātuṁ ko sakkoti, uppanne kicce parakkamena ārādhessāmī"ti kupite paccante raññā pahito parakkamena sattumaddanaṁ katvā ṭhānantaraṁ pāpuṇi. Yathā so, evaṁ vīriyadhurena lokuttaradhammanibbattako veditabbo.

---

1. Āgato (Syā, Ka) 2. Abhi 2. 232 piṭṭhe.

ဣမိနာ နယေန သေသေသုပိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယထေဝ ဟိ ဆန္ဒံ အဓိပတိံ ကရိတွာ ပဋိလဒ္ဓသမာဓိ ဆန္ဒသမာဓီတိ ဝုတ္တော၊ ဧဝံ ဝီရိယံ, စိတ္တံ, ဝီမံသံ အဓိပတိံ ကရိတွာ ပဋိလဒ္ဓသမာဓိ ဝီမံသာသမာဓီတိ ဝုစ္စတိ။ အပိစ ဥပစာရဇ္ဈာနံ ပါဒေါ၊ ပဌမဇ္ဈာနံ ဣဒ္ဓိ။ သဉပစာရံ ပဌမဇ္ဈာနံ ပါဒေါ၊ ဒုတိယဇ္ဈာနံ ဣဒ္ဓီတိ ဧဝံ ပုဗ္ဗဘာဂေ ပါဒေါ, အပရဘာဂေ ဣဒ္ဓီတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိတ္ထာရေန ဣဒ္ဓိပါဒကထာ **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ** စ ဝိဘင်္ဂဋ္ဌကထာယ စ ဝုတ္တာ။

ကေစိ ပန "နိပ္ဖန္နာ ဣဒ္ဓိ။ အနိပ္ဖန္နော ဣဒ္ဓိပါဒေါ"တိ ဝဒန္တိ၊ တေသံ ဝါဒမဒ္ဒနတ္ထာယ အဘိဓမ္မေ **ဥတ္တရစူဠိကဝါရော** နာမ အာဘတော[1]—"စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒေါ, ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒေါ, စိတ္တိဒ္ဓိပါဒေါ, ဝီမံသိဒ္ဓိပါဒေါ။ တတ္ထ ကတမော ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒေါ။ ဣဓ ဘိက္ခု ယသ္မိံ သမယေ လောကုတ္တရံ ဈာနံ ဘာဝေတိ နိယျာနိကံ အပစယဂါမိံ ဒိဋ္ဌိဂတာနံ ပဟာနာယ ပဌမာယ ဘူမိယာ ပတ္တိယာ၊ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိညံ။ ယော တသ္မိံ သမယေ ဆန္ဒော ဆန္ဒိကတာ ကတ္တုကမျတာ ကုသလော ဓမ္မစ္ဆန္ဒော၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒေါ၊ အဝသေသာ ဓမ္မာ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒသမ္ပယုတ္တာ"တိ[2]။ ဣမေ ပန လောကုတ္တရဝသေနေဝ အာဂတာ။ တတ္ထ ရဋ္ဌပါလတ္ထေရော ဆန္ဒံ ဓုရံ ကတွာ လောကုတ္တရံ ဓမ္မံ နိဗ္ဗတ္တေသိ။ သောဏတ္ထေရော ဝီရိယံ ဓုရံ ကတွာ၊ သမ္ဘူတတ္ထေရော စိတ္တံ ဓုရံ ကတွာ, အာယသ္မာ မောဃရာဇာ ဝီမံသံ ဓုရံ ကတွာတိ။

တတ္ထ ယထာ စတူသု အမစ္စပုတ္တေသု ဌာနန္တရံ ပတ္ထေတွာ ရာဇာနံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရန္တေသု ဧကော ဥပဋ္ဌာနေ ဆန္ဒဇာတော ရညော အဇ္ဈာသယဉ္စ ရုစိဉ္စ ဉတွာ ဒိဝါ စ ရတ္တော စ ဥပဋ္ဌဟန္တော ရာဇာနံ အာရာဓေတွာ ဌာနန္တရံ ပါပုဏိ။ ယထာ သော၊ ဧဝံ ဆန္ဒဓုရေန လောကုတ္တရဓမ္မနိဗ္ဗတ္တကော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဧကော ပန "ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဥပဋ္ဌာတုံ ကော သက္ကောတိ၊ ဥပ္ပန္နေ ကိစ္စေ ပရက္ကမေန အာရာဓေဿာမီ"တိ ကုပိတေ ပစ္စန္တေ ရညာ ပဟိတော ပရက္ကမေန သတ္တုမဒ္ဒနံ ကတွာ ဌာနန္တရံ ပါပုဏိ။ ယထာ သော၊ ဧဝံ ဝီရိယဓုရေန လောကုတ္တရဓမ္မနိဗ္ဗတ္တကော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁-အာဂတော (သျာ၊ က) ၂-အဘိ ၂-၂၃၂-ပိဋ္ဌေ။

Eko “divase divase upaṭṭhānampi urena sattisarapaṭicchannampi bhāroyeva, mantabalena[1] ārādhessāmī”ti khattavijjāya[2] kataparicayattā mantasaṁvidhānena rājānaṁ ārādhetvā ṭhānantaraṁ pāpuṇāti. Yathā so, evaṁ cittadhurena lokuttaradhammanibbattako veditabbo.

Aparo “kiṁ imehi upaṭṭhānādīhi, rājāno nāma jātisampannassa ṭhānantaraṁ denti, tādisassa dento mayhaṁ dassatī”ti jātisampattimeva nissāya ṭhānantaraṁ pāpuṇi. Yathā so, evaṁ suparisuddhaṁ vīmaṁsaṁ nissāya vīmaṁsadhurena lokuttaradhammanibbattako veditabbo.

Anekavihitanti anekavidhaṁ. **Iddhividhan**ti iddhikoṭṭhāsaṁ.

Tividha-okāsādhigamavaṇṇanā

288. **Sukhassa adhigamāyā**ti jhānasukhassa maggasukhassa phalasukhassa ca adhigamāya. **Saṁsaṭṭho**ti sampayuttacitto. **Ariyadhamman**ti ariyena Bhagavatā Buddhena desitaṁ dhammaṁ. **Suṇātī**ti Satthu sammukhā bhikkhubhikkhunī-ādīhi vā desiyamānaṁ suṇāti. **Yoniso manasikarotī**ti upāyato pathato kāraṇato aniccanti-ādivasena manasi karoti. “**Yoniso manasikāro** nāma upāyamanasikāro pathamanasikāro, anicce aniccanti dukkhe dukkhanti anattani anattāti asubhe asubhanti saccānulomikena vā cittassa āvaṭṭanā anvāvaṭṭanā ābhogo samannāhāro manasikāro, ayaṁ vuccati yonisomanasikāro”ti evaṁ vutte yonisomanasikāre[3] kammaṁ ārabhatīti attho. **Asaṁsaṭṭho**ti vatthukāmehipi kilesakāmehipi asaṁsaṭṭho viharati. **Uppajjati sukhan**ti uppajjati paṭhamajjhānasukhaṁ. **Sukhā bhiyyo somanassan**ti samāpattito vuṭṭhitassa jhānasukhapaccayā aparāparaṁ somanassaṁ uppajjati. **Pamudā**ti tuṭṭhākārato dubbalapīti. **Pāmojjan**ti balavataraṁ pītisomanassaṁ. **Paṭhamo okāsādhigamo**ti paṭhamajjhānaṁ pañcanīvaraṇāni vikkhambhetvā attano okāsaṁ gahetvā tiṭṭhati, tasmā “paṭhamo okāsādhigamo”ti vuttaṁ.

1. Mantavasena (Syā) 2. Khettavijjāya (Syā, Ka) 3. Vuttayonisomanasikārena (Syā)

ဧကော “ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဥပဋ္ဌာနမ္ပိ ဥရေန သတ္တိသရပဋိစ္ဆန္နမ္ပိ ဘာရောယေဝ၊ မန္တဗလေန[၁] အာရာဓေဿာမီ”တိ ခတ္တဝိဇ္ဇာယ[၂] ကတပရိစယတ္တာ မန္တသံဝိဓာနေန ရာဇာနံ အာရာဓေတွာ ဌာနန္တရံ ပါပုဏာတိ။ ယထာ သော၊ ဧဝံ စိတ္တဓုရေန လောကုတ္တရဓမ္မနိဗ္ဗတ္တကော ဝေဒိတဗ္ဗော။

အပရော “ကိံ ဣမေဟိ ဥပဋ္ဌာနာဒီဟိ၊ ရာဇာနော နာမ ဇာတိသမ္ပန္နဿ ဌာနန္တရံ ဒေန္တိ၊ တာဒိသဿ ဒေန္တော မယှံ ဒဿတီ”တိ ဇာတိသမ္ပတ္တိမေဝ နိဿာယ ဌာနန္တရံ ပါပုဏိ။ ယထာ သော၊ ဧဝံ သုပရိသုဒ္ဓံ ဝီမံသံ နိဿာယ ဝီမံသဓုရေန လောကုတ္တရဓမ္မနိဗ္ဗတ္တကော ဝေဒိတဗ္ဗော။

အနေကဝိဟိတန္တိ အနေကဝိဓံ။ **ဣဒ္ဓိဝိဓ**န္တိ ဣဒ္ဓိကောဋ္ဌာသံ။

တိဝိဓဩကာသာဓိဂမဝဏ္ဏနာ

၂၈၈။ **သုခဿ အဓိဂမာယာ**တိ ဈာနသုခဿ မဂ္ဂသုခဿ ဖလသုခဿ စ အဓိဂမာယ။ **သံသဋ္ဌော**တိ သမ္ပယုတ္တစိတ္တော။ **အရိယဓမ္မ**န္တိ အရိယေန ဘဂဝတာ ဗုဒ္ဓေန ဒေသိတံ ဓမ္မံ။ **သုဏာတီ**တိ သတ္ထု သမ္မုခါ ဘိက္ခုဘိက္ခုနီအာဒီဟိ ဝါ ဒေသိယမာနံ သုဏာတိ။ **ယောနိသော မနသိကရောတီ**တိ ဥပါယတော ပထတော ကာရဏတော အနိစ္စန္တိအာဒိဝသေန မနသိ ကရောတိ။ “**ယောနိသော မနသိကာရော** နာမ ဥပါယမနသိကာရော ပထမနသိကာရော၊ အနိစ္စေ အနိစ္စန္တိ ဒုက္ခေ ဒုက္ခန္တိ အနတ္တနိ အနတ္တာတိ အသုဘေ အသုဘန္တိ သစ္စာနုလောမိကေန ဝါ စိတ္တဿ အာဝဋ္ဋနာ အနွာဝဋ္ဋနာ အာဘောဂေါ သမန္နာဟာရော မနသိကာရော၊ အယံ ဝုစ္စတိ ယောနိသောမနသိကာရော”တိ ဧဝံ ဝုတ္တေ ယောနိသောမနသိကာရေ[၃] ကမ္မံ အာရဘတီတိ အတ္ထော။ **အသံသဋ္ဌော**တိ ဝတ္ထုကာမေဟိပိ ကိလေသကာမေဟိပိ အသံသဋ္ဌော ဝိဟရတိ။ **ဥပ္ပဇ္ဇတိ သုခ**န္တိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ပဌမဇ္ဈာနသုခံ။ **သုခါ ဘိယျော သောမနဿ**န္တိ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတဿ ဈာနသုခပစ္စယာ အပရာပရံ သောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **ပမုဒါ**တိ တုဋ္ဌာကာရတော ဒုဗ္ဗလပီတိ။ **ပါမောဇ္ဇ**န္တိ ဗလဝတရံ ပီတိသောမနဿံ။ **ပဌမော ဩကာသာဓိဂမော**တိ ပဌမဇ္ဈာနံ ပဉ္စနီဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ အတ္တနော ဩကာသံ ဂဟေတွာ တိဋ္ဌတိ၊ တသ္မာ “ပဌမော ဩကာသာဓိဂမော”တိ ဝုတ္တံ။

၁-မန္တဝသေန (သျာ) ၂-ခေတ္တဝိဇ္ဇာယ (သျာ၊ က) ၃-ဝုတ္တယောနိသောမနသိကာရေန (သျာ)

Oḷārikāti ettha kāyavacīsaṅkhārā tāva oḷārikā hontu, cittasaṅkhārā kathaṁ oḷārikāti. Appahīnattā. Kāyasaṅkhārā hi catutthajjhānena pahīyanti, vacīsaṅkhārā dutiyajjhānena, cittasaṅkhārā nirodhasamāpattiyā. Iti kāyavacīsaṅkhāresu pahīnesupi te tiṭṭhantiyevāti pahīne upādāya appahīnattā oḷārikā nāma jātā. **Sukhan**ti nirodhā vuṭṭhahantassa uppannaṁ catutthajjhānikaphalasamāpattisukhaṁ. **Sukhā bhiyyo somanassan**ti phalasamāpattito vuṭṭhitassa aparāparaṁ somanassaṁ. **Dutiyo okāsādhigamo**ti catutthajjhānaṁ sukhaṁ dukkhaṁ vikkhambhetvā attano okāsaṁ gahetvā tiṭṭhati, tasmā “dutiyo okāsādhigamo”ti vuttaṁ. Dutiyatatiyajjhānāni panettha catutthe gahite gahitāneva hontīti visuṁ na vuttānīti.

Idaṁ kusalanti-ādīsu **kusalaṁ** nāma dasakusalakammapathā. **Akusalan**ti dasa-akusalakammapathā. **Sāvajjadukādayo**pi etesaṁ vaseneva veditabbā. Sabbañceva panetaṁ kaṇhañca sukkañca sappaṭibhāgañcāti **kaṇhasukkasappaṭibhāgaṁ.** Nibbānameva hetaṁ appaṭibhāgaṁ. **Avijjā pahīyatī**ti vaṭṭapaṭicchādikā avijjā pahīyati. **Vijjā uppajjatī**ti arahattamaggavijjā uppajjati. **Sukhan**ti arahattamaggasukhañceva phalasukhañca. **Sukhā bhiyyo somanassan**ti phalasamāpattito vuṭṭhitassa aparāparaṁ somanassaṁ. **Tatiyo okāsādhigamo**ti arahattamaggo sabbakilese vikkhambhetvā attano okāsaṁ gahetvā tiṭṭhati, tasmā “tatiyo okāsādhigamo”ti vutto. Sesamaggā pana tasmiṁ gahite antogadhā evāti visuṁ na vuttā.

Ime pana tayo okāsādhigamā aṭṭhatiṁsārammaṇavasena vitthāretvā kathetabbā. Kathaṁ? Sabbāni ārammaṇāni **Visuddhimagge** vuttanayeneva upacāravasena ca appanāvasena ca vavatthapetvā catuvīsatiyā ṭhānesu paṭhamajjhānaṁ “paṭhamo okāsādhigamo”ti kathetabbaṁ. Terasasu ṭhānesu dutiyatatiyajjhānāni, pannarasasu ṭhānesu catutthajjhānañca nirodhasamāpattiṁ pāpetvā “dutiyo okāsādhigamo”ti kathetabbaṁ. Dasa upacārajjhānāni pana maggassa padaṭṭhānabhūtāni tatiyaṁ okāsādhigamaṁ bhajanti. Apica tīsu sikkhāsu adhisīlasikkhā paṭhamaṁ okāsādhigamaṁ bhajati, adhicittasikkhā dutiyaṁ, adhipaññāsikkhā tatiyanti evaṁ sikkhāvasenapi kathetabbaṁ. Sāmaññaphalepi cūḷasīlato yāva paṭhamajjhānā paṭhamo

ဩဠာရိကာတိ ဧတ္ထ ကာယဝစီသင်္ခါရာ တာဝ ဩဠာရိကာ ဟောန္တု၊ စိတ္တသင်္ခါရာ ကထံ ဩဠာရိကာတိ။ အပ္ပဟီနတ္တာ။ ကာယသင်္ခါရာ ဟိ စတုတ္ထဇ္ဈာနေန ပဟီယန္တိ၊ ဝစီသင်္ခါရာ ဒုတိယဇ္ဈာနေန၊ စိတ္တသင်္ခါရာ နိရောဓသမာပတ္တိယာ။ ဣတိ ကာယဝစီသင်္ခါရေသု ပဟီနေသုပိ တေ တိဋ္ဌန္တိယေဝါတိ ပဟီနေ ဥပါဒါယ အပ္ပဟီနတ္တာ ဩဠာရိကာ နာမ ဇာတာ။ **သုခ**န္တိ နိရောဓာ ဝုဋ္ဌဟန္တဿ ဥပ္ပန္နံ စတုတ္ထဇ္ဈာနိကဖလသမာပတ္တိသုခံ။ **သုခါ ဘိယျော သောမနဿ**န္တိ ဖလသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတဿ အပရာပရံ သောမနဿံ။ **ဒုတိယော ဩကာသာဓိဂမော**တိ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သုခံ ဒုက္ခံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ အတ္တနော ဩကာသံ ဂဟေတွာ တိဋ္ဌတိ၊ တသ္မာ “ဒုတိယော ဩကာသာဓိဂမော”တိ ဝုတ္တံ။ ဒုတိယတတိယဇ္ဈာနာနိ ပနေတ္ထ စတုတ္ထေ ဂဟိတေ ဂဟိတာနေဝ ဟောန္တီတိ ဝိသုံ န ဝုတ္တာနီတိ။

ဣဒံ ကုသလန္တိအာဒီသု **ကုသလံ** နာမ ဒသကုသလကမ္မပထာ။ **အကုသလ**န္တိ ဒသအကုသလကမ္မပထာ။ **သာဝဇ္ဇဒုကာဒယော**ပိ ဧတေသံ ဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သဗ္ဗဉ္စေဝ ပနေတံ ကဏှဉ္စ သုက္ကဉ္စ သပ္ပဋိဘာဂဉ္စာတိ **ကဏှသုက္ကသပ္ပဋိဘာဂံ။** နိဗ္ဗာနမေဝ ဟေတံ အပ္ပဋိဘာဂံ။ **အဝိဇ္ဇာ ပဟီယတီ**တိ ဝဋ္ဋပဋိစ္ဆာဒိကာ အဝိဇ္ဇာ ပဟီယတိ။ **ဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပဇ္ဇတီ**တိ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **သုခ**န္တိ အရဟတ္တမဂ္ဂသုခဉ္စေဝ ဖလသုခဉ္စ။ **သုခါ ဘိယျော သောမနဿ**န္တိ ဖလသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတဿ အပရာပရံ သောမနဿံ။ **တတိယော ဩကာသာဓိဂမော**တိ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ သဗ္ဗကိလေသေ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ အတ္တနော ဩကာသံ ဂဟေတွာ တိဋ္ဌတိ၊ တသ္မာ “တတိယော ဩကာသာဓိဂမော”တိ ဝုတ္တော။ သေသမဂ္ဂါ ပန တသ္မိံ ဂဟိတေ အန္တောဂဓာ ဧဝါတိ ဝိသုံ န ဝုတ္တာ။

ဣမေ ပန တယော ဩကာသာဓိဂမာ အဋ္ဌတိံသာရမ္မဏဝသေန ဝိတ္ထာရေတွာ ကထေတဗ္ဗာ။ ကထံ? သဗ္ဗာနိ အာရမ္မဏာနိ **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ** ဝုတ္တနယေနေဝ ဥပစာရဝသေန စ အပ္ပနာဝသေန စ ဝဝတ္ထပေတွာ စတုဝီသတိယာ ဌာနေသု ပဌမဇ္ဈာနံ “ပဌမော ဩကာသာဓိဂမော”တိ ကထေတဗ္ဗံ။ တေရသသု ဌာနေသု ဒုတိယတတိယဇ္ဈာနာနိ, ပန္နရသသု ဌာနေသု စတုတ္ထဇ္ဈာနဉ္စ နိရောဓသမာပတ္တိံ ပါပေတွာ “ဒုတိယော ဩကာသာဓိဂမော”တိ ကထေတဗ္ဗံ။ ဒသ ဥပစာရဇ္ဈာနာနိ ပန မဂ္ဂဿ ပဒဋ္ဌာနဘူတာနိ တတိယံ ဩကာသာဓိဂမံ ဘဇန္တိ။ အပိစ တီသု သိက္ခာသု အဓိသီလသိက္ခာ ပဌမံ ဩကာသာဓိဂမံ ဘဇတိ၊ အဓိစိတ္တသိက္ခာ ဒုတိယံ, အဓိပညာသိက္ခာ တတိယန္တိ ဧဝံ သိက္ခာဝသေနပိ ကထေတဗ္ဗံ။ သာမညဖလေပိ စူဠသီလတော ယာဝ ပဌမဇ္ဈာနာ ပဌမော

okāsādhigamo, dutiyajjhānato yāva nevasaññānāsaññāyatanā dutiyo, vipassanāto yāva arahattā tatiyo okāsādhigamoti evaṁ Sāmaññaphalasuttantavasenapi kathetabbaṁ. Tīsu pana piṭakesu Vinayapiṭakaṁ paṭhamaṁ okāsādhigamaṁ bhajati, Suttantapiṭakaṁ dutiyaṁ, Abhidhammapiṭakaṁ tatiyanti evaṁ piṭakavasenapi kathetabbaṁ.

Pubbe kira mahātherā vassūpanāyikāya imameva suttaṁ paṭṭhapenti. Kiṁ kāraṇā? Tīṇi piṭakāni vibhajitvā kathetuṁ labhissāmāti. Tepiṭakena hi samodhānetvā kathentassa dukkathitanti na sakkā vattuṁ. Tepiṭakaṁ bhajāpetvā[1] kathitameva idaṁ suttaṁ sukathitaṁ hotīti.

Catusatipaṭṭhānavaṇṇanā

289. **Kusalassādhigamāyā**ti maggakusalassa ceva phalakusalassa ca adhigamatthāya. Ubhayampi hetaṁ anavajjaṭṭhena khemaṭṭhena vā kusalameva. **Tattha sammā samādhiyatī**ti tasmiṁ ajjhattakāye samāhito ekaggacitto hoti. **Bahiddhā parakāye ñāṇadassanaṁ abhinibbattetī**ti attano kāyato parassa kāyābhimukhaṁ ñāṇaṁ peseti. Esa nayo sabbattha. Sabbattheva ca **satimā**ti padena kāyādipariggāhikā sati, **loko**ti padena pariggahitakāyādayova loko. Cattāro cete satipaṭṭhānā lokiyalokuttaramissakā kathitāti veditabbā.

Sattasamādhiparikkhāravaṇṇanā

290. **Samādhiparikkhārā**ti ettha tayo parikkhārā. “Ratho sīlaparikkhāro jhānakkho cakkavīriyo”ti[2] hi ettha alaṅkāro parikkhāro nāma. “Sattahi nagaraparikkhārehi suparikkhataṁ[3] hotī”ti[4] ettha parivāro parikkhāro nāma. “Gilānapaccayajīvitaparikkhāro”ti[5] ettha sambhāro parikkhāro nāma. Idha pana parivāraparikkhāravasena “satta samādhiparikkhārāti” vuttaṁ. **Parikkhatā**ti parivāritā. **Ayaṁ vuccati so ariyo sammāsamādhī**ti ayaṁ sattahi ratanehi parivuto cakkavattī viya sattahi aṅgehi

1. Vibhajitvā (Syā) 2. Saṁ 3. 5 piṭṭhe. 3. Suparikkhittaṁ (Syā, Ka)
4. Aṁ 2. 478 piṭṭhe. 5. Dī 3. 107 piṭṭhe.

ဩကာသာဓိဂမော, ဒုတိယဇ္ဈာနတော ယာဝ နေဝသညာနာသညာယတနာ ဒုတိယော, ဝိပဿနာတော ယာဝ အရဟတ္တာ တတိယော ဩကာသာဓိဂမောတိ ဧဝံ သာမညဖလသုတ္တန္တဝသေနပိ ကထေတဗ္ဗံ။ တီသု ပန ပိဋကေသု ဝိနယပိဋကံ ပဌမံ ဩကာသာဓိဂမံ ဘဇတိ၊ သုတ္တန္တပိဋကံ ဒုတိယံ, အဘိဓမ္မပိဋကံ တတိယန္တိ ဧဝံ ပိဋကဝသေနပိ ကထေတဗ္ဗံ။

ပုဗ္ဗေ ကိရ မဟာထေရာ ဝဿူပနာယိကာယ ဣမမေဝ သုတ္တံ ပဋ္ဌပေန္တိ။ ကိံ ကာရဏာ? တီဏိ ပိဋကာနိ ဝိဘဇိတွာ ကထေတုံ လဘိဿာမာတိ။ တေပိဋကေန ဟိ သမောဓာနေတွာ ကထေန္တဿ ဒုက္ကထိတန္တိ န သက္ကာ ဝတ္တုံ။ တေပိဋကံ ဘဇာပေတွာ[1] ကထိတမေဝ ဣဒံ သုတ္တံ သုကထိတံ ဟောတီတိ။

စတုသတိပဋ္ဌာနဝဏ္ဏနာ

၂၈၉။ **ကုသလဿာဓိဂမာယာ**တိ မဂ္ဂကုသလဿ စေဝ ဖလကုသလဿ စ အဓိဂမတ္ထာယ။ ဥဘယမ္ပိ ဟေတံ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန ခေမဋ္ဌေန ဝါ ကုသလမေဝ။ **တတ္ထ သမ္မာ သမာဓိယတီ**တိ တသ္မိံ အဇ္ဈတ္တကာယေ သမာဟိတော ဧကဂ္ဂစိတ္တော ဟောတိ။ **ဗဟိဒ္ဓါ ပရကာယေ ဉာဏဒဿနံ အဘိနိဗ္ဗတ္တေတီ**တိ အတ္တနော ကာယတော ပရဿ ကာယာဘိမုခံ ဉာဏံ ပေသေတိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ သဗ္ဗတ္ထေဝ စ **သတိမာ**တိ ပဒေန ကာယာဒိပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ၊ **လောကော**တိ ပဒေန ပရိဂ္ဂဟိတကာယာဒယောဝ လောကော။ စတ္တာရော စေတေ သတိပဋ္ဌာနာ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာ ကထိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

သတ္တသမာဓိပရိက္ခာရဝဏ္ဏနာ

၂၉၀။ **သမာဓိပရိက္ခာရာ**တိ ဧတ္ထ တယော ပရိက္ခာရာ။ “ရထော သီလပရိက္ခာရော ဈာနက္ခော စက္ကဝီရိယော”တိ[2] ဟိ ဧတ္ထ အလင်္ကာရော ပရိက္ခာရော နာမ။ “သတ္တဟိ နဂရပရိက္ခာရေဟိ သုပရိက္ခတံ[3] ဟောတီ”တိ[4] ဧတ္ထ ပရိဝါရော ပရိက္ခာရော နာမ။ “ဂိလာနပစ္စယဇီဝိတပရိက္ခာရော”တိ[5] ဧတ္ထ သမ္ဘာရော ပရိက္ခာရော နာမ။ ဣဓ ပန ပရိဝါရပရိက္ခာရဝသေန “သတ္တ သမာဓိပရိက္ခာရာတိ” ဝုတ္တံ။ **ပရိက္ခတာ**တိ ပရိဝါရိတာ။ **အယံ ဝုစ္စတိ သော အရိယော သမ္မာသမာဓီ**တိ အယံ သတ္တဟိ ရတနေဟိ ပရိဝုတော စက္ကဝတ္တီ ဝိယ သတ္တဟိ အင်္ဂေဟိ

၁-ဝိဘဇိတွာ (သျာ) ၂-သံ ၃-၅-ပိဋ္ဌေ။ ၃-သုပရိက္ခိတ္တံ (သျာ၊ က)
၄-အံ ၂-၄၇၈-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ဒီ ၃-၁၀၇-ပိဋ္ဌေ။

parivuto “ariyo sammāsamādhī”ti vuccati. **Sa-upaniso itipī**ti sa-upanissayo itipi vuccati, saparivāro yevāti vuttaṁ hoti. **Sammādiṭṭhissā**ti sammādiṭṭhiyaṁ ṭhitassa. **Sammāsaṅkappo pahotī**ti sammāsaṅkappo pavattati. Esa nayo sabbapadesu. Ayaṁ panattho maggavasenāpi phalavasenāpi veditabbo. Kathaṁ? Maggasammādiṭṭhiyaṁ ṭhitassa maggasammāsaṅkappo pahoti -pa- maggañāṇe ṭhitassa maggavimutti pahoti. Tathā phalasammādiṭṭhiyaṁ ṭhitassa phalasammāsaṅkappo pahoti -pa- phalasammāñāṇe ṭhitassa phalavimutti pahotīti.

Svākkhātoti-ādīni **Visuddhimagge** vaṇṇitāni. **Apārutā**ti vivaṭā. **Amatassā**ti nibbānassa. **Dvārā**ti pavesanamaggā. **Aveccappasādenā**ti acalappasādena. **Dhammavinītā**ti sammāniyyānena niyyātā[1].

Atthāyaṁ itarā pajāti anāgāmino sandhāyāha, anāgāmino ca atthīti vuttaṁ hoti. **Puññabhāgā**ti puññakoṭṭhāsena nibbattā. **Ottappan**ti ottappamāno[2]. Tena kadāci nāma musā assāti musāvādabhayena saṅkhātuṁ na sakkomi, na pana mama saṅkhātuṁ balaṁ natthīti dīpeti.

291. **Taṁ kiṁ maññati bhavan**ti iminā kevalaṁ Vessavaṇaṁ pucchati, na panassa evarūpo Satthā nāhosīti vā na bhavissatīti vā laddhi atthi. Sabbabuddhānañhi abhisamaye viseso natthi.

292. **Sayaṁparisāyan**ti attano parisāyaṁ. **Tayidaṁ brahmacariyan**ti taṁ idaṁ sakalaṁ sikkhattayabrahmacariyaṁ. Sesaṁ uttānameva. Imāni pana padāni dhammasaṅgāhakattherehi ṭhapitānīti.

Janavasabhasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Dhamme vinītāti dhammaniyāmena niyatā (Syā)   2. Ottapanti ottapamāno (Sī)

ပရိဝုတော “အရိယော သမ္မာသမာဓိ”တိ ဝုစ္စတိ။ **သဥပနိသော ဣတိပီ**တိ သဥပနိဿယော ဣတိပိ ဝုစ္စတိ၊ သပရိဝါရော ယေဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သမ္မာဒိဋ္ဌိဿာ**တိ သမ္မာဒိဋ္ဌိယံ ဌိတဿ။ **သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ ပဟောတီ**တိ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ ပဝတ္တတိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗပဒေသု။ အယံ ပနတ္ထော မဂ္ဂဝသေနာပိ ဖလဝသေနာပိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကထံ? မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိယံ ဌိတဿ မဂ္ဂသမ္မာသင်္ကပ္ပေါ ပဟောတိ။ပ။ မဂ္ဂဉာဏေ ဌိတဿ မဂ္ဂဝိမုတ္တိ ပဟောတိ။ တထာ ဖလသမ္မာဒိဋ္ဌိယံ ဌိတဿ ဖလသမ္မာသင်္ကပ္ပေါ ပဟောတိ။ပ။ ဖလသမ္မာဉာဏေ ဌိတဿ ဖလဝိမုတ္တိ ပဟောတီတိ။

သွာက္ခာတောတိအာဒီနိ **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ** ဝဏ္ဏိတာနိ။ **အပါရုတာ**တိ ဝိဝဋာ။ **အမတဿာ**တိ နိဗ္ဗာနဿ။ **ဒွါရာ**တိ ပဝေသနမဂ္ဂါ။ **အဝေစ္စပ္ပသာဒေနာ**တိ အစလပ္ပသာဒေန။ **ဓမ္မဝိနီတာ**တိ သမ္မာနိယျာနေန နိယျာတာ[1]။

အတ္ထာယံ ဣတရာ ပဇာတိ အနာဂါမိနော သန္ဓာယာဟ၊ အနာဂါမိနော စ အတ္ထီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ပုညဘာဂါ**တိ ပုညကောဋ္ဌာသေန နိဗ္ဗတ္တာ။ **ဩတ္တပ္ပ**န္တိ ဩတ္တပ္ပမာနော[2]။ တေန ကဒါစိ နာမ မုသာ အဿာတိ မုသာဝါဒဘယေန သင်္ခါတုံ န သက္ကောမိ၊ န ပန မမ သင်္ခါတုံ ဗလံ နတ္ထီတိ ဒီပေတိ။

၂၉၁။ **တံ ကိံ မညတိ ဘဝ**န္တိ ဣမိနာ ကေဝလံ ဝေဿဝဏံ ပုစ္ဆတိ၊ န ပနဿ ဧဝရူပေါ သတ္ထာ နာဟောသီတိ ဝါ န ဘဝိဿတီတိ ဝါ လဒ္ဓိ အတ္ထိ။ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနဉှိ အဘိသမယေ ဝိသေသော နတ္ထိ။

၂၉၂။ **သယံပရိသာယ**န္တိ အတ္တနော ပရိသာယံ။ **တယိဒံ ဗြဟ္မစရိယ**န္တိ တံ ဣဒံ သကလံ သိက္ခတ္တယဗြဟ္မစရိယံ။ သေသံ ဥတ္တာနမေဝ။ ဣမာနိ ပန ပဒါနိ ဓမ္မသင်္ဂါဟကတ္ထေရေဟိ ဌပိတာနီတိ။

ဇနဝသဘသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဓမ္မေ ဝိနီတာတိ ဓမ္မနိယာမေန နိယတာ (သျာ)   ၂-ဩတ္တပန္တိ ဩတ္တပမာနော (သီ)

6. Mahāgovindasutta

293. **Evaṁ me sutan**ti Mahāgovindasuttaṁ. Tatrāyamanuttānapadavaṇṇanā—**Pañcasikho**ti pañcacūḷo pañcakuṇḍaliko. So kira manussapathe puññakammakaraṇakāle daharo pañcacūḷakadārakakāle vacchapālakajeṭṭhako hutvā aññepi dārake gahetvā bahigāme catumaggaṭṭhānesu sālaṁ karonto pokkharaṇiṁ khaṇanto setuṁ bandhanto visamaṁ maggaṁ samaṁ karonto yānānaṁ akkhapaṭighātanarukkhe harantoti evarūpāni puññāni karonto vicaritvā daharova kālamakāsi. Tassa so attabhāvo iṭṭho kanto manāpo ahosi. So kālaṁ katvā Cātumahārājikadevaloke navutivassasatasahassappamāṇaṁ āyuṁ gahetvā nibbatti. Tassa tigāvutappamāṇo suvaṇṇakkhandhasadiso attabhāvo ahosi. So sakaṭasahassamattaṁ ābharaṇaṁ pasādhetvā navakumbhamatte gandhe vilimpitvā dibbarattavatthadharo rattasuvaṇṇakaṇṇikaṁ piḷandhitvā pañcahi kuṇḍalakehi piṭṭhiyaṁ vattamānehi pañcacūḷakadārakaparihāreneva vicarati. Tenetaṁ "Pañcasikho"tveva sañjānanti.

Abhikkantāya rattiyāti abhikkantāya khīṇāya rattiyā, ekakoṭṭhāsaṁ atītāyāti attho. **Abhikkantavaṇṇo**ti ati-iṭṭhakantamanāpavaṇṇo. Pakatiyāpi hesa kantavaṇṇo, alaṅkaritvā āgatattā pana abhikkantavaṇṇo ahosi. **Kevalakappan**ti anavasesaṁ samantato. Anavasesattho ettha kevalasaddo, kevalaparipuṇṇanti ettha viya. Samantato-attho[1] kappasaddo, kevalakappaṁ Jetavananti-ādīsu viya. **Obhāsetvā**ti ābhāya pharitvā, candimā viya sūriyo viya ca ekobhāsaṁ ekapajjotaṁ karitvāti attho.

Devasabhāvaṇṇanā

294. **Sudhammāyaṁsabhāyan**ti Sudhammāya nāma itthiyā ratanamattakaṇṇikarukkhanissandena nibbattasabhāyaṁ. Tassā kira phalikamayā bhūmi, maṇimayā

1. Samantattho (Syā)

၆-မဟာဂောဝိန္ဒသုတ္တ

၂၉၃။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ မဟာဂောဝိန္ဒသုတ္တံ။ တတြာယမနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနာ—**ပဉ္စသိခေါ**တိ ပဉ္စစူဠော ပဉ္စကုဏ္ဍလိကော။ သော ကိရ မနုဿပထေ ပုညကမ္မကရဏကာလေ ဒဟရော ပဉ္စစူဠကဒါရကကာလေ ဝစ္ဆပါလကဇေဋ္ဌကော ဟုတွာ အညေပိ ဒါရကေ ဂဟေတွာ ဗဟိဂါမေ စတုမဂ္ဂဋ္ဌာနေသု သာလံ ကရောန္တော ပေါက္ခရဏိံ ခဏန္တော သေတုံ ဗန္ဓန္တော ဝိသမံ မဂ္ဂံ သမံ ကရောန္တော ယာနာနံ အက္ခပဋိဃာတနရုက္ခေ ဟရန္တောတိ ဧဝရူပါနိ ပုညာနိ ကရောန္တော ဝိစရိတွာ ဒဟရောဝ ကာလမကာသိ။ တဿ သော အတ္တဘာဝေါ ဣဋ္ဌော ကန္တော မနာပေါ အဟောသိ။ သော ကာလံ ကတွာ စာတုမဟာရာဇိကဒေဝလောကေ နဝုတိဝဿသတသဟဿပ္ပမာဏံ အာယုံ ဂဟေတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ တိဂါဝုတပ္ပမာဏော သုဝဏ္ဏက္ခန္ဓသဒိသော အတ္တဘာဝေါ အဟောသိ။ သော သကဋသဟဿမတ္တံ အာဘရဏံ ပသာဓေတွာ နဝကုမ္ဘမတ္တေ ဂန္ဓေ ဝိလိမ္ပိတွာ ဒိဗ္ဗရတ္တဝတ္ထဓရော ရတ္တသုဝဏ္ဏကဏ္ဏိကံ ပိဠန္ဓိတွာ ပဉ္စဟိ ကုဏ္ဍလကေဟိ ပိဋ္ဌိယံ ဝတ္တမာနေဟိ ပဉ္စစူဠကဒါရကပရိဟာရေနေဝ ဝိစရတိ။ တေနေတံ "ပဉ္စသိခေါ"တွေဝ သဉ္ဇာနန္တိ။

အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာတိ အဘိက္ကန္တာယ ခီဏာယ ရတ္တိယာ၊ ဧကကောဋ္ဌာသံ အတီတာယာတိ အတ္ထော။ **အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏော**တိ အတိဣဋ္ဌကန္တမနာပဝဏ္ဏော။ ပကတိယာပိ ဟေသ ကန္တဝဏ္ဏော၊ အလင်္ကရိတွာ အာဂတတ္တာ ပန အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏော အဟောသိ။ **ကေဝလကပ္ပ**န္တိ အနဝသေသံ သမန္တတော။ အနဝသေသတ္ထော ဧတ္ထ ကေဝလသဒ္ဒေါ, ကေဝလပရိပုဏ္ဏန္တိ ဧတ္ထ ဝိယ။ သမန္တတော-အတ္ထော[1] ကပ္ပသဒ္ဒေါ, ကေဝလကပ္ပံ ဇေတဝနန္တိအာဒီသု ဝိယ။ **ဩဘာသေတွာ**တိ အာဘာယ ဖရိတွာ၊ စန္ဒိမာ ဝိယ သူရိယော ဝိယ စ ဧကောဘာသံ ဧကပဇ္ဇောတံ ကရိတွာတိ အတ္ထော။

ဒေဝသဘာဝဏ္ဏနာ

၂၉၄။ **သုဓမ္မာယံ သဘာယ**န္တိ သုဓမ္မာယ နာမ ဣတ္ထိယာ ရတနမတ္တကဏ္ဏိကရုက္ခနိဿန္ဒေန နိဗ္ဗတ္တသဘာယံ။ တဿာ ကိရ ဖလိကမယာ ဘူမိ၊ မဏိမယာ

၁-သမန္တတ္ထော (သျာ)

āṇiyo, suvaṇṇamayā thambhā, rajatamayā thambhaghaṭikā ca saṅghātā ca, pavāḷamayāni vāḷarūpāni, sattaratanamayā gopānasiyo ca pakkhapāsakā ca mukhavaṭṭi ca, indanīla-iṭṭhakāhi chadanaṁ, sovaṇṇamayaṁ chadanapīṭhaṁ, rajatamayā thūpikā, āyāmato ca vitthārato ca tīṇi yojanasatāni, parikkhepato navayojanasatāni, ubbedhato pañcayojanasatāni, evarūpāyaṁ Sudhammāyaṁ sabhāyaṁ.

Dhataraṭṭhoti-ādīsu Dhataraṭṭho gandhabbarājā gandhabbadevatānaṁ koṭisatasahassena parivuto koṭisatasahassasuvaṇṇamayāni phalakāni ca[1] suvaṇṇasattiyo ca gāhāpetvā puratthimāya disāya pacchimābhimukho dvīsu devalokesu devatā purato katvā nisinno.

Virūḷhako gumbhaṇḍarājā gumbhaṇḍadevatānaṁ koṭisatasahassena parivuto koṭisatasahassarajatamayāni phalakāni ca suvaṇṇasattiyo ca gāhāpetvā dakkhiṇāya disāya uttarābhimukho dvīsu devalokesu devatā purato katvā nisinno.

Virūpakkho nāgarājā nāgānaṁ koṭisatasahassena parivuto koṭisatasahassamaṇimayāni mahāphalakāni ca suvaṇṇasattiyo ca gāhāpetvā pacchimāya disāya puratthimābhimukho dvīsu devalokesu devatā purato katvā nisinno.

Vessavaṇo yakkharājā yakkhānaṁ koṭisatasahassena parivuto koṭisatasahassapavāḷamayāni mahāphalakāni ca suvaṇṇasattiyo ca gāhāpetvā uttarāya disāya dakkhiṇābhimukho dvīsu devalokesu devatā purato katvā nisinnoti veditabbo.

Atha pacchā amhākaṁ āsanaṁ hotīti tesaṁ pacchato amhākaṁ nisīdituṁ okāso pāpuṇāti. Tato paraṁ pavisituṁ vā passituṁ vā na labhāma. Sannipātakāraṇaṁ panettha pubbe vuttaṁ catubbidhameva. Tesu vassūpanāyikasaṅgaho vitthārito. Yathā pana vassūpanāyikāya, evaṁ mahāpavāraṇāyapi puṇṇamadivase sannipatitvā "ajja kattha gantvā kassa santike pavāressāmā"ti mantenti. Tattha Sakko Devānamindo yebhuyyena Piyaṅgudīpamahāvihārasmiṁyeva pavāreti. Sesā devatā

1. Mahāphalakāni ca (Syā)

အာဏိယော၊ သုဝဏ္ဏမယာ ထမ္ဘာ၊ ရဇတမယာ ထမ္ဘဃဋိကာ စ သင်္ဃာတာ စ၊ ပဝါဠမယာနိ ဝါဠရူပါနိ၊ သတ္တရတနမယာ ဂေါပါနသိယော စ ပက္ခပါသကာ စ မုခဝဋ္ဋိ စ၊ ဣန္ဒနီလဣဋ္ဌကာဟိ ဆဒနံ၊ သောဝဏ္ဏမယံ ဆဒနပီဌံ၊ ရဇတမယာ ထူပိကာ၊ အာယာမတော စ ဝိတ္ထာရတော စ တီဏိ ယောဇနသတာနိ၊ ပရိက္ခေပတော နဝယောဇနသတာနိ၊ ဥဗ္ဗေဓတော ပဉ္စယောဇနသတာနိ၊ ဧဝရူပါယံ သုဓမ္မာယံ သဘာယံ။

ဓတရဋ္ဌောတိ အာဒီသု **ဓတရဋ္ဌော** ဂန္ဓဗ္ဗရာဇာ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝတာနံ ကောဋိသတသဟဿေန ပရိဝုတော ကောဋိသတသဟဿသုဝဏ္ဏမယာနိ ဖလကာနိ စ[၁] သုဝဏ္ဏသတ္တိယော စ ဂါဟာပေတွာ ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ ပစ္ဆိမာဘိမုခေါ ဒွီသု ဒေဝလောကေသု ဒေဝတာ ပုရတော ကတွာ နိသိန္နော။

ဝိရူဠှကော ကုမ္ဘဏ္ဍရာဇာ ကုမ္ဘဏ္ဍဒေဝတာနံ ကောဋိသတသဟဿေန ပရိဝုတော ကောဋိသတသဟဿရဇတမယာနိ ဖလကာနိ စ သုဝဏ္ဏသတ္တိယော စ ဂါဟာပေတွာ ဒက္ခိဏာယ ဒိသာယ ဥတ္တရာဘိမုခေါ ဒွီသု ဒေဝလောကေသု ဒေဝတာ ပုရတော ကတွာ နိသိန္နော။

ဝိရူပက္ခော နာဂရာဇာ နာဂါနံ ကောဋိသတသဟဿေန ပရိဝုတော ကောဋိသတသဟဿမဏိမယာနိ မဟာဖလကာနိ စ သုဝဏ္ဏသတ္တိယော စ ဂါဟာပေတွာ ပစ္ဆိမာယ ဒိသာယ ပုရတ္ထိမာဘိမုခေါ ဒွီသု ဒေဝလောကေသု ဒေဝတာ ပုရတော ကတွာ နိသိန္နော။

ဝေဿဝဏော ယက္ခရာဇာ ယက္ခာနံ ကောဋိသတသဟဿေန ပရိဝုတော ကောဋိသတသဟဿပဝါဠမယာနိ မဟာဖလကာနိ စ သုဝဏ္ဏသတ္တိယော စ ဂါဟာပေတွာ ဥတ္တရာယ ဒိသာယ ဒက္ခိဏာဘိမုခေါ ဒွီသု ဒေဝလောကေသု ဒေဝတာ ပုရတော ကတွာ နိသိန္နောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အထ ပစ္ဆာ အမှာကံ အာသနံ ဟောတီတိ တေသံ ပစ္ဆတော အမှာကံ နိသီဒိတုံ ဩကာသော ပါပုဏာတိ။ တတော ပရံ ပဝိသိတုံ ဝါ ပဿိတုံ ဝါ န လဘာမ။ သန္နိပါတကာရဏံ ပနေတ္ထ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တံ စတုဗ္ဗိဓမေဝ။ တေသု ဝဿူပနာယိကသင်္ဂဟော ဝိတ္ထာရိတော။ ယထာ ပန ဝဿူပနာယိကာယ၊ ဧဝံ မဟာပဝါရဏာယပိ ပုဏ္ဏမဒိဝသေ သန္နိပတိတွာ "အဇ္ဇ ကတ္ထ ဂန္တွာ ကဿ သန္တိကေ ပဝါရေဿာမာ"တိ မန္တေန္တိ။ တတ္ထ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော ယေဘုယျေန ပိယင်္ဂုဒီပမဟာဝိဟာရသ္မိံယေဝ ပဝါရေတိ။ သေသာ ဒေဝတာ

၁-မဟာဖလကာနိ စ (သျာ)

pāricchattakādīni dibbapupphāni ceva dibbacandanacuṇṇāni ca gahetvā attano attano manāpaṭṭhānameva gantvā pavārenti. Evaṁ pavāraṇasaṅgahatthāya sannipatanti.

Devaloke pana **Āsāvatī** nāma latā atthi. Sā pupphissatīti devā vassasahassaṁ upaṭṭhānaṁ gacchanti. Pāricchattake pupphamāne ekavassaṁ upaṭṭhānaṁ gacchanti. Te tassa paṇḍupalāsādibhāvato paṭṭhāya attamanā honti. Yathāha—

> "Yasmiṁ bhikkhave samaye devānaṁ Tāvatiṁsānaṁ pāricchattako koviḷāro paṇḍupalāso hoti, attamanā bhikkhave devā Tāvatiṁsā tasmiṁ samaye honti 'paṇḍupalāso kho dāni pāricchattako koviḷāro, na cirasseva pannapalāso bhavissatī'ti. Ysamiṁ bhikkhave samaye devānaṁ Tāvatiṁsānaṁ pāricchattako koviḷāro pannapalāso hoti, khārakajāto hoti, jālakajāto hoti, kuṭumalakajāto hoti, korakajāto[1] hoti. Attamanā bhikkhave devā Tāvatiṁsā tasmiṁ samaye honti 'korakajāto dāni pāricchattako koviḷāro na cirasseva sabbapāliphullo bhavissatī'ti[2].
>
> Sabbapāliphullassa kho pana bhikkhave pāricchattakassa koviḷārassa samantā paññāsa yojanāni ābhāya phuṭaṁ hoti, anuvātaṁ yojanasataṁ gandho gacchati, ayamānubhāvo pāricchattakassa koviḷārassā"ti.

Pupphite pāricchattake ārohaṇakiccaṁ vā aṅkusakaṁ gahetvā namanakiccaṁ vā pupphāharaṇatthaṁ caṅkoṭakakiccaṁ vā natthi, kantanakavāto uṭṭhahitvā pupphāni vaṇṭato kantati, sampaṭicchanakavāto sampaṭicchati, pavesanakavāto Sudhammaṁ devasabhaṁ paveseti, sammajjanakavāto purāṇapupphāni nīharati, santharaṇakavāto pattakaṇṇikakesarāni naccanto santharati, majjhaṭṭhāne dhammāsanaṁ hoti. Yojanappamāṇo ratanapallaṅko upari tiyojanena setacchattena dhārayamānena, tadanantaraṁ Sakkassa

1. Kokāsakajāto (Syā, Ka) 2. Aṁ 2. 426 piṭṭhe.

ပါရိစ္ဆတ္တကာဒီနိ ဒိဗ္ဗပုပ္ဖါနိ စေဝ ဒိဗ္ဗစန္ဒနစုဏ္ဏာနိ စ ဂဟေတွာ အတ္တနော အတ္တနော မနာပဋ္ဌာနမေဝ ဂန္တွာ ပဝါရေန္တိ။ ဧဝံ ပဝါရဏာသင်္ဂဟတ္ထာယ သန္နိပတန္တိ။

ဒေဝလောကေ ပန **အာသာဝတီ** နာမ လတာ အတ္ထိ။ သာ ပုပ္ဖိဿတီတိ ဒေဝါ ဝဿသဟဿံ ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တိ။ ပါရိစ္ဆတ္တကေ ပုပ္ဖမာနေ ဧကဝဿံ ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တိ။ တေ တဿ ပဏ္ဍုပလာသာဒိဘာဝတော ပဋ္ဌာယ အတ္တမနာ ဟောန္တိ။ ယထာဟ—

> “ယသ္မိံ ဘိက္ခဝေ သမယေ ဒေဝါနံ တာဝတိံသာနံ ပါရိစ္ဆတ္တကော ကောဝိဠာရော ပဏ္ဍုပလာသော ဟောတိ၊ အတ္တမနာ ဘိက္ခဝေ ဒေဝါ တာဝတိံသာ တသ္မိံ သမယေ ဟောန္တိ ‘ပဏ္ဍုပလာသော ခေါ ဒါနိ ပါရိစ္ဆတ္တကော ကောဝိဠာရော၊ န စိရဿေဝ ပန္နပလာသော ဘဝိဿတီ’တိ။ ယသ္မိံ ဘိက္ခဝေ သမယေ ဒေဝါနံ တာဝတိံသာနံ ပါရိစ္ဆတ္တကော ကောဝိဠာရော ပန္နပလာသော ဟောတိ၊ ခါရကဇာတော ဟောတိ၊ ဇာလကဇာတော ဟောတိ၊ ကုဋုမလကဇာတော ဟောတိ၊ ကောရကဇာတော[၁] ဟောတိ။ အတ္တမနာ ဘိက္ခဝေ ဒေဝါ တာဝတိံသာ တသ္မိံ သမယေ ဟောန္တိ ‘ကောရကဇာတော ဒါနိ ပါရိစ္ဆတ္တကော ကောဝိဠာရော န စိရဿေဝ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လော ဘဝိဿတီ’တိ[၂]။
>
> သဗ္ဗပါလိဖုလ္လဿ ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ ပါရိစ္ဆတ္တကဿ ကောဝိဠာရဿ သမန္တာ ပညာသ ယောဇနာနိ အာဘာယ ဖုဋံ ဟောတိ၊ အနုဝါတံ ယောဇနသတံ ဂန္ဓော ဂစ္ဆတိ၊ အယမာနုဘာဝေါ ပါရိစ္ဆတ္တကဿ ကောဝိဠာရဿာ”တိ။

ပုပ္ဖိတေ ပါရိစ္ဆတ္တကေ အာရောဟဏကိစ္စံ ဝါ အင်္ကုသကံ ဂဟေတွာ နမနကိစ္စံ ဝါ ပုပ္ဖါဟရဏတ္ထံ စင်္ကောဋကကိစ္စံ ဝါ နတ္ထိ၊ ကန္တနကဝါတော ဥဋ္ဌဟိတွာ ပုပ္ဖါနိ ဝဏ္ဋတော ကန္တတိ၊ သမ္ပဋိစ္ဆနကဝါတော သမ္ပဋိစ္ဆတိ၊ ပဝေသနကဝါတော သုဓမ္မံ ဒေဝသဘံ ပဝေသေတိ၊ သမ္မဇ္ဇနကဝါတော ပုရာဏပုပ္ဖါနိ နီဟရတိ၊ သန္ထရဏကဝါတော ပတ္တကဏ္ဏိကကေသရာနိ နစ္စန္တော သန္ထရတိ၊ မဇ္ဈဋ္ဌာနေ ဓမ္မာသနံ ဟောတိ။ ယောဇနပ္ပမာဏော ရတနပလ္လင်္ကော ဥပရိ တိယောဇနေန သေတစ္ဆတ္တေန ဓာရယမာနေန၊ တဒနန္တရံ သက္ကဿ

၁-ကောကာသကဇာတော (သျာ၊ က) ၂-အံ ၂-၄၇၆-ပိဋ္ဌေ။

devarañño āsanaṁ atthariyati. Tato tettiṁsāya devaputtānaṁ, tato aññāsaṁ mahesakkhadevatānaṁ. Aññataradevatānaṁ pana pupphakaṇṇikāva āsanaṁ hoti.

Devā devasabhaṁ pavisitvā nisīdanti. Tato pupphehi reṇuvaṭṭi uggantvā upari kaṇṇikaṁ āhacca nipatamānā devatānaṁ tigāvutappamāṇaṁ attabhāvaṁ lākhārasaparikammasajjitaṁ viya karoti. Tesaṁ sā kīḷā catūhi māsehi pariyosānaṁ gacchati. Evaṁ păricchattakakīḷānubhavanatthāya sannipatanti.

Māsassa pana aṭṭhadivase devaloke mahādhammasavanaṁ ghusati. Tattha Sudhammāyaṁ devasabhāyaṁ Sanaṅkumāro vā mahābrahmā, Sakko vā Devānamindo, dhammakathikabhikkhu vā, aññataro vā dhammakathiko devaputto dhammakathaṁ katheti. Aṭṭhamiyaṁ pakkhassa catunnaṁ mahārājānaṁ amaccā, cātuddasiyaṁ puttā, pannarase sayaṁ cattāro mahārājāno nikkhamitvā suvaṇṇapaṭṭañca jātihiṅgulakañca gaṇhitvā gāmanigamarājadhāniyo anuvicaranti. Te “asukā nāma itthī vā puriso vā Buddhaṁ saraṇaṁ gato, dhammaṁ saraṇaṁ gato, saṁghaṁ saraṇaṁ gato. Pañcasīlāni rakkhati. Māsassa aṭṭha uposathe karoti. Mātu-upaṭṭhānaṁ pūreti. Pitu-upaṭṭhānaṁ pūreti. Asukaṭṭhāne uppalahatthakasatena pupphakumbhena pūjā katā. Dīpasahassaṁ āropitaṁ. Akāladhammasavanaṁ kāritaṁ. Chattavedikā puṭavedikā[1] kucchivedikā sīhāsanaṁ sīhasopānaṁ kāritaṁ. Tīṇi sucaritāni pūreti. Dasakusalakammapathe samādāya vattatī”ti suvaṇṇapaṭṭe jātihiṅgulakena likhitvā āharitvā Pañcasikhassa hatthe denti. Pañcasikho Mātalissa hatthe deti. Mātali saṅgāhako Sakkassa devarañño deti.

Yadā puññakammakārakā bahū na honti, potthako khuddako hoti, taṁ disvāva devā “pamatto vata bho mahājano viharati, cattāro apāyā paripūrissanti, cha devalokā tucchā bhavissantī”ti anattamanā honti. Sace pana potthako mahā hoti, taṁ disvāva devā “appamatto vata bho mahājano viharati, cattāro apāyā suññā

1. Muddhivedikā (Syā)

ဒေဝရညော အာသနံ အတ္ထရိယတိ။ တတော တေတ္တိံသာယ ဒေဝပုတ္တာနံ၊ တတော အညာသံ မဟေသက္ခဒေဝတာနံ။ အညတရဒေဝတာနံ ပန ပုပ္ဖကဏ္ဏိကာဝ အာသနံ ဟောတိ။

ဒေဝါ ဒေဝသဘံ ပဝိသိတွာ နိသီဒန္တိ။ တတော ပုပ္ဖေဟိ ရေဏုဝဋ္ဋိ ဥဂ္ဂန္တွာ ဥပရိ ကဏ္ဏိကံ အာဟစ္စ နိပတမာနာ ဒေဝတာနံ တိဂါဝုတပ္ပမာဏံ အတ္တဘာဝံ လာခါရသပရိကမ္မသဇ္ဇိတံ ဝိယ ကရောတိ။ တေသံ သာ ကီဠာ စတူဟိ မာသေဟိ ပရိယောသာနံ ဂစ္ဆတိ။ ဧဝံ ပါရိစ္ဆတ္တကကီဠာနုဘဝနတ္ထာယ သန္နိပတန္တိ။

မာသဿ ပန အဋ္ဌဒိဝသေ ဒေဝလောကေ မဟာဓမ္မသဝနံ ဃုသတိ။ တတ္ထ သုဓမ္မာယံ ဒေဝသဘာယံ သနင်္ကုမာရော ဝါ မဟာဗြဟ္မာ, သက္ကော ဝါ ဒေဝါနမိန္ဒော, ဓမ္မကထိကဘိက္ခု ဝါ, အညတရော ဝါ ဓမ္မကထိကော ဒေဝပုတ္တော ဓမ္မကထံ ကထေတိ။ အဋ္ဌမိယံ ပက္ခဿ စတုန္နံ မဟာရာဇာနံ အမစ္စာ၊ စာတုဒ္ဒသိယံ ပုတ္တာ၊ ပန္နရသေ သယံ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော နိက္ခမိတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋဉ္စ ဇာတိဟိင်္ဂုလကဉ္စ ဂဏှိတွာ ဂါမနိဂမရာဇဓာနိယော အနုဝိစရန္တိ။ တေ “အသုကာ နာမ ဣတ္ထီ ဝါ ပုရိသော ဝါ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂတော၊ ဓမ္မံ သရဏံ ဂတော၊ သံဃံ သရဏံ ဂတော။ ပဉ္စသီလာနိ ရက္ခတိ။ မာသဿ အဋ္ဌ ဥပေါသထေ ကရောတိ။ မာတုဥပဋ္ဌာနံ ပူရေတိ။ ပိတုဥပဋ္ဌာနံ ပူရေတိ။ အသုကဋ္ဌာနေ ဥပ္ပလဟတ္ထကသတေန ပုပ္ဖကုမ္ဘေန ပူဇာ ကတာ။ ဒီပသဟဿံ အာရောပိတံ။ အကာလဓမ္မသဝနံ ကာရိတံ။ ဆတ္တဝေဒိကာ ပုဋဝေဒိကာ[၁] ကုစ္ဆိဝေဒိကာ သီဟာသနံ သီဟသောပါနံ ကာရိတံ။ တီဏိ သုစရိတာနိ ပူရေတိ။ ဒသကုသလကမ္မပထေ သမာဒါယ ဝတ္တတီ”တိ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ ဇာတိဟိင်္ဂုလကေန လိခိတွာ အာဟရိတွာ ပဉ္စသိခဿ ဟတ္ထေ ဒေန္တိ။ ပဉ္စသိခေါ မာတလိဿ ဟတ္ထေ ဒေတိ။ မာတလိ သင်္ဂါဟကော သက္ကဿ ဒေဝရညော ဒေတိ။

ယဒါ ပုညကမ္မကာရကာ ဗဟူ န ဟောန္တိ၊ ပေါတ္ထကော ခုဒ္ဒကော ဟောတိ၊ တံ ဒိသွာဝ ဒေဝါ “ပမတ္တော ဝတ ဘော မဟာဇနော ဝိဟရတိ၊ စတ္တာရော အပါယာ ပရိပူရိဿန္တိ၊ ဆ ဒေဝလောကာ တုစ္ဆာ ဘဝိဿန္တီ”တိ အနတ္တမနာ ဟောန္တိ။ သစေ ပန ပေါတ္ထကော မဟာ ဟောတိ၊ တံ ဒိသွာဝ ဒေဝါ “အပ္ပမတ္တော ဝတ ဘော မဟာဇနော ဝိဟရတိ၊ စတ္တာရော အပါယာ သုညာ

၁-မုဒ္ဓိဝေဒိကာ (သျာ)

bhavissanti, cha devalokā paripūrissanti, Buddhasāsane puññāni karitvā āgate mahāpuññe purakkhatvā nakkhattaṁ kīḷituṁ labhissāmā”ti attamanā honti. Taṁ potthakaṁ gahetvā Sakko devarājā vāceti. Tassa pakatiniyāmena kathentassa saddo dvādasa yojanāni gaṇhāti[1]. Uccena sarena kathentassa ca sakalaṁ dasayojanasahassaṁ devanagaraṁ chādetvā tiṭṭhati. Evaṁ dhammasavanatthāya sannipatanti. Idha pana pavāraṇasaṅgahatthāya sannipatitāti veditabbā.

Tathāgataṁ namassantāti navahi kāraṇehi Tathāgataṁ namassamānā. **Dhammassa ca sudhammatan**ti svākkhātatādibhedaṁ dhammassa sudhammataṁ ujuppaṭipannatādibhedaṁ saṁghassa ca suppaṭipattinti attho.

Aṭṭhayathābhuccavaṇṇanā

296. **Yathābhucce**ti yathābhūte yathāsabhāve. **Vaṇṇe**ti guṇe. **Payirudāhāsī**ti kathesi. **Bahujanahitāya paṭipanno**ti kathaṁ paṭipanno? Dīpaṅkarapādamūle aṭṭha dhamme samodhānetvā Buddhatthāya abhinīharamānopi bahujanahitāya paṭipanno nāma hoti.

Dānapāramī sīlapāramī nekkhammapāramī paññāpāramī vīriyapāramī khantipāramī saccapāramī adhiṭṭhānapāramī mettāpāramī upekkhāpāramīti kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni imā dasa pāramiyo pūrentopi bahujanahitāya paṭipanno.

Khantivāditāpasakāle Cūḷadhammapālakumārakāle Chaddantanāgarājakāle Bhūridattacampeyyasaṅkhapālanāgarājakāle Mahākapikāle ca tādisāni dukkarāni karontopi bahujanahitāya paṭipanno. Vessantarattabhāve ṭhatvā sattasatakamahādānaṁ[2] datvā sattasu ṭhānesu pathaviṁ kampetvā pāramīkūṭaṁ gaṇhantopi bahujanahitāya paṭipanno. Tato anantare attabhāve Tusitapure yāvatāyukaṁ tiṭṭhantopi bahujanahitāya paṭipanno.

Tattha pañca pubbanimittāni disvā dasasahassacakkavāḷadevatāhi yācito pañca mahāvilokanāni viloketvā devānaṁ saṅgahatthāya paṭiññaṁ datvā

1. Gacchati (Syā) 2. Sattasattakamahādānaṁ (Ka)

ဘဝိဿန္တိ၊ ဆ ဒေဝလောကာ ပရိပူရိဿန္တိ၊ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပုညာနိ ကရိတွာ အာဂတေ မဟာပုညေ ပုရက္ခတွာ နက္ခတ္တံ ကီဠိတုံ လဘိဿာမာ”တိ အတ္တမနာ ဟောန္တိ။ တံ ပေါတ္ထကံ ဂဟေတွာ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဝါစေတိ။ တဿ ပကတိနိယာမေန ကထေန္တဿ သဒ္ဒေါ ဒွါဒသ ယောဇနာနိ ဂဏှာတိ[၁]။ ဥစ္စေန သရေန ကထေန္တဿ စ သကလံ ဒသယောဇနသဟဿံ ဒေဝနဂရံ ဆာဒေတွာ တိဋ္ဌတိ။ ဧဝံ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ သန္နိပတန္တိ။ ဣဓ ပန ပဝါရဏသင်္ဂဟတ္ထာယ သန္နိပတိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

တထာဂတံ နမဿန္တာတိ နဝဟိ ကာရဏေဟိ တထာဂတံ နမဿမာနာ။ **ဓမ္မဿ စ သုဓမ္မတ**န္တိ သွာက္ခာတတာဒိဘေဒံ ဓမ္မဿ သုဓမ္မတံ ဥဇုပ္ပဋိပန္နတာဒိဘေဒံ သံဃဿ စ သုပ္ပဋိပတ္တိန္တိ အတ္ထော။

အဋ္ဌယထာဘုစ္စဝဏ္ဏနာ

၂၉၆။ **ယထာဘုစ္စေ**တိ ယထာဘူတေ ယထာသဘာဝေ။ **ဝဏ္ဏေ**တိ ဂုဏေ။ **ပယိရုဒါဟာသီ**တိ ကထေသိ။ **ဗဟုဇနဟိတာယ ပဋိပန္နော**တိ ကထံ ပဋိပန္နော? ဒီပင်္ကရပါဒမူလေ အဋ္ဌ ဓမ္မေ သမောဓာနေတွာ ဗုဒ္ဓတ္ထာယ အဘိနီဟရမာနောပိ ဗဟုဇနဟိတာယ ပဋိပန္နော နာမ ဟောတိ။

ဒါနပါရမီ သီလပါရမီ နေက္ခမ္မပါရမီ ပညာပါရမီ ဝီရိယပါရမီ ခန္တိပါရမီ သစ္စပါရမီ အဓိဋ္ဌာနပါရမီ မေတ္တာပါရမီ ဥပေက္ခာပါရမီတိ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ ဣမာ ဒသ ပါရမိယော ပူရေန္တောပိ ဗဟုဇနဟိတာယ ပဋိပန္နော။

ခန္တိဝါဒိတာပသကာလေ စူဠဓမ္မပါလကုမာရကာလေ ဆဒ္ဒန္တနာဂရာဇကာလေ ဘူရိဒတ္တစမ္ပေယျသင်္ခပါလနာဂရာဇကာလေ မဟာကပိကာလေ စ တာဒိသာနိ ဒုက္ကရာနိ ကရောန္တောပိ ဗဟုဇနဟိတာယ ပဋိပန္နော။ ဝေဿန္တရတ္တဘာဝေ ဌတွာ သတ္တသတကမဟာဒါနံ[၂] ဒတွာ သတ္တသု ဌာနေသု ပထဝိံ ကမ္ပေတွာ ပါရမီကူဋံ ဂဏှန္တောပိ ဗဟုဇနဟိတာယ ပဋိပန္နော။ တတော အနန္တရေ အတ္တဘာဝေ တုသိတပုရေ ယာဝတာယုကံ တိဋ္ဌန္တောပိ ဗဟုဇနဟိတာယ ပဋိပန္နော။

တတ္ထ ပဉ္စ ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ဒိသွာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာဟိ ယာစိတော ပဉ္စ မဟာဝိလောကနာနိ ဝိလောကေတွာ ဒေဝါနံ သင်္ဂဟတ္ထာယ ပဋိညံ ဒတွာ

၁-ဂစ္ဆတိ (သျာ) ၂-သတ္တသတ္တကမဟာဒါနံ (က)

Tusitapurā cavitvā mātukucchiyaṁ paṭisandhiṁ gaṇhantopi bahujanahitāya paṭipanno.

Dasa māse mātukucchiyaṁ vasitvā Lumbinīvane mātukucchito nikkhamantopi, ekūnatiṁsavassāni agāraṁ ajjhāvasitvā mahābhinikkhamanaṁ nikkhamitvā Anomanadītīre pabbajantopi, chabbassāni padhānena attānaṁ kilametvā Bodhipallaṅkaṁ āruyha sabbaññutaññāṇaṁ paṭivijjhantopi, sattasattāhaṁ Bodhimaṇḍe yāpentopi, isipatanaṁ āgamma anuttaraṁ dhammacakkaṁ pavattentopi, yamakapāṭihāriyaṁ karontopi, devorohaṇaṁ orohantopi, Buddho hutvā pañcacattālīsa vassāni tiṭṭhantopi, āyusaṅkhāraṁ ossajantopi, yamakasālānamantare anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyantopi bahujanahitāya paṭipanno. Yāvassa sāsapamattāpi dhātuyo dharanti, tāva bahujanahitāya paṭipannoti veditabbo. Sesapadāni etasseva vevacanāni, tattha pacchimaṁ pacchimaṁ purimassa purimassa attho.

Neva atītaṁse samanupassāma, na panetarahīti atītepi Buddhato aññaṁ na samanupassāma, anāgatepi na samanupassāma, etarahi pana aññassa Satthuno abhāvatoyeva aññatra tena Bhagavatā na samanupassāmāti ayamettha attho. Aṭṭhakathāyampi hi "atītānāgatā Buddhā amhākaṁ Satthārā sadisāyeva, kiṁ Sakko kathetī"ti vicāretvā "etarahi bahujanahitāya paṭipanno Satthā amhākaṁ Satthāraṁ muñcitvā añño koci natthi, tasmā na passāmāti kathetī"ti vuttaṁ. Yathā ca ettha, evaṁ ito paresupi padesu ayamattho veditabbo. Svākkhātādīni ca kusalādīni ca vuttatthāneva.

Gaṅgodakaṁ Yamunodakenāti Gaṅgāyamunānaṁ samāgamaṭṭhāne udakaṁ vaṇṇenapi gandhenapi rasenapi saṁsandati sameti, majjhe bhinnasuvaṇṇaṁ viya ekasadisameva hoti, na mahāsamudda-udakena saṁsaṭṭhakāle viya visadisaṁ. Parisuddhassa nibbānassa paṭipadāpi parisuddhāva. Na hi daharakāle vejjakammādīni katvā agocare caritvā mahallakakāle nibbānaṁ daṭṭhuṁ sakkā, nibbānagāminī pana paṭipadā parisuddhāva vaṭṭati ākāsūpamā. Yathā hi ākāsampi alaggaṁ parisuddhaṁ candimasūriyānaṁ ākāse icchiticchitaṭṭhānaṁ gacchantānaṁ viya nibbānaṁ gacchantassa bhikkhuno paṭipadāpi kule vā gaṇe vā

တုသိတပုရာ စဝိတွာ မာတုကုစ္ဆိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှန္တောပိ ဗဟုဇနဟိတာယ ပဋိပန္နော။

ဒသ မာသေ မာတုကုစ္ဆိယံ ဝသိတွာ လုမ္ဗိနီဝနေ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခမန္တောပိ, ဧကူနတိံသဝဿာနိ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသိတွာ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတွာ အနောမနဒီတီရေ ပဗ္ဗဇန္တောပိ, ဆဗ္ဗဿာနိ ပဓာနေန အတ္တာနံ ကိလမေတွာ ဗောဓိပလ္လင်္ကံ အာရုယှ သဗ္ဗညုတညာဏံ ပဋိဝိဇ္ဈန္တောပိ, သတ္တသတ္တာဟံ ဗောဓိမဏ္ဍေ ယာပေန္တောပိ, ဣသိပတနံ အာဂမ္မ အနုတ္တရံ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေန္တောပိ, ယမကပါဋိဟာရိယံ ကရောန္တောပိ, ဒေဝေါရောဟဏံ ဩရောဟန္တောပိ, ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ပဉ္စစတ္တာလီသ ဝဿာနိ တိဋ္ဌန္တောပိ, အာယုသင်္ခါရံ ဩဿဇန္တောပိ, ယမကသာလာနမန္တရေ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယန္တောပိ ဗဟုဇနဟိတာယ ပဋိပန္နော။ ယာဝဿ သာသပမတ္တာပိ ဓာတုယော ဓရန္တိ၊ တာဝ ဗဟုဇနဟိတာယ ပဋိပန္နောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သေသပဒါနိ ဧတဿေဝ ဝေဝစနာနိ၊ တတ္ထ ပစ္ဆိမံ ပစ္ဆိမံ ပုရိမဿ ပုရိမဿ အတ္ထော။

နေဝ အတီတံသေ သမနုပဿာမ၊ န ပနေတရဟီတိ အတီတေပိ ဗုဒ္ဓတော အညံ န သမနုပဿာမ၊ အနာဂတေပိ န သမနုပဿာမ၊ ဧတရဟိ ပန အညဿ သတ္ထုနော အဘာဝတောယေဝ အညတြ တေန ဘဂဝတာ န သမနုပဿာမာတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ အဋ္ဌကထာယမ္ပိ ဟိ "အတီတာနာဂတာ ဗုဒ္ဓါ အမှာကံ သတ္ထာရာ သဒိသာယေဝ၊ ကိံ သက္ကော ကထေတီ"တိ ဝိစာရေတွာ "ဧတရဟိ ဗဟုဇနဟိတာယ ပဋိပန္နော သတ္ထာ အမှာကံ သတ္ထာရံ မုဉ္စိတွာ အညော ကောစိ နတ္ထိ၊ တသ္မာ န ပဿာမာတိ ကထေတီ"တိ ဝုတ္တံ။ ယထာ စ ဧတ္ထ၊ ဧဝံ ဣတော ပရေသုပိ ပဒေသု အယမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သွာက္ခာတာဒီနိ စ ကုသလာဒီနိ စ ဝုတ္တတ္ထာနေဝ။

ဂင်္ဂေါဒကံ ယမုနောဒကေနာတိ ဂင်္ဂါယမုနာနံ သမာဂမဋ္ဌာနေ ဥဒကံ ဝဏ္ဏေနပိ ဂန္ဓေနပိ ရသေနပိ သံသန္ဒတိ သမေတိ၊ မဇ္ဈေ ဘိန္နသုဝဏ္ဏံ ဝိယ ဧကသဒိသမေဝ ဟောတိ၊ န မဟာသမုဒ္ဒဥဒကေန သံသဋ္ဌကာလေ ဝိယ ဝိသဒိသံ။ ပရိသုဒ္ဓဿ နိဗ္ဗာနဿ ပဋိပဒါပိ ပရိသုဒ္ဓါဝ။ န ဟိ ဒဟရကာလေ ဝေဇ္ဇကမ္မာဒီနိ ကတွာ အဂေါစရေ စရိတွာ မဟလ္လကကာလေ နိဗ္ဗာနံ ဒဋ္ဌုံ သက္ကာ၊ နိဗ္ဗာနဂါမိနီ ပန ပဋိပဒါ ပရိသုဒ္ဓါဝ ဝဋ္ဋတိ အာကာသူပမာ။ ယထာ ဟိ အာကာသမ္ပိ အလဂ္ဂံ ပရိသုဒ္ဓံ စန္ဒိမသူရိယာနံ အာကာသေ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တာနံ ဝိယ နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆန္တဿ ဘိက္ခုနော ပဋိပဒါပိ ကုလေ ဝါ ဂဏေ ဝါ

alaggā abaddhā ākāsūpamā vaṭṭati. Sā panesā tādisāva Bhagavatā paññattā kathitā desitā. Tena vuttaṁ “saṁsandati nibbānañca paṭipadā cā”ti.

Paṭipannānanti paṭipadāya ṭhitānaṁ. **Vusitavatan**ti vutthavāsānaṁ etesaṁ. **Laddhasahāyo**ti etesaṁ tattha tattha saha ayanato sahāyo. “Adutiyo asahāyo appaṭisamo”ti idaṁ pana asadisaṭṭhena vuttaṁ. **Apanujjā**ti tesaṁ majjhepi phalasamāpattiyā viharanto cittena apanujja, apanujjeva ekārāmataṁ anuyutto viharatīti attho.

Abhinipphanno kho pana tassa Bhagavato lābhoti tassa Bhagavato mahālābho uppanno. Kadā paṭṭhāya uppanno? Abhisambodhiṁ patvā sattasattāhaṁ atikkamitvā Isipatane dhammacakkaṁ pavattetvā anukkamena devamanussānaṁ damanaṁ karontassa tayo jaṭile pabbājetvā Rājagahaṁ gatassa Bimbisāradamanato paṭṭhāya uppanno. Yaṁ sandhāya vuttaṁ “tena kho pana samayena Bhagavā sakkato hoti garukato mānito pūjito apacito lābhī cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārānan”ti[1]. Satasahassakappādhikesu catūsu asaṅkhyeyyesu ussannapuññanissandasamuppanno lābhasakkāro mahogho viya ajjhottharamāno āgacchati.

Ekasmiṁ kira samaye Rājagahe Sāvatthiyaṁ Sākete Kosambiyaṁ Bārāṇasiyaṁ Bhagavato paṭipāṭibhattaṁ nāma uppannaṁ, tattheko “ahaṁ sataṁ vissajjetvā dānaṁ dassāmī”ti paṇṇaṁ likhitvā vihāradvāre bandhi. Añño ahaṁ dve satāni. Añño ahaṁ pañca satāni. Añño ahaṁ sahassaṁ. Añño ahaṁ dve sahassāni. Añño ahaṁ pañca. Dasa. Vīsati. Paññāsaṁ. Añño ahaṁ satasahassaṁ. Añño ahaṁ dve satasahassāni vissajjetvā dānaṁ dassāmīti paṇṇaṁ likhitvā vihāradvāre bandhi. Janapadacārikaṁ carantampi okāsaṁ labhitvā “dānaṁ dassāmī”ti sakaṭāni pūretvā mahājano anubandhiyeva. Yathāha “tena kho pana samayena jānapadā manussā bahuṁ loṇampi telampi taṇḍulampi khādanīyampi sakaṭesu āropetvā Bhagavato piṭṭhito piṭṭhito anubandhā honti ‘yattha

1. Saṁ 1.340 piṭṭhe.

အလဂ္ဂါ အဗဒ္ဓါ အာကာသူပမာ ဝဋ္ဋတိ။ သာ ပနေသာ တာဒိသာဝ ဘဂဝတာ ပညတ္တာ ကထိတာ ဒေသိတာ။ တေန ဝုတ္တံ “သံသန္ဒတိ နိဗ္ဗာနဉ္စ ပဋိပဒါ စာ”တိ။

ပဋိပန္နာနန္တိ ပဋိပဒါယ ဌိတာနံ။ **ဝုသိတဝတန္တိ** ဝုတ္ထဝါသာနံ ဧတေသံ။ **လဒ္ဓသဟာယော**တိ ဧတေသံ တတ္ထ တတ္ထ သဟ အယနတော သဟာယော။ “အဒုတိယော အသဟာယော အပ္ပဋိသမော”တိ ဣဒံ ပန အသဒိသဋ္ဌေန ဝုတ္တံ။ **အပနုဇ္ဇာ**တိ တေသံ မဇ္ဈေပိ ဖလသမာပတ္တိယာ ဝိဟရန္တော စိတ္တေန အပနုဇ္ဇ၊ အပနုဇ္ဇေဝ ဧကာရာမတံ အနုယုတ္တော ဝိဟရတီတိ အတ္ထော။

အဘိနိပ္ဖန္နော ခေါ ပန တဿ ဘဂဝတော လာဘောတိ တဿ ဘဂဝတော မဟာလာဘော ဥပ္ပန္နော။ ကဒါ ပဋ္ဌာယ ဥပ္ပန္နော? အဘိသမ္ဗောဓိံ ပတွာ သတ္တသတ္တာဟံ အတိက္ကမိတွာ ဣသိပတနေ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေတွာ အနုက္ကမေန ဒေဝမနုဿာနံ ဒမနံ ကရောန္တဿ တယော ဇဋိလေ ပဗ္ဗာဇေတွာ ရာဇဂဟံ ဂတဿ ဗိမ္ဗိသာရဒမနတော ပဋ္ဌာယ ဥပ္ပန္နော။ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “တေန ခေါ ပန သမယေန ဘဂဝါ သက္ကတော ဟောတိ ဂရုကတော မာနိတော ပူဇိတော အပစိတော လာဘီ စီဝရ ပိဏ္ဍပါတ သေနာသနဂိလာနပစ္စယ ဘေသဇ္ဇ ပရိက္ခာရာန”န္တိ[၁]။ သတသဟဿကပ္ပါဓိကေသု စတူသု အသင်္ချေယျေသု ဥဿန္နပုညနိဿန္ဒသမုပ္ပန္နော လာဘသက္ကာရော မဟောဃော ဝိယ အဇ္ဈောတ္ထရမာနော အာဂစ္ဆတိ။

ဧကသ္မိံ ကိရ သမယေ ရာဇဂဟေ သာဝတ္ထိယံ သာကေတေ ကောသမ္ဗိယံ ဗာရာဏသိယံ ဘဂဝတော ပဋိပါဋိဘတ္တံ နာမ ဥပ္ပန္နံ၊ တတ္ထေကော “အဟံ သတံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဒါနံ ဒဿာမီ”တိ ပဏ္ဏံ လိခိတွာ ဝိဟာရဒွါရေ ဗန္ဓိ။ အညော အဟံ ဒွေ သတာနိ။ အညော အဟံ ပဉ္စ သတာနိ။ အညော အဟံ သဟဿံ။ အညော အဟံ ဒွေ သဟဿာနိ။ အညော အဟံ ပဉ္စ။ ဒသ။ ဝီသတိ။ ပညာသံ။ အညော အဟံ သတသဟဿံ။ အညော အဟံ ဒွေ သတသဟဿာနိ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဒါနံ ဒဿာမီတိ ပဏ္ဏံ လိခိတွာ ဝိဟာရဒွါရေ ဗန္ဓိ။ ဇနပဒစာရိကံ စရန္တမ္ပိ ဩကာသံ လဘိတွာ ‘‘ဒါနံ ဒဿာမီ’’တိ သကဋာနိ ပူရေတွာ မဟာဇနော အနုဗန္ဓိယေဝ။ ယထာဟ “တေန ခေါ ပန သမယေန ဇာနပဒါ မနုဿာ ဗဟုံ လောဏမ္ပိ တေလမ္ပိ တဏ္ဍုလမ္ပိ ခါဒနီယမ္ပိ သကဋေသု အာရောပေတွာ ဘဂဝတော ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓာ ဟောန္တိ ‘ယတ္ထ

၁-သံ ၁-၃၄၀-ပိဋ္ဌေ။

paṭipāṭiṁ labhissāma, tattha bhattaṁ karissāmā’ti”[1]. Evaṁ aññānipi Khandhake ca vinaye ca bahūni vatthūni veditabbāni.

Asadisadāne panesa lābho matthakaṁ patto. Ekasmiṁ kira samaye Bhagavati janapadacārikaṁ caritvā Jetavanaṁ sampatte rājā nimantetvā dānaṁ adāsi. Dutiyadivase nāgarā adaṁsu. Puna tesaṁ dānato atirekaṁ rājā, tassa dānato atirekaṁ nāgarāti evaṁ bahūsu divasesu gatesu rājā cintesi “ime nāgarā divase divase atirekataraṁ karonti, pathavissaro pana rājā nāgarehi dāne parājitoti garahā bhavissatī”ti. Athassa Mallikā upāyaṁ ācikkhi. So rājaṅgaṇe sālakalyāṇipadarehi maṇḍapaṁ kāretvā taṁ nīluppalehi chādetvā pañca āsanasatāni paññāpetvā pañca hatthisatāni āsanānaṁ pacchābhāge ṭhapetvā ekekena hatthinā ekekassa bhikkhuno setacchattaṁ dhārāpesi. Dvinnaṁ dvinnaṁ āsanānaṁ antare sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitā ekekā khattiyadhītā catujjātiyagandhaṁ pisati. Niṭṭhitaṁ niṭṭhitaṁ majjhaṭṭhāne gandhambaṇe pakkhipati, taṁ aparā khattiyadhītā nīluppalahatthakena samparivatteti. Evaṁ ekekassa bhikkhuno tisso tisso khattiyadhītaro parivārā, aparā sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitā itthī tālavaṇṭaṁ gahetvā bījati, aññā dhamakaraṇaṁ gahetvā udakaṁ parissāveti, aññā pattato udakaṁ harati. Bhagavato cattāri anagghāni ahesuṁ. Pādakathalikā ādhārako apassenaphalakaṁ chattapādamaṇīti imāni cattāri anagghāni ahesuṁ. Saṁghanavakassa deyyadhammo satasahassaṁ agghati. Tasmiṁ ca dāne Aṅgulimālatthero saṁghanavako ahosi. Tassa āsanasamīpe ānīto hatthī taṁ upagantuṁ nāsakkhi. Tato rañño ārocesuṁ. Rājā “añño hatthī natthī”ti. Duṭṭhahatthī pana atthi, ānetuṁ na sakkāti. Sammāsambuddho saṁghanavako kataro mahārājāti. Aṅgulimālatthero Bhagavāti. Tena hi taṁ duṭṭhahatthiṁ ānetvā ṭhapetu mahārājāti. Hatthiṁ maṇḍayitvā ānayiṁsu. So therassa tejena nāsāvātasañcaraṇamattampi kātuṁ nāsakkhi. Evaṁ nirantaraṁ satta divasāni dānaṁ dīyittha. Sattame divase rājā Dasabalaṁ vanditvā “Bhagavā mayhaṁ dhammaṁ desethā”ti āha.

1. Vi 3. 314 piṭṭhe.

ပဋိပါဋိံ လဘိဿာမ၊ တတ္ထ ဘတ္တံ ကရိဿာမာ’တိ”[၁]။ ဧဝံ အညာနိပိ ခန္ဓကေ စ ဝိနယေ စ ဗဟူနိ ဝတ္ထူနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

အသဒိသဒါနေ ပနေသ လာဘော မတ္ထကံ ပတ္တော။ ဧကသ္မိံ ကိရ သမယေ ဘဂဝတိ ဇနပဒစာရိကံ စရိတွာ ဇေတဝနံ သမ္ပတ္တေ ရာဇာ နိမန္တေတွာ ဒါနံ အဒါသိ။ ဒုတိယဒိဝသေ နာဂရာ အဒံသု။ ပုန တေသံ ဒါနတော အတိရေကံ ရာဇာ, တဿ ဒါနတော အတိရေကံ နာဂရာတိ ဧဝံ ဗဟူသု ဒိဝသေသု ဂတေသု ရာဇာ စိန္တေသိ “ဣမေ နာဂရာ ဒိဝသေ ဒိဝသေ အတိရေကတရံ ကရောန္တိ၊ ပထဝိဿရော ပန ရာဇာ နာဂရေဟိ ဒါနေ ပရာဇိတောတိ ဂရဟာ ဘဝိဿတီ”တိ။ အထဿ မလ္လိကာ ဥပါယံ အာစိက္ခိ။ သော ရာဇင်္ဂဏေ သာလကလျာဏိပဒရေဟိ မဏ္ဍပံ ကာရေတွာ တံ နီလုပ္ပလေဟိ ဆာဒေတွာ ပဉ္စ အာသနသတာနိ ပညာပေတွာ ပဉ္စ ဟတ္ထိသတာနိ အာသနာနံ ပစ္ဆာဘာဂေ ဌပေတွာ ဧကေကေန ဟတ္ထိနာ ဧကေကဿ ဘိက္ခုနော သေတစ္ဆတ္တံ ဓာရာပေသိ။ ဒွိန္နံ ဒွိန္နံ အာသနာနံ အန္တရေ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတာ ဧကေကာ ခတ္တိယဓီတာ စတုဇ္ဇာတိယဂန္ဓံ ပိသတိ။ နိဋ္ဌိတံ နိဋ္ဌိတံ မဇ္ဈဋ္ဌာနေ ဂန္ဓမ္ဗဏေ ပက္ခိပတိ၊ တံ အပရာ ခတ္တိယဓီတာ နီလုပ္ပလဟတ္ထကေန သမ္ပရိဝတ္တေတိ။ ဧဝံ ဧကေကဿ ဘိက္ခုနော တိဿော တိဿော ခတ္တိယဓီတရော ပရိဝါရာ၊ အပရာ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတာ ဣတ္ထီ တာလဝဏ္ဋံ ဂဟေတွာ ဗီဇတိ၊ အညာ ဓမကရဏံ ဂဟေတွာ ဥဒကံ ပရိဿာဝေတိ၊ အညာ ပတ္တတော ဥဒကံ ဟရတိ။ ဘဂဝတော စတ္တာရိ အနဂ္ဃာနိ အဟေသုံ။ ပါဒကထလိကာ အာဓာရကော အပဿေနဖလကံ ဆတ္တပါဒမဏီတိ ဣမာနိ စတ္တာရိ အနဂ္ဃာနိ အဟေသုံ။ သံဃနဝကဿ ဒေယျဓမ္မော သတသဟဿံ အဂ္ဃတိ။ တသ္မိံ စ ဒါနေ အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရော သံဃနဝကော အဟောသိ။ တဿ အာသနသမီပေ အာနီတော ဟတ္ထီ တံ ဥပဂန္တုံ နာသက္ခိ။ တတော ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ “အညော ဟတ္ထီ နတ္ထီ”တိ။ ဒုဋ္ဌဟတ္ထီ ပန အတ္ထိ၊ အာနေတုံ န သက္ကာတိ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ သံဃနဝကော ကတရော မဟာရာဇာတိ။ အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရော ဘဂဝါတိ။ တေန ဟိ တံ ဒုဋ္ဌဟတ္ထိံ အာနေတွာ ဌပေတု မဟာရာဇာတိ။ ဟတ္ထိံ မဏ္ဍယိတွာ အာနယိံသု။ သော ထေရဿ တေဇေန နာသာဝါတသဉ္စရဏမတ္တမ္ပိ ကာတုံ နာသက္ခိ။ ဧဝံ နိရန္တရံ သတ္တ ဒိဝသာနိ ဒါနံ ဒီယိတ္ထ။ သတ္တမေ ဒိဝသေ ရာဇာ ဒသဗလံ ဝန္ဒိတွာ “ဘဂဝါ မယှံ ဓမ္မံ ဒေသေထာ”တိ အာဟ။

၁-ဝိ ၃-၃၁၄-ပိဋ္ဌေ။

Tassaṁ ca parisati kāḷo ca juṇho cāti dve amaccā honti. Kāḷo cintesi “nassati rājakulassa santakaṁ, kiṁ nāmete ettakā janā karissanti, bhuñjitvā vihāraṁ gantvā niddāyissanteva, idaṁ pana eko rājapuriso labhitvā kiṁ nāma na kareyya, aho nassati rañño santakan”ti. Juṇho cintesi “mahantaṁ idaṁ rājattanaṁ nāma, ko añño idaṁ kātuṁ sakkhissati. Kiṁ rājā nāma so, yo rājattane ṭhitopi evarūpaṁ dānaṁ dātuṁ na sakkotī”ti. Bhagavā parisāya ajjhāsayaṁ olokento tesaṁ dvinnaṁ ajjhāsayaṁ viditvā “sace ajja juṇhassa ajjhāsayena dhammakathaṁ kathemi, kāḷassa sattadhā muddhā phalissati. Mayā kho pana sattānuddayatāya pāramiyo pūritā. Juṇho aññasmimpi divase mayi dhammaṁ kathayante maggaphalaṁ paṭivijjhissati, idāni pana kāḷaṁ olokessāmī”ti rañño catuppadikameva gāthaṁ abhāsi—

“Na ve kadariyā devalokaṁ vajanti,
Bālā have nappasaṁsanti dānaṁ.
Dhīro ca dānaṁ anumodamāno,
Teneva so hoti sukhī paratthā”ti[1].

Rājā anattamano hutvā “mayā mahādānaṁ dinnaṁ, Satthā ca me mandameva dhammaṁ kathesi, nāsakkhiṁ maññe Dasabalassa cittaṁ gahetun”ti. So bhuttapātarāso vihāraṁ gantvā Bhagavantaṁ vanditvā pucchi “mayā bhante mahantaṁ dānaṁ dinnaṁ, anumodanā ca me na mahatī katā, ko nu kho me bhante doso”ti. Natthi mahārāja tava doso, parisā pana aparisuddhā, tasmā dhammaṁ na desesinti. Kasmā pana Bhagavā parisā na suddhāti. Satthā dvinnaṁ amaccānaṁ parivitakkaṁ ārocesi. Rājā kāḷaṁ pucchi “evaṁ tāta kāḷā”ti. Evaṁ mahārājāti. Mayi mama santakaṁ dadamāne tava kataraṁ ṭhānaṁ rujjati[2], na taṁ sakkomi passituṁ, pabbājetha naṁ mama raṭṭhatoti āha. Tato juṇhaṁ pakkosāpetvā pucchi “evaṁ kira tāta cintesī”ti āma mahārājāti. Tava cittānurūpameva hotūti tasmiṁyeva maṇḍape evaṁ paññattesuyeva āsanesu pañca bhikkhusatāni nisīdāpetvā tāyeva khattiyadhītaro parivārāpetvā rājagehato dhanaṁ gahetvā

1. Khu 1. 40 Dhammapade. 2. Dussati (Ka)

တဿံ စ ပရိသတိ ကာဠော စ ဇုဏှော စာတိ ဒွေ အမစ္စာ ဟောန္တိ။ ကာဠော စိန္တေသိ “နဿတိ ရာဇကုလဿ သန္တကံ၊ ကိံ နာမေတေ ဧတ္တကာ ဇနာ ကရိဿန္တိ၊ ဘုဉ္ဇိတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ နိဒ္ဒါယိဿန္တေဝ၊ ဣဒံ ပန ဧကော ရာဇပုရိသော လဘိတွာ ကိံ နာမ န ကရေယျ၊ အဟော နဿတိ ရညော သန္တက”န္တိ။ ဇုဏှော စိန္တေသိ “မဟန္တံ ဣဒံ ရာဇတ္တနံ နာမ၊ ကော အညော ဣဒံ ကာတုံ သက္ခိဿတိ။ ကိံ ရာဇာ နာမ သော, ယော ရာဇတ္တနေ ဌိတောပိ ဧဝရူပံ ဒါနံ ဒါတုံ န သက္ကောတီ”တိ။ ဘဂဝါ ပရိသာယ အဇ္ဈာသယံ ဩလောကေန္တော တေသံ ဒွိန္နံ အဇ္ဈာသယံ ဝိဒိတွာ “သစေ အဇ္ဇ ဇုဏှဿ အဇ္ဈာသယေန ဓမ္မကထံ ကထေမိ၊ ကာဠဿ သတ္တဓာ မုဒ္ဓါ ဖလိဿတိ။ မယာ ခေါ ပန သတ္တာနုဒ္ဒယတာယ ပါရမိယော ပူရိတာ။ ဇုဏှော အညသ္မိမ္ပိ ဒိဝသေ မယိ ဓမ္မံ ကထယန္တေ မဂ္ဂဖလံ ပဋိဝိဇ္ဈိဿတိ၊ ဣဒါနိ ပန ကာဠံ ဩလောကေဿာမီ”တိ ရညော စတုပ္ပဒိကမေဝ ဂါထံ အဘာသိ—

“န ဝေ ကဒရိယာ ဒေဝလောကံ ဝဇန္တိ၊
ဗာလာ ဟဝေ နပ္ပသံသန္တိ ဒါနံ။
ဓီရော စ ဒါနံ အနုမောဒမာနော၊
တေနေဝ သော ဟောတိ သုခီ ပရတ္ထာ”တိ[၁]။

ရာဇာ အနတ္တမနော ဟုတွာ “မယာ မဟာဒါနံ ဒိန္နံ၊ သတ္ထာ စ မေ မန္ဒမေဝ ဓမ္မံ ကထေသိ၊ နာသက္ခိံ မညေ ဒသဗလဿ စိတ္တံ ဂဟေတု”န္တိ။ သော ဘုတ္တပါတရာသော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ပုစ္ဆိ “မယာ ဘန္တေ မဟန္တံ ဒါနံ ဒိန္နံ၊ အနုမောဒနာ စ မေ န မဟတီ ကတာ၊ ကော နု ခေါ မေ ဘန္တေ ဒေါသော”တိ။ နတ္ထိ မဟာရာဇ တဝ ဒေါသော၊ ပရိသာ ပန အပရိသုဒ္ဓါ၊ တသ္မာ ဓမ္မံ န ဒေသေသိန္တိ။ ကသ္မာ ပန ဘဂဝါ ပရိသာ န သုဒ္ဓါတိ။ သတ္ထာ ဒွိန္နံ အမစ္စာနံ ပရိဝိတက္ကံ အာရောစေသိ။ ရာဇာ ကာဠံ ပုစ္ဆိ “ဧဝံ တာတ ကာဠာ”တိ။ ဧဝံ မဟာရာဇာတိ။ မယိ မမ သန္တကံ ဒဒမာနေ တဝ ကတရံ ဌာနံ ရုဇ္ဇတိ[၂]၊ န တံ သက္ကောမိ ပဿိတုံ၊ ပဗ္ဗာဇေထ နံ မမ ရဋ္ဌတောတိ အာဟ။ တတော ဇုဏှံ ပက္ကောသာပေတွာ ပုစ္ဆိ “ဧဝံ ကိရ တာတ စိန္တေသီ”တိ အာမ မဟာရာဇာတိ။ တဝ စိတ္တာနုရူပမေဝ ဟောတူတိ တသ္မိံယေဝ မဏ္ဍပေ ဧဝံ ပညတ္တေသုယေဝ အာသနေသု ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ နိသီဒါပေတွာ တာယေဝ ခတ္တိယဓီတရော ပရိဝါရာပေတွာ ရာဇဂေဟတော ဓနံ ဂဟေတွာ

၁-ခု ၁-၄၀-ဓမ္မပဒေ။ ၂-ဒုဿတိ (က)

mayā dinnasadisameva satta divasāni dānaṁ dehīti. So tathā adāsi. Datvā sattame divase "dhammaṁ Bhagavā desethā"ti āha.

Satthā dvinnampi dānānaṁ anumodanaṁ ekato katvā dve mahānadiyo ekoghapuṇṇā kurumāno viya mahādhammadesanaṁ desesi. Desanāpariyosāne juṇho sotāpanno ahosi. Rājā pasīditvā Dasabalassa bāhiravatthuṁ nāma[1] adāsi. Evaṁ abhinipphanno kho pana tassa Bhagavato lābhoti veditabbo.

Abhinipphanno silokoti vaṇṇaguṇakittanaṁ. Sopi Bhagavato dhammacakkappavattanato paṭṭhāya abhinipphanno. Tato paṭṭhāya hi Bhagavato khattiyāpi vaṇṇaṁ kathenti. Brāhmaṇāpi gahapatayopi nāgā supaṇṇā gandhabbā devatā brahmānopi kittiṁ vatvā "itipi so Bhagavā"ti-ādinā. Aññatitthiyāpi Vararojassa sahassaṁ datvā samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṁ kathehīti uyyojesuṁ. So sahassaṁ gahetvā Dasabalaṁ pādatalato paṭṭhāya yāva kesantā[2] apalokayamāno likkhāmattampi vajjaṁ adisvā "vippakiṇṇadvattiṁsamahāpurisalakkhaṇe asīti-anubyañjanavibhūsite byāmappabhāparikkhitte suphullitapāricchattakatārāgaṇasamujjalita-antalikkha vicittakusumasassirikanandanavanasadise anavajja-attabhāve avaṇṇaṁ vadantassa mukhampi viparivatteyya, muddhāpi sattadhā phaleyya, avaṇṇaṁ vattuṁ upāyo natthi, vaṇṇameva vadissāmī"ti pādatalato paṭṭhāya yāva kesantā atirekapadasahassena vaṇṇameva kathesi. Yamakapāṭihāriye panesa **vaṇṇo** nāma matthakaṁ patto. Evaṁ abhinipphanno silokoti.

Yāva maññe khattiyāti khattiyā brāhmaṇā vessā suddā nāgā supaṇṇā yakkhā asurā devā brahmānoti sabbeva[3] te sampiyāyamānarūpā haṭṭhatuṭṭhā viharanti. **Vigatamado kho panā**ti ettakā maṁ janā sampiyāyamānarūpā viharantīti na madapamatto hutvā davādivasena āhāraṁ āhāreti, aññadatthu vigatamado kho pana so Bhagavā āhāraṁ āhāresi.

1. Pāvāyavatthaṁ nāma (Syā) 2. Kesaggā (Syā) 3. Sabbepi (Syā)

မယာ ဒိန္နသဒိသမေဝ သတ္တ ဒိဝသာနိ ဒါနံ ဒေဟီတိ။ သော တထာ အဒါသိ။ ဒတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ "ဓမ္မံ ဘဂဝါ ဒေသေထာ"တိ အာဟ။

သတ္ထာ ဒွိန္နမ္ပိ ဒါနာနံ အနုမောဒနံ ဧကတော ကတွာ ဒွေ မဟာနဒိယော ဧကောဃပုဏ္ဏာ ကုရုမာနော ဝိယ မဟာဓမ္မဒေသနံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဇုဏှော သောတာပန္နော အဟောသိ။ ရာဇာ ပသီဒိတွာ ဒသဗလဿ ဗာဟိရဝတ္ထုံ နာမ[၁] အဒါသိ။ ဧဝံ အဘိနိပ္ဖန္နော ခေါ ပန တဿ ဘဂဝတော လာဘောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အဘိနိပ္ဖန္နော သိလောကောတိ ဝဏ္ဏဂုဏကိတ္တနံ။ သောပိ ဘဂဝတော ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနတော ပဋ္ဌာယ အဘိနိပ္ဖန္နော။ တတော ပဋ္ဌာယ ဟိ ဘဂဝတော ခတ္တိယာပိ ဝဏ္ဏံ ကထေန္တိ။ ဗြာဟ္မဏာပိ ဂဟပတယောပိ နာဂါ သုပဏ္ဏာ ဂန္ဓဗ္ဗာ ဒေဝတာ ဗြဟ္မာနောပိ ကိတ္တိံ ဝတွာ "ဣတိပိ သော ဘဂဝါ"တိ-အာဒိနာ။ အညတိတ္ထိယာပိ ဝရရောဇဿ သဟဿံ ဒတွာ သမဏဿ ဂေါတမဿ အဝဏ္ဏံ ကထေဟီတိ ဥယျောဇေသုံ။ သော သဟဿံ ဂဟေတွာ ဒသဗလံ ပါဒတလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ကေသန္တာ[၂] အပလောကယမာနော လိက္ခာမတ္တမ္ပိ ဝဇ္ဇံ အဒိသွာ "ဝိပ္ပကိဏ္ဏဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏေ အသီတိ-အနုဗျဉ္ဇနဝိဘူသိတေ ဗျာမပ္ပဘာပရိက္ခိတ္တေ သုဖုလ္လိတပါရိစ္ဆတ္တကတာရာဂဏ-သမုဇ္ဇလိတအန္တလိက္ခ ဝိစိတ္တကုသုမသဿိရိကနန္ဒနဝနသဒိသေ အနဝဇ္ဇအတ္တဘာဝေ အဝဏ္ဏံ ဝဒန္တဿ မုခမ္ပိ ဝိပရိဝတ္တေယျ၊ မုဒ္ဓါပိ သတ္တဓာ ဖလေယျ၊ အဝဏ္ဏံ ဝတ္တုံ ဥပါယော နတ္ထိ၊ ဝဏ္ဏမေဝ ဝဒိဿာမီ"တိ ပါဒတလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ကေသန္တာ အတိရေကပဒသဟဿေန ဝဏ္ဏမေဝ ကထေသိ။ ယမကပါဋိဟာရိယေ ပနေသ **ဝဏ္ဏော** နာမ မတ္ထကံ ပတ္တော။ ဧဝံ အဘိနိပ္ဖန္နော သိလောကောတိ။

ယာဝ မညေ ခတ္တိယာတိ ခတ္တိယာ ဗြာဟ္မဏာ ဝေဿာ သုဒ္ဒါ နာဂါ သုပဏ္ဏာ ယက္ခာ အသုရာ ဒေဝါ ဗြဟ္မာနောတိ သဗ္ဗေဝ[၃] တေ သမ္ပိယာယမာနရူပါ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ ဝိဟရန္တိ။ **ဝိဂတမဒေါ ခေါ ပနာ**တိ ဧတ္တကာ မံ ဇနာ သမ္ပိယာယမာနရူပါ ဝိဟရန္တီတိ န မဒပမတ္တော ဟုတွာ ဒဝါဒိဝသေန အာဟာရံ အာဟာရေတိ၊ အညဒတ္ထု ဝိဂတမဒေါ ခေါ ပန သော ဘဂဝါ အာဟာရံ အာဟာရေတိ။

၁-ပါဝါယဝတ္ထုံ နာမ (သျာ) ၂-ကေသဂ္ဂါ (သျာ) ၃-သဗ္ဗေပိ (သျာ)

Yathāvādīti yaṁ vācāya vadati, tadanvayamevassa kāyakammaṁ hoti. Yañca kāyena karoti, tadanvayamevassa vacīkammaṁ hoti. Kāyo vā vācaṁ, vācā vā kāyaṁ nātikkamati, vācā kāyena, kāyo ca vācāya sameti. Yathā ca

Vāmena sūkaro hoti, dakkhiṇena ajāmigo.
Sarena nelako[1] hoti, visāṇena jaraggavoti—

Ayaṁ sūkarayakkho sūkare disvā sūkarasadisaṁ vāmapassaṁ dassetvā te gahetvā khādati, ajāmige disvā taṁsadisaṁ dakkhiṇapassaṁ dassetvā te gahetvā khādati, nelakavacchake disvā vacchakaravaṁ ravanto te gahetvā khādati, goṇe disvā tesaṁ visāṇasadisāni visāṇāni māpetvā, te dūratova "goṇo viya dissatī"ti evaṁ upagate gahetvā khādati. Yathā ca Dhammikavāyasajātake sakuṇehi puṭṭho vāyaso "ahaṁ vātabhakkho, vātabhakkhatāya mukhaṁ vivaritvā pāṇakānañca maraṇabhayena ekeneva pādena ṭhito, tasmā tumhepi—

Dhammaṁ caratha bhaddaṁ vo, dhammaṁ caratha ñātayo.
Dhammacārī sukhaṁ seti, asmiṁ loke paramhi cā"ti.

Sakuṇesu vissāsaṁ uppādesi, tato

Bhaddako vatāyaṁ pakkhī, dijo paramadhammiko.
Ekapādena tiṭṭhanto, dhammo dhammoti bhāsatīti.

Evaṁ vissāsamāgate sakuṇe khādittha, tena tesaṁ vācā kāyena, kāyo ca vācāya na sameti, na evaṁ Bhagavato. Bhagavato pana vācā kāyena, kāyo ca vācāya sametiyevāti dasseti.

Tiṇṇā taritā vicikicchā assāti **tiṇṇavicikiccho.** "Kathamidaṁ kathamidan"ti evarūpā vigatā kathaṁkathā assāti **vigatakathaṁkatho**. Yathā hi mahājano "ayaṁ rukkho kiṁ rukkho nāma, ayaṁ gāmo, ayaṁ janapado, idaṁ raṭṭhaṁ kiṁ raṭṭhaṁ nāma, kasmā nu kho ayaṁ rukkho ujukkhandho, ayaṁ vaṅkakkhandho, kasmā kaṇṭako koci ujuko hoti, koci vaṅko, pupphaṁ kiñci sugandhaṁ, kiñci duggandhaṁ, phalaṁ

1. Eḷako (Syā)

ယထာဝါဒီတိ ယံ ဝါစာယ ဝဒတိ၊ တဒန္ဝယမေဝဿ ကာယကမ္မံ ဟောတိ။ ယဉ္စ ကာယေန ကရောတိ၊ တဒန္ဝယမေဝဿ ဝစီကမ္မံ ဟောတိ။ ကာယော ဝါ ဝါစံ, ဝါစာ ဝါ ကာယံ နာတိက္ကမတိ၊ ဝါစာ ကာယေန, ကာယော စ ဝါစာယ သမေတိ။ ယထာ စ

ဝါမေန သူကရော ဟောတိ၊ ဒက္ခိဏေန အဇာမိဂေါ။
သရေန နေလကော[၁] ဟောတိ၊ ဝိသာဏေန ဇရဂ္ဂဝေါတိ—

အယံ သူကရယက္ခော သူကရေ ဒိသွာ သူကရသဒိသံ ဝါမပဿံ ဒဿေတွာ တေ ဂဟေတွာ ခါဒတိ၊ အဇာမိဂေ ဒိသွာ တံသဒိသံ ဒက္ခိဏပဿံ ဒဿေတွာ တေ ဂဟေတွာ ခါဒတိ၊ နေလကဝစ္ဆကေ ဒိသွာ ဝစ္ဆကရဝံ ရဝန္တော တေ ဂဟေတွာ ခါဒတိ၊ ဂေါဏေ ဒိသွာ တေသံ ဝိသာဏသဒိသာနိ ဝိသာဏာနိ မာပေတွာ, တေ ဒူရတောဝ “ဂေါဏော ဝိယ ဒိဿတီ”တိ ဧဝံ ဥပဂတေ ဂဟေတွာ ခါဒတိ။ ယထာ စ ဓမ္မိကဝါယသဇာတကေ သကုဏေဟိ ပုဋ္ဌော ဝါယသော “အဟံ ဝါတဘက္ခော၊ ဝါတဘက္ခတာယ မုခံ ဝိဝရိတွာ ပါဏကာနဉ္စ မရဏဘယေန ဧကေနေဝ ပါဒေန ဌိတော၊ တသ္မာ တုမှေပိ—

ဓမ္မံ စရထ ဘဒ္ဒံ ဝေါ၊ ဓမ္မံ စရထ ဉာတယော။
ဓမ္မစာရီ သုခံ သေတိ၊ အသ္မိံ လောကေ ပရမှိ စာ”တိ။

သကုဏေသု ဝိဿာသံ ဥပ္ပါဒေသိ၊ တတော

ဘဒ္ဒကော ဝတာယံ ပက္ခီ၊ ဒိဇော ပရမဓမ္မိကော။
ဧကပါဒေန တိဋ္ဌန္တော၊ ဓမ္မော ဓမ္မောတိ ဘာသတီတိ။

ဧဝံ ဝိဿာသမာဂတေ သကုဏေ ခါဒိတ္ထ၊ တေန တေသံ ဝါစာ ကာယေန, ကာယော စ ဝါစာယ န သမေတိ၊ န ဧဝံ ဘဂဝတော။ ဘဂဝတော ပန ဝါစာ ကာယေန, ကာယော စ ဝါစာယ သမေတိယေဝါတိ ဒဿေတိ။

တိဏ္ဏာ တရိတာ ဝိစိကိစ္ဆာ အဿာတိ **တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆော။** “ကထမိဒံ ကထမိဒ”န္တိ ဧဝရူပါ ဝိဂတာ ကထံကထာ အဿာတိ **ဝိဂတကထံကထော။** ယထာ ဟိ မဟာဇနော “အယံ ရုက္ခော ကိံ ရုက္ခော နာမ၊ အယံ ဂါမော၊ အယံ ဇနပဒေါ၊ ဣဒံ ရဋ္ဌံ ကိံ ရဋ္ဌံ နာမ၊ ကသ္မာ နု ခေါ အယံ ရုက္ခော ဥဇုက္ခန္ဓော, အယံ ဝင်္ကက္ခန္ဓော၊ ကသ္မာ ကဏ္ဋကော ကောစိ ဥဇုကော ဟောတိ, ကောစိ ဝင်္ကော၊ ပုပ္ဖံ ကိဉ္စိ သုဂန္ဓံ, ကိဉ္စိ ဒုဂ္ဂန္ဓံ၊ ဖလံ

၁-ဠေကော (သျာ)

kiñci madhuraṁ, kiñci amadhuran"ti sakaṅkhova hoti, na evaṁ Satthā. Satthā hi "imesaṁ nāma dhātūnaṁ ussannussannattā idaṁ evaṁ hotī"ti vigatakathaṁkathova. Yathā ca paṭhamajjhānādilābhīnaṁ dutiyajjhānādīsu kaṅkhā hoti. Paccekabuddhānampi hi sabbaññuññāṇe yāthāvasanniṭṭhānābhāvato vohāravasena kaṅkhā nāma hotiyeva, na evaṁ Buddhassa. So hi Bhagavā sabbattha vigatakathaṁkathoti dasseti.

Pariyositasaṅkappoti yathā keci sīlamattena, keci vipassanāmattena, keci paṭhamajjhānena -pa- keci nevasaññānāsaññāyatanasamāpattiyā, keci sotāpannabhāvamattena -pa- keci arahattena, keci sāvakapāramīñāṇena, keci paccekabodhiñāṇena pariyositasaṅkappā paripuṇṇamanorathā honti, na evaṁ mama Satthā. Mama pana Satthā sabbaññutaññāṇena pariyositasaṅkappoti dasseti.

Ajjhāsayaṁ ādibrahmacariyanti karaṇatthe paccattavacanaṁ, adhikāsayena uttamanissayabhūtena ādibrahmacariyena porāṇabrahmacariyabhūtena ca ariyamaggena tiṇṇavicikiccho vigatakathaṁkatho pariyositasaṅkappoti attho. "Pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ saccāni abhisambujjhi, tattha ca sabbaññutaṁ patto, balesu ca vasībhāvan"ti hi vacanato pariyositasaṅkappatāpi Bhagavato ariyamaggeneva nipphannāti.

297. **Yathariva Bhagavā**ti yathā Bhagavā, evaṁ ekasmiṁ Jambudīpatale catūsu disāsu cārikaṁ caramānā aho vata cattāro Jinā dhammaṁ deseyyunti paccāsisamānā vadanti. Athāpare tīsu maṇḍalesu ekato vicaraṇabhāvaṁ ākaṅkhamānā **tayo Sammāsambuddhā**ti āhaṁsu. Apare "dasa pāramiyo nāma pūretvā catunnaṁ tiṇṇaṁ vā uppatti dullabhā, sace pana eko nibaddhavāsaṁ vasanto dhammaṁ deseyya, eko cārikaṁ caranto, evampi Jambudīpo sobheyya ceva, bahuñca hitasukhamadhigaccheyyā"ti cintetvā **aho vata mārisā**ti ahaṁsu.

298. **Aṭṭhānametaṁ anavakāso yan**ti ettha ṭhānaṁ avakāsoti ubhayametaṁ kāraṇādhivacanameva. Kāraṇañhi tiṭṭhati ettha tadāyattavuttitāya phalanti ṭhānaṁ. Okāso viya cassa taṁ tena vinā aññattha abhāvatoti avakāso. **Yan**ti karaṇatthe paccattaṁ. Idaṁ vuttaṁ

ကိဉ္စိ မဓုရံ, ကိဉ္စိ အမဓုရ”န္တိ သကင်္ခေါဝ ဟောတိ၊ န ဧဝံ သတ္ထာ။ သတ္ထာ ဟိ “ဣမေသံ နာမ ဓာတူနံ ဥဿန္နုဿန္နတ္တာ ဣဒံ ဧဝံ ဟောတီ”တိ ဝိဂတကထံကထောဝ။ ယထာ စ ပဌမဇ္ဈာနာဒိလာဘီနံ ဒုတိယဇ္ဈာနာဒီသု ကင်္ခါ ဟောတိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနမ္ပိ ဟိ သဗ္ဗညုတညာဏေ ယာထာဝသန္နိဋ္ဌာနာဘာဝတော ဝေါဟာရဝသေန ကင်္ခါ နာမ ဟောတိယေဝ၊ န ဧဝံ ဗုဒ္ဓဿ။ သော ဟိ ဘဂဝါ သဗ္ဗတ္ထ ဝိဂတကထံကထောတိ ဒဿေတိ။

ပရိယောသိတသင်္ကပ္ပေါတိ ယထာ ကေစိ သီလမတ္တေန, ကေစိ ဝိပဿနာမတ္တေန, ကေစိ ပဌမဇ္ဈာနေန။ပ။ ကေစိ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တိယာ, ကေစိ သောတာပန္နဘာဝမတ္တေန။ပ။ ကေစိ အရဟတ္တေန, ကေစိ သာဝကပါရမီဉာဏေန, ကေစိ ပစ္စေကဗောဓိဉာဏေန ပရိယောသိတသင်္ကပ္ပါ ပရိပုဏ္ဏမနောရထာ ဟောန္တိ၊ န ဧဝံ မမ သတ္ထာ။ မမ ပန သတ္ထာ သဗ္ဗညုတညာဏေန ပရိယောသိတသင်္ကပ္ပေါတိ ဒဿေတိ။

အဇ္ဈာသယံ အာဒိဗြဟ္မစရိယန္တိ ကရဏတ္ထေ ပစ္စတ္တဝစနံ၊ အဓိကာသယေန ဥတ္တမနိဿယဘူတေန အာဒိဗြဟ္မစရိယေန ပေါရာဏဗြဟ္မစရိယဘူတေန စ အရိယမဂ္ဂေန တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆော ဝိဂတကထံကထော ပရိယောသိတသင်္ကပ္ပေါတိ အတ္ထော။ “ပုဗ္ဗေ အနနုဿုတေသု ဓမ္မေသု သာမံ သစ္စာနိ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိ၊ တတ္ထ စ သဗ္ဗညုတံ ပတ္တော၊ ဗလေသု စ ဝသီဘာဝ”န္တိ ဟိ ဝစနတော ပရိယောသိတသင်္ကပ္ပတာပိ ဘဂဝတော အရိယမဂ္ဂေနေဝ နိပ္ဖန္နာတိ။

၂၉၇။ **ယထရိဝ ဘဂဝါ**တိ ယထာ ဘဂဝါ၊ ဧဝံ ဧကသ္မိံ ဇမ္ဗုဒီပတလေ စတူသု ဒိသာသု စာရိကံ စရမာနာ အဟော ဝတ စတ္တာရော ဇိနာ ဓမ္မံ ဒေသေယျုန္တိ ပစ္စာသိသမာနာ ဝဒန္တိ။ အထာပရေ တီသု မဏ္ဍလေသု ဧကတော ဝိစရဏဘာဝံ အာကင်္ခမာနာ **တယော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ**တိ အာဟံသု။ အပရေ “ဒသ ပါရမိယော နာမ ပူရေတွာ စတုန္နံ တိဏ္ဏံ ဝါ ဥပ္ပတ္တိ ဒုလ္လဘာ၊ သစေ ပန ဧကော နိဗဒ္ဓဝါသံ ဝသန္တော ဓမ္မံ ဒေသေယျ၊ ဧကော စာရိကံ စရန္တော၊ ဧဝမ္ပိ ဇမ္ဗုဒီပေါ သောဘေယျ စေဝ၊ ဗဟုဉ္စ ဟိတသုခမဓိဂစ္ဆေယျာ”တိ စိန္တေတွာ **အဟော ဝတ မာရိသာ**တိ အာဟံသု။

၂၉၈။ **အဋ္ဌာနမေတံ အနဝကာသော ယ**န္တိ ဧတ္ထ ဌာနံ အဝကာသောတိ ဥဘယမေတံ ကာရဏာဓိဝစနမေဝ။ ကာရဏဉှိ တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထ တဒါယတ္တဝုတ္တိတာယ ဖလန္တိ ဌာနံ။ ဩကာသော ဝိယ စဿ တံ တေန ဝိနာ အညတ္ထ အဘာဝတောတိ အဝကာသော။ **ယ**န္တိ ကရဏတ္ထေ ပစ္စတ္တံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ

hoti “yena kāraṇena ekissā lokadhātuyā dve Buddhā ekato uppajjeyyuṁ, taṁ kāraṇaṁ natthī”ti.

Ettha ca

“Yāvatā candimasūriyā, pariharanti disā bhanti virocanā.
Tāva sahassadhā loko, ettha te vattatī vaso”ti[1]—

Gāthāya ekacakkavāḷameva ekā lokadhātu. “Sahassī lokadhātu akampitthā”ti[2] āgataṭṭhāne cakkavāḷasahassaṁ ekā lokadhātu. “Ākaṅkhamāno Ānanda Tathāgato tisahassimahāsahassilokadhātuṁ sarena viññāpeyya, obhāsena ca phareyyā”ti[3] āgataṭṭhāne tisahasimahāsahassī ekā lokadhātu. “Ayañca dasasahassī lokadhātū”ti[4] āgataṭṭhāne dasacakkavāḷasahassāni ekā lokadhātu. Taṁ sandhāya **ekissā lokadhātuyā**ti āha. Ettakañhi **jātikhettaṁ nāma.** Tatrāpi ṭhapetvā imasmiṁ cakkavāḷe Jambudīpassa Majjhimadesaṁ na aññatra Buddhā uppajjanti, jātikhettato pana paraṁ Buddhānaṁ uppattiṭṭhānameva na paññāyati. **Yenatthenā**ti yena pavāraṇasaṅgahatthena.

Sanaṅkumārakathāvaṇṇanā

300. **Vaṇṇena ceva yasasā cā**ti alaṅkāraparivārena ca puññasiriyā cāti attho.

301. **Sādhu mahābrahme**ti ettha sampasādane sādhusaddo. **Saṅkhāya modāmā**ti jānitvā modāma.

Govindabrāhmaṇavatthuvaṇṇanā

304. **Yāva dīgharattaṁ mahāpaññova so Bhagavā**ti ettakanti paricchinditvā na sakkā vattuṁ, atha kho yāva dīgharattaṁ aticirarattaṁ mahāpaññova so Bhagavā. **No**ti kathaṁ tumhe maññathāti. Atha sayamevetaṁ pañhaṁ byākātukāmo “anacchariyametaṁ mārisā, yaṁ idāni

1. Ma 1. 404 piṭṭhe. 2. Aṁ 1. 280 piṭṭhe.
3. Aṁ 1. 229 piṭṭhe. 4. Ma 3. 161 piṭṭhe.

ဟောတိ “ယေန ကာရဏေန ဧကိဿာ လောကဓာတုယာ ဒွေ ဗုဒ္ဓါ ဧကတော ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ၊ တံ ကာရဏံ နတ္ထီ”တိ။

ဧတ္ထ စ

“ယာဝတာ စန္ဒိမသူရိယာ၊ ပရိဟရန္တိ ဒိသာ ဘန္တိ ဝိရောစနာ။
တာဝ သဟဿဓာ လောကော၊ ဧတ္ထ တေ ဝတ္တတီ ဝသော”တိ[၁]—

ဂါထာယ ဧကစက္ကဝါဠမေဝ ဧကာ လောကဓာတု။ “သဟဿီ လောကဓာတု အကမ္ပိတ္ထာ”တိ[၂] အာဂတဋ္ဌာနေ စက္ကဝါဠသဟဿံ ဧကာ လောကဓာတု။ “အာကင်္ခမာနော အာနန္ဒ တထာဂတော တိသဟဿိမဟာသဟဿိလောကဓာတုံ သရေန ဝိညာပေယျ, ဩဘာသေန စ ဖရေယျာ”တိ[၃] အာဂတဋ္ဌာနေ တိသဟဿိမဟာသဟဿီ ဧကာ လောကဓာတု။ “အယဉ္စ ဒသသဟဿီ လောကဓာတူ”တိ[၄] အာဂတဋ္ဌာနေ ဒသစက္ကဝါဠသဟဿာနိ ဧကာ လောကဓာတု။ တံ သန္ဓာယ **ဧကိဿာ လောကဓာတုယာ**တိ အာဟ။ ဧတ္တကဉှိ **ဇာတိခေတ္တံ နာမ။** တတြာပိ ဌပေတွာ ဣမသ္မိံ စက္ကဝါဠေ ဇမ္ဗုဒီပဿ မဇ္ဈိမဒေသံ န အညတြ ဗုဒ္ဓါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဇာတိခေတ္တတော ပန ပရံ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနမေဝ န ပညာယတိ။ **ယေနတ္ထေနာ**တိ ယေန ပဝါရဏာသင်္ဂဟတ္ထေန။

သနင်္ကုမာရကထာဝဏ္ဏနာ

၃၀၀။ **ဝဏ္ဏေန စေဝ ယသသာ စာ**တိ အလင်္ကာရပရိဝါရေန စ ပုညသိရိယာ စာတိ အတ္ထော။

၃၀၁။ **သာဓု မဟာဗြဟ္မေ**တိ ဧတ္ထ သမ္ပသာဒနေ သာဓုသဒ္ဒေါ။ **သင်္ခါယ မောဒါမာ**တိ ဇာနိတွာ မောဒါမ။

ဂေါဝိန္ဒဗြာဟ္မဏဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ

၃၀၄။ **ယာဝ ဒီဃရတ္တံ မဟာပညော ဝ သော ဘဂဝါ**တိ ဧတ္တကန္တိ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ န သက္ကာ ဝတ္တုံ၊ အထ ခေါ ယာဝ ဒီဃရတ္တံ အတိစိရရတ္တံ မဟာပညော ဝ သော ဘဂဝါ။ **နော**တိ ကထံ တုမှေ မညထာတိ။ အထ သယမေဝေတံ ပဉှံ ဗျာကာတုကာမော “အနစ္ဆရိယမေတံ မာရိသာ၊ ယံ ဣဒါနိ

၁-မ ၁-၄၀၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အံ ၁-၂၈၀-ပိဋ္ဌေ။
၃-အံ ၁-၂၂၉-ပိဋ္ဌေ။ ၄-မ ၃-၁၆၁-ပိဋ္ဌေ။

pāramiyo pūretvā Bodhipallaṅke tiṇṇaṁ mārānaṁ matthakaṁ bhinditvā paṭividdha-asādhāraṇañāṇo so Bhagavā mahāpañño bhaveyya, kimettha acchariyaṁ, aparipakkāya pana bodhiyā padesañāṇe ṭhitassa sarāgādikālepi mahāpaññabhāvameva vo mārisā kathessāmī"ti bhavapaṭicchannakāraṇaṁ āharitvā dassento **bhūtapubbaṁ bho**ti-ādimāha.

Purohitoti sabbakiccāni anusāsanapurohito. **Govindo**ti govindiyābhisekena abhisitto, pakatiyā panassa aññadeva nāmaṁ, abhisittakālato paṭṭhāya "Govindo"ti saṅkhyaṁ gato. **Jotipālo**ti jotanato ca pālanato ca Jotipālo. Tassa kira jātadivase sabbāvudhāni ujjotiṁsu, rājāpi paccūsasamaye attano maṅgalāvudhaṁ pajjalitaṁ disvā bhīto aṭṭhāsi. Govindo pātova rājūpaṭṭhānaṁ gantvā sukhaseyyaṁ pucchi, rājā "kuto me ācariya sukhaseyyā"ti vatvā taṁ kāraṇaṁ ārocesi. Mā bhāyi mahārāja, mayhaṁ putto jāto, tassānubhāvena sakalanagare āvudhāni pajjaliṁsūti. Rājā "kiṁ nu kho me kumāro paccatthiko bhaveyyā"ti cintetvā suṭṭhutaraṁ bhāyi. "Kiṁ vitakkesi mahārājā"ti ca puṭṭho tamatthaṁ ārocesi. Atha naṁ Govindo "mā bhāyi mahārāja, neso kumāro tumhākaṁ dubbhissati[1], sakalajambudīpe pana tena samo paññāya na bhavissati, mama puttassa vacanena mahājanassa kaṅkhā chijjissati, tumhākañca sabbakiccāni anusāsissatī"ti samassāseti. Rājā tuṭṭho "kumārassa khīramūlaṁ hotū"ti sahassaṁ datvā "kumāraṁ mahallakakāle mama dassethā"ti āha. Kumāro anupubbena vuḍḍhimanuppatto. Jotitattā panassa pālanasamatthatāya ca Jotipālotveva nāmaṁ akaṁsu. Tena vuttaṁ "jotanato ca pālanato ca Jotipālo"ti.

Samma vossajjitvāti sammā vossajjitvā. Ayameva vā pāṭho. **Alamatthadasataro**ti samattho paṭibalo atthadaso alamatthadaso, taṁ alamatthadasaṁ tiretīti alamatthadasataro. **Jotipālasseva māṇavassa anusāsaniyā**ti sopi Jotipālaṁyeva pucchitvā anusāsatīti dasseti.

1. Dūbhissati (Sī)

ပါရမိယော ပူရေတွာ ဗောဓိပလ္လင်္ကေ တိဏ္ဏံ မာရာနံ မတ္ထကံ ဘိန္ဒိတွာ ပဋိဝိဒ္ဓအသာဓာရဏဉာဏော သော ဘဂဝါ မဟာပညော ဘဝေယျ၊ ကိမေတ္ထ အစ္ဆရိယံ၊ အပရိပက္ကာယ ပန ဗောဓိယာ ပဒေသဉာဏေ ဌိတဿ သရာဂါဒိကာလေပိ မဟာပညာဘာဝမေဝ ဝေါ မာရိသာ ကထေဿာမီ”တိ ဘဝပဋိစ္ဆန္နကာရဏံ အာဟရိတွာ ဒဿေန္တော **ဘူတပုဗ္ဗံ ဘော**တိအာဒိမာဟ။

ပုရောဟိတောတိ သဗ္ဗကိစ္စာနိ အနုသာသနပုရောဟိတော။ **ဂေါဝိန္ဒော**တိ ဂေါဝိန္ဒိယာဘိသေကေန အဘိသိတ္တော၊ ပကတိယာ ပနဿ အညဒေဝ နာမံ၊ အဘိသိတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ “ဂေါဝိန္ဒော”တိ သင်္ချံ ဂတော။ **ဇောတိပါလော**တိ ဇောတနတော စ ပါလနတော စ ဇောတိပါလော။ တဿ ကိရ ဇာတဒိဝသေ သဗ္ဗာဝုဓာနိ ဥဇ္ဇောတိံသု၊ ရာဇာပိ ပစ္စူသသမယေ အတ္တနော မင်္ဂလာဝုဓံ ပဇ္ဇလိတံ ဒိသွာ ဘီတော အဋ္ဌာသိ။ ဂေါဝိန္ဒော ပါတောဝ ရာဇူပဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ သုခသေယျံ ပုစ္ဆိ၊ ရာဇာ “ကုတော မေ အာစရိယ သုခသေယျာ”တိ ဝတွာ တံ ကာရဏံ အာရောစေသိ။ မာ ဘာယိ မဟာရာဇ၊ မယှံ ပုတ္တော ဇာတော၊ တဿာနုဘာဝေန သကလနဂရေ အာဝုဓာနိ ပဇ္ဇလိံသူတိ။ ရာဇာ “ကိံ နု ခေါ မေ ကုမာရော ပစ္စတ္ထိကော ဘဝေယျာ”တိ စိန္တေတွာ သုဋ္ဌုတရံ ဘာယိ။ “ကိံ ဝိတက္ကေသိ မဟာရာဇာ”တိ စ ပုဋ္ဌော တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ အထ နံ ဂေါဝိန္ဒော “မာ ဘာယိ မဟာရာဇ၊ နေသော ကုမာရော တုမှာကံ ဒုဗ္ဘိဿတိ[1]၊ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပန တေန သမော ပညာယ န ဘဝိဿတိ၊ မမ ပုတ္တဿ ဝစနေန မဟာဇနဿ ကင်္ခါ ဆိဇ္ဇိဿတိ၊ တုမှာကဉ္စ သဗ္ဗကိစ္စာနိ အနုသာသိဿတီ”တိ သမဿာသေသိ။ ရာဇာ တုဋ္ဌော “ကုမာရဿ ခီရမူလံ ဟောတူ”တိ သဟဿံ ဒတွာ “ကုမာရံ မဟလ္လကကာလေ မမ ဒဿေထာ”တိ အာဟ။ ကုမာရော အနုပုဗ္ဗေန ဝုဍ္ဎိမနုပ္ပတ္တော။ ဇောတိတတ္တာ ပနဿ ပါလနသမတ္ထတာယ စ ဇောတိပါလောတွေဝ နာမံ အကံသု။ တေန ဝုတ္တံ “ဇောတနတော စ ပါလနတော စ ဇောတိပါလော”တိ။

သမ္မ ဝေါဿဇ္ဇိတွာတိ သမ္မာ ဝေါဿဇ္ဇိတွာ။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ **အလမတ္ထဒသတရော**တိ သမတ္ထော ပဋိဗလော အတ္ထဒသော အလမတ္ထဒသော၊ တံ အလမတ္ထဒသံ တိရေတီတိ အလမတ္ထဒသတရော။ **ဇောတိပါလဿေဝ မာဏဝဿ အနုသာသနိယာ**တိ သောပိ ဇောတိပါလံယေဝ ပုစ္ဆိတွာ အနုသာသတီတိ ဒဿေတိ။

၁-ဒူဘိဿတိ (သီ)

305. **Bhavamatthu bhavantaṁ Jotipālan**ti bhoto Jotipālassa bhavo vuddhi visesādhigamo sabbakalyāṇañceva maṅgalañca hotūti attho. **Sammodanīyaṁ kathan**ti “alaṁ mahārāja mā cintayi, dhuvadhammo esa sabbasattānan”ti-ādinā nayena maraṇappaṭisaṁyuttaṁ sokavinodanapaṭisanthārakathaṁ pariyosāpetvā. **Mā no bhavaṁ Jotipālo anusāsaniyā paccabyāhāsī**ti mā paṭibyākāsi, “anusāsā”ti[1] vutto “nāhaṁ anusāsāmī”ti no mā anusāsaniyā paccakkhāsīti attho. **Abhisambhosī**ti saṁvidahitvā paṭṭhapesi. **Manussā evamāhaṁsū**ti taṁ pitarā mahāpaññataraṁ sabbakiccāni anusāsantaṁ sabbakamme abhisambhavantaṁ disvā tuṭṭhacittā **Govindo vata bho brāhmaṇo, Mahāgovindo vata bho brāhmaṇo**ti evamāhaṁsu. Idaṁ vuttaṁ hoti “Govindo vata bho brāhmaṇo ahosi etassa pitā, ayaṁ pana Mahāgovindo vata bho brāhmaṇo”ti.

Rajjasaṁvibhajanavaṇṇanā

306. **Yena te cha khattiyā**ti ye te “sahāyā”ti vuttā cha khattiyā, te kira Reṇussa ekapitikā kaniṭṭhabhātaro, tasmā Mahāgovindo “ayaṁ abhisitto etesaṁ rajjasaṁvibhāgaṁ kareyya vā na vā, yannūnāhaṁ te paṭikacceva Reṇussa santikaṁ pesetvā paṭiññaṁ gaṇhāpeyyan”ti cintento yena te cha khattiyā tenupasaṅkami. **Rājakattāro**ti rājakārakā amaccā.

307. **Madanīyā kāmā**ti madakarā pamādakarā kāmā. Gacchante gacchante kāle esa anussaritumpi na sakkuṇeyya, tasmā āyantu bhonto, āgacchantūti attho.

308. **Sarāmahaṁ bho**ti tadā kira manussānaṁ saccavādikālo hoti, tasmā “kadā mayā vuttaṁ, kena diṭṭhaṁ, kena sutan”ti abhūtaṁ avatvā “sarāmahaṁ bho”ti āha. **Sammodanīyaṁ kathan**ti kiṁ mahārāja, devattaṁ gate raññe mā cintayittha, dhuvadhammo esa sabbasattānaṁ, evaṁbhāvino saṅkhārāti evarūpaṁ paṭisanthārakathaṁ. **Sabbāni sakaṭamukhāni paṭṭhapesī**ti sabbāni

1. Anusāsīti (Ka)

၃၀၅။ **ဘဝမတ္ထု ဘဝန္တံ ဇောတိပါလ**န္တိ ဘောတော ဇောတိပါလဿ ဘဝေါ ဝုဒ္ဓိ ဝိသေသာဓိဂမော သဗ္ဗကလျာဏဉ္စေဝ မင်္ဂလဉ္စ ဟောတူတိ အတ္ထော။ **သမ္မောဒနီယံ ကထ**န္တိ “အလံ မဟာရာဇ မာ စိန္တယိ၊ ဓုဝဓမ္မော ဧသ သဗ္ဗသတ္တာန”န္တိအာဒိနာ နယေန မရဏပ္ပဋိသံယုတ္တံ သောကဝိနောဒနပဋိသန္ထာရကထံ ပရိယောသာပေတွာ။ **မာ နော ဘဝံ ဇောတိပါလော အနုသာသနိယာ ပစ္စဗျာဟာသီ**တိ မာ ပဋိဗျာကာသိ၊ “အနုသာသာ”တိ[1] ဝုတ္တော “နာဟံ အနုသာသာမီ”တိ နော မာ အနုသာသနိယာ ပစ္စက္ခာသီတိ အတ္ထော။ **အဘိသမ္ဘောသီ**တိ သံဝိဒဟိတွာ ပဋ္ဌပေသိ။ **မနုဿာ ဧဝမာဟံသူ**တိ တံ ပိတရာ မဟာပညတရံ သဗ္ဗကိစ္စာနိ အနုသာသန္တံ သဗ္ဗကမ္မေ အဘိသမ္ဘဝန္တံ ဒိသွာ တုဋ္ဌစိတ္တာ **ဂေါဝိန္ဒော ဝတ ဘော ဗြာဟ္မဏော၊ မဟာဂေါဝိန္ဒော ဝတ ဘော ဗြာဟ္မဏော**တိ ဧဝမာဟံသု။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ “ဂေါဝိန္ဒော ဝတ ဘော ဗြာဟ္မဏော အဟောသိ ဧတဿ ပိတာ၊ အယံ ပန မဟာဂေါဝိန္ဒော ဝတ ဘော ဗြာဟ္မဏော”တိ။

ရဇ္ဇသံဝိဘဇနဝဏ္ဏနာ

၃၀၆။ **ယေန တေ စ ခတ္တိယာ**တိ ယေ တေ “သဟာယာ”တိ ဝုတ္တာ စ ခတ္တိယာ၊ တေ ကိရ ရေဏုဿ ဧကပိတိကာ ကနိဋ္ဌဘာတရော၊ တသ္မာ မဟာဂေါဝိန္ဒော “အယံ အဘိသိတ္တော ဧတေသံ ရဇ္ဇသံဝိဘာဂံ ကရေယျ ဝါ န ဝါ၊ ယန္နူနာဟံ တေ ပဋိကစ္စေဝ ရေဏုဿ သန္တိကံ ပေသေတွာ ပဋိညံ ဂဏှာပေယျ”န္တိ စိန္တေန္တော ယေန တေ စ ခတ္တိယာ တေနုပသင်္ကမိ။ **ရာဇကတ္တာရော**တိ ရာဇကာရကာ အမစ္စာ။

၃၀၇။ **မဒနီယာ ကာမာ**တိ မဒကရာ ပမာဒကရာ ကာမာ။ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ဧသ အနုဿရိတုမ္ပိ န သက္ကုဏေယျ၊ တသ္မာ အာယန္တု ဘောန္တော၊ အာဂစ္ဆန္တူတိ အတ္ထော။

၃၀၈။ **သရာမဟံ ဘော**တိ တဒါ ကိရ မနုဿာနံ သစ္စဝါဒိကာလော ဟောတိ၊ တသ္မာ “ကဒါ မယာ ဝုတ္တံ,ကေန ဒိဋ္ဌံ,ကေန သုတ”န္တိ အဘူတံ အဝတွာ “သရာမဟံ ဘော”တိ အာဟ။ **သမ္မောဒနီယံ ကထ**န္တိ ကိံ မဟာရာဇ, ဒေဝတ္တံ ဂတေ ရညေ မာ စိန္တယိတ္ထ၊ ဓုဝဓမ္မော ဧသ သဗ္ဗသတ္တာနံ၊ ဧဝံဘာဝိနော သင်္ခါရာတိ ဧဝရူပံ ပဋိသန္ထာရကထံ။ **သဗ္ဗာနိ သကဋမုခါနိ ပဋ္ဌပေသီ**တိ သဗ္ဗာနိ

၁-အနုသာသီတိ (က)

cha rajjāni sakaṭamukhāni paṭṭhapesi. Ekekassa rañño rajjaṁ tiyojanasataṁ hoti, Reṇussa rañño rajjosaraṇapadeso dasagāvutaṁ, majjhe pana Reṇussa rajjaṁ vitānasadisaṁ ahosi. Kasmā evaṁ paṭṭhapesīti. Kālena kālaṁ rājānaṁ passituṁ āgacchantā aññassa rajjaṁ apīḷetvā attano attano rajjapadeseneva āgamissanti ceva gamissanti ca. Pararajjaṁ otiṇṇassa hi "bhattaṁ detha, goṇaṁ dethā"ti vadato manussā ujjhāyanti "ime rājāno attano attano vijitena na gacchanti, amhākaṁ pīḷaṁ karontī"ti. Attano vijitena gacchantassa "amhākaṁ santikā iminā idañcidañca laddhabbamevā"ti manussā pīḷaṁ na maññanti. Imamatthaṁ cintayitvā Mahāgovindo sammodamānā rājāno ciraṁ rajjamanusāsantū"ti evaṁ paṭṭhapesi.

Dantapuraṁ Kaliṅgānaṁ, Assakānañca potanaṁ.
Māhissati[1] Avantīnaṁ, Sovīrānañca[2] rodukaṁ[3].
Mithilā ca Videhānaṁ, Campā Aṅgesu māpitā.
Bārāṇasī ca Kāsīnaṁ, ete Govindamāpitāti—

Etāni satta nagarāni Mahāgovindeneva tesaṁ rājūnaṁ atthāya māpitāni.

Sattabhū Brahmadatto ca, Vessabhū Bharato saha.
Reṇu dve ca Dhataraṭṭhā, tadāsuṁ satta bhāradhāti[4]—

Imāni tesaṁ sattannampi nāmāni. Tesu hi eko Sattabhū nāma ahosi, eko Brahmadatto nāma, eko Vessabhū nāma, eko teneva saha Bharato nāma, eko Reṇu nāma, dve pana Dhataraṭṭhāti ime satta Jambudīpatale bhāradhā mahārājāno ahesunti.

Paṭhamabhāṇavāravaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Mahesayaṁ (Ka)
2. Socirānañca (Syā)
3. Rorukaṁ (Syā)
4. Bhāravāti (Syā)

ဆ ရဇ္ဇာနိ သကဋမုခါနိ ပဋ္ဌပေသိ။ ဧကေကဿ ရညော ရဇ္ဇံ တိယောဇနသတံ ဟောတိ၊ ရေဏုဿ ရညော ရဇ္ဇောသရဏပဒေသော ဒသဂါဝုတံ၊ မဇ္ဈေ ပန ရေဏုဿ ရဇ္ဇံ ဝိတာနသဒိသံ အဟောသိ။ ကသ္မာ ဧဝံ ပဋ္ဌပေသီတိ။ ကာလေန ကာလံ ရာဇာနံ ပဿိတုံ အာဂစ္ဆန္တာ အညဿ ရဇ္ဇံ အပီဠေတွာ အတ္တနော အတ္တနော ရဇ္ဇပဒေသေနေဝ အာဂမိဿန္တိ စေဝ ဂမိဿန္တိ စ။ ပရရဇ္ဇံ ဩတိဏ္ဏဿ ဟိ "ဘတ္တံ ဒေထ၊ ဂေါဏံ ဒေထာ"တိ ဝဒတော မနုဿာ ဥဇ္ဈာယန္တိ "ဣမေ ရာဇာနော အတ္တနော အတ္တနော ဝိဇိတေန န ဂစ္ဆန္တိ၊ အမှာကံ ပီဠံ ကရောန္တီ"တိ။ အတ္တနော ဝိဇိတေန ဂစ္ဆန္တဿ "အမှာကံ သန္တိကာ ဣမိနာ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ လဒ္ဓဗ္ဗမေဝါ"တိ မနုဿာ ပီဠံ န မညန္တိ။ ဣမမတ္ထံ စိန္တယိတွာ မဟာဂေါဝိန္ဒော "သမ္မောဒမာနာ ရာဇာနော စိရံ ရဇ္ဇမနုသာသန္တူ"တိ ဧဝံ ပဋ္ဌပေသိ။

ဒန္တပုရံ ကလိင်္ဂါနံ၊ အဿကာနဉ္စ ပေါတနံ။
မာဟိဿတိ[၁] အဝန္တီနံ၊ သောဝီရာနဉ္စ[၂] ရောဒုကံ[၃]။
မိထိလာ စ ဝိဒေဟာနံ၊ စမ္ပာ အင်္ဂေသု မာပိတာ။
ဗာရာဏသီ စ ကာသီနံ၊ ဧတေ ဂေါဝိန္ဒမာပိတာတိ—

ဧတာနိ သတ္တ နဂရာနိ မဟာဂေါဝိန္ဒေနေဝ တေသံ ရာဇူနံ အတ္ထာယ မာပိတာနိ။

သတ္တဘူ ဗြဟ္မဒတ္တော စ၊ ဝေဿဘူ ဘရတော သဟ။
ရေဏု ဒွေ စ ဓတရဋ္ဌာ၊ တဒါသုံ သတ္တ ဘာရဓာတိ[၄]—

ဣမာနိ တေသံ သတ္တန္နမ္ပိ နာမာနိ။ တေသု ဟိ ဧကော သတ္တဘူ နာမ အဟောသိ၊ ဧကော ဗြဟ္မဒတ္တော နာမ၊ ဧကော ဝေဿဘူ နာမ၊ ဧကော တေနေဝ သဟ ဘရတော နာမ၊ ဧကော ရေဏု နာမ၊ ဒွေ ပန ဓတရဋ္ဌာတိ ဣမေ သတ္တ ဇမ္ဗုဒီပတလေ ဘာရဓာ မဟာရာဇာနော အဟေသုန္တိ။

ပဌမဘာဏဝါရဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-မဟေသယံ (က)
၂-သောစိရာနဉ္စ (သျာ)
၃-ရောရုကံ (သျာ)
၄-ဘာရဝါတိ (သျာ)

Kittisadda-abbhuggamanavaṇṇanā

311. **Upasaṅkamiṁsū**ti "amhākaṁ ayaṁ issariyasampatti na aññassānubhāvena, Mahāgovindassānubhāvena nipphannā. Mahāgovindo amhe satta rājāno samagge katvā Jambudīpatale patiṭṭhāpesi, pubbūpakārissa pana na sukarā paṭikiriyā kātuṁ. Amhe sattapi jane esoyeva anusāsatu, etaṁyeva senāpatiñca purohitañca karoma, evaṁ no vuddhi bhavissatī"ti cintetvā upasaṅkamiṁsu. Mahāgovindopi "mayā ete samaggā katā, sace etesaṁ añño senāpati purohito ca bhavissati, tato attano attano senāpatipurohitānaṁ vacanaṁ gahetvā aññamaññaṁ bhindissanti, adhivāsemi nesaṁ senāpatiṭṭhānañca purohitaṭṭhānañcā"ti cintetvā "evaṁ bho"ti paccassosi.

Satta ca brāhmaṇamahāsāleti "ahaṁ sabbaṭṭhānesu sammukho bhaveyyaṁ vā na vā, yatthāhaṁ sammukho na bhavissāmi, tattheva te kattabbaṁ karissantī"ti satta anupurohite ṭhapesi. Te sandhāya idaṁ vuttaṁ "satta ca brāhmaṇamahāsāle"ti. Divasassa dvikkhattuṁ[1] vā sāyaṁ pāto vā nahāyantīti **nahātakā.** Vatacariyapariyosāne vā nahātā, tato paṭṭhāya brāhmaṇehi[2] saddhiṁ na khādanti na pivantīti nahātakā.

312. **Abbhuggacchī**ti abhi-uggacchi. Tadā kira manussānaṁ "na brahmunā saddhiṁ amantetvā sakkā evaṁ sakalajambudīpaṁ anusāsitun"ti nisinnanisinnaṭṭhāne ayameva kathā pavattittha. **Na kho panāhan**ti mahāpuriso kira "ayaṁ mayhaṁ abhūto vaṇṇo uppanno, vaṇṇuppatti kho pana na bhāriyā, uppannassa vaṇṇassa rakkhanameva bhāriyaṁ, ayañca me acintetvā amantetvā karontasseva vaṇṇo uppannova, cintetvā mantetvā karontassa pana vitthārikataro bhavissatī"ti brahmadassane upāyaṁ pariyesanto taṁ disvā **sutaṁ kho pana metan**ti-ādi-atthaṁ[3] parivitakkesi.

---

1. Tikkhattuṁ (Syā) 2. Brāhmaṇā brāhmaṇehi (Syā) 3. Ādimetaṁ (Syā)

ကိတ္တိသဒ္ဒအဗ္ဘုဂ္ဂမနဝဏ္ဏနာ

၃၁၁။ **ဥပသင်္ကမိံသူ**တိ “အမှာကံ အယံ ဣဿရိယသမ္ပတ္တိ န အညဿာနုဘာဝေန၊ မဟာဂေါဝိန္ဒဿာနုဘာဝေန နိပ္ဖန္နာ။ မဟာဂေါဝိန္ဒော အမှေ သတ္တ ရာဇာနော သမဂ္ဂေ ကတွာ ဇမ္ဗုဒီပတလေ ပတိဋ္ဌာပေသိ၊ ပုဗ္ဗူပကာရိဿ ပန န သုကရာ ပဋိကိရိယာ ကာတုံ။ အမှေ သတ္တပိ ဇနေ ဧသောယေဝ အနုသာသတု၊ ဧတံယေဝ သေနာပတိဉ္စ ပုရောဟိတဉ္စ ကရောမ၊ ဧဝံ နော ဝုဒ္ဓိ ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ ဥပသင်္ကမိံသု။ မဟာဂေါဝိန္ဒောပိ “မယာ ဧတေ သမဂ္ဂါ ကတာ၊ သစေ ဧတေသံ အညော သေနာပတိ ပုရောဟိတော စ ဘဝိဿတိ၊ တတော အတ္တနော အတ္တနော သေနာပတိပုရောဟိတာနံ ဝစနံ ဂဟေတွာ အညမညံ ဘိန္ဒိဿန္တိ၊ အဓိဝါသေမိ နေသံ သေနာပတိဋ္ဌာနဉ္စ ပုရောဟိတဋ္ဌာနဉ္စာ”တိ စိန္တေတွာ “ဧဝံ ဘော”တိ ပစ္စဿောသိ။

သတ္တ စ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလေတိ “အဟံ သဗ္ဗဋ္ဌာနေသု သမ္မုခေါ ဘဝေယျံ ဝါ န ဝါ၊ ယတ္ထာဟံ သမ္မုခေါ န ဘဝိဿာမိ၊ တတ္ထေဝ တေ ကတ္တဗ္ဗံ ကရိဿန္တီ”တိ သတ္တ အနုပုရောဟိတေ ဌပေသိ။ တေ သန္ဓာယ ဣဒံ ဝုတ္တံ “သတ္တ စ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလေ”တိ။ ဒိဝသဿ ဒွိက္ခတ္တုံ[၁] ဝါ သာယံ ပါတော ဝါ နဟာယန္တီတိ **နဟာတကာ။** ဝတစရိယပရိယောသာနေ ဝါ နဟာတာ၊ တတော ပဋ္ဌာယ ဗြာဟ္မဏေဟိ[၂] သဒ္ဓိံ န ခါဒန္တိ န ပိဝန္တီတိ နဟာတကာ။

၃၁၂။ **အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆီ**တိ အဘိဥဂ္ဂစ္ဆိ။ တဒါ ကိရ မနုဿာနံ “န ဗြဟ္မုနာ သဒ္ဓိံ အမန္တေတွာ သက္ကာ ဧဝံ သကလဇမ္ဗုဒီပံ အနုသာသိတု”န္တိ နိသိန္နနိသိန္နဋ္ဌာနေ အယမေဝ ကထာ ပဝတ္တိတ္ထ။ **န ခေါ ပနာဟ**န္တိ မဟာပုရိသော ကိရ “အယံ မယှံ အဘူတော ဝဏ္ဏော ဥပ္ပန္နော၊ ဝဏ္ဏုပ္ပတ္တိ ခေါ ပန န ဘာရိယာ၊ ဥပ္ပန္နဿ ဝဏ္ဏဿ ရက္ခနမေဝ ဘာရိယံ၊ အယဉ္စ မေ အစိန္တေတွာ အမန္တေတွာ ကရောန္တဿေဝ ဝဏ္ဏော ဥပ္ပန္နောဝ၊ စိန္တေတွာ မန္တေတွာ ကရောန္တဿ ပန ဝိတ္ထာရိကတရော ဘဝိဿတီ”တိ ဗြဟ္မဒဿနေ ဥပါယံ ပရိယေသန္တော တံ ဒိသွာ **သုတံ ခေါ ပန မေတ**န္တိအာဒိအတ္ထံ[၃] ပရိဝိတက္ကေသိ။

၁-တိက္ခတ္တုံ (သျာ) ၂-ဗြာဟ္မဏာ ဗြာဟ္မဏေဟိ (သျာ) ၃-အာဒိမေတံ (သျာ)

313. **Yena Reṇurājā tenupasaṅkamī**ti evaṁ me antarā daṭṭhukāmo vā sallapitukāmo vā na bhavissati, yato chinnapalibodho sukhaṁ viharissāmīti palibodhupacchedanatthaṁ upasaṅkami, esa nayo sabbattha.

316. **Sādisiyo**ti samavaṇṇā samajātikā.

317. **Navaṁ sandhāgāraṁ kāretvā**ti rattiṭṭhānadivāṭṭhānacaṅkamanasampannaṁ vassike cattāro māse vasanakkhamaṁ bahi naḷaparikkhittaṁ vicittaṁ āvasathaṁ kāretvā. **Karuṇaṁ jhānaṁ jhāyī**ti karuṇāya tikacatukkajjhānaṁ jhāyi, karuṇāmukhena panettha avasesāpi tayo brahmavihārā gahitāva. **Ukkaṇṭhanā paritassanā**ti jhānabhūmiyaṁ ṭhitassa anabhirati-ukkaṇṭhanā vā bhayaparitassanā vā natthi, brahmuno pana āgamanapatthanā āgamanataṇhā ahūti attho.

Brahmunāsākacchāvaṇṇanā

318. **Bhaya**nti cittutrāsabhayameva. **Ajānantā**ti ajānamānā. **Kathaṁ jānemu taṁ maya**nti mayaṁ kinti taṁ jānāma, ayaṁ katthavāsiko kinnāmo kiṁ gottoti-ādīnaṁ ākārānaṁ kena ākārena taṁ dhārayāmāti attho.

Maṁ ve kumāraṁ jānantīti maṁ "kumāro"ti "daharo"ti jānanti. **Brahmaloke**ti seṭṭhaloke. **Sanantana**nti ciratanaṁ porāṇakaṁ. Ahaṁ so porāṇakumāro Sanaṅkumāro nāma brahmāti dasseti. **Evaṁ Govinda jānāhī**ti Govinda paṇḍita tvaṁ evaṁ jānāhi evaṁ maṁ dhārehi.

"Āsanaṁ udakaṁ pajjaṁ, madhusākañca[1] brahmuno.
Agghe bhavantaṁ pucchāma, agghaṁ kurutu no bhavan"ti—

Ettha **aggha**nti atithino upanāmetabbaṁ vuccati. Teneva idamāsanaṁ paññattaṁ, ettha nisīdatha, idaṁ udakaṁ parisuddhaṁ, ito pānīyaṁ pivatha, pāde dhovatha, idaṁ pajjaṁ pādānaṁ hitatthāya abhisaṅkhataṁ telaṁ, ito pāde makkhetha, idaṁ madhusākanti. Bodhisattassa brahmacariyaṁ na aññesaṁ brahmacariyasadisaṁ hoti, na so "idaṁ sve, idaṁ tatiyadivase bhavissatī"ti

1. Madhupākañca (Syā)

၃၁၃။ **ယေန ရေဏု ရာဇာ တေနုပသင်္ကမီ**တိ ဧဝံ မေ အန္တရာ ဒဋ္ဌုကာမော ဝါ သလ္လပိတုကာမော ဝါ န ဘဝိဿတိ၊ ယတော ဆိန္နပလိဗောဓော သုခံ ဝိဟရိဿာမီတိ ပလိဗောဓုပစ္ဆေဒနတ္ထံ ဥပသင်္ကမိ၊ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။

၃၁၆။ **သာဒိသိယော**တိ သမဝဏ္ဏာ သမဇာတိကာ။

၃၁၇။ **နဝံ သန္ဓာဂါရံ ကာရေတွာ**တိ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနစင်္ကမနသမ္ပန္နံ ဝဿိကေ စတ္တာရော မာသေ ဝသနက္ခမံ ဗဟိ နဠပရိက္ခိတ္တံ ဝိစိတ္တံ အာဝသထံ ကာရေတွာ။ **ကရုဏံ ဈာနံ ဈာယီ**တိ ကရုဏာယ တိကစတုက္ကဇ္ဈာနံ ဈာယိ၊ ကရုဏာမုခေန ပနေတ္ထ အဝသေသာပိ တယော ဗြဟ္မဝိဟာရာ ဂဟိတာဝ။ **ဥက္ကဏ္ဌနာ ပရိတဿနာ**တိ ဈာနဘူမိယံ ဌိတဿ အနဘိရတိဥက္ကဏ္ဌနာ ဝါ ဘယပရိတဿနာ ဝါ နတ္ထိ၊ ဗြဟ္မုနော ပန အာဂမနပတ္ထနာ အာဂမနတဏှာ အဟူတိ အတ္ထော။

ဗြဟ္မုနာသာကစ္ဆာဝဏ္ဏနာ

၃၁၈။ **ဘယ**န္တိ စိတ္တုတြာသဘယမေဝ။ **အဇာနန္တာ**တိ အဇာနမာနာ။ **ကထံ ဇာနေမု တံ မယ**န္တိ မယံ ကိန္တိ တံ ဇာနာမ၊ အယံ ကတ္ထဝါသိကော ကိန္နာမော ကိံဂေါတ္တောတိအာဒီနံ အာကာရာနံ ကေန အာကာရေန တံ ဓာရယာမာတိ အတ္ထော။

မံ ဝေ ကုမာရံ ဇာနန္တီတိ မံ "ကုမာရော"တိ "ဒဟရော"တိ ဇာနန္တိ။ **ဗြဟ္မလောကေ**တိ သေဋ္ဌလောကေ။ **သနန္တန**န္တိ စိရတနံ ပေါရာဏကံ။ အဟံ သော ပေါရာဏကုမာရော သနင်္ကုမာရော နာမ ဗြဟ္မာတိ ဒဿေတိ။ **ဧဝံ ဂေါဝိန္ဒ ဇာနာဟီ**တိ ဂေါဝိန္ဒ ပဏ္ဍိတ တွံ ဧဝံ ဇာနာဟိ ဧဝံ မံ ဓာရေဟိ။

"အာသနံ ဥဒကံ ပဇ္ဇံ၊ မဓုသာကဉ္စ[1] ဗြဟ္မုနော။
အဂ္ဃေ ဘဝန္တံ ပုစ္ဆာမ၊ အဂ္ဃံ ကုရုတု နော ဘဝံ"န္တိ—

ဧတ္ထ **အဂ္ဃ**န္တိ အတိထိနော ဥပနာမေတဗ္ဗံ ဝုစ္စတိ။ တေနေဝ ဣဒမာသနံ ပညတ္တံ, ဧတ္ထ နိသီဒထ၊ ဣဒံ ဥဒကံ ပရိသုဒ္ဓံ, ဣတော ပါနီယံ ပိဝထ၊ ပါဒေ ဓောဝထ၊ ဣဒံ ပဇ္ဇံ ပါဒါနံ ဟိတတ္ထာယ အဘိသင်္ခတံ တေလံ, ဣတော ပါဒေ မက္ခေထ၊ ဣဒံ မဓုသာကန္တိ။ ဗောဓိသတ္တဿ ဗြဟ္မစရိယံ န အညေသံ ဗြဟ္မစရိယသဒိသံ ဟောတိ၊ န သော "ဣဒံ သွေ, ဣဒံ တတိယဒိဝသေ ဘဝိဿတီ"တိ

၁-မဓုပါကဉ္စ (သျာ)

sannidhiṁ nāma karoti. Madhusākaṁ pana aloṇaṁ adhūpanaṁ atakkaṁ udakena seditasākaṁ, taṁ sandhāyesa "idaṁ paribhuñjathā"ti vadanto "agghe bhavantaṁ pucchāmā"ti-ādimāha. Ime sabbepi agghā brahmuno atthi, te **agghe bhavantaṁ pucchāma.** Evaṁ pucchantānañca **agghaṁ kurutu no bhavaṁ**, paṭiggaṇhātu no bhavaṁ idamagghanti vuttaṁ hoti. Kiṁ panesa "ito ekampi brahmā na bhuñjatī"ti idaṁ na jānātīti. No na jānāti, jānantopi attano santike āgato atithi pucchitabboti vattasīsena pucchati.

Atha kho brahmā "kiṁ nu kho paṇḍito mama paribhogakaraṇābhāvaṁ ñatvā pucchati, udāhu kohaññe ṭhatvā pucchatī"ti samannāharanto "vattasīse ṭhito pucchatī"ti ñatvā paṭiggaṇhituṁ dāni me vaṭṭatīti **paṭiggaṇhāma te agghaṁ, yaṁ tvaṁ Govinda bhāsasī**ti āha. Yaṁ tvaṁ Govinda bhāsasi "idamāsanaṁ paññattaṁ, ettha nisīdathā"ti-ādi, tatra te mayaṁ āsane nisinnā nāma homa, pānīyaṁ pītā nāma homa, pādāpi me dhotā nāma hontu, telenapi makkhitā nāma hontu, udakasākampi paribhuttaṁ nāma hotu, tayā dinnaṁ adhivāsitakālato paṭṭhāya yaṁ yaṁ tvaṁ bhāsati, taṁ taṁ mayā paṭiggahitameva hoti. Tena vuttaṁ "paṭiggaṇhāma te agghaṁ, yaṁ tvaṁ Govinda bhāsasī"ti. Evaṁ pana agghaṁ paṭiggaṇhitvā pañhassa okāsaṁ karonto **diṭṭhadhammahitatthāyā**ti-ādimāha.

Kaṅkhī akaṅkhiṁ paravediyesūti ahaṁ savicikiccho bhavantaṁ parena sayaṁ abhisaṅkhatattā parassa pākaṭesu paravediyesu pañhesu nibbicikicchaṁ.

Hitvā mamattanti idaṁ mama, idaṁ mamāti upakaraṇataṇhaṁ cajitvā[1]. **Manujesū**ti sattesu, manujesu yo koci manujo mamattaṁ hitvāti attho. **Ekodibhūto**ti ekībhūto, eko tiṭṭhanto eko nisīdantoti. Vacanattho panettha eko udeti pavattatīti ekodi, tādiso bhūtoti ekodibhūto. **Karuṇedhimutto**ti[2] karuṇājhāne adhimutto, taṁ jhānaṁ nibbattetvāti attho. **Nirāmagandho**ti vissagandhavirahito. **Ettha ṭhito**ti etesu dhammesu ṭhito. **Ettha ca**

1. Vajjetvā (Ka)
2. Karuṇādhimuttoti (Syā)

သန္နိဓိံ နာမ ကရောတိ။ မဓုသာကံ ပန အလောဏံ အဓူပနံ အတက္ကံ ဥဒကေန သေဒိတသာကံ၊ တံ သန္ဓာယေသ “ဣဒံ ပရိဘုဉ္ဇထာ”တိ ဝဒန္တော “အဂ္ဃေ ဘဝန္တံ ပုစ္ဆာမာ”တိအာဒိမာဟ။ ဣမေ သဗ္ဗေပိ အဂ္ဃာ ဗြဟ္မုနော အတ္ထိ၊ တေ **အဂ္ဃေ ဘဝန္တံ ပုစ္ဆာမ**။ ဧဝံ ပုစ္ဆန္တာနဉ္စ **အဂ္ဃံ ကုရုတု နော ဘဝံ**၊ ပဋိဂ္ဂဏှာတု နော ဘဝံ ဣဒမဂ္ဃန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကိံ ပနေသ “ဣတော ဧကမ္ပိ ဗြဟ္မာ န ဘုဉ္ဇတီ”တိ ဣဒံ န ဇာနာတီတိ။ နော န ဇာနာတိ၊ ဇာနန္တောပိ အတ္တနော သန္တိကေ အာဂတော အတိထိ ပုစ္ဆိတဗ္ဗောတိ ဝတ္တသီသေန ပုစ္ဆတိ။

အထ ခေါ ဗြဟ္မာ “ကိံ နု ခေါ ပဏ္ဍိတော မမ ပရိဘောဂကရဏာဘာဝံ ဉတွာ ပုစ္ဆတိ၊ ဥဒါဟု ကောဟညေ ဌတွာ ပုစ္ဆတီ”တိ သမန္နာဟရန္တော “ဝတ္တသီသေ ဌိတော ပုစ္ဆတီ”တိ ဉတွာ ပဋိဂ္ဂဏှိတုံ ဒါနိ မေ ဝဋ္ဋတီတိ **ပဋိဂ္ဂဏှာမ တေ အဂ္ဃံ၊ ယံ တွံ ဂောဝိန္ဒ ဘာသသီ**တိ အာဟ။ ယံ တွံ ဂောဝိန္ဒ ဘာသသိ “ဣဒမာသနံ ပညတ္တံ၊ ဧတ္ထ နိသီဒထာ”တိအာဒိ၊ တတြ တေ မယံ အာသနေ နိသိန္နာ နာမ ဟောမ၊ ပါနီယံ ပီတာ နာမ ဟောမ၊ ပါဒါပိ မေ ဓောတာ နာမ ဟောန္တု၊ တေလေနပိ မက္ခိတာ နာမ ဟောန္တု၊ ဥဒကသာကမ္ပိ ပရိဘုတ္တံ နာမ ဟောတု၊ တယာ ဒိန္နံ အဓိဝါသိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ယံ ယံ တွံ ဘာသသိ၊ တံ တံ မယာ ပဋိဂ္ဂဟိတမေဝ ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ပဋိဂ္ဂဏှာမ တေ အဂ္ဃံ၊ ယံ တွံ ဂောဝိန္ဒ ဘာသသီ”တိ။ ဧဝံ ပန အဂ္ဃံ ပဋိဂ္ဂဏှိတွာ ပဉှဿ ဩကာသံ ကရောန္တော **ဒိဋ္ဌဓမ္မဟိတတ္ထာယာ**တိအာဒိမာဟ။

ကင်္ခီ အကင်္ခိံ ပရဝေဒိယေသူတိ အဟံ သဝိစိကိစ္ဆော ဘဝန္တံ ပရေန သယံ အဘိသင်္ခတတ္တာ ပရဿ ပါကဋေသု ပရဝေဒိယေသု ပဉှေသု နိဗ္ဗိစိကိစ္ဆံ။

ဟိတွာ မမတ္တန္တိ ဣဒံ မမ, ဣဒံ မမာတိ ဥပကရဏတဏှံ စဇိတွာ[1]။ **မနုဇေသူ**တိ သတ္တေသု၊ မနုဇေသု ယော ကောစိ မနုဇော မမတ္တံ ဟိတွာတိ အတ္ထော။ **ဧကောဒိဘူတော**တိ ဧကီဘူတော၊ ဧကော တိဋ္ဌန္တော ဧကော နိသီဒန္တောတိ။ ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ ဧကော ဥဒေတိ ပဝတ္တတီတိ ဧကောဒိ၊ တာဒိသော ဘူတောတိ ဧကောဒိဘူတော။ **ကရုဏေဓိမုတ္တော**တိ[2] ကရုဏာဈာနေ အဓိမုတ္တော၊ တံ ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာတိ အတ္ထော။ **နိရာမဂန္ဓော**တိ ဝိဿဂန္ဓဝိရဟိတော။ **ဧတ္ထ ဌိတော**တိ ဧတေသု ဓမ္မေသု ဌိတော။ **ဧတ္ထ စ**

၁-ဝဇ္ဇေတွာ (က)
၂-ကရုဏာဓိမုတ္တောတိ (သျာ)

sikkhamānoti etesu dhammesu sikkhamāno. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana upari Mahāgovindena ca brahmunā ca vuttoyeva.

320. Tattha **ete avidvā**ti ete āmagandhe ahaṁ avidvā, na jānāmīti attho. **Idha brūhi dhīrā**ti te[1] me tvaṁ idha dhīra paṇḍita brūhi vada. **Kenāvaṭā vāti pajā kurutū**ti katamena kilesāvaraṇena āvaritā pajā pūtikā vāyati. **Āpāyikā**ti apāyūpagā. **Nivutabrahmalokā**ti nivuto pihito brahmaloko assāti nivutabrahmaloko. Katamena kilesena pajāya brahmalokūpago maggo nivuto pihito paṭicchannoti pucchati.

Kodho mosavajjaṁ nikati ca dubbhoti kujjhanalakkhaṇo kodho ca, paravisaṁvādanalakkhaṇo musāvādo ca, sadisaṁ dassetvā vañcanalakkhaṇā nikati ca, mittadubbhanalakkhaṇo dubbho ca. **Kadariyatā atimāno usūyā**ti thaddhamacchariyalakkhaṇā kadariyatā ca, atikkamitvā maññanalakkhaṇo atimāno ca, parasampattikhīyanalakkhaṇā **usūyā ca. Icchā vivicchā paraheṭhanā cā**ti[2] taṇhālakkhaṇā icchā ca, macchariyalakkhaṇā vivicchā ca, vihiṁsālakkhaṇā paraheṭhanā ca. **Lobho ca doso ca mado ca moho**ti yattha katthaci lubbhanalakkhaṇo lobho ca, dussanalakkhaṇo doso ca, majjanalakkhaṇo mado ca, muyhanalakkhaṇo moho ca. **Etesu yuttā anirāmagandhā**ti etesu cuddasasu kilesesu yuttā pajā nirāmagandhā na hoti, āmagandhā sakuṇapagandhā pūtigandhāyevāti vadati. **Āpāyikā nivutabrahmalokā**ti esā pana āpāyikā ceva hoti paṭicchannabrahmalokamaggā cāti. Idaṁ pana suttaṁ kathentena **Āmagandhasuttena** dīpetvā kathetabbaṁ, Āmagandhasuttampi iminā dīpetvā kathetabbaṁ.

Te na sunimmadayāti te āmagandhā sunimmadayā sukhena nimmadetabbā pahātabbā na honti, duppajahā dujjayāti attho. **Yassa dāni bhavaṁ Govindo kālaṁ maññatī**ti "yassā pabbajjāya bhavaṁ Govindo kālaṁ maññati, ayameva hotu, evaṁ sati mayhampi tava santike āgamanaṁ svāgamanaṁ bhavissati, kathitadhammakathā sukathitā bhavissati, tvaṁ tāta

1. Tena (Syā)   2. Paraviheṭṭhanā cāti (Ka)

သိက္ခမာနောတိ ဧတေသု ဓမ္မေသု သိက္ခမာနော။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန ဥပရိ မဟာဂေါဝိန္ဒေန စ ဗြဟ္မုနာ စ ဝုတ္တောယေဝ။

၃၂၀။ တတ္ထ **ဧတေ အဝိဒွါ**တိ ဧတေ အာမဂန္ဓေ အဟံ အဝိဒွါ၊ န ဇာနာမီတိ အတ္ထော။ **ဣဓ ဗြူဟိ ဓီရာ**တိ တေ[၁] မေ တွံ ဣဓ ဓီရ ပဏ္ဍိတ ဗြူဟိ ဝဒ။ **ကေနာဝဋာ ဝါတိ ပဇာ ကုရုတူ**တိ ကတမေန ကိလေသာဝရဏေန အာဝရိတာ ပဇာ ပူတိကာ ဝါယတိ။ **အာပါယိကာ**တိ အပါယူပဂါ။ **နိဝုတဗြဟ္မလောကာ**တိ နိဝုတော ပိဟိတော ဗြဟ္မလောကော အဿာတိ နိဝုတဗြဟ္မလောကော။ ကတမေန ကိလေသေန ပဇာယ ဗြဟ္မလောကူပဂေါ မဂ္ဂေါ နိဝုတော ပိဟိတော ပဋိစ္ဆန္နောတိ ပုစ္ဆတိ။

ကောဓော မောသဝဇ္ဇံ နိကတိ စ ဒုဗ္ဘောတိ ကုဇ္ဈနလက္ခဏော ကောဓော စ, ပရဝိသံဝါဒနလက္ခဏော မုသာဝါဒော စ, သဒိသံ ဒဿေတွာ ဝဉ္စနလက္ခဏာ နိကတိ စ, မိတ္တဒုဗ္ဘနလက္ခဏော ဒုဗ္ဘော စ။ **ကဒရိယတာ အတိမာနော ဥသူယာ**တိ ထဒ္ဓမစ္ဆရိယလက္ခဏာ ကဒရိယတာ စ, အတိက္ကမိတွာ မညနလက္ခဏော အတိမာနော စ, ပရသမ္ပတ္တိခီယနလက္ခဏာ **ဥသူယာ စ။ ဣစ္ဆာ ဝိဝိစ္ဆာ ပရဟေဌနာ စာ**တိ[၂] တဏှာလက္ခဏာ ဣစ္ဆာ စ, မစ္ဆရိယလက္ခဏာ ဝိဝိစ္ဆာ စ, ဝိဟိံသာလက္ခဏာ ပရဟေဌနာ စ။ **လောဘော စ ဒေါသော စ မဒေါ စ မောဟော**တိ ယတ္ထ ကတ္ထစိ လုဗ္ဘနလက္ခဏော လောဘော စ, ဒုဿနလက္ခဏော ဒေါသော စ, မဇ္ဇနလက္ခဏော မဒေါ စ, မုယှနလက္ခဏော မောဟော စ။ **ဧတေသု ယုတ္တာ အနိရာမဂန္ဓာ**တိ ဧတေသု စုဒ္ဒသသု ကိလေသေသု ယုတ္တာ ပဇာ နိရာမဂန္ဓာ န ဟောတိ၊ အာမဂန္ဓာ သကုဏပဂန္ဓာ ပူတိဂန္ဓာယေဝါတိ ဝဒတိ။ **အာပါယိကာ နိဝုတဗြဟ္မလောကာ**တိ ဧသာ ပန အာပါယိကာ စေဝ ဟောတိ ပဋိစ္ဆန္နဗြဟ္မလောကမဂ္ဂါ စာတိ။ ဣဒံ ပန သုတ္တံ ကထေန္တေန **အာမဂန္ဓသုတ္တေန** ဒီပေတွာ ကထေတဗ္ဗံ၊ အာမဂန္ဓသုတ္တမ္ပိ ဣမိနာ ဒီပေတွာ ကထေတဗ္ဗံ။

တေ န သုနိမ္မဒယာတိ တေ အာမဂန္ဓာ သုနိမ္မဒယာ သုခေန နိမ္မဒေတဗ္ဗာ ပဟာတဗ္ဗာ န ဟောန္တိ၊ ဒုပ္ပဇဟာ ဒုဇ္ဇယာတိ အတ္ထော။ **ယဿ ဒါနိ ဘဝံ ဂေါဝိန္ဒော ကာလံ မညတီ**တိ "ယဿာ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဘဝံ ဂေါဝိန္ဒော ကာလံ မညတိ၊ အယမေဝ ဟောတု၊ ဧဝံ သတိ မယှမ္ပိ တဝ သန္တိကေ အာဂမနံ သွာဂမနံ ဘဝိဿတိ၊ ကထိတဓမ္မကထာ သုကထိတာ ဘဝိဿတိ၊ တွံ တာတ

၁-တေန (သျာ)   ၂-ပရဝိဟေဌနာ စာတိ (က)

sakalajambudīpe aggapuriso daharo paṭhamavaye ṭhito, evaṁ mahantaṁ nāma sampattisirivilāsaṁ pahāya tava pabbajanaṁ nāma gandhahatthino ayabandhanaṁ chinditvā gamanaṁ viya ati-uḷāraṁ, Buddhatanti nāmesā”ti mahāpurisassa daḷhīkammaṁ katvā brahmā Sanaṅkumāro brahmalokameva gato.

Reṇurāja-āmantanāvaṇṇanā

321. Mahāpurisopi “mama itova nikkhamitvā pabbajanaṁ nāma na yuttaṁ, ahaṁ rājakulassa atthaṁ anusāsāmi, tasmā rañño ārocessāmi. Sace sopi pabbajissati, sundarameva. No ce pabbajissati, purohitaṭṭhānaṁ niyyātetvā ahaṁ pabbajissāmī”ti cintetvā rājānaṁ upasaṅkami, tena vuttaṁ “atha kho bho Mahāgovindo -pa- nāhaṁ porohacce rame”ti.

Tattha **tvaṁ pajānassu rajjenā**ti tava rajjena tvameva jānāhi. **Nāhaṁ porohicce rame**ti ahaṁ purohitabhāve na ramāmi, ukkaṇṭhitosmi, aññaṁ anusāsakaṁ jānāhi, nāhaṁ porohicce rameti.

Atha rājā “dhuvaṁ cattāro māse paṭisallīnassa brāhmaṇassa gehe bhogā mandā jātā”ti cintetvā dhanena nimantento “sace te ūnaṁ kāmehi, ahaṁ paripūrayāmi te”ti vatvā puna “kinnu kho esa ekako viharanto kenaci vihiṁsito bhaveyyā”ti cintetvā

“Yo taṁ hiṁsati vāremi, bhūmisenāpati ahaṁ.
Tuvaṁ pitā ahaṁ putto, mā no Govinda pājahī”ti—

Āha. Tassattho—yo taṁ hiṁsati, taṁ vāremi, kevalaṁ tumhe “asuko”ti ācikkhatha, ahamettha kattabbaṁ jānissāmīti. **Bhūmisenāpati ahan**ti atha vā ahaṁ pathaviyā sāmī, svāhaṁ imaṁ rajjaṁ tumheyeva paṭicchāpessāmi. **Tuvaṁ pitā ahaṁ putto**ti tvaṁ pitiṭṭhāne ṭhassasi, ahaṁ puttaṭṭhāne. So tvaṁ mama manaṁ haritvā attanoyeva manaṁ[1] Govinda pājehi[2], yathā icchasi, tathā pavattassu. Ahaṁ pana tava manaṁyeva anuvattanto tayā dinnapiṇḍaṁ paribhuñjanto taṁ asicammahattho vā upaṭṭhahissāmi, rathaṁ vā te pājessāmi. “Mā no Govinda pajahī”ti vā

1. Mā no (Syā, Ka) 2. Pājahīti (Syā)

သကလဇမ္ဗုဒီပေ အဂ္ဂပုရိသော ဒဟရော ပဌမဝယေ ဌိတော၊ ဧဝံ မဟန္တံ နာမ သမ္ပတ္တိသိရိဝိလာသံ ပဟာယ တဝ ပဗ္ဗဇနံ နာမ ဂန္ဓဟတ္ထိနော အယဗန္ဓနံ ဆိန္ဒိတွာ ဂမနံ ဝိယ အတိဥဠာရံ၊ ဗုဒ္ဓတန္တိ နာမေသာ”တိ မဟာပုရိသဿ ဒဠှီကမ္မံ ကတွာ ဗြဟ္မာ သနင်္ကုမာရော ဗြဟ္မလောကမေဝ ဂတော။

ရေဏုရာဇအာမန္တနာဝဏ္ဏနာ

၃၂၁။ မဟာပုရိသောပိ “မမ ဣတောဝ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇနံ နာမ န ယုတ္တံ၊ အဟံ ရာဇကုလဿ အတ္ထံ အနုသာသာမိ၊ တသ္မာ ရညော အာရောစေဿာမိ။ သစေ သောပိ ပဗ္ဗဇိဿတိ၊ သုန္ဒရမေဝ။ နော စေ ပဗ္ဗဇိဿတိ၊ ပုရောဟိတဋ္ဌာနံ နိယျာတေတွာ အဟံ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိ၊ တေန ဝုတ္တံ “အထ ခေါ ဘော မဟာဂေါဝိန္ဒော။ပ။ နာဟံ ပေါရောဟစ္စေ ရမေ”တိ။

တတ္ထ **တွံ ပဇာနဿု ရဇ္ဇေနာ**တိ တဝ ရဇ္ဇေန တွမေဝ ဇာနာဟိ။ **နာဟံ ပေါရောဟိစ္စေ ရမေ**တိ အဟံ ပုရောဟိတဘာဝေ န ရမာမိ၊ ဥက္ကဏ္ဌိတောသ္မိ၊ အညံ အနုသာသကံ ဇာနာဟိ၊ နာဟံ ပေါရောဟိစ္စေ ရမေတိ။

အထ ရာဇာ “ဓုဝံ စတ္တာရော မာသေ ပဋိသလ္လီနဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဂေဟေ ဘောဂါ မန္ဒာ ဇာတာ”တိ စိန္တေတွာ ဓနေန နိမန္တေန္တော “သစေ တေ ဦနံ ကာမေဟိ၊ အဟံ ပရိပူရယာမိ တေ”တိ ဝတွာ ပုန “ကိန္နု ခေါ ဧသ ဧကကော ဝိဟရန္တော ကေနစိ ဝိဟိံသိတော ဘဝေယျာ”တိ စိန္တေတွာ

“ယော တံ ဟိံသတိ ဝါရေမိ၊ ဘူမိသေနာပတိ အဟံ။
တုဝံ ပိတာ အဟံ ပုတ္တော၊ မာ နော ဂေါဝိန္ဒ ပါဇဟီ”တိ—

အာဟ။ တဿတ္ထော—ယော တံ ဟိံသတိ, တံ ဝါရေမိ၊ ကေဝလံ တုမှေ “အသုကော”တိ အာစိက္ခထ၊ အဟမေတ္ထ ကတ္တဗ္ဗံ ဇာနိဿာမီတိ။ **ဘူမိသေနာပတိ အဟ**န္တိ အထ ဝါ အဟံ ပထဝိယာ သာမီ၊ သွာဟံ ဣမံ ရဇ္ဇံ တုမှေယေဝ ပဋိစ္ဆာပေဿာမိ။ **တုဝံ ပိတာ အဟံ ပုတ္တော**တိ တွံ ပိတိဋ္ဌာနေ ဌဿသိ၊ အဟံ ပုတ္တဋ္ဌာနေ။ သော တွံ မမ မနံ ဟရိတွာ အတ္တနောယေဝ မနံ[1] ဂေါဝိန္ဒ ပါဇေဟိ[2]၊ ယထာ ဣစ္ဆသိ၊ တထာ ပဝတ္တဿု။ အဟံ ပန တဝ မနံယေဝ အနုဝတ္တန္တော တယာ ဒိန္နပိဏ္ဍံ ပရိဘုဉ္ဇန္တော တံ အသိစမ္မဟတ္ထော ဝါ ဥပဋ္ဌဟိဿာမိ၊ ရထံ ဝါ တေ ပါဇေဿာမိ။ “မာ နော ဂေါဝိန္ဒ ပဇဟီ”တိ ဝါ

၁-မာ နော (သျာ၊ က) ၂-ပါဇဟီတိ (သျာ)

pāṭho. Tassattho—tvaṁ pitiṭṭhāne tiṭṭha, ahaṁ puttaṭṭhāne ṭhassāmi. Mā no tvaṁ bho Govinda pajahi mā pariccajīti. Atha mahāpuriso yaṁ rājā cintesi, tassa attani abhāvaṁ dassento

“Na matthi ūnaṁ kāmehi, hiṁsitā me na vijjati.
Amanussavaco sutvā, tasmāhaṁ na gahe rame”ti—

āha. Tattha **na matthī**ti na me atthi. **Gahe**ti gehe. Atha naṁ rājā pucchi—

“Amanusso kathaṁ vaṇṇo, kiṁ te atthaṁ abhāsatha.
Yañca sutvā jahāsi no, gehe amhe ca kevalī”ti[1].

Tattha **jahāsi no, gehe amhe ca kevalī**ti brāhmaṇassa sampattibharite gehe saṅgahavasena attano gehe karonto yaṁ sutvā amhākaṁ gehe ca amhe ca kevalī[2] sabbe aparisese Jambudīpavāsino jahāsīti vadati.

Athassa ācikkhanto mahāpuriso **upavutthassa me pubbe**ti-ādimāha. Tattha **upavutthassā**ti cattāro māse ekībhāvaṁ upagantvā vutthassa. **Yiṭṭhakāmassa me sato**ti yajitukāmassa me samānassa. **Aggi pajjalito āsi, kusapattaparitthato**ti kusapattehi paritthato sappidadhimadhu-ādīni pakkhipitvā aggi jalayitumāraddho āsi, evaṁ aggiṁ jāletvā “mahājanassa dānaṁ dassāmī”ti evaṁ cintetvā ṭhitassa mamāti ayamettha attho.

Sanantanoti Sanaṅkumāro brahmā. Tato rājā sayampi pabbajitukāmo hutvā **saddahāmī**ti-ādimāha. Tattha **kathaṁ vattetha aññathā**ti kathaṁ tumhe aññathā vattissatha, **te taṁ anuvattissāmā**ti te mayampi tumheyeva anuvattissāma, anupabbajissāmāti attho. “Anuvajissāmā”tipi pāṭho, tassa anugacchissāmāti attho. **Akāco**ti nikkāco akakkaso. **Govindassānusāsane**ti tava Govindassa sāsane. Bhavantaṁ Govindameva Satthāraṁ karitvā carissāmāti vadati.

1. Kevaleti (Syā) 2. Kevale (Syā)

ပါဠော။ တဿတ္ထော—တွံ ပိတိဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌ၊ အဟံ ပုတ္တဋ္ဌာနေ ဌဿာမိ။ မာ နော တွံ ဘော ဂေါဝိန္ဒ ပဇဟိ မာ ပရိစ္စဇီတိ။ အထ မဟာပုရိသော ယံ ရာဇာ စိန္တေသိ၊ တဿ အတ္တနိ အဘာဝံ ဒဿေန္တော

“န မတ္ထိ ဦနံ ကာမေဟိ၊ ဟိံသိတာ မေ န ဝိဇ္ဇတိ။
အမနုဿဝစော သုတွာ၊ တသ္မာဟံ န ဂဟေ ရမေ”တိ—

အာဟ။ တတ္ထ **န မတ္ထီ**တိ န မေ အတ္ထိ။ **ဂဟေ**တိ ဂေဟေ။ အထ နံ ရာဇာ ပုစ္ဆိ—

“အမနုဿော ကထံဝဏ္ဏော၊ ကိံ တေ အတ္ထံ အဘာသထ။
ယဉ္စ သုတွာ ဇဟာသိ နော၊ ဂေဟေ အမှေ စ ကေဝလီ”တိ[1]။

တတ္ထ **ဇဟာသိ နော၊ ဂေဟေ အမှေ စ ကေဝလီ**တိ ဗြာဟ္မဏဿ သမ္ပတ္တိဘရိတေ ဂေဟေ သင်္ဂဟဝသေန အတ္တနော ဂေဟေ ကရောန္တော ယံ သုတွာ အမှာကံ ဂေဟေ စ အမှေ စ ကေဝလီ[2] သဗ္ဗေ အပရိသေသေ ဇမ္ဗုဒီပဝါသိနော ဇဟာသီတိ ဝဒတိ။

အထဿ အာစိက္ခန္တော မဟာပုရိသော **ဥပဝုတ္ထဿ မေ ပုဗ္ဗေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဥပဝုတ္ထဿာ**တိ စတ္တာရော မာသေ ဧကီဘာဝံ ဥပဂန္တွာ ဝုတ္ထဿ။ **ယိဋ္ဌုကာမဿ မေ သတော**တိ ယဇိတုကာမဿ မေ သမာနဿ။ **အဂ္ဂိ ပဇ္ဇလိတော အာသိ၊ ကုသပတ္တပရိတ္ထတော**တိ ကုသပတ္တေဟိ ပရိတ္ထတော သပ္ပိဒဓိမဓုအာဒီနိ ပက္ခိပိတွာ အဂ္ဂိ ဇလယိတုမာရဒ္ဓေါ အာသိ၊ ဧဝံ အဂ္ဂိံ ဇာလေတွာ “မဟာဇနဿ ဒါနံ ဒဿာမီ”တိ ဧဝံ စိန္တေတွာ ဌိတဿ မမာတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။

သနန္တနောတိ သနင်္ကုမာရော ဗြဟ္မာ။ တတော ရာဇာ သယမ္ပိ ပဗ္ဗဇိတုကာမော ဟုတွာ **သဒ္ဒဟာမီ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ကထံ ဝတ္တေထ အညထာ**တိ ကထံ တုမှေ အညထာ ဝတ္တိဿထ၊ **တေ တံ အနုဝတ္တိဿာမာ**တိ တေ မယမ္ပိ တုမှေယေဝ အနုဝတ္တိဿာမ၊ အနုပဗ္ဗဇိဿာမာတိ အတ္ထော။ “အနုဝဇိဿာမာ”တိပိ ပါဠော၊ တဿ အနုဂစ္ဆိဿာမာတိ အတ္ထော။ **အကာစော**တိ နိက္ကာစော အကက္ကသော။ **ဂေါဝိန္ဒဿာနုသာသနေ**တိ တဝ ဂေါဝိန္ဒဿ သာသနေ။ ဘဝန္တံ ဂေါဝိန္ဒမေဝ သတ္ထာရံ ကရိတွာ စရိဿာမာတိ ဝဒတိ။

၁-ကေဝလေတိ (သျာ) ၂-ကေဝလေ (သျာ)

Chakhattiya-āmantanāvaṇṇanā

322. **Yena te cha khattiyā tenupasaṅkamī**ti Reṇuṁ rājānaṁ “sādhu mahārāja rajjaṁ nāma mātaraṁ pitaraṁ bhātibhaginī-ādayopi māretvā gaṇhantesu sattesu evaṁ mahantaṁ rajjasiriṁ pahāya pabbajitukāmena uḷāraṁ mahārājena katan”ti upatthambhetvā daḷhataramassa ussāhaṁ katvā upasaṅkami. **Evaṁ samacintesun**ti rañño cintitanayeneva kadāci brāhmaṇassa bhogā parihīnā bhaveyyunti maññamānā samacintesuṁ. **Dhanena sikkheyyāmā**ti upalāpeyyāma saṅgaṇheyyāma. **Tāvatakaṁ āharīyatan**ti tāvatakaṁ āharāpiyatu gaṇhiyatu, yattakaṁ icchatha, tattakaṁ gaṇhathāti vuttaṁ hoti. **Bhavantānaṁyeva vāhasā**ti bhavante paccayaṁ katvā, tumhehi dinnattāyeva pahūtaṁ sāpateyyaṁ jātaṁ.

323. **Sace jahatha kāmānī**ti sace vatthukāme ca kilesakāme ca pariccajatha. **Yattha satto puthujjano**ti yesu kāmesu puthujjano satto laggo laggito. **Ārambhavho daḷhā hothā**ti evaṁ sante vīriyaṁ ārabhatha, asithilaparikkamataṁ adhiṭṭhāya daḷhā bhavatha. **Khantībalasamāhitā**ti khantibalena samannāgatā bhavathāti rājūnaṁ ussāhaṁ janeti.

Esa maggo ujumaggoti esa karuṇājhānamaggo ujumaggo nāma. **Esa maggo anuttaro**ti eseva brahmalokūpapattiyā asadisamaggo uttamamaggo nāma. **Saddhammo sabbhi rakkhito**ti eso eva ca Buddhapaccekabuddhasāvakehi sabbhi rakkhitadhammo nāma. Iti karuṇājhānassa vaṇṇabhaṇanenāpi tesaṁ anivattanatthāya daḷhīkammameva karoti.

Ko nu kho pana bho jānāti jīvitānanti bho jīvitaṁ nāma udakapupphuḷūpamaṁ[1] tiṇagge ussāvabindūpamaṁ taṅkhaṇaviddhaṁsanadhammaṁ, tassa ko gatiṁ jānāti kismiṁ khaṇe bhijjissati. **Gamanīyo samparāyo**ti paraloko pana avassaṁ gantabbova, tattha paṇḍitena kulaputtena **mantāyaṁ boddhabbaṁ.** Mantā vuccati paññā, tāya mantetabbaṁ bujjhitabbaṁ, upaparikkhitabbañca jānitabbañcāti attho. Karaṇatthe vā bhummaṁ. **Mantāyaṁ boddhabban**ti mantāya bujjhitabbaṁ, ñāṇena jānitabbanti attho. Kiṁ bujjhitabbaṁ? Jīvitassa dujjānatā

1. Udakabubbuḷūpamaṁ (Syā)

ဆခတ္တိယအာမန္တနာဝဏ္ဏနာ

၃၂၂။ **ယေန တေ ဆ ခတ္တိယာ တေနုပသင်္ကမီ**တိ ရေဏုံ ရာဇာနံ “သာဓု မဟာရာဇ ရဇ္ဇံ နာမ မာတရံ ပိတရံ ဘာတိဘဂိနီအာဒယောပိ မာရေတွာ ဂဏှန္တေသု သတ္တေသု ဧဝံ မဟန္တံ ရဇ္ဇသိရိံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတုကာမေန ဥဠာရံ မဟာရာဇေန ကတ”န္တိ ဥပတ္ထမ္ဘေတွာ ဒဠှတရမဿ ဥဿာဟံ ကတွာ ဥပသင်္ကမိ။ **ဧဝံ သမစိန္တေသု**န္တိ ရညော စိန္တိတနယေနေဝ ကဒါစိ ဗြာဟ္မဏဿ ဘောဂါ ပရိဟီနာ ဘဝေယျုန္တိ မညမာနာ သမစိန္တေသုံ။ **ဓနေန သိက္ခေယျာမာ**တိ ဥပလာပေယျာမ သင်္ဂဏှေယျာမ။ **တာဝတကံ အာဟရီယတ**န္တိ တာဝတကံ အာဟရာပိယတု ဂဏှိယတု၊ ယတ္တကံ ဣစ္ဆထ၊ တတ္တကံ ဂဏှထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဘဝန္တာနံယေဝ ဝါဟသာ**တိ ဘဝန္တေ ပစ္စယံ ကတွာ, တုမှေဟိ ဒိန္နတ္တာယေဝ ပဟူတံ သာပတေယျံ ဇာတံ။

၃၂၃။ **သစေ ဇဟထ ကာမာနီ**တိ သစေ ဝတ္ထုကာမေ စ ကိလေသကာမေ စ ပရိစ္စဇထ။ **ယတ္ထ သတ္တော ပုထုဇ္ဇနော**တိ ယေသု ကာမေသု ပုထုဇ္ဇနော သတ္တော လဂ္ဂေါ လဂ္ဂိတော။ **အာရမ္ဘဝှော ဒဠှာ ဟောထာ**တိ ဧဝံ သန္တေ ဝီရိယံ အာရဘထ၊ အသိထိလပရက္ကမတံ အဓိဋ္ဌာယ ဒဠှာ ဘဝထ။ **ခန္တီဗလသမာဟိတာ**တိ ခန္တိဗလေန သမန္နာဂတာ ဘဝထာတိ ရာဇူနံ ဥဿာဟံ ဇနေတိ။

ဧသ မဂ္ဂေါ ဥဇုမဂ္ဂေါတိ ဧသ ကရုဏာဈာနမဂ္ဂေါ ဥဇုမဂ္ဂေါ နာမ။ **ဧသ မဂ္ဂေါ အနုတ္တရော**တိ ဧသေဝ ဗြဟ္မလောကူပပတ္တိယာ အသဒိသမဂ္ဂေါ ဥတ္တမမဂ္ဂေါ နာမ။ **သဒ္ဓမ္မော သဗ္ဘိ ရက္ခိတော**တိ ဧသော ဧဝ စ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝကေဟိ သဗ္ဘိ ရက္ခိတဓမ္မော နာမ။ ဣတိ ကရုဏာဈာနဿ ဝဏ္ဏဘဏနေနာပိ တေသံ အနိဝတ္တနတ္ထာယ ဒဠှီကမ္မမေဝ ကရောတိ။

ကော နု ခေါ ပန ဘော ဇာနာတိ ဇီဝိတာနန္တိ ဘော ဇီဝိတံ နာမ ဥဒကပုပ္ဖုဠူပမံ[၁] တိဏဂ္ဂေ ဥဿာဝဗိန္ဒူပမံ တင်္ခဏဝိဒ္ဓံသနဓမ္မံ၊ တဿ ကော ဂတိံ ဇာနာတိ ကိသ္မိံ ခဏေ ဘိဇ္ဇိဿတိ။ **ဂမနီယော သမ္ပရာယော**တိ ပရလောကော ပန အဝဿံ ဂန္တဗ္ဗောဝ၊ တတ္ထ ပဏ္ဍိတေန ကုလပုတ္တေန **မန္တာယံ ဗောဒ္ဓဗ္ဗံ**။ မန္တာ ဝုစ္စတိ ပညာ၊ တာယ မန္တေတဗ္ဗံ ဗုဇ္ဈိတဗ္ဗံ၊ ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗဉ္စ ဇာနိတဗ္ဗဉ္စာတိ အတ္ထော။ ကရဏတ္ထေ ဝါ ဘုမ္မံ။ **မန္တာယံ ဗောဒ္ဓဗ္ဗ**န္တိ မန္တာယ ဗုဇ္ဈိတဗ္ဗံ၊ ဉာဏေန ဇာနိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ကိံ ဗုဇ္ဈိတဗ္ဗံ? ဇီဝိတဿ ဒုဇ္ဇာနတာ

၁-ဥဒကဗုဗ္ဗုဠူပမံ (သျာ)

samparāyassa ca avassaṁ gamanīyatā, bujjhitvā ca pana sabbapalibodhe chinditvā **kattabbaṁ kusalaṁ caritabbaṁ brahmacariyaṁ.** Kasmā? Yasmā natthi jātassa amaraṇaṁ.

Brāhmaṇamahāsālādīnaṁ āmantanāvaṇṇanā

324. **Appesakkhā ca appalābhā cā**ti bho pabbajjā nāma appayasā ceva, pabbajitakālato paṭṭhāya hi rajjaṁ pahāya pabbajitaṁ viheṭhetvā viheṭhetvā lāmakaṁ anāthaṁ katvāva kathenti. Appalābhā ca, sakalagāmaṁ caritvāpi ajjhoharaṇīyaṁ dullabhameva. Idaṁ pana **brahmaññaṁ mahesakkhañca** mahāyasattā, **mahālābhañca** lābhasakkārasampannattā. Bhavaṁ hi etarahi sakalajambudīpe aggapurohito sabbattha aggāsanaṁ aggodakaṁ aggabhattaṁ aggagandhaṁ aggamālaṁ labhatīti.

Rājāva raññanti ahañhi bho etarahi pakatiraññaṁ majjhe cakkavattirājā viya. **Brahmāva brahmānan**ti pakatibrahmānaṁ majjhe mahābrahmasadiso. **Devatāva gahapatikānan**ti avasesagahapatikānaṁ panamhi Sakkadevarājasadiso.

Bhariyānaṁ āmantanāvaṇṇanā

325. **Cattārīsā bhariyā sādisiyo**ti sādisiyova cattārīsā bhariyā, aññā panassa tīsu vayesu nāṭakitthiyo bahukāyeva.

Mahāgovindapabbajjāvaṇṇanā

326. **Cārikaṁ caratī**ti gāmanigamapaṭipāṭiyā cārikaṁ carati, gatagataṭṭhāne **Buddhakolāhalaṁ** viya hoti. Manussā "Mahāgovindapaṇḍito kira āgacchatī"ti sutvā puretarameva maṇḍapaṁ kāretvā maggaṁ alaṅkaritvā paccuggantvā gaṇhitvā enti, mahālābhasakkāro mahogho viya ajjhottharanto uppajji. **Satta purohitassā**ti sattannaṁ rājūnaṁ purohitassa. Iti yathā etarahi evarūpesu vā ṭhānesu kismiñcideva dukkhe uppanne "namo Buddhassā"ti vadanti, evaṁ tadā "namatthu Mahāgovindassa brāhmaṇassa, namatthu sattapurohitassā"ti vadanti.

သမ္ပရာယဿ စ အဝဿံ ဂမနီယတာ၊ ဗုဇ္ဈိတွာ စ ပန သဗ္ဗပလိဗောဓေ ဆိန္ဒိတွာ **ကတ္တဗ္ဗံ ကုသလံ စရိတဗ္ဗံ ဗြဟ္မစရိယံ။** ကသ္မာ? ယသ္မာ နတ္ထိ ဇာတဿ အမရဏံ။

ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာဒီနံ အာမန္တနာဝဏ္ဏနာ

၃၂၄။ **အပ္ပေသက္ခာ စ အပ္ပလာဘာ စာ**တိ ဘော ပဗ္ဗဇ္ဇာ နာမ အပ္ပယသာ စေဝ၊ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဟိ ရဇ္ဇံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတံ ဝိဟေဌေတွာ ဝိဟေဌေတွာ လာမကံ အနာထံ ကတွာဝ ကထေန္တိ။ အပ္ပလာဘာ စ၊ သကလဂါမံ စရိတွာပိ အဇ္ဈောဟရဏီယံ ဒုလ္လဘမေဝ။ ဣဒံ ပန **ဗြဟ္မညံ မဟေသက္ခဉ္စ** မဟာယသတ္တာ၊ **မဟာလာဘဉ္စ** လာဘသက္ကာရသမ္ပန္နတ္တာ။ ဘဝံ ဟိ ဧတရဟိ သကလဇမ္ဗုဒီပေ အဂ္ဂပုရောဟိတော သဗ္ဗတ္ထ အဂ္ဂါသနံ အဂ္ဂေါဒကံ အဂ္ဂဘတ္တံ အဂ္ဂဂန္ဓံ အဂ္ဂမာလံ လဘတီတိ။

ရာဇာဝ ရညန္တိ အဟဉ္ဟိ ဘော ဧတရဟိ ပကတိရညံ မဇ္ဈေ စက္ကဝတ္တိရာဇာ ဝိယ။ **ဗြဟ္မာဝ ဗြဟ္မာနန္တိ** ပကတိဗြဟ္မာနံ မဇ္ဈေ မဟာဗြဟ္မသဒိသော။ **ဒေဝတာဝ ဂဟပတိကာနန္တိ** အဝသေသဂဟပတိကာနံ ပနမှိ သက္ကဒေဝရာဇသဒိသော။

ဘရိယာနံ အာမန္တနာဝဏ္ဏနာ

၃၂၅။ **စတ္တာရီသာ ဘရိယာ သာဒိသိယော**တိ သာဒိသိယောဝ စတ္တာရီသာ ဘရိယာ၊ အညာ ပနဿ တီသု ဝယေသု နာဋကိတ္ထိယော ဗဟုကာယေဝ။

မဟာဂေါဝိန္ဒပဗ္ဗဇ္ဇာဝဏ္ဏနာ

၃၂၆။ **စာရိကံ စရတီ**တိ ဂါမနိဂမပဋိပါဋိယာ စာရိကံ စရတိ၊ ဂတဂတဋ္ဌာနေ **ဗုဒ္ဓကောလာဟလံ** ဝိယ ဟောတိ။ မနုဿာ "မဟာဂေါဝိန္ဒပဏ္ဍိတော ကိရ အာဂစ္ဆတီ"တိ သုတွာ ပုရေတရမေဝ မဏ္ဍပံ ကာရေတွာ မဂ္ဂံ အလင်္ကရိတွာ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ ဂဏှိတွာ ဧန္တိ၊ မဟာလာဘသက္ကာရော မဟောဃော ဝိယ အဇ္ဈောတ္ထရန္တော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ **သတ္တ ပုရောဟိတဿာ**တိ သတ္တန္နံ ရာဇူနံ ပုရောဟိတဿ။ ဣတိ ယထာ ဧတရဟိ ဧဝရူပေသု ဝါ ဌာနေသု ကိသ္မိဉ္စိဒေဝ ဒုက္ခေ ဥပ္ပန္နေ "နမော ဗုဒ္ဓဿာ"တိ ဝဒန္တိ၊ ဧဝံ တဒါ "နမတ္ထု မဟာဂေါဝိန္ဒဿ ဗြာဟ္မဏဿ, နမတ္ထု သတ္တပုရောဟိတဿာ"တိ ဝဒန္တိ။

327. **Mettāsahagatenā**ti-ādinā nayena Pāḷiyaṁ brahmavihārāva āgatā, mahāpuriso pana sabbāpi aṭṭha samāpattiyo ca pañca ca abhiññāyo nibbattesi. **Sāvakānaṁ ca brahmalokasahabyatāya maggaṁ desetī**ti brahmaloke brahmunā sahabhāvāya maggaṁ kathesi.

328. **Sabbenasabban**ti ye aṭṭha ca samāpattiyo pañca ca abhiññāyo nibbattesuṁ. **Ye na sabbenasabbaṁ sāsanaṁ ājāniṁsū**ti ye aṭṭhasu samāpattīsu ekasamāpattimpi na jāniṁsu, na sakkhiṁsu nibbattetuṁ. **Amoghā**ti savipākā. **Avañjhā**ti na vañjhā, sabbanihīnaṁ pasavantī gandhabbakāyaṁ pasavi. **Saphalā**ti avasesadevalokūpapattīhi sātthā. **Sa-udrayā**ti brahmalokūpapattiyā savuḍḍhi.

329. **Sarāmahan**ti sarāmi ahaṁ Pañcasikha, iminā kira padena ayaṁ suttanto Buddhabhāsito nāma jāto. **Na nibbidāyā**ti na vaṭṭe nibbindanatthāya. **Na virāgāyā**ti na vaṭṭe virāgatthāya. **Na nirodhāyā**ti na vaṭṭassa nirodhatthāya. **Na upasamāyā**ti na vaṭṭassa upasamanatthāya. **Na abhiññāyā**ti na vaṭṭaṁ abhijānanatthāya. **Na sambodhāyā**ti na kilesaniddāvigamena vaṭṭato pabujjhanatthāya. **Na nibbānāyā**ti na amatanibbānatthāya.

Ekantanibbidāyāti ekantameva vaṭṭe nibbindanatthāya. Ettha pana **nibbidāyā**ti vipassanā. **Virāgāyā**ti maggo. **Nirodhāya upasamāyā**ti nibbānaṁ. **Abhiññāya sambodhāyā**ti maggo. **Nibbānāyā**ti nibbānameva. Evaṁ ekasmiṁ ṭhāne vipassanā, tīsu maggo, tīsu nibbānaṁ vuttanti evaṁ vavatthānakathā[1] veditabbā. Pariyāyena pana sabbānipetāni maggavevacanānipi nibbānavevacanānipi hontiyeva. **Sammādiṭṭhi**-ādīsu yaṁ vattabbaṁ, taṁ Visuddhimagge Saccavaṇṇanāyaṁ vuttameva.

330. **Ye na sabbenasabban**ti ye cattāropi ariyamagge paripūretuṁ na jānanti, tīṇi vā dve vā ekaṁ vā nibbattenti. **Sabbesaṁyeva imesaṁ kulaputtānan**ti brahmacariyaciṇṇakulaputtānaṁ. **Amoghā -pa- saphalā sa-udrayā**ti arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi.

1. Vivaṭṭakathā (Syā)

၃၂၇။ **မေတ္တာသဟဂတေနာ**တိအာဒိနာ နယေန ပါဠိယံ ဗြဟ္မဝိဟာရာဝ အာဂတာ၊ မဟာပုရိသော ပန သဗ္ဗာပိ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော စ ပဉ္စ စ အဘိညာယော နိဗ္ဗတ္တေသိ။ **သာဝကာနံ စ ဗြဟ္မလောကသဟဗျတာယ မဂ္ဂံ ဒေသေသီ**တိ ဗြဟ္မလောကေ ဗြဟ္မုနာ သဟဘာဝါယ မဂ္ဂံ ကထေသိ။

၃၂၈။ **သဗ္ဗေနသဗ္ဗန္တိ** ယေ အဋ္ဌ စ သမာပတ္တိယော ပဉ္စ စ အဘိညာယော နိဗ္ဗတ္တေသုံ။ **ယေ န သဗ္ဗေနသဗ္ဗံ သာသနံ အာဇာနိံသူ**တိ ယေ အဋ္ဌသု သမာပတ္တီသု ဧကသမာပတ္တိမ္ပိ န ဇာနိံသု၊ န သက္ခိံသု နိဗ္ဗတ္တေတုံ။ **အမောဃာ**တိ သဝိပါကာ။ **အဝဉ္ဈာ**တိ န ဝဉ္ဈာ၊ သဗ္ဗနိဟီနံ ပသဝန္တိ ဂန္ဓဗ္ဗကာယံ ပသဝိ။ **သဖလာ**တိ အဝသေသဒေဝလောကူပပတ္တီဟိ သာတ္ထာ။ **သဥဒြယာ**တိ ဗြဟ္မလောကူပပတ္တိယာ သဝုဍ္ဎိ။

၃၂၉။ **သရာမဟန္တိ** သရာမိ အဟံ ပဉ္စသိခ၊ ဣမိနာ ကိရ ပဒေန အယံ သုတ္တန္တော ဗုဒ္ဓဘာသိတော နာမ ဇာတော။ **န နိဗ္ဗိဒါယာ**တိ န ဝဋ္ဋေ နိဗ္ဗိန္ဒနတ္ထာယ။ **န ဝိရာဂါယာ**တိ န ဝဋ္ဋေ ဝိရာဂတ္ထာယ။ **န နိရောဓာယာ**တိ န ဝဋ္ဋဿ နိရောဓတ္ထာယ။ **န ဥပသမာယာ**တိ န ဝဋ္ဋဿ ဥပသမနတ္ထာယ။ **န အဘိညာယာ**တိ န ဝဋ္ဋံ အဘိဇာနနတ္ထာယ။ **န သမ္ဗောဓာယာ**တိ န ကိလေသနိဒ္ဒါဝိဂမေန ဝဋ္ဋတော ပဗုဇ္ဈနတ္ထာယ။ **န နိဗ္ဗာနာယာ**တိ န အမတနိဗ္ဗာနတ္ထာယ။

ဧကန္တနိဗ္ဗိဒါယာတိ ဧကန္တမေဝ ဝဋ္ဋေ နိဗ္ဗိန္ဒနတ္ထာယ။ ဧတ္ထ ပန **နိဗ္ဗိဒါယာ**တိ ဝိပဿနာ။ **ဝိရာဂါယာ**တိ မဂ္ဂေါ။ **နိရောဓာယ ဥပသမာယာ**တိ နိဗ္ဗာနံ။ **အဘိညာယ သမ္ဗောဓာယာ**တိ မဂ္ဂေါ။ **နိဗ္ဗာနာယာ**တိ နိဗ္ဗာနမေဝ။ ဧဝံ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဝိပဿနာ, တီသု မဂ္ဂေါ, တီသု နိဗ္ဗာနံ ဝုတ္တန္တိ ဧဝံ ဝဝတ္ထာနကထာ[၁] ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ပရိယာယေန ပန သဗ္ဗာနိပေတာနိ မဂ္ဂဝေဝစနာနိပိ နိဗ္ဗာနဝေဝစနာနိပိ ဟောန္တိယေဝ။ **သမ္မာဒိဋ္ဌိ**အာဒီသု ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ, တံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ သစ္စဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တမေဝ။

၃၃၀။ **ယေ န သဗ္ဗေနသဗ္ဗန္တိ** ယေ စတ္တာရောပိ အရိယမဂ္ဂေ ပရိပူရေတုံ န ဇာနန္တိ၊ တီဏိ ဝါ ဒွေ ဝါ ဧကံ ဝါ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ။ **သဗ္ဗေသံယေဝ ဣမေသံ ကုလပုတ္တာနန္တိ** ဗြဟ္မစရိယစိဏ္ဏကုလပုတ္တာနံ။ **အမောဃာ။ပ။ သဖလာ သဥဒြယာ**တိ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။

၁-ဝိဝဋ္ဋကထာ (သျာ)

Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvāti Bhagavato dhammadesanaṁ cittena sampaṭicchanto abhinanditvā vācāya pasaṁsamāno anumoditvā mahantaṁ añjaliṁ sirasmiṁ patiṭṭhapetvā pasannalākhārase nimujjamāno viya Dasabalassa chabbaṇṇarasmijālantaraṁ pavisitvā catūsu ṭhānesu vanditvā tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ katvā Bhagavantaṁ abhitthavanto abhitthavanto Satthu purato antaradhāyitvā attano devalokameva agamāsīti.

Mahāgovindasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာတိ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနံ စိတ္တေန သမ္ပဋိစ္ဆန္တော အဘိနန္ဒိတွာ ဝါစာယ ပသံသမာနော အနုမောဒိတွာ မဟန္တံ အဉ္ဇလိံ သိရသ္မိံ ပတိဋ္ဌပေတွာ ပသန္နလာခါရသေ နိမုဇ္ဇမာနော ဝိယ ဒသဗလဿ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိဇာလန္တရံ ပဝိသိတွာ စတူသု ဌာနေသု ဝန္ဒိတွာ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဘဂဝန္တံ အဘိတ္ထဝန္တော အဘိတ္ထဝန္တော သတ္ထု ပုရတော အန္တရဓာယိတွာ အတ္တနော ဒေဝလောကမေဝ အဂမာသီတိ။

မဟာဂေါဝိန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

7. Mahāsamayasutta

Nidānavaṇṇanā

331. **Evaṁ me sutan**ti Mahāsamayasuttaṁ. Tatrāyamapubbapadavaṇṇanā—**sakkesū**ti Ambaṭṭhasutte vuttena uppattinayena “Sakyā vata bho kumārā”ti udānaṁ paṭicca **Sakkā**ti laddhanāmānaṁ rājakumārānaṁ nivāso ekopi janapado ruḷhīsaddena “Sakkā”ti vuccati, tasmiṁ Sakkesu janapade. **Mahāvane**ti sayaṁjāte aropite Himavantena saddhiṁ ekābaddhe mahati vane. **Sabbeheva arahantehī**ti imaṁ suttaṁ kathitadivaseyeva pattarahattehi.

Tatrāyaṁ anupubbikathā—sākiyakoliyā kira Kapilavatthunagarassa ca Koliyanagarassa ca antare Rohiṇiṁ nāma nadiṁ ekeneva āvaraṇena bandhāpetvā sassāni karonti, atha jeṭṭhamūlamāse sassesu milāyantesu ubhayanagaravāsikānampi kammakarā sannipatiṁsu. Tattha Koliyanagaravāsino āhaṁsu “idaṁ udakaṁ ubhato hariyamānaṁ na tumhākaṁ, na amhākaṁ pahossati, amhākaṁ pana sassaṁ ekena udakeneva nipphajjissati, idaṁ udakaṁ amhākaṁ dethā”ti. Kapilavatthunagaravāsino āhaṁsu “tumhesu koṭṭhe pūretvā ṭhitesu mayaṁ rattasuvaṇṇanīlamaṇikāḷakahāpaṇe ca gahetvā pacchipasibbakādihatthā na sakkhissāma tumhākaṁ gharadvāre vicarituṁ, amhākampi sassaṁ ekeneva udakena nipphajjissati, idaṁ udakaṁ amhākaṁ dethā”ti. “Na mayaṁ dassāmā”ti. “Mayampi na dassāmā”ti. Evaṁ kalahaṁ vaḍḍhetvā eko uṭṭhāya ekassa pahāraṁ adāsi, sopi aññassāti evaṁ aññamaññaṁ paharitvā rājakulānaṁ jātiṁ ghaṭṭetvā kalahaṁ vaḍḍhayiṁsu.

Koliyakammakarā vadanti “tumhe Kapilavatthuvāsike gahetvā gajjatha, ye soṇasiṅgālādayo viya attano bhaginīhi saddhiṁ saṁvasiṁsu, etesaṁ hatthino ca assā ca phalakāvudhāni ca amhākaṁ kiṁ karissantī”ti. Sākiyakammakarāpi vadanti “tumhe dāni kuṭṭhino dārake gahetvā gajjatha, ye anāthā niggatikā tiracchānā viya kolarukkhe vasiṁsu, etesaṁ hatthino ca assā ca phalakāvudhāni ca

၇-မဟာသမယသုတ္တ

နိဒါနဝဏ္ဏနာ

၃၃၁။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ မဟာသမယသုတ္တံ။ တတြာယမပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ— **သက္ကေသူ**တိ အမ္ဗဋ္ဌသုတ္တေ ဝုတ္တေန ဥပ္ပတ္တိနယေန “သကျာ ဝတ ဘော ကုမာရာ”တိ ဥဒါနံ ပဋိစ္စ **သက္ကာ**တိ လဒ္ဓနာမာနံ ရာဇကုမာရာနံ နိဝါသော ဧကောပိ ဇနပဒေါ ရုဠ္ဟီသဒ္ဒေန “သက္ကာ”တိ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မိံ သက္ကေသု ဇနပဒေ။ **မဟာဝနေ**တိ သယံဇာတေ အရောပိတေ ဟိမဝန္တေန သဒ္ဓိံ ဧကာဗဒ္ဓေ မဟတိ ဝနေ။ **သဗ္ဗေဟေဝ အရဟန္တေဟီ**တိ ဣမံ သုတ္တံ ကထိတဒိဝသေယေဝ ပတ္တအရဟတ္တေဟိ။

တတြာယံ အနုပုဗ္ဗိကထာ—သာကိယကောလိယာ ကိရ ကပိလဝတ္ထုနဂရဿ စ ကောလိယနဂရဿ စ အန္တရေ ရောဟိဏိံ နာမ နဒိံ ဧကေနေဝ အာဝရဏေန ဗန္ဓာပေတွာ သဿာနိ ကရောန္တိ၊ အထ ဇေဋ္ဌမူလမာသေ သဿေသု မိလာယန္တေသု ဥဘယနဂရဝါသိကာနမ္ပိ ကမ္မကရာ သန္နိပတိံသု။ တတ္ထ ကောလိယနဂရဝါသိနော အာဟံသု “ဣဒံ ဥဒကံ ဥဘတော ဟရိယမာနံ န တုမှာကံ, န အမှာကံ ပဟောဿတိ၊ အမှာကံ ပန သဿံ ဧကေန ဥဒကေနေဝ နိပ္ဖဇ္ဇိဿတိ၊ ဣဒံ ဥဒကံ အမှာကံ ဒေထာ”တိ။ ကပိလဝတ္ထုနဂရဝါသိနော အာဟံသု “တုမှေသု ကောဋ္ဌေ ပူရေတွာ ဌိတေသု မယံ ရတ္တသုဝဏ္ဏနီလမဏိကာဠကဟာပဏေ စ ဂဟေတွာ ပစ္ဆိပသိဗ္ဗကာဒိဟတ္ထာ န သက္ခိဿာမ တုမှာကံ ဃရဒွါရေ ဝိစရိတုံ၊ အမှာကမ္ပိ သဿံ ဧကေနေဝ ဥဒကေန နိပ္ဖဇ္ဇိဿတိ၊ ဣဒံ ဥဒကံ အမှာကံ ဒေထာ”တိ။ “န မယံ ဒဿာမာ”တိ။ “မယမ္ပိ န ဒဿာမာ”တိ။ ဧဝံ ကလဟံ ဝဍ္ဎေတွာ ဧကော ဥဋ္ဌာယ ဧကဿ ပဟာရံ အဒါသိ၊ သောပိ အညဿာတိ ဧဝံ အညမညံ ပဟရိတွာ ရာဇကုလာနံ ဇာတိံ ဃဋ္ဋေတွာ ကလဟံ ဝဍ္ဎယိံသု။

ကောလိယကမ္မကရာ ဝဒန္တိ “တုမှေ ကပိလဝတ္ထုဝါသိကေ ဂဟေတွာ ဂဇ္ဇထ၊ ယေ သောဏသိင်္ဂါလာဒယော ဝိယ အတ္တနော ဘဂိနီဟိ သဒ္ဓိံ သံဝသိံသု၊ ဧတေသံ ဟတ္ထိနော စ အဿာ စ ဖလကာဝုဓာနိ စ အမှာကံ ကိံ ကရိဿန္တိ”တိ။ သာကိယကမ္မကရာပိ ဝဒန္တိ “တုမှေ ဒါနိ ကုဋ္ဌိနော ဒါရကေ ဂဟေတွာ ဂဇ္ဇထ၊ ယေ အနာထာ နိဂ္ဂတိကာ တိရစ္ဆာနာ ဝိယ ကောလရုက္ခေ ဝသိံသု၊ ဧတေသံ ဟတ္ထိနော စ အဿာ စ ဖလကာဝုဓာနိ စ

amhākaṁ kiṁ karissantī”ti. Te gantvā tasmiṁ kamme niyutta-amaccānaṁ kathesuṁ, amaccā rājakulānaṁ kathesuṁ, tato Sākiyā “Bhaginīhi saddhiṁ saṁvāsikānaṁ thāmañca balañca dassessāmā”ti yuddhasajjā nikkhamiṁsu. Koliyāpi “kolarukkhavāsīnaṁ thāmañca balañca dassessāmā”ti yuddhasajjā nikkhamiṁsu.

Bhagavāpi rattiyā paccūsasamayeva mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya lokaṁ volokento ime evaṁ yuddhasajje nikkhamante addasa. Disvā “mayi gate ayaṁ kalaho vūpasamissati nu kho udāhu no”ti upadhārento “ahamettha gantvā kalahavūpasamanatthaṁ tīṇi jātakāni kathessāmi, tato kalaho vūpasamissaki. Atha sāmaggidīpanatthāya dve jātakāni kathetvā **Attadaṇḍasuttaṁ** desessāmi. Desanaṁ sutvā ubhayanagaravāsinopi aḍḍhatiyāni aḍḍhatiyāni kumārasatāni dassanti, ahaṁ te pabbajissāmi, tadā mahāsamāgamo bhavissatī”ti sanniṭṭhānamakāsi. Tasmā imesu yuddhasajjesu nikkhamantesu kassaci anārocetvā sayameva pattacīvaramādāya gantvā dvinnaṁ senānaṁ antare ākāse pallaṅkaṁ ābhujitvā chabbaṇṇarasmiyo vissajjetvā nisīdi.

Kapilavatthuvāsino Bhagavantaṁ disvāva “amhākaṁ ñātiseṭṭho Satthā āgato, diṭṭho nu kho tena amhākaṁ kalahakāraṇabhāvo”ti cintetvā “na kho pana sakkā Bhagavati āgate amhehi parassa sarīre satthaṁ pātetuṁ, Koliyanagaravāsino amhe hanantu vā pacantu vā”ti āvudhāni chaḍḍetvā Bhagavantaṁ vanditvā nisīdiṁsu. Koliyanagaravāsinopi tatheva cintetvā āvudhāni chaḍḍetvā Bhagavantaṁ vanditvā nisīdiṁsu.

Bhagavā jānantova “kasmā āgatattha mahārājā”ti pucchi. Bhagavā na titthakīḷāya na pabbatakīḷāya na nadīkīḷāya na giridassanatthaṁ, imasmiṁ pana ṭhāne saṅgāmaṁ paccupaṭṭhapetvā āgatamhāti. Kiṁ nissāya vo kalaho mahārājāti. Udakaṁ bhanteti. Udakaṁ kiṁ agghati mahārājāti. Appagghaṁ bhanteti. Pathavī nāma kiṁ agghati mahārājāti. Anagghā bhanteti. Khattiyā kiṁ agghanti mahārājāti. Khattiyā nāma anagghā bhanteti. Appamūlakaṁ udakaṁ nissāya kimatthaṁ anagghe khattiye nāsetha mahārājāti. “Kalahe assādo nāma natthi, kalahavasena mahārājā aṭṭhāne veraṁ katvā ekāya rukkhadevatāya kāḷasīhena saddhiṁ baddhāghāto

အမှာကံ ကိံ ကရိဿန္တီ”တိ။ တေ ဂန္တွာ တသ္မိံ ကမ္မေ နိယုတ္တအမစ္စာနံ ကထေသုံ၊ အမစ္စာ ရာဇကုလာနံ ကထေသုံ၊ တတော သာကိယာ “ဘဂိနီဟိ သဒ္ဓိံ သံဝါသိကာနံ ထာမဉ္စ ဗလဉ္စ ဒဿေဿာမာ”တိ ယုဒ္ဓသဇ္ဇာ နိက္ခမိံသု။ ကောလိယာပိ “ကောလရုက္ခဝါသီနံ ထာမဉ္စ ဗလဉ္စ ဒဿေဿာမာ”တိ ယုဒ္ဓသဇ္ဇာ နိက္ခမိံသု။

ဘဂဝါပိ ရတ္တိယာ ပစ္စူသသမယေဝ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ လောကံ ဝေါလောကေန္တော ဣမေ ဧဝံ ယုဒ္ဓသဇ္ဇေ နိက္ခမန္တေ အဒ္ဒသ။ ဒိသွာ “မယိ ဂတေ အယံ ကလဟော ဝူပသမိဿတိ နု ခေါ ဥဒါဟု နော”တိ ဥပဓာရေန္တော “အဟမေတ္ထ ဂန္တွာ ကလဟဝူပသမနတ္ထံ တီဏိ ဇာတကာနိ ကထေဿာမိ၊ တတော ကလဟော ဝူပသမိဿတိ။ အထ သာမဂ္ဂိဒီပနတ္ထာယ ဒွေ ဇာတကာနိ ကထေတွာ **အတ္တဒဏ္ဍသုတ္တံ** ဒေသေဿာမိ။ ဒေသနံ သုတွာ ဥဘယနဂရဝါသိနောပိ အဍ္ဍတိယာနိ အဍ္ဍတိယာနိ ကုမာရသတာနိ ဒဿန္တိ၊ အဟံ တေ ပဗ္ဗဇိဿာမိ၊ တဒါ မဟာသမာဂမော ဘဝိဿတီ”တိ သန္နိဋ္ဌာနမကာသိ။ တသ္မာ ဣမေသု ယုဒ္ဓသဇ္ဇေသု နိက္ခမန္တေသု ကဿစိ အနာရောစေတွာ သယမေဝ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဂန္တွာ ဒွိန္နံ သေနာနံ အန္တရေ အာကာသေ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေတွာ နိသီဒိ။

ကပိလဝတ္ထုဝါသိနော ဘဂဝန္တံ ဒိသွာဝ “အမှာကံ ဉာတိသေဋ္ဌော သတ္ထာ အာဂတော၊ ဒိဋ္ဌော နု ခေါ တေန အမှာကံ ကလဟကာရဏဘာဝေါ”တိ စိန္တေတွာ “န ခေါ ပန သက္ကာ ဘဂဝတိ အာဂတေ အမှေဟိ ပရဿ သရီရေ သတ္ထံ ပါတေတုံ၊ ကောလိယနဂရဝါသိနော အမှေ ဟနန္တု ဝါ ပစန္တု ဝါ”တိ အာဝုဓာနိ ဆဍ္ဍေတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိံသု။ ကောလိယနဂရဝါသိနောပိ တထေဝ စိန္တေတွာ အာဝုဓာနိ ဆဍ္ဍေတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိံသု။

ဘဂဝါ ဇာနန္တောဝ “ကသ္မာ အာဂတတ္ထ မဟာရာဇာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဘဂဝါ န တိတ္ထကီဠာယ န ပဗ္ဗတကီဠာယ န နဒီကီဠာယ န ဂိရိဒဿနတ္ထံ၊ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ သင်္ဂါမံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ အာဂတမှာတိ။ ကိံ နိဿာယ ဝေါ ကလဟော မဟာရာဇာတိ။ ဥဒကံ ဘန္တေတိ။ ဥဒကံ ကိံ အဂ္ဃတိ မဟာရာဇာတိ။ အပ္ပဂ္ဃံ ဘန္တေတိ။ ပထဝီ နာမ ကိံ အဂ္ဃတိ မဟာရာဇာတိ။ အနဂ္ဃာ ဘန္တေတိ။ ခတ္တိယာ ကိံ အဂ္ဃန္တိ မဟာရာဇာတိ။ ခတ္တိယာ နာမ အနဂ္ဃာ ဘန္တေတိ။ အပ္ပမူလကံ ဥဒကံ နိဿာယ ကိမတ္ထံ အနဂ္ဃေ ခတ္တိယေ နာသေထ မဟာရာဇာတိ။ “ကလဟေ အဿာဒေါ နာမ နတ္ထိ၊ ကလဟဝသေန မဟာရာဇာ အဋ္ဌာနေ ဝေရံ ကတွာ ဧကာယ ရုက္ခဒေဝတာယ ကာဠသီဟေန သဒ္ဓိံ ဗဒ္ဓါဃာတော

sakalampi imaṁ kappaṁ anuppattoyevā”ti vatvā **Phandanajātakaṁ** kathesi. Tato “parapattiyena nāma mahārājā na bhavitabbaṁ. Parapattiyā hutvā hi ekassa sasakassa kathāya tiyojanasahassavitthate Himavante catuppadagaṇā mahāsamuddaṁ pakkhandino ahesuṁ. Tasmā parapattiyena na bhavitabban”ti vatvā **Pathavī-undriyajātakaṁ** kathesi. Tato “kadāci mahārājā dubbalopi mahabbalassa randhaṁ vivaraṁ passati, kadāci mahabbalo dubbalassa. Laṭukikāpi hi sakuṇikā hatthināgaṁ ghātesī”ti vatvā **Laṭukikajātakaṁ** kathesi. Evaṁ kalahavūpasamatthāya tīṇi jātakāni kathetvā sāmaggiparidīpanatthāya dve jātakāni kathesi. Kathaṁ? Samaggānañhi mahārājā koci otāraṁ nāma passituṁ na sakkotīti vatvā **Rukkhadhammajātakaṁ** kathesi. Tato “samaggānaṁ mahārājā koci vivaraṁ passituṁ nāsakkhi. Yadā pana aññamaññaṁ vivādamakaṁsu, atha te nesādaputto jīvitā voropetvā ādāya gato. Vivāde assādo nāma natthī”ti vatvā **Vaṭṭakajātakaṁ** kathesi. Evaṁ imāni pañca jātakāni kathetvā avasāne Attadaṇḍasuttaṁ kathesi.

Rājāno pasannā “sace Satthā nāgamissa, mayaṁ sahatthā aññamaññaṁyeva vadhitvā lohitanadiṁ pavattayissāma, amhākaṁ puttabhātaro gehadvāre na passeyyāma, sāsanapaṭisāsanampi no āharaṇako na bhavissati. Satthāraṁ nissāya no jīvitaṁ laddhaṁ. Sace pana Satthā agāraṁ ajjhāvasissa, dvisahassadīpaparivāresu catūsu mahādīpesu rajjamassa hatthagataṁ abhavissa, atirekasahassaṁ kho panassa puttā abhavissaṁsu, tato khattiyaparivārova avicarissa. Taṁ kho panesa sampattiṁ pahāya nikkhamitvā sambodhiṁ patto, idānipi khattiyaparivāroyeva vicaratū”ti ubhayanagaravāsino aḍḍhatiyāni aḍḍhatiyāni kumārasatāni adaṁsu. Bhagavā te pabbājetvā Mahāvanaṁ agamāsi. Tesaṁ garugāravavasena na attano ruciyā pabbajitānaṁ anabhirati uppajji. Purāṇadutiyikāyopi nesaṁ “ayyaputtā ukkaṇṭhantu, gharāvāso na saṇṭhātī”ti-ādīni vatvā sāsanaṁ pesenti. Te atirekataraṁ ukkaṇṭhiṁsu.

Bhagavā āvajjanto tesaṁ anabhiratabhāvaṁ ñatvā “ime bhikkhū mādisena Buddhena saddhiṁ ekato vasantā ukkaṇṭhanti, handa nesaṁ kuṇāladahassa vaṇṇaṁ kathetvā tattha netvā anabhiratiṁ

သကလမ္ပိ ဣမံ ကပ္ပံ အနုပ္ပတ္တောယေဝါ”တိ ဝတွာ **ဖန္ဒနဇာတကံ** ကထေသိ။ တတော “ပရပတ္တိယေန နာမ မဟာရာဇာ န ဘဝိတဗ္ဗံ။ ပရပတ္တိယာ ဟုတွာ ဟိ ဧကဿ သသကဿ ကထာယ တိယောဇနသဟဿဝိတ္ထတေ ဟိမဝန္တေ စတုပ္ပဒဂဏာ မဟာသမုဒ္ဒံ ပက္ခန္ဒိနော အဟေသုံ။ တသ္မာ ပရပတ္တိယေန န ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ **ပထဝီဥန္ဒြိယဇာတကံ** ကထေသိ။ တတော “ကဒါစိ မဟာရာဇာ ဒုဗ္ဗလောပိ မဟဗ္ဗလဿ ရန္ဓံ ဝိဝရံ ပဿတိ၊ ကဒါစိ မဟဗ္ဗလော ဒုဗ္ဗလဿ။ လဋုကိကာပိ ဟိ သကုဏိကာ ဟတ္ထိနာဂံ ဃာတေသီ”တိ ဝတွာ **လဋုကိကဇာတကံ** ကထေသိ။ ဧဝံ ကလဟဝူပသမတ္ထာယ တီဏိ ဇာတကာနိ ကထေတွာ သာမဂ္ဂိပရိဒီပနတ္ထာယ ဒွေ ဇာတကာနိ ကထေသိ။ ကထံ? သမဂ္ဂါနဉှိ မဟာရာဇာ ကောစိ ဩတာရံ နာမ ပဿိတုံ န သက္ကောတီတိ ဝတွာ **ရုက္ခဓမ္မဇာတကံ** ကထေသိ။ တတော “သမဂ္ဂါနံ မဟာရာဇာ ကောစိ ဝိဝရံ ပဿိတုံ နာသက္ခိ။ ယဒါ ပန အညမညံ ဝိဝါဒမကံသု၊ အထ တေ နေသာဒပုတ္တော ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတွာ အာဒါယ ဂတော။ ဝိဝါဒေ အဿာဒေါ နာမ နတ္ထီ”တိ ဝတွာ **ဝဋ္ဋကဇာတကံ** ကထေသိ။ ဧဝံ ဣမာနိ ပဉ္စ ဇာတကာနိ ကထေတွာ အဝသာနေ အတ္တဒဏ္ဍသုတ္တံ ကထေသိ။

ရာဇာနော ပသန္နာ “သစေ သတ္ထာ နာဂမိဿ၊ မယံ သဟတ္ထာ အညမညံယေဝ ဝဓိတွာ လောဟိတနဒိံ ပဝတ္တယိဿာမ၊ အမှာကံ ပုတ္တဘာတရော ဂေဟဒွါရေ န ပဿေယျာမ၊ သာသနပဋိသာသနမ္ပိ နော အာဟရဏကော န ဘဝိဿတိ။ သတ္ထာရံ နိဿာယ နော ဇီဝိတံ လဒ္ဓံ။ သစေ ပန သတ္ထာ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသိဿ၊ ဒွိသဟဿဒီပပရိဝါရေသု စတူသု မဟာဒီပေသု ရဇ္ဇမဿ ဟတ္ထဂတံ အဘဝိဿ၊ အတိရေကသဟဿံ ခေါ ပနဿ ပုတ္တာ အဘဝိဿံသု၊ တတော ခတ္တိယပရိဝါရောဝ အဝိစရိဿ။ တံ ခေါ ပနေသ သမ္ပတ္တိံ ပဟာယ နိက္ခမိတွာ သမ္ဗောဓိံ ပတ္တော၊ ဣဒါနိပိ ခတ္တိယပရိဝါရောယေဝ ဝိစရတူ”တိ ဥဘယနဂရဝါသိနော အဍ္ဎတိယာနိ အဍ္ဎတိယာနိ ကုမာရသတာနိ အဒံသု။ ဘဂဝါ တေ ပဗ္ဗာဇေတွာ မဟာဝနံ အဂမာသိ။ တေသံ ဂရုဂါရဝဝသေန န အတ္တနော ရုစိယာ ပဗ္ဗဇိတာနံ အနဘိရတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ပုရာဏဒုတိယိကာယောပိ နေသံ “အယျပုတ္တာ ဥက္ကဏ္ဌန္တု၊ ဃရာဝါသော န သဏ္ဌာတီ”တိအာဒီနိ ဝတွာ သာသနံ ပေသေန္တိ။ တေ အတိရေကတရံ ဥက္ကဏ္ဌိံသု။

ဘဂဝါ အာဝဇ္ဇန္တော တေသံ အနဘိရတဘာဝံ ဉတွာ “ဣမေ ဘိက္ခူ မာဒိသေန ဗုဒ္ဓေန သဒ္ဓိံ ဧကတော ဝသန္တာ ဥက္ကဏ္ဌန္တိ၊ ဟန္ဒ နေသံ ကုဏာလဒဟဿ ဝဏ္ဏံ ကထေတွာ တတ္ထ နေတွာ အနဘိရတိံ

vinodessāmī"ti kuṇāladahassa vaṇṇaṁ katesi. Te taṁ daṭṭhukāmā ahesuṁ. Daṭṭhukāmattha bhikkhave kuṇāladahanti. Āma Bhagavāti. Yadi evaṁ etha gacchāmāti. Iddhimantānaṁ Bhagavā gamanaṭṭhānaṁ mayaṁ kathaṁ gamissāmāti. Tumhe gantukāmā hotha, ahaṁ mamānubhāvena gahetvā gamissāmīti. Sādhu bhanteti. Atha Bhagavā pañca bhikkhusatāni gahetvā ākāse uppatitvā kuṇāladahe patiṭṭhāya te bhikkhū āha "bhikkhave imasmiṁ kuṇāladahe yesaṁ macchānaṁ nāmaṁ na jānātha, tesaṁ nāmaṁ pucchathā"ti.

Te pucchiṁsu, Bhagavā pucchitapucchitaṁ kathesi. Na kevalaṁ macchānaṁyeva, tasmiṁ vanasaṇḍe rukkhānampi pabbatapāde dvipadacatuppadasakuṇānampi nāmāni pucchāpetvā kathesi. Atha dvīhi sakuṇehi mukhatuṇḍakena ḍaṁsitvā gahitadaṇḍake nisinno kuṇālasakuṇarājā purato pacchato ubhosu passesu sakuṇasaṁghaparivuto āgacchati. Bhikkhū taṁ disvā "esa bhante imesaṁ sakuṇānaṁ rājā bhavissati, parivārā ete etassā"ti maññāmāti. Evameva bhikkhave ayampi mama vaṁso mama paveṇīti. Idāni tāva mayaṁ bhante ete sakuṇe passāma. Yaṁ pana Bhagavā "ayampi mama vaṁso mama paveṇī"ti āha, taṁ sotukāmamhāti. Sotukāmattha bhikkhaveti. Āma Bhagavāti. Tena hi suṇāthāti tīhi gāthāsatehi maṇḍetvā **Kuṇālajātakaṁ** kathento anabhiratiṁ vinodesi. Desanāpariyosāne sabbepi sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu, maggeneva ca nesaṁ iddhipi āgatā. Bhagavā "hotu tāva ettakaṁ etesaṁ bhikkhūnan"ti ākāse uppatitvā Mahāvanameva agamāsi. Tepi bhikkhū gamanakāle Dasabalassa ānubhāvena gantvā āgamanakāle attano ānubhāvena Bhagavantaṁ parivāretvā Mahāvane otariṁsu.

Bhagavā paññattāsane nisīditvā te bhikkhū āmantetvā "etha bhikkhave nisīdatha, uparimaggattayavajjhānaṁ vo kilesānaṁ pahānāya kammaṭṭhānaṁ kathessāmī"ti kammaṭṭhānaṁ kathesi. Bhikkhū cintesuṁ "Bhagavā amhākaṁ anabhiratabhāvaṁ ñatvā kuṇāladahaṁ netvā anabhiratiṁ vinodesi, tattha sotāpattiphalappattānaṁ no idāni idha tiṇṇaṁ maggānaṁ kammaṭṭhānaṁ adāsi, na kho panamhehi 'sotāpannā mayan'ti vītināmetuṁ vaṭṭati, uttamapurisasadisehi no bhavituṁ vaṭṭatī"ti te Dasabalassa pāde vanditvā uṭṭhāya nisīdanaṁ papphoṭetvā visuṁ visuṁ pabbhārarukkhamūlesu nisīdiṁsu.

ဝိနောဒေဿာမီ''တိ ကုဏာလဒဟဿ ဝဏ္ဏံ ကထေသိ။ တေ တံ ဒဋ္ဌုကာမာ အဟေသုံ။ ဒဋ္ဌုကာမတ္ထ ဘိက္ခဝေ ကုဏာလဒဟန္တိ။ အာမ ဘဂဝါတိ။ ယဒိ ဧဝံ ဧထ ဂစ္ဆာမာတိ။ ဣဒ္ဓိမန္တာနံ ဘဂဝါ ဂမနဋ္ဌာနံ မယံ ကထံ ဂမိဿာမာတိ။ တုမှေ ဂန္တုကာမာ ဟောထ၊ အဟံ မမာနုဘာဝေန ဂဟေတွာ ဂမိဿာမီတိ။ သာဓု ဘန္တေတိ။ အထ ဘဂဝါ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ ဂဟေတွာ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ကုဏာလဒဟေ ပတိဋ္ဌာယ တေ ဘိက္ခူ အာဟ "ဘိက္ခဝေ ဣမသ္မိံ ကုဏာလဒဟေ ယေသံ မစ္ဆာနံ နာမံ န ဇာနာထ၊ တေသံ နာမံ ပုစ္ဆထာ"တိ။

တေ ပုစ္ဆိံသု၊ ဘဂဝါ ပုစ္ဆိတပုစ္ဆိတံ ကထေသိ။ န ကေဝလံ မစ္ဆာနံယေဝ၊ တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ ရုက္ခာနမ္ပိ ပဗ္ဗတပါဒေ ဒွိပဒစတုပ္ပဒသကုဏာနမ္ပိ နာမာနိ ပုစ္ဆာပေတွာ ကထေသိ။ အထ ဒွီဟိ သကုဏေဟိ မုခတုဏ္ဍကေန ဍံသိတွာ ဂဟိတဒဏ္ဍကေ နိသိန္နော ကုဏာလသကုဏရာဇာ ပုရတော ပစ္ဆတော ဥဘောသု ပဿေသု သကုဏသံဃပရိဝုတော အာဂစ္ဆတိ။ ဘိက္ခူ တံ ဒိသွာ "ဧသ ဘန္တေ ဣမေသံ သကုဏာနံ ရာဇာ ဘဝိဿတိ၊ ပရိဝါရာ ဧတေ ဧတဿာ"တိ မညာမာတိ။ ဧဝမေဝ ဘိက္ခဝေ အယမ္ပိ မမ ဝံသော မမ ပဝေဏီတိ။ ဣဒါနိ တာဝ မယံ ဘန္တေ ဧတေ သကုဏေ ပဿာမ။ ယံ ပန ဘဂဝါ "အယမ္ပိ မမ ဝံသော မမ ပဝေဏီ"တိ အာဟ၊ တံ သောတုကာမမှာတိ။ သောတုကာမတ္ထ ဘိက္ခဝေတိ။ အာမ ဘဂဝါတိ။ တေန ဟိ သုဏာထာတိ တီဟိ ဂါထာသတေဟိ မဏ္ဍေတွာ **ကုဏာလဇာတကံ** ကထေန္တော အနဘိရတိံ ဝိနောဒေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ သဗ္ဗေပိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ မဂ္ဂေနေဝ စ နေသံ ဣဒ္ဓိပိ အာဂတာ။ ဘဂဝါ "ဟောတု တာဝ ဧတ္တကံ ဧတေသံ ဘိက္ခူန"န္တိ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ မဟာဝနမေဝ အဂမာသိ။ တေပိ ဘိက္ခူ ဂမနကာလေ ဒသဗလဿ အာနုဘာဝေန ဂန္တွာ အာဂမနကာလေ အတ္တနော အာနုဘာဝေန ဘဂဝန္တံ ပရိဝါရေတွာ မဟာဝနေ ဩတရိံသု။

ဘဂဝါ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိတွာ တေ ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ "ဧထ ဘိက္ခဝေ နိသီဒထ၊ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယဝဇ္ဈာနံ ဝေါ ကိလေသာနံ ပဟာနာယ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေဿာမီ"တိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေသိ။ ဘိက္ခူ စိန္တေသုံ "ဘဂဝါ အမှာကံ အနဘိရတဘာဝံ ဉတွာ ကုဏာလဒဟံ နေတွာ အနဘိရတိံ ဝိနောဒေသိ၊ တတ္ထ သောတာပတ္တိဖလပ္ပတ္တာနံ နော ဣဒါနိ ဣဓ တိဏ္ဏံ မဂ္ဂါနံ ကမ္မဋ္ဌာနံ အဒါသိ၊ န ခေါ ပနမှေဟိ 'သောတာပန္နာ မယ'န္တိ ဝီတိနာမေတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဥတ္တမပုရိသသဒိသေဟိ နော ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ တေ ဒသဗလဿ ပါဒေ ဝန္ဒိတွာ ဥဋ္ဌာယ နိသီဒနံ ပပ္ဖောဋေတွာ ဝိသုံ ဝိသုံ ပဗ္ဘာရရုက္ခမူလေသု နိသီဒိံသု။

Bhagavā cintesi “ime bhikkhū pakatiyāpi avissaṭṭhakammaṭṭhānā, laddhupāyassa pana bhikkhuno kilamanakāraṇaṁ nāma natthi. Gacchantā gacchantā ca vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ patvā ‘attanā attanā paṭiladdhaguṇaṁ ārocessāmā’ti mama santikaṁ āgamissanti. Etesu āgatesu dasasahassacakkavāḷe devatā ekacakkavāḷe sannipatissanti, mahāsamayo bhavissati, vivitte okāse mayā nisīdituṁ vaṭṭatī”ti. Tato vivitte okāse Buddhāsanaṁ paññapetvā nisīdi.

Sabbapaṭhamaṁ kammaṭṭhānaṁ gahetvā gatathero saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Tato aparo tato aparoti pañcasatāpi paduminiyaṁ padumāni viya vikasiṁsu. Sabbapaṭhamaṁ arahattappattabhikkhu “Bhagavato ārocessāmī”ti pallaṅkaṁ vinibbhujitvā nisīdanaṁ papphoṭetvā uṭṭhāya Dasabalābhimukho ahosi. Evaṁ aparopi aparopīti pañcasatāpi bhattasālaṁ pavisantā viya paṭipāṭiyāva āgamaṁsu. Paṭhamaṁ āgato vanditvā nisīdanaṁ paññapetvā ekamantaṁ nisīditvā paṭiladdhaguṇaṁ ārocetukāmo “atthi nu kho añño koci, natthī”ti nivattitvā āgamanamaggaṁ olokento aparampi addasa aparampi addasa. Iti sabbepi te āgantvā ekamantaṁ nisīditvā ayaṁ imassa harāyamāno na kathesi, ayaṁ imassa harāyamāno na kathesīti. Khīṇāsavānaṁ kira dve ākārā honti—“aho vata mayā paṭiladdhaguṇaṁ sadevako loko khippameva paṭivijjheyyā”ti cittaṁ uppajjati. Paṭiladdhabhāvaṁ pana nidhiladdhapuriso viya na aññassa ārocetukāmo hoti.

Evaṁ osīdamatte pana tasmiṁ ariyamaṇḍale pācīnayugandharaparikkhepato abbhā mahikā dhūmo rajo rāhūti imehi upakkilesehi vippamuttaṁ Buddhuppādapaṭimaṇḍitassa lokassa rāmaṇeyyakadassanatthaṁ pācīnadisāya ukkhitta rajatamaya mahā-ādāsamaṇḍalaṁ viya, nemivaṭṭiyaṁ gahetvā parivattiyamānarajatacakkasassirikaṁ puṇṇacandamaṇḍalaṁ ullaṅghitvā anilapathaṁ paṭipajjittha. Iti evarūpe khaṇe laye muhutte Bhagavā Sakkesu viharati Kapilavatthusmiṁ Mahāvane mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi sabbeheva arahantehi.

Tattha Bhagavāpi Mahāsammatassa vaṁse uppanno, tepi pañcasatā bhikkhū Mahāsammatassa kule uppannā. Bhagavāpi khattiyagabbhe jāto, tepi

ဘဂဝါ စိန္တေသိ “ဣမေ ဘိက္ခူ ပကတိယာပိ အဝိဿဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနာ၊ လဒ္ဓုပါယဿ ပန ဘိက္ခုနော ကိလမနကာရဏံ နာမ နတ္ထိ။ ဂစ္ဆန္တာ ဂစ္ဆန္တာ စ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပတွာ ‘အတ္တနာ အတ္တနာ ပဋိလဒ္ဓဂုဏံ အာရောစေဿာမာ’တိ မမ သန္တိကံ အာဂမိဿန္တိ။ ဧတေသု အာဂတေသု ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ ဒေဝတာ ဧကစက္ကဝါဠေ သန္နိပတိဿန္တိ၊ မဟာသမယော ဘဝိဿတိ၊ ဝိဝိတ္တေ ဩကာသေ မယာ နိသီဒိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ တတော ဝိဝိတ္တေ ဩကာသေ ဗုဒ္ဓါသနံ ပညပေတွာ နိသီဒိ။

သဗ္ဗပဌမံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဂတထေရော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တတော အပရော တတော အပရောတိ ပဉ္စသတာပိ ပဒုမိနိယံ ပဒုမာနိ ဝိယ ဝိကသိံသု။ သဗ္ဗပဌမံ အရဟတ္တပ္ပတ္တဘိက္ခု “ဘဂဝတော အာရောစေဿာမီ”တိ ပလ္လင်္ကံ ဝိနိဗ္ဘုဇိတွာ နိသီဒနံ ပပ္ဖောဋေတွာ ဥဋ္ဌာယ ဒသဗလာဘိမုခေါ အဟောသိ။ ဧဝံ အပရောပိ အပရောပီတိ ပဉ္စသတာပိ ဘတ္တသာလံ ပဝိသန္တာ ဝိယ ပဋိပါဋိယာဝ အာဂမံသု။ ပဌမံ အာဂတော ဝန္ဒိတွာ နိသီဒနံ ပညပေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိတွာ ပဋိလဒ္ဓဂုဏံ အာရောစေတုကာမော “အတ္ထိ နု ခေါ အညော ကောစိ, နတ္ထီ”တိ နိဝတ္တိတွာ အာဂမနမဂ္ဂံ ဩလောကေန္တော အပရမ္ပိ အဒ္ဒသ အပရမ္ပိ အဒ္ဒသ။ ဣတိ သဗ္ဗေပိ တေ အာဂန္တွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိတွာ အယံ ဣမဿ ဟရာယမာနော န ကထေသိ, အယံ ဣမဿ ဟရာယမာနော န ကထေသီတိ။ ခီဏာသဝါနံ ကိရ ဒွေ အာကာရာ ဟောန္တိ—“အဟော ဝတ မယာ ပဋိလဒ္ဓဂုဏံ သဒေဝကော လောကော ခိပ္ပမေဝ ပဋိဝိဇ္ဈေယျာ”တိ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိလဒ္ဓဘာဝံ ပန နိဓိလဒ္ဓပုရိသော ဝိယ န အညဿ အာရောစေတုကာမော ဟောတိ။

ဧဝံ ဩသီဒမတ္တေ ပန တသ္မိံ အရိယမဏ္ဍလေ ပါစီနယုဂန္ဓရပရိက္ခေပတော အဗ္ဘာ မဟိကာ ဓူမော ရဇော ရာဟူတိ ဣမေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဝိပ္ပမုတ္တံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒပဋိမဏ္ဍိတဿ လောကဿ ရာမဏေယျကဒဿနတ္ထံ ပါစီနဒိသာယ ဥက္ခိတ္တ ရဇတမယ မဟာအာဒါသမဏ္ဍလံ ဝိယ, နေမိဝဋ္ဋိယံ ဂဟေတွာ ပရိဝတ္တိယမာနရဇတစက္ကသဿိရိကံ ပုဏ္ဏစန္ဒမဏ္ဍလံ ဥလ္လင်္ဃိတွာ အနိလပထံ ပဋိပဇ္ဇိတ္ထ။ ဣတိ ဧဝရူပေ ခဏေ လယေ မုဟုတ္တေ ဘဂဝါ သက္ကေသု ဝိဟရတိ ကပိလဝတ္ထုသ္မိံ မဟာဝနေ မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ ပဉ္စမတ္တေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဗ္ဗေဟေဝ အရဟန္တေဟိ။

တတ္ထ ဘဂဝါပိ မဟာသမ္မတဿ ဝံသေ ဥပ္ပန္နော၊ တေပိ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ မဟာသမ္မတဿ ကုလေ ဥပ္ပန္နာ။ ဘဂဝါပိ ခတ္တိယဂဗ္ဘေ ဇာတော၊ တေပိ

khattiyagabbhe jātā. Bhagavāpi rājapabbajito, tepi rājapabbajitā. Bhagavāpi setacchattaṁ pahāya hatthagataṁ cakkavattirajjaṁ nissajjetvā pabbajito, tepi setacchattaṁ pahāya hatthagatāni rajjāni nissajjetvā pabbajitā. Iti Bhagavā parisuddhe okāse parisuddhe rattibhāge sayaṁ parisuddho parisuddhaparivāro vītarāgo vītarāgaparivāro vītadoso vītadosaparivāro vītamoho vītamohaparivāro nittaṇho nittaṇhaparivāro nikkileso nikkilesaparivāro santo santaparivāro danto dantaparivāro mutto muttaparivāro ativiya virocatīti. Vaṇṇabhūmi nāmesā, yattakaṁ sakkoti, tattakaṁ vattabbaṁ. Iti ime bhikkhū sandhāya vuttaṁ "pañcamattehi bhikkhusatehi sabbeheva arahantehī"ti.

Yebhuyyenāti bahutarā sannipatitā, mandā na sannipatitā asaññā arūpāvacaradevatā samāpannadevatā ca. Tatrāyaṁ sannipātakkamo—Mahāvanassa kira sāmantā[1] devatā caliṁsu, "āyāma bho Buddhadassanaṁ nāma bahūpakāraṁ, dhammassavanaṁ bahūpakāraṁ, bhikkhusaṁghadassanaṁ bahūpakāraṁ, āyāma āyāmā"ti mahāsaddaṁ kurumānā āgantvā Bhagavantañca taṁmuhuttaṁ arahattappattakhīṇāsave ca vanditvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu. Eteneva upāyena tāsaṁ tāsaṁ saddaṁ sutvā saddantara-aḍḍhagāvutagāvuta-aḍḍhayojanayojanādivasena tiyojanasahassavitthate Himavante, tikkhattuṁ tesaṭṭhiyā nagarasahassesu, navanavutiyā doṇamukhasatasahassesu, channavutiyā paṭṭanakoṭisatasahassesu, chapaṇṇāsāya ratanākaresūti sakalajambudīpe, Pubbavidehe, Aparagoyāne, Uttarakurumhi, dvīsu parittadīpasahassesūti sakalacakkavāḷe, tato dutiyatatiyacakkavāḷeti evaṁ dasasahassacakkavāḷesu devatā sannipatitāti veditabbā. Dasasahassacakkavāḷañhi idha dasalokadhātuyoti adhippetā. Tena vuttaṁ "dasahi ca lokadhātūhi devatā yebhuyyena sannipatitā hontī"ti.

Evaṁ sannipatitāhi devatāhi sakalacakkavāḷagabbhaṁ yāva brahmalokā sūcighare nirantaraṁ pakkhittasūcīhi viya paripuṇṇaṁ hoti. Tatra brahmalokassa evaṁ uccattanaṁ veditabbaṁ—lohapāsāde kira sattakūṭāgārasamo pāsāṇo brahmaloke ṭhatvā adho khitto

---

1. Samantā (Syā)

ခတ္တိယဂဗ္ဘေ ဇာတာ။ ဘဂဝါပိ ရာဇပဗ္ဗဇိတော၊ တေပိ ရာဇပဗ္ဗဇိတာ။ ဘဂဝါပိ သေတစ္ဆတ္တံ ပဟာယ ဟတ္ထဂတံ စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ နိဿဇ္ဇေတွာ ပဗ္ဗဇိတော၊ တေပိ သေတစ္ဆတ္တံ ပဟာယ ဟတ္ထဂတာနိ ရဇ္ဇာနိ နိဿဇ္ဇေတွာ ပဗ္ဗဇိတာ။ ဣတိ ဘဂဝါ ပရိသုဒ္ဓေ ဩကာသေ ပရိသုဒ္ဓေ ရတ္တိဘာဂေ သယံ ပရိသုဒ္ဓေါ ပရိသုဒ္ဓပရိဝါရော ဝီတရာဂေါ ဝီတရာဂပရိဝါရော ဝီတဒေါသော ဝီတဒေါသပရိဝါရော ဝီတမောဟော ဝီတမောဟပရိဝါရော နိတ္တဏှော နိတ္တဏှပရိဝါရော နိက္ကိလေသော နိက္ကိလေသပရိဝါရော သန္တော သန္တပရိဝါရော ဒန္တော ဒန္တပရိဝါရော မုတ္တော မုတ္တပရိဝါရော အတိဝိယ ဝိရောစတီတိ။ ဝဏ္ဏဘူမိ နာမေသာ၊ ယတ္တကံ သက္ကောတိ၊ တတ္တကံ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဣတိ ဣမေ ဘိက္ခူ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "ပဉ္စမတ္တေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဗ္ဗေဟေဝ အရဟန္တေဟီ"တိ။

ယေဘုယျေနာတိ ဗဟုတရာ သန္နိပတိတာ, မန္ဒာ န သန္နိပတိတာ အသညာ အရူပါဝစရဒေဝတာ သမာပန္နဒေဝတာ စ။ တတြာယံ သန္နိပါတက္ကမော—မဟာဝနဿ ကိရ သာမန္တာ[1] ဒေဝတာ စလိံသု၊ "အာယာမ ဘော ဗုဒ္ဓဒဿနံ နာမ ဗဟူပကာရံ, ဓမ္မဿဝနံ ဗဟူပကာရံ, ဘိက္ခုသံဃဒဿနံ ဗဟူပကာရံ၊ အာယာမ အာယာမာ"တိ မဟာသဒ္ဒံ ကုရုမာနာ အာဂန္တွာ ဘဂဝန္တဉ္စ တံမုဟုတ္တံ အရဟတ္တပ္ပတ္တခီဏာသဝေ စ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌံသု။ ဧတေနေဝ ဥပါယေန တာသံ တာသံ သဒ္ဒံ သုတွာ သဒ္ဒန္တရအဍ္ဎဂါဝုတဂါဝုတအဍ္ဎယောဇနယောဇနာဒိဝသေန တိယောဇနသဟဿဝိတ္ထတေ ဟိမဝန္တေ, တိက္ခတ္တုံ တေသဋ္ဌိယာ နဂရသဟဿေသု, နဝနဝုတိယာ ဒေါဏမုခသတသဟဿေသု, ဆန္နဝုတိယာ ပဋ္ဋနကောဋိသတသဟဿေသု, ဆပဏ္ဏာသာယ ရတနာကရေသူတိ သကလဇမ္ဗုဒီပေ, ပုဗ္ဗဝိဒေဟေ, အပရဂေါယာနေ, ဥတ္တရကုရုမှိ, ဒွီသု ပရိတ္တဒီပသဟဿေသူတိ သကလစက္ကဝါဠေ, တတော ဒုတိယတတိယစက္ကဝါဠေတိ ဧဝံ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေသု ဒေဝတာ သန္နိပတိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဉှိ ဣဓ ဒသလောကဓာတုယောတိ အဓိပ္ပေတာ။ တေန ဝုတ္တံ "ဒသဟိ စ လောကဓာတူဟိ ဒေဝတာ ယေဘုယျေန သန္နိပတိတာ ဟောန္တီ"တိ။

ဧဝံ သန္နိပတိတာဟိ ဒေဝတာဟိ သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ သူစိဃရေ နိရန္တရံ ပက္ခိတ္တသူစီဟိ ဝိယ ပရိပုဏ္ဏံ ဟောတိ။ တတြ ဗြဟ္မလောကဿ ဧဝံ ဥစ္စတ္တနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ—လောဟပါသာဒေ ကိရ သတ္တကူဋာဂါရသမော ပါသာဏော ဗြဟ္မလောကေ ဌတွာ အဓော ခိတ္တော

၁-သမန္တာ (သျာ)

catūhi māsehi pathaviṁ pāpuṇāti. Evaṁ mahante okāse yathā heṭṭhā ṭhatvā khittāni pupphāni vā dhūmo vā upari gantuṁ, upari vā ṭhatvā khittasāsapā heṭṭhā otarituṁ antaraṁ na labhanti, evaṁ nirantaraṁ devatā ahesuṁ. Yathā kho pana cakkavattirañño nisinnaṭṭhānaṁ asambādhaṁ hoti, āgatāgatā mahesakkhā khattiyā okāsaṁ labhantiyeva, parato parato[1] pana atisambādhaṁ hoti, evameva Bhagavato nisinnaṭṭhānaṁ asambādhaṁ, āgatāgatā mahesakkhā devatā ca mahābrahmāno ca okāsaṁ labhantiyeva. Apisudaṁ Bhagavato āsannāsannaṭṭhāne mahāparinibbāne vuttanayeneva vālaggakoṭinitudanamatte padese dasapi vīsampi sabbaparato tiṁsampi devatā sukhume sukhume attabhāve māpetvā aṭṭhaṁsu. Saṭṭhi saṭṭhi devatā aṭṭhaṁsu.

Suddhā vāsakāyikānanti Suddhāvāsavāsīnaṁ. **Suddhāvāsā** nāma suddhānaṁ anāgāmikhīṇāsavānaṁ āvāsā pañca brahmalokā. **Etadahosī**ti kasmā ahosi? Te kira brahmāno samāpattiṁ samāpajjitvā yathāparicchedena vuṭṭhitā brahmabhavanaṁ olokentā pacchābhatte bhattagehaṁ viya suññataṁ addasaṁsu. Tato "kuhiṁ brahmāno gatā"ti āvajjantā mahāsamāgamaṁ ñatvā "ayaṁ samāgamo mahā, mayaṁ ohīnā, ohīnakānaṁ okāso dullabho hoti, tasmā gacchantā atucchahatthā hutvā ekekaṁ gāthaṁ abhisaṅkharitvā gacchāma. Tāya mahāsamāgame ca attano āgatabhāvaṁ jānāpessāma, Dasabalassa ca vaṇṇaṁ bhāsissāmā"ti. Iti tesaṁ samāpattito vuṭṭhāya āvajjitattā etadahosi.

332. **Bhagavato purato pāturahesun**ti Pāḷiyaṁ Bhagavato santike abhimukhaṭṭhāneyeva otiṇṇā viya katvā vuttā, na kho panettha evaṁ attho veditabbo. Te pana brahmaloke ṭhitāyeva gāthā abhisaṅkharitvā eko puratthimacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ otari, eko dakkhiṇacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ, eko pacchimacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ, eko uttaracakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ otari. Tato puratthimacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ otiṇṇabrahmā nīlakasiṇaṁ samāpajjitvā nīlarasmiyo vissajjitvā dasasahassacakkavāḷadevatānaṁ maṇicammaṁ paṭimuñcanto viya attano āgatabhāvaṁ jānāpetvā

1. Purato purato (Syā)

စတူဟိ မာသေဟိ ပထဝိံ ပါပုဏာတိ။ ဧဝံ မဟန္တေ ဩကာသေ ယထာ ဟေဋ္ဌာ ဌတွာ ခိတ္တာနိ ပုပ္ဖါနိ ဝါ ဓူမော ဝါ ဥပရိ ဂန္တုံ, ဥပရိ ဝါ ဌတွာ ခိတ္တသာသပါ ဟေဋ္ဌာ ဩတရိတုံ အန္တရံ န လဘန္တိ၊ ဧဝံ နိရန္တရံ ဒေဝတာ အဟေသုံ။ ယထာ ခေါ ပန စက္ကဝတ္တိရညော နိသိန္နဋ္ဌာနံ အသမ္ဗာဓံ ဟောတိ၊ အာဂတာဂတာ မဟေသက္ခာ ခတ္တိယာ ဩကာသံ လဘန္တိယေဝ၊ ပရတော ပရတော[၁] ပန အတိသမ္ဗာဓံ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ ဘဂဝတော နိသိန္နဋ္ဌာနံ အသမ္ဗာဓံ၊ အာဂတာဂတာ မဟေသက္ခာ ဒေဝတာ စ မဟာဗြဟ္မာနော စ ဩကာသံ လဘန္တိယေဝ။ အပိသုဒံ ဘဂဝတော အာသန္နာသန္နဋ္ဌာနေ မဟာပရိနိဗ္ဗာနေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝါလဂ္ဂကောဋိနိတုဒနမတ္တေ ပဒေသေ ဒသပိ ဝီသမ္ပိ သဗ္ဗပရတော တိံသမ္ပိ ဒေဝတာ သုခုမေ သုခုမေ အတ္တဘာဝေ မာပေတွာ အဋ္ဌံသု။ သဋ္ဌိ သဋ္ဌိ ဒေဝတာ အဋ္ဌံသု။

သုဒ္ဓါဝါသကာယိကာနန္တိ သုဒ္ဓါဝါသဝါသီနံ။ **သုဒ္ဓါဝါသာ** နာမ သုဒ္ဓါနံ အနာဂါမိခီဏာသဝါနံ အာဝါသာ ပဉ္စ ဗြဟ္မလောကာ။ **ဧတဒဟောသီ**တိ ကသ္မာ အဟောသိ? တေ ကိရ ဗြဟ္မာနော သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ ယထာပရိစ္ဆေဒေန ဝုဋ္ဌိတာ ဗြဟ္မဘဝနံ ဩလောကေန္တာ ပစ္ဆာဘတ္တေ ဘတ္တဂေဟံ ဝိယ သုညတံ အဒ္ဒသံသု။ တတော "ကုဟိံ ဗြဟ္မာနော ဂတာ"တိ အာဝဇ္ဇန္တာ မဟာသမာဂမံ ဉတွာ "အယံ သမာဂမော မဟာ၊ မယံ ဩဟီနာ၊ ဩဟီနကာနံ ဩကာသော ဒုလ္လဘော ဟောတိ၊ တသ္မာ ဂစ္ဆန္တာ အတုစ္ဆဟတ္ထာ ဟုတွာ ဧကေကံ ဂါထံ အဘိသင်္ခရိတွာ ဂစ္ဆာမ။ တာယ မဟာသမာဂမေ စ အတ္တနော အာဂတဘာဝံ ဇာနာပေဿာမ၊ ဒသဗလဿ စ ဝဏ္ဏံ ဘာသိဿာမာ"တိ။ ဣတိ တေသံ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ အာဝဇ္ဇိတတ္တာ ဧတဒဟောသိ။

၃၃၂။ **ဘဂဝတော ပုရတော ပါတုရဟေသု**န္တိ ပါဠိယံ ဘဂဝတော သန္တိကေ အဘိမုခဋ္ဌာနေယေဝ ဩတိဏ္ဏာ ဝိယ ကတွာ ဝုတ္တာ၊ န ခေါ ပနေတ္ထ ဧဝံ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ တေ ပန ဗြဟ္မလောကေ ဌိတာယေဝ ဂါထာ အဘိသင်္ခရိတွာ ဧကော ပုရတ္ထိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဩတရိ၊ ဧကော ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ, ဧကော ပစ္ဆိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ, ဧကော ဥတ္တရစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဩတရိ။ တတော ပုရတ္ထိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဩတိဏ္ဏဗြဟ္မာ နီလကသိဏံ သမာပဇ္ဇိတွာ နီလရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇိတွာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာနံ မဏိစမ္မံ ပဋိမုဉ္စန္တော ဝိယ အတ္တနော အာဂတဘာဝံ ဇာနာပေတွာ

၁-ပုရတော ပုရတော (သျာ)

Buddhavīthi nāma kenaci otthaṛituṁ na sakkā, tasmā pahaṭabuddhavīthiyāva āgantvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito attanā abhisaṅkhataṁ gāthaṁ abhāsi.

Dakkhiṇacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ otiṇṇabrahmāpi pītakasiṇaṁ samāpajjitvā pītarasmiyo suvaṇṇapabhaṁ muñcitvā dasasahassacakkavāḷadevatānaṁ suvaṇṇapaṭaṁ pārupento viya attano āgatabhāvaṁ jānāpetvā tatheva aṭṭhāsi. Pacchimacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ otiṇṇabrahmāpi lohitakasiṇaṁ samāpajjitvā lohitarasmiyo muñcitvā dasasahassacakkavāḷadevatānaṁ rattavarakambalena parikkhipanto viya attano āgatabhāvaṁ jānāpetvā tatheva aṭṭhāsi. Uttaracakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ otiṇṇabrahmāpi odātakasiṇaṁ samāpajjitvā odātarasmiyo muñcitvā dasasahassacakkavāḷadevatānaṁ sumanapaṭaṁ pārupanto viya attano āgatabhāvaṁ jānāpetvā tatheva aṭṭhāsi.

Pāḷiyaṁ pana "Bhagavato purato pāturahesuṁ. Atha kho tā devatā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsū"ti evaṁ ekakkhaṇaṁ viya purato pātubhāvo ca abhivādetvā ekamantaṁ ṭhitabhāvo ca vutto, so iminā anukkamena ahosi, ekato katvā pana dassito. Gāthābhāsanaṁ pana Pāḷiyaṁ visuṁ visuṁyeva vuttaṁ.

Tattha **mahāsamayo**ti mahāsamūho. **Pavanaṁ** vuccati vanasaṇḍo. Ubhayenapi Bhagavā imasmiṁ vanasaṇḍe ajja mahāsamūho mahāsannipātoti āha. Tato yesaṁ so sannipāto, te dassetuṁ **devakāyā samāgatā**ti āha. Tattha **devakāyā**ti devaghaṭā. **Āgatamha imaṁ dhammasamayan**ti evaṁ samāgate devakāye disvā mayampi imaṁ dhammasamūhaṁ āgatā. Kiṁ kāraṇā? **Dakkhitāye aparājitasaṁghaṁ,** kenaci aparājitaṁ ajjeva tayo māre madditvā vijitasaṅgāmaṁ imaṁ aparājitasaṁghaṁ dassanatthāya āgatamhāti attho. So pana brahmā imaṁ gāthaṁ bhāsitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā puratthimacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁyeva aṭṭhāsi.

Atha dutiyo vuttanayeneva āgantvā abhāsi. Tattha **tatra bhikkhavo**ti tasmiṁ sannipātaṭṭhāne bhikkhū. **Samādahaṁsū**ti samādhinā yojesuṁ. **Cittamattano ujukaṁ akaṁsū**ti attano cittaṁ sabbe vaṅkakuṭilajimhabhāve haritvā ujukaṁ akariṁsu. **Sārathīva nettāni**

ဗုဒ္ဓဝီထိ နာမ ကေနစိ ဩတ္ထရိတုံ န သက္ကာ၊ တသ္မာ ပဟဋဗုဒ္ဓဝီထိယာဝ အာဂန္တွာ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ ဧကမန္တံ ဌိတော အတ္တနာ အဘိသင်္ခတံ ဂါထံ အဘာသိ။

ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဩတိဏ္ဏဗြဟ္မာပိ ပီတကသိဏံ သမာပဇ္ဇိတွာ ပီတရသ္မိယော သုဝဏ္ဏပဘံ မုဉ္စိတွာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာနံ သုဝဏ္ဏပဋံ ပါရုပေန္တော ဝိယ အတ္တနော အာဂတဘာဝံ ဇာနာပေတွာ တထေဝ အဋ္ဌာသိ။ ပစ္ဆိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဩတိဏ္ဏဗြဟ္မာပိ လောဟိတကသိဏံ သမာပဇ္ဇိတွာ လောဟိတရသ္မိယော မုဉ္စိတွာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာနံ ရတ္တဝရကမ္ဗလေန ပရိက္ခိပန္တော ဝိယ အတ္တနော အာဂတဘာဝံ ဇာနာပေတွာ တထေဝ အဋ္ဌာသိ။ ဥတ္တရစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဩတိဏ္ဏဗြဟ္မာပိ ဩဒါတကသိဏံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဩဒါတရသ္မိယော မုဉ္စိတွာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာနံ သုမနပဋံ ပါရုပန္တော ဝိယ အတ္တနော အာဂတဘာဝံ ဇာနာပေတွာ တထေဝ အဋ္ဌာသိ။

ပါဠိယံ ပန "ဘဂဝတော ပုရတော ပါတုရဟေသုံ။ အထ ခေါ တာ ဒေဝတာ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌံသူ"တိ ဧဝံ ဧကက္ခဏံ ဝိယ ပုရတော ပါတုဘာဝေါ စ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ ဌိတဘာဝေါ စ ဝုတ္တော၊ သော ဣမိနာ အနုက္ကမေန အဟောသိ၊ ဧကတော ကတွာ ပန ဒဿိတော။ ဂါထာဘာသနံ ပန ပါဠိယံ ဝိသုံ ဝိသုံယေဝ ဝုတ္တံ။

တတ္ထ **မဟာသမယော**တိ မဟာသမူဟော။ **ပဝနံ** ဝုစ္စတိ ဝနသဏ္ဍော။ ဥဘယေနပိ ဘဂဝါ ဣမသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ အဇ္ဇ မဟာသမူဟော မဟာသန္နိပါတောတိ အာဟ။ တတော ယေသံ သော သန္နိပါတော၊ တေ ဒဿေတုံ **ဒေဝကာယာ သမာဂတာ**တိ အာဟ။ တတ္ထ **ဒေဝကာယာ**တိ ဒေဝဃဋာ။ **အာဂတမှ ဣမံ ဓမ္မသမယ**န္တိ ဧဝံ သမာဂတေ ဒေဝကာယေ ဒိသွာ မယမ္ပိ ဣမံ ဓမ္မသမူဟံ အာဂတာ။ ကိံ ကာရဏာ? **ဒက္ခိတာယေ အပရာဇိတသံဃံ၊** ကေနစိ အပရာဇိတံ အဇ္ဇေဝ တယော မာရေ မဒ္ဒိတွာ ဝိဇိတသင်္ဂါမံ ဣမံ အပရာဇိတသံဃံ ဒဿနတ္ထာယ အာဂတမှာတိ အတ္ထော။ သော ပန ဗြဟ္မာ ဣမံ ဂါထံ ဘာသိတွာ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ပုရတ္ထိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံယေဝ အဋ္ဌာသိ။

အထ ဒုတိယော ဝုတ္တနယေနေဝ အာဂန္တွာ အဘာသိ။ တတ္ထ **တတြ ဘိက္ခဝေါ**တိ တသ္မိံ သန္နိပါတဋ္ဌာနေ ဘိက္ခူ။ **သမာဒဟံသူ**တိ သမာဓိနာ ယောဇေသုံ။ **စိတ္တမတ္တနော ဥဇုကံ အကံသူ**တိ အတ္တနော စိတ္တံ သဗ္ဗေ ဝင်္ကကုဋိလဇိမှဘာဝေ ဟရိတွာ ဥဇုကံ အကရိံသု။ **သာရထီဝ နေတ္တာနိ**

gahetvāti yathā samappavattesu sindhavesu odhastapatodo[1] sārathi sabbayottāni gahetvā acodento avārento tiṭṭhati, evaṁ chaḷaṅgupekkhāsamannāgatā guttadvārā sabbepete pañcasatā bhikkhū indriyāni rakkhanti paṇḍitā, ete daṭṭhuṁ idhāgatamha Bhagavāti. Sopi gantvā yathāṭhāneyeva aṭṭhāsi.

Atha tatiyo vuttanayeneva āgantvā abhāsi. Tattha **chetvā khīlan**ti rāgadosamohakhīlaṁ chinditvā. **Palighan**ti rāgadosamohapalighameva. **Indakhīlan**tipi rāgadosamoha-indakhīlameva. **Ūhacca manejā**ti ete taṇhā-ejāya abhāvena anejā bhikkhū indakhīlaṁ ūhacca samūhanitvā. **Te carantī**ti catūsu disāsu appaṭihatacārikaṁ caranti. **Suddhā**ti nirupakkilesā. **Vimalā**ti nimmalā. Idaṁ tasseva vevacanaṁ. **Cakkhumatā**ti pañcahi cakkhūhi cakkhumantena. **Sudantā**ti cakkhutopi dantā, sotatopi ghānatopi jivhātopi kāyatopi manatopi dantā. **Susunāgā**ti taruṇanāgā. Te evarūpena anuttarena yogācariyena[2] damite taruṇanāge dassanāya āgatamha Bhagavāti. Sopi gantvā yathāṭhāneyeva aṭṭhāsi.

Atha catuttho vuttanayeneva āgantvā abhāsi. Tattha **gatāse**ti nibbematikasaraṇagamanena gatā. Sopi gantvā yathāṭhāneyeva aṭṭhāsi.

Devatāsannipātavaṇṇanā

333. Atha Bhagavā olokento pathavītalato yāva cakkavāḷamukhavaṭṭiparicchedā yāva Akaniṭṭhabrahmalokā devatāsannipātaṁ disvā cintesi "mahā ayaṁ devatāsamāgamo, bhikkhū pana evaṁ mahā devatāya samāgamoti na jānanti, handa nesaṁ ācikkhāmī"ti. Evaṁ cintetvā "atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesī"ti sabbaṁ vitthāretabbaṁ. Tattha **etaparamā**ti etaṁ paramaṁ pamāṇaṁ etesanti etaparamā. Idāni Buddhānaṁ pana abhāvā "yepi te bhikkhave etarahī"ti tatiyo vāro na vutto. **Ācikkhissāmi bhikkhave**ti kasmā āha? Devatānaṁ cittakallatājananatthaṁ. Devatā kira cintesuṁ "Bhagavā evaṁ mahante samāgame mahesakkhānaṁyeva devatānaṁ nāmagottāni kathessati, appesakkhānaṁ "kiṁ kathessatī"ti.

1. Osajjitapaṭodo (Syā) 2. Yogavīriyena (Syā)

ဂဟေတွာတိ ယထာ သမပ္ပဝတ္တေသု သိန္ဓဝေသု ဩဓသ္တပတောဒေါ[1] သာရထိ သဗ္ဗယောတ္တာနိ ဂဟေတွာ အစောဒေန္တော အဝါရေန္တော တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝံ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာသမန္နာဂတာ ဂုတ္တဒွါရာ သဗ္ဗေပေတေ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ ဣန္ဒြိယာနိ ရက္ခန္တိ ပဏ္ဍိတာ၊ ဧတေ ဒဋ္ဌုံ ဣဓာဂတမှ ဘဂဝါတိ။ သောပိ ဂန္တွာ ယထာဋ္ဌာနေယေဝ အဋ္ဌာသိ။

အထ တတိယော ဝုတ္တနယေနေဝ အာဂန္တွာ အဘာသိ။ တတ္ထ **ဆေတွာ ခီလ**န္တိ ရာဂဒေါသမောဟခီလံ ဆိန္ဒိတွာ။ **ပလိဃ**န္တိ ရာဂဒေါသမောဟပလိဃမေဝ။ **ဣန္ဒခီလ**န္တိပိ ရာဂဒေါသမောဟဣန္ဒခီလမေဝ။ **ဦဟစ္စ မနေဇာ**တိ ဧတေ တဏှာဧဇာယ အဘာဝေန အနေဇာ ဘိက္ခူ ဣန္ဒခီလံ ဦဟစ္စ သမူဟနိတွာ။ **တေ စရန္တီ**တိ စတူသု ဒိသာသု အပ္ပဋိဟတစာရိကံ စရန္တိ။ **သုဒ္ဓါ**တိ နိရုပက္ကိလေသာ။ **ဝိမလာ**တိ နိမ္မလာ။ ဣဒံ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **စက္ခုမတာ**တိ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ စက္ခုမန္တေန။ **သုဒန္တာ**တိ စက္ခုတောပိ ဒန္တာ, သောတတောပိ ဃာနတောပိ ဇိဝှါတောပိ ကာယတောပိ မနတောပိ ဒန္တာ။ **သုသုနာဂါ**တိ တရုဏနာဂါ။ တေ ဧဝရူပေန အနုတ္တရေန ယောဂါစရိယေန[2] ဒမိတေ တရုဏနာဂေ ဒဿနာယ အာဂတမှ ဘဂဝါတိ။ သောပိ ဂန္တွာ ယထာဋ္ဌာနေယေဝ အဋ္ဌာသိ။

အထ စတုတ္ထော ဝုတ္တနယေနေဝ အာဂန္တွာ အဘာသိ။ တတ္ထ **ဂတာသေ**တိ နိဗ္ဗေမတိကသရဏဂမနေန ဂတာ။ သောပိ ဂန္တွာ ယထာဋ္ဌာနေယေဝ အဋ္ဌာသိ။

ဒေဝတာသန္နိပါတဝဏ္ဏနာ

၃၃၃။ အထ ဘဂဝါ ဩလောကေန္တော ပထဝီတလတော ယာဝ စက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိပရိစ္ဆေဒါ ယာဝ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မလောကာ ဒေဝတာသန္နိပါတံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “မဟာ အယံ ဒေဝတာသမာဂမော၊ ဘိက္ခူ ပန ဧဝံ မဟာ ဒေဝတာယ သမာဂမောတိ န ဇာနန္တိ၊ ဟန္ဒ နေသံ အာစိက္ခာမီ”တိ။ ဧဝံ စိန္တေတွာ “အထ ခေါ ဘဂဝါ ဘိက္ခူ အာမန္တေသီ”တိ သဗ္ဗံ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ တတ္ထ **ဧတပရမာ**တိ ဧတံ ပရမံ ပမာဏံ ဧတေသန္တိ ဧတပရမာ။ ဣဒါနိ ဗုဒ္ဓါနံ ပန အဘာဝါ “ယေပိ တေ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟီ”တိ တတိယော ဝါရော န ဝုတ္တော။ **အာစိက္ခိဿာမိ ဘိက္ခဝေ**တိ ကသ္မာ အာဟ? ဒေဝတာနံ စိတ္တကလ္လတာဇနနတ္ထံ။ ဒေဝတာ ကိရ စိန္တေသုံ “ဘဂဝါ ဧဝံ မဟန္တေ သမာဂမေ မဟေသက္ခာနံယေဝ ဒေဝတာနံ နာမဂေါတ္တာနိ ကထေဿတိ၊ အပ္ပေသက္ခာနံ ကိံ ကထေဿတီ”တိ။

၁-ဩသဇ္ဇိတပဋောဒေါ (သျာ) ၂-ယောဂဝီရိယေန (သျာ)

Atha Bhagavā “imā devatā kiṁ cintentī”ti āvajjanto mukhena hatthaṁ pavesetvā hadayamaṁsaṁ maddanto viya sabhaṇḍaṁ coraṁ gaṇhanto viya ca taṁ tāsaṁ cittācāraṁ ñatvā “dasasahassacakkavāḷato āgatāgatānaṁ appesakkhamahesakkhānaṁ sabbāsampi devatānaṁ nāmagottaṁ kathessāmī”ti cintesi.

Buddhā nāma mahantā ete sattavisesā, yaṁ sadevakassa lokassa diṭṭhaṁ sutaṁ mutaṁ viññātaṁ pattaṁ pariyesitaṁ anuvicaritaṁ manasā, na kiñci katthaci nīlādivasena vibhattarūpārammaṇesu rūpārammaṇaṁ vā bherīsaddādivasena vibhattasaddārammaṇādīsu visuṁ visuṁ saddādi-ārammaṇaṁ vā atthi, yaṁ etesaṁ ñāṇamukhe āpāthaṁ nāgacchati. Yathāha—

“Yaṁ bhikkhave sadevakassa lokassa -pa- sadevamanussāya diṭṭhaṁ sutaṁ mutaṁ viññātaṁ pattaṁ pariyesitaṁ anuvicaritaṁ manasā,tamahaṁ jānāmi, tamahaṁ passāmi, tamahaṁ abbhaññāsin”ti[1].

Evaṁ sabbattha appaṭihatañāṇo Bhagavā sabbāpi tā devatā bhabbābhabbavasena dve koṭṭhāse akāsi. “Kammāvaraṇena vā samannāgatā”ti-ādinā nayena vuttā sattā **abhabbā** nāma, te ekavihāre vasantepi Buddhā na olokenti. Viparītā pana **bhabbā** nāma, te dūre vasantepi gantvā saṅgaṇhanti. Tasmā tasmimpi devatāsannipāte ye abhabbā, te pahāya bhabbe pariggahesi. Pariggahetvā “ettakā ettha rāgacaritā, ettakā dosacaritā, ettakā mohacaritā”ti caritavasena cha koṭṭhāse akāsi. Atha nesaṁ sappāyaṁ dhammadesanaṁ upadhārayanto “rāgacaritānaṁ devatānaṁ **Sammāparibbājaniyasuttaṁ** kathessāmi, dosacaritānaṁ **Kalahavivādasuttaṁ,** mohacaritānaṁ **Mahābyūhasuttaṁ,** vitakkacaritānaṁ **Cūḷabyūhasuttaṁ,** saddhācaritānaṁ **Tuvaṭṭakapaṭipadaṁ,** buddhicaritānaṁ **Purābhedasuttaṁ** kathessāmī”ti desanaṁ vavatthapetvā puna taṁ parisaṁ manasākāsi “attajjhāsayena nu kho jāneyya, parajjhāsayena atthuppattikena pucchāvasenā”ti. Tato “pucchāvasena jāneyyā”ti ñatvā “atthi nu kho koci devatānaṁ ajjhāsayaṁ gahetvā caritavasena pañhaṁ pucchituṁ samattho”ti “tesu pañcasatesu bhikkhūsu ekopi na sakkotī”ti addasa. Tato asītimahāsavake dve aggasāvake ca samannāharitvā

1. Aṁ 1. 333 piṭṭhe.

အထ ဘဂဝါ “ဣမာ ဒေဝတာ ကိံ စိန္တေန္တီ”တိ အာဝဇ္ဇန္တော မုခေန ဟတ္ထံ ပဝေသေတွာ ဟဒယမံသံ မဒ္ဒန္တော ဝိယ သဘဏ္ဍံ စောရံ ဂဏှန္တော ဝိယ စ တံ တာသံ စိတ္တာစာရံ ဉတွာ “ဒသသဟဿစက္ကဝါဠတော အာဂတာဂတာနံ အပ္ပေသက္ခမဟေသက္ခာနံ သဗ္ဗာသမ္ပိ ဒေဝတာနံ နာမဂေါတ္တံ ကထေဿာမီ”တိ စိန္တေသိ။

ဗုဒ္ဓါ နာမ မဟန္တာ ဧတေ သတ္တဝိသေသာ၊ ယံ သဒေဝကဿ လောကဿ ဒိဋ္ဌံ သုတံ မုတံ ဝိညာတံ ပတ္တံ ပရိယေသိတံ အနုဝိစရိတံ မနသာ၊ န ကိဉ္စိ ကတ္ထစိ နီလာဒိဝသေန ဝိဘတ္တရူပါရမ္မဏေသု ရူပါရမ္မဏံ ဝါ ဘေရီသဒ္ဒါဒိဝသေန ဝိဘတ္တသဒ္ဒါရမ္မဏာဒီသု ဝိသုံ ဝိသုံ သဒ္ဒါဒိအာရမ္မဏံ ဝါ အတ္ထိ၊ ယံ ဧတေသံ ဉာဏမုခေ အာပါထံ နာဂစ္ဆတိ။ ယထာဟ—

“ယံ ဘိက္ခဝေ သဒေဝကဿ လောကဿ။ပ။ သဒေဝမနုဿာယ ဒိဋ္ဌံ သုတံ မုတံ ဝိညာတံ ပတ္တံ ပရိယေသိတံ အနုဝိစရိတံ မနသာ၊ တမဟံ ဇာနာမိ၊ တမဟံ ပဿာမိ၊ တမဟံ အဗ္ဘညာသိ”န္တိ[၁]။

ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ အပ္ပဋိဟတဉာဏော ဘဂဝါ သဗ္ဗာပိ တာ ဒေဝတာ ဘဗ္ဗာဘဗ္ဗဝသေန ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ အကာသိ။ “ကမ္မာဝရဏေန ဝါ သမန္နာဂတာ”တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တာ သတ္တာ **အဘဗ္ဗာ** နာမ၊ တေ ဧကဝိဟာရေ ဝသန္တေပိ ဗုဒ္ဓါ န ဩလောကေန္တိ။ ဝိပရီတာ ပန **ဘဗ္ဗာ** နာမ၊ တေ ဒူရေ ဝသန္တေပိ ဂန္တွာ သင်္ဂဏှန္တိ။ တသ္မာ တသ္မိမ္ပိ ဒေဝတာသန္နိပါတေ ယေ အဘဗ္ဗာ၊ တေ ပဟာယ ဘဗ္ဗေ ပရိဂ္ဂဟေသိ။ ပရိဂ္ဂဟေတွာ “ဧတ္တကာ ဧတ္ထ ရာဂစရိတာ၊ ဧတ္တကာ ဒေါသစရိတာ၊ ဧတ္တကာ မောဟစရိတာ”တိ စရိတဝသေန ဆ ကောဋ္ဌာသေ အကာသိ။ အထ နေသံ သပ္ပာယံ ဓမ္မဒေသနံ ဥပဓာရယန္တော “ရာဂစရိတာနံ ဒေဝတာနံ **သမ္မာပရိဗ္ဗာဇနိယသုတ္တံ** ကထေဿာမိ၊ ဒေါသစရိတာနံ **ကလဟဝိဝါဒသုတ္တံ,** မောဟစရိတာနံ **မဟာဗျူဟသုတ္တံ,** ဝိတက္ကစရိတာနံ **စူဠဗျူဟသုတ္တံ,** သဒ္ဓါစရိတာနံ **တုဝဋ္ဋကပဋိပဒံ,** ဗုဒ္ဓိစရိတာနံ **ပုရာဘေဒသုတ္တံ** ကထေဿာမီ”တိ ဒေသနံ ဝဝတ္ထပေတွာ ပုန တံ ပရိသံ မနသာကာသိ “အတ္တဇ္ဈာသယေန နု ခေါ ဇာနေယျ၊ ပရဇ္ဈာသယေန အတ္ထုပ္ပတ္တိကေန ပုစ္ဆာဝသေနာ”တိ။ တတော “ပုစ္ဆာဝသေန ဇာနေယျာ”တိ ဉတွာ “အတ္ထိ နု ခေါ ကောစိ ဒေဝတာနံ အဇ္ဈာသယံ ဂဟေတွာ စရိတဝသေန ပဉှံ ပုစ္ဆိတုံ သမတ္ထော”တိ “တေသု ပဉ္စသတေသု ဘိက္ခူသု ဧကောပိ န သက္ကောတီ”တိ အဒ္ဒသ။ တတော အသီတိမဟာသာဝကေ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ စ သမန္နာဟရိတွာ

၁-အံ ၁-၃၃၃-ပိဋ္ဌေ။

“tepi na sakkontī”ti disvā cintesi “sace Paccekabuddho bhaveyya, sakkuṇeyya nu kho”ti. “Sopi na sakkuṇeyyā”ti ñatvā “sakkasuyāmādīsu koci sakkuṇeyyā”ti samannāhari. Sace hi tesu koci sakkuṇeyya, taṁ pucchāpetvā attanā vissajjeyya, na pana tesupi koci sakkoti.

Athassa etadahosi “mādiso Buddhoyeva sakkuṇeyya, atthi pana katthaci añño Buddho”ti anantāsu lokadhātūsu anantañāṇaṁ pattharitvā olokento aññaṁ Buddhaṁ na addasa. Anacchariyañcetaṁ, yaṁ idāni attanā samaṁ na passeyya, so jātadivasepi Brahmajālavaṇṇanāyaṁ vuttanayena attanā samaṁ apassanto “aggohamasmi lokassā”ti appaṭivattiyaṁ sīhanādaṁ nadi. Evaṁ aññaṁ attanā samaṁ apassitvā cintesi “sace ahaṁ pucchitvā ahameva vissajjeyyaṁ, evampetā devatā na sakkhissanti paṭivijjhituṁ. Aññasmiṁ pana Buddheyeva pucchante mayi ca vissajjante accherakaṁ bhavissati, sakkhissanti ca devatā paṭivijjhituṁ, tasmā nimmitabuddhaṁ māpessāmī”ti abhiññāpādakajjhānaṁ samāpajjitvā vuṭṭhāya “pattacīvaragahaṇaṁ ālokitavilokitaṁ samiñjitapasāritañca mama sadisaṁyeva hotū”ti kāmāvacaracittehi parikammaṁ katvā Pācīnayugandharaparikkhepato ullaṅghamānaṁ candamaṇḍalaṁ bhinditvā nikkhamantaṁ viya rūpāvacaracittena adhiṭṭhāsi.

Devasaṁgho taṁ disvā “aññopi nu kho bho cando uggato”ti āha. Atha candaṁ ohāya āsannatare jāte “na cando, sūriyo uggato”ti puna āsannatare jāte “na sūriyo, devavimānaṁ ekan”ti puna āsannatare jāte “na devavimānaṁ, devaputto eko”ti puna āsannatare jāte “na devaputto, mahābrahmā eko”ti puna āsannatare jāte “na mahābrahmā, aparopi bho Buddho āgato”ti āha. Tattha puthujjanadevatā cintayiṁsu “ekabuddhassa tāva ayaṁ devatāsannipāto, dvinnaṁ kīva mahanto bhavissatī”ti. Ariyadevatā cintayiṁsu “ekissā lokadhātuyā dve Buddhā nāma natthi, addhā Bhagavatā attanā sadiso añño eko Buddho nimmito”ti.

Atha tassa devasaṁghassa passantasseva nimmitabuddho āgantvā Dasabalaṁ avanditvāva sammukhaṭṭhāne samasamaṁ katvā māpite āsane nisīdi. Bhagavatopi dvattiṁsa mahāpurisalakkhaṇāni, nimmitassāpi dvattiṁsāva,

“တေပိ န သက္ကောန္တီ”တိ ဒိသွာ စိန္တေသိ “သစေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဘဝေယျ၊ သက္ကုဏေယျ နု ခေါ”တိ။ “သောပိ န သက္ကုဏေယျာ”တိ ဉတွာ “သက္ကသုယာမာဒီသု ကောစိ သက္ကုဏေယျာ”တိ သမန္နာဟရိ။ သစေ ဟိ တေသု ကောစိ သက္ကုဏေယျ၊ တံ ပုစ္ဆာပေတွာ အတ္တနာ ဝိဿဇ္ဇေယျ၊ န ပန တေသုပိ ကောစိ သက္ကောတိ။

အထဿ ဧတဒဟောသိ “မာဒိသော ဗုဒ္ဓေါယေဝ သက္ကုဏေယျ၊ အတ္ထိ ပန ကတ္ထစိ အညော ဗုဒ္ဓေါ”တိ အနန္တာသု လောကဓာတူသု အနန္တဉာဏံ ပတ္ထရိတွာ ဩလောကေန္တော အညံ ဗုဒ္ဓံ န အဒ္ဒသ။ အနစ္ဆရိယဉ္စေတံ, ယံ ဣဒါနိ အတ္တနာ သမံ န ပဿေယျ၊ သော ဇာတဒိဝသေပိ ဗြဟ္မဇာလဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တနယေန အတ္တနာ သမံ အပဿန္တော “အဂ္ဂေါဟမသ္မိ လောကဿာ”တိ အပ္ပဋိဝတ္တိယံ သီဟနာဒံ နဒိ။ ဧဝံ အညံ အတ္တနာ သမံ အပဿိတွာ စိန္တေသိ “သစေ အဟံ ပုစ္ဆိတွာ အဟမေဝ ဝိဿဇ္ဇေယျံ၊ ဧဝမ္ပေတာ ဒေဝတာ န သက္ခိဿန္တိ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ။ အညသ္မိံ ပန ဗုဒ္ဓေယေဝ ပုစ္ဆန္တေ မယိ စ ဝိဿဇ္ဇန္တေ အစ္ဆေရကံ ဘဝိဿတိ၊ သက္ခိဿန္တိ စ ဒေဝတာ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ၊ တသ္မာ နိမ္မိတဗုဒ္ဓံ မာပေဿာမီ”တိ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဝုဋ္ဌာယ “ပတ္တစီဝရဂဟဏံ အာလောကိတဝိလောကိတံ သမိဉ္ဇိတပသာရိတဉ္စ မမ သဒိသံယေဝ ဟောတူ”တိ ကာမာဝစရစိတ္တေဟိ ပရိကမ္မံ ကတွာ ပါစီနယုဂန္ဓရပရိက္ခေပတော ဥလ္လင်္ဃမာနံ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဘိန္ဒိတွာ နိက္ခမန္တံ ဝိယ ရူပါဝစရစိတ္တေန အဓိဋ္ဌာသိ။

ဒေဝသံဃော တံ ဒိသွာ “အညောပိ နု ခေါ ဘော စန္ဒော ဥဂ္ဂတော”တိ အာဟ။ အထ စန္ဒံ ဩဟာယ အာသန္နတရေ ဇာတေ “န စန္ဒော၊ သူရိယော ဥဂ္ဂတော”တိ ပုန အာသန္နတရေ ဇာတေ “န သူရိယော၊ ဒေဝဝိမာနံ ဧက”န္တိ ပုန အာသန္နတရေ ဇာတေ “န ဒေဝဝိမာနံ၊ ဒေဝပုတ္တော ဧကော”တိ ပုန အာသန္နတရေ ဇာတေ “န ဒေဝပုတ္တော၊ မဟာဗြဟ္မာ ဧကော”တိ ပုန အာသန္နတရေ ဇာတေ “န မဟာဗြဟ္မာ၊ အပရောပိ ဘော ဗုဒ္ဓေါ အာဂတော”တိ အာဟ။ တတ္ထ ပုထုဇ္ဇနဒေဝတာ စိန္တယိံသု “ဧကဗုဒ္ဓဿ တာဝ အယံ ဒေဝတာသန္နိပါတော၊ ဒွိန္နံ ကီဝ မဟန္တော ဘဝိဿတီ”တိ။ အရိယဒေဝတာ စိန္တယိံသု “ဧကိဿာ လောကဓာတုယာ ဒွေ ဗုဒ္ဓါ နာမ နတ္ထိ၊ အဒ္ဓါ ဘဂဝတာ အတ္တနာ သဒိသော အညော ဧကော ဗုဒ္ဓေါ နိမ္မိတော”တိ။

အထ တဿ ဒေဝသံဃဿ ပဿန္တဿေဝ နိမ္မိတဗုဒ္ဓေါ အာဂန္တွာ ဒသဗလံ အဝန္ဒိတွာဝ သမ္မုခဋ္ဌာနေ သမသမံ ကတွာ မာပိတေ အာသနေ နိသီဒိ။ ဘဂဝတောပိ ဒွတ္တိံသ မဟာပုရိသလက္ခဏာနိ, နိမ္မိတဿာပိ ဒွတ္တိံသာဝ၊

Bhagavato sarīrā chabbaṇṇarasmiyo nikkhamanti, nimmitassāpi, Bhagavato sarīrarasmiyo nimmitassa sarīre paṭihaññanti, nimmitassa sarīrarasmiyo Bhagavato kāye paṭihaññanti. Tā dvinnampi Buddhānaṁ sarīrato uggamma Akaniṭṭhabhavanaṁ āhacca tato paṭinivattitvā devatānaṁ matthakapariyante otaritvā cakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ patiṭṭhahiṁsu. Sakalacakkavāḷagabbhaṁ suvaṇṇamayavaṅkagopānasīvinaddhamiva cetiyagharaṁ virocittha. Dasasassacakkavāḷadevatā ekacakkavāḷe rāsibhūtā dvinnaṁ Buddhānaṁ rasmigabbhantaraṁ pavisitvā aṭṭhaṁsu. Nimmitabuddho nisīdantoyeva Dasabalassa Bodhipallaṅke kilesappahānaṁ abhitthavanto.

> "Pucchāmi Miniṁ pahūtapaññaṁ,
> Tiṇṇaṁ pāraṅgataṁ parinibbutaṁ ṭhitattaṁ.
> Nikkhamma gharā panujja kāme.
> Kathaṁ bhikkhu sammā so loke paribbajeyyā"ti[1]—

Gāthaṁ abhāsi. Satthā devatānaṁ tāva cittakallatājananatthaṁ āgatāgatānaṁ nāmagottāni kathessāmīti cintetvā **ācikkhissāmi bhikkhave**ti-ādimāha.

334. Tattha **silokamanukassāmī**ti akkharapadaniyamitaṁ vacanasaṅghātaṁ pavattayissāmi. **Yattha bhummā tadassitā**ti yesu yesu ṭhānesu bhummā devatā taṁ taṁ nissitā. **Ye sitā girigabbharan**ti-ādīhi tesaṁ bhikkhūnaṁ vaṇṇaṁ kathesi, ye bhikkhū girikucchiṁ nissitāti attho. **Pahitattā**ti pesitacittā. **Samāhitā**ti avikkhittā.

Puthūti bahujanā. **Sīhāva sallīnā**ti sīhā viya nilīnā ekattaṁ upagatā. **Lomahaṁsābhisambhuno**ti lomahaṁsaṁ abhibhavitvā ṭhitā, nibbhayāti vuttaṁ hoti. **Odātamanasā suddhā**ti odātacittā hutvā suddhā. **Vippasannāmanāvilā**ti vippasanna-anāvilā.

Bhiyyopañcasate ñatvāti Sammāsambuddhena saddhiṁ atirekapañcasate bhikkhū jānitvā. **Vane kāpilavatthave**ti Kapilavatthusamīpamhi jāte vanasaṇḍe. **Tato āmantayī Satthā**ti tadā āmantayi.

1. Khu 1. 332 Suttanipāte.

ဘဂဝတောပိ သရီရာ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော နိက္ခမန္တိ, နိမ္မိတဿာပိ၊ ဘဂဝတော သရီရရသ္မိယော နိမ္မိတဿ သရီရေ ပဋိဟညန္တိ၊ နိမ္မိတဿ သရီရရသ္မိယော ဘဂဝတော ကာယေ ပဋိဟညန္တိ။ တာ ဒွိန္နမ္ပိ ဗုဒ္ဓါနံ သရီရတော ဥဂ္ဂမ္မ အကနိဋ္ဌဘဝနံ အာဟစ္စ တတော ပဋိနိဝတ္တိတွာ ဒေဝတာနံ မတ္ထကပရိယန္တေ ဩတရိတွာ စက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ သုဝဏ္ဏမယဝင်္ကဂေါပါနသီဝိနဒ္ဓမိဝ စေတိယဃရံ ဝိရောစိတ္ထ။ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာ ဧကစက္ကဝါဠေ ရာသိဘူတာ ဒွိန္နံ ဗုဒ္ဓါနံ ရသ္မိဂဗ္ဘန္တရံ ပဝိသိတွာ အဋ္ဌံသု။ နိမ္မိတဗုဒ္ဓေါ နိသီဒန္တောယေဝ ဒသဗလဿ ဗောဓိပလ္လင်္ကေ ကိလေသပ္ပဟာနံ အဘိတ္ထဝန္တော

> "ပုစ္ဆာမိ မုနိံ ပဟူတပညံ၊
> တိဏ္ဏံ ပါရင်္ဂတံ ပရိနိဗ္ဗုတံ ဌိတတ္တံ။
> နိက္ခမ္မ ဃရာ ပနုဇ္ဇ ကာမေ။
> ကထံ ဘိက္ခု သမ္မာ သော လောကေ ပရိဗ္ဗဇေယျာ"တိ[၁]—

ဂါထံ အဘာသိ။ သတ္ထာ ဒေဝတာနံ တာဝ စိတ္တကလ္လတာဇနနတ္ထံ အာဂတာဂတာနံ နာမဂေါတ္တာနိ ကထေဿာမီတိ စိန္တေတွာ **အာစိက္ခိဿာမိ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။

၃၃၄။ တတ္ထ **သိလောကမနုကဿာမီ**တိ အက္ခရပဒနိယမိတံ ဝစနသင်္ဃာတံ ပဝတ္တယိဿာမိ။ **ယတ္ထ ဘုမ္မာ တဒဿိတာ**တိ ယေသု ယေသု ဌာနေသု ဘုမ္မာ ဒေဝတာ တံ တံ နိဿိတာ။ **ယေ သိတာ ဂိရိဂဗ္ဘရန္တိ**အာဒီဟိ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဝဏ္ဏံ ကထေသိ၊ ယေ ဘိက္ခူ ဂိရိကုစ္ဆိံ နိဿိတာတိ အတ္ထော။ **ပဟိတတ္တာ**တိ ပေသိတစိတ္တာ။ **သမာဟိတာ**တိ အဝိက္ခိတ္တာ။

ပုထူတိ ဗဟုဇနာ။ **သီဟာဝ သလ္လီနာ**တိ သီဟာ ဝိယ နိလီနာ ဧကတ္တံ ဥပဂတာ။ **လောမဟံသာဘိသမ္ဘုနော**တိ လောမဟံသံ အဘိဘဝိတွာ ဌိတာ၊ နိဗ္ဘယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဩဒါတမနသာ သုဒ္ဓါ**တိ ဩဒါတစိတ္တာ ဟုတွာ သုဒ္ဓါ။ **ဝိပ္ပသန္နာမနာဝိလာ**တိ ဝိပ္ပသန္နအနာဝိလာ။

ဘိယျောပဉ္စသတေ ဉတွာတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန သဒ္ဓိံ အတိရေကပဉ္စသတေ ဘိက္ခူ ဇာနိတွာ။ **ဝနေ ကာပိလဝတ္ထဝေ**တိ ကပိလဝတ္ထုသမီပမှိ ဇာတေ ဝနသဏ္ဍေ။ **တတော အာမန္တယီ သတ္ထာ**တိ တဒါ အာမန္တယိ။

၁-ခု ၁-၃၃၂-သုတ္တနိပါတေ။

Sāvake sāsane rateti attano dhammadesanāya savanante jātattā sāvake sikkhattayasāsane ratattā sāsane rate. Idaṁ sabbaṁ “silokamanukassāmī”ti vacanato aññena vuttaṁ viya katvā vadati.

Devakāyā abhikkantā, te vijānātha bhikkhavoti te dibbacakkhunā vijānāthāti nesaṁ bhikkhūnaṁ dibbacakkhuñāṇābhinīhāratthāya kathesi. **Te ca ātappamakaruṁ, sutvā Buddhassa sāsanan**ti te ca bhikkhū taṁ Buddhasāsanaṁ sutvā tāvadeva tadatthāya vīriyaṁ kariṁsu.

Evaṁ katamattātappānaṁyeva **tesaṁ pāturahu ñāṇaṁ.** Kīdisaṁ? Amanussānaṁ dassanaṁ dibbacakkhuñāṇaṁ uppajji. Na taṁ tehi tasmiṁ khaṇe parikammaṁ katvā uppāditaṁ. Ariyamaggeneva hi taṁ nipphannaṁ. Amanussadassanatthaṁ panassa abhinīhāramattameva kataṁ. Satthāpi “atthi tumhākaṁ ñāṇaṁ, taṁ nīharitvā tena hi te vijānāthā”ti idameva sandhāya “te vijānātha bhikkhavo”ti āha.

Appeke satamaddakkhunti tesu bhikkhūsu ekacce bhikkhū amanussānaṁ sataṁ addasaṁsu. **Sahassaṁ atha sattarin**ti eke sahassaṁ. Eke sattati sahassāni.

Sataṁ eke sahassānanti eke satasahassaṁ addasaṁsu. **Appekenantamaddakkhun**ti vipulaṁ addasaṁsu, satavasena sahassavasena ca aparicchinnepi addasaṁsūti attho. Kasmā? Yasmā **disā sabbā phuṭā ahuṁ,** bharitā sampuṇṇāva ahesuṁ.

Tañca sabbaṁ abhiññāyāti yaṁ tesu ekenekena diṭṭhaṁ, tañca sabbaṁ jānitvā. **Vavatthitvāna**[1] **cakkhumā**ti hatthatale lekhaṁ viya paccakkhato vavatthapetvā pañcahi cakkhūhi cakkhumā Satthā. **Tato āmantayī**ti pubbe vuttagāthameva nāmagottakittanatthāya āha. Tumhe ete vijānātha, passatha, oloketha, ye vohaṁ kittayissāmīti ayamettha sambandho. **Girāhī**ti vacanehi. **Anupubbaso**ti anupaṭipāṭiyā.

335. **Sattasahassā te yakkhā, bhummā Kāpilavatthavā**ti sattasahassā tāvettha Kapilavatthuṁ nissāya nibbattā bhummā yakkhāyevāti

1. Avekkhitvā (Ṭīkā)

သာဝကေ သာသနေ ရတေတိ အတ္တနော ဓမ္မဒေသနာယ သဝနန္တေ ဇာတတ္တာ သာဝကေ သိက္ခတ္တယသာသနေ ရတတ္တာ သာသနေ ရတေ။ ဣဒံ သဗ္ဗံ “သိလောကမနုကဿာမီ”တိ ဝစနတော အညေန ဝုတ္တံ ဝိယ ကတွာ ဝဒတိ။

ဒေဝကာယာ အဘိက္ကန္တာ၊ တေ ဝိဇာနာထ ဘိက္ခဝေါတိ တေ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဝိဇာနာထာတိ နေသံ ဘိက္ခူနံ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာဘိနီဟာရတ္ထာယ ကထေသိ။ **တေ စ အာတပ္ပမကရုံ၊ သုတွာ ဗုဒ္ဓဿ သာသန**န္တိ တေ စ ဘိက္ခူ တံ ဗုဒ္ဓသာသနံ သုတွာ တာဝဒေဝ တဒတ္ထာယ ဝီရိယံ ကရိံသု။

ဧဝံ ကတမတ္တာတပ္ပါနံယေဝ **တေသံ ပါတုရဟု ဉာဏံ။** ကီဒိသံ? အမနုဿာနံ ဒဿနံ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ န တံ တေဟိ တသ္မိံ ခဏေ ပရိကမ္မံ ကတွာ ဥပ္ပါဒိတံ။ အရိယမဂ္ဂေနေဝ ဟိ တံ နိပ္ဖန္နံ။ အမနုဿဒဿနတ္ထံ ပနဿ အဘိနီဟာရမတ္တမေဝ ကတံ။ သတ္ထာပိ “အတ္ထိ တုမှာကံ ဉာဏံ၊ တံ နီဟရိတွာ တေန ဟိ တေ ဝိဇာနာထာ”တိ ဣဒမေဝ သန္ဓာယ “တေ ဝိဇာနာထ ဘိက္ခဝေါ”တိ အာဟ။

အပ္ပေကေ သတမဒ္ဒက္ခုန္တိ တေသု ဘိက္ခူသု ဧကစ္စေ ဘိက္ခူ အမနုဿာနံ သတံ အဒ္ဒသံသု။ **သဟဿံ အထ သတ္တရိ**န္တိ ဧကေ သဟဿံ။ ဧကေ သတ္တတိ သဟဿာနိ။

သတံ ဧကေ သဟဿာနန္တိ ဧကေ သတသဟဿံ အဒ္ဒသံသု။ **အပ္ပေကေ-နန္တမဒ္ဒက္ခု**န္တိ ဝိပုလံ အဒ္ဒသံသု၊ သတဝသေန သဟဿဝသေန စ အပရိစ္ဆိန္နေပိ အဒ္ဒသံသူတိ အတ္ထော။ ကသ္မာ? ယသ္မာ **ဒိသာ သဗ္ဗာ ဖုဋာ အဟုံ၊** ဘရိတာ သမ္ပုဏ္ဏာဝ အဟေသုံ။

တဉ္စ သဗ္ဗံ အဘိညာယာတိ ယံ တေသု ဧကေနေကေန ဒိဋ္ဌံ၊ တဉ္စ သဗ္ဗံ ဇာနိတွာ။ **ဝဝတ္ထိတွာန**[၁] **စက္ခုမာ**တိ ဟတ္ထတလေ လေခံ ဝိယ ပစ္စက္ခတော ဝဝတ္ထပေတွာ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ စက္ခုမာ သတ္ထာ။ **တတော အာမန္တယီ**တိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တဂါထမေဝ နာမဂေါတ္တကိတ္တနတ္ထာယ အာဟ။ တုမှေ ဧတေ ဝိဇာနာထ, ပဿထ, ဩလောကေထ၊ ယေ ဝေါဟံ ကိတ္တယိဿာမီတိ အယမေတ္ထ သမ္ဗန္ဓော။ **ဂိရာဟီ**တိ ဝစနေဟိ။ **အနုပုဗ္ဗသော**တိ အနုပဋိပါဋိယာ။

၃၃၅။ **သတ္တသဟဿာ တေ ယက္ခာ၊ ဘုမ္မာ ကာပိလဝတ္ထဝါ**တိ သတ္တ-သဟဿာ တာဝေတ္ထ ကပိလဝတ္ထုံ နိဿာယ နိဗ္ဗတ္တာ ဘုမ္မာ ယက္ခာယေဝါတိ

၁-အဝေက္ခိတွာ (ဋီကာ)

vadati. **Iddhimanto**ti dibba-iddhiyuttā. **Jutimanto**ti ānubhāvasampannā. **Vaṇṇavanto**ti sarīravaṇṇasampannā. **Yasassino**ti parivārasampannā. **Modamānā abhikkāmun**ti tuṭṭhacittā āgatā. **Bhikkhūnaṁ samitiṁ vanan**ti imaṁ Mahāvanaṁ bhikkhūnaṁ santikaṁ bhikkhūnaṁ dassanatthāya āgatā. Atha vā **samitin**ti samūhaṁ, bhikkhusamūhaṁ dassanāya āgatātipi attho.

Chasahassā Hemavatā, yakkhā nānattavaṇṇinoti chasahassā Hemavatapabbate nibbattayakkhā, te ca sabbepi nīlādivaṇṇavasena nānatthavaṇṇā.

Sātāgirā tisahassāti Sātāgiripabbate nibbattayakkhā tisahassā.

Iccete soḷasasahassāti ete sabbepi soḷasasahassā honti.

Vessāmittā pañcasatāti Vessāmittapabbate nibbattā pañcasatā.

Kumbhīro Rājagahikoti Rājagahanagare nibbatto Kumbhīro nāma yakkho. **Vepullassa nivesanan**ti tassa Vepullapabbato nivesanaṁ, nivāsanaṭṭhānanti attho. **Bhiyyo naṁ satasahassaṁ, yakkhānaṁ payirupāsatī**ti taṁ atirekaṁ yakkhānaṁ satasahassaṁ[1] payirupāsati. **Kumbhīro Rājagahiko, sopāgā samitiṁ vanan**ti sopi kumbhīro saparivāro imaṁ vanaṁ bhikkhusamitiṁ dassanatthāya āgato.

336. **Purimañca disaṁ rājā, Dhataraṭṭho pasāsatī**ti pācīnadisaṁ anusāsati. **Gandhabbānaṁ adhipatī**ti catūsupi disāsu gandhabbānaṁ jeṭṭhako. Sabbe te tassa vase vattanti. **Mahārājā yasassiso**ti mahāparivāro eso mahārājā.

Puttāpi tassa bahavo, indanāmā mahabbalāti tassa Dhataraṭṭhassa bahavo mahabbalā puttā, te sabbe Sakkassa devarañño nāmadhārakā.

Virūḷho taṁ pasāsatīti taṁ disaṁ Virūḷho anusāsati.

---

1. Atirekayakkhasatasahassaṁ (Syā)

ဝဒတိ။ **ဣဒ္ဓိမန္တော**တိ ဒိဗ္ဗဣဒ္ဓိယုတ္တာ။ **ဇုတိမန္တော**တိ အာနုဘာဝသမ္ပန္နာ။ **ဝဏ္ဏဝန္တော**တိ သရီရဝဏ္ဏသမ္ပန္နာ။ **ယသဿိနော**တိ ပရိဝါရသမ္ပန္နာ။ **မောဒမာနာ အဘိက္ကာမု**န္တိ တုဋ္ဌစိတ္တာ အာဂတာ။ **ဘိက္ခူနံ သမိတိံ ဝန**န္တိ ဣမံ မဟာဝနံ ဘိက္ခူနံ သန္တိကံ ဘိက္ခူနံ ဒဿနတ္ထာယ အာဂတာ။ အထ ဝါ **သမိတိ**န္တိ သမူဟံ၊ ဘိက္ခုသမူဟံ ဒဿနာယ အာဂတာတိပိ အတ္ထော။

ဆသဟဿာ ဟေမဝတာ၊ ယက္ခာ နာနတ္တဝဏ္ဏိနောတိ ဆသဟဿာ ဟေမဝတပဗ္ဗတေ နိဗ္ဗတ္တယက္ခာ၊ တေ စ သဗ္ဗေပိ နီလာဒိဝဏ္ဏဝသေန နာနတ္တဝဏ္ဏာ။

သာတာဂိရာ တိသဟဿာတိ သာတာဂိရိပဗ္ဗတေ နိဗ္ဗတ္တယက္ခာ တိသဟဿာ။

ဣစ္စေတေ သောဠသသဟဿာတိ ဧတေ သဗ္ဗေပိ သောဠသသဟဿာ ဟောန္တိ။

ဝေဿာမိတ္တာ ပဉ္စသတာတိ ဝေဿာမိတ္တပဗ္ဗတေ နိဗ္ဗတ္တာ ပဉ္စသတာ။

ကုမ္ဘီရော ရာဇဂဟိကောတိ ရာဇဂဟနဂရေ နိဗ္ဗတ္တော ကုမ္ဘီရော နာမ ယက္ခော။ **ဝေပုလ္လဿ နိဝေသန**န္တိ တဿ ဝေပုလ္လပဗ္ဗတော နိဝေသနံ၊ နိဝါသနဋ္ဌာနန္တိ အတ္ထော။ **ဘိယျော နံ သတသဟဿံ၊ ယက္ခာနံ ပယိရုပါသတီ**တိ တံ အတိရေကံ ယက္ခာနံ သတသဟဿံ[1] ပယိရုပါသတိ။ **ကုမ္ဘီရော ရာဇဂဟိကော၊ သောပါဂါ သမိတိံ ဝန**န္တိ သောပိ ကုမ္ဘီရော သပရိဝါရော ဣမံ ဝနံ ဘိက္ခုသမိတိံ ဒဿနတ္ထာယ အာဂတော။

၃၃၆။ **ပုရိမဉ္စ ဒိသံ ရာဇာ၊ ဓတရဋ္ဌော ပသာသတီ**တိ ပါစီနဒိသံ အနုသာသတိ။ **ဂန္ဓဗ္ဗာနံ အဓိပတီ**တိ စတူသုပိ ဒိသာသု ဂန္ဓဗ္ဗာနံ ဇေဋ္ဌကော။ သဗ္ဗေ တေ တဿ ဝသေ ဝတ္တန္တိ။ **မဟာရာဇာ ယသဿိသော**တိ မဟာပရိဝါရော ဧသော မဟာရာဇာ။

ပုတ္တာပိ တဿ ဗဟဝေါ၊ ဣန္ဒနာမာ မဟဗ္ဗလာတိ တဿ ဓတရဋ္ဌဿ ဗဟဝေါ မဟဗ္ဗလာ ပုတ္တာ၊ တေ သဗ္ဗေ သက္ကဿ ဒေဝရညော နာမဓာရကာ။

ဝိရူဠှော တံ ပသာသတီတိ တံ ဒိသံ ဝိရူဠှော အနုသာသတိ။

၁-အတိရေကယက္ခသတသဟဿံ (သျာ)

Puttāpi tassāti tassāpi tādisāyeva puttā. Pāḷiyaṁ pana “mahabbalā”ti likhanti. Aṭṭhakathāyaṁ sabbavāresu[1] “mahābalā”ti pāṭho.

“Purimaṁ disaṁ Dhataraṭṭho, dikkhiṇena Virūḷhako.
Pacchimena Virūpakkho, Kuvero uttaraṁ disaṁ.

Cattāro te mahārājā, samantā caturo disā.
Daddallamānā[2] aṭṭhaṁsu, vane Kāpilavatthave”ti—

Imā pana gāthā sabbasaṅgāhikavasena vuttā.

Ayañcettha attho—dasasahassacakkavāḷe Dhataraṭṭhā nāma mahārājāno atthi, te sabbepi koṭisatasahassakoṭisatasahassagandhabbaparivārā āgantvā puratthimāya disāya Kapilavatthumahāvanato paṭṭhāya cakkavāḷagabbhaṁ pūretvā ṭhitā. Evaṁ dakkhiṇadisādīsu Virūḷhakādayo. Tenevāha “samantā caturo disā, daddallamānā aṭṭhaṁsū”ti. Idañhi vuttaṁ hoti “samantā cakkavāḷehi āgantvā caturo disā pabbatamatthakesu aggikkhandhā viya suṭṭhu jalamānā ṭhitā”ti. Te pana yasmā Kapilavatthuvanameva sandhāya āgatā, tasmā cakkavāḷaṁ pūretvā cakkavāḷena samasamā ṭhitāpi “vane Kāpilavatthave”ti vuttā.

337. **Tesaṁ māyāvino dāsā, āguṁ vañcanikā saṭhā**ti tesaṁ mahārājānaṁ katapāpapaṭicchādanalakkhaṇāya māyāya yuttā kuṭilācārā dāsā atthi, ye sammukhaparammukhavañcanāhi lokaṁ vañcanato “vañcanikā”ti ca, kerāṭiyasāṭheyyena samannāgatattā “saṭhā”ti ca vuccanti, tepi āgatāti attho. **Māyā kuṭeṇḍu viṭeṇḍu, viṭucca viṭuṭo sahā**ti te dāsā sabbepi māyākārakāva. Nāmena panettha eko **kuṭeṇḍu** nāma, eko **viṭeṇḍu** nāma, Pāḷiyaṁ pana “veṭeṇḍū”ti likhanti. Eko **viṭucca** nāma, eko **viṭuṭo** nāma. **Sahā**ti sopi viṭuṭo tehi saheva āgato.

1. Sabbaṭṭhānesu (Ka) 2. Daddaḷhamānā (Ka)

ပုတ္တာပိ တဿာတိ တဿာပိ တာဒိသာယေဝ ပုတ္တာ။ ပါဠိယံ ပန “မဟဗ္ဗလာ”တိ လိခန္တိ။ အဋ္ဌကထာယံ သဗ္ဗဝါရေသု[၁] “မဟာဗလာ”တိ ပါဌော။

“ပုရိမံ ဒိသံ ဓတရဋ္ဌော၊ ဒက္ခိဏေန ဝိရူဠှကော။
ပစ္ဆိမေန ဝိရူပက္ခော၊ ကုဝေရော ဥတ္တရံ ဒိသံ။

စတ္တာရော တေ မဟာရာဇာ၊ သမန္တာ စတုရော ဒိသာ။
ဒဒ္ဒလ္လမာနာ[၂] အဋ္ဌံသု၊ ဝနေ ကာပိလဝတ္ထဝေ”တိ—

ဣမာ ပန ဂါထာ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝသေန ဝုတ္တာ။

အယဉ္စေတ္ထ အတ္ထော—ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ ဓတရဋ္ဌာ နာမ မဟာရာဇာနော အတ္ထိ၊ တေ သဗ္ဗေပိ ကောဋိသတသဟဿကောဋိသတသဟဿဂန္ဓဗ္ဗပရိဝါရာ အာဂန္တွာ ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ ကပိလဝတ္ထုမဟာဝနတော ပဋ္ဌာယ စက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ ပူရေတွာ ဌိတာ။ ဧဝံ ဒက္ခိဏဒိသာဒီသု ဝိရူဠှကာဒယော။ တေနေဝါဟ “သမန္တာ စတုရော ဒိသာ၊ ဒဒ္ဒလ္လမာနာ အဋ္ဌံသူ”တိ။ ဣဒဉ္ဟိ ဝုတ္တံ ဟောတိ “သမန္တာ စက္ကဝါဠေဟိ အာဂန္တွာ စတုရော ဒိသာ ပဗ္ဗတမတ္ထကေသု အဂ္ဂိက္ခန္ဓာ ဝိယ သုဋ္ဌု ဇလမာနာ ဌိတာ”တိ။ တေ ပန ယသ္မာ ကပိလဝတ္ထုဝနမေဝ သန္ဓာယ အာဂတာ၊ တသ္မာ စက္ကဝါဠံ ပူရေတွာ စက္ကဝါဠေန သမသမာ ဌိတာပိ “ဝနေ ကာပိလဝတ္ထဝေ”တိ ဝုတ္တာ။

၃၃၇။ **တေသံ မာယာဝိနော ဒါသာ၊ အာဂုံ ဝဉ္စနိကာ သဌာ**တိ တေသံ မဟာရာဇာနံ ကတပါပပဋိစ္ဆာဒနလက္ခဏာယ မာယာယ ယုတ္တာ ကုဋိလာစာရာ ဒါသာ အတ္ထိ၊ ယေ သမ္မုခပရမ္မုခဝဉ္စနာဟိ လောကံ ဝဉ္စနတော “ဝဉ္စနိကာ”တိ စ, ကေရာဋိယသာဌေယျေန သမန္နာဂတတ္တာ “သဌာ”တိ စ ဝုစ္စန္တိ၊ တေပိ အာဂတာတိ အတ္ထော။ **မာယာ ကုဋေဏ္ဍု ဝိဋေဏ္ဍု၊ ဝိဋုစ္စ ဝိဋုဋော သဟာ**တိ တေ ဒါသာ သဗ္ဗေပိ မာယာကာရကာဝ။ နာမေန ပနေတ္ထ ဧကော **ကုဋေဏ္ဍု** နာမ၊ ဧကော **ဝိဋေဏ္ဍု** နာမ၊ ပါဠိယံ ပန “ဝေဋေဏ္ဍူ”တိ လိခန္တိ။ ဧကော **ဝိဋုစ္စ** နာမ၊ ဧကော **ဝိဋုဋော** နာမ။ **သဟာ**တိ သောပိ ဝိဋုဋော တေဟိ သဟေဝ အာဂတော။

၁-သဗ္ဗဋ္ဌာနေသု (က) ၂-ဒဒ္ဒဠှမာနာ (က)

Candano kāmaseṭṭho ca, kinnighaṇḍu nighaṇḍu cāti aparo kinnighaṇḍu nāma. Pāḷiyaṁ pana “kinnughaṇḍū”ti likhanti. **Nighaṇḍu cā**ti añño nighaṇḍu nāma, ettakā dāsā. Ito pare pana

“Panādo opamañño ca, Devasuto ca Mātali.
Cittaseno ca gandhabbo, Naḷo rājā Janesabho.
Āguṁ Pañcasikho ceva, Timbarū Sūriyavacchasā”ti—

Ime devarājāno. Tattha **devasuto**ti devasārathi. **Cittaseno**ti citto ca seno ca cittaseno ca. **Gandhabbo**ti ayaṁ Cittaseno gandhabbakāyiko devaputto. Na kevalañcesa, sabbepete panādādayo gandhabbā eva. **Naḷorājā**ti Naḷakāradevaputto nāmeko. **Janesabho**ti janavasabho devaputto. **Āguṁ Pañcasikho cevā**ti Pañcasikho ceva devaputto āgato. **Timbarū**ti Timbarū nāma gandhabbadevarājā. **Sūriyavacchasā**ti tasseva dhītā.

Ete caññe ca rājāno, gandhabbā saha rājubhīti ete ca nāmavasena vuttagandhabbarājāno aññe ca etehi rājūhi saddhiṁ bahū gandhabbā. **Modamānā abhikkāmuṁ, bhikkhūnaṁ samitiṁ vanan**ti haṭṭhatuṭṭhacittā bhikkhusaṁghasamitiṁ imaṁ vanaṁ āgatāti attho.

338. **Athāguṁ nāgasā Nāgā, Vesālā sahatacchakā**ti Nāgasadahavāsikā ca Vesālīvāsikā ca Nāgā saha Tacchakanāgaparisāya āgatāti attho. **Kambalassatarā**ti Kambalo ca Assataro ca. Ete kira Sinerupāde vasanti, supaṇṇehipi anuddharaṇīyā mahesakkhanāgā. **Pāyāgā saha ñātibhī**ti payāgatitthavāsino ca saha ñātisaṁghena āgatā.

Yāmunā Dhataraṭṭhā cāti Yamunavāsino ca Dhataraṭṭhakule uppannā nāgā ca. **Erāvaṇo mahānāgo**ti Erāvaṇo ca devaputto, jātiyā nāgo na hoti. Nāgavohārena panesa vohariyati. **Sopāgā**ti sopi āgato.

စန္ဒနော ကာမသေဋ္ဌော စ၊ ကိန္နိဃဏ္ဍု နိဃဏ္ဍု စာတိ အပရော ကိန္နိဃဏ္ဍု နာမ။ ပါဠိယံ ပန “ကိန္နုဃဏ္ဍူ”တိ လိခန္တိ။ **နိဃဏ္ဍု စာ**တိ အညော နိဃဏ္ဍု နာမ၊ ဧတ္တကာ ဒါသာ။ ဣတော ပရေ ပန

“ပနာဒေါ ဩပမညော စ၊ ဒေဝသုတော စ မာတလိ။
စိတ္တသေနော စ ဂန္ဓဗ္ဗော၊ နဠော ရာဇာ ဇနေသဘော။
အာဂုံ ပဉ္စသိခေါ စေဝ၊ တိမ္ဗရူ သူရိယဝစ္ဆသာ”တိ—

ဣမေ ဒေဝရာဇာနော။ တတ္ထ **ဒေဝသုတော**တိ ဒေဝသာရထိ။ **စိတ္တသေနော**တိ စိတ္တော စ သေနော စ စိတ္တသေနော စ။ **ဂန္ဓဗ္ဗော**တိ အယံ စိတ္တသေနော ဂန္ဓဗ္ဗကာယိကော ဒေဝပုတ္တော။ န ကေဝလဉ္စေသ၊ သဗ္ဗေပေတေ ပနာဒါဒယော ဂန္ဓဗ္ဗာ ဧဝ။ **နဠောရာဇာ**တိ နဠကာရဒေဝပုတ္တော နာမေကော။ **ဇနေသဘော**တိ ဇနဝသဘော ဒေဝပုတ္တော။ **အာဂုံ ပဉ္စသိခေါ စေဝါ**တိ ပဉ္စသိခေါ စေဝ ဒေဝပုတ္တော အာဂတော။ **တိမ္ဗရူ**တိ တိမ္ဗရူ နာမ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝရာဇာ။ **သူရိယဝစ္ဆသာ**တိ တဿေဝ ဓီတာ။

ဧတေ စညေ စ ရာဇာနော၊ ဂန္ဓဗ္ဗာ သဟ ရာဇုဘီတိ ဧတေ စ နာမဝသေန ဝုတ္တဂန္ဓဗ္ဗရာဇာနော အညေ စ ဧတေဟိ ရာဇူဟိ သဒ္ဓိံ ဗဟူ ဂန္ဓဗ္ဗာ။ **မောဒမာနာ အဘိက္ကာမုံ၊ ဘိက္ခူနံ သမိတိံ ဝန**န္တိ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌစိတ္တာ ဘိက္ခုသံဃသမိတိံ ဣမံ ဝနံ အာဂတာတိ အတ္ထော။

၃၃၈။ **အထာဂုံ နာဂသာ နာဂါ၊ ဝေသာလာ သဟတစ္ဆကာ**တိ နာဂသဒဟဝါသိကာ စ ဝေသာလီဝါသိကာ စ နာဂါ သဟ တစ္ဆကနာဂပရိသာယ အာဂတာတိ အတ္ထော။ **ကမ္ဗလဿတရာ**တိ ကမ္ဗလော စ အဿတရော စ။ ဧတေ ကိရ သိနေရုပါဒေ ဝသန္တိ၊ သုပဏ္ဏေဟိပိ အနုဒ္ဓရဏီယာ မဟေသက္ခနာဂါ။ **ပါယာဂါ သဟ ဉာတိဘီ**တိ ပယာဂတိတ္ထဝါသိနော စ သဟ ဉာတိသံဃေန အာဂတာ။

ယာမုနာ ဓတရဋ္ဌာ စာတိ ယမုနဝါသိနော စ ဓတရဋ္ဌကုလေ ဥပ္ပန္နာ နာဂါ စ။ **ဧရာဝဏော မဟာနာဂေါ**တိ ဧရာဝဏော စ ဒေဝပုတ္တော၊ ဇာတိယာ နာဂေါ န ဟောတိ။ နာဂဝေါဟာရေန ပနေသ ဝေါဟရိယတိ။ **သောပါဂါ**တိ သောပိ အာဂတော။

Ye nāgarāje sahasā harantīti ye ime vuttappakāre nāge lobhābhibhūtā sāhasaṁ[1] katvā haranti gaṇhanti. **Dibbā dijā pakkhī visuddhacakkhū**ti dibbānubhāvato dibbā mātukucchito ca aṇḍakosato cāti dve vāre jātāti dijā pakkhayuttatāya pakkhī yojanasatantarepi yojanasahassantarepi nāge dassanasamatthacakkhutāya visuddhacakkhū. **Vehāyasā te vanamajjhappattā**ti te ākāseneva imaṁ Mahāvanaṁ sampattā. **Citrā supaṇṇā iti tesa nāman**ti tesaṁ "citrasupaṇṇā"ti nāmaṁ.

Abhayaṁ tadā nāgarājānamāsi, supaṇṇato khemamakāsi Buddhoti tasmā sabbepi te aññamaññaṁ **saṇhāhi vācāhi upavhayantā** mittā viya bandhavā viya ca samullapantā sammodamānā āliṅgantā hatthe gaṇhantā aṁsakūṭe hatthaṁ ṭhapentā haṭṭhatuṭṭhacittā. **Nāgā supaṇṇā saraṇamakaṁsu Buddhan**ti Buddhaṁyeva saraṇaṁ gatā.

339. **Jitā vajirahatthenā**ti Indena devaraññā jitā. **Samuddaṁ asurāsitā**ti mahāsamuddavāsino[2] Sujātāya asurakaññāya kāraṇā sabbepi **bhātaro Vāsavassete, iddhimanto yasassino.**

Tesu **kālakañca mahābhismā**ti kālakañcā ca mahante bhiṁsane attabhāve māpetvā āgamiṁsu. **Asurā dānaveghasā**ti **dānaveghasā** nāma aññe dhanuggaha-asurā. **Vepacitti Sucitti ca, pahārādo namucī sahā**ti Vepacitti-asuro, Sucitti-asuro cāti ete ca asurā namuci ca māro devaputto etehi saheva āgato. Ime asurā mahāsamuddavāsino, ayaṁ Paranimmitadevalokavāsī, kasmā etehi sahāgatoti? Acchandikattā. Tepi hi acchandikā abhabbā, ayampi tādisoyeva. Tasmā dhātuso saṁsandamāno āgato.

Satañca Baliputtānanti Balino mahā-asurassa puttānaṁ sataṁ. **Sabbe verocanāmakā**ti sabbe attano mātulassa Rāhusseva nāmadharā. **Sannayhitvā balisenan**ti attano Balisenaṁ sannahitvā sabbe katasannāhāva hutvā. **Rāhubhaddamupāgamun**ti Róhu-asurindaṁ upasaṅkamiṁsu.

1. Sāhasikaṁ (Syā) 2. Mahāsamuddavāsino jitā (Ka)

ယေ နာဂရာဇေ သဟသာ ဟရန္တီတိ ယေ ဣမေ ဝုတ္တပ္ပကာရေ နာဂေ လောဘာဘိဘူတာ သာဟသံ[၁] ကတွာ ဟရန္တိ ဂဏှန္တိ။ **ဒိဗ္ဗာ ဒိဇာ ပက္ခီ ဝိသုဒ္ဓစက္ခူ**တိ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝတော ဒိဗ္ဗာ မာတုကုစ္ဆိတော စ အဏ္ဍကောသတော စာတိ ဒွေ ဝါရေ ဇာတာတိ ဒိဇာ ပက္ခယုတ္တတာယ ပက္ခီ ယောဇနသတန္တရေပိ ယောဇနသဟဿန္တရေပိ နာဂေ ဒဿနသမတ္ထစက္ခုတာယ ဝိသုဒ္ဓစက္ခူ။ **ဝေဟာယသာ တေ ဝနမဇ္ဈပ္ပတ္တာ**တိ တေ အာကာသေနေဝ ဣမံ မဟာဝနံ သမ္ပတ္တာ။ **စိတြာ သုပဏ္ဏာ ဣတိ တေသ နာမန္တိ** တေသံ “စိတြသုပဏ္ဏာ”တိ နာမံ။

အဘယံ တဒါ နာဂရာဇာနမာသိ၊ သုပဏ္ဏတော ခေမမကာသိ ဗုဒ္ဓေါတိ တသ္မာ သဗ္ဗေပိ တေ အညမညံ **သဏှာဟိ ဝါစာဟိ ဥပဝှယန္တာ** မိတ္တာ ဝိယ ဗန္ဓဝါ ဝိယ စ သမုလ္လပန္တာ သမ္မောဒမာနာ အာလိင်္ဂန္တာ ဟတ္ထေ ဂဏှန္တာ အံသကူဋေ ဟတ္ထံ ဌပေန္တာ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌစိတ္တာ။ **နာဂါ သုပဏ္ဏာ သရဏမကံသု ဗုဒ္ဓန္တိ** ဗုဒ္ဓံယေဝ သရဏံ ဂတာ။

၃၃၉။ **ဇိတာ ဝဇိရဟတ္ထေနာ**တိ ဣန္ဒေန ဒေဝရညာ ဇိတာ။ **သမုဒ္ဒံ အသုရာသိတာ**တိ မဟာသမုဒ္ဒဝါသိနော[၂] သုဇာတာယ အသုရကညာယ ကာရဏာ သဗ္ဗေပိ **ဘာတရော ဝါသဝဿေတေ၊ ဣဒ္ဓိမန္တော ယသဿိနော။**

တေသု **ကာလကဉ္စ မဟာဘိသ္မာ**တိ ကာလကဉ္စာ စ မဟန္တေ ဘိံသနေ အတ္တဘာဝေ မာပေတွာ အာဂမိံသု။ **အသုရာ ဒါနဝေဃသာ**တိ **ဒါနဝေဃသာ** နာမ အညေ ဓနုဂ္ဂဟအသုရာ။ **ဝေပစိတ္တိ သုစိတ္တိ စ၊ ပဟာရာဒေါ နမုစီ သဟာ**တိ ဝေပစိတ္တိအသုရော, သုစိတ္တိအသုရော စာတိ ဧတေ စ အသုရာ နမုစိ စ မာရော ဒေဝပုတ္တော ဧတေဟိ သဟေဝ အာဂတော။ ဣမေ အသုရာ မဟာသမုဒ္ဒဝါသိနော၊ အယံ ပရနိမ္မိတဒေဝလောကဝါသီ၊ ကသ္မာ ဧတေဟိ သဟာဂတောတိ? အစ္ဆန္ဒိကတ္တာ။ တေပိ ဟိ အစ္ဆန္ဒိကာ အဘဗ္ဗာ၊ အယမ္ပိ တာဒိသောယေဝ။ တသ္မာ ဓာတုသော သံသန္ဒမာနော အာဂတော။

သတဉ္စ ဗလိပုတ္တာနန္တိ ဗလိနော မဟာအသုရဿ ပုတ္တာနံ သတံ။ **သဗ္ဗေ ဝေရောစနာမကာ**တိ သဗ္ဗေ အတ္တနော မာတုလဿ ရာဟုဿေဝ နာမဓရာ။ **သန္နယှိတွာ ဗလိသေနန္တိ** အတ္တနော ဗလိသေနံ သန္နဟိတွာ သဗ္ဗေ ကတသန္နာဟာဝ ဟုတွာ။ **ရာဟုဘဒ္ဒမုပါဂမုန္တိ** ရာဟုအသုရိန္ဒံ ဥပသင်္ကမိံသု။

၁-သာဟသိကံ (သျာ) ၂-မဟာသမုဒ္ဒဝါသိနော ဇိတာ (က)

Samayo dāni bhaddanteti bhaddaṁ tava hotu, samayo te bhikkhūnaṁ samitiṁ vanaṁ upasaṅkamitvā bhikkhusaṁghaṁ dassanāyāti attho.

340. **Āpo ca devā pathavī, tejo vāyo tadāgamun**ti āpokasiṇādīsu parikammaṁ katvā nibbattā **āpo**ti-ādināmakā devā āgamuṁ. **Varuṇā vāraṇā devā, somo ca yasasā sahā**ti Varuṇadevatā, Vāraṇadevatā, Somadevatāti evaṁ nāmakā ca devā Yasasā nāma devena sahāgatāti attho. **Mettākaruṇākāyikā**ti mettājhāne ca karuṇājhāne ca parikammaṁ katvā nibbattadevā. **Āguṁ devā yasassino**ti etepi Mahāyasā devā āgatā.

Dasete dasadhā kāyā, sabbe nānattavaṇṇinoti te dasadhā ṭhitā dasa devakāyā sabbe nīlādivasena nānattavaṇṇā āgatāti attho.

Veṇḍū ca devāti veṇḍudevatā ca. **Sahali cā**ti sahalidevatā ca. **Asamā ca duve yamā**ti asamadevatā ca dve ca yamakā devā. **Candassupanisā devā, candamāguṁ purakkhatvā**ti candanissitakā devā candaṁ purato katvā āgatā. Tathā sūriyanissitakā devā sūriyaṁ purakkhatvā[1]. **Nakkhattāni purakkhatvā**ti nakkhattanissitāpi devā nakkhattāni purato katvā āgatā. **Āguṁ mandavalāhakā**ti vātavalāhakā, abbhavalāhakā, uṇhavalāhakā, ete sabbepi valāhakāyikā "Mandavalāhakā" nāma vuccanti, tepi āgatāti attho. **Vasūnaṁ Vāsavo seṭṭho, Sakko pāgā Purindado**ti vasūnaṁ devatānaṁ seṭṭho vāsavo yo Sakkoti ca, Purindadoti ca vuccati, sopi āgato.

Dasete dasadhā kāyāti etepi dasa devakāyā dasadhāva āgatā. **Sabbe nānattavaṇṇino**ti nīlādivasena nānattavaṇṇā.

Athāguṁ Sahabhū devāti atha Sahabhū nāma devā āgatā. **Jalamaggisikhārivā**ti aggisikhā viya jalantā. Jalamaggi ca Sikhārivāti imāni tesaṁ nāmānītipi vuttaṁ. **Ariṭṭhakā ca rojā cā**ti Ariṭṭhakadevā ca Rojadevā ca. **Umāpupphanibhāsino**ti **umāpupphadevā**[2] nāma ete

1. Sūriyamāgū purakkhitā (Syā)
2. Ummāpupphadevā (Syā, Ka)

သမယော ဒါနိ ဘဒ္ဒန္တေတိ ဘဒ္ဒံ တဝ ဟောတု၊ သမယော တေ ဘိက္ခူနံ သမိတိံ ဝနံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဘိက္ခုသံဃံ ဒဿနာယာတိ အတ္ထော။

၃၄၀။ **အာပေါ စ ဒေဝါ ပထဝီ၊ တေဇော ဝါယော တဒါဂမုန္တိ** အာပေါကသိဏာဒီသု ပရိကမ္မံ ကတွာ နိဗ္ဗတ္တာ **အာပေါ**တိအာဒိနာမကာ ဒေဝါ အာဂမုံ။ **ဝရုဏာ ဝါရဏာ ဒေဝါ၊ သောမော စ ယသသာ သဟာ**တိ ဝရုဏဒေဝတာ, ဝါရဏဒေဝတာ, သောမဒေဝတာတိ ဧဝံ နာမကာ စ ဒေဝါ ယသသာ နာမ ဒေဝေန သဟာဂတာတိ အတ္ထော။ **မေတ္တာကရုဏာကာယိကာ**တိ မေတ္တာဈာနေ စ ကရုဏာဈာနေ စ ပရိကမ္မံ ကတွာ နိဗ္ဗတ္တဒေဝါ။ **အာဂုံ ဒေဝါ ယသဿိနော**တိ ဧတေပိ မဟာယသာ ဒေဝါ အာဂတာ။

ဒသေတေ ဒသဓာ ကာယာ၊ သဗ္ဗေ နာနတ္တဝဏ္ဏိနောတိ တေ ဒသဓာ ဌိတာ ဒသ ဒေဝကာယာ သဗ္ဗေ နီလာဒိဝသေန နာနတ္တဝဏ္ဏာ အာဂတာတိ အတ္ထော။

ဝေဏ္ဍူ စ ဒေဝါတိ ဝေဏ္ဍုဒေဝတာ စ။ **သဟလိ စာ**တိ သဟလိဒေဝတာ စ။ **အသမာ စ ဒုဝေ ယမာ**တိ အသမဒေဝတာ စ ဒွေ စ ယမကာ ဒေဝါ။ **စန္ဒဿုပနိသာ ဒေဝါ၊ စန္ဒမာဂုံ ပုရက္ခတွာ**တိ စန္ဒနိဿိတကာ ဒေဝါ စန္ဒံ ပုရတော ကတွာ အာဂတာ။ တထာ သူရိယနိဿိတကာ ဒေဝါ သူရိယံ ပုရက္ခတွာ[၁]။ **နက္ခတ္တာနိ ပုရက္ခတွာ**တိ နက္ခတ္တနိဿိတာပိ ဒေဝါ နက္ခတ္တာနိ ပုရတော ကတွာ အာဂတာ။ **အာဂုံ မန္ဒဝလာဟကာ**တိ ဝါတဝလာဟကာ, အဗ္ဘဝလာဟကာ, ဥဏှဝလာဟကာ၊ ဧတေ သဗ္ဗေပိ ဝလာဟကာယိကာ "မန္ဒဝလာဟကာ"နာမ ဝုစ္စန္တိ၊ တေပိ အာဂတာတိ အတ္ထော။ **ဝသူနံ ဝါသဝေါ သေဋ္ဌော၊ သက္ကော ပါဂါ ပုရိန္ဒဒေါ**တိ ဝသူနံ ဒေဝတာနံ သေဋ္ဌော ဝါသဝေါ ယော သက္ကောတိ စ, ပုရိန္ဒဒေါတိ စ ဝုစ္စတိ၊ သောပိ အာဂတော။

ဒသေတေ ဒသဓာ ကာယာတိ ဧတေပိ ဒသ ဒေဝကာယာ ဒသဓာဝ အာဂတာ။ **သဗ္ဗေ နာနတ္တဝဏ္ဏိနော**တိ နီလာဒိဝသေန နာနတ္တဝဏ္ဏာ။

အထာဂုံ သဟဘူ ဒေဝါတိ အထ သဟဘူ နာမ ဒေဝါ အာဂတာ။ **ဇလမဂ္ဂိသိခါရိဝါ**တိ အဂ္ဂိသိခါ ဝိယ ဇလန္တာ။ ဇလမဂ္ဂိ စ သိခါရိဝါတိ ဣမာနိ တေသံ နာမာနီတိပိ ဝုတ္တံ။ **အရိဋ္ဌကာ စ ရောဇာ စာ**တိ အရိဋ္ဌကဒေဝါ စ ရောဇဒေဝါ စ။ **ဥမာပုပ္ဖနိဘာသိနော**တိ **ဥမာပုပ္ဖဒေဝါ**[၂] နာမ ဧတေ

၁-သူရိယမာဂူ ပုရက္ခိတာ (သျာ)
၂-ဥမ္မာပုပ္ဖဒေဝါ (သျာ၊ က)

devā. Umāpupphasadisā hi tesaṁ sarīrābhā, tasmā “umāpupphanibhāsino”ti vuccanti.

Varuṇā sahadhammā cāti ete ca dve janā. **Accutā ca Anejakā**ti Accutadevatā ca Anejakadevatā ca. **Suleyyarucirā āgun**ti Suleyyā ca Rucirā ca āgatā. **Āguṁ Vāsavanesino**ti Vāsavanesīdevā nāma āgatā. **Dasete dasadhā kāyā**ti etepi dasadevakāyā dasadhāva āgatā.

Samānā Mahāsamānāti Samānā ca Mahāsamānā ca. **Mānusā Mānusuttamā**ti Mānusā ca Mānusuttamā ca. **Khiḍḍāpadosikā āguṁ, āguṁ Manopadosikā**ti Khiḍḍāpadosikā Manopadosikā ca devā āgatā.

Athāguṁ harayo devāti Haridevā nāma āgatā. **Ye ca Lohitavāsino**ti Lohitavāsino ca āgatā. **Pāragā Mahāpāragā**ti ete ca duvidhā āgatā. **Dasete dasadhā kāyā**ti etepi dasadevakāyā dasadhāva āgatā.

Sukkā Karambhā Aruṇā, āguṁ Veghanasā sahāti ete Sukkādayo tayo, tehi saha veghanasā ca āgatā. **Odātagayhā pāmokkhā**ti Odātagayhā nāma Pāmokkhadevā āgatā. **Āguṁ devā Vicakkhaṇā**ti Vicakkhaṇā nāma devā āgatā.

Sadāmattā Hāragajāti Sadāmattā ca Hāragajā ca. **Missakā ca yasassino**ti yasasampannā missakadevā ca. **Thanayaṁ āga Pajjunno**ti Pajjunno ca devarājā thanayanto āgato. **Yo disā abhivassatī**ti yo yaṁ yaṁ disaṁ yāti, tattha tattha devo vassati. **Dasete dasadhā kāyā**ti etepi dasadevakāyā dasadhā āgatā.

Khemiyā Tusitā Yāmāti Khemiyā devā Tusitapuravāsino ca Yāmādevalokavāsino ca. **Kathakā ca yasassino**ti yasasampannā Kathakadevā ca. Pāḷiyaṁ pana “kaṭṭhakā cā”ti likhanti. **Lambītakā Lāmaseṭṭhā**ti Lambitakadevā ca Lāmaseṭṭhadevā ca. **Jotināmā ca āsavā**ti pabbatamatthake katanaḷaggikkhandho viya jotamānā Jotidevā nāma atthi, te ca Āsā ca devā āgatāti attho.

ဒေဝါ။ ဥမာပုပ္ဖသဒိသာ ဟိ တေသံ သရီရာဘာ၊ တသ္မာ “ဥမာပုပ္ဖနိဘာသိနော”တိ ဝုစ္စန္တိ။

ဝရုဏာ သဟဓမ္မာ စာတိ ဧတေ စ ဒွေ ဇနာ။ **အစ္စုတာ စ အနေဇကာ**တိ အစ္စုတဒေဝတာ စ အနေဇကဒေဝတာ စ။ **သုလေယျရုစိရာ အာဂုန္တိ** သုလေယျာ စ ရုစိရာ စ အာဂတာ။ **အာဂုံ ဝါသဝနေသိနော**တိ ဝါသဝနေသီဒေဝါ နာမ အာဂတာ။ **ဒသေတေ ဒသဓာ ကာယာ**တိ ဧတေပိ ဒသဒေဝကာယာ ဒသဓာဝ အာဂတာ။

သမာနာ မဟာသမာနာတိ သမာနာ စ မဟာသမာနာ စ။ **မာနုသာ မာနုသုတ္တမာ**တိ မာနုသာ စ မာနုသုတ္တမာ စ။ **ခိဍ္ဍာပဒေါသိကာ အာဂုံ၊ အာဂုံ မနောပဒေါသိကာ**တိ ခိဍ္ဍာပဒေါသိကာ မနောပဒေါသိကာ စ ဒေဝါ အာဂတာ။

အထာဂုံ ဟရယော ဒေဝါတိ ဟရိဒေဝါ နာမ အာဂတာ။ **ယေ စ လောဟိတဝါသိနော**တိ လောဟိတဝါသိနော စ အာဂတာ။ **ပါရဂါ မဟာပါရဂါ**တိ ဧတေ စ ဒုဝိဓာ အာဂတာ။ **ဒသေတေ ဒသဓာ ကာယာ**တိ ဧတေပိ ဒသဒေဝကာယာ ဒသဓာဝ အာဂတာ။

သုက္ကာ ကရမ္ဘာ အရုဏာ၊ အာဂုံ ဝေဃနသာ သဟာတိ ဧတေ သုက္ကာဒယော တယော, တေဟိ သဟ ဝေဃနသာ စ အာဂတာ။ **ဩဒါတဂယှာ ပါမောက္ခာ**တိ ဩဒါတဂယှာ နာမ ပါမောက္ခဒေဝါ အာဂတာ။ **အာဂုံ ဒေဝါ ဝိစက္ခဏာ**တိ ဝိစက္ခဏာ နာမ ဒေဝါ အာဂတာ။

သဒါမတ္တာ ဟာရဂဇာတိ သဒါမတ္တာ စ ဟာရဂဇာ စ။ **မိဿကာ စ ယသဿိနော**တိ ယသသမ္ပန္နာ မိဿကဒေဝါ စ။ **ထနယံ အာဂ ပဇ္ဇုန္နော**တိ ပဇ္ဇုန္နော စ ဒေဝရာဇာ ထနယန္တော အာဂတော။ **ယော ဒိသာ အဘိဝဿတီ**တိ ယော ယံ ယံ ဒိသံ ယာတိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဒေဝေါ ဝဿတိ။ **ဒသေတေ ဒသဓာ ကာယာ**တိ ဧတေပိ ဒသဒေဝကာယာ ဒသဓာ အာဂတာ။

ခေမိယာ တုသိတာ ယာမာတိ ခေမိယာ ဒေဝါ တုသိတပုရဝါသိနော စ ယာမာဒေဝလောကဝါသိနော စ။ **ကထကာ စ ယသဿိနော**တိ ယသသမ္ပန္နာ ကထကဒေဝါ စ။ ပါဠိယံ ပန “ကဋ္ဌကာ စာ”တိ လိခန္တိ။ **လမ္ဗီတကာ လာမသေဋ္ဌာ**တိ လမ္ဗိတကဒေဝါ စ လာမသေဋ္ဌဒေဝါ စ။ **ဇောတိနာမာ စ အာသဝါ**တိ ပဗ္ဗတမတ္ထကေ ကတနဠဂ္ဂိက္ခန္ဓော ဝိယ ဇောတမာနာ ဇောတိဒေဝါ နာမ အတ္ထိ၊ တေ စ အာသာ စ ဒေဝါ အာဂတာတိ အတ္ထော။

Pāḷiyaṁ pana “jātināmā”ti[1] likhanti. Āsā devatā chandavasena **āsavā**ti vuttā. **Nimmānaratino āguṁ, athāguṁ Paranimmitā. Dasete dasadhā kāyā**ti etepi dasa devakāyā dasadhāva āgatā.

Saṭṭhete devanikāyāti ete ca āpo ca devāti-ādikā cha dasakā saṭṭhi devanikāyā sabbe nīlādivasena nānattavaṇṇino. **Nāmanvayena āgacchun**ti nāmabhāgena nāmakoṭṭhāsena āgatā. **Ye caññe sadisā sahā**ti ye ca aññepi tehi sadisā vaṇṇatopi nāmatopi etādisāyeva sesacakkavāḷesu devā, tepi āgatāyevāti ekapadeneva kalāpaṁ viya puṭakaṁ[2] viya ca katvā sabbā devatā niddisati.

Evaṁ dasasu lokadhātusahassesu devakāye niddisitvā idāni yadatthaṁ te āgatā, taṁ dassento **pavuṭṭhajātin**ti gāthamāha. Tassattho—pavuṭṭhā vigatā jāti assāti ariyasaṁgho pavuṭṭhajāti nāma, **taṁ pavuṭṭhajātiṁ** rāgadosamohakhīlānaṁ abhāvā **akhīlaṁ** cattāro oghe taritvā ṭhitattā **oghatiṇṇaṁ** catunnaṁ āsavānaṁ abhāvena **anāsavaṁ** ariyasaṁghaṁ dakkhema passissāma. Tesaṁyeva oghānaṁ tiṇṇattā **oghataraṁ** āguṁ akaraṇato **nāgaṁ. Asitātigan**ti[3] kāḷakabhāvātītaṁ candaṁva siriyā virocamānaṁ Dasabalañca dakkhema passissāmāti etadatthaṁ sabbepi te nāmanvayena āgacchuṁ, ye caññe sadisā sahāti.

341. Idāni brahmāno dassento **subrahmā paramatto cā**ti-ādimāha. Tattha **subrahmā**ti eko brahmā[4]. Paramattopi brahmāva. **Puttā iddhimato sahā**ti ete iddhimato Buddhassa Bhagavato puttā ariyabrahmāno saheva āgatā. **Sanaṅkumāro tisso cā**ti Sanaṅkumāro ca Tissamahābrahmā ca. **Sopāgā**ti sopi āgato.

“Sahassaṁ brahmalokānaṁ, mahābrahmābhitiṭṭhati.
Upapanno jutimanto, bhismākāyo yasassiso”ti—

1. Jotināmāti (Syā)
2. Muddhikaṁ (Syā)
3. Asitātitanti (Syā)
4. Eko seṭṭhabrahmā (Syā)

ပါဠိယံ ပန “ဇာတိနာမာ”တိ[၁] လိခန္တိ။ အာသာ ဒေဝတာ ဆန္ဒဝသေန **အာသဝါ**တိ ဝုတ္တာ။ **နိမ္မာနရတိနော အာဂုံ၊ အထာဂုံ ပရနိမ္မိတာ။ ဒသေတေ ဒသဓာ ကာယာ**တိ ဧတေပိ ဒသ ဒေဝကာယာ ဒသဓာဝ အာဂတာ။

သဋ္ဌေတေ ဒေဝနိကာယာတိ ဧတေ စ အာပေါ စ ဒေဝါတိအာဒိကာ ဆ ဒသကာ သဋ္ဌိ ဒေဝနိကာယာ သဗ္ဗေ နီလာဒိဝသေန နာနတ္တဝဏ္ဏိနော။ **နာမန္ဝယေန အာဂစ္ဆု**န္တိ နာမဘာဂေန နာမကောဋ္ဌာသေန အာဂတာ။ **ယေ စညေ သဒိသာ သဟာ**တိ ယေ စ အညေပိ တေဟိ သဒိသာ ဝဏ္ဏတောပိ နာမတောပိ ဧတာဒိသာယေဝ သေသစက္ကဝါဠေသု ဒေဝါ၊ တေပိ အာဂတာယေဝါတိ ဧကပဒေနေဝ ကလာပံ ဝိယ ပုဋကံ[၂] ဝိယ စ ကတွာ သဗ္ဗာ ဒေဝတာ နိဒ္ဒိသတိ။

ဧဝံ ဒသသု လောကဓာတုသဟဿေသု ဒေဝကာယေ နိဒ္ဒိသိတွာ ဣဒါနိ ယဒတ္ထံ တေ အာဂတာ၊ တံ ဒဿေန္တော **ပဝုဋ္ဌဇာတိ**န္တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—ပဝုဋ္ဌာ ဝိဂတာ ဇာတိ အဿာတိ အရိယသံဃော ပဝုဋ္ဌဇာတိ နာမ၊ **တံ ပဝုဋ္ဌဇာတိံ** ရာဂဒေါသမောဟခိလာနံ အဘာဝါ **အခိလံ** စတ္တာရော ဩဃေ တရိတွာ ဌိတတ္တာ **ဩဃတိဏ္ဏံ** စတုန္နံ အာသဝါနံ အဘာဝေန **အနာသဝံ** အရိယသံဃံ ဒက္ခေမ ပဿိဿာမ။ တေသံယေဝ ဩဃာနံ တိဏ္ဏတ္တာ **ဩဃတရံ** အာဂုံ အကရဏတော **နာဂံ။ အသိတာတိဂ**န္တိ[၃] ကာဠကဘာဝါတီတံ စန္ဒံဝ သိရိယာ ဝိရောစမာနံ ဒသဗလဉ္စ ဒက္ခေမ ပဿိဿာမာတိ ဧတဒတ္ထံ သဗ္ဗေပိ တေ နာမန္ဝယေန အာဂစ္ဆုံ၊ ယေ စညေ သဒိသာ သဟာတိ။

၃၄၁။ ဣဒါနိ ဗြဟ္မာနော ဒဿေန္တော **သုဗြဟ္မာ ပရမတ္တော စာတိ**-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သုဗြဟ္မာ**တိ ဧကော ဗြဟ္မာ[၄]။ ပရမတ္တောပိ ဗြဟ္မာဝ။ **ပုတ္တာ ဣဒ္ဓိမတော သဟာ**တိ ဧတေ ဣဒ္ဓိမတော ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ပုတ္တာ အရိယဗြဟ္မာနော သဟေဝ အာဂတာ။ **သနင်္ကုမာရော တိဿော စာ**တိ သနင်္ကုမာရော စ တိဿမဟာဗြဟ္မာ စ။ **သောပါဂါ**တိ သောပိ အာဂတော။

“သဟဿံ ဗြဟ္မလောကာနံ၊ မဟာဗြဟ္မာဘိတိဋ္ဌတိ။
ဥပပန္နော ဇုတိမန္တော၊ ဘိသ္မာကာယော ယသဿိသော”တိ—

၁-ဇောတိနာမာတိ (သျာ)
၂-မုဒ္ဒိကံ (သျာ)
၃-အသိတာတိတန္တိ (သျာ)
၄-ဧကော သေဋ္ဌဗြဟ္မာ (သျာ)

Ettha **sahassaṁ brahmalokānan**ti ekaṅguliyā ekasahassacakkavāḷe dasahi aṅgulīhi dasasahassicakkavāḷe ālokapharaṇasamatthānaṁ Mahābrahmānaṁ sahassaṁ āgataṁ. **Mahābrahmābhitiṭṭhatī**ti yattha ekeko Mahābrahmā aññe brahme abhibhavitvā tiṭṭhati. **Upapanno**ti brahmaloke nibbatto. **Jutimanto**ti ānubhāvasampanno. **Bhismākāyo**ti mahākāyo, dvīhi tīhi Māgadhikehi[1] gāmakkhettehi samappamāṇa-attabhāvo. **Yasassiso**ti attabhāvasirīsaṅkhātena yasena samannāgato.

Dasettha issarā āguṁ, paccekavasavattinoti etasmiñca brahmasahasse ye pāṭiyekkaṁ pāṭiyekkaṁ vasaṁ vattenti, evarūpā dasa issarā Mahābrahmāno āgatā. **Tesañca majjhato āga, Hārito parivārito**ti tesaṁ brahmānaṁ majjhe Hārito nāma mahābrahmā satasahassabrahmaparivāro āgato.

342. **Te ca sabbe abhikkante, sa-inde deve sabrahmake**ti te sabbepi Sakkaṁ devarājānaṁ jeṭṭhakaṁ katvā āgate devakāye, Hāritamahābrahmānaṁ jeṭṭhakaṁ katvā āgate brahmakāye ca. **Mārasenā abhikkāmī**ti mārasenā abhigatā. **Passa kaṇhassa mandiyan**ti kāḷakassa mārassa bālabhāvaṁ passatha.

Etha gaṇhatha bandhathāti evaṁ attano parisaṁ āṇāpesi. **Rāgena baddhamatthu vo**ti sabbaṁ vo idaṁ devamaṇḍalaṁ rāgena baddhaṁ hotu. **Samantā parivāretha, mā vo muñcittha koci nan**ti tumhākaṁ ekopi etesu ekampi mā muñci. “Mā vo muñcethā”tipi pāṭho, esevattho.

Iti tattha mahāseno, kaṇho senaṁ apesayīti evaṁ tattha mahāsamaye mahāseno māro mārasenaṁ apesayi. **Pāṇinā talamāhaccā**ti hatthena pathavītalaṁ paharitvā. **Saraṁ katvāna bheravan**ti māravibhiṁsakadassanatthaṁ bhayānakaṁ sarañca katvā.

Yathā pāvussako megho, thanayanto savijjukoti savijjuko pāvussakamegho viya mahāgajjitaṁ gajjanto. **Tadā so paccudāvattī**ti tasmiṁ samaye so māro taṁ vibhiṁsanakaṁ dassetvā

1. Māgadhakehi (Ka)

ဧတ္ထ **သဟဿံ ဗြဟ္မလောကာန**န္တိ ဧကင်္ဂုလိယာ ဧကသဟဿစက္ကဝါဠေ ဒသဟိ အင်္ဂုလီဟိ ဒသသဟဿိစက္ကဝါဠေ အာလောကဖရဏသမတ္ထာနံ မဟာဗြဟ္မာနံ သဟဿံ အာဂတံ။ **မဟာဗြဟ္မာဘိတိဋ္ဌတီ**တိ ယတ္ထ ဧကေကော မဟာဗြဟ္မာ အညေ ဗြဟ္မေ အဘိဘဝိတွာ တိဋ္ဌတိ။ **ဥပပန္နော**တိ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တော။ **ဇုတိမန္တော**တိ အာနုဘာဝသမ္ပန္နော။ **ဘိသ္မာကာယော**တိ မဟာကာယော၊ ဒွီဟိ တီဟိ မာဂဓိကေဟိ[၁] ဂါမက္ခေတ္တေဟိ သမပ္ပမာဏအတ္တဘာဝေါ။ **ယသဿိသော**တိ အတ္တဘာဝသိရီသင်္ခါတေန ယသေန သမန္နာဂတော။

ဒသေတ္ထ ဣဿရာ အာဂုံ၊ ပစ္စေကဝသဝတ္တိနောတိ ဧတသ္မိဉ္စ ဗြဟ္မသဟဿေ ယေ ပါဋိယေက္ကံ ပါဋိယေက္ကံ ဝသံ ဝတ္တေန္တိ၊ ဧဝရူပါ ဒသ ဣဿရာ မဟာဗြဟ္မာနော အာဂတာ။ **တေသဉ္စ မဇ္ဈတော အာဂ၊ ဟာရိတော ပရိဝါရိတော**တိ တေသံ ဗြဟ္မာနံ မဇ္ဈေ ဟာရိတော နာမ မဟာဗြဟ္မာ သတသဟဿဗြဟ္မပရိဝါရော အာဂတော။

၃၄၂။ **တေ စ သဗ္ဗေ အဘိက္ကန္တေ၊ သဣန္ဒေ ဒေဝေ သဗြဟ္မကေ**တိ တေ သဗ္ဗေပိ သက္ကံ ဒေဝရာဇာနံ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ အာဂတေ ဒေဝကာယေ, ဟာရိတမဟာဗြဟ္မာနံ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ အာဂတေ ဗြဟ္မကာယေ စ။ **မာရသေနာ အဘိက္ကာမီ**တိ မာရသေနာ အဘိဂတာ။ **ပဿ ကဏှဿ မန္ဒိယ**န္တိ ကာဠကဿ မာရဿ ဗာလဘာဝံ ပဿထ။

ဧထ ဂဏှထ ဗန္ဓထာတိ ဧဝံ အတ္တနော ပရိသံ အာဏာပေသိ။ **ရာဂေန ဗဒ္ဓမတ္ထု ဝေါ**တိ သဗ္ဗံ ဝေါ ဣဒံ ဒေဝမဏ္ဍလံ ရာဂေန ဗဒ္ဓံ ဟောတု။ **သမန္တာ ပရိဝါရေထ၊ မာ ဝေါ မုဉ္စိတ္ထ ကောစိ န**န္တိ တုမှာကံ ဧကောပိ ဧတေသု ဧကမ္ပိ မာ မုဉ္စိ။ “မာ ဝေါ မုဉ္စေထာ”တိပိ ပါဌော၊ ဧသေဝတ္ထော။

ဣတိ တတ္ထ မဟာသေနော၊ ကဏှော သေနံ အပေသယီတိ ဧဝံ တတ္ထ မဟာသမယေ မဟာသေနော မာရော မာရသေနံ အပေသယိ။ **ပါဏိနာ တလမာဟစ္စာ**တိ ဟတ္ထေန ပထဝီတလံ ပဟရိတွာ။ **သရံ ကတွာန ဘေရဝ**န္တိ မာရဝိဘိံသကဒဿနတ္ထံ ဘယာနကံ သရဉ္စ ကတွာ။

ယထာ ပါဝုဿကော မေဃော၊ ထနယန္တော သဝိဇ္ဇုကောတိ သဝိဇ္ဇုကော ပါဝုဿကမေဃော ဝိယ မဟာဂဇ္ဇိတံ ဂဇ္ဇန္တော။ **တဒါ သော ပစ္စုဒါဝတ္တီ**တိ တသ္မိံ သမယေ သော မာရော တံ ဝိဘိံသနကံ ဒဿေတွာ

၁-မာဂဓကေဟိ (က)

paṭinivatto. **Saṅkuddho asayaṁ vase**ti suṭṭhu kuddho kupito kañci vase vattetuṁ asakkonto asayaṁvase asayaṁvasī attano vasena akāmako hutvā nivatto. Bhagavā kira “ayaṁ māro imaṁ mahāsamāgamaṁ disvā ‘abhisamayantarāyaṁ karissāmī’ti antarantare[1] mārasenaṁ pesetvā māraṁ vibhiṁsakaṁ dassetī”ti aññāsi. Pakati cesā Bhagavato, yattha abhisamayo na bhavissati, tattha māraṁ vibhiṁsakaṁ dassentaṁ na nivāreti. Yattha pana abhisamayo hoti, tattha yathā parisā neva mārassa rūpaṁ passati, na saddaṁ suṇāti, evaṁ adhiṭṭhātīti. Imasmiñca samāgame mahābhisamayo bhavissati, tasmā yathā devatā neva tassa rūpaṁ passanti, na saddaṁ suṇanti, evaṁ adhiṭṭhāsi. Tena vuttaṁ “tadā so paccudāvatti, saṅkuddho asayaṁvase”ti.

343. **Tañca sabbaṁ abhiññāya, vavatthitvāna cakkhumā**ti taṁ sabbaṁ Bhagavā jānitvā vavatthapetvā ca.

Mārasenā abhikkantā, te vijānātha bhikkhavoti bhikkhave mārasenā abhikkantā, te tumhe attano anurūpaṁ vijānātha, phalasamāpattiṁ samāpajjathāti vadati. **Ātappamakaru**nti phalasamāpattiṁ pavisanatthāya vīriyaṁ ārabhiṁsu. **Vītarāgehi pakkāmu**nti māro ca mārasenā ca vītarāgehi ariyehi dūratova apakkamuṁ. **Nesaṁ lomāpi iñjayu**nti tesaṁ vītarāgānaṁ lomānipi na cālayiṁsu. Atha māro bhikkhusaṁghaṁ ārabbha imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Sabbe vijitasaṅgāmā, bhayātītā yasassino.
Modanti saha bhūtehi, sāvakā te janesutā”ti.

Tattha **modanti saha bhūtehī**ti Dasabalassa sāsane bhūtehi sañjātehi ariyehi saddhiṁ modanti pamodanti. **Janesutā**ti jane vissutā pākaṭā abhiññātā.

Idaṁ pana Mahāsamayasuttaṁ nāma devatānaṁ piyaṁ manāpaṁ, tasmā maṅgalaṁ vadantena abhinavaṭṭhānesu idameva suttaṁ vattabbaṁ. Devatā kira “imaṁ suttaṁ suṇissāmā”ti ohitasotā vicaranti. Desanāpariyosāne

1. Antarantarena (Syā)

ပဋိနိဝတ္တော။ **သင်္ကုဒ္ဓေါ အသယံ ဝသေ**တိ သုဋ္ဌု ကုဒ္ဓေါ ကုပိတော ကဉ္စိ ဝသေ ဝတ္တေတုံ အသက္ကောန္တော အသယံဝသေ အသယံဝသီ အတ္တနော ဝသေန အကာမကော ဟုတွာ နိဝတ္တော။ ဘဂဝါ ကိရ “အယံ မာရော ဣမံ မဟာသမာဂမံ ဒိသွာ ‘အဘိသမယန္တရာယံ ကရိဿာမီ’တိ အန္တရန္တရေ[1] မာရသေနံ ပေသေတွာ မာရံ ဝိဘိံသကံ ဒဿေတီ”တိ အညာသိ။ ပကတိ စေသာ ဘဂဝတော, ယတ္ထ အဘိသမယော န ဘဝိဿတိ၊ တတ္ထ မာရံ ဝိဘိံသကံ ဒဿေန္တံ န နိဝါရေတိ။ ယတ္ထ ပန အဘိသမယော ဟောတိ၊ တတ္ထ ယထာ ပရိသာ နေဝ မာရဿ ရူပံ ပဿတိ၊ န သဒ္ဒံ သုဏာတိ၊ ဧဝံ အဓိဋ္ဌာတီတိ။ ဣမသ္မိဉ္စ သမာဂမေ မဟာဘိသမယော ဘဝိဿတိ၊ တသ္မာ ယထာ ဒေဝတာ နေဝ တဿ ရူပံ ပဿန္တိ၊ န သဒ္ဒံ သုဏန္တိ၊ ဧဝံ အဓိဋ္ဌာသိ။ တေန ဝုတ္တံ “တဒါ သော ပစ္စုဒါဝတ္တိ၊ သင်္ကုဒ္ဓေါ အသယံဝသေ”တိ။

၃၄၃။ **တဉ္စ သဗ္ဗံ အဘိညာယ၊ ဝဝတ္ထိတွာန စက္ခုမာ**တိ တံ သဗ္ဗံ ဘဂဝါ ဇာနိတွာ ဝဝတ္ထပေတွာ စ။

မာရသေနာ အဘိက္ကန္တာ၊ တေ ဝိဇာနာထ ဘိက္ခဝေါတိ ဘိက္ခဝေ မာရသေနာ အဘိက္ကန္တာ၊ တေ တုမှေ အတ္တနော အနုရူပံ ဝိဇာနာထ၊ ဖလသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇထာတိ ဝဒတိ။ **အာတပ္ပမကရု**န္တိ ဖလသမာပတ္တိံ ပဝိသနတ္ထာယ ဝီရိယံ အာရဘိံသု။ **ဝီတရာဂေဟိ ပက္ကာမု**န္တိ မာရော စ မာရသေနာ စ ဝီတရာဂေဟိ အရိယေဟိ ဒူရတောဝ အပက္ကမုံ။ **နေသံ လောမာပိ ဣဉ္ဇယု**န္တိ တေသံ ဝီတရာဂါနံ လောမာနိပိ န စာလယိံသု။ အထ မာရော ဘိက္ခုသံဃံ အာရဗ္ဘ ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ—

“သဗ္ဗေ ဝိဇိတသင်္ဂါမာ၊ ဘယာတီတာ ယသဿိနော။
မောဒန္တိ သဟ ဘူတေဟိ၊ သာဝကာ တေ ဇနေသုတာ”တိ။

တတ္ထ **မောဒန္တိ သဟ ဘူတေဟီ**တိ ဒသဗလဿ သာသနေ ဘူတေဟိ သဉ္ဇာတေဟိ အရိယေဟိ သဒ္ဓိံ မောဒန္တိ ပမောဒန္တိ။ **ဇနေသုတာ**တိ ဇနေ ဝိဿုတာ ပါကဋာ အဘိညာတာ။

ဣဒံ ပန မဟာသမယသုတ္တံ နာမ ဒေဝတာနံ ပိယံ မနာပံ၊ တသ္မာ မင်္ဂလံ ဝဒန္တေန အဘိနဝဋ္ဌာနေသု ဣဒမေဝ သုတ္တံ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဒေဝတာ ကိရ “ဣမံ သုတ္တံ သုဏိဿာမာ”တိ ဩဟိတသောတာ ဝိစရန္တိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ

၁-အန္တရန္တရေန (သျာ)

panassa koṭisatasahassadevatā arahattaṁ pattā, sotāpannādīnaṁ gaṇanā natthi.

Devatānañcassa piyamanāpabhāve idaṁ vatthu—Koṭipabbatavihāre kira nāgaleṇadvāre nāgarukkhe ekā devadhītā vasati. Eko daharo antoleṇe imaṁ suttaṁ sajjhāyati. Devadhītā sutvā suttapariyosāne mahāsaddena sādhukāramadāsi. Ko esoti. Ahaṁ bhante devadhītāti. Kasmā sādhukāramadāsīti. Bhante Dasabalena Mahāvane nisīditvā kathitadivase imaṁ suttaṁ sutvā ajja assosiṁ, Bhagavatā kathitato ekakkharampi ahāpetvā suggahito ayaṁ dhammo tumhehīti. Dasabalassa kathayato sutaṁ tayāti. Āma bhanteti. Mahā kira devatāsannipāto ahosi, tvaṁ kattha ṭhitā suṇīti.

Ahaṁ bhante Mahāvanavāsiyā devatā, mahesakkhāsu pana devatāsu āgacchantīsu Jambudīpe okāsaṁ nālatthaṁ, atha imaṁ Tambapaṇṇidīpaṁ āgantvā jambukolapaṭṭane ṭhatvā sotuṁ āraddhamhi, tatrāpi mahesakkhāsu devatāsu āgacchantīsu anukkamena paṭikkamamānā Rohaṇajanapade Mahāgāmassa piṭṭhibhāgato samudde galappamāṇaṁ udakaṁ pavisitvā tattha ṭhitā assosinti. Tuyhaṁ ṭhitaṭṭhānato dūre Satthāraṁ passasi devateti. Kiṁ kathetha bhante, Satthā Mahāvane dhammaṁ desento nirantaraṁ mamaññeva oloketīti maññamānā ottapamānā ūmīsu nilayāmīti[1].

Taṁ divasaṁ kira koṭisatasahassadevatā arahattaṁ pattā, tumhepi tadā arahattaṁ pattāti. Natthi bhante. Anāgāmiphalaṁ pattattha maññeti. Natthi bhante. Sakadāgāmiphalaṁ pattattha maññeti. Natthi bhante. Tayo magge pattā devatā kira gaṇanapathaṁ atītā, sotāpannā jātattha maññeti. Devatā taṁ divasaṁ sotāpattiphalaṁ pattattā harāyamānā “apucchitabbaṁ pucchati ayyo”ti āha. Tato naṁ so bhikkhu āha “sakkā pana devate tava attabhāvaṁ amhākaṁ dassetun”ti. Na sakkā bhante

1. Maññamānā ottappāmi hirīyāmīti (Syā)

ပနဿ ကောဋိသတသဟဿဒေဝတာ အရဟတ္တံ ပတ္တာ၊ သောတာပန္နာဒီနံ ဂဏနာ နတ္ထိ။

ဒေဝတာနဉ္စဿ ပိယမနာပဘာဝေ ဣဒံ ဝတ္ထု—ကောဋိပဗ္ဗတဝိဟာရေ ကိရ နာဂလေဏဒွါရေ နာဂရုက္ခေ ဧကာ ဒေဝဓီတာ ဝသတိ။ ဧကော ဒဟရော အန္တောလေဏေ ဣမံ သုတ္တံ သဇ္ဈာယတိ။ ဒေဝဓီတာ သုတွာ သုတ္တပရိယောသာနေ မဟာသဒ္ဒေန သာဓုကာရမဒါသိ။ ကော ဧသောတိ။ အဟံ ဘန္တေ ဒေဝဓီတာတိ။ ကသ္မာ သာဓုကာရမဒါသီတိ။ ဘန္တေ ဒသဗလေန မဟာဝနေ နိသီဒိတွာ ကထိတဒိဝသေ ဣမံ သုတ္တံ သုတွာ အဇ္ဇ အဿောသိံ၊ ဘဂဝတာ ကထိတတော ဧကက္ခရမ္ပိ အဟာပေတွာ သုဂ္ဂဟိတော အယံ ဓမ္မော တုမှေဟီတိ။ ဒသဗလဿ ကထယတော သုတံ တယာတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ မဟာ ကိရ ဒေဝတာသန္နိပါတော အဟောသိ၊ တွံ ကတ္ထ ဌိတာ သုဏီတိ။

အဟံ ဘန္တေ မဟာဝနဝါသိယာ ဒေဝတာ၊ မဟေသက္ခာသု ပန ဒေဝတာသု အာဂစ္ဆန္တီသု ဇမ္ဗုဒီပေ ဩကာသံ နာလတ္ထံ၊ အထ ဣမံ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပံ အာဂန္တွာ ဇမ္ဗုကောလပဋ္ဋနေ ဌတွာ သောတုံ အာရဒ္ဓမှိ၊ တတြာပိ မဟေသက္ခာသု ဒေဝတာသု အာဂစ္ဆန္တီသု အနုက္ကမေန ပဋိက္ကမမာနာ ရောဟဏဇနပဒေ မဟာဂါမဿ ပိဋ္ဌိဘာဂတော သမုဒ္ဒေ ဂလပ္ပမာဏံ ဥဒကံ ပဝိသိတွာ တတ္ထ ဌိတာ အဿောသိန္တိ။ တုယှံ ဌိတဋ္ဌာနတော ဒူရေ သတ္ထာရံ ပဿသိ ဒေဝတေတိ။ ကိံ ကထေထ ဘန္တေ၊ သတ္ထာ မဟာဝနေ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော နိရန္တရံ မမညေဝ ဩလောကေတီတိ မညမာနာ ဩတ္တပမာနာ ဦမီသု နိလယာမီတိ[၁]။

တံ ဒိဝသံ ကိရ ကောဋိသတသဟဿဒေဝတာ အရဟတ္တံ ပတ္တာ၊ တုမှေပိ တဒါ အရဟတ္တံ ပတ္တာတိ။ နတ္ထိ ဘန္တေ။ အနာဂါမိဖလံ ပတ္တတ္ထ မညေတိ။ နတ္ထိ ဘန္တေ။ သကဒါဂါမိဖလံ ပတ္တတ္ထ မညေတိ။ နတ္ထိ ဘန္တေ။ တယော မဂ္ဂေ ပတ္တာ ဒေဝတာ ကိရ ဂဏနပထံ အတီတာ၊ သောတာပန္နာ ဇာတတ္ထ မညေတိ။ ဒေဝတာ တံ ဒိဝသံ သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တတ္တာ ဟရာယမာနာ “အပုစ္ဆိတဗ္ဗံ ပုစ္ဆတိ အယျော”တိ အာဟ။ တတော နံ သော ဘိက္ခု အာဟ “သက္ကာ ပန ဒေဝတေ တဝ အတ္တဘာဝံ အမှာကံ ဒဿေတု”န္တိ။ န သက္ကာ ဘန္တေ

၁-မညမာနာ ဩတ္တပ္ပါမိ ဟိရီယာမီတိ (သျာ)

sakalakāyaṁ dassetuṁ, aṅgulipabbamattaṁ dassessāmi ayyassāti kuñcikachiddena aṅguliṁ antoleṇābhimukhaṁ akāsi, candasahassasūriyasahassa-uggamanakālo viya ahosi. Devadhītā "appamattā bhante hothā"ti daharabhikkhuṁ vanditvā agamāsi. Evaṁ imaṁ suttaṁ devatānaṁ piyaṁ manāpaṁ, mamāyanti naṁ devatāti.

Mahāsamayasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

သကလကာယံ ဒဿေတုံ၊ အင်္ဂုလိပဗ္ဗမတ္တံ ဒဿေဿာမိ အယျဿာတိ ကုဉ္စိကဆိဒ္ဒေန အင်္ဂုလိံ အန္တောလေဏာဘိမုခံ အကာသိ၊ စန္ဒသဟဿ-သူရိယသဟဿဥဂ္ဂမနကာလော ဝိယ အဟောသိ။ ဒေဝဓီတာ "အပ္ပမတ္တာ ဘန္တေ ဟောထာ"တိ ဒဟရဘိက္ခုံ ဝန္ဒိတွာ အဂမာသိ။ ဧဝံ ဣမံ သုတ္တံ ဒေဝတာနံ ပိယံ မနာပံ၊ မမာယန္တိ နံ ဒေဝတာတိ။

မဟာသမယသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

8. Sakkapañhasutta

Nidānavaṇṇanā

344. **Evaṁ me sutan**ti Sakkapañhasuttaṁ. Tatrāyamanuttānapadavaṇṇanā—**Ambasaṇḍā**[1] **nāma brāhmaṇagāmo**ti so kira gāmo Ambasaṇḍānaṁ avidūre niviṭṭho, tasmā "Ambasaṇḍā"tveva[2] vuccati. **Vediyake pabbate**ti so kira pabbato pabbatapāde jātena maṇivedikāsadisena nīlavanasaṇḍena samantā parikkhitto, tasmā "Vediyakapabbato"tveva saṅkhyaṁ gato. **Indasālaguhāyan**ti pubbepi sā dvinnaṁ pabbatānaṁ antare guhā, indasālarukkho cassā dvāre, tasmā "Indasālaguhā"ti saṅkhyaṁ gatā. Atha naṁ kuṭṭehi parikkhipitvā dvāravātapānāni yojetvā suparinitthitasudhākammamālākammalatākammavicittaṁ leṇaṁ katvā Bhagavato adaṁsu. Purimavohāravasena pana "Indasālaguhā"tveva naṁ sañjānanti. Taṁ sandhāya vuttaṁ "Indasālaguhāyan"ti.

Ussukkaṁ udapādīti dhammiko ussāho uppajji. Nanu ca esa abhiṇhadassāvī Bhagavato, na so devatāsannipāto nāma atthi, yatthāyaṁ na āgatapubbo, Sakkena sadiso appamādavihārī devaputto nāma natthi. Atha kasmā Buddhadassanaṁ anāgatapubbassa viyassa ussāho udapādīti. Maraṇabhayena santajjitattā. Tasmiṁ kirassa samaye āyu parikkhīṇo, so pañca pubbanimittāni disvā "parikkhīṇo dāni me āyū"ti aññāsi. Yesañca devaputtānaṁ maraṇanimittāni āvi bhavanti, tesu ye parittakena puññakammena devaloke nibbattā, te "kuhiṁ nu kho idāni nibbattissāmā"ti bhayaṁ santāsaṁ āpajjanti. Ye katabhīruttānā bahuṁ puññaṁ katvā nibbattā, te attanā dinnadānaṁ rakkhitasīlaṁ bhāvitabhāvanañca āgamma "uparidevaloke sampattiṁ anubhavissāmā"ti na bhāyanti.

Sakko pana devarājā pubbanimittāni disvā dasayojanasahassaṁ devanagaraṁ, yojanasahassubbedhaṁ Vejayantaṁ, tiyojanasatikaṁ Sudhammadevasabhaṁ, yojanasatubbedhaṁ Päricchattakaṁ, saṭṭhiyojanikaṁ Paṇḍukambalasilaṁ, aḍḍhatiyā nāṭakakoṭiyo dvīsu devalokesu devaparisaṁ, Nandanavanaṁ,

---

1. Ambasaṇḍo (Syā) 2. Ambasaṇḍotveva (Syā)

၈-သက္ကပဉှသုတ္တ

နိဒါနဝဏ္ဏနာ

၃၄၄။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ သက္ကပဉှသုတ္တံ။ တတြာယမနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနာ—**အမ္ဗသဏ္ဍာ**[၁] **နာမ ဗြာဟ္မဏဂါမော**တိ သော ကိရ ဂါမော အမ္ဗသဏ္ဍာနံ အဝိဒူရေ နိဝိဋ္ဌော၊ တသ္မာ “အမ္ဗသဏ္ဍာ”တွေဝ[၂] ဝုစ္စတိ။ **ဝေဒိယကေ ပဗ္ဗတေ**တိ သော ကိရ ပဗ္ဗတော ပဗ္ဗတပါဒေ ဇာတေန မဏိဝေဒိကာသဒိသေန နီလဝနသဏ္ဍေန သမန္တာ ပရိက္ခိတ္တော၊ တသ္မာ “ဝေဒိယကပဗ္ဗတော”တွေဝ သင်္ချံ ဂတော။ **ဣန္ဒသာလဂုဟာယ**န္တိ ပုဗ္ဗေပိ သာ ဒွိန္နံ ပဗ္ဗတာနံ အန္တရေ ဂုဟာ၊ ဣန္ဒသာလရုက္ခော စဿာ ဒွါရေ၊ တသ္မာ “ဣန္ဒသာလဂုဟာ”တိ သင်္ချံ ဂတာ။ အထ နံ ကုဋ္ဋေဟိ ပရိက္ခိပိတွာ ဒွါရဝါတပါနာနိ ယောဇေတွာ သုပရိနိဋ္ဌိတသုဓာကမ္မမာလာကမ္မလတာကမ္မဝိစိတ္တံ လေဏံ ကတွာ ဘဂဝတော အဒံသု။ ပုရိမဝေါဟာရဝသေန ပန “ဣန္ဒသာလဂုဟာ”တွေဝ နံ သဉ္ဇာနန္တိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ဣန္ဒသာလဂုဟာယ”န္တိ။

ဥဿုက္ကံ ဥဒပါဒီတိ ဓမ္မိကော ဥဿာဟော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ နနု စ ဧသ အဘိဏှဒဿာဝီ ဘဂဝတော၊ န သော ဒေဝတာသန္နိပါတော နာမ အတ္ထိ၊ ယတ္ထာယံ န အာဂတပုဗ္ဗော၊ သက္ကေန သဒိသော အပ္ပမာဒဝိဟာရီ ဒေဝပုတ္တော နာမ နတ္ထိ။ အထ ကသ္မာ ဗုဒ္ဓဒဿနံ အနာဂတပုဗ္ဗဿ ဝိယဿ ဥဿာဟော ဥဒပါဒီတိ။ မရဏဘယေန သန္တဇ္ဇိတတ္တာ။ တသ္မိံ ကိရဿ သမယေ အာယု ပရိက္ခီဏော၊ သော ပဉ္စ ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ဒိသွာ “ပရိက္ခီဏော ဒါနိ မေ အာယူ”တိ အညာသိ။ ယေသဉ္စ ဒေဝပုတ္တာနံ မရဏနိမိတ္တာနိ အာဝိ ဘဝန္တိ၊ တေသု ယေ ပရိတ္တကေန ပုညကမ္မေန ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တာ၊ တေ “ကုဟိံ နု ခေါ ဣဒါနိ နိဗ္ဗတ္တိဿာမာ”တိ ဘယံ သန္တာသံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ယေ ကတာဘီရုတ္တာနာ ဗဟုံ ပုညံ ကတွာ နိဗ္ဗတ္တာ၊ တေ အတ္တနာ ဒိန္နဒါနံ ရက္ခိတသီလံ ဘာဝိတဘာဝနဉ္စ အာဂမ္မ “ဥပရိဒေဝလောကေ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိဿာမာ”တိ န ဘာယန္တိ။

သက္ကော ပန ဒေဝရာဇာ ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ဒိသွာ ဒသယောဇနသဟဿံ ဒေဝနဂရံ, ယောဇနသဟဿုဗ္ဗေဓံ ဝေဇယန္တံ, တိယောဇနသတိကံ သုဓမ္မဒေဝသဘံ, ယောဇနသတုဗ္ဗေဓံ ပါရိစ္ဆတ္တကံ, သဋ္ဌိယောဇနိကံ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလံ, အဍ္ဍတိယာ နာဋကကောဋိယော ဒွီသု ဒေဝလောကေသု ဒေဝပရိသံ, နန္ဒနဝနံ,

---

၁-အမ္ဗသဏ္ဍော (သျာ) ၂-အမ္ဗသဏ္ဍောတွေဝ (သျာ)

Cittalatāvanaṁ Missakavanaṁ, Phārusakavananti etaṁ sabbasampattiṁ oloketvā “nassati vata bho me ayaṁ sampattī”ti bhayābhibhūto ahosi.

Tato “atthi nu kho koci samaṇo vā brāhmaṇo vā lokapitāmaho mahābrahmā vā, yo me hadayanissitaṁ sokasallaṁ samuddharitvā imaṁ sampattiṁ thāvaraṁ kareyyā”ti olokento kañci adisvā puna addasa “mādisānaṁ satasahassānampi uppannaṁ sokasallaṁ Sammāsambuddho uddharituṁ paṭibalo”ti. Athevaṁ parivitakkentassa tena kho pana samayena Sakkassa Devānamindassa ussukkaṁ udapādi Bhagavantaṁ dassanāya.

Kahaṁ nu kho Bhagavā etarahi viharatīti katarasmiṁ janapade kataraṁ nagaraṁ upanissāya kassa paccaye paribhuñjanto kassa amataṁ dhammaṁ desayamāno viharatīti. **Addasā kho**ti addakkhi paṭivijjhi. **Mārisā**ti piyavacanametaṁ, devatānaṁ pāṭiyekko vohāro. Niddukkhātipi vuttaṁ hoti. Kasmā panesa deve āmantesi? Sahāyatthāya. Pubbe kiresa Bhagavati Saḷalaghare viharante ekakova dassanāya agamāsi. Satthā “aparipakkaṁ tāvassa ñāṇaṁ, katipāhaṁ pana atikkamitvā mayi Indasālaguhāyaṁ viharante pañca pubbanimittāni disvā maraṇabhayabhīto dvīsu devalokesu devatāhi saddhiṁ upasaṅkamitvā cuddasa pañhe pucchitvā upekkhāpañhavissajjanāvasāne asītiyā devatāsahassehi saddhiṁ sotāpattiphale patiṭṭhahissatī”ti cintetvā okāsaṁ nākāsi. So “mama pubbepi ekakassa gatattā Satthārā okāso na kato, addhā me natthi maggaphalassa upanissayo, ekassa pana upanissaye sati cakkavāḷapariyantāyapi parisāya Bhagavā dhammaṁ desetiyeva. Avassaṁ kho pana dvīsu devalokesu kassaci devassa upanissayo bhavissati, taṁ sandhāya Satthā dhammaṁ desessati. Taṁ sutvā ahampi attano domanassaṁ vūpasamessāmī”ti cintetvā sahāyatthāya āmantesi.

Evaṁ bhaddaṁ tavāti kho devā Tāvatiṁsāti evaṁ hotu mahārāja, gacchāma Bhagavantaṁ dassanāya, dullabho Buddhuppādo, bhaddaṁ tava, yo tvaṁ “pabbatakīḷaṁ nadīkīḷaṁ gacchāmā”ti avatvā amhe evarūpesu ṭhānesu niyojesīti. **Paccassosun**ti tassa vacanaṁ sirasā sampaṭicchiṁsu.

စိတ္တလတာဝနံ မိဿကဝနံ, ဖာရုသကဝနန္တိ ဧတံ သဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ ဩလောကေတွာ “နဿတိ ဝတ ဘော မေ အယံ သမ္ပတ္တီ”တိ ဘယာဘိဘူတော အဟောသိ။

တတော “အတ္ထိ နု ခေါ ကောစိ သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ လောကပိတာမဟော မဟာဗြဟ္မာ ဝါ၊ ယော မေ ဟဒယနိဿိတံ သောကသလ္လံ သမုဒ္ဓရိတွာ ဣမံ သမ္ပတ္တိံ ထာဝရံ ကရေယျာ”တိ ဩလောကေန္တော ကဉ္စိ အဒိသွာ ပုန အဒ္ဒသ “မာဒိသာနံ သတသဟဿာနမ္ပိ ဥပ္ပန္နံ သောကသလ္လံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဥဒ္ဓရိတုံ ပဋိဗလော”တိ။ အထေဝံ ပရိဝိတက္ကေန္တဿ တေန ခေါ ပန သမယေန သက္ကဿ ဒေဝါနမိန္ဒဿ ဥဿုက္ကံ ဥဒပါဒိ ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ။

ကဟံ နု ခေါ ဘဂဝါ ဧတရဟိ ဝိဟရတီတိ ကတရသ္မိံ ဇနပဒေ ကတရံ နဂရံ ဥပနိဿာယ ကဿ ပစ္စယေ ပရိဘုဉ္ဇန္တော ကဿ အမတံ ဓမ္မံ ဒေသယမာနော ဝိဟရတီတိ။ **အဒ္ဒသာ ခေါ**တိ အဒ္ဒက္ခိ ပဋိဝိဇ္ဈိ။ **မာရိသာ**တိ ပိယဝစနမေတံ၊ ဒေဝတာနံ ပါဋိယေက္ကော ဝေါဟာရော။ နိဒ္ဒုက္ခာတိပိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကသ္မာ ပနေသ ဒေဝေ အာမန္တေသိ? သဟာယတ္ထာယ။ ပုဗ္ဗေ ကိရေသ ဘဂဝတိ သဠလဃရေ ဝိဟရန္တေ ဧကကောဝ ဒဿနာယ အဂမာသိ။ သတ္ထာ “အပရိပက္ကံ တာဝဿ ဉာဏံ၊ ကတိပါဟံ ပန အတိက္ကမိတွာ မယိ ဣန္ဒသာလဂုဟာယံ ဝိဟရန္တေ ပဉ္စ ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ဒိသွာ မရဏဘယဘီတော ဒွီသု ဒေဝလောကေသု ဒေဝတာဟိ သဒ္ဓိံ ဥပသင်္ကမိတွာ စုဒ္ဒသ ပဉှေ ပုစ္ဆိတွာ ဥပေက္ခာပဉှဝိဿဇ္ဇနာဝသာနေ အသီတိယာ ဒေဝတာသဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ ဩကာသံ နာကာသိ။ သော “မမ ပုဗ္ဗေပိ ဧကကဿ ဂတတ္တာ သတ္ထာရာ ဩကာသော န ကတော၊ အဒ္ဓါ မေ နတ္ထိ မဂ္ဂဖလဿ ဥပနိဿယော၊ ဧကဿ ပန ဥပနိဿယေ သတိ စက္ကဝါဠပရိယန္တာယပိ ပရိသာယ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေတိယေဝ။ အဝဿံ ခေါ ပန ဒွီသု ဒေဝလောကေသု ကဿစိ ဒေဝဿ ဥပနိဿယော ဘဝိဿတိ၊ တံ သန္ဓာယ သတ္ထာ ဓမ္မံ ဒေသေဿတိ။ တံ သုတွာ အဟမ္ပိ အတ္တနော ဒေါမနဿံ ဝူပသမေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ သဟာယတ္ထာယ အာမန္တေသိ။

ဧဝံ ဘဒ္ဒံ တဝါတိ ခေါ ဒေဝါ တာဝတိံသာတိ ဧဝံ ဟောတု မဟာရာဇ, ဂစ္ဆာမ ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ, ဒုလ္လဘော ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေါ၊ ဘဒ္ဒံ တဝ, ယော တွံ “ပဗ္ဗတကီဠံ နဒီကီဠံ ဂစ္ဆာမာ”တိ အဝတွာ အမှေ ဧဝရူပေသု ဌာနေသု နိယောဇေသီတိ။ **ပစ္စဿောသုန္တိ** တဿ ဝစနံ သိရသာ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။

345. **Pañcasikhaṁ Gandhabbadevaputtaṁ āmantesī**ti deve tāva āmantetu, imaṁ kasmā visuṁ āmantesi? Okāsakaraṇatthaṁ. Evaṁ kirassa ahosi "dvīsu devalokesu devatā gahetvā dhurena paharantassa viya Satthāraṁ upasaṅkamituṁ na yuttaṁ, ayaṁ pana Pañcasikho Dasabalassa upaṭṭhāko vallabho icchiticchitakkhaṇe gantvā pañhaṁ pucchitvā dhammaṁ suṇāti, imaṁ purato pesetvā okāsaṁ kāretvā iminā katokāse upasaṅkamitvā pañhaṁ pucchissāmī"ti okāsakaraṇatthaṁ āmantesi.

Evaṁ bhaddaṁ tavāti so "evaṁ mahārāja hotu, bhaddaṁ tava, yo tvaṁ maṁ 'ehi mārisa uyyānakīḷādīni vā naṭasamajjādīni vā dassanāya gacchāmā'ti avatvā 'Buddhaṁ passissāma dhammaṁ sossāmā'ti vadasī"ti daḷhataraṁ upatthambhento Devānamindassa vacanaṁ paṭissutvā anucariyaṁ sahacaraṇaṁ ekato gamanaṁ upāgami.

Tattha **beluvapaṇḍu**nti beluvapakkaṁ viya paṇḍuvaṇṇaṁ[1]. Tassa kira sovaṇṇamayaṁ pokkharaṁ, indanīlamayo daṇḍo, rajatamayā tantiyo pavāḷamayā veṭhakā[2], vīṇāpattakaṁ gāvutaṁ, tantibandhanaṭṭhānaṁ gāvutaṁ, upari daṇḍako gāvutanti tigāvutappamāṇā vīṇā. Iti so taṁ vīṇaṁ ādāya samapaññāsamucchanā[3] mucchetvā agganakhehi paharitvā madhuraṁ gītassaraṁ nicchāretvā sesadeve sakkassa gamanakālaṁ jānāpento ekamantaṁ aṭṭhāsi. Evaṁ tassa gītavāditasaññāya sannipatite devagaṇe **atha kho Sakko Devānamindo -pa- Vediyake pabbate paccuṭṭhāsi.**

346. **Atiriva obhāsajāto**ti aññesu divasesu ekasseva devassa vā mārassa vā brahmuno vā obhāsena obhāsajāto hoti, taṁdivasaṁ pana dvīsu devalokesu devatānaṁ obhāsena atiriva obhāsajāto ekapajjoto sahassacandasūriya-uggatakālasadiso ahosi. **Parito gāmesu manussā**ti samantā gāmesu manussā. Pakatisāyamāsakāleyeva kira gāmamajjhe dārakesu kīḷantesu tattha sakko agamāsi, tasmā manussā passitvā evamāhaṁsu. Nanu ca majjhimayāme devatā Bhagavantaṁ upasaṅkamanti, ayaṁ

1. Beluvapaṇḍuvīṇanti beluvapakkaṁ viya paṇḍuvīṇaṁ (Syā) 2. Vedhakā (Syā, Ka)
3. Samapaññāsamucchanāya (Syā)

၃၄၅။ **ပဉ္စသိခံ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝပုတ္တံ အာမန္တေသီ**တိ ဒေဝေ တာဝ အာမန္တေတု၊ ဣမံ ကသ္မာ ဝိသုံ အာမန္တေသိ? ဩကာသကရဏတ္ထံ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “ဒွီသု ဒေဝလောကေသု ဒေဝတာ ဂဟေတွာ ဓုရေန ပဟရန္တဿ ဝိယ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတုံ န ယုတ္တံ၊ အယံ ပန ပဉ္စသိခေါ ဒသဗလဿ ဥပဋ္ဌာကော ဝလ္လဘော ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ ဂန္တွာ ပဉှံ ပုစ္ဆိတွာ ဓမ္မံ သုဏာတိ၊ ဣမံ ပုရတော ပေသေတွာ ဩကာသံ ကာရေတွာ ဣမိနာ ကတောကာသေ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆိဿာမီ”တိ ဩကာသကရဏတ္ထံ အာမန္တေသိ။

ဧဝံ ဘဒ္ဒံ တဝါတိ သော “ဧဝံ မဟာရာဇ ဟောတု၊ ဘဒ္ဒံ တဝ, ယော တွံ မံ ‘ဧဟိ မာရိသ ဥယျာနကီဠာဒီနိ ဝါ နဋသမဇ္ဇာဒီနိ ဝါ ဒဿနာယ ဂစ္ဆာမာ’တိ အဝတွာ ‘ဗုဒ္ဓံ ပဿိဿာမ ဓမ္မံ သောဿာမာ’တိ ဝဒသီ”တိ ဒဠှတရံ ဥပတ္ထမ္ဘေန္တော ဒေဝါနမိန္ဒဿ ဝစနံ ပဋိဿုတွာ အနုစရိယံ သဟစရဏံ ဧကတော ဂမနံ ဥပါဂမိ။

တတ္ထ **ဗေလုဝပဏ္ဍု**န္တိ ဗေလုဝပက္ကံ ဝိယ ပဏ္ဍုဝဏ္ဏံ[၁]။ တဿ ကိရ သောဝဏ္ဏမယံ ပေါက္ခရံ, ဣန္ဒနီလမယော ဒဏ္ဍော, ရဇတမယာ တန္တိယော ပဝါဠမယာ ဝေဌကာ[၂], ဝီဏာပတ္တကံ ဂါဝုတံ, တန္တိဗန္ဓနဋ္ဌာနံ ဂါဝုတံ, ဥပရိ ဒဏ္ဍကော ဂါဝုတန္တိ တိဂါဝုတပ္ပမာဏာ ဝီဏာ။ ဣတိ သော တံ ဝီဏံ အာဒါယ သမပညာသမုစ္ဆနာ[၃] မုစ္ဆေတွာ အဂ္ဂနခေဟိ ပဟရိတွာ မဓုရံ ဂီတဿရံ နိစ္ဆာရေတွာ သေသဒေဝေ သက္ကဿ ဂမနကာလံ ဇာနာပေန္တော ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ ဧဝံ တဿ ဂီတဝါဒိတသညာယ သန္နိပတိတေ ဒေဝဂဏေ **အထ ခေါ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော။ပ။ ဝေဒိယကေ ပဗ္ဗတေ ပစ္စုဋ္ဌာသိ။**

၃၄၆။ **အတိရိဝ ဩဘာသဇာတော**တိ အညေသု ဒိဝသေသု ဧကဿေဝ ဒေဝဿ ဝါ မာရဿ ဝါ ဗြဟ္မုနော ဝါ ဩဘာသေန ဩဘာသဇာတော ဟောတိ၊ တံဒိဝသံ ပန ဒွီသု ဒေဝလောကေသု ဒေဝတာနံ ဩဘာသေန အတိရိဝ ဩဘာသဇာတော ဧကပဇ္ဇောတော သဟဿစန္ဒသူရိယဥဂ္ဂတကာလသဒိသော အဟောသိ။ **ပရိတော ဂါမေသု မနုဿာ**တိ သမန္တာ ဂါမေသု မနုဿာ။ ပကတိသာယမာသကာလေယေဝ ကိရ ဂါမမဇ္ဈေ ဒါရကေသု ကီဠန္တေသု တတ္ထ သက္ကော အဂမာသိ၊ တသ္မာ မနုဿာ ပဿိတွာ ဧဝမာဟံသု။ နနု စ မဇ္ဈိမယာမေ ဒေဝတာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမန္တိ၊ အယံ

၁-ဗေလုဝပဏ္ဍုဝီဏန္တိ ဗေလုဝပက္ကံ ဝိယ ပဏ္ဍုဝီဏံ (သျာ) ၂-ဝေဓကာ (သျာ၊ က)
၃-သမပညာသမုစ္ဆနာယ (သျာ)

kasmā paṭhamayāmassāpi purimabhāgeyeva āgatoti. Maraṇabhayeneva tajjitattā. **Kiṁ su nāmā**ti kiṁ su nāma bho etaṁ, ko nu kho ajja mahesakkho devo vā brahmā vā Bhagavantaṁ pañhaṁ pucchituṁ dhammaṁ sotuṁ upasaṅkamanto, kathaṁsu nāma bho Bhagavā pañhaṁ vissajjessati dhammaṁ desessati, lābhā amhākaṁ, yesaṁ no evaṁ devatānaṁ kaṅkhāvinodako Satthā avidūre vihāre vasati, ye labhāma thālakabhikkhampi kaṭacchubhikkhampi dātunti saṁviggā lomahaṭṭhajātā uddhaggalomā hutvā dasanakhasamodhānasamujjalaṁ añjaliṁ sirasmiṁ patiṭṭhapetvā namassamānā aṭṭhaṁsu.

347. **Durupasaṅkamā**ti dupayirupāsiyā. Ahaṁ sarāgo sadoso samoho, Satthā vītarāgo vītadoso vītamoho, tasmā dupayirupāsiyā Tathāgatā mādisena. **Jhāyī**ti lakkhaṇūpanijjhānena ca ārammaṇūpanijjhānena ca jhāyī. Tasmiṁ yeva jhāne ratāti **jhānaratā. Tadantaraṁ paṭisallīnā**ti tadantaraṁ[1] paṭisallīnā sampati paṭisallīnā vā. Tasmā na kevalaṁ jhāyī jhānaratāti durupasaṅkamā, idānimeva paṭisallīnātipi durupasaṅkamā. **Pasādeyyāsī**ti ārādheyyāsi, okāsaṁ me kāretvā dadeyyāsīti vadati. **Beluvapaṇḍuvīṇaṁ ādāyā**ti nanu pubbeva ādinnāti. Āma ādinnā, maggagamanavasena pana aṁsakūṭe laggitā, idāni naṁ vāmahatthe ṭhapetvā vādanasajjaṁ katvā ādiyi. Tena vuttaṁ "ādāyā"ti.

Pañcasikhagītagāthāvaṇṇanā

348. **Assāvesī**ti sāvesi. **Buddhūpasañhitā**ti Buddhaṁ ārabbha Buddhaṁ nissayaṁ katvā pavattāti attho. Sesapadesupi eseva nayo.

Vande te pitaraṁ bhadde, Timbaruṁ Sūriyavacchaseti-ettha **Sūriyavacchasā**ti sūriyasamānasarīrā. Tassā kira devadhītāya pādantato rasmi uṭṭhahitvā kesantaṁ ārohati, tasmā bālasūriyamaṇḍalasadisā khāyati, iti naṁ "Sūriyavacchasā"ti sañjānanti. Taṁ sandhāyāha "bhadde Sūriyavacchase tava pitaraṁ Timbaruṁ gandhabbadevarājānaṁ vandāmī"ti. **Yena jātāsi kalyāṇī**ti

1. Tadanantaraṁ (Syā)

ကသ္မာ ပဌမယာမဿာပိ ပုရိမဘာဂေယေဝ အာဂတောတိ။ မရဏဘယေနေဝ တဇ္ဇိတတ္တာ။ **ကိံ သု နာမာ**တိ ကိံ သု နာမ ဘော ဧတံ၊ ကော နု ခေါ အဇ္ဇ မဟေသက္ခော ဒေဝေါ ဝါ ဗြဟ္မာ ဝါ ဘဂဝန္တံ ပဉှံ ပုစ္ဆိတုံ ဓမ္မံ သောတုံ ဥပသင်္ကမန္တော၊ ကထံသု နာမ ဘော ဘဂဝါ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေဿတိ ဓမ္မံ ဒေသေဿတိ၊ လာဘာ အမှာကံ, ယေသံ နော ဧဝံ ဒေဝတာနံ ကင်္ခါဝိနောဒကော သတ္ထာ အဝိဒူရေ ဝိဟာရေ ဝသတိ၊ ယေ လဘာမ ထာလကဘိက္ခမ္ပိ ကဋစ္ဆုဘိက္ခမ္ပိ ဒါတုန္တိ သံဝိဂ္ဂါ လောမဟဋ္ဌဇာတာ ဥဒ္ဓဂ္ဂလောမာ ဟုတွာ ဒသနခသမောဓာနသမုဇ္ဇလံ အဉ္ဇလိံ သိရသ္မိံ ပတိဋ္ဌပေတွာ နမဿမာနာ အဋ္ဌံသု။

၃၄၇။ **ဒုရုပသင်္ကမာ**တိ ဒုပယိရုပါသိယာ။ အဟံ သရာဂေါ သဒေါသော သမောဟော၊ သတ္ထာ ဝီတရာဂေါ ဝီတဒေါသော ဝီတမောဟော၊ တသ္မာ ဒုပယိရုပါသိယာ တထာဂတာ မာဒိသေန။ **ဈာယီ**တိ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနေန စ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနေန စ ဈာယီ။ တသ္မိံယေဝ ဈာနေ ရတာတိ **ဈာနရတာ။ တဒန္တရံ ပဋိသလ္လီနာ**တိ တဒန္တရံ[1] ပဋိသလ္လီနာ သမ္ပတိ ပဋိသလ္လီနာ ဝါ။ တသ္မာ န ကေဝလံ ဈာယီ ဈာနရတာတိ ဒုရုပသင်္ကမာ၊ ဣဒါနိမေဝ ပဋိသလ္လီနာတိပိ ဒုရုပသင်္ကမာ။ **ပသာဒေယျာသီ**တိ အာရာဓေယျာသိ၊ ဩကာသံ မေ ကာရေတွာ ဒဒေယျာသီတိ ဝဒတိ။ **ဗေလုဝပဏ္ဍုဝီဏံ အာဒါယာ**တိ နနု ပုဗ္ဗေဝ အာဒိန္နာတိ။ အာမ အာဒိန္နာ၊ မဂ္ဂဂမနဝသေန ပန အံသကူဋေ လဂ္ဂိတာ၊ ဣဒါနိ နံ ဝါမဟတ္ထေ ဌပေတွာ ဝါဒနသဇ္ဇံ ကတွာ အာဒိယိ။ တေန ဝုတ္တံ "အာဒါယာ"တိ။

ပဉ္စသိခဂီတဂါထာဝဏ္ဏနာ

၃၄၈။ **အဿာဝေသီ**တိ သာဝေသိ။ **ဗုဒ္ဓူပသံဟိတာ**တိ ဗုဒ္ဓံ အာရဗ္ဘ ဗုဒ္ဓံ နိဿာယ ကတွာ ပဝတ္တာတိ အတ္ထော။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။

ဝန္ဒေ တေ ပိတရံ ဘဒ္ဒေ၊ တိမ္ဗရုံ သူရိယဝစ္ဆသေတိဧတ္ထ **သူရိယဝစ္ဆသာ**တိ သူရိယသမာနသရီရာ။ တဿာ ကိရ ဒေဝဓီတာယ ပါဒန္တတော ရသ္မိ ဥဋ္ဌဟိတွာ ကေသန္တံ အာရောဟတိ၊ တသ္မာ ဗာလသူရိယမဏ္ဍလသဒိသာ ခါယတိ၊ ဣတိ နံ "သူရိယဝစ္ဆသာ"တိ သဉ္ဇာနန္တိ။ တံ သန္ဓာယာဟ "ဘဒ္ဒေ သူရိယဝစ္ဆသေ တဝ ပိတရံ တိမ္ဗရုံ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝရာဇာနံ ဝန္ဒာမီ"တိ။ **ယေန ဇာတာသိ ကလျာဏီ**တိ

၁-တဒနန္တရံ (သျာ)

yena kāraṇabhūtena yaṁ Timbaruṁ devarājānaṁ nissāya tvaṁ jātā kalyāṇī sabbaṅgasobhanā[1]. **Ānandajananī mamā**ti mayhaṁ pītisomanassavaḍḍhanī.

Vātova sedataṁ kantoti yathā sañjātasedānaṁ sedaharaṇatthaṁ vāto iṭṭho hoti kanto manāpo, evanti attho. **Pānīyaṁva pipāsato**ti pātumicchantassa pipāsato pipāsābhibhūtassa. **Aṅgīrasī**ti aṅge rasmiyo assāti aṅgīrasī[2], tameva ārabbha ālapanto vadati. **Dhammo arahatāmivā**ti arahantānaṁ navalokuttaradhammo viya.

Jighacchatoti bhuñjitukāmassa khudābhibhūtassa. **Jalantamiva vārinā**ti yathā koci jalantaṁ jātavedaṁ udakakumbhena nibbāpeyya, evaṁ tava kāraṇā uppannaṁ mama kāmarāgapariḷāhaṁ nibbāpehīti vadati.

Yuttaṁ kiñjakkhareṇunāti padumakesarareṇunā yuttaṁ. **Nāgo ghammābhitattovā**ti ghammābhitattahatthī viya. **Ogāhe te thanūdaran**ti yathā so nāgo pokkharaṇaṁ ogāhitvā pivitvā aggasoṇḍamattaṁ paññāyamānaṁ katvā nimuggo sukhaṁ sātaṁ vindati, evaṁ kadā nu kho te thenudaraṁ thanavemajjhaṁ udarañca otaritvā ahaṁ sukhaṁ sātaṁ paṭilabhissāmīti vadati.

"Accaṅkusova nāgova[3], jitaṁ me tuttatomaraṁ.
Kāraṇaṁ nappajānāmi, sammatto lakkhaṇūruyā"ti—

Ettha **tuttaṁ** vuccati kaṇṇamūle vijjhana-ayadaṇḍako. **Tomaran**ti pādādīsu vijjhanadaṇḍatomaraṁ. **Aṅkuso**ti matthake vijjhanakuṭilakaṇṭako. Yo ca nāgo pabhinnamatto accaṅkuso hoti aṅkusaṁ atīto, aṅkusena vijjhiyamānopi vasaṁ na gacchati, so "jitaṁ mayā tuttatomaraṁ, yo ahaṁ aṅkusassapi vasaṁ na gacchāmī"ti madadappena[4] kiñci kāraṇaṁ na bujjhati. Yathā so accaṅkuso nāgo "jitaṁ me tuttatomaran"ti kiñci kāraṇaṁ nappajānāti, evaṁ ahampi lakkhaṇasampanna-ūrutāya lakkhaṇūruyā sammatto matto pamatto ummatto viya kiñci kāraṇaṁ nappajānāmīti vadati. Atha vā accaṅkusova nāgo ahampi sammatto lakkhaṇūruyā kiñci

1. Sabbaṅgasobhanī (Syā)
2. Aṅgiraṁsī (Syā), aṅgarasmī (Ka)
3. Nāgo ca (Syā)
4. Madadabbena (Ka)

ယေန ကာရဏဘူတေန ယံ တိမ္ဗရုံ ဒေဝရာဇာနံ နိဿာယ တွံ ဇာတာ ကလျာဏီ သဗ္ဗင်္ဂသောဘနာ[1]။ **အာနန္ဒဇနနီ မမာ**တိ မယှံ ပီတိသောမနဿဝဍ္ဎနီ။

ဝါတောဝ သေဒတံ ကန္တောတိ ယထာ သဉ္ဇာတသေဒါနံ သေဒဟရဏတ္ထံ ဝါတော ဣဋ္ဌော ဟောတိ ကန္တော မနာပေါ၊ ဧဝန္တိ အတ္ထော။ **ပါနီယံဝ ပိပါသတော**တိ ပါတုမိစ္ဆန္တဿ ပိပါသတော ပိပါသာဘိဘူတဿ။ **အင်္ဂီရသီ**တိ အင်္ဂေ ရသ္မိယော အဿာတိ အင်္ဂီရသီ[2]၊ တမေဝ အာရဗ္ဘ အာလပန္တော ဝဒတိ။ **ဓမ္မော အရဟတာမိဝါ**တိ အရဟန္တာနံ နဝလောကုတ္တရဓမ္မော ဝိယ။

ဇိဃစ္ဆတောတိ ဘုဉ္ဇိတုကာမဿ ခုဒါဘိဘူတဿ။ **ဇလန္တမိဝ ဝါရိနာ**တိ ယထာ ကောစိ ဇလန္တံ ဇာတဝေဒံ ဥဒကကုမ္ဘေန နိဗ္ဗာပေယျ၊ ဧဝံ တဝ ကာရဏာ ဥပ္ပန္နံ မမ ကာမရာဂပရိဠာဟံ နိဗ္ဗာပေဟီတိ ဝဒတိ။

ယုတ္တံ ကိဉ္ဇက္ခရေဏုနာတိ ပဒုမကေသရရေဏုနာ ယုတ္တံ။ **နာဂေါ ဃမ္မာဘိတတ္တောဝါ**တိ ဃမ္မာဘိတတ္တဟတ္ထီ ဝိယ။ **ဩဂါဟေ တေ ထနူဒရ**န္တိ ယထာ သော နာဂေါ ပေါက္ခရဏိံ ဩဂါဟိတွာ ပိဝိတွာ အဂ္ဂသောဏ္ဍမတ္တံ ပညာယမာနံ ကတွာ နိမုဂ္ဂေါ သုခံ သာတံ ဝိန္ဒတိ၊ ဧဝံ ကဒါ နု ခေါ တေ ထနူဒရံ ထနဝေမဇ္ဈံ ဥဒရဉ္စ ဩတရိတွာ အဟံ သုခံ သာတံ ပဋိလဘိဿာမီတိ ဝဒတိ။

"အစ္စင်္ကုသောဝ နာဂေါဝ[3]၊ ဇိတံ မေ တုတ္တတောမရံ။
ကာရဏံ နပ္ပဇာနာမိ၊ သမ္မတ္တော လက္ခဏူရုယာ"တိ—

ဧတ္ထ **တုတ္တံ** ဝုစ္စတိ ကဏ္ဏမူလေ ဝိဇ္ဈနအယဒဏ္ဍကော။ **တောမရ**န္တိ ပါဒါဒီသု ဝိဇ္ဈနဒဏ္ဍတောမရံ။ **အင်္ကုသော**တိ မတ္ထကေ ဝိဇ္ဈနကုဋိလကဏ္ဋကော။ ယော စ နာဂေါ ပဘိန္နမတ္တော အစ္စင်္ကုသော ဟောတိ အင်္ကုသံ အတီတော၊ အင်္ကုသေန ဝိဇ္ဈိယမာနောပိ ဝသံ န ဂစ္ဆတိ၊ သော "ဇိတံ မယာ တုတ္တတောမရံ၊ ယော အဟံ အင်္ကုသဿပိ ဝသံ န ဂစ္ဆာမီ"တိ မဒဒပ္ပေန[4] ကိဉ္စိ ကာရဏံ န ဗုဇ္ဈတိ။ ယထာ သော အစ္စင်္ကုသော နာဂေါ "ဇိတံ မေ တုတ္တတောမရ"န္တိ ကိဉ္စိ ကာရဏံ နပ္ပဇာနာတိ၊ ဧဝံ အဟမ္ပိ လက္ခဏသမ္ပန္နဦရုတာယ လက္ခဏူရုယာ သမ္မတ္တော မတ္တော ပမတ္တော ဥမ္မတ္တော ဝိယ ကိဉ္စိ ကာရဏံ နပ္ပဇာနာမီတိ ဝဒတိ။ အထ ဝါ အစ္စင်္ကုသောဝ နာဂေါ အဟမ္ပိ သမ္မတ္တော လက္ခဏူရုယာ ကိဉ္စိ

၁-သဗ္ဗင်္ဂသောဘနီ (သျာ)
၂-အင်္ဂီရံသီ (သျာ)၊ အင်္ဂရသ္မီ (က)
၃-နာဂေါ စ (သျာ)
၄-မဒဒဗ္ဗေန (က)

tato virāgakāraṇaṁ nappajānāmi. Kasmā? Yasmā tena nāgena viya jitaṁ me tuttatomaraṁ, na kassaci vadato vacanaṁ ādiyāmi.

Tayi gedhitacittosmīti bhadde lakkhaṇūru tayi baddhacittosmi. **Gedhitacitto**ti vā gedhaṁ ajjhupetacitto. **Cittaṁ vipariṇāmitan**ti pakatiṁ jahitvā ṭhitaṁ. **Paṭigantuṁ na sakkomī**ti nivattituṁ na sakkomi. **Vaṅkaghastova ambujo**ti baḷisaṁ gilitvā ṭhitamaccho viya. "Ghaso"tipi pāṭho, ayamevattho.

Vāmūrūti vāmākārena saṇṭhita-ūru, kadalikkhandhasadisa-ūrūti vā attho. **Sajā**ti āliṅga. **Mandalocane**ti itthiyo na tikhiṇaṁ nijjhāyanti mandaṁ ālocenti olokenti, tasmā "mandalocanā"ti vuccanti. **Palissajā**ti sabbatobhāgena āliṅga. **Etaṁ me abhipatthitan**ti etaṁ mayā abhiṇhaṁ patthitaṁ.

Appako vata me santoti pakatiyāva mando samāno. **Vellitakesiyā**ti kesā muñcitvā piṭṭhiyaṁ vissaṭṭhakāle sappo viya vellantā gacchantā assāti vellitakesī, tassā vellitakesiyā. **Anekabhāvo samuppādī**ti anekavidho jāto. **Anekabhāgo**ti vā pāṭho. **Arahanteva dakkhiṇā**ti arahantamhi dinnadānaṁ viya nānappakārato pabhinno.

Yaṁ me atthi kataṁ puññanti yaṁ mayā kataṁ puññamatthi. **Arahantesu tādisū**ti tādilakkhaṇappattesu arahantesu. **Tayā saddhiṁ vipaccatan**ti sabbaṁ tayā saddhimeva vipākaṁ detu.

Ekodīti ekībhāvaṁ gato. **Nipako sato**ti nepakkaṁ vuccati paññā, tāya samannāgatoti nipako. Satiyā samannāgatattā sato. **Amataṁ Muni jigīsāno**ti yathā so Buddhamuni amataṁ nibbānaṁ jigīsati pariyesati, evaṁ taṁ ahaṁ Sūriyavacchase jigīsāmi pariyesāmi. Yathā vā so amataṁ jigīsāno esanto gavesanto vicarati, evāhaṁ taṁ esanto gavesanto vicarāmītipi attho.

Yathāpi Muni nandeyya, patvā sambodhimuttamanti yathā Buddhamuni Bodhipallaṅke nisinno sabbaññutaññāṇaṁ patvā nandeyya toseyya. **Evaṁ**

တတော ဝိရာဂကာရဏံ နပ္ပဇာနာမိ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ တေန နာဂေန ဝိယ ဇိတံ မေ တုတ္တတောမရံ၊ န ကဿစိ ဝဒတော ဝစနံ အာဒိယာမိ။

တယိ ဂေဓိတစိတ္တောသ္မီတိ ဘဒ္ဒေ လက္ခဏူရု တယိ ဗဒ္ဓစိတ္တောသ္မိ။ **ဂေဓိတစိတ္တော**တိ ဝါ ဂေဓံ အဇ္ဈုပေတစိတ္တော။ **စိတ္တံ ဝိပရိဏာမိတန္တိ** ပကတိံ ဇဟိတွာ ဌိတံ။ **ပဋိဂန္တုံ န သက္ကောမီ**တိ နိဝတ္တိတုံ န သက္ကောမိ။ **ဝင်္ကဃသ္တောဝ အမ္ဗုဇော**တိ ဗဠိသံ ဂိလိတွာ ဌိတမစ္ဆော ဝိယ။ "ဃသော"တိပိ ပါဌော၊ အယမေဝတ္ထော။

ဝါမူရူတိ ဝါမာကာရေန သဏ္ဌိတဦရု၊ ကဒလိက္ခန္ဓသဒိသဦရူတိ ဝါ အတ္ထော။ **သဇာ**တိ အာလိင်္ဂ။ **မန္ဒလောစနေ**တိ ဣတ္ထိယော န တိခိဏံ နိဇ္ဈာယန္တိ မန္ဒံ အာလောစေန္တိ ဩလောကေန္တိ၊ တသ္မာ "မန္ဒလောစနာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ **ပလိဿဇာ**တိ သဗ္ဗတောဘာဂေန အာလိင်္ဂ။ **ဧတံ မေ အဘိပတ္ထိတန္တိ** ဧတံ မယာ အဘိဏှံ ပတ္ထိတံ။

အပ္ပကော ဝတ မေ သန္တောတိ ပကတိယာဝ မန္ဒော သမာနော။ **ဝေလ္လိတကေသိယာ**တိ ကေသာ မုဉ္စိတွာ ပိဋ္ဌိယံ ဝိဿဋ္ဌကာလေ သပ္ပေါ ဝိယ ဝေလ္လန္တာ ဂစ္ဆန္တာ အဿာတိ ဝေလ္လိတကေသီ၊ တဿာ ဝေလ္လိတကေသိယာ။ **အနေကဘာဝေါ သမုပ္ပါဒီ**တိ အနေကဝိဓော ဇာတော။ **အနေကဘာဂေါ**တိ ဝါ ပါဌော။ **အရဟန္တေဝ ဒက္ခိဏာ**တိ အရဟန္တမှိ ဒိန္နဒါနံ ဝိယ နာနပ္ပကာရတော ပဘိန္နော။

ယံ မေ အတ္ထိ ကတံ ပုညန္တိ ယံ မယာ ကတံ ပုညမတ္ထိ။ **အရဟန္တေသု တာဒိသူ**တိ တာဒိလက္ခဏပ္ပတ္တေသု အရဟန္တေသု။ **တယာ သဒ္ဓိံ ဝိပစ္စတန္တိ** သဗ္ဗံ တယာ သဒ္ဓိမေဝ ဝိပါကံ ဒေတု။

ဧကောဒီတိ ဧကီဘာဝံ ဂတော။ **နိပကော သတော**တိ နေပက္ကံ ဝုစ္စတိ ပညာ၊ တာယ သမန္နာဂတောတိ နိပကော။ သတိယာ သမန္နာဂတတ္တာ သတော။ **အမတံ မုနိ ဇိဂီသာနော**တိ ယထာ သော ဗုဒ္ဓမုနိ အမတံ နိဗ္ဗာနံ ဇိဂီသတိ ပရိယေသတိ၊ ဧဝံ တံ အဟံ သူရိယဝစ္ဆသေ ဇိဂီသာမိ ပရိယေသာမိ။ ယထာ ဝါ သော အမတံ ဇိဂီသာနော ဧသန္တော ဂဝေသန္တော ဝိစရတိ၊ ဧဝါဟံ တံ ဧသန္တော ဂဝေသန္တော ဝိစရာမီတိပိ အတ္ထော။

ယထာပိ မုနိ နန္ဒေယျ၊ ပတွာ သမ္ဗောဓိမုတ္တမန္တိ ယထာ ဗုဒ္ဓမုနိ ဗောဓိပလ္လင်္ကေ နိသိန္နော သဗ္ဗညုတညာဏံ ပတွာ နန္ဒေယျ တောသေယျ။ **ဧဝံ**

nandeyyanti evameva ahampi tayā missībhāvaṁ gato nandeyyaṁ, pītisomanassajāto bhaveyyanti vadati.

Tāhaṁ bhadde vareyyāheti **ahe**ti āmantanaṁ, ahe bhadde Sūriyavacchase Sakkena Devānamindena "kiṁ dvīsu devalokesu devarajjaṁ gaṇhasi, Sūriyavacchasan"ti evaṁ vare dinne devarajjaṁ pahāya "Sūriyavacchasaṁ gaṇhāmī"ti evaṁ taṁ ahaṁ vareyyaṁ iccheyyaṁ gaṇheyyanti attho.

Sālaṁva na ciraṁ phullanti tava pitu nagaradvāre naciraṁ pupphito sālo atthi, so ativiya manoharo, taṁ naciraṁ phullasālaṁ viya. **Pitaraṁ te sumedhase**ti atisassirīkaṁ tava pitaraṁ **vandamāno namassāmi** namo karomi. **Yassāsetādisī pajā**ti yassa etādisī dhītā.

349. **Saṁsandatī**ti kasmā gītasaddassa ceva vīṇāsaddassa ca vaṇṇaṁ kathesi, kiṁ tattha Bhagavato sārāgo atthīti, natthi. Chaḷaṅgupekkhāya upekkhako Bhagavā etādisesu ṭhānesu, kevalaṁ iṭṭhāniṭṭhaṁ jānāti, na tattha rajjati. Vuttampi cetaṁ "saṁvijjati kho āvuso Bhagavato cakkhu, passati Bhagavā cakkhunā rūpaṁ, chandarāgo Bhagavato natthi, suvimuttacitto Bhagavā. Saṁvijjati kho āvuso Bhagavato sotan"ti-ādi[1]. Sace pana vaṇṇaṁ na katheyya, Pañcasikho "okāso me kato"ti na jāneyya, atha sakko "Bhagavatā Pañcasikhassa okāso na kato"ti devatā gahetvā tatova paṭinivatteyya, tato mahājāniyo bhaveyya. Vaṇṇe pana kathite "kato Bhagavatā Pañcasikhassa okāso"ti devatāhi saddhiṁ upasaṅkamitvā pañhaṁ pucchitvā vissajjanāvasāne asītiyā devatāsahassehi saddhiṁ sotāpattiphale patiṭṭhahissatīti ñatvā vaṇṇaṁ kathesi.

Tattha **kadā saṁyūḷhā**ti kadā ganthitā piṇḍitā. **Tena kho panāhaṁ bhante samayenā**ti tena samayena tasmiṁ tumhākaṁ sambodhippattito paṭṭhāya aṭṭhame sattāhe. **Bhaddā nāma Sūriyavacchasā**ti nāmato bhaddā sarīrasampattiyā Sūriyavacchasā. **Bhaginī**ti vohāravacanametaṁ, devadhītāti attho. **Parakāminī**ti paraṁ kāmeti abhikaṅkhati.

---

1. Saṁ 2. 374 piṭṭhe.

နန္ဒေယျန္တိ ဧဝမေဝ အဟမ္ပိ တယာ မိဿီဘာဝံ ဂတော နန္ဒေယျံ၊ ပီတိ-သောမနဿဇာတော ဘဝေယျန္တိ ဝဒတိ။

တာဟံ ဘဒ္ဒေ ဝရေယျာဟေတိ **အဟေ**တိ အာမန္တနံ၊ အဟေ ဘဒ္ဒေ သူရိယဝစ္ဆသေ သက္ကေန ဒေဝါနမိန္ဒေန "ကိံ ဒွီသု ဒေဝလောကေသု ဒေဝရဇ္ဇံ ဂဏှာသိ, သူရိယဝစ္ဆသ"န္တိ ဧဝံ ဝရေ ဒိန္နေ ဒေဝရဇ္ဇံ ပဟာယ "သူရိယဝစ္ဆသံ ဂဏှာမီ"တိ ဧဝံ တံ အဟံ ဝရေယျံ ဣစ္ဆေယျံ ဂဏှေယျန္တိ အတ္ထော။

သာလံဝ န စိရံ ဖုလ္လန္တိ တဝ ပိတု နဂရဒွါရေ နစိရံ ပုပ္ဖိတော သာလော အတ္ထိ၊ သော အတိဝိယ မနောဟရော၊ တံ နစိရံ ဖုလ္လသာလံ ဝိယ။ **ပိတရံ တေ သုမေဓသေ**တိ အတိဿသိရိကံ တဝ ပိတရံ **ဝန္ဒမာနော နမဿာမိ** နမော ကရောမိ။ **ယဿာသေတာဒိသီ ပဇာ**တိ ယဿ အာသိ ဧတာဒိသီ ဓီတာ။

၃၄၉။ **သံသန္ဒတီ**တိ ကသ္မာ ဂီတသဒ္ဒဿ စေဝ ဝီဏာသဒ္ဒဿ စ ဝဏ္ဏံ ကထေသိ၊ ကိံ တတ္ထ ဘဂဝတော သာရာဂေါ အတ္ထီတိ၊ နတ္ထိ။ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာယ ဥပေက္ခကော ဘဂဝါ ဧတာဒိသေသု ဌာနေသု၊ ကေဝလံ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌံ ဇာနာတိ၊ န တတ္ထ ရဇ္ဇတိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ "သံဝိဇ္ဇတိ ခေါ အာဝုသော ဘဂဝတော စက္ခု၊ ပဿတိ ဘဂဝါ စက္ခုနာ ရူပံ၊ ဆန္ဒရာဂေါ ဘဂဝတော နတ္ထိ၊ သုဝိမုတ္တ-စိတ္တော ဘဂဝါ။ သံဝိဇ္ဇတိ ခေါ အာဝုသော ဘဂဝတော သောတ"န္တိအာဒိ[၁]။ သစေ ပန ဝဏ္ဏံ န ကထေယျ၊ ပဉ္စသိခေါ "ဩကာသော မေ ကတော"တိ န ဇာနေယျ၊ အထ သက္ကော "ဘဂဝတာ ပဉ္စသိခဿ ဩကာသော န ကတော"တိ ဒေဝတာ ဂဟေတွာ တတောဝ ပဋိနိဝတ္တေယျ၊ တတော မဟာဇာနိယော ဘဝေယျ။ ဝဏ္ဏေ ပန ကထိတေ "ကတော ဘဂဝတာ ပဉ္စသိခဿ ဩကာသော"တိ ဒေဝတာဟိ သဒ္ဓိံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆိတွာ ဝိဿဇ္ဇနာ-ဝသာနေ အသီတိယာ ဒေဝတာသဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိဿတီတိ ဉတွာ ဝဏ္ဏံ ကထေသိ။

တတ္ထ **ကဒါ သံယူဠှာ**တိ ကဒါ ဂန္ထိတာ ပိဏ္ဍိတာ။ **တေန ခေါ ပနာဟံ ဘန္တေ သမယေနာ**တိ တေန သမယေန တသ္မိံ တုမှာကံ သမ္ဗောဓိပ္ပတ္တိတော ပဋ္ဌာယ အဋ္ဌမေ သတ္တာဟေ။ **ဘဒ္ဒါ နာမ သူရိယဝစ္ဆသာ**တိ နာမတော ဘဒ္ဒါ သရီရသမ္ပတ္တိယာ သူရိယဝစ္ဆသာ။ **ဘဂိနီ**တိ ဝေါဟာရဝစနမေတံ၊ ဒေဝဓီတာတိ အတ္ထော။ **ပရကာမိနီ**တိ ပရံ ကာမေတိ အဘိကင်္ခတိ။

၁-သံ ၂-၃၇၄-ပိဋ္ဌေ။

Upanaccantiyāti naccamānāya. Sā kira ekasmiṁ samaye Cātumahārājikadevehi saddhiṁ Sakkassa devarājassa naccaṁ dassanatthāya gatā, tasmiṁ ca khaṇe Sakko Tathāgatassa aṭṭha yathābhucce guṇe payirudāhāsi. Evaṁ tasmiṁ divase gantvā naccantī assosi.

Sakkūpasaṅkamavaṇṇanā

350. **Paṭisammodatī**ti "saṁsandati kho te"ti-ādīni vadanto Bhagavā sammodati, Pañcasikho paṭisammodati. Gāthā ca bhāsanto Pañcasikho sammodati, Bhagavā paṭisammodati. **Āmantesī**ti jānāpesi. Tassa kirevaṁ ahosi "ayaṁ Pañcasikho mayā mama kammena pesito attano kammaṁ karoti, evarūpassa Satthu santike ṭhatvā kāmaguṇūpasañhitaṁ ananucchavikaṁ kathesi, naṭā nāma[1] nillajjā honti, kathento vippakārampi dasseyya, handa naṁ mama kammaṁ jānāpemī"ti cintetvā āmantesi.

351. **Evañca pana Tathāgatā**ti dhammasaṅgāhakattherehi ṭhapitavacanaṁ. **Abhivadantī**ti abhivādanasampaṭicchanena vaḍḍhitavacanena vadanti. **Abhivadito**ti vaḍḍhitavacanena vutto.

Urundā samapādīti mahantā vivaṭā ahosi, andhakāro guhāyaṁ antaradhāyi. **Āloko udapādī**ti yo pakatiyā guhāyaṁ andhakāro, so antarahito, āloko jāto. Sabbametaṁ dhammasaṅgāhakānaṁ vacanaṁ.

352. **Cirapaṭikāhaṁ bhante**ti cirato ahaṁ, cirato paṭṭhāyāhaṁ dassanakāmoti attho. **Kehici kehici kiccakaraṇīyehī**ti devānaṁ dhītā ca puttā ca aṅke nibbattanti, pādaparicārikā itthiyo sayane nibbattanti, tāsaṁ maṇḍanapasādhanakārikā devatā sayanaṁ parivāretvā nibbattanti, veyyāvaccakarā antovimāne nibbattanti, etesaṁ atthāya aḍḍakaraṇaṁ nāma natthi. Ye pana sīmantare nibbattanti, te "tava santakā, mama santakā"ti nicchetuṁ asakkontā aḍḍaṁ karonti, Sakkaṁ devarājānaṁ pucchanti. So "yassa vimānaṁ āsannataraṁ, tassa santakā"ti vadati.

1. Nāṭakā nāma (Syā)

ဥပနစ္စန္တိယာတိ နစ္စမာနာယ။ သာ ကိရ ဧကသ္မိံ သမယေ စာတုမဟာရာဇိကဒေဝေဟိ သဒ္ဓိံ သက္ကဿ ဒေဝရာဇဿ နစ္စံ ဒဿနတ္ထာယ ဂတာ၊ တသ္မိံ စ ခဏေ သက္ကော တထာဂတဿ အဋ္ဌ ယထာဘုစ္စေ ဂုဏေ ပယိရုဒါဟာသိ။ ဧဝံ တသ္မိံ ဒိဝသေ ဂန္တွာ နစ္စန္တီ အဿောသိ။

သက္ကူပသင်္ကမဝဏ္ဏနာ

၃၅၀။ **ပဋိသမ္မောဒတီ**တိ "သံသန္ဒတိ ခေါ တေ"တိအာဒီနိ ဝဒန္တော ဘဂဝါ သမ္မောဒတိ၊ ပဉ္စသိခေါ ပဋိသမ္မောဒတိ။ ဂါထာ စ ဘာသန္တော ပဉ္စသိခေါ သမ္မောဒတိ၊ ဘဂဝါ ပဋိသမ္မောဒတိ။ **အာမန္တေသီ**တိ ဇာနာပေသိ။ တဿ ကိရေဝံ အဟောသိ "အယံ ပဉ္စသိခေါ မယာ မမ ကမ္မေန ပေသိတော အတ္တနော ကမ္မံ ကရောတိ၊ ဧဝရူပဿ သတ္ထု သန္တိကေ ဌတွာ ကာမဂုဏူပသညှိတံ အနနုစ္ဆဝိကံ ကထေသိ၊ နဋာ နာမ[1] နိလ္လဇ္ဇာ ဟောန္တိ၊ ကထေန္တော ဝိပ္ပကာရမ္ပိ ဒဿေယျ၊ ဟန္ဒ နံ မမ ကမ္မံ ဇာနာပေမီ"တိ စိန္တေတွာ အာမန္တေသိ။

၃၅၁။ **ဧဝဉ္စ ပန တထာဂတာ**တိ ဓမ္မသင်္ဂါဟကတ္ထေရေဟိ ဌပိတဝစနံ။ **အဘိဝဒန္တီ**တိ အဘိဝါဒနသမ္ပဋိစ္ဆနေန ဝဍ္ဎိတဝစနေန ဝဒန္တိ။ **အဘိဝဒိတော**တိ ဝဍ္ဎိတဝစနေန ဝုတ္တော။

ဥရုန္ဒာ သမပါဒီတိ မဟန္တာ ဝိဝဋာ အဟောသိ၊ အန္ဓကာရော ဂုဟာယံ အန္တရဓာယိ။ **အာလောကော ဥဒပါဒီ**တိ ယော ပကတိယာ ဂုဟာယံ အန္ဓကာရော၊ သော အန္တရဟိတော၊ အာလောကော ဇာတော။ သဗ္ဗမေတံ ဓမ္မသင်္ဂါဟကာနံ ဝစနံ။

၃၅၂။ **စိရပဋိကာဟံ ဘန္တေ**တိ စိရတော အဟံ၊ စိရတော ပဋ္ဌာယာဟံ ဒဿနကာမောတိ အတ္ထော။ **ကေဟိစိ ကေဟိစိ ကိစ္စကရဏီယေဟီ**တိ ဒေဝါနံ ဓီတာ စ ပုတ္တာ စ အင်္ကေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ပါဒပရိစာရိကာ ဣတ္ထိယော သယနေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ တာသံ မဏ္ဍနပသာဓနကာရိကာ ဒေဝတာ သယနံ ပရိဝါရေတွာ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ဝေယျာဝစ္စကရာ အန္တောဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ဧတေသံ အတ္ထာယ အဍ္ဍကရဏံ နာမ နတ္ထိ။ ယေ ပန သီမန္တရေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ တေ "တဝ သန္တကာ၊ မမ သန္တကာ"တိ နိစ္ဆေတုံ အသက္ကောန္တာ အဍ္ဍံ ကရောန္တိ၊ သက္ကံ ဒေဝရာဇာနံ ပုစ္ဆန္တိ။ သော "ယဿ ဝိမာနံ အာသန္နတရံ၊ တဿ သန္တကာ"တိ ဝဒတိ။

၁-နာဋကာ နာမ (သျာ)

Sace dvepi samaṭṭhāne honti, “yassa vimānaṁ olokentī ṭhitā, tassa santakā”ti vadati. Sace ekampi na oloketi, taṁ ubhinnaṁ kalahupacchedanatthaṁ attano santakaṁ karoti. Kīḷādīnipi kiccāni karaṇīyāneva. Evarūpāni tāni karaṇīyāni sandhāya “kehici kehici kiccakaraṇīyehī”ti āha.

Salaḷāgāraketi Salaḷamayagandhakuṭiyaṁ. **Aññatarena samādhinā**ti tadā kira Bhagavā Sakkasseva aparipākagataṁ ñāṇaṁ viditvā okāsaṁ akāretukāmo phalasamāpattivihārena nisīdi. Taṁ esa ajānanto “aññatarena samādhinā”ti āha. **Bhūjati ca nāmā**ti **Bhūjatī**ti tassa nāmaṁ. **Paricārikā**ti pādaparicārikā devadhītā. Sā kira dve phalāni pattā, tenassā devaloke abhiratiyeva natthi, niccaṁ Bhagavato upaṭṭhānaṁ āgantvā añjaliṁ sirasi ṭhapetvā Bhagavantaṁ namassamānā tiṭṭhati, **nemisaddena tamhā samādhimhā vuṭṭhito**ti “samāpanno saddaṁ suṇātī”ti no vata re vattabbe, nanu Bhagavā Sakkassa Devānamindassa “apicāhaṁ āyasmato cakkanemisaddena tamhā samādhimhā vuṭṭhito”ti bhaṇatīti. Tiṭṭhatu nemisaddo, samāpanno nāma antosamāpattiyaṁ kaṇṇamūle dhamamānassa saṅkhayugaḷassāpi asanisannipātassāpi saddaṁ na suṇāti. Bhagavā pana “ettakaṁ kālaṁ Sakkassa okāsaṁ na karissāmī”ti paricchinditvā kālavasena phalasamāpattiṁ samāpanno. Sakko “na dāni me Satthā okāsaṁ karotī”ti Gandhakuṭiṁ padakkhiṇaṁ katvā rathaṁ nivattetvā devalokābhimukhaṁ pesesi. Gandhakuṭipariveṇaṁ rathasaddena samohitaṁ pañcaṅgikatūriyaṁ viya ahosi. Bhagavato yathāparicchinnakālavasena samāpattito vuṭṭhitassa rathasaddeneva paṭhamāvajjanaṁ uppajji, tasmā evamāha.

Gopakavatthuvaṇṇanā

353\. **Sīlesu paripūrakārinī**ti pañcasu sīlesu paripūrakārinī. **Itthittaṁ virājetvā**ti itthittaṁ nāma alaṁ, na hi itthitte ṭhatvā cakkavattisiriṁ, na Sakkamārabrahmasiriyo paccanubhavituṁ, na paccekabodhiṁ, na sammāsambodhiṁ gantuṁ sakkāti evaṁ itthittaṁ virājeti nāma. Mahantamidaṁ purisattaṁ nāma seṭṭhaṁ uttamaṁ, ettha ṭhatvā sakkā etā sampattiyo pāpuṇitunti

သစေ ဒွေပိ သမဋ္ဌာနေ ဟောန္တိ၊ “ယဿ ဝိမာနံ ဩလောကေန္တီ ဌိတာ၊ တဿ သန္တကာ”တိ ဝဒတိ။ သစေ ဧကမ္ပိ န ဩလောကေတိ၊ တံ ဥဘိန္နံ ကလဟုပစ္ဆေဒနတ္ထံ အတ္တနော သန္တကံ ကရောတိ။ ကီဠာဒီနိပိ ကိစ္စာနိ ကရဏီယာနေဝ။ ဧဝရူပါနိ တာနိ ကရဏီယာနိ သန္ဓာယ “ကေဟိစိ ကေဟိစိ ကိစ္စကရဏီယေဟီ”တိ အာဟ။

သလဠာဂါရကေတိ သလဠမယဂန္ဓကုဋိယံ။ **အညတရေန သမာဓိနာ**တိ တဒါ ကိရ ဘဂဝါ သက္ကဿေဝ အပရိပါကဂတံ ဉာဏံ ဝိဒိတွာ ဩကာသံ အကာရေတုကာမော ဖလသမာပတ္တိဝိဟာရေန နိသီဒိ။ တံ ဧသ အဇာနန္တော “အညတရေန သမာဓိနာ”တိ အာဟ။ **ဘူဇတိ စ နာမာ**တိ **ဘူဇတီ**တိ တဿာ နာမံ။ **ပရိစာရိကာ**တိ ပါဒပရိစာရိကာ ဒေဝဓီတာ။ သာ ကိရ ဒွေ ဖလာနိ ပတ္တာ၊ တေနဿာ ဒေဝလောကေ အဘိရတိယေဝ နတ္ထိ၊ နိစ္စံ ဘဂဝတော ဥပဋ္ဌာနံ အာဂန္တွာ အဉ္ဇလိံ သိရသိ ဌပေတွာ ဘဂဝန္တံ နမဿမာနာ တိဋ္ဌတိ၊ **နေမိသဒ္ဒေန တမှာ သမာဓိမှာ ဝုဋ္ဌိတော**တိ “သမာပန္နော သဒ္ဒံ သုဏာတီ”တိ နော ဝတ ရေ ဝတ္တဗ္ဗေ၊ နနု ဘဂဝါ သက္ကဿ ဒေဝါနမိန္ဒဿ “အပိစာဟံ အာယသ္မတော စက္ကနေမိသဒ္ဒေန တမှာ သမာဓိမှာ ဝုဋ္ဌိတော”တိ ဘဏတီတိ။ တိဋ္ဌတု နေမိသဒ္ဒေါ၊ သမာပန္နော နာမ အန္တောသမာပတ္တိယံ ကဏ္ဏမူလေ ဓမမာနဿ သင်္ခယုဂဠဿာပိ အသနိသန္နိပါတဿာပိ သဒ္ဒံ န သုဏာတိ။ ဘဂဝါ ပန “ဧတ္တကံ ကာလံ သက္ကဿ ဩကာသံ န ကရိဿာမီ”တိ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ကာလဝသေန ဖလသမာပတ္တိံ သမာပန္နော။ သက္ကော “န ဒါနိ မေ သတ္ထာ ဩကာသံ ကရောတီ”တိ ဂန္ဓကုဋိံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ရထံ နိဝတ္တေတွာ ဒေဝလောကာဘိမုခံ ပေသေသိ။ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏံ ရထသဒ္ဒေန သမောဟိတံ ပဉ္စင်္ဂိကတူရိယံ ဝိယ အဟောသိ။ ဘဂဝတော ယထာပရိစ္ဆိန္နကာလဝသေန သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတဿ ရထသဒ္ဒေနေဝ ပဌမာဝဇ္ဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။

ဂေါပကဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ

၃၅၃။ **သီလေသု ပရိပူရကာရိနီ**တိ ပဉ္စသု သီလေသု ပရိပူရကာရိနီ။ **ဣတ္ထိတ္တံ ဝိရာဇေတွာ**တိ ဣတ္ထိတ္တံ နာမ အလံ၊ န ဟိ ဣတ္ထိတ္တေ ဌတွာ စက္ကဝတ္တိသိရိံ, န သက္ကမာရဗြဟ္မသိရိယော ပစ္စနုဘဝိတုံ, န ပစ္စေကဗောဓိံ, န သမ္မာသမ္ဗောဓိံ ဂန္တုံ သက္ကာတိ ဧဝံ ဣတ္ထိတ္တံ ဝိရာဇေတိ နာမ။ မဟန္တမိဒံ ပုရိသတ္တံ နာမ သေဋ္ဌံ ဥတ္တမံ၊ ဧတ္ထ ဌတွာ သက္ကာ ဧတာ သမ္ပတ္တိယော ပါပုဏိတုန္တိ

evaṁ pana purisattaṁ bhāveti nāma. Sāpi evamakāsi. Tena vuttaṁ “itthittaṁ virājetvā purisattaṁ bhāvetvā”ti. **Hīnaṁ gandhabbakāyan**ti hīnaṁ lāmakaṁ gandhabbanikāyaṁ. Kasmā pana te parisuddhasīlā tattha uppannāti? Pubbanikantiyā. Pubbepi kira nesaṁ etadeva vasitaṭṭhānaṁ, tasmā nikantivasena tattha uppannā. **Upaṭṭhānan**ti upaṭṭhānasālaṁ. **Pāricariyan**ti paricaraṇabhāvaṁ. Gītavāditehi amhe paricarissāmāti āgacchanti.

Paṭicodesīti sāresi. So kira te disvā “ime devaputtā ativiya virocenti ativaṇṇavanto, kiṁ nu kho kammaṁ katvā āgatā”ti āvajjanto “bhikkhū ahesun”ti addasa. Tato “bhikkhū hontu, sīlesu paripūrakārino”ti upadhārento “paripūrakārino”ti addasa. “Paripūrakārino hontu, añño guṇo atthi natthī”ti upadhārento “jhānalābhino”ti addasa. “Jhānalābhino hontu, kuhiṁ vāsikā”ti upadhārento “mayhaṁva kulūpakā”ti addasa. Parisuddhasīlā nāma chasu devalokesu yatthicchanti, tattha nibbattanti. Ime pana uparidevaloke ca na nibbattā. Jhānalābhino nāma brahmaloke nibbattanti, ime ca brahmaloke na nibbattā. Ahaṁ pana etesaṁ ovāde ṭhatvā devalokasāmikassa Sakkassa Devānamindassa pallaṅke putto hutvā nibbatto, ime hīne gandhabbakāya nibbattā. Aṭṭhivedhapuggalā nāmete vaṭṭetvā vaṭṭetvā gāḷhaṁ vijjhitabbāti cintetvā **kutomukhā nāmā**ti-ādīhi vacanehi paṭicodesi.

Tattha **kutomukhā**ti Bhagavati abhimukhe dhammaṁ desente tumhe kutomukhā kiṁ aññāvihitā ito cito ca olokayamānā udāhu niddāyamānā. **Duddiṭṭharūpan**ti duddiṭṭhasabhāvaṁ daṭṭhuṁ ayuttaṁ. **Sahadhammike**ti ekassa Satthu sāsane samāciṇṇadhamme katapuññe. **Tesaṁ bhante**ti tesaṁ gopakena devaputtena evaṁ vatvā puna “aho tumhe nillajjā ahirikā”ti-ādīhi vacanehi paṭicoditānaṁ dve devā diṭṭheva dhamme satiṁ paṭilabhiṁsu.

Kāyaṁ brahmapurohitanti te kira cintayiṁsu “naṭehi nāma naccantehi vāyantehi vādentehi āgantvā dāyo nāma labhitabbo assa, ayaṁ

ဧဝံ ပန ပုရိသတ္တံ ဘာဝေတိ နာမ။ သာပိ ဧဝမကာသိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဣတ္ထိတ္တံ ဝိရာဇေတွာ ပုရိသတ္တံ ဘာဝေတွာ”တိ။ **ဟီနံ ဂန္ဓဗ္ဗကာယ**န္တိ ဟီနံ လာမကံ ဂန္ဓဗ္ဗနိကာယံ။ ကသ္မာ ပန တေ ပရိသုဒ္ဓသီလာ တတ္ထ ဥပ္ပန္နာတိ? ပုဗ္ဗနိကန္တိယာ။ ပုဗ္ဗေပိ ကိရ နေသံ ဧတဒေဝ ဝသိတဋ္ဌာနံ၊ တသ္မာ နိကန္တိဝသေန တတ္ထ ဥပ္ပန္နာ။ **ဥပဋ္ဌာန**န္တိ ဥပဋ္ဌာနသာလံ။ **ပါရိစရိယ**န္တိ ပရိစရဏဘာဝံ။ ဂီတ-ဝါဒိတေဟိ အမှေ ပရိစရိဿာမာတိ အာဂစ္ဆန္တိ။

ပဋိစောဒေသီတိ သာရေသိ။ သော ကိရ တေ ဒိသွာ “ဣမေ ဒေဝပုတ္တာ အတိဝိယ ဝိရောစေန္တိ အတိဝဏ္ဏဝန္တော၊ ကိံ နု ခေါ ကမ္မံ ကတွာ အာဂတာ”တိ အာဝဇ္ဇန္တော “ဘိက္ခူ အဟေသု”န္တိ အဒ္ဒသ။ တတော “ဘိက္ခူ ဟောန္တု၊ သီလေသု ပရိပူရကာရိနော”တိ ဥပဓာရေန္တော “ပရိပူရကာရိနော”တိ အဒ္ဒသ။ “ပရိပူရကာရိနော ဟောန္တု၊ အညော ဂုဏော အတ္ထိ နတ္ထီ”တိ ဥပဓာရေန္တော “ဈာနလာဘိနော”တိ အဒ္ဒသ။ “ဈာနလာဘိနော ဟောန္တု၊ ကုဟိံ ဝါသိကာ”တိ ဥပဓာရေန္တော “မယှံဝ ကုလူပကာ”တိ အဒ္ဒသ။ ပရိသုဒ္ဓသီလာ နာမ ဆသု ဒေဝလောကေသု ယတ္ထိစ္ဆန္တိ၊ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ဣမေ ပန ဥပရိဒေဝလောကေ စ န နိဗ္ဗတ္တာ။ ဈာနလာဘိနော နာမ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ဣမေ စ ဗြဟ္မ-လောကေ န နိဗ္ဗတ္တာ။ အဟံ ပန ဧတေသံ ဩဝါဒေ ဌတွာ ဒေဝလောကသာမိ-ကဿ သက္ကဿ ဒေဝါနမိန္ဒဿ ပလ္လင်္ကေ ပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော၊ ဣမေ ဟီနေ ဂန္ဓဗ္ဗကာယေ နိဗ္ဗတ္တာ။ အဋ္ဌိဝေဓပုဂ္ဂလာ နာမေတေ ဝဋ္ဋေတွာ ဝဋ္ဋေတွာ ဂါဠှံ ဝိဇ္ဈိတဗ္ဗာတိ စိန္တေတွာ **ကုတောမုခါ နာမာ**တိအာဒီဟိ ဝစနေဟိ ပဋိစောဒေသိ။

တတ္ထ **ကုတောမုခါ**တိ ဘဂဝတိ အဘိမုခေ ဓမ္မံ ဒေသေန္တေ တုမှေ ကုတောမုခါ ကိံ အညာဝိဟိတာ ဣတော စိတော စ ဩလောကယမာနာ ဥဒါဟု နိဒ္ဒါယမာနာ။ **ဒုဒ္ဒိဋ္ဌရူပ**န္တိ ဒုဒ္ဒိဋ္ဌသဘာဝံ ဒဋ္ဌုံ အယုတ္တံ။ **သဟဓမ္မိကေ**တိ ဧကဿ သတ္ထု သာသနေ သမာစိဏ္ဏဓမ္မေ ကတပုညေ။ **တေသံ ဘန္တေ**တိ တေသံ ဂေါပကေန ဒေဝပုတ္တေန ဧဝံ ဝတွာ ပုန “အဟော တုမှေ နိလ္လဇ္ဇာ အဟိရိကာ”တိအာဒီဟိ ဝစနေဟိ ပဋိစောဒိတာနံ ဒွေ ဒေဝါ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ သတိံ ပဋိလဘိံသု။

ကာယံ ဗြဟ္မပုရောဟိတန္တိ တေ ကိရ စိန္တယိံသု “နဋေဟိ နာမ နစ္စန္တေဟိ ဝါယန္တေဟိ ဝါဒေန္တေဟိ အာဂန္တွာ ဒါယော နာမ လဘိတဗ္ဗော အဿ၊ အယံ

pana amhākaṁ diṭṭhakālato paṭṭhāya pakkhittaloṇaṁ uddhanaṁ viya taṭataṭāyateva, kiṁ nu kho idan”ti āvajjantā attano samaṇabhāvaṁ parisuddhasīlataṁ jhānalābhitaṁ tasseva kulūpakabhāvañca disvā “parisuddhasīlā nāma chasu devalokesu yathārucite ṭhāne nibbattanti, jhānalābhino brahmaloke. Mayaṁ uparidevalokepi brahmalokepi nibbattituṁ nāsakkhimha. Amhākaṁ ovāde ṭhatvā ayaṁ itthikā upari nibbattā, mayaṁ bhikkhū samānā Bhagavati brahmacariyaṁ caritvā hīne gandhabbakāye nibbattā. Tena no ayaṁ evaṁ niggaṇhātī”ti ñatvā tassa kathaṁ suṇantāyeva tesu dve janā paṭhamajjhānasatiṁ paṭilabhitvā jhānaṁ pādakaṁ katvā saṅkhāre sammasantā anāgāmiphaleyeva patiṭṭhahiṁsu. Atha nesaṁ so paritto kāmāvacarattabhāvo dhāretuṁ nāsakkhi. Tasmā tāvadeva cavitvā brahmapurohitesu nibbattā. So ca nesaṁ kāyo tattha ṭhitānaṁyeva nibbatto. Tena vuttaṁ “tesaṁ bhante gopakena devaputtena paṭicoditānaṁ dve devā diṭṭheva dhamme satiṁ paṭilabhiṁsu kāyaṁ brahmapurohitan”ti.

Tattha **diṭṭheva dhamme**ti tasmiṁ yeva attabhāve jhānasatiṁ paṭilabhiṁsu. Tattheva ṭhatvā cutā pana kāyaṁ brahmapurohitaṁ brahmapurohitasarīraṁ paṭilabhiṁsūti evamattho daṭṭhabbo. **Eko pana devo**ti eko devaputto nikantiṁ chindituṁ asakkonto kāme ajjhavasi, tattheva āvāsiko ahosi.

354. **Saṁghañcupaṭṭhāsin**ti saṁghañca upaṭṭhāsiṁ.

Sudhammatāyāti dhammassa sundarabhāvena. **Tidivūpapanno**ti tidive tidasapure upapanno. **Gandhabbakāyūpagate vasīne**ti gandhabbakāyaṁ āvāsiko hutvā upagate. **Ye ca mayaṁ pubbe manussabhūtā**ti ye pubbe manussabhūtā mayaṁ annena pānena upaṭṭhahimhāti iminā saddhiṁ yojetvā attho veditabbo.

Pādūpasaṅgayhāti pāde upasaṅgayha pādadhovanapādamakkhanānuppadānena pūjetvā ceva vanditvā ca. **Sake nivesane**ti attano ghare. Imassāpi padassa upaṭṭhahimhāti imināva sambandho.

Paccattaṁ veditabboti attanāva veditabbo. **Ariyāna subhāsitānī**ti tumhehi vuccamānāni Buddhānaṁ Bhagavantānaṁ subhāsitāni.

ပန အမှာကံ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ ပက္ခိတ္တလောဏံ ဥဒ္ဓနံ ဝိယ တဋတဋာယတေဝ၊ ကိံ နု ခေါ ဣဒ”န္တိ အာဝဇ္ဇန္တာ အတ္တနော သမဏဘာဝံ ပရိသုဒ္ဓသီလတံ ဈာနလာဘိတံ တဿေဝ ကုလူပကဘာဝဉ္စ ဒိသွာ “ပရိသုဒ္ဓသီလာ နာမ ဆသု ဒေဝလောကေသု ယထာရုစိတေ ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ဈာနလာဘိနော ဗြဟ္မလောကေ။ မယံ ဥပရိဒေဝလောကေပိ ဗြဟ္မလောကေပိ နိဗ္ဗတ္တိတုံ နာသက္ခိမှ။ အမှာကံ ဩဝါဒေ ဌတွာ အယံ ဣတ္ထိကာ ဥပရိ နိဗ္ဗတ္တာ၊ မယံ ဘိက္ခူ သမာနာ ဘဂဝတိ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတွာ ဟီနေ ဂန္ဓဗ္ဗကာယေ နိဗ္ဗတ္တာ။ တေန နော အယံ ဧဝံ နိဂ္ဂဏှာတီ”တိ ဉတွာ တဿ ကထံ သုဏန္တာယေဝ တေသု ဒွေ ဇနာ ပဌမဇ္ဈာနသတိံ ပဋိလဘိတွာ ဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ သင်္ခါရေ သမ္မသန္တာ အနာဂါမိဖလေယေဝ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ အထ နေသံ သော ပရိတ္တော ကာမာဝစရတ္တဘာဝေါ ဓာရေတုံ နာသက္ခိ။ တသ္မာ တာဝဒေဝ စဝိတွာ ဗြဟ္မပုရောဟိတေသု နိဗ္ဗတ္တာ။ သော စ နေသံ ကာယော တတ္ထ ဌိတာနံယေဝ နိဗ္ဗတ္တော။ တေန ဝုတ္တံ “တေသံ ဘန္တေ ဂေါပကေန ဒေဝပုတ္တေန ပဋိစောဒိတာနံ ဒွေ ဒေဝါ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ သတိံ ပဋိလဘိံသု ကာယံ ဗြဟ္မပုရောဟိတ”န္တိ။

တတ္ထ **ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ**တိ တသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ ဈာနသတိံ ပဋိလဘိံသု။ တတ္ထေဝ ဌတွာ စုတာ ပန ကာယံ ဗြဟ္မပုရောဟိတံ ဗြဟ္မပုရောဟိတသရီရံ ပဋိလဘိံသူတိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ **ဧကော ပန ဒေဝေါ**တိ ဧကော ဒေဝပုတ္တော နိကန္တိံ ဆိန္ဒိတုံ အသက္ကောန္တော ကာမေ အဇ္ဈာဝသိ၊ တတ္ထေဝ အာဝါသိကော အဟောသိ။

၃၅၄။ **သံဃဉ္စုပဋ္ဌာသိ**န္တိ သံဃဉ္စ ဥပဋ္ဌာသိံ။

သုဓမ္မတာယာတိ ဓမ္မဿ သုန္ဒရဘာဝေန။ **တိဒိဝူပပန္နော**တိ တိဒိဝေ တိဒသပုရေ ဥပပန္နော။ **ဂန္ဓဗ္ဗကာယူပဂတေ ဝသီနေ**တိ ဂန္ဓဗ္ဗကာယံ အာဝါသိကော ဟုတွာ ဥပဂတေ။ **ယေ စ မယံ ပုဗ္ဗေ မနုဿဘူတာ**တိ ယေ ပုဗ္ဗေ မနုဿဘူတာ မယံ အန္နေန ပါနေန ဥပဋ္ဌဟိမှာတိ ဣမိနာ သဒ္ဓိံ ယောဇေတွာ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ပါဒူပသင်္ဂယှာတိ ပါဒေ ဥပသင်္ဂယှ ပါဒဓောဝနပါဒမက္ခနာနုပ္ပဒါနေန ပူဇေတွာ စေဝ ဝန္ဒိတွာ စ။ **သကေ နိဝေသနေ**တိ အတ္တနော ဃရေ။ ဣမဿာပိ ပဒဿ ဥပဋ္ဌဟိမှာတိ ဣမိနာဝ သမ္ဗန္ဓော။

ပစ္စတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗောတိ အတ္တနာဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အရိယာန သုဘာသိတာနီ**တိ တုမှေဟိ ဝုစ္စမာနာနိ ဗုဒ္ဓါနံ ဘဂဝန္တာနံ သုဘာသိတာနိ။

Tumhe pana seṭṭhamupāsamānāti uttamaṁ Buddhaṁ Bhagavantaṁ upāsamānā anuttare Buddhasāsane vā[1]. **Brahmacariyan**ti seṭṭhacariyaṁ. **Bhavatūpapattī**ti bhavantānaṁ upapatti.

Agāre vasato mayhanti gharamajjhe vasantassa mayhaṁ.

Svajjāti so ajja. **Gotamasāvakenā**ti idha gopako Gotamasāvakoti vutto. **Sameccā**ti samāgantvā.

Handa viyāyāma byāyāmāti handa uyyamāma byāyamāma. **Mā no mayaṁ parapessā ahumhā**ti **no**ti nipātamattaṁ, mā mayaṁ parassa pesanakārakāva ahumhāti attho. **Gotamasāsanānī**ti idha pakatiyā paṭividdhaṁ paṭhamajjhānameva
Gotamasāsanānīti vuttaṁ, taṁ anussaraṁ anussaritvāti attho.

Cittāni virājayitvāti pañcakāmaguṇikacittāni virājayitvā. **Kāmesu ādīnavan**ti vikkhambhanavasena paṭhamajjhānena kāmesu ādīnavaṁ addasaṁsu, samucchedavasena tatiyamaggena. **Kāmasaṁyojanabandhanānī**ti kāmasaññojanāni ca kāmabandhanāni ca. **Pāpimayogānī**ti pāpimato mārassa yogabhūtāni, bandhanabhūtānīti attho. **Duraccayānī**ti duratikkamāni. **Sa-indā devā sapajāpatikā**ti indaṁ jeṭṭhakaṁ katvā upaviṭṭhā sa-indā pajāpatiṁ devarājānaṁ jeṭṭhakaṁ katvā upaviṭṭhā sapajāpatikā. **Sabhāyupaviṭṭhā**ti sabhāyaṁ upaviṭṭhā, nisinnāti attho.

Vīrāti sūrā. **Virāgā**ti vītarāgā. **Virajaṁ karontā**ti virajaṁ anāgāmimaggaṁ karontā uppādentā. **Nāgova sannāni guṇānī**ti[2] kāmasaññojanabandhanāni chetvā deve Tāvatiṁse atikkamiṁsu. **Saṁvegajātassā**ti jātasaṁvegassa Sakkassa.

Kāmābhibhūti duvidhānampi kāmānaṁ abhibhū. **Satiyā vihīnā**ti jhānasativirahitā.

Tiṇṇaṁ tesanti tesu tīsu janethu. **Āvasinettha eko**ti tattha hīne kāye ekoyeva āvāsiko jāto. **Sambodhipathānusārino**ti anāgāmimaggānusārino. **Devepi hīḷentī**ti dve

1. Buddhe sāsane vā (?)
2. Sandānaguṇānīti (Sī) santāni guṇānīti (Syā)

တုမှေ ပန သေဋ္ဌမုပါသမာနာတိ ဥတ္တမံ ဗုဒ္ဓံ ဘဂဝန္တံ ဥပါသမာနာ အနုတ္တရေ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဝါ[၁]။ **ဗြဟ္မစရိယန္**တိ သေဋ္ဌစရိယံ။ **ဘဝတူပပတ္တီ**တိ ဘဝန္တာနံ ဥပပတ္တိ။

အဂါရေ ဝသတော မယှန္တိ ဃရမဇ္ဈေ ဝသန္တဿ မယှံ။

သွဇ္ဇာတိ သော အဇ္ဇ။ **ဂေါတမသာဝကေနာ**တိ ဣဓ ဂေါပကော ဂေါတမသာဝကောတိ ဝုတ္တော။ **သမေစ္စာ**တိ သမာဂန္တွာ။

ဟန္ဒ ဝိယာယာမ ဗျာယာမာတိ ဟန္ဒ ဥယျမာမ ဗျာယမာမ။ **မာ နော မယံ ပရပေဿာ အဟုမှာ**တိ **နော**တိ နိပါတမတ္တံ၊ မာ မယံ ပရဿ ပေသနကာရကာဝ အဟုမှာတိ အတ္ထော။ **ဂေါတမသာသနာနီ**တိ ဣဓ ပကတိယာ ပဋိဝိဒ္ဓံ ပဌမဇ္ဈာနမေဝ ဂေါတမသာသနာနီတိ ဝုတ္တံ၊ တံ အနုဿရံ အနုဿရိတွာတိ အတ္ထော။

စိတ္တာနိ ဝိရာဇယိတွာတိ ပဉ္စကာမဂုဏိကစိတ္တာနိ ဝိရာဇယိတွာ။ **ကာမေသု အာဒီနဝန္**တိ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန ပဌမဇ္ဈာနေန ကာမေသု အာဒီနဝံ အဒ္ဒသံသု၊ သမုစ္ဆေဒဝသေန တတိယမဂ္ဂေန။ **ကာမသံယောဇနဗန္ဓနာနီ**တိ ကာမသညောဇနာနိ စ ကာမဗန္ဓနာနိ စ။ **ပါပိမယောဂါနီ**တိ ပါပိမတော မာရဿ ယောဂဘူတာနိ၊ ဗန္ဓနဘူတာနီတိ အတ္ထော။ **ဒုရစ္စယာနီ**တိ ဒုရတိက္ကမာနိ။ **သဣန္ဒာ ဒေဝါ သပဇာပတိကာ**တိ ဣန္ဒံ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ ဥပဝိဋ္ဌာ သဣန္ဒာ ပဇာပတိံ ဒေဝရာဇာနံ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ ဥပဝိဋ္ဌာ သပဇာပတိကာ။ **သဘာယုပဝိဋ္ဌာ**တိ သဘာယံ ဥပဝိဋ္ဌာ၊ နိသိန္နာတိ အတ္ထော။

ဝီရာတိ သူရာ။ **ဝိရာဂါ**တိ ဝီတရာဂါ။ **ဝိရဇံ ကရောန္တာ**တိ ဝိရဇံ အနာဂါမိမဂ္ဂံ ကရောန္တာ ဥပ္ပါဒေန္တာ။ **နာဂေါဝ သန္နာနိ ဂုဏာနီ**တိ[၂] ကာမသညောဇနဗန္ဓနာနိ ဆေတွာ ဒေဝေ တာဝတိံသေ အတိက္ကမိံသု။ **သံဝေဂဇာတဿာ**တိ ဇာတသံဝေဂဿ သက္ကဿ။

ကာမာဘိဘူတိ ဒုဝိဓာနမ္ပိ ကာမာနံ အဘိဘူ။ **သတိယာ ဝိဟီနာ**တိ ဈာနသတိဝိရဟိတာ။

တိဏ္ဏံ တေသန္တိ တေသု တီသု ဇနေသု။ **အာဝသိနေတ္ထ ဧကော**တိ တတ္ထ ဟီနေ ကာယေ ဧကောယေဝ အာဝါသိကော ဇာတော။ **သမ္ဗောဓိပထာနုသာရိနော**တိ အနာဂါမိမဂ္ဂါနုသာရိနော။ **ဒေဝေပိ ဟီဠေန္တီ**တိ ဒွေ

၁-ဗုဒ္ဓေ သာသနေ ဝါ (?)
၂-သန္ဒာနဂုဏာနီတိ (သီ) သန္တာနိ ဂုဏာနီတိ (သျာ)

devaloke hīḷentā adhokarontā upacārappanāsamādhīhi samāhitattā attano pādapaṁsuṁ devatānaṁ matthake okirantā ākāse uppatitvā gatāti.

Etādisī dhammappakāsanetthāti ettha sāsane evarūpā dhammappakāsanā, yāya[1] sāvakā etehi guṇehi samannāgatā honti. **Na tattha kiṁ kaṅkhati koci sāvako**ti kiṁ tattha tesu sāvakesu koci ekasāvakopi Buddhādīsu vā cātuddisabhāve vā na kaṅkhati "sabbadisāsu asajjamāno agayhamāno viharatī"ti. Idāni Bhagavato vaṇṇaṁ bhaṇanto "nitiṇṇa-oghaṁ vicikicchachinnaṁ, Buddhaṁ namassāma Jinaṁ janindan"ti āha. Tattha **vicikicchachinnan**ti chinnavicikicchaṁ. **Janindan**ti sabbalokuttamaṁ.

Yaṁ te dhammanti yaṁ tava dhammaṁ. **Ajjhagaṁsu te**ti te devaputtā adhigatā. **Kāyaṁ brahmapurohitan**ti amhākaṁ passantānaññeva brahmapurohitasarīraṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—yaṁ tava dhammaṁ jānitvā tesaṁ tiṇṇaṁ janānaṁ te dve visesagū amhākaṁ passantānaṁyeva kāyaṁ brahmapurohitaṁ adhigantvā maggaphalavisesaṁ ajjhagaṁsu, mayampi tassa dhammassa pattiyā āgatamhāsi mārisāti. **Āgatamhase**ti sampattamha. **Katāvakāsā Bhagavatā, pañhaṁ pucchemu mārisā**ti sace no Bhagavā okāsaṁ karoti, atha Bhagavatā katāvakāsā hutvā pañhaṁ mārisa puccheyyāmāti attho.

Maghamāṇavavatthu

355. **Dīgharattaṁ visuddho kho ayaṁ yakkho**ti cirakālato pabhuti visuddho. Kīvacirakālato? Anuppanne Buddhe Magadharaṭṭhe Macalagāmake Maghamāṇavakālato paṭṭhāya. Tadā kiresa ekadivasaṁ kālasseva vuṭṭhāya gāmamajjhe manussānaṁ gāmakammakaraṇaṭṭhānaṁ gantvā attano ṭhitaṭṭhānaṁ pādanteneva paṁsukacavaraṁ apanetvā ramaṇīyamakāsi, añño āgantvā tattha aṭṭhāsi. So tāvatakeneva satiṁ paṭilabhitvā majjhe gāmassa khalamaṇḍalamattaṁ ṭhānaṁ sodhetvā vālukaṁ okiritvā dārūni āharitvā sītakāle aggiṁ karoti, daharā ca mahallakā ca āgantvā tattha nisīdanti.

---

1. Yassa (Ka)

ဒေဝလောကေ ဟီဠေန္တာ အဓောကရောန္တာ ဥပစာရပ္ပနာသမာဓီဟိ သမာဟိတတ္တာ အတ္တနော ပါဒပံသုံ ဒေဝတာနံ မတ္ထကေ ဩကိရန္တာ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ဂတာတိ။

ဧတာဒိသီ ဓမ္မပ္ပကာသနေတ္ထာတိ ဧတ္ထ သာသနေ ဧဝရူပါ ဓမ္မပ္ပကာသနာ၊ ယာယ[၁] သာဝကာ ဧတေဟိ ဂုဏေဟိ သမန္နာဂတာ ဟောန္တိ။ **န တတ္ထ ကိံ ကင်္ခတိ ကောစိ သာဝကော**တိ ကိံ တတ္ထ တေသု သာဝကေသု ကောစိ ဧကသာဝကောပိ ဗုဒ္ဓါဒီသု ဝါ စာတုဒ္ဒိသဘာဝေ ဝါ န ကင်္ခတိ "သဗ္ဗဒိသာသု အသဇ္ဇမာနော အဂယှမာနော ဝိဟရတီ"တိ။ ဣဒါနိ ဘဂဝတော ဝဏ္ဏံ ဘဏန္တော "နိတိဏ္ဏဩဃံ ဝိစိကိစ္ဆဆိန္နံ၊ ဗုဒ္ဓံ နမဿာမ ဇိနံ ဇနိန္ဒ"န္တိ အာဟ။ တတ္ထ **ဝိစိကိစ္ဆဆိန္န**န္တိ ဆိန္နဝိစိကိစ္ဆံ။ **ဇနိန္ဒ**န္တိ သဗ္ဗလောကုတ္တမံ။

ယံ တေ ဓမ္မန္တိ ယံ တဝ ဓမ္မံ။ **အဇ္ဈဂံသု တေ**တိ တေ ဒေဝပုတ္တာ အဓိဂတာ။ **ကာယံ ဗြဟ္မပုရောဟိတ**န္တိ အမှာကံ ပဿန္တာနညေဝ ဗြဟ္မပုရောဟိတသရီရံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယံ တဝ ဓမ္မံ ဇာနိတွာ တေသံ တိဏ္ဏံ ဇနာနံ တေ ဒွေ ဝိသေသဂူ အမှာကံ ပဿန္တာနံယေဝ ကာယံ ဗြဟ္မပုရောဟိတံ အဓိဂန္တွာ မဂ္ဂဖလဝိသေသံ အဇ္ဈဂံသု၊ မယမ္ပိ တဿ ဓမ္မဿ ပတ္တိယာ အာဂတမှာသိ မာရိသာတိ။ **အာဂတမှသေ**တိ သမ္ပတ္တမှ။ **ကတာဝကာသာ ဘဂဝတာ၊ ပဉှံ ပုစ္ဆေမု မာရိသာ**တိ သစေ နော ဘဂဝါ ဩကာသံ ကရောတိ၊ အထ ဘဂဝတာ ကတာဝကာသာ ဟုတွာ ပဉှံ မာရိသ ပုစ္ဆေယျာမာတိ အတ္ထော။

မဃမာဏဝဝတ္ထု

၃၅၅။ **ဒီဃရတ္တံ ဝိသုဒ္ဓေါ ခေါ အယံ ယက္ခော**တိ စိရကာလတော ပဘုတိ ဝိသုဒ္ဓေါ။ ကီဝစိရကာလတော? အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ မဂဓရဋ္ဌေ မစလဂါမကေ မဃမာဏဝကာလတော ပဋ္ဌာယ။ တဒါ ကိရေသ ဧကဒိဝသံ ကာလဿေဝ ဝုဋ္ဌာယ ဂါမမဇ္ဈေ မနုဿာနံ ဂါမကမ္မကရဏဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ အတ္တနော ဌိတဋ္ဌာနံ ပါဒန္တေနေဝ ပံသုကစဝရံ အပနေတွာ ရမဏီယမကာသိ၊ အညော အာဂန္တွာ တတ္ထ အဋ္ဌာသိ။ သော တာဝတကေနေဝ သတိံ ပဋိလဘိတွာ မဇ္ဈေ ဂါမဿ ခလမဏ္ဍလမတ္တံ ဌာနံ သောဓေတွာ ဝါလုကံ ဩကိရိတွာ ဒါရူနိ အာဟရိတွာ သီတကာလေ အဂ္ဂိံ ကရောတိ၊ ဒဟရာ စ မဟလ္လကာ စ အာဂန္တွာ တတ္ထ နိသီဒန္တိ။

၁-ယဿ (က)

Athassa ekadivasaṁ etadahosi “mayaṁ nagaraṁ gantvā rājarājamahāmattādayo passāma, imesupi candimasūriyesu ‘Cando nāma devaputto, sūriyo nāma devaputto’ti vadanti, kiṁ nu kho katvā ete etā sampattiyo adhigatā”ti. Tato “nāññaṁ kiñci, puññakammameva katvā”ti cintetvā “mayāpi evaṁvidhasampattidāyakaṁ puññakammameva kattabban”ti cintesi.

So kālasseva vuṭṭhāya yāguṁ pivitvā vāsipharasukudālamusalahattho catumahāpathaṁ gantvā musalena pāsāṇe uccāletvā pavaṭṭeti, yānānaṁ akkhapaṭighātarukkhe harati, visamaṁ samaṁ karoti, catumahāpathe sālaṁ karoti, pokkharaṇiṁ khaṇati, setuṁ bandhati, evaṁ divasaṁ kammaṁ katvā atthaṅgate sūriye gharaṁ eti. Taṁ añño pucchi “bho magha tvaṁ pātova nikkhamitvā sāyaṁ araññato esi, kiṁ kammaṁ karosī”ti. Puññakammaṁ karomi, saggagāmimaggaṁ sodhemīti. Kimidaṁ bho puññaṁ nāmāti. Tvaṁ na jānāsīti. Āma na jānāmīti. Nagaraṁ gatakāle diṭṭhapubbā te rājarājamahāmattādayoti. Āma diṭṭhapubbāti. Puññakammaṁ katvā tehi taṁ ṭhānaṁ laddhaṁ, ahampi evaṁvidhasampattidāyakaṁ kammaṁ karomi. “Cando nāma devaputto, sūriyo nāma devaputto”ti sutapubbaṁ tayāti. Āma sutapubbanti. Etassa saggassa gamanamaggaṁ ahaṁ sodhemīti. Idaṁ pana puññakammaṁ kiṁ taveva vaṭṭati, aññassa na vaṭṭatīti. Na kassacetaṁ vāritanti. Yadi evaṁ sve araññaṁ gamanakāle mayhampi saddaṁ dehīti. Punadivase taṁ gahetvā gato, evaṁ tasmiṁ gāme tettiṁsa manussā taruṇavayā sabbe tasseva anuvattakā ahesuṁ. Te ekacchandā hutvā puññakammāni karontā vicaranti. Yaṁ disaṁ gacchanti, maggaṁ samaṁ karontā ekadivaseneva karonti, pokkharaṇiṁ khaṇantā, sālaṁ karontā, setuṁ bandhantā ekadivaseneva niṭṭhāpenti.

Atha nesaṁ gāmabhojako cintesi “ahaṁ pubbe etesu suraṁ pivantesu pāṇaghātādīni karontesu ca kahāpaṇādivasena ceva daṇḍabalivasena ca dhanaṁ labhāmi, idāni etesaṁ puññakaraṇakālato paṭṭhāya ettako āyo natthi, handa ne rājakule paribhindāmī”ti rājānaṁ upasaṅkamitvā core mahārāja passāmīti. Kuhiṁ tātāti. Mayhaṁ gāmeti. Kiṁ corā nāma tātāti. Rājāparādhikā devāti. Kiṁ jātikāti. Gahapatijātikā devāti. Gahapatikā kiṁ karissanti,

အထဿ ဧကဒိဝသံ ဧတဒဟောသိ “မယံ နဂရံ ဂန္တွာ ရာဇရာဇမဟာမတ္တာဒယော ပဿာမ၊ ဣမေသုပိ စန္ဒိမသူရိယေသု ‘စန္ဒော နာမ ဒေဝပုတ္တော, သူရိယော နာမ ဒေဝပုတ္တော’တိ ဝဒန္တိ၊ ကိံ နု ခေါ ကတွာ ဧတေ ဧတာ သမ္ပတ္တိယော အဓိဂတာ”တိ။ တတော “နာညံ ကိဉ္စိ၊ ပုညကမ္မမေဝ ကတွာ”တိ စိန္တေတွာ “မယာပိ ဧဝံဝိဓသမ္ပတ္တိဒါယကံ ပုညကမ္မမေဝ ကတ္တဗ္ဗ”န္တိ စိန္တေသိ။

သော ကာလဿေဝ ဝုဋ္ဌာယ ယာဂုံ ပိဝိတွာ ဝါသိဖရသုကုဒါလမုသလဟတ္ထော စတုမဟာပထံ ဂန္တွာ မုသလေန ပါသာဏေ ဥစ္စာလေတွာ ပဝဋ္ဋေတိ၊ ယာနာနံ အက္ခပဋိဃာတရုက္ခေ ဟရတိ၊ ဝိသမံ သမံ ကရောတိ၊ စတုမဟာပထေ သာလံ ကရောတိ၊ ပေါက္ခရဏိံ ခဏတိ၊ သေတုံ ဗန္ဓတိ၊ ဧဝံ ဒိဝသံ ကမ္မံ ကတွာ အတ္ထင်္ဂတေ သူရိယေ ဃရံ ဧတိ။ တံ အညော ပုစ္ဆိ “ဘော မဃ တွံ ပါတောဝ နိက္ခမိတွာ သာယံ အရညတော ဧသိ၊ ကိံ ကမ္မံ ကရောသီ”တိ။ ပုညကမ္မံ ကရောမိ၊ သဂ္ဂဂါမိမဂ္ဂံ သောဓေမီတိ။ ကိမိဒံ ဘော ပုညံ နာမာတိ။ တွံ န ဇာနာသီတိ။ အာမ န ဇာနာမီတိ။ နဂရံ ဂတကာလေ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ တေ ရာဇရာဇမဟာမတ္တာဒယောတိ။ အာမ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာတိ။ ပုညကမ္မံ ကတွာ တေဟိ တံ ဌာနံ လဒ္ဓံ၊ အဟမ္ပိ ဧဝံဝိဓသမ္ပတ္တိဒါယကံ ကမ္မံ ကရောမိ။ “စန္ဒော နာမ ဒေဝပုတ္တော, သူရိယော နာမ ဒေဝပုတ္တော”တိ သုတပုဗ္ဗံ တယာတိ။ အာမ သုတပုဗ္ဗန္တိ။ ဧတဿ သဂ္ဂဿ ဂမနမဂ္ဂံ အဟံ သောဓေမီတိ။ ဣဒံ ပန ပုညကမ္မံ ကိံ တဝေဝ ဝဋ္ဋတိ၊ အညဿ န ဝဋ္ဋတီတိ။ န ကဿစေတံ ဝါရိတန္တိ။ ယဒိ ဧဝံ သွေ အရညံ ဂမနကာလေ မယှမ္ပိ သဒ္ဒံ ဒေဟီတိ။ ပုနဒိဝသေ တံ ဂဟေတွာ ဂတော၊ ဧဝံ တသ္မိံ ဂါမေ တေတ္တိံသ မနုဿာ တရုဏဝယာ သဗ္ဗေ တဿေဝ အနုဝတ္တကာ အဟေသုံ။ တေ ဧကစ္ဆန္ဒာ ဟုတွာ ပုညကမ္မာနိ ကရောန္တာ ဝိစရန္တိ။ ယံ ဒိသံ ဂစ္ဆန္တိ, မဂ္ဂံ သမံ ကရောန္တာ ဧကဒိဝသေနေဝ ကရောန္တိ၊ ပေါက္ခရဏိံ ခဏန္တာ, သာလံ ကရောန္တာ, သေတုံ ဗန္ဓန္တာ ဧကဒိဝသေနေဝ နိဋ္ဌာပေန္တိ။

အထ နေသံ ဂါမဘောဇကော စိန္တေသိ “အဟံ ပုဗ္ဗေ ဧတေသု သုရံ ပိဝန္တေသု ပါဏဃာတာဒီနိ ကရောန္တေသု စ ကဟာပဏာဒိဝသေန စေဝ ဒဏ္ဍဗလိဝသေန စ ဓနံ လဘာမိ၊ ဣဒါနိ ဧတေသံ ပုညကရဏကာလတော ပဋ္ဌာယ ဧတ္တကော အာယော နတ္ထိ၊ ဟန္ဒ နေ ရာဇကုလေ ပရိဘိန္ဒာမီ”တိ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ စောရေ မဟာရာဇ ပဿာမီတိ။ ကုဟိံ တာတာတိ။ မယှံ ဂါမေတိ။ ကိံစောရာ နာမ တာတာတိ။ ရာဇာပရာဓိကာ ဒေဝါတိ။ ကိံဇာတိကာတိ။ ဂဟပတိဇာတိကာ ဒေဝါတိ။ ဂဟပတိကာ ကိံ ကရိဿန္တိ၊

tayā jānamānena kasmā mayhaṁ na kathitanti. Bhayena mahārāja na kathemi, idāni mā mayhaṁ dosaṁ kareyyāthāti. Atha rājā “ayaṁ mayhaṁ mahāravaṁ ravatī”ti saddahitvā “tena hi gaccha, tvameva ne ānehī”ti balaṁ datvā pesesi. So gantvā divasaṁ araññe kammaṁ katvā sāyamāsaṁ bhuñjitvā gāmamajjhe nisīditvā “sve kiṁ kammaṁ karissāma, kiṁ maggaṁ samaṁ karoma, pokkharaṇiṁ khaṇāma, setuṁ bandhāmā”ti mantayamāneyeva te parivāretvā “mā phandittha, rañño āṇā”ti bandhitvā pāyāsi. Atha kho nesaṁ itthiyo “sāmikā kira vo ‘rājāparādhikā corā’ti bandhitvā niyyantī”ti sutvā “aticirena kūṭā ete ‘puññakammaṁ karomā’ti divase divase araññeva acchanti, sabbakammantā parihīnā, gehe na kiñci vaḍḍhati, suṭṭhu baddhā suṭṭhu gahitā”ti vadiṁsu.

Gāmabhojakopi te netvā rañño dassesi. Rājā anupaparikkhitvāyeva “hatthinā maddāpethā”ti āha. Tesu nīyamānesu Magho itare āha “bho sakkhissatha mama vacanaṁ kātun”ti. Tava vacanaṁ karontāyevamha imaṁ bhayaṁ pattā, evaṁ santepi tava vacanaṁ karoma, bhaṇa bho, kiṁ karomāti. Ettha[1] bho vaṭṭe carantānaṁ nāma nibaddhaṁ etaṁ, kiṁ pana tumhe corāti. Na coramhāti. Imassa lokassa saccakiriyā nāma avassayo, tasmā sabbepi “yadi amhe corā, hatthī maddatu, atha na corā, mā maddatū”ti saccakiriyaṁ karothāti. Te tathā akaṁsu. Hatthī upagantumpi na sakkoti, viravanto palāyati, hatthiṁ tuttatomaraṅkusehi koṭṭentāpi upanetuṁ na sakkonti. “Hatthiṁ upanetuṁ na sakkomā”ti rañño ārocesuṁ. Tena hi upari kaṭena paṭicchādetvā maddāpethāti. Upari kaṭe dinne diguṇaravaṁ viravanto palāyati.

Rājā sutvā pesuññakārakaṁ pakkosāpetvā āha “tāta hatthī madditu na icchatī”ti. Āma deva jeṭṭhakamāṇavo mantaṁ jānāti, mantasseva ayamānubhāvoti. Rājā taṁ pakkosāpetvā “manto kira te atthī”ti pucchi. Natthi deva mayhaṁ manto, saccakiriyaṁ pana mayaṁ karimha “yadi amhe rañño corā, maddatu, atha na corā, mā maddatū”ti, saccakiriyāya no esa ānubhāvoti. Kiṁ pana tāta tumhe kammaṁ karothāti. Amhe deva maggaṁ samaṁ karoma, catumahāpathe sālaṁ

---

1. Etha (Syā)

တယာ ဇာနမာနေန ကသ္မာ မယှံ န ကထိတန္တိ။ ဘယေန မဟာရာဇ န ကထေမိ၊ ဣဒါနိ မာ မယှံ ဒေါသံ ကရေယျာထာတိ။ အထ ရာဇာ “အယံ မယှံ မဟာရဝံ ရဝတီ”တိ သဒ္ဒဟိတွာ “တေန ဟိ ဂစ္ဆ, တွမေဝ နေ အာနေဟီ”တိ ဗလံ ဒတွာ ပေသေသိ။ သော ဂန္တွာ ဒိဝသံ အရညေ ကမ္မံ ကတွာ သာယမာသံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဂါမမဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ “သွေ ကိံ ကမ္မံ ကရိဿာမ၊ ကိံ မဂ္ဂံ သမံ ကရောမ၊ ပေါက္ခရဏိံ ခဏာမ၊ သေတုံ ဗန္ဓာမာ”တိ မန္တယမာနေယေဝ တေ ပရိဝါရေတွာ “မာ ဖန္ဒိတ္ထ၊ ရညော အာဏာ”တိ ဗန္ဓိတွာ ပါယာသိ။ အထ ခေါ နေသံ ဣတ္ထိယော “သာမိကာ ကိရ ဝေါ ‘ရာဇာပရာဓိကာ စောရာ’တိ ဗန္ဓိတွာ နိယျန္တီ”တိ သုတွာ “အတိစိရေန ကူဋာ ဧတေ ‘ပုညကမ္မံ ကရောမာ’တိ ဒိဝသေ ဒိဝသေ အရညေဝ အစ္ဆန္တိ၊ သဗ္ဗကမ္မန္တာ ပရိဟီနာ၊ ဂေဟေ န ကိဉ္စိ ဝဍ္ဎတိ၊ သုဋ္ဌု ဗဒ္ဓါ သုဋ္ဌု ဂဟိတာ”တိ ဝဒိံသု။

ဂါမဘောဇကောပိ တေ နေတွာ ရညော ဒဿေသိ။ ရာဇာ အနုပပရိက္ခိတွာယေဝ “ဟတ္ထိနာ မဒ္ဒါပေထာ”တိ အာဟ။ တေသု နီယမာနေသု မဃော ဣတရေ အာဟ “ဘော သက္ခိဿထ မမ ဝစနံ ကာတု”န္တိ။ တဝ ဝစနံ ကရောန္တာယေဝမှ ဣမံ ဘယံ ပတ္တာ၊ ဧဝံ သန္တေပိ တဝ ဝစနံ ကရောမ၊ ဘဏ ဘော, ကိံ ကရောမာတိ။ ဧတ္ထ[၁] ဘော ဝဋ္ဋေ စရန္တာနံ နာမ နိဗဒ္ဓံ ဧတံ၊ ကိံ ပန တုမှေ စောရာတိ။ န စောရမှာတိ။ ဣမဿ လောကဿ သစ္စကိရိယာ နာမ အဝဿယော၊ တသ္မာ သဗ္ဗေပိ “ယဒိ အမှေ စောရာ, ဟတ္ထီ မဒ္ဒတု၊ အထ န စောရာ, မာ မဒ္ဒတူ”တိ သစ္စကိရိယံ ကရောထာတိ။ တေ တထာ အကံသု။ ဟတ္ထီ ဥပဂန္တုမ္ပိ န သက္ကောတိ၊ ဝိရဝန္တော ပလာယတိ၊ ဟတ္ထိံ တုတ္တတောမရင်္ကုသေဟိ ကောဋ္ဋေန္တာပိ ဥပနေတုံ န သက္ကောန္တိ။ “ဟတ္ထိံ ဥပနေတုံ န သက္ကောမာ”တိ ရညော အာရောစေသုံ။ တေန ဟိ ဥပရိ ကဋေန ပဋိစ္ဆာဒေတွာ မဒ္ဒါပေထာတိ။ ဥပရိ ကဋေ ဒိန္နေ ဒိဂုဏာရဝံ ဝိရဝန္တော ပလာယတိ။

ရာဇာ သုတွာ ပေသုညကာရကံ ပက္ကောသာပေတွာ အာဟ “တာတ ဟတ္ထီ မဒ္ဒိတုံ န ဣစ္ဆတီ”တိ။ အာမ ဒေဝ ဇေဋ္ဌကမာဏဝေါ မန္တံ ဇာနာတိ၊ မန္တဿေဝ အယမာနုဘာဝေါတိ။ ရာဇာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “မန္တော ကိရ တေ အတ္ထီ”တိ ပုစ္ဆိ။ နတ္ထိ ဒေဝ မယှံ မန္တော၊ သစ္စကိရိယံ ပန မယံ ကရိမှ “ယဒိ အမှေ ရညော စောရာ, မဒ္ဒတု၊ အထ န စောရာ, မာ မဒ္ဒတူ”တိ၊ သစ္စကိရိယာယ နော ဧသ အာနုဘာဝေါတိ။ ကိံ ပန တာတ တုမှေ ကမ္မံ ကရောထာတိ။ အမှေ ဒေဝ မဂ္ဂံ သမံ ကရောမ၊ စတုမဟာပထေ သာလံ

၁-ဧထ (သျာ)

karoma, pokkharaṇiṁ khaṇāma, setuṁ bandhāma, evarūpāni puññakammāni karontā vicarimhāti.

Ayaṁ tumhe kimatthaṁ pisuṇesīti. Amhākaṁ pamattakāle idañcidañca labhati, appamattakāle taṁ natthi, etena kāraṇenāti. Tāta ayaṁ hatthī nāma tiracchāno, sopi tumhākaṁ guṇe jānāti. Ahaṁ manusso hutvāpi na jānāmi, tumhākaṁ vasanagāmaṁ tumhākaṁyeva puna aharaṇīyaṁ katvā demi, ayampi hatthī tumhākaṁyeva hotu, pesuññakārakopi tumhākaṁyeva dāso hotu. Ito paṭṭhāya mayhampi puññakammaṁ karothāti dhanaṁ datvā vissajjesi. Te dhanaṁ gahetvā vārena vārena hatthiṁ āruyha gacchantā mantayanti “bho puññakammaṁ nāma anāgatabhavatthāya kariyati, amhākaṁ pana anto-udake pupphitaṁ nīluppalaṁ viya imasmiṁyeva attabhāve vipākaṁ deti. Idāni atirekaṁ puññaṁ karissāmā”ti, kiṁ karomāti. Catumahāpathe thāvaraṁ katvā mahājanassa vissamanasālaṁ karoma, itthīhi pana saddhiṁ apattikaṁ katvā karissāma, amhesu hi “corā”ti gahetvā nīyamānesu itthīnaṁ ekāpi cintāmattakampi akatvā “subaddhā sugahitā”ti uṭṭhahiṁsu, tasmā tāsaṁ pattiṁ na dassāmāti. Te attano gehāni gantvā hatthino tettiṁsapiṇḍaṁ denti, tettiṁsa tiṇamuṭṭhiyo āharanti, taṁ sabbaṁ hatthissa kucchipūraṁ jātaṁ. Te araññaṁ pavisitvā rukkhe chandanti, chinnaṁ chinnaṁ hatthī kaḍḍhitvā sakaṭapathe ṭhapesi, te rukkhe tacchetvā sālāya kammaṁ ārabhiṁsu.

Maghassa gehe Sujātā, Sudhammā, Cittā, Nandāti[1] catasso bhariyāyo ahesuṁ. Sudhammā vaḍḍhakiṁ pucchati “tāta ime sahāyā kālasseva gantvā sāyaṁ enti, kiṁ kammaṁ karontī”ti. Sālaṁ karonti ammāti. Tāta mayhampi sālāya pattiṁ katvā dehīti. “Itthīhi apattikaṁ karomā”ti ete vadantīti. Sā vaḍḍhakissa aṭṭha kahāpaṇe datvā “tāta yena kenaci upāyena mayhaṁ pattikaṁ karohī”ti āha. So “sādhu ammā”ti vatvā puretaraṁ vāsipharasuṁ gahetvā gāmamajjhe ṭhatvā “kiṁ bho ajja imasmimpi kāle na nikkhamathā”ti uccāsaddaṁ katvā “sabbe maggaṁ āruḷhā”ti ñatvā “gacchatha tāva tumhe, mayhaṁ papañco atthī”ti

1. Sucittā sunandāti (Syā, Ka)

ကရောမ၊ ပေါက္ခရဏိံ ခဏာမ၊ သေတုံ ဗန္ဓာမ၊ ဧဝရူပါနိ ပုညကမ္မာနိ ကရောန္တာ ဝိစရိမှာတိ။

အယံ တုမှေ ကိမတ္ထံ ပိသုဏေသီတိ။ အမှာကံ ပမတ္တကာလေ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ လဘတိ၊ အပ္ပမတ္တကာလေ တံ နတ္ထိ၊ ဧတေန ကာရဏေနာတိ။ တာတ အယံ ဟတ္ထီ နာမ တိရစ္ဆာနော၊ သောပိ တုမှာကံ ဂုဏေ ဇာနာတိ။ အဟံ မနုဿော ဟုတွာပိ န ဇာနာမိ၊ တုမှာကံ ဝသနဂါမံ တုမှာကံယေဝ ပုန အဟရဏီယံ ကတွာ ဒေမိ၊ အယမ္ပိ ဟတ္ထီ တုမှာကံယေဝ ဟောတု၊ ပေသုညကာရကောပိ တုမှာကံယေဝ ဒါသော ဟောတု။ ဣတော ပဋ္ဌာယ မယှမ္ပိ ပုညကမ္မံ ကရောထာတိ ဓနံ ဒတွာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ တေ ဓနံ ဂဟေတွာ ဝါရေန ဝါရေန ဟတ္ထိံ အာရုယှ ဂစ္ဆန္တာ မန္တယန္တိ “ဘော ပုညကမ္မံ နာမ အနာဂတဘဝတ္ထာယ ကရိယတိ၊ အမှာကံ ပန အန္တောဥဒကေ ပုပ္ဖိတံ နီလုပ္ပလံ ဝိယ ဣမသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ ဝိပါကံ ဒေတိ။ ဣဒါနိ အတိရေကံ ပုညံ ကရိဿာမာ”တိ၊ ကိံ ကရောမာတိ။ စတုမဟာပထေ ထာဝရံ ကတွာ မဟာဇနဿ ဝိဿမနသာလံ ကရောမ၊ ဣတ္ထီဟိ ပန သဒ္ဓိံ အပတ္တိကံ ကတွာ ကရိဿာမ၊ အမှေသု ဟိ “စောရာ”တိ ဂဟေတွာ နီယမာနေသု ဣတ္ထီနံ ဧကာပိ စိန္တာမတ္တကမ္ပိ အကတွာ “သုဗဒ္ဓါ သုဂဟိတာ”တိ ဥဋ္ဌဟိံသု၊ တသ္မာ တာသံ ပတ္တိံ န ဒဿာမာတိ။ တေ အတ္တနော ဂေဟာနိ ဂန္တွာ ဟတ္ထိနော တေတ္တိံသပိဏ္ဍံ ဒေန္တိ၊ တေတ္တိံသ တိဏမုဋ္ဌိယော အာဟရန္တိ၊ တံ သဗ္ဗံ ဟတ္ထိဿ ကုစ္ဆိပူရံ ဇာတံ။ တေ အရညံ ပဝိသိတွာ ရုက္ခေ ဆိန္ဒန္တိ၊ ဆိန္နံ ဆိန္နံ ဟတ္ထီ ကဍ္ဎိတွာ သကဋပထေ ဌပေသိ၊ တေ ရုက္ခေ တစ္ဆေတွာ သာလာယ ကမ္မံ အာရဘိံသု။

မဃဿ ဂေဟေ သုဇာတာ, သုဓမ္မာ, စိတ္တာ, နန္ဒာတိ[၁] စတဿော ဘရိယာယော အဟေသုံ။ သုဓမ္မာ ဝဍ္ဎကိံ ပုစ္ဆတိ “တာတ ဣမေ သဟာယာ ကာလဿေဝ ဂန္တွာ သာယံ ဧန္တိ၊ ကိံ ကမ္မံ ကရောန္တီ”တိ။ သာလံ ကရောန္တိ အမ္မာတိ။ တာတ မယှမ္ပိ သာလာယ ပတ္တိံ ကတွာ ဒေဟီတိ။ “ဣတ္ထီဟိ အပတ္တိကံ ကရောမာ”တိ ဧတေ ဝဒန္တီတိ။ သာ ဝဍ္ဎကိဿ အဋ္ဌ ကဟာပဏေ ဒတွာ “တာတ ယေန ကေနစိ ဥပါယေန မယှံ ပတ္တိကံ ကရောဟီ”တိ အာဟ။ သော “သာဓု အမ္မာ”တိ ဝတွာ ပုရေတရံ ဝါသိဖရသုံ ဂဟေတွာ ဂါမမဇ္ဈေ ဌတွာ “ကိံ ဘော အဇ္ဇ ဣမသ္မိမ္ပိ ကာလေ န နိက္ခမထာ”တိ ဥစ္စာသဒ္ဒံ ကတွာ “သဗ္ဗေ မဂ္ဂံ အာရုဠှာ”တိ ဉတွာ “ဂစ္ဆထ တာဝ တုမှေ၊ မယှံ ပပဉ္စော အတ္ထီ”တိ

၁-သုစိတ္တာ သုနန္ဒာတိ (သျာ၊ က)

te purato katvā aññaṁ maggaṁ āruyha kaṇṇikūpagaṁ rukkhaṁ chinditvā tacchetvā maṭṭhaṁ katvā āharitvā Sudhammāya gehe ṭhapesi “mayā dehīti vuttadivase nīharitvā dadeyyāsī”ti.

Atha niṭṭhite dabbasambhārakamme bhūmikammato paṭṭhāya cayabandhanathambhussāpana saṅghāṭayojana kaṇṇikamañcabandhanesu katesu so vaḍḍhakī kaṇṇikamañce nisīditvā catūhi disāhi gopānasiyo ukkhipitvā “bho ekaṁ pamuṭṭhaṁ atthī”ti āha. Kiṁ bho pamuṭṭhaṁ, sabbameva tvaṁ pamussasīti. Imā bho gopānasiyo kattha patiṭṭhahissantīti. Kaṇṇikā nāma laddhuṁ vaṭṭatīti. Kuhiṁ bho idāni sakkā laddhunti. Kulānaṁ gehe sakkā laddhunti. Āhiṇḍantā pucchathāti. Te antogāmaṁ pavisitvā pucchitvā Sudhammāya gharadvāre “imasmiṁ ghare kaṇṇikā atthī”ti āhaṁsu. Sā “atthī”ti āha. Handa mūlaṁ gaṇhāhīti. Mūlaṁ na gaṇhāmi, sace mama pattiṁ karotha, dassāmīti. Etha bho mātugāmassa pattiṁ na karoma, araññaṁ gantvā rukkhaṁ chindissāmāti nikkhamiṁsu.

Tato vaḍḍhakī “kiṁ na laddhā tāta kaṇṇikā”ti pucchi. Te tamatthaṁ ārocayiṁsu. Vaḍḍhakī kaṇṇikamañce nisinnova ākāsaṁ ulloketvā “bho ajja nakkhattaṁ sundaraṁ, idaṁ aññaṁ saṁvaccharaṁ atikkamitvā sakkā laddhuṁ, tumhehi ca dukkhena ābhatā dabbasambhārā, te sakalasaṁvaccharena imasmiṁyeva ṭhāne pūtikā bhavissanti. Devaloke nibbattakāle tassāpi ekasmiṁ koṇe sālā hotu, āharatha nan”ti āha. Sāpi yāva te na puna āgacchanti, tāva kaṇṇikāya heṭṭhimatale “ayaṁ sālā **Sudhammā** nāmā”ti akkharāni chindāpetvā ahatena vatthena veṭhetvā ṭhapesi. Kammikā āgantvā “āhara re kaṇṇikaṁ, yaṁ hotu[1] taṁ hotu, tuyhampi pattiṁ karissāmā”ti āhaṁsu. Sā nīharitvā “tātā yāva aṭṭha vā soḷasa vā gopānasiyo na ārohanti, tāva imaṁ vatthaṁ mā nibbeṭhayitthā”ti vatvā adāsi. Te “sādhū”ti sampaṭicchitvā gahetvā gopānasiyo āropetvāva vatthaṁ nibbeṭhesuṁ.

Eko mahāgāmikamanusso uddhaṁ ullokento akkharāni disvā “kiṁ bho idan”ti akkharaññuṁ manussaṁ pakkosāpetvā dassesi. So

1. Yaṁ hoti (?)

တေ ပုရတော ကတွာ အညံ မဂ္ဂံ အာရုယှ ကဏ္ဏိကူပဂံ ရုက္ခံ ဆိန္ဒိတွာ တစ္ဆေတွာ မဋ္ဌံ ကတွာ အာဟရိတွာ သုဓမ္မာယ ဂေဟေ ဌပေသိ “မယာ ဒေဟီတိ ဝုတ္တဒိဝသေ နီဟရိတွာ ဒဒေယျာသီ”တိ။

အထ နိဋ္ဌိတေ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရကမ္မေ ဘူမိကမ္မတော ပဋ္ဌာယ စယဗန္ဓန-ထမ္ဘုဿာပန သင်္ဃာဋယောဇန ကဏ္ဏိကမဉ္စဗန္ဓနေသု ကတေသု သော ဝဍ္ဎကီ ကဏ္ဏိကမဉ္စေ နိသီဒိတွာ စတူဟိ ဒိသာဟိ ဂေါပါနသိယော ဥက္ခိပိတွာ “ဘော ဧကံ ပမုဋ္ဌံ အတ္ထီ”တိ အာဟ။ ကိံ ဘော ပမုဋ္ဌံ၊ သဗ္ဗမေဝ တွံ ပမုဿသီတိ။ ဣမာ ဘော ဂေါပါနသိယော ကတ္ထ ပတိဋ္ဌဟိဿန္တီတိ။ ကဏ္ဏိကာ နာမ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ကုဟိံ ဘော ဣဒါနိ သက္ကာ လဒ္ဓုန္တိ။ ကုလာနံ ဂေဟေ သက္ကာ လဒ္ဓုန္တိ။ အာဟိဏ္ဍန္တာ ပုစ္ဆထာတိ။ တေ အန္တောဂါမံ ပဝိသိတွာ ပုစ္ဆိတွာ သုဓမ္မာယ ဃရဒွါရေ “ဣမသ္မိံ ဃရေ ကဏ္ဏိကာ အတ္ထီ”တိ အာဟံသု။ သာ “အတ္ထီ”တိ အာဟ။.ဟန္ဒ မူလံ ဂဏှာဟီတိ။ မူလံ န ဂဏှာမိ၊ သစေ မမ ပတ္တိံ ကရောထ, ဒဿာမီတိ။ ဧထ ဘော မာတုဂါမဿ ပတ္တိံ န ကရောမ၊ အရညံ ဂန္တွာ ရုက္ခံ ဆိန္ဒိဿာမာတိ နိက္ခမိံသု။

တတော ဝဍ္ဎကီ “ကိံ န လဒ္ဓါ တာတ ကဏ္ဏိကာ”တိ ပုစ္ဆိ။ တေ တမတ္ထံ အာရောစယိံသု။ ဝဍ္ဎကီ ကဏ္ဏိကမဉ္စေ နိသိန္နောဝ အာကာသံ ဥလ္လောကေတွာ “ဘော အဇ္ဇ နက္ခတ္တံ သုန္ဒရံ၊ ဣဒံ အညံ သံဝစ္ဆရံ အတိက္ကမိတွာ သက္ကာ လဒ္ဓုံ၊ တုမှေဟိ စ ဒုက္ခေန အာဘတာ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရာ၊ တေ သကလသံဝစ္ဆရေန ဣမသ္မိံ-ယေဝ ဌာနေ ပူတိကာ ဘဝိဿန္တိ။ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တကာလေ တဿာပိ ဧကသ္မိံ ကောဏေ သာလာ ဟောတု၊ အာဟရထ န”န္တိ အာဟ။ သာပိ ယာဝ တေ န ပုန အာဂစ္ဆန္တိ၊ တာဝ ကဏ္ဏိကာယ ဟေဋ္ဌိမတလေ “အယံ သာလာ **သုဓမ္မာ** နာမာ”တိ အက္ခရာနိ ဆိန္ဒာပေတွာ အဟတေန ဝတ္ထေန ဝေဌေတွာ ဌပေသိ။ ကမ္မိကာ အာဂန္တွာ “အာဟရ ရေ ကဏ္ဏိကံ၊ ယံ ဟောတု[၁] တံ ဟောတု၊ တုယှမ္ပိ ပတ္တိံ ကရိဿာမာ”တိ အာဟံသု။ သာ နီဟရိတွာ “တာတာ ယာဝ အဋ္ဌ ဝါ သောဠသ ဝါ ဂေါပါနသိယော န အာရောဟန္တိ၊ တာဝ ဣမံ ဝတ္ထံ မာ နိဗ္ဗေဌယိတ္ထာ”တိ ဝတွာ အဒါသိ။ တေ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဂဟေတွာ ဂေါပါနသိယော အာရောပေတွာဝ ဝတ္ထံ နိဗ္ဗေဌေသုံ။

ဧကော မဟာဂါမိကမနုဿော ဥဒ္ဓံ ဥလ္လောကေန္တော အက္ခရာနိ ဒိသွာ “ကိံ ဘော ဣဒ”န္တိ အက္ခရညုံ မနုဿံ ပက္ကောသာပေတွာ ဒဿေသိ။ သော

၁-ယံ ဟောတိ (?)

“Sudhammā nāma ayaṁ sālā”ti āha. “Haratha bho, mayaṁ ādito paṭṭhāya sālaṁ katvā nāmamattampi na labhāma, esā ratanamattena kaṇṇikarukkhena sālaṁ attano nāmena kāretī”ti viravanti. Vaḍḍhakī tesaṁ viravantānaṁyeva gopānasiyo pavesetvā[1] āṇiṁ datvā sālākammaṁ niṭṭhāpesi.

Sālaṁ tidhā vibhajiṁsu, ekasmiṁ koṭṭhāse issarānaṁ vasanaṭṭhānaṁ akaṁsu, ekasmiṁ duggatānaṁ, ekasmiṁ gilānānaṁ. Tettiṁsa janā tettiṁsa phalakāni paññapetvā hatthissa saññaṁ adaṁsu “āgantuko āgantvā yassa atthate phalake nisīdati, taṁ gahetvā phalakasāmikasseva gehe patiṭṭhapehi. Tassa pādaparikammapiṭṭhiparikammakhādanīyabhojanīyasayanāni sabbāni phalakasāmikasseva bhāro bhavissatīti. Hatthī āgatāgataṁ gahetvā phalakasāmikassa gehaṁ neti, so tassa taṁ divasaṁ kattabbaṁ karoti.

Maghamāṇavo sālato avidūre ṭhāne koviḷārarukkhaṁ ropāpesi, mūle cassa pāsāṇaphalakaṁ atthari. **Nandā** nāmassa bhariyā avidūre pokkharaṇiṁ khaṇāpesi, **cittā** mālāvacche ropāpesi, sabbajeṭṭhikā pana ādāsaṁ gahetvā attabhāvaṁ maṇḍayamānāva vicarati. Magho taṁ āha “bhadde Sudhammā sālāya pattikā jātā, Nandā pokkharaṇiṁ khaṇāpesi, Cittā mālāvacche ropāpesi. Tava pana puññakammaṁ nāma natthi, ekaṁ puññaṁ karohi bhadde”ti. Sā “tvaṁ kassa kāraṇā karosi, nanu tayā kataṁ mayhamevā”ti vatvā attabhāvamaṇḍanameva anuyuñjati.

Magho yāvatāyukaṁ ṭhatvā tato cavitvā Tāvatiṁsabhavane Sakko hutvā nibbatti, tepi tettiṁsa gāmikamanussā kālaṁ katvā tettiṁsa devaputtā hutvā tasseva santike nibbattā. Sakkassa Vejayanto nāma pāsādo satta yojanasatāni uggacchi, dhajo tīṇi yojanasatāni uggacchi, koviḷārarukkhassa nissandena samantā tiyojanasataparimaṇḍalo pañcadasayojanapariṇāhakkhandho Pāricchattako nibbatti,

1. Āropetvā (Ka)

“သုဓမ္မာ နာမ အယံ သာလာ”တိ အာဟ။ “ဟရထ ဘော, မယံ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သာလံ ကတွာ နာမမတ္တမ္ပိ န လဘာမ၊ ဧသာ ရတနမတ္တေန ကဏ္ဏိကရုက္ခေန သာလံ အတ္တနော နာမေန ကာရေတီ”တိ ဝိရဝန္တိ။ ဝဍ္ဎကီ တေသံ ဝိရဝန္တာနံယေဝ ဂောပါနသိယော ပဝေသေတွာ[1] အာဏိံ ဒတွာ သာလာကမ္မံ နိဋ္ဌာပေသိ။

သာလံ တိဓာ ဝိဘဇိံသု၊ ဧကသ္မိံ ကောဋ္ဌာသေ ဣဿရာနံ ဝသနဋ္ဌာနံ အကံသု၊ ဧကသ္မိံ ဒုဂ္ဂတာနံ၊ ဧကသ္မိံ ဂိလာနာနံ။ တေတ္တိံသ ဇနာ တေတ္တိံသ ဖလကာနိ ပညပေတွာ ဟတ္ထိဿ သညံ အဒံသု “အာဂန္တုကော အာဂန္တွာ ယဿ အတ္ထတေ ဖလကေ နိသီဒတိ၊ တံ ဂဟေတွာ ဖလကသာမိကဿေဝ ဂေဟေ ပတိဋ္ဌပေဟိ။ တဿ ပါဒပရိကမ္မပိဋ္ဌိပရိကမ္မခါဒနီယဘောဇနီယသယနာနိ သဗ္ဗာနိ ဖလကသာမိကဿေဝ ဘာရော ဘဝိဿတီ”တိ။ ဟတ္ထီ အာဂတာဂတံ ဂဟေတွာ ဖလကသာမိကဿ ဂေဟံ နေတိ၊ သော တဿ တံ ဒိဝသံ ကတ္တဗ္ဗံ ကရောတိ။

မဃမာဏဝေါ သာလတော အဝိဒူရေ ဌာနေ ကောဝိဠာရရုက္ခံ ရောပါပေသိ၊ မူလေ စဿ ပါသာဏဖလကံ အတ္ထရိ။ **နန္ဒာ** နာမဿ ဘရိယာ အဝိဒူရေ ပေါက္ခရဏိံ ခဏာပေသိ၊ **စိတ္တာ** မာလာဝစ္ဆေ ရောပါပေသိ၊ သဗ္ဗဇေဋ္ဌိကာ ပန အာဒါသံ ဂဟေတွာ အတ္တဘာဝံ မဏ္ဍယမာနာဝ ဝိစရတိ။ မဃော တံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ သုဓမ္မာ သာလာယ ပတ္တိကာ ဇာတာ၊ နန္ဒာ ပေါက္ခရဏိံ ခဏာပေသိ၊ စိတ္တာ မာလာဝစ္ဆေ ရောပါပေသိ။ တဝ ပန ပုညကမ္မံ နာမ နတ္ထိ၊ ဧကံ ပုညံ ကရောဟိ ဘဒ္ဒေ”တိ။ သာ “တွံ ကဿ ကာရဏာ ကရောသိ၊ နနု တယာ ကတံ မယှမေဝါ”တိ ဝတွာ အတ္တဘာဝမဏ္ဍနမေဝ အနုယုဉ္ဇတိ။

မဃော ယာဝတာယုကံ ဌတွာ တတော စဝိတွာ တာဝတိံသဘဝနေ သက္ကော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တေပိ တေတ္တိံသ ဂါမိကမနုဿာ ကာလံ ကတွာ တေတ္တိံသ ဒေဝပုတ္တာ ဟုတွာ တဿေဝ သန္တိကေ နိဗ္ဗတ္တာ။ သက္ကဿ ဝေဇယန္တော နာမ ပါသာဒေါ သတ္တ ယောဇနသတာနိ ဥဂ္ဂစ္ဆိ၊ ဓဇော တီဏိ ယောဇနသတာနိ ဥဂ္ဂစ္ဆိ၊ ကောဝိဠာရရုက္ခဿ နိဿန္ဒေန သမန္တာ တိယောဇနသတပရိမဏ္ဍလော ပဉ္စဒသယောဇနပရိဏာဟက္ခန္ဓော ပါရိစ္ဆတ္တကော နိဗ္ဗတ္တိ၊

၁-အာရောပေတွာ (က)

pāsāṇaphalakassa nissandena Pāricchattakamūle saṭṭhiyojanikā Paṇḍukambalasilā nibbatti. Sudhammāya kaṇṇikarukkhassa nissandena tiyojanasatikā Sudhammā devasabhā nibbatti. Nandāya pokkharaṇiyā nissandena paññāsayojanā Nandā nāma pokkharaṇī nibbatti. Cittāya mālāvacchavatthunissandena saṭṭhiyojanikaṁ Cittalatāvanaṁ nāma uyyānaṁ nibbatti.

Sakko devarājā Sudhammāya devasabhāya yojanike suvaṇṇapallaṅke nisinno tiyojanike setacchatte dhāriyamāne tehi devaputtehi tāhi devakaññāhi aḍḍhatiyāhi nāṭakakoṭīhi dvīsu devalokesu devatāhi ca parivārito mahāsampattiṁ olokento tā tisso itthiyo disvā “imā tāva paññāyanti, Sujātā kuhin”ti olokento “ayaṁ mama vacanaṁ akatvā girikandarāya bakasakuṇikā hutvā nibbattā”ti disvā devalokato otaritvā tassā santikaṁ gato. Sā disvāva sañjānitvā adhomukhā jātā. “Bāle idāni kiṁ sīsaṁ na ukkhipasi, tvaṁ mama vacanaṁ akatvā attabhāvameva maṇḍayamānā vītināmesi. Sudhammāya ca Nandāya ca Cittāya ca mahāsampatti nibbattā, ehi amhākaṁ sampattiṁ passā”ti devalokaṁ netvā Nandāya pokkharaṇiyā pakkhipitvā pallaṅke nisīdi.

Nāṭakitthiyo “kuhiṁ gatattha mahārājā”ti pucchiṁsu. So anārocetukāmopi tāhi nippīḷiyamāno “Sujātāya santikan”ti āha. Kuhiṁ nibbattā mahārājāti. Kandarapādeti. Idāni kuhinti. Nandāpokkharaṇiyaṁ me vissaṭṭhāti. Etha bho amhākaṁ ayyaṁ passāmāti sabbā tattha agamaṁsu. Sā pubbe sabbajeṭṭhikā hutvā tā avamaññittha, idāni tāpi taṁ disvā “passatha bho amhākaṁ ayyāya mukhaṁ kakkaṭakavijjhanasūlasadisan”ti-ādīni vadantiyo keḷiṁ akaṁsu. Sā ativiya aṭṭiyamānā Sakkaṁ devarājānaṁ āha “mahārāja imāni suvaṇṇarajatamaṇivimānāni vā Nandāpokkharaṇī vā mayhaṁ kiṁ karissati, jātibhūmiyeva mahārāja sattānaṁ sukhā, maṁ tattheva kandarapāde vissajjehī”ti. Sakko taṁ tattha vissajjetvā “mama vacanaṁ karissasī”ti āha. Karissāmi mahārājāti. Pañcasīlāni gahetvā akhaṇḍāni katvā rakkha, katipāhena taṁ etāsaṁ jeṭṭhikaṁ karissāmīti. Sā tathā akāsi.

ပါသာဏဖလကဿ နိဿန္ဒေန ပါရိစ္ဆတ္တကမူလေ သဋ္ဌိယောဇနိကာ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သုဓမ္မာယ ကဏ္ဏိကရုက္ခဿ နိဿန္ဒေန တိယောဇနသတိကာ သုဓမ္မာ ဒေဝသဘာ နိဗ္ဗတ္တိ။ နန္ဒာယ ပေါက္ခရဏိယာ နိဿန္ဒေန ပညာသယောဇနာ နန္ဒာ နာမ ပေါက္ခရဏီ နိဗ္ဗတ္တိ။ စိတ္တာယ မာလာဝစ္ဆဝတ္ထုနိဿန္ဒေန သဋ္ဌိယောဇနိကံ စိတ္တလတာဝနံ နာမ ဥယျာနံ နိဗ္ဗတ္တိ။

သက္ကော ဒေဝရာဇာ သုဓမ္မာယ ဒေဝသဘာယ ယောဇနိကေ သုဝဏ္ဏပလ္လင်္ကေ နိသိန္နော တိယောဇနိကေ သေတစ္ဆတ္တေ ဓာရိယမာနေ တေဟိ ဒေဝပုတ္တေဟိ တာဟိ ဒေဝကညာဟိ အၯတိယာဟိ နာဋကကောဋီဟိ ဒွီသု ဒေဝလောကေသု ဒေဝတာဟိ စ ပရိဝါရိတော မဟာသမ္ပတ္တိံ ဩလောကေန္တော တာ တိဿော ဣတ္ထိယော ဒိသွာ “ဣမာ တာဝ ပညာယန္တိ၊ သုဇာတာ ကုဟိ”န္တိ ဩလောကေန္တော “အယံ မမ ဝစနံ အကတွာ ဂိရိကန္ဒရာယ ဗကသကုဏိကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တာ”တိ ဒိသွာ ဒေဝလောကတော ဩတရိတွာ တဿာ သန္တိကံ ဂတော။ သာ ဒိသွာဝ သဉ္ဇာနိတွာ အဓောမုခါ ဇာတာ။ “ဗာလေ ဣဒါနိ ကိံ သီသံ န ဥက္ခိပသိ၊ တွံ မမ ဝစနံ အကတွာ အတ္တဘာဝမေဝ မဏ္ဍယမာနာ ဝီတိနာမေသိ။ သုဓမ္မာယ စ နန္ဒာယ စ စိတ္တာယ စ မဟာသမ္ပတ္တိ နိဗ္ဗတ္တာ၊ ဧဟိ အမှာကံ သမ္ပတ္တိံ ပဿာ”တိ ဒေဝလောကံ နေတွာ နန္ဒာယ ပေါက္ခရဏိယာ ပက္ခိပိတွာ ပလ္လင်္ကေ နိသီဒိ။

နာဋကိတ္ထိယော “ကုဟိံ ဂတတ္ထ မဟာရာဇာ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ သော အနာရောစေတုကာမောပိ တာဟိ နိပ္ပီဠိယမာနော “သုဇာတာယ သန္တိက”န္တိ အာဟ။ ကုဟိံ နိဗ္ဗတ္တာ မဟာရာဇာတိ။ ကန္ဒရပါဒေတိ။ ဣဒါနိ ကုဟိန္တိ။ နန္ဒာပေါက္ခရဏိယံ မေ ဝိဿဋ္ဌာတိ။ ဧထ ဘော အမှာကံ အယျံ ပဿာမာတိ သဗ္ဗာ တတ္ထ အဂမံသု။ သာ ပုဗ္ဗေ သဗ္ဗဇေဋ္ဌိကာ ဟုတွာ တာ အဝမညိတ္ထ၊ ဣဒါနိ တာပိ တံ ဒိသွာ “ပဿထ ဘော အမှာကံ အယျာယ မုခံ ကက္ကဋကဝိဇ္ဈနသူလသဒိသ”န္တိအာဒီနိ ဝဒန္တိယော ကေဠိံ အကံသု။ သာ အတိဝိယ အဋ္ဋီယမာနာ သက္ကံ ဒေဝရာဇာနံ အာဟ “မဟာရာဇ ဣမာနိ သုဝဏ္ဏရဇတမဏိဝိမာနာနိ ဝါ နန္ဒာပေါက္ခရဏီ ဝါ မယှံ ကိံ ကရိဿတိ၊ ဇာတိဘူမိယေဝ မဟာရာဇ သတ္တာနံ သုခါ၊ မံ တတ္ထေဝ ကန္ဒရပါဒေ ဝိဿဇ္ဇေဟီ”တိ။ သက္ကော တံ တတ္ထ ဝိဿဇ္ဇေတွာ “မမ ဝစနံ ကရိဿသီ”တိ အာဟ။ ကရိဿာမိ မဟာရာဇာတိ။ ပဉ္စသီလာနိ ဂဟေတွာ အခဏ္ဍာနိ ကတွာ ရက္ခ၊ ကတိပါဟေန တံ ဧတာသံ ဇေဋ္ဌိကံ ကရိဿာမီတိ။ သာ တထာ အကာသိ။

Sakko katipāhassa accayena “sakkā nu kho sīlaṁ rakkhitun”ti gantvā maccharūpena uttānako hutvā tassā purato udakapiṭṭhe osarati, sā “matamacchako bhavissatī”ti gantvā sīse aggahesi, maccho naṅguṭṭhaṁ cālesi, sā “jīvati maññe”ti udake vissajjesi. Sakko ākāse ṭhatvā “sādhu sādhu rakkhasi sikkhāpadaṁ, evaṁ taṁ rakkhamānaṁ katipāheneva nāṭakānaṁ jeṭṭhikaṁ karissāmī”ti āha. Tassāpi pañca vassasatāni āyu ahosi. Ekadivasampi udarapūraṁ nālatthaṁ, sukkhitvā parisukkhitvā milāyamānāpi sīlaṁ akhaṇḍetvā kālaṁ katvā Bārāṇasiyaṁ kumbhakāragehe nibbatti.

Sakko “kuhiṁ nibbattā”ti olokento disvā “tato idha ānetuṁ na sakkā, jīvitavuttimassā dassāmī”ti suvaṇṇa-eḷālukānaṁ yānakaṁ pūretvā majjhe gāmassa mahallakavesena nisīditvā “eḷālukāni gaṇhathā”ti ukkuṭṭhimakāsi. Samantā gāmavāsikā āgantvā “dehi tātā”ti āhaṁsu. Ahaṁ sīlarakkhakānaṁ demi, tumhe sīlaṁ rakkhathāti. Tāta mayaṁ sīlaṁ nāma kīdisantipi na jānāma, mūlena dehīti. “Sīlarakkhakānaṁyeva dammī”ti āha. “Etha re kosi ayaṁ eḷālukamahallako”ti sabbe nivattiṁsu.

Sā dārikā pucchi “amma tumhe eḷālukatthāya gatā tucchahatthāva āgatā”ti. Kosi amma eḷālukamahallako “ahaṁ sīlarakkhakānaṁ dammī”ti vadati, nūnimassa dārikā sīlaṁ khāditvā vattanti[1], mayaṁ sīlameva na jānāmāti. Sā “mayhaṁ ānītaṁ bhavissatī”ti gantvā “eḷālukaṁ tāta dehī”ti āha. Tvaṁ sīlāni rakkhasi ammāti. Āma tāta rakkhāmīti. Idaṁ mayā tuyhameva ābhatanti gehadvāre yānena saddhiṁ ṭhapetvā pakkāmi. Sāpi yāvajīvaṁ sīlaṁ rakkhitvā cavitvā Vepacitti-asurassa dhītā hutvā nibbatti. Sīlanissandena pāsādikā ahosi. So “dhītuvivāhamaṅgalaṁ karissāmī”ti Asure sannipātesi.

Sakko “kuhiṁ nibbattā”ti olokento “Asurabhavane nibbattā, ajjassā vivāhamaṅgalaṁ karissantī”ti disvā “idāni yaṁkiñci katvā ānetabbā mayā”ti Asuravaṇṇaṁ nimminitvā gantvā Asurānaṁ antare aṭṭhāsi.

1. Rakkhitvā vaṭṭati (Syā)

သက္ကော ကတိပါဟဿ အစ္စယေန “သက္ကာ နု ခေါ သီလံ ရက္ခိတု”န္တိ ဂန္တွာ မစ္ဆရူပေန ဥတ္တာနကော ဟုတွာ တဿာ ပုရတော ဥဒကပိဋ္ဌေ ဩသရတိ၊ သာ “မတမစ္ဆကော ဘဝိဿတီ”တိ ဂန္တွာ သီသေ အဂ္ဂဟေသိ၊ မစ္ဆော နင်္ဂုဋ္ဌံ စာလေသိ၊ သာ “ဇီဝတိ မညေ”တိ ဥဒကေ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သက္ကော အာကာသေ ဌတွာ “သာဓု သာဓု ရက္ခသိ သိက္ခာပဒံ၊ ဧဝံ တံ ရက္ခမာနံ ကတိပါဟေနေဝ နာဋကာနံ ဇေဋ္ဌိကံ ကရိဿာမီ”တိ အာဟ။ တဿာပိ ပဉ္စ ဝဿသတာနိ အာယု အဟောသိ။ ဧကဒိဝသမ္ပိ ဥဒရပူရံ နာလတ္ထံ၊ သုက္ခိတွာ ပရိသုက္ခိတွာ မိလာယမာနာပိ သီလံ အခဏ္ဍေတွာ ကာလံ ကတွာ ဗာရာဏသိယံ ကုမ္ဘကာရဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိ။

သက္ကော “ကုဟိံ နိဗ္ဗတ္တာ”တိ ဩလောကေန္တော ဒိသွာ “တတော ဣဓ အာနေတုံ န သက္ကာ၊ ဇီဝိတဝုတ္တိမဿာ ဒဿာမီ”တိ သုဝဏ္ဏဧဠာလုကာနံ ယာနကံ ပူရေတွာ မဇ္ဈေ ဂါမဿ မဟလ္လကဝေသေန နိသီဒိတွာ “ဧဠာလုကာနိ ဂဏှထာ”တိ ဥက္ကုဋ္ဌိမကာသိ။ သမန္တာ ဂါမဝါသိကာ အာဂန္တွာ “ဒေဟိ တာတာ”တိ အာဟံသု။ အဟံ သီလရက္ခကာနံ ဒေမိ၊ တုမှေ သီလံ ရက္ခထာတိ။ တာတ မယံ သီလံ နာမ ကီဒိသန္တိပိ န ဇာနာမ၊ မူလေန ဒေဟီတိ။ “သီလရက္ခကာနံယေဝ ဒမ္မီ”တိ အာဟ။ “ဧထ ရေ ကောသိ အယံ ဧဠာလုကမဟလ္လကော”တိ သဗ္ဗေ နိဝတ္တိံသု။

သာ ဒါရိကာ ပုစ္ဆိ “အမ္မ တုမှေ ဧဠာလုကတ္ထာယ ဂတာ တုစ္ဆဟတ္ထာဝ အာဂတာ”တိ။ ကောသိ အမ္မ ဧဠာလုကမဟလ္လကော “အဟံ သီလရက္ခကာနံ ဒမ္မီ”တိ ဝဒတိ၊ နူနိမဿ ဒါရိကာ သီလံ ခါဒိတွာ ဝတ္တန္တိ[၁]၊ မယံ သီလမေဝ န ဇာနာမာတိ။ သာ “မယှံ အာနီတံ ဘဝိဿတီ”တိ ဂန္တွာ “ဧဠာလုကံ တာတ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ တွံ သီလာနိ ရက္ခသိ အမ္မာတိ။ အာမ တာတ ရက္ခာမီတိ။ ဣဒံ မယာ တုယှမေဝ အာဘတန္တိ ဂေဟဒွါရေ ယာနေန သဒ္ဓိံ ဌပေတွာ ပက္ကာမိ။ သာပိ ယာဝဇီဝံ သီလံ ရက္ခိတွာ စဝိတွာ ဝေပစိတ္တိအသုရဿ ဓီတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သီလနိဿန္ဒေန ပါသာဒိကာ အဟောသိ။ သော “ဓီတုဝိဝါဟမင်္ဂလံ ကရိဿာမီ”တိ အသုရေ သန္နိပါတေသိ။

သက္ကော “ကုဟိံ နိဗ္ဗတ္တာ”တိ ဩလောကေန္တော “အသုရဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တာ၊ အဇ္ဇဿာ ဝိဝါဟမင်္ဂလံ ကရိဿန္တီ”တိ ဒိသွာ “ဣဒါနိ ယံကိဉ္စိ ကတွာ အာနေတဗ္ဗာ မယာ”တိ အသုရဝဏ္ဏံ နိမ္မိနိတွာ ဂန္တွာ အသုရာနံ အန္တရေ အဋ္ဌာသိ။

၁-ရက္ခိတွာ ဝဋ္ဋတိ (သျာ)

“Tava sāmikaṁ vadehī”ti[1] tassā hatthe pitā pupphadāmaṁ adāsi “yaṁ icchasi, tassūpari khipāhī”ti. Sā olokentī Sakkaṁ disvā pubbasannivāsena sañjātasinehā “ayaṁ me sāmiko”ti tassūpari dāmaṁ khipi. So taṁ bāhāya gahetvā ākāse uppati, tasmiṁ khaṇe Asurā sañjāniṁsu. Te “gaṇhatha gaṇhatha Jarasakkaṁ, veriko amhākaṁ, na mayaṁ etassa dārikaṁ dassāmā”ti anubandhiṁsu. Vepacitti pucchi “kenāhaṭā”ti. Jarasakkena mahārājāti. “Avasesesu ayameva seṭṭho, apethā”ti āha. Sakko naṁ netvā aḍḍhatiyakoṭināṭakānaṁ jeṭṭhikaṭṭhāne ṭhapesi. Sā Sakkaṁ varaṁ yāci “mahārāja mayhaṁ imasmiṁ devaloke mātā vā pitā vā bhātā vā bhaginī vā natthi, yattha yattha gacchasi, tattha tattha maṁ gahetvāva gaccha mahārājā”ti. Sakko “sādhū”ti paṭiññaṁ adāsi.

Evaṁ Macalagāmake Maghamāṇavakālato paṭṭhāya visuddhabhāvamassa sampassanto Bhagavā “dīgharattaṁ visuddho kho ayaṁ yakkho”ti āha. **Atthasañhitan**ti atthanissitaṁ kāraṇanissitaṁ.

Pañhaveyyākaraṇavaṇṇanā

357. **Kiṁ saṁyojanā**ti kiṁbandhanā kena bandhanena baddhā hutvā. **Puthukāyā**ti bahujanā. **Averā**ti appaṭighā. **Adaṇḍā**ti āvudhadaṇḍadhanadaṇḍavinimuttā. **Asapattā**ti apaccatthikā. **Abyāpajjā**ti vigatadomanassā. **Viharemu averino**ti aho vata kenaci saddhiṁ averino vihareyyāma, katthaci kopaṁ na uppādetvā accharāya gahitakaṁ jaṅghasahassena saddhiṁ paribhuñjeyyāmāti dānaṁ datvā pūjaṁ katvā ca patthayanti. **Iti ca nesaṁ hotī**ti evañca nesaṁ ayaṁ patthanā hoti. **Atha ca panā**ti evaṁ patthanāya satipi.

Issāmacchariyasaṁyojanāti parasampattikhīyanalakkhaṇā issā, attasampattiyā parehi sādhāraṇabhāvassa asahanalakkhaṇaṁ macchariyaṁ, issā ca macchariyañca saṁyojanaṁ etesanti issāmacchariyasaṁyojanā. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato pana issāmacchariyāni abhidhamme vuttāneva.

1. Sāmikavaraṁ demīti (Syā)

“တဝ သာမိကံ ဝဒေဟီ”တိ[၁] တဿာ ဟတ္ထေ ပိတာ ပုပ္ဖဒါမံ အဒါသိ “ယံ ဣစ္ဆသိ၊ တဿူပရိ ခိပါဟီ”တိ။ သာ ဩလောကေန္တီ သက္ကံ ဒိသွာ ပုဗ္ဗသန္နိဝါသေန သဉ္ဇာတသိနေဟာ “အယံ မေ သာမိကော”တိ တဿူပရိ ဒါမံ ခိပိ။ သော တံ ဗာဟာယ ဂဟေတွာ အာကာသေ ဥပ္ပတိ၊ တသ္မိံ ခဏေ အသုရာ သဉ္ဇာနိံသု။ တေ “ဂဏှထ ဂဏှထ ဇရသက္ကံ, ဝေရိကော အမှာကံ, န မယံ ဧတဿ ဒါရိကံ ဒဿာမာ”တိ အနုဗန္ဓိံသု။ ဝေပစိတ္တိ ပုစ္ဆိ “ကေနာဟဋာ”တိ။ ဇရသက္ကေန မဟာရာဇာတိ။ “အဝသေသေသု အယမေဝ သေဋ္ဌော, အပေထာ”တိ အာဟ။ သက္ကော နံ နေတွာ အဍ္ဎတိယကောဋိနာဋကာနံ ဇေဋ္ဌိကဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ သာ သက္ကံ ဝရံ ယာစိ “မဟာရာဇ မယှံ ဣမသ္မိံ ဒေဝလောကေ မာတာ ဝါ ပိတာ ဝါ ဘာတာ ဝါ ဘဂိနီ ဝါ နတ္ထိ၊ ယတ္ထ ယတ္ထ ဂစ္ဆသိ, တတ္ထ တတ္ထ မံ ဂဟေတွာဝ ဂစ္ဆ မဟာရာဇာ”တိ။ သက္ကော “သာဓူ”တိ ပဋိညံ အဒါသိ။

ဧဝံ မစလဂါမကေ မဃမာဏဝကာလတော ပဋ္ဌာယ ဝိသုဒ္ဓဘာဝမဿ သမ္ပဿန္တော ဘဂဝါ “ဒီဃရတ္တံ ဝိသုဒ္ဓေါ ခေါ အယံ ယက္ခော”တိ အာဟ။ **အတ္ထသဉှိတန္တိ** အတ္ထနိဿိတံ ကာရဏနိဿိတံ။

ပဉှဝေယျာကရဏဝဏ္ဏနာ

၃၅၇။ **ကိံသံယောဇနာ**တိ ကိံဗန္ဓနာ ကေန ဗန္ဓနေန ဗဒ္ဓါ ဟုတွာ။ **ပုထုကာယာ**တိ ဗဟုဇနာ။ **အဝေရာ**တိ အပ္ပဋိဃာ။ **အဒဏ္ဍာ**တိ အာဝုဓဒဏ္ဍဓနဒဏ္ဍဝိနိမုတ္တာ။ **အသပတ္တာ**တိ အပစ္စတ္ထိကာ။ **အဗျာပဇ္ဇာ**တိ ဝိဂတဒေါမနဿာ။ **ဝိဟရေမု အဝေရိနော**တိ အဟော ဝတ ကေနစိ သဒ္ဓိံ အဝေရိနော ဝိဟရေယျာမ၊ ကတ္ထစိ ကောပံ န ဥပ္ပါဒေတွာ အစ္ဆရာယ ဂဟိတကံ ဇင်္ဃသဟဿေန သဒ္ဓိံ ပရိဘုဉ္ဇေယျာမာတိ ဒါနံ ဒတွာ ပူဇံ ကတွာ စ ပတ္ထယန္တိ။ **ဣတိ စ နေသံ ဟောတီ**တိ ဧဝဉ္စ နေသံ အယံ ပတ္ထနာ ဟောတိ။ **အထ စ ပနာ**တိ ဧဝံ ပတ္ထနာယ သတိပိ။

ဣဿာမစ္ဆရိယသံယောဇနာတိ ပရသမ္ပတ္တိခီယနလက္ခဏာ ဣဿာ၊ အတ္တသမ္ပတ္တိယာ ပရေဟိ သာဓာရဏဘာဝဿ အသဟနလက္ခဏံ မစ္ဆရိယံ၊ ဣဿာ စ မစ္ဆရိယဉ္စ သံယောဇနံ ဧတေသန္တိ ဣဿာမစ္ဆရိယသံယောဇနာ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပန ဣဿာမစ္ဆရိယာနိ အဘိဓမ္မေ ဝုတ္တာနေဝ။

၁-သာမိကဝရံ ဒေမီတိ (သျာ)

Āvāsamacchariyena panettha yakkho vā peto vā hutvā tasseva āvāsassa saṅkāraṁ sīsena ukkhipitvā vicarati. Kulamacchariyena tasmiṁ kule aññesaṁ dānādīni karonte disvā "bhinnaṁ vatidaṁ kulaṁ mamā"ti cintayato lohitampi mukhato uggacchati, kucchivirecanampi hoti, antānipi khaṇḍākhaṇḍāni hutvā nikkhamanti. Lābhamacchariyena saṁghassa vā gaṇassa vā santake lābhe maccharāyitvā puggalikaparibhogena paribhuñjitvā yakkho vā peto vā Mahā-ajagaro vā hutvā nibbattati. Sarīravaṇṇaguṇavaṇṇamacchariyena pana pariyattidhammamacchariyena ca attanova vaṇṇaṁ vaṇṇeti, na paresaṁ vaṇṇaṁ, "kiṁ vaṇṇo eso"ti taṁ taṁ dosaṁ vadanto pariyattiñca kassaci kiñci adento dubbaṇṇo ceva eḷamūgo ca hoti.

Apica āvāsamacchariyena lohagehe paccati. Kulamacchariyena appalābho hoti. Lābhamacchariyena Gūthaniraye nibbattati. Vaṇṇamacchariyena bhave nibbattassa vaṇṇo nāma na hoti. Dhammamacchariyena Kukkuḷaniraye nibbattati. Idaṁ pana issāmacchariyasaṁyojanaṁ sotāpattimaggena pahīyati. Yāva taṁ nappahīyati, tāva devamanussā averatādīni patthayantāpi verādīhi na parimuccantiyeva.

Tiṇṇā mettha kaṅkhāti etasmiṁ pañhe mayā tumhākaṁ vacanaṁ sutvā kaṅkhā tiṇṇāti vadati, na maggavasena tiṇṇakaṅkhataṁ dīpeti. **Vigatā kathaṁkathā**ti idaṁ kathaṁ, idaṁ kathanti ayampi kathaṁkathā vigatā.

358. **Nidānā**dīni vuttatthāneva. **Piyāppiyanidānan**ti piyasattasaṅkhāranidānaṁ macchariyaṁ, appiyasattasaṅkhāranidānā issā. Ubhayaṁ vā ubhayanidānaṁ. Pabbajitassa hi saddhivihārikādayo, gahaṭṭhassa puttādayo hatthi-assādayo vā sattā piyā honti keḷāyitā mamāyitā, muhuttampi te apassanto adhivāsetuṁ na sakkoti. So aññaṁ tādisaṁ piyasattaṁ labhantaṁ disvā issaṁ karoti. "Iminā amhākaṁ kiñci kammaṁ atthi, muhuttaṁ tāva naṁ dethā"ti tameva aññehi yācito "na sakkā dātuṁ, kilamissati vā ukkaṇṭhissati vā"ti-ādīni vatvā macchariyaṁ karoti. Evaṁ tāva ubhayampi piyasattanidānaṁ hoti. Bhikkhussa pana pattacīvaraparikkhārajātaṁ, gahaṭṭhassa vā alaṅkārādi-upakaraṇaṁ piyaṁ hoti manāpaṁ, so

အာဝါသမစ္ဆရိယေန ပနေတ္ထ ယက္ခော ဝါ ပေတော ဝါ ဟုတွာ တဿေဝ အာဝါသဿ သင်္ကာရံ သီသေန ဥက္ခိပိတွာ ဝိစရတိ။ ကုလမစ္ဆရိယေန တသ္မိံ ကုလေ အညေသံ ဒါနာဒီနိ ကရောန္တေ ဒိသွာ "ဘိန္နံ ဝတိဒံ ကုလံ မမာ"တိ စိန္တယတော လောဟိတမ္ပိ မုခတော ဥဂ္ဂစ္ဆတိ၊ ကုစ္ဆိဝိရေစနမ္ပိ ဟောတိ၊ အန္တာနိပိ ခဏ္ဍာခဏ္ဍာနိ ဟုတွာ နိက္ခမန္တိ။ လာဘမစ္ဆရိယေန သံဃဿ ဝါ ဂဏဿ ဝါ သန္တကေ လာဘေ မစ္ဆရာယိတွာ ပုဂ္ဂလိကပရိဘောဂေန ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ယက္ခော ဝါ ပေတော ဝါ မဟာအဇဂရော ဝါ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တတိ။ သရီရဝဏ္ဏဂုဏဝဏ္ဏမစ္ဆရိယေန ပန ပရိယတ္တိဓမ္မမစ္ဆရိယေန စ အတ္တနောဝ ဝဏ္ဏံ ဝဏ္ဏေတိ, န ပရေသံ ဝဏ္ဏံ၊ "ကိံဝဏ္ဏော ဧသော"တိ တံ တံ ဒေါသံ ဝဒန္တော ပရိယတ္တိဉ္စ ကဿစိ ကိဉ္စိ အဒေန္တော ဒုဗ္ဗဏ္ဏော စေဝ ဠေမူဂေါ စ ဟောတိ။

အပိစ အာဝါသမစ္ဆရိယေန လောဟဂေဟေ ပစ္စတိ။ ကုလမစ္ဆရိယေန အပ္ပလာဘော ဟောတိ။ လာဘမစ္ဆရိယေန ဂူထနိရယေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဝဏ္ဏမစ္ဆရိယေန ဘဝေ နိဗ္ဗတ္တဿ ဝဏ္ဏော နာမ န ဟောတိ။ ဓမ္မမစ္ဆရိယေန ကုက္ကုဠနိရယေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဣဒံ ပန ဣဿာမစ္ဆရိယသံယောဇနံ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန ပဟီယတိ။ ယာဝ တံ နပ္ပဟီယတိ၊ တာဝ ဒေဝမနုဿာ အဝေရတာဒီနိ ပတ္ထယန္တာပိ ဝေရာဒီဟိ န ပရိမုစ္စန္တိယေဝ။

တိဏ္ဏာ မေတ္ထ ကင်္ခါတိ ဧတသ္မိံ ပဉှေ မယာ တုမှာကံ ဝစနံ သုတွာ ကင်္ခါ တိဏ္ဏာတိ ဝဒတိ၊ န မဂ္ဂဝသေန တိဏ္ဏကင်္ခတံ ဒီပေတိ။ **ဝိဂတာ ကထံကထာ**တိ ဣဒံ ကထံ, ဣဒံ ကထန္တိ အယမ္ပိ ကထံကထာ ဝိဂတာ။

၃၅၈။ **နိဒါနာ**ဒီနိ ဝုတ္တတ္ထာနေဝ။ **ပိယာပ္ပိယနိဒါန**န္တိ ပိယသတ္တသင်္ခါရနိဒါနံ မစ္ဆရိယံ, အပ္ပိယသတ္တသင်္ခါရနိဒါနာ ဣဿာ။ ဥဘယံ ဝါ ဥဘယနိဒါနံ။ ပဗ္ဗဇိတဿ ဟိ သဒ္ဓိဝိဟာရိကာဒယော, ဂဟဋ္ဌဿ ပုတ္တာဒယော ဟတ္ထိအဿာဒယော ဝါ သတ္တာ ပိယာ ဟောန္တိ ကေဠာယိတာ မမာယိတာ၊ မုဟုတ္တမ္ပိ တေ အပဿန္တော အဓိဝါသေတုံ န သက္ကောတိ။ သော အညံ တာဒိသံ ပိယသတ္တံ လဘန္တံ ဒိသွာ ဣဿံ ကရောတိ။ "ဣမိနာ အမှာကံ ကိဉ္စိ ကမ္မံ အတ္ထိ၊ မုဟုတ္တံ တာဝ နံ ဒေထာ"တိ တမေဝ အညေဟိ ယာစိတော "န သက္ကာ ဒါတုံ၊ ကိလမိဿတိ ဝါ ဥက္ကဏ္ဌိဿတိ ဝါ"တိအာဒီနိ ဝတွာ မစ္ဆရိယံ ကရောတိ။ ဧဝံ တာဝ ဥဘယမ္ပိ ပိယသတ္တနိဒါနံ ဟောတိ။ ဘိက္ခုဿ ပန ပတ္တစီဝရပရိက္ခာရဇာတံ, ဂဟဋ္ဌဿ ဝါ အလင်္ကာရာဒိဥပကရဏံ ပိယံ ဟောတိ မနာပံ၊ သော

aññassa tādisaṁ uppajjamānaṁ disvā “aho vatassa evarūpaṁ na bhaveyyā”ti issaṁ karoti, yācito vāpi “mayampetaṁ mamāyantā na paribhuñjāma, na sakkā dātun”ti macchariyaṁ karoti. Evaṁ ubhayampi piyasaṅkhāranidānaṁ hoti. Appiye pana te vuttappakāre satte ca saṅkhāre ca labhitvā sacepissa te amanāpā honti, tathāpi kilesānaṁ viparītavuttitāya “ṭhapetvā maṁ ko añño evarūpassa lābhī”ti issaṁ vā karoti, yācito tāvakālikampi adadamāno macchariyaṁ vā karoti. Evaṁ ubhayampi appiyasattasaṅkhāranidānaṁ hoti.

Chandanidānanti ettha pariyesanachando, paṭilābhachando, paribhogachando, sannidhichando, vissajjanachandoti pañcavidho chando.

Katamo **pariyesanachando.** Idhekacco atitto chandajāto rūpaṁ pariyesati, saddaṁ. Gandhaṁ. Rasaṁ. Phoṭṭhabbaṁ pariyesati, dhanaṁ pariyesati. Ayaṁ pariyesanachando.

Katamo **paṭilābhachando.** Idhekacco atitto chandajāto rūpaṁ paṭilabhati, saddaṁ. Gandhaṁ. Rasaṁ. Phoṭṭhabbaṁ paṭilabhati, dhanaṁ paṭilabhati. Ayaṁ paṭilābhachando.

Katamo **paribhogachando.** Idhekacco atitto chandajāto rūpaṁ paribhuñjati, saddaṁ. Gandhaṁ. Rasaṁ. Phoṭṭhabbaṁ paribhuñjati, dhanaṁ paribhuñjati. Ayaṁ paribhogachando.

Katamo **sannidhichando.** Idhekacco atitto chandajāto dhanasannicayaṁ karoti “āpadāsu bhavissatī”ti. Ayaṁ sannidhichando.

Katamo **vissajjanachando.** Idhekacco atitto chandajāto dhanaṁ vissajjeti hatthārohānaṁ assārohānaṁ rathikānaṁ dhanuggahānaṁ “ime maṁ rakkhissanti gopissanti mamāyissanti samparivārayissantī”ti. Ayaṁ vissajjanachando. Ime pañca chandā idha taṇhāmattameva, taṁ sandhāya idaṁ vuttaṁ.

Vitakkanidānoti ettha “lābhaṁ paṭicca vinicchayo”ti[1] evaṁ vutto vinicchayavitakko vitakko nāma. **Vinicchayo**ti dve vinicchayā

1. Dī 2. 52 piṭṭhe.

အညဿ တာဒိသံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဒိသွာ “အဟော ဝတဿ ဧဝရူပံ န ဘဝေယျာ”တိ ဣဿံ ကရောတိ၊ ယာစိတော ဝါပိ “မယမ္ပေတံ မမာယန္တာ န ပရိဘုဉ္ဇာမ၊ န သက္ကာ ဒါတု”န္တိ မစ္ဆရိယံ ကရောတိ။ ဧဝံ ဥဘယမ္ပိ ပိယသင်္ခါရနိဒါနံ ဟောတိ။ အပ္ပိယေ ပန တေ ဝုတ္တပ္ပကာရေ သတ္တေ စ သင်္ခါရေ စ လဘိတွာ သစေပိဿ တေ အမနာပါ ဟောန္တိ၊ တထာပိ ကိလေသာနံ ဝိပရီတဝုတ္တိတာယ “ဌပေတွာ မံ ကော အညော ဧဝရူပဿ လာဘီ”တိ ဣဿံ ဝါ ကရောတိ၊ ယာစိတော တာဝကာလိကမ္ပိ အဒဒမာနော မစ္ဆရိယံ ဝါ ကရောတိ။ ဧဝံ ဥဘယမ္ပိ အပ္ပိယသတ္တသင်္ခါရနိဒါနံ ဟောတိ။

ဆန္ဒနိဒါနန္တိ ဧတ္ထ ပရိယေသနဆန္ဒော, ပဋိလာဘဆန္ဒော, ပရိဘောဂဆန္ဒော, သန္နိဓိဆန္ဒော, ဝိဿဇ္ဇနဆန္ဒောတိ ပဉ္စဝိဓော ဆန္ဒော။

ကတမော **ပရိယေသနဆန္ဒော။** ဣဓေကစ္စော အတိတ္တော ဆန္ဒဇာတော ရူပံ ပရိယေသတိ၊ သဒ္ဒံ။ ဂန္ဓံ။ ရသံ။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ ပရိယေသတိ၊ ဓနံ ပရိယေသတိ။ အယံ ပရိယေသနဆန္ဒော။

ကတမော **ပဋိလာဘဆန္ဒော။** ဣဓေကစ္စော အတိတ္တော ဆန္ဒဇာတော ရူပံ ပဋိလဘတိ၊ သဒ္ဒံ။ ဂန္ဓံ။ ရသံ။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ ပဋိလဘတိ၊ ဓနံ ပဋိလဘတိ။ အယံ ပဋိလာဘဆန္ဒော။

ကတမော **ပရိဘောဂဆန္ဒော။** ဣဓေကစ္စော အတိတ္တော ဆန္ဒဇာတော ရူပံ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ သဒ္ဒံ။ ဂန္ဓံ။ ရသံ။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ ဓနံ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ အယံ ပရိဘောဂဆန္ဒော။

ကတမော **သန္နိဓိဆန္ဒော။** ဣဓေကစ္စော အတိတ္တော ဆန္ဒဇာတော ဓနသန္နိစယံ ကရောတိ “အာပဒါသု ဘဝိဿတီ”တိ။ အယံ သန္နိဓိဆန္ဒော။

ကတမော **ဝိဿဇ္ဇနဆန္ဒော။** ဣဓေကစ္စော အတိတ္တော ဆန္ဒဇာတော ဓနံ ဝိဿဇ္ဇေတိ ဟတ္ထာရောဟာနံ အဿာရောဟာနံ ရထိကာနံ ဓနုဂ္ဂဟာနံ “ဣမေ မံ ရက္ခိဿန္တိ ဂေါပိဿန္တိ မမာယိဿန္တိ သမ္ပရိဝါရယိဿန္တီ”တိ။ အယံ ဝိဿဇ္ဇနဆန္ဒော။ ဣမေ ပဉ္စ ဆန္ဒာ ဣဓ တဏှာမတ္တမေဝ၊ တံ သန္ဓာယ ဣဒံ ဝုတ္တံ။

ဝိတက္ကနိဒါနောတိ ဧတ္ထ “လာဘံ ပဋိစ္စ ဝိနိစ္ဆယော”တိ[၁] ဧဝံ ဝုတ္တော ဝိနိစ္ဆယဝိတက္ကော ဝိတက္ကော နာမ။ **ဝိနိစ္ဆယော**တိ ဒွေ ဝိနိစ္ဆယာ

၁-ဒီ ၂-၅၂-ပိဋ္ဌေ။

taṇhāvinicchayo ca, diṭṭhivinicchayo ca. Aṭṭhasataṁ gaṇhāvicaritaṁ taṇhāvinicchayo nāma. Dvāsaṭṭhi diṭṭhiyo diṭṭhivinicchayo nāmāti evaṁ vuttataṇhāvinicchayavasena hi iṭṭhāniṭṭhapiyāppiyavavatthānaṁ na hoti. Tadeva hi ekaccassa iṭṭhaṁ hoti, ekaccassa aniṭṭhaṁ paccantarājamajjhimadesarājūnaṁ gaṇḍuppādamigamaṁsādīsu viya. Tasmiṁ pana taṇhāvinicchayavinicchite paṭiladdhavatthusmiṁ "ettakaṁ rūpassa bhavissati, ettakaṁ saddassa, ettakaṁ gandhassa, ettakaṁ rasassa, ettakaṁ phoṭṭhabbassa bhavissati, ettakaṁ mayhaṁ bhavissati, ettakaṁ parassa bhavissati, ettakaṁ nidahissāmi, ettakaṁ parassa dassāmī"ti vavatthānaṁ vitakkavinicchayena hoti. Tenāha "chando kho Devānaminda vitakkanidāno"ti.

Papañcasaññāsaṅkhānidānoti tayo papañcā taṇhāpapañco, mānapapañco, diṭṭhipapañcoti. Tattha aṭṭhasatataṇhāvicaritaṁ taṇhāpapañco nāma. Navavidho māno mānapapañco nāma. Dvāsaṭṭhi diṭṭhiyo diṭṭhipapañco nāma. Tesu idha taṇhāpapañco adhippeto. Kenaṭṭhena papañco? Mattapamattākārapāpanaṭṭhena papañco. Taṁsampayuttā saññā papañcasaññā. Saṅkhā vuccati koṭṭhāso "saññānidānā hi papañcasaṅkhā"ti-ādīsu viya. Iti papañcasaññāsaṅkhānidānoti papañcasaññākoṭṭhāsanidāno vitakkoti attho.

Papañcasaññāsaṅkhānirodhasāruppagāmininti etissā papañcasaññāsaṅkhāya yo nirodho vūpasamo, tassa sāruppañceva tattha gāminiñcāti saha vipassanāya maggaṁ pucchati.

Vedanākammaṭṭhānavaṇṇanā

359. Athassa Bhagavā **somanassaṁpāhan**ti tisso vedanā ārabhi. Kiṁ pana Bhagavatā pucchitaṁ kathitaṁ, apucchitaṁ, sānusandhikaṁ, ananusandhikanti. Pucchitameva kathitaṁ, no apucchitaṁ, sānusandhikameva, no ananusandhikaṁ. Devatānañhi rūpato arūpaṁ pākaṭataraṁ, arūpepi vedanā pākaṭatarā. Kasmā? Devatānañhi karajakāyaṁ sukhumaṁ, kammajaṁ balavaṁ, karajakāyassa sukhumattā, kammajassa balavattā ekāhārampi atikkamitvā na tiṭṭhanti,

တဏှာဝိနိစ္ဆယော စ, ဒိဋ္ဌိဝိနိစ္ဆယော စ။ အဋ္ဌသတံ တဏှာဝိစရိတံ တဏှာဝိနိစ္ဆယော နာမ။ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိယော ဒိဋ္ဌိဝိနိစ္ဆယော နာမာတိ ဧဝံ ဝုတ္တတဏှာဝိနိစ္ဆယဝသေန ဟိ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌပိယာပ္ပိယဝဝတ္ထာနံ န ဟောတိ။ တဒေဝ ဟိ ဧကစ္စဿ ဣဋ္ဌံ ဟောတိ၊ ဧကစ္စဿ အနိဋ္ဌံ ပစ္စန္တရာဇမဇ္ဈိမဒေသရာဇူနံ ဂဏ္ဍုပ္ပါဒမိဂမံသာဒီသု ဝိယ။ တသ္မိံ ပန တဏှာဝိနိစ္ဆယဝိနိစ္ဆိတေ ပဋိလဒ္ဓဝတ္ထုသ္မိံ "ဧတ္တကံ ရူပဿ ဘဝိဿတိ၊ ဧတ္တကံ သဒ္ဒဿ၊ ဧတ္တကံ ဂန္ဓဿ၊ ဧတ္တကံ ရသဿ၊ ဧတ္တကံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဿ ဘဝိဿတိ၊ ဧတ္တကံ မယှံ ဘဝိဿတိ၊ ဧတ္တကံ ပရဿ ဘဝိဿတိ၊ ဧတ္တကံ နိဒဟိဿာမိ၊ ဧတ္တကံ ပရဿ ဒဿာမီ"တိ ဝဝတ္ထာနံ ဝိတက္ကဝိနိစ္ဆယေန ဟောတိ။ တေနာဟ "ဆန္ဒော ခေါ ဒေဝါနမိန္ဒ ဝိတက္ကနိဒါနော"တိ။

ပပဉ္စသညာသင်္ခါနိဒါနောတိ တယော ပပဉ္စာ တဏှာပပဉ္စော, မာနပပဉ္စော, ဒိဋ္ဌိပပဉ္စောတိ။ တတ္ထ အဋ္ဌသတတဏှာဝိစရိတံ တဏှာပပဉ္စော နာမ။ နဝဝိဓော မာနော မာနပပဉ္စော နာမ။ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိယော ဒိဋ္ဌိပပဉ္စော နာမ။ တေသု ဣဓ တဏှာပပဉ္စော အဓိပ္ပေတော။ ကေနဋ္ဌေန ပပဉ္စော? မတ္တပမတ္တာကာရပါပနဋ္ဌေန ပပဉ္စော။ တံသမ္ပယုတ္တာ သညာ ပပဉ္စသညာ။ သင်္ခါ ဝုစ္စတိ ကောဋ္ဌာသော "သညာနိဒါနာ ဟိ ပပဉ္စသင်္ခါ"တိအာဒီသု ဝိယ။ ဣတိ ပပဉ္စသညာသင်္ခါနိဒါနောတိ ပပဉ္စသညာကောဋ္ဌာသနိဒါနော ဝိတက္ကောတိ အတ္ထော။

ပပဉ္စသညာသင်္ခါနိရောဓသာရုပ္ပဂါမိနိန္တိ ဧတိဿာ ပပဉ္စသညာသင်္ခါယ ယော နိရောဓော ဝူပသမော၊ တဿ သာရုပ္ပဉ္စေဝ တတ္ထ ဂါမိနိဉ္စာတိ သဟ ဝိပဿနာယ မဂ္ဂံ ပုစ္ဆတိ။

ဝေဒနာကမ္မဋ္ဌာနဝဏ္ဏနာ

၃၅၉။ အထဿ ဘဂဝါ **သောမနဿံပါဟ**န္တိ တိဿော ဝေဒနာ အာရဘိ။ ကိံ ပန ဘဂဝတာ ပုစ္ဆိတံ ကထိတံ, အပုစ္ဆိတံ၊ သာနုသန္ဓိကံ, အနနုသန္ဓိကန္တိ။ ပုစ္ဆိတမေဝ ကထိတံ, နော အပုစ္ဆိတံ၊ သာနုသန္ဓိကမေဝ, နော အနနုသန္ဓိကံ။ ဒေဝတာနဉ္ဟိ ရူပတော အရူပံ ပါကဋတရံ၊ အရူပေပိ ဝေဒနာ ပါကဋတရာ။ ကသ္မာ? ဒေဝတာနဉ္ဟိ ကရဇကာယံ သုခုမံ, ကမ္မဇံ ဗလဝံ၊ ကရဇကာယဿ သုခုမတ္တာ, ကမ္မဇဿ ဗလဝတ္တာ ဧကာဟာရမ္ပိ အတိက္ကမိတွာ န တိဋ္ဌန္တိ၊

uṇhapāsāṇe ṭhapitasappipiṇḍi[1] viya vilīyantīti sabbaṁ **Brahmajāle** vuttanayeneva veditabbaṁ. Tasmā Bhagavā Sakkassa tisso vedanā ārabhi. Duvidhañhi kammaṭṭhānaṁ rūpakammaṭṭhānaṁ, arūpakammaṭṭhānañca. Rūpapariggaho, arūpapariggahotipi etadeva vuccati. Tattha Bhagavā yassa rūpaṁ pākaṭaṁ, tassa saṅkhepamanasikāravasena vā vitthāramanasikāravasena vā catudhātuvavatthānaṁ vitthārento rūpakammaṭṭhānaṁ katheti. Yassa arūpaṁ pākaṭaṁ, tassa arūpakammaṭṭhānaṁ katheti. Kathento ca tassa vatthubhūtaṁ rūpakammaṭṭhānaṁ dassetvāva katheti, devānaṁ pana arūpakammaṭṭhānaṁ pākaṭanti arūpakammaṭṭhānavasena vedanā ārabhi.

Tividho hi arūpakammaṭṭhāne abhiniveso phassavasena, vedanāvasena, cittavasenāti. Kathaṁ? Ekaccassa hi saṅkhittena vā vitthārena vā pariggahite rūpakammaṭṭhāne tasmiṁ ārammaṇe cittacetasikānaṁ paṭhamābhinipāto taṁ ārammaṇaṁ phusanto uppajjamāno **phasso** pākaṭo hoti, ekaccassa taṁ ārammaṇaṁ anubhavantī uppajjamānā **vedanā** pākaṭā hoti, ekaccassa taṁ ārammaṇaṁ pariggahetvā taṁ vijānantaṁ uppajjamānaṁ **viññāṇaṁ** pākaṭaṁ hoti.

Tattha yassa phasso pākaṭo hoti, sopi na kevalaṁ phassova uppajjati, tena saddhiṁ tadeva ārammaṇaṁ anubhavamānā vedanāpi uppajjati, sañjānamānā saññāpi, cetayamānā cetanāpi, vijānamānaṁ viññāṇampi uppajjatīti phassapañcamakeyeva pariggaṇhāti. Yassa vedanā pākaṭā hoti, sopi na kevalaṁ vedanāva uppajjati, tāya saddhiṁ tadeva ārammaṇaṁ phusamāno phassopi uppajjati, sañjānamānā saññāpi, cetayamānā cetanāpi, vijānamānaṁ viññāṇampi uppajjatīti phassapañcamakeyeva pariggaṇhāti. Yassa viññāṇaṁ pākaṭaṁ hoti, sopi na kevalaṁ viññāṇameva uppajjati, tena saddhiṁ tadevārammaṇaṁ phusamāno phassopi uppajjati, anubhavamānā vedanāpi, sañjānamānā saññāpi, cetayamānā cetanāpi uppajjatīti phassapañcamakeyeva pariggaṇhāti.

So "ime phassapañcamakā dhammā kiṁ nissitā"ti upadhārento "vatthunissitā"ti pajānāti. Vatthu nāma karajakāyo, yaṁ sandhāya

1. Ṭhapitasappipiṇḍo (Syā)

ဥဏှပါသာဏေ ဌပိတသပ္ပိပိဏ္ဍိ[1] ဝိယ ဝိလီယန္တီတိ သဗ္ဗံ **ဗြဟ္မဇာလေ** ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တသ္မာ ဘဂဝါ သက္ကဿ တိဿော ဝေဒနာ အာရဘိ။ ဒုဝိဓဉှိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ရူပကမ္မဋ္ဌာနံ, အရူပကမ္မဋ္ဌာနဉ္စ။ ရူပပရိဂ္ဂဟော, အရူပပရိဂ္ဂဟောတိပိ ဧတဒေဝ ဝုစ္စတိ။ တတ္ထ ဘဂဝါ ယဿ ရူပံ ပါကဋံ၊ တဿ သင်္ခေပမနသိကာရဝသေန ဝါ ဝိတ္ထာရမနသိကာရဝသေန ဝါ စတုဓာတုဝဝတ္ထာနံ ဝိတ္ထာရေန္တော ရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတိ။ ယဿ အရူပံ ပါကဋံ၊ တဿ အရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတိ။ ကထေန္တော စ တဿ ဝတ္ထုဘူတံ ရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ဒဿေတွာဝ ကထေတိ၊ ဒေဝါနံ ပန အရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ပါကဋန္တိ အရူပကမ္မဋ္ဌာနဝသေန ဝေဒနာ အာရဘိ။

တိဝိဓော ဟိ အရူပကမ္မဋ္ဌာနေ အဘိနိဝေသော ဖဿဝသေန, ဝေဒနာဝသေန, စိတ္တဝသေနာတိ။ ကထံ? ဧကစ္စဿ ဟိ သင်္ခိတ္တေန ဝါ ဝိတ္ထာရေန ဝါ ပရိဂ္ဂဟိတေ ရူပကမ္မဋ္ဌာနေ တသ္မိံ အာရမ္မဏေ စိတ္တစေတသိကာနံ ပဌမာဘိနိပါတော တံ အာရမ္မဏံ ဖုသန္တော ဥပ္ပဇ္ဇမာနော **ဖဿော** ပါကဋော ဟောတိ၊ ဧကစ္စဿ တံ အာရမ္မဏံ အနုဘဝန္တီ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ **ဝေဒနာ** ပါကဋာ ဟောတိ၊ ဧကစ္စဿ တံ အာရမ္မဏံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ တံ ဝိဇာနန္တံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ **ဝိညာဏံ** ပါကဋံ ဟောတိ။

တတ္ထ ယဿ ဖဿော ပါကဋော ဟောတိ၊ သောပိ န ကေဝလံ ဖဿောဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တေန သဒ္ဓိံ တဒေဝ အာရမ္မဏံ အနုဘဝမာနာ ဝေဒနာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သဉ္ဇာနမာနာ သညာပိ, စေတယမာနာ စေတနာပိ, ဝိဇာနမာနံ ဝိညာဏမ္ပိ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဖဿပဉ္စမကေယေဝ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။ ယဿ ဝေဒနာ ပါကဋာ ဟောတိ၊ သောပိ န ကေဝလံ ဝေဒနာဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တာယ သဒ္ဓိံ တဒေဝ အာရမ္မဏံ ဖုသမာနော ဖဿောပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ, သဉ္ဇာနမာနာ သညာပိ, စေတယမာနာ စေတနာပိ, ဝိဇာနမာနံ ဝိညာဏမ္ပိ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဖဿပဉ္စမကေယေဝ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။ ယဿ ဝိညာဏံ ပါကဋံ ဟောတိ၊ သောပိ န ကေဝလံ ဝိညာဏမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တေန သဒ္ဓိံ တဒေဝါရမ္မဏံ ဖုသမာနော ဖဿောပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အနုဘဝမာနာ ဝေဒနာပိ, သဉ္ဇာနမာနာ သညာပိ, စေတယမာနာ စေတနာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဖဿပဉ္စမကေယေဝ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။

သော "ဣမေ ဖဿပဉ္စမကာ ဓမ္မာ ကိံ နိဿိတာ"တိ ဥပဓာရေန္တော "ဝတ္ထုနိဿိတာ"တိ ပဇာနာတိ။ ဝတ္ထု နာမ ကရဇကာယော၊ ယံ သန္ဓာယ

၁-ဌပိတသပ္ပိပိဏ္ဍော (သျာ)

vuttaṁ “idañca pana me viññāṇaṁ ettha sitaṁ[1] ettha paṭibaddhan”ti. So atthato bhūtāni ceva upādārūpāni ca. Evamettha vatthu rūpaṁ, phassapañcamakā nāmanti nāmarūpamattameva passati. Rūpañcettha rūpakkhandho, nāmaṁ cattāro arūpino khandhāti pañcakkhandhamattaṁ hoti. Nāmarūpavinimuttā hi pañcakkhandhā, pañcakkhandhavinimuttaṁ vā nāmarūpaṁ natthi. So “ime pañcakkhandhā kiṁ hetukā”ti upaparikkhanto “avijjādihetukā”ti passati. Tato “paccayo ceva paccayuppannañca idaṁ, añño satto vā puggalo vā natthi, suddhasaṅkhārapuñjamattamevā”ti sappaccayanāmarūpavasena tilakkhaṇaṁ āropetvā vipassanāpaṭipāṭiyā “aniccaṁ dukkhaṁ anattā”ti sammasanto vicarati, so ajja ajjāti paṭivedhaṁ ākaṅkhamāno tathārūpe divase utusappāyaṁ, puggalasappāyaṁ, bhojanasappāyaṁ, dhammasavanasappāyaṁ vā labhitvā ekapallaṅkena nisinnova vipassanaṁ matthakaṁ pāpetvā arahatte patiṭṭhāti. Evamimesampi tiṇṇaṁ janānaṁ yāva arahattā kammaṭṭhānaṁ kathitaṁ hoti.

Idha pana Bhagavā arūpakammaṭṭhānaṁ kathento vedanāsīsena kathesi. Phassavasena hi viññāṇavasena vā kathiyamānaṁ etassa na pākaṭaṁ hoti, andhakāraṁ viya khāyati. Vedanāvasena pana pākaṭaṁ hoti. Kasmā? Vedanānaṁ uppattiyā pākaṭatāya. Sukhadukkhavedanānañhi uppatti pākaṭā. Yadā sukhaṁ uppajjati, tadā sakalaṁ sarīraṁ khobhentaṁ maddantaṁ pharamānaṁ abhisandayamānaṁ satadhotasappiṁ khādāpayantaṁ viya, satapākatelaṁ makkhayamānaṁ viya, ghaṭasahassena pariḷāhaṁ nibbāpayamānaṁ viya “ahosukhaṁ, aho sukhan”ti vācaṁ nicchārayamānameva uppajjati. Yadā dukkhaṁ uppajjati, tadā sakalasarīraṁ khobhentaṁ maddantaṁ pharamānaṁ abhisandayamānaṁ tattaphālaṁ pavesentaṁ viya, vilīnatambalohena āsiñcantaṁ viya, sukkhatiṇavanappatimhi araññe dāru-ukkākalāpaṁ khipamānaṁ viya “aho dukkhaṁ, aho dukkhan”ti vippalāpayamānameva uppajjati. Iti sukhadukkhavedanānaṁ uppatti pākaṭā hoti.

Adukkhamasukhā pana duddīpanā andhakārena viya abhibhūtā[2]. Sā sukhadukkhānaṁ apagame sātāsātapaṭikkhepavasena majjhattākārabhūtā adukkhamasukhā vedanāti nayato gaṇhantassa pākaṭā hoti. Yathā kiṁ? Yathā antarā piṭṭhipāsāṇaṁ āruhitvā palātassa migassa anupadaṁ

1. Nissitaṁ (Syā) 2. Andhakārā avibhūtā (Ka)

ဝုတ္တံ “ဣဒဉ္စ ပန မေ ဝိညာဏံ ဧတ္ထ သိတံ[1] ဧတ္ထ ပဋိဗဒ္ဓ”န္တိ။ သော အတ္ထတော ဘူတာနိ စေဝ ဥပါဒါရူပါနိ စ။ ဧဝမေတ္ထ ဝတ္ထု ရူပံ, ဖဿပဉ္စမကာ နာမန္တိ နာမရူပမတ္တမေဝ ပဿတိ။ ရူပဉ္စေတ္ထ ရူပက္ခန္ဓော၊ နာမံ စတ္တာရော အရူပိနော ခန္ဓာတိ ပဉ္စက္ခန္ဓမတ္တံ ဟောတိ။ နာမရူပဝိနိမုတ္တာ ဟိ ပဉ္စက္ခန္ဓာ, ပဉ္စက္ခန္ဓဝိနိမုတ္တံ ဝါ နာမရူပံ နတ္ထိ။ သော ‘‘ဣမေ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ကိံဟေတုကာ’’တိ ဥပပရိက္ခန္တော ‘‘အဝိဇ္ဇာဒိဟေတုကာ’’တိ ပဿတိ။ တတော ‘‘ပစ္စယော စေဝ ပစ္စယုပ္ပန္နဉ္စ ဣဒံ၊ အညော သတ္တော ဝါ ပုဂ္ဂလော ဝါ နတ္ထိ၊ သုဒ္ဓသင်္ခါရပုဉ္ဇမတ္တမေဝါ’’တိ သပ္ပစ္စယနာမရူပဝသေန တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ ဝိပဿနာပဋိပါဋိယာ “အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ”တိ သမ္မသန္တော ဝိစရတိ၊ သော အဇ္ဇ အဇ္ဇာတိ ပဋိဝေဓံ အာကင်္ခမာနော တထာရူပေ ဒိဝသေ ဥတုသပ္ပါယံ, ပုဂ္ဂလသပ္ပါယံ, ဘောဇနသပ္ပါယံ, ဓမ္မသဝနသပ္ပါယံ ဝါ လဘိတွာ ဧကပလ္လင်္ကေန နိသိန္နောဝ ဝိပဿနံ မတ္ထကံ ပါပေတွာ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာတိ။ ဧဝမိမေသမ္ပိ တိဏ္ဏံ ဇနာနံ ယာဝ အရဟတ္တာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထိတံ ဟောတိ။

ဣဓ ပန ဘဂဝါ အရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေန္တော ဝေဒနာသီသေန ကထေသိ။ ဖဿဝသေန ဟိ ဝိညာဏဝသေန ဝါ ကထိယမာနံ ဧတဿ န ပါကဋံ ဟောတိ၊ အန္ဓကာရံ ဝိယ ခါယတိ။ ဝေဒနာဝသေန ပန ပါကဋံ ဟောတိ။ ကသ္မာ? ဝေဒနာနံ ဥပ္ပတ္တိယာ ပါကဋတာယ။ သုခဒုက္ခဝေဒနာနဉ္ဟိ ဥပ္ပတ္တိ ပါကဋာ။ ယဒါ သုခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဒါ သကလံ သရီရံ ခောဘေန္တံ မဒ္ဒန္တံ ဖရမာနံ အဘိသန္ဒယမာနံ သတဓောတသပ္ပိံ ခါဒါပယန္တံ ဝိယ, သတပါကတေလံ မက္ခယမာနံ ဝိယ, ဃဋသဟဿေန ပရိဠာဟံ နိဗ္ဗာပယမာနံ ဝိယ “အဟော သုခံ, အဟော သုခ”န္တိ ဝါစံ နိစ္ဆာရယမာနမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယဒါ ဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဒါ သကလသရီရံ ခောဘေန္တံ မဒ္ဒန္တံ ဖရမာနံ အဘိသန္ဒယမာနံ တတ္တဖာလံ ပဝေသေန္တံ ဝိယ, ဝိလီနတမ္ဗလောဟေန အာသိဉ္စန္တံ ဝိယ, သုက္ခတိဏဝနပ္ပတိမှိ အရညေ ဒါရုဥက္ကာကလာပံ ခိပမာနံ ဝိယ “အဟော ဒုက္ခံ, အဟော ဒုက္ခ”န္တိ ဝိပ္ပလာပယမာနမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဣတိ သုခဒုက္ခဝေဒနာနံ ဥပ္ပတ္တိ ပါကဋာ ဟောတိ။

အဒုက္ခမသုခါ ပန ဒုဒ္ဒီပနာ အန္ဓကာရေန ဝိယ အဘိဘူတာ[2]။ သာ သုခဒုက္ခာနံ အပဂမေ သာတာသာတပဋိက္ခေပဝသေန မဇ္ဈတ္တာကာရဘူတာ အဒုက္ခမသုခါ ဝေဒနာတိ နယတော ဂဏှန္တဿ ပါကဋာ ဟောတိ။ ယထာ ကိံ? ယထာ အန္တရာ ပိဋ္ဌိပါသာဏံ အာရုဟိတွာ ပလာတဿ မိဂဿ အနုပဒံ

၁-နိဿိတံ (သျာ) ၂-အန္ဓကာရာ အဝိဘူတာ (က)

gacchanto migaluddako piṭṭhipāsāṇassa orabhāgepi parabhāgepi padaṁ disvā majjhe apassantopi “ito āruḷho, ito oruḷho, majjhe piṭṭhipāsāṇe iminā padesena gato bhavissatī”ti nayato jānāti, evaṁ. Āruḷhaṭṭhāne padaṁ viya hi sukhavedanāya uppatti pākaṭā hoti, oruḷhaṭṭhāne padaṁ viya dukkhavedanāya uppatti pākaṭā hoti, ito āruyha, ito oruyha, majjhe evaṁgatoti nayato gahaṇaṁ viya sukhadukkhānaṁ apagame sātāsātapaṭikkhepavasena majjhattākārabhūtā adukkhamasukhā vedanāti nayato gaṇhantassa pākaṭā hoti. Evaṁ Bhagavā paṭhamaṁ rūpakammaṭṭhānaṁ kathetvā pacchā arūpakammaṭṭhānaṁ vedanāvasena nivattetvā dassesi.

Na kevalañca idheva evaṁ dassesi, **Mahāsatipaṭṭhāne, Majjhimanikāyamhi Satipaṭṭhāne, Cūḷataṇhāsaṅkhaye, Mahātaṇhāsaṅkhaye, Cūḷavedallasutte, Mahāvedallasutte, Raṭṭhapālasutte, Māgaṇḍiyasutte, Dhātuvibhaṅge, Āneñjasappāye, sakale Vedanāsaṁyutte**ti evaṁ anukesu suttantesu paṭhamaṁ rūpakammaṭṭhānaṁ kathetvā pacchā arūpakammaṭṭhānaṁ vedanāvasena nivattetvā dassesi. Yathā ca tesu tesu, evaṁ imasmimpi Sakkapañhe paṭhamaṁ rūpakammaṭṭhānaṁ kathetvā pacchā arūpakammaṭṭhānaṁ vedanāvasena nivattetvā dassesi. Rūpakammaṭṭhānaṁ panetha vedanāya ārammaṇamattakaṁyeva saṅkhittaṁ, tasmā Pāḷiyaṁ nāruḷhaṁ bhavissati.

360. Arūpakammaṭṭhāne yaṁ tassa pākaṭaṁ vedanāvasena abhinivesamukhaṁ, tameva dassetuṁ **somanassaṁpāhaṁ Devānamindā**ti-ādimāha. Tattha **duvidhenā**ti dvividhena, dvīhi koṭṭhāsehīti attho. **Evarūpaṁ somanassaṁ na sevitabban**ti evarūpaṁ gehasitasomanassaṁ na sevitabbaṁ. Gehasitasomanassaṁ nāma “tattha katamāni cha gehasitāni somanassāni. Cakkhuviññeyyānaṁ rūpānaṁ iṭṭhānaṁ kantānaṁ manāpānaṁ manoramānaṁ lokāmisapaṭisaṁyuttānaṁ paṭilābhaṁ vā paṭilābhato samanupassato, pubbe vā paṭiladdhapubbaṁ atītaṁ niruddhaṁ vipariṇataṁ samanussarato uppajjati somanassaṁ, yaṁ evarūpaṁ somanassaṁ, idaṁ vuccati gehasitaṁ somanassan”ti[1] evaṁ chasu dvāresu vuttakāmaguṇanissitaṁ[2] somanassaṁ.

1. Ma 3. 260 piṭṭhe.
2. Pavattakāmaguṇanissitaṁ (Syā)

ဂစ္ဆန္တော မိဂလုဒ္ဒကော ပိဋ္ဌိပါသာဏဿ ဩရဘာဂေပိ ပရဘာဂေပိ ပဒံ ဒိသွာ မဇ္ဈေ အပဿန္တောပိ “ဣတော အာရုဠှော, ဣတော ဩရုဠှော, မဇ္ဈေ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ ဣမိနာ ပဒေသေန ဂတော ဘဝိဿတီ”တိ နယတော ဇာနာတိ၊ ဧဝံ။ အာရုဠှဋ္ဌာနေ ပဒံ ဝိယ ဟိ သုခဝေဒနာယ ဥပ္ပတ္တိ ပါကဋာ ဟောတိ၊ ဩရုဠှဋ္ဌာနေ ပဒံ ဝိယ ဒုက္ခဝေဒနာယ ဥပ္ပတ္တိ ပါကဋာ ဟောတိ၊ ဣတော အာရုယှ, ဣတော ဩရုယှ, မဇ္ဈေ ဧဝံဂတောတိ နယတော ဂဟဏံ ဝိယ သုခဒုက္ခာနံ အပဂမေ သာတာသာတပဋိက္ခေပဝသေန မဇ္ဈတ္တာကာရဘူတာ အဒုက္ခမသုခါ ဝေဒနာတိ နယတော ဂဏှန္တဿ ပါကဋာ ဟောတိ။ ဧဝံ ဘဂဝါ ပဌမံ ရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတွာ ပစ္ဆာ အရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ဝေဒနာဝသေန နိဝတ္တေတွာ ဒဿေသိ။

န ကေဝလဉ္စ ဣဓေဝ ဧဝံ ဒဿေသိ၊ **မဟာသတိပဋ္ဌာနေ, မဇ္ဈိမနိကာယမှိ သတိပဋ္ဌာနေ, စူဠတဏှာသင်္ခယေ, မဟာတဏှာသင်္ခယေ, စူဠဝေဒလ္လသုတ္တေ, မဟာဝေဒလ္လသုတ္တေ, ရဋ္ဌပါလသုတ္တေ, မာဂဏ္ဍိယသုတ္တေ, ဓာတုဝိဘင်္ဂေ, အာနေဉ္ဇသပ္ပါယေ, သကလေ ဝေဒနာသံယုတ္တေ**တိ ဧဝံ အနေကေသု သုတ္တန္တေသု ပဌမံ ရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတွာ ပစ္ဆာ အရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ဝေဒနာဝသေန နိဝတ္တေတွာ ဒဿေသိ။ ယထာ စ တေသု တေသု၊ ဧဝံ ဣမသ္မိမ္ပိ သက္ကပဉှေ ပဌမံ ရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတွာ ပစ္ဆာ အရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ဝေဒနာဝသေန နိဝတ္တေတွာ ဒဿေသိ။ ရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ပနေတ္ထ ဝေဒနာယ အာရမ္မဏမတ္တကံယေဝ သံခိတ္တံ၊ တသ္မာ ပါဠိယံ နာရုဠှံ ဘဝိဿတိ။

၃၆၀။ အရူပကမ္မဋ္ဌာနေ ယံ တဿ ပါကဋံ ဝေဒနာဝသေန အဘိနိဝေသမုခံ၊ တမေဝ ဒဿေတုံ **သောမနဿံပါဟံ ဒေဝါနမိန္ဒာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဒုဝိဓေနာ**တိ ဒွိဝိဓေန၊ ဒွီဟိ ကောဋ္ဌာသေဟီတိ အတ္ထော။ **ဧဝရူပံ သောမနဿံ န သေဝိတဗ္ဗ**န္တိ ဧဝရူပံ ဂေဟသိတသောမနဿံ န သေဝိတဗ္ဗံ။ ဂေဟသိတသောမနဿံ နာမ “တတ္ထ ကတမာနိ ဆ ဂေဟသိတာနိ သောမနဿာနိ။ စက္ခုဝိညေယျာနံ ရူပါနံ ဣဋ္ဌာနံ ကန္တာနံ မနာပါနံ မနောရမာနံ လောကာမိသပဋိသံယုတ္တာနံ ပဋိလာဘံ ဝါ ပဋိလာဘတော သမနုပဿတော, ပုဗ္ဗေ ဝါ ပဋိလဒ္ဓပုဗ္ဗံ အတီတံ နိရုဒ္ဓံ ဝိပရိဏတံ သမနုဿရတော ဥပ္ပဇ္ဇတိ သောမနဿံ၊ ယံ ဧဝရူပံ သောမနဿံ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဂေဟသိတံ သောမနဿ”န္တိ[၁] ဧဝံ ဆသု ဒွါရေသု ဝုတ္တကာမဂုဏနိဿိတံ[၂] သောမနဿံ။

၁-မ ၃-၂၆၀-ပိဋ္ဌေ။
၂-ပဝတ္တကာမဂုဏနိဿိတံ (သျာ)

Evarūpaṁ somanassaṁ sevitabbanti evarūpaṁ nekkhammasitaṁ somanassaṁ sevitabbaṁ. Nekkhammasitaṁ somanassaṁ nāma “tattha katamāni cha nekkhammasitāni somanassāni. Rūpānaṁ tveva aniccataṁ viditvā vipariṇāmavirāganirodhaṁ pubbe ceva rūpā etarahi ca sabbe te rūpā aniccā, dukkhā, vipariṇāmadhammāti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passato uppajjati somanassaṁ, yaṁ evarūpaṁ somanassaṁ, idaṁ vuccati nekkhammasitaṁ somanassan”ti[1] evaṁ chasu dvāresu iṭṭhārammaṇe āpāthagate aniccādivasena vipassanaṁ paṭṭhapetvā ussukkāpetuṁ sakkontassa “ussukkitā me vipassanā”ti somanassajātassa uppannaṁ somanassaṁ. **Sevitabban**ti idaṁ nekkhammavasena, vipassanāvasena, anussativasena, paṭhamajjhānādivasena ca uppajjanakasomanassaṁ sevitabbaṁ nāma.

Tattha **yaṁ ce savitakkaṁ savicāran**ti tasmimpi nekkhammasite somanasse yaṁ nekkhammavasena, vipassanāvasena, anussativasena, paṭhamajjhānavasena ca uppannaṁ savitakkaṁ savicāraṁ somanassanti jāneyya. **Yaṁ ce avitakkaṁ avicāran**ti yaṁ pana dutiyatatiyajjhānavasena uppannaṁ avitakkaṁ avicāraṁ somanassanti jāneyya. **Ye avitakke avicāre, te[2] paṇītatare**ti etesupi dvīsu yaṁ avitakkaṁ avicāraṁ, taṁ paṇītataranti attho.

Iminā kiṁ kathitaṁ hoti? Dvinnaṁ arahattaṁ kathitaṁ. Kathaṁ? Eko kira bhikkhu savitakkasavicāre somanasse vipassanaṁ paṭṭhapetvā “idaṁ somanassaṁ kiṁ nissitan”ti upadhārento “vatthunissitan”ti pajānātīti phassapañcamake vuttanayeneva anukkamena arahatte patiṭṭhāti. Eko avitakka-avicāre somanasse vipassanaṁ paṭṭhapetvā vuttanayeneva arahatte patiṭṭhāti. Tattha abhiniviṭṭhasomanassesupi savitakkasavicārato avitakka-avicāraṁ paṇītataraṁ. Savitakkasavicārasomanassavipassanātopi avitakka-avicāravipassanā paṇītatarā. Savitakkasavicārasomanassaphalasamāpattitopi avitakka-avicārasomanassaphalasamāpattiyeva paṇītatarā. Tenāha Bhagavā “ye avitakke avicāre, te paṇītatare”ti.

---

1. Ma 3. 260 piṭṭhe. 2. Se (Sī)

ဧဝရူပံ သောမနဿံ သေဝိတဗ္ဗန္တိ ဧဝရူပံ နေက္ခမ္မသိတံ သောမနဿံ သေဝိတဗ္ဗံ။ နေက္ခမ္မသိတံ သောမနဿံ နာမ “တတ္ထ ကတမာနိ ဆ နေက္ခမ္မသိတာနိ သောမနဿာနိ။ ရူပါနံ တွေဝ အနိစ္စတံ ဝိဒိတွာ ဝိပရိဏာမဝိရာဂနိရောဓံ ပုဗ္ဗေ စေဝ ရူပါ ဧတရဟိ စ သဗ္ဗေ တေ ရူပါ အနိစ္စာ, ဒုက္ခာ, ဝိပရိဏာမဓမ္မာတိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္မပ္ပညာယ ပဿတော ဥပ္ပဇ္ဇတိ သောမနဿံ၊ ယံ ဧဝရူပံ သောမနဿံ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ နေက္ခမ္မသိတံ သောမနဿ”န္တိ[၁] ဧဝံ ဆသု ဒွါရေသု ဣဋ္ဌာရမ္မဏေ အာပါထဂတေ အနိစ္စာဒိဝသေန ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ ဥဿုက္ကာပေတုံ သက္ကောန္တဿ “ဥဿုက္ကိတာ မေ ဝိပဿနာ”တိ သောမနဿဇာတဿ ဥပ္ပန္နံ သောမနဿံ။ **သေဝိတဗ္ဗ**န္တိ ဣဒံ နေက္ခမ္မဝသေန, ဝိပဿနာဝသေန, အနုဿတိဝသေန, ပဌမဇ္ဈာနာဒိဝသေန စ ဥပ္ပဇ္ဇနကသောမနဿံ သေဝိတဗ္ဗံ နာမ။

တတ္ထ **ယံ စေ သဝိတက္ကံ သဝိစာရ**န္တိ တသ္မိမ္ပိ နေက္ခမ္မသိတေ သောမနဿေ ယံ နေက္ခမ္မဝသေန, ဝိပဿနာဝသေန, အနုဿတိဝသေန, ပဌမဇ္ဈာနဝသေန စ ဥပ္ပန္နံ သဝိတက္ကံ သဝိစာရံ သောမနဿန္တိ ဇာနေယျ။ **ယံ စေ အဝိတက္ကံ အဝိစာရ**န္တိ ယံ ပန ဒုတိယတတိယဇ္ဈာနဝသေန ဥပ္ပန္နံ အဝိတက္ကံ အဝိစာရံ သောမနဿန္တိ ဇာနေယျ။ **ယေ အဝိတက္ကေ အဝိစာရေ၊ တေ[၂] ပဏီတတရေ**တိ ဧတေသုပိ ဒွီသု ယံ အဝိတက္ကံ အဝိစာရံ၊ တံ ပဏီတတရန္တိ အတ္ထော။

ဣမိနာ ကိံ ကထိတံ ဟောတိ? ဒွိန္နံ အရဟတ္တံ ကထိတံ။ ကထံ? ဧကော ကိရ ဘိက္ခု သဝိတက္ကသဝိစာရေ သောမနဿေ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ “ဣဒံ သောမနဿံ ကိံနိဿိတ”န္တိ ဥပဓာရေန္တော “ဝတ္ထုနိဿိတ”န္တိ ပဇာနာတီတိ ဖဿပဉ္စမကေ ဝုတ္တနယေနေဝ အနုက္కမေန အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာတိ။ ဧကော အဝိတက္ကအဝိစာရေ သောမနဿေ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ ဝုတ္တနယေနေဝ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာတိ။ တတ္ထ အဘိနိဝိဋ္ဌသောမနဿေသုပိ သဝိတက္ကသဝိစာရတော အဝိတက္ကအဝိစာရံ ပဏီတတရံ။ သဝိတက္ကသဝိစာရသောမနဿဝိပဿနာတောပိ အဝိတက္ကအဝိစာရဝိပဿနာ ပဏီတတရာ။ သဝိတက္ကသဝိစာရသောမနဿဖလသမာပတ္တိတောပိ အဝိတက္ကအဝိစာရသောမနဿဖလသမာပတ္တိယေဝ ပဏီတတရာ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “ယေ အဝိတက္ကေ အဝိစာရေ၊ တေ ပဏီတတရေ”တိ။

၁-မ ၃-၂၆၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သေ (သီ)

361. **Evarūpaṁ domanassaṁ na sevitabban**ti evarūpaṁ gehasitadomanassaṁ na sevitabbaṁ. Gehasitadomanassaṁ nāma “tattha katamāni cha gehasitāni domanassāni. Cakkhuviññeyyānaṁ rūpānaṁ iṭṭhānaṁ kantānaṁ manāpānaṁ manoramānaṁ lokāmisapaṭisaṁyuttānaṁ appaṭilābhaṁ vā appaṭilābhato samanupassato pubbe vā apaṭiladdhapubbaṁ atītaṁ niruddhaṁ vipariṇataṁ samanussarato uppajjati domanassaṁ, yaṁ evarūpaṁ domanassaṁ, idaṁ vuccati gehasitadomanassan”ti[1] evaṁ chasu dvāresu iṭṭhārammaṇaṁ nānubhaviṁ, nānubhavissāmi, nānubhavāmīti vitakkayato uppannaṁ kāmaguṇanissitaṁ domanassaṁ.

Evarūpaṁ domanassaṁ sevitabbanti evarūpaṁ nekkhammasitadomanassaṁ sevitabbaṁ. Nekkhammasitadomanassaṁ nāma “tattha katamāni cha nekkhammasitāni domanassāni. Rūpānaṁtveva aniccataṁ viditvā vipariṇāmavirāganirodhaṁ pubbe ceva rūpā etarahi ca sabbe te rūpā aniccā, dukkhā, vipariṇāmadhammāti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā anuttaresu vimokkhesu pihaṁ upaṭṭhāpeti ‘kudāssu nāmāhaṁ tadāyatanaṁ upasampajja viharissāmi, yadariyā etarahi āyatanaṁ upasampajja viharantī’ti. Iti anuttaresu vimokkhesu pihaṁ upaṭṭhāpayato uppajjati pihapaccayā domanassaṁ, yaṁ evarūpaṁ domanassaṁ, idaṁ vuccati nekkhammasitadomanassan”ti[2] evaṁ chasu dvāresu iṭṭhārammaṇe āpāthagate anuttaravimokkhasaṅkhāta-ariyaphaladhammesu pihaṁ upaṭṭhapetvā tadadhigamāya aniccādivasena vipassanaṁ paṭhapetvā ussukkāpetumasakkontassa imampi pakkhaṁ, imampi māsaṁ, imampi saṁvaccharaṁ vipassanaṁ ussukkāpetvā ariyabhūmiṁ pāpuṇituṁ nāsakkhinti anusocato uppannaṁ domanassaṁ. **Sevitabban**ti idaṁ nekkhammavasena, vipassanāvasena, anussativasena, paṭhamajjhānādivasena ca uppajjanakadomanassaṁ sevitabbaṁ nāma.

Tattha **yaṁ ce savitakkasavicāran**ti tasmimpi duvidhe domanasse gehasitadomanassameva savitakkasavicāradomanassaṁ nāma. Nekkhammavasena vipassanāvasena anussativasena paṭhamadutiyajjhānavasena ca uppannadomanassaṁ pana avitakka-avicāradomanassanti veditabbaṁ. Nippariyāyena pana avitakka-avicāradomanassaṁ nāma natthi. Domanassindriyañhi ekaṁsena akusalañceva savitakkasavicārañca, etassa pana bhikkhuno maññanavasena savitakkasavicāranti ca avitakka-avicāranti ca vuttaṁ.

1. Ma 3. 260 piṭṭhe.
2. Ma 3. 261 piṭṭhe.

၃၆၁။ **ဧဝရူပံ ဒေါမနဿံ န သေဝိတဗ္ဗန္တိ** ဧဝရူပံ ဂေဟသိတဒေါမနဿံ န သေဝိတဗ္ဗံ။ ဂေဟသိတဒေါမနဿံ နာမ “တတ္ထ ကတမာနိ ဆ ဂေဟသိတာနိ ဒေါမနဿာနိ။ စက္ခုဝိညေယျာနံ ရူပါနံ ဣဋ္ဌာနံ ကန္တာနံ မနာပါနံ မနောရမာနံ လောကာမိသပဋိသံယုတ္တာနံ အပ္ပဋိလာဘံ ဝါ အပ္ပဋိလာဘတော သမနုပဿတော ပုဗ္ဗေ ဝါ အပဋိလဒ္ဓပုဗ္ဗံ အတီတံ နိရုဒ္ဓံ ဝိပရိဏတံ သမနုဿရတော ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဒေါမနဿံ၊ ယံ ဧဝရူပံ ဒေါမနဿံ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဂေဟသိတဒေါမနဿ”န္တိ[၁] ဧဝံ ဆသု ဒွါရေသု ဣဋ္ဌာရမ္မဏံ နာနုဘဝိံ, နာနုဘဝိဿာမိ, နာနုဘဝါမီတိ ဝိတက္ကယတော ဥပ္ပန္နံ ကာမဂုဏနိဿိတံ ဒေါမနဿံ။

ဧဝရူပံ ဒေါမနဿံ သေဝိတဗ္ဗန္တိ ဧဝရူပံ နေက္ခမ္မသိတဒေါမနဿံ သေဝိတဗ္ဗံ။ နေက္ခမ္မသိတဒေါမနဿံ နာမ “တတ္ထ ကတမာနိ ဆ နေက္ခမ္မသိတာနိ ဒေါမနဿာနိ။ ရူပါနံတွေဝ အနိစ္စတံ ဝိဒိတွာ ဝိပရိဏာမဝိရာဂနိရောဓံ ပုဗ္ဗေ စေဝ ရူပါ ဧတရဟိ စ သဗ္ဗေ တေ ရူပါ အနိစ္စာ, ဒုက္ခာ, ဝိပရိဏာမဓမ္မာတိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္မပ္ပညာယ ဒိသွာ အနုတ္တရေသု ဝိမောက္ခေသု ပိဟံ ဥပဋ္ဌာပေတိ ‘ကုဒါဿု နာမာဟံ တဒါယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရိဿာမိ၊ ယဒရိယာ ဧတရဟိ အာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရန္တီ’တိ။ ဣတိ အနုတ္တရေသု ဝိမောက္ခေသု ပိဟံ ဥပဋ္ဌာပယတော ဥပ္ပဇ္ဇတိ ပိဟပစ္စယာ ဒေါမနဿံ၊ ယံ ဧဝရူပံ ဒေါမနဿံ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ နေက္ခမ္မသိတဒေါမနဿ”န္တိ[၂] ဧဝံ ဆသု ဒွါရေသု ဣဋ္ဌာရမ္မဏေ အာပါထဂတေ အနုတ္တရဝိမောက္ခသင်္ခါတအရိယဖလဓမ္မေသု ပိဟံ ဥပဋ္ဌပေတွာ တဒဓိဂမာယ အနိစ္စာဒိဝသေန ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ ဥဿုက္ကာပေတုမသက္ကောန္တဿ ဣမမ္ပိ ပက္ခံ, ဣမမ္ပိ မာသံ, ဣမမ္ပိ သံဝစ္ဆရံ ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေတွာ အရိယဘူမိံ ပါပုဏိတုံ နာသက္ခိန္တိ အနုသောစတော ဥပ္ပန္နံ ဒေါမနဿံ။ **သေဝိတဗ္ဗ**န္တိ ဣဒံ နေက္ခမ္မဝသေန, ဝိပဿနာဝသေန, အနုဿတိဝသေန, ပဌမဇ္ဈာနာဒိဝသေန စ ဥပ္ပဇ္ဇနကဒေါမနဿံ သေဝိတဗ္ဗံ နာမ။

တတ္ထ **ယံ စေ သဝိတက္ကသဝိစာရ**န္တိ တသ္မိမ္ပိ ဒုဝိဓေ ဒေါမနဿေ ဂေဟသိတဒေါမနဿမေဝ သဝိတက္ကသဝိစာရဒေါမနဿံ နာမ။ နေက္ခမ္မဝသေန ဝိပဿနာဝသေန အနုဿတိဝသေန ပဌမဒုတိယဇ္ဈာနဝသေန စ ဥပ္ပန္နဒေါမနဿံ ပန အဝိတက္ကအဝိစာရဒေါမနဿန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ နိပ္ပရိယာယေန ပန အဝိတက္ကအဝိစာရဒေါမနဿံ နာမ နတ္ထိ။ ဒေါမနဿိန္ဒြိယဉှိ ဧကံသေန အကုသလဉ္စေဝ သဝိတက္ကသဝိစာရဉ္စ၊ ဧတဿ ပန ဘိက္ခုနော မညနဝသေန သဝိတက္ကသဝိစာရန္တိ စ အဝိတက္ကအဝိစာရန္တိ စ ဝုတ္တံ။

၁-မ ၃-၂၆၀-ပိဋ္ဌေ။
၂-မ ၃-၂၆၁-ပိဋ္ဌေ။

Tatrāyaṁ nayo, idha bhikkhu domanassapaccayabhūte savitakkasavicāradhamme avitakka-avicāradhamme ca domanassapaccayā eva uppanne maggaphaladhamme ca aññesaṁ paṭipattidassanavasena domanassanti gahetvā “kadā nu kho me savitakkasavicāradomanasse vipassanā paṭṭhapitā bhavissati, kadā avitakka-avicāradomanasse”ti ca “kadā nu kho me savitakkasavicāradomanassaphalasamāpatti nibbattitā bhavissati, kadā avitakka-avicāradomanassaphalasamāpattī”ti cintetvā temāsikaṁ, chamāsikaṁ, navamāsikaṁ vā paṭipadaṁ gaṇhāti. Temāsikaṁ gahetvā paṭhamamāse ekaṁ yāmaṁ jaggati, dve yāme niddāya okāsaṁ karoti, majjhime māse dve yāme jaggati, ekaṁ yāmaṁ niddāya okāsaṁ karoti, pacchimamāse caṅkamanisajjāyeva yāpeti. Evañce arahattaṁ pāpuṇāti, iccetaṁ kusalaṁ. No ce pāpuṇāti, visesetvā chamāsikaṁ gaṇhāti. Tatrāpi dve dve māse vuttanayena paṭipajjitvā arahattaṁ pāpuṇituṁ asakkonto visesetvā navamāsikaṁ gaṇhāti. Tatrāpi tayo tayo māse tatheva paṭipajjitvā arahattaṁ pāpuṇituṁ asakkontassa “na laddhaṁ vata me sabrahmacārīhi saddhiṁ visuddhipavāraṇaṁ pavāretun”ti āvajjato domanassaṁ uppajjati, assudhārā pavattanti Gāmantapabbhāravāsīmahāsīvattherassa viya.

Mahāsīvattheravatthu

Thero kira aṭṭhārasa mahāgaṇe vācesi. Tassovāde ṭhatvā tiṁsasahassā bhikkhū arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Atheko bhikkhu “mayhaṁ tāva abbhantare guṇā appamāṇā, kīdisā nu kho me ācariyassa guṇā”ti āvajjanto puthujjanabhāvaṁ passitvā “amhākaṁ ācariyo aññesaṁ avassayo hoti, attano bhavituṁ na sakkoti, ovādamassa dassāmī”ti ākāsena gantvā vihārasamīpe otaritvā divāṭṭhāne nisinnaṁ ācariyaṁ upasaṅkamitvā vattaṁ dassetvā ekamantaṁ nisīdi.

Thero “kiṁ kāraṇā āgatosi piṇḍapātikā”ti āha. Ekaṁ anumodanaṁ gaṇhissāmīti āgatosmi bhanteti. Okāso na bhavissati āvusoti. Vitakkamāḷake ṭhitakāle pucchissāmi bhanteti. Tasmiṁ ṭhāne aññe pucchantīti. Sikkhācāramagge bhanteti. Tatrāpi aññe pucchantīti. Dupaṭṭanivāsanaṭṭhāne, saṅghāṭipārupanaṭṭhāne, pattanīharaṇaṭṭhāne,

တတြာယံ နယော၊ ဣဓ ဘိက္ခု ဒေါမနဿပစ္စယဘူတေ သဝိတက္ကသဝိစာရဓမ္မေ အဝိတက္ကအဝိစာရဓမ္မေ စ ဒေါမနဿပစ္စယာ ဧဝ ဥပ္ပန္နေ မဂ္ဂဖလဓမ္မေ စ အညေသံ ပဋိပတ္တိဒဿနဝသေန ဒေါမနဿန္တိ ဂဟေတွာ “ကဒါ နု ခေါ မေ သဝိတက္ကသဝိစာရဒေါမနဿေ ဝိပဿနာ ပဋ္ဌပိတာ ဘဝိဿတိ၊ ကဒါ အဝိတက္ကအဝိစာရဒေါမနဿေ”တိ စ “ကဒါ နု ခေါ မေ သဝိတက္ကသဝိစာရဒေါမနဿဖလသမာပတ္တိ နိဗ္ဗတ္တိတာ ဘဝိဿတိ၊ ကဒါ အဝိတက္ကအဝိစာရဒေါမနဿဖလသမာပတ္တီ”တိ စိန္တေတွာ တေမာသိကံ, ဆမာသိကံ, နဝမာသိကံ ဝါ ပဋိပဒံ ဂဏှာတိ။ တေမာသိကံ ဂဟေတွာ ပဌမမာသေ ဧကံ ယာမံ ဇဂ္ဂတိ, ဒွေ ယာမေ နိဒ္ဒါယ ဩကာသံ ကရောတိ၊ မဇ္ဈိမေ မာသေ ဒွေ ယာမေ ဇဂ္ဂတိ, ဧကံ ယာမံ နိဒ္ဒါယ ဩကာသံ ကရောတိ၊ ပစ္ဆိမမာသေ စင်္ကမနိသဇ္ဇာယေဝ ယာပေတိ။ ဧဝဉ္စေ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ၊ ဣစ္စေတံ ကုသလံ။ နော စေ ပါပုဏာတိ၊ ဝိသေသေတွာ ဆမာသိကံ ဂဏှာတိ။ တတြာပိ ဒွေ ဒွေ မာသေ ဝုတ္တနယေန ပဋိပဇ္ဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိတုံ အသက္ကောန္တော ဝိသေသေတွာ နဝမာသိကံ ဂဏှာတိ။ တတြာပိ တယော တယော မာသေ တထေဝ ပဋိပဇ္ဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိတုံ အသက္ကောန္တဿ “န လဒ္ဓံ ဝတ မေ သဗြဟ္မစာရီဟိ သဒ္ဓိံ ဝိသုဒ္ဓိပဝါရဏံ ပဝါရေတု”န္တိ အာဝဇ္ဇတော ဒေါမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အဿုဓာရာ ပဝတ္တန္တိ ဂါမန္တပဗ္ဘာရဝါသီမဟာသီဝတ္ထေရဿ ဝိယ။

မဟာသီဝတ္ထေရဝတ္ထု

ထေရော ကိရ အဋ္ဌာရသ မဟာဂဏေ ဝါစေသိ။ တဿောဝါဒေ ဌတွာ တိံသသဟဿာ ဘိက္ခူ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ အထေကော ဘိက္ခု “မယှံ တာဝ အဗ္ဘန္တရေ ဂုဏာ အပ္ပမာဏာ၊ ကီဒိသာ နု ခေါ မေ အာစရိယဿ ဂုဏာ”တိ အာဝဇ္ဇန္တော ပုထုဇ္ဇနဘာဝံ ပဿိတွာ “အမှာကံ အာစရိယော အညေသံ အဝဿယော ဟောတိ၊ အတ္တနော ဘဝိတုံ န သက္ကောတိ၊ ဩဝါဒမဿ ဒဿာမီ”တိ အာကာသေန ဂန္တွာ ဝိဟာရသမီပေ ဩတရိတွာ ဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသိန္နံ အာစရိယံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝတ္တံ ဒဿေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။

ထေရော “ကိံ ကာရဏာ အာဂတောသိ ပိဏ္ဍပါတိကာ”တိ အာဟ။ ဧကံ အနုမောဒနံ ဂဏှိဿာမီတိ အာဂတောသ္မိ ဘန္တေတိ။ ဩကာသော န ဘဝိဿတိ အာဝုသောတိ။ ဝိတက္ကမာဠကေ ဌိတကာလေ ပုစ္ဆိဿာမိ ဘန္တေတိ။ တသ္မိံ ဌာနေ အညေ ပုစ္ဆန္တီတိ။ ဘိက္ခာစာရမဂ္ဂေ ဘန္တေတိ။ တတြာပိ အညေ ပုစ္ဆန္တီတိ။ ဒုပဋ္ဋနိဝါသနဋ္ဌာနေ၊ သင်္ဃာဋိပါရုပနဋ္ဌာနေ၊ ပတ္တနီဟရဏဋ္ဌာနေ၊

gāme caritvā āsanasālāyaṁ yāgupītakāle bhanteti. Tattha Aṭṭhakathātherā attano kaṅkhaṁ vinodenti āvusoti. Antogāmato nikkhantakāle pucchissāmi bhanteti. Tatrāpi aññe pucchanti āvusoti. Antarāmagge bhante, bhojanasālāyaṁ bhattakiccapariyosāne bhante, divāṭṭhāne, pādadhovanakāle, mukhadhovanakāle bhanteti. Tadā aññe pucchantīti. Tato paṭṭhāya yāva aruṇā apare pucchanti āvusoti. Dantakaṭṭhaṁ gahetvā mukhadhovanatthaṁ gamanakāle bhanteti. Tadā aññe pucchantīti. Mukhaṁ dhovitvā āgamanakāle bhanteti. Tatrāpi aññe pucchantīti. Senāsanaṁ pavisitvā nisinnakāle bhanteti. Tatrāpi aññe pucchantīti. Bhante nanu mukhaṁ dhovitvā senāsanaṁ pavisitvā tayo cattāro pallaṅke usumaṁ gāhāpetvā yonisomanasikāre kammaṁ karontānaṁ okāsakālena bhavitabbaṁ siyā, maraṇakhaṇampi na labhissatha bhante, phalakasadisattha bhante parassa avassayo hotha attano bhavituṁ na sakkotha, na me tumhākaṁ anumodanāya atthoti ākāse uppatitvā agamāsi.

Thero "imassa bhikkhuno pariyattiyā kammaṁ natthi, mayhaṁ pana aṅkusako bhavissāmīti āgato"ti ñatvā "idāni okāso na bhavissati, paccūsakāle gamissāmī"ti pattacīvaraṁ samīpe katvā sabbaṁ divasabhāgaṁ paṭhamayāmamajjhimayāmañca dhammaṁ vācetvā pacchimayāme ekasmiṁ there uddesaṁ gahetvā nikkhante pattacīvaraṁ gahetvā teneva saddhiṁ nikkhanto. Nisinna-antevāsikā ācariyo kenaci papañcena nikkhantoti maññiṁsu. Nikkhanto thero koci deva samānācariyabhikkhūti saññaṁ akāsi.

Thero kira "mādisassa arahattaṁ nāma kiṁ[1], dvīhatīheneva pāpuṇitvā paccāgamissāmī"ti antevāsikānaṁ anārocetvāva āsāḷhīmāsassa juñhapakkhaterasiyā nikkhanto gāmantapabbhāraṁ gantvā caṅkamaṁ āruyha kammaṭṭhānaṁ manasikaronto taṁ divasaṁ arahattaṁ gahetuṁ nāsakkhi. Uposathadivase sampatte "dvīhatīhena arahattaṁ gaṇhissāmīti āgato, gahetuṁ pana nāsakkhiṁ. Tayo māse[2] pana tīṇi divasāni viya yāva mahāpavāraṇā tāva jānissāmī"ti vassaṁ upagantvāpi gahetuṁ nāsakkhi. Pavāraṇādivase cintesi "ahaṁ dvīhatīhena arahattaṁ gaṇhissāmīti

1. Arahattaṁ uppādetuṁ nāma kiṁ (Ka) 2. Māsā (Syā)

ဂါမေ စရိတွာ အာသနသာလာယံ ယာဂုပီတကာလေ ဘန္တေတိ။ တတ္ထ အဋ္ဌကထာထေရာ အတ္တနော ကင်္ခံ ဝိနောဒေန္တိ အာဝုသောတိ။ အန္တောဂါမတော နိက္ခန္တကာလေ ပုစ္ဆိဿာမိ ဘန္တေတိ။ တတြာပိ အညေ ပုစ္ဆန္တိ အာဝုသောတိ။ အန္တရာမဂ္ဂေ ဘန္တေ၊ ဘောဇနသာလာယံ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ ဘန္တေ၊ ဒိဝါဋ္ဌာနေ၊ ပါဒဓောဝနကာလေ၊ မုခဓောဝနကာလေ ဘန္တေတိ။ တဒါ အညေ ပုစ္ဆန္တီတိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အရုဏာ အပရေ ပုစ္ဆန္တိ အာဝုသောတိ။ ဒန္တကဋ္ဌံ ဂဟေတွာ မုခဓောဝနတ္ထံ ဂမနကာလေ ဘန္တေတိ။ တဒါ အညေ ပုစ္ဆန္တီတိ။ မုခံ ဓောဝိတွာ အာဂမနကာလေ ဘန္တေတိ။ တတြာပိ အညေ ပုစ္ဆန္တီတိ။ သေနာသနံ ပဝိသိတွာ နိသိန္နကာလေ ဘန္တေတိ။ တတြာပိ အညေ ပုစ္ဆန္တီတိ။ ဘန္တေ နနု မုခံ ဓောဝိတွာ သေနာသနံ ပဝိသိတွာ တယော စတ္တာရော ပလ္လင်္ကေ ဥသုမံ ဂါဟာပေတွာ ယောနိသောမနသိကာရေ ကမ္မံ ကရောန္တာနံ ဩကာသကာလေန ဘဝိတဗ္ဗံ သိယာ၊ မရဏခဏမ္ပိ န လဘိဿထ ဘန္တေ၊ ဖလကသဒိသတ္ထ ဘန္တေ ပရဿ အဝဿယော ဟောထ အတ္တနော ဘဝိတုံ န သက္ကောထ၊ န မေ တုမှာကံ အနုမောဒနာယ အတ္ထောတိ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ အဂမာသိ။

ထေရော "ဣမဿ ဘိက္ခုနော ပရိယတ္တိယာ ကမ္မံ နတ္ထိ၊ မယှံ ပန အင်္ကုသကော ဘဝိဿာမီတိ အာဂတော"တိ ဉတွာ "ဣဒါနိ ဩကာသော န ဘဝိဿတိ၊ ပစ္စူသကာလေ ဂမိဿာမီ"တိ ပတ္တစီဝရံ သမီပေ ကတွာ သဗ္ဗံ ဒိဝသဘာဂံ ပဌမယာမမဇ္ဈိမယာမဉ္စ ဓမ္မံ ဝါစေတွာ ပစ္ဆိမယာမေ ဧကသ္မိံ ထေရေ ဥဒ္ဒေသံ ဂဟေတွာ နိက္ခန္တေ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ တေနေဝ သဒ္ဓိံ နိက္ခန္တော။ နိသိန္နအန္တေဝါသိကာ အာစရိယော ကေနစိ ပပဉ္စေန နိက္ခန္တောတိ မညိံသု။ နိက္ခန္တော ထေရော ကောစိ ဒေဝ သမာနာစရိယဘိက္ခူတိ သညံ အကာသိ။

ထေရော ကိရ "မာဒိသဿ အရဟတ္တံ နာမ ကိံ[၁]၊ ဒွီဟတီဟေနေဝ ပါပုဏိတွာ ပစ္စာဂမိဿာမီ"တိ အန္တေဝါသိကာနံ အနာရောစေတွာဝ အာသာဠှီမာသဿ ဇုဏှပက္ခတေရသိယာ နိက္ခန္တော ဂါမန္တပဗ္ဘာရံ ဂန္တွာ စင်္ကမံ အာရုယှ ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကရောန္တော တံ ဒိဝသံ အရဟတ္တံ ဂဟေတုံ နာသက္ခိ။ ဥပေါသထဒိဝသေ သမ္ပတ္တေ "ဒွီဟတီဟေန အရဟတ္တံ ဂဏှိဿာမီတိ အာဂတော၊ ဂဟေတုံ ပန နာသက္ခိံ။ တယော မာသေ[၂] ပန တီဏိ ဒိဝသာနိ ဝိယ ယာဝ မဟာပဝါရဏာ တာဝ ဇာနိဿာမီ"တိ ဝဿံ ဥပဂန္တွာပိ ဂဟေတုံ နာသက္ခိ။ ပဝါရဏာဒိဝသေ စိန္တေသိ "အဟံ ဒွီဟတီဟေန အရဟတ္တံ ဂဏှိဿာမီတိ

၁-အရဟတ္တံ ဥပ္ပါဒေတုံ နာမ ကိံ (က) ၂-မာသာ (သျာ)

āgato, temāsenāpi nāsakkhiṁ, sabrahmacārino pana visuddhipavāraṇaṁ pavārentī”ti. Tassevaṁ cintayato assudhārā pavattanti. Tato “na mañce mayhaṁ catūhi iriyāpathehi maggaphalaṁ uppajjissati, arahattaṁ appatvā neva mañce piṭṭhiṁ pasāressāmi, na pāde dhovissāmī”ti mañcaṁ ussāpetvā ṭhapesi. Puna antovassaṁ pattaṁ, arahattaṁ gahetuṁ nāsakkhiyeva. Ekūnatiṁsapavāraṇāsu assudhārā pavattanti. Gāmadārakā therassa pādesu phālitaṭṭhānāni kaṇṭakehi sibbanti, davaṁ karontāpi “ayyassa Mahāsīvattherassa viya pādā hontū”ti davaṁ karonti.

Thero tiṁsa[1]saṁvacchare Mahāpavāraṇādivase ālambaṇaphalakaṁ nissāya ṭhito “idāni me tiṁsa vassāni samaṇadhammaṁ karontassa, nāsakkhiṁ arahattaṁ pāpuṇituṁ, addhā me imasmiṁ attabhāve maggo vā phalaṁ vā natthi, na me laddhaṁ sabrahmacārīhi saddhiṁ visuddhipavāraṇaṁ pavāretun”ti cintesi. Tassevaṁ cintayatova domanassaṁ uppajji, assudhārā pavattanti. Atha avidūraṭṭhāne ekā devadhītā rodamānā aṭṭhāsi. Ko ettha rodasīti. Ahaṁ bhante devadhītāti. Kasmā rodasīti. Rodamānena maggaphalaṁ nibbattitaṁ, tena[2] ahampi ekaṁ dve maggaphalāni nibbattessāmīti rodāmi bhanteti.

Tato thero “bho Mahāsīvatthera devatāpi tayā saddhiṁ keḷiṁ karonti, anucchavikaṁ nu kho te etan”ti vipassanaṁ vaḍḍhetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ aggahesi. So “idāni nipajjissāmī”ti senāsanaṁ paṭijaggitvā mañcakaṁ paññapetvā udakaṭṭhāne udakaṁ paccupaṭṭhapetvā “pāde dhovissāmī”ti sopānaphalake nisīdi.

Antevāsikāpissa “amhākaṁ ācariyassa samaṇadhammaṁ kātuṁ gacchantassa tiṁsa vassāni, sakkhi nu kho visesaṁ nibbattetuṁ, nāsakkhī”ti āvajjayamānā “arahattaṁ patvā pādadhovanatthaṁ nisinno”ti disvā “amhākaṁ ācariyo amhādisesu antevāsikesu tiṭṭhantesu ‘attanāva pāde dhovissatī’ti aṭṭhānametaṁ, ahaṁ dhovissāmi ahaṁ dhovissāmī”ti tiṁsasahassānipi ākāsena gantvā vanditvā “pāde dhovissāma

1. Tiṁsame (?) 2. Rodanena maggaphale nibbattante (Syā)

အာဂတော၊ တေမာသေနာပိ နာသက္ခိံ၊ သဗြဟ္မစာရိနော ပန ဝိသုဒ္ဓိပဝါရဏံ ပဝါရေန္တီ”တိ။ တဿေဝံ စိန္တယတော အဿုဓာရာ ပဝတ္တန္တိ။ တတော “န မဉ္စေ မယှံ စတူဟိ ဣရိယာပထေဟိ မဂ္ဂဖလံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ အရဟတ္တံ အပ္ပတွာ နေဝ မဉ္စေ ပိဋ္ဌိံ ပသာရေဿာမိ၊ န ပါဒေ ဓောဝိဿာမီ”တိ မဉ္စံ ဥဿာပေတွာ ဌပေသိ။ ပုန အန္တောဝဿံ ပတ္တံ၊ အရဟတ္တံ ဂဟေတုံ နာသက္ခိယေဝ။ ဧကူနတိံသပဝါရဏာသု အဿုဓာရာ ပဝတ္တန္တိ။ ဂါမဒါရကာ ထေရဿ ပါဒေသု ဖာလိတဋ္ဌာနာနိ ကဏ္ဋကေဟိ သိဗ္ဗန္တိ၊ ဒဝံ ကရောန္တာပိ “အယျဿ မဟာသီဝတ္ထေရဿ ဝိယ ပါဒါ ဟောန္တူ”တိ ဒဝံ ကရောန္တိ။

ထေရော တိံသ[1]သံဝစ္ဆရေ မဟာပဝါရဏာဒိဝသေ အာလမ္ဗဏဖလကံ နိဿာယ ဌိတော “ဣဒါနိ မေ တိံသ ဝဿာနိ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တဿ၊ နာသက္ခိံ အရဟတ္တံ ပါပုဏိတုံ၊ အဒ္ဓါ မေ ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ မဂ္ဂေါ ဝါ ဖလံ ဝါ နတ္ထိ၊ န မေ လဒ္ဓံ သဗြဟ္မစာရီဟိ သဒ္ဓိံ ဝိသုဒ္ဓိပဝါရဏံ ပဝါရေတု”န္တိ စိန္တေသိ။ တဿေဝံ စိန္တယတောဝ ဒေါမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ အဿုဓာရာ ပဝတ္တန္တိ။ အထ အဝိဒူရဋ္ဌာနေ ဧကာ ဒေဝဓီတာ ရောဒမာနာ အဋ္ဌာသိ။ ကော ဧတ္ထ ရောဒသီတိ။ အဟံ ဘန္တေ ဒေဝဓီတာတိ။ ကသ္မာ ရောဒသီတိ။ ရောဒမာနေန မဂ္ဂဖလံ နိဗ္ဗတ္တိတံ၊ တေန[2] အဟမ္ပိ ဧကံ ဒွေ မဂ္ဂဖလာနိ နိဗ္ဗတ္တေဿာမီတိ ရောဒါမိ ဘန္တေတိ။

တတော ထေရော “ဘော မဟာသီဝတ္ထေရ ဒေဝတာပိ တယာ သဒ္ဓိံ ကေဠိံ ကရောန္တိ၊ အနုစ္ဆဝိကံ နု ခေါ တေ ဧတ”န္တိ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ အဂ္ဂဟေသိ။ သော “ဣဒါနိ နိပဇ္ဇိဿာမီ”တိ သေနာသနံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ မဉ္စကံ ပညပေတွာ ဥဒကဋ္ဌာနေ ဥဒကံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ “ပါဒေ ဓောဝိဿာမီ”တိ သောပါနဖလကေ နိသီဒိ။

အန္တေဝါသိကာပိဿ “အမှာကံ အာစရိယဿ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ ဂစ္ဆန္တဿ တိံသ ဝဿာနိ၊ သက္ခိ နု ခေါ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ, နာသက္ခီ”တိ အာဝဇ္ဇယမာနာ “အရဟတ္တံ ပတွာ ပါဒဓောဝနတ္ထံ နိသိန္နော”တိ ဒိသွာ “အမှာကံ အာစရိယော အမှာဒိသေသု အန္တေဝါသိကေသု တိဋ္ဌန္တေသု ‘အတ္တနာဝ ပါဒေ ဓောဝိဿတီ’တိ အဋ္ဌာနမေတံ၊ အဟံ ဓောဝိဿာမိ အဟံ ဓောဝိဿာမီ”တိ တိံသသဟဿာနိပိ အာကာသေန ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ “ပါဒေ ဓောဝိဿာမ

၁-တိံသမေ (?) ၂-ရောဒနေန မဂ္ဂဖလေ နိဗ္ဗတ္တန္တေ (သျာ)

bhante”ti āhaṁsu. Āvuso idāni tiṁsa vassāni honti mama pādānaṁ adhotānaṁ, tiṭṭhatha tumhe, ahameva dhovissāmīti.

Sakkopi āvajjanto “mayhaṁ ayyo Mahāsīvatthero arahattaṁ patto tiṁsasahassānaṁ antevāsikānaṁ ‘pāde dhovissāmā’ti āgatānaṁ pāde dhovituṁ na deti. Mādise pana upaṭṭhāke tiṭṭhante ‘mayhaṁ ayyo sayaṁ pāde dhovissatī’ti aṭṭhānametaṁ ahaṁ dhovissāmī”ti sanniṭṭhānaṁ katvā Sujātāya deviyā saddhiṁ bhikkhusaṁghassa santike pāturahosi. So Sujaṁ Asurakaññaṁ purato katvā “apetha bhante mātugāmo”ti okāsaṁ kāretvā theraṁ upasaṅkamitvā vanditvā purato ukkuṭiko nisīditvā “pāde dhovissāmi bhante”ti āha. Kosiya idāni me tiṁsa vassāni pādānaṁ adhotānaṁ, devatānañca pakatiyāpi manussasarīragandho nāma jeguccho, yojanasate ṭhitānampi kaṇṭhe āsattakuṇapaṁ viya hoti, ahameva dhovissāmīti. Bhante ayaṁ gandho nāma na paññāyati, tumhākaṁ pana sīlagandho cha devaloke atikkamitvā upari bhavaggaṁ patvā ṭhito. Sīlagandhato añño uttaritaro gandho nāma natthi bhante, tumhākaṁ sīlagandhenamhi āgatoti vāmahatthena gopphakasandhiyaṁ gahetvā dakkhiṇahatthena pādatalaṁ parimajji. Daharakumārasseva pādā ahesuṁ. Sakko pāde dhovitvā vanditvā devalokameva gato.

Evaṁ “na labhāmi sabrahmacārīhi saddhiṁ visuddhipavāraṇaṁ pavāretun”ti āvajjantassa uppannaṁ domanassaṁ nissāya bhikkhuno maññanavasena vipassanāya ārammaṇampi vipassanāpi maggopi phalampi savitakkasavicāradomanassanti ca avitakkāvicāradomanassanti ca vuttanti veditabbaṁ.

Tattha eko bhikkhu savitakkasavicāradomanasse vipassanaṁ paṭṭhapetvā idaṁ domanassaṁ kiṁ nissitanti upadhārento vatthunissitanti pajānātīti phassapañcamake vuttanayeneva anukkamena arahatte patiṭṭhāti. Eko avitakkāvicāre domanasse vipassanaṁ paṭṭhapetvā vuttanayeneva arahatte patiṭṭhāti. Tattha abhiniviṭṭhadomanassesupi savitakkasavicārato avitakka-avicāraṁ paṇītataraṁ. Savitakkasavicāradomanassavipassanātopi avitakkāvicāradomanassavipassanā paṇītatarā. Savitakkasavicāradomanassaphalasamāpattitopi avitakkāvicāradomanassaphalasamāpattiyeva

ဘန္တေ”တိ အာဟံသု။ အာဝုသော ဣဒါနိ တိံသ ဝဿာနိ ဟောန္တိ မမ ပါဒါနံ အဓောတာနံ၊ တိဋ္ဌထ တုမှေ၊ အဟမေဝ ဓောဝိဿာမီတိ။

သက္ကောပိ အာဝဇ္ဇန္တော “မယှံ အယျော မဟာသီဝတ္ထေရော အရဟတ္တံ ပတ္တော တိံသသဟဿာနံ အန္တေဝါသိကာနံ ‘ပါဒေ ဓောဝိဿာမာ’တိ အာဂတာနံ ပါဒေ ဓောဝိတုံ န ဒေတိ။ မာဒိသေ ပန ဥပဋ္ဌာကေ တိဋ္ဌန္တေ ‘မယှံ အယျော သယံ ပါဒေ ဓောဝိဿတီ’တိ အဋ္ဌာနမေတံ၊ အဟံ ဓောဝိဿာမီ”တိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကတွာ သုဇာတာယ ဒေဝိယာ သဒ္ဓိံ ဘိက္ခုသံဃဿ သန္တိကေ ပါတုရဟောသိ။ သော သုဇံ အသုရကညံ ပုရတော ကတွာ “အပေထ ဘန္တေ မာတုဂါမော”တိ ဩကာသံ ကာရေတွာ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ပုရတော ဥက္ကုဋိကော နိသီဒိတွာ “ပါဒေ ဓောဝိဿာမိ ဘန္တေ”တိ အာဟ။ ကောသိယ ဣဒါနိ မေ တိံသ ဝဿာနိ ပါဒါနံ အဓောတာနံ၊ ဒေဝတာနဉ္စ ပကတိယာပိ မနုဿသရီရဂန္ဓော နာမ ဇေဂုစ္ဆော၊ ယောဇနသတေ ဌိတာနမ္ပိ ကဏ္ဌေ အာသတ္တကုဏပံ ဝိယ ဟောတိ၊ အဟမေဝ ဓောဝိဿာမီတိ။ ဘန္တေ အယံ ဂန္ဓော နာမ န ပညာယတိ၊ တုမှာကံ ပန သီလဂန္ဓော ဆ ဒေဝလောကေ အတိက္ကမိတွာ ဥပရိ ဘဝဂ္ဂံ ပတွာ ဌိတော။ သီလဂန္ဓတော အညော ဥတ္တရိတရော ဂန္ဓော နာမ နတ္ထိ ဘန္တေ၊ တုမှာကံ သီလဂန္ဓေနမှိ အာဂတောတိ ဝါမဟတ္ထေန ဂေါပ္ဖကသန္ဓိယံ ဂဟေတွာ ဒက္ခိဏဟတ္ထေန ပါဒတလံ ပရိမဇ္ဇိ။ ဒဟရကုမာရဿေဝ ပါဒါ အဟေသုံ။ သက္ကော ပါဒေ ဓောဝိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဒေဝလောကမေဝ ဂတော။

ဧဝံ “န လဘာမိ သဗြဟ္မစာရီဟိ သဒ္ဓိံ ဝိသုဒ္ဓိပဝါရဏံ ပဝါရေတု”န္တိ အာဝဇ္ဇန္တဿ ဥပ္ပန္နံ ဒေါမနဿံ နိဿာယ ဘိက္ခုနော မညနဝသေန ဝိပဿနာယ အာရမ္မဏမ္ပိ ဝိပဿနာပိ မဂ္ဂေါပိ ဖလမ္ပိ သဝိတက္ကသဝိစာရဒေါမနဿန္တိ စ အဝိတက္ကာဝိစာရဒေါမနဿန္တိ စ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တတ္ထ ဧကော ဘိက္ခု သဝိတက္ကသဝိစာရဒေါမနဿေ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ ဣဒံ ဒေါမနဿံ ကိံ နိဿိတန္တိ ဥပဓာရေန္တော ဝတ္ထုနိဿိတန္တိ ပဇာနာတီတိ ဖဿပဉ္စမကေ ဝုတ္တနယေနေဝ အနုက္ကမေန အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာတိ။ ဧကော အဝိတက္ကာဝိစာရေ ဒေါမနဿေ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ ဝုတ္တနယေနေဝ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာတိ။ တတ္ထ အဘိနိဝိဋ္ဌဒေါမနဿေသုပိ သဝိတက္ကသဝိစာရတော အဝိတက္ကအဝိစာရံ ပဏီတတရံ။ သဝိတက္ကသဝိစာရဒေါမနဿဝိပဿနာတောပိ အဝိတက္ကာဝိစာရဒေါမနဿဝိပဿနာ ပဏီတတရာ။ သဝိတက္ကသဝိစာရဒေါမနဿဖလသမာပတ္တိတောပိ အဝိတက္ကာဝိစာရဒေါမနဿဖလသမာပတ္တိယေဝ

paṇītatarā. Tenāha Bhagavā “ye avitakka-avicāre te paṇītatare”ti.

362. **Evarūpā upekkhā na sevitabbā**ti evarūpā gehasita-upekkhā na sevitabbā. Gehasita-upekkhā nāma “tattha katamā cha gehasita-upekkhā. Cakkhunā rūpaṁ disvā uppajjati upekkhā bālassa mūḷhassa puthujjanassa anodhijinassa avipākajinassa anādīnavadassāvino assutavato puthujjanassa, yā evarūpā upekkhā, rūpaṁ sā nātivattati, tasmā sā upekkhā gehasitāti vuccatī”ti[1] evaṁ chasu dvāresu iṭṭhārammaṇe āpāthagate guḷapiṇḍike nilīnamakkhikā viya rūpādīni anativattamānā tattheva laggā laggitā hutvā uppannā kāmaguṇanissitā upekkhā na sevitabbā.

Evarūpā upekkhā sevitabbāti evarūpā nekkhammasitā upekkhā sevitabbā. Nekkhammasitā upekkhā nāma “tattha katamā cha nekkhammasitā upekkhā. Rūpānaṁtveva aniccataṁ viditvā vipariṇāmavirāganirodhaṁ ‘pubbe ceva rūpā etarahi ca, sabbe te rūpā aniccā, dukkhā, vipariṇāmadhammā’ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passato uppajjati upekkhā, yā evarūpā upekkhā, rūpaṁ sā ativattati, tasmā sā upekkhā nekkhammasitāti vuccatī”ti[1] evaṁ chasu dvāresu iṭṭhāniṭṭha-ārammaṇe āpāthagate iṭṭhe arajjantassa aniṭṭhe adussantassa asamapekkhanena asammuyhantassa uppannā vipassanā ñāṇasampayuttā upekkhā. Apica vedanāsabhāgā tatramajjhattupekkhāpi ettha upekkhāva. Tasmā **sevitabbā**ti ayaṁ nekkhammavasena vipassanāvasena anussatiṭṭhānavasena paṭhama dutiya tatiyacatutthajjhānavasena ca uppajjanaka-upekkhā sevitabbā nāma.

Ettha **yaṁ ce savitakkaṁ savicāran**ti tāyapi nekkhammasita-upekkhāya yaṁ nekkhammavasena vipassanāvasena anussatiṭṭhānavasena paṭhamajjhānavasena ca uppannaṁ savitakkasavicāraṁ upekkhanti jāneyya. **Yaṁ ce avitakkaṁ avicāran**ti yaṁ pana dutiyajjhānādivasena uppannaṁ avitakkāvicāraṁ upekkhanti jāneyya. **Ye avitakke avicāre te paṇītatare**ti etāsu dvīsu yā avitakka-avicārā, sā paṇītatarāti attho. Iminā kiṁ kathitaṁ

1. Ma 3. 261 piṭṭhe.

ပဏီတတရာ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “ယေ အဝိတက္ကအဝိစာရေ တေ ပဏီတတရေ”တိ။

၃၆၂။ **ဧဝရူပါ ဥပေက္ခာ န သေဝိတဗ္ဗာ**တိ ဧဝရူပါ ဂေဟသိတဥပေက္ခာ န သေဝိတဗ္ဗာ။ ဂေဟသိတဥပေက္ခာ နာမ “တတ္ထ ကတမာ ဆ ဂေဟသိတဥပေက္ခာ။ စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဥပေက္ခာ ဗာလဿ မူဠှဿ ပုထုဇ္ဇနဿ အနောဓိဇိနဿ အဝိပါကဇိနဿ အနာဒီနဝဒဿာဝိနော အဿုတဝတော ပုထုဇ္ဇနဿ၊ ယာ ဧဝရူပါ ဥပေက္ခာ၊ ရူပံ သာ နာတိဝတ္တတိ၊ တသ္မာ သာ ဥပေက္ခာ ဂေဟသိတာတိ ဝုစ္စတီ”တိ[၁] ဧဝံ ဆသု ဒွါရေသု ဣဋ္ဌာရမ္မဏေ အာပါထဂတေ ဂုဠပိဏ္ဍိကေ နိလီနမက္ခိကာ ဝိယ ရူပါဒီနိ အနတိဝတ္တမာနာ တတ္ထေဝ လဂ္ဂါ လဂ္ဂိတာ ဟုတွာ ဥပ္ပန္နာ ကာမဂုဏနိဿိတာ ဥပေက္ခာ န သေဝိတဗ္ဗာ။

ဧဝရူပါ ဥပေက္ခာ သေဝိတဗ္ဗာတိ ဧဝရူပါ နေက္ခမ္မသိတာ ဥပေက္ခာ သေဝိတဗ္ဗာ။ နေက္ခမ္မသိတာ ဥပေက္ခာ နာမ “တတ္ထ ကတမာ ဆ နေက္ခမ္မသိတာ ဥပေက္ခာ။ ရူပါနံတွေဝ အနိစ္စတံ ဝိဒိတွာ ဝိပရိဏာမဝိရာဂနိရောဓံ ‘ပုဗ္ဗေ စေဝ ရူပါ ဧတရဟိ စ၊ သဗ္ဗေ တေ ရူပါ အနိစ္စာ, ဒုက္ခာ, ဝိပရိဏာမဓမ္မာ’တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္မပ္ပညာယ ပဿတော ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဥပေက္ခာ၊ ယာ ဧဝရူပါ ဥပေက္ခာ၊ ရူပံ သာ အတိဝတ္တတိ၊ တသ္မာ သာ ဥပေက္ခာ နေက္ခမ္မသိတာတိ ဝုစ္စတီ”တိ[၁] ဧဝံ ဆသု ဒွါရေသု ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌအာရမ္မဏေ အာပါထဂတေ ဣဋ္ဌေ အရဇ္ဇန္တဿ အနိဋ္ဌေ အဒုဿန္တဿ အသမပေက္ခနေန အသမ္မုယှန္တဿ ဥပ္ပန္နာ ဝိပဿနာ ဉာဏသမ္ပယုတ္တာ ဥပေက္ခာ။ အပိစ ဝေဒနာသဘာဂါ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာပိ ဧတ္ထ ဥပေက္ခာဝ။ တသ္မာ **သေဝိတဗ္ဗာ**တိ အယံ နေက္ခမ္မဝသေန ဝိပဿနာဝသေန အနုဿတိဋ္ဌာနဝသေန ပဌမဒုတိယတတိယစတုတ္ထဇ္ဈာနဝသေန စ ဥပ္ပဇ္ဇနကဥပေက္ခာ သေဝိတဗ္ဗာ နာမ။

ဧတ္ထ **ယံ စေ သဝိတက္ကံ သဝိစာရ**န္တိ တာယပိ နေက္ခမ္မသိတဥပေက္ခာယ ယံ နေက္ခမ္မဝသေန ဝိပဿနာဝသေန အနုဿတိဋ္ဌာနဝသေန ပဌမဇ္ဈာနဝသေန စ ဥပ္ပန္နံ သဝိတက္ကသဝိစာရံ ဥပေက္ခန္တိ ဇာနေယျ။ **ယံ စေ အဝိတက္ကံ အဝိစာရ**န္တိ ယံ ပန ဒုတိယဇ္ဈာနာဒိဝသေန ဥပ္ပန္နံ အဝိတက္ကာဝိစာရံ ဥပေက္ခန္တိ ဇာနေယျ။ **ယေ အဝိတက္ကေ အဝိစာရေ တေ ပဏီတတရေ**တိ ဧတာသု ဒွီသု ယာ အဝိတက္ကအဝိစာရာ၊ သာ ပဏီတတရာတိ အတ္ထော။ ဣမိနာ ကိံ ကထိတံ

၁-မ ၃-၂၆၁-ပိဋ္ဌေ။

hoti? Dvinnaṁ arahattaṁ kathitaṁ. Eko hi bhikkhu savitakkasavicāra-upekkhāya vipassanaṁ paṭṭhapetvā ayaṁ upekkhā kiṁ nissitāti upadhārento vatthunissitāti pajānātīti phassapañcamake vuttanayeneva anukkamena arahatte patiṭṭhāti. Eko avitakkāvicārāya upekkhāya vipassanaṁ paṭṭhapetvā vuttanayeneva arahatte patiṭṭhāti. Tattha abhiniviṭṭha-upekkhāsupi savitakkasavicārato avitakkāvicārā paṇītatarā. Savitakkasavicāra-upekkhāvipassanātopi avitakkāvicāra-upekkhāvipassanā paṇītatarā. Savitakkasavicāra-upekkhāphalasamāpattitopi avitakkāvicārupekkhāphalasamāpattiyeva paṇītatarā. Tenāha Bhagavā “ye avitakke avicāre te paṇītatare”ti.

363. **Evaṁ paṭipanno kho Devānaminda bhikkhu papañcasaññāsaṅkhānirodhasāruppagāminiṁ paṭipadaṁ paṭipanno hotī**ti Bhagavā arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhapesi. Sakko pana sotāpattiphalaṁ patto. Buddhānañhi ajjhāsayo hīno na hoti, ukkaṭṭhova hoti. Ekassapi bahūnampi dhammaṁ desentā arahatteneva kūṭaṁ gaṇhanti. Sattā pana attano anurūpe upanissaye ṭhitā keci sotāpannā honti, keci sakadāgāmī, keci anāgāmī, keci arahanto. Rājā viya hi Bhagavā, rājakumārā viya veneyyā. Yathā hi rājā bhojanakāle attano pamāṇena piṇḍaṁ uddharitvā rājakumārānaṁ upaneti, te tato attano mukhappamāṇeneva kabaḷaṁ karonti, evaṁ Bhagavā attajjhāsayānurūpāya desanāya arahatteneva kūṭaṁ gaṇhāti. Veneyyā attano upanissayappamāṇena tato sotāpattiphalamattaṁ vā sakadāgāmi-anāgāmi-arahattaphalameva vā gaṇhanti. Sakko pana sotāpanno jāto. Sotāpanno ca hutvā Bhagavato puratoyeva cavitvā taruṇasakko hutvā nibbatti, devatānañhi cavamānānaṁ attabhāvassa gatāgataṭṭhānaṁ nāma na paññāyati, dīpasikhāgamanaṁ viya hoti. Tasmā sesadevatā na jāniṁsu. Sakko pana sayaṁ cutattā Bhagavā ca appaṭihatañāṇattā dveva janā jāniṁsu. Atha Sakko cintesi “mayhaṁ hi Bhagavatā tīsu ṭhānesu nibbattitaphalameva kathitaṁ, ayañca pana maggo vā phalaṁ vā sakuṇikāya viya uppatitvā gahetuṁ na sakkā, āgamanīyapubbabhāgapaṭipadāya’ssa bhavitabbaṁ. Handhāhaṁ upari khīṇāsavassa pubbabhāgapaṭipadaṁ pucchāmī”ti.

ဟောတိ? ဒွိန္နံ အရဟတ္တံ ကထိတံ။ ဧကော ဟိ ဘိက္ခု သဝိတက္ကသဝိစာရဥပေက္ခာယ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ အယံ ဥပေက္ခာ ကိံ နိဿိတာတိ ဥပဓာရေန္တော ဝတ္ထုနိဿိတာတိ ပဇာနာတီတိ ဖဿပဉ္စမကေ ဝုတ္တနယေနေဝ အနုက္ကမေန အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာတိ။ ဧကော အဝိတက္ကာဝိစာရာယ ဥပေက္ခာယ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ ဝုတ္တနယေနေဝ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာတိ။ တတ္ထ အဘိနိဝိဋ္ဌဥပေက္ခာသုပိ သဝိတက္ကသဝိစာရတော အဝိတက္ကာဝိစာရာ ပဏီတတရာ။ သဝိတက္ကသဝိစာရဥပေက္ခာဝိပဿနာတောပိ အဝိတက္ကာဝိစာရဥပေက္ခာဝိပဿနာ ပဏီတတရာ။ သဝိတက္ကသဝိစာရဥပေက္ခာဖလသမာပတ္တိတောပိ အဝိတက္ကာဝိစာရုပေက္ခာဖလသမာပတ္တိယေဝ ပဏီတတရာ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “ယေ အဝိတက္ကေ အဝိစာရေ တေ ပဏီတတရေ”တိ။

၃၆၃။ **ဧဝံ ပဋိပန္နော ခေါ ဒေဝါနမိန္ဒ ဘိက္ခု ပပဉ္စသညာသင်္ခါနိရောဓသာရုပ္ပဂါမိနိံ ပဋိပဒံ ပဋိပန္နော ဟောတီ**တိ ဘဂဝါ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌပေသိ။ သက္ကော ပန သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တော။ ဗုဒ္ဓါနဉှိ အဇ္ဈာသယော ဟီနော န ဟောတိ၊ ဥက္ကဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ ဧကဿပိ ဗဟူနမ္ပိ ဓမ္မံ ဒေသေန္တာ အရဟတ္တေနေဝ ကူဋံ ဂဏှန္တိ။ သတ္တာ ပန အတ္တနော အနုရူပေ ဥပနိဿယေ ဌိတာ ကေစိ သောတာပန္နာ ဟောန္တိ၊ ကေစိ သကဒါဂါမီ၊ ကေစိ အနာဂါမီ၊ ကေစိ အရဟန္တော။ ရာဇာ ဝိယ ဟိ ဘဂဝါ၊ ရာဇကုမာရာ ဝိယ ဝေနေယျာ။ ယထာ ဟိ ရာဇာ ဘောဇနကာလေ အတ္တနော ပမာဏေန ပိဏ္ဍံ ဥဒ္ဓရိတွာ ရာဇကုမာရာနံ ဥပနေတိ၊ တေ တတော အတ္တနော မုခပ္ပမာဏေနေဝ ကဗဠံ ကရောန္တိ၊ ဧဝံ ဘဂဝါ အတ္တဇ္ဈာသယာနုရူပါယ ဒေသနာယ အရဟတ္တေနေဝ ကူဋံ ဂဏှာတိ။ ဝေနေယျာ အတ္တနော ဥပနိဿယပ္ပမာဏေန တတော သောတာပတ္တိဖလမတ္တံ ဝါ သကဒါဂါမိအနာဂါမိအရဟတ္တဖလမေဝ ဝါ ဂဏှန္တိ။ သက္ကော ပန သောတာပန္နော ဇာတော။ သောတာပန္နော စ ဟုတွာ ဘဂဝတော ပုရတောယေဝ စဝိတွာ တရုဏသက္ကော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဒေဝတာနဉှိ စဝမာနာနံ အတ္တဘာဝဿ ဂတာဂတဋ္ဌာနံ နာမ န ပညာယတိ၊ ဒီပသိခါဂမနံ ဝိယ ဟောတိ။ တသ္မာ သေသဒေဝတာ န ဇာနိံသု။ သက္ကော ပန သယံ စုတတ္တာ ဘဂဝါ စ အပ္ပဋိဟတဉာဏတ္တာ ဒွေဝ ဇနာ ဇာနိံသု။ အထ သက္ကော စိန္တေသိ ‘‘မယှံ ဟိ ဘဂဝတာ တီသု ဌာနေသု နိဗ္ဗတ္တိတဖလမေဝ ကထိတံ၊ အယဉ္စ ပန မဂ္ဂေါ ဝါ ဖလံ ဝါ သကုဏိကာယ ဝိယ ဥပ္ပတိတွာ ဂဟေတုံ န သက္ကာ၊ အာဂမနီယပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါယ’ဿ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဟန္ဒါဟံ ဥပရိ ခီဏာသဝဿ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒံ ပုစ္ဆာမီ’’တိ။

Pātimokkhasaṁvaravaṇṇanā

364. Tato taṁ pucchanto **kathaṁ paṭipanno pana mārisā**ti-ādimāha. Tattha **pātimokkhasaṁvarāyā**ti uttamajeṭṭhakasīlasaṁvarāya. **Kāyasamācārampī**ti-ādi sevitabbakāyasamācārādivasena pātimokkhasaṁvaradassanatthaṁ vuttaṁ. Sīlakathā ca nāmesā kammapathavasena vā paṇṇattivasena vā kathetabbā hoti.

Tattha kammapathavasena kathentena asevitabbakāyasamācāro tāva pāṇātipāta-adinnādānamicchācārehi kathetabbo. Paṇṇattivasena kathentena kāyadvāre paññattasikkhāpadavītikkamavasena kathetabbo. Sevitabbakāyasamācāro pāṇātipātādiveramaṇīhi ceva kāyadvāre paññattasikkhāpada-avītikkamena ca kathetabbo. Asevitabbavacīsamācāro musāvādādivacīduccaritena ceva vacīdvāre paññattasikkhāpadavītikkamena ca kathetabbo. Sevitabbavacīsamācāro musāvādādiveramaṇīhi ceva vacīdvāre paññattasikkhāpada-avītikkamena ca kathetabbo.

Pariyesanā pana kāyavācāhi pariyesanāyeva. Sā kāyavacīsamācāragahaṇena gahitāpi samānā yasmā ājīvaṭṭhamakasīlaṁ nāma etasmiṁ yeva dvāradvaye uppajjati, na ākāse. Tasmā ājīvaṭṭhamakasīladassanatthaṁ visuṁ vuttā. Tattha nasevitabbapariyesanā anariyapariyesanāya kathetabbā. Sevitabbapariyesanā ariyapariyesanāya. Vuttañhetaṁ—

> Dvemā bhikkhave pariyesanā anariyā ca pariyesanā, ariyā ca pariyesanā. Katamā ca bhikkhave anariyā pariyesanā. Idha bhikkhave ekacco attanā jātidhammo samāno jātidhammaṁyeva pariyesati, attanā jarādhammo, byādhidhammo, maraṇadhammo, sokadhammo, saṁkilesadhammo[1] samāno saṁkilesadhammaṁyeva pariyesati.
>
> Kiñca bhikkhave jātidhammaṁ vadetha. Puttabhariyaṁ bhikkhave jātidhammaṁ, dāsidāsaṁ jātidhammaṁ, ajeḷakaṁ jātidhammaṁ, kukkuṭasūkaraṁ jātidhammaṁ, hatthigavāssavaḷavaṁ jātidhammaṁ, jātarūparajataṁ jātidhammaṁ,

---

1. Saṁkilesikadhammo (Ka)

ပါတိမောက္ခသံဝရဝဏ္ဏနာ

၃၆၄။ တတော တံ ပုစ္ဆန္တော **ကထံ ပဋိပန္နော ပန မာရိသာ**တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပါတိမောက္ခသံဝရာယာ**တိ ဥတ္တမဇေဋ္ဌကသီလသံဝရာယ။ **ကာယသမာစာရမ္ပီ**တိအာဒိ သေဝိတဗ္ဗကာယသမာစာရာဒိဝသေန ပါတိမောက္ခသံဝရဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ သီလကထာ စ နာမေသာ ကမ္မပထဝသေန ဝါ ပဏ္ဏတ္တိဝသေန ဝါ ကထေတဗ္ဗာ ဟောတိ။

တတ္ထ ကမ္မပထဝသေန ကထေန္တေန အသေဝိတဗ္ဗကာယသမာစာရော တာဝ ပါဏာတိပါတအဒိန္နာဒါနမိစ္ဆာစာရေဟိ ကထေတဗ္ဗော။ ပဏ္ဏတ္တိဝသေန ကထေန္တေန ကာယဒွါရေ ပညတ္တသိက္ခာပဒဝီတိက္ကမဝသေန ကထေတဗ္ဗော။ သေဝိတဗ္ဗကာယသမာစာရော ပါဏာတိပါတာဒိဝေရမဏီဟိ စေဝ ကာယဒွါရေ ပညတ္တသိက္ခာပဒအဝီတိက္ကမေန စ ကထေတဗ္ဗော။ အသေဝိတဗ္ဗဝစီသမာစာရော မုသာဝါဒါဒိဝစီဒုစ္စရိတေန စေဝ ဝစီဒွါရေ ပညတ္တသိက္ခာပဒဝီတိက္ကမေန စ ကထေတဗ္ဗော။ သေဝိတဗ္ဗဝစီသမာစာရော မုသာဝါဒါဒိဝေရမဏီဟိ စေဝ ဝစီဒွါရေ ပညတ္တသိက္ခာပဒအဝီတိက္ကမေန စ ကထေတဗ္ဗော။

ပရိယေသနာ ပန ကာယဝါစာဟိ ပရိယေသနာယေဝ။ သာ ကာယဝစီသမာစာရဂဟဏေန ဂဟိတာပိ သမာနာ ယသ္မာ အာဇီဝဋ္ဌမကသီလံ နာမ ဧတသ္မိံယေဝ ဒွါရဒွယေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ န အာကာသေ။ တသ္မာ အာဇီဝဋ္ဌမကသီလဒဿနတ္ထံ ဝိသုံ ဝုတ္တာ။ တတ္ထ နသေဝိတဗ္ဗပရိယေသနာ အနရိယပရိယေသနာယ ကထေတဗ္ဗာ။ သေဝိတဗ္ဗပရိယေသနာ အရိယပရိယေသနာယ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ—

> ဒွေမာ ဘိက္ခဝေ ပရိယေသနာ အနရိယာ စ ပရိယေသနာ, အရိယာ စ ပရိယေသနာ။ ကတမာ စ ဘိက္ခဝေ အနရိယာ ပရိယေသနာ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဧကစ္စော အတ္တနာ ဇာတိဓမ္မော သမာနော ဇာတိဓမ္မံယေဝ ပရိယေသတိ၊ အတ္တနာ ဇရာဓမ္မော၊ ဗျာဓိဓမ္မော၊ မရဏဓမ္မော၊ သောကဓမ္မော၊ သံကိလေသဓမ္မော[1] သမာနော သံကိလေသဓမ္မံယေဝ ပရိယေသတိ။
>
> ကိဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဇာတိဓမ္မံ ဝဒေထ။ ပုတ္တဘရိယံ ဘိက္ခဝေ ဇာတိဓမ္မံ၊ ဒါသိဒါသံ ဇာတိဓမ္မံ၊ အဇေဠကံ ဇာတိဓမ္မံ၊ ကုက္ကုဋသူကရံ ဇာတိဓမ္မံ၊ ဟတ္ထိဂဝါဿဝဠဝံ ဇာတိဓမ္မံ၊ ဇာတရူပရဇတံ ဇာတိဓမ္မံ၊

၁-သံကိလေသိကဓမ္မော (က)

jātidhammā hete bhikkhave upadhayo, etthāyaṁ gathito mucchito ajjhāpanno attanā jātidhammo samāno jātidhammaṁyeva pariyesati.

Kiñca bhikkhave jarādhammaṁ vadetha. Puttabhariyaṁ bhikkhave jarādhammaṁ -pa- jarādhammaṁyeva pariyesati.

Kiñca bhikkhave byādhidhammaṁ vadetha. Puttabhariyaṁ bhikkhave byādhidhammaṁ, dāsidāsaṁ byādhidhammaṁ, ajeḷakaṁ, kukkuṭasūkaraṁ, hatthigavāssavaḷavaṁ byādhidhammaṁ, byādhidhammā hete bhikkhave upadhayo, etthāyaṁ gathito mucchito ajjhāpanno attanā byādhidhammo samāno byādhidhammaṁyeva pariyesati.

Kiñca bhikkhave maraṇadhammaṁ vadetha. Puttabhariyaṁ bhikkhave maraṇadhammaṁ -pa- maraṇadhammaṁyeva pariyesati.

Kiñca bhikkhave sokadhammaṁ vadetha. Puttabhariyaṁ -pa- sokadhammaṁyeva pariyesati.

Kiñca bhikkhave saṁkilesadhammaṁ vadetha -pa- jātarūparajataṁ saṁkilesadhammaṁ. Saṁkilesadhammā hete bhikkhave upadhayo, etthāyaṁ gathito mucchito ajjhāpanno attanā saṁkilesadhammo samāno saṁkilesadhammaṁyeva pariyesati. Ayaṁ bhikkhave anariyā pariyesanāti[1].

Apica kuhanādivasena pañcavidhā agocaravasena chabbidhā vejjakammādivasena ekavīsakividhā, evaṁ pavattā sabbāpi anesanā anariyapariyesanāyevāti veditabbā.

Katamā ca bhikkhave ariyā pariyesanā. Idha bhikkhave ekacco attanā jātidhammo samāno jātidhamme ādīnavaṁ viditvā ajātaṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyesati, attanā jarādhammo, byādhi, maraṇa, soka, saṁkilesadhammo samāno saṁkilesadhamme ādīnavaṁ viditvā asaṁkiliṭṭhaṁ

1. Ma 1. 217 piṭṭhe.

ဇာတိဓမ္မာ ဟေတေ ဘိက္ခဝေ ဥပဓယော၊ ဧတ္ထာယံ ဂထိတော မုစ္ဆိတော အဇ္ဈာပန္နော အတ္တနာ ဇာတိဓမ္မော သမာနော ဇာတိဓမ္မံယေဝ ပရိယေသတိ။

ကိဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဇရာဓမ္မံ ဝဒေထ။ ပုတ္တဘရိယံ ဘိက္ခဝေ ဇရာဓမ္မံ။ပ။ ဇရာဓမ္မံယေဝ ပရိယေသတိ။

ကိဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဗျာဓိဓမ္မံ ဝဒေထ။ ပုတ္တဘရိယံ ဘိက္ခဝေ ဗျာဓိဓမ္မံ၊ ဒါသိဒါသံ ဗျာဓိဓမ္မံ၊ အဇေဠကံ၊ ကုက္ကုဋသူကရံ၊ ဟတ္ထိဂဝါဿဝဠဝံ ဗျာဓိဓမ္မံ၊ ဗျာဓိဓမ္မာ ဟေတေ ဘိက္ခဝေ ဥပဓယော၊ ဧတ္ထာယံ ဂထိတော မုစ္ဆိတော အဇ္ဈာပန္နော အတ္တနာ ဗျာဓိဓမ္မော သမာနော ဗျာဓိဓမ္မံယေဝ ပရိယေသတိ။

ကိဉ္စ ဘိက္ခဝေ မရဏဓမ္မံ ဝဒေထ။ ပုတ္တဘရိယံ ဘိက္ခဝေ မရဏဓမ္မံ။ပ။ မရဏဓမ္မံယေဝ ပရိယေသတိ။

ကိဉ္စ ဘိက္ခဝေ သောကဓမ္မံ ဝဒေထ။ ပုတ္တဘရိယံ။ပ။ သောကဓမ္မံယေဝ ပရိယေသတိ။

ကိဉ္စ ဘိက္ခဝေ သံကိလေသဓမ္မံ ဝဒေထ။ပ။ ဇာတရူပရဇတံ သံကိလေသဓမ္မံ။ သံကိလေသဓမ္မာ ဟေတေ ဘိက္ခဝေ ဥပဓယော၊ ဧတ္ထာယံ ဂထိတော မုစ္ဆိတော အဇ္ဈာပန္နော အတ္တနာ သံကိလေသဓမ္မော သမာနော သံကိလေသဓမ္မံယေဝ ပရိယေသတိ။ အယံ ဘိက္ခဝေ အနရိယာ ပရိယေသနာတိ[၁]။

အပိစ ကုဟနာဒိဝသေန ပဉ္စဝိဓာ အဂေါစရဝသေန ဆဗ္ဗိဓာ ဝေဇ္ဇကမ္မာဒိဝသေန ဧကဝီသတိဝိဓာ၊ ဧဝံ ပဝတ္တာ သဗ္ဗာပိ အနေသနာ အနရိယပရိယေသနာယေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ကတမာ စ ဘိက္ခဝေ အရိယာ ပရိယေသနာ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဧကစ္စော အတ္တနာ ဇာတိဓမ္မော သမာနော ဇာတိဓမ္မေ အာဒီနဝံ ဝိဒိတွာ အဇာတံ အနုတ္တရံ ယောဂက္ခေမံ နိဗ္ဗာနံ ပရိယေသတိ၊ အတ္တနာ ဇရာဓမ္မော၊ ဗျာဓိ၊ မရဏ၊ သောက၊ သံကိလေသဓမ္မော သမာနော သံကိလေသဓမ္မေ အာဒီနဝံ ဝိဒိတွာ အသံကိလိဋ္ဌံ

၁-မ ၁-၂၁၇-ပိဋ္ဌေ။

anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyesati, ayaṁ ariyā pariyesanāti[1].

Apica pañca kuhanādīni cha agocare ekavīsatividhañca anesanaṁ vajjetvā bhikkhācariyāya dhammena samena pariyesanāpi ariyapariyesanāyevāti veditabbā.

Ettha ca yo yo "na sevitabbo"ti vutto, so so pubbabhāge pāṇātipātādīnaṁ sambhārapariyesanāpayogakaraṇagamanakālato paṭṭhāya na sevitabbova. Itaro ādito paṭṭhāya sevitabbo, asakkontena cittampi uppādetabbaṁ. Apica saṁghabhedādīnaṁ atthāya parakkamantānaṁ Devadattādīnaṁ viya kāyasamācāro na sevitabbo, divasassa dvattikkhattuṁ tiṇṇaṁ ratanānaṁ upaṭṭhānagamanādivasena pavatto Dhammasenāpatimahāmoggallānattherādīnaṁ viya kāyasamācāro sevitabbo. Dhanuggahapesanādivasena vācaṁ bhindantānaṁ Devadattādīnaṁ viya vacīsamācāro na sevitabbo, tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇakittanādivasena pavatto Dhammasenāpatimahāmoggallānattherādīnaṁ viya vacīsamācāro sevitabbo. Anariyapariyesanaṁ pariyesantānaṁ Devadattādīnaṁ viya pariyesanā na sevitabbā, ariyapariyesanameva pariyesantānaṁ Dhammasenāpatimahāmoggallānattherādīnaṁ viya pariyesanā sevitabbā.

Evaṁ paṭipanno khoti evaṁ asevitabbaṁ kāyavacīsamācāraṁ pariyesanañca pahāya sevitabbānaṁ pāripūriyā paṭipanno Devānaminda bhikkhu pātimokkhasaṁvarāya uttamajeṭṭhakasīlasaṁvaratthāya paṭipanno nāma hotīti Bhagavā khīṇāsavassa āgamanīyapubbabhāgapaṭipadaṁ kathesi.

Indriyasaṁvaravaṇṇanā

365. Dutiyapucchāyaṁ **indriyasaṁvarāyā**ti indriyānaṁ pidhānāya, guttadvāratāya saṁvutadvāratāyāti attho. Vissajjane panassa **cakkhuviññeyyaṁ rūpampī**ti-ādi sevitabbarūpādivasena indriyasaṁvaradassanatthaṁ vuttaṁ. Tattha **evaṁ vutte**ti heṭṭhā somanassādipañhāvissajjanānaṁ sutattā imināpi evarūpena bhavitabbanti sañjātapaṭibhāno Bhagavatā evaṁ vutte Sakko

1. Ma 1. 218 piṭṭhe.

အနုတ္တရံ ယောဂက္ခေမံ နိဗ္ဗာနံ ပရိယေသတိ၊ အယံ အရိယာ ပရိယေသနာတိ[၁]။

အပိစ ပဉ္စ ကုဟနာဒီနိ ဆ အဂေါစရေ ဧကဝီသတိဝိဓဉ္စ အနေသနံ ဝဇ္ဇေတွာ ဘိက္ခာစရိယာယ ဓမ္မေန သမေန ပရိယေသနာပိ အရိယပရိယေသနာယေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဧတ္ထ စ ယော ယော "န သေဝိတဗ္ဗော"တိ ဝုတ္တော၊ သော သော ပုဗ္ဗဘာဂေ ပါဏာတိပါတာဒီနံ သမ္ဘာရပရိယေသနာပယောဂကရဏဂမနကာလတော ပဋ္ဌာယ န သေဝိတဗ္ဗောဝ။ ဣတရော အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သေဝိတဗ္ဗော၊ အသက္ကောန္တေန စိတ္တမ္ပိ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗံ။ အပိစ သံဃဘေဒါဒီနံ အတ္ထာယ ပရက္ကမန္တာနံ ဒေဝဒတ္တာဒီနံ ဝိယ ကာယသမာစာရော န သေဝိတဗ္ဗော၊ ဒိဝသဿ ဒွတ္တိက္ခတ္တုံ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဥပဋ္ဌာနဂမနာဒိဝသေန ပဝတ္တော ဓမ္မသေနာပတိမဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရာဒီနံ ဝိယ ကာယသမာစာရော သေဝိတဗ္ဗော။ ဓနုဂ္ဂဟပေသနာဒိဝသေန ဝါစံ ဘိန္ဒန္တာနံ ဒေဝဒတ္တာဒီနံ ဝိယ ဝစီသမာစာရော န သေဝိတဗ္ဗော၊ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဂုဏကိတ္တနာဒိဝသေန ပဝတ္တော ဓမ္မသေနာပတိမဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရာဒီနံ ဝိယ ဝစီသမာစာရော သေဝိတဗ္ဗော။ အနရိယပရိယေသနံ ပရိယေသန္တာနံ ဒေဝဒတ္တာဒီနံ ဝိယ ပရိယေသနာ န သေဝိတဗ္ဗာ၊ အရိယပရိယေသနမေဝ ပရိယေသန္တာနံ ဓမ္မသေနာပတိမဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရာဒီနံ ဝိယ ပရိယေသနာ သေဝိတဗ္ဗာ။

ဧဝံ ပဋိပန္နော ခေါတိ ဧဝံ အသေဝိတဗ္ဗံ ကာယဝစီသမာစာရံ ပရိယေသနဉ္စ ပဟာယ သေဝိတဗ္ဗာနံ ပါရိပူရိယာ ပဋိပန္နော ဒေဝါနမိန္ဒ ဘိက္ခု ပါတိမောက္ခသံဝရာယ ဥတ္တမဇေဋ္ဌကသီလသံဝရတ္ထာယ ပဋိပန္နော နာမ ဟောတီတိ ဘဂဝါ ခီဏာသဝဿ အာဂမနီယပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒံ ကထေသိ။

ဣန္ဒြိယသံဝရဝဏ္ဏနာ

၃၆၅။ ဒုတိယပုစ္ဆာယံ **ဣန္ဒြိယသံဝရာယာ**တိ ဣန္ဒြိယာနံ ပိဓာနာယ၊ ဂုတ္တဒွါရတာယ သံဝုတဒွါရတာယာတိ အတ္ထော။ ဝိဿဇ္ဇနေ ပနဿ **စက္ခုဝိညေယျံ ရူပမ္ပီ**တိအာဒိ သေဝိတဗ္ဗရူပါဒိဝသေန ဣန္ဒြိယသံဝရဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ဧဝံ ဝုတ္တေ**တိ ဟေဋ္ဌာ သောမနဿာဒိပဉှာဝိဿဇ္ဇနာနံ သုတတ္တာ ဣမိနာပိ ဧဝရူပေန ဘဝိတဗ္ဗန္တိ သဉ္ဇာတပဋိဘာနော ဘဂဝတာ ဧဝံ ဝုတ္တေ သက္ကော

၁-မ ၁-၂၁၈-ပိဋ္ဌေ။

Devānamindo Bhagavantaṁ etadavoca, etaṁ **imassa kho ahaṁ bhante**ti-ādikaṁ vacanaṁ avoca. Bhagavāpissa okāsaṁ datvā tuṇhī ahosi. Kathetukāmopi hi yo atthaṁ sampādetuṁ na sakkoti, atthaṁ sampādetuṁ sakkonto vā na kathetukāmo hoti, na tassa Bhagavā okāsaṁ karoti. Ayaṁ pana yasmā kathetukāmo ceva, sakkoti ca atthaṁ sampādetuṁ, tenassa Bhagavā okāsamakāsi.

Tattha **evarūpaṁ na sevitabban**ti-ādīsu ayaṁ saṅkhepo—yaṁ rūpaṁ passato rāgādayo uppajjanti, taṁ na sevitabbaṁ na daṭṭhabbaṁ na oloketabbanti attho. Yaṁ pana passato asubhasaññā vā saṇṭhāti, pasādo vā uppajjati, aniccasaññāpaṭilābho vā hoti, taṁ sevitabbaṁ.

Yaṁ cittakkharaṁ cittabyañjanampi saddaṁ suṇato rāgādayo uppajjanti, evarūpo saddo na sevitabbo. Yaṁ pana atthanissitaṁ dhammanissitaṁ kumbhadāsigītampi suṇantassa pasādo vā uppajjati, nibbidā vā saṇṭhāti, evarūpo saddo sevitabbo.

Yaṁ gandhaṁ ghāyato rāgādayo uppajjanti, evarūpo gandho na sevitabbo. Yaṁ pana gandhaṁ ghāyato asubhasaññādipaṭilābho hoti, evarūpo gandho sevitabbo.

Yaṁ rasaṁ sāyato rāgādayo uppajjanti, evarūpo raso na sevitabbo. Yaṁ pana rasaṁ sāyato āhāre paṭikūlasaññā ceva uppajjati, sāyitapaccayā ca kāyabalaṁ nissāya ariyabhūmiṁ okkamituṁ sakkoti, Mahāsīvattherabhāgineyyasīvasāmaṇerassa viya paribhuñjantasseva kilesakkhayo vā hoti, evarūpo raso sevitabbo.

Yaṁ phoṭṭhabbaṁ phusato rāgadayo uppajjanti, evarūpaṁ phoṭṭhabbaṁ na sevitabbaṁ. Yaṁ pana phusato Sāriputtattherādīnaṁ viya āsavakkhayo ceva, vīriyañca supaggahitaṁ, pacchimā ca janatā diṭṭhānugatiṁ āpādanena anuggahitā hoti, evarūpaṁ phoṭṭhabbaṁ sevitabbaṁ. Sāriputtatthero kira tiṁsa vassāni mañce piṭṭhiṁ na pasāresi. Tathā Mahāmoggallānatthero. Mahākassapatthero vīsavassasataṁ mañce piṭṭhiṁ na pasāresi. Anuruddhatthero paññāsa vassāni[1]. Bhaddiyatthero tiṁsa vassāni. Soṇatthero

1. Pañcapaññasa vassāni (Syā)

ဒေဝါနမိန္ဒော ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ၊ ဧတံ **ဣမဿ ခေါ အဟံ ဘန္တေ**တိ အာဒိကံ ဝစနံ အဝေါစ။ ဘဂဝါပိဿ ဩကာသံ ဒတွာ တုဏှီ အဟောသိ။ ကထေတုကာမောပိ ဟိ ယော အတ္ထံ သမ္ပာဒေတုံ န သက္ကောတိ၊ အတ္ထံ သမ္ပာဒေတုံ သက္ကောန္တော ဝါ န ကထေတုကာမော ဟောတိ၊ န တဿ ဘဂဝါ ဩကာသံ ကရောတိ။ အယံ ပန ယသ္မာ ကထေတုကာမော စေဝ, သက္ကောတိ စ အတ္ထံ သမ္ပာဒေတုံ၊ တေနဿ ဘဂဝါ ဩကာသမကာသိ။

တတ္ထ **ဧဝရူပံ န သေဝိတဗ္ဗန္တိ**အာဒီသု အယံ သင်္ခေပေါ—ယံ ရူပံ ပဿတော ရာဂါဒယော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တံ န သေဝိတဗ္ဗံ န ဒဋ္ဌဗ္ဗံ န ဩလောကေတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ယံ ပန ပဿတော အသုဘသညာ ဝါ သဏ္ဌာတိ၊ ပသာဒေါ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အနိစ္စသညာပဋိလာဘော ဝါ ဟောတိ၊ တံ သေဝိတဗ္ဗံ။

ယံ စိတ္တက္ခရံ စိတ္တဗျဉ္ဇနမ္ပိ သဒ္ဒံ သုဏတော ရာဂါဒယော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဧဝရူပေါ သဒ္ဒေါ န သေဝိတဗ္ဗော။ ယံ ပန အတ္ထနိဿိတံ ဓမ္မနိဿိတံ ကုမ္ဘဒါသိဂီတမ္ပိ သုဏန္တဿ ပသာဒေါ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ နိဗ္ဗိဒါ ဝါ သဏ္ဌာတိ၊ ဧဝရူပေါ သဒ္ဒေါ သေဝိတဗ္ဗော။

ယံ ဂန္ဓံ ဃာယတော ရာဂါဒယော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဧဝရူပေါ ဂန္ဓော န သေဝိတဗ္ဗော။ ယံ ပန ဂန္ဓံ ဃာယတော အသုဘသညာဒိပဋိလာဘော ဟောတိ၊ ဧဝရူပေါ ဂန္ဓော သေဝိတဗ္ဗော။

ယံ ရသံ သာယတော ရာဂါဒယော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဧဝရူပေါ ရသော န သေဝိတဗ္ဗော။ ယံ ပန ရသံ သာယတော အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ စေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ, သာယိတပစ္စယာ စ ကာယဗလံ နိဿာယ အရိယဘူမိံ ဩက္ကမိတုံ သက္ကောတိ, မဟာသီဝတ္ထေရဘာဂိနေယျသီဝသာမဏေရဿ ဝိယ ပရိဘုဉ္ဇန္တဿေဝ ကိလေသက္ခယော ဝါ ဟောတိ၊ ဧဝရူပေါ ရသော သေဝိတဗ္ဗော။

ယံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ ဖုသတော ရာဂါဒယော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဧဝရူပံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ န သေဝိတဗ္ဗံ။ ယံ ပန ဖုသတော သာရိပုတ္တတ္ထေရာဒီနံ ဝိယ အာသဝက္ခယော စေဝ, ဝီရိယဉ္စ သုပဂ္ဂဟိတံ, ပစ္ဆိမာ စ ဇနတာ ဒိဋ္ဌာနုဂတိံ အာပါဒနေန အနုဂ္ဂဟိတာ ဟောတိ၊ ဧဝရူပံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ သေဝိတဗ္ဗံ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရော ကိရ တိံသ ဝဿာနိ မဉ္စေ ပိဋ္ဌိံ န ပသာရေသိ။ တထာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော။ မဟာကဿပတ္ထေရော ဝီသဝဿသတံ မဉ္စေ ပိဋ္ဌိံ န ပသာရေသိ။ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရော ပညာသ ဝဿာနိ[1]။ ဘဒ္ဒိယတ္ထေရော တိံသ ဝဿာနိ။ သောဏတ္ထေရော

၁-ပဉ္စပညာသ ဝဿာနိ (သျာ)

aṭṭhārasa vassāni. Raṭṭhapālatthero dvādasa. Ānandatthero pannarasa. Rāhulatthero dvādasa. Bākulatthero asīti vassāni. Nāḷakatthero yāvaparinibbānā mañce piṭṭhiṁ na pasāresīti.

Ye manoviññeyya dhamme samannāharantassa rāgādayo uppajjanti, “aho vata yaṁ paresaṁ paravittūpakaraṇaṁ taṁ mamassā”ti-ādinā nayena vā abhijjhādīni āpāthamāgacchanti, evarūpā dhammā na sevitabbā. “Sabbe sattā averā hontū”ti evaṁ mettādivasena, ye vā pana tiṇṇaṁ therānaṁ dhammā, evarūpā sevitabbā. Tayo kira therā vassūpanāyikadivase kāmavitakkādayo akusalavitakkā na vitakketabbāti katikaṁ akaṁsu. Atha pavāraṇadivase saṁghatthero saṁghanavakaṁ pucchi “āvuso imasmiṁ temāse kittake ṭhāne cittassa dhāvituṁ dinnan”ti. Na bhante pariveṇaparicchedato bahi dhāvituṁ adāsinti. Dutiyaṁ pucchi “tava āvuso”ti. Nivāsagehato bhante bahi dhāvituṁ na adāsinti. Atha dvepi theraṁ pucchiṁsu “tumhākaṁ pana bhante”ti. Niyakajjhattakhandhapañcakato āvuso bahi dhāvituṁ na adāsinti. Tumhehi bhante dukkaraṁ katanti. Evarūpo manoviññeyyo dhammo sevitabbo.

366. **Ekantavādā**ti ekoyeva anto vādassa etesaṁ, na dvedhā gatavādāti[1] **ekantavādā,** ekaṁyeva vadantīti pucchati. **Ekanta sīlā**ti ekācārā. **Ekantachandā**ti ekaladdhikā. **Ekanta-ajjhosānā**ti ekantapariyosānā.

Anekadhātu nānādhātu kho Devānaminda lokoti Devānaminda ayaṁ loko anekajjhāsayo nānajjhāsayo. Ekasmiṁ gantukāme eko ṭhātukāmo hoti. Ekasmiṁ ṭhātukāme eko sayitukāmo hoti. Dve sattā ekajjhāsayā nāma dullabhā. Tasmiṁ anekadhātunānādhātusmiṁ loke yaṁ yadeva dhātuṁ yaṁ yadeva ajjhāsayaṁ sattā abhinivisanti gaṇhanti, taṁ tadeva. **Thāmasā parāmāsā**ti thāmena ca parāmāsena ca. **Abhinivissa voharantī**ti suṭṭhu gaṇhitvā voharanti, kathenti dīpenti kittenti. **Idameva saccaṁ moghamaññanti** idaṁ amhākameva vacanaṁ saccaṁ, aññesaṁ vacanaṁ moghaṁ tucchaṁ niratthakanti.

1. Na dvevādāti (Syā)

အဋ္ဌာရသ ဝဿာနိ။ ရဋ္ဌပါလတ္ထေရော ဒွါဒသ။ အာနန္ဒတ္ထေရော ပန္နရသ။ ရာဟုလတ္ထေရော ဒွါဒသ။ ဗာကုလတ္ထေရော အသီတိ ဝဿာနိ။ နာဠကတ္ထေရော ယာဝပရိနိဗ္ဗာနာ မဉ္စေ ပိဋ္ဌိံ န ပသာရေသီတိ။

ယေ မနောဝိညေယျေ ဓမ္မေ သမန္နာဟရန္တဿ ရာဂါဒယော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ “အဟော ဝတ ယံ ပရေသံ ပရဝိတ္တူပကရဏံ တံ မမဿာ”တိအာဒိနာ နယေန ဝါ အဘိဇ္ဈာဒီနိ အာပါထမာဂစ္ဆန္တိ၊ ဧဝရူပါ ဓမ္မာ န သေဝိတဗ္ဗာ။ “သဗ္ဗေ သတ္တာ အဝေရာ ဟောန္တူ”တိ ဧဝံ မေတ္တာဒိဝသေန, ယေ ဝါ ပန တိဏ္ဏံ ထေရာနံ ဓမ္မာ၊ ဧဝရူပါ သေဝိတဗ္ဗာ။ တယော ကိရ ထေရာ ဝဿူပနာယိကဒိဝသေ ကာမဝိတက္ကာဒယော အကုသလဝိတက္ကာ န ဝိတက္ကေတဗ္ဗာတိ ကတိကံ အကံသု။ အထ ပဝါရဏာဒိဝသေ သံဃတ္ထေရော သံဃနဝကံ ပုစ္ဆိ “အာဝုသော ဣမသ္မိံ တေမာသေ ကိတ္တကေ ဌာနေ စိတ္တဿ ဓာဝိတုံ ဒိန္န”န္တိ။ န ဘန္တေ ပရိဝေဏပရိစ္ဆေဒတော ဗဟိ ဓာဝိတုံ အဒါသိန္တိ။ ဒုတိယံ ပုစ္ဆိ “တဝ အာဝုသော”တိ။ နိဝါသဂေဟတော ဘန္တေ ဗဟိ ဓာဝိတုံ န အဒါသိန္တိ။ အထ ဒွေပိ ထေရံ ပုစ္ဆိံသု “တုမှာကံ ပန ဘန္တေ”တိ။ နိယကဇ္ဈတ္တခန္ဓပဉ္စကတော အာဝုသော ဗဟိ ဓာဝိတုံ န အဒါသိန္တိ။ တုမှေဟိ ဘန္တေ ဒုက္ကရံ ကတန္တိ။ ဧဝရူပေါ မနောဝိညေယျော ဓမ္မော သေဝိတဗ္ဗော။

၃၆၆။ **ဧကန္တဝါဒါ**တိ ဧကောယေဝ အန္တော ဝါဒဿ ဧတေသံ, န ဒွေဓာ ဂတဝါဒါတိ[1] **ဧကန္တဝါဒါ၊** ဧကံယေဝ ဝဒန္တီတိ ပုစ္ဆတိ။ **ဧကန္တသီလာ**တိ ဧကာစာရာ။ **ဧကန္တဆန္ဒာ**တိ ဧကလဒ္ဓိကာ။ **ဧကန္တအဇ္ဈောသာနာ**တိ ဧကန္တပရိယောသာနာ။

အနေကဓာတု နာနာဓာတု ခေါ ဒေဝါနမိန္ဒ လောကောတိ ဒေဝါနမိန္ဒ အယံ လောကော အနေကဇ္ဈာသယော နာနဇ္ဈာသယော။ ဧကသ္မိံ ဂန္တုကာမေ ဧကော ဌာတုကာမော ဟောတိ။ ဧကသ္မိံ ဌာတုကာမေ ဧကော သယိတုကာမော ဟောတိ။ ဒွေ သတ္တာ ဧကဇ္ဈာသယာ နာမ ဒုလ္လဘာ။ တသ္မိံ အနေကဓာတုနာနာဓာတုသ္မိံ လောကေ ယံ ယဒေဝ ဓာတုံ ယံ ယဒေဝ အဇ္ဈာသယံ သတ္တာ အဘိနိဝိသန္တိ ဂဏှန္တိ၊ တံ တဒေဝ။ **ထာမသာ ပရာမာသာ**တိ ထာမေန စ ပရာမာသေန စ။ **အဘိနိဝိဿ ဝေါဟရန္တီ**တိ သုဋ္ဌု ဂဏှိတွာ ဝေါဟရန္တိ၊ ကထေန္တိ ဒီပေန္တိ ကိတ္တေန္တိ။ **ဣဒမေဝ သစ္စံ မောဃမညန္တိ** ဣဒံ အမှာကမေဝ ဝစနံ သစ္စံ၊ အညေသံ ဝစနံ မောဃံ တုစ္ဆံ နိရတ္ထကန္တိ။

၁-န ဒွေဝါဒါတိ (သျာ)

Accantaniṭṭhāti anto vuccati vināso, antaṁ atītā niṭṭhā etesanti accantaniṭṭhā. Yā etesaṁ niṭṭhā, yo paramassāso nibbānaṁ, taṁ sabbesaṁ vināsātikkantaṁ niccanti vuccati. **Yogakkhemo**ti nibbānasseva nāmaṁ, accanto yogakkhemo etesanti **accantayogakkhemī.** Seṭṭhaṭṭhena brahmaṁ ariyamaggaṁ carantīti **brahmacārī**. Accantatthāya[1] brahmacārī **accantabrahmacārī. Pariyosānan**tipi nibbānassa nāmaṁ, accantaṁ pariyosānaṁ etesanti **accantapariyosānā.**

Taṇhāsaṅkhayavimuttāti taṇhāsaṅkhayoti maggopi nibbānampi. Maggo taṇhaṁ saṅkhiṇāti vināsetīti taṇhāsaṅkhayo. Nibbānaṁ yasmā taṁ āgamma taṇhā saṅkhiyati vinassati, tasmā taṇhāsaṅkhayo. taṇhāsaṅkhayena maggena vimuttā, taṇhāsaṅkhaye vā nibbāne vimuttā adhimuttāti **taṇhāsaṅkhayavimuttā.**

Ettāvatā ca Bhagavatā cuddasapi mahāpañhā byākatā honti. Cuddasa mahāpañhā nāma issāmacchariyaṁ eko pañho, piyāppiyaṁ eko, chando eko, vitakko eko, papañco eko, somanassaṁ eko, domanassaṁ eko, upekkhā eko, kāyasamācāro eko, vacīsamācāro eko, pariyesanā eko, indriyasaṁvaro eko, anekadhātu eko, accantaniṭṭhā ekoti.

367. **Ejā**ti calanaṭṭhena taṇhā vuccati. Sā pīḷanaṭṭhena **rogo,** anto padussanaṭṭhena **gaṇḍo,** anuppaviṭṭhaṭṭhena **sallaṁ. Tasmā ayaṁ puriso**ti yasmā ejā attanā katakammānurūpena purisaṁ tattha tattha abhinibbattatthāya kaḍḍhati, tasmā ayaṁ puriso tesaṁ tesaṁ bhavānaṁ vasena uccāvacaṁ āpajjati. Brahmaloke ucco hoti, devaloke avaco. Devaloke ucco, manussaloke avaco. Manussaloke ucco, apāye avaco. **Yesāhaṁ bhante**ti yesaṁ ahaṁ bhante. Sandhivasena panettha "yesāhan"ti hoti. **Yathāsutaṁ yathāpariyattan**ti yathā mayā suto ceva uggahito ca, evaṁ. **Dhammaṁ desemī**ti sattavatapadaṁ dhammaṁ desemi. **Na cāhaṁ tesan**ti ahaṁ pana tesaṁ sāvako

1. Accantatāya (Syā), accantaṁ (?) Sattaṅguttaraṭṭhakathāyaṁ chaṭṭhavagge passitabbaṁ.

အစ္စန္တနိဋ္ဌာတိ အန္တော ဝုစ္စတိ ဝိနာသော၊ အန္တံ အတီတာ နိဋ္ဌာ ဧတေသန္တိ အစ္စန္တနိဋ္ဌာ။ ယာ ဧတေသံ နိဋ္ဌာ၊ ယော ပရမဿာသော နိဗ္ဗာနံ၊ တံ သဗ္ဗေသံ ဝိနာသာတိက္ကန္တံ နိစ္စန္တိ ဝုစ္စတိ။ **ယောဂက္ခေမော**တိ နိဗ္ဗာနဿေဝ နာမံ၊ အစ္စန္တော ယောဂက္ခေမော ဧတေသန္တိ **အစ္စန္တယောဂက္ခေမီ**။ သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဗြဟ္မံ အရိယမဂ္ဂံ စရန္တီတိ **ဗြဟ္မစာရီ**။ အစ္စန္တတ္ထာယ[1] ဗြဟ္မစာရီ **အစ္စန္တဗြဟ္မစာရီ**။ **ပရိယောသာန**န္တိပိ နိဗ္ဗာနဿ နာမံ၊ အစ္စန္တံ ပရိယောသာနံ ဧတေသန္တိ **အစ္စန္တပရိယောသာနာ**။

တဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တာတိ တဏှာသင်္ခယောတိ မဂ္ဂေါပိ နိဗ္ဗာနမ္ပိ။ မဂ္ဂေါ တဏှံ သင်္ခိဏာတိ ဝိနာသေတီတိ တဏှာသင်္ခယော။ နိဗ္ဗာနံ ယသ္မာ တံ အာဂမ္မ တဏှာ သင်္ခိယတိ ဝိနဿတိ၊ တသ္မာ တဏှာသင်္ခယော။ တဏှာသင်္ခယေန မဂ္ဂေန ဝိမုတ္တာ, တဏှာသင်္ခယေ ဝါ နိဗ္ဗာနေ ဝိမုတ္တာ အဓိမုတ္တာတိ **တဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တာ**။

ဧတ္တာဝတာ စ ဘဂဝတာ စုဒ္ဒသပိ မဟာပဉှာ ဗျာကတာ ဟောန္တိ။ စုဒ္ဒသ မဟာပဉှာ နာမ ဣဿာမစ္ဆရိယံ ဧကော ပဉှော, ပိယာပ္ပိယံ ဧကော, ဆန္ဒော ဧကော, ဝိတက္ကော ဧကော, ပပဉ္စော ဧကော, သောမနဿံ ဧကော, ဒေါမနဿံ ဧကော, ဥပေက္ခာ ဧကော, ကာယသမာစာရော ဧကော, ဝစီသမာစာရော ဧကော, ပရိယေသနာ ဧကော, ဣန္ဒြိယသံဝရော ဧကော, အနေကဓာတု ဧကော, အစ္စန္တနိဋ္ဌာ ဧကောတိ။

၃၆၇။ **ဧဇာ**တိ စလနဋ္ဌေန တဏှာ ဝုစ္စတိ။ သာ ပီဠနဋ္ဌေန **ရောဂေါ**၊ အန္တော ပဒုဿနဋ္ဌေန **ဂဏ္ဍော**၊ အနုပ္ပဝိဋ္ဌဋ္ဌေန **သလ္လံ**။ **တသ္မာ အယံ ပုရိသော**တိ ယသ္မာ ဧဇာ အတ္တနာ ကတကမ္မာနုရူပေန ပုရိသံ တတ္ထ တတ္ထ အဘိနိဗ္ဗတ္တတ္ထာယ ကဍ္ဎတိ၊ တသ္မာ အယံ ပုရိသော တေသံ တေသံ ဘဝါနံ ဝသေန ဥစ္စာဝစံ အာပဇ္ဇတိ။ ဗြဟ္မလောကေ ဥစ္စော ဟောတိ၊ ဒေဝလောကေ အဝစော။ ဒေဝလောကေ ဥစ္စော၊ မနုဿလောကေ အဝစော။ မနုဿလောကေ ဥစ္စော၊ အပါယေ အဝစော။ **ယေသာဟံ ဘန္တေ**တိ ယေသံ အဟံ ဘန္တေ။ သန္ဓိဝသေန ပနေတ္ထ "ယေသာဟ"န္တိ ဟောတိ။ **ယထာသုတံ ယထာပရိယတ္တ**န္တိ ယထာ မယာ သုတော စေဝ ဥဂ္ဂဟိတော စ၊ ဧဝံ။ **ဓမ္မံ ဒေသေမီ**တိ သတ္တဝတပဒံ ဓမ္မံ ဒေသေမိ။ **န စာဟံ တေသ**န္တိ အဟံ ပန တေသံ သာဝကော

၁-အစ္စန္တတာယ (သျာ)၊ အစ္စန္တံ (?) သတ္တင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာယံ ဆဋ္ဌဝဂ္ဂေ ပဿိတဗ္ဗံ။

na sampajjāmi. **Ahaṁ kho pana bhante**ti-ādinā attano sotāpannabhāvaṁ jānāpeti.

Somanassapaṭilābhakathāvaṇṇanā

368. **Vedapaṭilābhan**titutṭhipaṭilābhaṁ. **Devāsurasaṅgāmo**ti devānañca asurānañca saṅgāmo. **Samupabyūḷho**ti samāpanno nalāṭena nalāṭaṁ paharaṇākārappatto viya. Etesaṁ kira kadāci mahāsamuddapiṭṭhe saṅgāmo hoti, tattha pana chedanavijjhanādīhi aññamaññaṁ ghāto nāma natthi, dārumeṇḍakayuddhaṁ viya jayaparājayamattameva hoti. Kadāci devā jinanti, kadāci asurā. Tattha yasmiṁ saṅgāme devā puna apaccāgamanāya asure jiniṁsu. Taṁ sandhāya **tasmiṁ kho pana bhante**ti-ādimāha. **Ubhayametan**ti ubhayaṁ etaṁ, duvidhampi ojaṁ ettha devaloke devāyeva paribhuñjissantīti evamassa āvajjantassa balavapītisomanassaṁ uppajji. **Sadaṇḍāvacaro**ti sadaṇḍāvacarako, daṇḍaggahaṇena satthaggahaṇena saddhiṁ ahosi, na nikkhittadaṇḍasatthoti dasseti. **Ekantanibbidāyā**ti ekanteneva vaṭṭe nibbindanatthāyāti sabbaṁ Mahāgovindasutte guttameva.

369. **Pavedesī**ti kathesi dīpesi. **Idhevā**ti imasmiṁyeva okāse. **Devabhūtassa me sato**ti devassa me sato. **Punarāyu ca me laddho**ti puna aññena kammavipākena me jīvitaṁ laddhanti, iminā attano cutabhāvañceva upapannabhāvañca āvikaroti.

Diviyā kāyāti dibbā attabhāvā. **Āyuṁ hitvā amānusan**ti dibbaṁ āyuṁ jahitvā. **Amūḷho gabbhamessāmī**ti niyatagatikattā amūḷho hutvā. **Yattha me ramatī mano**ti yattha me mano ramissati, tattheva khattiyakulādīsu gabbhaṁ upagacchissāmīti sattakkhattuṁ deve ca mānuse cāti imamatthaṁ dīpeti.

Ñāyena viharissāmīti manussesu upapannopi mātaraṁ jīvitā voropanādīnaṁ abhabbattā ñāyena kāraṇena samena viharissāmīti attho.

န သမ္ပဇ္ဇာမိ။ **အဟံ ခေါ ပန ဘန္တေ**တိအာဒိနာ အတ္တနော သောတာပန္နဘာဝံ ဇာနာပေတိ။

သောမနဿပဋိလာဘကထာဝဏ္ဏနာ

၃၆၈။ **ဝေဒပဋိလာဘ**န္တိ တုဋ္ဌိပဋိလာဘံ။ **ဒေဝါသုရသင်္ဂါမော**တိ ဒေဝါနဉ္စ အသုရာနဉ္စ သင်္ဂါမော။ **သမုပဗျူဠှော**တိ သမာပန္နော နလာဋေန နလာဋံ ပဟရဏာကာရပ္ပတ္တော ဝိယ။ ဧတေသံ ကိရ ကဒါစိ မဟာသမုဒ္ဒပိဋ္ဌေ သင်္ဂါမော ဟောတိ၊ တတ္ထ ပန ဆေဒနဝိဇ္ဈနာဒီဟိ အညမညံ ဃာတော နာမ နတ္ထိ၊ ဒါရုမေဏ္ဍကယုဒ္ဓံ ဝိယ ဇယပရာဇယမတ္တမေဝ ဟောတိ။ ကဒါစိ ဒေဝါ ဇိနန္တိ၊ ကဒါစိ အသုရာ။ တတ္ထ ယသ္မိံ သင်္ဂါမေ ဒေဝါ ပုန အပစ္စာဂမနာယ အသုရေ ဇိနိံသု။ တံ သန္ဓာယ **တသ္မိံ ခေါ ပန ဘန္တေ**တိအာဒိမာဟ။ **ဥဘယမေတ**န္တိ ဥဘယံ ဧတံ၊ ဒုဝိဓမ္ပိ ဩဇံ ဧတ္ထ ဒေဝလောကေ ဒေဝါယေဝ ပရိဘုဉ္ဇိဿန္တီတိ ဧဝမဿ အာဝဇ္ဇန္တဿ ဗလဝပီတိသောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ **သဒဏ္ဍာဝစရော**တိ သဒဏ္ဍာဝစရကော၊ ဒဏ္ဍဂ္ဂဟဏေန သတ္ထဂ္ဂဟဏေန သဒ္ဓိံ အဟောသိ၊ န နိက္ခိတ္တဒဏ္ဍသတ္ထောတိ ဒဿေတိ။ **ဧကန္တနိဗ္ဗိဒါယာ**တိ ဧကန္တေနေဝ ဝဋ္ဋေ နိဗ္ဗိန္ဒနတ္ထာယာတိ သဗ္ဗံ မဟာဂေါဝိန္ဒသုတ္တေ ဝုတ္တမေဝ။

၃၆၉။ **ပဝေဒေသီ**တိ ကထေသိ ဒီပေသိ။ **ဣဓေဝါ**တိ ဣမသ္မိံယေဝ ဩကာသေ။ **ဒေဝဘူတဿ မေ သတော**တိ ဒေဝဿ မေ သတော။ **ပုနရာယု စ မေ လဒ္ဓေါ**တိ ပုန အညေန ကမ္မဝိပါကေန မေ ဇီဝိတံ လဒ္ဓန္တိ၊ ဣမိနာ အတ္တနော စုတဘာဝဉ္စေဝ ဥပပန္နဘာဝဉ္စ အာဝိကရောတိ။

ဒိဝိယာ ကာယာတိ ဒိဗ္ဗာ အတ္တဘာဝါ။ **အာယုံ ဟိတွာ အမာနုသ**န္တိ ဒိဗ္ဗံ အာယုံ ဇဟိတွာ။ **အမူဠှော ဂဗ္ဘမေဿာမီ**တိ နိယတဂတိကတ္တာ အမူဠှော ဟုတွာ။ **ယတ္ထ မေ ရမတီ မနော**တိ ယတ္ထ မေ မနော ရမိဿတိ၊ တတ္ထေဝ ခတ္တိယကုလာဒီသု ဂဗ္ဘံ ဥပဂစ္ဆိဿာမီတိ သတ္တက္ခတ္တုံ ဒေဝေ စ မာနုသေ စာတိ ဣမမတ္ထံ ဒီပေတိ။

ဉာယေန ဝိဟရိဿာမီတိ မနုဿေသု ဥပပန္နောပိ မာတရံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပနာဒီနံ အဘဗ္ဗတ္တာ ဉာယေန ကာရဏေန သမေန ဝိဟရိဿာမီတိ အတ္ထော။

Sambodhi ce bhavissatīti idaṁ sakadāgāmimaggaṁ sandhāya vadati, sace sakadāgāmī bhavissāmīti dīpeti. **Aññātā viharissāmī**ti aññātā ājānitukāmo hutvā viharissāmi. **Sveva anto bhavissatī**ti so eva me manussaloke anto bhavissatīti.

Puna devo bhavissāmi, devalokasmiṁ uttamoti puna devalokasmiṁ uttamo Sakko Devānamindo bhavissāmīti vadati.

Antime vattamānamhīti antime bhave vattamāne. **So nivāso bhavissatī**ti ye te āyunā ca paññāya ca Akaniṭṭhā jeṭṭhakā sabbadevehi paṇītatarā devā, avasāne me so nivāso bhavissati. Ayaṁ kira tato Sakkattabhāvato cuto tasmiṁ attabhāve anāgāmimaggassa paṭiladdhattā uddhaṁsoto Akaniṭṭhagāmī hutvā Avihādīsu nibbattanto avasāne Akaniṭṭhe nibbattissati. Taṁ sandhāya evamāha. Esa kira Avihesu kappasahassaṁ vasissati, Atappesu dve kappasahassāni, Sudassesu cttāri kappasahassāni, Sudassīsu aṭṭha, Akaniṭṭhesu soḷasāti ekatiṁsa kappasahassāni brahma-āyuṁ anubhavissati. Sakko devarājā Anāthapiṇḍiko gahapati Visākhā mahā-upāsikāti tayopi hi ime ekappamāṇa-āyukā eva, vaṭṭābhiratasattā nāma etehi sadisā sukhabhāgino nāma natthi.

370. **Apariyositasaṅkappo**ti aniṭṭhitamanoratho. **Yassu maññāmi samaṇe**ti ye ca samaṇe pavivittavihārinoti maññāmi.

Ārādhanāti sampādanā. **Virādhanā**ti asampādanā. **Na sampāyantī**ti sampādetvā kathetuṁ na sakkonti.

Ādiccabandhunanti ādiccopi Gotamagotto, Bhagavāpi Gotamagotto, tasmā evamāha. **Yaṁ karomasī**ti yaṁ pubbe brahmuno namakkāraṁ karoma. **Samaṁ devehī**ti devehi saddhiṁ, ito paṭṭhāya idāni amhākaṁ brahmuno namakkārakaraṇaṁ natthīti dasseti. **Sāmaṁ karomā**ti namakkāraṁ karoma.

သမ္ဗောဓိ စေ ဘဝိဿတီတိ ဣဒံ သကဒါဂါမိမဂ္ဂံ သန္ဓာယ ဝဒတိ၊ သစေ သကဒါဂါမီ ဘဝိဿာမီတိ ဒီပေတိ။ **အညာတာ ဝိဟရိဿာမီ**တိ အညာတာ အာဇာနိတုကာမော ဟုတွာ ဝိဟရိဿာမိ။ **သွေဝ အန္တော ဘဝိဿတီ**တိ သော ဧဝ မေ မနုဿလောကေ အန္တော ဘဝိဿတီတိ။

ပုန ဒေဝေါ ဘဝိဿာမိ၊ ဒေဝလောကသ္မိံ ဥတ္တမောတိ ပုန ဒေဝလောကသ္မိံ ဥတ္တမော သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော ဘဝိဿာမီတိ ဝဒတိ။

အန္တိမေ ဝတ္တမာနမှီတိ အန္တိမေ ဘဝေ ဝတ္တမာနေ။ **သော နိဝါသော ဘဝိဿတီ**တိ ယေ တေ အာယုနာ စ ပညာယ စ အကနိဋ္ဌာ ဇေဋ္ဌကာ သဗ္ဗဒေဝေဟိ ပဏီတတရာ ဒေဝါ၊ အဝသာနေ မေ သော နိဝါသော ဘဝိဿတိ။ အယံ ကိရ တတော သက္ကတ္တဘာဝတော စုတော တသ္မိံ အတ္တဘာဝေ အနာဂါမိမဂ္ဂဿ ပဋိလဒ္ဓတ္တာ ဥဒ္ဓံသောတော အကနိဋ္ဌဂါမီ ဟုတွာ အဝိဟာဒီသု နိဗ္ဗတ္တန္တော အဝသာနေ အကနိဋ္ဌေ နိဗ္ဗတ္တိဿတိ။ တံ သန္ဓာယ ဧဝမာဟ။ ဧသ ကိရ အဝိဟေသု ကပ္ပသဟဿံ ဝသိဿတိ၊ အတပ္ပေသု ဒွေ ကပ္ပသဟဿာနိ၊ သုဒဿေသု စတ္တာရိ ကပ္ပသဟဿာနိ၊ သုဒဿီသု အဋ္ဌ၊ အကနိဋ္ဌေသု သောဠသာတိ ဧကတိံသ ကပ္ပသဟဿာနိ ဗြဟ္မအာယုံ အနုဘဝိဿတိ။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ အနာထပိဏ္ဍိကော ဂဟပတိ ဝိသာခါ မဟာဥပါသိကာတိ တယောပိ ဟိ ဣမေ ဧကပ္ပမာဏအာယုကာ ဧဝ၊ ဝဋ္ဋာဘိရတသတ္တာ နာမ ဧတေဟိ သဒိသာ သုခဘာဂိနော နာမ နတ္ထိ။

၃၇၀။ **အပရိယောသိတသင်္ကပ္ပေါ**တိ အနိဋ္ဌိတမနောရထော။ **ယဿု မညာမိ သမဏေ**တိ ယေ စ သမဏေ ပဝိဝိတ္တဝိဟာရိနောတိ မညာမိ။

အာရာဓနာတိ သမ္ပာဒနာ။ **ဝိရာဓနာ**တိ အသမ္ပာဒနာ။ **န သမ္ပာယန္တီ**တိ သမ္ပာဒေတွာ ကထေတုံ န သက္ကောန္တိ။

အာဒိစ္စဗန္ဓုနန္တိ အာဒိစ္စောပိ ဂေါတမဂေါတ္တော၊ ဘဂဝါပိ ဂေါတမဂေါတ္တော၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ယံ ကရောမသီ**တိ ယံ ပုဗ္ဗေ ဗြဟ္မုနော နမက္ကာရံ ကရောမ။ **သမံ ဒေဝေဟီ**တိ ဒေဝေဟိ သဒ္ဓိံ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဣဒါနိ အမှာကံ ဗြဟ္မုနော နမက္ကာရကရဏံ နတ္ထီတိ ဒဿေတိ။ **သာမံ ကရောမာ**တိ နမက္ကာရံ ကရောမ။

371. **Parāmasitvā**ti tuṭṭhacitto sahāyaṁ hatthena hatthamhi paharanto viya pathaviṁ paharitvā, sakkhibhāvatthāya vā paharitvā "yathā tvaṁ niccalo, evamahaṁ Bhagavatī"ti[1]. **Ajjhiṭṭhapañhā**ti ajjhesitapañhā patthitapañhā[2]. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti.

Sakkapañhasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Bhavāmīti (Syā)   2. Puṭṭhapañhā (Syā)

၃၇၁။ **ပရာမသိတွာ**တိ တုဋ္ဌစိတ္တော သဟာယံ ဟတ္ထေန ဟတ္ထမှိ ပဟရန္တော ဝိယ ပထဝိံ ပဟရိတွာ, သက္ခိဘာဝတ္ထာယ ဝါ ပဟရိတွာ “ယထာ တွံ နိစ္စလော၊ ဧဝမဟံ ဘဂဝတီ”တိ[၁]။ **အဇ္ဈိဋ္ဌပဉှာ**တိ အဇ္ဈေသိတပဉှာ ပတ္ထိတပဉှာ[၂]။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

သက္ကပဉှသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဘဝါမီတိ (သျာ)   ၂-ပုဋ္ဌပဉှာ (သျာ)

9. Mahāsatipaṭṭhānasutta

Uddesavārakathāvaṇṇanā

373. **Evaṁ me sutan**ti Mahāsatipaṭṭhānasuttaṁ. Tatrāyamapubbapadavaṇṇanā—**ekāyano ayaṁ bhikkhave maggo**ti kasmā Bhagavā idaṁ suttamabhāsi? Kururaṭṭhavāsīnaṁ gambhīradesanāpaṭiggahaṇasamatthatāya. Kururaṭṭhavāsino kira bhikkhū bhikkhuniyo upāsakā upāsikāyo utupaccayādisampannattā tassa raṭṭhassa sappāya-utupaccayasevanena niccaṁ kallasarīrā kallacittā ca honti. Te cittasarīrakallatāya anuggahitapaññābalā gambhīrakathaṁ paṭiggahetuṁ samatthā honti. Tena nesaṁ Bhagavā imaṁ gambhīradesanāpaṭiggahaṇasamatthataṁ sampassanto ekavīsatiyā ṭhānesu kammaṭṭhānaṁ arahatte pakkhipitvā idaṁ gambhīratthaṁ Mahāsatipaṭṭhānasuttaṁ abhāsi. Yathā hi puriso suvaṇṇacaṅkoṭakaṁ labhitvā tattha nānāpupphāni pakkhipeyya, suvaṇṇamañjūsaṁ vā pana labhitvā sattaratanāni pakkhipeyya, evaṁ Bhagavā Kururaṭṭhavāsiparisaṁ labhitvā gambhīradesanaṁ desesi. Tenevettha aññānipi gambhīratthāni imasmiṁ Dīghanikāye **Mahānidānaṁ** Majjhimanikāye **Satipaṭṭhānaṁ, Sāropamaṁ, Rukkhopamaṁ, Raṭṭhapālaṁ, Māgaṇḍiyaṁ, Āneñjasappāyan**ti aññānipi suttāni desesi.

Apica tasmiṁ janapade catasso parisā pakatiyāva satipaṭṭhānabhāvanānuyogamanuyuttā viharanti, antamaso dāsakammakaraparijānāpi satipaṭṭhānapaṭisaṁyuttameva kathaṁ kathenti. Udakatitthasuttakantanaṭṭhānādīsupi niratthakakathā nāma nappavattati. Sace kāci itthī "amma tvaṁ kataraṁ satipaṭṭhānabhāvanaṁ manasikarosī"ti pucchitā "na kiñcī"ti vadati, taṁ garahanti "dhiratthu tava jīvitaṁ, jīvamānāpi tvaṁ matasadisā"ti. Atha naṁ "mā dāni puna evamakāsī"ti ovaditvā aññataraṁ satipaṭṭhānaṁ uggaṇhāpenti. Yā pana "ahaṁ asukasatipaṭṭhānaṁ nāma manasikaromī"ti vadati, tassā "sādhu sādhū"ti sādhukāraṁ katvā "tava jīvitaṁ sujīvitaṁ, tvaṁ nāma manussattaṁ pattā, tavatthāya Sammāsambuddho uppanno"ti-ādīhi pasaṁsanti. Na kevalañcettha manussajātikāva satipaṭṭhānamanasikārayuttā, te nissāya viharantā tiracchānagatāpi.

၉—မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တ

ဥဒ္ဒေသဝါရကထာဝဏ္ဏနာ

၃၇၃။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တံ။ တတြာယမပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ—**ဧကာယနော အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ**တိ ကသ္မာ ဘဂဝါ ဣဒံ သုတ္တမဘာသိ ? ကုရုရဋ္ဌဝါသီနံ ဂမ္ဘီရဒေသနာပဋိဂ္ဂဟဏသမတ္ထတာယ။ ကုရုရဋ္ဌဝါသိနော ကိရ ဘိက္ခူ ဘိက္ခုနိယော ဥပါသကာ ဥပါသိကာယော ဥတုပစ္စယာဒိသမ္ပန္နတ္တာ တဿ ရဋ္ဌဿ သပ္ပါယဥတုပစ္စယသေဝနေန နိစ္စံ ကလ္လသရီရာ ကလ္လစိတ္တာ စ ဟောန္တိ။ တေ စိတ္တသရီရကလ္လတာယ အနုဂ္ဂဟိတပညာဗလာ ဂမ္ဘီရကထံ ပဋိဂ္ဂဟေတုံ သမတ္ထာ ဟောန္တိ။ တေန နေသံ ဘဂဝါ ဣမံ ဂမ္ဘီရဒေသနာပဋိဂ္ဂဟဏသမတ္ထတံ သမ္ပဿန္တော ဧကဝီသတိယာ ဌာနေသု ကမ္မဋ္ဌာနံ အရဟတ္တေ ပက္ခိပိတွာ ဣဒံ ဂမ္ဘီရတ္ထံ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တံ အဘာသိ။ ယထာ ဟိ ပုရိသော သုဝဏ္ဏစင်္ကောဋကံ လဘိတွာ တတ္ထ နာနာပုပ္ဖာနိ ပက္ခိပေယျ၊ သုဝဏ္ဏမဉ္ဇူသံ ဝါ ပန လဘိတွာ သတ္တရတနာနိ ပက္ခိပေယျ၊ ဧဝံ ဘဂဝါ ကုရုရဋ္ဌဝါသိပရိသံ လဘိတွာ ဂမ္ဘီရဒေသနံ ဒေသေသိ။ တေနေဝေတ္ထ အညာနိပိ ဂမ္ဘီရတ္ထာနိ ဣမသ္မိံ ဒီဃနိကာယေ **မဟာနိဒါနံ** မဇ္ဈိမနိကာယေ **သတိပဋ္ဌာနံ, သာရောပမံ, ရုက္ခောပမံ, ရဋ္ဌပါလံ, မာဂဏ္ဍိယံ, အာနေဉ္ဇသပ္ပါယ**န္တိ အညာနိပိ သုတ္တာနိ ဒေသေသိ။

အပိစ တသ္မိံ ဇနပဒေ စတဿော ပရိသာ ပကတိယာဝ သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာနုယောဂမနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ၊ အန္တမသော ဒါသကမ္မကရပရိဇနာပိ သတိပဋ္ဌာနပဋိသံယုတ္တမေဝ ကထံ ကထေန္တိ။ ဥဒကတိတ္ထသုတ္တကန္တနဋ္ဌာနာဒီသုပိ နိရတ္ထကကထာ နာမ နပ္ပဝတ္တတိ။ သစေ ကာစိ ဣတ္ထီ "အမ္မ တွံ ကတရံ သတိပဋ္ဌာနဘာဝနံ မနသိကရောသီ"တိ ပုစ္ဆိတာ "န ကိဉ္စီ"တိ ဝဒတိ၊ တံ ဂရဟန္တိ "ဓိရတ္ထု တဝ ဇီဝိတံ၊ ဇီဝမာနာပိ တွံ မတသဒိသာ"တိ။ အထ နံ "မာ ဒါနိ ပုန ဧဝမကာသီ"တိ ဩဝဒိတွာ အညတရံ သတိပဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဏှာပေန္တိ။ ယာ ပန "အဟံ အသုကသတိပဋ္ဌာနံ နာမ မနသိကရောမီ"တိ ဝဒတိ၊ တဿာ ''သာဓု သာဓူ''တိ သာဓုကာရံ ကတွာ "တဝ ဇီဝိတံ သုဇီဝိတံ၊ တွံ နာမ မနုဿတ္တံ ပတ္တာ၊ တဝတ္ထာယ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပန္နော"တိအာဒီဟိ ပသံသန္တိ။ န ကေဝလဉ္စေတ္ထ မနုဿဇာတိကာဝ သတိပဋ္ဌာနမနသိကာရယုတ္တာ၊ တေ နိဿာယ ဝိဟရန္တာ တိရစ္ဆာနဂတာပိ။

Tatridaṁ vatthu—eko kira naṭako suvapotakaṁ gahetvā sikkhāpento vicarati. So bhikkhunupassayaṁ upanissāya vasitvā gamanakāle suvapotakaṁ pamussitvā gato. Taṁ sāmaṇeriyo gahetvā paṭijaggiṁsu. Buddharakkhitotissa nāmaṁ akaṁsu. Taṁ ekadivasaṁ purato nisinnaṁ disvā mahātherī āha “Buddharakkhitā”ti. Kiṁ ayyeti. Atthi te koci bhāvanāmanasikāroti. Natthi ayyeti. Āvuso pabbajitānaṁ santike vasantena nāma vissaṭṭha-attabhāvena bhavituṁ na vaṭṭati, kocideva manasikāro icchitabbo, tvaṁ pana aññaṁ na sakkhissasi, “aṭṭhi aṭṭhī”ti sajjhāyaṁ karohīti. So theriyā ovāde ṭhatvā “aṭṭhi aṭṭhī”ti sajjhāyanto carati.

Taṁ ekadivasaṁ pātova toraṇagge nisīditvā bālātapaṁ tapamānaṁ eko sakuṇo[1] nakhapañjarena aggahesi. So “kira kirī”ti saddamakāsi. Sāmaṇeriyo sutvā “ayye Buddharakkhito sakuṇena gahito, mocema nan”ti leḍḍu-ādīni gahetvā anubandhitvā mocesuṁ. Taṁ ānetvā purato ṭhapitaṁ therī āha “Buddharakkhita sakuṇena gahitakāle kiṁ cintesī”ti. Na ayye aññaṁ kiñci cintesiṁ, aṭṭhipuñjova aṭṭhipuñjaṁ gahetvā gacchati, katarasmiṁ ṭhāne vippakirissatīti evaṁ ayye aṭṭhipuñjameva cintesinti. Sādhu sādhu Buddharakkhita anāgate bhavakkhayassa te paccayo bhavissatīti. Evaṁ tattha tiracchānagatāpi satipaṭṭhānamanasikārayuttā. Tasmā nesaṁ Bhagavā satipaṭṭhānabuddhimeva janento idaṁ suttamabhāsi.

Tattha **ekāyano**ti ekamaggo. Maggassa hi

Maggo pantho patho pajjo, añjasaṁ vaṭumāyanaṁ.
Nāvā uttarasetū ca, kullo ca bhisisaṅkamoti—

Bahūni nāmāni. Svāyamidha ayananāmena vutto, tasmā **ekāyano ayaṁ bhikkhave maggo**ti ettha ekamaggo ayaṁ bhikkhave maggo na dvidhā pathabhūtoti evamattho daṭṭhabbo. Atha vā ekena ayitabboti ekāyano. Ekenāti gaṇasaṅgaṇikaṁ pahāya vūpakaṭṭhena pavivittacittena. Ayitabbo paṭipajjitabbo, ayanti vā etenāti ayano,

1. Ekā sakuṇagghī (Syā)

တတြိဒံ ဝတ္ထု—ဧကော ကိရ နဋကော သုဝပေါတကံ ဂဟေတွာ သိက္ခာပေန္တော ဝိစရတိ။ သော ဘိက္ခုနုပဿယံ ဥပနိဿာယ ဝသိတွာ ဂမနကာလေ သုဝပေါတကံ ပမုဿိတွာ ဂတော။ တံ သာမဏေရိယော ဂဟေတွာ ပဋိဇဂ္ဂိံသု။ ဗုဒ္ဓရက္ခိတောတိဿ နာမံ အကံသု။ တံ ဧကဒိဝသံ ပုရတော နိသိန္နံ ဒိသွာ မဟာထေရီ အာဟ “ဗုဒ္ဓရက္ခိတာ”တိ။ ကိံ အယျေတိ။ အတ္ထိ တေ ကောစိ ဘာဝနာမနသိကာရောတိ။ နတ္ထိ အယျေတိ။ အာဝုသော ပဗ္ဗဇိတာနံ သန္တိကေ ဝသန္တေန နာမ ဝိဿဋ္ဌအတ္တဘာဝေန ဘဝိတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ ကောစိဒေဝ မနသိကာရော ဣစ္ဆိတဗ္ဗော၊ တွံ ပန အညံ န သက္ခိဿသိ၊ “အဋ္ဌိ အဋ္ဌီ”တိ သဇ္ဈာယံ ကရောဟီတိ။ သော ထေရိယာ ဩဝါဒေ ဌတွာ “အဋ္ဌိ အဋ္ဌီ”တိ သဇ္ဈာယန္တော စရတိ။

တံ ဧကဒိဝသံ ပါတောဝ တောရဏဂ္ဂေ နိသီဒိတွာ ဗာလာတပံ တပမာနံ ဧကော သကုဏော[၁] နခပဉ္ဇရေန အဂ္ဂဟေသိ။ သော “ကိရိ ကိရီ”တိ သဒ္ဒမကာသိ။ သာမဏေရိယော သုတွာ “အယျေ ဗုဒ္ဓရက္ခိတော သကုဏေန ဂဟိတော၊ မောစေမ န”န္တိ လေဍ္ဍုအာဒီနိ ဂဟေတွာ အနုဗန္ဓိတွာ မောစေသုံ။ တံ အာနေတွာ ပုရတော ဌပိတံ ထေရီ အာဟ “ဗုဒ္ဓရက္ခိတ သကုဏေန ဂဟိတကာလေ ကိံ စိန္တေသီ”တိ။ န အယျေ အညံ ကိဉ္စိ စိန္တေသိံ၊ အဋ္ဌိပုဉ္ဇောဝ အဋ္ဌိပုဉ္ဇံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆတိ၊ ကတရသ္မိံ ဌာနေ ဝိပ္ပကိရိဿတီတိ ဧဝံ အယျေ အဋ္ဌိပုဉ္ဇမေဝ စိန္တေသိန္တိ။ သာဓု သာဓု ဗုဒ္ဓရက္ခိတ အနာဂတေ ဘဝက္ခယဿ တေ ပစ္စယော ဘဝိဿတီတိ။ ဧဝံ တတ္ထ တိရစ္ဆာနဂတာပိ သတိပဋ္ဌာနမနသိကာရယုတ္တာ။ တသ္မာ နေသံ ဘဂဝါ သတိပဋ္ဌာနဗုဒ္ဓိမေဝ ဇနေန္တော ဣဒံ သုတ္တမဘာသိ။

တတ္ထ **ဧကာယနော**တိ ဧကမဂ္ဂေါ။ မဂ္ဂဿ ဟိ

မဂ္ဂေါ ပန္ထော ပထော ပဇ္ဇော၊ အဉ္ဇသံ ဝဋုမာယနံ။
နာဝါ ဥတ္တရသေတူ စ၊ ကုလ္လော စ ဘိသိသင်္ကမောတိ—

ဗဟူနိ နာမာနိ။ သွာယမိဓ အယနနာမေန ဝုတ္တော၊ တသ္မာ **ဧကာယနော အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ**တိ ဧတ္ထ ဧကမဂ္ဂေါ အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ န ဒွိဓာ ပထဘူတောတိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အထ ဝါ ဧကေန အယိတဗ္ဗောတိ ဧကာယနော။ ဧကေနာတိ ဂဏသင်္ဂဏိကံ ပဟာယ ဝူပကဋ္ဌေန ပဝိဝိတ္တစိတ္တေန။ အယိတဗ္ဗော ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗော, အယန္တိ ဝါ ဧတေနာတိ အယနော၊

၁-ဧကာ သကုဏဂ္ဃီ (သျာ)

saṁsārato nibbānaṁ gacchantīti attho. Ekassa ayano ekāyano. **Ekassā**ti seṭṭhassa. Sabbasattaseṭṭho ca Bhagavā, tasmā Bhagavatoti vuttaṁ hoti. Kiñcāpi hi tena aññepi ayanti, evaṁ santepi Bhagavatova so ayano tena uppāditattā. Yathāha "so hi brāhmaṇa Bhagavā anuppannassa maggassa uppādetā"ti-ādi[1]. Ayatīti vā ayano, gacchati pavattatīti attho. Ekasmiṁ ayanoti ekāyano, imasmiṁ yeva dhammavinaye pavattati, na aññatthāti vuttaṁ hoti. Yathāha "imasmiṁ kho Subhadda dhammavinaye ariyo aṭṭhaṅgiko maggo upalabbhatī"ti[2]. Desanābhedoyeva heso, atthato pana ekova. Apica ekaṁ ayatīti ekāyano. Pubbabhāge nānāmukhabhāvanānayappavattopi aparabhāge ekaṁ nibbānameva gacchatīti vuttaṁ hoti. Yathāha brahmā Sahampati—

Ekāyanaṁ jātikhayantadassī,
Maggaṁ pajānāti hitānukampī.
Etena maggena tariṁsu pubbe,
Tarissanti ye ca taranti oghanti[3].

Keci pana "na pāraṁ diguṇaṁ yantī"ti gāthānayena yasmā ekavāraṁ nibbānaṁ gacchati, tasmā "ekāyano"ti vadanti, taṁ na yujjati. Imassa hi atthassa sakiṁ ayanoti iminā byañjanena bhavitabbaṁ. Yadi pana ekaṁ ayanamassa ekā gati pavattīti evaṁ atthaṁ yojetvā vucceyya, byañjanaṁ yujjeyya, attho pana ubhayathāpi na yujjati. Kasmā? Idha pubbabhāgamaggassa adhippetattā. Kāyādicatu-ārammaṇappavatto hi pubbabhāgasatipaṭṭhānamaggo idhādhippeto, na lokuttaro, so ca anekavārampi ayati, anekañcassa ayanaṁ hoti.

Pubbepi ca imasmiṁ pade mahātherānaṁ sākacchā ahosiyeva. Tipiṭakacūḷanāgatthero pubbabhāgasatipaṭṭhānamaggoti āha. Ācariyo panassa Tipiṭakacūḷasumatthero missakamaggoti āha. Pubbabhāgo bhanteti. Missako āvusoti. Ācariye pana punappunaṁ bhaṇante

1. Ma 3. 59 piṭṭhe. 2. Dī 2. 125 piṭṭhe. 3. Saṁ 3. 162 piṭṭhe.

သံသာရတော နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ ဧကဿ အယနော ဧကာယနော။ **ဧကဿာ**တိ သေဋ္ဌဿ။ သဗ္ဗသတ္တသေဋ္ဌော စ ဘဂဝါ၊ တသ္မာ ဘဂဝတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကိဉ္စာပိ ဟိ တေန အညေပိ အယန္တိ၊ ဧဝံ သန္တေပိ ဘဂဝတောဝ သော အယနော တေန ဥပ္ပါဒိတတ္တာ။ ယထာဟ "သော ဟိ ဗြာဟ္မဏ ဘဂဝါ အနုပ္ပန္နဿ မဂ္ဂဿ ဥပ္ပါဒေတာ"တိအာဒိ[၁]။ အယတီတိ ဝါ အယနော၊ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ ဧကသ္မိံ အယနောတိ ဧကာယနော၊ ဣမသ္မိံယေဝ ဓမ္မဝိနယေ ပဝတ္တတိ၊ န အညတ္ထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ယထာဟ "ဣမသ္မိံ ခေါ သုဘဒ္ဒ ဓမ္မဝိနယေ အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ ဥပလဗ္ဘတီ"တိ[၂]။ ဒေသနာဘေဒေါယေဝ ဟေသော၊ အတ္ထတော ပန ဧကောဝ။ အပိစ ဧကံ အယတီတိ ဧကာယနော။ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာမုခဘာဝနာနယပ္ပဝတ္တောပိ အပရဘာဂေ ဧကံ နိဗ္ဗာနမေဝ ဂစ္ဆတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ယထာဟ ဗြဟ္မာ သဟမ္ပတိ—

ဧကာယနံ ဇာတိခယန္တဒဿီ၊
မဂ္ဂံ ပဇာနာတိ ဟိတာနုကမ္ပီ။
ဧတေန မဂ္ဂေန တရိံသု ပုဗ္ဗေ၊
တရိဿန္တိ ယေ စ တရန္တိ ဩဃန္တိ[၃]။

ကေစိ ပန "န ပါရံ ဒိဂုဏံ ယန္တီ"တိ ဂါထာနယေန ယသ္မာ ဧကဝါရံ နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆတိ၊ တသ္မာ "ဧကာယနော"တိ ဝဒန္တိ၊ တံ န ယုဇ္ဇတိ။ ဣမဿ ဟိ အတ္ထဿ သကိံ အယနောတိ ဣမိနာ ဗျဉ္ဇနေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ယဒိ ပန ဧကံ အယနမဿ ဧကာ ဂတိ ပဝတ္တီတိ ဧဝံ အတ္ထံ ယောဇေတွာ ဝုစ္စေယျ၊ ဗျဉ္ဇနံ ယုဇ္ဇေယျ၊ အတ္ထော ပန ဥဘယထာပိ န ယုဇ္ဇတိ။ ကသ္မာ? ဣဓ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ္ဂဿ အဓိပ္ပေတတ္တာ။ ကာယာဒိစတုအာရမ္မဏပ္ပဝတ္တော ဟိ ပုဗ္ဗဘာဂသတိပဋ္ဌာနမဂ္ဂေါ ဣဓာဓိပ္ပေတော, န လောကုတ္တရော၊ သော စ အနေကဝါရမ္ပိ အယတိ၊ အနေကဉ္စဿ အယနံ ဟောတိ။

ပုဗ္ဗေပိ စ ဣမသ္မိံ ပဒေ မဟာထေရာနံ သာကစ္ဆာ အဟောသိယေဝ။ တိပိဋကစူဠနာဂတ္ထေရော ပုဗ္ဗဘာဂသတိပဋ္ဌာနမဂ္ဂေါတိ အာဟ။ အာစရိယော ပနဿ တိပိဋကစူဠသုမတ္ထေရော မိဿကမဂ္ဂေါတိ အာဟ။ ပုဗ္ဗဘာဂေါ ဘန္တေတိ။ မိဿကော အာဝုသောတိ။ အာစရိယေ ပန ပုနပ္ပုနံ ဘဏန္တေ

၁-မ ၃-၅၉-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ ၂-၁၂၅-ပိဋ္ဌေ။ ၃-သံ ၃-၁၆၂-ပိဋ္ဌေ။

appaṭibāhitvā tuṇhī ahosi. Pañhaṁ avinicchinitvāva uṭṭhahiṁsu. Athācariyatthero nahānakoṭṭhakaṁ gacchanto "mayā missakamaggo kathito, Cūḷanāgo pubbabhāgamaggoti ādāya voharati, ko nu kho ettha nicchayo"ti suttantaṁ ādito paṭṭhāya parivattento "yo hi koci bhikkhave ime cattāro satipaṭṭhāne evaṁ bhāveyya satta vassānī"ti imasmiṁ ṭhāne sallakkhesi. Lokuttaramaggo uppajjitvā satta vassāni tiṭṭhamāno nāma natthi, mayā vutto missakamaggo na labbhati. Cūḷanāgena diṭṭho pubbabhāgamaggova labbhatīti ñatvā aṭṭhamiyaṁ dhammasavane saṅghuṭṭhe agamāsi.

Porāṇakattherā kira piyadhammasavanā honti, saddaṁ sutvāva "ahaṁ paṭhamaṁ, ahaṁ paṭhaman"ti ekappahāreneva osaranti. Tasmiñca divase Cūḷanāgattherassa vāro, tena dhammāsane nisīditvā bījaniṁ gahetvā pubbagāthāsu vuttāsu therassa āsanapiṭṭhiyaṁ ṭhitassa etadahosi "raho nisīditvā na vakkhāmī"ti. Porāṇakattherā hi anusūyakā honti. Na attano rucimeva ucchubhāraṁ viya evaṁ ukkhipitvā vicaranti, kāraṇameva gaṇhanti, akāraṇaṁ vissajjenti. Tasmā thero "āvuso Cūḷanāgā"ti āha. So ācariyassa viya saddoti dhammaṁ ṭhapetvā "kiṁ bhante"ti āha. Āvuso Cūḷanāga mayā vutto missakamaggo na labbhati, tayā vutto pubbabhāgasatipaṭṭhānamaggova labbhatīti. Thero cintesi "amhākaṁ ācariyo sabbapariyattiko Tepiṭako sutabuddho, evarūpassāpi nāma bhikkhuno ayaṁ pañho āluḷeti, anāgate mama bhātikā imaṁ pañhaṁ āluḷessantīti suttaṁ gahetvā imaṁ pañhaṁ niccalaṁ karissāmī"ti Paṭisambhidāmaggato "ekāyanamaggo vuccati pubbabhāgasatipaṭṭhānamaggo.

Maggānaṭṭhaṅgiko seṭṭho, saccānaṁ caturo padā.
Virāgo seṭṭho dhammānaṁ, dvipadānañca cakkhumā.

Eseva maggo natthañño, dassanassa visuddhiyā.
Etañhi tumhe paṭipajjatha, mārasenappamaddanaṁ.
Etañhi tumhe paṭipannā, dukkhassantaṁ karissathā"ti—

Suttaṁ āharitvā ṭhapesi.

အပ္ပဋိဗာဟိတွာ တုဏှီ အဟောသိ။ ပဉှံ အဝိနိစ္ဆိနိတွာဝ ဥဋ္ဌဟိံသု။ အထာစရိယတ္ထေရော နဟာနကောဋ္ဌကံ ဂစ္ဆန္တော "မယာ မိဿကမဂ္ဂေါ ကထိတော၊ စူဠနာဂေါ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ္ဂေါတိ အာဒါယ ဝေါဟရတိ၊ ကော နု ခေါ ဧတ္ထ နိစ္ဆယော"တိ သုတ္တန္တံ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ပရိဝတ္တေန္တော "ယော ဟိ ကောစိ ဘိက္ခဝေ ဣမေ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ ဧဝံ ဘာဝေယျ သတ္တ ဝဿာနီ"တိ ဣမသ္မိံ ဌာနေ သလ္လက္ခေသိ။ လောကုတ္တရမဂ္ဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ သတ္တ ဝဿာနိ တိဋ္ဌမာနော နာမ နတ္ထိ၊ မယာ ဝုတ္တော မိဿကမဂ္ဂေါ န လဗ္ဘတိ။ စူဠနာဂေန ဒိဋ္ဌော ပုဗ္ဗဘာဂမဂ္ဂေါဝ လဗ္ဘတီတိ ဉတွာ အဋ္ဌမိယံ ဓမ္မသဝနေ သင်္ဃုဋ္ဌေ အဂမာသိ။

ပေါရာဏကတ္ထေရာ ကိရ ပိယဓမ္မသဝနာ ဟောန္တိ၊ သဒ္ဒံ သုတွာဝ "အဟံ ပဌမံ, အဟံ ပဌမ"န္တိ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဩသရန္တိ။ တသ္မိဉ္စ ဒိဝသေ စူဠနာဂတ္ထေရဿ ဝါရော၊ တေန ဓမ္မာသနေ နိသီဒိတွာ ဗီဇနိံ ဂဟေတွာ ပုဗ္ဗဂါထာသု ဝုတ္တာသု ထေရဿ အာသနပိဋ္ဌိယံ ဌိတဿ ဧတဒဟောသိ "ရဟော နိသီဒိတွာ န ဝက္ခာမီ"တိ။ ပေါရာဏကတ္ထေရာ ဟိ အနုသူယကာ ဟောန္တိ။ န အတ္တနော ရုစိမေဝ ဥစ္ဆုဘာရံ ဝိယ ဧဝံ ဥက္ခိပိတွာ ဝိစရန္တိ၊ ကာရဏမေဝ ဂဏှန္တိ၊ အကာရဏံ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ။ တသ္မာ ထေရော "အာဝုသော စူဠနာဂါ"တိ အာဟ။ သော အာစရိယဿ ဝိယ သဒ္ဒေါတိ ဓမ္မံ ဌပေတွာ "ကိံ ဘန္တေ"တိ အာဟ။ အာဝုသော စူဠနာဂ မယာ ဝုတ္တော မိဿကမဂ္ဂေါ န လဗ္ဘတိ၊ တယာ ဝုတ္တော ပုဗ္ဗဘာဂသတိပဋ္ဌာနမဂ္ဂေါဝ လဗ္ဘတီတိ။ ထေရော စိန္တေသိ "အမှာကံ အာစရိယော သဗ္ဗပရိယတ္တိကော တေပိဋကော သုတဗုဒ္ဓေါ၊ ဧဝရူပဿာပိ နာမ ဘိက္ခုနော အယံ ပဉှော အာလုဠေတိ၊ အနာဂတေ မမ ဘာတိကာ ဣမံ ပဉှံ အာလုဠေဿန္တီတိ သုတ္တံ ဂဟေတွာ ဣမံ ပဉှံ နိစ္စလံ ကရိဿာမီ"တိ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂတော "ဧကာယနမဂ္ဂေါ ဝုစ္စတိ ပုဗ္ဗဘာဂသတိပဋ္ဌာနမဂ္ဂေါ။

မဂ္ဂါနဋ္ဌင်္ဂိကော သေဋ္ဌော၊ သစ္စာနံ စတုရော ပဒါ။
ဝိရာဂေါ သေဋ္ဌော ဓမ္မာနံ၊ ဒွိပဒါနဉ္စ စက္ခုမာ။

ဧသေဝ မဂ္ဂေါ နတ္ထညော၊ ဒဿနဿ ဝိသုဒ္ဓိယာ။
ဧတဉှိ တုမှေ ပဋိပဇ္ဇထ၊ မာရသေနပ္ပမဒ္ဒနံ။
ဧတဉှိ တုမှေ ပဋိပန္နာ၊ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿထာ"တိ—

သုတ္တံ အာဟရိတွာ ဌပေသိ။

ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၂၂

Maggoti kenaṭṭhena maggo? Nibbānagamanaṭṭhena nibbānatthikehi magganīyaṭṭhena ca. **Sattānaṁ visuddhiyā**ti rāgādīhi malehi abhijjhāvisamalobhādīhi ca upakkilesehi kiliṭṭhacittānaṁ sattānaṁ visuddhatthāya. Tathā hi imināva maggena ito satasahassakappādhikānaṁ catunnaṁ asaṅkhyeyyānaṁ upari ekasmiṁyeva kappe nibbatte Taṇhaṅkaramedhaṅkarasaraṇaṅkaradīpaṅkaranāmake Buddhe ādiṁ katvā Sakyamunipariyosānā aneke Sammāsambuddhā anekasatā Paccekabuddhā gaṇanapathaṁ vītivattā ariyasāvakā cāti ime sattā sabbe cittamalaṁ pavāhetvā paramavisuddhiṁ pattā. Rūpamalavasena pana saṁkilesavodānapaññattiyeva natthi. Tathā hi

Rūpena saṁkiliṭṭhena, saṁkilissanti māṇavā.
Rūpe suddhe visujjhanti, anakkhātaṁ Mahesinā.

Citena saṁkiliṭṭhena, saṁkilissanti māṇavā.
Citte suddhe visujjhanti, iti vuttaṁ Mahesinā.

Yathāha "cittasaṁkilesā bhikkhave sattā saṁkilissanti, cittavodānā visujjhantī"ti. Tañca cittavodānaṁ iminā satipaṭṭhānamaggena hoti. Tenāha "sattānaṁ visuddhiyā"ti.

Sokaparidevānaṁ samatikkamāyāti sokassa ca paridevassa ca samatikkamāya, pahānāyāti attho, ayañhi maggo bhāvito **Santatimahāmattā**dīnaṁ viya sokasamatikkamāya **Paṭācārā**dīnaṁ viya paridevasamatikkamāya saṁvattati. Tenāha "sokaparidevānaṁ samatikkamāyā"ti. Kiñcāpi hi Santatimahāmatto

Yaṁ pubbe taṁ visodhehi, pacchā te māhu kiñcanaṁ.
Majjhe ce no gahessasi, upasanto carissasīti[1]—

Imaṁ gāthaṁ sutvāva saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patto. Paṭācārā

Na santi puttā tāṇāya, na pitā nāpi bandhavā.
Antakenādhipannassa, natthi ñātīsu tāṇatāti[2]—

1. Khu 1. 425 piṭṭhe. 2. Khu 1. 54 piṭṭhe.

မဂ္ဂေါတိ ကေနဋ္ဌေန မဂ္ဂေါ? နိဗ္ဗာနဂမနဋ္ဌေန နိဗ္ဗာနတ္ထိကေဟိ မဂ္ဂနီယဋ္ဌေန စ။ **သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာ**တိ ရာဂါဒီဟိ မလေဟိ အဘိဇ္ဈာဝိသမလောဘာဒီဟိ စ ဥပက္ကိလေသေဟိ ကိလိဋ္ဌစိတ္တာနံ သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓတ္ထာယ။ တထာ ဟိ ဣမိနာဝ မဂ္ဂေန ဣတော သတသဟဿကပ္ပါဓိကာနံ စတုန္နံ အသင်္ချေယျာနံ ဥပရိ ဧကသ္မိံယေဝ ကပ္ပေ နိဗ္ဗတ္တေ တဏှင်္ကရမေဓင်္ကရသရဏင်္ကရဒီပင်္ကရနာမကေ ဗုဒ္ဓေ အာဒိံ ကတွာ သကျမုနိပရိယောသာနာ အနေကေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ အနေကသတာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဂဏနပထံ ဝီတိဝတ္တာ အရိယသာဝကာ စာတိ ဣမေ သတ္တာ သဗ္ဗေ စိတ္တမလံ ပဝါဟေတွာ ပရမဝိသုဒ္ဓိံ ပတ္တာ။ ရူပမလဝသေန ပန သံကိလေသဝေါဒါနပညတ္တိယေဝ နတ္ထိ။ တထာ ဟိ

ရူပေန သံကိလိဋ္ဌေန၊ သံကိလိဿန္တိ မာဏဝါ။
ရူပေ သုဒ္ဓေ ဝိသုဇ္ဈန္တိ၊ အနက္ခာတံ မဟေသိနာ။

စိတ္တေန သံကိလိဋ္ဌေန၊ သံကိလိဿန္တိ မာဏဝါ။
စိတ္တေ သုဒ္ဓေ ဝိသုဇ္ဈန္တိ၊ ဣတိ ဝုတ္တံ မဟေသိနာ။

ယထာဟ "စိတ္တသံကိလေသာ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ သံကိလိဿန္တိ၊ စိတ္တဝေါဒါနာ ဝိသုဇ္ဈန္တီ"တိ။ တဉ္စ စိတ္တဝေါဒါနံ ဣမိနာ သတိပဋ္ဌာနမဂ္ဂေန ဟောတိ။ တေနာဟ "သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာ"တိ။

သောကပရိဒေဝါနံ သမတိက္ကမာယာတိ သောကဿ စ ပရိဒေဝဿ စ သမတိက္ကမာယ၊ ပဟာနာယာတိ အတ္ထော၊ အယဉှိ မဂ္ဂေါ ဘာဝိတော **သန္တတိမဟာမတ္တာ**ဒီနံ ဝိယ သောကသမတိက္ကမာယ **ပဋာစာရာ**ဒီနံ ဝိယ ပရိဒေဝသမတိက္ကမာယ သံဝတ္တတိ။ တေနာဟ "သောကပရိဒေဝါနံ သမတိက္ကမာယာ"တိ။ ကိဉ္စာပိ ဟိ သန္တတိမဟာမတ္တော

ယံ ပုဗ္ဗေ တံ ဝိသောဓေဟိ၊ ပစ္ဆာ တေ မာဟု ကိဉ္စနံ။
မဇ္ဈေ စေ နော ဂဟေဿသိ၊ ဥပသန္တော စရိဿသီတိ[၁]—

ဣမံ ဂါထံ သုတွာဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတ္တော။ ပဋာစာရာ

န သန္တိ ပုတ္တာ တာဏာယ၊ န ပိတာ နာပိ ဗန္ဓဝါ။
အန္တကေနာဓိပန္နဿ၊ နတ္ထိ ဉာတီသု တာဏတာတိ[၂]—

၁-ခု ၁-၄၂၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၁-၅၄-ပိဋ္ဌေ။

Imaṁ gāthaṁ hutvā sotāpattiphale patiṭṭhitā. Yasmā pana kāyavedanācittadhammesu kañci dhammaṁ anāmasitvā bhāvanā nāma natthi, tasmā tepi imināva maggena sokaparideve samatikkantāti veditabbā.

Dukkhadomanassānaṁ atthaṅgamāyāti kāyikadukkhassa cetasikadomanassassa cāti imesaṁ dvinnaṁ atthaṅgamāya, nirodhāyāti attho. Ayañhi maggo bhāvito Tissattherādīnaṁ viya dukkhassa, Sakkādīnaṁ viya ca domanassassa atthaṅgamāya saṁvattati.

Tatrāyaṁ atthadīpanā—Sāvatthiyaṁ kira **Tisso** nāma kuṭumpikaputto cattālīsa hiraññakoṭiyo pahāya pabbajitvā agāmake araññe viharati. Tassa kaniṭṭhabhātu bhariyā "gacchatha, naṁ jīvitā voropethā"ti pañcasate core pesesi. Te gantvā theraṁ parivāretvā nisīdiṁsu. Thero āha "kasmā āgatattha upāsakā"ti. Taṁ jīvitā voropessāmāti. Pāṭibhogaṁ me upāsakā gahetvā ajjekarattiṁ jīvitaṁ dethāti. Ko te samaṇa imasmiṁ ṭhāne pāṭibhogo bhavissatīti. Thero mahantaṁ pāsāṇaṁ gahetvā dve ūruṭṭhīni bhinditvā "vaṭṭati upāsakā pāṭibhogo"ti āha. Te apakkamitvā caṅkamanasīse aggiṁ katvā nippajjiṁsu. Therassa vedanaṁ vikkhambhetvā sīlaṁ paccavekkhato parisuddhaṁ sīlaṁ nissāya pītipāmojjaṁ uppajji. Tato anukkamena vipassanaṁ vaḍḍhento tiyāmarattiṁ samaṇadhammaṁ katvā aruṇuggamane arahattaṁ patto imaṁ udānaṁ udānesi—

Ubho pādāni bhinditvā, saññapessāmi vo ahaṁ.
Aṭṭiyāmi harāyāmi, sarāgamaraṇaṁ ahaṁ.

Evāhaṁ cintayitvāna, yathābhūtaṁ vipassisaṁ.
Sampatte aruṇuggamhi, arahattamapāpuṇinti.

Aparepi **tiṁsa bhikkhū** Bhagavato santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā araññavihāre vassaṁ upagantvā "āvuso tiyāmarattiṁ samaṇadhammova kātabbo, na aññamaññassa santikaṁ āgantabban"ti vatvā vihariṁsu. Tesaṁ samaṇadhammaṁ katvā paccūsasamaye pacalāyantānaṁ eko byaggho, āgantvā ekekaṁ bhikkhuṁ gahetvā gacchati. Na koci "maṁ byaggho gaṇhī"ti vācampi nicchāresi. Evaṁ pañcasu dasasu bhikkhūsu khāditesu uposathadivase "itare

ဣမံ ဂါထံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတာ။ ယသ္မာ ပန ကာယဝေဒနာစိတ္တဓမ္မေသု ကဉ္စိ ဓမ္မံ အနာမသိတွာ ဘာဝနာ နာမ နတ္ထိ၊ တသ္မာ တေပိ ဣမိနာဝ မဂ္ဂေန သောကပရိဒေဝေ သမတိက္ကန္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဒုက္ခဒောမနဿာနံ အတ္ထင်္ဂမာယာတိ ကာယိကဒုက္ခဿ စေတသိကဒောမနဿဿ စာတိ ဣမေသံ ဒွိန္နံ အတ္ထင်္ဂမာယ၊ နိရောဓာယာတိ အတ္ထော။ အယဉ္ဟိ မဂ္ဂေါ ဘာဝိတော တိဿတ္ထေရာဒီနံ ဝိယ ဒုက္ခဿ, သက္ကာဒီနံ ဝိယ စ ဒောမနဿဿ အတ္ထင်္ဂမာယ သံဝတ္တတိ။

တတြာယံ အတ္ထဒီပနာ—သာဝတ္ထိယံ ကိရ **တိဿော** နာမ ကုဋုမ္ဗိကပုတ္တော စတ္တာလီသ ဟိရညကောဋိယော ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတွာ အဂါမကေ အရညေ ဝိဟရတိ။ တဿ ကနိဋ္ဌဘာတု ဘရိယာ “ဂစ္ဆထ, နံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေထာ”တိ ပဉ္စသတေ စောရေ ပေသေသိ။ တေ ဂန္တွာ ထေရံ ပရိဝါရေတွာ နိသီဒိံသု။ ထေရော အာဟ “ကသ္မာ အာဂတတ္ထ ဥပါသကာ”တိ။ တံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေဿာမာတိ။ ပါဋိဘောဂံ မေ ဥပါသကာ ဂဟေတွာ အဇ္ဇေကရတ္တိံ ဇီဝိတံ ဒေထာတိ။ ကော တေ သမဏ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ပါဋိဘောဂေါ ဘဝိဿတီတိ။ ထေရော မဟန္တံ ပါသာဏံ ဂဟေတွာ ဒွေ ဦရုဋ္ဌီနိ ဘိန္ဒိတွာ “ဝဋ္ဋတိ ဥပါသကာ ပါဋိဘောဂေါ”တိ အာဟ။ တေ အပက္ကမိတွာ စင်္ကမနသီသေ အဂ္ဂိံ ကတွာ နိပဇ္ဇိံသု။ ထေရဿ ဝေဒနံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ သီလံ ပစ္စဝေက္ခတော ပရိသုဒ္ဓံ သီလံ နိဿာယ ပီတိပါမောဇ္ဇံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တတော အနုက္ကမေန ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေန္တော တိယာမရတ္တိံ သမဏဓမ္မံ ကတွာ အရုဏုဂ္ဂမနေ အရဟတ္တံ ပတ္တော ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ—

ဥဘော ပါဒါနိ ဘိန္ဒိတွာ၊ သညပေဿာမိ ဝေါ အဟံ။
အဋ္ဋိယာမိ ဟရာယာမိ၊ သရာဂမရဏံ အဟံ။

ဧဝါဟံ စိန္တယိတွာန၊ ယထာဘူတံ ဝိပဿိသံ။
သမ္ပတ္တေ အရုဏုဂ္ဂမှိ၊ အရဟတ္တမပါပုဏိန္တိ။

အပရေပိ **တိံသ ဘိက္ခူ** ဘဂဝတော သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရညဝိဟာရေ ဝဿံ ဥပဂန္တွာ “အာဝုသော တိယာမရတ္တိံ သမဏဓမ္မောဝ ကာတဗ္ဗော၊ န အညမညဿ သန္တိကံ အာဂန္တဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ ဝိဟရိံသု။ တေသံ သမဏဓမ္မံ ကတွာ ပစ္စူသသမယေ ပစလာယန္တာနံ ဧကော ဗျဂ္ဃော အာဂန္တွာ ဧကေကံ ဘိက္ခုံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆတိ။ န ကောစိ “မံ ဗျဂ္ဃော ဂဏှီ”တိ ဝါစမ္ပိ နိစ္ဆာရေသိ။ ဧဝံ ပဉ္စသု ဒသသု ဘိက္ခူသု ခါဒိတေသု ဥပေါသထဒိဝသေ “ဣတရေ

āvuso kuhin”ti pucchitvā ñatvā ca “idāni gahitena gahitomhīti vattabban”ti vatvā vihariṁsu. Atha aññataraṁ daharabhikkhuṁ purimanayeneva byaggho gaṇhi. So “byaggho bhante”ti āha. Bhikkhū kattaradaṇḍe ca ukkāyo ca gahetvā mocessāmāti anubandhiṁsu. Byaggho bhikkhūnaṁ agatiṁ chinnataṭaṭṭhānamāruyha taṁ bhikkhuṁ pādaṅguṭṭhakato paṭṭhāya khādituṁ ārabhi. Itarepi “idāni sappurisa amhehi kattabbaṁ natthi, bhikkhūnaṁ viseso nāma evarūpe ṭhāne paññāyatī”ti āhaṁsu. So byagghamukhe nipannova taṁ vedanaṁ vikkhambhetvā vipassanaṁ vaḍḍhento yāva gopphakā khāditasamaye sotāpanno hutvā, yāva jaṇṇukā khāditasamaye sakadāgāmī, yāva nābhiyā khāditasamaye anāgāmī hutvā, hadayarūpe akhāditeyeva saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā imaṁ udānaṁ udānesi—

Sīlavā vatasampanno, paññavā susamāhito.
Muhuttaṁ pamādamanvāya, byagghenoruddhamānaso.

Pañjarasmiṁ gahetvāna, silāya uparī kato.
Kāmaṁ khādatu maṁ byaggho, aṭṭhiyā ca nhārussa ca.
Kilese khepayissāmi, phusissāmi vimuttiyanti.

Aparopi Pītamallatthero[1] nāma gihikāle tīsu rajjesu paṭākaṁ gahetvā Tambapaṇṇidīpaṁ āgamma rājānaṁ passitvā raññā katānuggaho ekadivasaṁ kilañjakāpaṇasāladvārena[2] gacchanto “rūpaṁ bhikkhave na tumhākaṁ, taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya bhavissatī”ti na tumhākavākyaṁ sutvā cintesi “neva kira rūpaṁ attano, na vedanā”ti. So taṁyeva aṅkusaṁ katvā nikkhamitvā mahāvihāraṁ gantvā pabbajjaṁ yācitvā pabbajito upasampanno dvemātikā paguṇā katvā tiṁsa bhikkhū gahetvā gabalavāliya-aṅgaṇaṁ[3] gantvā samaṇadhammaṁ akāsi. Pādesu avahantesu jaṇṇukehi caṅkamati. Tamenaṁ rattiṁ eko migaluddako migoti maññamāno pahari. Satti vinivijjhitvā gatā, so taṁ sattiṁ harāpetvā paharaṇamukhāni tiṇavaṭṭiyā pūrāpetvā pāsāṇapiṭṭhiyaṁ attānaṁ nisīdāpetvā okāsaṁ kāretvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā

1. Pītimallatthero (Syā)
2. Kilañjakāsanadvārena (Syā)
3. Gavaparapāḷiyaṁ aṅgaṇaṁ (Syā)

အာဝုသော ကုဟိ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ ဉတွာ စ “ဣဒါနိ ဂဟိတေန ဂဟိတောမှိတိ ဝတ္တဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ ဝိဟရိံသု။ အထ အညတရံ ဒဟရဘိက္ခုံ ပုရိမနယေနေဝ ဗျဂ္ဃော ဂဏှိ။ သော “ဗျဂ္ဃော ဘန္တေ”တိ အာဟ။ ဘိက္ခူ ကတ္တရဒဏ္ဍေ စ ဥက္ကာယော စ ဂဟေတွာ မောစေဿာမာတိ အနုဗန္ဓိံသု။ ဗျဂ္ဃော ဘိက္ခူနံ အဂတိံ ဆိန္နတဋဋ္ဌာနမာရုယှ တံ ဘိက္ခုံ ပါဒင်္ဂုဋ္ဌကတော ပဋ္ဌာယ ခါဒိတုံ အာရဘိ။ ဣတရေပိ “ဣဒါနိ သပ္ပုရိသ အမှေဟိ ကတ္တဗ္ဗံ နတ္ထိ၊ ဘိက္ခူနံ ဝိသေသော နာမ ဧဝရူပေ ဌာနေ ပညာယတီ”တိ အာဟံသု။ သော ဗျဂ္ဃမုခေ နိပန္နောဝ တံ ဝေဒနံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေန္တော ယာဝ ဂေါပ္ဖကာ ခါဒိတသမယေ သောတာပန္နော ဟုတွာ, ယာဝ ဇဏ္ဏုကာ ခါဒိတသမယေ သကဒါဂါမီ, ယာဝ နာဘိယာ ခါဒိတသမယေ အနာဂါမီ ဟုတွာ, ဟဒယရူပေ အခါဒိတေယေဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ—

သီလဝါ ဝတသမ္ပန္နော၊ ပညဝါ သုသမာဟိတော။
မုဟုတ္တံ ပမာဒမန္ဝာယ၊ ဗျဂ္ဃေနောရုဒ္ဓမာနသော။

ပဉ္ဇရသ္မိံ ဂဟေတွာန၊ သိလာယ ဥပရိ ကတော။
ကာမံ ခါဒတု မံ ဗျဂ္ဃော၊ အဋ္ဌိယာ စ နှာရုဿ စ။
ကိလေသေ ခေပယိဿာမိ၊ ဖုသိဿာမိ ဝိမုတ္တိယန္တိ။

အပရောပိ ပီတမလ္လတ္ထေရော[1] နာမ ဂိဟိကာလေ တီသု ရဇ္ဇေသု ပဋာကံ ဂဟေတွာ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပံ အာဂမ္မ ရာဇာနံ ပဿိတွာ ရညာ ကတာနုဂ္ဂဟော ဧကဒိဝသံ ကိလဉ္ဇကာပဏသာလဒွါရေန[2] ဂစ္ဆန္တော “ရူပံ ဘိက္ခဝေ န တုမှာကံ, တံ ပဇဟထ၊ တံ ဝေါ ပဟီနံ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယ ဘဝိဿတီ”တိ န တုမှာကဝါကျံ သုတွာ စိန္တေသိ “နေဝ ကိရ ရူပံ အတ္တနော, န ဝေဒနာ”တိ။ သော တံယေဝ အင်္ကုသံ ကတွာ နိက္ခမိတွာ မဟာဝိဟာရံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ ပဗ္ဗဇိတော ဥပသမ္ပန္နော ဒွေမာတိကာ ပဂုဏာ ကတွာ တိံသ ဘိက္ခူ ဂဟေတွာ ဂဗလဝါလိယအင်္ဂဏံ[3] ဂန္တွာ သမဏဓမ္မံ အကာသိ။ ပါဒေသု အဝဟန္တေသု ဇဏ္ဏုကေဟိ စင်္ကမတိ။ တမေနံ ရတ္တိံ ဧကော မိဂလုဒ္ဒကော မိဂေါတိ မညမာနော ပဟရိ။ သတ္တိ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ ဂတာ၊ သော တံ သတ္တိံ ဟရာပေတွာ ပဟရဏမုခါနိ တိဏဝဋ္ဋိယာ ပူရာပေတွာ ပါသာဏပိဋ္ဌိယံ အတ္တာနံ နိသီဒါပေတွာ ဩကာသံ ကာရေတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ

၁-ပီတိမလ္လတ္ထေရော (သျာ) ၂-ကိလဉ္ဇကာသနဒွါရေန (သျာ) ၃-ဂဝပရပါဠိယံ အင်္ဂဏံ (သျာ)

saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā ukkāsitasaddena āgatānaṁ bhikkhūnaṁ byākaritvā imaṁ udānaṁ udānesi—

Bhāsitaṁ Buddhaseṭṭhassa, sabbalokaggavādino.
Na tumhākamidaṁ rūpaṁ, taṁ jaheyyātha bhikkhavo.

Aniccā vata saṅkhārā, uppādavayadhammino.
Uppajjitvā nirujjhanti, tesaṁ vūpasamo sukhoti.

Evaṁ tāva ayaṁ maggo Tissattherādīnaṁ viya dukkhassa atthaṅgamāya saṁvattati.

Sakko pana Devānamindo attano pañcavidhapubbanimittaṁ disvā maraṇabhayasantajjito domanassajāto Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā pañhaṁ pucchi. So upekkhāpañhavissajjanāvasāne asītisahassāhi devatāhi saddhiṁ sotāpattiphale patiṭṭhāsi. Sā cassa upapatti puna pākatikāva ahosi.

Subrahmāpi devaputto accharāsahassaparivuto saggasampattiṁ anubhoti. Tattha pañcasatā accharāyo rukkhato pupphāni ocinantiyo cavitvā niraye uppannā. So "kiṁ imā cirāyantī"ti upadhārento tāsaṁ niraye nibbattanabhāvaṁ ñatvā "kittakaṁ nu kho mama āyū"ti upaparikkhanto attano āyuparikkhayaṁ viditvā cavitvā tattheva niraye nippattanabhāvaṁ disvā bhīto ativiya domanassajāto hutvā "imaṁ me domanassaṁ Satthā vinayissati, na añño"ti avasesā pañcasatā accharāyo gahetvā Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā pañhaṁ pucchi—

Niccaṁ utrastamidaṁ cittaṁ, niccaṁ ubbiggidaṁ mano.
Anuppannesu kicchesu[1], atho uppatitesu ca.
Sace atthi anutrastaṁ, taṁ me akkhāhi pucchitoti[2].

Tato naṁ Bhagavā āha—

Nāññatra bojjhā tapasā, nāññatrindriyasaṁvarā.
Nāññatra sabbanissaggā, sotthiṁ passāmi pāṇinanti[2].

1. Kiccesu (Syā, Ka)   2. Saṁ 1. 52 piṭṭhe.

သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ ဥက္ကာသိတသဒ္ဒေန အာဂတာနံ ဘိက္ခူနံ ဗျာကရိတွာ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ—

ဘာသိတံ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ၊ သဗ္ဗလောကဂ္ဂဝါဒိနော။
န တုမှာကမိဒံ ရူပံ၊ တံ ဇဟေယျာထ ဘိက္ခဝေါ။

အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ၊ ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မိနော။
ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ တေသံ ဝူပသမော သုခေါတိ။

ဧဝံ တာဝ အယံ မဂ္ဂေါ တိဿတ္ထေရာဒီနံ ဝိယ ဒုက္ခဿ အတ္ထင်္ဂမာယ သံဝတ္တတိ။

သက္ကော ပန ဒေဝါနမိန္ဒော အတ္တနော ပဉ္စဝိဓပုဗ္ဗနိမိတ္တံ ဒိသွာ မရဏဘယသန္တဇ္ဇိတော ဒေါမနဿဇာတော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ သော ဥပေက္ခာပဉှဝိဿဇ္ဇနာဝသာနေ အသီတိသဟဿာဟိ ဒေဝတာဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ သာ စဿ ဥပပတ္တိ ပုန ပါကတိကာဝ အဟောသိ။

သုဗြဟ္မာပိ ဒေဝပုတ္တော အစ္ဆရာသဟဿပရိဝုတော သဂ္ဂသမ္ပတ္တိံ အနုဘောတိ။ တတ္ထ ပဉ္စသတာ အစ္ဆရာယော ရုက္ခတော ပုပ္ဖါနိ ဩစိနန္တိယော စဝိတွာ နိရယေ ဥပ္ပန္နာ။ သော "ကိံ ဣမာ စိရာယန္တီ"တိ ဥပဓာရေန္တော တာသံ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တနဘာဝံ ဉတွာ "ကိတ္တကံ နု ခေါ မမ အာယူ"တိ ဥပပရိက္ခန္တော အတ္တနော အာယုပရိက္ခယံ ဝိဒိတွာ စဝိတွာ တတ္ထေဝ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တနဘာဝံ ဒိသွာ ဘီတော အတိဝိယ ဒေါမနဿဇာတော ဟုတွာ "ဣမံ မေ ဒေါမနဿံ သတ္ထာ ဝိနယိဿတိ၊ န အညော"တိ အဝသေသာ ပဉ္စသတာ အစ္ဆရာယော ဂဟေတွာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆိ—

နိစ္စံ ဥတြသ္တမိဒံ စိတ္တံ၊ နိစ္စံ ဥဗ္ဗိဂ္ဂိဒံ မနော။
အနုပ္ပန္နေသု ကိစ္ဆေသု[၁]၊ အထော ဥပ္ပတိတေသု စ။
သစေ အတ္ထိ အနုတြသ္တံ၊ တံ မေ အက္ခာဟိ ပုစ္ဆိတောတိ[၂]။

တတော နံ ဘဂဝါ အာဟ—

နာညတြ ဗောဇ္ဈာ တပသာ၊ နာညတြိန္ဒြိယသံဝရာ။
နာညတြ သဗ္ဗနိဿဂ္ဂါ၊ သောတ္ထိံ ပဿာမိ ပါဏိနန္တိ[၂]။

၁-ကိစ္စေသု (သျာ၊ က)   ၂-သံ ၁-၅၂-ပိဋ္ဌေ။

So desanāpariyosāne pañcahi accharāsatehi saddhiṁ sotāpattiphale patiṭṭhāya taṁ sampattiṁ thāvaraṁ katvā devalokameva agamāsīti. Evaṁ ayaṁ maggo bhāvito Sakkādīnaṁ viya domanassassa atthaṅgamāya saṁvattatīti veditabbo.

Ñāyassa adhigamāyāti ñāyo vuccati ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, tassa adhigamāya, pattiyāti vuttaṁ hoti. Ayañhi pubbabhāge lokiyo satipaṭṭhānamaggo bhāvito lokuttaramaggassa adhigamāya saṁvattati. Tenāha "ñāyassa adhigamāyā"ti. **Nibbānassa sacchikiriyāyā**ti taṇhāvānavirahitattā nibbānanti laddhanāmassa amatassa sacchikiriyāya, attapaccakkhatāyāti vuttaṁ hoti. Ayañhi maggo bhāvito anupubbena nibbānasacchikiriyaṁ sādheti. Tenāha "nibbānassa sacchikiriyāyā"ti.

Tattha kiñcāpi "sattānaṁ visuddhiyā"ti vutte sokasamatikkamādīni[1] atthato siddhāneva honti, ṭhapetvā pana sāsanayuttikovide aññesaṁ na pākaṭāni, na ca Bhagavā paṭhamaṁ sāsanayuttikovidaṁ janaṁ katvā pacchā dhammaṁ deseti. Tena teneva pana suttena taṁ taṁ atthaṁ ñāpeti. Tasmā idha yaṁ yaṁ atthaṁ ekāyanamaggo sādheti, taṁ taṁ pākaṭaṁ katvā dassento "sokaparidevānaṁ samatikkamāyā"ti-ādimāha. Yasmā vā yā sattānaṁ visuddhi ekāyanamaggena saṁvattati, sā sokaparidevānaṁ samatikkamena hoti. Sokaparidevānaṁ samatikkamo dukkhadomanassānaṁ atthaṅgamena, dukkhadomanassānaṁ atthaṅgamo ñāyassādhigamena, ñāyassādhigamo nibbānassa sacchikiriyāya. Tasmā imampi kamaṁ dassento "sattānaṁ visuddhiyā"ti vatvā "sokaparidevānaṁ samatikkamāyā"ti-ādimāha.

Apica vaṇṇabhaṇanametaṁ ekāyanamaggassa. Yatheva hi Bhagavā "dhammaṁ vo bhikkhave desessāmi ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāsessāmi yadidaṁ chachakkānī"ti[2] chachakkadesanāya aṭṭhahi padehi vaṇṇaṁ abhāsi, yathā ca ariyavaṁsadesanāya "cattārome bhikkhave ariyavaṁsā aggaññā rattaññā vaṁsaññā porāṇā asaṁkiṇṇā asaṁkiṇṇāpubbā

1. Sokaparidevānaṁ samatikkamāyāti (Syā)
2. Ma 3. 327 piṭṭhe.

သော ဒေသနာပရိယောသာနေ ပဉ္စဟိ အစ္ဆရာသတေဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ တံ သမ္ပတ္တိံ ထာဝရံ ကတွာ ဒေဝလောကမေဝ အဂမာသီတိ။ ဧဝံ အယံ မဂ္ဂေါ ဘာဝိတော သက္ကာဒီနံ ဝိယ ဒေါမနဿဿ အတ္ထင်္ဂမာယ သံဝတ္တတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဉာယဿ အဓိဂမာယာတိ ဉာယော ဝုစ္စတိ အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ၊ တဿ အဓိဂမာယ၊ ပတ္တိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အယဉ္ဟိ ပုဗ္ဗဘာဂေ လောကိယော သတိပဋ္ဌာနမဂ္ဂေါ ဘာဝိတော လောကုတ္တရမဂ္ဂဿ အဓိဂမာယ သံဝတ္တတိ။ တေနာဟ “ဉာယဿ အဓိဂမာယာ”တိ။ **နိဗ္ဗာနဿ သစ္ဆိကိရိယာယာ**တိ တဏှာဝါနဝိရဟိတတ္တာ နိဗ္ဗာနန္တိ လဒ္ဓနာမဿ အမတဿ သစ္ဆိကိရိယာယ၊ အတ္တပစ္စက္ခတာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အယဉ္ဟိ မဂ္ဂေါ ဘာဝိတော အနုပုဗ္ဗေန နိဗ္ဗာနသစ္ဆိကိရိယံ သာဓေတိ။ တေနာဟ “နိဗ္ဗာနဿ သစ္ဆိကိရိယာယာ”တိ။

တတ္ထ ကိဉ္စာပိ “သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာ”တိ ဝုတ္တေ သောကသမတိက္ကမာဒီနိ[၁] အတ္ထတော သိဒ္ဓါနေဝ ဟောန္တိ၊ ဌပေတွာ ပန သာသနယုတ္တိကောဝိဒေ အညေသံ န ပါကဋာနိ၊ န စ ဘဂဝါ ပဌမံ သာသနယုတ္တိကောဝိဒံ ဇနံ ကတွာ ပစ္ဆာ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ တေန တေနေဝ ပန သုတ္တေန တံ တံ အတ္ထံ ဉာပေတိ။ တသ္မာ ဣဓ ယံ ယံ အတ္ထံ ဧကာယနမဂ္ဂေါ သာဓေတိ၊ တံ တံ ပါကဋံ ကတွာ ဒဿေန္တော “သောကပရိဒေဝါနံ သမတိက္ကမာယာ”တိအာဒိမာဟ။ ယသ္မာ ဝါ ယာ သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိ ဧကာယနမဂ္ဂေန သံဝတ္တတိ၊ သာ သောကပရိဒေဝါနံ သမတိက္ကမေန ဟောတိ။ သောကပရိဒေဝါနံ သမတိက္ကမော ဒုက္ခဒေါမနဿာနံ အတ္ထင်္ဂမေန၊ ဒုက္ခဒေါမနဿာနံ အတ္ထင်္ဂမော ဉာယဿာဓိဂမေန၊ ဉာယဿာဓိဂမော နိဗ္ဗာနဿ သစ္ဆိကိရိယာယ။ တသ္မာ ဣမမ္ပိ ကမံ ဒဿေန္တော “သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာ”တိ ဝတွာ “သောကပရိဒေဝါနံ သမတိက္ကမာယာ”တိအာဒိမာဟ။

အပိစ ဝဏ္ဏဘဏနမေတံ ဧကာယနမဂ္ဂဿ။ ယထေဝ ဟိ ဘဂဝါ “ဓမ္မံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အာဒိကလျာဏံ မဇ္ဈေကလျာဏံ ပရိယောသာနကလျာဏံ သာတ္ထံ သဗျဉ္ဇနံ ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ ပရိသုဒ္ဓံ ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေဿာမိ ယဒိဒံ ဆဆက္ကာနီ”တိ[၂] ဆဆက္ကဒေသနာယ အဋ္ဌဟိ ပဒေဟိ ဝဏ္ဏံ အဘာသိ၊ ယထာ စ အရိယဝံသဒေသနာယ “စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ အရိယဝံသာ အဂ္ဂညာ ရတ္တညာ ဝံသညာ ပေါရာဏာ အသံကိဏ္ဏာ အသံကိဏ္ဏပုဗ္ဗာ

၁-သောကပရိဒေဝါနံ သမတိက္ကမာယာတိ (သျာ)
၂-မ ၃-၃၂၇-ပိဋ္ဌေ။

na saṅkīyanti na saṅkīyissanti, appaṭikuṭṭhā samaṇehi brāhmaṇehi viññūhī”ti[1] navahi padehi vaṇṇaṁ abhāsi, evaṁ imassāpi ekāyanamaggassa sattānaṁ visuddhiyāti-ādīhi sattahi padehi vaṇṇaṁ abhāsi. Kasmāti ce, tesaṁ bhikkhūnaṁ ussāhajananatthaṁ. Vaṇṇabhāsanañhi sutvā te bhikkhū “ayaṁ kira maggo hadayasantāpabhūtaṁ sokaṁ, vācāvippalāpabhūtaṁ paridevaṁ, kāyika-asātabhūtaṁ dukkhaṁ, cetasika-asātabhūtaṁ domanassanti cattāro upaddave hanati, visuddhiṁ ñāyaṁ nibbānanti tayo visese āvahatī”ti ussāhajātā imaṁ dhammadesanaṁ uggahetabbaṁ pariyāpuṇitabbaṁ dhāretabbaṁ vācetabbaṁ, imañca maggaṁ bhāvetabbaṁ maññissanti. Iti tesaṁ bhikkhūnaṁ ussāhajananatthaṁ vaṇṇaṁ abhāsi. Kambalavāṇijādayo kambalādīnaṁ vaṇṇaṁ viya.

Yathā hi satasahassagghanikapaṇḍukambalavāṇijena kambalaṁ gaṇhathāti ugghositepi asukakambaloti na tāva manussā jānanti. Kesakambalavāḷakambalādayopi hi duggandhā kharasamphassā kambalātveva vuccanti. Yadā pana tena gandhārako rattakambalo sukhumo ujjalo sukhasamphassoti ugghositaṁ hoti, tadā ye pahonti, te gaṇhanti. Ye nappahonti, tepi dassanakāmā honti, evameva “ekāyano bhikkhave ayaṁ maggo”ti vuttepi asukamaggoti na tāva pākaṭo hoti. Nānappakārakā hi aniyyānikamaggāpi maggātveva vuccanti. “Sattānaṁ visuddhiyā”ti-ādimhi pana vutte “ayaṁ kira maggo cttāro upaddave hanati, tayo visese āvahatī”ti ussāhajātā imaṁ dhammadesanaṁ uggahetabbaṁ pariyāpuṇitabbaṁ dhāretabbaṁ vācetabbaṁ, imañca maggaṁ bhāvetabbaṁ maññissantīti vaṇṇaṁ bhāsanto “sattānaṁ visuddhiyā”ti-ādimāha. Yathā ca satasahassagghanikapaṇḍukambalavāṇijūpamā, evaṁ rattajambunadasuvaṇṇa udakappasādaka maṇiratana suvisuddha muttaratana pavāḷā divāṇijūpamādayopettha āharitabbā.

Yadidanti nipāto, ye imeti ayamassa attho. **Cattāro**ti gaṇanaparicchedo, tena na tato heṭṭhā na uddhanti satipaṭṭhānaparicchedaṁ dīpeti. **Satipaṭṭhānā**ti tayo satipaṭṭhānā satigocaropi, tidhā paṭipannesu sāvakesu Satthuno paṭighānunayavītivattatāpi, satipi.

1. Aṁ 1. 336 piṭṭhe.

န သင်္ကီယန္တိ န သင်္ကီယိဿန္တိ၊ အပ္ပဋိကုဋ္ဌာ သမဏေဟိ ဗြာဟ္မဏေဟိ ဝိညူဟီ”တိ[၁] နဝဟိ ပဒေဟိ ဝဏ္ဏံ အဘာသိ၊ ဧဝံ ဣမဿာပိ ဧကာယနမဂ္ဂဿ သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာတိအာဒီဟိ သတ္တဟိ ပဒေဟိ ဝဏ္ဏံ အဘာသိ။ ကသ္မာတိ စေ၊ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဥဿာဟဇနနတ္ထံ။ ဝဏ္ဏဘာသနဉှိ သုတွာ တေ ဘိက္ခူ “အယံ ကိရ မဂ္ဂေါ ဟဒယသန္တာပဘူတံ သောကံ, ဝါစာဝိပ္ပလာပဘူတံ ပရိဒေဝံ, ကာယိကအသာတဘူတံ ဒုက္ခံ, စေတသိကအသာတဘူတံ ဒေါမနဿန္တိ စတ္တာရော ဥပဒ္ဒဝေ ဟနတိ၊ ဝိသုဒ္ဓိံ ဉာယံ နိဗ္ဗာနန္တိ တယော ဝိသေသေ အာဝဟတီ”တိ ဥဿာဟဇာတာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ ပရိယာပုဏိတဗ္ဗံ ဓာရေတဗ္ဗံ ဝါစေတဗ္ဗံ, ဣမဉ္စ မဂ္ဂံ ဘာဝေတဗ္ဗံ မညိဿန္တိ။ ဣတိ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဥဿာဟဇနနတ္ထံ ဝဏ္ဏံ အဘာသိ။ ကမ္ဗလဝါဏိဇာဒယော ကမ္ဗလာဒီနံ ဝဏ္ဏံ ဝိယ။

ယထာ ဟိ သတသဟဿဂ္ဃနိကပဏ္ဍုကမ္ဗလဝါဏိဇေန ကမ္ဗလံ ဂဏှထာတိ ဥဂ္ဃောသိတေပိ အသုကကမ္ဗလောတိ န တာဝ မနုဿာ ဇာနန္တိ။ ကေသကမ္ဗလဝါဠကမ္ဗလာဒယောပိ ဟိ ဒုဂ္ဂန္ဓာ ခရသမ္ဖဿာ ကမ္ဗလာတွေဝ ဝုစ္စန္တိ။ ယဒါ ပန တေန ဂန္ဓာရကော ရတ္တကမ္ဗလော သုခုမော ဥဇ္ဇလော သုခသမ္ဖဿောတိ ဥဂ္ဃောသိတံ ဟောတိ၊ တဒါ ယေ ပဟောန္တိ၊ တေ ဂဏှန္တိ။ ယေ နပ္ပဟောန္တိ၊ တေပိ ဒဿနကာမာ ဟောန္တိ၊ ဧဝမေဝ “ဧကာယနော ဘိက္ခဝေ အယံ မဂ္ဂေါ”တိ ဝုတ္တေပိ အသုကမဂ္ဂေါတိ န တာဝ ပါကဋော ဟောတိ။ နာနပ္ပကာရကာ ဟိ အနိယျာနိကမဂ္ဂါပိ မဂ္ဂါတွေဝ ဝုစ္စန္တိ။ “သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာ”တိအာဒိမှိ ပန ဝုတ္တေ “အယံ ကိရ မဂ္ဂေါ စတ္တာရော ဥပဒ္ဒဝေ ဟနတိ၊ တယော ဝိသေသေ အာဝဟတီ”တိ ဥဿာဟဇာတာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ ပရိယာပုဏိတဗ္ဗံ ဓာရေတဗ္ဗံ ဝါစေတဗ္ဗံ, ဣမဉ္စ မဂ္ဂံ ဘာဝေတဗ္ဗံ မညိဿန္တီတိ ဝဏ္ဏံ ဘာသန္တော “သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာ”တိအာဒိမာဟ။ ယထာ စ သတသဟဿဂ္ဃနိကပဏ္ဍုကမ္ဗလဝါဏိဇူပမာ၊ ဧဝံ ရတ္တဇမ္ဗုနဒသုဝဏ္ဏ ဥဒကပ္ပသာဒက မဏိရတန သုဝိသုဒ္ဓ မုတ္တရတန ပဝါဠ ဒိဝါဏိဇူပမာဒယောပေတ္ထ အာဟရိတဗ္ဗာ။

ယဒိဒန္တိ နိပါတော၊ ယေ ဣမေတိ အယမဿ အတ္ထော။ **စတ္တာရော**တိ ဂဏနပရိစ္ဆေဒေါ၊ တေန န တတော ဟေဋ္ဌာ န ဥဒ္ဓန္တိ သတိပဋ္ဌာနပရိစ္ဆေဒံ ဒီပေတိ။ **သတိပဋ္ဌာနာ**တိ တယော သတိပဋ္ဌာနာ သတိဂေါစရောပိ, တိဓာ ပဋိပန္နေသု သာဝကေသု သတ္ထုနော ပဋိဃာနုနယဝီတိဝတ္တတာပိ, သတိပိ။

၁-အံ ၁-၃၃၆-ပိဋ္ဌေ။

“Catunnaṁ bhikkhave satipaṭṭhānānaṁ samudayañca atthaṅgamañca desessāmi, taṁ suṇātha. Ko ca bhikkhave kāyassa samudayo. Āhārasamudayā kāyassa samudayo”ti-ādīsu[1] hi satigocaro satipaṭṭhānanti vuccati. Tathā “kāyo upaṭṭhānaṁ no sati, sati pana upaṭṭhānañceva sati cā”ti-ādīsupi[2]. Tassattho—patiṭṭhāti asminti **paṭṭhānaṁ.** Kā patiṭṭhāti? Sati. Satiyā paṭṭhānaṁ **satipaṭṭhānaṁ,** padhānaṁ ṭhānanti vā paṭṭhānaṁ. Satiyā paṭṭhānaṁ satipaṭṭhānaṁ hatthiṭṭhāna-assaṭṭhānādīni viya.

“Tayo satipaṭṭhānā yadariyo sevati, yadariyo sevamāno Satthā gaṇamanusāsituṁ arahatī”ti[3] ettha tidhā paṭipannesu sāvakesu Satthuno paṭighānunayavītivattatā “satipaṭṭhānan”ti vuttā. Tassattho—paṭṭhapetabbato paṭṭhānaṁ, pavattayitabbatoti attho. Kena paṭṭhapetabbatoti? Satiyā. Satiyā paṭṭhānaṁ satipaṭṭhānaṁ. “Cattāro satipaṭṭhānā bhāvitā bahulīkatā satta sambojjhaṅge paripūrentī”ti-ādīsū pana satiyeva “satipaṭṭhānan”ti vuccati. Tassattho—paṭṭhātīti paṭṭhānaṁ, upaṭṭhāti okkanditvā pakkhanditvā pattharitvā pavattatīti attho. Satiyeva satipaṭṭhānaṁ. Atha vā saraṇaṭṭhena sati, upaṭṭhānaṭṭhena paṭṭhānaṁ. Iti sati ca sā paṭṭhānañcātipi satipaṭṭhānaṁ. Idamidhādhippetaṁ.

Yadi evaṁ kasmā “satipaṭṭhānā”ti bahuvacanaṁ? Satibahuttā. Ārammaṇabhedena hi bahukā etā satiyo. Atha maggoti kasmā ekavacanaṁ? Maggaṭṭhena ekattā. Catassopi hi etā satiyo maggaṭṭhena ekattaṁ gacchanti. Vuttañhetaṁ “maggoti kenaṭṭhena maggo, nibbānagamanaṭṭhena. Nibbānatthikehi magganīyaṭṭhena cā”ti. Catassopi cetā aparabhāge kāyādīsu ārammaṇesu kiccaṁ sādhayamānā nibbānaṁ gacchanti, ādito paṭṭhāya ca nibbānatthikehi maggiyanti, tasmā catassopi eko maggoti vuccanti. Evañca sati vacanānusandhinā sānusandhikāva desanā hoti, “mārasenappamaddanaṁ vo bhikkhave maggaṁ desessāmi, taṁ suṇātha. Katamo ca bhikkhave mārasenappamaddano maggo. Yadidaṁ satta bojjhaṅgā”ti-ādīsu[5] viya. Yathā mārasenappamaddanoti ca, satta bojjhaṅgāti ca atthato ekaṁ, byañjanamevettha

1. Saṁ 3. 161 piṭṭhe.
2. Khu 9. 406 piṭṭhe.
3. Ma 3. 263 piṭṭhe.
4. Aṁ 3. 287 piṭṭhe.
5. Saṁ 3. 88 piṭṭhe.

“စတုန္နံ ဘိက္ခဝေ သတိပဋ္ဌာနာနံ သမုဒယဉ္စ အတ္ထင်္ဂမဉ္စ ဒေသေဿာမိ၊ တံ သုဏာထ။ပ။ ကော စ ဘိက္ခဝေ ကာယဿ သမုဒယော။ အာဟာရသမုဒယာ ကာယဿ သမုဒယော”တိအာဒီသု[၁] ဟိ သတိဂေါစရော သတိပဋ္ဌာနန္တိ ဝုစ္စတိ။ တထာ “ကာယော ဥပဋ္ဌာနံ နော သတိ၊ သတိ ပန ဥပဋ္ဌာနဉ္စေဝ သတိ စာ”တိအာဒီသုပိ[၂]။ တဿတ္ထော—ပတိဋ္ဌာတိ အသ္မိန္တိ **ပဋ္ဌာနံ။** ကာ ပတိဋ္ဌာတိ ? သတိ။ သတိယာ ပဋ္ဌာနံ **သတိပဋ္ဌာနံ၊** ပဓာနံ ဌာနန္တိ ဝါ ပဋ္ဌာနံ။ သတိယာ ပဋ္ဌာနံ သတိပဋ္ဌာနံ ဟတ္ထိဋ္ဌာနအဿဋ္ဌာနာဒီနိ ဝိယ။

“တယော သတိပဋ္ဌာနာ ယဒရိယော သေဝတိ၊ ယဒရိယော သေဝမာနော သတ္ထာ ဂဏမနုသာသိတုံ အရဟတီ”တိ[၃] ဧတ္ထ တိဓာ ပဋိပန္နေသု သာဝကေသု သတ္ထုနော ပဋိဃာနုနယဝီတိဝတ္တတာ “သတိပဋ္ဌာန”န္တိ ဝုတ္တာ။ တဿတ္ထော— ပဋ္ဌပေတဗ္ဗတော ပဋ္ဌာနံ၊ ပဝတ္တယိတဗ္ဗတောတိ အတ္ထော။ ကေန ပဋ္ဌပေတဗ္ဗတောတိ? သတိယာ။ သတိယာ ပဋ္ဌာနံ သတိပဋ္ဌာနံ။ “စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ သတ္တ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ပရိပူရေန္တီ”တိအာဒီသု[၄] ပန သတိယေဝ “သတိပဋ္ဌာန”န္တိ ဝုစ္စတိ။ တဿတ္ထော—ပဋ္ဌာတီတိ ပဋ္ဌာနံ၊ ဥပဋ္ဌာတိ ဩက္ကန္ဒိတွာ ပက္ခန္ဒိတွာ ပတ္ထရိတွာ ပဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ သတိယေဝ သတိပဋ္ဌာနံ။ အထ ဝါ သရဏဋ္ဌေန သတိ၊ ဥပဋ္ဌာနဋ္ဌေန ပဋ္ဌာနံ။ ဣတိ သတိ စ သာ ပဋ္ဌာနဉ္စာတိပိ သတိပဋ္ဌာနံ။ ဣဒမိဓာဓိပ္ပေတံ။

ယဒိ ဧဝံ ကသ္မာ “သတိပဋ္ဌာနာ”တိ ဗဟုဝစနံ? သတိဗဟုတ္တာ။ အာရမ္မဏဘေဒေန ဟိ ဗဟုကာ ဧတာ သတိယော။ အထ မဂ္ဂေါတိ ကသ္မာ ဧကဝစနံ? မဂ္ဂဋ္ဌေန ဧကတ္တာ။ စတဿောပိ ဟိ ဧတာ သတိယော မဂ္ဂဋ္ဌေန ဧကတ္တံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝုတ္တဉှေတံ “မဂ္ဂေါတိ ကေနဋ္ဌေန မဂ္ဂေါ၊ နိဗ္ဗာနဂမနဋ္ဌေန။ နိဗ္ဗာနတ္ထိကေဟိ မဂ္ဂနီယဋ္ဌေန စာ”တိ။ စတဿောပိ စေတာ အပရဘာဂေ ကာယာဒီသု အာရမ္မဏေသု ကိစ္စံ သာဓယမာနာ နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆန္တိ၊ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ စ နိဗ္ဗာနတ္ထိကေဟိ မဂ္ဂိယန္တိ၊ တသ္မာ စတဿောပိ ဧကော မဂ္ဂေါတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဧဝဉ္စ သတိ ဝစနာနုသန္ဓိနာ သာနုသန္ဓိကာဝ ဒေသနာ ဟောတိ, “မာရသေနပ္ပမဒ္ဒနံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂံ ဒေသေဿာမိ၊ တံ သုဏာထ။ပ။ ကတမော စ ဘိက္ခဝေ မာရသေနပ္ပမဒ္ဒနော မဂ္ဂေါ။ ယဒိဒံ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ”တိအာဒီသု[၅] ဝိယ။ ယထာ မာရသေနပ္ပမဒ္ဒနောတိ စ, သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါတိ စ အတ္ထတော ဧကံ၊ ဗျဉ္ဇနမေဝေတ္ထ

၁-သံ ၃-၁၆၁-ပိဋ္ဌေ။
၂-ခု ၉-၄၀၆-ပိဋ္ဌေ။
၃-မ ၃-၂၆၃-ပိဋ္ဌေ။
၄-အံ ၃-၂၈၇-ပိဋ္ဌေ။
၅-သံ ၃-၈၈-ပိဋ္ဌေ။

nānaṁ. Evaṁ “ekāyanagaggo”ti ca “cattāro satipaṭṭhānā”ti ca atthato ekaṁ, byañjanamevettha nānaṁ, tasmā maggaṭṭhena ekattā ekavacanaṁ. Ārammaṇabhedena satibahuttā bahuvacanaṁ veditabbaṁ.

Kasmā pana Bhagavatā cattārova satipaṭṭhānā vuttā anunā anadhikāti. Veneyyahitattā. Taṇhācaritadiṭṭhicaritasamathayānikavipassanāyānikesu hi mandatikkhavasena dvedhā dvedhā pavattesu veneyyesu mandassa taṇhācaritassa oḷārikaṁ kāyānupassanāsatipaṭṭhānaṁ visuddhimaggo, tikkhassa sukhumaṁ vedanānupassanāsatipaṭṭhānaṁ. Diṭṭhicaritassapi mandassa nātippabhedagataṁ cittānupassanāsatipaṭṭhānaṁ visuddhimaggo, tikkhassa atippabhedagataṁ dhammānupassanāsatipaṭṭhānaṁ visuddhimaggo. Samathayānikassa ca mandassa akicchena adhigantabbanimittaṁ paṭhamaṁ satipaṭṭhānaṁ visuddhimaggo, tikkhassa oḷārikārammaṇe asaṇṭhahanato dutiyaṁ. Vipassanāyānikassapi mandassa nātippabhedagatārammaṇaṁ tatiyaṁ, tikkhassa atippabhedagatārammaṇaṁ catutthaṁ. Iti cattārova vuttā anunā anadhikāti.

Subhasukhanicca-attabhāvavipallāsappahānatthaṁ vā. Kāyo hi asubho, tattha ca subhavipallāsavipallatthā sattā. Tesaṁ tattha asubhabhāvadassanena tassa vipallāsassa pahānatthaṁ paṭhamaṁ satipaṭṭhānaṁ vuttaṁ. Sukhaṁ niccaṁ attāti gahitesupi ca vedanādīsu vedanā dukkhā, cittaṁ aniccaṁ, dhammā anattā, tesu ca sukhanicca-attavipallāsavipallatthā sattā. Tesaṁ tattha dukkhādibhāvadassanena tesaṁ vipallāsānaṁ pahānatthaṁ sesāni tīṇi vuttānīti evaṁ subhasukhanicca-attabhāvavipallāsappahānatthaṁ vā cattārova vuttā anunā anadhikāti veditabbā. Na kevalañca vipallāsappahānatthameva, atha kho caturoghayogāsavagantha-upādāna-agatipahānatthampi catubbidhāhārapariññatthañca cattārova vuttāti veditabbā. Ayaṁ tāva pakaraṇanayo.

Aṭṭhakathāyaṁ pana saraṇavasena ceva ekattasamosaraṇavasena ca ekameva satipaṭṭhānaṁ ārammaṇavasena cattāroti etadeva vuttaṁ. Yathā hi catudvāre nagare pācīnato āgacchantā pācīnadisāya uṭṭhānakaṁ bhaṇḍaṁ gahetvā pācīnadvārena nagarameva pavisanti, dakkhiṇato. Pacchimato. Uttarato āgacchantā uttaradisāya uṭṭhānakaṁ bhaṇḍaṁ gahetvā uttaradvārena nagarameva pavisanti, evaṁ sampadamidaṁ veditabbaṁ. Nagaraṁ

နာနံ။ ဧဝံ “ဧကာယနမဂ္ဂေါ”တိ စ “စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ”တိ စ အတ္ထတော ဧကံ၊ ဗျဉ္ဇနမေဝေတ္ထ နာနံ၊ တသ္မာ မဂ္ဂဋ္ဌေန ဧကတ္တာ ဧကဝစနံ။ အာရမ္မဏဘေဒေန သတိဗဟုတ္တာ ဗဟုဝစနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ကသ္မာ ပန ဘဂဝတာ စတ္တာရောဝ သတိပဋ္ဌာနာ ဝုတ္တာ အနူနာ အနဓိကာတိ။ ဝေနေယျဟိတတ္တာ။ တဏှာစရိတဒိဋ္ဌိစရိတသမထယာနိကဝိပဿနာယာနိကေသု ဟိ မန္ဒတိက္ခဝသေန ဒွေဓာ ဒွေဓာ ပဝတ္တေသု ဝေနေယျေသု မန္ဒဿ တဏှာစရိတဿ ဩဠာရိကံ ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ၊ တိက္ခဿ သုခုမံ ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ။ ဒိဋ္ဌိစရိတဿပိ မန္ဒဿ နာတိပ္ပဘေဒဂတံ စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ၊ တိက္ခဿ အတိပ္ပဘေဒဂတံ ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ။ သမထယာနိကဿ စ မန္ဒဿ အကိစ္ဆေန အဓိဂန္တဗ္ဗနိမိတ္တံ ပဌမံ သတိပဋ္ဌာနံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ၊ တိက္ခဿ ဩဠာရိကာရမ္မဏေ အသဏ္ဌဟနတော ဒုတိယံ။ ဝိပဿနာယာနိကဿပိ မန္ဒဿ နာတိပ္ပဘေဒဂတာရမ္မဏံ တတိယံ၊ တိက္ခဿ အတိပ္ပဘေဒဂတာရမ္မဏံ စတုတ္ထံ။ ဣတိ စတ္တာရောဝ ဝုတ္တာ အနူနာ အနဓိကာတိ။

သုဘသုခနိစ္စအတ္တဘာဝဝိပလ္လာသပ္ပဟာနတ္ထံ ဝါ။ ကာယော ဟိ အသုဘော၊ တတ္ထ စ သုဘဝိပလ္လာသဝိပလ္လတ္ထာ သတ္တာ။ တေသံ တတ္ထ အသုဘဘာဝဒဿနေန တဿ ဝိပလ္လာသဿ ပဟာနတ္ထံ ပဌမံ သတိပဋ္ဌာနံ ဝုတ္တံ။ သုခံ နိစ္စံ အတ္တာတိ ဂဟိတေသုပိ စ ဝေဒနာဒီသု ဝေဒနာ ဒုက္ခာ, စိတ္တံ အနိစ္စံ, ဓမ္မာ အနတ္တာ၊ တေသု စ သုခနိစ္စအတ္တဝိပလ္လာသဝိပလ္လတ္ထာ သတ္တာ။ တေသံ တတ္ထ ဒုက္ခာဒိဘာဝဒဿနေန တေသံ ဝိပလ္လာသာနံ ပဟာနတ္ထံ သေသာနိ တီဏိ ဝုတ္တာနီတိ ဧဝံ သုဘသုခနိစ္စအတ္တဘာဝဝိပလ္လာသပ္ပဟာနတ္ထံ ဝါ စတ္တာရောဝ ဝုတ္တာ အနူနာ အနဓိကာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ န ကေဝလဉ္စ ဝိပလ္လာသပ္ပဟာနတ္ထမေဝ၊ အထ ခေါ စတုရောဃယောဂါသဝဂန္ထဥပါဒါနအဂတိပဟာနတ္ထမ္ပိ စတုဗ္ဗိဓာဟာရပရိညတ္ထဉ္စ စတ္တာရောဝ ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အယံ တာဝ ပကရဏနယော။

အဋ္ဌကထာယံ ပန သရဏဝသေန စေဝ ဧကတ္တသမောသရဏဝသေန စ ဧကမေဝ သတိပဋ္ဌာနံ အာရမ္မဏဝသေန စတ္တာရောတိ ဧတဒေဝ ဝုတ္တံ။ ယထာ ဟိ စတုဒွါရေ နဂရေ ပါစီနတော အာဂစ္ဆန္တာ ပါစီနဒိသာယ ဥဋ္ဌာနကံ ဘဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ပါစီနဒွါရေန နဂရမေဝ ပဝိသန္တိ၊ ဒက္ခိဏတော။ ပစ္ဆိမတော။ ဥတ္တရတော အာဂစ္ဆန္တာ ဥတ္တရဒိသာယ ဥဋ္ဌာနကံ ဘဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ဥတ္တရဒွါရေန နဂရမေဝ ပဝိသန္တိ၊ ဧဝံ သမ္ပဒမိဒံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ နဂရံ

viya hi nibbānamahānagaraṁ, dvāraṁ viya aṭṭhaṅgiko lokuttaramaggo, pācīnadisādayo viya kāyādayo.

Yathā pācīnato āgacchantā pācīnadisāya uṭṭhānakaṁ bhaṇḍaṁ gahetvā pācīnadvārena nagarameva pavisanti, evaṁ kāyānupassanāmukhena āgacchantā cuddasavidhena kāyānupassanaṁ bhāvetvā kāyānupassanābhāvanānubhāvanibbattena ariyamaggena ekaṁ nibbānameva osaranti. Yathā dakkhiṇato āgacchantā dakkhiṇāya disāya uṭṭhānakaṁ bhaṇḍaṁ gahetvā dakkhiṇadvārena nagarameva pavisanti, evaṁ vedanānupassanāmukhena āgacchantā navavidhena vedanānupassanaṁ bhavetvā vedanānupassanābhāvanānubhāvanibbattena ariyamaggena ekaṁ nibbānameva osaranti. Yathā pacchimato āgacchantā pacchimadisāya uṭṭhānakaṁ bhaṇḍaṁ gahetvā pacchimadvārena nagarameva pavisanti, evaṁ cittānupassanāmukhena āgacchantā soḷasavidhena cittānupassanaṁ bhāvetvā cittānupassanābhāvanānubhāvanibbattena ariyamaggena ekaṁ nibbānameva osaranti. Yathā uttarato āgacchantā uttaradisāya uṭṭhānakaṁ bhaṇḍaṁ gahetvā uttaradvārena nagarameva pavisanti, evaṁ dhammānupassanāmukhena āgacchantā pañcavidhena dhammānupassanaṁ bhāvetvā dhammānupassanābhāvanānubhāvanibbattena ariyamaggena ekaṁ nibbānameva osaranti. Evaṁ saraṇavasena ceva ekattasamosaraṇavasena ca ekameva satipaṭṭhānaṁ ārammaṇavasena cattārova vuttāti veditabbā.

Katame cattāroti kathetukamyatā pucchā. **Idhā**ti imasmiṁ sāsane. **Bhikkhave**ti dhammapaṭiggāhakapuggalālapanametaṁ. **Bhikkhū**ti paṭipattisampādakapuggalanidassanametaṁ. Aññepi ca devamanussā paṭipattiṁ sampādentiyeva, seṭṭhattā pana paṭipattiyā bhikkhubhāvadassanato ca "bhikkhū"ti āha. Bhagavato hi anusāsaniṁ sampaṭicchantesu bhikkhu seṭṭho, sabbappakārāya anusāsaniyā bhājanabhāvato. Tasmā seṭṭhattā "bhikkhū"ti āha. Tasmiṁ gahite pana sesā gahitāva honti rājagamanādīsu rājaggahaṇena sesaparisā viya. Yo ca imaṁ paṭipattiṁ paṭipajjati, so bhikkhu nāma hotīti paṭipattiyā bhikkhubhāvadassanatopi "bhikkhū"ti āha. Paṭipannako hi devo vā hotu manusso vā, bhikkhūti saṅkhyaṁ gacchatiyeva. Yathāha—

ဝိယ ဟိ နိဗ္ဗာနမဟာနဂရံ၊ ဒွါရံ ဝိယ အဋ္ဌင်္ဂိကော လောကုတ္တရမဂ္ဂေါ၊ ပါစီနဒိသာဒယော ဝိယ ကာယာဒယော။

ယထာ ပါစီနတော အာဂစ္ဆန္တာ ပါစီနဒိသာယ ဥဋ္ဌာနကံ ဘဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ပါစီနဒွါရေန နဂရမေဝ ပဝိသန္တိ၊ ဧဝံ ကာယာနုပဿနာမုခေန အာဂစ္ဆန္တာ စုဒ္ဒသဝိဓေန ကာယာနုပဿနံ ဘာဝေတွာ ကာယာနုပဿနာဘာဝနာနုဘာဝနိဗ္ဗတ္တေန အရိယမဂ္ဂေန ဧကံ နိဗ္ဗာနမေဝ ဩသရန္တိ။ ယထာ ဒက္ခိဏတော အာဂစ္ဆန္တာ ဒက္ခိဏာယ ဒိသာယ ဥဋ္ဌာနကံ ဘဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ဒက္ခိဏဒွါရေန နဂရမေဝ ပဝိသန္တိ၊ ဧဝံ ဝေဒနာနုပဿနာမုခေန အာဂစ္ဆန္တာ နဝဝိဓေန ဝေဒနာနုပဿနံ ဘာဝေတွာ ဝေဒနာနုပဿနာဘာဝနာနုဘာဝနိဗ္ဗတ္တေန အရိယမဂ္ဂေန ဧကံ နိဗ္ဗာနမေဝ ဩသရန္တိ။ ယထာ ပစ္ဆိမတော အာဂစ္ဆန္တာ ပစ္ဆိမဒိသာယ ဥဋ္ဌာနကံ ဘဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ပစ္ဆိမဒွါရေန နဂရမေဝ ပဝိသန္တိ၊ ဧဝံ စိတ္တာနုပဿနာမုခေန အာဂစ္ဆန္တာ သောဠသဝိဓေန စိတ္တာနုပဿနံ ဘာဝေတွာ စိတ္တာနုပဿနာဘာဝနာနုဘာဝနိဗ္ဗတ္တေန အရိယမဂ္ဂေန ဧကံ နိဗ္ဗာနမေဝ ဩသရန္တိ။ ယထာ ဥတ္တရတော အာဂစ္ဆန္တာ ဥတ္တရဒိသာယ ဥဋ္ဌာနကံ ဘဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ဥတ္တရဒွါရေန နဂရမေဝ ပဝိသန္တိ၊ ဧဝံ ဓမ္မာနုပဿနာမုခေန အာဂစ္ဆန္တာ ပဉ္စဝိဓေန ဓမ္မာနုပဿနံ ဘာဝေတွာ ဓမ္မာနုပဿနာဘာဝနာနုဘာဝနိဗ္ဗတ္တေန အရိယမဂ္ဂေန ဧကံ နိဗ္ဗာနမေဝ ဩသရန္တိ။ ဧဝံ သရဏဝသေန စေဝ ဧကတ္တသမောသရဏဝသေန စ ဧကမေဝ သတိပဋ္ဌာနံ အာရမ္မဏဝသေန စတ္တာရောဝ ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ကတမေ စတ္တာရောတိ ကထေတုကမျတာ ပုစ္ဆာ။ **ဣဓာ**တိ ဣမသ္မိံ သာသနေ။ **ဘိက္ခဝေ**တိ ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကပုဂ္ဂလာလပနမေတံ။ **ဘိက္ခူ**တိ ပဋိပတ္တိသမ္ပာဒကပုဂ္ဂလနိဒဿနမေတံ။ အညေပိ စ ဒေဝမနုဿာ ပဋိပတ္တိံ သမ္ပာဒေန္တိယေဝ၊ သေဋ္ဌတ္တာ ပန ပဋိပတ္တိယာ ဘိက္ခုဘာဝဒဿနတော စ "ဘိက္ခူ"တိ အာဟ။ ဘဂဝတော ဟိ အနုသာသနိံ သမ္ပဋိစ္ဆန္တေသု ဘိက္ခု သေဋ္ဌော၊ သဗ္ဗပ္ပကာရာယ အနုသာသနိယာ ဘာဇနဘာဝတော။ တသ္မာ သေဋ္ဌတ္တာ "ဘိက္ခူ"တိ အာဟ။ တသ္မိံ ဂဟိတေ ပန သေသာ ဂဟိတာဝ ဟောန္တိ ရာဇဂမနာဒီသု ရာဇဂ္ဂဟဏေန သေသပရိသာ ဝိယ။ ယော စ ဣမံ ပဋိပတ္တိံ ပဋိပဇ္ဇတိ၊ သော ဘိက္ခု နာမ ဟောတီတိ ပဋိပတ္တိယာ ဘိက္ခုဘာဝဒဿနတောပိ "ဘိက္ခူ"တိ အာဟ။ ပဋိပန္နကော ဟိ ဒေဝေါ ဝါ ဟောတု မနုဿော ဝါ၊ ဘိက္ခူတိ သင်္ချံ ဂစ္ဆတိယေဝ။ ယထာဟ—

“Alaṅkato cepi samaṁ careyya,
Santo danto niyato brahmacārī.
Sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṁ,
So brāhmaṇo so samaṇo sa bhikkhū”ti[1].

Kāyeti rūpakāye. Rūpakāyo hi idha aṅgapaccaṅgānaṁ kesādīnañca dhammānaṁ samūhaṭṭhena hatthikāyarathakāyādayo viya kāyoti adhippeto. Yathā ca samūhaṭṭhena, evaṁ kucchitānaṁ āyaṭṭhena. Kucchitānañhi paramajegucchānaṁ so āyotipi kāyo. Āyoti uppattideso. Tatthāyaṁ vacanattho. Āyanti tatoti āyo. Ke āyanti? Kucchitā kesādayo. Iti kucchitānaṁ āyoti kāyo.

Kāyānupassīti kāye anupassanasīlo kāyaṁ vā anupassamāno. Kāyeti ca vatvāpi puna kāyānupassīti dutiyakāyaggahaṇaṁ asammissato vavatthānaghanavinibbhogādidassanatthaṁ katanti veditabbaṁ. Tena na kāye vedanānupassī vā, cittadhammānupassī vā, atha kho kāyānupassīyevāti kāyasaṅkhāte vatthusmiṁ kāyānupassanākārasseva dassanena asammissato vavatthānaṁ dassitaṁ hoti. Tathā na kāye aṅgapaccaṅgavinimutta-ekadhammānupassī, nāpi kesalomādivinimutta-itthipurisānupassī, yopi cettha kesalomādiko bhūtupādāyasamūhasaṅkhāto kāyo, tatthapi na bhūtupādāyavinimutta-ekadhammānupassī, atha kho rathasambhārānupassako viya aṅgapaccaṅgasamūhānupassī, nagarāvayavānupassako viya kesalomādisamūhānupassī, kadalikkhandhapattavaṭṭivinibbhujako viya rittamuṭṭhiviniveṭhako viya ca bhūtupādāyasamūhanupassīyevāti nānappakārato samūhavaseneva kāyasaṅkhātassa vatthuno dassanena ghanavinibbhogo dassito hoti. Na hettha yathāvuttasamūhavinimutto kāyo vā itthī vā puriso vā añño vā koci dhammo dissati, yathāvuttadhammasamūhamatteyeva pana tathā tathā sattā micchābhinivesaṁ karonti. Tenāhu porāṇā—

“Yaṁ passati na taṁ diṭṭhaṁ, yaṁ diṭṭhaṁ taṁ na passati.
Apassaṁ bajjhate mūḷho, bajjhamāno na muccatī”ti.

1. Khu 1. 34 piṭṭhe.

“အလင်္ကတော စေပိ သမံ စရေယျ၊
သန္တော ဒန္တော နိယတော ဗြဟ္မစာရီ။
သဗ္ဗေသု ဘူတေသု နိဓာယ ဒဏ္ဍံ၊
သော ဗြာဟ္မဏော သော သမဏော သ ဘိက္ခူ”တိ[၁]။

ကာယေတိ ရူပကာယေ။ ရူပကာယော ဟိ ဣဓ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ ကေသာဒီနဉ္စ ဓမ္မာနံ သမူဟဋ္ဌေန ဟတ္ထိကာယရထကာယာဒယော ဝိယ ကာယောတိ အဓိပ္ပေတော။ ယထာ စ သမူဟဋ္ဌေန၊ ဧဝံ ကုစ္ဆိတာနံ အာယဋ္ဌေန။ ကုစ္ဆိတာနဉ္ဟိ ပရမဇေဂုစ္ဆာနံ သော အာယောတိပိ ကာယော။ အာယောတိ ဥပ္ပတ္တိဒေသော။ တတ္ထာယံ ဝစနတ္ထော။ အာယန္တိ တတောတိ အာယော။ ကေ အာယန္တိ? ကုစ္ဆိတာ ကေသာဒယော။ ဣတိ ကုစ္ဆိတာနံ အာယောတိ ကာယော။

ကာယာနုပဿီတိ ကာယေ အနုပဿနသီလော ကာယံ ဝါ အနုပဿမာနော။ ကာယေတိ စ ဝတွာပိ ပုန ကာယာနုပဿီတိ ဒုတိယကာယဂ္ဂဟဏံ အသမ္မိဿတော ဝဝတ္ထာနဃနဝိနိဗ္ဘောဂါဒိဒဿနတ္ထံ ကတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တေန န ကာယေ ဝေဒနာနုပဿီ ဝါ, စိတ္တဓမ္မာနုပဿီ ဝါ၊ အထ ခေါ ကာယာနုပဿီယေဝါတိ ကာယသင်္ခါတေ ဝတ္ထုသ္မိံ ကာယာနုပဿနာကာရဿေဝ ဒဿနေန အသမ္မိဿတော ဝဝတ္ထာနံ ဒဿိတံ ဟောတိ။ တထာ န ကာယေ အင်္ဂပစ္စင်္ဂဝိနိမုတ္တဧကဓမ္မာနုပဿီ, နာပိ ကေသလောမာဒိဝိနိမုတ္တဣတ္ထိပုရိသာနုပဿီ၊ ယောပိ စေတ္ထ ကေသလောမာဒိကော ဘူတုပါဒါယသမူဟသင်္ခါတော ကာယော၊ တတ္ထာပိ န ဘူတုပါဒါယဝိနိမုတ္တဧကဓမ္မာနုပဿီ၊ အထ ခေါ ရထသမ္ဘာရာနုပဿကော ဝိယ အင်္ဂပစ္စင်္ဂသမူဟာနုပဿီ, နဂရာဝယဝါနုပဿကော ဝိယ ကေသလောမာဒိသမူဟာနုပဿီ, ကဒလိက္ခန္ဓပတ္တဝဋ္ဋိဝိနိဗ္ဘုဇကော ဝိယ ရိတ္တမုဋ္ဌိဝိနိဝေဌကော ဝိယ စ ဘူတုပါဒါယသမူဟာနုပဿီယေဝါတိ နာနပ္ပကာရတော သမူဟဝသေနေဝ ကာယသင်္ခါတဿ ဝတ္ထုနော ဒဿနေန ဃနဝိနိဗ္ဘောဂေါ ဒဿိတော ဟောတိ။ န ဟေတ္ထ ယထာဝုတ္တသမူဟဝိနိမုတ္တော ကာယော ဝါ ဣတ္ထီ ဝါ ပုရိသော ဝါ အညော ဝါ ကောစိ ဓမ္မော ဒိဿတိ၊ ယထာဝုတ္တဓမ္မသမူဟမတ္တေယေဝ ပန တထာ တထာ သတ္တာ မိစ္ဆာဘိနိဝေသံ ကရောန္တိ။ တေနာဟု ပေါရာဏာ—

“ယံ ပဿတိ န တံ ဒိဋ္ဌံ၊ ယံ ဒိဋ္ဌံ တံ န ပဿတိ။
အပဿံ ဗဇ္ဈတေ မူဠှော၊ ဗဇ္ဈမာနော န မုစ္စတီ”တိ။

၁။ ခု ၁-၃၄-ပိဋ္ဌေ။

Ghanavinibbhogādidassanatthanti vuttaṁ, ādisaddena cettha ayampi attho veditabbo—ayañhi etasmiṁ kāye kāyānupassīyeva, na aññadhammānupassīti vuttaṁ hoti. Yathā anudakabhūtāyapi marīciyā udakānupassino honti, na evaṁ aniccadukkhānatta-asubhabhūteyeva imasmiṁ kāye niccasukha-attasubhabhāvānupassī, atha kho kāyānupassī aniccadukkhānatta-asubhākārasamūhānupassīyevāti vuttaṁ hoti. Atha vā yvāyaṁ parato “idha bhikkhave bhikkhu araññagato vā -pa-. So satova assasatī”ti-ādinā nayena assāsapassāsādicuṇṇikajāta-aṭṭhikapariyosāno kāyo vutto, yo ca “idhekacco pathavīkāyaṁ aniccato anupassati, āpokāyaṁ tejokāyaṁ vāyokāyaṁ kesakāyaṁ lomakāyaṁ chavikāyaṁ cammakāyaṁ maṁsakāyaṁ rudhirakāyaṁ nhārukāyaṁ aṭṭhikāyaṁ aṭṭhimiñjakāyan”ti paṭisambhidāyaṁ[1] kāyo vutto, tassa sabbassa imasmiṁyeva kāye anupassanato kāye kāyānupassīti evampi attho veditabbo.

Atha vā kāye ahanti vā mamanti vā evaṁ gahetabbassa yassa kassaci ananupassanato, tassa tasseva pana kesalomādikassa nānādhammasamūhassa anupassanato kāye kesādidhammasamūhasaṅkhātakāyānupassīti evamattho daṭṭhabbo.

Apica “imasmiṁ kāye aniccato anupassati, no niccato”ti-ādinā[1] anukkamena paṭisambhidāyaṁ āgatanayassa sabbasseva aniccalakkhaṇādino ākārasamūhasaṅkhātassa kāyassa anupassanatopi kāye kāyānupassīti evampi attho daṭṭhabbo. Tathā hi ayaṁ kāye kāyānupassanāpaṭipadaṁ paṭipanno bhikkhu imaṁ kāyaṁ aniccānupassanādīnaṁ sattannaṁ anupassanānaṁ vasena aniccato anupassati, no niccato. Dukkhato anupassati, no sukhato. Anattato anupassati, no attato. Nibbindati, no nandati. Virajjati, no rajjati. Nirodheti, no samudeti. Paṭinissajjati, no ādiyati. So taṁ aniccato anupassanto niccasaññaṁ pajahati, dukkhato anupassanto sukhasaññaṁ pajahati, anattato anupassanto attasaññaṁ pajahati, nibbindanto nandiṁ

1. Khu 9. 406 piṭṭhe.

ဃနဝိနိဗ္ဘောဂါဒိဒဿနတ္ထန္တိ ဝုတ္တံ၊ အာဒိသဒ္ဒေန စေတ္ထ အယမ္ပိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော—အယဉှိ ဧတသ္မိံ ကာယေ ကာယာနုပဿီယေဝ, န အညဓမ္မာနုပဿီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ယထာ အနုဒကဘူတာယပိ မရီစိယာ ဥဒကာနုပဿိနော ဟောန္တိ၊ န ဧဝံ အနိစ္စဒုက္ခာနတ္တအသုဘဘူတေယေဝ ဣမသ္မိံ ကာယေ နိစ္စသုခအတ္တသုဘဘာဝါနုပဿီ၊ အထ ခေါ ကာယာနုပဿီ အနိစ္စဒုက္ခာနတ္တအသုဘာကာရသမူဟာနုပဿီယေဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အထ ဝါ ယွာယံ ပရတော “ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အရညဂတော ဝါ။ပ။ သော သတောဝ အဿသတီ”တိအာဒိနာ နယေန အဿာသပဿာသာဒိစုဏ္ဏိကဇာတအဋ္ဌိကပရိယောသာနော ကာယော ဝုတ္တော၊ ယော စ “ဣဓေကစ္စော ပထဝီကာယံ အနိစ္စတော အနုပဿတိ၊ အာပေါကာယံ တေဇောကာယံ ဝါယောကာယံ ကေသကာယံ လောမကာယံ ဆဝိကာယံ စမ္မကာယံ မံသကာယံ ရုဓိရကာယံ နှာရုကာယံ အဋ္ဌိကာယံ အဋ္ဌိမိဉ္ဇကာယ”န္တိ ပဋိသမ္ဘိဒါယံ[1] ကာယော ဝုတ္တော၊ တဿ သဗ္ဗဿ ဣမသ္မိံယေဝ ကာယေ အနုပဿနတော ကာယေ ကာယာနုပဿီတိ ဧဝမ္ပိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

အထ ဝါ ကာယေ အဟန္တိ ဝါ မမန္တိ ဝါ ဧဝံ ဂဟေတဗ္ဗဿ ယဿ ကဿစိ အနနုပဿနတော, တဿ တဿေဝ ပန ကေသလောမာဒိကဿ နာနာဓမ္မသမူဟဿ အနုပဿနတော ကာယေ ကေသာဒိဓမ္မသမူဟသင်္ခါတကာယာနုပဿီတိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

အပိစ “ဣမသ္မိံ ကာယေ အနိစ္စတော အနုပဿတိ, နော နိစ္စတော”တိအာဒိနာ[1] အနုက္ကမေန ပဋိသမ္ဘိဒါယံ အာဂတနယဿ သဗ္ဗဿေဝ အနိစ္စလက္ခဏာဒိနော အာကာရသမူဟသင်္ခါတဿ ကာယဿ အနုပဿနတောပိ ကာယေ ကာယာနုပဿီတိ ဧဝမ္ပိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တထာ ဟိ အယံ ကာယေ ကာယာနုပဿနာပဋိပဒံ ပဋိပန္နော ဘိက္ခု ဣမံ ကာယံ အနိစ္စာနုပဿနာဒီနံ သတ္တန္နံ အနုပဿနာနံ ဝသေန အနိစ္စတော အနုပဿတိ၊ နော နိစ္စတော။ ဒုက္ခတော အနုပဿတိ၊ နော သုခတော။ အနတ္တတော အနုပဿတိ၊ နော အတ္တတော။ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ နော နန္ဒတိ။ ဝိရဇ္ဇတိ၊ နော ရဇ္ဇတိ။ နိရောဓေတိ၊ နော သမုဒေတိ။ ပဋိနိဿဇ္ဇတိ၊ နော အာဒိယတိ။ သော တံ အနိစ္စတော အနုပဿန္တော နိစ္စသညံ ပဇဟတိ၊ ဒုက္ခတော အနုပဿန္တော သုခသညံ ပဇဟတိ၊ အနတ္တတော အနုပဿန္တော အတ္တသညံ ပဇဟတိ၊ နိဗ္ဗိန္ဒန္တော နန္ဒိံ

၁-ခု ၉-၄၀၆-ပိဋ္ဌေ။

pajahati, virajjanto rāgaṁ pajahati, nirodhento samudayaṁ pajahati, paṭinissajjanto ādānaṁ pajahatīti veditabbo.

Viharatīti iriyati. **Ātāpī**ti tīsu bhavesu kilese ātāpetīti[1] ātāpo, vīriyassetaṁ nāmaṁ. Ātāpo assa atthīti ātāpī. **Sampajāno**ti sampajaññasaṅkhātena ñāṇena samannāgato. **Satimā**ti kāyapariggāhikāya satiyā samannāgato. Ayaṁ pana yasmā satiyā ārammaṇaṁ pariggahetvā paññāya anupassati, na hi sativirahitassa anupassanā nāma atthi, tenevāha "satiñca khvāhaṁ bhikkhave sabbatthikaṁ vadāmī"ti[2]. Tasmā ettha "kāye kāyānupassī viharatī"ti ettāvatā kāyānupassanāsatipaṭṭhānaṁ vuttaṁ hoti. Atha vā yasmā anātāpino antosaṅkhepo antarāyakaro hoti, asampajāno upāyapariggahe anupāyaparivajjane ca sammuyhati, muṭṭhassati upāyāpariccāge anupāyāpariggahe ca asamattho hoti, tenassa taṁ kammaṭṭhānaṁ na sampajjati. Tasmā yesaṁ dhammānaṁ ānubhāvena taṁ sampajjati, tesaṁ dassanatthaṁ "ātāpi sampajāno satimā"ti idaṁ vuttanti veditabbaṁ.

Iti kāyānupassanāsatipaṭṭhānaṁ sampayogaṅgañcassa dassetvā idāni pahānaṅgaṁ dassetuṁ **vineyya loke abhijjhādomanassan**ti vuttaṁ. Tattha **vineyyā**ti tadaṅgavinayena vā vikkhambhanavinayena vā vinayitvā. **Loke**ti tasmiṁyeva kāye. Kāyo hi idha lujjanapalujjanaṭṭhena lokoti adhippeto. Yasmā panassa na kāyamatteyeva abhijjhādomanassaṁ pahīyati, vedanādīsupi pahīyatiyeva. Tasmā pañcapi upādānakkhandhā lokoti Vibhaṅge vuttaṁ. Lokasaṅkhātattā vā tesaṁ dhammānaṁ atthuddhāranayenetaṁ vuttaṁ. Yaṁ panāha "tattha katamo loko. Sveva kāyo loko"ti, ayamevettha attho. Tasmiṁ loke abhijjhādomanassaṁ vineyyāti evaṁ sambandho daṭṭhabbo. Yasmā panettha abhijjhāggahaṇena kāmacchando, domanassaggahaṇena byāpādo saṅgahaṁ gacchati, tasmā nīvaraṇapariyāpannabalavadhammadvayadassanena nīvaraṇappahānaṁ vuttaṁ hotīti veditabbaṁ.

1. Ātappatīti (Syā) 2. Saṁ 3. 100 piṭṭhe.

ပဇဟတိ၊ ဝိရဇ္ဇန္တော ရာဂံ ပဇဟတိ၊ နိရောဓေန္တော သမုဒယံ ပဇဟတိ၊ ပဋိနိဿဇ္ဇန္တော အာဒါနံ ပဇဟတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဝိဟရတီတိ ဣရိယတိ။ **အာတာပီ**တိ တီသု ဘဝေသု ကိလေသေ အာတာပေတီတိ[၁] အာတာပေါ၊ ဝီရိယဿေတံ နာမံ။ အာတာပေါ အဿ အတ္ထီတိ အာတာပီ။ **သမ္ပဇာနော**တိ သမ္ပဇညသင်္ခါတေန ဉာဏေန သမန္နာဂတော။ **သတိမာ**တိ ကာယပရိဂ္ဂါဟိကာယ သတိယာ သမန္နာဂတော။ အယံ ပန ယသ္မာ သတိယာ အာရမ္မဏံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ပညာယ အနုပဿတိ၊ န ဟိ သတိဝိရဟိတဿ အနုပဿနာ နာမ အတ္ထိ၊ တေနေဝါဟ "သတိဉ္စ ခွါဟံ ဘိက္ခဝေ သဗ္ဗတ္ထိကံ ဝဒါမီ"တိ[၂]။ တသ္မာ ဧတ္ထ "ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတီ"တိ ဧတ္တာဝတာ ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အထ ဝါ ယသ္မာ အနာတာပိနော အန္တောသင်္ခေပေါ အန္တရာယကရော ဟောတိ၊ အသမ္ပဇာနော ဥပါယပရိဂ္ဂဟေ အနုပါယပရိဝဇ္ဇနေ စ သမ္မုယှတိ၊ မုဋ္ဌဿတိ ဥပါယာပရိစ္စာဂေ အနုပါယာပရိဂ္ဂဟေ စ အသမတ္ထော ဟောတိ၊ တေနဿ တံ ကမ္မဋ္ဌာနံ န သမ္ပဇ္ဇတိ။ တသ္မာ ယေသံ ဓမ္မာနံ အာနုဘာဝေန တံ သမ္ပဇ္ဇတိ၊ တေသံ ဒဿနတ္ထံ "အာတာပီ သမ္ပဇာနော သတိမာ"တိ ဣဒံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဣတိ ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ သမ္ပယောဂင်္ဂဉ္စဿ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ပဟာနင်္ဂံ ဒဿေတုံ **ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿ**န္တိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ဝိနေယျာ**တိ တဒင်္ဂဝိနယေန ဝါ ဝိက္ခမ္ဘနဝိနယေန ဝါ ဝိနယိတွာ။ **လောကေ**တိ တသ္မိံယေဝ ကာယေ။ ကာယော ဟိ ဣဓ လုဇ္ဇနပလုဇ္ဇနဋ္ဌေန လောကောတိ အဓိပ္ပေတော။ ယသ္မာ ပနဿ န ကာယမတ္တေယေဝ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ ပဟီယတိ၊ ဝေဒနာဒီသုပိ ပဟီယတိယေဝ။ တသ္မာ ပဉ္စပိ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ လောကောတိ ဝိဘင်္ဂေ ဝုတ္တံ။ လောကသင်္ခါတတ္တာ ဝါ တေသံ ဓမ္မာနံ အတ္ထုဒ္ဓါရနယေနေတံ ဝုတ္တံ။ ယံ ပနာဟ "တတ္ထ ကတမော လောကော။ သွေဝ ကာယော လောကော"တိ၊ အယမေဝေတ္ထ အတ္ထော။ တသ္မိံ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ ဝိနေယျာတိ ဧဝံ သမ္ဗန္ဓော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ယသ္မာ ပနေတ္ထ အဘိဇ္ဈာဂ္ဂဟဏေန ကာမစ္ဆန္ဒော, ဒေါမနဿဂ္ဂဟဏေန ဗျာပါဒေါ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ၊ တသ္မာ နီဝရဏပရိယာပန္နဗလဝဓမ္မဒွယဒဿနေန နီဝရဏပ္ပဟာနံ ဝုတ္တံ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁-အာတပ္ပတီတိ (သျာ) ၂-သံ ၃-၁၀၀-ပိဋ္ဌေ။

Visesena cettha abhijjhāvinayena kāyasampattimūlakassa anurodhassa, domanassavinayena kāyavipattimūlakassa virodhassa, abhijjhāvinayena ca kāye abhiratiyā, domanassavinayena kāyabhāvanāya anabhiratiyā, abhijjhāvinayena kāye abhūtānaṁ subhasukhabhāvādīnaṁ pakkhepassa, domanassavinayena kāye bhūtānaṁ asubhāsukhabhāvādīnaṁ[1] apanayanassa ca pahānaṁ vuttaṁ. Tena yogāvacarassa yogānubhāvo yogasamatthatā ca dīpitā hoti. Yogānubhāvo hi esa, yadidaṁ anurodhavirodhavippamutto aratiratisaho abhūtapakkhepabhūtāpanayanavirahito ca hoti. Anurodhavirodhavippamutto cesa aratiratisaho abhūtaṁ apakkhipanto bhūtañca anapanayanto yogasamattho hotīti.

Aparo nayo "kāye kāyānupassī"ti ettha anupassanāya kammaṭṭhānaṁ vuttaṁ, "viharatī"ti ettha vuttavihārena kammaṭṭhānikassa kāyapariharaṇaṁ, "ātāpī"ti-ādīsu pana ātāpena sammappadhānaṁ, satisampajaññena sabbatthakakammaṭṭhānaṁ, kammaṭṭhānapariharaṇūpāyo vā. Satiyā vā kāyānupassanāvasena paṭiladdhasamatho, sampajaññena vipassanā, abhijjhādomanassavinayena bhāvanābalaṁ vuttanti veditabbaṁ.

Vibhaṅge pana **anupassī**ti tattha katamā anupassanā. Yā paññā pajānanā -pa- sammādiṭṭhi, ayaṁ vuccati anupassanā. Imāya anupassanāya upeto hoti samupeto upagato samupagato upapanno[2] samannāgato, tena vuccati anupassīti. **Viharatī**ti iriyati pavattati pāleti yapeti yāpeti carati viharati, tena vuccati viharatīti. **Ātāpī**ti tattha katamaṁ ātāpaṁ. Yo cetasiko vīriyārambho -pa- sammāvāyāmo, idaṁ vuccati ātāpaṁ. Iminā ātāpena upeto hoti -pa- samannāgato, tena vuccati ātāpīti. **Sampajāno**ti tattha katamaṁ sampajaññaṁ. Yā paññā pajānanā -pa- sammādiṭṭhi, idaṁ vuccati sampajaññaṁ. Iminā sampajaññena upeto hoti -pa- samannāgato, tena vuccati sampajānoti. **Satimā**ti tattha katamā sati. Yā sati anussati -pa-

1. Asubhadukkhabhāvādīnaṁ (Syā) 2. Upapanno samupapanno (Syā)

ဝိသေသေန စေတ္ထ အဘိဇ္ဈာဝိနယေန ကာယသမ္ပတ္တိမူလကဿ အနုရောဓဿ, ဒေါမနဿဝိနယေန ကာယဝိပတ္တိမူလကဿ ဝိရောဓဿ, အဘိဇ္ဈာဝိနယေန စ ကာယေ အဘိရတိယာ, ဒေါမနဿဝိနယေန ကာယဘာဝနာယ အနဘိရတိယာ, အဘိဇ္ဈာဝိနယေန ကာယေ အဘူတာနံ သုဘသုခဘာဝါဒီနံ ပက္ခေပဿ, ဒေါမနဿဝိနယေန ကာယေ ဘူတာနံ အသုဘာသုခဘာဝါဒီနံ[1] အပနယနဿ စ ပဟာနံ ဝုတ္တံ။ တေန ယောဂါဝစရဿ ယောဂါနုဘာဝေါ ယောဂသမတ္ထတာ စ ဒီပိတာ ဟောတိ။ ယောဂါနုဘာဝေါ ဟိ ဧသ, ယဒိဒံ အနုရောဓဝိရောဓဝိပ္ပမုတ္တော အရတိရတိသဟော အဘူတပက္ခေပဘူတာပနယနဝိရဟိတော စ ဟောတိ။ အနုရောဓဝိရောဓဝိပ္ပမုတ္တော စေသ အရတိရတိသဟော အဘူတံ အပက္ခိပန္တော ဘူတဉ္စ အနပနယန္တော ယောဂသမတ္ထော ဟောတီတိ။

အပရော နယော "ကာယေ ကာယာနုပဿီ"တိ ဧတ္ထ အနုပဿနာယ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝုတ္တံ၊ "ဝိဟရတီ"တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တဝိဟာရေန ကမ္မဋ္ဌာနိကဿ ကာယပရိဟရဏံ၊ "အာတာပီ"တိအာဒီသု ပန အာတာပေန သမ္မပ္ပဓာနံ၊ သတိသမ္ပဇညေန သဗ္ဗတ္ထကကမ္မဋ္ဌာနံ, ကမ္မဋ္ဌာနပရိဟရဏူပါယော ဝါ။ သတိယာ ဝါ ကာယာနုပဿနာဝသေန ပဋိလဒ္ဓသမထော၊ သမ္ပဇညေန ဝိပဿနာ၊ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿဝိနယေန ဘာဝနာဗလံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဝိဘင်္ဂေ ပန **အနုပဿီ**တိ တတ္ထ ကတမာ အနုပဿနာ။ ယာ ပညာ ပဇာနနာ။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အနုပဿနာ။ ဣမာယ အနုပဿနာယ ဥပေတော ဟောတိ သမုပေတော ဥပဂတော သမုပဂတော ဥပပန္နော[2] သမန္နာဂတော၊ တေန ဝုစ္စတိ အနုပဿီတိ။ **ဝိဟရတီ**တိ ဣရိယတိ ပဝတ္တတိ ပါလေတိ ယပေတိ ယာပေတိ စရတိ ဝိဟရတိ၊ တေန ဝုစ္စတိ ဝိဟရတီတိ။ **အာတာပီ**တိ တတ္ထ ကတမံ အာတာပံ။ ယော စေတသိကော ဝီရိယာရမ္ဘော။ပ။ သမ္မာဝါယာမော၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ အာတာပံ။ ဣမိနာ အာတာပေန ဥပေတော ဟောတိ။ပ။ သမန္နာဂတော၊ တေန ဝုစ္စတိ အာတာပီတိ။ **သမ္ပဇာနော**တိ တတ္ထ ကတမံ သမ္ပဇညံ။ ယာ ပညာ ပဇာနနာ။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ သမ္ပဇညံ။ ဣမိနာ သမ္ပဇညေန ဥပေတော ဟောတိ။ပ။ သမန္နာဂတော၊ တေန ဝုစ္စတိ သမ္ပဇာနောတိ။ **သတိမာ**တိ တတ္ထ ကတမာ သတိ။ ယာ သတိ အနုဿတိ။ပ။

၁-အသုဘဒုက္ခဘာဝါဒီနံ (သျာ) ၂-ဥပပန္နော သမုပပန္နော (သျာ)

sammāsati, ayaṁ vuccati sati. Imāya satiyā upeto hoti -pa- samannāgato, tena vuccati satimāti.

Vineyya loke abhijjhādomanassanti tattha katamo loko. Sveva kāyo loko. Pañcapi upādānakkhandhā loko, ayaṁ vuccati loko. Tattha katamā abhijjhā. Yo rāgo sārāgo anunayo anurodho nandī nandirāgo cittassa sārāgo, ayaṁ vuccati abhijjhā. Tattha katamaṁ domanassaṁ. Yaṁ cetasikaṁ asātaṁ cetasikaṁ dukkhaṁ cetosamphassajā asātā dukkhā vedanā, idaṁ vuccati domanassaṁ. Iti ayañca abhijjhā, idañca domanassaṁ imamhi loke vinītā honti paṭivinītā santā samitā vūpasamitā atthaṅgatā abbhatthaṅgatā appitā byappitā sositā visositā byantīkatā, tena vuccati vineyya loke abhijjhādomanassan"ti[1].

Evametesaṁ padānaṁ attho vutto. Tena saha ayaṁ Aṭṭhakathānayo yathā saṁsandati, evaṁ veditabbo. Ayaṁ tāva kāyānupassanāsatipaṭṭhānuddesassa atthavaṇṇanā.

Idāni vedanāsu. Citte. Dhammesu dhammānupassī viharati -pa- vineyya loke abhijjhādomanassanti ettha **vedanāsu vedanānupassī**ti evamādīsu vedanādīnaṁ puna vacane payojanaṁ kāyānupassanāyaṁ vuttanayeneva veditabbaṁ. Vedanāsu vedanānupassī. Citte cittānupassī. Dhammesu dhammānupassīti ettha pana **vedanā**ti tisso vedanā, tā ca lokiyā eva. Cittampi lokiyaṁ, tathā dhammā. Tesaṁ vibhāgo niddesavāre pākaṭo bhavissati. Kevalaṁ panidha yathā vedanā anupassitabbā, tathā tā anupassanto "vedanāsu vedanānupassī"ti veditabbo. Esa nayo cittadhammesupi. Kathañca vedanā anupassitabbāti. Sukhā tāva vedanā dukkhato, dukkhā sallato, adukkhamasukhā aniccato. Yathāha—

1. Abhi 2. 201 piṭṭhe.

သမ္မာသတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ သတိ။ ဣမာယ သတိယာ ဥပေတော ဟောတိ။ပ။ သမန္နာဂတော၊ တေန ဝုစ္စတိ သတိမာတိ။

ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒောမနဿန္တိ တတ္ထ ကတမော လောကော။ သွေဝ ကာယော လောကော။ ပဉ္စပိ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ လောကော၊ အယံ ဝုစ္စတိ လောကော။ တတ္ထ ကတမာ အဘိဇ္ဈာ။ ယော ရာဂေါ သာရာဂေါ အနုနယော အနုရောဓော နန္ဒီ နန္ဒိရာဂေါ စိတ္တဿ သာရာဂေါ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အဘိဇ္ဈာ။ တတ္ထ ကတမံ ဒေါမနဿံ။ ယံ စေတသိကံ အသာတံ စေတသိကံ ဒုက္ခံ စေတောသမ္ဖဿဇာ အသာတာ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဒေါမနဿံ။ ဣတိ အယဉ္စ အဘိဇ္ဈာ, ဣဒဉ္စ ဒေါမနဿံ ဣမမှိ လောကေ ဝိနီတာ ဟောန္တိ ပဋိဝိနီတာ သန္တာ သမိတာ ဝူပသမိတာ အတ္ထင်္ဂတာ အဗ္ဘတ္ထင်္ဂတာ အပ္ပိတာ ဗျပ္ပိတာ သောသိတာ ဝိသောသိတာ ဗျန္တီကတာ၊ တေန ဝုစ္စတိ ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒောမနဿ”န္တိ[1]။

ဧဝမေတေသံ ပဒါနံ အတ္ထော ဝုတ္တော။ တေန သဟ အယံ အဋ္ဌကထာနယော ယထာ သံသန္ဒတိ၊ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အယံ တာဝ ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနုဒ္ဒေသဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။

ဣဒါနိ ဝေဒနာသု။ စိတ္တေ။ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ပ။ ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒောမနဿန္တိ ဧတ္ထ **ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿီ**တိ ဧဝမာဒီသု ဝေဒနာဒီနံ ပုန ဝစနေ ပယောဇနံ ကာယာနုပဿနာယံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿီ။ စိတ္တေ စိတ္တာနုပဿီ။ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီတိ ဧတ္ထ ပန **ဝေဒနာ**တိ တိဿော ဝေဒနာ၊ တာ စ လောကိယာ ဧဝ။ စိတ္တမ္ပိ လောကိယံ၊ တထာ ဓမ္မာ။ တေသံ ဝိဘာဂေါ နိဒ္ဒေသဝါရေ ပါကဋော ဘဝိဿတိ။ ကေဝလံ ပနိဓ ယထာ ဝေဒနာ အနုပဿိတဗ္ဗာ၊ တထာ တာ အနုပဿန္တော “ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿီ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧသ နယော စိတ္တဓမ္မေသုပိ။ ကထဉ္စ ဝေဒနာ အနုပဿိတဗ္ဗာတိ။ သုခါ တာဝ ဝေဒနာ ဒုက္ခတော၊ ဒုက္ခာ သလ္လတော၊ အဒုက္ခမသုခါ အနိစ္စတော။ ယထာဟ—

၁-အဘိ ၂-၂၀၁-ပိဋ္ဌေ။

“Yo sukhaṁ dukkhato adda, dukkhamaddakkhi sallato.
Adukkhamasukhaṁ santaṁ, addakkhi naṁ aniccato.
Sa ve sammaddaso bhikkhu, upasanto carissatī”ti[1].

Sabbā eva cetā “dukkhā”tipi anupassitabbā. Vuttañhetaṁ “yaṁ kiñci vedayitaṁ, taṁ dukkhasminti vadāmī”ti[2]. Sukhadukkhatopi ca anupassitabbā. Yathāha “sukhā vedanā ṭhitisukhā vipariṇāmadukkhā”ti[3] sabbaṁ vitthāretabbaṁ. Apica aniccādisatta-anupassanāvasenapi anupassitabbā. Sesaṁ niddesavāreyeva pākaṭaṁ bhavissati.

Cittadhammesupi cittaṁ tāva ārammaṇādhipatisahajātabhūmikammavipākakiriyādinānattabhedānaṁ aniccādi-anupassanānaṁ niddesavāre āgatasarāgādibhedānañca vasena anupassitabbaṁ. Dhammā salakkhaṇasāmaññalakkhaṇānaṁ suññatadhammassa aniccādisattānupassanānaṁ niddesavāre āgatasantādibhedānañca vasena anupassitabbā. Sesaṁ vuttanayameva. Kāmañcettha yassa kāyasaṅkhāte loke abhijjhādomanassaṁ pahīnaṁ, tassa vedanādīsupi taṁ pahīnameva. Nānāpuggalavasena pana nānācittakkhaṇikasatipaṭṭhānabhāvanāvasena ca sabbattha vuttaṁ. Yato vā ekattha pahīnaṁ sesesupi pahīnaṁ hoti, tenevassa tattha pahānadassanatthampi etaṁ vuttanti veditabbanti.

Uddesavārakathā niṭṭhitā.

Kāyānupassanā ānāpānapabbavaṇṇanā

374. Idāni seyyathāpi nāma cheko vilīvakārako thūlakilañjasaṇhakilañjacaṅkoṭaka peḷāpuṭādīni upakaraṇāni kattukāmo ekaṁ mahāveṇuṁ labhitvā catudhā bhinditvā tato ekekaṁ veṇukhaṇḍaṁ gahetvā phāletvā taṁ taṁ upakaraṇaṁ kareyya, evameva Bhagavā satipaṭṭhānadesanāya sattānaṁ anekappakāraṁ visesādhigamaṁ sattukāmo ekameva sammāsatiṁ “cattāro satipaṭṭhānā.

1. Saṁ 2. 409 piṭṭhe. 2. Saṁ 2. 417 piṭṭhe. 3. Ma 1. 377 piṭṭhe.

“ယော သုခံ ဒုက္ခတော အဒ္ဒ၊ ဒုက္ခမဒ္ဒက္ခိ သလ္လတော။
အဒုက္ခမသုခံ သန္တံ၊ အဒ္ဒက္ခိ နံ အနိစ္စတော။
သ ဝေ သမ္မဒ္ဒသော ဘိက္ခု၊ ဥပသန္တော စရိဿတီ”တိ[၁]။

သဗ္ဗာ ဧဝ စေတာ “ဒုက္ခာ”တိပိ အနုပဿိတဗ္ဗာ။ ဝုတ္တဉှေတံ “ယံ ကိဉ္စိ ဝေဒယိတံ၊ တံ ဒုက္ခသ္မိန္တိ ဝဒါမီ”တိ[၂]။ သုခဒုက္ခတောပိ စ အနုပဿိတဗ္ဗာ။ ယထာဟ “သုခါ ဝေဒနာ ဌိတိသုခါ ဝိပရိဏာမဒုက္ခာ”တိ[၃] သဗ္ဗံ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ အပိစ အနိစ္စာဒိသတ္တအနုပဿနာဝသေနပိ အနုပဿိတဗ္ဗာ။ သေသံ နိဒ္ဒေသဝါရေယေဝ ပါကဋံ ဘဝိဿတိ။

စိတ္တဓမ္မေသုပိ စိတ္တံ တာဝ အာရမ္မဏာဓိပတိသဟဇာတဘူမိကမ္မဝိပါကကိရိယာဒိနာနတ္တဘေဒါနံ အနိစ္စာဒိအနုပဿနာနံ နိဒ္ဒေသဝါရေ အာဂတသရာဂါဒိဘေဒါနဉ္စ ဝသေန အနုပဿိတဗ္ဗံ။ ဓမ္မာ သလက္ခဏသာမညလက္ခဏာနံ သုညတဓမ္မဿ အနိစ္စာဒိသတ္တာနုပဿနာနံ နိဒ္ဒေသဝါရေ အာဂတသန္တာဒိဘေဒါနဉ္စ ဝသေန အနုပဿိတဗ္ဗာ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။ ကာမဉ္စေတ္ထ ယဿ ကာယသင်္ခါတေ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒောမနဿံ ပဟီနံ၊ တဿ ဝေဒနာဒီသုပိ တံ ပဟီနမေဝ။ နာနာပုဂ္ဂလဝသေန ပန နာနာစိတ္တက္ခဏိကသတိပဋ္ဌာနဘာဝနာဝသေန စ သဗ္ဗတ္ထ ဝုတ္တံ။ ယတော ဝါ ဧကတ္ထ ပဟီနံ သေသေသုပိ ပဟီနံ ဟောတိ၊ တေနေဝဿ တတ္ထ ပဟာနဒဿနတ္ထမ္ပိ ဧတံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ။

ဥဒ္ဒေသဝါရကထာ နိဋ္ဌိတာ။

ကာယာနုပဿနာ အာနာပါနပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ

၃၇၄။ ဣဒါနိ သေယျထာပိ နာမ ဆေကော ဝိလီဝကာရကော ထူလကိလဉ္ဇသဏှကိလဉ္ဇစင်္ကောဋကပေဠာပုဋာဒီနိ ဥပကရဏာနိ ကတ္တုကာမော ဧကံ မဟာဝေဏုံ လဘိတွာ စတုဓာ ဘိန္ဒိတွာ တတော ဧကေကံ ဝေဏုခဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ဖာလေတွာ တံ တံ ဥပကရဏံ ကရေယျ၊ ဧဝမေဝ ဘဂဝါ သတိပဋ္ဌာနဒေသနာယ သတ္တာနံ အနေကပ္ပကာရံ ဝိသေသာဓိဂမံ ကတ္တုကာမော ဧကမေဝ သမ္မာသတိံ “စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ။

၁-သံ ၂-၄၀၉-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သံ ၂-၄၁၇-ပိဋ္ဌေ။ ၃-မ ၁-၃၇၇-ပိဋ္ဌေ။

Katame cattāro. Idha bhikkhave bhikkhu kāye kāyānupassī viharatī”ti-ādinā nayena ārammaṇavasena catudhā bhinditvā tato ekekaṁ satipaṭṭhānaṁ gahetvā kāyaṁ vibhajanto “kathañca bhikkhave”ti-ādinā nayena niddesavāraṁ vattumāraddho.

Tattha **kathañcā**ti-ādi vitthāretukamyatāpucchā. Ayaṁ panettha saṅkhepattho—bhikkhave kena ca pakārena bhikkhu kāye kāyānupassī viharatīti. Esa nayo sabbapucchāvāresu. **Idha bhikkhave bhikkhū**ti bhikkhave imasmiṁ sāsane bhikkhu. Ayañhettha idhasaddo sabbappakārakāyānupassanānibbattakassa puggalassa sannissayabhūtasāsanaparidīpano aññasāsanassa tathābhāvapaṭisedhano ca. Vuttañhetaṁ “idheva bhikkhave samaṇo -pa- suññā parappavādā samaṇebhi aññehī”ti[1]. Tena vuttaṁ “imasmiṁ sāsane bhikkhū”ti.

Araññagato vā rukkhamūlagato vā suññāgāragato vāti idamassa satipaṭṭhānabhāvanānurūpasenāsanapariggahaparidīpanaṁ. Imassa hi bhikkhuno dīgharattaṁ rūpādīsu ārammaṇesu anuvisaṭaṁ cittaṁ kammaṭṭhānavīthiṁ otarituṁ na icchati, kūṭagoṇayuttaratho viya uppathameva dhāvati. Tasmā seyyathāpi nāma gopo kūṭadhenuyā sabbaṁ khīraṁ pivitvā vaḍḍhitaṁ kūṭavacchaṁ dametukāmo dhenuto apanetvā ekamante mahantaṁ thambhaṁ nikhaṇitvā tattha yottena bandheyya. Athassa so vaccho ito cito ca vipphanditvā palāyituṁ asakkonto tameva thambhaṁ upanisīdeyya vā upanipajjeyya vā, evameva imināpi bhikkhunā dīgharattaṁ rūpārammaṇādirasapānavaḍḍhitaṁ duṭṭhacittaṁ dametukāmena rūpādi-ārammaṇato apanetvā araññaṁ vā rukkhamūlaṁ vā suññāgāraṁ vā pavisitvā tattha satipaṭṭhānārammaṇatthambhe satiyottena bandhitabbaṁ. Evamassa taṁ cittaṁ ito cito ca vipphanditvāpi pubbe āciṇṇārammaṇaṁ alabhamānaṁ satiyottaṁ chinditvā palāyituṁ asakkontaṁ tamevārammaṇaṁ upacārappanāvasena upanisīdati ceva upanipajjati ca. Tenāhu porāṇā—

“Yathā thambhe nibandheyya, vacchaṁ damaṁ naro idha.
Bandheyyevaṁ sakaṁ cittaṁ, satiyārammaṇe daḷhan”ti.

1. Ma 1. 92 piṭṭhe.

ကတမေ စတ္တာရော။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတီ”တိအာဒိနာ နယေန အာရမ္မဏဝသေန စတုဓာ ဘိန္ဒိတွာ တတော ဧကေကံ သတိပဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ကာယံ ဝိဘဇန္တော “ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ”တိအာဒိနာ နယေန နိဒ္ဒေသဝါရံ ဝတ္တုမာရဒ္ဓေါ။

တတ္ထ **ကထဉ္စာ**တိအာဒိ ဝိတ္ထာရေတုကမျတာပုစ္ဆာ။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော—ဘိက္ခဝေ ကေန စ ပကာရေန ဘိက္ခု ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတီတိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗပုစ္ဆာဝါရေသု။ **ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ**တိ ဘိက္ခဝေ ဣမသ္မိံ သာသနေ ဘိက္ခု။ အယဉ္ဟေတ္ထ ဣဓသဒ္ဒေါ သဗ္ဗပ္ပကာရကာယာနုပဿနာနိဗ္ဗတ္တကဿ ပုဂ္ဂလဿ သန္နိဿယဘူတသာသနပရိဒီပနော အညသာသနဿ တထာဘာဝပဋိသေဓနော စ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ “ဣဓေဝ ဘိက္ခဝေ သမဏော။ပ။ သုညာ ပရပ္ပဝါဒါ သမဏေဘိ အညေဟီ”တိ[1]။ တေန ဝုတ္တံ “ဣမသ္မိံ သာသနေ ဘိက္ခူ”တိ။

အရညဂတော ဝါ ရုက္ခမူလဂတော ဝါ သုညာဂါရဂတော ဝါတိ ဣဒမဿ သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာနုရူပသေနာသနပရိဂ္ဂဟပရိဒီပနံ။ ဣမဿ ဟိ ဘိက္ခုနော ဒီဃရတ္တံ ရူပါဒီသု အာရမ္မဏေသု အနုဝိသဋံ စိတ္တံ ကမ္မဋ္ဌာနဝီထိံ ဩတရိတုံ န ဣစ္ဆတိ၊ ကူဋဂေါဏယုတ္တရထော ဝိယ ဥပ္ပထမေဝ ဓာဝတိ။ တသ္မာ သေယျထာပိ နာမ ဂေါပေါ ကူဋဓေနုယာ သဗ္ဗံ ခီရံ ပိဝိတွာ ဝဍ္ဎိတံ ကူဋဝစ္ဆံ ဒမေတုကာမော ဓေနုတော အပနေတွာ ဧကမန္တေ မဟန္တံ ထမ္ဘံ နိခဏိတွာ တတ္ထ ယောတ္တေန ဗန္ဓေယျ။ အထဿ သော ဝစ္ဆော ဣတော စိတော စ ဝိပ္ဖန္ဒိတွာ ပလာယိတုံ အသက္ကောန္တော တမေဝ ထမ္ဘံ ဥပနိသီဒေယျ ဝါ ဥပနိပဇ္ဇေယျ ဝါ၊ ဧဝမေဝ ဣမိနာပိ ဘိက္ခုနာ ဒီဃရတ္တံ ရူပါရမ္မဏာဒိရသပါနဝဍ္ဎိတံ ဒုဋ္ဌစိတ္တံ ဒမေတုကာမေန ရူပါဒိအာရမ္မဏတော အပနေတွာ အရညံ ဝါ ရုက္ခမူလံ ဝါ သုညာဂါရံ ဝါ ပဝိသိတွာ တတ္ထ သတိပဋ္ဌာနာရမ္မဏတ္ထမ္ဘေ သတိယောတ္တေန ဗန္ဓိတဗ္ဗံ။ ဧဝမဿ တံ စိတ္တံ ဣတော စိတော စ ဝိပ္ဖန္ဒိတွာပိ ပုဗ္ဗေ အာစိဏ္ဏာရမ္မဏံ အလဘမာနံ သတိယောတ္တံ ဆိန္ဒိတွာ ပလာယိတုံ အသက္ကောန္တံ တမေဝါရမ္မဏံ ဥပစာရပ္ပနာဝသေန ဥပနိသီဒတိ စေဝ ဥပနိပဇ္ဇတိ စ။ တေနာဟု ပေါရာဏာ—

“ယထာ ထမ္ဘေ နိဗန္ဓေယျ၊ ဝစ္ဆံ ဒမံ နရော ဣဓ။
ဗန္ဓေယျေဝံ သကံ စိတ္တံ၊ သတိယာရမ္မဏေ ဒဠှ”န္တိ။

၁-မ ၁-၉၂-ပိဋ္ဌေ။

Evamassetaṁ senāsanaṁ bhāvanānurūpaṁ hoti. Tena vuttaṁ “idamassa satipaṭṭhānabhāvanānurūpasenāsanapariggahaparidīpanan”ti.

Apica yasmā idaṁ kāyānupassanāya muddhabhūtaṁ sabbabuddhapaccekabuddhasāvakānaṁ visesādhigamadiṭṭhadhammasukhavihārapadaṭṭhānaṁ ānāpānassatikammaṭṭhānaṁ itthipurisahatthi-assādisaddasamākulaṁ gāmantaṁ apariccajitvā na sukaraṁ sampādetuṁ, saddakaṇḍakattā jhānassa. Agāmake pana araññe sukaraṁ yogāvacarena idaṁ kammaṭṭhānaṁ pariggahetvā ānāpānacatutthajjhānaṁ nibbattetvā tadeva jhānaṁ pādakaṁ katvā saṅkhāre sammasitvā aggaphalaṁ arahattaṁ pāpuṇituṁ, tasmāssa anurūpasenāsanaṁ dassento Bhagavā “araññagato vā”ti-ādimāha.

Vatthuvijjācariyo viya hi Bhagavā. So yathā vatthuvijjācariyo nagarabhūmiṁ passitvā suṭṭhu upaparikkhitvā “ettha nagaraṁ māpethā”ti upadisati, sotthinā ca nagare niṭṭhite rājakulato mahāsakkāraṁ labhati, evameva yogāvacarassa anurūpasenāsanaṁ upaparikkhitvā “ettha kammaṭṭhānamanuyuñjitabban”ti upadisati, tato tattha kammaṭṭhānamanuyuñjantena yoginā anukkamena arahatte patte “Sammāsambuddho vata so Bhagavā”ti mahantaṁ sakkāraṁ labhati.

Ayaṁ pana bhikkhu dīpisadisoti vuccati. Yathā hi mahādīpirājā araññe tiṇagahanaṁ vā vanagahanaṁ vā pabbatagahanaṁ vā nissāya nilīyitvā vanamahiṁsagokaṇṇasūkarādayo mige gaṇhāti, evameva ayaṁ araññādīsu kammaṭṭhānaṁ anuyuñjanto bhikkhu yathākkamena cattāro magge ceva cattāri ariyaphalāni ca gaṇhāti. Tenāhu porāṇā—

“Yathāpi dīpiko nāma, nilīyitvā gaṇhatī mige.
Tathevāyaṁ Buddhaputto, yuttayogo vipassako.
Araññaṁ pavisitvāna, gaṇhāti phalamuttaman”ti.

Tenassa parakkamajavayoggabhūmiṁ araññasenāsanaṁ dassento Bhagavā “araññagato vā”ti-ādimāha. Ito paraṁ imasmiṁ ānāpānapabbe yaṁ vattabbaṁ siyā, taṁ Visuddhimagge vuttameva. **Seyyathāpi bhikkhave dakkho bhamakāro vā**ti idañhi upamāmattameva **iti ajjhattaṁ vā kāye**ti idaṁ appanāmattameva ca tattha anāgataṁ, sesaṁ āgatameva.

ဧဝမဿေတံ သေနာသနံ ဘာဝနာနုရူပံ ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဣဒမဿ သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာနုရူပသေနာသနပရိဂ္ဂဟပရိဒီပန”န္တိ။

အပိစ ယသ္မာ ဣဒံ ကာယာနုပဿနာယ မုဒ္ဓဘူတံ သဗ္ဗဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝကာနံ ဝိသေသာဓိဂမဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရပဒဋ္ဌာနံ အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ ဣတ္ထိပုရိသဟတ္ထိအဿာဒိသဒ္ဒသမာကုလံ ဂါမန္တံ အပရိစ္စဇိတွာ န သုကရံ သမ္ပာဒေတုံ၊ သဒ္ဒကဏ္ဋကတ္တာ ဈာနဿ။ အဂါမကေ ပန အရညေ သုကရံ ယောဂါဝစရေန ဣဒံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ အာနာပါနစတုတ္ထဇ္ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ တဒေဝ ဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ သင်္ခါရေ သမ္မသိတွာ အဂ္ဂဖလံ အရဟတ္တံ ပါပုဏိတုံ၊ တသ္မာဿ အနုရူပသေနာသနံ ဒဿေန္တော ဘဂဝါ “အရညဂတော ဝါ”တိအာဒိမာဟ။

ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာစရိယော ဝိယ ဟိ ဘဂဝါ။ သော ယထာ ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာစရိယော နဂရဘူမိံ ပဿိတွာ သုဋ္ဌု ဥပပရိက္ခိတွာ “ဧတ္ထ နဂရံ မာပေထာ”တိ ဥပဒိသတိ၊ သောတ္ထိနာ စ နဂရေ နိဋ္ဌိတေ ရာဇကုလတော မဟာသက္ကာရံ လဘတိ၊ ဧဝမေဝ ယောဂါဝစရဿ အနုရူပသေနာသနံ ဥပပရိက္ခိတွာ “ဧတ္ထ ကမ္မဋ္ဌာနမနုယုဉ္ဇိတဗ္ဗ”န္တိ ဥပဒိသတိ၊ တတော တတ္ထ ကမ္မဋ္ဌာနမနုယုဉ္ဇန္တေန ယောဂိနာ အနုက္ကမေန အရဟတ္တေ ပတ္တေ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝတ သော ဘဂဝါ”တိ မဟန္တံ သက္ကာရံ လဘတိ။

အယံ ပန ဘိက္ခု ဒီပိသဒိသောတိ ဝုစ္စတိ။ ယထာ ဟိ မဟာဒီပိရာဇာ အရညေ တိဏဂဟနံ ဝါ ဝနဂဟနံ ဝါ ပဗ္ဗတဂဟနံ ဝါ နိဿာယ နိလီယိတွာ ဝနမဟိံသဂေါကဏ္ဏသူကရာဒယော မိဂေ ဂဏှာတိ၊ ဧဝမေဝ အယံ အရညာဒီသု ကမ္မဋ္ဌာနံ အနုယုဉ္ဇန္တော ဘိက္ခု ယထာက္ကမေန စတ္တာရော မဂ္ဂေ စေဝ စတ္တာရိ အရိယဖလာနိ စ ဂဏှာတိ။ တေနာဟု ပေါရာဏာ—

“ယထာပိ ဒီပိကော နာမ၊ နိလီယိတွာ ဂဏှတီ မိဂေ။
တထေဝါယံ ဗုဒ္ဓပုတ္တော၊ ယုတ္တယောဂေါ ဝိပဿကော။
အရညံ ပဝိသိတွာန၊ ဂဏှာတိ ဖလမုတ္တမ”န္တိ။

တေနဿ ပရက္ကမဇဝယောဂ္ဂဘူမိံ အရညသေနာသနံ ဒဿေန္တော ဘဂဝါ “အရညဂတော ဝါ”တိအာဒိမာဟ။ ဣတော ပရံ ဣမသ္မိံ အာနာပါနပဗ္ဗေ ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ၊ တံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တမေဝ။ **သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဒက္ခော ဘမကာရော ဝါ**တိ ဣဒညှိ ဥပမာမတ္တမေဝ **ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ကာယေ**တိ ဣဒံ အပ္ပနာမတ္တမေဝ စ တတ္ထ အနာဂတံ၊ သေသံ အာဂတမေဝ။

Yaṁ pana anāgataṁ, tattha **dakkho**ti cheko. **Dīghaṁ vā añchanto**ti mahantānaṁ bherīpokkharādīnaṁ likhanakāle hatthe ca pāde ca pasāretvā dīghaṁ kaḍḍhanto. **Rassaṁ vā añchanto**ti khuddakānaṁ dantasūcivekodīnaṁ likhanakāle mandamandaṁ rassaṁ kaḍḍhanto. **Evameva kho**ti evaṁ ayampi bhikkhu addhānavasena ittaravasena ca pavattānaṁ assāsapassāsānaṁ vasena dīghaṁ vā assasanto dīghaṁ assasāmīti pajānāti -pa- passasissāmīti sikkhatīti. Tassevaṁ sikkhato assāsapassāsanimitte cattāri jhānāni uppajjanti, so jhānā vuṭṭhahitvā assāsapassāse vā pariggaṇhāti jhānaṅgāni vā.

Tattha assāsapassāsakammito "ime assāsapassāsā kiṁ nissitā, vatthunissitā, vatthu nāma karajakāyo, karajakāyo nāma cattāri mahābhūtāni upādārūpañce"ti evaṁ rūpaṁ pariggaṇhāti. Tato tadārammaṇe phassapañcamake nāmanti. Evaṁ nāmarūpaṁ pariggahetvā tassa paccayaṁ pariyesanto avijjādipaṭiccasamuppādaṁ disvā "paccayapaccayuppannadhammamattamevetaṁ, añño satto vā puggalo vā natthī"ti vitiṇṇakaṅkho sappaccayanāmarūpe tilakkhaṇaṁ āropetvā vipassanaṁ vaḍḍhento anukkamena arahattaṁ pāpuṇāti. Idaṁ ekassa bhikkhuno yāva arahattā niyyānamukhaṁ.

Jhānakammikopi "imāni jhānaṅgāni kiṁ nissitāni, vatthunissitāni, vatthu nāma karajakāyo, jhānaṅgāni nāmaṁ, karajakāyo rūpan"ti nāmarūpaṁ vavatthapetvā tassa paccayaṁ pariyesanto avijjādipaccayākāraṁ disvā "paccayapaccayuppannadhammamatta mevetaṁ, añño satto vā puggalo vā natthī"ti vitiṇṇakaṅkho sappaccayanāmarūpe tilakkhaṇaṁ āropetvā vipassanaṁ vaḍḍhanto anukkamena arahattaṁ pāpuṇāti. Idamekassa bhikkhuno yāva arahattā niyyānamukhaṁ.

Iti ajjhattaṁ vāti evaṁ attano vā assāsapassāsakāye kāyānupassī viharati. **Bahiddhā vā**ti parassa vā assāsapassāsakāye. **Ajjhattabahiddhā vā**ti kālena attano, kālena parassa assāsapassāsakāye. Etenassa paguṇakammaṭṭhānaṁ aṭṭhapetvā aparāparaṁ sañcaraṇakālo kathito. Ekasmiṁ kāle pana idaṁ ubhayaṁ na labbhati.

ယံ ပန အနာဂတံ၊ တတ္ထ **ဒက္ခော**တိ ဆေကော။ **ဒီဃံ ဝါ အဉ္ဆန္တော**တိ မဟန္တာနံ ဘေရီပေါက္ခရာဒီနံ လိခနကာလေ ဟတ္ထေ စ ပါဒေ စ ပသာရေတွာ ဒီဃံ ကဍ္ဎန္တော။ **ရဿံ ဝါ အဉ္ဆန္တော**တိ ခုဒ္ဒကာနံ ဒန္တသူစိဝေကောဒီနံ လိခနကာလေ မန္ဒမန္ဒံ ရဿံ ကဍ္ဎန္တော။ **ဧဝမေဝ ခေါ**တိ ဧဝံ အယမ္ပိ ဘိက္ခု အဒ္ဓါနဝသေန ဣတ္တရဝသေန စ ပဝတ္တာနံ အဿာသပဿာသာနံ ဝသေန ဒီဃံ ဝါ အဿသန္တော ဒီဃံ အဿသာမီတိ ပဇာနာတိ။ပ။ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတီတိ။ တဿေဝံ သိက္ခတော အဿာသပဿာသနိမိတ္တေ စတ္တာရိ ဈာနာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ သော ဈာနာ ဝုဋ္ဌဟိတွာ အဿာသပဿာသေ ဝါ ပရိဂ္ဂဏှာတိ ဈာနင်္ဂါနိ ဝါ။

တတ္ထ အဿာသပဿာသကမ္မိကော "ဣမေ အဿာသပဿာသာ ကိံ နိဿိတာ၊ ဝတ္ထုနိဿိတာ၊ ဝတ္ထု နာမ ကရဇကာယော၊ ကရဇကာယော နာမ စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ ဥပါဒါရူပဉ္စေ"တိ ဧဝံ ရူပံ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။ တတော တဒါရမ္မဏေ ဖဿပဉ္စမကေ နာမန္တိ။ ဧဝံ နာမရူပံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ တဿ ပစ္စယံ ပရိယေသန္တော အဝိဇ္ဇာဒိပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ ဒိသွာ "ပစ္စယပစ္စယုပ္ပန္နဓမ္မမတ္တမေဝေတံ၊ အညော သတ္တော ဝါ ပုဂ္ဂလော ဝါ နတ္ထီ"တိ ဝိတိဏ္ဏကင်္ခေါ သပ္ပစ္စယနာမရူပေ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေန္တော အနုက္ကမေန အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ ဣဒံ ဧကဿ ဘိက္ခုနော ယာဝ အရဟတ္တာ နိယျာနမုခံ။

ဈာနကမ္မိကောပိ "ဣမာနိ ဈာနင်္ဂါနိ ကိံ နိဿိတာနိ၊ ဝတ္ထုနိဿိတာနိ၊ ဝတ္ထု နာမ ကရဇကာယော၊ ဈာနင်္ဂါနိ နာမံ, ကရဇကာယော ရူပ"န္တိ နာမရူပံ ဝဝတ္ထပေတွာ တဿ ပစ္စယံ ပရိယေသန္တော အဝိဇ္ဇာဒိပစ္စယာကာရံ ဒိသွာ "ပစ္စယပစ္စယုပ္ပန္နဓမ္မမတ္တမေဝေတံ၊ အညော သတ္တော ဝါ ပုဂ္ဂလော ဝါ နတ္ထီ"တိ ဝိတိဏ္ဏကင်္ခေါ သပ္ပစ္စယနာမရူပေ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေန္တော အနုက္ကမေန အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ ဣဒမေကဿ ဘိက္ခုနော ယာဝ အရဟတ္တာ နိယျာနမုခံ။

ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါတိ ဧဝံ အတ္တနော ဝါ အဿာသပဿာသကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ **ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ**တိ ပရဿ ဝါ အဿာသပဿာသကာယေ။ **အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ ဝါ**တိ ကာလေန အတ္တနော, ကာလေန ပရဿ အဿာသပဿာသကာယေ။ ဧတေနဿ ပဂုဏကမ္မဋ္ဌာနံ အဋ္ဌပေတွာ အပရာပရံ သဉ္စရဏကာလော ကထိတော။ ဧကသ္မိံ ကာလေ ပန ဣဒံ ဥဘယံ န လဗ္ဘတိ။

Samudayadhammānupassī vāti yathā nāma kammārassa bhastañca gaggaranāḷiñca tajjañca vāyāmaṁ paṭicca vāto aparāparaṁ sañcarati, evaṁ bhikkhuno karajakāyañca nāsapuṭañca cittañca paṭicca assāsapassāsakāyo aparāparaṁ sañcarati. Kāyādayo dhammā samudayadhammā, te passanto "samudayadhammānupassī vā kāyasmiṁ viharatī"ti vuccati. **Vayadhammānupassī vā**ti yathā bhastāya apanītāya gaggaranāḷiyā bhinnāya tajje ca vāyāme asati so vāto nappavattati, evameva kāye bhinne nāsapuṭe viddhaste citte ca niruddhe assāsapassāsakāyo nāma nappavattatīti kāyādinirodhā assāsapassāsanirodhoti evaṁ passanto "vayadhammānupassī vā kāyasmiṁ viharatī"ti vuccati. **Samudayavayadhammānupassī vā**ti kālena samudayaṁ, kālena vayaṁ anupassanto. **Atthi kāyoti vā panassā**ti kāyova atthi, na satto, na puggalo, na itthī, na puriso, na attā, na attaniyaṁ, nāhaṁ, na mama, na koci, na kassacīti evamassa sati paccupaṭṭhitā hoti.

Yāvadevāti payojanaparicchedavavatthāpanametaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—yā sā sati paccupaṭṭhitā hoti, sā na aññadatthāya. Atha kho yāvadeva ñāṇamattāya aparāparaṁ uttaruttari ñāṇapamāṇatthāya ceva satipamāṇatthāya ca, satisampajaññānaṁ vuḍḍhatthāyāti attho. **Anissito ca viharatī**ti taṇhānissayadiṭṭhinissayānaṁ vasena anissitova viharati. **Na ca kiñci loke upādiyatī**ti lokasmiṁ kiñci rūpaṁ vā -pa- viññāṇaṁ vā "ayaṁ me attā vā attaniyaṁ vā"ti na gaṇhāti. **Evampī**ti upari atthaṁ upādāya sampiṇḍanattho pikāro. Iminā pana padena Bhagavā ānāpānapabbadesanaṁ niyyātetvā dasseti.

Tattha assāsapassāsapariggāhikā sati dukkhasaccaṁ, tassā samuṭṭhāpikā purimataṇhā samudayasaccaṁ, ubhinnaṁ appavatti nirodhasaccaṁ, dukkhaparijānano samudayapajahano nirodhārammaṇo ariyamaggo maggasaccaṁ. Evaṁ catusaccavasena ussakkitvā nibbutiṁ pāpuṇātīti idamekassa assāsapassāsavasena abhiniviṭṭhassa bhikkhuno yāva arahattā niyyānamukhanti.

Ānāpānapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါတိ ယထာ နာမ ကမ္မာရဿ ဘသ္တဉ္စ ဂဂ္ဂရနာဠိဉ္စ တဇ္ဇဉ္စ ဝါယာမံ ပဋိစ္စ ဝါတော အပရာပရံ သဉ္စရတိ၊ ဧဝံ ဘိက္ခုနော ကရဇကာယဉ္စ နာသပုဋဉ္စ စိတ္တဉ္စ ပဋိစ္စ အဿာသပဿာသကာယော အပရာပရံ သဉ္စရတိ။ ကာယာဒယော ဓမ္မာ သမုဒယဓမ္မာ၊ တေ ပဿန္တော "သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိံ ဝိဟရတီ"တိ ဝုစ္စတိ။ **ဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ**တိ ယထာ ဘသ္တာယ အပနီတာယ ဂဂ္ဂရနာဠိယာ ဘိန္နာယ တဇ္ဇေ စ ဝါယာမေ အသတိ သော ဝါတော နပ္ပဝတ္တတိ၊ ဧဝမေဝ ကာယေ ဘိန္နေ နာသပုဋေ ဝိဒ္ဓဿေ စိတ္တေ စ နိရုဒ္ဓေ အဿာသပဿာသကာယော နာမ နပ္ပဝတ္တတီတိ ကာယာဒိနိရောဓာ အဿာသပဿာသနိရောဓောတိ ဧဝံ ပဿန္တော "ဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိံ ဝိဟရတီ"တိ ဝုစ္စတိ။ **သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ**တိ ကာလေန သမုဒယံ, ကာလေန ဝယံ အနုပဿန္တော။ **အတ္ထိ ကာယောတိ ဝါ ပနဿာ**တိ ကာယောဝ အတ္ထိ၊ န သတ္တော, န ပုဂ္ဂလော, န ဣတ္ထီ, န ပုရိသော, န အတ္တာ, န အတ္တနိယံ, နာဟံ, န မမ, န ကောစိ, န ကဿစီတိ ဧဝမဿ သတိ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ။

ယာဝဒေဝါတိ ပယောဇနပရိစ္ဆေဒဝဝတ္ထာပနမေတံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယာ သာ သတိ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ၊ သာ န အညဒတ္ထာယ။ အထ ခေါ ယာဝဒေဝ ဉာဏမတ္တာယ အပရာပရံ ဥတ္တရုတ္တရိ ဉာဏပမာဏတ္ထာယ စေဝ သတိပမာဏတ္ထာယ စ၊ သတိသမ္ပဇညာနံ ဝုဍ္ဎတ္ထာယာတိ အတ္ထော။ **အနိဿိတော စ ဝိဟရတီ**တိ တဏှာနိဿယဒိဋ္ဌိနိဿယာနံ ဝသေန အနိဿိတောဝ ဝိဟရတိ။ **န စ ကိဉ္စိ လောကေ ဥပါဒိယတီ**တိ လောကသ္မိံ ကိဉ္စိ ရူပံ ဝါ။ပ။ ဝိညာဏံ ဝါ "အယံ မေ အတ္တာ ဝါ အတ္တနိယံ ဝါ"တိ န ဂဏှာတိ။ **ဧဝမ္ပီ**တိ ဥပရိ အတ္ထံ ဥပါဒါယ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော ပိကာရော။ ဣမိနာ ပန ပဒေန ဘဂဝါ အာနာပါနပဗ္ဗဒေသနံ နိယျာတေတွာ ဒဿေတိ။

တတ္ထ အဿာသပဿာသပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စံ၊ တဿာ သမုဋ္ဌာပိကာ ပုရိမတဏှာ သမုဒယသစ္စံ၊ ဥဘိန္နံ အပ္ပဝတ္တိ နိရောဓသစ္စံ၊ ဒုက္ခပရိဇာနနော သမုဒယပဇဟနော နိရောဓာရမ္မဏော အရိယမဂ္ဂေါ မဂ္ဂသစ္စံ။ ဧဝံ စတုသစ္စဝသေန ဥဿက္ကိတွာ နိဗ္ဗုတိံ ပါပုဏာတီတိ ဣဒမေကဿ အဿာသပဿာသဝသေန အဘိနိဝိဋ္ဌဿ ဘိက္ခုနော ယာဝ အရဟတ္တာ နိယျာနမုခန္တိ။

အာနာပါနပဗ္ဗံ နိဋ္ဌိတံ။

Iriyāpathapabbavaṇṇanā

375. Evaṁ assāsapassāsavasena kāyānupassanaṁ vibhajitvā idāni iriyāpathavasena vibhajituṁ **puna caparan**ti-ādimāha. Tattha kāmaṁ soṇasiṅgālādayopi gacchantā "gacchāmā"ti jānanti, na panetaṁ evarūpaṁ jānanaṁ sandhāya vuttaṁ. Evarūpañhi jānanaṁ sattūpaladdhiṁ na pajahati, attasaññaṁ[1] na ugghāṭeti, kammaṭṭhānaṁ vā satipaṭṭhānabhāvanā vā na hoti. Imassa pana bhikkhuno jānanaṁ sattūpaladdhiṁ pajahati, attasaññaṁ ugghāṭeti, kammaṭṭhānañceva satipaṭṭhānabhāvanā ca hoti. Idañhi "ko gacchati, kassa gamanaṁ, kiṁ kāraṇā gacchatī"ti evaṁ sampajānanaṁ sandhāya vuttaṁ. Ṭhānādīsupi eseva nayo.

Tattha ko gacchatīti na koci satto vā puggalo vā gacchati. Kassa gamananti na kassaci sattassa vā puggalassa vā gamanaṁ. Kiṁ kāraṇā gacchatīti cittakiriyavāyodhātuvipphārena gacchati. Tasmā esa evaṁ pajānāti—"gacchāmī"ti cittaṁ uppajjati, taṁ vāyaṁ janeti, vāyo viññattiṁ janeti, cittakiriyavāyodhātuvipphārena sakalakāyassa purato abhinīhāro gamananti vuccati. Ṭhānādīsupi eseva nayo.

Tatrāpi hi "tiṭṭhāmī"ti cittaṁ uppajjati, taṁ vāyaṁ janeti, vāyo viññattiṁ janeti, cittakiriyavāyodhātuvipphārena sakalakāyassa koṭito paṭṭhāya ussitabhāvo ṭhānanti vuccati. "Nisīdāmī"ti cittaṁ uppajjati, taṁ vāyaṁ janeti, vāyo viññattiṁ janeti, cittakiriyavāyodhātuvipphārena heṭṭhimakāyassa samiñjanaṁ uparimakāyassa ussitabhāvo nisajjāti vuccati. "Sayāmī"ti cittaṁ uppajjati, taṁ vāyaṁ janeti, vāyo viññattiṁ janeti, cittakiriyavāyodhātuvipphārena sakalasarīrassa tiriyato pasāraṇaṁ sayananti vuccatīti.

Tassa evaṁ pajānato evaṁ hoti "satto gacchati, satto tiṭṭhatī"ti vuccati, atthato pana koci gacchanto vā ṭhito vā natthi. Yathā pana "sakaṭaṁ gacchati, sakaṭaṁ tiṭṭhatī"ti vuccati, na ca kiñci sakaṭaṁ nāma gacchantaṁ vā ṭhitaṁ vā atthi, cattāro pana goṇe yojetvā chekamhi sārathimhi pājente "sakaṭaṁ gacchati, sakaṭaṁ tiṭṭhatī"ti

1. Sattasaññaṁ (Syā, Ka)

ဣရိယာပထပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ

၃၇၅။ ဧဝံ အဿာသပဿာသဝသေန ကာယာနုပဿနံ ဝိဘဇိတွာ ဣဒါနိ ဣရိယာပထဝသေန ဝိဘဇိတုံ **ပုန စပရန္တိ**အာဒိမာဟ။ တတ္ထ ကာမံ သောဏသိင်္ဂါလာဒယောပိ ဂစ္ဆန္တာ "ဂစ္ဆာမာ"တိ ဇာနန္တိ၊ န ပနေတံ ဧဝရူပံ ဇာနနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဧဝရူပဉှိ ဇာနနံ သတ္တူပလဒ္ဓိံ န ပဇဟတိ၊ အတ္တသညံ[၁] န ဥဂ္ဃာဋေတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝါ သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာ ဝါ န ဟောတိ။ ဣမဿ ပန ဘိက္ခုနော ဇာနနံ သတ္တူပလဒ္ဓိံ ပဇဟတိ၊ အတ္တသညံ ဥဂ္ဃာဋေတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနဉ္စေဝ သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာ စ ဟောတိ။ ဣဒဉှိ "ကော ဂစ္ဆတိ၊ ကဿ ဂမနံ၊ ကိံ ကာရဏာ ဂစ္ဆတီ"တိ ဧဝံ သမ္ပဇာနနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဌာနာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

တတ္ထ ကော ဂစ္ဆတီတိ န ကောစိ သတ္တော ဝါ ပုဂ္ဂလော ဝါ ဂစ္ဆတိ။ ကဿ ဂမနန္တိ န ကဿစိ သတ္တဿ ဝါ ပုဂ္ဂလဿ ဝါ ဂမနံ။ ကိံ ကာရဏာ ဂစ္ဆတီတိ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ဖါရေန ဂစ္ဆတိ။ တသ္မာ ဧသ ဧဝံ ပဇာနာတိ— "ဂစ္ဆာမီ"တိ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ ဝါယံ ဇနေတိ၊ ဝါယော ဝိညတ္တိံ ဇနေတိ၊ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ဖါရေန သကလကာယဿ ပုရတော အဘိနီဟာရော ဂမနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဌာနာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

တတြာပိ ဟိ "တိဋ္ဌာမီ"တိ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ ဝါယံ ဇနေတိ၊ ဝါယော ဝိညတ္တိံ ဇနေတိ၊ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ဖါရေန သကလကာယဿ ကောဋိတော ပဋ္ဌာယ ဥဿိတဘာဝေါ ဌာနန္တိ ဝုစ္စတိ။ "နိသီဒါမီ"တိ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ ဝါယံ ဇနေတိ၊ ဝါယော ဝိညတ္တိံ ဇနေတိ၊ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ဖါရေန ဟေဋ္ဌိမကာယဿ သမိဉ္ဇနံ ဥပရိမကာယဿ ဥဿိတဘာဝေါ နိသဇ္ဇာတိ ဝုစ္စတိ။ "သယာမီ"တိ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ ဝါယံ ဇနေတိ၊ ဝါယော ဝိညတ္တိံ ဇနေတိ၊ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ဖါရေန သကလသရီရဿ တိရိယတော ပသာရဏံ သယနန္တိ ဝုစ္စတီတိ။

တဿ ဧဝံ ပဇာနတော ဧဝံ ဟောတိ "သတ္တော ဂစ္ဆတိ၊ သတ္တော တိဋ္ဌတီ"တိ ဝုစ္စတိ၊ အတ္ထတော ပန ကောစိ သတ္တော ဂစ္ဆန္တော ဝါ ဌိတော ဝါ နတ္ထိ။ ယထာ ပန "သကဋံ ဂစ္ဆတိ၊ သကဋံ တိဋ္ဌတီ"တိ ဝုစ္စတိ၊ န စ ကိဉ္စိ သကဋံ နာမ ဂစ္ဆန္တံ ဝါ ဌိတံ ဝါ အတ္ထိ၊ စတ္တာရော ပန ဂေါဏေ ယောဇေတွာ ဆေကမှိ သာရထိမှိ ပါဇေန္တေ "သကဋံ ဂစ္ဆတိ၊ သကဋံ တိဋ္ဌတီ"တိ

၁-သတ္တသညံ (သျာ၊ က)

vohāramattameva hoti, evameva ajānanaṭṭhena sakaṭaṁ viya kāyo, goṇā viya cittajavātā, sārathi viya cittaṁ. “Gacchāmi tiṭṭhāmī”ti citte uppanne vāyodhātu viññattiṁ janayamānā uppajjati, cittakiriyavāyodhātuvipphārena gamanādīni pavattanti, tato “satto gacchati, satto tiṭṭhati, ahaṁ gacchāmi, ahaṁ tiṭṭhāmī”ti vohāramattaṁ hoti. Tenāha—

“Nāvā mālutavegena, jiyāvegena tejanaṁ.
Yathā yāti tathā kāyo, yāti vātāhato ayaṁ.

Yantaṁ suttavaseneva[1], cittasuttavasenidaṁ.
Payuttaṁ kāyayantampi, yāti ṭhāti nisīdati.

Ko nāma ettha so satto, yo vinā hetupaccaye.
Attano ānubhāvena, tiṭṭhe vā yadi vā vaje”ti.

Tasmā evaṁ hetupaccayavaseneva pavattāni gamanādīni sallakkhento esa “gacchanto vā gacchāmīti pajānāti, ṭhito vā, nisinno vā, sayāno vā sayānomhīti pajānātī”ti veditabbo.

Yathā yathā vā panassa kāyo paṇihito hoti, tathā tathā naṁ pajānātīti sabbasaṅgāhikavacanametaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—yena yena vā ākārenassa kāyo ṭhito hoti, tena tena naṁ pajānāti. Gamanākārena ṭhitaṁ gacchatīti pajānāti. Ṭhānanisajjasayanākārena ṭhitaṁ sayānoti pajānātīti.

Iti ajjhattaṁ vāti evaṁ attano vā catu-iriyāpathapariggaṇhanena kāye kāyānupassī viharati. **Bahiddhā vā**ti parassa vā catu-iriyāpathapariggaṇhanena. **Ajjhattabahiddhā vā**ti kālena attano, kālena parassa catu-iriyāpathapariggaṇhanena kāye kāyānupassī viharati. **Samudayadhammānupassī vā**ti-ādīsu pana avijjāsamudayā rūpasamudayoti-ādinā nayena pañcahākārehi rūpakkhandhassa samudayo ca vayo ca nīharitabbo. Tañhi sandhāya idha “samudayadhammānupassī vā”ti-ādi vuttaṁ. **Atthi kāyoti vā panassā**ti-ādi vuttasadisameva.

1. Yantasuttavaseneva (Ṭīkā)

ဝေါဟာရမတ္တမေဝ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ အဇာနနဋ္ဌေန သကဋံ ဝိယ ကာယော, ဂေါဏာ ဝိယ စိတ္တဇဝါတာ, သာရထိ ဝိယ စိတ္တံ။ “ဂစ္ဆာမိ တိဋ္ဌာမီ”တိ စိတ္တေ ဥပ္ပန္နေ ဝါယောဓာတု ဝိညတ္တိံ ဇနယမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ဖာရေန ဂမနာဒီနိ ပဝတ္တန္တိ၊ တတော “သတ္တော ဂစ္ဆတိ, သတ္တော တိဋ္ဌတိ၊ အဟံ ဂစ္ဆာမိ, အဟံ တိဋ္ဌာမီ”တိ ဝေါဟာရမတ္တံ ဟောတိ။ တေနာဟ—

“နာဝါ မာလုတဝေဂေန၊ ဇိယာဝေဂေန တေဇနံ။
ယထာ ယာတိ တထာ ကာယော၊ ယာတိ ဝါတာဟတော အယံ။

ယန္တံ သုတ္တဝသေနေဝ[၁]၊ စိတ္တသုတ္တဝသေနိဒံ။
ပယုတ္တံ ကာယယန္တမ္ပိ၊ ယာတိ ဌာတိ နိသီဒတိ။

ကော နာမ ဧတ္ထ သော သတ္တော၊ ယော ဝိနာ ဟေတုပစ္စယေ။
အတ္တနော အာနုဘာဝေန၊ တိဋ္ဌေ ဝါ ယဒိ ဝါ ဝဇေ”တိ။

တသ္မာ ဧဝံ ဟေတုပစ္စယဝသေနေဝ ပဝတ္တာနိ ဂမနာဒီနိ သလ္လက္ခေန္တော ဧသ “ဂစ္ဆန္တော ဝါ ဂစ္ဆာမီတိ ပဇာနာတိ၊ ဌိတော ဝါ၊ နိသိန္နော ဝါ၊ သယာနော ဝါ သယာနောမှီတိ ပဇာနာတီ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ယထာ ယထာ ဝါ ပနဿ ကာယော ပဏိဟိတော ဟောတိ၊ တထာ တထာ နံ ပဇာနာတီတိ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝစနမေတံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ— ယေန ယေန ဝါ အာကာရေနဿ ကာယော ဌိတော ဟောတိ၊ တေန တေန နံ ပဇာနာတိ။ ဂမနာကာရေန ဌိတံ ဂစ္ဆတီတိ ပဇာနာတိ။ ဌာနနိသဇ္ဇသယနာကာရေန ဌိတံ သယာနောတိ ပဇာနာတီတိ။

ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါတိ ဧဝံ အတ္တနော ဝါ စတုဣရိယာပထပရိဂ္ဂဏှနေန ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ **ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ**တိ ပရဿ ဝါ စတုဣရိယာပထပရိဂ္ဂဏှနေန။ **အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ ဝါ**တိ ကာလေန အတ္တနော, ကာလေန ပရဿ စတုဣရိယာပထပရိဂ္ဂဏှနေန ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ **သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ**တိအာဒီသု ပန အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ရူပသမုဒယောတိအာဒိနာ နယေန ပဉ္စဟာကာရေဟိ ရူပက္ခန္ဓဿ သမုဒယော စ ဝယော စ နီဟရိတဗ္ဗော။ တဉှိ သန္ဓာယ ဣဓ “သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ **အတ္ထိ ကာယောတိ ဝါ ပနဿာ**တိအာဒိ ဝုတ္တသဒိသမေဝ။

၁-ယန္တသုတ္တဝသေနေဝ (ဋီကာ)

Idhāpi catu-iriyāpathapariggāhikā sati dukkhasaccaṁ, tassā samuṭṭhāpikā purimataṇhā samudayasaccaṁ, ubhinnaṁ appavatti nirodhasaccaṁ, dukkhaparijānano samudayapajahano nirodhārammaṇo ariyamaggo maggasaccaṁ. Evaṁ catusaccavasena ussakkitvā nibbutiṁ pāpuṇātīti idamekassa catu-iriyāpathapariggāhakassa bhikkhuno yāva arahattā niyyānamukhanti.

Iriyāpathapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Catusampajaññapabbavaṇṇanā

376. Evaṁ iriyāpathavasena kāyānupassanaṁ vibhajitvā idāni catusampajaññavasena vibhajituṁ **puna caparan**ti-ādimāha. Tattha **abhikkante**ti-ādīni **sāmaññaphale** vaṇṇitāni. **Iti ajjhattaṁ vā**ti evaṁ catusampajaññapariggaṇhanena attano vā kāye, parassa vā kāye, kālena vā attano, kālena vā parassa kāye kāyānupassī viharati. Idhāpi **samudayavayadhammānupassī**ti-ādīsu rūpakkhandhasseva samudayo ca vayo ca nīharitabbo. Sesaṁ vuttasadisameva.

Idha catusampajaññapariggāhikā sati dukkhasaccaṁ, tassā samuṭṭhāpikā purimataṇhā samudayasaccaṁ, ubhinnaṁ appavatti nirodhasaccaṁ, vuttappakāro ariyamaggo maggasaccaṁ. Evaṁ catusaccavasena ussakkitvā nibbutiṁ pāpuṇātīti idamekassa catusampajaññapariggāhakassa bhikkhuno vasena yāva arahattā niyyānamukhanti.

Catusampajaññapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Paṭikūlamanasikārapabbavaṇṇanā

377. Evaṁ catusampajaññavasena kāyānupassanaṁ vibhajitvā idāni paṭikūlamanasikāravasena vibhajituṁ **puna caparan**ti-ādimāha. Tattha **imameva kāyan**ti-ādīsu yaṁ vattabbaṁ siyā, taṁ sabbaṁ sabbākārena vitthārato Visuddhimagge Kāyagatāsatikammaṭṭhāne vuttaṁ.

Ubhatomukhāti heṭṭhā ca upari cāti dvīhi mukhehi yuttā. **Nānāvihitassā**ti nānāvidhassa.

ဣဓာပိ စတုဣရိယာပထပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စံ၊ တဿာ သမုဋ္ဌာပိကာ ပုရိမတဏှာ သမုဒယသစ္စံ၊ ဥဘိန္နံ အပ္ပဝတ္တိ နိရောဓသစ္စံ၊ ဒုက္ခပရိဇာနနော သမုဒယပဇဟနော နိရောဓာရမ္မဏော အရိယမဂ္ဂေါ မဂ္ဂသစ္စံ။ ဧဝံ စတုသစ္စဝသေန ဥဿက္ကိတွာ နိဗ္ဗုတိံ ပါပုဏာတီတိ ဣဒမေကဿ စတုဣရိယာပထပရိဂ္ဂါဟကဿ ဘိက္ခုနော ယာဝ အရဟတ္တာ နိယျာနမုခန္တိ။

ဣရိယာပထပဗ္ဗံ နိဋ္ဌိတံ။

စတုသမ္ပဇညပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ

၃၇၆။ ဧဝံ ဣရိယာပထဝသေန ကာယာနုပဿနံ ဝိဘဇိတွာ ဣဒါနိ စတုသမ္ပဇညဝသေန ဝိဘဇိတုံ **ပုန စပရန္တိ**အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အဘိက္ကန္တေ**တိအာဒီနိ **သာမညဖလေ** ဝဏ္ဏိတာနိ။ **ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ**တိ ဧဝံ စတုသမ္ပဇညပရိဂ္ဂဏှနေန အတ္တနော ဝါ ကာယေ, ပရဿ ဝါ ကာယေ, ကာလေန ဝါ အတ္တနော, ကာလေန ဝါ ပရဿ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ ဣဓာပိ **သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ**တိအာဒီသု ရူပက္ခန္ဓဿေဝ သမုဒယော စ ဝယော စ နီဟရိတဗ္ဗော။ သေသံ ဝုတ္တသဒိသမေဝ။

ဣဓ စတုသမ္ပဇညပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စံ၊ တဿာ သမုဋ္ဌာပိကာ ပုရိမတဏှာ သမုဒယသစ္စံ၊ ဥဘိန္နံ အပ္ပဝတ္တိ နိရောဓသစ္စံ၊ ဝုတ္တပ္ပကာရော အရိယမဂ္ဂေါ မဂ္ဂသစ္စံ။ ဧဝံ စတုသစ္စဝသေန ဥဿက္ကိတွာ နိဗ္ဗုတိံ ပါပုဏာတီတိ ဣဒမေကဿ စတုသမ္ပဇညပရိဂ္ဂါဟကဿ ဘိက္ခုနော ဝသေန ယာဝ အရဟတ္တာ နိယျာနမုခန္တိ။

စတုသမ္ပဇညပဗ္ဗံ နိဋ္ဌိတံ။

ပဋိကူလမနသိကာရပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ

၃၇၇။ ဧဝံ စတုသမ္ပဇညဝသေန ကာယာနုပဿနံ ဝိဘဇိတွာ ဣဒါနိ ပဋိကူလမနသိကာရဝသေန ဝိဘဇိတုံ **ပုန စပရန္တိ**အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဣမမေဝ ကာယန္တိ**အာဒီသု ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ၊ တံ သဗ္ဗံ သဗ္ဗာကာရေန ဝိတ္ထာရတော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ကာယဂတာသတိကမ္မဋ္ဌာနေ ဝုတ္တံ။ **ဥဘတောမုခါ**တိ ဟေဋ္ဌာ စ ဥပရိ စာတိ ဒွီဟိ မုခေဟိ ယုတ္တာ။ **နာနာဝိဟိတဿာ**တိ နာနာဝိဓဿ။

Idaṁ panettha opammasaṁsandanaṁ—ubhatomukhā putoḷi[1] viya hi cātumahābhūtiko kāyo, tattha missetvā pakkhittanānāvidhadhaññaṁ viya kesādayo dvattiṁsākārā, cakkhumā puriso viya yogāvacaro, tassa taṁ putoḷiṁ muñcitvā paccavekkhato nānāvidhadhaññassa pākaṭakālo viya yogino dvattiṁsākārassa vibhūtakālo veditabbo. **Iti ajjhattaṁ vā**ti evaṁ kesādipariggaṇhanena attano vā keye, parassa vā kāye, kālena vā attano, kālena vā parassa kāye kāyānupassī viharati. Ito paraṁ vuttanayameva. Kevalañhi idha dvattiṁsākārapariggāhikā sati dukkhasaccanti evaṁ yojanaṁ katvā niyyānamukhaṁ veditabbaṁ, sesaṁ purimasadisamevāti.

Paṭikūlamanasikārapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Dhātumanasikārapabbavaṇṇanā

378. Evaṁ paṭikūlamanasikāravasena kāyānupassanaṁ vibhajitvā idāni dhātumanasikāravasena vibhajituṁ **puna caparan**ti-ādimāha. Tatthāyaṁ opammasaṁsandanena saddhiṁ atthavaṇṇanā—yathā koci[2] goghātako vā tasseva vā bhattavetanabhato antevāsiko gāviṁ vadhitvā vinivijjhitvā catasso disā gatānaṁ mahāpathānaṁ vemajjhaṭṭhānasaṅkhāte catumahāpathe koṭṭhāsaṁ koṭṭhāsaṁ katvā nisinno assa, evameva bhikkhu catunnaṁ iriyāpathānaṁ yena kenaci ākārena ṭhitattā yathāṭhitaṁ, yathāṭhitattā ca yathāpaṇihitaṁ kāyaṁ "atthi imasmiṁ kāye pathavīdhātu -pa- vāyodhātū"ti evaṁ paccavekkhati.

Kiṁ vuttaṁ hoti—yathā goghātakassa gāviṁ posentassāpi āghātanaṁ āharantassāpi āharitvā tattha bandhitvā ṭhapentassapi vadhentassāpi vadhitaṁ mataṁ passantassāpi tāvadeva gāvīti saññā na antaradhāyati, yāva naṁ padāletvā bilaso[3] na vibhajati. Vibhajitvā nisinnassa panassa gāvītisaññā antaradhāyati, maṁsasaññā pavattati. Nāssa

1. Mūtoḷi (Majjhimanikāyaṭīkāyaṁ) 2. Eko (Ka)
3. Bīlaso (Syā, Ṭīkāyaṁ ca)

ဣဒံ ပနေတ္ထ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—ဥဘတောမုခါ ပုတောဠိ[၁] ဝိယ ဟိ စာတုမဟာဘူတိကော ကာယော၊ တတ္ထ မိဿေတွာ ပက္ခိတ္တနာနာဝိဓဓညံ ဝိယ ကေသာဒယော ဒွတ္တိံသာကာရာ၊ စက္ခုမာ ပုရိသော ဝိယ ယောဂါဝစရော၊ တဿ တံ ပုတောဠိံ မုဉ္စိတွာ ပစ္စဝေက္ခတော နာနာဝိဓဓညဿ ပါကဋကာလော ဝိယ ယောဂိနော ဒွတ္တိံသာကာရဿ ဝိဘူတကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ**တိ ဧဝံ ကေသာဒိပရိဂ္ဂဏှနေန အတ္တနော ဝါ ကာယေ, ပရဿ ဝါ ကာယေ, ကာလေန ဝါ အတ္တနော, ကာလေန ဝါ ပရဿ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ ဣတော ပရံ ဝုတ္တနယမေဝ။ ကေဝလဉှိ ဣဓ ဒွတ္တိံသာကာရပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စန္တိ ဧဝံ ယောဇနံ ကတွာ နိယျာနမုခံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝါတိ။

ပဋိကူလမနသိကာရပဗ္ဗံ နိဋ္ဌိတံ။

ဓာတုမနသိကာရပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ

၃၇၈။ ဧဝံ ပဋိကူလမနသိကာရဝသေန ကာယာနုပဿနံ ဝိဘဇိတွာ ဣဒါနိ ဓာတုမနသိကာရဝသေန ဝိဘဇိတုံ **ပုန စပရ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထာယံ ဩပမ္မသံသန္ဒနေန သဒ္ဓိံ အတ္ထဝဏ္ဏနာ—ယထာ ကောစိ[၂] ဂေါဃာတကော ဝါ တဿေဝ ဝါ ဘတ္တဝေတနဘတော အန္တေဝါသိကော ဂါဝိံ ဝဓိတွာ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ စတဿော ဒိသာ ဂတာနံ မဟာပထာနံ ဝေမဇ္ဈဋ္ဌာနသင်္ခါတေ စတုမဟာပထေ ကောဋ္ဌာသံ ကောဋ္ဌာသံ ကတွာ နိသိန္နော အဿ၊ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု စတုန္နံ ဣရိယာပထာနံ ယေန ကေနစိ အာကာရေန ဌိတတ္တာ ယထာဌိတံ, ယထာဌိတတ္တာ စ ယထာပဏိဟိတံ ကာယံ "အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ကာယေ ပထဝီဓာတု။ပ။ ဝါယောဓာတူ"တိ ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခတိ။

ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ ဂေါဃာတကဿ ဂါဝိံ ပေါသေန္တဿာပိ အာဃာတနံ အာဟရန္တဿာပိ အာဟရိတွာ တတ္ထ ဗန္ဓိတွာ ဌပေန္တဿာပိ ဝဓေန္တဿာပိ ဝဓိတံ မတံ ပဿန္တဿာပိ တာဝဒေဝ ဂါဝီတိ သညာ န အန္တရဓာယတိ၊ ယာဝ နံ ပဒါလေတွာ ဗိလသော[၃] န ဝိဘဇတိ။ ဝိဘဇိတွာ နိသိန္နဿ ပနဿ ဂါဝီတိသညာ အန္တရဓာယတိ၊ မံသသညာ ပဝတ္တတိ။ နာဿ

၁-မူတောဠိ (မဇ္ဈိမနိကာယဋီကာယံ) ၂-ဧကော (က)
၃-ဗီလသော (သျာ၊ ဋီကာယံ စ)

evaṁ hoti “ahaṁ gāviṁ vikkiṇāmi, ime gāviṁ harantī”ti. Atha khvassa “ahaṁ maṁsaṁ vikkiṇāmi, ime maṁsaṁ haranti”cceva hoti, evameva imassāpi bhikkhuno pubbe bālaputhujjanakāle gihibhūtassapi pabbajitassāpi tāva deva sattoti vā puggaloti vā saññā na antaradhāyati, yāva imameva kāyaṁ yathāṭhitaṁ yathāpaṇihitaṁ ghanavinibbhogaṁ katvā dhātuso na paccavekkhati. Dhātuso paccavekkhato panassa sattasaññā antaradhāyati, dhātuvaseneva cittaṁ santiṭṭhati. Tenāha Bhagavā “imameva kāyaṁ yathāṭhitaṁ yathāpaṇihitaṁ dhātuso paccavekkhati ‘atthi imasmiṁ kāye pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātū’ti. Seyyathāpi bhikkhave dakkho goghātako vā -pa- vāyodhātū”ti. Goghātako viya hi yogī, gāvīti saññā viya sattasaññā, catumahāpatho viya catu-iriyāpatho, bilaso vibhajitvā nisinnabhāvo viya dhātuso paccavekkhaṇanti ayamettha Pāḷivaṇṇanā. Kammaṭṭhānakathā pana Visuddhimagge vitthāritā.

Iti ajjhattaṁ vāti evaṁ catudhātupariggaṇhanena attano vā kāye, parassa vā kāye, kālena vā attano, kālena vā parassa kāye kāyānupassī viharati. Ito paraṁ vuttanayameva. Kevalañhi idha catudhātupariggāhikā sati dukkhasaccanti evaṁ yojanaṁ katvā niyyānamukhaṁ veditabbaṁ, sesaṁ purimasadisamevāti.

Dhātumanasikārapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Navasivathikapabbavaṇṇanā

379. Evaṁ dhātumanasikāravasena kāyānupassanaṁ vibhajitvā idāni navahi sivathikapabbehi vibhajituṁ **puna caparan**ti-ādimāha. Tattha **seyyathāpi passeyyā**ti yathā passeyya. **Sarīran**ti matasarīraṁ. **Sivathikāya chaḍḍitan**ti susāne apaviddhaṁ. Ekāhaṁ matassa assāti **ekāhamataṁ.** Dvīhaṁ matassa assāti **dvīhamataṁ.** Tīhaṁ matassa assāti **tīhamataṁ.** Kammārabhastā viya vāyunā uddhaṁ jīvitapariyādānā yathānukkamaṁ samuggatena sūnabhāvena uddhumātattā uddhumātaṁ, uddhumātameva **uddhumātakaṁ.** Paṭikūlattā vā kucchitaṁ uddhumātanti uddhumātakaṁ. Vinīlaṁ

ဧဝံ ဟောတိ “အဟံ ဂါဝိံ ဝိက္ကိဏာမိ၊ ဣမေ ဂါဝိံ ဟရန္တီ”တိ။ အထ ခွဿ “အဟံ မံသံ ဝိက္ကိဏာမိ၊ ဣမေ မံသံ ဟရန္တီ”စ္စေဝ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ ဣမဿာပိ ဘိက္ခုနော ပုဗ္ဗေ ဗာလပုထုဇ္ဇနကာလေ ဂိဟိဘူတဿပိ ပဗ္ဗဇိတဿာပိ တာဝဒေဝ သတ္တောတိ ဝါ ပုဂ္ဂလောတိ ဝါ သညာ န အန္တရဓာယတိ၊ ယာဝ ဣမမေဝ ကာယံ ယထာဌိတံ ယထာပဏိဟိတံ ဃနဝိနိဗ္ဘောဂံ ကတွာ ဓာတုသော န ပစ္စဝေက္ခတိ။ ဓာတုသော ပစ္စဝေက္ခတော ပနဿ သတ္တသညာ အန္တရဓာယတိ၊ ဓာတုဝသေနေဝ စိတ္တံ သန္တိဋ္ဌတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “ဣမမေဝ ကာယံ ယထာဌိတံ ယထာပဏိဟိတံ ဓာတုသော ပစ္စဝေက္ခတိ ‘အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ကာယေ ပထဝီဓာတု အာပောဓာတု တေဇောဓာတု ဝါယောဓာတူ’တိ။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဒက္ခော ဂောဃာတကော ဝါ။ပ။ ဝါယောဓာတူ”တိ။ ဂောဃာတကော ဝိယ ဟိ ယောဂီ၊ ဂါဝီတိ သညာ ဝိယ သတ္တသညာ၊ စတုမဟာပထော ဝိယ စတုဣရိယာပထော၊ ဗိလသော ဝိဘဇိတွာ နိသိန္နဘာဝေါ ဝိယ ဓာတုသော ပစ္စဝေက္ခဏန္တိ အယမေတ္ထ ပါဠိဝဏ္ဏနာ။ ကမ္မဋ္ဌာနကထာ ပန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတာ။

ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါတိ ဧဝံ စတုဓာတုပရိဂ္ဂဏှနေန အတ္တနော ဝါ ကာယေ, ပရဿ ဝါ ကာယေ, ကာလေန ဝါ အတ္တနော, ကာလေန ဝါ ပရဿ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ ဣတော ပရံ ဝုတ္တနယမေဝ။ ကေဝလဉှိ ဣဓ စတုဓာတုပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စန္တိ ဧဝံ ယောဇနံ ကတွာ နိယျာနမုခံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝါတိ။

ဓာတုမနသိကာရပဗ္ဗံ နိဋ္ဌိတံ။

နဝသိဝထိကပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ

၃၇၉။ ဧဝံ ဓာတုမနသိကာရဝသေန ကာယာနုပဿနံ ဝိဘဇိတွာ ဣဒါနိ နဝဟိ သိဝထိကပဗ္ဗေဟိ ဝိဘဇိတုံ **ပုန စပရ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သေယျထာပိ ပဿေယျာ**တိ ယထာ ပဿေယျ။ **သရီရ**န္တိ မတသရီရံ။ **သိဝထိကာယ ဆဍ္ဍိတ**န္တိ သုသာနေ အပဝိဒ္ဓံ။ ဧကာဟံ မတဿ အဿာတိ **ဧကာဟမတံ**။ ဒွီဟံ မတဿ အဿာတိ **ဒွီဟမတံ**။ တီဟံ မတဿ အဿာတိ **တီဟမတံ**။ ကမ္မာရဘသ္တာ ဝိယ ဝါယုနာ ဥဒ္ဓံ ဇီဝိတပရိယာဒါနာ ယထာနုက္ကမံ သမုဂ္ဂတေန သူနဘာဝေန ဥဒ္ဓုမာတတ္တာ ဥဒ္ဓုမာတံ၊ ဥဒ္ဓုမာတမေဝ **ဥဒ္ဓုမာတကံ**။ ပဋိကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ ဥဒ္ဓုမာတန္တိ ဥဒ္ဓုမာတကံ။ ဝိနီလံ

vuccati viparibhinnavaṇṇaṁ, vinīlameva **vinīlakaṁ.** Paṭikūlattā vā kucchitaṁ vinīlanti vinīlakaṁ. Maṁsussadaṭṭhānesu rattavaṇṇassa pubbasannicayaṭṭhānesu setavaṇṇassa yebhuyyena ca nīlavaṇṇassa nīlaṭṭhānesu nīlasāṭakapārutasseva chavasarīrassetaṁ adhivacanaṁ. Paribhinnaṭṭhānehi navahi vā vaṇamukhehi vissandamānapubbaṁ vipubbaṁ, vipubbameva vipubbakaṁ. Paṭikūlattā vā kucchitaṁ vipubbanti vipubbakaṁ. Vipubbakaṁ jātaṁ tathābhāvaṁ gatanti **vipubbakajātaṁ.**

So imameva kāyanti so bhikkhu imaṁ attano kāyaṁ tena kāyena saddhiṁ ñāṇena upasaṁharati upaneti. Kathaṁ? **Ayampi kho kāyo evaṁdhammo evaṁbhāvī evaṁanatīto**ti. Idaṁ vuttaṁ hoti—āyu, usmā, viññāṇanti imesaṁ tiṇṇaṁ dhammānaṁ atthitāya ayaṁ kāyo ṭhānagamanādikhamo hoti, imesaṁ pana vigamā ayampi kho kāyo evaṁdhammo evaṁ pūtikasabhāvoyeva, **evaṁbhāvī** evaṁ uddhumātādibhedo bhavissati, **evaṁanatīto** evaṁ uddhumātādibhāvaṁ anatikkantoti. **Iti ajjhattaṁ vā**ti evaṁ uddhumātādipariggaṇhanena attano vā kāye, parassa vā kāye, kālena vā attano, kālena vā parassa kāye kāyānupassī viharati.

Khajjamānanti udarādīsu nisīditvā udaramaṁsa-oṭṭhamaṁsa-akkhikūṭādīni luñcitvā luñcitvā khādiyamānaṁ. **Samaṁsalohitan**ti sāvasesamaṁsalohitayuttaṁ. **Nimaṁsalohitamakkhitan**ti maṁse khīṇepi lohitaṁ na sussati, taṁ sandhāya vuttaṁ "nimaṁsalohitamakkhitan"ti. **Aññenā**ti aññena disābhāgena. **Hatthaṭṭhikan**ti catusaṭṭhibhedampi hatthaṭṭhikaṁ pāṭiyekkaṁ pāṭiyekkaṁ vippakiṇṇaṁ. **Pādaṭṭhikā**dīsupi eseva nayo.

Terovassikānīti atikkantasaṁvaccharāni. **Pūtīnī**ti abbhokāse ṭhitāni vātātapavuṭṭhisamphassena terovassikāneva pūtīti honti, antobhūmigatāni pana cirataraṁ tiṭṭhanti. **Cuṇṇakajātānī**ti cuṇṇaṁ cuṇṇaṁ hutvā vippakiṇṇāni. Sabbattha so imamevāti vuttanayena khajjamānādīnaṁ vasena yojanā kātabbā. **Iti ajjhattaṁ vā**ti evaṁ khajjamānādipariggaṇhanena yāva cuṇṇakabhāvā attano vā kāye, parassa vā kāye, kālena vā attano, kālena vā parassa kāye kāyānupassī viharati.

ဝုစ္စတိ ဝိပရိဘိန္နဝဏ္ဏံ၊ ဝိနီလမေဝ **ဝိနီလကံ**။ ပဋိကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ ဝိနီလန္တိ ဝိနီလကံ။ မံသုဿဒဋ္ဌာနေသု ရတ္တဝဏ္ဏဿ ပုဗ္ဗသန္နိစယဋ္ဌာနေသု သေတဝဏ္ဏဿ ယေဘုယျေန စ နီလဝဏ္ဏဿ နီလဋ္ဌာနေသု နီလသာဋကပါရုတဿေဝ ဆဝသရီရဿေတံ အဓိဝစနံ။ ပရိဘိန္နဋ္ဌာနေဟိ နဝဟိ ဝါ ဝဏမုခေဟိ ဝိဿန္ဒမာနပုဗ္ဗံ ဝိပုဗ္ဗံ၊ ဝိပုဗ္ဗမေဝ ဝိပုဗ္ဗကံ။ ပဋိကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ ဝိပုဗ္ဗန္တိ ဝိပုဗ္ဗကံ။ ဝိပုဗ္ဗကံ ဇာတံ တထာဘာဝံ ဂတန္တိ **ဝိပုဗ္ဗကဇာတံ**။

သော ဣမမေဝ ကာယန္တိ သော ဘိက္ခု ဣမံ အတ္တနော ကာယံ တေန ကာယေန သဒ္ဓိံ ဉာဏေန ဥပသံဟရတိ ဥပနေတိ။ ကထံ? **အယမ္ပိ ခေါ ကာယော ဧဝံဓမ္မော ဧဝံဘာဝီ ဧဝံအနတီတော**တိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ— အာယု, ဥသ္မာ, ဝိညာဏန္တိ ဣမေသံ တိဏ္ဏံ ဓမ္မာနံ အတ္ထိတာယ အယံ ကာယော ဌာနဂမနာဒိခမော ဟောတိ၊ ဣမေသံ ပန ဝိဂမာ အယမ္ပိ ခေါ ကာယော ဧဝံဓမ္မော ဧဝံ ပူတိကသဘာဝေါယေဝ၊ **ဧဝံဘာဝီ** ဧဝံ ဥဒ္ဓုမာတာဒိဘေဒေါ ဘဝိဿတိ၊ **ဧဝံအနတီတော** ဧဝံ ဥဒ္ဓုမာတာဒိဘာဝံ အနတိက္ကန္တောတိ။ **ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ**တိ ဧဝံ ဥဒ္ဓုမာတာဒိပရိဂ္ဂဏှနေန အတ္တနော ဝါ ကာယေ, ပရဿ ဝါ ကာယေ, ကာလေန ဝါ အတ္တနော, ကာလေန ဝါ ပရဿ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ။

ခဇ္ဇမာနန္တိ ဥဒရာဒီသု နိသီဒိတွာ ဥဒရမံသဩဋ္ဌမံသအက္ခိကူဋာဒီနိ လုဉ္စိတွာ လုဉ္စိတွာ ခါဒိယမာနံ။ **သမံသလောဟိတ**န္တိ သာဝသေသမံသလောဟိတယုတ္တံ။ **နိမံသလောဟိတမက္ခိတ**န္တိ မံသေ ခီဏေပိ လောဟိတံ န သုဿတိ၊ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "နိမံသလောဟိတမက္ခိတ"န္တိ။ **အညေနာ**တိ အညေန ဒိသာဘာဂေန။ **ဟတ္ထဋ္ဌိက**န္တိ စတုသဋ္ဌိဘေဒမ္ပိ ဟတ္ထဋ္ဌိကံ ပါဋိယေက္ကံ ပါဋိယေက္ကံ ဝိပ္ပကိဏ္ဏံ။ **ပါဒဋ္ဌိကာ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

တေရောဝဿိကာနီတိ အတိက္ကန္တသံဝစ္ဆရာနိ။ **ပူတီနီ**တိ အဗ္ဘောကာသေ ဌိတာနိ ဝါတာတပဝုဋ္ဌိသမ္ဖဿေန တေရောဝဿိကာနေဝ ပူတီနိ ဟောန္တိ၊ အန္တောဘူမိဂတာနိ ပန စိရတရံ တိဋ္ဌန္တိ။ **စုဏ္ဏကဇာတာနီ**တိ စုဏ္ဏံ စုဏ္ဏံ ဟုတွာ ဝိပ္ပကိဏ္ဏာနိ။ သဗ္ဗတ္ထ သော ဣမမေဝါတိ ဝုတ္တနယေန ခဇ္ဇမာနာဒီနံ ဝသေန ယောဇနာ ကာတဗ္ဗာ။ **ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ**တိ ဧဝံ ခဇ္ဇမာနာဒိပရိဂ္ဂဏှနေန ယာဝ စုဏ္ဏကဘာဝါ အတ္တနော ဝါ ကာယေ, ပရဿ ဝါ ကာယေ, ကာလေန ဝါ အတ္တနော, ကာလေန ဝါ ပရဿ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ။

Idha pana ṭhatvā navasivathikā samodhānetabbā. Ekāhamataṁ vāti hi ādinā nayena vuttā sabbāpi ekā, kākehi vā khajjamānanti-ādikā ekā, aṭṭhikasaṅkhalikaṁ samaṁsalohitaṁ nhārusambandhanti ekā, nimaṁsalohitamakkhitaṁ nhārusambandhanti ekā, apagatamaṁsalohitaṁ nhārusambandhanti ekā, aṭṭhikāni apagatasambandhānīti-ādikā ekā, aṭṭhikāni setāni saṅkhavaṇṇapaṭibhāgānīti ekā, puñjakitāni terovassikānīti ekā, pūtīni cuṇṇakajātānīti ekāti.

Evaṁ kho bhikkhaveti idaṁ navasivathikā dassetvā kāyānupassanaṁ niṭṭhapento āha. Tattha navasivathikapariggāhikā sati dukkhasaccaṁ, tassā samuṭṭhāpikā purimataṇhā samudayasaccaṁ, ubhinnaṁ appavatti nirodhasaccaṁ, dukkhaparijānano samudayapajahano nirodhārammaṇo ariyamaggo maggasaccaṁ. Evaṁ catusaccavasena ussakkitvā nibbutiṁ pāpuṇātīti idaṁ navasithikapariggāhakānaṁ bhikkhūnaṁ yāva arahattā niyyānamukhanti.

Navasivathikapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Ettāvatā ca ānāpānapabbaṁ, iriyāpathapabbaṁ, catusampajaññapabbaṁ, paṭikūlamanasikārapabbaṁ, dhātumanasikārapabbaṁ, navasivathikapabbānīti cuddasapabbā kāyānupassanā niṭṭhitā hoti. Tattha ānāpānapabbaṁ, paṭikūlamanasikārapabbanti imāneva dve appanākammaṭṭhānāni, sivathikānaṁ pana ādīnavānupassanāvasena vuttattā sesāni dvādasāpi upacārakammaṭṭhānānevāti.

Kāyānupassanā niṭṭhitā.

Vedanānupassanāvaṇṇanā

380. Evaṁ Bhagavā cuddasavidhena kāyānupassanāsatipaṭṭhānaṁ kathetvā idāni navavidhena vedanānupassanaṁ kathetuṁ **kathañca bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **sukhaṁ vedanan**ti kāyikaṁ vā cetasikaṁ vā sukhaṁ vedanaṁ vedayamāno “ahaṁ sukhaṁ vedayāmī”ti pajānātīti attho. Tattha

ဣဓ ပန ဌတွာ နဝသိဝထိကာ သမောဓာနေတဗ္ဗာ။ ဧကာဟမတံ ဝါတိ ဟိ အာဒိနာ နယေန ဝုတ္တာ သဗ္ဗာပိ ဧကာ၊ ကာကေဟိ ဝါ ခဇ္ဇမာနန္တိ-အာဒိကာ ဧကာ၊ အဋ္ဌိကသင်္ခလိကံ သမံသလောဟိတံ နှာရုသမ္ဗန္ဓန္တိ ဧကာ၊ နိမံသလောဟိတမက္ခိတံ နှာရုသမ္ဗန္ဓန္တိ ဧကာ၊ အပဂတမံသလောဟိတံ နှာရုသမ္ဗန္ဓန္တိ ဧကာ၊ အဋ္ဌိကာနိ အပဂတသမ္ဗန္ဓာနီတိအာဒိကာ ဧကာ၊ အဋ္ဌိကာနိ သေတာနိ သင်္ခဝဏ္ဏပဋိဘာဂါနီတိ ဧကာ၊ ပုဉ္ဇကိတာနိ တေရောဝဿိကာနီတိ ဧကာ၊ ပူတီနိ စုဏ္ဏကဇာတာနီတိ ဧကာတိ။

ဧဝံ ခေါ ဘိက္ခဝေတိ ဣဒံ နဝသိဝထိကာ ဒဿေတွာ ကာယာနုပဿနံ နိဋ္ဌပေန္တော အာဟ။ တတ္ထ နဝသိဝထိကပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စံ၊ တဿာ သမုဋ္ဌာပိကာ ပုရိမတဏှာ သမုဒယသစ္စံ၊ ဥဘိန္နံ အပ္ပဝတ္တိ နိရောဓသစ္စံ၊ ဒုက္ခပရိဇာနနော သမုဒယပဇဟနော နိရောဓာရမ္မဏော အရိယမဂ္ဂေါ မဂ္ဂသစ္စံ။ ဧဝံ စတုသစ္စဝသေန ဥဿက္ကိတွာ နိဗ္ဗုတိံ ပါပုဏာတီတိ ဣဒံ နဝသိထိကပရိဂ္ဂါဟကာနံ ဘိက္ခူနံ ယာဝ အရဟတ္တာ နိယျာနမုခန္တိ။

နဝသိဝထိကပဗ္ဗံ နိဋ္ဌိတံ။

ဧတ္တာဝတာ စ အာနာပါနပဗ္ဗံ, ဣရိယာပထပဗ္ဗံ, စတုသမ္ပဇညပဗ္ဗံ, ပဋိကူလမနသိကာရပဗ္ဗံ, ဓာတုမနသိကာရပဗ္ဗံ, နဝသိဝထိကပဗ္ဗာနီတိ စုဒ္ဒသပဗ္ဗာ ကာယာနုပဿနာ နိဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ တတ္ထ အာနာပါနပဗ္ဗံ, ပဋိကူလမနသိကာရပဗ္ဗန္တိ ဣမာနေဝ ဒွေ အပ္ပနာကမ္မဋ္ဌာနာနိ၊ သိဝထိကာနံ ပန အာဒီနဝါနုပဿနာဝသေန ဝုတ္တတ္တာ သေသာနိ ဒွါဒသာပိ ဥပစာရကမ္မဋ္ဌာနာနေဝါတိ။

ကာယာနုပဿနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဝေဒနာနုပဿနာဝဏ္ဏနာ

၃၈၀။ ဧဝံ ဘဂဝါ စုဒ္ဒသဝိဓေန ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ ကထေတွာ ဣဒါနိ နဝဝိဓေန ဝေဒနာနုပဿနံ ကထေတုံ **ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သုခံ ဝေဒန**န္တိ ကာယိကံ ဝါ စေတသိကံ ဝါ သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယမာနော “အဟံ သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယာမီ”တိ ပဇာနာတီတိ အတ္ထော။ တတ္ထ

kāmaṁ uttānaseyyakāpi dārakā thaññapivanādikāle sukhaṁ vedayamānā “sukhaṁ vedanaṁ vedayāmā”ti pajānanti, na panetaṁ evarūpaṁ jānanaṁ sandhāya vuttaṁ. Evarūpañhi jānanaṁ sattūpaladdhiṁ na jahati, attasaññaṁ na ugghāṭeti, kammaṭṭhānaṁ vā satipaṭṭhānabhāvanā vā na hoti. Imassa pana bhikkhuno jānanaṁ sattūpaladdhiṁ jahati, attasaññaṁ ugghāṭeti, kammaṭṭhānañceva satipaṭṭhānabhāvanā ca hoti. Idañhi “ko vedayati, kassa vedanā, kiṁ kāraṇā vedanā”ti evaṁ sampajānavediyanaṁ sandhāya vuttaṁ.

Tattha ko vedayatīti na koci satto vā puggalo vā vedayati. Kassa vedanāti na kassaci sattassa vā puggalassa vā vedanā. Kiṁkāraṇā vedanāti vatthu-ārammaṇāva panassa vedanā, tasmā esa evaṁ pajānāti “taṁ taṁ sukhādīnaṁ vatthuṁ ārammaṇaṁ katvā vedanāva vedayati taṁ pana vedanāya pavattiṁ upādāya ‘ahaṁ vedayāmī’ti vohāramattaṁ hotī”ti. Evaṁ vatthuṁ ārammaṇaṁ katvā vedanāva vedayatīti sallakkhento esa “sukhaṁ vedanaṁ vedayāmīti pajānātī”ti veditabbo Cittalapabbate aññataratthero viya.

Thero kira aphāsukakāle balavavedanāya nitthunanto aparāparaṁ parivattati, tameko daharo āha “kataraṁ vo bhante ṭhānaṁ rujjatī”ti. Āvuso pāṭiyekkaṁ rujjanaṭṭhānaṁ nāma natthi, vatthuṁ ārammaṇaṁ katvā vedanāva vedayatīti. Evaṁ jānanakālato paṭṭhāya adhivāsetuṁ vaṭṭati no bhanteti. Adhivāsemi āvusoti. Adhivāsanā bhante seyyoti. Thero adhivāsesi. Vāto yāva hadayā phālesi, mañcake antāni rāsikatāni ahesuṁ. Thero daharassa dassesi “vaṭṭatāvuso ettakā adhivāsanā”ti. Daharo tuṇhī ahosi. Thero vīriyasamataṁ yojetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇitvā **samasīsī** hutvā parinibbāyi.

Yathā ca sukhaṁ, evaṁ dukkhaṁ -pa- nirāmisaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedayamāno “nirāmisaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedayāmī”ti pajānāti. Iti Bhagavā rūpakammaṭṭhānaṁ kathetvā arūpakammaṭṭhānaṁ kathento yasmā phassavasena cittavasena vā kathiyamānaṁ pākaṭaṁ na hoti, andhakāraṁ viya khāyati, vedanānaṁ pana uppattipākaṭatāya vedanāvasena pākaṭaṁ hoti, tasmā Sakkapañhe viya idhāpi vedanāvasena arūpakammaṭṭhānaṁ kathesi. Tattha

ကာမံ ဥတ္တာနသေယျကာပိ ဒါရကာ ထညပိဝနာဒိကာလေ သုခံ ဝေဒယမာနာ “သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယာမာ”တိ ပဇာနန္တိ၊ န ပနေတံ ဧဝရူပံ ဇာနနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဧဝရူပဉ္ဟိ ဇာနနံ သတ္တူပလဒ္ဓိံ န ဇဟတိ၊ အတ္တသညံ န ဥဂ္ဃာဋေတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝါ သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာ ဝါ န ဟောတိ။ ဣမဿ ပန ဘိက္ခုနော ဇာနနံ သတ္တူပလဒ္ဓိံ ဇဟတိ၊ အတ္တသညံ ဥဂ္ဃာဋေတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနဉ္စေဝ သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာ စ ဟောတိ။ ဣဒဉ္ဟိ “ကော ဝေဒယတိ၊ ကဿ ဝေဒနာ၊ ကိံကာရဏာ ဝေဒနာ”တိ ဧဝံ သမ္ပဇာနဝေဒိယနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။

တတ္ထ ကော ဝေဒယတီတိ န ကောစိ သတ္တော ဝါ ပုဂ္ဂလော ဝါ ဝေဒယတိ။ ကဿ ဝေဒနာတိ န ကဿစိ သတ္တဿ ဝါ ပုဂ္ဂလဿ ဝါ ဝေဒနာ။ ကိံကာရဏာ ဝေဒနာတိ ဝတ္ထုအာရမ္မဏာဝ ပနဿ ဝေဒနာ၊ တသ္မာ ဧသ ဧဝံ ပဇာနာတိ “တံ တံ သုခါဒီနံ ဝတ္ထုံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဝေဒနာဝ ဝေဒယတိ တံ ပန ဝေဒနာယ ပဝတ္တိံ ဥပါဒါယ ‘အဟံ ဝေဒယာမီ’တိ ဝေါဟာရမတ္တံ ဟောတီ”တိ။ ဧဝံ ဝတ္ထုံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဝေဒနာဝ ဝေဒယတီတိ သလ္လက္ခေန္တော ဧသ “သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယာမီတိ ပဇာနာတီ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗော စိတ္တလပဗ္ဗတေ အညတရတ္ထေရော ဝိယ။

ထေရော ကိရ အဖာသုကကာလေ ဗလဝဝေဒနာယ နိတ္ထုနန္တော အပရာပရံ ပရိဝတ္တတိ၊ တမေကော ဒဟရော အာဟ “ကတရံ ဝေါ ဘန္တေ ဌာနံ ရုဇ္ဇတီ”တိ။ အာဝုသော ပါဋိယေက္ကံ ရုဇ္ဇနဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထိ၊ ဝတ္ထုံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဝေဒနာဝ ဝေဒယတီတိ။ ဧဝံ ဇာနနကာလတော ပဋ္ဌာယ အဓိဝါသေတုံ ဝဋ္ဋတိ နော ဘန္တေတိ။ အဓိဝါသေမိ အာဝုသောတိ။ အဓိဝါသနာ ဘန္တေ သေယျောတိ။ ထေရော အဓိဝါသေသိ။ ဝါတော ယာဝ ဟဒယာ ဖာလေသိ၊ မဉ္စကေ အန္တာနိ ရာသိကတာနိ အဟေသုံ။ ထေရော ဒဟရဿ ဒဿေသိ “ဝဋ္ဋတာဝုသော ဧတ္တကာ အဓိဝါသနာ”တိ။ ဒဟရော တုဏှီ အဟောသိ။ ထေရော ဝီရိယသမတံ ယောဇေတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိတွာ **သမသီသီ** ဟုတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။

ယထာ စ သုခံ၊ ဧဝံ ဒုက္ခံ။ပ။ နိရာမိသံ အဒုက္ခမသုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယမာနော “နိရာမိသံ အဒုက္ခမသုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယာမီ”တိ ပဇာနာတိ။ ဣတိ ဘဂဝါ ရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတွာ အရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေန္တော ယသ္မာ ဖဿဝသေန စိတ္တဝသေန ဝါ ကထိယမာနံ ပါကဋံ န ဟောတိ၊ အန္ဓကာရံ ဝိယ ခါယတိ၊ ဝေဒနာနံ ပန ဥပ္ပတ္တိပါကဋတာယ ဝေဒနာဝသေန ပါကဋံ ဟောတိ၊ တသ္မာ သက္ကပဉှေ ဝိယ ဣဓာပိ ဝေဒနာဝသေန အရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေသိ။ တတ္ထ

“duvidhañhi kammaṭṭhānaṁ rūpakammaṭṭhānaṁ arūpakammaṭṭhānañcā”ti-ādi kathāmaggo **Sakkapañhe** vuttanayeneva veditabbo.

Tattha **sukhaṁ vedanan**ti-ādīsu ayaṁ aparopi pajānanapariyāyo, sukhaṁ vedanaṁ vedayāmīti pajānātīti sukhavedanākkhaṇe dukkhavedanāya abhāvato sukhaṁ vedanaṁ vedayamāno “sukhaṁ vedanaṁyeva vedayāmī”ti pajānāti. Tena yā pubbe bhūtapubbā dukkhavedanā, tassa idāni abhāvato imissā ca sukhāya vedanāya ito paṭhamaṁ abhāvato vedanā nāma aniccā adhuvā vipariṇāmadhammā, itiha tattha sampajāno hoti. Vuttampi cetaṁ Bhagavatā—

> “Yasmiṁ Aggivessana samaye sukhaṁ vedanaṁ vedeti, neva tasmiṁ samaye dukkhaṁ vedanaṁ vedeti, na adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedeti, sukhaṁyeva tasmiṁ samaye vedanaṁ vedeti. Yasmiṁ Aggivessana samaye dukkhaṁ -pa- adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedeti, neva tasmiṁ samaye sukhaṁ vedanaṁ vedeti, na dukkhaṁ vedanaṁ vedeti, adukkhamasukhaṁyeva tasmiṁ samaye vedanaṁ vedeti. Sukhāpi kho Aggivessana vedanā aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā khayadhammā vayadhammā virāgadhammā nirodhadhammā. Dukkhāpi kho -pa-. Adukkhamasukhāpi kho Aggivessana vedanā aniccā -pa- nirodhadhammā. Evaṁ passaṁ Aggivessana sutavā ariyasāvako sukhāyapi vedayāya nibbindati, dukkhāyapi vedanāya nibbindati, adukkhamasukhāyapi vedanāya nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ ‘vimuttamī’ti ñāṇaṁ hoti, ‘khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā’ti pajānātī”ti[1].

Sāmisaṁ vā sukhanti-ādīsu **sāmisā sukhā** nāma pañcakāmaguṇāmisasannissitā cha gehasitasomanassavedanā. **Nirāmisā sukhā** nāma cha nekkhammasitasomanassavedanā. **Sāmisā dukkhā** nāma cha gehasitadomanassavedanā. **Nirāmisā dukkhā** nāma cha nekkhammasitadomanassavedanā. **Sāmisā adukkhamasukhā** nāma cha gehasita-upekkhāvedanā. **Nirāmisā**

---

1. Ma 2. 168 piṭṭhe.

“ဒုဝိဓဉှိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ရူပကမ္မဋ္ဌာနံ အရူပကမ္မဋ္ဌာနဉ္စာ”တိအာဒိ ကထာမဂ္ဂေါ **သက္ကပဉှေ** ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

တတ္ထ **သုခံ ဝေဒန**န္တိအာဒီသု အယံ အပရောပိ ပဇာနနပရိယာယော၊ သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယာမီတိ ပဇာနာတီတိ သုခဝေဒနာက္ခဏေ ဒုက္ခဝေဒနာယ အဘာဝတော သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယမာနော “သုခံ ဝေဒနံယေဝ ဝေဒယာမီ”တိ ပဇာနာတိ။ တေန ယာ ပုဗ္ဗေ ဘူတပုဗ္ဗာ ဒုက္ခဝေဒနာ၊ တဿ ဣဒါနိ အဘာဝတော ဣမိဿာ စ သုခါယ ဝေဒနာယ ဣတော ပဌမံ အဘာဝတော ဝေဒနာ နာမ အနိစ္စာ အဓုဝါ ဝိပရိဏာမဓမ္မာ၊ ဣတိဟ တတ္ထ သမ္ပဇာနော ဟောတိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ ဘဂဝတာ—

> “ယသ္မိံ အဂ္ဂိဝေဿန သမယေ သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒေတိ၊ နေဝ တသ္မိံ သမယေ ဒုက္ခံ ဝေဒနံ ဝေဒေတိ၊ န အဒုက္ခမသုခံ ဝေဒနံ ဝေဒေတိ၊ သုခံယေဝ တသ္မိံ သမယေ ဝေဒနံ ဝေဒေတိ။ ယသ္မိံ အဂ္ဂိဝေဿန သမယေ ဒုက္ခံ။ပ။ အဒုက္ခမသုခံ ဝေဒနံ ဝေဒေတိ၊ နေဝ တသ္မိံ သမယေ သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒေတိ၊ န ဒုက္ခံ ဝေဒနံ ဝေဒေတိ၊ အဒုက္ခမသုခံယေဝ တသ္မိံ သမယေ ဝေဒနံ ဝေဒေတိ။ သုခါပိ ခေါ အဂ္ဂိဝေဿန ဝေဒနာ အနိစ္စာ သင်္ခတာ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နာ ခယဓမ္မာ ဝယဓမ္မာ ဝိရာဂဓမ္မာ နိရောဓဓမ္မာ။ ဒုက္ခာပိ ခေါ။ပ။ အဒုက္ခမသုခါပိ ခေါ အဂ္ဂိဝေဿန ဝေဒနာ အနိစ္စာ။ပ။ နိရောဓဓမ္မာ။ ဧဝံ ပဿံ အဂ္ဂိဝေဿန သုတဝါ အရိယသာဝကော သုခါယပိ ဝေဒနာယ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ ဒုက္ခာယပိ ဝေဒနာယ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ အဒုက္ခမသုခါယပိ ဝေဒနာယ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ နိဗ္ဗိန္ဒံ ဝိရဇ္ဇတိ၊ ဝိရာဂါ ဝိမုစ္စတိ၊ ဝိမုတ္တသ္မိံ ‘ဝိမုတ္တမိ’တိ ဉာဏံ ဟောတိ၊ ‘ခီဏာ ဇာတိ၊ ဝုသိတံ ဗြဟ္မစရိယံ၊ ကတံ ကရဏီယံ၊ နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယာ’တိ ပဇာနာတီ”တိ[၁]။

သာမိသံ ဝါ သုခန္တိအာဒီသု **သာမိသာ သုခါ** နာမ ပဉ္စကာမဂုဏာမိသသန္နိဿိတာ ဆ ဂေဟသိတသောမနဿဝေဒနာ။ **နိရာမိသာ သုခါ** နာမ ဆ နေက္ခမ္မသိတသောမနဿဝေဒနာ။ **သာမိသာ ဒုက္ခာ** နာမ ဆ ဂေဟသိတဒေါမနဿဝေဒနာ။ **နိရာမိသာ ဒုက္ခာ** နာမ ဆ နေက္ခမ္မသိတဒေါမနဿဝေဒနာ။ **သာမိသာ အဒုက္ခမသုခါ** နာမ ဆ ဂေဟသိတဥပေက္ခာဝေဒနာ။ **နိရာမိသာ**

၁-မ ၂-၁၆၈-ပိဋ္ဌေ။

adukkhamasukhā nāma cha nekkhammasita-upekkhāvedanā. Tāsaṁ vibhāgo **Sakkapañhe** vuttoyeva.

Iti ajjhattaṁ vāti evaṁ sukhavedanādipariggaṇhanena attano vā vedanāsu, parassa vā vedanāsu, kālena vā attano, kālena vā parassa vedanāsu vedanānupassī viharati. **Samudayavayadhammānupassī vā**ti ettha pana avijjāsamudayā vedanāsamudayoti-ādīhi pañcahi pañcahi ākārehi vedanānaṁ samudayañca vayañca passanto "samudayadhammānupassī vā vedanāsu viharati, vayadhammānupassī vā vedanāsu viharati, kālena samudayadhammānupassī vā vedanāsu, kālena vayadhammānupassī vā vedanāsu viharatī"ti veditabbo. Ito paraṁ kāyānupassanāyaṁ vuttanayameva. Kevalañhi idha vedanāpariggāhikā sati dukkhasaccanti evaṁ yojanaṁ katvā vedanāpariggāhakassa bhikkhuno niyyānamukhaṁ veditabbaṁ, sesaṁ tādisamevāti.

Vedanānupassanā niṭṭhitā.

Cittānupassanāvaṇṇanā

381. Evaṁ navavidhena vedanānupassanāsatipaṭṭhānaṁ kathetvā idāni soḷasavidhena cittānupassanaṁ kathetuṁ **kathañca bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **sarāgan**ti aṭṭhavidhalobhasahagataṁ. **Vītarāgan**ti lokiyakusalābyākataṁ. Idaṁ pana yasmā sammasanaṁ na dhammasamodhānaṁ, tasmā idha ekapadepi lokuttaraṁ na labbhati. Sesāni cattāri akusalacittāni neva purimapadaṁ, na pacchimapadaṁ bhajanti. **Sadosan**ti duvidhadomanassasahagataṁ. **Vītadosan**ti lokiyakusalābyākataṁ. Sesāni dasa akusalacittāni neva purimapadaṁ, na pacchimapadaṁ bhajanti. **Samohan**ti vicikicchāsahagatañceva, uddhaccasahagatañcāti duvidhaṁ. Yasmā pana moho sabbākusalesu uppajjati, tasmā sesānipi idha vaṭṭantiyeva. Imasmiṁyeva hi duke dvādasākusalacittāni pariyādinnānīti. **Vītamohan**ti lokiyakusalābyākataṁ. **Saṁkhittan**ti thinamiddhānupatitaṁ. Etañhi saṅkuṭitacittaṁ nāma. **Vikkhittan**ti uddhaccasahagataṁ, etañhi pasaṭacittaṁ nāma.

Mahaggatanti rūpārūpāvacaraṁ. **Amahaggatan**ti kāmāvacaraṁ. **Sa-uttaran**ti kāmāvacaraṁ. **Anuttaran**ti rūpāvacaraṁ arūpāvacarañca. Tatrāpi sa-uttaraṁ rūpāvacaraṁ,

အဒုက္ခမသုခါ နာမ ဆ နေက္ခမ္မသိတဥပေက္ခာဝေဒနာ။ တာသံ ဝိဘာဂေါ **သက္ကပဉှေ** ဝုတ္တောယေဝ။

ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါတိ ဧဝံ သုခဝေဒနာဒိပရိဂ္ဂဏှနေန အတ္တနော ဝါ ဝေဒနာသု, ပရဿ ဝါ ဝေဒနာသု, ကာလေန ဝါ အတ္တနော, ကာလေန ဝါ ပရဿ ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ **သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ**တိ ဧတ္ထ ပန အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ဝေဒနာသမုဒယောတိအာဒီဟိ ပဉ္စဟိ ပဉ္စဟိ အာကာရေဟိ ဝေဒနာနံ သမုဒယဉ္စ ဝယဉ္စ ပဿန္တော "သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဝေဒနာသု ဝိဟရတိ၊ ဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဝေဒနာသု ဝိဟရတိ၊ ကာလေန သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဝေဒနာသု, ကာလေန ဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဝေဒနာသု ဝိဟရတီ"တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣတော ပရံ ကာယာနုပဿနာယံ ဝုတ္တနယမေဝ။ ကေဝလဉှိ ဣဓ ဝေဒနာပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စန္တိ ဧဝံ ယောဇနံ ကတွာ ဝေဒနာပရိဂ္ဂါဟကဿ ဘိက္ခုနော နိယျာနမုခံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သေသံ တာဒိသမေဝါတိ။

ဝေဒနာနုပဿနာ နိဋ္ဌိတာ။

စိတ္တာနုပဿနာဝဏ္ဏနာ

၃၈၁။ ဧဝံ နဝဝိဓေန ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ ကထေတွာ ဣဒါနိ သောဠသဝိဓေန စိတ္တာနုပဿနံ ကထေတုံ **ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သရာဂ**န္တိ အဋ္ဌဝိဓလောဘသဟဂတံ။ **ဝီတရာဂ**န္တိ လောကိယကုသလာဗျာကတံ။ ဣဒံ ပန ယသ္မာ သမ္မသနံ န ဓမ္မသမောဓာနံ၊ တသ္မာ ဣဓ ဧကပဒေပိ လောကုတ္တရံ န လဗ္ဘတိ။ သေသာနိ စတ္တာရိ အကုသလစိတ္တာနိ နေဝ ပုရိမပဒံ, န ပစ္ဆိမပဒံ ဘဇန္တိ။ **သဒေါသ**န္တိ ဒုဝိဓဒေါမနဿသဟဂတံ။ **ဝီတဒေါသ**န္တိ လောကိယကုသလာဗျာကတံ။ သေသာနိ ဒသ အကုသလစိတ္တာနိ နေဝ ပုရိမပဒံ, န ပစ္ဆိမပဒံ ဘဇန္တိ။ **သမောဟ**န္တိ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂတဉ္စေဝ, ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတဉ္စာတိ ဒုဝိဓံ။ ယသ္မာ ပန မောဟော သဗ္ဗာကုသလေသု ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ သေသာနိပိ ဣဓ ဝဋ္ဋန္တိယေဝ။ ဣမသ္မိံယေဝ ဟိ ဒုကေ ဒွါဒသာကုသလစိတ္တာနိ ပရိယာဒိန္နာနီတိ။ **ဝီတမောဟ**န္တိ လောကိယကုသလာဗျာကတံ။ **သံခိတ္တ**န္တိ ထိနမိဒ္ဓါနုပတိတံ။ ဧတဉှိ သင်္ကုဋိတစိတ္တံ နာမ။ **ဝိက္ခိတ္တ**န္တိ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတံ၊ ဧတဉှိ ပသဋစိတ္တံ နာမ။

မဟဂ္ဂတန္တိ ရူပါရူပါဝစရံ။ **အမဟဂ္ဂတ**န္တိ ကာမာဝစရံ။ **သဥတ္တရ**န္တိ ကာမာဝစရံ။ **အနုတ္တရ**န္တိ ရူပါဝစရံ အရူပါဝစရဉ္စ။ တတြာပိ သဥတ္တရံ ရူပါဝစရံ၊

anuttaraṁ arūpāvacarameva. **Samāhitan**ti yassa appanāsamādhi upacārasamādhi vā atthi. **Asamāhitan**ti ubhayasamādhivirahitaṁ. **Vimuttan**ti tadaṅgavikkhambhanavimuttīhi vimuttaṁ. **Avimuttan**ti ubhayavimuttivirahitaṁ. Samucchedapaṭippassaddhinissaraṇavimuttīnaṁ pana idha okāsova natthi.

Iti ajjhattaṁ vāti evaṁ sarāgādipariggaṇhanena yasmiṁ yasmiṁ khaṇe yaṁ yaṁ cittaṁ pavattati, taṁ taṁ sallakkhento attano vā citte, parassa vā citte, kālena vā attano, kālena vā parassa citte cittānupassī viharati. **Samudayavayadhammānupassī**ti ettha pana avijjāsamudayā viññāṇasamudayoti evaṁ pañcahi pañcahi ākārehi viññāṇassa samudayo ca vayo ca nīharitabbo. Ito paraṁ vuttanayameva. Kevalañhi idha cittapariggāhikā sati dukkhasaccanti evaṁ padayojanaṁ katvā cittapariggāhakassa bhikkhuno niyyānamukhaṁ veditabbaṁ, sesaṁ tādisamevāti.

Cittānupassanā niṭṭhitā.

Dhammānupassanā nīvaraṇapabbavaṇṇanā

382. Evaṁ soḷasavidhena cittānupassanāsatipaṭṭhānaṁ kathetvā idāni pañcavidhena dhammānupassanaṁ kathetuṁ **kathañca bhikkhave**ti-ādimāha. Apica Bhagavatā kāyānupassanāya suddharūpapariggaho kathito, vedanācittānupassanāhi suddha-arūpapariggaho. Idāni rūpārūpamissakapariggahaṁ kathetuṁ “kathañca bhikkhave”ti-ādimāha. Kāyānupassanāya vā rūpakkhandhapariggahova kathito, vedanānupassanāya vedanākkhandhapariggahova, cittānupassanāya viññāṇakkhandhapariggahova. Idāni saññāsaṅkhārakkhandhapariggahampi kathetuṁ “kathañca bhikkhave”ti-ādimāha.

Tattha **santan**ti abhiṇhasamudācāravasena saṁvijjamānaṁ. **Asantan**ti asamudācāravasena vā pahīnattā vā asaṁvijjamānaṁ. **Yathā cā**ti yena kāraṇena kāmacchandassa uppādo hoti. **Tañca pajānātī**ti tañca kāraṇaṁ pajānāti. Iti iminā nayena sabbapadesu attho veditabbo.

Tattha subhanimitte ayonisomanasikārena kāmacchandassa uppādo hoti. **Subhanimittaṁ** nāma subhampi subhanimittaṁ, subhāramaṇampi subhanimittaṁ.

အနုတ္တရံ အရူပါဝစရမေဝ။ **သမာဟိတ**န္တိ ယဿ အပ္ပနာသမာဓိ ဥပစာရသမာဓိ ဝါ အတ္ထိ။ **အသမာဟိတ**န္တိ ဥဘယသမာဓိဝိရဟိတံ။ **ဝိမုတ္တ**န္တိ တဒင်္ဂဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တီဟိ ဝိမုတ္တံ။ **အဝိမုတ္တ**န္တိ ဥဘယဝိမုတ္တိဝိရဟိတံ။ သမုစ္ဆေဒပဋိပ္ပဿဒ္ဓိနိဿရဏဝိမုတ္တီနံ ပန ဣဓ ဩကာသောဝ နတ္ထိ။

ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါတိ ဧဝံ သရာဂါဒိပရိဂ္ဂဏှနေန ယသ္မိံ ယသ္မိံ ခဏေ ယံ ယံ စိတ္တံ ပဝတ္တတိ၊ တံ တံ သလ္လက္ခေန္တော အတ္တနော ဝါ စိတ္တေ, ပရဿ ဝါ စိတ္တေ, ကာလေန ဝါ အတ္တနော, ကာလေန ဝါ ပရဿ စိတ္တေ စိတ္တာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ **သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ**တိ ဧတ္ထ ပန အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ဝိညာဏသမုဒယောတိ ဧဝံ ပဉ္စဟိ ပဉ္စဟိ အာကာရေဟိ ဝိညာဏဿ သမုဒယော စ ဝယော စ နီဟရိတဗ္ဗော။ ဣတော ပရံ ဝုတ္တနယမေဝ။ ကေဝလဉှိ ဣဓ စိတ္တပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စန္တိ ဧဝံ ပဒယောဇနံ ကတွာ စိတ္တပရိဂ္ဂါဟကဿ ဘိက္ခုနော နိယျာနမုခံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သေသံ တာဒိသမေဝါတိ။

စိတ္တာနုပဿနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဓမ္မာနုပဿနာ နီဝရဏပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ

၃၈၂။ ဧဝံ သောဠသဝိဓေန စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ ကထေတွာ ဣဒါနိ ပဉ္စဝိဓေန ဓမ္မာနုပဿနံ ကထေတုံ **ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ အပိစ ဘဂဝတာ ကာယာနုပဿနာယ သုဒ္ဓရူပပရိဂ္ဂဟော ကထိတော၊ ဝေဒနာစိတ္တာနုပဿနာဟိ သုဒ္ဓအရူပပရိဂ္ဂဟော။ ဣဒါနိ ရူပါရူပမိဿကပရိဂ္ဂဟံ ကထေတုံ “ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ”တိအာဒိမာဟ။ ကာယာနုပဿနာယ ဝါ ရူပက္ခန္ဓပရိဂ္ဂဟောဝ ကထိတော၊ ဝေဒနာနုပဿနာယ ဝေဒနာက္ခန္ဓပရိဂ္ဂဟောဝ၊ စိတ္တာနုပဿနာယ ဝိညာဏက္ခန္ဓပရိဂ္ဂဟောဝ။ ဣဒါနိ သညာသင်္ခါရက္ခန္ဓပရိဂ္ဂဟမ္ပိ ကထေတုံ “ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ”တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **သန္တ**န္တိ အဘိဏှသမုဒါစာရဝသေန သံဝိဇ္ဇမာနံ။ **အသန္တ**န္တိ အသမုဒါစာရဝသေန ဝါ ပဟီနတ္တာ ဝါ အသံဝိဇ္ဇမာနံ။ **ယထာ စာ**တိ ယေန ကာရဏေန ကာမစ္ဆန္ဒဿ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတိ။ **တဉ္စ ပဇာနာတီ**တိ တဉ္စ ကာရဏံ ပဇာနာတိ။ ဣတိ ဣမိနာ နယေန သဗ္ဗပဒေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

တတ္ထ သုဘနိမိတ္တေ အယောနိသောမနသိကာရေန ကာမစ္ဆန္ဒဿ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတိ။ **သုဘနိမိတ္တံ** နာမ သုဘမ္ပိ သုဘနိမိတ္တံ၊ သုဘာရမ္မဏမ္ပိ သုဘနိမိတ္တံ။

Ayonisomanasikāro nāma anupāyamanasikāro uppathamanasikāro anicce niccanti vā, dukkhe sukhanti vā, anattani attāti vā, asubhe subhanti vā manasikāro. Taṁ tattha bahulaṁ pavattayato kāmacchando uppajjati. Tenāha Bhagavā “atthi bhikkhave subhanimittaṁ, tattha ayonisomanasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā kāmacchandassa uppādāya uppannassa vā kāmacchandassa bhiyyobhāvāya vepullāyā”ti[1].

Asubhanimitte pana yonisomanasikārenassa pahānaṁ hoti. **Asubhanimittaṁ** nāma asubhampi asubhārammaṇampi. **Yonisomanasikāro** nāma upāyamanasikāro pathamanasikāro anicce aniccanti vā, dukkhe dukkhanti vā, anattani anattāti vā, asubhe asubhanti vā manasikāro. Taṁ tattha bahulaṁ pavattayato kāmcchando pahīyati. Tenāha Bhagavā “atthi bhikkhave asubhanimittaṁ, tattha yonisomanasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā kāmacchandassa anuppādāya uppannassa vā kāmacchandassa pahānāyā”ti[2].

Apica cha dhammā kāmacchandassa pahānāya saṁvattanti asubhanimittassa uggaho asubhabhāvanānuyogo indriyesu guttadvāratā bhojane mattaññutā kalyāṇamittatā sappāyakathāti. Dasavidhañhi asubhanimittaṁ uggaṇhantassāpi kāmacchando pahīyati bhāventassāpi indriyesu pihitadvārassāpi catunnaṁ pañcannaṁ ālopānaṁ okāse sati udakaṁ pivitvā yāpanasīlatāya bhojanamattaññunopi. Teneva vuttaṁ—

Cattāro pañca ālope, abhutvā udakaṁ pive.
Alaṁ phāsuvihārāya, pahitattassa bhikkhunoti[3].

Asubhakammikatissattherasadise asubhabhāvanārate kalyāṇamitte sevantassapi kāmacchando pahīyati, ṭhānanisajjādīsu dasa-asubhanissitasappāyakathāya pahīyati, tena vuttaṁ “cha dhammā kāmacchandassa pahānāya saṁvattantī”ti. Imehi pana chahi dhammehi pahīnakāmacchandassa arahattamaggena āyatiṁ anuppādo hotīti pajānāti.

1. Saṁ 3. 90 piṭṭhe. 2. Saṁ 3. 93 piṭṭhe. 3. Khu 2. 343 piṭṭhe.

အယောနိသောမနသိကာရော နာမ အနုပါယမနသိကာရော ဥပ္ပထမနသိကာရော အနိစ္စေ နိစ္စန္တိ ဝါ, ဒုက္ခေ သုခန္တိ ဝါ, အနတ္တနိ အတ္တာတိ ဝါ, အသုဘေ သုဘန္တိ ဝါ မနသိကာရော။ တံ တတ္ထ ဗဟုလံ ပဝတ္တယတော ကာမစ္ဆန္ဒော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ သုဘနိမိတ္တံ၊ တတ္ထ အယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ကာမစ္ဆန္ဒဿ ဥပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ကာမစ္ဆန္ဒဿ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယာ”တိ[၁]။

အသုဘနိမိတ္တေ ပန ယောနိသောမနသိကာရေနဿ ပဟာနံ ဟောတိ။ **အသုဘနိမိတ္တံ** နာမ အသုဘမ္ပိ အသုဘာရမ္မဏမ္ပိ။ **ယောနိသောမနသိကာရော** နာမ ဥပါယမနသိကာရော ပထမနသိကာရော အနိစ္စေ အနိစ္စန္တိ ဝါ, ဒုက္ခေ ဒုက္ခန္တိ ဝါ, အနတ္တနိ အနတ္တာတိ ဝါ, အသုဘေ အသုဘန္တိ ဝါ မနသိကာရော။ တံ တတ္ထ ဗဟုလံ ပဝတ္တယတော ကာမစ္ဆန္ဒော ပဟီယတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အသုဘနိမိတ္တံ၊ တတ္ထ ယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ကာမစ္ဆန္ဒဿ အနုပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ကာမစ္ဆန္ဒဿ ပဟာနာယာ”တိ[၂]။

အပိစ ဆ ဓမ္မာ ကာမစ္ဆန္ဒဿ ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ အသုဘနိမိတ္တဿ ဥဂ္ဂဟော အသုဘဘာဝနာနုယောဂေါ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရတာ ဘောဇနေ မတ္တညုတာ ကလျာဏမိတ္တတာ သပ္ပါယကထာတိ။ ဒသဝိဓဉှိ အသုဘနိမိတ္တံ ဥဂ္ဂဏှန္တဿာပိ ကာမစ္ဆန္ဒော ပဟီယတိ ဘာဝေန္တဿာပိ ဣန္ဒြိယေသု ပိဟိတဒွါရဿာပိ စတုန္နံ ပဉ္စန္နံ အာလောပါနံ ဩကာသေ သတိ ဥဒကံ ပိဝိတွာ ယာပနသီလတာယ ဘောဇနမတ္တညုနောပိ။ တေနေဝ ဝုတ္တံ—

စတ္တာရော ပဉ္စ အာလောပေ၊ အဘုတွာ ဥဒကံ ပိဝေ။
အလံ ဖာသုဝိဟာရာယ၊ ပဟိတတ္တဿ ဘိက္ခုနောတိ[၃]။

အသုဘကမ္မိကတိဿတ္ထေရသဒိသေ အသုဘဘာဝနာရတေ ကလျာဏမိတ္တေ သေဝန္တဿပိ ကာမစ္ဆန္ဒော ပဟီယတိ၊ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု ဒသအသုဘနိဿိတသပ္ပါယကထာယ ပဟီယတိ၊ တေန ဝုတ္တံ “ဆ ဓမ္မာ ကာမစ္ဆန္ဒဿ ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တီ”တိ။ ဣမေဟိ ပန ဆဟိ ဓမ္မေဟိ ပဟီနကာမစ္ဆန္ဒဿ အရဟတ္တမဂ္ဂေန အာယတိံ အနုပ္ပါဒေါ ဟောတီတိ ပဇာနာတိ။

၁-သံ ၃-၉၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သံ ၃-၉၃-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၂-၃၄၃-ပိဋ္ဌေ။

Paṭighanimitte ayonisomanasikārena pana byāpādassa uppādo hoti. Tattha paṭighampi paṭighanimittaṁ, paṭighārammaṇampi paṭighanimittaṁ. Ayonisomanasikāro sabbattha ekalakkhaṇova. Taṁ tasmiṁ nimitte bahulaṁ pavattayato byāpādo uppajjati. Tenāha Bhagavā "atthi bhikkhave paṭighanimittaṁ, tattha ayonisomanasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā byāpādassa uppādāya uppannassa vā byāpādassa bhiyyobhāvāya vepullāyā"ti[1].

Mettāya pana cetovimuttiyā yonisomanasikārenassa pahānaṁ hoti. Tattha **mettā**ti vutte appanāpi upacāropi vaṭṭati. **Cetovimuttī**ti appanāva. Yonisomanasikāro vuttalakkhaṇova. Taṁ tattha bahulaṁ pavattayato byāpādo pahīyati. Tenāha Bhagavā "atthi bhikkhave mettā cetovimutti, tattha yonisomanasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā byāpādassa anuppādāya uppannassa vā byāpādassa pahānāyā"ti[2].

Apica cha dhammā byāpādassa pahānāya saṁvattanti mettānimittassa uggaho mettābhāvanānuyogo kammassakatāpaccavekkhaṇā paṭisaṅkhānabahulatā kalyāṇamittatā sappāyakathāti. Odissaka-anodissakadisāpharaṇānañhi aññataravasena mettaṁ uggaṇhantassāpi byāpādo pahīyati, odhiso-anodhisopharaṇavasena mettaṁ bhāventassāpi. "Tvaṁ etassa kuddho kiṁ karissasi, kimassa sīlādīni vināsetuṁ sakkhissasi, nanu tvaṁ attano kammena āgantvā attano kammeneva gamissasi, parassa kujjhanaṁ nāma vītaccitaṅgāratatta-ayasalākagūthādīni gahetvā paraṁ paharitukāmatāsadisaṁ hoti. Esopi tava kuddho kiṁ karissati, kiṁ te sīlādīni vināsetuṁ sakkhissati, esa attano kammena āgantvā attano kammeneva gamissati, appaṭicchitapaheṇakaṁ viya paṭivātaṁ khittarajomuṭṭhi viya ca etassevesa kodho matthake patissatī"ti evaṁ attano ca parassa ca kammassakataṁ paccavekkhatopi, ubhayakammassakataṁ paccavekkhitvā paṭisaṅkhāne ṭhitassāpi, assaguttattherasadise mettābhāvanārate kalyāṇamitte sevantassāpi byāpādo pahīyati. Ṭhānanisajjādīsu mettānissitasappāyakathāyapi pahīyati. Tena vuttaṁ

1. Saṁ 3. 91 piṭṭhe. 2. Saṁ 3. 93 piṭṭhe.

ပဋိဃနိမိတ္တေ အယောနိသောမနသိကာရေန ပန ဗျာပါဒဿ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတိ။ တတ္ထ ပဋိဃမ္ပိ ပဋိဃနိမိတ္တံ၊ ပဋိဃာရမ္မဏမ္ပိ ပဋိဃနိမိတ္တံ။ အယောနိသောမနသိကာရော သဗ္ဗတ္ထ ဧကလက္ခဏောဝ။ တံ တသ္မိံ နိမိတ္တေ ဗဟုလံ ပဝတ္တယတော ဗျာပါဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ "အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ပဋိဃနိမိတ္တံ၊ တတ္ထ အယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ဗျာပါဒဿ ဥပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ဗျာပါဒဿ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယာ"တိ[၁]။

မေတ္တာယ ပန စေတောဝိမုတ္တိယာ ယောနိသောမနသိကာရေနဿ ပဟာနံ ဟောတိ။ တတ္ထ **မေတ္တာ**တိ ဝုတ္တေ အပ္ပနာပိ ဥပစာရောပိ ဝဋ္ဋတိ။ **စေတောဝိမုတ္တီ**တိ အပ္ပနာဝ။ ယောနိသောမနသိကာရော ဝုတ္တလက္ခဏောဝ။ တံ တတ္ထ ဗဟုလံ ပဝတ္တယတော ဗျာပါဒေါ ပဟီယတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ "အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ မေတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိ၊ တတ္ထ ယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ဗျာပါဒဿ အနုပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ဗျာပါဒဿ ပဟာနာယာ"တိ[၂]။

အပိစ ဆ ဓမ္မာ ဗျာပါဒဿ ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ မေတ္တာနိမိတ္တဿ ဥဂ္ဂဟော မေတ္တာဘာဝနာနုယောဂေါ ကမ္မဿကတာပစ္စဝေက္ခဏာ ပဋိသင်္ခါနဗဟုလတာ ကလျာဏမိတ္တတာ သပ္ပါယကထာတိ။ ဩဒိဿကအနောဒိဿကဒိသာဖရဏာနဉ္ဟိ အညတရဝသေန မေတ္တံ ဥဂ္ဂဏှန္တဿာပိ ဗျာပါဒေါ ပဟီယတိ၊ ဩဓိသောအနောဓိသောဖရဏဝသေန မေတ္တံ ဘာဝေန္တဿာပိ။ "တွံ ဧတဿ ကုဒ္ဓေါ ကိံ ကရိဿသိ၊ ကိမဿ သီလာဒီနိ ဝိနာသေတုံ သက္ခိဿသိ၊ နနု တွံ အတ္တနော ကမ္မေန အာဂန္တွာ အတ္တနော ကမ္မေနေဝ ဂမိဿသိ၊ ပရဿ ကုဇ္ဈနံ နာမ ဝီတစ္စိတင်္ဂါရတတ္တအယသလာကဂူထာဒီနိ ဂဟေတွာ ပရံ ပဟရိတုကာမတာသဒိသံ ဟောတိ။ ဧသောပိ တဝ ကုဒ္ဓေါ ကိံ ကရိဿတိ၊ ကိံ တေ သီလာဒီနိ ဝိနာသေတုံ သက္ခိဿတိ၊ ဧသ အတ္တနော ကမ္မေန အာဂန္တွာ အတ္တနော ကမ္မေနေဝ ဂမိဿတိ၊ အပ္ပဋိစ္ဆိတပဟေဏကံ ဝိယ ပဋိဝါတံ ခိတ္တရဇောမုဋ္ဌိ ဝိယ စ ဧတဿေဝေသ ကောဓော မတ္ထကေ ပတိဿတီ"တိ ဧဝံ အတ္တနော စ ပရဿ စ ကမ္မဿကတံ ပစ္စဝေက္ခတောပိ၊ ဥဘယကမ္မဿကတံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပဋိသင်္ခါနေ ဌိတဿာပိ၊ အဿဂုတ္တတ္ထေရသဒိသေ မေတ္တာဘာဝနာရတေ ကလျာဏမိတ္တေ သေဝန္တဿာပိ ဗျာပါဒေါ ပဟီယတိ။ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု မေတ္တာနိဿိတသပ္ပါယကထာယပိ ပဟီယတိ။ တေန ဝုတ္တံ

၁-သံ ၃-၉၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သံ ၃-၉၃-ပိဋ္ဌေ။

“cha dhammā byāpādassa pahānāya saṁvattantī”ti. Imehi pana chahi dhammehi pahīnassa byāpādassa anāgāmimaggena āyatiṁ anuppādo hotīti pajānāti.

Arati-ādīsu ayonisomanasikārena thinamiddhassa uppādo hoti. **Tandī** nāma kāyālasiyatā. **Vijambhitā** nāma kāyavinamanā. **Bhattasammado** nāma bhattamucchā bhattapariḷāho. **Cetaso līnattaṁ** nāma cittassa līnākāro. Imesu arati-ādīsu ayonisomanasikāraṁ bahulaṁ pavattayato thinamiddhaṁ uppajjati. Tenāha “atthi bhikkhave arati tandī vijambhitā bhattasammado cetaso līnattaṁ, tattha ayonisomanasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā thinamiddhassa uppādāya, uppannassa vā thinamiddhassa bhiyyobhāvāya vepullāyā”ti[1].

Ārambhadhātu-ādīsu pana yonisomanasikārenassa pahānaṁ hoti. **Ārambhadhātu** nāma paṭhamārambhavīriyaṁ. **Nikkamadhātu** nāma kosajjato nikkhantatāya tato balavataraṁ. **Parakkamadhātu** nāma paraṁ paraṁ ṭhānaṁ akkamanato tatopi balavataraṁ. Imasmiṁ tippabhede vīriye yonisomanasikāraṁ bahulaṁ pavattayato thinamiddhaṁ pahīyati. Tenāha “atthi bhikkhave ārambhadhātu nikkamadhātu parakkamadhātu, tattha yonisomanasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā thinamiddhassa anuppādāya, uppannassa vā thinamiddhassa pahānāyā”ti[2].

Apica cha dhammā thinamiddhassa pahānāya saṁvattanti atibhojane nimittaggāho iriyāpathasamparivattanatā ālokasaññāmanasikāro abbhokāsavāso kalyāṇamittatā sappāyakathāti. Āharahatthaka tatravaṭṭaka alaṁsāṭaka kākamāsaka bhuttavamitakabhojanaṁ bhuñjitvā rattiṭṭhānadivāṭṭhāne nisinnassa hi samaṇadhammaṁ karoto thinamiddhaṁ mahāhatthī viya ottharantaṁ āgacchati, catupañca-ālopa-okāsaṁ pana ṭhapetvā pānīyaṁ pivitvā yāpanasīlassa bhikkhuno taṁ na hotīti evaṁ atibhojane nimittaṁ gaṇhantassāpi thinamiddhaṁ pahīyati. Yasmiṁ iriyāpathe thinamiddhaṁ okkamati, tato aññaṁ parivattentassāpi, rattiṁ candālokadīpāloka-ukkāloke divā sūriyālokaṁ manasikarontassāpi,

1. Saṁ 3. 91 piṭṭhe. 2. Saṁ 3. 92 piṭṭhe.

“ဆ ဓမ္မာ ဗျာပါဒဿ ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တီ”တိ။ ဣမေဟိ ပန ဆဟိ ဓမ္မေဟိ ပဟီနဿ ဗျာပါဒဿ အနာဂါမိမဂ္ဂေန အာယတိံ အနုပ္ပါဒေါ ဟောတီတိ ပဇာနာတိ။

အရတိအာဒီသု အယောနိသောမနသိကာရေန ထိနမိဒ္ဓဿ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတိ။ **တန္ဒီ** နာမ ကာယာလသိယတာ။ **ဝိဇမ္ဘိတာ** နာမ ကာယဝိနမနာ။ **ဘတ္တသမ္မဒေါ** နာမ ဘတ္တမုစ္ဆာ ဘတ္တပရိဠာဟော။ **စေတသော လီနတ္တံ** နာမ စိတ္တဿ လီနာကာရော။ ဣမေသု အရတိအာဒီသု အယောနိသောမနသိကာရံ ဗဟုလံ ပဝတ္တယတော ထိနမိဒ္ဓံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တေနာဟ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အရတိ တန္ဒီ ဝိဇမ္ဘိတာ ဘတ္တသမ္မဒေါ စေတသော လီနတ္တံ၊ တတ္ထ အယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ထိနမိဒ္ဓဿ ဥပ္ပါဒါယ, ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ထိနမိဒ္ဓဿ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယာ”တိ[၁]။

အာရမ္ဘဓာတုအာဒီသု ပန ယောနိသောမနသိကာရေနဿ ပဟာနံ ဟောတိ။ **အာရမ္ဘဓာတု** နာမ ပဌမာရမ္ဘဝီရိယံ။ **နိက္ကမဓာတု** နာမ ကောသဇ္ဇတော နိက္ခန္တတာယ တတော ဗလဝတရံ။ **ပရက္ကမဓာတု** နာမ ပရံ ပရံ ဌာနံ အက္ကမနတော တတောပိ ဗလဝတရံ။ ဣမသ္မိံ တိပ္ပဘေဒေ ဝီရိယေ ယောနိသောမနသိကာရံ ဗဟုလံ ပဝတ္တယတော ထိနမိဒ္ဓံ ပဟီယတိ။ တေနာဟ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အာရမ္ဘဓာတု နိက္ကမဓာတု ပရက္ကမဓာတု၊ တတ္ထ ယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ထိနမိဒ္ဓဿ အနုပ္ပါဒါယ, ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ထိနမိဒ္ဓဿ ပဟာနာယာ”တိ[၂]။

အပိစ ဆ ဓမ္မာ ထိနမိဒ္ဓဿ ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ အတိဘောဇနေ နိမိတ္တဂ္ဂါဟော ဣရိယာပထသမ္ပရိဝတ္တနတာ အာလောကသညာမနသိကာရော အဗ္ဘောကာသဝါသော ကလျာဏမိတ္တတာ သပ္ပာယကထာတိ။ အာဟရဟတ္ထက တတြဝဋ္ဋက အလံသာဋက ကာကမာသက ဘုတ္တဝမိတကဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသိန္နဿ ဟိ သမဏဓမ္မံ ကရောတော ထိနမိဒ္ဓံ မဟာဟတ္ထီ ဝိယ ဩတ္ထရန္တံ အာဂစ္ဆတိ၊ စတုပဉ္စအာလောပဩကာသံ ပန ဌပေတွာ ပါနီယံ ပိဝိတွာ ယာပနသီလဿ ဘိက္ခုနော တံ န ဟောတီတိ ဧဝံ အတိဘောဇနေ နိမိတ္တံ ဂဏှန္တဿာပိ ထိနမိဒ္ဓံ ပဟီယတိ။ ယသ္မိံ ဣရိယာပထေ ထိနမိဒ္ဓံ ဩက္ကမတိ၊ တတော အညံ ပရိဝတ္တေန္တဿာပိ, ရတ္တိံ စန္ဒာလောကဒီပါလောကဥက္ကာလောကေ ဒိဝါ သူရိယာလောကံ မနသိကရောန္တဿာပိ,

၁-သံ ၃-၉၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သံ ၃-၉၂-ပိဋ္ဌေ။

abbhokāse vasantassāpi, Mahākassapattherasadise pahīnathinamiddhe kalyāṇamitte sevantassāpi thinamiddhaṁ pahīyati. Ṭhānanisajjādīsu dhutaṅganissitasappāyakathāyapi pahīyati. Tena vuttaṁ "cha dhammā thinamiddhassa pahānāya saṁvattantī"ti. Imehi pana chahi dhammehi pahīnassa thinamiddhassa arahattamaggena āyatiṁ anuppādo hotīti pajānāti.

Cetaso avūpasame ayonisomanasikārena uddhaccakukkuccassa uppādo hoti. **Avūpasamo** nāma avūpasantākāro, uddhaccakukkuccamevetaṁ attato. Tattha ayonisomanasikāraṁ bahulaṁ pavattayato uddhaccakukkuccaṁ uppajjati. Tenāha "atthi bhikkhave cetaso avūpasamo, tattha ayonisomanasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā uddhaccakukkuccassa uppādāya, uppannassa vā uddhaccakukkuccassa bhiyyobhāvāya vepullāyā"ti.

Samādhisaṅkhāte pana cetaso vūpasame yonisomanasikārenassa pahānaṁ hoti. Tenāha "atthi bhikkhave cetaso vūpasamo, tattha yonisomanasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā uddhaccakukkuccassa anuppādāya, uppannassa vā uddhaccakukkuccassa pahānāyā"ti.

Apica cha dhammā uddhaccakukkuccassa pahānāya saṁvattanti bahussutatā paripucchakatā vinaye pakataññutā vuddhasevitā kalyāṇamittatā sappāyakathāti. Bāhussaccenapi hi ekaṁ vā dve vā tayo vā cattāro vā pañca vā nikāye Pāḷivasena atthavasena ca uggaṇhantassāpi uddhaccakukkuccaṁ pahīyati. Kappiyākappiyaparipucchābahulassāpi, vinayapaññattiyaṁ ciṇṇavasibhāvatāya pakataññunopi, vuḍḍhe mahallakatthere upasaṅkamantassāpi, Upālittherasadise vinayadhare kalyāṇamitte sevantassāpi uddhaccakukkuccaṁ pahīyati, ṭhānanisajjādīsu kappiyākappiyanissitasappāyakathāyapi pahīyati. Tena vuttaṁ "cha dhammā uddhaccakukkuccassa pahānāya saṁvattantī"ti. Imehi pana chahi dhammehi pahīne uddhaccakukkucce uddhaccassa arahattamaggena, kukkuccassa anāgāmimaggena āyatiṁ anuppādo hotīti pajānāti.

Vicikicchāṭhānīyesu dhammesu ayonisomanasikārena vicikicchāya uppādo hoti. **Vicikicchāṭhānīyā dhammā** nāma punappunaṁ vicikicchāya

အဗ္ဘောကာသေ ဝသန္တဿာပိ, မဟာကဿပတ္ထေရသဒိသေ ပဟီနထိနမိဒ္ဓေ ကလျာဏမိတ္တေ သေဝန္တဿာပိ ထိနမိဒ္ဓံ ပဟီယတိ။ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု ဓုတင်္ဂနိဿိတသပ္ပာယကထာယပိ ပဟီယတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဆ ဓမ္မာ ထိနမိဒ္ဓဿ ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တီ"တိ။ ဣမေဟိ ပန ဆဟိ ဓမ္မေဟိ ပဟီနဿ ထိနမိဒ္ဓဿ အရဟတ္တမဂ္ဂေန အာယတိံ အနုပ္ပါဒေါ ဟောတီတိ ပဇာနာတိ။

စေတသော အဝူပသမေ အယောနိသောမနသိကာရေန ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဿ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတိ။ **အဝူပသမော** နာမ အဝူပသန္တာကာရော၊ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စမေဝေတံ အတ္ထတော။ တတ္ထ အယောနိသောမနသိကာရံ ဗဟုလံ ပဝတ္တယတော ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တေနာဟ "အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ စေတသော အဝူပသမော၊ တတ္ထ အယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဿ ဥပ္ပါဒါယ, ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဿ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယာ"တိ။

သမာဓိသင်္ခါတေ ပန စေတသော ဝူပသမေ ယောနိသောမနသိကာရေနဿ ပဟာနံ ဟောတိ။ တေနာဟ "အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ စေတသော ဝူပသမော၊ တတ္ထ ယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဿ အနုပ္ပါဒါယ, ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဿ ပဟာနာယာ"တိ။

အပိစ ဆ ဓမ္မာ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဿ ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ ဗဟုဿုတတာ ပရိပုစ္ဆကတာ ဝိနယေ ပကတညုတာ ဝုဍ္ဎသေဝိတာ ကလျာဏမိတ္တတာ သပ္ပာယကထာတိ။ ဗာဟုဿစ္စေနပိ ဟိ ဧကံ ဝါ ဒွေ ဝါ တယော ဝါ စတ္တာရော ဝါ ပဉ္စ ဝါ နိကာယေ ပါဠိဝသေန အတ္ထဝသေန စ ဥဂ္ဂဏှန္တဿာပိ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ ပဟီယတိ။ ကပ္ပိယာကပ္ပိယပရိပုစ္ဆာဗဟုလဿာပိ, ဝိနယပညတ္တိယံ စိဏ္ဏဝသိဘာဝတာယ ပကတညုနောပိ, ဝုဍ္ဎေ မဟလ္လကတ္ထေရေ ဥပသင်္ကမန္တဿာပိ, ဥပါလိတ္ထေရသဒိသေ ဝိနယဓရေ ကလျာဏမိတ္တေ သေဝန္တဿာပိ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ ပဟီယတိ၊ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု ကပ္ပိယာကပ္ပိယနိဿိတသပ္ပာယကထာယပိ ပဟီယတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဆ ဓမ္မာ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဿ ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တီ"တိ။ ဣမေဟိ ပန ဆဟိ ဓမ္မေဟိ ပဟီနေ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စေ ဥဒ္ဓစ္စဿ အရဟတ္တမဂ္ဂေန, ကုက္ကုစ္စဿ အနာဂါမိမဂ္ဂေန အာယတိံ အနုပ္ပါဒေါ ဟောတီတိ ပဇာနာတိ။

ဝိစိကိစ္ဆာဋ္ဌာနီယေသု ဓမ္မေသု အယောနိသောမနသိကာရေန ဝိစိကိစ္ဆာယ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတိ။ **ဝိစိကိစ္ဆာဋ္ဌာနီယာ ဓမ္မာ** နာမ ပုနပ္ပုနံ ဝိစိကိစ္ဆာယ

kāraṇattā vicikicchāva. Tattha ayonisomanasikāraṁ bahulaṁ pavattayato vicikicchā uppajjati. Tenāha "atthi bhikkhave vicikicchāṭhānīyā dhammā, tattha ayonisomanasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannāya vā vicikicchāya uppādāya, uppannāya vā vicikicchāya bhiyyobhāvāya vepullāyā"ti.

Kusalādidhammesu yonisomanasikārena panassā pahānaṁ hoti, tenāha "atthi bhikkhave kusalākusalā dhammā sāvajjānavajjā dhammā sevitabbāsevitabbā dhammā hīnapaṇītā dhammā kaṇhasukkasappaṭibhāgā dhammā, tattha yonisomanasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannāya vā vicikicchāya anuppādāya, uppannāya vā vicikicchāya pahānāyāti[1].

Apica cha dhammā vicikicchāya pahānāya saṁvattanti bahussutatā paripucchakatā vinaye pakataññutā adhimokkhabahulatā kalyāṇamittatā sappāyakathāti. Bāhussacenapi hi ekaṁ vā -pa- pañca vā nikāye Pāḷivasena ca atthavasena ca uggaṇhantassāpi vicikicchā pahīyati, tīṇi ratanāni ārabbha paripucchābahulassāpi, vinaye ciṇṇavasībhāvassāpi, tīsu ratanesu okappaniyasaddhāsaṅkhāta-adhimokkhabahulassāpi, saddhādhimutte Vakkalittherasadise kalyāṇamitte sevantassāpi vicikicchā pahīyati, ṭhānanisajjādīsu tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇanissitasappāyakathāyapi pahīyati. Tena vuttaṁ "cha dhammā vicikicchāya pahānāya saṁvattantī"ti. Imehi pana chahi dhammehi panīnāya vicikicchāya sotāpattimaggena āyatiṁ anuppādo hotīti pajānāti.

Iti ajjhattaṁ vāti evaṁ pañcanīvaraṇapariggaṇhanena attano vā dhammesu, parassa vā dhammesu, kālena vā attano, kālena vā parassa dhammesu dhammānupassī viharati. Samudayavayā panettha subhanimitta asubhanimittādīsu ayonisomanasikārayonisomanasikāravasena pañcasu nīvaraṇesu vuttāyeva[2] nīharitabbā. Ito paraṁ vuttanayameva. Kevalañhi idha

1. Saṁ 3. 93 piṭṭhe. 2. Vuttanayena (Ka)

ကာရဏတ္တာ ဝိစိကိစ္ဆာဝ။ တတ္ထ အယောနိသောမနသိကာရံ ဗဟုလံ ပဝတ္တယတော ဝိစိကိစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တေနာဟ "အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ဝိစိကိစ္ဆာဋ္ဌာနီယာ ဓမ္မာ၊ တတ္ထ အယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နာယ ဝါ ဝိစိကိစ္ဆာယ ဥပ္ပါဒါယ, ဥပ္ပန္နာယ ဝါ ဝိစိကိစ္ဆာယ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယာ"တိ။

ကုသလာဒိဓမ္မေသု ယောနိသောမနသိကာရေန ပနဿာ ပဟာနံ ဟောတိ၊ တေနာဟ "အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ကုသလာကုသလာ ဓမ္မာ သာဝဇ္ဇာနဝဇ္ဇာ ဓမ္မာ သေဝိတဗ္ဗာသေဝိတဗ္ဗာ ဓမ္မာ ဟီနပဏီတာ ဓမ္မာ ကဏှသုက္ကသပ္ပဋိဘာဂါ ဓမ္မာ၊ တတ္ထ ယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နာယ ဝါ ဝိစိကိစ္ဆာယ အနုပ္ပါဒါယ, ဥပ္ပန္နာယ ဝါ ဝိစိကိစ္ဆာယ ပဟာနာယာတိ[၁]။

အပိစ ဆ ဓမ္မာ ဝိစိကိစ္ဆာယ ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ ဗဟုဿုတတာ ပရိပုစ္ဆကတာ ဝိနယေ ပကတညုတာ အဓိမောက္ခဗဟုလတာ ကလျာဏမိတ္တတာ သပ္ပါယကထာတိ။ ဗာဟုဿစ္စေနပိ ဟိ ဧကံ ဝါ။ပ။ ပဉ္စ ဝါ နိကာယေ ပါဠိဝသေန စ အတ္ထဝသေန စ ဥဂ္ဂဏှန္တဿာပိ ဝိစိကိစ္ဆာ ပဟီယတိ၊ တီဏိ ရတနာနိ အာရဗ္ဘ ပရိပုစ္ဆာဗဟုလဿာပိ, ဝိနယေ စိဏ္ဏဝသီဘာဝဿာပိ, တီသု ရတနေသု ဩကပ္ပနိယသဒ္ဓါသင်္ခါတအဓိမောက္ခဗဟုလဿာပိ, သဒ္ဓါဓိမုတ္တေ ဝက္ကလိတ္ထေရသဒိသေ ကလျာဏမိတ္တေ သေဝန္တဿာပိ ဝိစိကိစ္ဆာ ပဟီယတိ၊ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဂုဏနိဿိတသပ္ပါယကထာယပိ ပဟီယတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဆ ဓမ္မာ ဝိစိကိစ္ဆာယ ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တီ"တိ။ ဣမေဟိ ပန ဆဟိ ဓမ္မေဟိ ပဟီနာယ ဝိစိကိစ္ဆာယ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန အာယတိံ အနုပ္ပါဒေါ ဟောတီတိ ပဇာနာတိ။

ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါတိ ဧဝံ ပဉ္စနီဝရဏပရိဂ္ဂဏှနေန အတ္တနော ဝါ ဓမ္မေသု, ပရဿ ဝါ ဓမ္မေသု, ကာလေန ဝါ အတ္တနော, ကာလေန ဝါ ပရဿ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ သမုဒယဝယာ ပနေတ္ထ သုဘနိမိတ္တအသုဘနိမိတ္တာဒီသု အယောနိသောမနသိကာရယောနိသောမနသိကာရဝသေန ပဉ္စသု နီဝရဏေသု ဝုတ္တာယေဝ[၂] နီဟရိတဗ္ဗာ။ ဣတော ပရံ ဝုတ္တနယမေဝ။ ကေဝလဉ္ဟိ ဣဓ

၁-သံ ၃-၉၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဝုတ္တနယေန (က)

nīvaraṇapariggāhikā sati dukkhasaccanti evaṁ yojanaṁ katvā nīvaraṇapariggāhakassa bhikkhuno niyyānamukhaṁ veditabbaṁ. Sesaṁ tādisamevāti.

Nīvaraṇapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Khandhapabbavaṇṇanā

383. Evaṁ pañcanīvaraṇavasena dhammānupassanaṁ vibhajitvā idāni pañcakkhandhavasena vibhajituṁ **puna caparan**ti-ādimāha. Tattha **pañcasu upādānakkhandhesū**ti upādānassa khandhā upādānakkhandhā, upādānassa paccayabhūtā dhammapuñjā dhammarāsayoti attho. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato pana Khandhakathā Visuddhimagge vuttā.

Iti rūpanti idaṁ rūpaṁ, ettakaṁ rūpaṁ, na ito paraṁ rūpaṁ atthīti sabhāvato rūpaṁ pajānāti. Vedanādīsupi eseva nayo. Ayamettha saṅkhepo, vitthārena pana rūpādīni Visuddhimagge Khandhakathāyameva vuttāni. **Iti rūpassa samudayo**ti evaṁ avijjāsamudayādivasena pañcahākārehi rūpassa samudayo. **Iti rūpassa atthaṅgamo**ti evaṁ avijjānirodhādivasena pañcahākārehi rūpassa atthaṅgamo. Vedanādīsupi eseva nayo. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Visuddhimagge Udayabbayañāṇakathāya vutto.

Iti ajjhattaṁ vāti evaṁ pañcakkhandhapariggaṇhanena attano vā dhammesu, parassa vā dhammesu, kālena vā attano, kālena vā parassa dhammesu dhammānupassī viharati. Samudayavayā panettha "avijjāsamudayā rūpasamudayo"ti-ādīnaṁ pañcasu khandhesu vuttānaṁ paññāsāya lakkhaṇānaṁ vasena nīharitabbā. Ito paraṁ vuttanayameva. Kevalañhi idha khandhapariggāhikā sati dukkhasaccanti evaṁ yojanaṁ katvā khandhapariggāhakassa bhikkhuno niyyānamukhaṁ veditabbaṁ. Sesaṁ tādisamevāti.

Khandhapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

နီဝရဏပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စန္တိ ဧဝံ ယောဇနံ ကတွာ နီဝရဏပရိဂ္ဂါဟကဿ ဘိက္ခုနော နိယျာနမုခံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သေသံ တာဒိသမေဝါတိ။

နီဝရဏပဗ္ဗံ နိဋ္ဌိတံ။

ခန္ဓပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ

၃၈၃။ ဧဝံ ပဉ္စနီဝရဏဝသေန ဓမ္မာနုပဿနံ ဝိဘဇိတွာ ဣဒါနိ ပဉ္စက္ခန္ဓဝသေန ဝိဘဇိတုံ **ပုန စပရန္တိ**အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပဉ္စသု ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသူ**တိ ဥပါဒါနဿ ခန္ဓာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ ဥပါဒါနဿ ပစ္စယဘူတာ ဓမ္မပုဉ္ဇာ ဓမ္မရာသယောတိ အတ္ထော။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပန ခန္ဓကထာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တာ။

ဣတိ ရူပန္တိ ဣဒံ ရူပံ, ဧတ္တကံ ရူပံ, န ဣတော ပရံ ရူပံ အတ္ထီတိ သဘာဝတော ရူပံ ပဇာနာတိ။ ဝေဒနာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရေန ပန ရူပါဒီနိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ခန္ဓကထာယမေဝ ဝုတ္တာနိ။ **ဣတိ ရူပဿ သမုဒယော**တိ ဧဝံ အဝိဇ္ဇာသမုဒယာဒိဝသေန ပဉ္စဟာကာရေဟိ ရူပဿ သမုဒယော။ **ဣတိ ရူပဿ အတ္ထင်္ဂမော**တိ ဧဝံ အဝိဇ္ဇာနိရောဓာဒိဝသေန ပဉ္စဟာကာရေဟိ ရူပဿ အတ္ထင်္ဂမော။ ဝေဒနာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏကထာယ ဝုတ္တော။

ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါတိ ဧဝံ ပဉ္စက္ခန္ဓပရိဂ္ဂဏှနေန အတ္တနော ဝါ ဓမ္မေသု, ပရဿ ဝါ ဓမ္မေသု, ကာလေန ဝါ အတ္တနော, ကာလေန ဝါ ပရဿ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ သမုဒယဝယာ ပနေတ္ထ "အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ရူပသမုဒယော"တိအာဒီနံ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု ဝုတ္တာနံ ပညာသာယ လက္ခဏာနံ ဝသေန နီဟရိတဗ္ဗာ။ ဣတော ပရံ ဝုတ္တနယမေဝ။ ကေဝလဉှိ ဣဓ ခန္ဓပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စန္တိ ဧဝံ ယောဇနံ ကတွာ ခန္ဓပရိဂ္ဂါဟကဿ ဘိက္ခုနော နိယျာနမုခံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သေသံ တာဒိသမေဝါတိ။

ခန္ဓပဗ္ဗံ နိဋ္ဌိတံ။

Āyatanapabbavaṇṇanā

384. Evaṁ pañcakkhandhavasena dhammānupassanaṁ vibhajitvā idāni āyatanavasena vibhajituṁ **puna caparan**ti-ādimāha. Tattha **chasu ajjhattikabāhiresu āyatanesū**ti cakkhu sotaṁ ghānaṁ jivhākāyo manoti imesu chasu ajjhattikesu, rūpaṁ saddo gandho raso phoṭṭhabbo dhammoti imesu chasu bāhiresu. **Cakkhuñca pajānātī**ti cakkhupasādaṁ yāthāvasarasalakkhaṇavasena pajānāti. **Rūpe ca pajānātī**ti bahiddhā catusamuṭṭhānikarūpañca yāthāvasarasalakkhaṇavasena pajānāti. **Yañca tadubhayaṁ paṭicca uppajjati saṁyojanan**ti yañca taṁ cakkhuñceva rūpe cāti ubhayaṁ paṭicca kāmarāgasaṁyojanaṁ paṭigha, māna, diṭṭhi, vicikicchā, sīlabbataparāmāsa, bhavarāga, issā, macchariya, avijjāsaṁyojananti dasavidhaṁ saṁyojanaṁ uppajjati, tañca yāthāvasarasalakkhaṇavasena pajānāti.

Kathaṁ panetaṁ uppajjatīti. Cakkhudvāre tāva āpāthagataṁ iṭṭhārammaṇaṁ kāmassādavasena assādayato abhinandato kāmarāgasaṁyojanaṁ uppajjati. Aniṭṭhārammaṇe kujjhato paṭighasaṁyojanaṁ uppajjati. "Ṭhapetvā maṁ ko añño etaṁ ārammaṇaṁ vibhāvetuṁ samattho atthī"ti maññato mānasaṁyojanaṁ uppajjati. Etaṁ rūpārammaṇaṁ niccaṁ dhuvanti gaṇhato diṭṭhisaṁyojanaṁ uppajjati. "Etaṁ rūpārammaṇaṁ satto nu kho, sattassa nu kho"ti vicikicchato vicikicchāsaṁyojanaṁ uppajjati. "Sampattibhave vata no idaṁ sulabhaṁ jātan"ti bhavaṁ patthentassa bhavarāgasaṁyojanaṁ uppajjati. "Āyatimpi evarūpaṁ sīlabbataṁ samādiyitvā sakkā laddhun"ti sīlabbataṁ samādiyantassa sīlabbataparāmāsasaṁyojanaṁ uppajjati. "Aho vata taṁ rūpārammaṇaṁ aññe na labheyyun"ti usūyato issāsaṁyojanaṁ uppajjati. Attanā laddhaṁ rūpārammaṇaṁ aññassa maccharāyato macchariyasaṁyojanaṁ uppajjati. Sabbeheva sahajāta-aññāṇavasena avijjāsaṁyojanaṁ uppajjati.

Yathā ca anuppannassāti yena kāraṇena asamudācāravasena anuppannassa tassa dasavidhassāpi saṁyojanassa uppādo hoti, tañca kāraṇaṁ pajānāti. **Yathā ca uppannassā**ti appahīnaṭṭhena pana samudācāravasena vā uppannassa tassa dasavidhassāpi saṁyojanassa yena kāraṇena pahānaṁ hoti, tañca kāraṇaṁ pajānāti. **Yathā ca pahīnassā**ti tadaṅgavikkhambhanappahānavasena pahīnassāpi tassa dasavidhassa

အာယတနပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ

၃၈၄။ ဧဝံ ပဉ္စက္ခန္ဓဝသေန ဓမ္မာနုပဿနံ ဝိဘဇိတွာ ဣဒါနိ အာယတနဝသေန ဝိဘဇိတုံ **ပုန စပရန္တိ**အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဆသု အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရေသု အာယတနေသူ**တိ စက္ခု သောတံ ဃာနံ ဇိဝှါကာယော မနောတိ ဣမေသု ဆသု အဇ္ဈတ္တိကေသု, ရူပံ သဒ္ဒေါ ဂန္ဓော ရသော ဖောဋ္ဌဗ္ဗော ဓမ္မောတိ ဣမေသု ဆသု ဗာဟိရေသု။ **စက္ခုဉ္စ ပဇာနာတီ**တိ စက္ခုပသာဒံ ယာထာဝသရသလက္ခဏဝသေန ပဇာနာတိ။ **ရူပေ စ ပဇာနာတီ**တိ ဗဟိဒ္ဓါ စတုသမုဋ္ဌာနိကရူပဉ္စ ယာထာဝသရသလက္ခဏဝသေန ပဇာနာတိ။ **ယဉ္စ တဒုဘယံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ သံယောဇနန္တိ** ယဉ္စ တံ စက္ခုဉ္စေဝ ရူပေ စာတိ ဥဘယံ ပဋိစ္စ ကာမရာဂသံယောဇနံ ပဋိဃ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသ၊ ဘဝရာဂ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ၊ အဝိဇ္ဇာသံယောဇနန္တိ ဒသဝိဓံ သံယောဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဉ္စ ယာထာဝသရသလက္ခဏဝသေန ပဇာနာတိ။

ကထံ ပနေတံ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ။ စက္ခုဒွါရေ တာဝ အာပါထဂတံ ဣဋ္ဌာရမ္မဏံ ကာမဿာဒဝသေန အဿာဒယတော အဘိနန္ဒတော ကာမရာဂသံယောဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အနိဋ္ဌာရမ္မဏေ ကုဇ္ဈတော ပဋိဃသံယောဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ "ဌပေတွာ မံ ကော အညော ဧတံ အာရမ္မဏံ ဝိဘာဝေတုံ သမတ္ထော အတ္ထီ"တိ မညတော မာနသံယောဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧတံ ရူပါရမ္မဏံ နိစ္စံ ဓုဝန္တိ ဂဏှတော ဒိဋ္ဌိသံယောဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ "ဧတံ ရူပါရမ္မဏံ သတ္တော နု ခေါ, သတ္တဿ နု ခေါ"တိ ဝိစိကိစ္ဆတော ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ "သမ္ပတ္တိဘဝေ ဝတ နော ဣဒံ သုလဘံ ဇာတ"န္တိ ဘဝံ ပတ္ထေန္တဿ ဘဝရာဂသံယောဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ "အာယတိမ္ပိ ဧဝရူပံ သီလဗ္ဗတံ သမာဒိယိတွာ သက္ကာ လဒ္ဓု"န္တိ သီလဗ္ဗတံ သမာဒိယန္တဿ သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ "အဟော ဝတ တံ ရူပါရမ္မဏံ အညေ န လဘေယျု"န္တိ ဥသူယတော ဣဿာသံယောဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အတ္တနာ လဒ္ဓံ ရူပါရမ္မဏံ အညဿ မစ္ဆရာယတော မစ္ဆရိယသံယောဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သဗ္ဗေဟေဝ သဟဇာတအညာဏဝသေန အဝိဇ္ဇာသံယောဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

ယထာ စ အနုပ္ပန္နဿာတိ ယေန ကာရဏေန အသမုဒါစာရဝသေန အနုပ္ပန္နဿ တဿ ဒသဝိဓဿာပိ သံယောဇနဿ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတိ၊ တဉ္စ ကာရဏံ ပဇာနာတိ။ **ယထာ စ ဥပ္ပန္နဿာ**တိ အပ္ပဟီနဋ္ဌေန ပန သမုဒါစာရဝသေန ဝါ ဥပ္ပန္နဿ တဿ ဒသဝိဓဿာပိ သံယောဇနဿ ယေန ကာရဏေန ပဟာနံ ဟောတိ၊ တဉ္စ ကာရဏံ ပဇာနာတိ။ **ယထာ စ ပဟီနဿာ**တိ တဒင်္ဂဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာနဝသေန ပဟီနဿာပိ တဿ ဒသဝိဓဿ

saṁyojanassa yena kāraṇena āyatiṁ anuppādo hoti, tañca pajānāti. Kena kāraṇena panassa āyatiṁ anuppādo hoti? Diṭṭhivicikicchāsīlabbataparāmāsa-issāmacchariyabhedassa tāva pañcavidhassa saṁyojanassa sotāpattimaggena āyatiṁ anuppādo hoti. Kāmarāgapaṭighasaṁyojanadvayassa oḷārikassa sakadāgāmimaggena, aṇusahagatassa anāgāmimaggena, mānabhavarāgāvijjāsaṁyojanattayassa arahattamaggena āyatiṁ anuppādo hoti. **Sotañca pajānāti sadde cā**ti-ādīsupi eseva nayo. Apicettha **āyatanakathā** vitthārato Visuddhimagge Āyatananiddese vuttanayeneva veditabbā.

Iti ajjhattaṁ vāti evaṁ ajjhattikāyatanapariggaṇhanena attano vā dhammesu, bāhirāyatanapariggaṇhanena parassa vā dhammesu, kālena vā attano, kālena vā parassa dhammesu dhammānupassī viharati. Samudayavayā panettha "avijjāsamudayā cakkhusamudayo"ti rūpāyatanassa rūpakkhandhe, arūpāyatanesu manāyatanassa viññāṇakkhandhe, dhammāyatanassa sesakkhandhesu vuttanayena nīharitabbā. Lokuttaradhammā na gahetabbā. Ito paraṁ vuttanayameva. Kevalañhi idha āyatanapariggāhikā sati dukkhasaccanti evaṁ yojanaṁ katvā āyatanapariggāhakassa bhikkhuno niyyānamukhaṁ veditabbaṁ. Sesaṁ tādisamevāti.

Āyatanapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Bojjhaṅgapabbavaṇṇanā

385. Evaṁ cha-ajjhattikabāhirāyatanavasena dhammānupassanaṁ vibhajitvā idāni bojjhaṅgavasena vibhajituṁ **puna caparan**ti-ādimāha. Tattha **bojjhaṅgesū**ti bujjhanakasattassa aṅgesu. **Santan**ti paṭilābhavasena saṁvijjamānaṁ. **Satisambojjhaṅgan**ti satisaṅkhātaṁ sambojjhaṅgaṁ. Ettha hi sambujjhati āraddhavipassakato paṭṭhāya yogāvacaroti **sambodhi.** Yāya vā so sati-ādikāya sattadhammasāmaggiyā sambujjhati kilesaniddāto uṭṭhāti, saccāni vā paṭivijjhati, sā dhammasāmaggī sambodhi. Tassa sambodhissa, tassā vā sambodhiyā aṅganti **sambojjhaṅgaṁ.** Tena vuttaṁ "satisaṅkhātaṁ sambojjhaṅgan"ti. Sesasambojjhaṅgesupi imināva nayena vacanattho veditabbo.

သံယောဇနဿ ယေန ကာရဏေန အာယတိံ အနုပ္ပါဒေါ ဟောတိ၊ တဉ္စ ပဇာနာတိ။ ကေန ကာရဏေန ပနဿ အာယတိံ အနုပ္ပါဒေါ ဟောတိ? ဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာသီလဗ္ဗတပရာမာသဣဿာမစ္ဆရိယဘေဒဿ တာဝ ပဉ္စဝိဓဿ သံယောဇနဿ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန အာယတိံ အနုပ္ပါဒေါ ဟောတိ။ ကာမရာဂပဋိဃသံယောဇနဒွယဿ ဩဠာရိကဿ သကဒါဂါမိမဂ္ဂေန၊ အဏုသဟဂတဿ အနာဂါမိမဂ္ဂေန၊ မာနဘဝရာဂါဝိဇ္ဇာသံယောဇနတ္တယဿ အရဟတ္တမဂ္ဂေန အာယတိံ အနုပ္ပါဒေါ ဟောတိ။ **သောတဉ္စ ပဇာနာတိ သဒ္ဒေ စာ**တိအာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ အပိစေတ္ထ **အာယတနကထာ** ဝိတ္ထာရတော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ အာယတနနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါတိ ဧဝံ အဇ္ဈတ္တိကာယတနပရိဂ္ဂဏှနေန အတ္တနော ဝါ ဓမ္မေသု, ဗာဟိရာယတနပရိဂ္ဂဏှနေန ပရဿ ဝါ ဓမ္မေသု, ကာလေန ဝါ အတ္တနော, ကာလေန ဝါ ပရဿ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ သမုဒယဝယာ ပနေတ္ထ "အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ စက္ခုသမုဒယော"တိ ရူပါယတနဿ ရူပက္ခန္ဓေ, အရူပါယတနေသု မနာယတနဿ ဝိညာဏက္ခန္ဓေ, ဓမ္မာယတနဿ သေသက္ခန္ဓေသု ဝုတ္တနယေန နီဟရိတဗ္ဗာ။ လောကုတ္တရဓမ္မာ န ဂဟေတဗ္ဗာ။ ဣတော ပရံ ဝုတ္တနယမေဝ။ ကေဝလဉှိ ဣဓ အာယတနပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စန္တိ ဧဝံ ယောဇနံ ကတွာ အာယတနပရိဂ္ဂါဟကဿ ဘိက္ခုနော နိယျာနမုခံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သေသံ တာဒိသမေဝါတိ။

အာယတနပဗ္ဗံ နိဋ္ဌိတံ။

ဗောဇ္ဈင်္ဂပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ

၃၈၅။ ဧဝံ ဆအဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရာယတနဝသေန ဓမ္မာနုပဿနံ ဝိဘဇိတွာ ဣဒါနိ ဗောဇ္ဈင်္ဂဝသေန ဝိဘဇိတုံ **ပုန စပရ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဗောဇ္ဈင်္ဂေသူ**တိ ဗုဇ္ဈနကသတ္တဿ အင်္ဂေသု။ **သန္တ**န္တိ ပဋိလာဘဝသေန သံဝိဇ္ဇမာနံ။ **သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂ**န္တိ သတိသင်္ခါတံ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ။ ဧတ္ထ ဟိ သမ္ဗုဇ္ဈတိ အာရဒ္ဓဝိပဿကတော ပဋ္ဌာယ ယောဂါဝစရောတိ **သမ္ဗောဓိ။** ယာယ ဝါ သော သတိအာဒိကာယ သတ္တဓမ္မသာမဂ္ဂိယာ သမ္ဗုဇ္ဈတိ ကိလေသနိဒ္ဒါတော ဥဋ္ဌာတိ, သစ္စာနိ ဝါ ပဋိဝိဇ္ဈတိ၊ သာ ဓမ္မသာမဂ္ဂီ သမ္ဗောဓိ။ တဿ သမ္ဗောဓိဿ, တဿာ ဝါ သမ္ဗောဓိယာ အင်္ဂန္တိ **သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ။** တေန ဝုတ္တံ "သတိသင်္ခါတံ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂ"န္တိ။ သေသသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေသုပိ ဣမိနာဝ နယေန ဝစနတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

Asantanti appaṭilābhavasena avijjamānaṁ. **Yathā ca anupannassā**ti-ādīsu pana satisambojjhaṅgassa tāva "atthi bhikkhave satisambojjhaṅgaṭṭhānīyā dhammā, tattha yonisomanasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā satisambojjhaṅgassa uppādāya, uppannassa vā satisambojjhaṅgassa bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā saṁvattatī"ti[1] evaṁ uppādo hoti. Tattha satiyeva satisambojjhaṅgaṭṭhānīyā dhammā. Yonisomanasikāro vuttalakkhaṇoyeva. Taṁ tattha bahulaṁ pavattayato satisambojjhaṅgo uppajjati.

Apica cattāro dhammā satisambojjhaṅgassa uppādāya saṁvattanti satisampajaññaṁ muṭṭhassati puggalaparivajjanatā upaṭṭhitassatipuggalasevanatā tadadhimuttatāti. Abhikkantādīsu hi sattasu ṭhānesu satisampajaññena, bhattanikkhittakākasadise muṭṭhassatipuggale parivajjanena, Tissadattatthera-abhayattherasadise[2] upaṭṭhitassatipuggale sevanena, ṭhānanisajjādīsu satisamuṭṭhāpanatthaṁ ninnapoṇapabbhāracittatāya ca satisambojjhaṅgo uppajjati. Evaṁ catūhi kāraṇehi uppannassa panassa arahattamaggena bhāvanāpāripūri hotīti pajānāti.

Dhammavicayasambojjhaṅgassa pana "atthi bhikkhave kusalākusalā dhammā -pa- kaṇhasukkasappaṭibhāgā dhammā, tattha yonisomanasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā dhammavicayasambojjhaṅgassa uppādāya, uppannassa vā dhammavicayasambojjhaṅgassa bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā saṁvattatī"ti evaṁ uppādo hoti.

Apica satta dhammā dhammavicayasambojjhaṅgassa uppādāya saṁvattanti paripucchakatā vatthuvisadakiriyā indriyasamattapaṭipādanā duppaññapuggalaparivajjanā paññavantapuggalasevanā gambhīrañāṇacariyapaccavekkhaṇā tadadhimuttatāti. Tattha **paripucchakatā**ti khandhadhātu-āyatana-indriyabalabojjhaṅgamaggaṅgajhānaṅgasamathavipassanānaṁ atthasannissitaparipucchābahulatā. **Vatthuvisadakiriyā**ti ajjhattikabāhirānaṁ vatthūnaṁ visadabhāvakaraṇaṁ. Yadā hissa kesanakhalomāni dīghāni honti, sarīraṁ vā ussannadosañceva sedamalamakkhitañca. Tadā ajjhattikaṁ vatthu avisadaṁ hoti aparisuddhaṁ. Yadā pana cīvaraṁ jiṇṇaṁ

1. Saṁ 3. 60 piṭṭhe. 2. Abhayattherādisadise (Syā)

အသန္တန္တိ အပ္ပဋိလာဘဝသေန အဝိဇ္ဇမာနံ။ **ယထာ စ အနုပ္ပန္နဿာ**တိအာဒီသု ပန သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ တာဝ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနိယာ ဓမ္မာ၊ တတ္ထ ယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ, ဥပ္ပန္နဿ ဝါ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တတီ”တိ[1] ဧဝံ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတိ။ တတ္ထ သတိယေဝ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနိယာ ဓမ္မာ။ ယောနိသောမနသိကာရော ဝုတ္တလက္ခဏောယေဝ။ တံ တတ္ထ ဗဟုလံ ပဝတ္တယတော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

အပိစ စတ္တာရော ဓမ္မာ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ သတိသမ္ပဇညံ မုဋ္ဌဿတိပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ ဥပဋ္ဌိတဿတိပုဂ္ဂလသေဝနတာ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ အဘိက္ကန္တာဒီသု ဟိ သတ္တသု ဌာနေသု သတိသမ္ပဇညေန, ဘတ္တနိက္ခိတ္တကာကသဒိသေ မုဋ္ဌဿတိပုဂ္ဂလေ ပရိဝဇ္ဇနေန, တိဿဒတ္တတ္ထေရအဘယတ္ထေရသဒိသေ[2] ဥပဋ္ဌိတဿတိပုဂ္ဂလေ သေဝနေန, ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု သတိသမုဋ္ဌာပနတ္ထံ နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရစိတ္တတာယ စ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝံ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဥပ္ပန္နဿ ပနဿ အရဟတ္တမဂ္ဂေန ဘာဝနာပါရိပူရိ ဟောတီတိ ပဇာနာတိ။

ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ပန “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ကုသလာကုသလာ ဓမ္မာ။ပ။ ကဏှသုက္ကသပ္ပဋိဘာဂါ ဓမ္မာ၊ တတ္ထ ယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ, ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တတီ”တိ ဧဝံ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတိ။

အပိစ သတ္တ ဓမ္မာ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ ပရိပုစ္ဆကတာ ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယာ ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနာ ဒုပ္ပညပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနာ ပညဝန္တပုဂ္ဂလသေဝနာ ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယပစ္စဝေက္ခဏာ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ တတ္ထ **ပရိပုစ္ဆကတာ**တိ ခန္ဓဓာတုအာယတနဣန္ဒြိယဗလဗောဇ္ဈင်္ဂမဂ္ဂင်္ဂဈာနင်္ဂသမထဝိပဿနာနံ အတ္ထသန္နိဿိတပရိပုစ္ဆာဗဟုလတာ။ **ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယာ**တိ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရာနံ ဝတ္ထူနံ ဝိသဒဘာဝကရဏံ။ ယဒါ ဟိဿ ကေသနခလောမာနိ ဒီဃာနိ ဟောန္တိ၊ သရီရံ ဝါ ဥဿန္နဒေါသဉ္စေဝ သေဒမလမက္ခိတဉ္စ။ တဒါ အဇ္ဈတ္တိကံ ဝတ္ထု အဝိသဒံ ဟောတိ အပရိသုဒ္ဓံ။ ယဒါ ပန စီဝရံ ဇိဏ္ဏံ

၁-သံ ၃-၆၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အဘယတ္ထေရာဒိသဒိသေ (သျာ)

kiliṭṭhaṁ duggandhaṁ hoti, senāsanaṁ vā uklāpaṁ, tadā bāhiravatthu avisadaṁ hoti aparisuddhaṁ. Tasmā kesādichedāpanena uddhaṁvirecana-adhovirecanādīhi sarīrasallahukabhāvakaraṇena ucchādananahāpanena ca ajjhattikavatthu visadaṁ kātabbaṁ. Sūcikammadhovanarajanaparibhaṇḍakaraṇādīhi bāhiravatthu visadaṁ kātabbaṁ. Etasmiñhi ajjhattikabāhire vatthumhi avisade uppannesu cittacetasikesu ñāṇampi avisadaṁ hoti aparisuddhaṁ aparisuddhāni dīpakapallavaṭṭitelāni nissāya uppannadīpasikhāya obhāso viya. Visade pana ajjhattikabāhire vatthumhi uppannesu cittacetasikesu ñāṇampi visadaṁ hoti parisuddhāni dīpakapallavaṭṭitelāni nissāya uppannadīpasikhāya obhāso viya. Tena vuttaṁ “vatthuvisadakiriyā dhammavicayasambojjhaṅgassa uppādāya saṁvattatī”ti.

Indriyasamattapaṭipādanā nāma saddhādīnaṁ indriyānaṁ samabhāvakaraṇaṁ. Sace hissa saddhindriyaṁ balavaṁ hoti, itarāni mandāni, tato vīriyindriyaṁ paggahakiccaṁ, satindriyaṁ upaṭṭhānakiccaṁ, samādhindriyaṁ avikkhepakiccaṁ, paññindriyaṁ dassanakiccaṁ kātuṁ na sakkoti. Tasmā taṁ dhammasabhāvapaccavekkhaṇena vā, yathā vā manasikaroto balavaṁ jātaṁ, tathā amanasikārena hāpetabbaṁ. Vakkalittheravatthu cettha nidassanaṁ. Sace pana vīriyindriyaṁ balavaṁ hoti, atha saddhindriyaṁ adhimokkhakiccaṁ kātuṁ na sakkoti, na itarāni itarakiccabhedaṁ. Tasmā taṁ passaddhādibhāvanāya hāpetabbaṁ. Tatrāpi Soṇattherassa vatthu dassetabbaṁ. Evaṁ sesesupi ekassa balavabhāve sati itaresaṁ attano kiccesu asamatthatā veditabbā.

Visesato panettha saddhāpaññānaṁ samādhivīriyānañca samataṁ pasaṁsanti. Balavasaddho hi mandapañño mudhappasanno[1] hoti, avatthusmiṁ pasīdati. Balavapañño mandasaddho kerāṭikapakkhaṁ bhajati, bhesajjasamuṭṭhito viya rogo atekiccho hoti. Citthuppādamatteneva kusalaṁ hotīti atidhāvitvā dānādīni akaronto niraye uppajjati. Ubhinnaṁ samatāya vatthusmiṁyeva pasīdati. Balavasamādhiṁ pana mandavīriyaṁ samādhissa kosajjapakkhattā kosajjaṁ abhibhavati. Balavavīriyaṁ mandasamādhiṁ vīriyassa uddhaccapakkhattā uddhaccaṁ abhibhavati. Samādhi pana vīriyena saṁyojito kosajje patituṁ na labhati, vīriyaṁ samādhinā saṁyojitaṁ uddhacce

1. Muddhappasanno (Syā, Ka)

ကိလိဋ္ဌံ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ဟောတိ၊ သေနာသနံ ဝါ ဥက္လာပံ၊ တဒါ ဗာဟိရဝတ္ထု အဝိသဒံ ဟောတိ အပရိသုဒ္ဓံ။ တသ္မာ ကေသာဒိစ္ဆေဒါပနေန ဥဒ္ဓံဝိရေစနအဓော-ဝိရေစနာဒီဟိ သရီရသလ္လဟုကဘာဝကရဏေန ဥစ္ဆာဒနနဟာပနေန စ အဇ္ဈတ္တိကဝတ္ထု ဝိသဒံ ကာတဗ္ဗံ။ သူစိကမ္မဓောဝနရဇနပရိဘဏ္ဍကရဏာဒီဟိ ဗာဟိရဝတ္ထု ဝိသဒံ ကာတဗ္ဗံ။ ဧတသ္မိဉှိ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရေ ဝတ္ထုမှိ အဝိသဒေ ဥပ္ပန္နေသု စိတ္တစေတသိကေသု ဉာဏမ္ပိ အဝိသဒံ ဟောတိ အပရိသုဒ္ဓံ အပရိသုဒ္ဓါနိ ဒီပကပလ္လဝဋ္ဋိတေလာနိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နဒီပသိခါယ ဩဘာသော ဝိယ။ ဝိသဒေ ပန အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရေ ဝတ္ထုမှိ ဥပ္ပန္နေသု စိတ္တစေတသိကေသု ဉာဏမ္ပိ ဝိသဒံ ဟောတိ ပရိသုဒ္ဓါနိ ဒီပကပလ္လဝဋ္ဋိတေလာနိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နဒီပသိခါယ ဩဘာသော ဝိယ။ တေန ဝုတ္တံ “ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယာ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တတီ”တိ။

ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနာ နာမ သဒ္ဓါဒီနံ ဣန္ဒြိယာနံ သမဘာဝကရဏံ။ သစေ ဟိဿ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ဗလဝံ ဟောတိ၊ ဣတရာနိ မန္ဒာနိ၊ တတော ဝီရိယိန္ဒြိယံ ပဂ္ဂဟကိစ္စံ, သတိန္ဒြိယံ ဥပဋ္ဌာနကိစ္စံ, သမာဓိန္ဒြိယံ အဝိက္ခေပကိစ္စံ, ပညိန္ဒြိယံ ဒဿနကိစ္စံ ကာတုံ န သက္ကောတိ။ တသ္မာ တံ ဓမ္မသဘာဝပစ္စဝေက္ခဏေန ဝါ, ယထာ ဝါ မနသိကရောတော ဗလဝံ ဇာတံ၊ တထာ အမနသိကာရေန ဟာပေတဗ္ဗံ။ ဝက္ကလိတ္ထေရဝတ္ထု စေတ္ထ နိဒဿနံ။ သစေ ပန ဝီရိယိန္ဒြိယံ ဗလဝံ ဟောတိ၊ အထ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ အဓိမောက္ခကိစ္စံ ကာတုံ န သက္ကောတိ၊ န ဣတရာနိ ဣတရကိစ္စဘေဒံ။ တသ္မာ တံ ပဿဒ္ဓါဒိဘာဝနာယ ဟာပေတဗ္ဗံ။ တတြာပိ သောဏတ္ထေရဿ ဝတ္ထု ဒဿေတဗ္ဗံ။ ဧဝံ သေသေသုပိ ဧကဿ ဗလဝဘာဝေ သတိ ဣတရေသံ အတ္တနော ကိစ္စေသု အသမတ္ထတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဝိသေသတော ပနေတ္ထ သဒ္ဓါပညာနံ သမာဓိဝီရိယာနဉ္စ သမတံ ပသံသန္တိ။ ဗလဝသဒ္ဓေါ ဟိ မန္ဒပညော မုဓပ္ပသန္နော[1] ဟောတိ၊ အဝတ္ထုသ္မိံ ပသီဒတိ။ ဗလဝပညော မန္ဒသဒ္ဓေါ ကေရာဋိကပက္ခံ ဘဇတိ၊ ဘေသဇ္ဇသမုဋ္ဌိတော ဝိယ ရောဂေါ အတေကိစ္ဆော ဟောတိ။ စိတ္တုပ္ပါဒမတ္တေနေဝ ကုသလံ ဟောတီတိ အတိဓာဝိတွာ ဒါနာဒီနိ အကရောန္တော နိရယေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဥဘိန္နံ သမတာယ ဝတ္ထုသ္မိံယေဝ ပသီဒတိ။ ဗလဝသမာဓိံ ပန မန္ဒဝီရိယံ သမာဓိဿ ကောသဇ္ဇပက္ခတ္တာ ကောသဇ္ဇံ အဘိဘဝတိ။ ဗလဝဝီရိယံ မန္ဒသမာဓိံ ဝီရိယဿ ဥဒ္ဓစ္စပက္ခတ္တာ ဥဒ္ဓစ္စံ အဘိဘဝတိ။ သမာဓိ ပန ဝီရိယေန သံယောဇိတော ကောသဇ္ဇေ ပတိတုံ န လဘတိ၊ ဝီရိယံ သမာဓိနာ သံယောဇိတံ ဥဒ္ဓစ္စေ

၁-မုဒ္ဓပ္ပသန္နော (သျာ၊ က)

patituṁ na labhati. Tasmā tadubhayaṁ samaṁ kātabbaṁ. Ubhayasamatāya hi appanā hoti.

Apica samādhikammikassa balavatīpi saddhā vaṭṭati. Evaṁ saddahanto okappento appannaṁ pāpuṇissati. Samādhipaññāsu pana samādhikammikassa ekaggatā balavatī vaṭṭati. Evañhi so appanaṁ pāpuṇāti. Vipassanākammikassa paññā balavatī vaṭṭati. Evañhi so lakkhaṇapaṭivedhaṁ pāpuṇāti. Ubhinnaṁ pana samatāyapi appanā hotiyeva. Sati pana sabbattha balavatī vaṭṭati. Sati hi cittaṁ uddhaccapakkhikānaṁ saddhāvīriyapaññānaṁ vasena uddhaccapātato, kosajjapakkhikena ca samādhinā kosajjapātato rakkhati. Tasmā sā loṇadhūpanaṁ viya sabbabyañjanesu, sabbakammika-amacco viya ca sabbarājakiccesu sabbattha icchitabbā. Tanāha “sati ca pana sabbatthikā vuttā Bhagavatā, kiṁ kāraṇā? Cittañhi satipaṭisaraṇaṁ, ārakkhapaccupaṭṭhānā ca sati, na vinā satiyā cittassa paggahaniggaho hotī”ti. **Duppaññapuggalaparivajjanā** nāma khandhādibhede anogāḷhapaññānaṁ dummedhapuggalānaṁ ārakā parivajjanaṁ. **Paññavantapuggalasevanā** nāma samapaññāsalakkhaṇapariggāhikāya udayabbayapaññāya samannāgatapuggalasevanā. **Gambhīrañāṇacariyapaccavekkhaṇā** nāma gambhīresu khandhādīsu pavattāya gambhīrapaññāya pabhedapaccavekkhaṇā. **Tadadhimuttatā** nāma ṭhānanisajjādīsu dhammavicayasambojjhaṅgasamuṭṭhāpanatthaṁ ninnapoṇapabbhāracittatā. Evaṁ uppannassa panassa arahattamaggena bhāvanāpāripūri hotīti pajānāti.

Vīriyasambojjhaṅgassa “atthi bhikkhave ārambhadhātu nikkamadhātu parakkamadhātu, tattha yonisomanasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā vīriyasambojjhaṅgassa uppādāya, uppannassa vā vīriyasambojjhaṅgassa bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā saṁvattatī”ti evaṁ uppādo hoti.

Apica ekādasa dhammā vīriyasambojjhaṅgassa uppādāya saṁvattanti apāyabhayapaccavekkhaṇatā ānisaṁsadassāvitā gamanavīthipaccavekkhaṇatā piṇḍapātāpacāyanatā dāyajjamahattapaccavekkhaṇatā Satthumahattapaccavekkhaṇatā jātimahattapaccavekkhaṇatā sabrahmacārimahattapaccavekkhaṇatā kusītapuggalaparivajjanatā āraddhavīriyapuggalasevanatā tadadhimuttatāti.

ပတိတုံ န လဘတိ။ တသ္မာ တဒုဘယံ သမံ ကာတဗ္ဗံ။ ဥဘယသမတာယ ဟိ အပ္ပနာ ဟောတိ။

အပိစ သမာဓိကမ္မိကဿ ဗလဝတီပိ သဒ္ဓါ ဝဋ္ဋတိ။ ဧဝံ သဒ္ဒဟန္တော ဩကပ္ပေန္တော အပ္ပနံ ပါပုဏိဿတိ။ သမာဓိပညာသု ပန သမာဓိကမ္မိကဿ ဧကဂ္ဂတာ ဗလဝတီ ဝဋ္ဋတိ။ ဧဝဉှိ သော အပ္ပနံ ပါပုဏာတိ။ ဝိပဿနာကမ္မိကဿ ပညာ ဗလဝတီ ဝဋ္ဋတိ။ ဧဝဉှိ သော လက္ခဏပဋိဝေဓံ ပါပုဏာတိ။ ဥဘိန္နံ ပန သမတာယပိ အပ္ပနာ ဟောတိယေဝ။ သတိ ပန သဗ္ဗတ္ထ ဗလဝတီ ဝဋ္ဋတိ။ သတိ ဟိ စိတ္တံ ဥဒ္ဓစ္စပက္ခိကာနံ သဒ္ဓါဝီရိယပညာနံ ဝသေန ဥဒ္ဓစ္စပါတတော, ကောသဇ္ဇပက္ခိကေန စ သမာဓိနာ ကောသဇ္ဇပါတတော ရက္ခတိ။ တသ္မာ သာ လောဏဓူပနံ ဝိယ သဗ္ဗဗျဉ္ဇနေသု, သဗ္ဗကမ္မိကအမစ္စော ဝိယ စ သဗ္ဗရာဇကိစ္စေသု သဗ္ဗတ္ထ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။ တေနာဟ “သတိ စ ပန သဗ္ဗတ္ထိကာ ဝုတ္တာ ဘဂဝတာ၊ ကိံ ကာရဏာ? စိတ္တဉှိ သတိပဋိသရဏံ၊ အာရက္ခပစ္စုပဋ္ဌာနာ စ သတိ၊ န ဝိနာ သတိယာ စိတ္တဿ ပဂ္ဂဟနိဂ္ဂဟော ဟောတီ”တိ။ **ဒုပ္ပညပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနာ** နာမ ခန္ဓာဒိဘေဒေ အနောဂါဠှပညာနံ ဒုမ္မေဓပုဂ္ဂလာနံ အာရကာ ပရိဝဇ္ဇနံ။ **ပညဝန္တပုဂ္ဂလသေဝနာ** နာမ သမပညာသလက္ခဏပရိဂ္ဂါဟိကာယ ဥဒယဗ္ဗယပညာယ သမန္နာဂတပုဂ္ဂလသေဝနာ။ **ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယပစ္စဝေက္ခဏာ** နာမ ဂမ္ဘီရေသု ခန္ဓာဒီသု ပဝတ္တာယ ဂမ္ဘီရပညာယ ပဘေဒပစ္စဝေက္ခဏာ။ **တဒဓိမုတ္တတာ** နာမ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂသမုဋ္ဌာပနတ္ထံ နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရစိတ္တတာ။ ဧဝံ ဥပ္ပန္နဿ ပနဿ အရဟတ္တမဂ္ဂေန ဘာဝနာပါရိပူရိ ဟောတီတိ ပဇာနာတိ။

ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အာရမ္ဘဓာတု နိက္ကမဓာတု ပရက္ကမဓာတု၊ တတ္ထ ယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ, ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တတီ”တိ ဧဝံ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတိ။

အပိစ ဧကာဒသ ဓမ္မာ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ အပါယဘယပစ္စဝေက္ခဏတာ အာနိသံသဒဿာဝိတာ ဂမနဝီထိပစ္စဝေက္ခဏတာ ပိဏ္ဍပါတာပစာယနတာ ဒါယဇ္ဇမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏတာ သတ္ထုမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏတာ ဇာတိမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏတာ သဗြဟ္မစာရိမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏတာ ကုသီတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ အာရဒ္ဓဝီရိယပုဂ္ဂလသေဝနတာ တဒဓိမုတ္တတာတိ။

Tattha nirayesu pañcavidhabandhanakammakāraṇato paṭṭhāya mahādukkhānubhavanakālepi, tiracchānayoniyaṁ jālakhipanakumīnādīhi gahitakālepi, pājanakaṇṭakādippahāratunnassa sakaṭavahanādikālepi, pettivisaye anekānipi vassasahassāni ekaṁ Buddhantarampi khuppipāsāhi āturībhūtakālepi, kālakañcika-asuresu saṭṭhihattha-asītihatthappamāṇena aṭṭhicammamatteneva attabhāvena vātātapādidukkhānubhavanakālepi na sakkā vīriyasambojjhaṅgaṁ uppādetuṁ, ayameva te bhikkhu kālo vīriyakaraṇāyāti evaṁ apāyabhayaṁ paccavekkhantassāpi vīriyasambojjhaṅgo uppajjati.

Na sakkā kusītena navalokuttaradhammaṁ laddhuṁ, āraddhavīriyeneva sakkā ayamānisaṁso vīriyassāti evaṁ ānisaṁsadassāvinopi uppajjati. Sabbabuddhapaccekabuddhamahāsāvakehi te gatamaggo gantabbo, so ca na sakkā kusītena gantunti evaṁ gamanavīthiṁ paccavekkhantassāpi uppajjati. Ye taṁ piṇḍapātādīhi upaṭṭhahanti, ime te manussā neva ñātakā, na dāsakammakarā, nāpi taṁ nissāya jīvissāmāti te paṇītāni cīvarādīni denti. Atha kho attano kāranaṁ mahapphalataṁ paccāsīsamānā denti. Satthārāpi "ayaṁ ime paccaye paribhuñjitvā kāyadaḷhībahulo sukhaṁ viharissatī"ti na evaṁ sampassatā tuyhaṁ paccayā anuññātā, atha kho "ayaṁ ime paribhuñjamāno samaṇadhammaṁ katvā vaṭṭadukkhato muccissatī"ti te paccayā anuññātā, so dāni tvaṁ kusīto viharanto na taṁ piṇḍaṁ apacāyissati. Āraddhavīriyasseva hi piṇḍapātāpacāyanaṁ nāma hotīti piṇḍapātāpacāyanaṁ paccavekkhantassāpi uppajjati Ayyamittattherassa viya.

Thero kira Kassakaleṇe nāma paṭivasati. Tassa ca gocaragāme ekā mahā-upāsikā theraṁ puttaṁ katvā paṭijaggati. Sā ekadivasaṁ araññaṁ gacchantī dhītaraṁ āha "amma asukasmiṁ ṭhāne purāṇataṇḍulā, asukasmiṁ sappi, asukasmiṁ khīraṁ, asukasmiṁ phāṇitaṁ, tava bhātikassa Ayyamittassa āgatakāle bhattaṁ pacitvā khīrasappiphāṇitehi saddhiṁ dehi, tvañca bhuñjeyyāsi. Ahaṁ pana hiyyo pakkapārivāsikabhattaṁ kañjiyena bhuttāmhī"ti. Divā kiṁ bhiñjissasi ammāti. Sākapaṇṇaṁ pakkhipitvā kaṇataṇḍulehi ambilayāguṁ pacitvā ṭhapehi ammāti.

တတ္ထ နိရယေသု ပဉ္စဝိဓဗန္ဓနကမ္မကာရဏတော ပဋ္ဌာယ မဟာဒုက္ခာနုဘဝနကာလေပိ, တိရစ္ဆာနယောနိယံ ဇာလခိပနကုမီနာဒီဟိ ဂဟိတကာလေပိ, ပါဇနကဏ္ဋကာဒိပ္ပဟာရတုန္နဿ သကဋဝဟနာဒိကာလေပိ, ပေတ္တိဝိသယေ အနေကာနိပိ ဝဿသဟဿာနိ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရမ္ပိ ခုပ္ပိပါသာဟိ အာတုရီဘူတကာလေပိ, ကာလကဉ္စိကအသုရေသု သဋ္ဌိဟတ္ထအသီတိဟတ္ထပ္ပမာဏေန အဋ္ဌိစမ္မမတ္တေနေဝ အတ္တဘာဝေန ဝါတာတပါဒိဒုက္ခာနုဘဝနကာလေပိ န သက္ကာ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ဥပ္ပါဒေတုံ, အယမေဝ တေ ဘိက္ခု ကာလော ဝီရိယကရဏာယာတိ ဧဝံ အပါယဘယံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

န သက္ကာ ကုသီတေန နဝလောကုတ္တရဓမ္မံ လဒ္ဓုံ, အာရဒ္ဓဝီရိယေနေဝ သက္ကာ အယမာနိသံသော ဝီရိယဿာတိ ဧဝံ အာနိသံသဒဿာဝိနောပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သဗ္ဗဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓမဟာသာဝကေဟိ တေ ဂတမဂ္ဂေါ ဂန္တဗ္ဗော, သော စ န သက္ကာ ကုသီတေန ဂန္တုန္တိ ဧဝံ ဂမနဝီထိံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယေ တံ ပိဏ္ဍပါတာဒီဟိ ဥပဋ္ဌဟန္တိ, ဣမေ တေ မနုဿာ နေဝ ဉာတကာ, န ဒါသကမ္မကရာ, နာပိ တံ နိဿာယ ဇီဝိဿာမာတိ တေ ပဏီတာနိ စီဝရာဒီနိ ဒေန္တိ။ အထ ခေါ အတ္တနော ကာရာနံ မဟပ္ဖလတံ ပစ္စာသီသမာနာ ဒေန္တိ။ သတ္ထာရာပိ "အယံ ဣမေ ပစ္စယေ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ကာယဒဠှီဗဟုလော သုခံ ဝိဟရိဿတီ"တိ န ဧဝံ သမ္ပဿတာ တုယှံ ပစ္စယာ အနုညာတာ, အထ ခေါ "အယံ ဣမေ ပရိဘုဉ္ဇမာနော သမဏဓမ္မံ ကတွာ ဝဋ္ဋဒုက္ခတော မုစ္စိဿတီ"တိ တေ ပစ္စယာ အနုညာတာ, သော ဒါနိ တွံ ကုသီတော ဝိဟရန္တော န တံ ပိဏ္ဍံ အပစာယိဿတိ။ အာရဒ္ဓဝီရိယဿေဝ ဟိ ပိဏ္ဍပါတာပစာယနံ နာမ ဟောတီတိ ဧဝံ ပိဏ္ဍပါတာပစာယနံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ အယျမိတ္တတ္ထေရဿ ဝိယ။

ထေရော ကိရ ကဿကလေဏေ နာမ ပဋိဝသတိ။ တဿ စ ဂေါစရဂါမေ ဧကာ မဟာဥပါသိကာ ထေရံ ပုတ္တံ ကတွာ ပဋိဇဂ္ဂတိ။ သာ ဧကဒိဝသံ အရညံ ဂစ္ဆန္တီ ဓီတရံ အာဟ "အမ္မ အသုကသ္မိံ ဌာနေ ပုရာဏတဏ္ဍုလာ, အသုကသ္မိံ သပ္ပိ, အသုကသ္မိံ ခီရံ, အသုကသ္မိံ ဖာဏိတံ, တဝ ဘာတိကဿ အယျမိတ္တဿ အာဂတကာလေ ဘတ္တံ ပစိတွာ ခီရသပ္ပိဖာဏိတေဟိ သဒ္ဓိံ ဒေဟိ, တွဉ္စ ဘုဉ္ဇေယျာသိ။ အဟံ ပန ဟိယျော ပက္ကပါရိဝါသိကဘတ္တံ ကဉ္ဇိယေန ဘုတ္တာမှီ"တိ။ ဒိဝါ ကိံ ဘုဉ္ဇိဿသိ အမ္မာတိ။ သာကပဏ္ဏံ ပက္ခိပိတွာ ကဏတဏ္ဍုလေဟိ အမ္ဗိလယာဂုံ ပစိတွာ ဌပေဟိ အမ္မာတိ။

Thero cīvaraṁ pārupitvā pattaṁ nīharantova taṁ saddaṁ sutvā attānaṁ ovadi “mahā-upāsikā kira kañjiyena pārivāsikabhattaṁ bhuñji, divāpi kaṇapaṇṇambilayāguṁ[1] bhuñjissati, tuyhaṁ atthāya pana purāṇataṇḍulādīni ācikkhati, taṁ nissāya kho panesā neva khettaṁ na vatthuṁ na bhattaṁ na vatthaṁ paccāsīsati, tisso pana sampattiyo patthayamānā deti, tvaṁ etissā tā sampattiyo dātuṁ sakkhissasi, na sakkhissasīti, ayaṁ kho pana piṇḍapāto tayā sarāgena sadosena samohena na sakkā gaṇhitun”ti pattaṁ thavikāya pakkhipitvā gaṇṭhikaṁ muñcitvā nivattitvā Kassakaleṇameva gantvā pattaṁ heṭṭhāmañce cīvaraṁ cīvaravaṁse ṭhapetvā “arahattaṁ apāpuṇitvā na nikkhamissāmī”ti vīriyaṁ adhiṭṭhahitvā nisīdi. Dīgharattaṁ appamatto hutvā nivutthabhikkhu vipassanaṁ vaḍḍhetvā purebhattameva arahattaṁ patvā vikasamānamiva padumaṁ mahākhīṇāsavo sitaṁ karontova nisīdi. Leṇadvāre rukkhamhi adhivatthā devatā

Namo te purisājañña, namo te purisuttama.
Yassa te āsavā khīṇā, dakkhiṇeyyosi mārisāti—

Udānaṁ udānetvā “bhante piṇḍāya paviṭṭhānaṁ tumhādisānaṁ arahantānaṁ bhikkhaṁ datvā mahallakitthiyo dukkhā muccissantī”ti āha. Thero uṭṭhahitvā dvāraṁ vivaritvā kālaṁ olokento “pātoyevā”ti ñatvā pattacīvaramādāya gāmaṁ pāvisi.

Dārikāpi bhattaṁ sampādetvā “idāni me bhātā āgamissati, idāni āgamissatī”ti dvāraṁ olokayamānā nisīdi. Sā there gharadvāraṁ sampatte pattaṁ gahetvā sappiphāṇitayojitassa khīrapiṇḍapātassa pūretvā hatthe ṭhapesi. Thero “sukhaṁ hotū”ti anumodanaṁ katvā pakkāmi. Sāpi taṁ olokayamānā aṭṭhāsi. Therassa hi tadā ativiya parisuddho chavivaṇṇo ahosi, vippasannāni indriyāni, mukhaṁ bandhanā pavuttatālapakkaṁ viya ativiya virocittha.

Mahā-upāsikā araññā āgantvā “kiṁ amma, bhātiko te āgato”ti pucchi. Sā sabbaṁ taṁ pavattiṁ ārocesi. Upāsikā

1. Sākapaṇṇambilayāguṁ (Syā)

ထေရော စီဝရံ ပါရုပိတွာ ပတ္တံ နီဟရန္တောဝ တံ သဒ္ဒံ သုတွာ အတ္တာနံ ဩဝဒိ “မဟာဥပါသိကာ ကိရ ကဉ္ဇိယေန ပါရိဝါသိကဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိ၊ ဒိဝါပိ ကဏပဏ္ဏမ္ဗိလယာဂုံ[၁] ဘုဉ္ဇိဿတိ၊ တုယှံ အတ္ထာယ ပန ပုရာဏတဏ္ဍုလာဒီနိ အာစိက္ခတိ၊ တံ နိဿာယ ခေါ ပနေသာ နေဝ ခေတ္တံ န ဝတ္ထုံ န ဘတ္တံ န ဝတ္ထံ ပစ္စာသီသတိ၊ တိဿော ပန သမ္ပတ္တိယော ပတ္ထယမာနာ ဒေတိ၊ တွံ ဧတိဿာ တာ သမ္ပတ္တိယော ဒါတုံ သက္ခိဿသိ, န သက္ခိဿသီတိ၊ အယံ ခေါ ပန ပိဏ္ဍပါတော တယာ သရာဂေန သဒေါသေန သမောဟေန န သက္ကာ ဂဏှိတု”န္တိ ပတ္တံ ထဝိကာယ ပက္ခိပိတွာ ဂဏ္ဌိကံ မုဉ္စိတွာ နိဝတ္တိတွာ ကဿကလေဏမေဝ ဂန္တွာ ပတ္တံ ဟေဋ္ဌာမဉ္စေ စီဝရံ စီဝရဝံသေ ဌပေတွာ “အရဟတ္တံ အပါပုဏိတွာ န နိက္ခမိဿာမီ”တိ ဝီရိယံ အဓိဋ္ဌဟိတွာ နိသီဒိ။ ဒီဃရတ္တံ အပ္ပမတ္တော ဟုတွာ နိဝုတ္ထဘိက္ခု ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ ပုရေဘတ္တမေဝ အရဟတ္တံ ပတွာ ဝိကသမာနမိဝ ပဒုမံ မဟာခီဏာသဝေါ သိတံ ကရောန္တောဝ နိသီဒိ။ လေဏဒွါရေ ရုက္ခမှိ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ

နမော တေ ပုရိသာဇည၊ နမော တေ ပုရိသုတ္တမ။
ယဿ တေ အာသဝါ ခီဏာ၊ ဒက္ခိဏေယျောသိ မာရိသာတိ—

ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ “ဘန္တေ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌာနံ တုမှာဒိသာနံ အရဟန္တာနံ ဘိက္ခံ ဒတွာ မဟလ္လကိတ္ထိယော ဒုက္ခာ မုစ္စိဿန္တီ”တိ အာဟ။ ထေရော ဥဋ္ဌဟိတွာ ဒွါရံ ဝိဝရိတွာ ကာလံ ဩလောကေန္တော “ပါတောယေဝါ”တိ ဉတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဂါမံ ပါဝိသိ။

ဒါရိကာပိ ဘတ္တံ သမ္ပာဒေတွာ “ဣဒါနိ မေ ဘာတာ အာဂမိဿတိ၊ ဣဒါနိ အာဂမိဿတီ”တိ ဒွါရံ ဩလောကယမာနာ နိသီဒိ။ သာ ထေရေ ဃရဒွါရံ သမ္ပတ္တေ ပတ္တံ ဂဟေတွာ သပ္ပိဖာဏိတယောဇိတဿ ခီရပိဏ္ဍပါတဿ ပူရေတွာ ဟတ္ထေ ဌပေသိ။ ထေရော “သုခံ ဟောတူ”တိ အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ သာပိ တံ ဩလောကယမာနာ အဋ္ဌာသိ။ ထေရဿ ဟိ တဒါ အတိဝိယ ပရိသုဒ္ဓေါ ဆဝိဝဏ္ဏော အဟောသိ၊ ဝိပ္ပသန္နာနိ ဣန္ဒြိယာနိ၊ မုခံ ဗန္ဓနာ ပဝုတ္တတာလပက္ကံ ဝိယ အတိဝိယ ဝိရောစိတ္ထ။

မဟာဥပါသိကာ အရညာ အာဂန္တွာ “ကိံ အမ္မ, ဘာတိကော တေ အာဂတော”တိ ပုစ္ဆိ။ သာ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ ဥပါသိကာ

၁-သာကပဏ္ဏမ္ဗိလယာဂုံ (သျာ)

"ajja mama puttassa pabbajitakiccaṁ matthakaṁ pattan"ti ñatvā "abhiramati te amma bhātā Buddhasāsane, na ukkaṇṭhatī"ti āha.

Manantaṁ kho panetaṁ Satthudāyajjaṁ yadidaṁ satta ariyadhanāni nāma, taṁ na sakkā kusītena gahetuṁ. Yathā hi vippaṭipannaṁ puttaṁ mātāpitaro "ayaṁ amhākaṁ aputto"ti paribāhiraṁ karonti, so tesaṁ accayena dāyajjaṁ na labhati, evaṁ kusītopi idaṁ ariyadhanadāyajjaṁ na labhati, āraddhavīriyova labhatīti **dāyajjamahattaṁ** paccavekkhatopi uppajjati.

Mahā kho pana te Satthā, Satthuno hi te mātukucchismiṁ paṭisandhigaṇhanakālepi abhinikkhamanepi abhisambhodhiyampi dhammacakkappavattanayamakapāṭihāriyadevorohana-āyusaṅkhāravossanesupi parinibbānakālepi dasasahassilokadhātu akampittha, yuttaṁ nu te evarūpassa Satthu sāsane pabbajitvā kusītena bhavituntі evaṁ **Satthumahattaṁ** paccavekkhatopi uppajjati.

Jātiyāpi tvaṁ idāni na lāmakajātiko, asambhinnāya Mahāsammatapaveṇiyā āgata-ukkākarājavaṁse jātosi, Suddhodanamahārājassa ca Mahāmāyādeviyā ca nattā, Rāhulabhaddassa kaniṭṭho, tayā nāma evarūpena Jinaputtena hutvā na yuttaṁ kusītena viharituntі evaṁ **jātimahattaṁ** paccavekkhatopi uppajjati.

Sāriputtamahāmoggallānā ceva asīti ca mahāsāvakā vīriyeneva lokuttaradhammaṁ paṭivijjhiṁsu, tvaṁ etesaṁ sabrahmacārīnaṁ maggaṁ paṭipajjasi, na paṭipajjasīti evaṁ **sabrahmacārimahattaṁ** paccavekkhatopi uppajjati.

Kucchiṁ pūretvā ṭhita-ajagarasadise vissaṭṭhakāyikacetasikavīriye kusītapuggale parivajjantassāpi āraddhavīriye pahitatte puggale sevantassāpi ṭhānanisajjādīsu vīriyuppādanatthaṁ ninnapoṇapabbhāracittassāpi uppajjati. Evaṁ uppannassa panassa arahattamaggena bhāvanāpāripūri hotīti pajānāti.

Pītisambojjhaṅgassa "atthi bhikkhave pītisambojjhaṅgaṭṭhānīyā dhammā, tattha yonisomanasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā pītisambojjhaṅgassa uppādāya, uppannassa vā pītisambojjhaṅgassa bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā saṁvattatī"ti evaṁ uppādo

"အဇ္ဇ မမ ပုတ္တဿ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ မတ္ထကံ ပတ္တ"န္တိ ဉတွာ "အဘိရမတိ တေ အမ္မ ဘာတာ ဗုဒ္ဓသာသနေ, န ဥက္ကဏ္ဌတီ"တိ အာဟ။

မဟန္တံ ခေါ ပနေတံ သတ္ထုဒါယဇ္ဇံ ယဒိဒံ သတ္တ အရိယဓနာနိ နာမ၊ တံ န သက္ကာ ကုသီတေန ဂဟေတုံ။ ယထာ ဟိ ဝိပ္ပဋိပန္နံ ပုတ္တံ မာတာပိတရော "အယံ အမှာကံ အပုတ္တော"တိ ပရိဗာဟိရံ ကရောန္တိ၊ သော တေသံ အစ္စယေန ဒါယဇ္ဇံ န လဘတိ၊ ဧဝံ ကုသီတောပိ ဣဒံ အရိယဓနဒါယဇ္ဇံ န လဘတိ၊ အာရဒ္ဓဝီရိယောဝ လဘတီတိ **ဒါယဇ္ဇမဟတ္တံ** ပစ္စဝေက္ခတောပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

မဟာ ခေါ ပန တေ သတ္ထာ၊ သတ္ထုနော ဟိ တေ မာတုကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိဂဏှနကာလေပိ အဘိနိက္ခမနေပိ အဘိသမ္ဗောဓိယမ္ပိ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနယမကပါဋိဟာရိယဒေဝေါရောဟနအာယုသင်္ခါရဝေါဿဇ္ဇနေသုပိ ပရိနိဗ္ဗာနကာလေပိ ဒသသဟဿိလောကဓာတု အကမ္ပိတ္ထ၊ ယုတ္တံ နု တေ ဧဝရူပဿ သတ္ထု သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ကုသီတေန ဘဝိတုန္တိ ဧဝံ **သတ္ထုမဟတ္တံ** ပစ္စဝေက္ခတောပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

ဇာတိယာပိ တွံ ဣဒါနိ န လာမကဇာတိကော၊ အသမ္ဘိန္နာယ မဟာသမ္မတပဝေဏိယာ အာဂတဥက္ကာကရာဇဝံသေ ဇာတောသိ၊ သုဒ္ဓောဒနမဟာရာဇဿ စ မဟာမာယာဒေဝိယာ စ နတ္တာ, ရာဟုလဘဒ္ဒဿ ကနိဋ္ဌော၊ တယာ နာမ ဧဝရူပေန ဇိနပုတ္တေန ဟုတွာ န ယုတ္တံ ကုသီတေန ဝိဟရိတုန္တိ ဧဝံ **ဇာတိမဟတ္တံ** ပစ္စဝေက္ခတောပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

သာရိပုတ္တမဟာမောဂ္ဂလ္လာနာ စေဝ အသီတိ စ မဟာသာဝကာ ဝီရိယေနေဝ လောကုတ္တရဓမ္မံ ပဋိဝိဇ္ဈိံသု၊ တွံ ဧတေသံ သဗြဟ္မစာရီနံ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇသိ, န ပဋိပဇ္ဇသီတိ ဧဝံ **သဗြဟ္မစာရိမဟတ္တံ** ပစ္စဝေက္ခတောပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

ကုစ္ဆိံ ပူရေတွာ ဌိတအဇဂရသဒိသေ ဝိဿဋ္ဌကာယိကစေတသိကဝီရိယေ ကုသီတပုဂ္ဂလေ ပရိဝဇ္ဇန္တဿာပိ အာရဒ္ဓဝီရိယေ ပဟိတတ္တေ ပုဂ္ဂလေ သေဝန္တဿာပိ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု ဝီရိယုပ္ပါဒနတ္ထံ နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရစိတ္တဿာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝံ ဥပ္ပန္နဿ ပနဿ အရဟတ္တမဂ္ဂေန ဘာဝနာပါရိပူရီ ဟောတီတိ ပဇာနာတိ။

ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ "အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနိယာ ဓမ္မာ၊ တတ္ထ ယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ, ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တတီ"တိ ဧဝံ ဥပ္ပါဒေါ

hoti. Tattha pītiyeva pītisambojjhaṅgaṭṭhānīyā dhammā nāma. Tassā uppādakamanasikāro yonisomanasikāro nāma.

Apica ekādasa dhammā pītisambojjhaṅgassa uppādāya saṁvattanti Buddhānussati, dhamma, saṁgha, sīla, cāga, devatānussati upasamānussati lūkhapuggalaparivajjanatā siniddhapuggalasevanatā pasādanīyasuttantapaccavekkhaṇatā tadadhimuttatāti. Buddhaguṇe anussarantassāpi hi yāva upacārā sakalasarīraṁ pharamāno pītisambojjhaṅgo uppajjati, dhammasaṁghaguṇe anussarantassāpi, dīgharattaṁ akhaṇḍaṁ katvā rakkhitaṁ catupārisuddhisīlaṁ paccavekkhantassāpi, gihinopi dasasīlaṁ pañcasīlaṁ pañcavekkhantassāpi, dubbhikkhabhayādīsu paṇītabhojanaṁ sabrahmacārīnaṁ datvā "evaṁ nāma adamhā"ti cāgaṁ paccavekkhantassāpi, gihinopi evarūpe kāle sīlavantānaṁ dinnadānaṁ paccavekkhantassāpi, yehi guṇehi samannāgatā devatā devattaṁ pattā, tathārūpānaṁ guṇānaṁ attani atthitaṁ paccavekkhantassāpi, samāpattiyā vikkhambhitā kilesā saṭṭhipi sattatipi vassāni na samudācarantīti paccavekkhantassāpi, cetiyadassanabodhidassanatheradassanesu asakkaccakiriyāya saṁsūcitalūkhabhāve Buddhādīsu pasādasinehābhāvena gadrabhapiṭṭhe rajasadise lūkhapuggale parivajjantassāpi, Buddhādīsu pasādabahule muducitte siniddhapuggale sevantassāpi, ratanattayaguṇaparidīpake pasādanīyasuttante paccavekkhantassāpi, ṭhānanisajjādīsu pīti-uppādanatthaṁ ninnapoṇapabbhāracittassāpi uppajjati. Evaṁ uppannassa panassa arahattamaggena bhāvanāpāripūri hotīti pajānāti.

Passaddhisambojjhaṅgassa "atthi bhikkhave kāyapassaddhi cittapassaddhi, tattha yonisomanasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā passaddhisambojjhaṅgassa uppādāya, uppannassa vā passaddhisambojjhaṅgassa bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā saṁvattatī"ti evaṁ uppādo hoti.

Apica satta dhammā passaddhisambojjhaṅgassa uppādāya saṁvattanti paṇītabhojanasevanatā utusukhasevanatā iriyāpathasukhasevanatā majjhattapayogatā sāraddhakāyapuggalaparivajjanatā passaddhakāyapuggalasevanatā tadadhimuttatāti. Paṇītañhi siniddhaṁ sappāyabhojanaṁ bhuñjantassāpi, sītuṇhesu ca utūsu ṭhānādīsu ca iriyāpathesu sappāya-utuñca iriyāpathañca

ဟောတိ။ တတ္ထ ပီတိယေဝ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနိယာ ဓမ္မာ နာမ။ တဿာ ဥပ္ပါဒကမနသိကာရော ယောနိသောမနသိကာရော နာမ။

အပိစ ဧကာဒသ ဓမ္မာ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ ဓမ္မ၊ သံဃ၊ သီလ၊ စာဂ၊ ဒေဝတာနုဿတိ ဥပသမာနုဿတိ လူခပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ သိနိဒ္ဓပုဂ္ဂလသေဝနတာ ပသာဒနီယသုတ္တန္တပစ္စဝေက္ခဏတာ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ ဗုဒ္ဓဂုဏေ အနုဿရန္တဿာပိ ဟိ ယာဝ ဥပစာရာ သကလသရီရံ ဖရမာနော ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဓမ္မသံဃဂုဏေ အနုဿရန္တဿာပိ၊ ဒီဃရတ္တံ အခဏ္ဍံ ကတွာ ရက္ခိတံ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ, ဂိဟိနောပိ ဒသသီလံ ပဉ္စသီလံ ပဉ္စဝေက္ခန္တဿာပိ၊ ဒုဗ္ဘိက္ခဘယာဒီသု ပဏီတဘောဇနံ သဗြဟ္မစာရီနံ ဒတွာ "ဧဝံ နာမ အဒမှာ"တိ စာဂံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ, ဂိဟိနောပိ ဧဝရူပေ ကာလေ သီလဝန္တာနံ ဒိန္နဒါနံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ၊ ယေဟိ ဂုဏေဟိ သမန္နာဂတာ ဒေဝတာ ဒေဝတ္တံ ပတ္တာ၊ တထာရူပါနံ ဂုဏာနံ အတ္တနိ အတ္ထိတံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ၊ သမာပတ္တိယာ ဝိက္ခမ္ဘိတာ ကိလေသာ သဋ္ဌိပိ သတ္တတိပိ ဝဿာနိ န သမုဒါစရန္တီတိ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ၊ စေတိယဒဿနဗောဓိဒဿနထေရဒဿနေသု အသက္ကစ္စကိရိယာယ သံသူစိတလူခဘာဝေ ဗုဒ္ဓါဒီသု ပသာဒသိနေဟာဘာဝေန ဂဒြဘပိဋ္ဌေ ရဇသဒိသေ လူခပုဂ္ဂလေ ပရိဝဇ္ဇန္တဿာပိ၊ ဗုဒ္ဓါဒီသု ပသာဒဗဟုလေ မုဒုစိတ္တေ သိနိဒ္ဓပုဂ္ဂလေ သေဝန္တဿာပိ၊ ရတနတ္တယဂုဏပရိဒီပကေ ပသာဒနီယသုတ္တန္တေ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ၊ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု ပီတိဥပ္ပါဒနတ္ထံ နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရစိတ္တဿာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝံ ဥပ္ပန္နဿ ပနဿ အရဟတ္တမဂ္ဂေန ဘာဝနာပါရိပူရီ ဟောတီတိ ပဇာနာတိ။

ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ "အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တပဿဒ္ဓိ၊ တတ္ထ ယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ, ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တတီ"တိ ဧဝံ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတိ။

အပိစ သတ္တ ဓမ္မာ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ ပဏီတဘောဇနသေဝနတာ ဥတုသုခသေဝနတာ ဣရိယာပထသုခသေဝနတာ မဇ္ဈတ္တပယောဂတာ သာရဒ္ဓကာယပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ ပဿဒ္ဓကာယပုဂ္ဂလသေဝနတာ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ ပဏီတဉ္ဟိ သိနိဒ္ဓံ သပ္ပါယဘောဇနံ ဘုဉ္ဇန္တဿာပိ, သီတုဏှေသု စ ဥတူသု ဌာနာဒီသု စ ဣရိယာပထေသု သပ္ပါယဥတုဉ္စ ဣရိယာပထဉ္စ

sevantassāpi passaddhi uppajjati. Yo pana mahāpurisajātiko sabba-utu-iriyāpathakkhamo[1] hoti, na taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. Yassa sabhāgavisabhāgatā atthi, tasseva visabhāge utu-iriyāpathe vajjetvā sabhāge sevantassa uppajjati. Majjhattapayogo vuccati attano ca parassa ca kammassakatāpaccavekkhaṇā. Iminā majjhattapayogena uppajjati. Yo leḍḍudaṇḍādīhi paraṁ viheṭhayamāno vicarati, evarūpaṁ sāraddhakāyaṁ puggalaṁ parivajjantassāpi, saṁyatapādapāṇiṁ passaddhakāyaṁ puggalaṁ sevantassāpi, ṭhānanisajjādīsu passaddhi-uppādanatthāya ninnapoṇapabbhāracittassāpi uppajjati. Evaṁ uppannassa panassa arahattamaggena bhāvanāpāripūri hotīti pajānāti.

Samādhisambojjhaṅgassa "atthi bhikkhave samathanimittaṁ abyagganimittaṁ, tattha yonisomanasikārabahulīkāro, ayamāhāro, anuppannassa vā samādhisambojjhaṅgassa uppādāya, uppannassa vā samādhisambojjhaṅgassa bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā saṁvattatī"ti evaṁ uppādo hoti. Tattha samathova samathanimittaṁ avikkhepaṭṭhena ca abyagganimittanti.

Apica ekādasa dhammā samādhisambojjhaṅgassa uppādāya saṁvattanti vatthuvisadakiriyatā indriyasamattapaṭipādanatā nimittakusalatā samaye cittassa paggaṇhanatā samaye cittassa niggaṇhanatā samaye sampahaṁsanatā samaye ajjhupekkhanatā asamāhitapuggalaparivajjanatā samāhitapuggalasevanatā jhānavimokkhapaccavekkhaṇatā tadadhimuttatāti. Tattha **vatthuvisadakiriyatā** ca **indriyasamattapaṭipādanatā** ca vuttanayeneva veditabbā.

Nimittakusalatā nāma kasiṇanimittassa uggahaṇakusalatā. **Samaye cittassa paggaṇhanatā**ti yasmiṁ samaye atisithilavīriyatādīhi līnaṁ cittaṁ hoti, tasmiṁ samaye dhammavicayavīriyapītisambojjhaṅgasamuṭṭhāpanena tassa paggaṇhanaṁ. **Samaye cittassa paggaṇhanatā**ti yasmiṁ samaye āraddhavīriyatādīhi uddhataṁ cittaṁ hoti, tasmiṁ samaye passaddhisamādhi-upekkhāsambojjhaṅgasamuṭṭhāpanena tassa niggaṇhanaṁ. **Samaye sampahaṁsanatā**ti yasmiṁ samaye cittaṁ paññāpayogamandatāya vā upasamasukhānadhigamena vā nirassādaṁ hoti, tasmiṁ samaye aṭṭhasaṁvegavatthupaccavekkhaṇena

1. Sukha-utu-iriyāpathakkhamo (Syā)

သေဝန္တဿာပိ ပဿဒ္ဓိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယော ပန မဟာပုရိသဇာတိကော သဗ္ဗဥတု-ဣရိယာပထက္ခမော[1] ဟောတိ၊ န တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ ယဿ သဘာဂဝိသဘာဂတာ အတ္ထိ၊ တဿေဝ ဝိသဘာဂေ ဥတုဣရိယာပထေ ဝဇ္ဇေတွာ သဘာဂေ သေဝန္တဿ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မဇ္ဈတ္တပယောဂေါ ဝုစ္စတိ အတ္တနော စ ပရဿ စ ကမ္မဿကတာပစ္စဝေက္ခဏာ။ ဣမိနာ မဇ္ဈတ္တပယောဂေန ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယော လေဍ္ဍုဒဏ္ဍာဒီဟိ ပရံ ဝိဟေဌယမာနော ဝိစရတိ၊ ဧဝရူပံ သာရဒ္ဓကာယံ ပုဂ္ဂလံ ပရိဝဇ္ဇန္တဿာပိ, သံယတပါဒပါဏိံ ပဿဒ္ဓကာယံ ပုဂ္ဂလံ သေဝန္တဿာပိ, ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု ပဿဒ္ဓိဥပ္ပါဒနတ္ထာယ နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရစိတ္တဿာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝံ ဥပ္ပန္နဿ ပနဿ အရဟတ္တမဂ္ဂေန ဘာဝနာပါရိပူရီ ဟောတီတိ ပဇာနာတိ။

သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ "အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ သမထနိမိတ္တံ အဗျဂ္ဂနိမိတ္တံ၊ တတ္ထ ယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော, အနုပ္ပန္နဿ ဝါ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ, ဥပ္ပန္နဿ ဝါ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တတီ"တိ ဧဝံ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတိ။ တတ္ထ သမထောဝ သမထနိမိတ္တံ အဝိက္ခေပဋ္ဌေန စ အဗျဂ္ဂနိမိတ္တန္တိ။

အပိစ ဧကာဒသ ဓမ္မာ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယတာ ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနတာ နိမိတ္တကုသလတာ သမယေ စိတ္တဿ ပဂ္ဂဏှနတာ သမယေ စိတ္တဿ နိဂ္ဂဏှနတာ သမယေ သမ္ပဟံသနတာ သမယေ အဇ္ဈုပေက္ခနတာ အသမာဟိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ သမာဟိတပုဂ္ဂလသေဝနတာ ဈာနဝိမောက္ခပစ္စဝေက္ခဏတာ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ တတ္ထ **ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယတာ** စ **ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနတာ** စ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

နိမိတ္တကုသလတာ နာမ ကသိဏနိမိတ္တဿ ဥဂ္ဂဟဏကုသလတာ။ **သမယေ စိတ္တဿ ပဂ္ဂဏှနတာ**တိ ယသ္မိံ သမယေ အတိသိထိလဝီရိယတာဒီဟိ လီနံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ တသ္မိံ သမယေ ဓမ္မဝိစယဝီရိယပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂသမုဋ္ဌာပနေန တဿ ပဂ္ဂဏှနံ။ **သမယေ စိတ္တဿ ပဂ္ဂဏှနတာ**တိ ယသ္မိံ သမယေ အာရဒ္ဓဝီရိယတာဒီဟိ ဥဒ္ဓတံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ တသ္မိံ သမယေ ပဿဒ္ဓိသမာဓိဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂသမုဋ္ဌာပနေန တဿ နိဂ္ဂဏှနံ။ **သမယေ သမ္ပဟံသနတာ**တိ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ပညာပယောဂမန္ဒတာယ ဝါ ဥပသမသုခါနဓိဂမေန ဝါ နိရဿာဒံ ဟောတိ၊ တသ္မိံ သမယေ အဋ္ဌသံဝေဂဝတ္ထုပစ္စဝေက္ခဏေန

၁-သုခဥတုဣရိယာပထက္ခမော (သျာ)

saṁvejeti. **Aṭṭha saṁvegavatthūni** nāma jāti jarā byādhi maraṇāni cattāri, apāyadukkhaṁ pañcamaṁ, atīte vaṭṭamūlakaṁ dukkhaṁ, anāgate vaṭṭamūlakaṁ dukkhaṁ, paccuppanne āhārapariyeṭṭhimūlakaṁ dukkhanti. Ratanattayaguṇānussaraṇena ca pasādaṁ janeti, ayaṁ vuccati “samaye sampahaṁsanatā”ti.

Samaye ajjhupekkhanatā nāma yasmiṁ samaye sammāpaṭipattiṁ āgamma alīnaṁ anuddhataṁ anirassādaṁ ārammaṇe samappavattaṁ samathavīthipaṭipannaṁ cittaṁ hoti, tadāssa paggahaniggahasampahaṁsanesu na byāpāraṁ āpajjati sārathi viya samappavattesu assesu. Ayaṁ vuccati “samaye ajjhupekkhanatā”ti. **Asamāhitapuggalaparivajjanatā** nāma upacāraṁ vā appanaṁ vā appattānaṁ vikkhittacittānaṁ puggalānaṁ ārakā parivajjanaṁ. **Samāhitapuggalasevanā** nāma upacārena vā appanāya vā samāhitacittānaṁ sevanā bhajanā payirupāsanā. **Tadadhimuttatā** nāma ṭhānanisajjādīsu samādhi-uppādanatthaṁyeva ninnapoṇapabbhāracittatā. Evañhi paṭipajjato esa uppajjati. Evaṁ uppannassa panassa arahattamaggena bhāvanāpāripūri hotīti pajānāti.

Upekkhāsambojjhaṅgassa “atthi bhikkhave upekkhāsambojjhaṅgaṭṭhānīyā dhammā, tattha yonisomanasikārabahulīkāro, ayamāhāro anuppannassa vā upekkhāsambojjhaṅgassa uppādāya, uppannassa vā upekkhāsambojjhaṅgassa bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā saṁvattatī”ti evaṁ uppādo hoti. Tattha upekkhāva upekkhāsambojjhaṅgaṭṭhānīyā dhammā nāma.

Apica pañca dhammā upekkhāsambojjhaṅgassa uppādāya saṁvattanti sattamajjhattatā saṅkhāramajjhattatā sattasaṅkhārakelāyanapuggalaparivajjanatā sattasaṅkhāramajjhattapuggalasevanatā tadadhimuttatāti. Tattha dvīhākārehi **sattamajjhattataṁ** samuṭṭhāpeti “tvaṁ attano kammena āgantvā attanova kammena gamissasi, esopi attanova kammena āgantvā attanova kammena gamissati, tvaṁ kaṁ kelāyasī”ti evaṁ kammassakatāpaccavekkhaṇena, “paramatthato sattoyeva natthi, so tvaṁ kaṁ kelāyasī”ti evaṁ nissattapaccavekkhaṇena cāti. Dvīhevākārehi **saṅkhāramajjhattataṁ** samuṭṭhāpeti “idaṁ cīvaraṁ anupubbena vaṇṇavikāratañceva jiṇṇabhāvañca upagantvā pādapuñchanacoḷakaṁ hutvā yaṭṭhikoṭiyā chaḍḍanīyaṁ bhavissati, sace panassa

သံဝေဇေတိ။ **အဋ္ဌ သံဝေဂဝတ္ထူနိ** နာမ ဇာတိ ဇရာ ဗျာဓိ မရဏာနိ စတ္တာရိ, အပါယဒုက္ခံ ပဉ္စမံ, အတီတေ ဝဋ္ဋမူလကံ ဒုက္ခံ, အနာဂတေ ဝဋ္ဋမူလကံ ဒုက္ခံ, ပစ္စုပ္ပန္နေ အာဟာရပရိယေဋ္ဌိမူလကံ ဒုက္ခန္တိ။ ရတနတ္တယဂုဏာနုဿရဏေန စ ပသာဒံ ဇနေတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ “သမယေ သမ္ပဟံသနတာ”တိ။

သမယေ အဇ္ဈုပေက္ခနတာ နာမ ယသ္မိံ သမယေ သမ္မာပဋိပတ္တိံ အာဂမ္မ အလီနံ အနုဒ္ဓတံ အနိရဿာဒံ အာရမ္မဏေ သမပ္ပဝတ္တံ သမထဝီထိပဋိပန္နံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ တဒါဿ ပဂ္ဂဟနိဂ္ဂဟသမ္ပဟံသနေသု န ဗျာပါရံ အာပဇ္ဇတိ သာရထိ ဝိယ သမပ္ပဝတ္တေသု အဿေသု။ အယံ ဝုစ္စတိ “သမယေ အဇ္ဈုပေက္ခနတာ”တိ။ **အသမာဟိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ** နာမ ဥပစာရံ ဝါ အပ္ပနံ ဝါ အပ္ပတ္တာနံ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တာနံ ပုဂ္ဂလာနံ အာရကာ ပရိဝဇ္ဇနံ။ **သမာဟိတပုဂ္ဂလသေဝနာ** နာမ ဥပစာရေန ဝါ အပ္ပနာယ ဝါ သမာဟိတစိတ္တာနံ သေဝနာ ဘဇနာ ပယိရုပါသနာ။ **တဒဓိမုတ္တတာ** နာမ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု သမာဓိဥပ္ပါဒနတ္ထံယေဝ နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရစိတ္တတာ။ ဧဝဉှိ ပဋိပဇ္ဇတော ဧသ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝံ ဥပ္ပန္နဿ ပနဿ အရဟတ္တမဂ္ဂေန ဘာဝနာပါရိပူရီ ဟောတီတိ ပဇာနာတိ။

ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနိယာ ဓမ္မာ၊ တတ္ထ ယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ, ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တတီ”တိ ဧဝံ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတိ။ တတ္ထ ဥပေက္ခာဝ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနိယာ ဓမ္မာ နာမ။

အပိစ ပဉ္စ ဓမ္မာ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ သတ္တမဇ္ဈတ္တတာ သင်္ခါရမဇ္ဈတ္တတာ သတ္တသင်္ခါရကေလာယနပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ သတ္တသင်္ခါရမဇ္ဈတ္တပုဂ္ဂလသေဝနတာ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ တတ္ထ ဒွီဟာကာရေဟိ **သတ္တမဇ္ဈတ္တတံ** သမုဋ္ဌာပေတိ “တွံ အတ္တနော ကမ္မေန အာဂန္တွာ အတ္တနောဝ ကမ္မေန ဂမိဿသိ၊ ဧသောပိ အတ္တနောဝ ကမ္မေန အာဂန္တွာ အတ္တနောဝ ကမ္မေန ဂမိဿတိ၊ တွံ ကံ ကေလာယသီ”တိ ဧဝံ ကမ္မဿကတာပစ္စဝေက္ခဏေန, “ပရမတ္ထတော သတ္တောယေဝ နတ္ထိ၊ သော တွံ ကံ ကေလာယသီ”တိ ဧဝံ နိဿတ္တပစ္စဝေက္ခဏေန စာတိ။ ဒွီဟေဝါကာရေဟိ **သင်္ခါရမဇ္ဈတ္တတံ** သမုဋ္ဌာပေတိ “ဣဒံ စီဝရံ အနုပုဗ္ဗေန ဝဏ္ဏဝိကာရတဉ္စေဝ ဇိဏ္ဏဘာဝဉ္စ ဥပဂန္တွာ ပါဒပုဉ္ဆနစောဠကံ ဟုတွာ ယဋ္ဌိကောဋိယာ ဆဍ္ဍနီယံ ဘဝိဿတိ၊ သစေ ပနဿ

sāmiko bhaveyya, nāssa evaṁ vinassituṁ dadeyyā”ti evaṁ assāmikabhāvapaccavekkhaṇena ca, “anaddhaniyaṁ idaṁ tāvakālikan”ti evaṁ tāvakālikabhāvapaccavekkhaṇena cāti. Yathā ca cīvare, evaṁ pattādīsupi yojanā kātabbā.

Sattasaṅkhārakelāyanapuggalaparivajjanatāti ettha yo puggalo gihi vā attano puttadhītādike, pabbajito vā attano antevāsikasamānupajjhāyakādike mamāyati, sahattheneva nesaṁ kesacchedanasūcikammacīvaradhovanarajanapattapacanādīni karoti, muhuttampi apassanto “asuko sāmaṇero kuhiṁ, asuko daharo kuhin”ti bhantamigo viya ito cito ca oloketi, aññena kesacchedanādīnaṁ atthāya “muhuttaṁ asukaṁ pesethā”ti yāciyamānopi “amhepi taṁ attano kammaṁ na kārema, tumhe naṁ gahetvā kilamessathā”ti na deti, ayaṁ sattakelāyano nāma.

Yo pana cīvarapattathālakakattarayaṭṭhi-ādīni mamāyati, aññassa hatthena parāmasitumpi na deti, tāvakālikaṁ yācito “mayampi idaṁ mamāyantā na paribhuñjāma, tumhākaṁ kiṁ dassāmā”ti vadati, ayaṁ **saṅkhārakelāyano** nāma. Yo pana tesu dvīsupi vatthūsu majjhatto udāsino, ayaṁ **sattasaṅkhāramajjhatto** nāma. Iti ayaṁ upekkhāsambojjhaṅgo evarūpaṁ sattasaṅkhārakelāyanapuggalaṁ ārakā parivajjantassapi, sattasaṅkhāramajjhattapuggalaṁ sevantassāpi, ṭhānanisajjādīsu taduppādanatthaṁ ninnapoṇapabbhāracittassāpi uppajjati. Evaṁ uppannassa panassa arahattamaggena bhāvanāpāripūri hotīti pajānāti.

Iti ajjhattaṁ vāti evaṁ attano vā satta sambojjhaṅge pariggaṇhitvā, parassa vā, kālena vā attano, kālena vā parassa sambojjhaṅge pariggaṇhitvā dhammesu dhammānupassī viharati. Samudayavayā panettha sambojjhaṅgānaṁ nibbattinirodhavasena veditabbā. Ito paraṁ vuttanayameva. Kevalañhi idha bojjhaṅgapariggahikā sati dukkhasaccanti evaṁ yojanaṁ katvā bojjhaṅgapariggāhakassa bhikkhuno niyyānamukhaṁ veditabbaṁ, sesaṁ tādisamevāti.

Bojjhaṅgapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

သာမိကော ဘဝေယျ၊ နာဿ ဧဝံ ဝိနဿိတုံ ဒဒေယျာ''တိ ဧဝံ အဿာမိကဘာဝပစ္စဝေက္ခဏေန စ, “အနဒ္ဓနိယံ ဣဒံ တာဝကာလိက”န္တိ ဧဝံ တာဝကာလိကဘာဝပစ္စဝေက္ခဏေန စာတိ။ ယထာ စ စီဝရေ၊ ဧဝံ ပတ္တာဒီသုပိ ယောဇနာ ကာတဗ္ဗာ။

သတ္တသင်္ခါရကေလာယနပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာတိ ဧတ္ထ ယော ပုဂ္ဂလော ဂိဟိ ဝါ အတ္တနော ပုတ္တဓီတာဒိကေ, ပဗ္ဗဇိတော ဝါ အတ္တနော အန္တေဝါသိကသမာနုပဇ္ဈာယကာဒိကေ မမာယတိ၊ သဟတ္ထေနေဝ နေသံ ကေသစ္ဆေဒနသူစိကမ္မစီဝရဓောဝနရဇနပတ္တပစနာဒီနိ ကရောတိ၊ မုဟုတ္တမ္ပိ အပဿန္တော “အသုကော သာမဏေရော ကုဟိံ၊ အသုကော ဒဟရော ကုဟိ”န္တိ ဘန္တမိဂေါ ဝိယ ဣတော စိတော စ ဩလောကေတိ၊ အညေန ကေသစ္ဆေဒနာဒီနံ အတ္ထာယ ‘‘မုဟုတ္တံ အသုကံ ပေသေထာ''တိ ယာစိယမာနောပိ ‘‘အမှေပိ တံ အတ္တနော ကမ္မံ န ကာရေမ၊ တုမှေ နံ ဂဟေတွာ ကိလမေဿထာ''တိ န ဒေတိ၊ အယံ သတ္တကေလာယနော နာမ။

ယော ပန စီဝရပတ္တထာလကကတ္တရယဋ္ဌိအာဒီနိ မမာယတိ၊ အညဿ ဟတ္ထေန ပရာမသိတုမ္ပိ န ဒေတိ၊ တာဝကာလိကံ ယာစိတော “မယမ္ပိ ဣဒံ မမာယန္တာ န ပရိဘုဉ္ဇာမ၊ တုမှာကံ ကိံ ဒဿာမာ”တိ ဝဒတိ၊ အယံ **သင်္ခါရကေလာယနော** နာမ။ ယော ပန တေသု ဒွီသုပိ ဝတ္ထူသု မဇ္ဈတ္တော ဥဒါသိနော၊ အယံ **သတ္တသင်္ခါရမဇ္ဈတ္တော** နာမ။ ဣတိ အယံ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ ဧဝရူပံ သတ္တသင်္ခါရကေလာယနပုဂ္ဂလံ အာရကာ ပရိဝဇ္ဇန္တဿပိ, သတ္တသင်္ခါရမဇ္ဈတ္တပုဂ္ဂလံ သေဝန္တဿာပိ, ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု တဒုပ္ပါဒနတ္ထံ နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရစိတ္တဿာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝံ ဥပ္ပန္နဿ ပနဿ အရဟတ္တမဂ္ဂေန ဘာဝနာပါရိပူရီ ဟောတီတိ ပဇာနာတိ။

ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါတိ ဧဝံ အတ္တနော ဝါ သတ္တ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ပရိဂ္ဂဏှိတွာ, ပရဿ ဝါ, ကာလေန ဝါ အတ္တနော, ကာလေန ဝါ ပရဿ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ပရိဂ္ဂဏှိတွာ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ သမုဒယဝယာ ပနေတ္ထ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂါနံ နိဗ္ဗတ္တိနိရောဓဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣတော ပရံ ဝုတ္တနယမေဝ။ ကေဝလဉှိ ဣဓ ဗောဇ္ဈင်္ဂပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စန္တိ ဧဝံ ယောဇနံ ကတွာ ဗောဇ္ဈင်္ဂပရိဂ္ဂါဟကဿ ဘိက္ခုနော နိယျာနမုခံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သေသံ တာဒိသမေဝါတိ။

ဗောဇ္ဈင်္ဂပဗ္ဗံ နိဋ္ဌိတံ။

Catusaccapabbavaṇṇanā

386. Evaṁ sattabojjhaṅgavasena dhammānupassanaṁ vibhajitvā idāni catusaccavasena vibhajituṁ **puna caparan**ti-ādimāha. Tattha **idaṁ dukkhanti yathābhūtaṁ pajānātī**ti ṭhapetvā taṇhaṁ tebhūmakadhamme “idaṁ dukkhan”ti yathāsabhāvato pajānāti, tasseva kho pana dukkhassa janikaṁ samuṭṭhāpikaṁ purimataṇhaṁ “ayaṁ dukkhasamudayo”ti, ubhinnaṁ appavattinibbānaṁ “ayaṁ dukkhanirodho”ti, dukkhaparijānanaṁ samudayapajahanaṁ nirodhasacchikaraṇaṁ ariyamaggaṁ “ayaṁ dukkhanirodhagāminipaṭipadā”ti yathāsabhāvato pajānātīti attho. Avasesā ariyasaccakathā ṭhapetvā jāti-ādīnaṁ padabhājanakathaṁ Visuddhimagge vitthāritāyeva.

Dukkhasaccaniddesavaṇṇanā

388. Padabhājane pana **katamā ca bhikkhave jātī**ti bhikkhave yā jātipi dukkhāti evaṁ vuttā jāti, sā katamāti evaṁ sabbapucchāsu attho veditabbo. **Yā tesaṁ tesaṁ sattānan**ti idaṁ “imesaṁ nāmā”ti niyamābhāvato sabbasattānaṁ pariyādānavacanaṁ. **Tamhi tamhi sattanikāye**ti idampi sabbasattanikāyapariyādānavacanaṁ. Jananaṁ **jāti,** savikārānaṁ paṭhamābhinibbattakkhandhānametaṁ adhivacanaṁ. **Sañjātī**ti idaṁ tassā eva upasaggamaṇḍitavevacanaṁ. Sā eva anupaviṭṭhākārena okkamanaṭṭhena **okkanti.** Nibbattisaṅkhātena abhinibbattanaṭṭhena **abhinibbatti.** Iti ayaṁ catubbidhāpi sammutikathā nāma. **Khandhānaṁ pātubhāvo**ti ayaṁ pana paramatthakathā. Ekavokārabhavādīsu ekacatupañcabhedānaṁ khandhānaṁyeva pātubhāvo, na puggalassa, tasmiṁ pana sati puggalo pātubhūtoti vohāramattaṁ hoti. **Āyatanānaṁ paṭilābho**ti āyatanāni pātubhavantāneva paṭiladdhāni nāma honti, so tesaṁ pātubhāvasaṅkhāto paṭilābhoti attho.

389. **Jarā**ti sabhāvaniddeso. **Jīraṇatā**ti ākārabhāvaniddeso. **Khaṇḍiccan**ti-ādi vikāraniddeso. Daharakālasmiñhi dantā samasetā honti, teyeva paripaccante anukkamena vaṇṇavikāraṁ āpajjitvā tattha tattha patanti. Atha patitañca ṭhitañca upādāya khaṇḍitadantā

စတုသစ္စပဗ္ဗဝဏ္ဏနာ

၃၈၆။ ဧဝံ သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂဝသေန ဓမ္မာနုပဿနံ ဝိဘဇိတွာ ဣဒါနိ စတုသစ္စဝသေန ဝိဘဇိတုံ **ပုန စပရန္တိ**အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ ယထာဘူတံ ပဇာနာတီ**တိ ဌပေတွာ တဏှံ တေဘူမကဓမ္မေ “ဣဒံ ဒုက္ခ”န္တိ ယထာသဘာဝတော ပဇာနာတိ၊ တဿေဝ ခေါ ပန ဒုက္ခဿ ဇနိကံ သမုဋ္ဌာပိကံ ပုရိမတဏှံ “အယံ ဒုက္ခသမုဒယော”တိ, ဥဘိန္နံ အပ္ပဝတ္တိနိဗ္ဗာနံ “အယံ ဒုက္ခနိရောဓော”တိ, ဒုက္ခပရိဇာနနံ သမုဒယပဇဟနံ နိရောဓသစ္ဆိကရဏံ အရိယမဂ္ဂံ “အယံ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီပဋိပဒါ”တိ ယထာသဘာဝတော ပဇာနာတီတိ အတ္ထော။ အဝသေသာ အရိယသစ္စကထာ ဌပေတွာ ဇာတိအာဒီနံ ပဒဘာဇနကထံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတာယေဝ။

ဒုက္ခသစ္စနိဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာ

၃၈၈။ ပဒဘာဇနေ ပန **ကတမာ စ ဘိက္ခဝေ ဇာတီ**တိ ဘိက္ခဝေ ယာ ဇာတိပိ ဒုက္ခာတိ ဧဝံ ဝုတ္တာ ဇာတိ၊ သာ ကတမာတိ ဧဝံ သဗ္ဗပုစ္ဆာသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ယာ တေသံ တေသံ သတ္တာနန္တိ** ဣဒံ “ဣမေသံ နာမာ”တိ နိယမာဘာဝတော သဗ္ဗသတ္တာနံ ပရိယာဒါနဝစနံ။ **တမှိ တမှိ သတ္တနိကာယေ**တိ ဣဒမ္ပိ သဗ္ဗသတ္တနိကာယပရိယာဒါနဝစနံ။ ဇနနံ **ဇာတိ၊** သဝိကာရာနံ ပဌမာဘိနိဗ္ဗတ္တက္ခန္ဓာနမေတံ အဓိဝစနံ။ **သဉ္ဇာတီ**တိ ဣဒံ တဿာ ဧဝ ဥပသဂ္ဂမဏ္ဍိတဝေဝစနံ။ သာ ဧဝ အနုပဝိဋ္ဌာကာရေန ဩက္ကမနဋ္ဌေန **ဩက္ကန္တိ။** နိဗ္ဗတ္တိသင်္ခါတေန အဘိနိဗ္ဗတ္တနဋ္ဌေန **အဘိနိဗ္ဗတ္တိ။** ဣတိ အယံ စတုဗ္ဗိဓာပိ သမ္မုတိကထာ နာမ။ **ခန္ဓာနံ ပါတုဘာဝေါ**တိ အယံ ပန ပရမတ္ထကထာ။ ဧကဝေါကာရဘဝါဒီသု ဧကစတုပဉ္စဘေဒါနံ ခန္ဓာနံယေဝ ပါတုဘာဝေါ, န ပုဂ္ဂလဿ၊ တသ္မိံ ပန သတိ ပုဂ္ဂလော ပါတုဘူတောတိ ဝေါဟာရမတ္တံ ဟောတိ။ **အာယတနာနံ ပဋိလာဘော**တိ အာယတနာနိ ပါတုဘဝန္တာနေဝ ပဋိလဒ္ဓါနိ နာမ ဟောန္တိ၊ သော တေသံ ပါတုဘာဝသင်္ခါတော ပဋိလာဘောတိ အတ္ထော။

၃၈၉။ **ဇရာ**တိ သဘာဝနိဒ္ဒေသော။ **ဇီရဏတာ**တိ အာကာရဘာဝနိဒ္ဒေသော။ **ခဏ္ဍိစ္စ**န္တိအာဒိ ဝိကာရနိဒ္ဒေသော။ ဒဟရကာလသ္မိဉ္ဟိ ဒန္တာ သမသေတာ ဟောန္တိ၊ တေယေဝ ပရိပစ္စန္တေ အနုက္ကမေန ဝဏ္ဏဝိကာရံ အာပဇ္ဇိတွာ တတ္ထ တတ္ထ ပတန္တိ။ အထ ပတိတဉ္စ ဌိတဉ္စ ဥပါဒါယ ခဏ္ဍိတဒန္တာ

khaṇḍitā nāma. Khaṇḍitānaṁ bhāvo **khaṇḍiccan**ti vuccati. Anukkamena paṇḍarabhūtāni[1] kesalomāni palitāni nāma. Palitāni sañjātāni assāti palito, palitassa bhāvo **pāliccaṁ.** Jarāvātappahārena sositamaṁsalohitatāya valiyo tacasmiṁ assāti valittaco, tassa bhāvo **valittacatā.** Ettāvatā dantakesalomatacesu vikāradassanavasena pākaṭībhūtā pākaṭajarā dassitā.

Yatheva hi udakassa vā vātassa vā aggino vā tiṇarukkhādīnaṁ saṁbhaggapalibhaggatāya vā jhāmatāya vā gatamaggo pākaṭo hoti, na ca so gatamaggo tāneva udakādīni, evameva jarāya dantādīnaṁ[2] khaṇḍiccādivasena gatamaggo pākaṭo, cakkhuṁ ummiletvāpi gayhati, na ca khaṇḍiccādīneva jarā. Na hi jarā cakkhuviññeyyā hoti. Yasmā pana jaraṁ pattassa āyu hāyati, tasmā jarā "āyuno saṁhānī"ti phalūpacārena vuttā. Yasmā daharakāle suppasannāni sukhumampi attano visayaṁ sukheneva ca gaṇhanasamatthāni cakkhādīni indriyāni jaraṁ pattassa paripakkāni ālulitāni avisadāni oḷārikampi attano visayaṁ gahetuṁ asamatthāni honti, tasmā "indriyānaṁ paripāko"tipi phalūpacāreneva vuttā.

390. Maraṇaniddese **yan**ti maraṇaṁ sandhāya napuṁsakaniddeso, yaṁ maraṇaṁ cutīti vuccati, cavanatāti vuccatīti ayamettha yojanā. Tattha **cutī**ti sabhāvaniddeso. **Cavanatā**ti ākārabhāvaniddeso. Maraṇaṁ pattassa khandhā bhijjanti ceva antaradhāyanti ca adassanaṁ gacchanti, tasmā taṁ **bhedo antaradhānan**ti vuccati. **Maccumaraṇan**ti maccumaraṇaṁ, na khaṇikamaraṇaṁ. **Kālakiriyā**ti maraṇakālakiriyā. Ayaṁ sabbāpi sammutikathāva. **Khandhānaṁ bhedo**ti ayaṁ pana paramatthakathā. Ekavokārabhavādīsu ekacatupañcabhedānaṁ khandhānaṁyeva bhedo, na puggalassa, tasmiṁ pana sati puggalo matoti vohāramattaṁ hoti.

Kaḷevarassa nikkhepoti attabhāvassa nikkhepo. Maraṇaṁ pattassa hi niratthaṁva kaliṅgaraṁ attabhāvo patati, tasmā taṁ kaḷevarassa nikkhapoti vuttaṁ. Jīvitindriyassa upacchedo pana sabbākārato paramatthato maraṇaṁ.

1. Pajajjarībhūtāni (Syā) 2. Dantādīsu (Ka)

ခဏ္ဍိတာ နာမ။ ခဏ္ဍိတာနံ ဘာဝေါ **ခဏ္ဍိစ္စ**န္တိ ဝုစ္စတိ။ အနုက္ကမေန ပဏ္ဍရဘူတာနိ[၁] ကေသလောမာနိ ပလိတာနိ နာမ။ ပလိတာနိ သဉ္ဇာတာနိ အဿာတိ ပလိတော၊ ပလိတဿ ဘာဝေါ **ပါလိစ္စံ။** ဇရာဝါတပ္ပဟာရေန သောသိတမံသလောဟိတတာယ ဝလိယော တစသ္မိံ အဿာတိ ဝလိတ္တစော၊ တဿ ဘာဝေါ **ဝလိတ္တစတာ။** ဧတ္တာဝတာ ဒန္တကေသလောမတစေသု ဝိကာရဒဿနဝသေန ပါကဋီဘူတာ ပါကဋဇရာ ဒဿိတာ။

ယထေဝ ဟိ ဥဒကဿ ဝါ ဝါတဿ ဝါ အဂ္ဂိနော ဝါ တိဏရုက္ခာဒီနံ သံဘဂ္ဂပလိဘဂ္ဂတာယ ဝါ ဈာမတာယ ဝါ ဂတမဂ္ဂေါ ပါကဋော ဟောတိ၊ န စ သော ဂတမဂ္ဂေါ တာနေဝ ဥဒကာဒီနိ၊ ဧဝမေဝ ဇရာယ ဒန္တာဒီနံ[၂] ခဏ္ဍိစ္စာဒိဝသေန ဂတမဂ္ဂေါ ပါကဋော၊ စက္ခုံ ဥမ္မိလေတွာပိ ဂယှတိ၊ န စ ခဏ္ဍိစ္စာဒီနေဝ ဇရာ။ န ဟိ ဇရာ စက္ခုဝိညေယျာ ဟောတိ။ ယသ္မာ ပန ဇရံ ပတ္တဿ အာယု ဟာယတိ၊ တသ္မာ ဇရာ "အာယုနော သံဟာနီ"တိ ဖလူပစာရေန ဝုတ္တာ။ ယသ္မာ ဒဟရကာလေ သုပ္ပသန္နာနိ သုခုမမ္ပိ အတ္တနော ဝိသယံ သုခေနေဝ စ ဂဏှနသမတ္ထာနိ စက္ခာဒီနိ ဣန္ဒြိယာနိ ဇရံ ပတ္တဿ ပရိပက္ကာနိ အာလုလိတာနိ အဝိသဒါနိ ဩဠာရိကမ္ပိ အတ္တနော ဝိသယံ ဂဟေတုံ အသမတ္ထာနိ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ "ဣန္ဒြိယာနံ ပရိပါကော"တိပိ ဖလူပစာရေနေဝ ဝုတ္တာ။

၃၉၀။ မရဏနိဒ္ဒေသေ **ယ**န္တိ မရဏံ သန္ဓာယ နပုံသကနိဒ္ဒေသော၊ ယံ မရဏံ စုတီတိ ဝုစ္စတိ၊ စဝနတာတိ ဝုစ္စတီတိ အယမေတ္ထ ယောဇနာ။ တတ္ထ **စုတီ**တိ သဘာဝနိဒ္ဒေသော။ **စဝနတာ**တိ အာကာရဘာဝနိဒ္ဒေသော။ မရဏံ ပတ္တဿ ခန္ဓာ ဘိဇ္ဇန္တိ စေဝ အန္တရဓာယန္တိ စ အဒဿနံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တသ္မာ တံ **ဘေဒေါ အန္တရဓာန**န္တိ ဝုစ္စတိ။ **မစ္စုမရဏ**န္တိ မစ္စုမရဏံ, န ခဏိကမရဏံ။ **ကာလကိရိယာ**တိ မရဏကာလကိရိယာ။ အယံ သဗ္ဗာပိ သမ္မုတိကထာဝ။ **ခန္ဓာနံ ဘေဒေါ**တိ အယံ ပန ပရမတ္ထကထာ။ ဧကဝေါကာရဘဝါဒီသု ဧကစတုပဉ္စဘေဒါနံ ခန္ဓာနံယေဝ ဘေဒေါ, န ပုဂ္ဂလဿ၊ တသ္မိံ ပန သတိ ပုဂ္ဂလော မတောတိ ဝေါဟာရမတ္တံ ဟောတိ။

ကဠေဝရဿ နိက္ခေပေါတိ အတ္တဘာဝဿ နိက္ခေပေါ။ မရဏံ ပတ္တဿ ဟိ နိရတ္ထံဝ ကလိင်္ဂရံ အတ္တဘာဝေါ ပတတိ၊ တသ္မာ တံ ကဠေဝရဿ နိက္ခေပေါတိ ဝုတ္တံ။ ဇီဝိတိန္ဒြိယဿ ဥပစ္ဆေဒေါ ပန သဗ္ဗာကာရတော ပရမတ္ထတော မရဏံ။

၁-ပဇဇ္ဇရီဘူတာနိ (သျာ) ၂-ဒန္တာဒီသု (က)

Etadeva sammutimaraṇantipi vuccati. Jīvitindriyupacchedameva hi gahetvā lokiyā “Tisso mato, Phusso mato”ti vadanti.

391. **Byasanenā**ti ñātibyasanādīsu yena kenaci byasanena. **Dukkhadhammenā**ti vadhabandhādinā dukkhakāraṇena. **Phuṭṭhassā**ti ajjhotthaṭassa abhibhūtassa. **Soko**ti yo ñātibyasanādīsu vā vadhabandhanādīsu vā aññatarasmiṁ sati tena abhibhūtassa uppajjati socanalakkhaṇo soko, **socitattan**ti socitabhāvo. Yasmā panesa abbhantare sosento parisosento uppajjati, tasmā **antosoko antoparisoko**ti vuccati.

392. “Mayhaṁ dhītā, mayhaṁ putto”ti evaṁ ādissa ādissa devanti paridevanti etenāti **ādevo.** Taṁ taṁ vaṇṇaṁ parikittetvā devanti etenāti **paridevo.** Tato parā dve tasseva bhāniddesā.

393. **Kāyikan**ti kāyapasādavatthukaṁ. Dukkhamanaṭṭhena **dukkhaṁ. Asātan**ti amadhuraṁ. **Kāyasamphassajaṁ dukkhan**ti kāyasamphassato jātaṁ dukkhaṁ. **Asātaṁ vedayitan**ti amadhuraṁ vedayitaṁ.

394. **Cetasikan**ti cittasampayuttaṁ. Sesaṁ dukkhe vuttanayameva.

395. **Āyāso**ti saṁsīdanavisīdanākārappatto cittakilamatho. Balavataraṁ[1] āyāso **upāyāso.** Tato parā dve attattaniyābhāvadīpakā bhāniddesā.

398. **Jātidhammānan**ti jātisabhāvānaṁ. **Icchā uppajjatī**ti taṇhā uppajjati. **Aho vatā**ti pattanā. **Na kho panetaṁ icchāyā**ti evaṁ jātiyā anāgamanaṁ vinā maggabhāvanaṁ na icchāya pattabbaṁ. **Idampī**ti etampi upari sesāni upādāya pikāro. **Yampicchan**ti yenapi dhammena alabbhaneyyavutthuṁ icchanto na labhati, taṁ alabbhaneyyavatthumhi icchanaṁ dukkhaṁ. Esa nayo sabbattha.

1. Balavabhāvena (Syā)

ဧတဒေဝ သမ္မုတိမရဏန္တိပိ ဝုစ္စတိ။ ဇီဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒမေဝ ဟိ ဂဟေတွာ လောကိယာ “တိဿော မတော၊ ဖုဿော မတော”တိ ဝဒန္တိ။

၃၉၁။ **ဗျသနေနာ**တိ ဉာတိဗျသနာဒီသု ယေန ကေနစိ ဗျသနေန။ **ဒုက္ခဓမ္မေနာ**တိ ဝဓဗန္ဓာဒိနာ ဒုက္ခကာရဏေန။ **ဖုဋ္ဌဿာ**တိ အဇ္ဈောတ္ထဋဿ အဘိဘူတဿ။ **သောကော**တိ ယော ဉာတိဗျသနာဒီသု ဝါ ဝဓဗန္ဓနာဒီသု ဝါ အညတရသ္မိံ သတိ တေန အဘိဘူတဿ ဥပ္ပဇ္ဇတိ သောစနလက္ခဏော သောကော၊ **သောစိတတ္တ**န္တိ သောစိတဘာဝေါ။ ယသ္မာ ပနေသ အဗ္ဘန္တရေ သောသေန္တော ပရိသောသေန္တော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ **အန္တောသောကော အန္တောပရိသောကော**တိ ဝုစ္စတိ။

၃၉၂။ “မယှံ ဓီတာ, မယှံ ပုတ္တော”တိ ဧဝံ အာဒိဿ အာဒိဿ ဒေဝန္တိ ပရိဒေဝန္တိ ဧတေနာတိ **အာဒေဝေါ**။ တံ တံ ဝဏ္ဏံ ပရိကိတ္တေတွာ ဒေဝန္တိ ဧတေနာတိ **ပရိဒေဝေါ**။ တတော ပရာ ဒွေ တဿေဝ ဘာဝနိဒ္ဒေသာ။

၃၉၃။ **ကာယိက**န္တိ ကာယပသာဒဝတ္ထုကံ။ ဒုက္ခမနဋ္ဌေန **ဒုက္ခံ**။ **အသာတ**န္တိ အမဓုရံ။ **ကာယသမ္ဖဿဇံ ဒုက္ခ**န္တိ ကာယသမ္ဖဿတော ဇာတံ ဒုက္ခံ။ **အသာတံ ဝေဒယိတ**န္တိ အမဓုရံ ဝေဒယိတံ။

၃၉၄။ **စေတသိက**န္တိ စိတ္တသမ္ပယုတ္တံ။ သေသံ ဒုက္ခေ ဝုတ္တနယမေဝ။

၃၉၅။ **အာယာသော**တိ သံသီဒနဝိသီဒနာကာရပ္ပတ္တော စိတ္တကိလမထော။ ဗလဝတရံ[၁] အာယာသော **ဥပါယာသော**။ တတော ပရာ ဒွေ အတ္တတ္တနိယာဘာဝဒီပကာ ဘာဝနိဒ္ဒေသာ။

၃၉၈။ **ဇာတိဓမ္မာန**န္တိ ဇာတိသဘာဝါနံ။ **ဣစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇတီ**တိ တဏှာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **အဟော ဝတာ**တိ ပတ္ထနာ။ **န ခေါ ပနေတံ ဣစ္ဆာယာ**တိ ဧဝံ ဇာတိယာ အနာဂမနံ ဝိနာ မဂ္ဂဘာဝနံ န ဣစ္ဆာယ ပတ္တဗ္ဗံ။ **ဣဒမ္ပီ**တိ ဧတမ္ပိ ဥပရိ သေသာနိ ဥပါဒါယ ပိကာရော။ **ယမ္ပိစ္ဆ**န္တိ ယေနပိ ဓမ္မေန အလဗ္ဘနေယျဝတ္ထုံ ဣစ္ဆန္တော န လဘတိ၊ တံ အလဗ္ဘနေယျဝတ္ထုမှိ ဣစ္ဆနံ ဒုက္ခံ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။

၁-ဗလဝဘာဝေန (သျာ)

399. Khandhaniddese rūpañca taṁ upādānakkhandho cāti **rūpupādānakkhandho.** Evaṁ sabbattha.

Samudayasaccaniddesavaṇṇanā

400. **Yāyaṁ taṇhā**ti yā ayaṁ taṇhā. **Ponobbhavikā**ti punabbhavakaraṇaṁ punobbhavo, punobbhavo sīlaṁ assāti **ponobbhavikā.** Nandīrāgena saha gatāti **nandīrāgasahagatā.** Nandīrāgena saddhiṁ atthato ekattameva gatāti vuttaṁ hoti. **Tatratatrābhinandinī**ti yatra yatra attabhāvo, tatra tatra abhinandinī. Rūpādīsu vā ārammaṇesu tatra tatra abhinandinī, rūpābhinandinī sadda, gandha, rasa, phoṭṭhabba, dhammābhinandinīti attho. **Seyyathidan**ti nipāto, tassa sā katamā ceti attho. Kāme taṇhā **kāmataṇhā,** pañcakāmaguṇikarāgassetaṁ nāmaṁ. Bhave taṇhā **bhavataṇhā,** bhavapatthanāvasena uppannassa sassatadiṭṭhisahagatassa rūpārūpabhavarāgassa ca jhānanikantiyā cetaṁ adhivacanaṁ. Vibhave taṇhā **vibhavataṇhā,** ucchedadiṭṭhisahagatarāgassetaṁ adhivacanaṁ.

Idāni tassā taṇhāya vatthuṁ vitthārato dassetuṁ **sā kho panesā**ti-ādimāha. Tattha **uppajjatī**ti jāyati. **Nivisatī**ti punappunaṁ pavattivasena patiṭṭhahati. **Yaṁ loke viyarūpaṁ sātarūpan**ti yaṁ lokasmiṁ piyasabhāvañceva madhurasabhāvañca. **Cakkhu loke**ti-ādīsu lokasmiñhi cakkhādīsu mamattena abhiniviṭṭhā sattā sampattiyaṁ patiṭṭhitā attano cakkhuṁ ādāsatalādīsu nimittaggahaṇānusārena vippasannaṁ pañcapasādaṁ suvaṇṇavimāne ugghāṭitamaṇisīhapañjaraṁ viya maññanti, sotaṁ rajatapanāḷikaṁ viya, pāmaṅgasuttaṁ viya ca maññanti, "tuṅganāsā"ti laddhavohāraṁ ghānaṁ vaṭṭitvā ṭhapitaharitālavaṭṭaṁ viya maññanti, jivhaṁ rattakambalapaṭalaṁ viya mudusiniddhamadhurasadaṁ[1] maññanti, kāyaṁ sālalaṭṭhiṁ viya, suvaṇṇatoraṇaṁ viya ca maññanti, manaṁ aññesaṁ manena asadisaṁ uḷāraṁ maññanti. Rūpaṁ suvaṇṇakaṇikārapupphādivaṇṇaṁ viya, saddaṁ mattakaravīkakokilamandadhamitamaṇivaṁsanigghosaṁ viya, attanā paṭiladdhāni catusamuṭṭhānikagandhārammaṇādīni "kassaññassa evarūpāni atthī"ti maññanti. Tesaṁ evaṁ maññamānānaṁ tāni cakkhādīni piyarūpāni ceva sātarūpāni ca honti. Atha nesaṁ tattha anuppannā ceva taṇhā

1. Mudusiniddhamadhurasanti ca (Ka)

၃၉၉။ ခန္ဓနိဒ္ဒေသေ ရူပဉ္စ တံ ဥပါဒါနက္ခန္ဓော စာတိ **ရူပုပါဒါနက္ခန္ဓော။** ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ။

သမုဒယသစ္စနိဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာ

၄၀၀။ **ယာယံ တဏှာ**တိ ယာ အယံ တဏှာ။ **ပေါနောဗ္ဘဝိကာ**တိ ပုနဗ္ဘဝကရဏံ ပုနောဗ္ဘဝေါ၊ ပုနောဗ္ဘဝေါ သီလံ အဿာတိ **ပေါနောဗ္ဘဝိကာ။** နန္ဒီရာဂေန သဟ ဂတာတိ **နန္ဒီရာဂသဟဂတာ။** နန္ဒီရာဂေန သဒ္ဓိံ အတ္ထတော ဧကတ္တမေဝ ဂတာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **တတြတတြာဘိနန္ဒိနီ**တိ ယတြ ယတြ အတ္တဘာဝေါ၊ တတြ တတြ အဘိနန္ဒိနီ။ ရူပါဒီသု ဝါ အာရမ္မဏေသု တတြ တတြ အဘိနန္ဒိနီ၊ ရူပါဘိနန္ဒိနီ သဒ္ဒ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ၊ ဓမ္မာဘိနန္ဒိနီတိ အတ္ထော။ **သေယျထိဒ**န္တိ နိပါတော၊ တဿ သာ ကတမာ စေတိ အတ္ထော။ ကာမေ တဏှာ **ကာမတဏှာ၊** ပဉ္စကာမဂုဏိကရာဂဿေတံ နာမံ။ ဘဝေ တဏှာ **ဘဝတဏှာ၊** ဘဝပတ္ထနာဝသေန ဥပ္ပန္နဿ သဿတဒိဋ္ဌိသဟဂတဿ ရူပါရူပဘဝရာဂဿ စ ဈာနနိကန္တိယာ စေတံ အဓိဝစနံ။ ဝိဘဝေ တဏှာ **ဝိဘဝတဏှာ၊** ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသဟဂတရာဂဿေတံ အဓိဝစနံ။

ဣဒါနိ တဿာ တဏှာယ ဝတ္ထုံ ဝိတ္ထာရတော ဒဿေတုံ **သာ ခေါ ပနေသာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဥပ္ပဇ္ဇတီ**တိ ဇာယတိ။ **နိဝိသတီ**တိ ပုနပ္ပုနံ ပဝတ္တိဝသေန ပတိဋ္ဌဟတိ။ **ယံ လောကေ ပိယရူပံ သာတရူပ**န္တိ ယံ လောကသ္မိံ ပိယသဘာဝဉ္စေဝ မဓုရသဘာဝဉ္စ။ **စက္ခုံ လောကေ**တိအာဒီသု လောကသ္မိဉ္ဟိ စက္ခာဒီသု မမတ္တေန အဘိနိဝိဋ္ဌာ သတ္တာ သမ္ပတ္တိယံ ပတိဋ္ဌိတာ အတ္တနော စက္ခုံ အာဒါသတလာဒီသု နိမိတ္တဂ္ဂဟဏာနုသာရေန ဝိပ္ပသန္နံ ပဉ္စပသာဒံ သုဝဏ္ဏဝိမာနေ ဥဂ္ဃာဋိတမဏိသီဟပဉ္ဇရံ ဝိယ မညန္တိ၊ သောတံ ရဇတပနာဠိကံ ဝိယ၊ ပါမင်္ဂသုတ္တံ ဝိယ စ မညန္တိ၊ "တုင်္ဂနာသာ"တိ လဒ္ဓဝေါဟာရံ ဃာနံ ဝဋ္ဋေတွာ ဌပိတဟရိတာလဝဋ္ဋံ ဝိယ မညန္တိ၊ ဇိဝှံ ရတ္တကမ္ဗလပဋလံ ဝိယ မုဒုသိနိဒ္ဓမဓုရသဒံ[၁] မညန္တိ၊ ကာယံ သာလလဋ္ဌိံ ဝိယ၊ သုဝဏ္ဏတောရဏံ ဝိယ စ မညန္တိ၊ မနံ အညေသံ မနေန အသဒိသံ ဥဠာရံ မညန္တိ။ ရူပံ သုဝဏ္ဏကဏိကာရပုပ္ဖာဒိဝဏ္ဏံ ဝိယ၊ သဒ္ဒံ မတ္တကရဝီကကောကိလ မန္ဒဓမိတ မဏိဝံသနိဂ္ဃောသံ ဝိယ၊ အတ္တနာ ပဋိလဒ္ဓါနိ စတုသမုဋ္ဌာနိကဂန္ဓာရမ္မဏာဒီနိ "ကဿညဿ ဧဝရူပါနိ အတ္ထီ"တိ မညန္တိ။ တေသံ ဧဝံ မညမာနာနံ တာနိ စက္ခာဒီနိ ပိယရူပါနိ စေဝ သာတရူပါနိ စ ဟောန္တိ။ အထ နေသံ တတ္ထ အနုပ္ပန္နာ စေဝ တဏှာ

၁-မုဒုသိနိဒ္ဓမဓုရသန္တိ စ (က)

uppajjati, uppannā ca taṇhā punappunaṁ pavattivasena nivisati. Tasmā Bhagavā “cakkhu loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā uppajjamānā uppajjatī”ti-ādimāha. Tattha **uppajjamānā**ti yadā uppajjamānā hoti, tadā ettha uppajjatīti attho. Esa nayo sabbattha.

Nirodhasaccaniddesavaṇṇanā

401. **Asesavirā ganirodho**ti-ādīni sabbāni nibbānavevacanāneva. Nibbānañhi āgamma taṇhā asesā virajjati nirujjhati, tasmā taṁ “tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodho”ti vuccati. Nibbānañca āgamma taṇhā cajiyati paṭinissajjiyati vimuccati na allīyati, tasmā nibbānaṁ “cāgo paṭinissaggo mutti anālayo”ti vuccati. Ekameva hi nibbānaṁ, nāmāni panassa sabbasaṅkhatānaṁ nāmapaṭipakkhavasena anekāni honti. Seyyathidaṁ, asesavirāgo asesanirodho cāgo paṭinissaggo mutti anālayo rāgakkhayo dosakkhayo mohakkhayo taṇhakkhayo anuppādo appavattaṁ animittaṁ appaṇihitaṁ anāyūhanaṁ appaṭisandhi anupapatti agati ajātaṁ ajaraṁ abyādhi amataṁ asokaṁ aparidevaṁ anupāyāsaṁ asaṁkiliṭṭhanti.

Idāni maggena chinnāya nibbānaṁ āgamma appavattipattāyapi ca taṇhāya yesu vatthūsu tassā uppatti dassitā, tattheva abhāvaṁ dassetuṁ **sā kho panesā**ti-ādimāha. Tattha yathā puriso khette jātaṁ titta-alābuvalliṁ disvā aggato paṭṭhāya mūlaṁ pariyesitvā chindeyya, sā anupubbena milāyitvā apaññattiṁ gaccheyya. Tato tasmiṁ khette titta-alābu niruddhā pahīnāti vucceyya, evameva khette titta-alābu viya cakkhādīsu taṇhā. Sā ariyamaggena mūlacchinnā nibbānaṁ āgamma appavattiṁ gacchati. Evaṁ gatā pana tesu vatthūsu khette titta-alābu viya na paññāyati.

Yathā ca aṭavito core ānetvā nagarassa dakkhiṇadvāre ghāteyyuṁ tato aṭaviyaṁ corā matāti vā māritāti vā vucceyyuṁ, evaṁ aṭaviyaṁ corā viya cakkhādīsu taṇhā. Sā dakkhiṇadvāre corā viya nibbānaṁ āgamma niruddhattā nibbāne niruddhā. Evaṁ niruddhā panetesu vatthūsu aṭaviyaṁ corā viya na paññāyati, tenassā tattheva nirodhaṁ

ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥပ္ပန္နာ စ တဏှာ ပုနပ္ပုနံ ပဝတ္တိဝသေန နိဝိသတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ “စက္ခု လောကေ ပိယရူပံ သာတရူပံ၊ ဧတ္ထေသာ တဏှာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇတီ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ**တိ ယဒါ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဟောတိ၊ တဒါ ဧတ္ထ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ အတ္ထော။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။

နိရောဓသစ္စနိဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာ

၄၀၁။ **အသေသဝိရာဂနိရောဓော**တိအာဒီနိ သဗ္ဗာနိ နိဗ္ဗာနဝေဝစနာနေဝ။ နိဗ္ဗာနဉှိ အာဂမ္မ တဏှာ အသေသာ ဝိရဇ္ဇတိ နိရုဇ္ဈတိ၊ တသ္မာ တံ “တဿာ-ယေဝ တဏှာယ အသေသဝိရာဂနိရောဓော”တိ ဝုစ္စတိ။ နိဗ္ဗာနဉ္စ အာဂမ္မ တဏှာ စဇိယတိ ပဋိနိဿဇ္ဇိယတိ ဝိမုစ္စတိ န အလ္လီယတိ၊ တသ္မာ နိဗ္ဗာနံ “စာဂေါ ပဋိနိဿဂ္ဂေါ မုတ္တိ အနာလယော”တိ ဝုစ္စတိ။ ဧကမေဝ ဟိ နိဗ္ဗာနံ၊ နာမာနိ ပနဿ သဗ္ဗသင်္ခတာနံ နာမပဋိပက္ခဝသေန အနေကာနိ ဟောန္တိ။ သေယျထိဒံ၊ အသေသဝိရာဂေါ အသေသနိရောဓော စာဂေါ ပဋိနိဿဂ္ဂေါ မုတ္တိ အနာ-လယော ရာဂက္ခယော ဒေါသက္ခယော မောဟက္ခယော တဏှက္ခယော အနုပ္ပါဒေါ အပ္ပဝတ္တံ အနိမိတ္တံ အပ္ပဏိဟိတံ အနာယူဟနံ အပ္ပဋိသန္ဓိ အနုပပတ္တိ အဂတိ အဇာတံ အဇရံ အဗျာဓိ အမတံ အသောကံ အပရိဒေဝံ အနုပါယာသံ အသံကိလိဋ္ဌန္တိ။

ဣဒါနိ မဂ္ဂေန ဆိန္နာယ နိဗ္ဗာနံ အာဂမ္မ အပ္ပဝတ္တိပတ္တာယပိ စ တဏှာယ ယေသု ဝတ္ထူသု တဿာ ဥပ္ပတ္တိ ဒဿိတာ၊ တတ္ထေဝ အဘာဝံ ဒဿေတုံ **သာ ခေါ ပနေသာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ယထာ ပုရိသော ခေတ္တေ ဇာတံ တိတ္တအလာဗုဝလ္လိံ ဒိသွာ အဂ္ဂတော ပဋ္ဌာယ မူလံ ပရိယေသိတွာ ဆိန္ဒေယျ၊ သာ အနုပုဗ္ဗေန မိလာယိတွာ အပညတ္တိံ ဂစ္ဆေယျ။ တတော တသ္မိံ ခေတ္တေ တိတ္တအလာဗု နိရုဒ္ဓါ ပဟီနာတိ ဝုစ္စေယျ၊ ဧဝမေဝ ခေတ္တေ တိတ္တအလာဗု ဝိယ စက္ခာဒီသု တဏှာ။ သာ အရိယမဂ္ဂေန မူလစ္ဆိန္နာ နိဗ္ဗာနံ အာဂမ္မ အပ္ပဝတ္တိံ ဂစ္ဆတိ။ ဧဝံ ဂတာ ပန တေသု ဝတ္ထူသု ခေတ္တေ တိတ္တအလာဗု ဝိယ န ပညာယတိ။

ယထာ စ အဋဝိတော စောရေ အာနေတွာ နဂရဿ ဒက္ခိဏဒွါရေ ဃာတေယျုံ တတော အဋဝိယံ စောရာ မတာတိ ဝါ မာရိတာတိ ဝါ ဝုစ္စေယျုံ၊ ဧဝံ အဋဝိယံ စောရာ ဝိယ စက္ခာဒီသု တဏှာ။ သာ ဒက္ခိဏဒွါရေ စောရာ ဝိယ နိဗ္ဗာနံ အာဂမ္မ နိရုဒ္ဓတ္တာ နိဗ္ဗာနေ နိရုဒ္ဓါ။ ဧဝံ နိရုဒ္ဓါ ပနေတေသု ဝတ္ထူသု အဋဝိယံ စောရာ ဝိယ န ပညာယတိ၊ တေနဿာ တတ္ထေဝ နိရောဓံ

dassento “cakkhu loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā pahīyamānā pahīyati, ettha nirujjhamānā nirujjhatī”ti-ādimāha.

Maggasaccaniddesavaṇṇanā

402. **Ayamevā**ti aññamaggapaṭikkhepanatthaṁ niyamanaṁ. **Ariyo**ti taṁtaṁmaggavajjhehi kilesehi ārakattā ariyabhāvakarattā ca ariyo. **Dukkhe ñāṇan**ti-ādinā catusaccakammaṭṭhānaṁ dassitaṁ. Tattha purimāni dve saccāni vaṭṭaṁ, pacchimāni vivaṭṭaṁ. Tesu bhikkhuno vaṭṭe kammaṭṭhānābhiniveso hoti, vivaṭṭe natthi abhiniveso. Purimāni hi dve saccāni “pañcakkhandhā dukkhaṁ, taṇhā samudayo”ti evaṁ saṅkhepena ca “katame pañcakkhandhā, rūpakkhandho”ti-ādinā nayena vitthārena ca ācariyassa santike uggaṇhitvā vācāya punappunaṁ parivattento yogāvacaro kammaṁ karoti. Itaresu pana dvīsu saccesu nirodhasaccaṁ iṭṭhaṁ kantaṁ manāpaṁ, maggasaccaṁ iṭṭhaṁ kantaṁ manāpanti evaṁ savanena kammaṁ karoti. So evaṁ karonto cattāri saccāni ekapaṭivedheneva paṭivijjhati, ekābhisamayena abhisameti. Dukkhaṁ pariññāpaṭivedhena paṭivijjhati, samudayaṁ pahānapaṭivedhena, nirodhaṁ sacchikiriyāpaṭivedhena, maggaṁ bhāvanāpaṭivedhena paṭivijjhati. Dukkhaṁ pariññābhisamayena -pa- maggaṁ bhāvanābhisamayena abhisameti. Evamassa pubbabhāge dvīsu saccesu uggahaparipucchāsavanadhāraṇasammasanapaṭivedho hoti, dvīsu pana savanapaṭivedhoyeva. Aparabhāge tīsu kiccato paṭivedho hoti, nirodhe ārammaṇapaṭivedho. Paccavekkhaṇā pana pattasaccassa hoti ayañca ādikammiko, tasmā sā idha na vuttā.

Imassa ca bhikkhuno pubbe pariggahato “dukkhaṁ parijānāmi, samudayaṁ pajahāmi, nirodhaṁ sacchikaromi, maggaṁ bhāvemī”ti ābhogasamannāhāramanasikārapaccavekkhaṇā natthi, pariggahato paṭṭhāya hoti. Aparabhāge pana dukkhaṁ pariññātameva -pa- maggo bhāvitova hoti. Tattha dve saccāni duddasattā gambhīrāni, dve gambhīrattā duddasāni. Dukkhasaccañhi uppattito pākaṭaṁ, khāṇukaṇṭakapahārādīsu “aho dukkhan”ti vattabbatampi āpajjati. Samudayampi khāditukāmatābhuñjitukāmatādivasena uppattito pākaṭaṁ. Lakkhaṇapaṭivedhato pana ubhayampi gambhīraṁ. Iti tāni duddasattā gambhīrāni. Itaresaṁ pana dvinnaṁ dassanatthāya payogo bhavaggagahaṇatthaṁ

ဒဿေန္တော “စက္ခု လောကေ ပိယရူပံ သာတရူပံ၊ ဧတ္ထေသာ တဏှာ ပဟီယမာနာ ပဟီယတိ၊ ဧတ္ထ နိရုဇ္ဈမာနာ နိရုဇ္ဈတီ”တိအာဒိမာဟ။

မဂ္ဂသစ္စနိဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာ

၄၀၂။ **အယမေဝါ**တိ အညမဂ္ဂပဋိက္ခေပနတ္ထံ နိယမနံ။ **အရိယော**တိ တံတံမဂ္ဂဝဇ္ဈေဟိ ကိလေသေဟိ အာရကတ္တာ အရိယဘာဝကရတ္တာ စ အရိယော။ **ဒုက္ခေ ဉာဏ**န္တိအာဒိနာ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနံ ဒဿိတံ။ တတ္ထ ပုရိမာနိ ဒွေ သစ္စာနိ ဝဋ္ဋံ၊ ပစ္ဆိမာနိ ဝိဝဋ္ဋံ။ တေသု ဘိက္ခုနော ဝဋ္ဋေ ကမ္မဋ္ဌာနာဘိနိဝေသော ဟောတိ၊ ဝိဝဋ္ဋေ နတ္ထိ အဘိနိဝေသော။ ပုရိမာနိ ဟိ ဒွေ သစ္စာနိ “ပဉ္စက္ခန္ဓာ ဒုက္ခံ, တဏှာ သမုဒယော”တိ ဧဝံ သင်္ခေပေန စ “ကတမေ ပဉ္စက္ခန္ဓာ၊ ရူပက္ခန္ဓော”တိအာဒိနာ နယေန ဝိတ္ထာရေန စ အာစရိယဿ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဝါစာယ ပုနပ္ပုနံ ပရိဝတ္တေန္တော ယောဂါဝစရော ကမ္မံ ကရောတိ။ ဣတရေသု ပန ဒွီသု သစ္စေသု နိရောဓသစ္စံ ဣဋ္ဌံ ကန္တံ မနာပံ၊ မဂ္ဂသစ္စံ ဣဋ္ဌံ ကန္တံ မနာပန္တိ ဧဝံ သဝနေန ကမ္မံ ကရောတိ။ သော ဧဝံ ကရောန္တော စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဧကပဋိဝေဓေနေဝ ပဋိဝိဇ္ဈတိ၊ ဧကာဘိသမယေန အဘိသမေတိ။ ဒုက္ခံ ပရိညာပဋိဝေဓေန ပဋိဝိဇ္ဈတိ၊ သမုဒယံ ပဟာနပဋိဝေဓေန၊ နိရောဓံ သစ္ဆိကိရိယာပဋိဝေဓေန၊ မဂ္ဂံ ဘာဝနာပဋိဝေဓေန ပဋိဝိဇ္ဈတိ။ ဒုက္ခံ ပရိညာဘိသမယေန။ပ။ မဂ္ဂံ ဘာဝနာဘိသမယေန အဘိသမေတိ။ ဧဝမဿ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဒွီသု သစ္စေသု ဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာသဝနဓာရဏသမ္မသနပဋိဝေဓော ဟောတိ၊ ဒွီသု ပန သဝနပဋိဝေဓောယေဝ။ အပရဘာဂေ တီသု ကိစ္စတော ပဋိဝေဓော ဟောတိ၊ နိရောဓေ အာရမ္မဏပဋိဝေဓော။ ပစ္စဝေက္ခဏာ ပန ပတ္တသစ္စဿ ဟောတိ အယဉ္စ အာဒိကမ္မိကော၊ တသ္မာ သာ ဣဓ န ဝုတ္တာ။

ဣမဿ စ ဘိက္ခုနော ပုဗ္ဗေ ပရိဂ္ဂဟတော ‘‘ဒုက္ခံ ပရိဇာနာမိ, သမုဒယံ ပဇဟာမိ, နိရောဓံ သစ္ဆိကရောမိ, မဂ္ဂံ ဘာဝေမီ”တိ အာဘောဂသမန္နာဟာရမနသိကာရပစ္စဝေက္ခဏာ နတ္ထိ၊ ပရိဂ္ဂဟတော ပဋ္ဌာယ ဟောတိ။ အပရဘာဂေ ပန ဒုက္ခံ ပရိညာတမေဝ။ပ။ မဂ္ဂေါ ဘာဝိတောဝ ဟောတိ။ တတ္ထ ဒွေ သစ္စာနိ ဒုဒ္ဒသတ္တာ ဂမ္ဘီရာနိ၊ ဒွေ ဂမ္ဘီရတ္တာ ဒုဒ္ဒသာနိ။ ဒုက္ခသစ္စဉှိ ဥပ္ပတ္တိတော ပါကဋံ၊ ခါဏုကဏ္ဋကပဟာရာဒီသု “အဟော ဒုက္ခ”န္တိ ဝတ္တဗ္ဗတမ္ပိ အာပဇ္ဇတိ။ သမုဒယမ္ပိ ခါဒိတုကာမတာဘုဉ္ဇိတုကာမတာဒိဝသေန ဥပ္ပတ္တိတော ပါကဋံ။ လက္ခဏပဋိဝေဓတော ပန ဥဘယမ္ပိ ဂမ္ဘီရံ။ ဣတိ တာနိ ဒုဒ္ဒသတ္တာ ဂမ္ဘီရာနိ။ ဣတရေသံ ပန ဒွိန္နံ ဒဿနတ္ထာယ ပယောဂေါ ဘဝဂ္ဂဂဟဏတ္ထံ

hatthappasāraṇaṁ viya Avīciphusanatthaṁ pādappasāraṇaṁ viya satadhā[1] bhinnassa vālassa koṭiyā koṭipādanaṁ viya ca hoti. Iti tāni gambhīrattā duddasāni. Evaṁ duddasattā gambhīresu gambhīrattā ca duddasesu catūsu saccesu uggahādivasena pubbabhāgañāṇuppattiṁ sandhāya idaṁ **dukkhe ñāṇan**ti-ādi vuttaṁ. Paṭivedhakkhaṇe pana ekameva taṁ ñaṇaṁ hoti.

Nekkhammasaṅkappādayo kāmabyāpādavihiṁsāviramaṇasaññānaṁ nānattā pubbabhāge nānā, maggakkhaṇe pana imesu tīsu ṭhānesu uppannassa akusalasaṅkappassa padapacchedato anuppattisādhanavasena maggaṅgaṁ pūrayamāno ekova kusalasaṅkappo uppajjati. Ayaṁ **sammāsaṅkappo** nāma.

Musāvādāveramaṇi-ādayopi musāvādādīhi viramaṇasaññānaṁ nānattā pubbabhāge nānā, maggakkhaṇe pana imesu catūsu ṭhānesu uppannāya akusaladussīlyacetanāya padapacchedato anuppattisādhanavasena maggaṅgaṁ pūrayamānā ekāva kusalaveramaṇī uppajjati. Ayaṁ **sammāvācā** nāma.

Pāṇātipātāveramaṇi-ādayopi pāṇātipātādīhi viramaṇasaññānaṁ nānattā pubbabhāge nānā, maggakkhaṇe pana imesu tīsu ṭhānesu uppannāya akusaladussīlyacetanāya akiriyato padapacchedato anuppattisādhanavasena maggaṅgaṁ pūrayamānā ekāva kusalaveramaṇī uppajjati, ayaṁ **sammākammanto** nāma.

Micchā-ājīvanti khādanīyabhojanīyādīnaṁ atthāya pavattitaṁ kāyavacīduccaritaṁ. **Pahāyā**ti vajjetvā. **Sammā-ājīvenā**ti Buddhapasatthena ājīvena. **Jīvitaṁ kappetī**ti jīvitappavattiṁ[2] pavatteti. Sammā-ājīvopi kuhanādīhi viramaṇasaññānaṁ nānattā pubbabhāge nānā, maggakkhaṇe pana imesuyeva sattasu ṭhānesu uppannāya micchājīvadussīlyacetanāya padapacchedato anuppattisādhanavasena maggaṅgaṁ pūrayamānā ekāva kusalaveramaṇī uppajjati, ayaṁ **sammā-ājīvo** nāma.

Anuppannānanti ekasmiṁ vā bhave tathārūpe vā ārammaṇe attano na uppannānaṁ. Parassa pana uppajjamāne disvā "aho vata me evarūpā pāpakā akusaladhammā na uppajjeyyun"ti evaṁ anuppannānaṁ pāpakānaṁ

1. Sattadhā (Syā, Ka)   2. Jīvitavuttiṁ (Syā)

ဟတ္ထပ္ပသာရဏံ ဝိယ အဝီစိဖုသနတ္ထံ ပါဒပ္ပသာရဏံ ဝိယ သတဓာ[၁] ဘိန္နဿ ဝါလဿ ကောဋိယာ ကောဋိပါဒနံ ဝိယ စ ဟောတိ။ ဣတိ တာနိ ဂမ္ဘီရတ္တာ ဒုဒ္ဒသာနိ။ ဧဝံ ဒုဒ္ဒသတ္တာ ဂမ္ဘီရေသု ဂမ္ဘီရတ္တာ စ ဒုဒ္ဒသေသု စတူသု သစ္စေသု ဥဂ္ဂဟာဒိဝသေန ပုဗ္ဗဘာဂဉာဏုပ္ပတ္တိံ သန္ဓာယ ဣဒံ **ဒုက္ခေ ဉာဏ**န္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ပဋိဝေဓက္ခဏေ ပန ဧကမေဝ တံ ဉာဏံ ဟောတိ။

နေက္ခမ္မသင်္ကပ္ပါဒယော ကာမဗျာပါဒဝိဟိံသာဝိရမဏသညာနံ နာနတ္တာ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာ၊ မဂ္ဂက္ခဏေ ပန ဣမေသု တီသု ဌာနေသု ဥပ္ပန္နဿ အကုသလသင်္ကပ္ပဿ ပဒပစ္ဆေဒတော အနုပ္ပတ္တိသာဓနဝသေန မဂ္ဂင်္ဂံ ပူရယမာနော ဧကောဝ ကုသလသင်္ကပ္ပော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အယံ **သမ္မာသင်္ကပ္ပော** နာမ။

မုသာဝါဒါဝေရမဏိအာဒယောပိ မုသာဝါဒါဒီဟိ ဝိရမဏသညာနံ နာနတ္တာ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာ၊ မဂ္ဂက္ခဏေ ပန ဣမေသု စတူသု ဌာနေသု ဥပ္ပန္နာယ အကုသလဒုဿီလျစေတနာယ ပဒပစ္ဆေဒတော အနုပ္ပတ္တိသာဓနဝသေန မဂ္ဂင်္ဂံ ပူရယမာနာ ဧကာဝ ကုသလဝေရမဏီ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အယံ **သမ္မာဝါစာ** နာမ။

ပါဏာတိပါတာဝေရမဏိအာဒယောပိ ပါဏာတိပါတာဒီဟိ ဝိရမဏသညာနံ နာနတ္တာ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာ၊ မဂ္ဂက္ခဏေ ပန ဣမေသု တီသု ဌာနေသု ဥပ္ပန္နာယ အကုသလဒုဿီလျစေတနာယ အကိရိယတော ပဒပစ္ဆေဒတော အနုပ္ပတ္တိသာဓနဝသေန မဂ္ဂင်္ဂံ ပူရယမာနာ ဧကာဝ ကုသလဝေရမဏီ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အယံ **သမ္မာကမ္မန္တော** နာမ။

မိစ္ဆာအာဇီဝန္တိ ခါဒနီယဘောဇနီယာဒီနံ အတ္ထာယ ပဝတ္တိတံ ကာယဝစီဒုစ္စရိတံ။ **ပဟာယာ**တိ ဝဇ္ဇေတွာ။ **သမ္မာအာဇီဝေနာ**တိ ဗုဒ္ဓပသတ္ထေန အာဇီဝေန။ **ဇီဝိတံ ကပ္ပေတီ**တိ ဇီဝိတပ္ပဝတ္တိံ[၂] ပဝတ္တေတိ။ သမ္မာအာဇီဝေါပိ ကုဟနာဒီဟိ ဝိရမဏသညာနံ နာနတ္တာ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာ၊ မဂ္ဂက္ခဏေ ပန ဣမေသုယေဝ သတ္တသု ဌာနေသု ဥပ္ပန္နာယ မိစ္ဆာဇီဝဒုဿီလျစေတနာယ ပဒပစ္ဆေဒတော အနုပ္ပတ္တိသာဓနဝသေန မဂ္ဂင်္ဂံ ပူရယမာနာ ဧကာဝ ကုသလဝေရမဏီ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အယံ **သမ္မာအာဇီဝေါ** နာမ။

အနုပ္ပန္နာနန္တိ ဧကသ္မိံ ဝါ ဘဝေ တထာရူပေ ဝါ အာရမ္မဏေ အတ္တနော န ဥပ္ပန္နာနံ။ ပရဿ ပန ဥပ္ပဇ္ဇမာနေ ဒိသွာ "အဟော ဝတ မေ ဧဝရူပါ ပါပကာ အကုသလဓမ္မာ န ဥပ္ပဇ္ဇေယျု"န္တိ ဧဝံ အနုပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ

၁-သတ္တဓာ (သျာ၊ က)   ၂-ဇီဝိတဝုတ္တိံ (သျာ)

akusalānaṁ dhammānaṁ anuppādāya. **Chandaṁ janetī**ti tesaṁ anuppādakapaṭipattisādhakaṁ vīriyachandaṁ janeti. **Vāyamatī**ti vāyāmaṁ karoti. **Vīriyaṁ ārabhatī**ti vīriyaṁ pavatteti. **Cittaṁ paggaṇhātī**ti vīriyena cittaṁ paggahitaṁ karoti. **Padahatī**ti kāmaṁ taco ca nhāru ca, aṭṭhi ca avasissatūti padahanaṁ pavatteti.

Uppannānanti samudācāravasena attano uppannapubbānaṁ. Idāni tādise na uppādessāmīti tesaṁ pahānāya chandaṁ janeti, **anuppannānaṁ kusalānan**ti appaṭiladdhānaṁ paṭhamajjhānādīnaṁ. **Uppannānan**ti tesaṁyeva paṭiladdhānaṁ. **Ṭhitiyā**ti punappunaṁ uppattipabandhavasena ṭhitatthaṁ. **Asammosāyā**ti avināsanatthaṁ. **Bhiyyobhāvāyā**ti uparibhāvāya. **Vepullāyā**ti vipulabhāvāya. **Bhāvanāya pāripūriyā**ti bhāvanāya paripūraṇatthaṁ. Ayampi sammāvāyāmo anuppannānaṁ akusalānaṁ anuppādanādicittānaṁ nānattā pubbabhāge nānā, maggakkhaṇe pana imesuyeva catūsu ṭhānesu kiccasādhanavasena maggaṅgaṁ pūrayamānaṁ ekameva kusalavīriyaṁ uppajjati. Ayaṁ **sammāvāyāmo** nāma.

Sammāsatipi kāyādipariggāhakacittānaṁ nānattā pubbabhāge nānā, maggakkhaṇe pana catūsu ṭhānesu kiccasādhanavasena maggaṅgaṁ pūrayamānā ekāva sati uppajjati. Ayaṁ **sammāsati** nāma.

Jhānāni pubbabhāgepi maggakkhaṇepi nānā, pubbabhāge samāpattivasena nānā, maggakkhaṇe nānāmaggavasena. Ekassa hi paṭhamamaggo paṭhamajjhāniko hoti, dutiyamaggādayopi paṭhamajjhānikā vā dutiyajjhānādīsu aññatarajhānikā vā. Ekassapi paṭhamamaggo dutiyādīnaṁ aññatarajhāniko hoti, dutiyādayopi dutiyādīnaṁ aññatarajhānikā vā paṭhamajjhānikā vā. Evaṁ cattāropi maggā jhānavasena sadisā vā asadisā vā ekaccasadisā vā honti. Ayaṁ panassa viseso pādakajjhānaniyamena hoti.

Pādakajjhānaniyamena tāva paṭhamajjhānalābhino paṭhamajjhānā vuṭṭhāya vipassantassa uppanno maggo paṭhamajjhāniko hoti. Maggaṅgabojjhaṅgāni panettha paripuṇṇāneva honti. Dutiyajjhānato vuṭṭhāya vipassantassa uppanno dutiyajjhāniko hoti. Maggaṅgāni panettha satta honti. Tatiyajjhānato vuṭṭhāya vipassantassa uppanno tatiyajjhāniko. Maggaṅgāni panettha

အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အနုပ္ပါဒါယ။ **ဆန္ဒံ ဇနေတီ**တိ တေသံ အနုပ္ပါဒကပဋိပတ္တိသာဓကံ ဝီရိယဆန္ဒံ ဇနေတိ။ **ဝါယမတီ**တိ ဝါယာမံ ကရောတိ။ **ဝီရိယံ အာရဘတီ**တိ ဝီရိယံ ပဝတ္တေတိ။ **စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတီ**တိ ဝီရိယေန စိတ္တံ ပဂ္ဂဟိတံ ကရောတိ။ **ပဒဟတီ**တိ ကာမံ တစော စ နှာရု စ၊ အဋ္ဌိ စ အဝသိဿတူတိ ပဒဟနံ ပဝတ္တေတိ။

ဥပ္ပန္နာနန္တိ သမုဒါစာရဝသေန အတ္တနော ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗာနံ။ ဣဒါနိ တာဒိသေ န ဥပ္ပါဒေဿာမီတိ တေသံ ပဟာနာယ ဆန္ဒံ ဇနေတိ၊ **အနုပ္ပန္နာနံ ကုသလာန**န္တိ အပ္ပဋိလဒ္ဓါနံ ပဌမဇ္ဈာနာဒီနံ။ **ဥပ္ပန္နာန**န္တိ တေသံယေဝ ပဋိလဒ္ဓါနံ။ **ဌိတိယာ**တိ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပတ္တိပဗန္ဓဝသေန ဌိတတ္ထံ။ **အသမ္မောသာယာ**တိ အဝိနာသနတ္ထံ။ **ဘိယျောဘာဝါယာ**တိ ဥပရိဘာဝါယ။ **ဝေပုလ္လာယာ**တိ ဝိပုလဘာဝါယ။ **ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ**တိ ဘာဝနာယ ပရိပူရဏတ္ထံ။ အယမ္ပိ သမ္မာဝါယာမော အနုပ္ပန္နာနံ အကုသလာနံ အနုပ္ပါဒနာဒိစိတ္တာနံ နာနတ္တာ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာ၊ မဂ္ဂက္ခဏေ ပန ဣမေသုယေဝ စတူသု ဌာနေသု ကိစ္စသာဓနဝသေန မဂ္ဂင်္ဂံ ပူရယမာနံ ဧကမေဝ ကုသလဝီရိယံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အယံ **သမ္မာဝါယာမော** နာမ။

သမ္မာသတိပိ ကာယာဒိပရိဂ္ဂါဟကစိတ္တာနံ နာနတ္တာ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာ၊ မဂ္ဂက္ခဏေ ပန စတူသု ဌာနေသု ကိစ္စသာဓနဝသေန မဂ္ဂင်္ဂံ ပူရယမာနာ ဧကာဝ သတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အယံ **သမ္မာသတိ** နာမ။

ဈာနာနိ ပုဗ္ဗဘာဂေပိ မဂ္ဂက္ခဏေပိ နာနာ၊ ပုဗ္ဗဘာဂေ သမာပတ္တိဝသေန နာနာ၊ မဂ္ဂက္ခဏေ နာနာမဂ္ဂဝသေန။ ဧကဿ ဟိ ပဌမမဂ္ဂေါ ပဌမဇ္ဈာနိကော ဟောတိ၊ ဒုတိယမဂ္ဂါဒယောပိ ပဌမဇ္ဈာနိကာ ဝါ ဒုတိယဇ္ဈာနာဒီသု အညတရဈာနိကာ ဝါ။ ဧကဿပိ ပဌမမဂ္ဂေါ ဒုတိယာဒီနံ အညတရဈာနိကော ဟောတိ၊ ဒုတိယာဒယောပိ ဒုတိယာဒီနံ အညတရဈာနိကာ ဝါ ပဌမဇ္ဈာနိကာ ဝါ။ ဧဝံ စတ္တာရောပိ မဂ္ဂါ ဈာနဝသေန သဒိသာ ဝါ အသဒိသာ ဝါ ဧကစ္စသဒိသာ ဝါ ဟောန္တိ။ အယံ ပနဿ ဝိသေသော ပါဒကဇ္ဈာနနိယမေန ဟောတိ။

ပါဒကဇ္ဈာနနိယမေန တာဝ ပဌမဇ္ဈာနလာဘိနော ပဌမဇ္ဈာနာ ဝုဋ္ဌာယ ဝိပဿန္တဿ ဥပ္ပန္နော မဂ္ဂေါ ပဌမဇ္ဈာနိကော ဟောတိ။ မဂ္ဂင်္ဂဗောဇ္ဈင်္ဂါနိ ပနေတ္ထ ပရိပုဏ္ဏာနေဝ ဟောန္တိ။ ဒုတိယဇ္ဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ ဝိပဿန္တဿ ဥပ္ပန္နော ဒုတိယဇ္ဈာနိကော ဟောတိ။ မဂ္ဂင်္ဂါနိ ပနေတ္ထ သတ္တ ဟောန္တိ။ တတိယဇ္ဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ ဝိပဿန္တဿ ဥပ္ပန္နော တတိယဇ္ဈာနိကော။ မဂ္ဂင်္ဂါနိ ပနေတ္ထ

satta, bojjhaṅgāni cha honti. Esa nayo catutthajjhānato vuṭṭhāya yāva nevasaññānāsaññāyatanaṁ.

Āruppe catukkapañcakajjhānaṁ uppajjati, tañca lokuttaraṁ, no lokiyanti vuttaṁ, ettha kathanti. Etthāpi paṭhamajjhānādīsu yato vuṭṭhāya sotāpattimaggaṁ paṭilabhitvā arūpasamāpattiṁ bhāvetvā so āruppe uppanno, taṁ jhānikāvassa tattha tayo maggā uppajjanti. Evaṁ pādakajjhānameva niyameti.

Keci pana therā "vipassanāya ārammaṇabhūtā khandhā niyamentī"ti vadanti. Keci "puggalajjhāsayo niyametī"ti vadanti. Keci "vuṭṭhānagāminivipassanā niyametī"ti vadanti. Tesaṁ vādavinicchayo Visuddhimagge vuṭṭhānagāminivipassanādhikāre vuttanayeneva veditabbo.

Ayaṁ vuccati bhikkhave sammāsamādhīti ayaṁ pubbabhāge lokiyo aparabhāge lokuttaro sammāsamādhīti vuccati.

Iti ajjhattaṁ vāti evaṁ attano vā cattāri saccāni pariggaṇhitvā, parassa vā, kālena vā attano, kālena vā parassa cattāri saccāni pariggaṇhitvā dhammesu dhammānupassī viharati. Samudayavayā panettha catunnaṁ saccānaṁ yathāsambhavato uppattinivattivasena veditabbā. Ito paraṁ vuttanayameva. Kevalañhi idha catusaccapariggāhikā sati dukkhasaccanti evaṁ yojanaṁ katvā saccapariggāhakassa bhikkhuno niyyānamukhaṁ veditabbaṁ, sesaṁ tādisamevāti.

Catusaccapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

404. Ettāvatā ānāpānapabbaṁ catu-iriyāpathapabbaṁ catusampajaññapabbaṁ dvattiṁsākāraṁ catudhātuvavatthānaṁ navasivathikā vedanānupassanā cittānupassanā nīvaraṇapariggaho khandhapariggaho āyatanapariggaho bojjhaṅgapariggaho saccapariggahoti ekavīsati kammaṭṭhānāni. Tesu ānāpānaṁ dvattiṁsākāraṁ navasivathikāti ekādasa appanākammaṭṭhānāni honti. Dīghabhāṇakamahāsīvatthero pana "navasivathikā ādīnavānupassanāvasena vuttā"ti āha. Tasmā tassa matena dveyeva appanākammaṭṭhānāni, sesāni upacārakammaṭṭhānāni. Kiṁ panetesu sabbesu

သတ္တ, ဗောဇ္ဈင်္ဂါနိ ဆ ဟောန္တိ။ ဧသ နယော စတုတ္ထဇ္ဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ ယာဝ နေဝသညာနာသညာယတနံ။

အာရုပ္ပေ စတုက္ကပဉ္စကဇ္ဈာနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဉ္စ လောကုတ္တရံ၊ နော လောကိယန္တိ ဝုတ္တံ၊ ဧတ္ထ ကထန္တိ။ ဧတ္ထာပိ ပဌမဇ္ဈာနာဒီသု ယတော ဝုဋ္ဌာယ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ပဋိလဘိတွာ အရူပသမာပတ္တိံ ဘာဝေတွာ သော အာရုပ္ပေ ဥပ္ပန္နော၊ တံဈာနိကာဝဿ တတ္ထ တယော မဂ္ဂါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဧဝံ ပါဒကဇ္ဈာနမေဝ နိယမေတိ။

ကေစိ ပန ထေရာ "ဝိပဿနာယ အာရမ္မဏဘူတာ ခန္ဓာ နိယမေန္တီ"တိ ဝဒန္တိ။ ကေစိ "ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယော နိယမေတီ"တိ ဝဒန္တိ။ ကေစိ "ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ-ဝိပဿနာ နိယမေတီ"တိ ဝဒန္တိ။ တေသံ ဝါဒဝိနိစ္ဆယော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာဓိကာရေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ သမ္မာသမာဓီတိ အယံ ပုဗ္ဗဘာဂေ လောကိယော အပရဘာဂေ လောကုတ္တရော သမ္မာသမာဓီတိ ဝုစ္စတိ။

ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါတိ ဧဝံ အတ္တနော ဝါ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ပရိဂ္ဂဏှိတွာ, ပရဿ ဝါ, ကာလေန ဝါ အတ္တနော, ကာလေန ဝါ ပရဿ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ပရိဂ္ဂဏှိတွာ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ သမုဒယဝယာ ပနေတ္ထ စတုန္နံ သစ္စာနံ ယထာသမ္ဘဝတော ဥပ္ပတ္တိနိဝတ္တိဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣတော ပရံ ဝုတ္တနယမေဝ။ ကေဝလဉ္ဟိ ဣဓ စတုသစ္စပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စန္တိ ဧဝံ ယောဇနံ ကတွာ သစ္စပရိဂ္ဂါဟကဿ ဘိက္ခုနော နိယျာနမုခံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သေသံ တာဒိသမေဝါတိ။

စတုသစ္စပဗ္ဗံ နိဋ္ဌိတံ။

၄၀၄။ ဧတ္တာဝတာ အာနာပါနပဗ္ဗံ စတုဣရိယာပထပဗ္ဗံ စတုသမ္ပဇညပဗ္ဗံ ဒွတ္တိံသာကာရံ စတုဓာတုဝဝတ္ထာနံ နဝသိဝထိကာ ဝေဒနာနုပဿနာ စိတ္တာ-နုပဿနာ နီဝရဏပရိဂ္ဂဟော ခန္ဓပရိဂ္ဂဟော အာယတနပရိဂ္ဂဟော ဗောဇ္ဈင်္ဂ-ပရိဂ္ဂဟော သစ္စပရိဂ္ဂဟောတိ ဧကဝီသတိ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ။ တေသု အာနာပါနံ ဒွတ္တိံသာကာရံ နဝသိဝထိကာတိ ဧကာဒသ အပ္ပနာကမ္မဋ္ဌာနာနိ ဟောန္တိ။ ဒီဃဘာဏကမဟာသီဝတ္ထေရော ပန "နဝသိဝထိကာ အာဒီနဝါနုပဿနာ-ဝသေန ဝုတ္တာ"တိ အာဟ။ တသ္မာ တဿ မတေန ဒွေယေဝ အပ္ပနာ-ကမ္မဋ္ဌာနာနိ၊ သေသာနိ ဥပစာရကမ္မဋ္ဌာနာနိ။ ကိံ ပနေတေသု သဗ္ဗေသု

abhiniveso jāyatīti. Na jāyati. Iriyāpathasampajaññanīvaraṇabojjhaṅgesu hi abhiniveso na jāyati, sesesu jāyatīti. **Mahāsīvatthero** panāha “etesupi abhiniveso jāyati. Ayañhi ‘atthi nu kho me cattāro iriyāpathā udāhu natthi, atthi nu kho me catusampajaññaṁ udāhu natthi, atthi nu kho me pañcanīvaraṇā udāhu natthi, atthi nu kho me sattabojjhaṅgā udāhu natthī’ti evaṁ pariggaṇhāti. Tasmā sabbattha abhiniveso jāyatī”ti.

Yo hi koci bhikkhaveti yo hi koci bhikkhave bhikkhu vā bhikkhunī vā upāsako vā upāsikā vā. **Evaṁ bhāveyyā**ti ādito paṭṭhāya vuttena bhāvanānukkamena bhāveyya. **Pāṭikaṅkhan**ti paṭikaṅkhitabbaṁ icchitabbaṁ avassaṁbhāvīti attho. **Aññā**ti arahattaṁ. **Sati vā upādisese**ti upādānasese vā[1] sati aparikkhīṇe. **Anāgāmitā**ti anāgāmibhāvo.

Evaṁ sattannaṁ vassānaṁ vasena sāsanassa niyyānikabhāvaṁ dassetvā puna tato appatarepi kāle dassento **tiṭṭhantu bhikkhave**ti-ādimāha. Sabbampi cetaṁ majjhimassa veneyyapuggalassa vasena vuttaṁ, tikkhapaññaṁ pana sandhāya “pātova anusiṭṭho sāyaṁ visesaṁ adhigamissati, sāyaṁ anusiṭṭho pāto visesaṁ adhigamissatī”ti vuttaṁ. Iti Bhagavā “evaṁniyyānikaṁ bhikkhave mama sāsanan”ti dassetvā ekavīsatiyāpi ṭhānesu arahattanikūṭena desitaṁ desanaṁ niyyātento “ekāyano ayaṁ bhikkhave maggo -pa- iti yaṁ taṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttan”ti āha. Sesaṁ uttānatthamevāti. Desanāpariyosāne pana tiṁsa bhikkhusahassāni arahatte patiṭṭhahiṁsūti.

Mahāsatipaṭṭhānasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Upādisese vā (Syā)

အဘိနိဝေသော ဇာယတီတိ။ န ဇာယတိ။ ဣရိယာပထသမ္ပဇညနီဝရဏဗောဇ္ဈင်္ဂေသု ဟိ အဘိနိဝေသော န ဇာယတိ၊ သေသေသု ဇာယတီတိ။ **မဟာသီဝတ္ထေရော** ပနာဟ ''ဧတေသုပိ အဘိနိဝေသော ဇာယတိ။ အယဉှိ 'အတ္ထိ နု ခေါ မေ စတ္တာရော ဣရိယာပထာ ဥဒါဟု နတ္ထိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ မေ စတုသမ္ပဇညံ ဥဒါဟု နတ္ထိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ မေ ပဉ္စနီဝရဏာ ဥဒါဟု နတ္ထိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ မေ သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂါ ဥဒါဟု နတ္ထီ'တိ ဧဝံ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။ တသ္မာ သဗ္ဗတ္ထ အဘိနိဝေသော ဇာယတီ''တိ။

ယော ဟိ ကောစိ ဘိက္ခဝေတိ ယော ဟိ ကောစိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဝါ ဘိက္ခုနီ ဝါ ဥပါသကော ဝါ ဥပါသိကာ ဝါ။ **ဧဝံ ဘာဝေယျာ**တိ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ဝုတ္တေန ဘာဝနာနုက္ကမေန ဘာဝေယျ။ **ပါဋိကင်္ခ**န္တိ ပဋိကင်္ခိတဗ္ဗံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ အဝဿံဘာဝီတိ အတ္ထော။ **အညာ**တိ အရဟတ္တံ။ **သတိ ဝါ ဥပါဒိသေသေ**တိ ဥပါဒါနသေသေ ဝါ[၁] သတိ အပရိက္ခီဏေ။ **အနာဂါမိတာ**တိ အနာဂါမိဘာဝေါ။

ဧဝံ သတ္တန္နံ ဝဿာနံ ဝသေန သာသနဿ နိယျာနိကဘာဝံ ဒဿေတွာ ပုန တတော အပ္ပတရေပိ ကာလေ ဒဿေန္တော **တိဋ္ဌန္တု ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ သဗ္ဗမ္ပိ စေတံ မဇ္ဈိမဿ ဝေနေယျပုဂ္ဂလဿ ဝသေန ဝုတ္တံ၊ တိက္ခပညံ ပန သန္ဓာယ ''ပါတောဝ အနုသိဋ္ဌော သာယံ ဝိသေသံ အဓိဂမိဿတိ၊ သာယံ အနုသိဋ္ဌော ပါတော ဝိသေသံ အဓိဂမိဿတီ''တိ ဝုတ္တံ။ ဣတိ ဘဂဝါ ''ဧဝံနိယျာနိကံ ဘိက္ခဝေ မမ သာသန''န္တိ ဒဿေတွာ ဧကဝီသတိယာပိ ဌာနေသု အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသိတံ ဒေသနံ နိယျာတေန္တော ''ဧကာယနော အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ။ပ။ ဣတိ ယံ တံ ဝုတ္တံ၊ ဣဒမေတံ ပဋိစ္စ ဝုတ္တ''န္တိ အာဟ။ သေသံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ပန တိံသ ဘိက္ခုသဟဿာနိ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဥပါဒိသေသေ ဝါ (သျာ)

10. Pāyāsirājaññasutta

406. **Evaṁ me sutan**ti Pāyāsirājaññasuttaṁ. Tatrāyamapubbapadavaṇṇanā—**āyasmā**ti piyavacanametaṁ. **Kumārakassapo**ti tassa nāmaṁ. Kumārakāle pabbajitattā pana Bhagavatā “Kassapaṁ pakkosatha, idaṁ phalaṁ vā khādanīyaṁ vā Kassapassa dethā”ti vutte “katarakassapassā”ti. “Kumārakassapassā”ti evaṁ gahitanāmattā tato paṭṭhāya vuḍḍhakālepi “Kumārakassapo”tveva vuccati. Apica rañño posāvanikaputtattāpi taṁ Kumārakassapoti sañjāniṁsu.

Ayaṁ panassa pubbayogato paṭṭhāya āvibhāvakathā—thero kira Padumuttarassa Bhagavato kāle seṭṭhiputto ahosi. Athekadivasaṁ Bhagavantaṁ citrakathiṁ ekaṁ attano sāvakaṁ etadagge ṭhapentaṁ disvā Bhagavato sattāhaṁ dānaṁ datvā “ahampi Bhagavā anāgate ekassa Buddhassa ayaṁ thero viya citrakathī sāvako bhavāmī”ti patthanaṁ katvā puññāni karonto Kassapassa Bhagavato sāsane pabbajitvā visesaṁ nibbattetuṁ nāsakkhi. Tadā kira parinibbutassa Bhagavato sāsane osakkante pañca bhikkhū nisseṇiṁ bandhitvā pabbataṁ āruyha samaṇadhammaṁ akaṁsu. Saṁghatthero tatiyadivase arahattaṁ patto, anuthero catutthadivase anāgāmī ahosi, itare tayo visesaṁ nibbattetuṁ asakkontā devaloke nibbattā.

Tesaṁ ekaṁ Buddhantaraṁ devesu ca manussesu ca sampattiṁ anubhavantānaṁ eko Takkasilāyaṁ rājakule nibbattitvā Pakkusāti nāma rājā hutvā Bhagavantaṁ uddissa pabbajitvā Rājagahaṁ uddissa āgacchanto kumbhakārasālāyaṁ Bhagavato dhammadesanaṁ sutvā anāgāmiphalaṁ patto. Eko ekasmiṁ samuddapaṭṭane kulaghare nibbattitvā nāvaṁ āruyha bhinnanāvo dārucīrāni nivāsetvā lābhasampattiṁ patto “ahaṁ arahā”ti cittaṁ uppādetvā “na tvaṁ arahā, gaccha Satthāraṁ upasaṅkamitvā pañhaṁ pucchā”ti atthakāmāya devatāya codito tathā katvā arahattaphalaṁ patto.

Eko Rājagahe ekissā kiladārikāya kicchimhi uppanno. Sā ca paṭhamaṁ mātāpitaro yācitvā pabbajjaṁ alabhamānā kulagharaṁ gantvā gabbhaṁ

၁၀—ပါယာသိရာဇညသုတ္တ

၄၀၆။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** ပါယာသိရာဇညသုတ္တံ။ တတြာယမပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ—**အာယသ္မာ**တိ ပိယဝစနမေတံ။ **ကုမာရကဿပေါ**တိ တဿ နာမံ။ ကုမာရကာလေ ပဗ္ဗဇိတတ္တာ ပန ဘဂဝတာ “ကဿပံ ပက္ကောသထ၊ ဣဒံ ဖလံ ဝါ ခါဒနီယံ ဝါ ကဿပဿ ဒေထာ”တိ ဝုတ္တေ “ကတရကဿပဿာ”တိ။ “ကုမာရကဿပဿာ”တိ ဧဝံ ဂဟိတနာမတ္တာ တတော ပဋ္ဌာယ ဝုဍ္ဎကာလေပိ “ကုမာရကဿပေါ”တွေဝ ဝုစ္စတိ။ အပိစ ရညော ပေါသာဝနိကပုတ္တတ္တာပိ တံ ကုမာရကဿပေါတိ သဉ္ဇာနိံသု။

အယံ ပနဿ ပုဗ္ဗယောဂတော ပဋ္ဌာယ အာဝိဘာဝကထာ—ထေရော ကိရ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ကာလေ သေဋ္ဌိပုတ္တော အဟောသိ။ အထေကဒိဝသံ ဘဂဝန္တံ စိတြကထိံ ဧကံ အတ္တနော သာဝကံ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ ဘဂဝတော သတ္တာဟံ ဒါနံ ဒတွာ “အဟမ္ပိ ဘဂဝါ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ အယံ ထေရော ဝိယ စိတြကထီ သာဝကော ဘဝါမီ”တိ ပတ္ထနံ ကတွာ ပုညာနိ ကရောန္တော ကဿပဿ ဘဂဝတော သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ နာသက္ခိ။ တဒါ ကိရ ပရိနိဗ္ဗုတဿ ဘဂဝတော သာသနေ ဩသက္ကန္တေ ပဉ္စ ဘိက္ခူ နိဿေဏိံ ဗန္ဓိတွာ ပဗ္ဗတံ အာရုယှ သမဏဓမ္မံ အကံသု။ သံဃတ္ထေရော တတိယဒိဝသေ အရဟတ္တံ ပတ္တော၊ အနုထေရော စတုတ္ထဒိဝသေ အနာဂါမီ အဟောသိ၊ ဣတရေ တယော ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ အသက္ကောန္တာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တာ။

တေသံ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တာနံ ဧကော တက္ကသိလာယံ ရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပက္ကုသာတိ နာမ ရာဇာ ဟုတွာ ဘဂဝန္တံ ဥဒ္ဒိဿ ပဗ္ဗဇိတွာ ရာဇဂဟံ ဥဒ္ဒိဿ အာဂစ္ဆန္တော ကုမ္ဘကာရသာလာယံ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ အနာဂါမိဖလံ ပတ္တော။ ဧကော ဧကသ္မိံ သမုဒ္ဒပဋ္ဋနေ ကုလဃရေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ နာဝံ အာရုယှ ဘိန္နနာဝေါ ဒါရုစီရာနိ နိဝါသေတွာ လာဘသမ္ပတ္တိံ ပတ္တော “အဟံ အရဟာ”တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ “န တွံ အရဟာ၊ ဂစ္ဆ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆာ”တိ အတ္ထကာမာယ ဒေဝတာယ စောဒိတော တထာ ကတွာ အရဟတ္တဖလံ ပတ္တော။

ဧကော ရာဇဂဟေ ဧကိဿာ ကုလဒါရိကာယ ကုစ္ဆိမှိ ဥပ္ပန္နော။ သာ စ ပဌမံ မာတာပိတရော ယာစိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အလဘမာနာ ကုလဃရံ ဂန္တွာ ဂဗ္ဘံ

gaṇhi. Gabbhasaṇṭhitampi ajānantī sāmikaṁ ārādhetvā tena anuññātā bhikkhunīsu pabbajitā[1], tassā gabbhanimittaṁ disvā bhikkhuniyo Devadattaṁ pucchiṁsu. So "assamaṇī"ti āha. Dasabalaṁ pucchiṁsu. Satthā Upālittheraṁ sampaṭicchāpesi. Thero Sāvatthinagaravāsīni kulāni Visākhañca upāsikaṁ pakkosāpetvā sodhento "pure laddho gabbho, pabbajjā arogā"ti āha. Satthā "suvinicchitaṁ adhikaraṇan"ti therassa sādhukāramadāsi. Sā bhikkhunī suvaṇṇabimbasadisaṁ puttaṁ vijāyi. Taṁ gahetvā rājā Pasenadi Kosalo posāpesi. "Kassapo"ti cassa nāmaṁ katvā aparabhāge alaṅkaritvā Satthu santikaṁ netvā pabbājesi. Iti naṁ rañño posāvanikaputtattāpi "Kumārakassapo"ti sañjāniṁsūti. Taṁ ekadivasaṁ andhavane samaṇadhammaṁ karontaṁ atthakāmā devatā pañhe uggahāpetvā "ime pañhe Bhagavantaṁ pucchā"ti āha. Thero pañhe pucchitvā pañhavissajjanāvasāne arahattaṁ pāpuṇi. Bhagavāpi taṁ citrakathikānaṁ bhikkhūnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesi.

Setabyāti tassa nagarassa nāmaṁ. **Uttarena Setabyan**ti Setabyato uttaradisāya. **Rājañño**ti Anabhisittakarājā. **Diṭṭhigatan**ti diṭṭhiyeva. Yathā gūthagataṁ muttagatanti vutte na gūthādito aññaṁ atthi, evaṁ diṭṭhiyeva diṭṭhigataṁ. **Itipi natthī**ti taṁ taṁ kāraṇaṁ apadisitvā evampi natthīti vadati. **Purā -pa- saññāpetī**ti yāva na saññāpeti.

Candimasūriya-upamāvaṇṇanā

411. **Ime bho Kassapa candimasūriyā**ti so kira therena pucchito cintesi "ayaṁ samaṇo paṭhamaṁ candimasūriye upamaṁ āhari, candimasūriyasadiso bhavissati paññāya, anabhibhavanīyo aññena, sace panāhaṁ 'candimasūriyā imasmiṁ loke'ti bhaṇissāmi[2], 'kiṁ nissitā ete, kittakapamāṇā, kittakaṁ uccā'ti-ādīhi paliveṭhessati. Ahaṁ kho panetaṁ nibbeṭhetuṁ na sakkhissāmi, 'parasmiṁ loke' iccevassa kathessāmī"ti. Tasmā evamāha.

1. Pabbajitvā (Ka)   2. Bhaṇissaṁ (Syā)

ဂဏှိ။ ဂဗ္ဘသဏ္ဌိတမ္ပိ အဇာနန္တီ သာမိကံ အာရာဓေတွာ တေန အနုညာတာ ဘိက္ခုနီသု ပဗ္ဗဇိတာ[1]၊ တဿာ ဂဗ္ဘနိမိတ္တံ ဒိသွာ ဘိက္ခုနိယော ဒေဝဒတ္တံ ပုစ္ဆိံသု။ သော "အဿမဏီ"တိ အာဟ။ ဒသဗလံ ပုစ္ဆိံသု။ သတ္ထာ ဥပါလိတ္ထေရံ သမ္ပဋိစ္ဆာပေသိ။ ထေရော သာဝတ္ထိနဂရဝါသိနိ ကုလာနိ ဝိသာခဉ္စ ဥပါသိကံ ပက္ကောသာပေတွာ သောဓေန္တော "ပုရေ လဒ္ဓေါ ဂဗ္ဘော၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ အရောဂါ"တိ အာဟ။ သတ္ထာ ''သုဝိနိစ္ဆိတံ အဓိကရဏ''န္တိ ထေရဿ သာဓုကာရမဒါသိ။ သာ ဘိက္ခုနီ သုဝဏ္ဏဗိမ္ဗသဒိသံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ တံ ဂဟေတွာ ရာဇာ ပသေနဒိ ကောသလော ပေါသာပေသိ။ "ကဿပေါ"တိ စဿ နာမံ ကတွာ အပရဘာဂေ အလင်္ကရိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ နေတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ ဣတိ နံ ရညော ပေါသာဝနိကပုတ္တတ္တာပိ "ကုမာရကဿပေါ"တိ သဉ္ဇာနိံသူတိ။ တံ ဧကဒိဝသံ အန္ဓဝနေ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တံ အတ္ထကာမာ ဒေဝတာ ပဉှေ ဥဂ္ဂဟာပေတွာ ''ဣမေ ပဉှေ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆာ''တိ အာဟ။ ထေရော ပဉှေ ပုစ္ဆိတွာ ပဉှဝိဿဇ္ဇနာဝသာနေ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဘဂဝါပိ တံ စိတြကထိကာနံ ဘိက္ခူနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။

သေတဗျာတိ တဿ နဂရဿ နာမံ။ **ဥတ္တရေန သေတဗျ**န္တိ သေတဗျတော ဥတ္တရဒိသာယ။ **ရာဇညော**တိ အနဘိသိတ္တကရာဇာ။ **ဒိဋ္ဌိဂတ**န္တိ ဒိဋ္ဌိယေဝ။ ယထာ ဂူထဂတံ မုတ္တဂတန္တိ ဝုတ္တေ န ဂူထာဒိတော အညံ အတ္ထိ၊ ဧဝံ ဒိဋ္ဌိယေဝ ဒိဋ္ဌိဂတံ။ **ဣတိပိ နတ္ထီ**တိ တံ တံ ကာရဏံ အပဒိသိတွာ ဧဝမ္ပိ နတ္ထီတိ ဝဒတိ။ **ပုရာ။ပ။ သညာပေတီ**တိ ယာဝ န သညာပေတိ။

စန္ဒိမသူရိယဥပမာဝဏ္ဏနာ

၄၁၁။ **ဣမေ ဘော ကဿပ စန္ဒိမသူရိယာ**တိ သော ကိရ ထေရေန ပုစ္ဆိတော စိန္တေသိ "အယံ သမဏော ပဌမံ စန္ဒိမသူရိယေ ဥပမံ အာဟရိ၊ စန္ဒိမသူရိယသဒိသော ဘဝိဿတိ ပညာယ၊ အနဘိဘဝနီယော အညေန၊ သစေ ပနာဟံ 'စန္ဒိမသူရိယာ ဣမသ္မိံ လောကေ'တိ ဘဏိဿာမိ[2]၊ 'ကိံ နိဿိတာ ဧတေ၊ ကိတ္တကပမာဏာ၊ ကိတ္တကံ ဥစ္စာ'တိအာဒီဟိ ပလိဝေဌေဿတိ။ အဟံ ခေါ ပနေတံ နိဗ္ဗေဌေတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ 'ပရသ္မိံ လောကေ' ဣစ္စေဝဿ ကထေဿာမီ"တိ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။

၁-ပဗ္ဗဇိတွာ (က)   ၂-ဘဏိဿံ (သျာ)

Bhagavā pana tato pubbe na cirasseva **Sudhābhojanīyajātakaṁ** kathesi. Tattha “cande cando devaputto, sūriye sūriyo devaputto”ti āgataṁ. Bhagavatā ca kathitaṁ Jātakaṁ vā suttantaṁ vā sakalajambudīpe patthaṭaṁ[1] hoti, tena so “ettha nivāsino devaputtā natthī”ti na sakkā vattunti cintetvā **devā te na manussā**ti āha.

412. **Atthi pana rājañña pariyāyo**ti atthi pana kāraṇanti pucchati. **Ābādhikā**ti visabhāgavedanāsaṅkhātena ābādhena samannāgatā. **Dukkhitā**ti dukkhappattā. **Bāḷhagilānā**ti adhimattagilānā. **Saddhāyikā**ti ahaṁ tumhe saddahāmi, tumhe mayhaṁ saddhāyikā saddhāyitabbavacanāti attho. **Paccayikā**ti ahaṁ tumhe pattiyāmi, tumhe mayhaṁ paccayikā pattiyāyitabbāti attho.

Corādi-upamāvaṇṇanā

413. **Uddisitvā**ti tesaṁ attānañca paṭisāmitabhaṇḍakañca dassetvā, sampaṭicchāpetvāti attho. **Vippalapantassā**ti “putto me, dhītā me, dhanaṁ me”ti vividhaṁ palapantassa. **Nirayapālesū**ti niraye kammakāraṇikasattesu. Ye pana “kammameva kammakāraṇaṁ karoti, natthi nirayapālā”ti vadanti, te “tamenaṁ bhikkhave nirayapālā”ti Devadūtasuttaṁ paṭibāhanti. Manussaloke rājakulesu kāraṇikamanussā viya hi niraye nirayapālā honti.

415. **Veḷupesikāhī**ti veḷuvilīvehi[2]. **Sunimmajjathā**ti yathā suṭṭhu nimmajjitaṁ hoti, evaṁ nimmajjatha, apanethāti attho.

Asucīti amanāpo. **Asucisaṅkhāto**ti asucikoṭṭhāsabhūto asucīti ñāto vā. **Duggandho**ti kuṇapagandho. **Jeguccho**ti jigucchitabbayutto. **Paṭikūlo**ti dassaneneva paṭighāvaho. **Ubbādhatī**ti divasassa dvikkhattuṁ nhatvā tikkhattuṁ vatthāni parivattetvā alaṅkatapaṭimaṇḍitānaṁ cakkavatti-ādīnampi manussānaṁ gandho yojanasate ṭhitānaṁ devatānaṁ kaṇṭhe āsattakuṇapaṁ viya bādhati.

---

1. Pākaṭaṁ (Syā)
2. Veḷuvilippehi (Syā) Veḷuvilimpeti (Ka)

ဘဂဝါ ပန တတော ပုဗ္ဗေ န စိရဿေဝ **သုဓာဘောဇနီယဇာတကံ** ကထေသိ။ တတ္ထ “စန္ဒေ စန္ဒော ဒေဝပုတ္တော၊ သူရိယေ သူရိယော ဒေဝပုတ္တော”တိ အာဂတံ။ ဘဂဝတာ စ ကထိတံ ဇာတကံ ဝါ သုတ္တန္တံ ဝါ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပတ္ထဋံ[၁] ဟောတိ၊ တေန သော “ဧတ္ထ နိဝါသိနော ဒေဝပုတ္တာ နတ္ထီ”တိ န သက္ကာ ဝတ္တုန္တိ စိန္တေတွာ **ဒေဝါ တေ န မနုဿာ**တိ အာဟ။

၄၁၂။ **အတ္ထိ ပန ရာဇည ပရိယာယော**တိ အတ္ထိ ပန ကာရဏန္တိ ပုစ္ဆတိ။ **အာဗာဓိကာ**တိ ဝိသဘာဂဝေဒနာသင်္ခါတေန အာဗာဓေန သမန္နာဂတာ။ **ဒုက္ခိတာ**တိ ဒုက္ခပ္ပတ္တာ။ **ဗာဠ္ဟဂိလာနာ**တိ အဓိမတ္တဂိလာနာ။ **သဒ္ဓါယိကာ**တိ အဟံ တုမှေ သဒ္ဒဟာမိ၊ တုမှေ မယှံ သဒ္ဓါယိကာ သဒ္ဓါယိတဗ္ဗဝစနာတိ အတ္ထော။ **ပစ္စယိကာ**တိ အဟံ တုမှေ ပတ္တိယာမိ၊ တုမှေ မယှံ ပစ္စယိကာ ပတ္တိယာယိတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။

စောရာဒိဥပမာဝဏ္ဏနာ

၄၁၃။ **ဥဒ္ဒိသိတွာ**တိ တေသံ အတ္တာနဉ္စ ပဋိသာမိတဘဏ္ဍကဉ္စ ဒဿေတွာ၊ သမ္ပဋိစ္ဆာပေတွာတိ အတ္ထော။ **ဝိပ္ပလပန္တဿာ**တိ “ပုတ္တော မေ, ဓီတာ မေ, ဓနံ မေ”တိ ဝိဝိဓံ ပလပန္တဿ။ **နိရယပါလေသူ**တိ နိရယေ ကမ္မကာရဏိကသတ္တေသု။ ယေ ပန “ကမ္မမေဝ ကမ္မကာရဏံ ကရောတိ၊ နတ္ထိ နိရယပါလာ”တိ ဝဒန္တိ၊ တေ “တမေနံ ဘိက္ခဝေ နိရယပါလာ”တိ ဒေဝဒူတသုတ္တံ ပဋိဗာဟန္တိ။ မနုဿလောကေ ရာဇကုလေသု ကာရဏိကမနုဿာ ဝိယ ဟိ နိရယေ နိရယပါလာ ဟောန္တိ။

၄၁၅။ **ဝေဠုပေသိကာဟီ**တိ ဝေဠုဝိလီဝေဟိ[၂]။ **သုနိမ္မဇ္ဇထာ**တိ ယထာ သုဋ္ဌု နိမ္မဇ္ဇိတံ ဟောတိ၊ ဧဝံ နိမ္မဇ္ဇထ၊ အပနေထာတိ အတ္ထော။

အသုစီတိ အမနာပေါ။ **အသုစိသင်္ခါတော**တိ အသုစိကောဋ္ဌာသဘူတော အသုစီတိ ဉာတော ဝါ။ **ဒုဂ္ဂန္ဓော**တိ ကုဏပဂန္ဓော။ **ဇေဂုစ္ဆော**တိ ဇိဂုစ္ဆိတဗ္ဗယုတ္တော။ **ပဋိကူလော**တိ ဒဿနေနေဝ ပဋိဃာဝဟော။ **ဥဗ္ဗာဓတီ**တိ ဒိဝသဿ ဒွိက္ခတ္တုံ နှတွာ တိက္ခတ္တုံ ဝတ္ထာနိ ပရိဝတ္တေတွာ အလင်္ကတပဋိမဏ္ဍိတာနံ စက္ကဝတ္တိအာဒီနမ္ပိ မနုဿာနံ ဂန္ဓော ယောဇနသတေ ဌိတာနံ ဒေဝတာနံ ကဏ္ဌေ အာသတ္တကုဏပံ ဝိယ ဗာဓတိ။

၁-ပါကဋံ (သျာ)
၂-ဝေဠုဝိလိပ္ပေဟိ (သျာ) ဝေဠုဝိလိမ္ပေဟိ (က)

416. Puna pāṇātipātādipañcasīlāni samādāyavattentānaṁ vasena vadati. **Tāvatiṁsānan**ti idañca dūre nibbattā tāva mā āgacchantu, ime kasmā na entīti vadati.

418. **Jaccandhūpamo maññe paṭibhāsī**ti jaccandho viya upaṭṭhāsi. **Araññavanapatthānī**ti araññakaṅgayuttatāya araññāni, mahāvanasaṇḍatāya vanapatthāni. **Pantānī**ti dūrāni.

419. **Kalyāṇadhamme**ti teneva sīlena sundaradhamme. **Dukkhapaṭikūle**ti dukkhaṁ apatthente. **Seyyo bhavissatī**ti paraloke sugatisukhaṁ bhavissatīti adhippāyo.

420. **Upavijaññā**ti upagatavijāyanakālā, paripakkagabbhā na cirasseva vijāyissatīti attho. **Opabhoggā bhavissatī**ti pādaparicārikā bhavissati. **Anayabyasanan**ti mahādukkhaṁ. Ayoti sukhaṁ, na ayo anayo, dukkhaṁ. Tadetaṁ sabbaso sukhaṁ byasati vikkhipatīti byasanaṁ. Iti anayova byasanaṁ **anayabyasanaṁ,** mahādukkhanti attho. **Ayoniso**ti anupāyena. **Apakkaṁ na paripācentī**ti apariṇataṁ akhīṇaṁ āyuṁ antarāva na upacchindanti. **Paripākaṁ āgamentī**ti āyuparipākakālaṁ āgamenti. Dhammasenāpatināpetaṁ vuttaṁ—

Nābhinandāmi maraṇaṁ, nābhinandāmi jīvitaṁ.
Kālañca paṭikaṅkhāmi, nibbisaṁ bhatako yathāti[1].

421. **Ubbhinditvā**ti mattikālepaṁ bhinditvā.

422. **Rāmaṇeyyakan**ti ramaṇīyabhāvaṁ. **Velāsikā**ti khiḍḍāparādhikā[2]. **Komārikā**ti taruṇadārikā. **Tuyhaṁ jīvan**ti supinadassanakāle nikkhamantaṁ vā pavisantaṁ vā jīvaṁ api nu passanti. Idha cittācāraṁ “jīvan”ti gahetvā āha. So hi tattha jīvasaññīti.

423. **Jiyāyā**ti dhanujiyāya, gīvaṁ veṭhetvāti attho. **Patthinnataro**ti thaddhataro. Iminā kiṁ dasseti? Tumhe jīvakāle sattassa

1. Khu 2. 345 piṭṭhe.
2. Keḷāyikāti bālāvadārikā (Sī) celāvikāti vilātadārikā (Syā)

၄၁၆။ ပုန ပါဏာတိပါတာဒိပဉ္စသီလာနိ သမာဒါယဝတ္တေန္တာနံ ဝသေန ဝဒတိ။ **တာဝတိံသာန**န္တိ ဣဒဉ္စ ဒူရေ နိဗ္ဗတ္တာ တာဝ မာ အာဂစ္ဆန္တု၊ ဣမေ ကသ္မာ န ဧန္တီတိ ဝဒတိ။

၄၁၈။ **ဇစ္စန္ဓူပမော မညေ ပဋိဘာသီ**တိ ဇစ္စန္ဓော ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။ **အရညဝနပတ္ထာနီ**တိ အရညကင်္ဂယုတ္တတာယ အရညာနိ, မဟာဝနသဏ္ဍတာယ ဝနပတ္ထာနိ။ **ပန္တာနီ**တိ ဒူရာနိ။

၄၁၉။ **ကလျာဏဓမ္မေ**တိ တေနေဝ သီလေန သုန္ဒရဓမ္မေ။ **ဒုက္ခပဋိကူလေ**တိ ဒုက္ခံ အပတ္ထေန္တေ။ **သေယျော ဘဝိဿတီ**တိ ပရလောကေ သုဂတိသုခံ ဘဝိဿတီတိ အဓိပ္ပါယော။

၄၂၀။ **ဥပဝိဇညာ**တိ ဥပဂတဝိဇာယနကာလာ၊ ပရိပက္ကဂဗ္ဘာ န စိရဿေဝ ဝိဇာယိဿတီတိ အတ္ထော။ **ဩပဘောဂ္ဂါ ဘဝိဿတီ**တိ ပါဒပရိစာရိကာ ဘဝိဿတိ။ **အနယဗျသန**န္တိ မဟာဒုက္ခံ။ အယောတိ သုခံ၊ န အယော အနယော၊ ဒုက္ခံ။ တဒေတံ သဗ္ဗသော သုခံ ဗျသတိ ဝိက္ခိပတီတိ ဗျသနံ။ ဣတိ အနယောဝ ဗျသနံ **အနယဗျသနံ၊** မဟာဒုက္ခန္တိ အတ္ထော။ **အယောနိသော**တိ အနုပါယေန။ **အပက္ကံ န ပရိပါစေန္တီ**တိ အပရိဏတံ အခီဏံ အာယုံ အန္တရာဝ န ဥပစ္ဆိန္ဒန္တိ။ **ပရိပါကံ အာဂမေန္တီ**တိ အာယုပရိပါကကာလံ အာဂမေန္တိ။ ဓမ္မသေနာပတိနာပေတံ ဝုတ္တံ—

နာဘိနန္ဒာမိ မရဏံ၊ နာဘိနန္ဒာမိ ဇီဝိတံ။
ကာလဉ္စ ပဋိကင်္ခါမိ၊ နိဗ္ဗိသံ ဘတကော ယထာတိ[၁]။

၄၂၁။ **ဥဗ္ဘိန္ဒိတွာ**တိ မတ္တိကာလေပံ ဘိန္ဒိတွာ။

၄၂၂။ **ရာမဏေယျက**န္တိ ရမဏီယဘာဝံ။ **ဝေလာသိကာ**တိ ခိဍ္ဍာပရာဓိကာ[၂]။ **ကောမာရိကာ**တိ တရုဏဒါရိကာ။ **တုယှံ ဇီဝ**န္တိ သုပိနဒဿနကာလေ နိက္ခမန္တံ ဝါ ပဝိသန္တံ ဝါ ဇီဝံ အပိ နု ပဿန္တိ။ ဣဓ စိတ္တာစာရံ “ဇီဝ”န္တိ ဂဟေတွာ အာဟ။ သော ဟိ တတ္ထ ဇီဝသညီတိ။

၄၂၃။ **ဇိယာယာ**တိ ဓနုဇိယာယ၊ ဂီဝံ ဝေဌေတွာတိ အတ္ထော။ **ပတ္ထိန္နတရော**တိ ထဒ္ဓတရော။ ဣမိနာ ကိံ ဒဿေတိ? တုမှေ ဇီဝကာလေ သတ္တဿ

၁-ခု ၂-၃၄၅-ပိဋ္ဌေ။
၂-ကေဠာယိကာတိ ဗာလာဝဒါရိကာ (သီ) စေလာဝိကာတိ ဝိလာတဒါရိကာ (သျာ)

pañcakkhandhāti vadanti, cavanakāle pana rūpakkhandhamattameva avasissati, tayo khandhā appavattā honti, viññāṇakkhandho gacchati. Avasiṭṭhena rūpakkhandhena lahutarena bhavitabbaṁ, garukataro ca hoti. Tasmā natthi koci kuhiṁ gantāti imamatthaṁ dasseti.

424. **Nibbutan**ti vūpasantatejaṁ.

425. **Anupahaccā**ti avināsetvā. **Āmato hotī**ti addhamato marituṁ āraddho hoti. **Odhunāthā**ti orato karotha. **Sandhunāthā**ti parato karotha. **Niddhunāthā**ti aparāparaṁ karotha. **Tañcāyatanaṁ na paṭisaṁvedetī**ti tena cakkhunā taṁ rūpāyatanaṁ na vibhāveti. Esa nayo sabbattha.

426. **Saṅkhadhamo**ti saṅkhadhamako. **Upalāpetvā**ti dhamitvā.

428. **Aggiko**ti aggiparicārako. **Āpādeyyan**ti nipphādeyyaṁ, āyuṁ vā pāpuṇāpeyyaṁ. **Poseyyan**ti bhojanādīhi bhareyyaṁ. **Vaḍḍheyyan**ti vaḍḍhiṁ gameyyaṁ. **Araṇīsahitan**ti araṇīyugaḷaṁ.

429. **Tirorājānopī**ti tiroraṭṭhe aññasmimpi janapade rājāno jānanti. **Abyatto**ti avisado acheko. **Kopenapī**ti ye maṁ evaṁ vakkhanti, tesu uppajjanakena kopenapi etaṁ diṭṭhigataṁ harissāmi pariharissāmīti gahetvā vicarissāmi. **Makkhenā**ti tayā vuttayuttakāraṇamakkhalakkhaṇena makkhenāpi. **Palāsenā**ti tayā saddhiṁ yugaggāhalakkhaṇena palāsenāpi.

430. **Haritakapaṇṇan**ti yaṁkiñci haritakaṁ, antamaso allatiṇapaṇṇampi na hotīti attho. **Sannaddhakalāpan**ti sannaddhadhanukalāpaṁ. **Āsittodakāni vaḷumānī**ti paripuṇṇasalilā maggā ca kandarā ca. **Yoggānī**ti balibadde.

Bahunikkhantaroti **bahunikkhanto,** ciranikkhantoti attho. **Yathābhatena bhaṇḍenā**ti yaṁ vo tiṇakaṭṭhodakabhaṇḍakaṁ āropitaṁ, tena yathābhatena yathāropitena, yathāgahitenāti attho.

Appasārānīti appagghāni. **Paṇiyānī**ti bhaṇḍāni.

ပဉ္စက္ခန္ဓာတိ ဝဒန္တိ၊ စဝနကာလေ ပန ရူပက္ခန္ဓမတ္တမေဝ အဝသိဿတိ၊ တယော ခန္ဓာ အပ္ပဝတ္တာ ဟောန္တိ၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓော ဂစ္ဆတိ။ အဝသိဋ္ဌေန ရူပက္ခန္ဓေန လဟုတရေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ဂရုကတရော စ ဟောတိ။ တသ္မာ နတ္ထိ ကောစိ ကုဟိံ ဂန္တာတိ ဣမမတ္ထံ ဒဿေတိ။

၄၂၄။ **နိဗ္ဗုတန္တိ** ဝူပသန္တတေဇံ။

၄၂၅။ **အနုပဟစ္စာတိ** အဝိနာသေတွာ။ **အာမတော ဟောတီတိ** အဒ္ဓမတော မရိတုံ အာရဒ္ဓေါ ဟောတိ။ **ဩဓုနာထာတိ** ဩရတော ကရောထ။ **သန္ဓုနာထာတိ** ပရတော ကရောထ။ **နိဒ္ဓုနာထာတိ** အပရာပရံ ကရောထ။ **တဉ္စာယတနံ န ပဋိသံဝေဒေတီတိ** တေန စက္ခုနာ တံ ရူပါယတနံ န ဝိဘာဝေတိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။

၄၂၆။ **သင်္ခဓမောတိ** သင်္ခဓမကော။ **ဥပလာပေတွာတိ** ဓမိတွာ။

၄၂၈။ **အဂ္ဂိကောတိ** အဂ္ဂိပရိစာရကော။ **အာပါဒေယျန္တိ** နိပ္ဖါဒေယျံ၊ အာယုံ ဝါ ပါပုဏာပေယျံ။ **ပေါသေယျန္တိ** ဘောဇနာဒီဟိ ဘရေယျံ။ **ဝဍ္ဎေယျန္တိ** ဝဍ္ဎိံ ဂမေယျံ။ **အရဏီသဟိတန္တိ** အရဏီယုဂဠံ။

၄၂၉။ **တိရောရာဇာနောပီတိ** တိရောရဋ္ဌေ အညသ္မိမ္ပိ ဇနပဒေ ရာဇာနော ဇာနန္တိ။ **အဗျတ္တောတိ** အဝိသဒေါ အဆေကော။ **ကောပေနာပီတိ** ယေ မံ ဧဝံ ဝက္ခန္တိ၊ တေသု ဥပ္ပဇ္ဇနကေန ကောပေနပိ ဧတံ ဒိဋ္ဌိဂတံ ဟရိဿာမိ ပရိဟရိဿာမီတိ ဂဟေတွာ ဝိစရိဿာမိ။ **မက္ခေနာတိ** တယာ ဝုတ္တယုတ္တကာရဏမက္ခလက္ခဏေန မက္ခေနာပိ။ **ပလာသေနာတိ** တယာ သဒ္ဓိံ ယုဂဂ္ဂါဟလက္ခဏေန ပလာသေနာပိ။

၄၃၀။ **ဟရိတကပဏ္ဏန္တိ** ယံကိဉ္စိ ဟရိတကံ၊ အန္တမသော အလ္လတိဏပဏ္ဏမ္ပိ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ **သန္နဒ္ဓကလာပန္တိ** သန္နဒ္ဓဓနုကလာပံ။ **အာသိတ္တောဒကာနိ ဝဠုမာနီတိ** ပရိပုဏ္ဏသလိလာ မဂ္ဂါ စ ကန္ဒရာ စ။ **ယောဂ္ဂါနီတိ** ဗလိဗဒ္ဒေ။

ဗဟုနိက္ခန္တရောတိ **ဗဟုနိက္ခန္တော၊** စိရနိက္ခန္တောတိ အတ္ထော။ **ယထာဘတေန ဘဏ္ဍေနာတိ** ယံ ဝေါ တိဏကဋ္ဌောဒကဘဏ္ဍကံ အာရောပိတံ၊ တေန ယထာဘတေန ယထာရောပိတေန၊ ယထာဂဟိတေနာတိ အတ္ထော။

အပ္ပသာရာနီတိ အပ္ပဂ္ဃါနိ။ **ပဏိယာနီတိ** ဘဏ္ဍာနိ။

Gūthabhārikādi-upamāvaṇṇanā

432. **Mama ca sūkarabhattan**ti mama ca sūkarānaṁ idaṁ bhattaṁ. **Uggharantan**ti upari gharantaṁ. **Paggarantan**ti heṭṭhā parissavantaṁ. **Tumhe khvettha bhaṇe**ti tumhe kho ettha bhaṇe. Ayameva vā pāṭho. **Tathā hi pana me sūkarabhattan**ti tathā hi pana me ayaṁ gūtho sūkarānaṁ bhattaṁ.

434. **Āgatāgataṁ kaliṁ gilatī**ti āgatāgataṁ parājayaguḷaṁ gilati. **Pajjohissāmī**ti pajjohanaṁ karissāmi, balikammaṁ karissāmīti attho. **Akkhehi dibbissāmā**ti guḷehi kīḷissāma. **Littaṁ paramena tejasā**ti paramatejena visena littaṁ.

436. **Gāmapaṭṭan**ti[1] vuṭṭhitagāmapadeso vuccati. "Gāmapadan"tipi pāṭho, ayamevattho. **Sāṇabhāran**ti sāṇavākabhāraṁ. **Susannaddho**ti subaddho. **Tvaṁ pajānāhī**ti tvaṁ jāna, sace gaṇhitukāmosi, gaṇhāhīti vuttaṁ hoti.

Khomanti khomavākaṁ. **Ayan**ti kāḷalohaṁ. **Lohan**ti tambalohaṁ. **Sajjhan**ti[2] rajataṁ. **Suvaṇṇan**ti suvaṇṇamāsakaṁ. **Abhinandiṁsū**ti tussiṁsu.

437. **Attamano**ti sakamano tuṭṭhacitto. **Abhiraddho**ti abhippasanno. **Paṇhāpaṭibhānānī**ti pañhupaṭṭhānāni. **Paccanīkaṁ kattabban**ti paccanīkaṁ paṭiviruddhaṁ viya kattabbaṁ amaññissaṁ, paṭilomagāhaṁ gahetvā aṭṭhāsinti attho.

438. **Saṁghātaṁ āpajjantī**ti saṁghātaṁ vināsaṁ maraṇaṁ āpajjanti. **Na mahapphalo**ti vipākaphalena na mahapphalo hoti. **Na mahānisaṁso**ti guṇānisaṁsena mahānisaṁso na hoti. **Na mahājutiko**ti ānubhāvajutiyā mahājutiko na hoti. **Na mahāvipphāro**ti vipākavipphāratāya mahāvipphāro na hoti. **Bījanaṅgalan**ti bījañca naṅgalañca. **Dukkhette**ti duṭṭhukhette nissārakhette. **Dubbhūme**ti visamabhūmibhāge. **Patiṭṭhāpeyyā**ti ṭhapeyya. **Khaṇḍānī**ti chinnabhinnāni. **Pūtīnī**ti nissārāni.

---

1. Gāmapajjanti (Syā)
2. Sajjhunti (Syā)

ဂူထဘာရိကာဒိဥပမာဝဏ္ဏနာ

၄၃၂။ **မမ စ သူကရဘတ္တန္တိ** မမ စ သူကရာနံ ဣဒံ ဘတ္တံ။ **ဥဂ္ဃရန္တန္တိ** ဥပရိ ဃရန္တံ။ **ပဂ္ဃရန္တန္တိ** ဟေဋ္ဌာ ပရိဿဝန္တံ။ **တုမှေ ခွေတ္ထ ဘဏေ**တိ တုမှေ ခေါ ဧတ္ထ ဘဏေ။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ **တထာ ဟိ ပန မေ သူကရဘတ္တန္တိ** တထာ ဟိ ပန မေ အယံ ဂူထော သူကရာနံ ဘတ္တံ။

၄၃၄။ **အာဂတာဂတံ ကလိံ ဂိလတီ**တိ အာဂတာဂတံ ပရာဇယဂုဠံ ဂိလတိ။ **ပဇ္ဇောဟိဿာမီ**တိ ပဇ္ဇောဟနံ ကရိဿာမိ၊ ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမီတိ အတ္ထော။ **အက္ခေဟိ ဒိဗ္ဗိဿာမာ**တိ ဂုဠေဟိ ကီဠိဿာမ။ **လိတ္တံ ပရမေန တေဇသာ**တိ ပရမတေဇေန ဝိသေန လိတ္တံ။

၄၃၆။ **ဂါမပဋ္ဋန္တိ**[၁] ဝုဋ္ဌိတဂါမပဒေသော ဝုစ္စတိ။ "ဂါမပဒ"န္တိပိ ပါဌော၊ အယမေဝတ္ထော။ **သာဏဘာရ**န္တိ သာဏဝါကဘာရံ။ **သုသန္နဒ္ဓေါ**တိ သုဗဒ္ဓေါ။ **တွံ ပဇာနာဟီ**တိ တွံ ဇာန၊ သစေ ဂဏှိတုကာမောသိ၊ ဂဏှာဟီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ခေါမန္တိ ခေါမဝါကံ။ **အယ**န္တိ ကာဠလောဟံ။ **လောဟ**န္တိ တမ္ဗလောဟံ။ **သဇ္ဈ**န္တိ[၂] ရဇတံ။ **သုဝဏ္ဏ**န္တိ သုဝဏ္ဏမာသကံ။ **အဘိနန္ဒိံသူ**တိ တုဿိံသု။

၄၃၇။ **အတ္တမနော**တိ သကမနော တုဋ္ဌစိတ္တော။ **အဘိရဒ္ဓေါ**တိ အဘိပ္ပသန္နော။ **ပဉှာပဋိဘာနာနီ**တိ ပဉှုပဋ္ဌာနာနိ။ **ပစ္စနီကံ ကတ္တဗ္ဗ**န္တိ ပစ္စနီကံ ပဋိဝိရုဒ္ဓံ ဝိယ ကတ္တဗ္ဗံ အမညိဿံ၊ ပဋိလောမဂါဟံ ဂဟေတွာ အဋ္ဌာသိန္တိ အတ္ထော။

၄၃၈။ **သံဃာတံ အာပဇ္ဇန္တီ**တိ သံဃာတံ ဝိနာသံ မရဏံ အာပဇ္ဇန္တိ။ **န မဟပ္ဖလော**တိ ဝိပါကဖလေန န မဟပ္ဖလော ဟောတိ။ **န မဟာနိသံသော**တိ ဂုဏာနိသံသေန မဟာနိသံသော န ဟောတိ။ **န မဟာဇုတိကော**တိ အာနုဘာဝဇုတိယာ မဟာဇုတိကော န ဟောတိ။ **န မဟာဝိပ္ဖါရော**တိ ဝိပါကဝိပ္ဖါရတာယ မဟာဝိပ္ဖါရော န ဟောတိ။ **ဗီဇနင်္ဂလ**န္တိ ဗီဇဉ္စ နင်္ဂလဉ္စ။ **ဒုက္ခေတ္တေ**တိ ဒုဋ္ဌုခေတ္တေ နိဿာရခေတ္တေ။ **ဒုဗ္ဘူမေ**တိ ဝိသမဘူမိဘာဂေ။ **ပတိဋ္ဌာပေယျာ**တိ ဌပေယျ။ **ခဏ္ဍာနီ**တိ ဆိန္နဘိန္နာနိ။ **ပူတီနီ**တိ နိဿာရာနိ။

၁-ဂါမပဇ္ဇန္တိ (သျာ)
၂-သဇ္ဈုန္တိ (သျာ)

ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၂၆

vātātapahatānīti vātena ca ātapena ca hatāni pariyādinnatejāni. **Asārādānī**ti taṇḍulasārādānarahitāni[1] palālāni[2]. **Asukhasayitānī**ti yāni sukkhāpetvā koṭṭhe ākiritvā ṭhapitāni, tāni sukhasayitāni nāma. Etāni pana na tādisāni. **Anuppaveccheyyā**ti anupaveseyya, na sammā vasseyya, anvaddhamāsaṁ anudasāhaṁ anupañcāhaṁ na vasseyyāti attho. **Api nu tānī**ti api nu evaṁ khettabījavuṭṭhidose sati tāni bījāni aṅkuramūlapattādīhi uddhaṁ vuddhiṁ heṭṭhā virūḷiṁ samantato ca vepullaṁ āpajjeyyunti. **Evarūpo kho rājañña yañño**ti evarūpaṁ rājañña dānaṁ parūpaghātena uppāditapaccayatopi dāyakatopi pariggāhakatopi avisuddhattā na mahapphalaṁ hoti.

Evarūpo kho rājañña yaññoti evarūpaṁ rājañña dānaṁ aparūpaghātena uppannapaccayatopi aparūpaghātitāya sīlavantadāyakatopi sammādiṭṭhi-ādiguṇasampannapaṭiggāhakatopi mahapphalaṁ hoti. Sace pana guṇātirekaṁ nirodhā vuṭṭhitaṁ paṭiggāhakaṁ labhati, cetanā ca vipulā hoti, diṭṭheva dhamme vipākaṁ detīti.

439. Imaṁ pana therassa dhammakathaṁ sutvā Pāyāsirājañño theraṁ nimantetvā sattāhaṁ therassa mahādānaṁ datvā tato paṭṭhāya mahājanassa dānaṁ paṭṭhapesi. Taṁ sandhāya **atha kho Pāyāsi rājañño**ti-ādi vuttaṁ. Tattha **kaṇājakan**ti sakuṇḍakaṁ uttaṇḍulabhattaṁ. **Bilaṅgadutiyan**ti kañjikadutiyaṁ. **Dhorakāni**[3] **ca vatthānī**ti thūlāni[4] ca vatthāni. **Guḷavālakānī**ti guḷadasāni, puñjapuñjavasena ṭhitamahantadasānīti attho. **Evaṁ anuddisatī**ti evaṁ upadisati. **Pādāpī**ti pādenapi[5].

440. **Asakkaccan**ti saddhāvirahitaṁ assaddhadānaṁ. **Asahatthā**ti na sahatthena. **Acittīkatan**ti cittīkāravirahitaṁ, na cittīkārampi paccupaṭṭhāpetvā na paṇītacittaṁ katvā adāsi. **Apaviddhan**ti chaḍḍitaṁ vippatitaṁ. **Suññaṁ Serīsakan**ti Serīsakaṁ nāma ekaṁ tucchaṁ rajatavimānaṁ upagato. Tassa kira dvāre mahāsirīsarukkho, tena taṁ "Serīsakan"ti vuccati.

1. Asāradānīti taṇḍulasāradānarahitāni (Syā)
2. Palāsāni (Syā, Ka)
3. Therakāni (Sī), corakāni (Syā)
4. Thūlasuttāni (Syā)
5. Pādāsīti pādesi (Ka)

ဝါတာတပဟတာနီတိ ဝါတေန စ အာတပေန စ ဟတာနိ ပရိယာဒိန္နတေဇာနိ။ **အသာရာဒါနီ**တိ တဏ္ဍုလသာရာဒါနရဟိတာနိ[1] ပလာလာနိ[2]။ **အသုခသယိတာနီ**တိ ယာနိ သုက္ခာပေတွာ ကောဋ္ဌေ အာကိရိတွာ ဌပိတာနိ၊ တာနိ သုခသယိတာနိ နာမ။ ဧတာနိ ပန န တာဒိသာနိ။ **အနုပ္ပဝေစ္ဆေယျာ**တိ အနုပဝေသေယျ၊ န သမ္မာ ဝဿေယျ၊ အနွဍ္ဎမာသံ အနုဒသာဟံ အနုပဉ္စာဟံ န ဝဿေယျာတိ အတ္ထော။ **အပိ နု တာနီ**တိ အပိ နု ဧဝံ ခေတ္တဗီဇဝုဋ္ဌိဒေါသေ သတိ တာနိ ဗီဇာနိ အင်္ကုရမူလပတ္တာဒီဟိ ဥဒ္ဓံ ဝုဒ္ဓိံ ဟေဋ္ဌာ ဝိရူဠှိံ သမန္တတော စ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇေယျုန္တိ။ **ဧဝရူပေါ ခေါ ရာဇည ယညော**တိ ဧဝရူပံ ရာဇည ဒါနံ ပရူပဃာတေန ဥပ္ပါဒိတပစ္စယတောပိ ဒါယကတောပိ ပရိဂ္ဂါဟကတောပိ အဝိသုဒ္ဓတ္တာ န မဟပ္ဖလံ ဟောတိ။

ဧဝရူပေါ ခေါ ရာဇည ယညောတိ ဧဝရူပံ ရာဇည ဒါနံ အပရူပဃာတေန ဥပ္ပန္နပစ္စယတောပိ အပရူပဃာတိတာယ သီလဝန္တဒါယကတောပိ သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒိဂုဏသမ္ပန္နပဋိဂ္ဂါဟကတောပိ မဟပ္ဖလံ ဟောတိ။ သစေ ပန ဂုဏာတိရေကံ နိရောဓာ ဝုဋ္ဌိတံ ပဋိဂ္ဂါဟကံ လဘတိ၊ စေတနာ စ ဝိပုလာ ဟောတိ၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ ဝိပါကံ ဒေတီတိ။

၄၃၉။ ဣမံ ပန ထေရဿ ဓမ္မကထံ သုတွာ ပါယာသိရာဇညော ထေရံ နိမန္တေတွာ သတ္တာဟံ ထေရဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ တတော ပဋ္ဌာယ မဟာဇနဿ ဒါနံ ပဋ္ဌပေသိ။ တံ သန္ဓာယ **အထ ခေါ ပါယာသိ ရာဇညော**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ကဏာဇက**န္တိ သကုဏ္ဍကံ ဥတ္တဏ္ဍုလဘတ္တံ။ **ဗိလင်္ဂဒုတိယ**န္တိ ကဉ္ဇိကဒုတိယံ။ **ဓောရကာနိ**[3] **စ ဝတ္ထာနီ**တိ ထူလာနိ[4] စ ဝတ္ထာနိ။ **ဂုဠဝါလကာနီ**တိ ဂုဠဒသာနိ၊ ပုဉ္ဇပုဉ္ဇဝသေန ဌိတမဟန္တဒသာနီတိ အတ္ထော။ **ဧဝံ အနုဒ္ဒိသတီ**တိ ဧဝံ ဥပဒိသတိ။ **ပါဒါပီ**တိ ပါဒေနပိ[5]။

၄၄၀။ **အသက္ကစ္စ**န္တိ သဒ္ဓါဝိရဟိတံ အဿဒ္ဓဒါနံ။ **အသဟတ္ထာ**တိ န သဟတ္ထေန။ **အစိတ္တီကတ**န္တိ စိတ္တီကာရဝိရဟိတံ၊ န စိတ္တီကာရမ္ပိ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတွာ န ပဏီတစိတ္တံ ကတွာ အဒါသိ။ **အပဝိဒ္ဓ**န္တိ ဆဍ္ဍိတံ ဝိပ္ပတိတံ။ **သုညံ သေရီသက**န္တိ သေရီသကံ နာမ ဧကံ တုစ္ဆံ ရဇတဝိမာနံ ဥပဂတော။ တဿ ကိရ ဒွါရေ မဟာသိရီသရုက္ခော၊ တေန တံ "သေရီသက"န္တိ ဝုစ္စတိ။

၁-အသာရဒါနီတိ တဏ္ဍုလသာရဒါနရဟိတာနိ (သျာ)
၂-ပလာသာနိ (သျာ၊ က)
၃-ထေရကာနိ (သီ)၊ စောရကာနိ (သျာ)
၄-ထူလသုတ္တာနိ (သျာ)
၅-ပါဒါသီတိ ပါဒေသိ (က)

441. **Āyasmā Gavaṁpatī**ti thero kira pubbe manussakāle gopāladārakānaṁ jeṭṭhako hutvā mahato sirīsassa mūlaṁ sodhetvā vālikaṁ okiritvā ekaṁ piṇḍapātikattheraṁ rukkhamūle nisīdāpetvā attanā laddhaṁ āhāraṁ datvā tato cuto tassānubhāvena tasmiṁ rajatavimāne nibbatti. Sirīsarukkho vimānadvāre aṭṭhāsi. So paññāsāya vassehi phalati, tato paññāsa vassāni gatānīti devaputto saṁvegaṁ āpajjati. So aparena samayena amhākaṁ Bhagavato kāle manussesu nibbattitvā Satthu dhammakathaṁ sutvā arahattaṁ patto. Pubbāciṇṇavasena pana divāvihāratthāya tadeva vimānaṁ abhiṇhaṁ gacchati, taṁ kirassa[1] utusukhaṁ hoti. Taṁ sandhāya "tena kho pana samayena āyasmā Gavaṁpatī"ti-ādi vuttaṁ.

So sakkaccaṁ dānaṁ datvāti so parassa santakampi dānaṁ sakkaccaṁ datvā. **Evamārocesī**ti "sakkaccaṁ dānaṁ dethā"ti-ādinā nayena ārocesi. Tañca pana therassa ārocanaṁ sutvā mahājano sakkaccaṁ dānaṁ datvā devaloke nibbatto. Pāyāsissa pana rājaññassa paricārakā sakkaccaṁ dānaṁ datvāpi nikantivasena gantvā tasseva santike nibbattā. Taṁ kira disācārikavimānaṁ vaṭṭani-aṭaviyaṁ ahosi. Pāyāsidevaputto ca ekadivasaṁ vāṇijakānaṁ dassetvā attano katakammaṁ kathesīti.

Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāya

Pāyāsirājaññasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Niṭṭhitā ca Mahāvaggassatthavaṇṇanā.

Mahāvaggaṭṭhakathā niṭṭhitā.

1. Tattha kirassa (Ṭīkā)

၄၄၁။ **အာယသ္မာ ဂဝံပတီ**တိ ထေရော ကိရ ပုဗ္ဗေ မနုဿကာလေ ဂေါပါလဒါရကာနံ ဇေဋ္ဌကော ဟုတွာ မဟတော သိရီသဿ မူလံ သောဓေတွာ ဝါလိကံ ဩကိရိတွာ ဧကံ ပိဏ္ဍပါတိကတ္ထေရံ ရုက္ခမူလေ နိသီဒါပေတွာ အတ္တနာ လဒ္ဓံ အာဟာရံ ဒတွာ တတော စုတော တဿာနုဘာဝေန တသ္မိံ ရဇတဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ သိရီသရုက္ခော ဝိမာနဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ သော ပညာသာယ ဝဿေဟိ ဖလတိ၊ တတော ပညာသ ဝဿာနိ ဂတာနီတိ ဒေဝပုတ္တော သံဝေဂံ အာပဇ္ဇတိ။ သော အပရေန သမယေန အမှာကံ ဘဂဝတော ကာလေ မနုဿေသု နိဗ္ဗတ္တိတွာ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တော။ ပုဗ္ဗာစိဏ္ဏဝသေန ပန ဒိဝါဝိဟာရတ္ထာယ တဒေဝ ဝိမာနံ အဘိဏှံ ဂစ္ဆတိ၊ တံ ကိရဿ[1] ဥတုသုခံ ဟောတိ။ တံ သန္ဓာယ "တေန ခေါ ပန သမယေန အာယသ္မာ ဂဝံပတီ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

သော သက္ကစ္စံ ဒါနံ ဒတွာတိ သော ပရဿ သန္တကမ္ပိ ဒါနံ သက္ကစ္စံ ဒတွာ။ **ဧဝမာရောစေသီ**တိ "သက္ကစ္စံ ဒါနံ ဒေထာ"တိအာဒိနာ နယေန အာရောစေသိ။ တဉ္စ ပန ထေရဿ အာရောစနံ သုတွာ မဟာဇနော သက္ကစ္စံ ဒါနံ ဒတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တော။ ပါယာသိဿ ပန ရာဇညဿ ပရိစာရကာ သက္ကစ္စံ ဒါနံ ဒတွာပိ နိကန္တိဝသေန ဂန္တွာ တဿေဝ သန္တိကေ နိဗ္ဗတ္တာ။ တံ ကိရ ဒိသာစာရိကဝိမာနံ ဝတ္တနိအဋဝိယံ အဟောသိ။ ပါယာသိဒေဝပုတ္တော စ ဧကဒိဝသံ ဝါဏိဇကာနံ ဒဿေတွာ အတ္တနော ကတကမ္မံ ကထေသီတိ။

သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယ

ပါယာသိရာဇညသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

နိဋ္ဌိတာ စ မဟာဝဂ္ဂဿတ္ထဝဏ္ဏနာ။

မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-တတ္ထ ကိရဿ (ဋီကာ)

Mahāvaggaṭṭhakathāya

Saṁvaṇṇitapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Akaniṭṭhā	70
Akāco	261
Akilantakāyā	28
Akkhehi dibbissāma	401
Akhaṇḍāni	126
Akhīlaṁ	285
Aggaṁ	10, 31
Aggiko	400
Agghaṁ	258
Aghā	26
Aghāvino	179
Aṅkuso	294
Aṅkeneva aṅkaṁ	43
Aṅgīrasī	294
Aṅguliṁ phoṭesuṁ	135
Acittīkataṁ	402
Accantaniṭṭhā	330
Accanta brahmacārī	330
Accādhāya	166
Acchādehi	160
Acchodakā	159
Ajjhagaṁsu te	302
Ajjhattarato	147
Ajjhāsayaṁ ādibrahmacariyaṁ	251
Ajjhiṭṭhapañhā	333
Ajjhesanaṁ	58
Ajjhokiranti	166
Ajjhosānaṁ	90
Aññatra upalāpanāya	111
Aññatramithubhedāya	111
Aññā	395
Aññāpekkhova	180
Atakkāvacaro	55
Atappā	70
Atimāno	259
Atulaṁ	147
Attadīpā	138
Attamanā	177, 401
Attasaraṇā	138
Attasambhavaṁ	147
Atthagambhīratā	83
Atthasañhitaṁ	310
Atthāyaṁ	239
Atthe panāyati	45
Atha ca pana	310
Adaṇḍā	310
Adaṇḍena	36
Adassanaṁ Ānanda	174
Addhaniyaṁ	154
Advayena	176
Adhikaraṇaṁ	90
Adhigato	55

မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အကနိဋ္ဌာ	၇၀
အကာစော	၂၆၁
အကိလန္တကာယာ	၂၈
အက္ခေဟိ ဒိဗ္ဗိဿာမ	၄၀၁
အခဏ္ဍာနိ	၁၂၆
အခီလံ	၂၈၅
အဂ္ဂံ	၁၀-၃၁
အဂ္ဂိကော	၄၀၀
အဂ္ဃံ	၂၅၈
အဃာ	၂၆
အဃာဝိနော	၁၇၉
အင်္ကုသော	၂၉၄
အင်္ကေနေဝ အင်္ကံ	၄၃
အင်္ဂီရသီ	၂၉၄
အင်္ဂုလိံ ဖောဋေသုံ	၁၃၅
အစိတ္တီကတံ	၄၀၂
အစ္စန္တနိဋ္ဌာ	၃၃၀
အစ္စန္တ ဗြဟ္မစာရီ	၃၃၀
အစ္စာဓာယ	၁၆၆
အစ္ဆာဒေဟိ	၁၆၀
အစ္ဆောဒကာ	၁၅၉
အဇ္ဈဂံသု တေ	၃၀၂
အဇ္ဈတ္တရတော	၁၄၇
အဇ္ဈာသယံ အာဒိဗြဟ္မစရိယံ	၂၅၁
အဇ္ဈိဋ္ဌပဉှာ	၃၃၃
အဇ္ဈေသနံ	၅၈
အဇ္ဈောကိရန္တိ	၁၆၆
အဇ္ဈောသာနံ	၉၀
အညတြ ဥပလာပနာယ	၁၁၁
အညတြမိထုဘေဒါယ	၁၁၁
အညာ	၃၉၅
အညာပေက္ခောဝ	၁၈၀
အတက္ကာဝစရော	၅၅
အတပ္ပါ	၇၀
အတိမာနော	၂၅၉
အတုလံ	၁၄၇
အတ္တဒီပါ	၁၃၈
အတ္တမနာ	၁၇၇-၄၀၁
အတ္တသရဏာ	၁၃၈
အတ္တသမ္ဘဝံ	၁၄၇
အတ္ထဂမ္ဘီရတာ	၈၃
အတ္ထသဉှိတံ	၃၁၀
အတ္ထာယံ	၂၃၉
အတ္ထေ ပနာယတိ	၄၅
အထ စ ပန	၃၁၀
အဒဏ္ဍာ	၃၁၀
အဒဏ္ဍေန	၃၆
အဒဿနံ အာနန္ဒ	၁၇၄
အဒ္ဓနိယံ	၁၅၄
အဒွယေန	၁၇၆
အဓိကရဏံ	၉၀
အဓိဂတော	၅၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Adhiṭṭhāya	137
Adhivacanapatho	94
Adhunābhisitto rajjena	233
Anacchariyaṁ	56, 232
Anaññā	34
Anattasaññā	121
Anantaraṁ abāhiraṁ	138
Ananubodhā	85, 132
Ananussutesu	52
Anapaloketvā	137
Anabhisambhavanīyo	233
Anayabyasanaṁ	106
Anāgāmitā	395
Anāmantetvā	137
Anavattidhammā	133
Anāsavaṁ	285
Aniccasaññā	121
Aniccā	96
Anissito	356
Anukampā	48
Anuṭṭhitā	144
Anudhammacārī	146, 169
Anupabbajiṁsu	48
Anuppavecceyya	402
Anupādāvimutto	102
Anupubbaso	278
Anupubbiṁ kathaṁ	62
Anuyuñjatha	174
Anulomaṁ	104
Anussarissati	19
Anūpaghāto	70
Anūpavādo	70
Anekavihitaṁ	236
Anejo	187
Antarā	119
Antarena yamakasālānaṁ	161
Andhakārā	26
Apaññattaṁ	108
Apanujja	246
Aparāmaṭṭhāni	126
Aparitassaṁ	98
Apariyositasaṅkappo	332
Aparihāniye	114
Apaviddhaṁ	402
Apasāresi	170
Apāyo	86
Apissu	56
Appaṭivibhattabhogī	122
Appaṭivedhā	85, 132
Appamāṇābhā	101
Appamattā	175
Appamādena	185
Apparajakkhajātikā	58
Appasārāni	400
Appesakkhā	263
Appossukkatāya	57
Appossukko	146
Apphuṭo	170
Abbhaññiṁsu	180
Abbhantarāni	110

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဓိဋ္ဌာယ	၁၃၇
အဓိဝစနပထော	၉၄
အဓုနာဘိသိတ္တော ရဇ္ဇေန	၂၃၃
အနစ္ဆရိယံ	၅၆-၂၃၂
အနညာ	၃၄
အနတ္တသညာ	၁၂၁
အနန္တရံ အဗာဟိရံ	၁၃၈
အနနုဗောဓာ	၈၅-၁၃၂
အနနုဿုတေသု	၅၂
အနပလောကေတွာ	၁၃၇
အနဘိသမ္ဘဝနီယော	၂၃၃
အနယဗျသနံ	၁၀၆
အနာဂါမိတာ	၃၉၅
အနာမန္တေတွာ	၁၃၇
အနဝတ္တိဓမ္မာ	၁၃၃
အနာသဝံ	၂၈၅
အနိစ္စသညာ	၁၂၁
အနိစ္စာ	၉၆
အနိဿိတော	၃၅၆
အနုကမ္ပာ	၄၈
အနုဋ္ဌိတာ	၁၄၄
အနုဓမ္မစာရီ	၁၄၆-၁၆၉
အနုပဗ္ဗဇိံသု	၄၈
အနုပ္ပဝေစ္ဆေယျ	၄၀၂
အနုပါဒါဝိမုတ္တော	၁၀၂
အနုပုဗ္ဗသော	၂၇၈
အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ	၆၂
အနုယုဉ္ဇထ	၁၇၄
အနုလောမံ	၁၀၄
အနုဿရိဿတိ	၁၉
အနူပဃာတော	၇၀
အနူပဝါဒေါ	၇၀
အနေကဝိဟိတံ	၂၃၆
အနေဇော	၁၈၇
အန္တရာ	၁၁၉
အန္တရေန ယမကသာလာနံ	၁၆၁
အန္ဓကာရာ	၂၆
အပညတ္တံ	၁၀၈
အပနုဇ္ဇ	၂၄၆
အပရာမဋ္ဌာနိ	၁၂၆
အပရိတဿံ	၉၈
အပရိယောသိတသင်္ကပ္ပေါ	၃၃၂
အပရိဟာနိယေ	၁၁၄
အပဝိဒ္ဓံ	၄၀၂
အပသာရေသိ	၁၇၀
အပါယော	၈၆
အပိဿု	၅၆
အပ္ပဋိဝိဘတ္တဘောဂီ	၁၂၂
အပ္ပဋိဝေဓာ	၈၅-၁၃၂
အပ္ပမာဏာဘာ	၁၀၁
အပ္ပမတ္တာ	၁၇၅
အပ္ပမာဒေန	၁၈၅
အပ္ပရဇက္ခဇာတိကာ	၅၈
အပ္ပသာရာနိ	၄၀၀
အပ္ပေသက္ခာ	၂၆၃
အပ္ပေါဿုက္ကတာယ	၅၇
အပ္ပေါဿုက္ကော	၁၄၆
အပ္ဖုဋော	၁၇၀
အဗ္ဘညိံသု	၁၈၀
အဗ္ဘန္တရာနိ	၁၁၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Abbhuggacchi	256
Abyatto	400
Abyāpajjā	310
Abyāvaṭā	174
Abhikkantavaṇṇo	240
Abhikkantā	129, 240
Abhikkamatha	179
Abhiṇhaṁ sannipātā	107
Abhinanditvā	112
Abhinandiṁsu	401
Abhinipphanno	246
Abhippakiranti	166
Abhibhāyatanāni	151
Abhiyātukāmo	106
Abhirūpā	218
Abhiraddho	401
Abhivadanti	297
Abhivadito	297
Abhisamparāyaṁ	230
Abhisambuddho	9
Abhisambhosi	254
Amatassa	239
Amatassa dvārā	62
Amoghā	264
Ambakāya	135
Ambapālivane	135
Ambasaṇḍā	290
Ayaṁ	401
Araññagato	353
Araññavanapatthāni	399

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Araṇīsahitaṁ	400
Ariyakantehi	134
Ariyadhammaṁ	236
Ariyasaccānaṁ	132
Ariyā	127
Ariyo	391
Alamatthadasataro	253
Alābhā	162
Alaṁ	153
Avañjhā	264
Avaloketha	135
Avassajī	147
Avinipātadhammo	134
Avipakkantā	232
Avisārī	234
Avihaññamāno	136
Avihā	70
Avihiṁsā	48
Avītarāgā	187
Averā	310
Aveccappasādena	134, 239
Asakkaccaṁ	402
Asatthena	36
Asnātha pivatha khādatha	179
Asaniyā phalantiyā	160
Asammosāya	393
Asallīnena	187
Asahatthā	402
Asaṁvutā	26
Asārādāni	402

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆိ	၂၅၆
အဗျတ္တော	၄၀၀
အဗျာပဇ္ဇာ	၃၁၀
အဗျာဝဋာ	၁၇၄
အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏော	၂၄၀
အဘိက္ကန္တာ	၁၂၉-၂၄၀
အဘိက္ကမထ	၁၇၉
အဘိဏှံ သန္နိပါတာ	၁၀၇
အဘိနန္ဒိတွာ	၁၁၂
အဘိနန္ဒိံသု	၄၀၁
အဘိနိပ္ဖန္နော	၂၄၆
အဘိပ္ပကိရန္တိ	၁၆၆
အဘိဘာယတနာနိ	၁၅၁
အဘိယာတုကာမော	၁၀၆
အဘိရူပါ	၂၁၈
အဘိရဒ္ဓေါ	၄၀၁
အဘိဝဒန္တိ	၂၉၇
အဘိဝဒိတော	၂၉၇
အဘိသမ္ပရာယံ	၂၃၀
အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ	၉
အဘိသမ္ဘောသိ	၂၅၄
အမတဿ	၂၃၉
အမတဿ ဒွါရာ	၆၂
အမောဃာ	၂၆၄
အမ္ဗကာယ	၁၃၅
အမ္ဗပါလိဝနေ	၁၃၅
အမ္ဗသဏ္ဍာ	၂၉၀
အယံ	၄၀၁
အရညဂတော	၃၅၃
အရညဝနပတ္ထာနိ	၃၉၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အရဏီသဟိတံ	၄၀၀
အရိယကန္တေဟိ	၁၃၄
အရိယဓမ္မံ	၂၃၆
အရိယသစ္စာနံ	၁၃၂
အရိယာ	၁၂၇
အရိယော	၃၉၁
အလမတ္ထဒသတရော	၂၅၃
အလာဘာ	၁၆၂
အလံ	၁၅၃
အဝဉ္ဈာ	၂၆၄
အဝလောကေထ	၁၃၅
အဝဿဇီ	၁၄၇
အဝိနိပါတဓမ္မော	၁၃၄
အဝိပက္ကန္တာ	၂၃၂
အဝိသာရီ	၂၃၄
အဝိဟညမာနော	၁၃၆
အဝိဟာ	၇၀
အဝိဟိံသာ	၄၈
အဝီတရာဂါ	၁၈၇
အဝေရာ	၃၁၀
အဝေစ္စပ္ပသာဒေန	၁၃၄-၂၃၉
အသက္ကစ္စံ	၄၀၂
အသတ္ထေန	၃၆
အသ္နာထ ပိဝထ ခါဒထ	၁၇၉
အသနိယာ ဖလန္တိယာ	၁၆၀
အသမ္မောသာယ	၃၉၃
အသလ္လီနေန	၁၈၇
အသဟတ္ထာ	၄၀၂
အသံဝုတာ	၂၆
အသာရာဒါနိ	၄၀၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Asitātigaṁ	285
Asuci	398
Asuñño loko	181
Asesavirāganirodho	390
Assavanatā	58
Assādaṁ	102
Ahatena vatthena	175
Ahe	296
[Ā]	
Ākārehi	91
Ākiṇṇo	49
Āgatamhase	302
Ācariyamuṭṭhi	138
Ātāpī	349
Ātumāyaṁ	160
Ādiccabandhunaṁ	332
Ādīnavaṁ	64, 102
Ānando	12, 74
Ādhipateyyasaṁvattanikaṁ	163
Āpādeyyaṁ	106, 400
Āpāyikā	259
Ābādhikaṁ	47, 398
Ābādho	136
Ābhassarā	101
Āmato	400
Āyasmā	74
Āyasāya	175
Āyāma	127
Āyāso	388

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā]	
Ārakkho	90
Āraddhavīriyā	120
Ārambhavho	262
Ārādhanā	332
Ālapantena	174
Ālayarāmā	55
Āloko	52
Āvaṭṭanti	172
Āvasathāgāraṁ	128
Āsabhiṁ	31
Āsītiko	138
Āḷāro	160
Āḷimpessāma	194
[I]	
Iṅgha	159
Iccheyyātha no	3
Itipi	3, 53
Iti rūpaṁ	53, 373
Iti sīlaṁ	127
Itthattaṁ	94
Itthittaṁ	298
Idappaccayatā	55
Idameva saccaṁ moghamaññaṁ	329
Iddhaṁ	146
Iddhipādaṁ	234
Iddhipahutāya	234
Iddhimanto	279
Iddhivikubbanatāya	234
Iddhividhaṁ	236

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အသိတာတိဂံ	၂၈၅
အသုစိ	၃၉၈
အသုညော လောကော	၁၈၁
အသေသဝိရာဂနိရောဓော	၃၉၀
အဿဝနတာ	၅၈
အဿာဒံ	၁၀၂
အဟတေန ဝတ္ထေန	၁၇၅
အဟေ	၂၉၆
[အာ]	
အာကာရေဟိ	၉၁
အာကိဏ္ဏော	၄၉
အာဂတမှသေ	၃၀၂
အာစရိယမုဋ္ဌိ	၁၃၈
အာတာပီ	၃၄၉
အာတုမာယံ	၁၆၀
အာဒိစ္စဗန္ဓုနံ	၃၃၂
အာဒီနဝံ	၆၄-၁၀၂
အာနန္ဒော	၁၂-၇၄
အာဓိပတေယျသံဝတ္တနိကံ	၁၆၃
အာပါဒေယျံ	၁၀၆-၄၀၀
အာပါယိကာ	၂၅၉
အာဗာဓိကံ	၄၇-၃၉၈
အာဗာဓော	၁၃၆
အာဘဿရာ	၁၀၁
အာမတော	၄၀၀
အာယသ္မာ	၇၄
အာယသာယ	၁၇၅
အာယာမ	၁၂၇
အာယာသော	၃၈၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အာ]	
အာရက္ခော	၉၀
အာရဒ္ဓဝီရိယာ	၁၂၀
အာရမ္ဘဝှော	၂၆၂
အာရာဓနာ	၃၃၂
အာလပန္တေန	၁၇၄
အာလယရာမာ	၅၅
အာလောကော	၅၂
အာဝဋ္ဋန္တိ	၁၇၂
အာဝသထာဂါရံ	၁၂၈
အာသဘိံ	၃၁
အာသီတိကော	၁၃၈
အာဠာရော	၁၆၀
အာဠိမ္ပေဿာမ	၁၉၄
[ဣ]	
ဣင်္ဃ	၁၅၉
ဣစ္ဆေယျာထ နော	၃
ဣတိပိ	၃-၅၃
ဣတိ ရူပံ	၅၃-၃၇၃
ဣတိ သီလံ	၁၂၇
ဣတ္ထတ္တံ	၉၄
ဣတ္ထိတ္တံ	၂၉၈
ဣဒပ္ပစ္စယတာ	၅၅
ဣဒမေဝ သစ္စံ မောဃမညံ	၃၂၉
ဣဒ္ဓံ	၁၄၆
ဣဒ္ဓိပါဒံ	၂၃၄
ဣဒ္ဓိပဟုတာယ	၂၃၄
ဣဒ္ဓိမန္တော	၂၇၉
ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနတာယ	၂၃၄
ဣဒ္ဓိဝိဓံ	၂၃၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[I]	
Iddhivisavitāya	234
Indriyasaṁvarāya	327
Issāmacchariyasaṁyojanā	310
[U]	
Ukkaṇṭhanā paritassanā	257
Ugghaṭitaññū	60
Ucchecchāmi	106
Uṇṇā	42
Uṇhīsasīso	43
Uttarena setabyaṁ	397
Udakadhārā	196
Udakassa dhārā	30
Udakasālato	196
Udayabbayānupassī	52
Udānaṁ udānesi	147
Udena	30
Uddesā	91
Uddhumātakaṁ	361
Upakappessāmi	95
Upaṭṭhānaṁ	299
Upaṭṭhitassati	120
Upanaccantiyā	297
Upanāmitaṁ	161
Upapattīsu	230
Upapanno	286
Uparipāsādavaragatassa	209
Upalāpetvā	400
Upavattanaṁ mallānaṁ sālavanaṁ	163
Upavijaññā	399

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Upavutthassa	261
Upasantapadisso	231
Upasampadā	69
Upasaṁharatha	135
Upādānakkhandhesu	52
Upāyāso	388
Uppalagandho	219
Uppaliniyaṁ	59
Uppādavayadhammino	187
Ubbādhati	398
Ubbhinditvā	399
Ubhatobhāgavimutto	104
Ubhatomukhā	359
Umāpupphaṁ	153
Umāpupphanibhāsino	283
Urundā samapādi	297
Usūyā	259
Ussukkaṁ	290
Uḷāro	25, 232
Uḷumpaṁ	132
[Ū]	
Ūhacca manejā	274
[E]	
Ekantachandā	329
Ekantanibbidāya	264, 331
Ekantavādā	329
Ekantasīlā	329
Ekamantaṁ	74
Ekāyano	335

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဣ]	
ဣဒ္ဓိဝိသဝိတာယ	၂၃၄
ဣန္ဒြိယသံဝရာယ	၃၂၇
ဣဿာမစ္ဆရိယသံယောဇနာ	၃၁၀
[ဥ]	
ဥက္ကဏ္ဌနာ ပရိတဿနာ	၂၅၇
ဥဂ္ဃဋိတညူ	၆၀
ဥစ္ဆေစ္ဆာမိ	၁၀၆
ဥဏ္ဏာ	၄၂
ဥဏှီသသီသော	၄၃
ဥတ္တရေန သေတဗျံ	၃၉၇
ဥဒကဓာရာ	၁၉၆
ဥဒကဿ ဓာရာ	၃၀
ဥဒကသာလတော	၁၉၆
ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿီ	၅၂
ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ	၁၄၇
ဥဒေန	၃၀
ဥဒ္ဒေသာ	၉၁
ဥဒ္ဓုမာတကံ	၃၆၁
ဥပကပ္ပေဿာမိ	၉၅
ဥပဋ္ဌာနံ	၂၉၉
ဥပဋ္ဌိတဿတိ	၁၂၀
ဥပနစ္စန္တိယာ	၂၉၇
ဥပနာမိတံ	၁၆၁
ဥပပတ္တီသု	၂၃၀
ဥပပန္နော	၂၈၆
ဥပရိပါသာဒဝရဂတဿ	၂၀၉
ဥပလာပေတွာ	၄၀၀
ဥပဝတ္တနံ မလ္လာနံ သာလဝနံ	၁၆၃
ဥပဝိဇညာ	၃၉၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥပဝုတ္ထဿ	၂၆၁
ဥပသန္တပဒိဿော	၂၃၁
ဥပသမ္ပဒါ	၆၉
ဥပသံဟရထ	၁၃၅
ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု	၅၂
ဥပါယာသော	၃၈၈
ဥပ္ပလဂန္ဓော	၂၁၉
ဥပ္ပလိနိယံ	၅၉
ဥပ္ပာဒဝယဓမ္မိနော	၁၈၇
ဥဗ္ဗာဓတိ	၃၉၈
ဥဗ္ဘိန္ဒိတွာ	၃၉၉
ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော	၁၀၄
ဥဘတောမုခါ	၃၅၉
ဥမာပုပ္ဖံ	၁၅၃
ဥမာပုပ္ဖနိဘာသိနော	၂၈၃
ဥရုန္ဒာ သမပါဒိ	၂၉၇
ဥသူယာ	၂၅၉
ဥဿုက္ကံ	၂၉၀
ဥဠာရော	၂၅-၂၃၂
ဥဠုမ္ပံ	၁၃၂
[ဦ]	
ဦဟစ္စ မနေဇာ	၂၇၄
[ဧ]	
ဧကန္တဆန္ဒာ	၃၂၉
ဧကန္တနိဗ္ဗိဒါယ	၂၆၄-၃၃၁
ဧကန္တဝါဒါ	၃၂၉
ဧကန္တသီလာ	၃၂၉
ဧကမန္တံ	၇၄
ဧကာယနော	၃၃၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[E]	
Ekāhamataṁ	361
Ekodi	295
Ekodibhūto	258
Ejā	330
Eṇijaṅghā	38
Etaparamā	274
Etaṁ Buddhāna sāsanaṁ	70
Ettāvatā kāmavitakkā	225
Erāvaṇo	281
Evampi	356
Evarūpā upekkhā	323
Evarūpaṁ domanassaṁ	318
Evarūpaṁ somanassaṁ	317
Evaṁ addhuvā	228
Evaṁ aniccā	228
Evaṁdhammā	19
Evaṁ bhaddaṁ tavāti	222, 291
Evaṁ bhāveyya	395
Evaṁmahānubhāve	106
Evaṁmahiddhikā	26, 106
Evaṁvimuttā	19
Evaṁvihārī	19
Evaṁ santaṁ	95
Esanataṇhā	89
Esikā	208
Esitataṇhā	89
[O]	
Okāro	64
Okkanti	386

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[O]	
Okkami	20
Okkamitvā vokkamissatha	92
Okkassa pasayha	110
Oghatiṇṇaṁ	285
Ottappaṁ	239
Ottappī	119
Odātā	42
Odhunātha	400
Opabhoggā	399
Orako	48
Oramattamena	119
Orambhāgiyānaṁ	133
Orasaṁ	132
Ovārento	170
Ossaṭṭho	153
Oḷārikā	237
[Ka]	
Kaṅkhā	185
Kaṅkhādhammo	179
Kaṇhasukkasappaṭibhāgaṁ	237
Kathaṁ jānemu taṁ mayaṁ	257
Kadariyatā	259
Kadā saṁyūḷhā	296
Kapisīsaṁ	175
Kappaṁ	144
Kammavipākajaṁ	45
Kammārāmā	118
Kammāsadhammaṁ	73
Karavikabhāṇī	42
Karerikuṭikāyaṁ	1

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဧ]	
ဧကာဟမတံ	၃၆၁
ဧကောဒိ	၂၉၅
ဧကောဒိဘူတော	၂၅၈
ဧဇာ	၃၃၀
ဧဏိဇင်္ဃာ	၃၈
ဧတပရမာ	၂၇၄
ဧတံ ဗုဒ္ဓါန သာသနံ	၇၀
ဧတ္တာဝတာ ကာမဝိတက္ကာ	၂၂၅
ဧရာဝဏော	၂၈၁
ဧဝမ္ပိ	၃၅၆
ဧဝရူပါ ဥပေက္ခာ	၃၂၃
ဧဝရူပံ ဒေါမနဿံ	၃၁၈
ဧဝရူပံ သောမနဿံ	၃၁၇
ဧဝံ အဒ္ဓုဝါ	၂၂၈
ဧဝံ အနိစ္စာ	၂၂၈
ဧဝံဓမ္မာ	၁၉
ဧဝံ ဘဒ္ဒံ တဝါတိ	၂၂၂-၂၉၁
ဧဝံ ဘာဝေယျ	၃၉၅
ဧဝံမဟာနုဘာဝေ	၁၀၆
ဧဝံမဟိဒ္ဓိကာ	၂၆-၁၀၆
ဧဝံဝိမုတ္တာ	၁၉
ဧဝံဝိဟာရီ	၁၉
ဧဝံ သန္တံ	၉၅
ဧသနတဏှာ	၈၉
ဧသိကာ	၂၀၈
ဧသိတတဏှာ	၈၉
[ဩ]	
ဩကာရော	၆၄
ဩက္ကန္တိ	၃၈၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဩ]	
ဩက္ကမိ	၂၀
ဩက္ကမိတွာ ဝေါက္ကမိဿထ	၉၂
ဩက္ကဿ ပသယှ	၁၁၀
ဩဃတိဏ္ဏံ	၂၈၅
ဩတ္တပ္ပံ	၂၃၉
ဩတ္တပ္ပီ	၁၁၉
ဩဒါတာ	၄၂
ဩဓုနာထ	၄၀၀
ဩပဘောဂ္ဂါ	၃၉၉
ဩရကော	၄၈
ဩရမတ္တကေန	၁၁၉
ဩရမ္ဘာဂိယာနံ	၁၃၃
ဩရသံ	၁၃၂
ဩဝါရေန္တော	၁၇၀
ဩဿဋ္ဌော	၁၅၃
ဩဠာရိကာ	၂၃၇
[က]	
ကင်္ခါ	၁၈၅
ကင်္ခါဓမ္မော	၁၇၉
ကဏှသုက္ကသပ္ပဋိဘာဂံ	၂၃၇
ကထံ ဇာနေမု တံ မယံ	၂၅၇
ကဒရိယတာ	၂၅၉
ကဒါ သံယူဠှာ	၂၉၆
ကပိသီသံ	၁၇၅
ကပ္ပံ	၁၄၄
ကမ္မဝိပါကဇံ	၄၅
ကမ္မာရာမာ	၁၁၈
ကမ္မာသဓမ္မံ	၇၃
ကရဝိကဘာဏီ	၄၂
ကရေရိကုဋိကာယံ	၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Karerimaṇḍalamāḷe	1
Karuṇedhimutto	258
Kalaho	90
Kalyāṇadhamme	399
Kallaṁ nu tena	102
Kaḷevarassa nikkhepo	387
Kāmacchandaṁ virājetvā	70
Kāmataṇhā	90, 389
Kāmābhibhū	301
Kāmesu ādīnavaṁ	301
Kālakañcā mahābhismā	282
Kālaṅkataṁ	47
Kālakiriyā	387
Kicchaṁ	50, 56
Kiṁkārapaṭissāvinī	219
Kiṁ kusalā nu esī	181
Kiṁ saṁyojanā	310
Kiṁ sunāma	293
Kutomukhā	299
Kurūsu	72
Kulakumāriyo	110
Kulaparivattaso	179
Kulāganṭhikajātā	86
Kulitthiyo	110
Kullaṁ	132
Kusalassādhigamāya	238
Kevalakappaṁ	240
Kehici kiccakaraṇīyehi	297
Komārikā	399
Kosohitavatthaguyho	38

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Kha]	
Khaṇḍāni	401
Khaṇḍiccaṁ	387
Khattiyamahāsālā	178
Khattiyā	177
Khantī paramaṁ tapo	69
Khantībalasamāhitā	262
Kharo	136
Khiḍḍāpadosikā	284
Khīṇāpāyaduggativinipāto	134
Khuddakanagarake	178
Kheme migadāye	62
Khomaṁ	401
[Ga]	
Gaṇḍo	330
Gatayobbanaṁ	46
Gatāse	274
Gandhabbā	88, 281
Gamanīyo samparāyo	262
Gambhīrāvabhāso	76
Gambhīro	55
Garuṁ karonti	109
Gahapatimahāsālā	178
Gahe	261
Gāmapaṭṭaṁ	401
Gijjhakūṭe	106
Giñjakāvasathe	133
Gimhike	46
Gilānāvuṭṭhito	137
Guḷavālakāni	402
Gopānasivaṅkaṁ	46

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကရေရိမဏ္ဍလမာဠေ	၁
ကရုဏေဓိမုတ္တော	၂၅၈
ကလဟော	၉၀
ကလျာဏဓမ္မေ	၃၉၉
ကလ္လံ နု တေန	၁၀၂
ကဠေဝရဿ နိက္ခေပေါ	၃၈၇
ကာမစ္ဆန္ဒံ ဝိရာဇေတွာ	၇၀
ကာမတဏှာ	၉၀-၃၈၉
ကာမာဘိဘူ	၃၀၁
ကာမေသု အာဒီနဝံ	၃၀၁
ကာလကဉ္စာ မဟာဘိသ္မာ	၂၈၂
ကာလင်္ကတံ	၄၇
ကာလကိရိယာ	၃၈၇
ကိစ္ဆံ	၅၀-၅၆
ကိံကာရပဋိဿာဝိနီ	၂၁၉
ကိံ ကုသလာ နု ဧသီ	၁၈၁
ကိံ သံယောဇနာ	၃၁၀
ကိံ သုနာမ	၂၉၃
ကုတောမုခါ	၂၉၉
ကုရူသု	၇၂
ကုလကုမာရိယော	၁၁၀
ကုလပရိဝတ္တသော	၁၇၉
ကုလာဂဏ္ဌိကဇာတာ	၈၆
ကုလိတ္ထိယော	၁၁၀
ကုလ္လံ	၁၃၂
ကုသလဿာဓိဂမာယ	၂၃၈
ကေဝလကပ္ပံ	၂၄၀
ကေဟိစိ ကိစ္စကရဏီယေဟိ	၂၉၇
ကောမာရိကာ	၃၉၉
ကောသောဟိတဝတ္ထဂုယှော	၃၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ခ]	
ခဏ္ဍာနိ	၄၀၁
ခဏ္ဍိစ္စံ	၃၈၇
ခတ္တိယမဟာသာလာ	၁၇၈
ခတ္တိယာ	၁၇၇
ခန္တီ ပရမံ တပေါ	၆၉
ခန္တီဗလသမာဟိတာ	၂၆၂
ခရော	၁၃၆
ခိဍ္ဍာပဒေါသိကာ	၂၈၄
ခီဏာပါယဒုဂ္ဂတိဝိနိပါတော	၁၃၄
ခုဒ္ဒကနဂရကေ	၁၇၈
ခေမေ မိဂဒါယေ	၆၂
ခေါမံ	၄၀၁
[ဂ]	
ဂဏ္ဍော	၃၃၀
ဂတယောဗ္ဗနံ	၄၆
ဂတာသေ	၂၇၄
ဂန္ဓဗ္ဗာ	၈၈-၂၈၁
ဂမနီယော သမ္ပရာယော	၂၆၂
ဂမ္ဘီရာဝဘာသော	၇၆
ဂမ္ဘီရော	၅၅
ဂရုံ ကရောန္တိ	၁၀၉
ဂဟပတိမဟာသာလာ	၁၇၈
ဂဟေ	၂၆၁
ဂါမပဋ္ဋံ	၄၀၁
ဂိဇ္ဈကူဋေ	၁၀၆
ဂိဉ္ဇကာဝသထေ	၁၃၃
ဂိမှိကေ	၄၆
ဂိလာနာဝုဋ္ဌိတော	၁၃၇
ဂုဠဝါလကာနိ	၄၀၂
ဂေါပါနသိဝင်္ကံ	၄၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ca]	
Cakkaratanaṁ	35, 209
Cakkāni	37
Cakkhupathasmiṁ	233
Cakkhumatā	201, 274
Cakkhumā	155
Cakkhuṁ udapādi	52
Cattāro satipaṭṭhānā	154
Candanagandho	219
Cāturanto	35
Citakaṁ	194
Citantaraṁso	40
Cirapaṭikāhaṁ	297
Cirapabbajitā	116
Cuṇṇakajātāni	362
Cetasikaṁ	388
Cetiyacārikaṁ	173
Cetodukkhasamappitā	179
[Cha]	
Chandarāgo	90
Chandaṁ janehi	226
Chando	90
Chinnapapañce	18
Chinnapātaṁ papatanti	172
Chinnavaṭume	18
Chetvā khīlaṁ	274
[Ja]	
Jaccandhūpamo	399
Janapadatthāvariyappatto	35
Jane sutā	287
Jāti	386
Jātidhammānaṁ	388
Jātinirodhā	88
Jighacchato	294
Jiyāya	399
Jīvitasaṅkhāraṁ	137
Jīvitaṁ kappeti	392
Jutimanto	279
Jeguccho	398
[Jha]	
Jhānaratā	293
Jhāyī	293
[Ña]	
Ñāṇaṁ	52
Ñāyassa adhigamāya	342
Ñāyassa dhammassa	181
Ñāyena viharissāmi	331
[Ta]	
Taṇhāsaṅkhayavimuttā	330
Tatthabhāviṁ	95
Tatratatrābhinandinī	389
Tathattāya	95
Tadakallaṁ	98
Tadagge ahaṁ bhante	231
Tadabhiññā	99
Tantākulakajātā	85

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[စ]	
စက္ကရတနံ	၃၅-၂၀၉
စက္ကာနိ	၃၇
စက္ခုပထသ္မိံ	၂၃၃
စက္ခုမတာ	၂၀၁-၂၇၄
စက္ခုမာ	၁၅၅
စက္ခုံ ဥဒပါဒိ	၅၂
စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ	၁၅၄
စန္ဒနဂန္ဓော	၂၁၉
စာတုရန္တော	၃၅
စိတကံ	၁၉၄
စိတန္တရံသော	၄၀
စိရပဋိကာဟံ	၂၉၇
စိရပဗ္ဗဇိတာ	၁၁၆
စုဏ္ဏကဇာတာနိ	၃၆၂
စေတသိကံ	၃၈၈
စေတိယစာရိကံ	၁၇၃
စေတောဒုက္ခသမပ္ပိတာ	၁၇၉
[ဆ]	
ဆန္ဒရာဂေါ	၉၀
ဆန္ဒံ ဇနေဟိ	၂၂၆
ဆန္ဒော	၉၀
ဆိန္နပပဉ္စေ	၁၈
ဆိန္နပါတံ ပပတန္တိ	၁၇၂
ဆိန္နဝဋုမေ	၁၈
ဆေတွာ ခီလံ	၂၇၄
[ဇ]	
ဇစ္စန္ဓူပမော	၃၉၉
ဇနပဒတ္ထာဝရိယပ္ပတ္တော	၃၅
ဇနေ သုတာ	၂၈၇
ဇာတိ	၃၈၆
ဇာတိဓမ္မာနံ	၃၈၈
ဇာတိနိရောဓော	၈၈
ဇိဃစ္ဆတော	၂၉၄
ဇိယာယ	၃၉၉
ဇီဝိတသင်္ခါရံ	၁၃၇
ဇီဝိတံ ကပ္ပေတိ	၃၉၂
ဇုတိမန္တော	၂၇၉
ဇေဂုစ္ဆော	၃၉၈
[ဈ]	
ဈာနရတာ	၂၉၃
ဈာယီ	၂၉၃
[ဉ]	
ဉာဏံ	၅၂
ဉာယဿ အဓိဂမာယ	၃၄၂
ဉာယဿ ဓမ္မဿ	၁၈၁
ဉာယေန ဝိဟရိဿာမိ	၃၃၁
[တ]	
တဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တာ	၃၃၀
တတ္ထဘာဝိံ	၉၅
တတြတတြာဘိနန္ဒိနီ	၃၈၉
တထတ္တာယ	၉၅
တဒကလ္လံ	၉၈
တဒဂ္ဂေ အဟံ ဘန္တေ	၂၃၁
တဒဘိညာ	၉၉
တန္တာကုလကဇာတာ	၈၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Tamatagge	138
Tamokhandhena āvuṭā	57
Tayidaṁ brahmacariyaṁ	239
Taṁ kutettha labbhā	154
Taṁ kimaññati bhavaṁ	239
Tāvatakaṁ āharīyataṁ	262
Titikkhā	69
Tiṇṇavicikiccho	250
Tiṇṇā mettha kaṅkhā	311
Tidivūpapanno	300
Tiporisaṅgā	208
Tirokucchigataṁ	28
Tirorājānopi	400
Tīhamataṁ	361
Tuṇhībhāvena	222
Tuttaṁ	294
Tulaṁ	147
Tuvaṁ tuvaṁ	90
Tūlasannibhā	42
Terovassikāni	362
Tesaṁ tesaṁ	88
Tomaraṁ	294
[Tha]	
Thāmasā parāmāsā	329
Therā	116
[Da]	
Dakkhiṇato nagarassa	188
Dakkhitāye aparājitasaṁghaṁ	273

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]	
Dakkho	355
Daṇḍaparāyanaṁ	46
Daṇḍādānaṁ	90
Damassa	223
Dvārā	239
Dvīhamataṁ	361
Dve gatiyo	34
Dassanīyā	173, 218
Daharasseva sato	92
Dānakathaṁ	62
Dānassa	223
Diṭṭhigataṁ	397
Diṭṭhisāmaññagatā	127
Diṭṭheva dhamme	300
Dinnapubbaṁ	110
Dibbāni	167
Diviyā kāyā	331
Dīgharattaṁ visuddho	302
Dukkhadomanassānaṁ atthaṅgamāya	339
Dukkhapaṭikūle	399
Dukkhasamudayasambhavo	93
Dukkhassantakaro	155
Dukkhitaṁ	47
Dukkhette	401
Duggati	134
Duggandho	398
Duddaso	55
Duddikkho	223
Duddiṭṭharūpaṁ	299

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တမတဂ္ဂေ	၁၃၈
တမောခန္ဓေန အာဝုဋာ	၅၇
တယိဒံ ဗြဟ္မစရိယံ	၂၃၉
တံ ကုတေတ္ထ လဗ္ဘာ	၁၅၄
တံ ကိမညတိ ဘဝံ	၂၃၉
တာဝတကံ အာဟရီယတံ	၂၆၂
တိတိက္ခာ	၆၉
တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆော	၂၅၀
တိဏ္ဏာ မေတ္ထ ကင်္ခါ	၃၁၁
တိဒိဝူပပန္နော	၃၀၀
တိပေါရိသင်္ဂါ	၂၀၈
တိရောကုစ္ဆိဂတံ	၂၈
တိရောရာဇာနောပိ	၄၀၀
တီဟမတံ	၃၆၁
တုဏှီဘာဝေန	၂၂၂
တုတ္တံ	၂၉၄
တုလံ	၁၄၇
တုဝံ တုဝံ	၉၀
တူလသန္နိဘာ	၄၂
တေရောဝဿိကာနိ	၃၆၂
တေသံ တေသံ	၈၈
တောမရံ	၂၉၄
[ထ]	
ထာမသာ ပရာမာသာ	၃၂၉
ထေရာ	၁၁၆
[ဒ]	
ဒက္ခိဏတော နဂရဿ	၁၈၈
ဒက္ခိတာယေ အပရာဇိတသံဃံ	၂၇၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ]	
ဒက္ခော	၃၅၅
ဒဏ္ဍပရာယနံ	၄၆
ဒဏ္ဍာဒါနံ	၉၀
ဒမဿ	၂၂၃
ဒွါရာ	၂၃၉
ဒွီဟမတံ	၃၆၁
ဒွေ ဂတိယော	၃၄
ဒဿနီယာ	၁၇၃-၂၁၈
ဒဟရဿေဝ သတော	၉၂
ဒါနကထံ	၆၂
ဒါနဿ	၂၂၃
ဒိဋ္ဌိဂတံ	၃၉၇
ဒိဋ္ဌိသာမညဂတာ	၁၂၇
ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ	၃၀၀
ဒိန္နပုဗ္ဗံ	၁၁၀
ဒိဗ္ဗာနိ	၁၆၇
ဒိဝိယာ ကာယာ	၃၃၁
ဒီဃရတ္တံ ဝိသုဒ္ဓေါ	၃၀၂
ဒုက္ခဒေါမနဿာနံ အတ္ထင်္ဂမာယ	၃၃၉
ဒုက္ခပဋိကူလေ	၃၉၉
ဒုက္ခသမုဒယသမ္ဘဝေါ	၉၃
ဒုက္ခဿန္တကရော	၁၅၅
ဒုက္ခိတံ	၄၇
ဒုက္ခေတ္တေ	၄၀၁
ဒုဂ္ဂတိ	၁၃၄
ဒုဂ္ဂန္ဓော	၃၉၈
ဒုဒ္ဒသော	၅၅
ဒုဒ္ဒိက္ခော	၂၂၃
ဒုဒ္ဒိဋ္ဌရူပံ	၂၉၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]	
Dubbhūme	401
Dummanā	179
Duraccayāni	401
Duranubodho	55
Durupasaṅkamā	293
Dulladdhaṁ	162
Dussīlo	128
Dūtaṁ pāhesi	199
Devadundubhiyo ca phaliṁsu	147
Devasuto	281
Devānubhāvaṁ	25, 232
Devāsurasaṅgāmo	331
Desanāgambhīratā	83
Desito paññatto	182
[Dha]	
Dhanupākāraṁ	197
Dhammagambhīratā	83
Dhammatā	24
Dhammadharā	146
Dhammarājā	34
Dhammavinītā	239
Dhammassa ca sudhammataṁ	244
Dhammaṁ	177
Dhammādāsaṁ	134
Dhammānudhammapaṭipannā	169
Dhammikā	34, 122
Dhammikā rakkhāvaraṇagutti	110
Dhammo	55
Dhāraṇīyaṁ	160

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Dha]	
Dhiratthu	47
Dhuttā	209
Dhorakāni	402
[Na]	
Na dakkhanti	56
Nandīrāgasahagatā	389
Nappaṭikkositabbaṁ	155
Na pakkhāyanti	137
Na matthi	261
Nava vā dasa vā	29
Navaṁ sandhāgāraṁ	257
Na sampāyanti	332
Nhāpesuṁ	221
Nāgāpalokitaṁ	154
Nātikā	133
Nānattakāyā	100
Nānattavaṇṇino	279
Nānattasaññino	100
Nānāvihitassa	359
Nāhaṁ porohiccerame	260
Nikati	259
Niccharantīsu	160
Niddārāmā	118
Niddhunātha	400
Ninnādi	234
Nipako sato	295
Nipuṇo	55
Nimittāni	91
Nippurisehi	46

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ]	
ဒုဗ္ဘူမေ	၄၀၁
ဒုမ္မနာ	၁၇၉
ဒုရစ္စယာနိ	၄၀၁
ဒုရနုဗောဓော	၅၅
ဒုရုပသင်္ကမာ	၂၉၃
ဒုလ္လဒ္ဓံ	၁၆၂
ဒုဿီလော	၁၂၈
ဒူတံ ပါဟေသိ	၁၉၉
ဒေဝဒုန္ဒုဘိယော စ ဖလိံသု	၁၄၇
ဒေဝသုတော	၂၈၁
ဒေဝါနုဘာဝံ	၂၅-၂၃၂
ဒေဝါသုရသင်္ဂါမော	၃၃၁
ဒေသနာဂမ္ဘီရတာ	၈၃
ဒေသိတော ပညတ္တော	၁၈၂
[ဓ]	
ဓနုပါကာရံ	၁၉၇
ဓမ္မဂမ္ဘီရတာ	၈၃
ဓမ္မတာ	၂၄
ဓမ္မဓရာ	၁၄၆
ဓမ္မရာဇာ	၃၄
ဓမ္မဝိနီတာ	၂၃၉
ဓမ္မဿ စ သုဓမ္မတံ	၂၄၄
ဓမ္မံ	၁၇၇
ဓမ္မာဒါသံ	၁၃၄
ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နာ	၁၆၉
ဓမ္မိကာ	၃၄-၁၂၂
ဓမ္မိကာ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ	၁၁၀
ဓမ္မော	၅၅
ဓာရဏီယံ	၁၆၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဓ]	
ဓိရတ္ထု	၄၇
ဓုတ္တာ	၂၀၉
ဓောရကာနိ	၄၀၂
[န]	
န ဒက္ခန္တိ	၅၆
နန္ဒီရာဂသဟဂတာ	၃၈၉
နပ္ပဋိက္ကောသိတဗ္ဗံ	၁၅၅
န ပက္ခာယန္တိ	၁၃၇
န မတ္ထိ	၂၆၁
နဝ ဝါ ဒသ ဝါ	၂၉
နဝံ သန္ဓာဂါရံ	၂၅၇
န သမ္ပာယန္တိ	၃၃၂
နှာပေသုံ	၂၂၁
နာဂါပလောကိတံ	၁၅၄
နာတိကာ	၁၃၃
နာနတ္တကာယာ	၁၀၀
နာနတ္တဝဏ္ဏိနော	၂၇၉
နာနတ္တသညိနော	၁၀၀
နာနာဝိဟိတဿ	၃၅၉
နာဟံ ပေါရောဟိစ္စေရမေ	၂၆၀
နိကတိ	၂၅၉
နိစ္ဆရန္တီသု	၁၆၀
နိဒ္ဒါရာမာ	၁၁၈
နိဒ္ဓုနာထ	၄၀၀
နိန္နာဒိ	၂၃၄
နိပကော သတော	၂၉၅
နိပုဏော	၅၅
နိမိတ္တာနိ	၉၁
နိပ္ပုရိသေဟိ	၄၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Nibbānassa sacchikiriyāya	342
Nibbānaṁ	56
Nibbāpesuṁ	196
Nibbutaṁ	400
Nimaṁsalohitamakkhitaṁ	362
Niyato	134
Niyāmo	24
Niyyānikā	127
Nirayapālesu	398
Nirāmagandho	258
Niruttipatho	94
Nivāsetvā	131
Nivutabrahmalokā	259
Nisīdanaṁ	144
Nissaraṇaṁ	102
Nīlavaṇṇāni	135, 152
Nīlāni	152
Nemisaddena	298
Neyyo	60
Neva abhinanditabbaṁ	155
No aticarī	219
[Pa]	
Pakatiyā sīlavatī	27
Pakkhino	88
Paggharantaṁ	401
Paccattaññeva	98, 117
Paccattaṁ	300
Paccanīkaṁ	401
Paccabyāhāsi	254
Paccayikā	398

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Paccayo	88
Paccassosuṁ	291
Paccāvamissati	154
Paccudāvattati	51
Pacchānipātinī	219
Pacchābhattaṁ	1
Pajjohissāmi	401
Pañca pubbanimittāni	20
Pañcasikho	233
Paññattipatho	94
Paññavanto	120
Paññāpanāya	94
Paññāvacaraṁ	94
Paññāvimutto	102
Pañhāpaṭibhānāni	401
Paṭikūlo	398
Paṭighasamphasso	91
Paṭicodesi	299
Paṭiccasamuppannā	96
Paṭipaṇāmetvā	137
Paṭibhaṁsu	56
Paṭiyādentā	188
Paṭilomaṁ	104
Paṭivedho	119
Paṭisammodati	297
Paṭisallānā vuṭṭhito	19
Paṭisallīnassa	50
Paṭisotagāmiṁ	56
Paṭissutvā	222
Paṭhamābhinibbattā	100

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နိဗ္ဗာနဿ သစ္ဆိကိရိယာယ	၃၄၂
နိဗ္ဗာနံ	၅၆
နိဗ္ဗာပေသုံ	၁၉၆
နိဗ္ဗုတံ	၄၀၀
နိမံသလောဟိတမက္ခိတံ	၃၆၂
နိယတော	၁၃၄
နိယာမော	၂၄
နိယျာနိကာ	၁၂၇
နိရယပါလေသု	၃၉၈
နိရာမဂန္ဓော	၂၅၈
နိရုတ္တိပထော	၉၄
နိဝါသေတွာ	၁၃၁
နိဝုတဗြဟ္မလောကာ	၂၅၉
နိသီဒနံ	၁၄၄
နိဿရဏံ	၁၀၂
နီလဝဏ္ဏာနိ	၁၃၅-၁၅၂
နီလာနိ	၁၅၂
နေမိသဒ္ဒေန	၂၉၈
နေယျော	၆၀
နေဝ အဘိနန္ဒိတဗ္ဗံ	၁၅၅
နော အတိစရီ	၂၁၉
[ပ]	
ပကတိယာ သီလဝတီ	၂၇
ပက္ခိနော	၈၈
ပဂ္ဃရန္တံ	၄၀၁
ပစ္စတ္တညေဝ	၉၈-၁၁၇
ပစ္စတ္တံ	၃၀၀
ပစ္စနီကံ	၄၀၁
ပစ္စဗျာဟာသိ	၂၅၄
ပစ္စယိကာ	၃၉၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပစ္စယော	၈၈
ပစ္စဿောသုံ	၂၉၁
ပစ္စာဝမိဿတိ	၁၅၄
ပစ္စုဒါဝတ္တတိ	၅၁
ပစ္ဆာနိပါတိနီ	၂၁၉
ပစ္ဆာဘတ္တံ	၁
ပဇ္ဇောဟိဿာမိ	၄၀၁
ပဉ္စ ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ	၂၀
ပဉ္စသိခေါ	၂၃၃
ပညတ္တိပထော	၉၄
ပညဝန္တော	၁၂၀
ပညာပနာယ	၉၄
ပညာဝစရံ	၉၄
ပညာဝိမုတ္တော	၁၀၂
ပဉှာပဋိဘာနာနိ	၄၀၁
ပဋိကူလော	၃၉၈
ပဋိဃသမ္ဖဿော	၉၁
ပဋိစောဒေသိ	၂၉၉
ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နာ	၉၆
ပဋိပဏာမေတွာ	၁၃၇
ပဋိဘံသု	၅၆
ပဋိယာဒေန္တာ	၁၈၈
ပဋိလောမံ	၁၀၄
ပဋိဝေဓော	၁၁၉
ပဋိသမ္မောဒတိ	၂၉၇
ပဋိသလ္လာနာ ဝုဋ္ဌိတော	၁၉
ပဋိသလ္လီနဿ	၅၀
ပဋိသောတဂါမိံ	၅၆
ပဋိဿုတွာ	၂၂၂
ပဌမာဘိနိဗ္ဗတ္တာ	၁၀၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Paṭhamābhisambuddho	153
Paṇḍitavedanīyo	55
Paṇḍito	177
Paṇiyāni	400
Paṇīto	55
Pattacīvaramādāya	131
Patthinnataro	399
Padaparamo	60
Padabyañjanāni	155
Padesavatti	181
Pantañca sayanāsanaṁ	70
Papañcasaññāsaṅkhānidāno	313
Pamādādhikaraṇaṁ	128
Pamuñcantu saddhaṁ	62
Pamudā	236
Payirudāhāsi	244
Parakāminī	296
Paramāya pūjāya	170
Parāmasitvā	333
Parikkhatā	238
Pariggaho	90
Paricārake	230
Paricārikā	298
Paricāresuṁ	209
Paricitā	144
Parito gāmesu manussā	292
Parito parito janapadesu	230
Parittattānudiṭṭhi	95
Parittaṁ lahukaṁ	6
Parittā	148

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Paridahāmi	227
Paridevo	388
Parinibbuto	155
Paripākaṁ āgamenti	399
Pariyatti	119
Pariyādinnavaṭṭe	18
Pariyāyena	87
Pariyesanā	89
Pariyositasaṅkappo	251
Parivaṭṭesi	135
Parihariyati	44
Parosahassaṁ	36
Palighaṁ	274
Palipannaṁ	47
Pallaṅkena	233
Pavanaṁ	273
Pavuṭṭhajātiṁ	285
Pasādasaddhā	119
Pasādeyyāsi	293
Pahitattā	175
Pāṭaliyāmūle	9
Pāṭikaṅkhaṁ	107, 395
Pātimokkhe	70
Pāde pādaṁ	166
Pāpamittā	119
Pāpasampavaṅkā	119
Pāpicchā	119
Pāpimayogāni	301
Pāmojjaṁ	236
Pāyenti	43

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပဌမာဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ	၁၅၃
ပဏ္ဍိတဝေဒနီယော	၅၅
ပဏ္ဍိတော	၁၇၇
ပဏိယာနိ	၄၀၀
ပဏီတော	၅၅
ပတ္တစီဝရမာဒါယ	၁၃၁
ပတ္ထိန္နတရော	၃၉၉
ပဒပရမော	၆၀
ပဒဗျဉ္ဇနာနိ	၁၅၅
ပဒေသဝတ္တိ	၁၈၁
ပန္တဉ္စ သယနာသနံ	၇၀
ပပဉ္စသညာသင်္ခါနိဒါနော	၃၁၃
ပမာဒါဓိကရဏံ	၁၂၈
ပမုဉ္စန္တု သဒ္ဓံ	၆၂
ပမုဒါ	၂၃၆
ပယိရုဒါဟာသိ	၂၄၄
ပရကာမိနီ	၂၉၆
ပရမာယ ပူဇာယ	၁၇၀
ပရာမသိတွာ	၃၃၃
ပရိက္ခတာ	၂၃၈
ပရိဂ္ဂဟော	၉၀
ပရိစာရကေ	၂၃၀
ပရိစာရိကာ	၂၉၈
ပရိစာရေသုံ	၂၀၉
ပရိစိတာ	၁၄၄
ပရိတော ဂါမေသု မနုဿာ	၂၉၂
ပရိတော ပရိတော ဇနပဒေသု	၂၃၀
ပရိတ္တတ္တာနုဒိဋ္ဌိ	၉၅
ပရိတ္တံ လဟုကံ	၆
ပရိတ္တာ	၁၄၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပရိဒဟာမိ	၂၂၇
ပရိဒေဝေါ	၃၈၈
ပရိနိဗ္ဗုတော	၁၅၅
ပရိပါကံ အာဂမေန္တိ	၃၉၉
ပရိယတ္တိ	၁၁၉
ပရိယာဒိန္နဝဋ္ဋေ	၁၈
ပရိယာယေန	၈၇
ပရိယေသနာ	၈၉
ပရိယောသိတသင်္ကပ္ပေါ	၂၅၁
ပရိဝဋ္ဋေသိ	၁၃၅
ပရိဟရိယတိ	၄၄
ပရောသဟဿံ	၃၆
ပလိဃံ	၂၇၄
ပလိပန္နံ	၄၇
ပလ္လင်္ကေန	၂၃၃
ပဝနံ	၂၇၃
ပဝုဋ္ဌဇာတိံ	၂၈၅
ပသာဒသဒ္ဓါ	၁၁၉
ပသာဒေယျာသိ	၂၉၃
ပဟိတတ္တာ	၁၇၅
ပါဋလိယာမူလေ	၉
ပါဋိကင်္ခံ	၁၀၇-၃၉၅
ပါတိမောက္ခေ	၇၀
ပါဒေ ပါဒံ	၁၆၆
ပါပမိတ္တာ	၁၁၉
ပါပသမ္ပဝင်္ကာ	၁၁၉
ပါပိစ္ဆာ	၁၁၉
ပါပိမယောဂါနိ	၃၀၁
ပါမောဇ္ဇံ	၂၃၆
ပါယေန္တိ	၄၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pāricariyaṁ	299
Pāliccaṁ	387
Piṇḍapātapaṭikkantānaṁ	1
Piyavādinī	219
Puññabhāgā	239
Puṭabhedanaṁ	131
Puṇḍarīko	9
Puthukāyā	310
Puthubhūtaṁ	146
Puthū	277
Puna paccāvamissati	154
Pubbabhāgapaṭipadā	169
Pabbuṭṭhāyinī	219
Pubbenivāsapaṭisaṁyuttā	2
Purohito	253
Pūjenti	109
Pūtīni	362
Petaṁ	47
Pemaniyassaro	44
Pesalā	117
Ponobbhavikā	116, 389
Porāṇaṁ vajjidhammaṁ	109
Poseyyaṁ	400
[Pha]	
Phītaṁ	149
Phuṭṭhassa	388
[Ba]	
Balappatto	186
Bahiddhā	355
Bahujanahitāya	244

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ba]	
Bahunikkhanto	400
Bahulīkatā	144
Bahussutā	119
Bārāṇaseyyakaṁ	153
Bāhirāni	110
Bāhirena bāhiraṁ	188
Bāhujaññaṁ	146
Bāḷhagilānā	47, 398
Bāḷhā	136
Bindu	234
Bilaṅgadutiyaṁ	402
Bījanaṅgalaṁ	401
Buddhūpasañhitā	293
Beluvapaṇḍuṁ	292
Bojjhaṅgesu	375
Bodhāya	52
Bodhirukkhamūle	62
Bodhisatto	20
Bodhiṁ	153
Byagā	96
Byasanena	388
Brahmakāyikā	100
Brahmacariyaṁ	146
Brahmaloke	257
Brahmassaro	42
Brahmāva brahmānaṁ	263
Brāhmaṇamahāsālā	178
[Bha]	
Bhaginī	296
Bhaṇḍuṁ	48

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပါရိစရိယံ	၂၉၉
ပါလိစ္စံ	၃၈၇
ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တာနံ	၁
ပိယဝါဒိနီ	၂၁၉
ပုညဘာဂါ	၂၃၉
ပုဋဘေဒနံ	၁၃၁
ပုဏ္ဍရီကော	၉
ပုထုကာယာ	၃၁၀
ပုထုဘူတံ	၁၄၆
ပုထူ	၂၇၇
ပုန ပစ္စာဝမိဿတိ	၁၅၄
ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ	၁၆၉
ပုဗ္ဗုဋ္ဌာယိနီ	၂၁၉
ပုဗ္ဗေနိဝါသပဋိသံယုတ္တာ	၂
ပုရောဟိတော	၂၅၃
ပူဇေန္တိ	၁၀၉
ပူတိနိ	၃၆၂
ပေတံ	၄၇
ပေမနိယဿရော	၄၄
ပေသလာ	၁၁၇
ပေါနောဗ္ဘဝိကာ	၁၁၆-၃၈၉
ပေါရာဏံ ဝဇ္ဇိဓမ္မံ	၁၀၉
ပေါသေယျံ	၄၀၀
[ဖ]	
ဖီတံ	၁၄၉
ဖုဋ္ဌဿ	၃၈၈
[ဗ]	
ဗလပ္ပတ္တော	၁၈၆
ဗဟိဒ္ဓါ	၃၅၅
ဗဟုဇနဟိတာယ	၂၄၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဗ]	
ဗဟုနိက္ခန္တော	၄၀၀
ဗဟုလီကတာ	၁၄၄
ဗဟုဿုတာ	၁၁၉
ဗာရာဏသေယျကံ	၁၅၃
ဗာဟိရာနိ	၁၁၀
ဗာဟိရေန ဗာဟိရံ	၁၈၈
ဗာဟုဇညံ	၁၄၆
ဗာဠ္ဟဂိလာနာ	၄၇-၃၉၈
ဗာဠ္ဟာ	၁၃၆
ဗိန္ဒု	၂၃၄
ဗိလင်္ဂဒုတိယံ	၄၀၂
ဗီဇနင်္ဂလံ	၄၀၁
ဗုဒ္ဓူပသဉှိတာ	၂၉၃
ဗေလုဝပဏ္ဍုံ	၂၉၂
ဗောဇ္ဈင်္ဂေသု	၃၇၅
ဗောဓာယ	၅၂
ဗောဓိရုက္ခမူလေ	၆၂
ဗောဓိသတ္တော	၂၀
ဗောဓိံ	၁၅၃
ဗျဂါ	၉၆
ဗျသနေန	၃၈၈
ဗြဟ္မကာယိကာ	၁၀၀
ဗြဟ္မစရိယံ	၁၄၆
ဗြဟ္မလောကေ	၂၅၇
ဗြဟ္မဿရော	၄၂
ဗြဟ္မာဝ ဗြဟ္မာနံ	၂၆၃
ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာ	၁၇၈
[ဘ]	
ဘဂိနီ	၂၉၆
ဘဏ္ဍုံ	၄၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha]	
Bhattābhihāro	225
Bhaddakappe	4
Bhaddayugaṁ	10
Bhamukantare	42
Bhayaṁ	257
Bhavataṇhā	90
Bhavatūpapatti	301
Bhavanetti samūhatā	133
Bhavamatthu bhavantaṁ	254
Bhavasaṅkhāraṁ	147
Bhassārāmā	118
Bhātiriva	231
Bhāvitā	144
Bhāvessanti	121
Bhikkhu	353
Bhikkhuparisā	177
Bhiyyobhāvāya	393
Bhismākāyo	286
Bhiṁsanako	147
Bhujatī	298
Bhujissāni	126
Bhusāgāre	160
Bhūtā	88
Bhūmisenāpati	260
Bhoggaṁ	46
[Ma]	
Makuṭabandhanaṁ	188
Makkhena	400
Maggo	338

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Macchariyaṁ	90
Maccumaraṇaṁ	387
Majjhena majjhaṁ	189
Mañjū	233
Mañjussaro	44
Maññe	138
Maṇḍalamāḷe	188
Maṇḍāravapupphaṁ	190
Madanīyā kāmā	254
Madhurakajāto	137
Madhurassaro	44
Manāpacārinī	219
Manujesu	258
Manobhāvanīye	173
Mantāyaṁ boddhabbaṁ	262
Mandalocane	295
Mamuddesiko	138
Mahājutiko	401
Mahānisaṁso	401
Mahānubhāvo	223
Mahāpadese	155
Mahāpurisassa	34
Mahābhūmicālo	147
Mahāvipphāro	401
Mahāsamayo	273
Mahiddhiko	148
Mahesakkho	30
Māraṇantikā	136
Mārisā	291
Māro pāpimā	145

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဘ]	
ဘတ္တာဘိဟာရော	၂၂၅
ဘဒ္ဒကပ္ပေ	၄
ဘဒ္ဒယုဂံ	၁၀
ဘမုကန္တရေ	၄၂
ဘယံ	၂၅၇
ဘဝတဏှာ	၉၀
ဘဝတူပပတ္တိ	၃၀၁
ဘဝနေတ္တိ သမူဟတာ	၁၃၃
ဘဝမတ္ထု ဘဝန္တံ	၂၅၄
ဘဝသင်္ခါရံ	၁၄၇
ဘဿာရာမာ	၁၁၈
ဘာတိရိဝ	၂၃၁
ဘာဝိတာ	၁၄၄
ဘာဝေဿန္တိ	၁၂၁
ဘိက္ခု	၃၅၃
ဘိက္ခုပရိသာ	၁၇၇
ဘိယျောဘာဝါယ	၃၉၃
ဘိသ္မာကာယော	၂၈၆
ဘိံသနကော	၁၄၇
ဘုဇတီ	၂၉၈
ဘုဇိဿာနိ	၁၂၆
ဘုသာဂါရေ	၁၆၀
ဘူတာ	၈၈
ဘူမိသေနာပတိ	၂၆၀
ဘောဂ္ဂံ	၄၆
[မ]	
မကုဋဗန္ဓနံ	၁၈၈
မက္ခေန	၄၀၀
မဂ္ဂေါ	၃၃၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မစ္ဆရိယံ	၉၀
မစ္စုမရဏံ	၃၈၇
မဇ္ဈေန မဇ္ဈံ	၁၈၉
မဉ္ဇူ	၂၃၃
မဉ္ဇုဿရော	၄၄
မညေ	၁၃၈
မဏ္ဍလမာဠေ	၁၈၈
မဏ္ဍာရဝပုပ္ဖံ	၁၉၀
မဒနီယာ ကာမာ	၂၅၄
မဓုရကဇာတော	၁၃၇
မဓုရဿရော	၄၄
မနာပစာရိနီ	၂၁၉
မနုဇေသု	၂၅၈
မနောဘာဝနီယေ	၁၇၃
မန္တာယံ ဗောဒ္ဓဗ္ဗံ	၂၆၂
မန္ဒလောစနေ	၂၉၅
မမုဒ္ဒေသိကော	၁၃၈
မဟာဇုတိကော	၄၀၁
မဟာနိသံသော	၄၀၁
မဟာနုဘာဝေါ	၂၂၃
မဟာပဒေသေ	၁၅၅
မဟာပုရိသဿ	၃၄
မဟာဘူမိစာလော	၁၄၇
မဟာဝိပ္ဖါရော	၄၀၁
မဟာသမယော	၂၇၃
မဟိဒ္ဓိကော	၁၄၈
မဟေသက္ခော	၃၀
မာရဏန္တိကာ	၁၃၆
မာရိသာ	၂၉၁
မာရော ပါပိမာ	၁၄၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Mā hevaṁ	76
Muñjapabbajabhūtā	86
Mudu	42
Mudutalunahatthapādo	37
Muni	147
Musati	223
Mettaṁ kāyakammaṁ	121
Mettena kāyakammena	176
Medhāvī	177
[Ya]	
Yatthicchakaṁ	104
Yatra hi nāma	18, 48, 58, 160
Yathariva bhagavā	251
Yathāparisaṁ	234
Yathā pāvussako megho	286
Yathābhatena bhaṇḍena	400
Yathābhirantaṁ	127
Yathābhucce	244
Yathāmittaṁ	136
Yathāvādī	250
Yathāsutaṁ yathāpariyattaṁ	330
Yadagge	231
Yadicchakaṁ	104
Yadidaṁ	55, 88
Yampicchaṁ	388
Yasassino	279
Yasassi so	286
Yasasaṁvattanikaṁ	163
Yassu maññāmi samaṇe	332

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ya]	
Yaṁ karomasi	332
Yaṁ kālamakari	187
Yaṁ vipassī	4
Yaṁ tena samayena ajjhāvasāmi	227
Yaṁ mahāvātā	148
Yānīkatā	144
Yāva kīvañca	107
Yāva gambhīro	76
Yāvatakvassa	40
Yāvaticchakaṁ	104
Yāvadeva	356
Yāva devamanussehi suppakāsitaṁ	146
Yāva maññe khattiyā	249
Yāva sandhisamalasaṅkaṭīrā	189
Yāva supaññattāpi	234
Yiṭṭhakāmassa me sato	261
Yugamaṭṭhaṁ	160
Yuddhassa	111
Ye avitakke avicāre	317
Yenatthena	232
Yesaṁ	135
Yesāhaṁ bhante	330
Ye sitā girigabbharaṁ	277
Yoggāni	400
Yoniso manasikārā	50
Yoniso manasikaroti	236
Yo hi koci bhikkhave	395

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မာ ဟေဝံ	၇၆
မုဉ္ဇပဗ္ဗဇဘူတာ	၈၆
မုဒု	၄၂
မုဒုတလုနဟတ္ထပါဒေါ	၃၇
မုနိ	၁၄၇
မုသတိ	၂၂၃
မေတ္တံ ကာယကမ္မံ	၁၂၁
မေတ္တေန ကာယကမ္မေန	၁၇၆
မေဓာဝီ	၁၇၇
[ယ]	
ယတ္ထိစ္ဆကံ	၁၀၄
ယတြ ဟိ နာမ	၁၈-၄၈-၅၈-၁၆၀
ယထရိဝ ဘဂဝါ	၂၅၁
ယထာပရိသံ	၂၃၄
ယထာ ပါဝုဿကော မေဃော	၂၈၆
ယထာဘတေန ဘဏ္ဍေန	၄၀၀
ယထာဘိရန္တံ	၁၂၇
ယထာဘုစ္စေ	၂၄၄
ယထာမိတ္တံ	၁၃၆
ယထာဝါဒီ	၂၅၀
ယထာသုတံ ယထာပရိယတ္တံ	၃၃၀
ယဒဂ္ဂေ	၂၃၁
ယဒိစ္ဆကံ	၁၀၄
ယဒိဒံ	၅၅-၈၈
ယမ္ပိစ္ဆံ	၃၈၈
ယသဿိနော	၂၇၉
ယသဿိ သော	၂၈၆
ယသသံဝတ္တနိကံ	၁၆၃
ယဿု မညာမိ သမဏေ	၃၃၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ယ]	
ယံ ကရောမသိ	၃၃၂
ယံ ကာလမကရိ	၁၈၇
ယံ ဝိပဿီ	၄
ယံ တေန သမယေန အဇ္ဈာဝသာမိ	၂၂၇
ယံ မဟာဝါတာ	၁၄၈
ယာနီကတာ	၁၄၄
ယာဝ ကီဝဉ္စ	၁၀၇
ယာဝ ဂမ္ဘီရော	၇၆
ယာဝတက္ဝဿ	၄၀
ယာဝတိစ္ဆကံ	၁၀၄
ယာဝဒေဝ	၃၅၆
ယာဝ ဒေဝမနုဿေဟိ သုပ္ပကာသိတံ	၁၄၆
ယာဝ မညေ ခတ္တိယာ	၂၄၉
ယာဝ သန္ဓိသမလသင်္ကဋီရာ	၁၈၉
ယာဝ သုပညတ္တာပိ	၂၃၄
ယိဋ္ဌကာမဿ မေ သတော	၂၆၁
ယုဂမဋ္ဌံ	၁၆၀
ယုဒ္ဓဿ	၁၁၁
ယေ အဝိတက္ကေ အဝိစာရေ	၃၁၇
ယေနတ္ထေန	၂၃၂
ယေသံ	၁၃၅
ယေသာဟံ ဘန္တေ	၃၃၀
ယေ သီတာ ဂိရိဂဗ္ဘရံ	၂၇၇
ယောဂ္ဂါနိ	၄၀၀
ယောနိသော မနသိကာရာ	၅၀
ယောနိသော မနသိကရောတိ	၂၃၆
ယော ဟိ ကောစိ ဘိက္ခဝေ	၃၉၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ra]	
Rajanīyo	208
Rajojallaṁ	39
Ratanaṁ	35
Rattaññū	116
Rattāvasesaṁ	187
Rasaggasaggī	41
Rahogatassa	50
Rāgadosamohānaṁ tanuttā	133
Rāgarattā	56
Rājakattāro	254
Rājagahe	202
Rājañño	397
Rāmaṇeyyakaṁ	399
Rāhubhaddamupāgamuṁ	282
Rukkhamūle	189
Rūpiṁ	94
Rūpī rūpāni	103
Rogo	330
[La]	
Laddhasahāyo	246
Lābhā	89, 122
Littaṁ paramena tejasā lokantarikā	26
Loke	349
Lomahaṁsābhisambhuno	277
Lohaṁ	401
[Va]	
Vaṅkaghastova	295
Vaggussaro	44
Vaggū	208
Vajjaṁ	59
Vajjī	106
Vajjīnaṁ paṭibāhāya	130
Vajjīnaṁ vajjicetiyāni	110
Vañcanikā	280
Vaṭṭaṁ	94
Vaṇṇapokkharatāya	218
Vaṇṇavanto	279
Vatthukatā	144
Vatthūni	130
Valittacatā	387
Vavatthitvāna cakkhumā	278
Vassaṁvuṭṭhā	172
Vassikaṁ	45
Vasūnaṁ vāsavo seṭṭho	283
Vātātapahatāni	402
Vātova sedataṁ kanto	294
Vāmūrū	295
Vāsūpagatassa	50
Vikkhittaṁ	366
Vigatakathaṁkatho	250
Vigatamado	249
Vigatā kathaṁkathā	311
Viggaho	90
Vicikicchachinnaṁ	302
Vijjā	52
Vijitasaṅgāmo	62
Vijitāvī	35
Viññāṇaṭṭhiti	99

၄၂၀ မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ရ]	
ရဇနီယော	၂၀၈
ရဇောဇလ္လံ	၃၉
ရတနံ	၃၅
ရတ္တညူ	၁၁၆
ရတ္တာဝသေသံ	၁၈၇
ရသဂ္ဂသဂ္ဂီ	၄၁
ရဟောဂတဿ	၅၀
ရာဂဒေါသမောဟာနံ တနုတ္တာ	၁၃၃
ရာဂရတ္တာ	၅၆
ရာဇကတ္တာရော	၂၅၄
ရာဇဂဟေ	၂၀၂
ရာဇညော	၃၉၇
ရာမဏေယျကံ	၃၉၉
ရာဟုဘဒ္ဒမုပါဂမုံ	၂၈၂
ရုက္ခမူလေ	၁၈၉
ရူပိံ	၉၄
ရူပီ ရူပါနိ	၁၀၃
ရောဂေါ	၃၃၀
[လ]	
လဒ္ဓသဟာယော	၂၄၆
လာဘာ	၈၉-၁၂၂
လိတ္တံ ပရမေန တေဇသာ လောကန္တရိကာ	၂၆
လောကေ	၃၄၉
လောမဟံသာဘိသမ္ဘုနော	၂၇၇
လောဟံ	၄၀၁
[ဝ]	
ဝင်္ကဃသ္တောဝ	၂၉၅
ဝဂ္ဂုဿရော	၄၄
ဝဂ္ဂူ	၂၀၈
ဝဇ္ဇံ	၅၉
ဝဇ္ဇီ	၁၀၆
ဝဇ္ဇီနံ ပဋိဗာဟာယ	၁၃၀
ဝဇ္ဇီနံ ဝဇ္ဇိစေတိယာနိ	၁၁၀
ဝဉ္စနိကာ	၂၈၀
ဝဋ္ဋံ	၉၄
ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ	၂၁၈
ဝဏ္ဏဝန္တော	၂၇၉
ဝတ္ထုကတာ	၁၄၄
ဝတ္ထူနိ	၁၃၀
ဝလိတ္တစတာ	၃၈၇
ဝဝတ္ထိတွာန စက္ခုမာ	၂၇၈
ဝဿံဝုဋ္ဌော	၁၇၂
ဝဿိကံ	၄၅
ဝသူနံ ဝါသဝေါ သေဋ္ဌော	၂၈၃
ဝါတာတပဟတာနိ	၄၀၂
ဝါတောဝ သေဒတံ ကန္တော	၂၉၄
ဝါမူရူ	၂၉၅
ဝါသူပဂတဿ	၅၀
ဝိက္ခိတ္တံ	၃၆၆
ဝိဂတကထံကထော	၂၅၀
ဝိဂတမဒေါ	၂၄၉
ဝိဂတာ ကထံကထာ	၃၁၁
ဝိဂ္ဂဟော	၉၀
ဝိစိကိစ္ဆာဆိန္နံ	၃၀၂
ဝိဇ္ဇာ	၅၂
ဝိဇိတသင်္ဂါမော	၆၂
ဝိဇိတာဝီ	၃၅
ဝိညာဏဋ္ဌိတိ	၉၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Viññāṇanirodho	52
Viññupasatthāni	126
Viññeyyo	233
Vitakkanidāno	312
Vitthārikaṁ	146
Viddhe	223
Vinaye sandassetabbāni	156
Vināsessāmi	106
Vinicchayo	312
Vinipātā	86, 134
Vinipātikā	100
Vinīlakaṁ	362
Vineyya	349
Vipañcitaññū	60
Vipariṇatā	228
Vipassī	20
Vippalapantassa	398
Vippasannā manāvilā	277
Vipubbakajātaṁ	362
Vibhavataṇhā	90
Vimalā	274
Vimuttaṁ	367
Vimokkho	103
Viyattā	146
Virajaṁ	301
Virādhanā	332
Viruḷhako	241
Viruḷho	279
Virecamāno	159
Vilātaṁ	47
Vivaṭacchado	36
Vivaṭṭanti	172
Vissaṭṭho	233
Visadova	30
Vihatena kappāsena	275
Viharati	449
Viharemu averino	310
Vihāsi	52
Vihesā	134
Vītarāgaṁ	366
Vītarāgā	172
Vīraṅgarūpā	36
Vīrā	61
Vīriyaṁ	393
Vuḍḍhiṁ viruḷhiṁ vepullaṁ	93
Vuddhiyeva	107
Vusitavataṁ	246
Vedanaṁ ajjhavāsayi	187
Vedapaṭilābhaṁ	233
Vellitakesiyā	295
Vehāyasā	282
Veḷupesikāhi	398
Vocchijjissatha	92
Vosānaṁ	119
[Sa]	
Sa-indā devā sapajāpatikā	301
Sa-uttaraṁ	366
Sa-udrayā	264
Sa-upaniso	239

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝိညာဏနိရောဓော	၅၂
ဝိညုပသတ္ထာနိ	၁၂၆
ဝိညေယျော	၂၃၃
ဝိတက္ကနိဒါနော	၃၁၂
ဝိတ္ထာရိကံ	၁၄၆
ဝိဒ္ဓေ	၂၂၃
ဝိနယေ သန္ဒဿေတဗ္ဗာနိ	၁၅၆
ဝိနာသေဿာမိ	၁၀၆
ဝိနိစ္ဆယော	၃၁၂
ဝိနိပါတာ	၈၆-၁၃၄
ဝိနိပါတိကာ	၁၀၀
ဝိနီလကံ	၃၆၂
ဝိနေယျ	၃၄၉
ဝိပဉ္စိတညူ	၆၀
ဝိပရိဏတာ	၂၂၈
ဝိပဿီ	၂၀
ဝိပ္ပလပန္တဿ	၃၉၈
ဝိပ္ပသန္နာ မနာဝိလာ	၂၇၇
ဝိပုဗ္ဗကဇာတံ	၃၆၂
ဝိဘဝတဏှာ	၉၀
ဝိမလာ	၂၇၄
ဝိမုတ္တံ	၃၆၇
ဝိမောက္ခော	၁၀၃
ဝိယတ္တာ	၁၄၆
ဝိရဇံ	၃၀၁
ဝိရာဓနာ	၃၃၂
ဝိရူဠှကော	၂၄၁
ဝိရူဠှော	၂၇၉
ဝိရေစမာနော	၁၅၉
ဝိလာတံ	၄၇
ဝိဝဋစ္ဆဒေါ	၃၆
ဝိဝဋ္ဋန္တိ	၁၇၂
ဝိဿဋ္ဌော	၂၃၃
ဝိသဒေါဝ	၃၀
ဝိဟတေန ကပ္ပါသေန	၂၇၅
ဝိဟရတိ	၄၄၉
ဝိဟရေမု အဝေရိနော	၃၁၀
ဝိဟာသိ	၅၂
ဝိဟေသာ	၁၃၄
ဝီတရာဂံ	၃၆၆
ဝီတရာဂါ	၁၇၂
ဝီရင်္ဂရူပါ	၃၆
ဝီရာ	၆၁
ဝီရိယံ	၃၉၃
ဝုဍ္ဎိံ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ	၉၃
ဝုဒ္ဓိယေဝ	၁၀၇
ဝုသိတဝတံ	၂၄၆
ဝေဒနံ အဇ္ဈဝါသယိ	၁၈၇
ဝေဒပဋိလာဘံ	၂၃၃
ဝေလ္လိတကေသိယာ	၂၉၅
ဝေဟာယသာ	၂၈၂
ဝေဠုပေသိကာဟိ	၃၉၈
ဝေါစ္ဆိဇ္ဇိဿထ	၉၂
ဝေါသာနံ	၁၁၉
[သ]	
သဣန္ဒာ ဒေဝါ သပဇာပတိကာ	၃၀၁
သဥတ္တရံ	၃၆၆
သဥဒြယာ	၂၆၄
သဥပနိသော	၂၃၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Sakaṭamukhāni	347	Saddhāyikā	398
Sakiṁ	138	Sanaṅkumāro	285
Sakkaronti	109	Sanantanaṁ	257, 261
Sakkesu	266	Sanemikaṁ sanābhikaṁ	209
Saggakathaṁ	63	Santaṁ	367
Saṅkuddho asayaṁ vase	287	Santimārabbha	187
Saṅkhadhamo	400	Sandassesi	64
Saṅkhāya modāma	252	Sandiṭṭhā	136
Saṅkhārānaṁ ādīnavaṁ	65	Sandhāvitaṁ	132
Saṅgaṇikārāmā	118	Sannayhitvā balisenaṁ	282
Sacittapariyodapanaṁ	69	Sannipātabahulā	107
Saja	399	Sannipātetha	188
Sajjhaṁ	401	Sappāṭihāriyaṁ	146
Saññate	131	Sabbakāmehi	223
Satipaṭṭhānā	343	Sabbañca tāḷāvacaraṁ	188
Satimā	238	Sabbadukkhavītivatte	18
Sati vā upādisese	395	Sabbadukkhakkhayāya	127
Satisambojjhaṅgaṁ	120, 375	Sabbapāpassa	69
Sato	20	Sabbaphāliphullā	166
Sattapurohitassa	263	Sabbaratanamayo	208
Sattaratanasamannāgato	35	Sabbasanthariṁ	128
Sattānaṁ visuddhiyā	338	Sabbasaṅkhārasamatho	56
Sattipañjaraṁ	197	Sabbākāraparipūraṁ	209
Sattussado	39	Sabbākāravarūpete	187
Satthavāho	62	Sabbeheva arahantehi	266
Satthādānaṁ	90	Sabbotukaṁ	221
Sadaṇḍāvacaro	331	Sabhāyupaviṭṭhā	301
Saddhassa	173	Samaggā	107
Saddhammo sabbhi rakkhito	262	Samaṇopi natthi	182
Saddhā	119	Samasamaphalā	162

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]		[သ]	
သကဋမုခါနိ	၃၄၇	သဒ္ဓါယိကာ	၃၉၈
သကိံ	၁၃၈	သနင်္ကုမာရော	၂၈၅
သက္ကရောန္တိ	၁၀၉	သနန္တနံ	၂၅၇-၂၆၁
သက္ကေသု	၂၆၆	သနေမိကံ သနာဘိကံ	၂၀၉
သဂ္ဂကထံ	၆၃	သန္တံ	၃၆၇
သင်္ကုဒ္ဓေါ အသယံ ဝသေ	၂၈၇	သန္တိမာရဗ္ဘ	၁၈၇
သင်္ခဓမော	၄၀၀	သန္ဒဿေသိ	၆၄
သင်္ခါယ မောဒါမ	၂၅၂	သန္ဒိဋ္ဌာ	၁၃၆
သင်္ခါရာနံ အာဒီနဝံ	၆၅	သန္ဓာဝိတံ	၁၃၂
သင်္ဂဏိကာရာမာ	၁၁၈	သန္နယှိတွာ ဗလိသေနံ	၂၈၂
သစိတ္တပရိယောဒပနံ	၆၉	သန္နိပါတဗဟုလာ	၁၀၇
သဇ	၃၉၉	သန္နိပါတေထ	၁၈၈
သဇ္ဈံ	၄၀၁	သပ္ပါဋိဟာရိယံ	၁၄၆
သညတေ	၁၃၁	သဗ္ဗကာမေဟိ	၂၂၃
သတိပဋ္ဌာနာ	၃၄၃	သဗ္ဗဉ္စ တာဠာဝစရံ	၁၈၈
သတိမာ	၂၃၈	သဗ္ဗဒုက္ခဝီတိဝတ္တေ	၁၈
သတိ ဝါ ဥပါဒိသေသေ	၃၉၅	သဗ္ဗဒုက္ခက္ခယာယ	၁၂၇
သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ	၁၂၀-၃၇၅	သဗ္ဗပါပဿ	၆၉
သတော	၂၀	သဗ္ဗဖာလိဖုလ္လာ	၁၆၆
သတ္တပုရောဟိတဿ	၂၆၃	သဗ္ဗရတနမယော	၂၀၈
သတ္တရတနသမန္နာဂတော	၃၅	သဗ္ဗသန္ထရိံ	၁၂၈
သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာ	၃၃၈	သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော	၅၆
သတ္တိပဉ္ဇရံ	၁၉၇	သဗ္ဗာကာရပရိပူရံ	၂၀၉
သတ္တုဿဒေါ	၃၉	သဗ္ဗာကာရဝရူပေတေ	၁၈၇
သတ္ထဝါဟော	၆၂	သဗ္ဗေဟေဝ အရဟန္တေဟိ	၂၆၆
သတ္ထာဒါနံ	၉၀	သဗ္ဗောတုကံ	၂၂၁
သဒဏ္ဍာဝစရော	၃၃၁	သဘာယုပဝိဋ္ဌာ	၃၀၁
သဒ္ဓဿ	၁၇၃	သမဂ္ဂါ	၁၀၇
သဒ္ဓမ္မော သဗ္ဘိ ရက္ခိတော	၂၆၂	သမဏောပိ နတ္ထိ	၁၈၂
သဒ္ဓါ	၁၁၉	သမသမဖလာ	၁၆၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Samaṁ devehi	332
Samaṁsalohitaṁ	362
Samādapesi	64
Samādahaṁsu	273
Samādhiparikkhārā	238
Samādhisaṁvattanikāni	126
Samāhitaṁ	147, 277, 367
Samitiṁ	279
Samuccissatha	92
Samuttejesi	64
Samudayavayadhammānupassī	356
Samudayo	88
Samudācaranti	184
Samupabyūḷho	331
Samūhanatu	184
Samecca	301
Sampajāno	20
Sampatijāto	30
Sampahaṁsesi	65
Sambodhi	332
Sambodhipathānusārino	301
Sambodhiparāyaṇo	134
Sambhavaṁ	147
Sambhattā	136
Sammasaddo	178
Sammā-ājīvena	392
Sammādiṭṭhissa	239
Sammā vihareyyuṁ	181
Sammā samādhiyati	238
Sammāsaṅkappo	239

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sammodanīyaṁ	254
Sammodamānā	200
Sarāgaṁ	366
Sarīrabhāge	200
Sarīraṁ	361
Sarīsapā	88
Salaḷāgārake	298
Sallapitapubbaṁ	150
Sallaṁ	330
Savanīyo	233
Svājja	301
Svāssudaṁ	43
Sahadhammike	299
Sahadhammena	146
Sahassāraṁ	209
Sahasseva	130
Saṅkampati	26
Saṁkileso	64
Saṁkhittaṁ	366
Saṁghapariṇāyakā	116
Saṁghapitaro	116
Saṁghātaṁ	401
Saṁvegajātassa	301
Saṁsārāni catuddasa	231
Saṁsaritaṁ	132
Saṁsāro	86
Saṁsaṭṭho	236
Sākacchā	150
Sākhānagarake	178
Sātodakā	159

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သမံ ဒေဝေဟိ	၃၃၂
သမံသလောဟိတံ	၃၆၂
သမာဒပေသိ	၆၄
သမာဒဟံသု	၂၇၃
သမာဓိပရိက္ခာရာ	၂၃၈
·သမာဓိသံဝတ္တနိကာနိ	၁၂၆
သမာဟိတံ	၁၄၇-၂၇၇-၃၆၇
သမိတိံ	၂၇၉
သမုစ္စိဿထ	၉၂
သမုတ္တေဇေသိ	၆၄
သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ	၃၅၆
သမုဒယော	၈၈
သမုဒါစရန္တိ	၁၈၄
သမုပဗျူဠှော	၃၃၁
သမူဟနတု	၁၈၄
သမေစ္စ	၃၀၁
သမ္ပဇာနော	၂၀
သမ္ပတိဇာတော	၃၀
သမ္ပဟံသေသိ	၆၅
သမ္ဗောဓိ	၃၃၂
သမ္ဗောဓိပထာနုသာရိနော	၃၀၁
သမ္ဗောဓိပရာယဏော	၁၃၄
သမ္ဘဝံ	၁၄၇
သမ္ဘတ္တာ	၁၃၆
သမ္မသဒ္ဒေါ	၁၇၈
သမ္မာအာဇီဝေန	၃၉၂
သမ္မာဒိဋ္ဌိဿ	၂၃၉
သမ္မာ ဝိဟရေယျုံ	၁၈၁
သမ္မာ သမာဓိယတိ	၂၃၈
သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ	၂၃၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သမ္မောဒနီယံ	၂၅၄
သမ္မောဒမာနာ	၂၀၀
သရာဂံ	၃၆၆
သရီရဘာဂေ	၂၀၀
သရီရံ	၃၆၁
သရီသပါ	၈၈
သလဠာဂါရကေ	၂၉၈
သလ္လပိတပုဗ္ဗံ	၁၅၀
သလ္လံ	၃၃၀
သဝနီယော	၂၃၃
သွာဇ္ဇ	၃၀၁
သွာဿုဒံ	၄၃
သဟဓမ္မိကေ	၂၉၉
သဟဓမ္မေန	၁၄၆
သဟဿာရံ	၂၀၉
သဟဿေဝ	၁၃၀
သင်္ကမ္ပတိ	၂၆
သံကိလေသော	၆၄
သံခိတ္တံ	၃၆၆
သံဃပရိဏာယကာ	၁၁၆
သံဃပိတရော	၁၁၆
သံဃာတံ	၄၀၁
သံဝေဂဇာတဿ	၃၀၁
သံသာရာနိ စတုဒ္ဒသ	၂၃၁
သံသရိတံ	၁၃၂
သံသာရော	၈၆
သံသဋ္ဌော	၂၃၆
သာကစ္ဆာ	၁၅၀
သာခါနဂရကေ	၁၇၈
သာတောဒကာ	၁၅၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sādisiyo	257
Sāpekkhā	116
Sāmisaṁ vā	365
Sāratthe ghaṭatha	174
Sārandade	111
Sālarājamūle	70
Sālo	9
Sāhāraṁ	135
Siṅgīvaṇṇaṁ	160
Silokamanukassāmi	277
Sivathikāya chaḍḍitaṁ	361
Sītodakā	159
Sīlakathaṁ	63
Sīlaparibhāvito	127
Sīlavipanno	128
Sīlasāmaññagatā	127
Sīlesu paripūrakārinī	298
Sīsaṁnhātassa	188, 209
Sīhaseyyaṁ	165
Sukhaṁ vedanaṁ	363
Sukhā bhiyyo somanassaṁ	236
Suññaṁ serīsakaṁ	402
Suññāgāraṁ	129
Suññā parappavādā samaṇebhi	181
Sutte osāretabbāni	156
Sudantā	274
Sudassā	70
Sudassī	70
Suddhāvāsakāyikānaṁ	272
Sudhammatāya	300
Sudhammāyaṁ sabhāyaṁ	240
Sunimmajjatha	398
Suppaṭitālitassa	209
Suppatitthā	159
Suppatiṭṭhitapādo	36
Subhakiṇhā	101
Subhantveva adhimutto	103
Subhikkhā	178
Suvaṇṇabhiṅkāraṁ	212
Suvaṇṇavaṇṇo	38
Suvinītassa	209
Susannaddho	401
Susamāraddhā	144
Susunāgā	274
Sūkaramaddavaṁ	159
Sūrā	36
Setamhi chatte anudhāriyamāne	30
Setakā	159
Seyyathāpi	99
Seyyathidaṁ	88
Seyyo	399
Sokaparidevānaṁ samatikkamāya	338
Soṇḍā	209
Sotabbaṁ maññanti	109
So taṁ bhante	160
So vo mamaccayena	183

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သာဒိသိယော	၂၅၇
သာပေက္ခာ	၁၁၆
သာမိသံ ဝါ	၃၆၅
သာရတ္ထေ ဃဋထ	၁၇၄
သာရန္ဒဒေ	၁၁၁
သာလရာဇမူလေ	၇၀
သာလော	၉
သာဟာရံ	၁၃၅
သိင်္ဂီဝဏ္ဏံ	၁၆၀
သိလောကမနုကဿာမိ	၂၇၇
သိဝထိကာယ ဆဍ္ဍိတံ	၃၆၁
သီတောဒကာ	၁၅၉
သီလကထံ	၆၃
သီလပရိဘာဝိတော	၁၂၇
သီလဝိပန္နော	၁၂၈
သီလသာမညဂတာ	၁၂၇
သီလေသု ပရိပူရကာရိနီ	၂၉၈
သီသံန္ဟာတဿ	၁၈၈-၂၀၉
သီဟသေယျံ	၁၆၅
သုခံ ဝေဒနံ	၃၆၃
သုခါ ဘိယျော သောမနဿံ	၂၃၆
သုညံ သေရီသကံ	၄၀၂
သုညာဂါရံ	၁၂၉
သုညာ ပရပ္ပဝါဒါ သမဏေဘိ	၁၈၁
သုတ္တေ ဩသာရေတဗ္ဗာနိ	၁၅၆
သုဒန္တာ	၂၇၄
သုဒဿာ	၇၀
သုဒဿီ	၇၀
သုဒ္ဓါဝါသကာယိကာနံ	၂၇၂
သုဓမ္မတာယ	၃၀၀
သုဓမ္မာယံ သဘာယံ	၂၄၀
သုနိမ္မဇ္ဇထ	၃၉၈
သုပ္ပဋိတာလိတဿ	၂၀၉
သုပ္ပတိဋ္ဌာ	၁၅၉
သုပ္ပတိဋ္ဌိတပါဒေါ	၃၆
သုဘကိဏှာ	၁၀၁
သုဘန္တွေဝ အဓိမုတ္တော	၁၀၃
သုဘိက္ခာ	၁၇၈
သုဝဏ္ဏာဘိင်္ကာရံ	၂၁၂
သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော	၃၈
သုဝိနီတဿ	၂၀၉
သုသန္နဒ္ဓေါ	၄၀၁
သုသမာရဒ္ဓါ	၁၄၄
သုသုနာဂါ	၂၇၄
သူကရမဒ္ဒဝံ	၁၅၉
သူရာ	၃၆
သေတမှိ ဆတ္တေ အနုဓာရိယမာနေ	၃၀
သေတကာ	၁၅၉
သေယျထာပိ	၉၉
သေယျထိဒံ	၈၈
သေယျော	၃၉၉
သောကပရိဒေဝါနံ သမတိက္ကမာယ	၃၃၈
သောဏ္ဍာ	၂၀၉
သောတဗ္ဗံ မညန္တိ	၁၀၉
သော တံ ဘန္တေ	၁၆၀
သော ဝေါ မမစ္စယေန	၁၈၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ha]	
Hataccikaṁ	161
Handa viyāyāma byāyāma	301
Halaṁ	56

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ha]	
Hitena	176
Hirimanā	119

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဟ]	
ဟတစ္စိကံ	၁၆၁
ဟန္ဒ ဝိယာယာမ ဗျာယာမ	၃၀၁
ဟလံ	၅၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဟ]	
ဟိတေန	၁၇၆
ဟိရိမနာ	၁၁၉

Mahāvaggaṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, Kaṁ = Kambojapotthakaṁ, I = Iṅgalisapotthakaṁ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho, Ṭṭha = Aṭṭhakathā.

Mahāvaggaṭṭhakathāya

[A]

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
Aṅkeneva aṅkanti = Aṅgeneva aṅganti (Ka)	43
Agativisesehi = Sugativisesehi (Syā)	70
Aṅgīrasī = Aṅgiraṁsī (Syā) Aṅgarasmī (Ka)	294
Accantatthāya = Accantatāya (Syā) Accantaṁ (?)	330
Aññassa = Aññissā (?)	43
Attasaññaṁ = Sattasaññaṁ (Syā, Ka)	357
Antarantare = Antarantarena (Syā)	287
Atthe = Aṭṭaṁ (Syā)	45
Andubandhanādīni = Aṭṭabandhanādīni (Syā)	32
Andhakārena viya abhibhūtā = Andhakārā avibhūtā (Ka)	315
Adhimuttikālakiriyaṁ = Adhimuttakālakiriyaṁ (Syā)	20
Anvāsatto = Anvāyanto (Ka)	12
Aniccasukhadukkhavokiṇṇanti = Aniccaṁ sukhaṁ dukkhaṁ vokiṇṇanti (Syā)	96
Anividdhā = Aniviṭṭhā (Sī, Syā)	110
Anusaṁyāyanasamatthaṁ = Anupariyāyanasamatthaṁ (Syā)	35
Apāragaṅgāya = Aparagaṅgāya (Syā, Ka)	172
Ambasaṇḍā = Ambasaṇḍo (Syā)	290
Abbhaññiṁsūti = Abhiññaṁsūti (Ka)	180

မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌာ

ပဌမော မူလပါဌော၊ သီ····သီဟဠပေါတ္ထကံ၊ သျာ····သျာမပေါတ္ထကံ၊ ကံ····ကမ္ဗောဇပေါတ္ထကံ၊ ဣ····ဣင်္ဂလိသပေါတ္ထကံ၊ က····ကေသုစိ မရမ္မ-ပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ က-သီ····ကေသုစိ သီဟဠပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ ဋ္ဌ····အဋ္ဌကထာ။

မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ

[အ]

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
အင်္ကေနေဝ အင်္ကန္တိ = အင်္ဂေနေဝ အင်္ဂန္တိ (က)	၄၃
အဂတိဝိသေသေဟိ = သုဂတိဝိသေသေဟိ (သျာ)	၇၀
အင်္ဂီရသီ = အင်္ဂိရံသီ (သျာ) အင်္ဂရသ္မီ (က)	၂၉၄
အစ္စန္တတ္ထာယ = အစ္စန္တတာယ (သျာ) အစ္စန္တံ (?)	၃၃၀
အညဿ = အညိဿာ (?)	၄၃
အတ္တသညံ = သတ္တသညံ (သျာ၊ က)	၃၅၇
အန္တရန္တရေ = အန္တရန္တရေန (သျာ)	၂၈၇
အတ္ထေ = အဋ္ဋံ (သျာ)	၄၅
အန္ဒုဗန္ဓနာဒီနိ = အဋ္ဋဗန္ဓနာဒီနိ (သျာ)	၃၂
အန္ဓကာရေန ဝိယ အဘိဘူတာ = အန္ဓကာရာ အဝိဘူတာ (က)	၃၁၅
အဓိမုတ္တိကာလကိရိယံ = အဓိမုတ္တကာလကိရိယံ (သျာ)	၂၀
အန္ဝာသတ္တော = အန္ဝာယန္တော (က)	၁၂
အနိစ္စသုခဒုက္ခဝေါကိဏ္ဏန္တိ = အနိစ္စံ သုခံ ဒုက္ခံ ဝေါကိဏ္ဏန္တိ (သျာ)	၉၆
အနိဝိဒ္ဓါ = အနိဝိဋ္ဌာ (သီ၊ သျာ)	၁၁၀
အနုသံယာယနသမတ္ထံ = အနုပရိယာယနသမတ္ထံ (သျာ)	၃၅
အပါရဂင်္ဂါယ = အပရဂင်္ဂါယ (သျာ၊ က)	၁၇၂
အမ္ဗသဏ္ဍာ = အမ္ဗသဏ္ဍော (သျာ)	၂၉၀
အဗ္ဘညိံသူတိ = အဘိညံသူတိ (က)	၁၈၀

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[A]

Abhikkantāti atikkantā khīṇā khayavayaṁ upetā = Abhikkantāti nikkhantā khīṇā (Syā) Abhikkantāti atikkantā parikkhīṇā (Aṁ-Ṭṭha 3, Aṭṭhakanipāte Uposathasuttavaṇṇanāyaṁ) 129
Abhisekasiñcako = Abhisekapīṭhako (Syā) 198
Alaṅkurumānaṁ = Alaṅkataṁ kurumānaṁ (Syā) 209
Avañjhaṁ = Avajjhaṁ (Ka) 80
Avinaṭṭhabrahmalokā = Akaniṭṭhabrahmalokā (Ka) 5
Avipakkantāti = Adhipakkantāti (Ka) 232
Asaṅkhyeyyaṁ = Asaṅkheyyaṁ (Sī, Syā) 23
Asitāti ganti = Asitāti tanti (Syā) 285

[Ā]

Ākāsapadumāni = Ullokapadumāni (Ṭīkā) 166
Āṇāpesi = Māpesi (Ka) 222
Ātāpetīti = Ātappatīti (Syā) 349
Ābaddhaṁ = Ābandhaṁ (Ka) 19
Ābhato = Āgato (Syā, Ka) 235
Āvajjanakaraṇamattaṁ = Avaññākaraṇamattaṁ (Sī) Avamaññākaraṇamattaṁ (Syā) 28
Āsāḷhīpuṇṇamāya = Āsāḷhapuṇṇamāyaṁ (Syā) 232

[I]

Iddhivisavitāyāti iddhivipajjanabhāvāya = Iddhivisevitāyāti iddhivisesabhāvāya (Syā) 234

[U]

Ukkacelato = Ukkavelato (Syā) 139
Uṇhaviriyāni = Uṇhabharitāni (Ka) 46
Uṇhīsamattāyeva = Uṇhīsapaṭāyeva (Syā) 31
Uttaramātā = Punabbasumātā (Saṁ 1. 212 piṭṭhe) 100

နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[အ]

အဘိက္ကန္တာတိ အတိက္ကန္တာ ခီဏာ ခယဝယံ ဥပေတာ = အဘိက္ကန္တာတိ နိက္ခန္တာ ခီဏာ (သျာ) အဘိက္ကန္တာတိ အတိက္ကန္တာ ပရိက္ခီဏာ (အံ-ဋ္ဌ ၃-အဋ္ဌကနိပါတေ ဥပေါသထသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ) ၁၂၉
အဘိသေကသိဉ္စကော = အဘိသေကပီဋ္ဌကော (သျာ) ၁၉၈
အလင်္ကုရုမာနံ = အလင်္ကတံ ကုရုမာနံ (သျာ) ၂၀၉
အဝဉ္ဈံ = အဝဇ္ဈံ (က) ၈၀
အဝိနဋ္ဌဗြဟ္မလောကာ = အကနိဋ္ဌဗြဟ္မလောကာ (က) ၅
အဝိပက္ကန္တာတိ = အဓိပက္ကန္တာတိ (က) ၂၃၂
အသင်္ချေယျံ = အသင်္ခေယျံ (သီ၊ သျာ) ၂၃
အသိတာတိ ဂန္တိ = အသိတာတိ တန္တိ (သျာ) ၂၈၅

[အာ]

အာကာသပဒုမာနိ = ဥလ္လောကပဒုမာနိ (ဋီကာ) ၁၆၆
အာဏာပေသိ = မာပေသိ (က) ၂၂၂
အာတာပေတီတိ = အာတပ္ပတီတိ (သျာ) ၃၄၉
အာဗဒ္ဓံ = အာဗန္ဓံ (က) ၁၉
အာဘတော = အာဂတော (သျာ၊ က) ၂၃၅
အာဝဇ္ဇနကရဏမတ္တံ = အဝညာကာရဏမတ္တံ (သီ) အဝမညာ-ကရဏမတ္တံ (သျာ) ၂၈
အာသာဠှီပုဏ္ဏမာယ = အာသာဠှပုဏ္ဏမာယံ (သျာ) ၂၃၂

[ဣ]

ဣဒ္ဓိဝိသဝိတာယာတိ ဣဒ္ဓိဝိပဇ္ဇနဘာဝါယ = ဣဒ္ဓိဝိသေဝိတာယာတိ ဣဒ္ဓိဝိသေသဘာဝါယ (သျာ) ၂၃၄

[ဥ]

ဥက္ကစေလတော = ဥက္ကဝေလတော (သျာ) ၁၃၉
ဥဏှဝိရိယာနိ = ဥဏှဘရိတာနိ (က) ၄၆
ဥဏှီသမတ္တာယေဝ = ဥဏှီသပဋ္ဌာယေဝ (သျာ) ၃၁
ဥတ္တရမာတာ = ပုနဗ္ဗသုမာတာ (သံ ၁-၂၁၂-ပိဋ္ဌေ) ၁၀၀

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[U]

Upasantapadissoti = Upasantapatissoti (Syā) 231

Upādānasese vā = Upādisese vā (Syā) 395

Umāpupphasadisena = Ummāpupphasadisena (Sī, Syā, Ka) 42

Ussādentopi = Ussārentopi (Ka) 76

[E]

Ekeko lokantariko = Ekekā lokantarikā (Syā, Ka) 26

Eko sakuṇo = Ekā sakuṇagghī (Syā) 335

Evaṁ gate = Evaṁ gato (?) 144

[O]

Ottappanti ottappamāno = Ottapanti ottapamāno (Sī) 239

Odhastapatodo = Osajjitapaṭodo (Syā) 274

Ovārentoti āvārento = Odhārentoti avadhārento (Syā) 170

Ossajīti = Ossajjīti (Syā, Ka) 146

Osārento = Ussādento (Syā) Otārento (Ka) 176

[Ka]

Kaṇṭakaṁ = Kaṇṭhakaṁ (Sī, Syā) Kaṇḍakaṁ (Khu 2. 110 piṭṭhe) 16

Kaṭasāṭakaṁ = Kaṭasārakaṁ (Syā) 224

Kaṇapaṇṇambilayāguṁ = Sākapaṇṇambilayāguṁ (Syā) 380

Kamanīyo = Khamanīyo (Ka) 210

Karuṇedhimuttoti = Karuṇādhimuttoti (Syā) 258

Kālaṅkatanti = Kālakatanti (Sī, Syā) 47

Kicchesu = Kiccesu (Syā, Ka) 341

Kipillikāpi makkaṭakāpi = Kipīlikāpi makkaṭakāpi pāṇakāpi (Syā) 196

Kilañjakāpaṇasāladvārena = Kilañjakāsanadvārena (Syā) 340

Kīva = Kiṁva (Ka) 222

နာနာပါဌ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဥ]

ဥပသန္တပဒိဿောတိ = ဥပသန္တပတိဿောတိ (သျာ) ၂၃၁

ဥပါဒါနသေသေ ဝါ = ဥပါဒိသေသေ ဝါ (သျာ) ၃၉၅

ဥမာပုပ္ဖသဒိသေန = ဥမ္မာပုပ္ဖသဒိသေန (သီ၊ သျာ၊ က) ၄၂

ဥဿာဒေန္တောပိ = ဥဿာရေန္တောပိ (က) ၇၆

[ဧ]

ဧကေကော လောကန္တရိကော = ဧကေကာ လောကန္တရိကာ (သျာ၊ က) ၂၆

ဧကော သကုဏော = ဧကာ သကုဏဂ္ဃီ (သျာ) ၃၃၅

ဧဝံ ဂတေ = ဧဝံ ဂတော (?) ၁၄၄

[ဩ]

ဩတ္တပ္ပန္တိ ဩတ္တပ္ပမာနော = ဩတ္တပန္တိ ဩတ္တပမာနော (သီ) ၂၃၉

ဩဓသ္တပတောဒေါ = ဩသဇ္ဇိတပဋောဒေါ (သျာ) ၂၇၄

ဩဝါရေန္တောတိ အာဝါရေန္တော = ဩဓာရေန္တောတိ အဝဓာရေန္တော (သျာ) ၁၇၀

ဩဿဇီတိ = ဩဿဇ္ဇီတိ (သျာ၊ က) ၁၄၆

ဩသာရေန္တော = ဥဿာဒေန္တော (သျာ) ဩတာရေန္တော (က) ၁၇၆

[က]

ကဏ္ဋကံ = ကဏ္ဌကံ (သီ၊ သျာ) ကဏ္ဍကံ (ခု ၂-၁၁၀-ပိဋ္ဌေ) ၁၆

ကဋသာဋကံ = ကဋသာရကံ (သျာ) ၂၂၄

ကဏပဏ္ဏမ္ဗိလယာဂုံ = သာကပဏ္ဏမ္ဗိလယာဂုံ (သျာ) ၃၈၀

ကမနီယော = ခမနီယော (က) ၂၁၀

ကရုဏေဓိမုတ္တောတိ = ကရုဏာဓိမုတ္တောတိ (သျာ) ၂၅၈

ကာလင်္ကတန္တိ = ကာလကတန္တိ (သီ၊ သျာ) ၄၇

ကိစ္ဆေသု = ကိစ္စေသု (သျာ၊ က) ၃၄၁

ကိပိလ္လိကာပိ မက္ကဋကာပိ = ကိပီလိကာပိ မက္ကဋကာပိ ပါဏကာပိ (သျာ) ၁၉၆

ကိလဉ္ဇကာပဏသာလဒွါရေန = ကိလဉ္ဇကာသနဒွါရေန (သျာ) ၃၄၀

ကီဝ = ကိံဝ (က) ၂၂၂

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kukkuṭa-ūkāmaṅgulādibhāvena = Kukkuṭasakuṇādibhāvena (Syā) 226

Kuṇṭhā = Sakuṇā (Syā) Kuṇḍā (Ka) 2

Kulāgaṇṭhikaṁ = Gulāgaṇṭhikaṁ (Sī), Guṇagaṇṭhikaṁ (Syā) 86

Kesantā = Kesaggā (Syā) 249

Korakajāto = Kokāsakajāto (Syā, Ka) 242

[Kha]

Khajjopanaka-obhāsasadisaṁ = Khajjopanakakimi-obhāsasadisaṁ (Ka) 3

Khattavijjāya = Khettavijjāya (Syā, Ka) 236

Khalabhaṇḍaggaṁ = Maddaggaṁ (Syā) 180

Khāditvā vattanti = Rakkhitvā vaṭṭati (Syā) 309

[Ga]

Gabalavāliya-aṅgaṇaṁ = Gavaparapāḷiyaṁ aṅgaṇaṁ (Syā) 340

Gilānā vuṭṭhitoti = Gilānavuṭṭhitoti (Ka) 137

Gaṇṭiyā = Gaṇḍiyā (Sī, Syā) Ghaṇḍiyā (Ka) 114

Gāmapaṭṭanti = Gāmapajjanti (Syā) 401

[Ca]

Cajitvāna = Catvā (Syā) 74

Cakkhubhaṇḍā = Cakkhugeṇḍā (Syā) 42

Caṅgavāre = Caṅkavāre (Ka) Paṅkavāre (Syā) 164

Citaṁ = Pītaṁ (Syā) 40

Citantaraṁsoti = Pītantaraṁsoti (Syā) 40

Cittā nandāti = Sucittā sunandāti (Syā, Ka) 305

Cullakaddhānaṁ = Cūlakaddhānaṁ (Ka) 188

[Cha]

Chamāyaṁ = Bhūmiyaṁ (Syā) 12

[Ja]

Jīvitappavattiṁ = Jīvitavuttiṁ (Syā) 392

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[က]

ကုက္ကုဋဥူကာမင်္ဂုလာဒိဘာဝေန = ကုက္ကုဋသကုဏာဒိဘာဝေန (သျာ) ၂၂၆

ကုဏ္ဌာ = သကုဏာ (သျာ) ကုဏ္ဍာ (က) ၂

ကုလာဂဏ္ဌိကံ = ဂုလာဂဏ္ဌိကံ (သီ)၊ ဂုဏဂဏ္ဌိကံ (သျာ) ၈၆

ကေသန္တာ = ကေသဂ္ဂါ (သျာ) ၂၄၉

ကောရကဇာတော = ကောကာသကဇာတော (သျာ၊ က) ၂၄၂

[ခ]

ခဇ္ဇောပနကဩဘာသသဒိသံ = ခဇ္ဇောပနကကိမိဩဘာသသဒိသံ (က) ၃

ခတ္တဝိဇ္ဇာယ = ခေတ္တဝိဇ္ဇာယ (သျာ၊ က) ၂၃၆

ခလဘဏ္ဍဂ္ဂံ = မဒ္ဒဂ္ဂံ (သျာ) ၁၈၀

ခါဒိတွာ ဝတ္တန္တိ = ရက္ခိတွာ ဝဋ္ဋတိ (သျာ) ၃၀၉

[ဂ]

ဂဗလဝါလိယအင်္ဂဏံ = ဂဝပရပါဠိယံ အင်္ဂဏံ (သျာ) ၃၄၀

ဂိလာနာ ဝုဋ္ဌိတောတိ = ဂိလာနဝုဋ္ဌိတောတိ (က) ၁၃၇

ဂဏ္ဋိယာ = ဂဏ္ဍိယာ (သီ၊ သျာ) ဃဏ္ဍိယာ (က) ၁၁၄

ဂါမပဋ္ဋန္တိ = ဂါမပဇ္ဇန္တိ (သျာ) ၄၀၁

[စ]

စဇိတွာန = စတွာ (သျာ) ၇၄

စက္ခုဘဏ္ဍာ = စက္ခုဂေဏ္ဍာ (သျာ) ၄၂

စင်္ဂဝါရေ = ကင်္ကဝါရေ (က) ပင်္ကဝါရေ (သျာ) ၁၆၄

စိတံ = ပီတံ (သျာ) ၄၀

စိတန္တရံသောတိ = ပီတန္တရံသောတိ (သျာ) ၄၀

စိတ္တာ နန္ဒာတိ = သုစိတ္တာ သုနန္ဒာတိ (သျာ၊ က) ၃၀၅

စုလ္လကဒ္ဓါနံ = စူလကဒ္ဓါနံ (က) ၁၈၈

[ဆ]

ဆမာယံ = ဘူမိယံ (သျာ) ၁၂

[ဇ]

ဇီဝိတပ္ပဝတ္တိံ = ဇီဝိတဝုတ္တိံ (သျာ) ၃၉၂

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Tadantaraṁ = Tadanantaraṁ (Syā) 293
Tālavaṇṭehi = Tālapaṇṇehi (Syā) 194
Tālavaṇṭaṁ = Tālapaṇṇaṁ (Syā) 170
Tilakkhaṇamuttā = Tilakkhaṇavinimuttā (Syā) 22
Te = Se (Sī) 317
Taṁ kho panesa = Na kho panesa (?) 97

[Tha]

Thūpārahataṁ = Thūpakaraṇaṁ (Syā) 175

[Da]

Dasikatantaṁ vā = Dussatantaṁ vā (Syā) 195
Dappito viya = Adussīlo viya (Syā) Dabbiko viya (Ka)
Dabbito viya (Sāratthadīpanī) 129
Daddallamānā = Daddaḷhamānā (Ka) 280
Dasasahassilokadhātu = Dasasahassī lokadhātu (Syā) 23
Dāsigaṇaparivutā = Dhātigaṇaparivutā (Syā, Ka) 67
Dubbhissati = Dūbhissati (Sī) 253
Devacārikakolāhalaṁ = Devacārikāya kolāhalaṁ (Syā) 19
Dvaṅgulabahalāhi = Aṭṭhaṅgulabahalāhi (Syā) 171

[Dha]

Dhammiṁ kathaṁ = Dhammakathaṁ (Syā) 3
Dhātukopena = Dhātukkhobhena (Ka) 149
Dhātupāsanatthaṁ = Dhātupūjanatthaṁ (Syā, Ka)
Dhātupālanatthaṁ (Ka) 200
Dhikkatā = Dhiratthu (Syā) Dhikkataṁ (Ka) 47
Dhuravāte = Purato vāte (Syā) 159
Dhorakāni = Therakāni (Sī) Corakāni (Syā) 402

နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[တ]

တဒန္တရံ = တဒနန္တရံ (သျာ) ၂၉၃
တာလဝဏ္ဋေဟိ = တာလပဏ္ဏေဟိ (သျာ) ၁၉၄
တာလဝဏ္ဋံ = တာလပဏ္ဏံ (သျာ) ၁၇၀
တိလက္ခဏမုတ္တာ = တိလက္ခဏဝိနိမုတ္တာ (သျာ) ၂၂
တေ = သေ (သီ) ၃၁၇
တံ ခေါ ပနေသ = န ခေါ ပနေသ (?) ၉၇

[ထ]

ထူပါရဟတံ = ထူပကရဏံ (သျာ) ၁၇၅

[ဒ]

ဒသိကတန္တံ ဝါ = ဒုဿတန္တံ ဝါ (သျာ) ၁၉၅
ဒပ္ပိတော ဝိယ = အဒုဿီလော ဝိယ (သျာ) ဒဗ္ဗိကော ဝိယ (က)
ဒဗ္ဗိတော ဝိယ (သာရတ္ထဒီပနီ) ၁၂၉
ဒဒ္ဒလ္လမာနာ = ဒဒ္ဒဠှမာနာ (က) ၂၈၀
ဒသသဟဿိလောကဓာတု = ဒသသဟဿီ လောကဓာတု (သျာ) ၂၃
ဒါသိဂဏပရိဝုတာ = ဓာတိဂဏပရိဝုတာ (သျာ၊ က) ၆၇
ဒုဗ္ဘိဿတိ = ဒူဘိဿတိ (သီ) ၂၅၃
ဒေဝစာရိကကောလာဟလံ = ဒေဝစာရိကာယ ကောလာဟလံ (သျာ) ၁၉
ဒွင်္ဂုလဗဟလာဟိ = အဋ္ဌင်္ဂုလဗဟလာဟိ (သျာ) ၁၇၁

[ဓ]

ဓမ္မိံ ကထံ = ဓမ္မကထံ (သျာ) ၃
ဓာတုကောပေန = ဓာတုက္ခောဘေန (က) ၁၄၉
ဓာတုပါသနတ္ထံ = ဓာတုပူဇနတ္ထံ (သျာ၊ က) ဓာတုပါလနတ္ထံ (က) ၂၀၀
ဓိက္ကတာ = ဓိရတ္ထု (သျာ) ဓိက္ကတံ (က) ၄၇
ဓုရဝါတေ = ပုရတော ဝါတေ (သျာ) ၁၅၉
ဓောရကာနိ = ထေရကာနိ (သီ) စောရကာနိ (သျာ) ၄၀၂

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Na]

Naṭā nāma = Nāṭakā nāma (Syā) 297
Na bībhaccheti = Na nibbhaccheti (Syā, Ka) 208
Nānācittena puññacittena = Dānacittena puññacittena (Syā)
Dānapuññacittena (Ka) 40
Nimīlajanitandhakāravirahena = Nimmisasañjanitandhakāra-
virahena (Syā) 45
Niyyātitavacanaṁ = Niyyātavacanaṁ (Syā) 94
Nissasanti = Nissamanti (Ka) 21
Nelako = Eḷalo (Syā) 250

[Pa]

Pañcamahāvilokanaṁ = Pañcamahāvilokane (Ka) 23
Paṭikhādissatīti = Paṭisaṅkharissatīti (Ka) Paṭidissatīti (Syā) 154
Paṭipisantā = Paṭipiṁsayantā (Syā) 191
Paṭhamapadagaṇṭhikā = Paṭhamapādagaṇṭhikā (Syā) 17
Paṇḍarabhūtāni = Pajajjarībhūtāni (Syā) 387
Patthaṭaṁ = Pākaṭaṁ (Syā) 398
Patthitapañhā = Puṭṭhapañhā (Syā) 333
Pabbajitā = Pabbajitvā (Ka) 397
Pamukhe = Sammukhe (Ka) 162
Paracakkaṁ = Pana cakkaṁ (Syā) 213
Parato parato = Purato purato (Syā) 272
Paricattāhi = Paricchinnattā tehi (Syā, Ka) 19
Paricchinno = Pariccatto (Syā) 153
Parisadosena = Purisadosena (Syā, Ka) 37
Pavattisamakālameva = Pavattasamakālameva (Ka) 212
Pavattiṁ = Pavuttiṁ (Syā) 141
Pahari = Pahāresi (?) 135
Pādāpīti pādenapi = Pādāsīti pādesi (Ka) 402
Pāragaṅgāya = Paragaṅgāya (Syā, Ka) 172
Piṭṭhapiṇḍi viya = Piṭṭhapiṇḍaṁ viya (Syā) 26

နာနာပါဌ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[န]

နဋာ နာမ = နာဋကာ နာမ (သျာ) ၂၉၇
န ဗီဘစ္ဆေတိ = န နိဗ္ဘစ္ဆေတိ (သျာ၊ က) ၂၀၈
နာနာစိတ္တေန ပုညစိတ္တေန = ဒါနစိတ္တေန ပုညစိတ္တေန (သျာ)
ဒါနပုညစိတ္တေန (က) ၄၀
နိမီလဇနိတန္ဓကာရဝိရဟေန = နိမ္မိသသဉ္ဇနိတန္ဓကာရဝိရဟေန (သျာ) ၄၅
နိယျာတိတဝစနံ = နိယျာတဝစနံ (သျာ) ၉၄
နိဿသန္တိ = နိဿမန္တိ (က) ၂၁
နေလကော = ဧဠလော (သျာ) ၂၅၀

[ပ]

ပဉ္စမဟာဝိလောကနံ = ပဉ္စမဟာဝိလောကနေ (က) ၂၃
ပဋိခါဒိဿတီတိ = ပဋိသင်္ခရိဿတီတိ (က) ပဋိဒိဿတီတိ (သျာ) ၁၅၄
ပဋိပိသန္တာ = ပဋိပိံသယန္တာ (သျာ) ၁၉၁
ပဌမပဒဂဏ္ဌိကာ = ပဌမပါဒဂဏ္ဌိကာ (သျာ) ၁၇
ပဏ္ဍရဘူတာနိ = ပဇဇ္ဇရီဘူတာနိ (သျာ) ၃၈၇
ပတ္ထဋံ = ပါကဋံ (သျာ) ၃၉၈
ပတ္ထိတပဉှာ = ပုဋ္ဌပဉှာ (သျာ) ၃၃၃
ပဗ္ဗဇိတာ = ပဗ္ဗဇိတွာ (က) ၃၉၇
ပမုခေ = သမ္မုခေ (က) ၁၆၂
ပရစက္ကံ = ပန စက္ကံ (သျာ) ၂၁၃
ပရတော ပရတော = ပုရတော ပုရတော (သျာ) ၂၇၂
ပရိစတ္တာဟိ = ပရိစ္ဆိန္နတ္တာ တေဟိ (သျာ၊ က) ၁၉
ပရိစ္ဆိန္နော = ပရိစ္စတ္တော (သျာ) ၁၅၃
ပရိသဒေါသေန = ပုရိသဒေါသေန (သျာ၊ က) ၃၇
ပဝတ္တိသမကာလမေဝ = ပဝတ္တသမကာလမေဝ (က) ၂၁၂
ပဝတ္တိံ = ပဝုတ္တိံ (သျာ) ၁၄၁
ပဟရိ = ပဟာရေသိ (?) ၁၃၅
ပါဒါပီတိ ပါဒေနပိ = ပါဒါသီတိ ပါဒေသိ (က) ၄၀၂
ပါရဂင်္ဂါယ = ပရဂင်္ဂါယ (သျာ၊ က) ၁၇၂
ပိဋ္ဌပိဏ္ဍိ ဝိယ = ပိဋ္ဌပိဏ္ဍံ ဝိယ (သျာ) ၂၆

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Piyadāso = Piyadassī (Asokalekhāyaṁ)	204
Pilavantaṁ = Plavantaṁ (Ka)	149
Pītamallathero = Pītimallatthero (Syā)	340
Puṭakaṁ = Muddhikaṁ (Syā)	285
Puṭavedikā = Muddhivedikā (Syā)	243
Puṭoḷi = Mūtoḷi (Majjhimanikāya Ṭīkāyaṁ)	360
Purakkhatvā = Purikkhitvā (Syā, Ka)	72
Purisāsaṅkā = Parisaṅkā (?)	46
Ponobbhavikā = Ponobhavikā (Sī) Ponabbhavikā (Syā, Ka)	116
[Ba]	
Balavataraṁ = Balavabhāvena (Syā)	388
Bahalattena = Bahalantena (Syā) Bahalatthena (Ka)	78
Bahu sutametesanti = Bahussutametesanti (Ka)	146
Bahu sutā = Bahussutā (Ka)	119
Bākulatthero = Bakkulatthero (Sī)	6
Bāhiravatthuṁ nāma = Pāvāyavatthaṁ nāma (Syā)	249
Bilaso = Bīlaso (Syā, Ṭīkāyaṁ ca)	360
Bījati = Vījati (Sī, Syā)	107
Bījaniṁ = Vījaniṁ (Sī, Syā)	11
[Bha]	
Bhajāpetvā = Vibhajitvā (Syā)	238
Bhāvavisuddhiyāva = Tāva visuddhiyāva (Syā)	219
Bhinnamuggamattāti = Bhinnamuggadalamattāti (Ka)	196
Bhūmatthadevatā = Bhummā devatā (Syā)	7
Bhoggavaṅkaṁ = Bhaggavaṅkaṁ (Syā)	46
[Ma]	
Madhuratā = Madhurasatā (Ka)	33
Madhusākañca = Madhupākañca (Syā)	257
Manaṁ = Māno (Syā, Ka)	260

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ]	
ပိယဒါသော = ပိယဒဿီ (အသောကလေခါယံ)	၂၀၄
ပိလဝန္တံ = ပ္လဝန္တံ (က)	၁၄၉
ပီတမလ္လထေရော = ပီတိမလ္လတ္ထေရော (သျာ)	၃၄၀
ပုဋကံ = မုဒ္ဒိကံ (သျာ)	၂၈၅
ပုဋဝေဒိကာ = မုဒ္ဒိဝေဒိကာ (သျာ)	၂၄၃
ပုဋောဠိ = မူတောဠိ (မဇ္ဈိမနိကာယ ဋီကာယံ)	၃၆၀
ပုရက္ခတွာ = ပုရိက္ခိတွာ (သျာ၊ က)	၇၂
ပုရိသာသင်္ကာ = ပရိသင်္ကာ (?)	၄၆
ပေါနောဗ္ဘဝိကာ = ပေါနောဘဝိကာ (သီ) ပေါနဗ္ဘဝိကာ (သျာ၊ က)	၁၁၆
[ဗ]	
ဗလဝတရံ = ဗလဝဘာဝေန (သျာ)	၃၈၈
ဗဟာလတ္တေန = ဗဟာလန္တေန (သျာ) ဗဟာလတ္ထေန (က)	၇၈
ဗဟု သုတမေတေသန္တိ = ဗဟုဿုတမေတေသန္တိ (က)	၁၄၆
ဗဟု သုတာ = ဗဟုဿုတာ (က)	၁၁၉
ဗာကုလတ္ထေရော = ဗက္ကုလတ္ထေရော (သီ)	၆
ဗာဟိရဝတ္ထုံ နာမ = ပါဝါယဝတ္ထံ နာမ (သျာ)	၂၄၉
ဗိလသော = ဗီလသော (သျာ၊ ဋီကာယံ စ)	၃၆၀
ဗီဇတိ = ဝီဇတိ (သီ၊ သျာ)	၁၀၇
ဗီဇနိံ = ဝီဇနိံ (သီ၊ သျာ)	၁၁
[ဘ]	
ဘဇာပေတွာ = ဝိဘဇိတွာ (သျာ)	၂၃၈
ဘာဝဝိသုဒ္ဓိယာဝ = တာဝ ဝိသုဒ္ဓိယာဝ (သျာ)	၂၁၉
ဘိန္နမုဂ္ဂမတ္တာတိ = ဘိန္နမုဂ္ဂဒလမတ္တာတိ (က)	၁၉၆
ဘူမဋ္ဌဒေဝတာ = ဘုမ္မာ ဒေဝတာ (သျာ)	၇
ဘောဂ္ဂဝင်္ကံ = ဘဂ္ဂဝင်္ကံ (သျာ)	၄၆
[မ]	
မဓုရတာ = မဓုရသတာ (က)	၃၃
မဓုသာကဉ္စ = မဓုပါကဉ္စ (သျာ)	၂၅၇
မနံ = မာနော (သျာ၊ က)	၂၆၀

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Mahāgatimbaya-abhayatthero = Mahāgatimpa-abhayatthero (Ka)	120
Māgadhikehi = Māgadhakehi (Ka)	286
Mātukucchiṁ = Mātukucchiyaṁ (Syā)	18
Mālāguḷaṁ = Mālāguṇaṁ (Sī, Syā)	67
Milakkhusadiyo = Milakkhasadiso (Syā)	150
Mudhappasanno = Muddhappasanno (Syā, Ka)	377
Murumurāpetvā = Paṭapaṭāpetvā (Sī)	174
Moggallāno = Moggalāno (Ka)	11
[Ya]	
Yathāṭhāne ṭhitāneva = Yathāṭhitāneva (Syā)	195
Yogācariyena = Yogavīriyena (Syā)	274
Yaṁyamāyuparimāṇesu = Yaṁyamāyuvuddhippamāṇesu (Syā)	8
[Ra]	
Rasādisampannāni = Rasādisampavattīni (Syā)	7
Rodukaṁ = Rorukaṁ (Syā)	255
[La]	
Lohitaṅkakaraṇḍesu = Lohitaṅgakaraṇḍesu (Syā, Ka)	204
[Va]	
Vajjisattakassa = Vajjisuttassa (Syā)	111
Vajjisattake = Vajjisannipāte (Syā) Vajjisuttake (Ka)	114
Vajjhaṁ = Vājaṁ (?) Vanacaraṇanti attho.	110
Vaṭṭaṁ = Vatthuṁ (Syā) Vattaṁ (Ka)	108
Vayassa = Vayasa (Syā)	222
Vavatthānakathā = Vivaṭṭakathā (Syā)	264
Vājikā = Vāgurā (Syā)	110
Vātapaṭākā = Dhajapaṭākā (Syā) Ratanapaṭākā (Ka)	197
Vinicchināti = Vinicchindati (Syā, Ka)	90
Vinicchinitvā = Vicinitvā (Ka)	109

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
မဟာဂတိမ္ဗယအဘယတ္ထေရော = မဟာဂတိမ္ပအဘယတ္ထေရော (က)	၁၂၀
မာဂဓိကေဟိ = မာဂဓကေဟိ (က)	၂၈၆
မာတုကုစ္ဆိံ = မာတုကုစ္ဆိယံ (သျာ)	၁၈
မာလာဂုဠံ = မာလာဂုဏံ (သီ၊ သျာ)	၆၇
မိလက္ခုသဒိယော = မိလက္ခသဒိသော (သျာ)	၁၅၀
မုဓပ္ပသန္နော = မုဒ္ဓပ္ပသန္နော (သျာ၊ က)	၃၇၇
မုရုမုရာပေတွာ = ပဋပဋာပေတွာ (သီ)	၁၇၄
မောဂ္ဂလ္လာနော = မောဂ္ဂလာနော (က)	၁၁
[ယ]	
ယထာဌာနေ ဌိတာနေဝ = ယထာဋ္ဌိတာနေဝ (သျာ)	၁၉၅
ယောဂါစရိယေန = ယောဂဝီရိယေန (သျာ)	၂၇၄
ယံယံအာယုပရိမာဏေသု = ယံယံအာယုဝုဒ္ဓိပ္ပမာဏေသု (သျာ)	၈
[ရ]	
ရသာဒိသမ္ပန္နာနိ = ရသာဒိသမ္ပဝတ္တီနိ (သျာ)	၇
ရောဒုကံ = ရောရုကံ (သျာ)	၂၅၅
[လ]	
လောဟိတင်္ကကရဏ္ဍေသု = လောဟိတင်္ဂကရဏ္ဍေသု (သျာ၊ က)	၂၀၄
[ဝ]	
ဝဇ္ဇိသတ္တကဿ = ဝဇ္ဇိသုတ္တဿ (သျာ)	၁၁၁
ဝဇ္ဇိသတ္တကေ = ဝဇ္ဇိသန္နိပါတေ (သျာ) ဝဇ္ဇိသုတ္တကေ (က)	၁၁၄
ဝဇ္ဈံ = ဝါဇံ (?) ဝနစရဏန္တိ အတ္ထော။	၁၁၀
ဝဋ္ဋံ = ဝတ္ထုံ (သျာ) ဝတ္တံ (က)	၁၀၈
ဝယဿ = ဝယသ (သျာ)	၂၂၂
ဝဝတ္ထာနကထာ = ဝိဝဋ္ဋကထာ (သျာ)	၂၆၄
ဝါဇိကာ = ဝါဂုရာ (သျာ)	၁၁၀
ဝါတပဋာကာ = ဓဇပဋာကာ (သျာ) ရတနပဋာကာ (က)	၁၉၇
ဝိနိစ္ဆိနာတိ = ဝိနိစ္ဆိန္ဒတိ (သျာ၊ က)	၉၀
ဝိနိစ္ဆိနိတွာ = ဝိစိနိတွာ (က)	၁၀၉

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[Va]

Vipatanti = Vivattanti (Syā) 31
Viravantassapi = Virujjhantassāpi (Syā) 157
Vivaṭakaṁ = Vivaṭikaṁ (Syā) 36
Visaññāva = Visaññīva (Syā) 145
Vissakammañca = Visukammañca (Ka) 130
Vissakammaṁ = Visukammaṁ (Ka) 205
Vīriyamayā = Vīriyamayā viya (?) 36
Veṭṭhakā = Vedhakā (Syā, Ka) 292
Veṭhamissakenāti = Vekhamissakenāti (Ka) 138
Veṇikaraṇe = Veṇikaraṇakāle (Syā) Veṇikāle (Ka) 180
Vepullapabbatato = Vipulapabbatato (Syā) Vidūrapabbatato (?) 218
Velāsikāti khiḍḍāparādhikā = Keḷāyikāti bālāvadhārikā (Sī)
Celāvikāti vilātadārikā (Syā) 399
Veḷuvilīvehi = Veḷuvilippehi (Syā) Veḷuvilimpehi (Ka) 398

[Sa]

Sakalacakkhubhaṇḍaṁ = Sakalacakkhugeṇḍaṁ (Syā) 42
Saṅkhyaṁ = Saṅkhaṁ (Sī) 19
Saguṇehi = Guṇehi (Syā) 70
Sajjhanti = Sajjhunti (Syā) 401
Sañjhāsamaye = Sāyaṇhasamaye (Syā) 164
Satavāravihatassa = Sattadhā vihatassa (Syā) 219
Sattasatakamahāpadānaṁ = Sattasattakamahāpadānaṁ (Ka) 244
Saterasadisā = Saṅkārasadisā (Ka) Lakārasadisā (Syā) 160
Santhariṁ = Santharitaṁ (Syā) 128
Sandhāretuṁ = Saṇṭhāretuṁ (Syā) 191
Sannāni guṇānīti = Sandānaguṇānīti (Sī) Santāni guṇānīti (Syā) 301
Sabba-utu-iriyāpathakkhamo = Sukha-utu-iriyāpathakkhamo (Syā) 383
Sabbasaṅgāhakavasena = Sabbasaṅgāhikavasena (Syā, Ka) 152

နာနာပါဌ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဝ]

ဝိပတန္တိ = ဝိဝတ္တန္တိ (သျာ) ၃၁
ဝိရဝန္တဿပိ = ဝိရုဇ္ဈန္တဿာပိ (သျာ) ၁၅၇
ဝိဝဋကံ = ဝိဝဋိကံ (သျာ) ၃၆
ဝိသညာဝ = ဝိသညီဝ (သျာ) ၁၄၅
ဝိဿကမ္မဉ္စ = ဝိသုကမ္မဉ္စ (က) ၁၃၀
ဝိဿကမ္မံ = ဝိသုကမ္မံ (က) ၂၀၅
ဝီရိယမယာ = ဝီရိယမယာ ဝိယ (?) ၃၆
ဝေဋ္ဌကာ = ဝေဓကာ (သျာ၊ က) ၂၉၂
ဝေဌမိဿကေနာတိ = ဝေခမိဿကေနာတိ (က) ၁၃၈
ဝေဏိကရဏေ = ဝေဏိကရဏကာလေ (သျာ) ဝေဏိကာလေ (က) ၁၈၀
ဝေပုလ္လပဗ္ဗတတော = ဝိပုလပဗ္ဗတတော (သျာ) ဝိဒူရပဗ္ဗတတော (?) ၂၁၈
ဝေလာသိကာတိ ခိဍ္ဍာပရာဓိကာ = ကေဠာယိကာတိ ဗာလာဝ-
ဓာရိကာ (သီ) စေလာဝိကာတိ ဝိလာတဒါရိကာ (သျာ) ၃၉၉
ဝေဠုဝိလီဝေဟိ = ဝေဠုဝိလိပ္ပေဟိ (သျာ) ဝေဠုဝိလိမ္ပေဟိ (က) ၃၉၈

[သ]

သကလစက္ခုဘဏ္ဍံ = သကလစက္ခုဂေဏ္ဍံ (သျာ) ၄၂
သင်္ချံ = သင်္ခံ (သီ) ၁၉
သဂုဏေဟိ = ဂုဏေဟိ (သျာ) ၇၀
သဇ္ဈန္တိ = သဇ္ဈုန္တိ (သျာ)
သဉ္ဈာသမယေ = သာယဏှသမယေ (သျာ) ၁၆၄
သတဝါရဝိဟတဿ = သတ္တဓာ ဝိဟတဿ (သျာ) ၂၁၉
သတ္တသတကမဟာပဒါနံ = သတ္တသတ္တကမဟာပဒါနံ (က) ၂၄၄
သတေရသဒိသာ = သင်္ကာရသဒိသာ (က) လကာရသဒိသာ (သျာ) ၁၆၀
သန္ထရိံ = သန္ထရိတံ (သျာ) ၁၂၈
သန္ဓာရေတုံ = သဏ္ဌာရေတုံ (သျာ) ၁၉၁
သန္နာနိ ဂုဏာနီတိ = သန္ဒာနဂုဏာနီတိ (သီ) သန္တာနိ
ဂုဏာနီတိ (သျာ) ၃၀၁
သဗ္ဗဥတုဣရိယာပထက္ခမော = သုခဥတုဣရိယာပထက္ခမော (သျာ) ၃၈၃
သဗ္ဗသင်္ဂါဟကဝသေန = သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝသေန (သျာ၊ က) ၁၅၂

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sampati = Sampattiyā (Syā)	233
Samavipācaniyā = Samavipākiniyā (Syā)	220
Samānaphalā = Samasamaphalā (Syā, Ka)	162
Sayaṁparisāya = Tassaṁ parisāyaṁ (Syā)	232
Saradasūriya = Sahassasūriya (Syā, Ka)	3
Sarabhamayapallaṅke = Sattaratanamayapallaṅke (Syā) Sāramayapallaṅke (Ka)	197
Sarīrapāti = Siriṁsapāti (Sī, Syā)	88
Salaḷāgāranti = Saḷalagharanti (Syā)	1
Sahassevāti = Sahassassevāti (Ka) Sahassasevāti (Ṭīkāyaṁ pāṭhantaraṁ)	130
Saritā = Samosaritā (Ka)	84
Sāmantā = Samantā (Syā)	271
Sāmikaṁ vadehī"ti = Sāmikavaraṁ demīti (Syā)	310
Sāratthe = Sadatthe (Syā)	174
Sāhasaṁ = Sāhasikaṁ (Syā)	282
Sāhasikadhanavilopapīḷitā = Sāhasikajanavilopīḷitā (Syā)	35
Suttadharānaṁ = Anto kārikā nāma honti, tesaṁ (Syā, Ka)	109
Suparikkhataṁ = Suparikkhittaṁ (Syā, Ka)	238
Suvaṇṇakaṭṭīhiyeva = Suvaṇṇakaḷīhiyeva (Syā)	17
Setakāti = Setodakāti (Syā, Ka)	152
Seyyathidanti = Seyyathīdanti (Syā)	223
Saṁhatasarīro = Saṅghātasarīro (Syā, Ka)	217
[Ha]	
Hataccikaṁ viyāti = Vītaccikaṁ viyāti (Sī)	16
Hoti = Hontaṁ (?)	9

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သမ္ပတိ = သမ္ပတ္တိယာ (သျာ)	၂၃၃
သမဝိပါစနိယာ = သမဝိပါကိနိယာ (သျာ)	၂၂၀
သမာနဖလာ = သမသမဖလာ (သျာ၊ က)	၁၆၂
သယံပရိသာယ = တဿံ ပရိသာယံ (သျာ)	၂၃၂
သရဒသူရိယ = သဟဿသူရိယ (သျာ၊ က)	၃
သရဘမယပလ္လင်္ကေ = သတ္တရတနမယပလ္လင်္ကေ (သျာ) သာရမယပလ္လင်္ကေ (က)	၁၉၇
သရီရပါတိ = သိရိံသပါတိ (သီ၊ သျာ)	၈၈
သလဠာဂါရန္တိ = သဠလဃရန္တိ (သျာ)	၁
သဟဿေဝါတိ = သဟဿဿေဝါတိ (က) သဟဿသေဝါတိ (ဋီကာယံ ပါဌန္တရံ)	၁၃၀
သရိတာ = သမောသရိတာ (က)	၈၄
သာမန္တာ = သမန္တာ (သျာ)	၂၇၁
သာမိကံ ဝဒေဟီ”တိ = သာမိကဝရံ ဒေမီတိ (သျာ)	၃၁၀
သာရတ္ထေ = သဒတ္ထေ (သျာ)	၁၇၄
သာဟသံ = သာဟသိကံ (သျာ)	၂၈၂
သာဟသိကဓနဝိလောပပီဠိတာ = သာဟသိကဇနဝိလောပီဠိတာ (သျာ)	၃၅
သုတ္တဓရာနံ = အန္တော ကာရိကာ နာမ ဟောန္တိ၊ တေသံ (သျာ၊ က)	၁၀၉
သုပရိက္ခတံ = သုပရိက္ခိတ္တံ (သျာ၊ က)	၂၃၈
သုဝဏ္ဏကဋ္ဋီဟိယေဝ = သုဝဏ္ဏကဠီဟိယေဝ (သျာ)	၁၇
သေတကာတိ = သေတောဒကာတိ (သျာ၊ က)	၁၅၂
သေယျထိဒန္တိ = သေယျထီဒန္တိ (သျာ)	၂၂၃
သံဟတသရီရော = သင်္ဃာတသရီရော (သျာ၊ က)	၂၁၇
[ဟ]	
ဟတစ္စိကံ ဝိယာတိ = ဝီတစ္စိကံ ဝိယာတိ (သီ)	၁၆
ဟောတိ = ဟောန္တံ (?)	၉

န-ဗ-သ-စ—ဒီ-ဋ-၂—၁၁-၈-၆၂—၃၀၀၀။